

8-11: A
14
58

1
15-58

R/5048

DIANA
RESOLUTIONES

8407 S

R. P. D.
ANTONINI
DIANA
RESOLVTIONES
MORALES.

R. P. D.

ANTONINI

DILAMA

RESOLUTIONES

MORALES

R.P.D. ANTONINI
DIANA
 PANORMITANI
 Clerici Regularis,

Coram Sanctissim. D. N. Innocentio X.
 Episcoporum Examinatoris.

Et S. Officij Regni Siciliz Consultoris,
 Resolutionum Moralium tres Partes priores:
 In quibus selectiores casus Conscientie, breuiter,
 dilucidè, & ad plurimum benignè sub
 variis Tractatibus explicantur.

EDITIO XIII. ET NOVISSIMA.
 Nouis Additionibus & Indicibus locupletat
 mendis, quibus priores
 scatebant, repurgat.

LVDVN
 Sumpt. LAURENTII ANTISSENI & SOC.

M. DC. XLV

REV. ANTONIO
DIANA

ANGUSTIA
Cleric Regularis
S. Ordinis S. Augustini
S. Augustini S. Augustini
S. Augustini S. Augustini
S. Augustini S. Augustini
S. Augustini S. Augustini

ILLVSTRISSIMO,

ET

EXCELLENTISSIMO COMITI,
D. FRANCISCO III.
DE VIGINTIMILLIBVS
MARCHIONI HIERACENSI,
PRINCIPI CASTELBONI;

ANTONINVS DIANA, Clericus Regul. Sempiternam Felicitatem.

AT IS animo fluctuabam, EXCELLEN-
TISSIME PRINCEPS, quòd presens mu-
nus dissonum valde, & alienum à tua dignitate vi-
derem. Quid enim magnanimo Principi placet ma-
gis, aut in quo incundius oblectatur, quàm in Roma-
norum Fastis, in bellorum difficultatibus, in vete-
rum Imperatorum triumphis, in Magistratum ad-
ministracione, in optima denique exercitus regendi,
ac rempublicam gerendi ratione? Neque verò tibi
est genius alius, aliàve indoles: neque aliud te pro-
fectò, quàm vel maximos Dynastas studium tenet. Ex Regia namque Norman-
dorum prosapia ortum cum ducas; iure optimo inter primos tue stirpis auctores
numeras Riccardum Serlonem, Rogerij Sicilia Comitis ex fratre nepotem, qui
Vigintimilliorum nomen, ex totidem casu Maurorum numero; & Familiae tuae
gloriam unà cum Hieracy Comitatu à patre tuo sibi concessò propagavit in posteros.
Memoras etiam Rogerium Guglielmi II. Regis res optimo in statu locan-
tem: Guglielmum Irenae Constantinopolitani Imperatoris filiae matrimonio co-
pulatum; ac Henricum unà cum Patre Manfredi Regis partes sequutum,
ideòque à Gallis oppidis, ac ditacione expoliatum, & à Petro demum Aragonio resti-
tutum, qui pro Federico Rege plurimum in Engij expugnatione insudavit. His
verò adnectis Alduinum Iscla maioris Comitem, in Burdigalensi praelio Petri
Regis

Regis commilitonem : Franciscum I. ad Pont. Max. Legatum , inter Regni Proceres ferè præcipuum : Franciscum II. Friderici III. Regis tutorem , Sicilia Vicarium , & pacis cum Neapolitanis sequestrem : Ioannem Hieracij Marchionem , qui post Neapolis Regnum Alphonso Regi conseruatum , Sicilia sedata, Hispaniis compositis, Bosferio Tunetano Rege fugato, Acarnania Principe genero suo in priorem statum restituto, Vexillifer denique Acarnania Romana Ecclesia, Summ. Pont. ac Regi suo, pristinam asseruit, & libertatem, & dignitatem. Quid de Antonio huius Regni Admirate, qui & Agatham Pratensem, Iacobi II. Regis Aragonumneptem, & Margaritam Bausiam Neapolitanæ Reginae sororem, quæ ad D. Ludonicum Francorum Regem genus suum referebat, utramque habere meruit, in matrem illam, hanc in uxorem? Quid de Simeonibus Regni Sicilia moderamina tam iustè multoties administrantibus; aut de Ioannis III. prudentia in eiusdem Regni gubernatione, ac militari virtute, in ipsius à Turcarum classe tuitione, eloquendum foret? Caterùm insignes tot auorum Imagines, ideo effictas prius arbitror à natura, ut in TV 1 procreatione ex his omnibus vnã, veluti Zeuxis, Tyndariden, efformaret, & clarissimos inter Heroas, auito emicans splendore, tuoque generi generositate superior extares, etiam mole virtutum. Quid ergo cum tanto Principe Moralium hæc Tractatio, quæ religioso Antistiti aptius conueniret? Verùm, si non externam tantum huius Voluminis faciem intuearis, illudque voluas interiùs; inuenies profectò, quidquid deceat excelsum, probumque Principem: reperies, quæ se gerant prudentia Magnates in Comitibus, quidque in iis fieri iustè, iniustève queat: & scies interim, quàm honorificè id fuerit à tuis quondam Maioribus præstitum: cognosces etiam, quantum deferre Principes debeant Ecclesiasticis Viris, ac locis. Quod utinam sic scirent omnes, in eadem, qua tu dignitate positi, & factis scientiam probarent, ut facile est à tua mihi probitate sperandum magis, quàm optandum; & pleraque tibi huiusmodi alia legenti occurrent Optimatibus necessaria. Sed anxius quidem, quàm par erat, de muneris congruitate scripsi, cum tamen in hoc tibi Opere dicendo magis egerim, quòd Opus esset, quàm quòd decens: non enim mihi aliud erat, quo tuorum in me, meumque Ordinem meritorum copiam, vniuerso testarer Orbi, tibi que quoquo pacto gratificarer. Ades namque nobis veluti tutelare sydus, & quos tuæ beneuolentia radiis illustras, tutaris influxu. Nec tamen pateris diei, noctisque vices: nostro enim bono ortum semel, occidis numquam; & dum in tuæ benignitatis Cælo verteris, quotidie innumeris, quibus nos cumulasti beneficiis, maiora, & maiora adiungis in dies: ut nequeam meritò, quanta in te sit benefici animi magnitudo, stylo, vel mente metiri. Faueas ergo, Excellentissime Princeps, & Regia humanitate, qua soles, Auctorem respicias, & Auctoris Opus, quod tuo utique patrociniò fortunabis in æuam, si tuo, quo erit insignitum nomine, publici fauoris ei viam aperies. Vale.

AUCTOR

AUCTOR AD LECTOREM.

PLVRIMVM, vt opinor, amice Lector, in hoc moralis doctrinæ studio defudasti, & laboris molestiam sefellisti certè auiditate sciendi. Quare in librorum varietate diu errans, diùque in prolixitate laborans ingredi tandem facile, ac compendiosum iter, quod hoc tibi volumine indigitatur, & tuum tibi meo labore imminutum quidem esse cognosces. Nam ea mihi scribendi semper animus fuit, quibus imbuantur, non obruantur ingenia. Sed vt verum fatear, nolens simul, & volens compendioscripti: volens quidem, vt longam artem, quàm possem, vitæ æquarem breuitati: nolens verò, quia ægra semper vtens valetudine, & innumeris præpeditis negotiis, nec si voluiffem longiùs ire, potuiffem. Non defatigaberis igitur, mi Lector, nec corpore, nec ingenio, quod tibi breuitas hinc, inde perspicuitas dabit. Prolixitatem siquidem vehementer exosus post simplicem sententiam, eius addidi potissimam rationem, eiusdemque præcipuos patronos; hoc tantum prudenti cui libet, ac docto viro suffecisse ratus. Acre tamen aliquod ingenium, & curiosum nimis, quia id ei per otium licebit, vberiore forfitan cupiet doctrinam. At hoc ipsum apud Auctores inueniet in hoc Codice summa fide relatos, quorum multoties sententias ad verbum transcripsi ex industria. Satis denique ipse se tibi hic liber successu temporis probabit. O quàm enim iucundam erit! ô quàm valdè benigniores tibi hæc Resolutiones percurriffe iuuabit? Multis te molestiis, ac maximis perplexitatibus liberum senties inter aliorum, vel confessiones excipiendas, vel ambiguitates enodandas. Sensi etenim, & memetipsum ego, cum plurimis abhinc annis, in hac Domo Panormitana de arduis moralium consular quotidie. Ex Auctoribus verò, recentiores, quia eis plurimum defero, sæpè, & libenter refero, penes quos antiquiores omnes facillè habebis; nam, vt cum Plinio loquar, (*lib. 2. epist. 21.*) sum ex his, qui miror antiquos, non tamen, vt quidam, temporum nostrorum ingenia despicio. Hoc namque virtuti semper accidit triste, alio scilicet sæculo nasci, alio laudari. Id quod deplorans Tacitus, ait, (*De orat.*) *vitio malignitatis humane, vetera semper in laude, presentia in fastidio esse.* Cæterum caue, ne ad multiplices opinionum varietates, quæ in moralibus, & in hoc maximè reperiuntur Volumine, hæreas animo, easque incuses: quòd confusione mentibus ingerant. Caue, inquam, ne summam simul Omnipotentis æquanimitatem, suauèque diuinæ legis iugum accuses, ac damnes. Cum enim plura intra vnã veritatis semitam ita naturali lege claudantur, vt nefas sit ab ea, vel latum vnguem, aberrare. In aliquibus tamen aliquam Deus nobis libertatem fecit, quorum videlicet veritatem, vt multiplici eam calle possemus adire, veluti in compito collocavit. Cumque naturaliter varium sit, præsertim in sapientioribus, iudicium, variumque ingenium; prudenter quisque agat, si prudentum iudicio, ac rationis dictamine hanc, vel illam arripuerit viam. Qua in re rerum conditor, & humanæ consuluit imbecillitati, & scelestorum hominum exprobrauit improbitatem, quòd tam latum iter nimis malitiosè fallant. Vale, & dum has Priores Resolutionum partes libenter libas, si quid benè de tuis me studiis mereri senties, alteras quamprimùm expecta.

BILIOPOLA LECTORI BENEVOLO, S.P.D.

QVANTI sit hoc Opus meriti, ac præij (LECTOR BENEVOLE) vel hoc tibi erit argumento, quòd iam octauum numerat prelum, atque hoc quidem omnium longè castigatissimum, multisque additionibus ad me ab ipso Auctore transmissis locupletatum. Quippe huius nominis fama Italiam, Galliam, quodque magis mirere, Hispaniam vniuersam (qua auctores externos non facile edit in lucem) ita peruagata est, vt vnus DIANA omnium ore celebretur, vnus omnium manibus teratur, vnus omnium calculis comprobetur. Ego quidem & publica vilitati, & tanti Auctoris, quem ex animo veneror, dignitati consulturus, nec opera, nec sumptibus parcendum duxi, vt quàm emendatissimus, sui que simillimus Diana octauam hanc lucem saluaret, quòd (nisi me suscepti operis amor fallit) mihi videor assequurus. Sed tunc (CANDIDE LECTOR) malo esse iudicium quàm meum. Hæc sunc lectio multiplices tibi pariet fructus. Nam siue in sacro Moralis Theologia nemore venaris veritatem, DIANA optatam tibi prædam sistet, nec te laboris pœnitentia: siue in tanta auctorum, ac sententiarum varietate, velut in triuiso positus, anceps animi heres, huius Triuix ductu rectam insistes viam, nec facile deerrabis: siue anteaclta vita pertasus, diuini Pneumatis afflatu, nouam parturis, huius Lucinæ obstetricis manu, pulchros pœnitentia factus felici nisu in lucem effundes, & numerosam piorum operum prolem ex te sobolescentem mirabere. Denique, vt verbo absoluam, hic se tibi DIANAM probabit. Vale.

A P P R O B A T I O N E S.

P R I M A M & secundam Partem Resolutionum Moralium P. D. Antonini Diana Cler. Regul. potestate ad id nobis specialiter facta à R. admodum Patre nostro D. Philippo Maria Guadagnio eorundem Clericorum Regularium Præposito Generali, vidimus, doctamque iudicauimus: & nihil in ea contra fidem, aut bonos mores contineri affirmamus; sed doctrinam solida stabilitate fundatam, Opus planè dignissimum censemus, quod in communem utilitatem edatur; nam in eo, quod præcipuum iudicamus, & difficillimum est, grauissimas Quæstiones proponit, & explanat, nec vllam effugit difficultatem.

Panormi, in Ædibus Sancti Iosephi, die 8. mens. Septembr. anno 1628.

D. ANDREAS DE VIVO, Cler. Regul. Sacræ Theologiæ Professor.

D. PAVLVS MARIA QVARTVS, Cler. Regul. Sacræ Theologiæ Professor.

D. PHILIPPVS MARIA GVADAGNIVS
Præpositus Generalis Cler. Regul.

H OC Opus inscriptum, *Prima & Secunda Pars Resolutionum Moralium à P. D. Antonino Diana* compositum, & iuxta præfixam assertionem doctorum PP. quibus id commissimus, approbatum, vt typis mandetur (quod ad nos spectat) facultatem concedimus. In quorum fidem, &c.

Dat. Panormi in Ædibus nostris S. Mariæ de Catena, die 9. Septembr. anno 1628.

D. PHILIPPVS MARIA GVADAGNIVS Præposit. Generalis.

CENSURA R. P. IOSEPHI DE AVGVSTINO
Societatis Iesu, in Collegio Panormitano Studiorum Præfæcti.

R Euerendissimo Domino Vicario Generali. Vidi infrascriptos Tractatus Reuerendi Patris D. Antonini Diane, nempe, *De Denunciationibus faciendis*, &c. *De Absolutione ab hæresi*, &c. *De Paupertate Religiosa*, &c. *De Contractibus*, *De Ieiunio*, *De Legibus*, *de Bulla Cruciate*, *De Horis Canonicis*, *De Opinione Probabili*, *De Celebratione Missarum*, & tres Tractatus Miscellaneos: Et in his nihil reperi contrarium Fidei, aut bonis moribus; sed existimo Opus futurum omnibus valde utile, præsertim Confessariis, & dignum, quod quàm primùm in lucem prodeat, cum sit Opus valdè laboriosum, & eruditum.

Panormi die 2. Decembris, 1628.

IOSEPHVS AVGVSTINVS Societatis IESV.

CENSURA R. P. IOAN. PETRI MVSTICA SOC. IESV
in Collegio Panormitano Sacræ Theologiæ Lectoris.

V IDI tres Tractatus expositos à R. P. D. Antonino Diana, videlicet, *De Immunitate Ecclesiarum*. *De Immunitate Ecclesiastica*. *De Parlamento*, & nihil in eis inueni contrarium fidei, aut bonis moribus; imò censeo talia Opera futura esse valdè utilia, & idèò digna, quæ imprimantur.

Panormi die 4. Ianuarij 1629.

IOAN. PETRVS MVSTICA Societatis IESV.

N OS infrascripti S. Theologiæ Doctores, fidem facimus, perlectum à nobis librum qui inscribitur, *Resolutiones Morales P. Antonini Diana*, omniâque in eo fidei Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ consentanea reperta.

Lugduni die 21. Decembris, 1633.

FR. CLAVDIVS COCHET Ord. Prædic.

FR. STEPHANVS MOLIN Carmelita.

SVMMA PRIVILEGII REGIS CHRISTIANISSIMI.

R EGIS Christianissimi privilegio dato Parisiis 1. Februarij, 1634. cautum est, ne quis in Prouinciis suæ ditioni subiectis, præter IACOBVM CARDON Bibliopolam Lugdunensem, aut de illius facultate, Opus hoc, cui titulus est, *P. Antonini Diana Resolutiones Morales*, intra decennium, à die editionis primæ computandum, mandare typis queat, sub pœnis in eo contentis.

De mandato Regis.

Signatum,

RENOVARD.

OPERA

OPERA ET NOMINA AVTHORVM
*recentiorum, quæ in hoc volumine citantur ad construendam
 optimam casuum conscientia Bibliothecam.*

DAMJ Tanneri Societ. IESV in Summam D. Thom.

Alexandri Peregrini Clerici regularis Tract. de Duello. Item de immunit. Ecclesiarum. Item Scholia ad Privilegia Religionis Cler. Regularium. Item Commentaria ad Constitutiones Clericorum Regularium.

Alexandri Ambrosini de Immunitate ecclesiastica super Bullam Greg. XV.

Alexandri Pefantij Tractatus de immunitate ecclesiastica. Item in Summam D. Thom.

Alonfi de Vega Ordinis Minorum Summa casuum conscientia. Item Speculum Parochorum.

Aloysij Turriani Societatis IESV in 2. 2. D. Thom. de fide, Spe & Charitate. Item de Iustitia, & Iure. Item de Pœnitentia & Censuris.

Aloysij Riccij Decisiones Curia Archiepiscopalis Napolitana. Item Praxis Fori Ecclesiastici. Item Collectanea omnium Decisionum.

Alphonfi de Leone Clerici Regularis Recollectiones, seu Tractatus de Iubileo. Item de officio & potestate Confessarij.

Alphonfi Veracruz speculum coniugatorum.

Astrea Vallenfis Paratila Decretalium.

Alphonfi Regij Augustiniani Resolutiones Casuum Conscientia.

Alphonfi Villagut Benedictini, Tract. de rebus Ecclesie non ritè alienatis. Item Allegatio in eadem materia. Item de vsuris.

Alphonfi de Madrig. Tract. de Episcopis, Parochis, Confessariis, &c.

Alphonfi de Mendoza Augutt. Controversia Theologica.

Alphonfi Curiel Commentaria in 1. 2. D. Thomæ.

Andrea Castaldi Clerici Regularis Praxis Ceremoniarum.

Andrea Molfesij Clerici Regularis Summa casuum Conscientia.

Andrea Victorelli Notæ ad manuale Nauarri. Item de sacramento extreme Vnctionis.

Angeli de Clauasio Summa casuum Conscientia, dicta Summa Angelica.

Antonij de Escobar examen Confessariorum.

Anton. Corduba Quæstionarium Theologicum. Item Decisiones Casuum conscientia. Item Expositio in Regul. Fratrum Minorum.

Antonij Fernandez Societatis IESV Instructio Confessariorum.

Antonij Naldi Clerici Regularis Summa Casuum conscientia.

Antonij Sanctarelli Societ. IESV Resolutiones varia. Item Tractatus de Hæresi. Item de Iubileo.

Antonij de Soufa Dominicani Relectio in Bullam Cœnæ. Item Aphorismi Inquisitorum.

Antonij Lazarij Quæstiones Canonice,

sive de Monitoriis. Item Tractatus de Blasphemia.

Antonij Ricciulli Tractatus de iure Personarum extra Ecclesie gremium existentium.

Antonij Raguccij Lucerna Parochorum. Item Vas Ecclesiastica disciplina. Item Tractatus de Officio Canonicorum.

Antonij Gomez Tract. in Bullam Cruciatæ.

Arnaldi Albertini de Hæreticis. Item de Secreto. Item de agnoscendis assertionibus Catholicis, & Hæreticis.

Augustini Vigiani Disputationes de Immunitate ecclesiastica.

Augustini Barbosa de potestate Episcopi. Item Collectanea Doctorum in Ius Canonicum. De officio Parochi. De officio Canonicorum.

Antonij de Litteratis Summa Casuum Conscientia.

Archangeli Rubeo de Sacramentis in 4. sent.

Ægidij Coninch. Societ. IESV de Sacramentis. Item de Fide, Spe & Charitate. Item Responso ad Dissertationem impugnantem absolutionem moribundi.

Alexandri Carrerij de Sponsalibus, & Matrimonio.

Antonij Salvatore Tract. de Recursa & Contin. Cambiorum.

Alphonfi Narbona 3. pars Recopilationum Legum Hispania.

Antonij Russi Manuale Diffinitionum.

Afcanij Tamburini de iure Abbatum.

Adami à Mauden Discur. in Decalog.

Arnaldi Albertini opera.

Aloysij Bariola flores Inquisitor, & Concilia moralia. Item Aphorismi Casuum Conscientia.

Balthassar Gomez de Amescua Tractatus de Potestate in seipsum.

Bartholomæi Fumi Summa Casuum conscientia, dicta Summa Armilla.

Bartholomæi Ledesma Tract. de Sacramentis.

Bartholomæi ab Angelo Dominicani Examen Confessariorum, ac Ordinandorum.

Bartholomæi Vgolini Tractatus de Censuris. Item in Bullam Cœnæ. item de Vfuris. item de Simonia. item de Irregularitate. item Responsiones ad Tractatum 7. Theologorum. item Responsiones ad Iuriconsultos Gymnasij Patauni. item de Iustitia monitorij Pauli V. item de potestate Episcopi.

Bartholomæi Gyprij Tract. de Casibus referuatis.

Bartholomæi Salonij Augustiniani Commentaria de Iustitia, & Iure in 2. 2. D. Thom.

Bartholomæi à S. Fausto Congregationis Fulienfis Speculum Confessariorum. item Thesaurus Religiosorum. item de Horis canonic. item de Iubileo. item Theologia Moralis.

Bartholomæi de Vecchis Capuccini Pra-

xis obseruanda in admittendis Nouitiis.

Basilij Pontij Augustiniani Theologi eminentissimi Tract. de Matrim. item de Impedimentis Matrimonij

Bernardi Diaz Practica Criminalis, cum Annotationibus Salzedi.

Bernardi Comensis Lucerna Inquisitorum cum Annotationibus Francisci Pegne.

Bernardi Iustiniani Clerici Regularis Tract. de Cambiis.

Bartholomæi Medina Dominicani Summa, sine Instructio Confessariorum. item in p. 2. D. Thom. item in 2. 2.

Bartholomæi Gauanti Commentaria in Rubricas Missalis, & Breuiarij, item Praxis Visitationis Episcopalis. item Praxis Synodi Dioecesana. item enchiridion Episcoporum.

Bernardini Sandoual Tract. de officio ecclesiastico,

Caroli de Grassis Tractatus de effectibus Clericatus.

Caroli Macigni Tractatus de Horis Canonicis.

Caroli de Grassaliis Regalium Francia Libri duo.

Castilli de Bobadilla Politica Hispano idiomate conscripta.

Claudij Soleri Tractat. de Iuridica Potestate Confessariorum.

Claudij Carnini Tract. de Vi, & Potestate Legum humanarum.

Collegij Bononiensis Responsum pro Libertate ecclesiastica.

Cosmæ Philiarchæ de Officio Sacerdotis.

Christophori Anguiani Tract. de Legibus.

Didaci Couarruuiæ Opera omnia.

Didaci Aluarez Dominicani in p. 2. D. Thomæ.

Didaci Nugni Dominicani de Sacramentis in 3. p. D. Thom.

Dominici Soto in 4. sent. item de Iustitia & Iure, item de tegendo Secreto.

Dominici Bannez de Fide, Spe & Charitate. item de Iustitia & Iure.

Domitij Chamerota Tract. de Sacr. Directorium Inquisitorum cum commentariis Francisci Pegne.

Dauid à Mauden in præcepta Decalogi.

Emmanuelis Rodriguez Franciscani Commentaria in Bullam Cruciatæ, & Summa cas. conscientia nouissimè Hispano idiomate conscripta, & aucta, item Quæstiones Regulares.

Emmanuelis Sa Soc. IESV, cum Notis Victorelli.

Erasmi à Chokier Tract. Iurisdictionis ordinariae in Exemptos, illorumque exemption. ab ordinaria Iurisdictione.

Euangelistæ Roris examen Ordinand.

Ferdinandi Matutæ Responsum pro Vectigali serico.

Ferdinandi Castri Palai Societatis IESV Opera Moralia.

Flauij Cherubini compendium Bullarum

Opera & nomina Authorum.

- Iarum S.P. cum Scholiis
Francisci de Sola Franciscani Theologi Eminentissimi Cōmentaria super bullam Clem. VIII. de largitione munerum, liber verè aureus, ex quo multa desumpsi in Tr. de paupert. Religiosa.
Franc. Syluij Lēctoris publici in Academia Duacen. in 2. 2. D. Th. & in 3. p.
Francisci de Pitigianis Franciscani in 4. sent. item Pract. Criminalis Can.
Francisci Zipæi Ius nouum Pontificium.
Francisci Torreblanca Tract. de Magia.
Francisci Ortiz Franciscani Summa casuum conscientia.
Francisci Toleti Societatis IESV Summa cum Notis Viçtorelli.
Franc. Suar. Soc. IESV Opera omnia.
Francisci Coriolani Capuccini Tract. de Casibus referuatis.
Francisci de Alcozer Confessionarium. item Summa & Tract. de Ludo.
Francisci Coquetij Dominicani Dissertatio de Confessione per literas, seu Internuntium.
Francisci de Auila Dissertatio de Confessione per literas, seu internuntium.
Francisci Aponte Clerici Regularis, Tra. de potestate Proregis.
Francisci Molini Tr. de ritu nuptiarum & Pactis in Matrimonio conuentis.
Francisci Galetti Margarita Casuum conscientia.
Flaminij Parisij Tract. de Resignatione Beneficiorum, item de Confidentiali beneficii.
Francisci Victoria Relectiones. Item Summa sacramentorum.
Fructuosi Bisbe Tract. de Comœdiis.
Francisci Merolla Disputationes in vniuersam Theologiam moralem.
Francisci Ripa Tract. de Simonia.
Francisci Ghetis Theologia Moralis.
Francisci Berti Resol. super Missam.
Fulgentij Pinelli lectura de Horis Canonicis.
- G**abrielis Pereira Tract. de Manu Regia, Pars 1. 2. & 3.
Gabrielis Vasquez Societ. IESV Opera omnia.
Gasparis Hurtado Societ. IESV de Matrimonio, de Censuris.
Greg. Pollachi Tract. de Iubileo. Item de potestate Prælatorum Regularium.
Gregorij Seruantis Defensio Immunitatis ecclesiastica.
Gregorij de Valentia Societ. IESV in D. Thomam.
Gregorij Sayri Clauis Regia, item de Censuris.
Gregorij Martinez Dominicani Commentaria in 1. 2. D. Thom.
Gulielmi Cantarelli quæstiones in Decalogum.
- H**enriquez Societ. IESV Summa.
Henriq. de Villalobos Franciscani Manuale Confessariorum, item Summa casuum conscientia.
Hieronymi Cenedo Dominicani de Paupertate Religiosa.
Hieronymi Campanili Diuersorium Iuris Canonici.
Hieronymi Gonzalez Glossema in Regulas Cancellaria.
Hieron. Sorbo Capuccini Compendium Priuilegiorum Mendicantium.
Hieron. Ceuallus Tr. de Cognitione per viam violentia in causis ecclesiasticis.
- Hieronymi Veneri Examen Episcop.
Hieronymi Llamas Summa, siue instructio Confessariorum.
Hieronymi Pharonij Benedictini Tract. de Sacram. Pœnitentia, & de restitutione.
Hieronymi Onuphrij Opusculum de sigillo Confessionis.
Hieronymi Rodriquez Compendium Quæstionum Regularium.
Hectoris Felicij Tract. de Societate.
Homoboni de Bonis Clerici Regularis S. Pauli Examen Ecclesiasticum, item Tract. de casibus referuatis, item de statibus humanæ vitæ. Item Concilia.
Horatij Gambaruptæ Tract. de casibus referuatis.
- I**acobi de Graffis Concilia, item Decisiones aureæ, item de arbitrariis Confessariorum, item de casibus referuatis.
Iacobi Sbrozzij Tr. de Vicario Episcopi.
Iacobi Simancha Institutiones Catholicæ, item Praxis hæreseos.
Ioannis Valeri Carthusiani Differentia vtriusque Forti, Viri doctissimi, & eminentissimi, ac in Academijs Hispaniæ satis noti, vnde meritò multa ex illo collegi in Tract. de Paupertate Religiosa.
Ioannis Sancij selectæ, & practicæ disputationes circa Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, Opus immortalitate dignissimum, in quo Auctor acumen, & doctrinam luculenter demonstrat; vtinam alios ingenij sui foetus in lucem emitteret.
Ioannis Malderi in p. 2. D. Th. item in 2. 2. item Tr. de sigillo confessionis, item de abusu restrictionum mentalium.
Ioannis Pauli Lancelloti Institutiones Iuris Canonici
Ioannis Dominici Montagnola Dominicani Disputatio de valore, & fructu Missæ.
Ioannis Petri Barchij Instructiones pro Confessariis Monialium.
Ioannis de Carthagea Franciscani Propugnaculum de iure belli Romani Pontificis, item de Sacramentis.
Ioannis Baptistæ Possuini liber de officio Curati.
Ioannis Chapeauillæ Tr. de modo ministrandi sacramenta tempore pestis, item de casibus referuatis.
Ioannis Azorij Societ. IESV Institutiones morales.
Ioannis Gutierrez Quæstiones Canonica, item Tract. de matrimonio, & gabellis.
Ioannis Beltrani de Gueuara Propugnaculum Ecclesiastica libertatis.
Ioan. Baptistæ Signio Tract. de reliquijs.
Ioan. Francisci Capiblanchi Tr. de officio Baronum erga vassallos Burgenfes.
Ioannis à Cochier Tract. de permutationibus beneficiorum. Item de libertate Ecclesiastica.
Ioannis de Heuia Labyrinthus de commercijs, item Curia Philippica.
Ioan. Baptistæ Valenzuola Defensio monitorij Pauli V. contra Venetos
Ioannis Medina Codex de Pœnitentia, & restitutione.
Ioannis Maldonati Societ. IESV de Sacramentis.
Ioannis Baptistæ Confetti Collectio priuilegiorum Mendicantium.
- Ioannis Antonij Massobrij Tr. de Synodo Diocesana Episcop. item Praxis habendi concursus ad vacantes Parochiales Ecclesias.
Ioannis Petri Moneta Clerici Regularis S. Pauli Tr. de distributionibus. Item de decimis. Item de Optione canonica. Item de iudicibus consuuatoribus. Item de Commutatione vltimarum voluntatum.
Ioannis de Salas Societatis IESV, Tract. de contractibus. Item de Legibus. Item in 1. 2. D. Thom.
Ioannis Præpositi Soc. IESV Commen. in 3. p. D. Thom.
Ioannis Kiene Tract. de casibus referuatis.
Ioann. Baptistæ Bizozeri Summa casuum conscientia. Item de Sacramentis.
Ioseph. de Hortu speculum Parochorum.
Io. Honorij compendium Iuris Canon.
Ioannis Perlini Tra. de frequentia communionis.
Ioannis Narbona Tr. de appellatione à Vicario ad Episcopum.
Ioann. Baptistæ Antonutij Augustiniani Catechesis Diocesis Neapolitana.
Ioannis Francisci Leonis Thesaurus fori Ecclesiastici.
Ioan. Tab. Dominicani Summa casuum conscientia, dicta Summa Tabiena.
Ioannis Mariæ Belletti Disquisitiones Clericales.
Ioannis Rojas singularia. Item de Hæreticis.
Ioan. Mariæ Nouarij Practicæ conclusiones, siue opusculum nouum noui iuris Pontificij.
Ioan. de la Cruz Directorium conscientia. Item de statu Religionis.
Ioan. Baptistæ Scortia Soc. IESV constitutiones Pontif. item de sacrif. Missæ.
Illelphonfi Perez de Lara de Annuersarijs & capellanijs.
Iosephi Angles Flores in libros sententiarum.
Iosephi de Neapoli Allegatio pro Vestigali serico.
Iosephi de S. Maria. Tribunal Religios.
Iosephi Aldretæ Soc. IESV de Religiosa disciplina tuenda, item Allegatio pro Regularium exemptione.
Iulij Cæsaris Madij Tr. de Sacr. Ordin.
Iulij Cæsarij Raineri Catalogus censurarum, & irregularitatum.
Iuliani Viuiani Praxis iuris patronat.
Ioannis Baptistæ Conrado responsa casuum conscientia.
Ioannis Pedrazza Summa siue instructio confessorum.
Ioannis de Lapide resolutionum dubiorum Missæ.
Io. Yribarne de sacr. in 4. sententiarum.
Iulij Laurij de Iubileo. Item elucubrationes varia.
Ioannis Francisci Suarez Enchiridion casuum conscientia.
Ioannes VVigers in p. 2. D. Thomæ. Item in 2. 2.
- L**actantij Finelli Tract. de casibus referuatis.
Laurentij de Peirinis ex Ordine Minorum Religiosus subditus, & Prælat. item super priuilegia eiusdem Ordinis Minorum.
Lælij Zecchij summa casuum conscientia. Item de Republica Ecclesiastica, item de casibus referuatis, item de Sacram. item de Beneficijs.

Opera, & nomina Authorum.

- Leonardi Lessij Societatis IESV de iustitia & iure.
- Leonardi Duardi Clerici Regularis commentaria in Bullam Coenæ, item de censibus.
- Lucæ Floroni Tract. de casibus referuatis, item de duello.
- Lucæ Castellini Tract. de electione Canon item de Canoniz. Sanctorum.
- Ludou. de Miranda Franciscani Ordo iudiciarius, item Manuale Prælat.
- Ludouici de Beia Augustiniani Responsiones casuum conscientie.
- Eud. Lopez Dominicani, Instructorium conscientie, item de contractibus.
- Lud. Montesini in 1. 2. D. Thomæ.
- Ludouici de San Iuan Summa casuum conscientie.
- Ludouici Molina Societatis IESV de iustitia, & iure.
- Ludonici Carbo Tract. de Legibus, item de Restitutione.
- Ludouici Parami de Origine Sanctæ Inquisitionis.
- Laurentij Portel Ordinis Minorum de Obseruantia dubia regularia, cum nouis additionibus: ex quibus multa collegi in meo Tract. de Denunciatione, & de Absolutione ab Hæresi, & merito; nam hic Author fuit vir doctissimus, & Lector Sacræ Theologiæ in Portugallia, cuius opera mira claritate, & eruditione referta, fuerunt approbata non solum ab Ordinario, sed etiam ab Officio S. Inquisitionis, vt patet in Addit. fol. 307.
- M**arcelli Megala Clerici Regularis Institutiones confessoriorum, item Concilia.
- Marci Antonij Genuensis Practicabilia Ecclesiastica, item Praxis Archiepiscopalis, item Manuale Pastorum.
- Marci Ant. Cucchi Instit. iur. canon.
- Marij Alterij de censuris.
- Marij Antonini Resolutiones variæ.
- Martina de iurisdictione.
- Martini Fornarij Societatis IESV Institutio confessoriorum.
- Martini Nauarri Opera omnia.
- Martini Vivaldi Candelabrum aureum.
- Mart. Becani Soc. IESV Opera omnia.
- Mart. Carrillo Itinerarium ordinandum.
- Martini Bonacina Opera omnia.
- Martini del Rio Societatis IESV Dissquisitiones Magica.
- Marci Ant. Beraducij Summa Corona.
- Melchioris Zambrani Decisiones Casuum conscientie occurrentium tempore mortis.
- Michaël Zanardi Director. Confessar.
- Martini Funes Speculum Morale.
- Michaëlis de Palatio Praxis de contractibus.
- Marij Italia Tract. de immun. Ecclesiast.
- Memoriale Clericorum editum iussu Cardinalis Ludouicij Archiep. Bononiensis, postea Greg. XV.
- Martini de Ledesma Commentaria in libros sententiarum.
- Michaëlis Timothei Quæstiones in Diuino officium & Missam.
- Marci Antonij Luciani Enchiridion de Ecclesia & vnitate fidelium.
- Melchioris Lotteris de re beneficiaria.
- Mauricij Alzedij Praxis Episcoporum.
- N**icolai Garziæ Tract. de Beneficiis. Nic. à Grana Lumina conscientie.
- Nicolai Emerici Director. Inquisit.
- Nicodemus de Florentia Speculum Confessoriorum.
- P**auli Aresij Clerici Regularis de Aquæ Transsubst. in sacrif. Missæ.
- Pauli Comitoli Societ. IESV Responsa Moralia, item Tract. Apologeticus contra Venetos, item de contractibus.
- Pauli Piafecij Praxis Episcopalis.
- Pauli Salodij Praxis compendiosa de Visitatione.
- Pauli Fufchi liber de Visitatione.
- Pauli Cjera Tract. de iure principum.
- Pauli Layman. Societ. IESV Theol. Mor.
- Pauli Fraxinelli Augustiniani Disputatio de Obligationibus Sacerdotum ad Missas pro alijs ex iustitia celebrandas, item An Sacerdos teneatur dicere Missam de defunctis, vel eius vice possit dicere de Sanctis.
- Pauli Squillanti Tract. de obligationibus Clericorum.
- Cauli Glemonensis Tract. de Legatis perpetuis, & alijs relictis Fratribus D. Francisci de Obseruantia.
- Pauli Santori Tract. de casibus Papalibus, & Episcopalibus.
- Petri Ala Tr. de Christiano Decurione.
- Petri Tholosani Partitiones Iuris canonici, item Commentaria in Ius canonicum.
- Petri Binsfeldij Enchiridion Theologiæ pastoralis, item de Simonia, de Vfuris, de iniurijs, & de Malefic.
- Petri de Reyna Tract. de Sacramentis, & de caeremonijs Missæ.
- Petri Nauarra de restitutione.
- Petri Aragon. Augustiniani Comm. in 2. 2. D. Thom. de iustitia, & iure.
- Petri de Lorca Ordinis Cisterciensis in 1. 2. D. Thom. item in 2. 2.
- Petri Cenedo Quæstiones canonicæ.
- Petri Fay Dominicani de Pœnitentia in 3. p. D. Thom.
- Petri Bellochij Franciscani Praxis Theologiæ Moralis, seu de casibus referuatis.
- Petri de Ledesma Dominicani Summa casuum conscientie, cum Additionibus. Hic Author fuit vir eminentis literaturæ, & primarius Lector in Academia Salmanticensi, vnde merito plura ex illo decerpsi in Tract. de paupertate Religiosa, & in alijs.
- Petri Corferti ropugnatio pro Vectigali serico.
- Petri de Soto Lectiones.
- Petri de Cabrera de Sacramentis in 3. p. D. Thom.
- Philippi Maynardi de priuileg. Eccles. pro defensione Monitorij Pauli V.
- Philippi Fabri Franciscani de Pœnitentia. item de Restitutione. item de Sacram. Ordinis, & censuris. item Commentaria in libros sententiarum.
- Prosp. Farinacij tract. de Hæresi. item Appendix super Bullam Greg. XI V. de immunitate Ecclesiarum.
- R**icardi Hallo de quinquepartita conscientia, recta, erronea, dubia, opinabili, & scrupulosa.
- Rutilij Benzoni Speculum Episcoporum & Curatorum.
- Rodobaldi Parini Tract. de Gabellis.
- Raphaëlis Rastellij Cler. Regul. Tract. de censuris in genere.
- Raphaëlis de la Torre Dominicani Commentaria in 2. 2. D. Thom.
- Remigij Scophræ Opusculum de inualiditate Professionis.
- Repertorium Inquisitor. Authoris incert.
- Romualdi Coli Dominicani Tract. de cambijs, vfura, censibus, &c.
- Roderici Acuña in Decretum Gratiani. Item Tract. de Confessarijs sollicitantibus, cum Additionibus Seraphini de Freita. Hic Author est vir doctissimus, & prius fuit Inquisitor, & nunc merito Archiepiscopus Bracharenfis. Eius verò Additionator fuit Lector publicus in Acad. Vallisoletan. vnde merito multa ex ipsis collegi in Tract. de Denunciationibus, & in Tract. de Absolutione ab hæresi.
- S**igismundi Scaccia Tract. de commercio.
- Simeon. Maioli Tract. de irregularitate.
- Simpliciani Muttini Theologia Moralis, siue de Sacramentis.
- Steph. Emonerij Splendor Veritatis moralis, seu Disput. de Veritate.
- Stephani Fagunde Societ. IESV de Præceptis Ecclesiæ.
- Stephani Quaranta Summa Bullarij.
- Stephani de Auila Societ. IESV Tract. de censuris.
- Summa Pisanella.
- Syluest. Pieratæ Dominic. Summa casuum conscientie, dicta Summa Syluestrina.
- Syluij Tinti Tract. de Ordinat. Clericor.
- Sebastiani Acoſta Explicatio in Bullam Cruciatæ.
- Sebastiani Cæsaris Relectio de Ecclesiastica Hierarchia.
- Syluester Bartochiccius de Votis Religiosorum.
- Saluatoris Rassi Tract. de casib. consc.
- Scipion. de Rubeis Aphorism. Episc.
- Sebastiani à Bononia Capucini Tractat. de Electione.
- T**homæ Zerola Praxis Episcopalis. item Praxis de Sacramento Pœnitentie. item de Iubileo.
- Thomæ Sanchez Soc. IESV de Matrimonio. item Summa.
- Thomæ Boninsignio Dominicani Tract. de Venditione ad tempus, cambijs, censibus, &c.
- Thomæ de Vio Caietani Summa cum Annotationibus Pauli de Palatio.
- Thomæ de Mercato Dominicani Summa de contractibus.
- Thomæ à Iesu Maria, Liber de Regularium Visitatione.
- Thomæ à Iesu de paup. Religiosa.
- V**alerij Reginaldi Societ. IESV, Praxis Pœnitentie. item de prudentia Confessarij, ite de Officio Pœnitentis.
- Vincentij Fillucij Societ. IESV Quæstiones Morales.
- Virginij de Boccacis Tract. de censibus super Constit. Pij V. &c.
- Vmberti Locati Praxis Inquisitorum.
- Volfandi è Vorburg Rudimenta Iuris canonici.
- VVoltherus Streuesdorff in D. Thomam de iustitia & iure.

SERIES TRACTATVVM MORALIVM
his tribus R. P. D. Antonini Diana Partibus, recens
locupletatis, contentorum.

P A R S P R I M A.

- I. **D**E Immunitate Ecclesiarum super Bullam Gregorij XIV.
- II. De Immunitate Ecclesiastica.
- III. De Comitibus, seu Parlamento Regni Siciliae, & Neapolis.
- IV. De Denunciationibus faciendis ex Edicto Dominorum Inquisitorum, & de sollicitatione facta in Confessione iuxta Bullas Clementis VIII. Pauli V. & Gregorij XV.
- V. De Absolutione ab Hæresi, & aliis delictis pertinentibus ad Tribunal Sancti Officij.
- VI. De Paupertate Religiosa super Bullam Clementis VIII. de largitione munerum.
- VII. De Circumstantiis non necessariò in Confessione explicandis.
- VIII. De Contractibus.
- IX. De Ieiunio.
- X. De Legibus.
- XI. De Bulla Cruciatæ.

P A R S S E C V N D A.

- XII. De Horis Canonicis.
- XIII. De Opinione probabili.
- XIV. De Celebratione Missarum.
Et alij tres Tractatus Miscellanei.

P A R S T E R T I A.

- I. De Immunitate Ecclesiastica.
- II. De Dubiis Regularium.
- III. De Absolutione largienda moribundo sensibus destituto.
- IV. De Sacramentis.
- V. & VI. Miscellaneorum.

INDEX TRACTATVVM, & Resolutionum primæ Partis.

TRACTATVS I.

De Immunitate Ecclesiarum.

- RESOL. N Constitutio Gregorij XIV. de immunitate Ecclesiarum, deroget iuri communi, & consuetudinibus? pag. 1.
1. An, qui commisit grauia delicta, extra homicidium, & mutilationem membrorum, in Ecclesijs, seu Cœmeterijs, hac immunitate gaudeat? 2
 2. An, qui deliquit prope Ecclesiam sub spe confugiendi ad eam, gaudeat postea ipsius Ecclesiæ immunitate? ib.
 3. An, qui proditoriè voluit aliquem occidere, & deuenit ad actum proximum, sed casu non occidit; gaudeat immunitate? ibid.
 4. An, qui occidit inimicum, non proditoriè, sed per insidias, gaudeat immunitate? 3
 5. An committens crimen læsæ Maiestatis in personam Principis superiorem recognoscentis, gaudeat hac immunitate? ibid.
 6. An rebellis, vel qui offendit statuas, vel imagines Principi dicatas, gaudeat immunitate? ibid.
 7. An ministri laicalis iurisdictionis, possint in Ecclesia auferre reo arma prohibita? ibid.
 8. An existens in Ecclesia, vel in aliquo Monasterio, & ex fenestra pilam tormentariam iecit in alium extra Ecclesiam existentem, & illum occidit; gaudeat immunitate. 4
 9. An existens in Ecclesia, mandans homicidium extra illam committi, vel existens extra Ecclesiam, mandans homicidium intra illam committi, gaudeat hac immunitate? ibid.
 10. An, qui in Ecclesia committit homicidium, vel membrum mutilauit, non deliberatè, sed accidentaliter & calore iracundiæ, & prouocatus; gaudeat immunitate? ibid.
 11. An reus confugiens ad Ecclesiam possit per Iudices Ecclesiasticos, vel laicos puniri pœna exilij, vel ad perpetuum carcerem? 5
 12. An, qui iam vicinus Ecclesiæ, cum ipso satellite per vim intrat in Ecclesiam, & vt sese de illius manibus eximat, vulnerat illum cum magna sanguinis effusione, gaudeat immunitate? ibid.
 13. An, si constaret notoriè, reum non gaudere immunitate Ecclesiæ; possit illum Iudex secularis extrahere ab Ecclesia sine licentia Episcopi? ibid.
 14. An ad incurrendam excommunicationem huius Bullæ sufficiat actus attentatus? ibid.
 15. An Iudex, qui non mandauit extrahere reum ab Ecclesijs, sed satellites, vel alij extraxerunt vi, vel dolo, teneatur restituere reum in Ecclesia; vel possit contra illum agi? 6
 16. An confugiens ad Ecclesiam, gestando secum scilopet-

- tones, seu archibuffetos; gaudeat immunitate? ibid.
17. An reus, qui attentauit occidere aliquem proditoriè, effectus, & morte non sequuta, gaudeat immunitate? ibid.
18. An testis, qui sua falsa depositione fuit causa, vt quis morti traderetur; fugiens eff. acto carceri in Ecclesiam, immunitate gaudeat? 7
19. An, si quis occideret Fiscum Regium, vel Præsidentem Iustitiæ, gauderet immunitate Ecclesiæ? ibid.
20. An violantes Ecclesias frangendo fores, vel comburendo eas, gaudeant immunitate? ibid.
21. An Iudæus, Paganus, Saracenus, & quilibet infidelis, gaudeat immunitate Ecclesiæ? ibid.
22. An apostata à Religione gaudeat immunitate? ibid.
23. An Clerici gaudeant immunitate Ecclesiæ, ita vt ad Ecclesiam confugientes pro criminibus non exceptis in Bulla, ab eorundem Iudicibus ecclesiasticis inuiti extrahi non possint ab ea? ibid.
24. An Religiosi gaudeant dicta immunitate, ita vt eorum Superiores non possint illos extrahere ab Ecclesijs, & quid, si delinquant in proprijs Monasterijs? ibid.
25. An reus amittat immunitatem, qui deceptus fuit subdolis verbis, & fallacijs, ad egrediendum ab Ecclesijs; & Iudex possit illum punire? 9
26. An reus confugiens ad Palatium Episcopi, quod non sit intra confines, & quadraginta passus; sed longè ab Ecclesia distet; gaudeat immunitate? ibid.
27. An, si aliquis à satellitibus fugiens intraret in cubiculum agrotantis, ad quem communicandum Sacerdos cum SS. Sacramento aduenisset; & ibi à dictis birruarijs comprehenderetur, antequam Sacerdotem tangeret: an is, inquam, immunitate gauderet? ibid.
28. An Hæreticus non solum ob hæresim, verum etiam ob alia delicta distincta ab hæresi, careat immunitate Ecclesiarum? 10
29. An quis comprehensus extra locum factum; si per illum tamen ad carcerem ducatur, vel ad supplicium, & ad mortem trahatur per aliquam Ecclesiam; gaudeat immunitate? ibid.
30. An, qui ex proposito, & sub specie amicitiae proditoriè aliam alicui viro nobili inferret, vel cum fustibus eum percuteret; gauderet Ecclesiæ immunitate? ibid.
31. An mercator, qui fraudulentè decoxit, gaudeat immunitate? ibid.
32. An, qui occidit inimicum ex præmeditati animi deliberatione, *apostatamente*, vt vulgò dicitur, atque ex industria; non autem proditoriè, seu per insidias; gaudeat immunitate? 11
33. An occidens Clericum gaudeat immunitate? ibid.
34. An occidens amicum reconciliatum, tanquam proditor, careat immunitate? 12
35. Vtrum, si quis veneno occideret aliquem, gauderet immunitate? ibid.
36. An Palatia Illustrissimorum Cardinalium gaudeant immunitate. ibid.

Index Tractatum,

38. An, qui vehementer suspectus est de hæresi, gaudeat immunitate Ecclesiarum? ibid.
 39. De aliquibus Ioannis Sancier opinionibus circa immunitatem Ecclesiarum? ibid.
 40. An damnatus ad trêmes in vita, vel ad tempus, si confugiat ad Ecclesiam, gaudeat eius immunitate? ibid.
 41. An Iudices, vel alij contrauenientes huic Constitutioni, sint ab Episcopo absoluedi, vel talis excommunicatio sit Summo Pontifici referuata? 13

TRACTATUS II.

De immunitate Ecclesiastica.

- RESOL. I. **A**N Clerici sint iure humano, vel diuino exempti à legibus, & iurisdictione Principum secularium. 13
 2. An Principes, vel Summus Pontifex possint reuocare hoc priuilegium ecclesiasticæ immunitatis? 14
 3. An Clerici possint tali exemptioni renunciare? ibid.
 4. An per consuetudinem, maximè si sit immemorabilis, dicta immunitas reuocari possit? ibid.
 5. An adsit tolerantia, & consensus tacitus Summi Pontificis cum dicta consuetudine; ita vt Principes aliquid licitè efficiant aduersus libertatem ecclesiasticam? 15
 6. An per aliquod priuilegium sit in aliquibus Regnis suprascriptæ ecclesiasticæ libertati derogatum? ibid.
 7. An sint aliqui casus, in quibus Principes sæculares possint pœnis coercere Clericos? 16
 8. An Ecclesiastici sint exempti à legibus ciuilibus, quatenus cum libertate Ecclesiastica non pugnant? ibid.
 9. An sæculares Magistratus possint cogere Clericos, vt triticum vendant, si necessitas adsit? 17
 10. An minister laicus possit spoliare Clericum armis prohibitis? ibid.
 11. An Iudex laicus, & eius minister possit capere personam ecclesiasticam in flagranti crimine, & ducere illam sine iniuria ad suum ecclesiasticum Superiorem? ibid.
 12. Quid sentiendum, si non in flagranti crimine, sed noctu cum armis prohibitis, vel mutato habitu Clericus inuentus sit? 18
 13. An ministri regij possint detinere in Cancellariis Bullas apostolicas, ad examinandum, & executioni mandandum? ibid.
 14. An ministri Regij possint cognoscere causas ecclesiasticas per viam violentiæ, vt vulgò dicitur? 19
 15. Quomodo sit explicandus textus in cap. *filiis*, vel *nepotibus* 17. *quæst.* 7. ibid.
 16. An Iudex laicus, siue eius minister, inueniens Ecclesiasticos exportantes pecuniam, frumentum, & equos, &c. à Regno contra legem, possit talia auferre, sine fractione libertatis ecclesiasticæ, & timore excommunicationis. 20
 17. An Legatus eatenus possit exercere iurisdictionem in Regulares exemptos? ibid.
 18. Vtrum Episcopi, & Ecclesiastici, tanquàm inobedientes mandatis Regiis, vel ex aliis delictis, possint expelli à Regno? ibid.
 19. An Princeps secularis possit punire Clericum delinquentem ratione officij, sibi ab ipsomet Principe concessi? 21
 20. An personæ ecclesiasticæ, quæ commiserunt crimen læsæ Majestatis, per Principes sæculares, & eorum Iudices puniri possint? 22
 21. An Iudex laicus possit citare Clericum creditorem, in confectioe alicuius inuentarij? ibid.
 22. An Iudex laicus possit compellere Clericum ad resti-

- tuendum depositum, quoties se obligauit restituere in tribunali iudicis secularis. ibid.
 23. An Iudex laicus possit citare Clericum ad exhibenda iura sua coram eo, quando eius debitor petit dilationem ex consensu maioris partis creditorum, vel si velit beneficium cessionis bonorum obtinere? ibid.
 24. An Iudex laicus possit punire Clericos, qui sine habitu & tonsura immisceant se in delictis grauissimis. 23
 25. An Iudex laicus possit iudicare causam Clericorum, qui hæredes sunt alicuius secularis; & causa ante eius mortem coram se incepta? ibid.
 26. An Iudex laicus possit punire Clericum pœna pecuniaria, quia reuerentiæ signa illi non exhibuerit, vel quia coram ipso deliquerit? 24
 27. An Iudex laicus possit punire Clericum, qui assumpsit habitum clericalem post delictum patratum, intentione subtrahendi se à seculari potestate? ibid.
 28. Vtrum Iudex laicus possit in casu contingenti cognoscere de clericatu, vel de habitu? ibid.
 29. An Iudex laicus possit punire Clericos in minoribus constitutos? 25
 30. An, si dictus Clericus habeat tantum titulum, & collationem beneficij, non autem possessionem; gaudeat fori priuilegio, & sit à iurisdictione laica exemptus; ibid.
 31. An Clericus, qui habet pensionem tantum super aliquo beneficio, gaudeat, tanquàm beneficiatus, priuilegio fori, ita vt exemptus sit à iurisdictione seculari? ibid.
 32. An Capellanus, cui capella in perpetuum, vel in titulum fuerit à Papa, vel Episcopo assignata; gaudeat priuilegio fori? ibid.
 33. An Clericus gaudeat priuilegio fori, & sit à laica iurisdictione exemptus, si tantum deferat habitum, & non tonsuram, vel è contra? 26
 34. An Clericus, qui aliquando dimittit habitum, & tonsuram, amittat priuilegium fori, & Iudex laicus possit illum punire? ibid.
 35. An Clericus incedens cum habitu, & tonsura, sed non deseruiens alicui Ecclesiæ; gaudeat priuilegio fori? ibid.
 36. An Princeps possit imponere, & exigere gabellas à Clericis in minoribus constitutis? ibid.
 37. An Princeps secularis possit imponere, & exigere gabellas à Clericis non habentibus requisita Concilij Tridentini *sess.* 23. *c.* 6. de quibus suprâ dictum est? 27
 38. An Princeps possit imponere gabellas super bona Nouitiorum? ibid.
 39. An Princeps laicus possit imponere gabellas super bona Ecclesiasticorum propter reparationem pontium, murorum, &c. 28
 40. An Principes possint imponere gabellas super bona patrimonialia Clericorum? ibid.
 41. An Princeps, seu alius Superior laicus sine consensu Clerici possit imponere gabellas super eius bona, ex aliqua publica necessitate, vt pescis, &c. ibid.
 42. An Superior laicus, quando Clerici tenentur soluere gabellas, possit illos ad soluendum compellere? 29
 43. An Princeps possit imponere gabellas super bona Clericorum ipsis donata, aut emptâ? ibid.
 44. An Princeps possit imponere gabellas super bona Clericorum, qui habitum clericalem assumpserunt sine intentione clericandi, sed tantum in fraudem collectarum; 30
 45. An licitè Senatus Panormitanus, & alia Respublicæ exigant gabellas ab Ecclesiasticis, cum animo restituendi eas in fine anni? ibid.
 46. An si Princeps, vel aliqua Respublica propter aliquam iustam causam augetet tantillum pretium carnis, vini, olei, &c. vt illud plus conuertatur in illam causam, non quidem in grauamen Clericorum hoc

& Resolutionum Partis I.

- hoc faciens principaliter, sed generaliter in graua-
men omnium, incurrat in excommunicationem
Bullæ; si talem gabellam à Clericis exigat? *ibid.*
47. An Clericus negotiator, statim ante trinam monitionem teneatur soluere gabellas; & Princeps laicus illas ab illo possit licite exigere? *ibid.*
48. An Principes imponentes gabellas, licet iustas, super bona Ecclesiasticorum, incurrant in excommunicationem Bullæ Cœnæ? *31*
49. An, si Princeps laicus iuste statuendo pretium legitimum vini, vult postea super emptore laico imponere gabellam, quam extra pretium legale iustum dandum venditori, debeat ipse emptor tribuere pro bono, & necessitate publica; talis gabella sit contra immunitatem ecclesiasticam? *ibid.*
50. An Princeps possit imponere, & exigere gabellam ab Equitibus D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ. *32*
51. An minister laicalis iurisdictionis possit exercere iurisdictionem circa Clericos coniugatos, non in criminalibus, sed civilibus? *33*
52. An Iudex laicus possit punire Clericum assassinum? *ibid.*
53. An Iudex secularis processans occultè ecclesiasticum in causa criminali, cum intentione postea processum presentandi Prælato, faciat contra libertatem ecclesiasticam, & incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ? *ibid.*
54. An Principes possint statuere, ne laici vendant Clericis; ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua seruitia, & obsequia? *34*
55. An Principes, seu ministri Regij, faciendo litteras honoratorias ad Episcopos, vt ab aliqua mala determinatione desistant vt est in vsu in Regno Neapolitano, faciant contra libertatem ecclesiasticam, & incidant in censuras Bullæ. *ibid.*
56. An laicus sit Iudex competens, quando agitur de possessorio matrimonij? *ibid.*
57. An statutum disponens, mulierem extra territorium nubentem, cum sua familia priuandam fore hæreditate, etsi ei sit quæsitæ, sit contra immunitatem ecclesiasticam? *ibid.*
58. An sit contra libertatem ecclesiasticam concedere statutum, vt immobilia non alienentur in extraneos, prohibendo expressè, ne alienentur in personas ecclesiasticas? *ibid.*
59. Quædam ciuitates habent priuilegium, vt qui ad eas confluunt habitationis causa, non possint per quinquennium ab eorum creditoribus constringi: quæritur, an si Princeps in casu particulari statuatur per publicam scripturam, ne aliqui debitores, inter quos nominat quendam Sacerdotem, possint dicto priuilegio frui; an, inquam, hoc statutum sit contra immunitatem ecclesiasticam; *35*
60. An, si Princeps statuatur, ne suis priuilegijs potiantur ij, qui sibi subditi sunt, faciat contra libertatem ecclesiasticam, & Clerici illis non possint vti. *36*
61. An, si Princeps conderet statutum, abrogans aliud statutum suum, quod Clericorum priuilegium continebat; peccet contra immunitatem ecclesiasticam? *ibid.*
62. An Principes statuentes, ne in eorum statu possint ædificari de nouo Ecclesiæ, & Monasteria, sine eorum licentia, derogent immunitati ecclesiasticæ? *37*
63. An statuta, quibus cauetur, ne quis possessionem apprehendat alicuius Ecclesiæ, vel beneficij, sine facultate Principis, vel suorum ministrorum, sit contra libertatem ecclesiasticam? *ibid.*
64. An statutum mandans, bona Ecclesiæ relicta infra certum tempus vendi, sit contra libertatem ecclesiasticam? *ibid.*
65. An Principes, si per aliqua statuta disponant de his, quæ ad funera, & exequias pertinent, efficiant contra libertatem ecclesiasticam, & sint excommunicati? *ibid.*
65. An, quando sumus in dubijs, an aliquod statutum sit contra immunitatem ecclesiasticam, debeamus opinionem, quæ fauet Ecclesiæ, amplecti? *38*
67. An Iudex, & minister Regij possint cognoscere causam, cum agitur, vt Petrus, v. g. Clericus recuperet Ecclesiæ possessionem, à qua est electus per vim, vel retineat beneficij possessionem, in qua ab alio turbatur? *ibid.*
68. An sit licitum Principibus, & Magistratibus laicis, discutere facultates, & potestates alicuius Nuncij, qui in illam Prouinciã a Pontifice mittitur? *ibid.*
69. An statuta prohibentia extractionem annonæ, videlicet, vini, frumenti, bladæ, leguminum, & huiusmodi, extra territorium deferri, vt conseruetur abundantia in Ciuitate, comprehendant Clericos extrahentes eius bona, vel fructus, à suis prædijs collectos? *ibid.*
70. An statuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extraterritorium, comprehendat Clericos? *39*
71. An lex, siue statutum, quod aliquis adiens hæreditatem, non facto inuentario, teneatur ultra vires hæreditatis, comprehendat Clericos? *ibid.*
72. An Clerico vendenti vinum, frumentum, &c. ultra taxam à Principe impositam, possit Iustitia secularis dicta victualia in pœnam tollere, vt à lege statutum est? *ibid.*
73. An Iudex laicus possit civiliter, seu criminaliter cognoscere causas aduersus Equites D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ? *ibid.*
74. An Principes, seu ministri laici possint statuere irritando aliqua iuramenta, quæ in certis contractibus apponerentur? *40*
75. An valet statutum, in quo cauetur, ne filia, vel filius possint contrahere sine consensu patris, aliàs cadant ab hæreditate? *ibid.*
76. An Clerici teneantur, & possint per seculares Iudices cogi ad reparandam viam ante domos suas? *41*
77. An Clericus, qui falsa mensura, triticum, vinum, vel oleum vendidit, possit puniri à Iudice seculari? *ibid.*
78. An Iudex laicus possit cognoscere crimen vsuræ, siue de iure, siue de facto quærat? *ibid.*
79. Vtrum Clerici teneantur ad gabellam, quæ imposta est pro manutenendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conseruentur? *42*
80. An Clericus coniugatus cum vnica & virgine, vestes clericales & tonsuram deponens, si postea illas reassumat, gaudeat priuilegio fori? *ibid.*
81. An Iudex laicus possit procedere contra animalia, & pecora Clericorum, quæ in alienis pascuis reperta fuerunt? *ibid.*
82. An Iudex ecclesiasticus possit punire laicum, qui crimen factilegij commisit? *ibid.*
83. An quædam doctrina Syluestri de gabella soluenda à Clericis super pane, vino, &c. sit vera? *43*
84. An Episcopus possit visitare Hospitalia, etiam si à Patrone in ipsius fundatione aliter cautum sit, & maxime consentiente ipso Episcopo? *ibid.*
85. An Tertiarij D. Francisci, seu Bizochæ, vel Beatæ, vt vocant, gaudeant priuilegio fori, & possint consequi legatum relictum pro Monachatu? *44. Vide etiam in Addit. secund. resol. 28. 257*
86. An Iudex ecclesiasticus possit cognoscere inter laicos de alimentis filio spurio debitis? *45*
87. Quando Iudex laicus, & ecclesiasticus possint cognoscere de crimine adulterij? *ibid.*
88. An Iudex ecclesiasticus possit punire laicos concubinos? *ibid.*

Index Tractatum,

89. An Iudex ecclesiasticus in criminibus mixti fori, possit laicos, sine auxilio brachij sæcularis, in carcerem detrudere? ibid.
90. An Iudex laicus possit iudicare in causa decimarum. 49
91. An, quando decimæ sunt sæcularibus in feudum datae; cognitio pertineat ad Iudicem sæcularem? ibid.
92. An Iudex laicus possit cognoscere de causis decimarum, si Clerici illas petant à laicis, qui præscriptione, & consuetudine immemorabili eas nunquam soliti sunt persolvere? ibid.
93. An Iudex laicus possit simul cum Iudice ecclesiastico, causam decimarum cognoscere, saltem titulo comprehensissimæ? ibid.
94. An laicus conductor decimarum, sit conveniendus coram Iudice laico? ibid.
95. An Iudex ecclesiasticus sit Iudex competens, quando agitur de dando tutore, seu curatore Clerico minori, aut mente capto? ibid.
96. An Concordata Summi Pontificis cum aliquo Rege, sint privilegium, & an sint reuocata per Bullam Cœnæ? 47
97. An aliqua ciuitas, vel Princeps, possit exigere tributa à Clericis, quia per consuetudinem immemorabilem ita semper factum est? ibid.
98. An Episcopi possint excommunicare Iudices laicos, qui volunt cognoscere delicta famulorum suorum? ibid.
99. An transacto anno, Episcopus sit executor ultimarum voluntatum, etiam quoad legata profana? ibid.
100. An quando Clericus instituit hæredem alium Clericum, vel laicus condidit testamentum ad pias causas, possit Iudex ecclesiasticus dicta testamenta publicare? ibid.
101. An Episcopus possit visitare Hospitalia, & Confraternitates, quoad decentiam diuini cultus, etiam si existant sub protectione Regum? 48
102. An Reges possint se intromittere, quando ab aliquo Episcopo non obseruatur aliquod decretum Concilij Tridentini? ibid.
103. An appellationes, quæ dicuntur tuitiuæ, rectè à Iudicibus laicis, in causis ecclesiasticis concedantur? ibid.
104. An sit licita lex, prohibens ne bona vulgò dicta, *de realengo*, transferantur in Ecclesias, vulgò, *Amano morta*, sine licentia Regis? ibid.
105. An Princeps sæcularis possit ferre aliquam legem aduersus filios, contra iustam parentum voluntatem nubentes? ibid.
106. Quid sentiendum de aliquibus Constitutionibus Iustiniani Imperatoris, præsertim de Constit. 3. 5. 6. 7. & 58 49
107. An Clericus possit se subiicere iudici sæculari, vt arbitro? ibid.
108. An semel punitus in foro Ecclesiæ, possit iterum pro eadem culpa à Iudice sæculari puniri, etiam ad excessum pœnæ? ibid.
109. An Iudex ecclesiasticus teneatur in causis ecclesiasticis, aut mixti fori, præbere processus Iudicibus sæcularibus, à quibus auxilium petit? ibid.
110. An Clericus falsum testimonium dicens coram Iudice laico, ab eo puniri possit? ibid.
111. An Iudex ecclesiasticus possit incidenter cognoscere de rebus temporalibus, seu profanis, & è contra Iudices laici de rebus spiritualibus, & ecclesiasticis? 50
112. An Princeps laicus possit legitimare filium Clerici, si ipse filius sit Clericus? ibid.
113. An Prælati Summo Pontifice inferiores delegare possint indistinctè laicis causas ecclesiasticas? ibid.
114. An Princeps sæcularis non tantum possit resistere iuramento, ita vt prohibeat, ne fiat; sed etiam possit impedire effectum illius, ita vt, si fiat, nullatenus sequatur obligatio? ibid.
115. An Princeps sæcularis possit relaxare obligationem iuramenti præstiti? 51
116. An Iudex sæcularis possit cogere laicos ad condonandam obligationem iuramenti, metu, aut iniuria extorti? ibid.
117. An de causa dotis principaliter, & non incidenter intentata, possit Iudex ecclesiasticus inter laicos cognoscere? ibid.
118. An si viduæ, pupilli, vel aliæ personæ pauperes fuerint oppressæ, tunc etiam nulla data negligentia Iudicis sæcularis, possint aduersarios suos ad Iudicem ecclesiasticum trahere, & in illius foro conuenire? 52
119. An Clericus relegatus à Iudice ecclesiastico, si durante relegatione efficiatur laicus, & frangat relegationem, possit pro dicta fractura à Iudice ecclesiastico puniri, & duplicari pœna? ibid.
120. An Iudex ecclesiasticus sit competens, non solum quoad relaxationem iuramenti, sed etiam ad effectum agendi, vt præstita relaxatione annullat, & rescindat ipsum contractum? ibid.
121. An Ordinarius, vel Iudex delegatus debeant necessariò præmittere censuras, antequam imploret pro sua sententia exequenda, brachium sæculare? ibid.
122. An Summus Pontifex habeat in toto Orbe Christiano temporalem potestatem? ibid.
123. Quomodo sit intelligenda Extrauag. *Vnam sanctam*, Bonifacij VIII. 53
124. An Summus Pontifex possit cognoscere, & Iudex existere competens, vbi lis aliqua, vel discordia oritur in re grani inter duos supremos Principes, neminem in temporalibus recognoscentes? ibid.
125. An statutum, vt quis, qui nondum habet ius in re bonorum, quæ possessurus est, dominus sit, si non ingrediatur Religionem; sin verò amittat; an, inquam, tale statutum sit illicitum, & contra immunitatem ecclesiasticam; ibid.
126. An Reges, & Principes recipiant suam potestatem immediatè à Deo? ibid.
127. An privilegium exemptionis à iurisdictione temporali Clericis concessum fuerit, & inceperit tempore Constantini? ibid.
128. An Principes possint leges condere circa matrimonium? 54
129. An Edictum, seu Statutum de non ædificandis Monasteriis, seu habendis cœtibus Religiosorum sine licentia Principis, sit contra immunitatem ecclesiasticam? ibid.
130. An N. Religiosus Professus, qui miscuit se enormibus, amiserit privilegium fori, ita vt sine metu censurarum, possit illum Iudex laicus punire? ibid.
131. An Iudex Ecclesiasticus sit competens in causis sponsaliorum? 56
132. Ad quem Iudicem spectat, spiritualem, vel sæcularem, pendente lite super matrimonio, vel sponsalitiis, sequestrare puellam, causa explorandi voluntatem? ibid.
133. An in casu, in quo collectæ, seu gabellæ, iustè Clericis imponuntur, possint imponi, inconsulto Romano Pontifice, & an dictæ gabellæ, si excedant octauam partem valoris rei, sint iniustæ? ibid.
134. Quomodo laicorum facultates non sufficere censendum sit ad hoc, vt Clerici cum consensu Episcopi, & consulto Romano Pontifice contribuere in aliquibus casibus teneantur? 57
135. An Inquisitores possint procedere contra Iudices laicos, si remissius agant cum Hæreticis sibi relictis, & pœnam mortis per ignem non imponant? ibid.
136. An Inquisitorum iurisdictione in familiares suos, in criminibus aliis diuersis ab hæresi, sit sæcularis, vel ecclesiastica? ibid.

& Resolutionum Partis I.

TRACTATUS III.

De Comitibus, seu Parlamento Regni Siciliae, & Neapolis.

- RESOL. I. **D**E donatiuis, quæ in Parlamento Regni, Serenissimo Regi tribuuntur, & de eorum iustitia? 58
2. Quenam conditiones requirantur ad impositionem iustæ gabelle, & donatiui? ibid.
 3. An donatiuum, & tributum impositum alicui Regno propter bella, & sumptus, quos sustinet Rex in aliis Regnis, sit iustum? 59
 4. An Rex, si culpa sua propter largitiones immoderatas, ludos, iniusta bella, &c. in egestatem inciderit, possit iuste imponere tributum, & Regnum illi donatiuum præbere? ibid.
 5. Quanam forma seruanda sit in iusto tributo, & donatiuo? ibid.
 6. An liceat in Parlamento exteros efficere Regnicolas? 60
 7. An plures Vniuersitates, & Barones Regni, possint constituere vnum, aut alterum in Procuratorem, ad effectum intrandi in Parlamento? ibid.
 8. An aliquis, qui intrat in Parlamento tanquam Procurator, possit rogatus substituere alterum in Procuratorem? 61
 9. Procuratores, & alij, intrantes in Parlamento an debeant proponere aliquid, licet ab illo, qui caput est Parlamenti, non proponatur? ibid.
 10. An aliquis Baro, v. g. qui habet etiam aliquam procuram alicuius Vniuersitatis, possit in Parlamento dare diuersas voces, vt Baro, videlicet respondendo affirmatiuè, & vt procurator negatiuè? ibid.
 11. An intrantes in Parlamentum, possint credere Regi attestanti, se esse in necessitate? ibid.
 12. An assignare summam necessariam pro sustentatione Regis, regimine, & defensione Regni, spectet ad Parlamentum, vel hoc remittatur arbitrio Regis? ibid.
 13. An, si esset stipendium sumptibus Regis assignatum ex pacto inito cum ipso Rege, possit postea Parlamentum ex aliqua causa præbere donatiuum maius, & Rex imponere nouum, vel antiquum augere tributum? 62
 14. An, quando vassalli, & Vniuersitates sunt multum onerata, possit, & debeat Rex non imponere nouum tributum, nec requirere donatiuum, sed minuere, vel suspendere gratias, & pensiones aliquibus assignatas? ibid.
 15. An pro imponendis tributis in hoc regno Siciliae sufficiat tantum causa necessaria de iure communi? ibid.
 16. Vtrum in Parlamento, postquam numerus sufficiens suffragatus fuit pro iniusto donatiuo, seu alia re; si aliquis postea concurrat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem? ibid.
 17. An, qui prior tulit suffragium, antequam sufficiens numerus esset donatiuo iniquo suffragatus teneatur ad restitutionem, etiam si certò sciuisset, sequentes in eandem partem ituros? 63
 18. An, quando in Parlamento à maiori parte certò scitur concludendum pro re aliqua iniusta, & iniquo donatiuo, possit aliquis, pro illa die, domi manere, sine periculo peccati mortalis, & onere restitutionis? ibid.
 19. An doctrina superioris questionis sit etiam applicanda in casu, quo non sufficeret maior pars ad concludendum, sed omnes sigillatim concurrere deberent? ibid.
 20. An intrantes in Parlamentum, quoad iustitiam donatiui, & ministri Regis, quoad iustitiam tributorum,

Antonini Diana Pars I.

teneantur sequi opinionem probabiliorem, probabili relicta? ibid.

21. An Regni incolæ, habentes rationes probabiles de iniustitia donatiui facti in Palamento, possint non soluere collectas, & vectigalia imposita ab Vniuersitatibus pro soluendo dicto donatiuo, etiam si pro Rege, & iustitia donatiui adsint aliæ rationes probabiles? ibid.
22. An, quando in Parlamento præbetur aliquod donatiuum pro custodia Regni, pro reparatione pontium, turrium, &c. teneantur Ecclesiastici contribuere? ibid.
23. Vtrum Episcopi, & Ecclesiastici teneantur vocati accedere ad Parlamentum, ita vt contravenientes possint expelli à Regno, tanquam inobedientes mandatis regis? 65
24. An si donatiuum adhuc duraret per multos annos, possit ex nunc pro tunc fieri alia noua protogatio ad alios annos? ibid.
25. Vtrum, si adsit iusta causa præbendi donatiuum, possint Proreges illud extorquere à Parlamentariis per vim, & metum? ibid.
26. An, si populares onus donatiui sufferre non possunt, teneantur Barones Regni ad contribuendum? ibid.
27. An sufficiat, vt ad donatiuum contribuendum concurrat maior pars congregatorum? ibid.
28. An Procuratores in Parlamento sedere debeant in loco, vbi eorum Barones sedere deberent, si in Parlamento adessent? ibid.
29. An in Parlamento possint congregati tribuere aliqua donatiua Domino Proregi? ibid.
30. Vtrum aliquis possit se subscribere determinationi factæ à maiori parte Comitiorum, licet ipse contrarium votum emisit? 66
31. Quam benignè Regnum Siciliae sit onerandum gabelle, & donatiuis præ cæteris Regnis? ibid.
32. Quinam Theologi, & quomodo consulendi sunt à Proregibus, & ab intrantibus in Parlamento pro resolutione iustitiæ donatiui? ibid.

TRACTATUS IV.

De Denunciationibus faciendis ex Edicto DD. Inquisitorum; & in particulari, ex sollicitatione facta in Confessione.

- RESOL. I. **A**N, si quis sciat, aliquem commisisse delictum in Edicto cõtentum, sed hoc non possit probare, teneatur in tali casu denunciare? 67
2. An dicta denunciatio faciendæ sit sine præuia correctione fraterna? ibid.
 3. An criminosi iam emendati, sint vigore edicti denunciandi? 68
 4. An filius teneatur denunciare patrem hæreticum? ibid.
 5. An vxor, & frater teneantur denunciare maritum, & fratrem hæreticum? 69
 6. An filius, vxor, & frater teneantur denunciare patrem, maritum, vel fratrem perpetrantem crimina, extra hæresim formalem? ibid.
 7. An quis teneatur denunciare, si ex denunciatione timeat damnum notabile in vita, fama, & bonis externis? ibid.
 8. Vtrum quis teneatur denunciare seipsum? ibid.
 9. An saltem dicti criminosi teneantur denunciare complices? 70
 10. An, quando edictum fundatur in præsumptione, & ego scio, præsumptionem, in tali casu deficere, teneatur ad denunciandum? ibid.
 11. An, si Confessarius à fœmina sollicitatus consentiat ad actus turpes, & sermones inhonestos, sit ab aliis, qui hoc sciunt, denunciandus? ibid.

Index Tractatum,

12. An Confessarius, qui sollicitauit adolescentem in Confessione, sit denunciandus? 71 13. An Confessarius, qui in confessionario, vel in alio loco sub pretextu Confessionis, non tamen Confessionis sequitur, sollicitauit foeminam, sit denunciandus? ibid. 14. An Confessarius, qui ante, vel paulo post Confessionem, foeminam sollicitauit, sit denunciandus? ibid. 15. An si laicus, vel Clericus occultè ponat se in loco Confessionibus deputato, & inter Confessionem foemina, illam ibi sollicitet, sit denunciandus? 72 16. An dictus laicus, vel Clericus, saltem quia simulauit se Sacerdotem esse, si sollicitauerit foeminam in Confessione, non tamen illam absoluendo, sit Inquisitoribus denunciandus? ibid. 17. An sit denunciandus Sacerdos, qui non habens facultatem audiendi Confessiones ab Ordinario, sollicitat foeminam in Confessione, fingens se habere talem potestatem? ibid. 18. An, si foemina sine vilo ordine ad Confessionem, loquatur cum Confessario de negotiis in confessionario, & interim ab ipso sollicitetur, an sit dictus Confessor denunciandus? ibid. 19. An Confessarius, qui in Confessione vrget poenitentem de prostituenda sibi, vel aliis, filia, consanguinea, amica, &c. sit denunciandus? ibid. 20. An Confessarius sollicitans foeminam non ad turpia, & inhonesta, sed ad alia peccata, sit denunciandus? ibid. 21. Vtrum Confessarius contraueniens huic Constitutioni Gregor. XV. & aliorum Pontificum, ex paruitate materiae sit excusandus, vel denunciandus? 73 22. An mandans Confessario, vt sollicitet pro se poenitentem, denunciandus sit? ibid. 23. An mulier sollicitans Confessarium, sit ab ipso, vel ab alijs, qui hoc sciunt, denuncianda? ibid. 24. An, si aliquis sub sigillo naturali sciat ab aliquo, mulierem fuisse sollicitatam à tali Confessario, teneatur illum denunciare? 74 25. An Confessarius qui sollicitauit puerum ante Constitutionem Greg. XV. vel foeminam, extra Confessionem in confessionario, aut in loco quocumque, vbi Confessiones sacramentales audiuntur, &c. sit denunciandus? ibid. 26. An quis teneatur denunciare Confessarium; qui propter sollicitatione alterius confessus abiurauit? ibid. 27. An supradictae denunciationes sint faciendae ante Confessionem, ita vt non possit Confessarius aliquem absolvere, nisi priùs denunciaret? ibid. 28. An hoc crimen sufficienter probetur per testimonia duarum foeminarum? 75 29. An Episcopi possint cognoscere de hoc crimine, ita vt aliquis penes ipsos possit Confessarium sollicitantem denunciare? ibid.	6. An Prælati regulares possint absolvere suos subditos ab haeresi occulta? 78 7. An Confessarius virtute Bullae Cruciatæ, possit absolvere à casibus contentis in Ediçto DD. Inquisitorum, haeresi tantum excepta? 79 8. An Regulares, virtute suorum priuilegiorum, possint etiam absolvere à casibus contentis in Ediçto dictorum Dominorum Inquisitorum? 80

TRACTATUS VI.

De paupertate Religiosa super Bullam Clementis VIII. de largitione munerum.

- RESOL. I. **A**N ista Bulla sit vsu recepta, & adhuc obliget ad sui obseruationem? 80
2. An in ista Bulla Summus Pontifex condat nouum ius circa largitiones munerum Religiosorum? ibid.
 3. An cognitio quantitatis muneris largiendi, spectet etiam ad Capitulum generale? 81
 4. Quanti valoris debeant esse munera, vt licite fiant, & non sint contra hanc Constitutionem? ibid.
 5. An, si Religiosus sine licentia sui Prælati præbeat munerulum duorum aureorum, incidat in poenas huius Constitutionis? ibid.
 6. An Monialis, seu Religiosus, cum licentia sui Prælati possit facere amico, seu cognato, corporalia magni valoris, vel picturam, & non incidere in poenas huius Constitutionis? ibid.
 7. An Religiosus possit dare leuiora alterius generis, licet non sint de leuibus comestibilibus; & ad deuotionem petentibus concessis in hac Bulla; & an casus excepti in hac Bulla extendantur ad alios similes? 82
 8. An Religiosus, qui non acceptat aliquod donum; sed rogat, vt detur amico, seu consanguineo suo, peccet contra paupertatem, & contra hanc Bullam? ibid.
 9. An Religiosus, qui celebrat aliquas Missas ad intentionem alicuius amici, sciens, dictum amicum stipendium pro illis accipere, peccet contra paupertatem, & includatur in Bulla Clem. VIII. 83
 10. Parentes Monialium, vel Religiosorum præbent illis magnam pecuniarum summam ad eorum, cui libuerit, beneplacitum dispensandam; reseruando tamen pro se dominium: quæritur, an dictæ Moniales illas dispensando, peccent contra paupertatem, & incidant in Bullam Clement. VIII. ibid.
 11. An Bulla Clement. VIII. prohibens largitionem munerum, locum sibi vendicat, si Moniales, vel Regulares dent eleemosynam? ibid.
 12. Quotnam sint fines, seu causæ finales huius Constitutionis Clement. VIII. ibid.
 13. Quanam esculenta, & poculenta possit Religiosus largiri, in terminis huius Bullae Clement. VIII. & ad quem valorem ascendere possint? 84
 14. An Religiosi recipientes in Monasterijs aliquem, non occasione transitus, vel deuotionis, sed recreationis causa, incidant in poenas huius Constitutionis Clement. VIII. ibid.
 15. An donatio remuneratoria sit prohibita in hac Bulla, ita vt Religiosus, seu Monialis, largiendo aliquod donum in remunerationem, contraueniat huic Constitutioni? ibid.
 16. An Religiosi, & Moniales possint largiri, non solum dona à quipollentia meritis, sed etiam ultra? 85
 17. An Moniales cum licentia Abbatissæ, seu Prælati, possint præbere Confessario, ultra iustum stipendium assignatum, aliquid amplius? ibid.
 18. An si Religiosus largiatur munera alteri Religioso, incidat in poenas huius Bullae? ibid.
 19. An

TRACTATUS V.

De absoluteione ab haeresi, & alijs delictis pertinentibus ad Tribunal Sancti Officij.

- RESOL. I. **A**N Confessarius virtute alicuius Iubilei, possit absolvere ab haeresi occulta? 75
2. An Episcopi possint absolvere ab haeresi occulta, vigore Concilij Tridentini? 76
 3. An Inquisitores habeant facultatem absoluendi ab haeresi? 77
 4. Quid facere debeat Hæreticus occultus, qui absoluteionem ab Episcopo, vel Inquisitore, obtinere non potuit? ibid.
 5. An quilibet Sacerdos, etiam Parocho præsentem, possit in articulo mortis hæreticum absolvere? ibid.

& Resolutionum Partis I.

19. An Religiosus de annuis redditibus ex Superioris licentia, ad suum usum concessis, sine aliqua restrictione, possit liberè parcius viuendo, aliis donare? *ibid.*
20. An, quando Religiosi inter se largiuntur munera de rebus minimis, necessarium sit habere licentiam expressam, & in scriptis, suorum Superiorum? 86
21. An dictam licentiam debeat Religiosus semper habere, quoties vult donare? *ibid.*
22. Vtrum Abbatissa possit concedere licentiam donandi Monialibus, quam potest Prælatus Religiosis? *ibid.*
23. Vtrum Milites D. Iacobi, Alcantaræ, &c. includantur in hac Bulla, ita vt sit illis interdictum donare? *ibid.*
24. An liceat aliquid dare proprio loci Ordinatio ex causa benedictionis, vel susceptionis habitus Regularis, aut Professionis Monialium? *ibid.*
25. An in hac Bulla prohibeantur donationes, quæ sunt partus intellectus, vt conciones, lectiones, & huiusmodi scripta? *ibid.*
26. An Religiosus, qui ab externis suis deuotis nummos accipit, & incio Prælato necessarios libros emit, peccet peccato proprietatis, & contraueniat nostræ Constitutioni? 87
27. An Nouitij includantur in hac Bulla, sub nomine Religiosorum? *ibid.*
28. An Religiosus possit sine licentia Prælati, & sine contrauentione voti paupertatis, & huius Bullæ, largiri suam rationem, seu pitantiam? *ibid.*
29. An Religiosus peccet contra votum paupertatis, & contra Bullam Clem. VIII. si absque Superioris licentia accipiat pecuniam, vt ipse liberè disponat in eleemosynam, nomine eius, qui dedit? 88
30. An Religiosus, qui sine licentia Prælati, solet sumere aliqua bona Monasterij, pertinentia ad cibum, & potum, infringat votum paupertatis? *ibid.*
31. An Religiosus, seu Monialis, cum licentia tacita, peccet mortaliter alienando, vel recipiendo aliquid clandestinè, sciens illum modum clandestinum, Superiori displiciturum? *ibid.*
32. An Religiosi, post Concilium Tridentinum, possint habere peculium, id est, redditus annuos, ad nutum Superiorum reuocabiles, & ad solos vsus honestos, & pios, idque ex causa legitima? 89
33. An, si in aliquo speciali casu Religiosus largiendo munera, nec dissiparet bona Religionis, nec tale donum vlla foret ambitionis occasio, incideret in penas huius Bullæ? *ibid.*
34. An Religiosus paulatim modica accipiens, vel expendens sine Superioris licentia, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem? 90
35. An, si Religiosus ad proprium usum accipiat paulatim comestibilia, si perueniat ad quantitatem notabilem, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem? 91
36. Quenam quantitas requiratur, vt ea sine licentia Superioris vsurpata à Religioso, ad peccatum mortale deueniatur? *ibid.*
37. An Religiosus sine peccato possit commodare, & mutuo dare aliqua, quæ ipsi ad usum permessa sunt? *ibid.*
38. An Religiosus possit commutare etiam cum secularibus aliquas res, quando nullam iacturam patitur Conuentus? 92
39. An Religiosus possit præbere aliquod munus Religioso eiusdem Monasterij? *ibid.*
40. An Religiosus peccet contra paupertatem, sumendo aliquam rem ex loco publico, pro vsu temporali, vt deinde in eundem locum restituat? *ibid.*
41. An, si aliquis Religiosus accipiat ab amico aliqua comestibilia, peccet contra votum paupertatis? *ibid.*
42. An Religiosus possit recipere aliquid sine licentia Su-

perioris, si habeat intentionem petendi dictam licentiam, priusquam expendat illud? *ibid.*

43. An frangat votum paupertatis Religiosus, qui petit ab amico, vt deponat pecuniam penes aliquem, vel apud ipsummet Religiosum, vt, quando opus erit, petat facultatem vtendi à superiore Prælato? 93
44. An Religiosus furans aliquid notabile ad usum fratris particularis, vel alicuius secularis, incurrat in casum reseruatam in decreto Clem. VIII. *ibid.*
45. An saltem superior, in tali casu possit reseruare illud furtum, quatenus est peccatum proprietatis? *ibid.*

TRACTATUS VII.

De circumstantiis aggrauantibus non necessariò explicandis in Confessione.

- RESOL. I. **A**N circumstantiæ notabiliter aggrauantes, sint in Confessione à penitentibus aperiendæ? 93
2. An, qui contra naturam peccauit cum mare, vel femina, vel cum bestia diuersæ speciei, debeat explicare circumstantias maris, vel feminae, aut bestia huius, vel alterius generis? 94
 3. An mulieri peccanti cum Sacerdote Religioso, satis sit dicere, se commisisse sacrilegium cum Sacerdote, vel initiato sacris Ordinibus? *ibid.*
 4. Vtrum Sacerdos, vel Religiosus professus satisfaciat in Confessione, si dicat, se violasse votum castitatis, non manifestando votum solenne, quod habet? *ibid.*
 5. An sponsus, vel sponsa de futuro, & cum eis carnaliter se commiscentes, teneantur istam circumstantiam explicare? 95
 6. An Episcopus, & Generalis alicuius Religionis, si peccet mortaliter, teneatur explicare istam circumstantiam? *ibid.*
 7. An mulier habens rem cum Nouitio, vel solutus cum Nouitia Religiosa, teneantur aperire hanc circumstantiam? *ibid.*
 8. An Sacerdos, vel initiatus sacris Ordinibus, si aliquem percutiat, vel occidat, teneatur explicare hanc circumstantiam? 96
 9. An Religiosus professus, qui emittit votum de non committenda mollitie, vel fornicatione, teneatur explicare hanc circumstantiam voti emissi post professionem? Et idem quæritur de Sacerdote, vel sacris Ordinibus initiato? *ibid.*
 10. An vir, qui prima vice virginitatem amisit, teneatur hanc sui floris circumstantiam in Confessione aperire? *ibid.*
 11. An virgines, quando sponte primò fornicantur, teneantur in Confessione istam circumstantiam explicare? *ibid.*
 12. An Confessarius, qui carnaliter cognouit penitentem, teneatur dictam circumstantiam explicare? 97
 13. An qui committit, v. g. tria fornicationis peccata cum tribus feminis, teneatur in Confessione dicere, se cum tribus feminis fornicatum esse? *ibid.*
 14. An, qui furatus est, v. g. mille aureos, satisfaciat, si in Confessione dicat: Surripui rem notabilem? *ibid.*
 15. An consuetudo peccandi, sit circumstantia aperienda in Confessione? *ibid.*
 16. An subditus, qui Prælato præcipienti aliquid sub præcepto obedientiæ, non obedit, peccet dupliciter, & teneatur hanc circumstantiam in Confessione aperire? *ibid.*
 17. An, si quis vnica voluntate voluisset plures homines occidere, aut pluries ad mulierem accedere, &c. teneatur hanc circumstantiam confiteri? *ibid.*

Index Tractatum,

18. An gestatio Reliquiarum in actu venero, vel illas amata dare, sit circumstantia in Confessione aperienda? 98
19. An sit circumstantia aperienda in Confessione, copula inter coniugatos habita in loco sacro? ibid.
20. An sit circumstantia aperienda in Confessione, si quis haberet copulam in Oratorio alicuius domus, in quo de licentia Episcopi Missæ celebrantur? ibid.
21. An Clericus sacris Ordinibus initiatus, vel Religiosus, qui in ludo taxillorum, & alearum fraudavit aliquem in notabili quantitate, satisfaciat dicendo in Confessione, se proximum in quantitate notabili fraudasse; an verò teneatur circumstantiam instrumenti, & medij aperire, asserendo, illam fraudem fecisse in ludo taxillorum, seu alearum? 99
22. An, qui non audiuit Missam in die Dominico, in quem incidit festum alicuius Sancti, satisfaciat dicendo in Confessione, se in die festo, semel Missæ Sacrum prætermisisse. Item queritur, si eodem die duplici titulo ieiunandum sit? ibid.
23. Vtrum, si quis furetur propter fornicationem, teneatur hanc circumstantiam finis explicare in Confessione, vel sufficiat dicere: Furatus sum, & postea per alium actum dicere: Habui intentionem fornicandi? ibid.
24. An, qui cum conscientia erronea fecit aliquid, nec tamen in cogitatione distinxit, an illam actionem facere, esset peccatum mortale, vel veniale, debeat in Confessione talem circumstantiam conscientia erronea aperire, si postea inuenit, non esse peccatum mortale illud, quod fecit? ibid.
25. An tactus impudici facti in Ecclesia habeant specialem malitiam sacrilegij mortalis, necessariò in Confessione explicandam? 100
26. An pollutio occulta, facta in Ecclesia, contineat sacrilegij malitiam necessariò in sacramentali Confessione manifestandam; Idemque queritur de fornicatione? ibid.
27. Quidam latro furatur crumenam diuitis in Ecclesia; queritur, an hoc peccatum, extra malitiam furti, contineat etiam malitiam sacrilegij, necessariò in Confessione aperiendam? ibid.
28. An, qui vnico impetu profert in seruos plures iniurias, vocando illos fures, sodomitas: an, inquam, aperienda sit quantitas, & numerus iniuriarum, & etiam personarum; vel sufficiat accusare se iniuriam grauem intulisse alicui, non explicando iniurias, neque personas? 101
29. Vtrum ita, vt in superiori casu, sentiendum sit, quando quis infert iniuriam pluribus personis: an verò sit necessarium explicare in Confessione numerum personarum? ibid.
30. An peccatum odij aduersus proximum, non sit peccatum vnus speciei, sed plurium, ita vt in Confessione penitentes teneantur explicare mala volita, v. g. si fuerunt circa facultates, vel circa personam, seu circa honorem? 102
31. An, qui commisit incestum cum matre, vel filia, aut sorore, vel nepte debeat exprimere circumstantiam personæ sibi iunctæ sanguine, vel affinitate naturali, vel legali, aut spiritali: an satis sit dicere: Pollui me peccato incestus duabus vicibus? ibid.
32. An si quis perpetravit aliquod delictum carnale in die Iouis sancti, vel eo die, quo ad Confessionem accessit, teneatur postea in Confessione aperire hanc circumstantiam? ibid.
33. An, qui peccauit, aliàs non peccaturus, ex confidentia obtinendi Iubileum, aut Bullam Cruciatæ, teneatur hanc circumstantiam in Confessione aperire? 103
34. An confitenda sit circumstantia inductionis ad peccatum, si alter ad peccandum paratus esset: vt si quis fornicaretur cum muliere parata? ibid.
35. An circumstantia modi in copula coniugali sit in Confessione aperienda? ibid.
36. An, si Iudex, vel alia persona publica furto capiat res alienas, quas ex officio custodire tenetur, debeat explicare hanc circumstantiam officij sui? ibid.
37. An raptus sit circumstantia necessariò confitenda, si virgo sponte consentit? ibid.
38. An, si aliquis ad Ecclesiam confugiat, & intra illam postea ei Iudex auferat arma, debeat Iudex hanc circumstantiam in Confessione aperire? 104
39. An circumstantia durationis temporis sit in Confessione aperienda? ibid.
40. An testis, qui simul rogatur de pluribus rebus & articulis sub iuramento, & in omnibus mentitur, teneatur hanc circumstantiam in Confessione aperire? ibid.
41. An, si Sacerdos in Missa Eucharistiam ab aliis consecratam in peccato mortali multis ministret, debeat hanc circumstantiam explicare? ibid.
42. An, si quis fornicatur, teneatur non solum explicare actum, sed circumstantias, vt tactus, & oscula, &c. quæ subsequuntur copulam? ibid.
43. An, qui in peccato mortali excipit Confessiones multorum, non solum peccet mortaliter, sed teneatur hanc circumstantiam aperire? 105
44. An, qui commisit aliquod peccatum, cuius periculo se antea exposuit, teneatur explicare hanc circumstantiam in Confessione? ibid.
45. An qui dixit peccatum, oblitus alicuius circumstantiæ, satisfaciat postea in alia Confessione explicando grauitatem circumstantiæ oblitæ? ibid.
46. An, qui peccatum hæresis, vel superstitionis commisit, teneatur explicare in Confessione qualitatem superstitionis, vel hæresis? ibid.
47. An Confessarius, qui incipit audire Confessionem in peccato mortali, sed postea ante absolutionem elicit actum contritionis, teneatur postea, quando confitetur, explicare, se incepisse illam Confessionem in statu peccati? ibid.
48. An delectatio morosa sumat malitiam ab opere externo, ita vt necesse sit in Confessione aperire circumstantiam operis, & exprimere obiectum, v. g. si mulier, de qua sumpta est delectatio, fuerit coniugata, Monialis, libera, &c. 106
49. Vtrum in Confessione aperienda sit circumstantia manifestatiua complicitatis, si ex hac nullum damnum sequatur complici, præter infamiam apud Confessorem? ibid.
50. An quis teneatur confiteri circumstantiam; seu diuersitatem blasphemiarum? ibid.
51. An, quando quis profert vnico actu conuicia in Deum, asserendo sapius, *Dio ingiusto, Dio ingiusto*, &c. teneatur hoc in Confessione aperire? ibid.
52. An aliquis coiens cum homine, & supercubans, sicuti super mulierem, teneatur aperire hanc circumstantiam, si tantum se polluat? 107
53. An, quando aliquis solus se polluit, tangendo aliquem professum, vel in sacris constitutum, teneatur explicare hanc circumstantiam? ibid.
54. An circumstantia apostasiæ sit in Confessione aperienda, vel sufficiat dicere: In hæresim lapsus sum? ibid.
55. An circumstantia recidui sit aliquando confitenda, & Confessarius propter consuetudinem peccandi possit differre absolutionem? ibid.
56. An in opinione, quam supra in *Resol. 12.* refutauimus, quod Confessarius obligetur confiteri circumstantiam copulæ cum filia Confessionis, teneatur etiam id fateri, si cum viro filio Confessionis accubaret? 108
57. An Prælati, si omittat correctionem subditi, satisfaciat dicendo in Confessione: Omisi correctionem proximi? ibid.

& Resolutionum Partis I.

58. An diurnitas voluntariæ retentionis de re aliena furto ablata, sit circumstantia necessariò in Confessione aperienda? *ibid.*
59. An, qui cum conscientia peccati mortalis ministrat excellentius Sacramentum, debeat dictum Sacramentum in Confessione explicare? *ibid.*
60. An Medico satis sit fateri, se concessisse licentiam edendi carnes absque legitima causa diebus prohibitis, non manifestando illos ieiunio esse consecratos? *109*
61. An, si quis furaretur coram Iudice, vel cum manifesto periculo vitæ, teneretur postea aperire hanc circumstantiam in Confessione? *ibid.*
62. An, si quis omisit, v.g. Sacrum propter studium, teneatur explicare in Confessione hanc circumstantiam? *ibid.*
63. An, si Clericus, v.g. in diurna navigatione abiiciat Breuiarium, teneatur aperire hanc circumstantiam, vel ei sufficiat dicere, Vigetis, v.g. omisi Horas canonicas? *ibid.*
64. An non sit necessarium, in Confessione ipsam omissionem explicare; sed sufficiat tantum se accusare de causa omissioni data? *ibid.*
65. An pollutio præuisa, sed non intenta in ebrietate, nimia comestione, &c. sit in Confessione aperienda? *110*
66. An diuinationes differant specie, & sint in Confessione aperiendæ; *ibid.*

TRACTATUS VI.

De Contractibus. & Cambiis.

- RESOL. I. **A**N cambium sit licitum, cum pro campforio respondet Procurator campforis, non de propriis vel alienis pecuniis, sed cum pecuniis ipsius campforis: quod cambium hodie est in praxi valde vsitatum. *100*
2. An supradictum cambium licitè exerceatur, non solum à mercatoribus, sed etiam à personis particularibus, & priuatis, vt mulieribus, &c. *111*
3. An agens, seu respondens in supradicto cambio, debeat esse mercator, seu persona diues? *112*
4. An cambium, vulgò dictum, *con la ricorso*, de quo supra dictum est in *resol. 1.* differat ab illo, quod vulgò dicitur, *con le continuationi*? *ibid.*
5. An dictæ continuationes, seu cambia, sint licita, ratione tantum lucri cessantis, vel damni emergentis? *ibid.*
6. In quam quantitate sumendæ sint prouisiones cambiorum? *ibid.*
7. An dicta quantitas tertiæ partis pro centenariò, sit iusta, etiam in prouisionibus, quæ sumuntur in recambiis, & continuationibus? *ibid.*
8. An campfores possint in recambiis, & continuationibus exigere toties, quoties dictas prouisiones? *113*
9. An campfor possit toties, quoties, recipere duas prouisiones; vnam in loco, vbi efficitur cambium; alteram in nundinis, quam recipit eius agens? *ibid.*
10. An debeat vna tantum prouisio pro cambio magno, ac pro paruo, v.g. pro mille, ac pro centum? *114*
11. An id, quod campforibus debetur ratione prouisionum, & interesse, possit ab ipsis adiici sorti, vt cambium magis augeatur? *ibid.*
12. An consuetudo campforum de non acceptanda solutione sortis, nisi simul soluantur detrimenta cambiorum, sit licita? *ibid.*
13. An campfores dantes ad cambium modo vt supra, sint in foro externo, tanquam vsurarij puniendi? *ibid.*
14. Vtrum campfor, qui bona fide dedit pecuniam Petro ad cambium, soluendam Messanæ, existimans ipsum habere pecuniam in tali loco; & postea comperiat non habere; possit tantum exigere, quantum lucri percepisset, si Petrus Messanæ soluisset? *ibid.*
15. Vtrum campfor possit cum campfario à principio pacisci certum, & determinatum interesse, etiam in casu non solutionis? *115*
16. An contractus massarij ad mercatorem, qui vulgò dicitur, *alla meta*, sit licitus, qui contractus passim celebratur in hoc Siciliae Regno? *ibid.*
17. An, si in supradicto contractu venditor non tradat frumenta tempore præfixo, possit emptor petere, & accipere summum in illo anno frumentorum valorem, qui dicitur, *le maggiori valute*? *ibid.*
18. An talis contractus possit sæpius renouari? *116*
19. An supradictus contractus dum renouatur, licitè postea in illo adiiciatur interesse sorti principali? *ibid.*
20. Vtrum sit licitum vendere res credita pecunia, pretio riguroso; & postea illas statim emere, numerata pecunia, pretio infimo, vel medio? *ibid.*
21. An licitè possit quis pluris vendere res illas, quæ communiter creditò pluris venduntur? *ibid.*
22. An liceat minoris emere anticipata solutione, cum aliqua res eo modo emi soleant, vt lanæ, &c. *ibid.*
23. In quibus casibus res aliquando potest vendi carius, quam alioquin vendatur? *117*
24. An mercator, siue quiuis alius, qui non exercuit monopolium, possit iuste suas merces vendere pretio illo, quod monopolium creauit? *ibid.*
25. An, si aliquis sciat, breui valorem monetæ diminuentum esse, possit illam alicui mutuare cum pacto, vt eam sibi restituat iuxta valorem, quem dicta pecunia habet; non autem eo, quem habebit tempore, quo restituendum erit mutuum? *ibid.*
26. An sartores possint à mercatoribus accipere partem pretij? *ibid.*
27. An qui vulgò vocantur *Regatones*, sint obligandi ad restitutionem; *ibid.*
28. An licitum sit tradere pecuniam alteri, sibi aliam rem tradenti, v.g. domum, hoc pacto, vt ipse vtatur re; alter verò pecunia: qui contractus vulgò dicitur, *godere*? *118*
29. An pena conuentionalis soluenda sit ante sententiam Iudicis? *-*
30. An possit quis dare Titio mercatori magnam summam pecuniarum cum pacto, vt pro tali pecunia accipiat ab ipso Titio in fine anni, v.g. quinque pro centenariò? *ibid.*
31. Vtrum quis possit sumere mutuum ab vsuario sub vsuris, non solum ab subleuandam necessitatem, sed etiam propter conuiuia, torneamenta, & similia, iuxta exigentiam proprii status? *119*
32. An Thesaurarius alicuius Principis vel Procurator, seu famulus alicuius domini, in scio ipso, possit cum domini pecuniis quæ ad expendendas vel conseruandas habet, negotiari, & lucrum in suam utilitatem vertere? *ibid.*
33. An licitum mercatoribus dicere petenti mutuum centum: Nolumus tibi tantam pecuniam mutuum dare, sed mutuabimus 50. & si volueris, totidem dabimus in mercibus, vel etiam totum, quod mutuum petis, pro summo pretio ad creditum? *ibid.*
34. Vtrum licitum sit percipere lucrum cessans ex mutuo, si compensetur alio lucro, quo careret mutuans si non mutuaret? *ibid.*
35. An, qui vendunt fructus meliores pretio maiori, deteriores pretio taxato, peccent, & obligentur ad restitutionem? *120*
36. Quis pro censu imposito ad rationem quinque pro centenariò, dedit tantum vncias octoginta; roga-

Index Tractatum,

- tus, tamen enixè à venditore; quæsiuitque à me, an teneretur ad restitutionem? ibid.
37. An licitum sit propter periculum in recuperanda sorte, aliquid amplius exigere? & idem quæritur, si aliqua res ad creditum vendatur? ibid.
38. An quis possit vendere equum, torquem aureum, vel aliquid aliud ultra iustum pretium, & hoc cum conditione, ut emptor illud soluat, cum uxorem duxerit? 121
39. An quis possit vendere aliquid cum vitio occulto: quod si emptor sciret, non esset rem empturus, saltem eodem pretio? ibid.
40. An, si aliquis sciat, rem breui minùs valituram, possit vendere pretio currenti? ibid.
41. An possit quis vendere res indifferentes, si sciat, emptores abusuros in damnum alicuius tertij innocentis? ibid.
42. An Senatus ciuitatis, vel Consiliarij Regis, possint vendere res suas, quando agnoscunt, breuiter minuendum earum pretium, ex lege, vel mandato Principis? 122
43. An aliquis teneatur restituere lucrum cessans, vel damnum emergens alicuius contractus mutui, vel venditionis, si mora fuit inculpabilis? ibid.
44. An de pecunia antea debita possit census constitui, vel tempore contractus, tradendo aliquas merces in pretium census? ibid.
45. An, si aliquis sciat, Aulam, & Proregem citò Messanam discessuram, possit domum locare pretio currenti? 123
46. An si quis rogatus de futura copia mercium, vel de tritici, vel monetæ diminutione, vel de discessu Proregis, & Aulæ; dicat se nescire, vel respondeat negatiuè, peccet contra iustitiam, & teneatur restituere? ibid.
47. Petrus mutuauit Ioanni magnam pecuniæ quantitatem, putans, se posse aliquid ex mutuo accipere; quòd si sciuisset, se licitè non posse, alium non iniustum contractum celebrasset. Quæritur modò, utrùm possit retinere lucrum, quod acquisiuisset, celebrando contractum iustum, v. g. societatis, cambij, &c. ibid.
48. Petrus mutuò dedit Ioanni uncias centum per duos annos, ita ut intra id tempus repetere non possit dictas uncias centum. Quæritur modò, an Petrus possit aliquid accipere, non pro mutuo, nam esset usura; sed pro illa priuatione, non repetendi dictas pecunias per illud tempus duorum annorum? 124
49. An chirographa, seu credita immatura emi, & extinguì possint minori pretio, non solùm à tertia persona; verùm etiam ab ipsomet debitore; Quod est dicere, an ius, v. g. ad 100. aureos soluendos intra annum, possit modò emi ab aliquo, vel ab ipso debitore minoris, ut 96. vel. 97. ibid.
50. Hic Panormi à Thesaurario Regni expediuntur militibus quædam librantiæ. Quæritur, an emi possint dimidio pretio, si difficilis sit solutio? Idem etiam quæritur de omnibus chirographis. 125
51. Quidam habet multa dolia vini generosi, cui apponit magnam quantitatem aquæ; sed ex illa mistione non efficitur deterius eo, quod passim venditur ab alijs. Quæritur modò, an possit tuta conscientia sine onere restitutionis, in venditione talis vini, exigere totum pretium à lege taxatum. Idem potest quæri de tritico, & alijs? ibid.
52. In hoc Regno Siciliae pretium, quo venduntur boues est à regia Pragmatica taxatum. Quæritur modò, an Petrus, qui habet aliquos boues in bonitate excedentes alios, possit illos vendere ultra taxam dictæ Pragmaticæ? ibid.
53. Quispiam emerat vestem quadraginta, quæ valebat sexaginta aureis; sed emerat rogatus à venditore. Consultus fui an emptor teneretur aliquid restituere? 126
54. Olim in hoc Regno propter monetæ tonsionem promulgatum fuit Edictum ab excellentissimo Prorege, Marchione Viglenæ, ut in posterum omnia genera monetarum secundum pondus valerent, & expenderentur: cum hoc scirent multi, ante edicti promulgationem, omnem pecuniam, vel mutuò dederunt, vel ex ea res emerunt. Quæsitum fuit à multis, an hoc cum crimine, & onere restitutionis factum fuerit? ibid.
55. Dubitare aliquis forrasse posset, an, qui ob feruorem contrahentium vendidit sub hasta rem plus duplo, quam valebat, teneatur aliquid restituere? ibid.
56. An gemmas insignes, canes, falcones, picturas antiquas, & similia, quæ non habent pretium taxatum à Principe, vel à communi hominum existimatione, possit venditor vendere eo pretio, quo voluerit? 127
57. Olim hac quæstione tentatus sum: Utrùm sit licitum exigere aliquid supra iustum pretium ratione periculi fortis, cui interdum vendens creditò exponitur? ibid.
58. Solent mercatores aliquando non mutuare indigenti, sed ei creditò merces offerre, & vendere summo pretio, ut ille eas vendat pecunia numerata, cui voluerit; sed emptor statim illas offert ipsis mercatoribus, qui easdem merces emunt pecunia numerata pretio medio, vel infimo: hic contractus Hispanè vocatur *mohatra*, Italicè *stocco*: quæritur, an sit licitus? ibid.
59. An sit usura, mutuare, ut mihi, cum opus habebo, remutues; aut, ut iusto pretio à me emas, vel in meo molendino molas. Quod est quærere, an mutuator licitè possit deducere in pactum eam iuris naturalis obligationem, qua ex honestate tenemur benefacere nostris benefactoribus. Et hoc totum intelligendum est sine incommodo mutuatarij? 128
60. Rogatus, an mutuanti liceat in pactum deducere, ut mutuatarius statim emat, vendat, remutuet, &c. ibid.
61. An mutuare aliquid cum pacto, ut ille, qui recipit mutuum, conferat officium, vel ecclesiasticum beneficium, usura sit? 129
62. Petrus mutuans magnam pecuniarum summam, excitauit mutuatarium ad mutui beneficium remunerandum; & mutuatarius sic excitatus misit illi aliqua dona: quæritur, an ista dona ultra sortem accipiens sit usurarius? ibid.
63. Petrus debet Ioanni centum nummos soluendos post annum: sed nunc vult illi soluere quinquaginta, hoc pacto, ut Ioannes expectet per biennium alios quinquaginta: quæritur, an hæc solutio sit usuraria? 130
64. Cum lucrum cessans debeatur mutuanti, quæritur modò, an totum, vel in qua quantitate debeatur? ibid.
65. Pluries quæsitum à me fuit, an contractus, qui vulgò dicitur, *A pagare, & consignare*, & in hoc Siciliae Regno frequenter celebratur, sit licitus, & non usurarius? ibid.
66. An, si quis capitale maius, quod vulgò dicitur, *tutto il resto*, in sponzione aliqua exposuerit; possit ille, qui capitale minus habet, acceptare sponzione, & lucrari illud plus sine onere restitutionis? 131
67. Quidam filius familiæ, parum poterat perdere, lucratus est magnam pecuniam summam: cum postea ad Sacramentum Pœnitentiæ accederet, noluit illum Confessarius absoluerè; nam asserbat, non posse plus lucrari, quam posset perdere; quæsierunt à me postea, an reuera dictus pœnitens teneatur ad aliquam restitutionem? ibid.
68. Petrus bona fide rem emit à latrone, quam postea durante bona fide vendit Ioanni, & deinde cognoscit rem illam esse alienam: quæritur an licitè possit sibi

& Resolutionum Partis I.

- sibi pretium retinere, & non rescindere contractum cum Ioanne, dummodo rem illam vendiderit eodem pretio, quo emerat? ibid.
69. Petrus emit bona fide equum à latrone, postea de hoc certior factus; quæritur, an possit tuta conscientia rescindere contractum, & latroni equum illum reddere, vt pretium pro eo datum recuperet? 132
70. Celebris, & difficilis est illa quæstio inter DD. An tempore magnæ sterilitatis, & inopiæ Pragmatica frumenti, & aliarum rerum seruanda sit in conscientia, vel liceat vendere frumentum secundum pretium commune, & vulgare? ibid.
71. Cuidam ex dato mutuo emerit damnum notabile, antequam mutuatarius fuisset in mora soluendi: quæsitur, an possit aliquid à mutuatario pro illo damno petere, & teneatur mutuatarius dare? 133
72. Vtrum Clericus in sacris constitutus, vel Religiosus possit negotiari per se, vel per alium? ibid.
73. An saltem, qui habet beneficium ecclesiasticum, sed non est ordinatus in sacris, possit negotiari per se ipsum? 134
74. Sæpius in praxi occurrit illa quæstio, ex quam culpa teneatur depositarius, quando perit penes ipsum res deposita? ibid.
75. Quæstio, quam ordimur, olim à nobis cum magnis Theologis agitata fuit: Vtrum hæres ab intestato teneatur in foro conscientie soluere legata in testamento minus solenni relicta? ibid.
76. Quidam vir nobilis olim in quadam subhastatione, seu licitatione publica, rogauit amicos, volentes emere, ne plus offerrent certa quantitate, & hoc, vt ipse postea (vt in facto contigit) emeret rem illam pretio infimo, secundum illum modum vendendi, qua fuit à me, an peccauit contra iustitiam, & teneatur ad restitutionem aliquam? Idem quæritur de illis, qui hoc pacto emerunt aliquod officium, vel vectigalia, aut proventus. 135
77. Rectores cuiusdam Ecclesie concesserunt aliqua bona in euidentem illius Ecclesie vtilitatem, saluo assensu sedis apostolicæ, & ante assensum tradiderunt possessionem. Instante à me quæsierunt, an dicta alienatio sit nulla, & an inciderint in excommunicationem Paulinæ. *Ambitiosa?* ibid.
78. De emptione zuccharorum in hoc Regno Siciliae fieri solita. 136
79. An, si in fasce herbarum, olerum, vel lignorum, quæ ad cibum hominum, vel ad pabulum animalium, vel ignem venduntur, inueniatur herba aliqua magnæ virtutis ignotæ, possit emi pretio currenti? ibid.
80. An, qui vendit vinum aqua dilutum, descendendo tamen in pretio, tantum quantum cum eo vitio valet? quod emptori non manifestat? an, inquam, talis venditor peccet, & teneatur ad restitutionem? ibid.
81. An contractus ille, qui vulgò dicitur, *beneficiata*, seu *lento*, sit licitus? 137
82. An contractus, qui vulgò dicitur, *godere à godere*, sit licitus? ibid.
83. An pater, seu mater, possit aliquid plus vni filio relinquere, quam aliis? ibid.
84. An pater, seu mater, peccet mortaliter, grauando legitimam filiorum gratuitis donationibus, vel minuendo onerosis, sed fictis contractibus? 138
85. An in testamento possit quis instituere extraneum in hæredem, & relinquere fratrem, consobrinum? ibid.
86. An domini teneantur præstare salarium famulis infirmis? ibid.
87. An debitor morosus sit monendus à creditore, antequam accipiat pecuniam cum interesse, propter eius moram? ibid.

88. An ciues Panormitani possint vendere vinum, ex eorum prædiis collectum, vltra pretium à lege impositum, & vt vulgò dicitur, *A cannaella*? 139
89. De quodam locationis contractu in praxi frequentissimo; ibid.

TRACTATUS IX.

De Ieiunio.

- RESOL. I. **D**E quantitate, & qualitate collationis ferrotina? 139
2. An peregrini, quorum præsentia solum est in transitu per duos, vel tres dies, teneantur ad ieiunia illius loci? 141
3. An qui descendit mane ex loco, vbi est ieiunium, peruenturus ad locum, vbi non ieiunatur, possit sumere ientaculum, & comedere in loco illo, vbi ieiunium seruatur? ibid.
4. An qui fecit votum de ieiunando tali in die pane, & aqua, toties peccabit mortaliter, quoties biberit vinum? 142
5. An, si quis voueret ieiunare, teneatur abstinere à lacticiis extra Quadragesimam? ibid.
6. An ieiunium indictum à Confessario, vel ab aliquo Iubileo, frangatur cum esu ouorum, & lacticianorum? ibid.
Vide etiam in Addit. secund. Resol. 20. fol. 216
7. An sutores excusentur à lege ieiunij? 142
8. An factores, & barbitonfores teneantur ieiunare? ibid.
9. An fossores, ferrarij, & similes, qui excusantur à ieiunio, teneantur ieiunare vno, vel altero die, quo non laborant? 143
10. An Prædicatores, & Magistri, qui publicè alios docent, teneantur ad ieiunium? ibid.
11. An Prædicatores, si ex mercede concionentur, teneantur ieiunare? & quid de Musicis? ibid.
12. An aduocati, & Procuratores teneantur ieiunare? ibid.
13. An quis teneatur eos solos operarios vocare, qui cum moderato labore possunt operari sine fractione ieiunij? ibid.
14. An prægnantes, & lactentes teneantur ad ieiunium? 144
15. Quid facere debeat dubitans, an teneatur ad ieiunium? ibid.
16. An, si quis violet duo ieiunia ab Ecclesia indicta in vnum diem incidentia, peccet dupliciter? ibid.
17. An licitum sit in ieiuniis Iubilei, voti, & impositis pro pœnitentia, comedere oua, & lactinia cum Bulla Cruciatæ? 145
18. An quis teneatur ad ieiunia sui oppidi, dum absens est? ibid.
19. An aliquis, vt effugiat obligationem præcepti, possit transire ad alium locum propinquum, vt non ieiunet si ieiunetur in suo? ibid.
20. An senes sexagenarij, licet robusti, & validi, teneantur ad ieiunium? ibid.
21. An in hoc Siciliae Regno diebus Quadragesimalibus, & aliis ieiuniis, vsus sagiminis sit licitus habentibus Bullam Cruciatæ? 146
22. An, qui vouit ieiunare die Sabbathi, vel sexta feria, teneatur ad id votum, si dies Natiuitatis venerit in his diebus? 147
23. An in die ieiunij bibere vinum ad sustentationem, & famem sedandam, sit licitum? ibid.
24. An sine ieiunij fractione licitum sit sumere interdium parum cibi, ne potus noceat? ibid.
25. An dispensatus in esu carniū censeatur dispensatus ad non ieiunandum? ibid.
26. An dispensatus, vt possit edere carnes, seu lactinia, possit simul edere pisces? 148
27. An,

Index Tractatum,

27. An, qui in diebus ieiuniorum notabiliter anticipat horam comedendi, peccet mortaliter? *ibid.*
28. An pater, seu dominus teneatur compellere filios, & seruos ad obseruanda ieiunia, quæ frangere volunt? *ibid.*
29. An quis, ne inurbanus videatur, sumendo modicum cibum ab amico rogatus, peccet saltem venialiter? 149
30. An femina grauida ad vincendas carnis tentationes, teneatur ieiunare cum periculo prolis? *ibid.*
31. An in Quadragesima licitum sit sine Bulla Cruciatæ edere, quod vulgò dicitur, *vn biscoto.* *ibid.*
32. An, qui è medio prandio surgit, ad aliquid occurrens, possit postea redire ad continuandum prandium? *ibid.*
33. An in die ieiunij licitum sit collationem serotinam manè sumere, & nocturno tēpore cœnā capere? 150.
34. An iusculum ex pane cocto, vel pane cum amygdalis, in serotina collatione adhiberi possit; etiamsi sumatur in ea quantitate, quæ separatim sumi posset? *ibid.*
35. An collatio serotina in Vigilia Natiuitatis, sit sumenda in magna quantitate, ratione consuetudinis? *ibid.*
36. An ieiunium indictum ab Episcopo pro certo die, vel fixa lege, & constitutione, obliget Regulares? 151
37. An, qui vouit certa die ieiunare, toties peccet mortaliter, quoties carnes comedit? *ibid.*
38. An licitum sit, eum, qui paratus est cœnare inuitate causa vrbanitatis ad cœnandum? *ibid.*
39. An caupones, seu tabernarij proponētes cœnam in die ieiunij omnibus indifferēter, peccēt mortaliter? *ibid.*
40. An defessus ex labore sumpto ob recreationem, vt ex ludo pilæ, vel ob quærendam concubinam, teneatur ad ieiunium? 152
41. In quibus ieiuniis prohibeantur lactinia? *ibid.*
42. An paruulis ante expletum septennium licebit ministrare carnes in diebus ieiunij, & quid de Paganis, & perpetuò amentibus? 153
43. An in die ieiunij paruitas materiæ excuset in esu carnis? *ibid.*
44. An in ieiunio secundò comedens, toties peccet post eam, quoties eodem die comederit? *ibid.*
45. An toties peccetur mortaliter, quoties in die ieiunij carnes comeduntur? *ibid.*
46. An, qui ad loca sacra peregrinatur excusetur à ieiunio? 154
47. An qui ex licentia comedit carnes in die ieiunij, possit comedere lardum, aut alias carnes nociuas? *ibid.*
48. Vtrum, qui ob iustam causam comederet hora octaua, aut nona, ob iter agendum, v. g. aut hospitibus inferuendum, teneatur illo die ad ieiunium? *ibid.*
49. An pro obligatione ieiunij vigesimus primus annus sit computandus de momento ad momentum? *ibid.*
50. An proficiscens à ciuitate, vbi non seruatur ieiunium, & accedens meridie ad locum domicilij, vbi seruatur; teneatur seruare ieiunium, si nondum violatum est? *ibid.*
51. An, qui nisi cœna accepta, dormire non valet, teneatur manè collationem sumere, cœnam ad noctem differendo? 155
52. An excusetur à ieiunio, qui labore aliquo defatigatur, quamuis illud in alium diem commodè differre queat, & etiamsi data opera, vt non ieiunetur, hoc ageret? *ibid.*
53. An, qui in die ieiunij tertia, vel quarta vice comedit, peccet saltem venialiter? *ibid.*
3. An, quando dubium est, si lex sit vsu recepta, necne, præsumendum sit esse acceptam? *ibid.*
4. An, vt lex non obliget, sit necessarius consensus tacitus Principis, vt, v. g. noscat vsu legem non recipi, & tamen toleret? *ibid.*
5. An Episcopi, & Principes excusentur, si non curant, vt leges Pontificiæ promulgentur, & recipiantur? 157
6. Vtrum liceat supplicationem super aliqua lege porrigere, & interim suspendere eius obligationem, & illam minimè obseruare? *ibid.*
7. An, vt lex per non vsum auctoritate careat, requiratur certum tempus, & opus sit aliqua præscriptione? *ibid.*
8. An, vt leges pontificiæ obligent, necesse sit, vt promulgentur in singulis Dioccesibus, & Prouinciis? *ibid.*
9. An leges pontificiæ non obligent, nisi post duos menses à promulgatione facta? 158
10. An Princeps teneatur seruare suas leges? 159
11. An Regulares teneantur obseruare leges synodales Episcoporum? *ibid.*
12. An Clerici subiiciantur legibus Principum secularium, quæ spectant ad Reipublicæ gubernationem, & pacem, nec cum sacris canonibus, & statu Clericorum pugnant? *ibid.*
13. Solent plures aliquando in æstate se transferre ad ciuitatem Montis Regalis: quæritur, an teneantur ad ieiunia, obseruationem festorum, &c. illius loci? 160
14. An aliquis existens in ciuitate Montis Regalis per aliquos dies, teneatur obseruare festa, vel ieiunia, quæ hic Panormi obseruantur; quod est quætere, an peregrinus teneatur seruare festa, & ieiunia proprij domicilij, quæ non seruantur in loco, in quo reperitur? *ibid.*
15. An peregrini teneantur obseruare leges locorum, in quibus reperiuntur? 161
16. An vagi teneantur seruare leges locorum in quibus reperiuntur? *ibid.*
17. An lex pœnalis in materia graui, obliget in conscientia? 162
18. An Pragmatica, quæ in hoc Regno prohibet ferre sclopētum, vulgò dictum *sclopettoni*, sub pœna capitis, obliget sub reatu peccati mortalis? Quod est quætere, an lex prohibens aliquid sub pœna mortis, mutilationis, perpetui carceris, damnationis ad trirēmes, confiscationis bonorum, aut amissionis multotam bonorum, obliget sub mortali? *ibid.*
19. An fraudantes vectigalia iusta peccent, & teneantur ad restitutionem? *ibid.*
20. An lex pœnalis mixta obliget sub reatu peccati mortalis? 163
21. An lex pœnalis ecclesiastica, putà excommunicacionis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, obliget sub mortali? *ibid.*
22. An decretum Cardinalium editum contra Religiosos accedentes ad loquendum cum Monialibus, obliget ad peccatum mortale? *ibid.*
23. An lex pœnalis ipso facto pœnam inferens, obliget non solum in conscientia, sed etiam vt delinquens teneatur illam pœnam persoluere ante Iudicis sententiam? *ibid.*
24. An, qui per legem pœnalem priuatur ipso facto voce actiua, & passiuâ, teneatur in conscientia hanc pœnam subire ante Iudicis condemnationem? 164
25. An quando dubitatur, an obliget ad mortale, vel ad veniale, iudicandum sit obligare sub mortali? *ibid.*
26. An lex pœnalis ex identitate rationis sit extendenda ad alios casus? *ibid.*
27. Vtrum lex fundata in præsumptione obliget in conscientia, si præsumptio in aliquo casu particulari deficiat? 165
28. Vtrum, quando cessat finis adæquatus legis in aliquo casu particulari, cesset obligatio legis? *ibid.*

TRACTATUS X.

De Legibus.

- RESOLVT. I. **A**N vt leges humanæ, tam ciuiles, quam pontificiæ, obligent, requiratur consensus, & acceptatio populi? 155
2. An peccent subditi, sine causa non recipientes legem à Principe legitime promulgatam? 156

& Resolutionum Partis I.

29. An Declarationes Illustrissimorum Cardinalium habeant vim legis? 166
30. Vtrum, quando dubitatur, an consuetudo fuerit inducta ex animo deuotionis, vel ex animo se obligandi, sit praesumendum inductam fuisse animo obligandi? ibid.
31. An licite possit Praelatus dispensare, quando dubitat, vtrum causa dispensationis sit iusta? ibid.
32. An dispensatio sine causa in lege propria, vel inferioris, sit valida & an dispensans sine causa peccet mortaliter? 167
33. An valida sit dispensatio Praelato inferiori bona fide dispensante in causa non iusta? ibid.
34. An sit valida dispensatio facta ab inferiori in lege Superioris, non praecognita prius causa, quando reuera causa erat iusta, & legitima? ibid.
35. An si Superior dispenset in propria lege sine causa, peccet mortaliter? & idem quaeritur de subdito dispensationem petente? ibid.
36. An sit valida dispensatio, quando erratur in nomine Diocesis, vt si Petrus sit Diocesis Panormitanae, & dicatur esse Diocesis Messanensis? ibid.
37. An Episcopus possit dispensare non admonito Summo Pontifice, quem in casu pauperum suis sumptibus admonere potest? 168
38. An valida sit dispensatio circa irregularitatem homicidij, si non fuit explicata circumstantia sacerdotij, si occisus erat Sacerdos? ibid.
39. An possit peti dispensatio super aliquo impedimento matrimonij, tacito alio, in posterum dispensando? ib.
40. An si quis obtinuit dispensationem ad contrahendum cum affine, vel consanguinea, sed ea minimè sit vsus, postea petens aliam dispensationem cum alia consanguinea, vel affine, teneatur in hac secunda petenda mentionem prioris dispensationis facere? ibid.
41. An, cessante causa dispensationis, cesset ipsa dispensatio. 169
42. An taciturnitas rei reddat subreptitiam dispensationem, quando taceatur aliqua, quod secundum stylum Curiae est necessàriò declarandum? ibid.
43. An regulae Cancellariae obligent in foro interiori? ibid.
44. An dispensatio inter consanguineos, vel affines, sit subreptitia, non facta mentione de copula habita inter eos? 170

TRACTATUS XI.

De Bulla Cruciatæ.

- RESOL. I. **A**N gratis, & indultis Bullæ Cruciatæ possit quis frui extra Regna, vbi Bulla non publicatur? 170
2. An tempore interdicti si quis habeat Bullam, teneatur audire Sacrum? ibid.
 3. An Bulla Cruciatæ det priuilegium illam sumentibus, vt in ieiuniis alicuius Iubilei possint edere lactici-
nia? ibid.
 4. An per priuilegium Bullæ dispensatus in esu carni-
um, censetur dispensatus ad ieiunandum? 171
 5. An Regulares, & Presbyteri saeculares sumendo Bul-
lam, possint diebus Deminiciis Quadragesimæ, vt
lacticiis? ibid.
 6. Vtrum, quando quis suscipit Bullam, debeat esse in
gratia? ibid.
 7. An per Bullam Cruciatæ Confessor approbatus ab Or-
dinario in vna Diocesi, possit in alia in Confessoré,
sine noua Ordinarij loci approbatione eligi? ibid.
 8. An per Bullam Cruciatæ possit quis eligere in Confes-
sarium habentem beneficium curatum? 172
 9. An approbatus ab Episcopo cù limitatione ex defectu
ætatis, vt hic Panormi efficitur, ad Confessiones vi-

Antonini Diana Resol. Moral. Pars I.

- rorum, & non mulierù, sit eligibilis per Bullam Cru-
ciatæ, non solum à viris, sed etiam à fœminis? ibid.
Vide etiam in addit. secund. resol. 9. 249
10. An Sacerdos approbatus ab Ordinario pro vno oppi-
do, sit eligibilis per Bullam Cruciatæ? 172
11. Vtrum Confessarius, qui pro determinato tempore fuit
approbatus, & expositus, sit transacto illo tempore
per Bullam eligibilis? 173
12. An Confessarium olim approbatum, sed postea ab Or-
dinario sine causa, & illegitimè reprobatum, possit,
virtute Bullæ, aliquis eligere ad eius confessionem
audiendam? ibid.
13. An Confessarius Regularis ab Episcopo approbatus,
sed prohibitus a Praelato Religionis, sit hoc non ob-
stante per Bullam ad confessiones audiendas eligibi-
lis? ibid.
14. An Regulares sine licentia suorum Praelatorum, vir-
tute Bullæ Cruciatæ, possint eligere Confessarium,
vt illos à peccatis, & casibus referuatis, seu censuris
absoluat? ibid.
15. An Nouitij Regularium possint sumere Bullam, &
virtute ipsius à casibus referuatis absolui? 174
16. An, qui peccat ob spem absolutionis Bullæ, gaudeat
ipsius priuilegio: & idem quaeritur de Iubilæo. ibid.
17. An, quis per Bullam possit absolui à referuatis & cen-
suris, non solum ante, sed etiam post ipsius susce-
ptionem incuris: & idem quaeritur de commutatio-
ne votorum, &c. ibid.
18. Quis per Bullam, seu virtute Iubilei eligit Confessa-
rium, & facit cum illo confessionem inualidam, &
irritam, vel ex defectu doloris, seu examinis, vel ex
alio capite obtinendo absolutionem à referuatis:
quaeritur an dicta peccata non sint amplius referuata,
ita vt postea possit à quocunque Confessario ab illis
absolui. 175
Vide etiam Resol. 16. in Addit. secund. 253
19. An qui fuit absolutus virtute Bullæ Cruciatæ, sine vlla
mentionem, & intentionem referuatorum, tam ex parte
sui, quam ex parte Confessarij; licet remaneat abso-
lutus à peccatis referuatis oblitis, aut etiam remaneat
liber ab obligatione postea confitendi illa peccata
referuata legitimo superiori, si amplius non habeat
Bullam Cruciatæ, vel an poterit absolui à quocum-
que Confessario? 175
20. An per Bullam Cruciatæ detur facultas recipiendi Eu-
charistiam, praeterquam in die Paschatis de manu sim-
plicis Sacerdotis, sine licentia Parochi, siue Episcopi?
& idem quaeritur de sacr. extr. Vinct. 176
21. An, quando commutantur vota per Bullam Cruciatæ,
non solum diuinitum, sed etiam vota pauperum com-
mutanda sint in temporale aliquod belli subsidium
per eleemosynam? ibid.
22. An, qui vigore Bullæ Cruciatæ fuit absolutus ab ex-
communicatione, sine satisfactione partis, teneatur
iterum confiteri, tanquam non legitimè, sed nulliter
absolutus? ibid.
23. An Confessarius electus per Bullam Cruciatæ, possit
absoluere poenitentem, qui solum satisfecit Clerico,
vel Monacho percusso? 177
24. An Confessarius electus virtute Bullæ, possit absolue-
re poenitentem, qui non potest sati-facere? ibid.
25. Vtrum virtute Bullæ possit quis extra confessionem
absolui à censuris: & idem quaeritur de Iubilæo? ibid.
26. Vtrum virtute Bullæ Cruciatæ liceat absolue-
re excommunicatos nominatim, vel publicos percussores Cle-
ricorum, vel alium, cuius excommunicatio deducta
est ad forum contentiosum, & lis non est finita? 178
27. An per Bullam Cruciatæ sit dispensabilis omnis irre-
gularitas, quæ est poena? ibid.
28. An Confessarius possit absolue-
re poenitentem ex vi
Bullæ pluries à casibus Sum. Pontifici referuatis? 179
Vide etiam in Addit. secund. Resol. 17. 254

Index Tractatum,

29. Quoniam Confessarij, virtute Bullæ Cruciatæ, possunt absoluerè à casibus Bullæ Cœnæ, hæresi excepta, semel in vita & semel in morte, quærendum est breuiter de aliquibus casibus inclusis in dicta Bulla: idè quæritur, quid dicendum de aliis casibus positis in primo canone Bullæ Cœnæ, an includantur sub nomine hæresis, ita vt per Bullam Cruciatæ minime possint absolui? 179
30. Quænam paruitas materiæ excuset ab excommunicatione legendo libros hæreticos; & an legentes sint absoluedi per Bullam Cruciatæ? 180
31. An, qui legit librum Hæretici, qui non tractat de religione ex professo, neque continet multas hæreses, sed vnam tantum, incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ita vt per Cruciatam sit absoluedus? ibid.
32. An qui legit librum Authoris Catholici, sed cum Scholijs, & Commentarijs Hæreticorum tam copiosis, vt liber potius ex eis, quàm ex textu constare censeatur, incidat in Bullam Cœnæ, & per Cruciatam sit absoluedus? ibid.
33. An, qui non per seipsum, sed per alios legit aliquem librum Hæretici, hæresim continentem, seu ex professo de Religione tractantem, incurrat in excommunicationem Bullæ, ita vt per Cruciatam sit absoluedus? ibid.
34. Vtrum qui legeret epistolam, seu literam missiuam alicuius Hæretici, in qua hæresim doceret, in hanc excommunicationem incurreret, vnde virtute Cruciatæ absoluedus sit? 181
35. An qui legerit librum hæreticum in Gallia, Anglia, & alijs Prouincijs, vbi Bulla Cœnæ non est recepta, incidat, hoc non obstante, in excommunicationem, & egeat Bulla Cruciatæ propter absolutionem? ibid.
36. Vtrum idiora legens librum hæreticum Latina lingua compositum, quam ipse nullo modo intelligit, incidat in excommunicationem Bullæ, ita vt per Cruciatam sit absoluedus? ibid.
37. An qui intelligens librum esse hæreticum, comburit illum, & non Inquisitoribus tradit, incurrat in excommunicationem huius Canonis? ibid.
38. An imponentes gabellas super rebus, quæ ad proprium vsum, vel familiæ emuntur incidat in excommunicationem Bullæ, & per Cruciatam sint absoluedi? 182
39. An commutatio votorum facta per priuilegium Bullæ Cruciatæ, indigeat aliqua iusta causa? ibid.
40. An commutatio voti facta per Bullam, possit fieri in minus bonum? 183
41. An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit quemadmodum vota, ita etiam iuramenta facta circa eandem materiam votorum commutare? ibid.
42. An Confessarius, qui per Bullam Cruciatæ habet potestatem commutandi vota, possit illa dispensare? ibid.
43. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare vota iuramento firmata? ibid.
44. An Confessarius peccet, si sine iusta causa nolit virtute Cruciatæ commutare vota pœnitentis? ibid.
45. An commutatio voti virtute Bullæ Cruciatæ debeat fieri in Confessione sacramentali? 184
46. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum pœnale quoad pœnam pecuniariam ex eius fractione, incursum? ibid.
47. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum emissum in fauorem tertij: vt, v. g. vouit Petrus dare Calicem pro sacello B. Andræ, aut certo pauperi eleemosynam, &c. ibid.
48. An Confessarius ex iurisdictione ordinaria possit commutare votum in bonum æquale, vel ad hoc faciendum indigeat Bulla Cruciatæ? ibid.
49. An Confessarius virtute Cruciatæ commutans aliquod votum absque debita æqualitatis inuestigatione, peccet mortaliter? ibid.
50. An Confessarius possit commutare vota post Bullam susceptam emissa? 185
51. An per Bullam Cruciatæ possit Confessarius commutare votum factum de non petenda commutatione? ibid.
52. An Confessarius in fine anni possit differre commutationem voti, etiam si annus Cruciatæ transeat, si velit maturius considerare super voti commutationem, dicendo pœnitenti; Commuto tibi hoc votum in id quod ego, vel alius postea existimabit commutandum? ibid.
53. An votum pœnale Religionis, seu castitatis, sit per Bullam dispensabile? ibid.
54. An supradicta doctrina procedat etiam in votis conditionalibus? ibid.
55. An votum ingrediendi Religionem arctiorem, possit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ commutare in laxiorem Religionem? ibid.
56. An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare omnia vota, quæ Episcopus commutare potest? ibid.
57. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum castitatis, quando fuit emissum pro tempore limitato? 186
58. An per Bullam possit Confessarius commutare votum non petendi debitum? ibid.
59. An votum non nubendi sit per Bullam Cruciatæ dispensabile? ibid.
60. An Confessarius possit commutare votum virginittatis, quando constat, non esse votum castitatis, sed solius integritatis corporis seruandæ? ibid.
61. An Confessarius per Bullam possit commutare votum non fornicandi, non tenendæ certæ mulieris, non committendi actum mollitici, aut abstinendi ab alio actu venereo? ibid.
62. An per Bullam sit commutabile votum castitatis conjugalis? 187
63. An per Bullam Cruciatæ possit Confessarius commutare votum disiunctiuum, cuius altera pars est reseruata: vt si aliquis diceret: Voueo castitatem, & Ordinem sacrum. ibid.
64. An Confessarius per Bullam possit commutare votum assumendi Ordines sacros? ibid.
65. An in casu posito supra, quando emittitur votum disiunctiuum, nempe, Voueo castitatem, vel suscipere Ordines sacros, an si vouens statueret postea non ordinari; ex vi voti determinatè obligetur ad castitatem; ita vt Confessarius non possit amplius votum illud virtute Cruciatæ commutare? ibid.
66. An si quis adstrictus voto castitatis ad nuptias transeat, possit Confessarius virtute Bullæ commutare tale votum, vt possit petere debitum? ibid.
67. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum, quando diuersis votis varia ad castitatem pertinentia sunt promissa, ita vt ex omnibus illis iunctis confurgat obligatio ad perfectam castitatem? ibid.
68. Quænam vota possit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ commutare? 188
69. An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare iuramenta pœnalia, vel conditionalia castitatis, seu Religionis? ibid.
70. An Confessarius virtute Cruciatæ possit commutare votum castitatis vxoris, vel viri, tempore matrimonij consummati emissum? ibid.
71. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare materiam subrogatam, in quam fuit commutatum votum reseruatum castitatis, seu Religionis, vel vltimarum peregrinationis? ibid.
72. An Confessarius possit commutare votum castitatis, seu Religionis, emissum cum expressa protestatione, ne ad illorum executionem vouens sit obligatus sub onere peccati mortalis, sed tantum venialis? ibid.

& Resolutionum Partis I.

73. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum castitatis, seu Religionis emissum propter leuem metum? ibid.
74. An Confessarius possit commutare per Bullam Cruciatæ votum disiunctiuium, modo, quo supra diximus, quando materia non reseruata effecta est impossibilis, ita vt vouens nequeat partem non reseruata adimplere, sed tantum partem reseruata? 189
75. An per Bullam Cruciatæ possit quis commutare votum emissum cum intentione efficiendi illud reseruatum, vt, scilicet, votum à nullo possit auferri, nisi petita commutatione à Summo Pontifice? ibid.
76. An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ, possit commutare votum vouendi castitatem, seu Religionem? ibid.
77. An Confessarius, virtute Cruciatæ, possit commutare votum Religionis Melitensis? ibid.
78. An per Bullam Cruciatæ possit Confessarius commutare votum Religionis D. Iacobi, Calatravæ, & Alcantaræ? ibid.
79. An Confessarius, virtute Bullæ Cruciatæ, possit commutare votum perseuerandi in Religione, vt tempore Nouitiatus liceat ex causa iusta egredi? 190
80. An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare votum Religionis, vt ex iusta causa non impleatur tempore præscripto? ibid.
81. An virtute Bullæ Cruciatæ possit Confessarius commutare votum castitatis coniugalis? ibid.
82. An per Bullam Cruciatæ Confessarius possit commutare votum castitatis emissum cum licentia alterius coniugis? ibid.
83. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare qualitatem adiunctam voti vltimariini? ibid.
84. An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum castitatis, seu Religionis, emissum à persona alterius potestati subiecta, vt à coniugata, seruo, vel filio sine licentia viri, domini, vel patris? 191
85. An, qui obtinuit commutationem alicuius voti per Bullam Cruciatæ, possit redire ad votum prius, omisso eo, in quod facta est commutatio? ibid.
86. Est in aliqua Ecclesia Regularium Altare priuilegiatum, in quo per Missam liberatur anima à Purgatorio; suspenditur hæc gratia per Bullam Cruciatæ? ibid.
Vide etiam resol. 22. in Addit. secund. 256
87. An Bulla Cruciatæ suspendat priuilegia concessa in iure communi, eaque, quæ vsu toleratæ consuetudinis approbantur? 191
88. An Bulla Cruciatæ suspendat Indulgentias Regularium? ibid.
89. An sub nomine Mendicantium in Bulla Cruciatæ includantur etiam alij Religiosi, qui mendicantes non sunt, sed ex beneficio Sedis apostolicæ eorum fruuntur priuilegiis? ibid.
90. An, si quis scit patrem, vel amicum quolibet anno Bullam Cruciatæ illi sumere, possit vt dictis priuilegiis, antequam pater, vel amicus certiorum illum faciat de Bulla iam sumpta eius nomine? 192
91. An, si elapso anno Bulla non promulgatur, sed paulò post promulganda erit, possit quis intra illud tempus frui priuilegio primæ Bullæ? ibid.
92. An in magna Ciuitate, vt hic Panormi, quis non teneatur primo publicationis die accipere Bullam, si eius priuilegiis vti velit; sed sufficiat, quòd postea in illa hebdomada sumat? ibid.
93. An, si ante elapsum annum promulgetur secunda Bulla, possit quis vti priuilegio primæ Bullæ; donec transeat annus, non obstante publicatione alterius Bullæ? ibid.
94. An si quis sub fine anni, quo expirat Cruciatæ, incipiat confiteri; & quia non potest ob iustas causas confessionem finire, & absolutionem obtinere, possit Confessarius transacto anno virtute præcedenti Bullæ illum absolueri? ibid.
Vide etiam resol. 24. in Addit. secund. 256
95. An, si aliquis sumat pro amico Bullam Cruciatæ, & scribat in ea eius nomen; possit hic illam non accipere, sed nomen suum tollere, & illam alicui applicare? 193
96. An per clausulam Bullæ Cœnæ suspendatur Bulla Cruciatæ? ibid.
97. An per Iubileum anni sancti, Bulla Cruciatæ suspendatur? ibid.
98. An priuilegia Bullæ Cruciatæ sint fauorabilia, & amplianda? ibid.
99. An Prælati Regulares peccarent mortaliter prohibendo, ne subditi sumant Bullam Cruciatæ? ibid.
100. An Bulla Cruciatæ suspendat priuilegia Regularium commutandi vota, & in eis dispensandi, & absoluedi à reseruatis? 194
Vide etiam Resol. 23. in Addit. secund. 256
101. An valeat Bulla sumpta ex pecuniis ablatis, furatis; & quid si meretrices illam sumant? 194
102. An sufficiat ad lucrandas Indulgentias Bullæ Cruciatæ, visitare ex vno loco quinque altaria sine motu corporali? ibid.
Vide etiam Resol. 25. in Addit. secund. 257
103. An, si quis non potest ingredi Ecclesiam, quia est plena hominibus, consequatur Indulgentiam Bullæ, visitando talem Ecclesiam à foris, vt sibi possibile est? 194
104. An supradicta Indulgentia Bullæ obtineri possit multoties eodem die? ibid.
105. An pro lucranda Indulgentia supradicta, sufficiat suscipientem Bullam confessum fuisse in Quadragesima præterita, & habere propositum confitendi in Quadragesima futura? 195
106. Quomodo Confessarius tempore mortis debeat impetiri Indulgentiam moribundo? ibid.
107. An ad lucrandas Indulgentias Bullæ teneatur quis confiteri, si non habet mortalia peccata, sed tantum venialia? ibid.
108. An possit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ applicare Indulgentiam moribundo sensibus destituto, qui petiit antea Confessionem? ibid.
109. Quoties per Bullam Cruciatæ lucretur quis Indulgentiam plenariam? 196
110. An Commissarius Cruciatæ possit dispensare in aliquibus irregularitatibus? ibid.
111. An Commissarius Cruciatæ possit dispensare super irregularitate publica, contracta tamen ex delicto? ibid.
112. An possit dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio casuali, & iniusta mutilatione membrorum? ibid.
113. An Commissarius Bullæ possit dispensare in irregularitate contracta propter simoniam? ibid.
114. An irregularitas incurta propter hæresim occultam, sit dispensabilis per facultatem concessam Commissario Bullæ Cruciatæ? 197
115. An irregularitas contracta per malam susceptionem Ordinum, quia suscipiens erat excommunicatus, vel suspensus, sit per Commissarium Cruciatæ dispensabilis? ibid.
116. An Commissarius possit dispensare in aliquo impedimento matrimonij? ibid.
117. An primus ille gradus, in quo potest Commissarius dispensare, intelligendus sit in vtraque linea transfuersali, & recta? ibid.
118. Quando dicitur impedimentum occultum, vt possit Commissarius Bullæ dispensare? 198
119. An, quando Commissarius dispensat in impedimento, opus est, vt qui ignorauit impedimentum, certior de illo efficiatur? ibid.

INDEX TRACTATVVM, & Resolutionum secundæ Partis.

TRACTATVS XII.

De Horis Canonicis.

RESOL. I.

PETRVS beneficiatus in quadam ciuitate huius Regni, per spatium septem annorum recitauit Officium sine debita attentione, & hoc voluntariè.

- Quæsitum à me fuit, an teneatur ad restitutionem fructuum, qui vnctas sexcentas superabant. 199
2. Proximæ disputationi meritò adiuncta sit ista: An Clerici Religiosi, &c. recitantes Horas canonicas sine attentione, saltem virtuali, satisfaciant præcepto Ecclesiæ lato in cap. *Dolentes*. ibid.
 3. Sæpius coactus sum respondere ad istam dubitationem; An quis impleat præceptum recitandi Horas canonicas, si in Officio feriæ recitet Officium alicuius Sancti, vel alterius feriæ. 200
 4. Quæritur, an aliquis peccet mortaliter, si officium diuinum recitat cum notabili interruptione inter Psalmos eiusdem Horæ, vel Nocturni, vel inter ipsos Psalmos. 201
 5. Vtrum si quis omittat omnes Horas vnus diei, committat tantum vnum peccatum, an plura? ibid.
 6. Quidam Canonicus recitabat Officium, non tamen canendo cum aliis in choro; quæritur, an hoc facere potuerit sine peccato mortali, & distributiones quotidianas lucrari? ibid.
 7. An Canonici confabulantes in choro, aut exercentes aliquas actiones præfatæ attentioni externæ repugnantes, teneantur ad restitutionem distributionum quotidianarum? 202
 8. Quidam Sacerdos habebat beneficium curatum cum multis oneribus, vt Missa, &c. & per multos annos multoties reliquit Horas canonicas; quæsiuit à me, an teneatur restituere in integrum omnes fructus interim perceptos? ibid.
 9. Petrus habebat beneficium perexiguum, & tenue, & relinquebat sæpius recitationem Horarum canonicarum, quæritur, an peccauerit, & teneatur ad restitutionem? ibid.
 10. An Regulares, vel alij, relicta consuetudine, vel Religionis, vel Ecclesiæ, secluso aliquo præcepto, possint priuatim diuinum Officium secundùm Breuiarium Romanum recitare? 203
 11. An, qui priuatim diuinum Officium recitat, debeat ita illud pronuntiare, vt se ipsum audiat? ibid.
 12. An, qui priuatim diuinum Officium persoluunt, debeant alternatim lectiones recitare, vel satisfaciant, si vnus tantum illas recitet, & alter socius tantum audiat? 204
 13. An qui detinetur in pulsantibus Organis, vel thure præbendo, &c. teneatur per se ipsum illam partem recitare, si saltem non audierit. ibid.
 14. Vtrum recitantes Officium extra Horas præscriptas peccent mortaliter? ibid.
 15. An, si quis recitaret Matutinum sequentis diei, antequàm Officium illius diei persolutum fuerit, peccaret mortaliter, & non satisfaceret præcepto? ibid.
 16. Vtrum, si aliquis inuertat ordinem Officij, vel ordinem eiusdem Horæ, peccet mortaliter? ibid.
 17. Vtrum Moniales, seu deputati ad chorum, teneantur sub onere peccati mortalis, persolvere Horas canonicas? ibid.
 18. Vtrum Monachus fugitiuus teneatur recitare Officium diuinum. 205
 19. Vtrum Superior cum suis Religiosis possit dispensare circa obligationem recitandi Officium diuinum. ibid.
 20. Vtrum Clerici minores teneantur recitare Psalmos, quos Episcopus in ordinatione iniunxit? ibid.
 21. An Beneficiarius teneatur persolvere Horas canonicas, statim ac beneficij collationem acceptauit? ibid.
 22. Vtrum, qui ratione Ordinis sacri, & beneficij tenetur persolvere Horas canonicas; si illas non recitet, peccet dupliciter, & sit ista circumstantia in Confessione aperienda? 206
 23. An, qui omisit aliquo die omnes Horas canonicas, vel notabilem illarum partem, teneatur in Confessione aperire id, quod omisit; vel sufficiat dicere, se mortale peccatum commisisse in non persoluendo diuinum Officium? ibid.
 24. An beneficiarius, qui alio die supplet defectum in recitatione Officij commissum, liberetur ab onere restitutionis? ibid.
 25. An beneficiarius non recitans primis sex mensibus, teneatur iure naturali ad aliquam restitutionem? ibid.
 26. Quenam pars Officij omissa à beneficiario sit leuis, vt non obliget ad restitutionem? ibid.
 27. Cui sit facienda restitutio ex omissione Horarum. 207
 28. Quando Medicus dubitat, an propter timorem grauis damni teneatur infirmus dicere Horas canonicas, an ipse aeger illas persolvere sit obligatus? ibid.
 29. An aeger, qui potest recitare maiorem partem Officij, teneatur illam persolvere? ibid.
 30. An, si quis non haberet Breuiarium, sed sciret Psalmos, teneatur illos dicere sine Lectionibus in Matutino, vel Capitulis, & versiculis in Horis? ibid.
 31. An Canonicus, qui abest à choro sine causa, animo amittendarum distributionum, tempore absentia respondendum, peccet mortaliter? ibid.
 32. An, qui recitat Officium cum notabili abscissione vltimarum syllabarum, peccet mortaliter, & teneatur denuò recitare? ibid.
 33. An qui submissa voce alijs canentibus, persoluit Horas canonicas, possit percipere distributiones. 208
 34. An beneficiarius, si intra annum per octo, vel decem dies omisit Officiu, teneatur ad restitutionem? ibid.
 35. An, si aliquis habeat Priuilegium recitandi Breuiario breui, vel dicendi Horas ante tempus, possit socius

& Resolutionum Partis II.

eius recitare eodem modo cum illo absque culpa?
ibid.

36. An Prælatus Religiosis addictis Breuiatio Romano possit in publica recitatione ex causa iusta dispensare in Officio vnus diei, vna, vel altera vice?
ibid.
37. Qui incepit recitare Officium, animo non satisfaciendi pro tunc, sed postea iterando; & tamen pertæsus, postea vult satisfacere illa prima recitatione: quaritur, an satisfaciat obligationi cum illa prima recitatione?
ibid.
38. An Prælati regulares ratione Officij teneantur ad assistentiam Chori?
209
39. In qua hora possit quis dicere Matutinum sequentis diei?
ibid.
40. Vtrum Clerici Religiosi damnati ad tritemes, teneantur dicere Horas canonicas?
ibid.
41. Quanam paruitas materiae excuset à peccato mortali in omnibus Horis canonicis?
ibid.
42. An quis teneatur priuatim recitare Litanias in diebus Rogationum, si non adfit in choro, siue in Processionibus?
210
43. An qui haberet diurnum, teneatur recitare Psalmos sine Lectionibus, & Responsoris?
ibid.

TRACTATUS XIII.

De opinione probabili.

- RESOL. I. **A**N sit licitum relicta opinione probabiliori, & magis tuta, sequi opinionem probabilem, & minus tutam.
210
2. An in administratione Sacramentorum liceat sequi opinionem probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori.
ibid.
 3. An Iudex possit iudicare secundum probabilem opinionem, communi, & probabiliori relicta.
211
Vide etiam resol. 13. in Addit. secund. 212
 4. An Aduocatus, probabiliori relicta, possit consulere secundum opinionem probabilem, in causa sanguinis, vel amissionis omnium bonorum?
211
 5. An Aduocatus possit sequi opinionem Antonij Fabri, Cuiacij, & similibus Iurisperitorum.
ibid.
 6. An Aduocatus, non solum in causa probabili, sed etiam in causa dubia possit patrocinari?
212
 7. An Medicus, si iuxta regulas Medicinæ non habeat medicamentum certum, possit sequi opinionem minus probabilem circa aliqua medicamenta, relicta probabiliori.
ibid.
 8. An Rex possit bellum gerere ex opinione probabili, licet ab altero Rege possideatur regnum, etiam cum opinione probabili.
ibid.
 9. An, quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam liceat sequi illam in articulo mortis?
ibid.
 10. An, quando varietas opinionum versatur inter superiorem, & subditum teneatur subditus obedire?
ibid.
 11. An Confessarius teneatur sequi pœnitentis opinionem?
213
 12. An opinio speculatiue probabilis, semper in praxi tute amplecti possit?
ibid.
 13. Quanam opinio eligenda sit; illa, quæ est fauorabilis Sacramento; an illa, quæ est fauorabilis suscipienti?
ibid.
 14. An responso casuum conscientie possit consulere in his, quæ pertinent ad vtilitatem interrogantis, iuxta aliorum opinionem, contra propriam?
ibid.

Antonini Diana Pars II.

TRACTATUS XIV.

De celebratione Missarum, iuxta Decreta Urbani VIII.

- RESOL. I. **A**N Episcopi vigore Concilij Tridentini possint reducere Missas in fundatione appositas?
214
2. An Episcopi possint reducere Missas ad minorem summam, quæ fuerunt relictae post Concilium Tridentinum?
ibid.
 3. An reductio Missarum sit ab Episcopo facienda in synodo?
ibid.
 4. An Generales Religionum possint absque Capitulo sicut diximus probabiliter ab Episcopis, absque Synodo reducere Missas ad summam minorem?
ibid.
 5. An prædicta facultas moderandi Missas, comprehendat etiam anniuersaria, & officia pro defunctis?
ibid.
 6. An Generales Religionum possint dispensare, vt certarum Missarum cum multis collectis celebratione, plurium Missarum oneribus Regulares subditi satisfaciant?
215
 7. Quando stipendium Missæ fuerit ab Episcopo, vel à consuetudine taxatum, si petens Missam, non det stipendium integrum, & iustum, an poterit Sacerdos ab vno, vel à diuersis tot parua huiusmodi stipendia accipere, quæ iustæ elemosynæ æquiualeant, & vnum tantum pro omnibus illis Missæ sacrificium offerre?
ibid.
 8. Vtrum Sacerdos pauper possit pro vna Missa accipere tot stipendia, quot sufficiant ad eius diurnam sustentationem?
ibid.
 9. An sacerdos in diebus festiuis possit accipere pro vna Missa duplicatum stipendium?
ibid.
 10. An Sacerdos, qui elemosynam accepit pro dicendis Missis, possit postea per alios satisfacere minori piantia sine peccato, & onere restitutionis?
ibid.
 11. An suprædicta prohibitio extendatur ad Capellanum, cui pro paucis Missis dicendis pingue stipendium respondet, si per alium Sacerdotem facta efficiantur, data ei stipe iusta, & consueta?
216
 12. An dicta prohibitio extendatur ad Sacerdotem, qui à viro amicissimo accepit pro dicenda Missa duplicatum stipendium, & ipse per alium Sacerdotem satisfacit, dato ei iusto stipendio?
ibid.
 13. An hæc prohibitio extendatur etiam, quando excessus consueti stipendij sponte condonatur?
ibid.
 14. An hoc decretum DD. Cardinalium prohibeat Sacerdoti partem suam Missæ alteri applicare: quod est querere, an Sacerdos possit duplex stipendium pro vna Missa accipere, applicando vni partem solitam, & alteri suam partem?
ibid.
 15. An Sacerdos pauper, qui pro die occurrenti non habet elemosynam pro Missa celebranda, possit Missam celebrare, & illam applicare primo offerenti stipendium, quem Deus scit futurum primum?
217
 16. An detur aliquis casus, in quo Sacerdoti liceat Missas celebrare anticipatè?
ibid.
 17. An, si Petrus reliquit centum aureos pro centum Missis, in aliqua Ecclesia celebrandis, si augeatur stipendium præstandum Sacerdotibus, teneatur hæres data capacitate hæreditatis supplere illam elemosynam?
ibid.
 18. An Episcopus possit compellere Capellanum, vt per seipsum celebret, si in fundatione positum sit, quod Capellani celebrent.
ibid.
 19. An simplex Sacerdos, nullo impedimento detentus, peccet mortaliter non celebrando, modò communicet in Paschate, nec adfit scandalum, vel contemptus?
ibid.

Index Tractatum ,

20. An Sacerdos , Corpus Christi ab alio ministro , pro deuotione, seu in die Parasceues , sumens , debeat stolam ecclesiastico præcepto adhibere , *Cap. Eccl. dist. 23.* 218
21. An , si festum Annunciationis veniat in die Sabbathi maioris hebdomada, sint in illa die celebranda plures Missæ in Ecclesiis ? *ibid.*
22. An Sacerdos excommunicatus celebrans committat duplex peccatum, non præmissa Confessione, sciens se teneri vinculo peccati, & censura ? *ibid.*
23. An Sacerdos, qui ministrat aliis cum peccato mortali in Missa , vel extra Missam , sacram Eucharistiam, peccet mortaliter ? *ibid.*
Vide etiam in *Addit. secund. resol. 5.* 248
24. An Sacerdos celebrans in peccato mortali peccet tripliciter, nempe, quia indignè consecrat, indignè offert, & indignè sumit Corpus Christi ? 218
25. An Sacerdos peccet mortaliter , differendo celebrationes Missarum ad longum tempus ? 219
26. An Parochus teneatur celebrare pro suis ouibus , & quoties , & an teneatur illis aliquas Missas applicare ? *ibid.*
27. An Capellanus ægrotans per aliquot dies , teneatur per alium Sacerdotem Missas celebrare ? *ibid.*
28. An Sacerdos obligatus quotidie celebrare , possit ex causa maioris honestatis vnã Missam in hebdomada omittere ? *ibid.*
29. An Sacerdos institutus , & obligatus ad celebrandum in certo templo, oratorio, vel altari peccet alibi celebrando ? *ibid.*
30. Vtrum Sacerdos, qui in diebus Dominicis, vel in aliis festis duplicibus celebrat aliam Missam votiuam, verbi gratia, vel de requie, &c. peccet mortaliter ? 220
31. An Sacerdos , qui certis diebus ex accepto stipendio, vel ex fundatione Capellaniæ debet dicere Missam de B. Virgine , de Spiritu sancto , vel de requie , &c. possit illis diebus dicere Missam currentem in Missali præscriptam. *ibid.*
32. An Sacerdos obligatus dicere Missas D. Gregorij , teneatur illas dicere sine interruptione , & omnes de requie ? *ibid.*
33. Sacerdos in qua hora potest incipere Missam ? *ibid.*
34. Sacerdos in qua hora diei possit finire Missam ? 221
35. An Sacerdos possit tres Missas ante auroram celebrare ? *ibid.*
36. An Sacerdos possit dicere Missam ante matutini Officij celebrationem ? *ibid.*
37. An , deficientibus particulis , possit Sacerdos partem Hostiæ alteri præbere ? *ibid.*
38. An secluso scandalo , & contemptu liceat sine causa iusta, celebrare extra Ecclesiam ? 222
39. An in nocte Natiuitatis, Sacerdos nolens celebrare omnes tres Missas , sed vnã tantum , possit relinquere primam Missam , & dicere secundam , vel si placuerit, tertiam ? *ibid.*
40. An Sacerdos regularis peccet mortaliter , si in Canone Missæ pro nomine Episcopi , ponat nomen Generalis suæ Religionis ? *ibid.*
41. An Sacerdos , cum sacris vestibus se induit , peccet mortaliter , relinquendo orationes positas in Missali , quas se induendo Sacerdotes dicere solent. *ibid.*
42. An Sacerdos in Missa maiori peccet, si non legat submissa voce Epistolam , & Euangelium postea à Subdiacono, & Diacono canendum ? *ibid.*
43. An Sacerdos peccet mortaliter , celebrando Missam sine ministro, ne careat Missa, in die festo ? *ibid.*
44. An Sacerdos , in casu necessitatis , possit fœminam in responsione Missæ administram adhibere ? *ibid.*
45. An Sacerdos in necessitate celebrans , cum vno lumine olei, vel adipis, peccet mortaliter ? 223
46. Vtrum Sacerdos peccet mortaliter , si in aliquo loco, vbi non adesset Missale, celebraret Missam ? *ibid.*
47. An Sacerdos, qui præterita die applicauit Missam pro Petro, & postea Missam celebrando , nihil de applicatione sacrificij cogitauit , satisfecerit suæ obligationi: quod est querere , an Sacerdos in Missa actualiter, vel virtualiter debeat applicare sacrificium pro eo, qui dedit stipendium. *ibid.*
48. Sacerdos, si ante Missam confessus sit, & postea celebrando, peccatum mortale in Confessione oblitum in mentem venit, vtrum teneatur in tali casu elicere actum contritionis de illo peccato ? *ibid.*
49. Vtrum Sacerdos , qui ex intentione non nominat aliquem Sanctum eorum , qui in Canone Missæ ponuntur, peccet mortaliter ? 224
50. An Sacerdos, Missam nouam celebrans, possit se in medio altaris ad populum vertere, & oblationes ab ipso sponte factas accipere ? *ibid.*
51. An Sacerdos, qui noctu misit, ad raucedinem faucium leniendam , saccarum in os , paulatim deglutendum ; si illud durauerit post mediam noctem, & dubitat, an aliquas partes illius in stomachum traiecerit, possit Missam celebrare ? *ibid.*
52. Vtrum Sacerdos , qui manè solet deglutire aliquid ex propriis vnguibus , vel papyri , &c. possit celebrare Missam ? *ibid.*
53. An Sacerdos possit communicare seipsum extra Missam. 225
54. An dictus Sacerdos, in tali casu possit se communicare, qualibet hora diei post meridiem. *ibid.*
55. An Sacerdos in celebrando , non obseruans rubricas Missalis, peccet mortaliter ? *ibid.*
56. An Sacerdos possit aliquando eodem die plures Missas celebrare ? *ibid.*
57. An in casu necessitatis possit Sacerdos celebrare sine stola, manipulo, aut cingulo, vel celebrare in tali casu necessitatis cum stola, manipulo , aut cingulo non benedicto ? *ibid.*
58. An Sacerdos possit celebrare capite cooperto , ex aliqua infirmitate ? 226
59. An Sacerdos, qui in Missa omittit voluntariè, *Credo*, seu *Gloria*, peccet mortaliter ? *ibid.*
60. An Sacerdos, qui ex carentia Confessarij propter scandalum celebrauit, teneatur quamprimum confiteri ? *ibid.*
61. An Sacerdos , qui in ipsa actione celebrandi recordatur alicuius peccati mortalis, licet tunc eliciat actum contritionis, teneatur postea quamprimum confiteri, stante suprascripto præcepto. 227
62. An quando accidit festum Annunciationis B. Virginis in die Parasceues, sit Missa illius diei audienda, sub reatu peccati mortalis ? *ibid.*
63. An simplex Sacerdos , deficiente copia Confessarij, possit celebrare contritus , dum iter facit propter Missam præcepti, quam tenetur audire ? *ibid.*
64. An talis Sacerdos simplex, etiam non Parochus, possit celebrare Missam præuia Confessione, dum non adest Sacerdos, vt alij Missam audiant, & non est alius qui celebret ? 228
65. An Sacerdos , qui habet casus reseruatos , à quibus præsens Confessarius illum non posset absoluere, posset contritus , sine præuia confessione , Sacrum conficere ? *ibid.*
66. An Sacerdos possit celebrare post cibum ad communicandum infirmum, qui est in articulo mortis ? *ibid.*
67. Vtrum Sacerdos in casu necessitatis , secluso etiam scandalo, possit celebrare cum lumine olei ? *ibid.*
68. An Sacerdos possit celebrare sine cingulo benedicto. 229
69. An Sacerdos possit celebrare in Patena, & Calice nondum consecrato , & cum vestimentis nondum benedictis , si alius Sacerdos , bona fide , cum ipsis Missam antea celebrasset ? *ibid.*

& Resolutionum Partis II.

70. An Sacerdos, sumpto iam Corpore, si videt consecrasse Calicem per inconsiderationem, cum sola aqua, debeat non solum vinum apponere, sed de nouo consecrare aliam hostiam, incipiendo ab illis verbis: *qui pridie quam pateretur?* ibid.
71. An oblatione hostiæ iam facta, si offeratur Sacerdoti particula pro communicando laico, possit illam consecrare? ibid.
72. An, si Sacerdos Regularis applicet Missas, contra intentionem Superioris, valeat talis applicatio? 230
73. An Sacerdos regularis, tempore Paschali, possit ministrare Eucharistiam sæcularibus, vt adimpleant præceptum ecclesiasticum annuæ Communionis? ibid.
74. An Missa Regularibus concessa, possit ab aliis dici in ipsorummet Regularium Ecclesiis? & quid de Missa Sanctissimi Rosarij? ibid.
75. An Sacerdos possit iterum subministrare Eucharistiam infirmo, qui semel in articulo mortis sumpsit Communionem per modum Viatici non ieiunus? ibid.
76. An in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, quando casus occurrit, debeant cantari duæ Missæ, vna de Festo post Tertiam, alia de Feria post Nonam? & an Ecclesiæ Regularium dicantur Collegiata? 231
77. Quando Sacerdos iterum præbet aegrotis non ieiunio Sacramentum Eucharistiæ, quam temporis intercapedo habenda est inter vnâ, & alteram communionem? ibid.
78. An Sacerdos possit præbere viaticum infirmo deliranti, qui propter febrim in amentiam incidit? ibid.
79. An Sacerdos possit aliquando in sanitate communicare supradictos amentes? ibid.
80. An, qui tenetur in aliqua Ecclesia celebrare, sine sacrificij applicatione, vt vulgò dicitur, *con la sola presenza*, possit aliud stipendium pro illa Missa accipere, & alteri applicare? 232

TRACTATUS XV.

Miscellaneus.

- RESOL. I.** **I**N tabella casuum referuatorum Diocesis Panormitanæ adest peccatum sodomiæ: quæsitum sapius à me fuit, an ante annos pubertatis includantur in tali reservatione? 232
2. An intra pyxidem, vbi Sacramentum referuatur, debeat permanere aliqua palla, ex lino confecta, & benedicta? ibid.
3. Vtrum calix, qui vsu aurum amisit, & iterum postea deauratur quoad illam superficiem, quæ tangit Sanguinem Christi, debeat de nouo consecrari? Idem quæritur de patena. 233
4. Vtrum cingulum perdat benedictionem, si ita frangatur, vt neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem, licet ipse aliquo modo vniat partes illas separatas? ibid.
5. Difficilis est illa quæstio, an si quis inualidè contraxit ob defectum consensus, vel cum impedimento dirimente, obtenta dispensatione, teneatur iterum consentire ante Parochum, & testes? ibid.
6. Olim per effusionem humani sanguinis iniuriosam, fuit violata quædam Ecclesia consecrata: quæsierunt, an simplex Sacerdos de licentia Episcopi possit illam reconciliare? 234
7. Quidam Confessarius, ex negligentia culpabili, non interrogauit pœnitentem de circumstantia necessaria ad Confessionis integritatem: quæritur, an teneatur pœnitentem monere de defectu commisso: ibid.
8. Quidam habebant facultatem distribuendi pauperibus certam pecuniarum summam: quæsierunt à me documenta aliqua ad tollendos scrupulos. 235
9. An aliquis, qui non æquè dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emisit: an, inquam, propter istam suspensionem voti, teneatur ad illud adimplendum, non integrè quidem, sed ad partem pro ratione huius maioris propensionis? ibid.
10. An possessor bonæ fidei, si inæqualiter dubitet, & magis inclinet in eam partem, vt res sit aliena, teneatur iuxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere? ibid.
11. Quis emit rem aliquam bona fide, & postea dubitat esse alienam, nec veritas apposita debita diligentia sciri potuit: quæritur, an qui illam vendidit, teneatur paratus esse ad illud pretium, quo vendidit, restituendum domino, quoties comparuerit? 236
12. Vtrum Confessarius in aliquo casu, sine licentia pœnitentis possit loqui cum illo de peccatis auditis in confessione: videlicet, Confessor commisit aliquem defectum in absoluendo pœnitentem: quæritur, an possit illi hoc manifestare extra Confessionem, etiamsi pœnitens non dederit licentiam manifestandi? ibid.
13. Olim interrogatus fui, an Confessarius dicens in aliqua ciuitate, vel alio loco, vbi confessiones audit, committi peccatum sodomiæ, vel aliud, frangat sigillum Confessionis, & vt fractor talis sigilli sit puniendus? ibid.
14. In quadam ciuitate huius Regni Confessarius, cum licentia pœnitentis, in ordine ad consilium petendum, manifestauit cuidam Sacerdoti aliqua peccata, de quibus ipse postea cum aliquibus loquutus est: quæsitum à me fuit tunc, an dictus consiliarius fregit sigillum Confessionis? 237
15. Vtrum liceat ad honorem tuendum, inuasorem post impactam alapam, fustem, vel vulnus fugientem insequi, & occidere? ibid.
16. Quidam vir nobilis occidit Titium, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ; sed poterat fugiendo vitam seruare: modò pœnitentia ductus, vult sacros Ordines suscipere; quæsitum à me, an propter illud homicidium incurrit irregularitatem, ita vt egeat dispensatione? 238
17. Quidam mandauit Petro, vt occideret Caium, non præcogitando aliquid de morte Petri, & verisimiliter credere poterat, non esse sequuturam, quia Caius longè debilius erat Petro. Accidit verò, his non obstantibus, quòd Caius occidit Petrum: interrogatus fui, an mandans incurrit in irregularitatem, ita vt non possit amplius ministrare, quia iam erat sacris Ordinibus insignitus? 239
18. In quadam ciuitate huius Regni plures, non ex consilio, sed ex rixa subito contingente, percusserunt aliquem, sed vnus tantum percussit vulnere lethali, ex quo mortuus est; & cognitus fuit iste percussor; quæsierunt postea à multis Theologis, an omnes incurrerint in irregularitatem: an solus ille, qui mortale vulnus inflixit? ibid.
19. Frequens hic casus accidit: in rixa subito, & inopinatè contingenti, quis occidit alium: quæritur, an hoc homicidium non dicatur voluntarium simpliciter, sed casuale, ita vt occidens possit impetrare dispensationem ab Episcopo, qui potest vigore Concil. Trid. *sess. 24. cap. 6.* dispensare super irregularitates occultas, contractas ex homicidio casuali? ibid.
20. Quis in rixa præcindit alteri digitum: quæritur, an sit irregularis? ibid.
21. Vtrum illegitimus occultus possit dispensationem obtinere ab Episcopo vigore Concil. Trid. *sess. 24. c. 6.* ad recipiendos sacros Ordines? 240

Index Tractatum,

22. Olim hoc facti genus mihi propositum fuit: vir nobilis accepit in domo sua quendam infantem expositum in Hospitali: modò cum sit adolescens bonæ indolis, vult illum ad sacros Ordines promouere: quærit an iste sit irregularis propter periculum illegitimationis, ita vt egeat dispensatione? *ibid.*
Vide etiam circa expositos, an censendi sint irregulares & sint baptizandi. in *Addit. secund. ref. 6. fol. 268*
23. An Decretum Pij V. quod incipit, *Decoris & honestati*, editum anno 1569. in quo conceditur Monialibus posse propter morbum lepræ, & epidemia, exire de Monasterio; an, inquam, hoc decretum extendendum sit ad aliam infirmitatem, non tantum aliis, sed soli Moniali nociuam, cui exeundo à Monasterio remedium adhiberetur, si aliàs periculum vitæ, aut grauis, & diuturnæ infirmitatis probabiliter timetur?
241
24. Quidam Hæreticus exterus, sed occultus, impetrauit in foro conscientiaæ absolutionem ab hæresi Romæ à quodam Pœnitentiario Summi Pontificis, modò vult sacros Ordines suscipere: quærit primò, an propter illam hæresim incurrerit in irregularitatem. Secundò, an Episcopus possit super illam dispensare vigore Concilij Trid. *sess. 24. cap. 6.* *ibid.*
25. Vtrum sit peccatum mortale iurare, amphibologiis vtendo, absque necessitate, vt si, videlicet, iures, ioci causa, Principem esse in aula, intelligendo pictum?
242
26. An reus, qui in iudicio à Iudice secundum ordinem iuris interrogatus, negauit veritatem, qua manifestata condemnaretur, teneatur in conscientia ad retractandum dictum, antequam finiatur iudicium, & pronuntietur sententia. Et an eum esse in malo statu dicendum, nisi se ad fatendam veritatem, etiam non rogatus, offerat, ac proinde à Confessario absoluendum non esse, nisi id facere proponat?
ibid.
27. An reus iuridicè interrogatus à Iudice propter simplenam probationem, vel iudicia quipollentia, teneatur respondere etiam in causa capitali?
243
28. In vltimo Iubileo Pauli V. Pont. Max. fuit orta magna dissensio inter Theologos, an, qui die Dominico confiteretur, satisfaceret Iubileo?
244
29. Quidam Sacerdos absoluit pœnitentem, qui rem habuerat cum fœmina in vase præposterò, tenens illam opinionem, hanc non esse veram sodomiam, neque includi in casu reseruato sodomia positæ in Tabella Illustrissimi Archiep. quæsiuit postea, an peccauerit, & an illud Sacramentum fuerit nullum, quia ille pœnitens aliud peccatum in illa confessione non fuerat confessus?
ibid.
30. An fœmina ornans se secundum consuetudinem patriæ, si sciat ex hoc ornatu, lasciuè ab aliquo amari, peccet mortaliter se ornando, vel è domo exeundo?
245
31. Cuidam Confessario olim hic casus accidit. Quædam mulier inter confabulationem cum viro sibi in matrimonium coniungendo, dicebat illi verba, non quidem turpia, sed affectuosa, & amatoria; vnde postea in pollutionem, & distillationem incurrebat; sine tamen vlla delectatione, vel periculo alicuius consensus, imò cum maxima displicentia, quia erat timorata conscientia: interrogatus fuit, an peccaret mortaliter, & si nollet desistere ab his confabulationibus, an sit ei absolutio deneganda?
ibid.
32. Rem satis controuersam propono: An in communibus pauperum necessitatibus, sicut in extremis, & grauibus, sit obligatio faciendi eleemosynam ex bonis omninò superfluis?
246
33. Vxor cuiusdam nobilis viri secundum consuetudinem aliarum mulierum suæ conditionis solebat facere moderatas donationes, & eleemosynas: postea maritus hoc sciens, vxori prohibuit: quæsitum à me fuit, an non obstante dicta prohibitione, vxor possit sine scrupulo dictas eleemosynas facere?
ibid.
34. Solent rustici in diebus festis inter se, vel cum Dominis celebrare contractus: quæritur, an Notarij, & ipsi contrahentes, sine peccato possint hoc facere. Item quæritur, an vsus tonforum sit licitus, qui festis diebus tondent omnes, qui ad tonstrinam accedunt?
247
35. An Notarij, & alij Officiales Curia possint cum bestijs, aut rhedis onerariis iter inchoare in diebus festis?
248
36. An agafones, seu muliones possint cum bestijs, aut rhedis onerariis iter inchoare in diebus festis?
ibid.
37. Quidam patronus qui non erat primus fundator beneficij, quæsiuit à me, an sub peccato mortali deberet præsentare digniorem?
ibid.
38. An in Canonicatibus, Personatibus, & Dignitatibus, cæterisque præbendis, & dimidijs præbendis Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, & in præstimonij, & alijs simplicibus beneficijs curam animarum non habentibus, licitum sit eligere dignum prætermisso digniori?
ibid.
39. Sapiùs in praxi occurrit hæc quæstio, an executores alicuius testamenti, vel legati, qui debent inter pauperes distribuere aliquam pecuniarum summam, teneantur eligere pauperiores: Idem quæritur de Confessarijs, & Religiosis, qui habent à sæcularibus facultatem distribuendi aliquam eleemosynam?
249
40. Diximus supra in beneficijs simplicibus, non teneri electores eligere digniores, sed tantum dignos; quæritur modò, an hæc sententia procedat etiam in beneficijs curatis, vt sunt Episcopatus, &c. quæ conferunt Pontifices, & Reges?
ibid.
41. An obligatio eligendi digniorem, extendatur etiam ad resignantem beneficium suum in fauorem alterius?
250
42. Solent litigantes conducere Aduocatos, & Procuratores ad annum, vel annos, sub certa annua mercede, seu salario ad omnes causas, quas habent, vel habituri sunt, quæritur modò, an si nullas causas in illo anno partes habuerint, Aduocati licitè petant salarium?
ibid.
43. An puer existens in vtero matris possit baptizari?
ibid.
44. An mulier condemnata ad mortem posset priùs secari, si adsit periculum, ne ex aliquo morbo ante partum vnà cum prole moreretur; & spes adsit, vt infans hoc modo possit baptizari?
251
45. Vtrum liceat baptizare infantes, filios infidelium, inuitis parentibus?
ibid.
46. Vtrum obstetrices teneantur scire formam Baptismi, & modum baptizandi?
252
47. Quidam Parochus olim quæsiuit à me, an qui in forma Baptismi relinqueret istas particulas, *In, & Et*, dicendo: *Ego te baptizo nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti*, conficeret Sacramentum? & si conficiat, an ita baptizando peccet mortaliter?
ibid.
48. An, si quis adderet aliquid formæ Baptismi, dicendo: v. g. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Mariae Virginis, vel omnium Sanctorum*, conficeret Sacramentum?
ibid.
49. Olim fuit inter me, & Religiosum Dominicanæ familiae orta hæc quæstio, an debitor morosus inculpabiliter teneatur suo creditori ad interesse damni emergentis, seu lucri cessantis?
253
50. Petrus mutuauit centum Ioanni: quæritur, vtrum possit cum eo pacisci, vt sibi statim reddantur quinque ratione lucri cessantis?
ibid.
51. An Reliquia alicuius Sancti nouiter inuenta, debeant approbari ab Episcopo?
254

& Resolutionum Partis II.

52. An pœnitens teneatur acceptare iniunctam à Confessario pœnitentiam? 255
53. Vtrum vnus Confessarius possit impositam pœnitentiam ab alio commutare? *ibid.*
54. An Equites Commendatarij D. Ioannis, infuentes redditus bonorum suorum in vsus illicitos, peccent contra paupertatem, & accipientes teneantur ad restitutionem? 256
55. Quando quis beatificatus est, & concessa fuit facultas, vt Sacerdotes certæ Religionis possint de illo Missam celebrare, vt concessum fuit in Beatificatione nostri B. Andrea Auellini: quaritur in tali casu, an omnes alij Sacerdotes saculares, & regulares possint celebrare Missam de eo Beato in Ecclesia assignata in Decreto Beatificationis? 257
Vide etiam Resol. 2. in Addit. secund. 245
56. An cogentes fœminas intrare Monasterium educationis causa, incidant in excommunicationem latam in Concil. Trid. *sess. 35. cap. 18.* 258
57. An sit sumonia vendere locum honoratiorem pro sepultura? 259
58. An Bulla Sixti V. contra Astrologiam iudiciariam obliget, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientie? *ibid.*
59. An Aduocatus teneatur de culpa leui? *ibid.*
60. Quid facere debet Confessarius, qui malè absoluit pœnitentem de aliquo casu reseruat, non habens iurisdictionem? *ibid.*
61. An ad Prælaturas Regulares Generalis teneatur eligere digniores? 260
62. An quis teneatur alloqui, salutare, resalutare, & familiaritatem cum inimico habere, vel alia signa amicitie ei ostendere, si ipse hæc omnia procuret? *ibid.*
63. An testis teneatur respondere, si Iudex interroget, quando crimen est notorium, & publicum, sed ignoratur auctor ipsius? *ibid.*
64. De quibusdam dubiis circa vsum matrimonij? 261
65. An Princeps possit concedere licentiam, vt aliquis domum exponat ludo? *ibid.*
66. Quonam tempore Senatores Ciuitatum, & præcipuè huius vrbs Panormi prouisionem frumentorum facere debeant? & an postea dictum frumentum possint vilius populo vendere, quàm emerant? 262
67. De electionibus Officialium ritè faciendis, & præferim ab Illustrissimo Senatu huius vrbs Panormi. 264

TRACTATUS XVI.

Miscellaneus.

- RESOL. I. **A**N Confessarius, qui culpabiliter non obligauit pœnitentem ad restituendum, teneatur ipse restituere? 265
2. An Parochus teneatur audire confessionem subditi, quoties ille voluerit confiteri? *ibid.*
3. Quidam Diaconus, cum Ordinem sacerdotalem sumeret, tetigit calicem cum patena; sed non tetigit hostiam; quæsiuit à me postea, an talis contactus sit de necessitate Sacramenti? 266
4. Quis suscepit Ordinem Diaconatus ante Confirmationem; quaritur, an peccauerit mortaliter? *ibid.*
5. Quidam Clericus in hac ciuitate suscepit sacros Ordines cum patrimonio ficto, & per multos annos celebrant; quæsiuit, an in ordinatione ratione patrimonij ficti, incurrerit in suspensionem, & postea celebrando in irregularitatem? 267
6. An post commutationem alicuius voti, licitum sit uolenti redire ad prius votum, etiam si commutatio facta fuerit in melius? *ibid.*
7. Vtrum commutatio voti in bonum æquale, possit fieri propria autoritate uolentis? 268
8. Olim quidam Confessarius scrupulis cruciabatur ad cognoscendam iustam causam, pro commutatione votorum. *ibid.*
9. Plausibilis est Confessariis illa quæstio, an qui uoluntariè, vel ex obliuione, tempore Iubilei non petit commutationem alicuius voti, possit deinde post transactum Iubileum, etiam post multos annos, eandem commutationem obtinere. Supponimus omnia opera præscripta fuisse, & Iubileum consequutum fuisse. Idem dicendum est de dispensatione in irregularitate, & reliquis in Iubileo concessis. 269
10. Quidam obtinuit commutationem multorum votorum uirtute Iubilei, quod intendebat lucrari; sed postea consultò, & deliberata uoluntate omisit opera in Iubileo præscripta, & illum non obtinuit; quæsiuit, an remaneat securus in conscientia de tali votorum commutatione: quod est querere, an vota commutata uigore alicuius Iubilei, reuiuiscant, eo postea non obtento? *ibid.*
11. Conuenienter superiori quæstioni istam adiungimus, an, qui voti commutationem accepit uigore alicuius Iubilei, peccet postea mortaliter, si uoluntariè omittat onera Iubilei, & illud non consequatur? 270
12. Multi, licet sciant, quoad substantiam, Symbolum, Decalogum, & orationem Dominicam; nesciunt tamen memoriter, & eo ordine, quo proponuntur addiscenda; quaritur, an peccent mortaliter? *ibid.*
13. An Regulares, qui se uolunt sacris Ordinibus initiari, debeant habere dimissorias ab Episcopis, in quorum diocesi tunc manent? *ibid.*
14. Quidam creditor Principis, seu ciuitatis, fraudando gabellam, uolebat sibi compensare debitum; quæsiuit, an hoc, seruatis legibus compensationis, esset licitum? 271
15. Quidam uir nobilis consuluerat alteri, vt homicidium committeret: sed postea antè perpetratum facinus consilium reuocauit, multas rationes ad dissuadendum adhibens; quæsiuit à me postea, an teneretur ad restitutionem damni ex illo homicidio subsequenti? *ibid.*
16. Quaritur, an consulens homicidium, de quo supra dictum est, postquam reuocando consilium, nihil poterat persuadere; an, inquam, tenebatur non solum ex charitate, sed etiam ex iustitia monere eum secreto, contra quem huiusmodi consilium datum fuit ad effectum se tuendi. *ibid.*
17. An Episcopus possit ex uigentissima necessitate dispensare in impedimentis dirimentibus matrimonium, ante contractum ipsum matrimonium? *ibid.*
18. Ex occasione cuiusdam homicidij casualis, fuit olim à me quæsitum, vtrum ad irregularitatem ex delicto incurrendam, requiratur culpa mortalis, & ita ut negligentia uenialis non sufficiat? 272
19. Solent quamplurimi in morte relinquere Confessariis aliquam pecuniarum summam, pauperibus ab ipsis eligendis, distribuendam; quæsitum à me fuit, an dicti Confessarij teneantur pro supradicta elemosyna consequenda eligere pauperiores? *ibid.*
20. An, qui suscipit primam tonsuram, vel minoribus Ordinibus initiatur, animo non ascendendi ad alios Ordines, sed gaudendi priuilegio fori, & exemptione à tributis, peccet mortaliter? *ibid.*
21. Quidam calcibus percussit Clericum in publica platea, & cum à tali excommunicatione non posse ab Episcopo absolui dixissent aliqui uiri docti, quæsiuerunt à me, quid in hac re ego sentirem? *ibid.*
22. Olim interrogatus fui, quot testes requirantur, vt factum dicatur notorium in percussione Clerici? 273

Index Tractatum,

23. An vxor, in scio marito possit tribuere eleemosynam, vt Deus auertat graue mariti damnum, ne scilicet, eum puniat, vel vt impetret eius conuersionem à statu malo? ibid.
24. Vtrum Episcopi, & alij, ratione maioris doctrinæ, aut nobilitatis, possint plus ex redditibus ecclesiasticis in sua sustentatione infumere? ibid.
25. Difficilis pro praxi in gratiam Confessariorum est ista quæstio: An, qui longo tempore rem alienam non restituit, vnum tantum, vel plura peccata committat? 274
26. Confessarius quidam angebatur magnis scrupulis in excipiendis confessionibus cuiusdam diuitis, circa præceptum largiendi eleemosynam; tunc ego in eius gratiam hæc ex multis DD. adnotauit. ibid.
27. Quidam Religiosus inchoabat annum vigesimum tertium hora vigesimatertia diei: sed manè in eodem die recepit Ordinem Diaconatus: quæritur, an peccauerit, & in suspensionem inciderit, tanquam ordinatus ante legitimam ætatem? 275
28. An ex aliqua iusta causa possit Episcopus conferre maiores Ordines die Dominica? ibid.
29. Vtrum Religiosus, qui parum intelligit linguam Latinam, sit ad sacros Ordines, & præsertim ad sacerdotium admittendus? 276
30. An Gregorij XIII. excommunicationem incurrant ingredientiæ Monasteria Monialium, non prætextu licentiarum: sed absque vlla prorsus licentia etiam ad malum finem? ibid.
31. An Moniales admittentes aliquem intra septa Monasterij, prætextu licentiarum, incurrant in excommunicationem? ibid.
32. An Moniales admittentes aliquem intra septa Monasterij, etiam ad malum finem, incurrant in aliquam excommunicationem? 277
33. An ingredientiæ septa Monasterij, & cum aliqua sacra virgine incestum committentes, si casus sit occultus, possint ab Episcopo absolutionem excommunicationis obtinere? ibid.
34. Cum in regno adsit magna penuria carnis, & in perniciem rei frumentariæ, in dies plura animalia macellentur; dubitatur, an sine metu excommunicationis, liceat emere à Turcis supradicta animalia, & cum illis alia victualia permutare? ibid.
35. An sint habendi tractatus ante electionem? ibid.
36. An, qui emisit votum Religionis satisfaciat, si habitum D. Ioannis assumat? 278
37. An in obtinendis beneficiis liceat pacisci de aliquo temporali retribuendo, tanquam motiuo, seu pro recompensatione gratuita? ibid.
38. An habens rem cum meretrice, teneatur in conscientia soluere ei mercedem solitam, siue eam promiserit, siue non? 279
39. An aliquid pro alio, inuito creditore, solui possit? ibid.
40. An, qui emit domum, vel fundum ad plura debita hypothecatum, teneatur dicta debita in conscientia soluere? ibid.
41. An, quando multis imminet periculum vitæ, vt sit in naufragio, bello, peste, &c. tunc singuli possint breuiter dicere aliqua peccata, & sic absolui? 280
42. An excommunicatus, si non possit satisfacere, debeat saltem præstare Confessario iuratoriam cautionem? ibid.
43. An Ecclesia tribuat iurisdictionem, quando adest communis error sine titulo colorato? ibid.
44. An Prælati Religionum possint sine approbatione Ordinarij audire secularium confessiones? ibid.
45. An quis teneatur occasionem proximam vitare cum suo magno detrimento, ita vt Confessarius non possit illum absolueret? ibid.
46. Quænam conditiones sunt necessariae ad iustam compensationem faciendam? 281
47. An cliens possit pacisci cum Aduocato de quota lite? ibid.
48. An, si corruptor virginis non adhibuerit vim, aut dolum; sed importunis precibus, vehementibus blanditiis, & persuasionibus induxerit illam ad consensum, teneatur ad restitutionem? 282
49. Solent mercatores in suis libris scribere rationes dati & accepti, & quid ipsis debeatur: quæritur, an possit postea creditor eligere, in quo debito pecunia sibi debita compensetur? ibid.
50. An legatum factum puellis, vt nubant, debeatur, si aliqua dotem habeat, sed non sufficientem? Vbi etiam plura de legatis pro virginibus maritandis? ibid.
51. An dubius in fide sit Hæreticus? 283
52. An si in ipso conflictu duelli sit aliquis vulneratus, & eodem die, vel alio sequenti moriatur, priuari debeat ecclesiastica sepultura? ibid.
53. An, si quis prouocet aliquem ad duellum, sese confrens postea ad præfixum locum, & præfixo tempore, ibique frustra expectato inimico, discedens, incidat in excommunicationem Bullæ Gregor. XIII. ibid.
54. An ad expellendum semen corruptum, vel ad sedandum pruritus, liceat reficere verenda cum periculo pollutionis, non tamen consensus in ea? 284

TRACTATUS XVII.

Miscellaneus.

- RESOL. I.** **V**otum pro Illustrissimo Senatu Panormitano circa moderationem priuilegij, seu consuetudinis, permittentis ciuibus huius Urbis non vendere vinum de eorum vineis collectum, iuxta taxam. 284
1. Felix dedit Confessario vncias septuaginta, vt restitueret Ioanni suo creditori. Post duos annos scit Confessarium non restituisse: quæritur, an denuò dictus Felix debeat restituere? 286
2. Quidam vir nobilis est in mora soluendi debitum vnciarum ducentarum ex contractu, sapius confitetur & non restituit; habet tamen animum restituendi. quæritur à Confessario, an sit illi absolutio deneganda, inaximè cum creditor multoties ab illo petierit solutionem? ibid.
3. Petrus emit rem furtiuam mala fide, postea comperto vero domino; quæritur, an teneatur illi restituere & non furi, ad repetendum pretium, quod pro eo dedit? 287
4. Petrus deambulando per ciuitatem, inuenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate: facta debita diligentia non reperit dominum, ideò per multos annos illas sibi retinuit; nunc Confessarius denegat illi absolutionem, si pauperibus dictas pecunias non restituat, quæritur quid faciendum? ibid.
5. Quidam vir nobilis contraxit sponsalia, & per multos dies causa delectationis osculabatur, & tangebatur sponsam: quæritur an peccauerit mortaliter? ibid.
6. Quædam mulier multas pecunias per adulterium acquisiuit: quæritur, an marito sint restituendæ? ibid.
7. Petrus in ludo prohibito taxillorum perdidit magnam pecuniarum quantitatem: quæritur, an illam in foro conscientia teneatur soluere? 288
8. Proposita mihi sapius fuit hæc quæstio: An promissio externa legitime ab alio acceptata, obliget in conscientia ibid.
9. Quidam adolescens fecit votum non solum ingrediendi (sed etiam profitendi in quadam Religione, sed

& Resolutionum Partis I.

- sed tempore Nouitiatus deprehendit eam sibi propter vitæ asperitatem, non esse accommodam; quæritur, an stante voto profitendi, possit egredi? 289
11. Consultus sum quàm sæpissimè, an Confessarius, qui carnaliter pœnitentem cognouit, teneatur in Confessione exprimere hanc circumstantiam; vel an sufficiat tantùm dicere, se copulam cum coniugata, vel soluta habuisse? ibid.
12. Petrus habuit rem cum puella virgine, ipsa tamen consentiente; quæritur, an hoc sit stuprum, habens malitiam specie distinctam à simplici fornicatione, & necessariò in Confessione explicandam? ibid.
13. Quidam Sacerdos Capellanus cuiusdam Parochiæ, existens in peccato mortali, ministravit per multos menses ægrotis sacram Eucharistiam; quæritur, an toties in tali administratione peccauerit mortaliter? 290
14. Olim allatæ fuerunt mihi duæ dubitationes. Primò, an Sacerdos qui omittit in consecratione particulam, *Enim*, conficiat Sacramentum, vel saltem peccet. Secundò, quid, si dicat, *Hic est enim Calis*, s, pro x, utendo? ibid.
15. Mulier quædam domi puerum baptizauit Italicè, hæc verba pronuntians: *Io te battezo, col nome del Padre, col nome del Figliuolo, & col nome dello Spirito Santo*, statim quæsitum fuit à me, an Sacramentum sub tali forma administratum, fuerit validum? 291
16. Quidam Sacerdos post consecrationem Sanguinis, inuenit in Calice aliquas guttas separatas à vino, & illas cum purificatorio ante sumptionem Sanguinis absterfit; quæritur, an illæ guttæ fuerint consecratæ? ibid.
17. Quidam Episcopus in sua Diocesi confirmauit subditum alterius Episcopi, & hoc extra Ecclesiam, quæritur, an peccauerit? ibid.
18. An Petrus satisfecit præcepto Missæ, qui eodem tempore Sacrum duorum Sacerdotum media ex parte audiuit: nempe Missam vnus Sacerdotis vsque ad consecrationem, & Missam alterius Sacerdotis à consecratione vsque ad finem? 292
19. Quæritur, an illæ particulæ, vel hostiæ, quas quis, in scio Sacerdote, consecrandas apposuit in corporali, remaneant consecratæ? ibid.
20. Ex quadam huius Regni ciuitate relata hæc quæstio mihi fuit: Possitne quidam Religiosus sãdraliter ad sacros Ordines promoueri? 293
21. Canonicus mihi coniunctissimus, litteris ad me missis, scire volebat, vtrum Sacerdos Beneficiarius, exercens per multos annos crimen sodomiticum cum femina, occultè tamen & sine scandalo, incurrerit irregularitatem & in pœnas Extrauag. Pij V. ibid.
22. Quis manifestauit complicem in Confessione, cum haberet copiam adeundi alium Confessarium, cui non erat notus complex: in alia verò Confessione, cum scrupulum de hoc haberet, manifestauit Confessario, qui sacrilegam putauit primam Confessionem, dum in ipsa pœnitens peccauit mortaliter, manifestando peccatum occultum proximi sine necessitate, & ideo repetendam esse dicebat. Consultus ego de hac re ab ipsomet pœnitente, negatiuè respondi. ibid.
23. Olim orta est inter aliquos Sacerdotes magna controuersia, an tactus impudici facti in Ecclesia habeant specialem malitiam sacrilegij mortalis necessariò in Confessione explicandam? 294
24. Quidam vir timoratæ conscientiæ audiuit detrahentem de re graui, & non correxit; quæritur an à lethali culpa excusari possit? ibid.
25. Petrus in confessione accusauit se decies adulterasse; sed postea cognouit se quinquies tantùm in peccatum adulterij incidisse; quæritur, an quando denud
- confitetur, debeat certum numerum declarare, & dicere, se tantùm quinquies peccasse? ibid.
26. Olim per litteras quæsitus fui à quodam Sacerdote: vtrum Episcopus possit legatum aliquod in æquale, aut melius commutare? 295
27. Vir quidam nobilissimus, cum in ludo taxillorum magnam pecuniarum summam perdidisset, coëgit socium ad persistendum in ludo: vnde postea pecuniam perditam iterum acquisiuit, immo plus quàm perdiderat antea, vicit; quæritur, an teneatur ad restitutionem? ibid.
28. Fuit sapius à diuersis Confessariis ad me delata ista quæstio: an gabella possit imponi rebus ad proprios vsus necessariis, nimirum, carnibus, piscibus, sali, frumento, oleo, &c. & si pœnitens nollet restituere defraudationem talis gabellæ, an sit illi deneganda absolutio? 296
29. An non solùm in extrema, sed etiam in graui necessitate, sit licitum pauperibus occultè surripere ab opulenti, si aliter illud malum graue auertere nequeant? ibid.
30. Vtrum Decretum super absolutione à casibus reseruat, deroget priuilegiis Confessariorum commorantium in hoc Siciliæ Regno & Sardinia? ibid.
31. Quis omisit aliqua peccata in Confessione ex ignorantia vincibili oblitus, in qua non adhibuit diligentiam necessariam in examinanda conscientia; quæritur, an talis Confessio fuerit inualida, & ideo iteranda? 297
32. Cum Concilium Tridentinum asserat *sess. 11. can. 17.* Sacramenta tribus perfici, materia, forma, & intentione ministri; & cum intentio sit triplex, habitualis, virtualis, & actualis: quæritur, quænam sit sufficiens ad validè conficiendum Sacramentum. ibid.
33. Olim cum quodam Religioso fuit mihi magna altercatio; an in cogitationibus venereis sit peccatum mortale, si voluntas non consentiat positiuè, nec etiam positiuè dissentiat, sed tantum permissiuè se habeat? 298
34. Celebris illa est quæstio inter Theologos nostri temporis, an in delectatione morosa fatendæ sint circumstantiæ operis? quod est quætere, an delectatio summat speciem ex opere externo? 299
35. Pluries à nonnullis Confessariis quæsitus fui, an Comœdiis interesse sit peccatum mortale? ibid.
36. Quidam vir in absentia coniugis sapius habuit delectationem de actu coniugij præterito, & etiam futuro, ac si actu præsens esset; sine tamen aliquo periculo pollutionis: Confessarius in Confessione obligauit illum ad explicandum numerum delectationum: quæsiuit postea à me, an verè in illis delectationibus peccauerit mortaliter? ibid.
37. Olim per litteras à quodam Sacerdote interrogatus fui de opinionibus Doctorum circa præsentem casum. Primò, an peccaret mortaliter, si quis confitaret membra brutorum, sine vlla delectatione, sed solùm ex curiositate inspiciendi semen. Secundò, si coniugatus immitteret membrum virile in os femine, peccaret etiam mortaliter. Tertio, si absente coniuge liceret seipsum tangere, libidinis, & voluptatis causa, absque pollutionis periculo? 300
38. Quidam vir coniugatus, femine intra vas emissò, membrum virile extrahit, manente femina valdè irritata libidine; quæ postea tactibus se excitando seminat; quæritur an ita faciens peccet mortaliter? ibid.
39. Quidam Sacerdos noluit absolutionem sacramentalem impendere cuidam in triremibus per totam vitam condemnato, quia habebat voluntatem quamprimùm fugiendi. Tunc statim resolutionem huius casus à me enixè petierunt. ibid.

Index Tract. & Resol. Partis II.

40. An si quis capitale maius quod vulgò dicitur, *tutto il resto*, in sponfione aliqua exposuerit, possit ille, qui capitale minus habet, acceptare sponfionem, & lucrari illud plus sine onere restitutionis? 301
41. Sapè mihi ab exteris, & à nostris delata fuit hæc quæstio: an Petrus qui leuem quantitatem aufert à Ioanne, à quo alij abstulerant notabilem, peccet mortaliter? *ibid.*
42. Petrus qui nullo modo aliqua exhortatione fuit causa, vt alij minuta furta à Ioanne acciperent, si hæc furta sciat, peccatne mortaliter modicum cum ipsis, vel separatim accipiendo, si tota illa furta simul cum suo considerata, perueniant ad materiam notabilem? *ibid.*
43. Quis post quantitatem notabilem per minima furta sublatam, addit furta alia parua? quæritur, an per quodlibet nouum furtulum, nouum peccatum lethale committat? 302
44. Quidam vir nobilis possidebat multa bona, dubitans esse sua: quæsiuit à me, an teneatur illa restituere? *ibid.*
45. Fuit olim mihi magna altercatio cum quodam Confessario, qui volebat absolutionem impendere cuidam viro nobili, qui dubitabat, si emiserat votum D. Virginis Lauretanæ, & per multum tempus non adimpleuit, neque adimplere volebat? *ibid.*
46. An pœnitens qui lubricam, & debilem habet memoriam, teneatur scribere peccata? 303
47. Vtrum tempore Iubilei Regulares teneantur eligere Confessarium non à suo Prælato, sed ab Episcopo loci approbatum? *ibid.*
48. In compilatione processus pro canonizatione P.N.B. Andreae, quæsitum fuit à quodam, quænam esset differentia inter Miraculum, & Gratiâ? *ibid.*
49. In præterito Iubileo, cum quis illum obrinisset in prima hebdomada, incidit postea in casus reseruatos, & fuit in secunda hebdomada iterum à quodam Confessario absolutus, quæsiuit à me postea dictus Confessarius, an peccauerit, & teneatur de errore admonere pœnitentem? *ibid.*
50. Olim rustici Confessionem audiui, qui mulam surripuerat cuiusdam viri nobilissimi, & per spatium multorum annorum locauerat: dubitavi tunc, an non solum ad restitutionem mulæ, sed etiam ad pretium locationis teneretur? 304
51. Pendet decisio multorum casuum ex illa celebri quæstione, vtrum fur, & quiuis alius iniquus possessor, teneatur restituere maiorem summam, ad quam excreuit res furata, tempore detentionis; maxime si fur illam vendidit in illo optimo statu? *ibid.*
52. Merito superiori quæstioni hæc adiuncta erit; vtrum iniquus possessor teneatur ad restitutionem iuxta summum valorem & incrementum, quod res habuit tempore acceptionis vel detentionis, quando ignoratur quo tempore verus dominus esset rem illam venditurus? 305
53. Illustriss. Card. Archiepisc. reseruauit in hac sua Diocesi Panormitana aliquos casus: sed multis Regulariũ Superioribus dedit potestatem ab illis absoluendi: interrogatus sapius fui à nostratibus, & exteris, an dicti Superiores Regularium possent istam auctoritatem concedere alicui particulari? Idem quæritur de Pœnitentiariis. *ibid.*
54. Petrus confessionem fecit die Natiuitatis Domini, sed postea in multa peccata incidens tempore Quadragesimæ, scelera illa Confessario non exposuit; quæritur an illa prima Confessione satisfecerit præcepto Ecclesiæ annuæ Confessionis, quod est quærere an fideles satisfaciant præcepto Confessionis, quocunque anni tempore confitendo, vel teneantur confiteri tempore Quadragesimæ? *ibid.*
55. An adulter qui filium suscepit ex adulterio, illumque reliquit inter filios legitimos mariti adulteræ, præter alimenta, teneatur etiam occurrere damno hæreditatis, quæ legitimis hæredibus adimitur; vel damno dotis, (& de hoc casu olim interrogatus fui,) quam pater putariuus tradidit puellæ spuria, credens eam esse propriam filiam? 306
56. Hic Panormi sodomia reseruatur à D. Archiepiscopo. Quidam iter agens per aliam Diocesim fuit absolutus à tali casu à quodam Sacerdote ordinario; postea Panormum rediens, cum incidenter in altera confessione id explicaret, noluit Confessarius illum absoluere, asserendo illam confessionem fuisse inuvalidam, & ipsum non habere potestatem absoluendi à casibus reseruatis; quæsitum à me fuit, an hæc opinio esset vera? *ibid.*
57. Quæritur quæ quantitas requiratur, vt furtum sit peccatum mortale? 307
58. Quidam seruus aliquid sibi subtrahebat de necessariis sine domini incommodo, & præter opera præscripta, ex quibus lucrum colligebat; interrogatus fui, an de his acquireret sibi dominium, vel domino? quod est quærere, an seruus possit habere aliquarum rerum dominium, & de rebus à se acquisitis disponere? *ibid.*
59. An in fauorem Principis præsumendum sit in dubio positiuo? Habet, v.g. subditus rationes probabiles, vt aliquod tributum sit iniustum: adfunt verò pro Principe, & iustitia vectigalis aliæ rationes probabiles: quæritur, an teneatur soluere tributum? 308
60. In multis regionibus extant Pandectæ, & statuta, in quibus Notariis, Commissariis, & cæteris iustitiæ administris taxata sunt stipendia: quæritur an modò obligent in conscientia, stante varietate temporum, & circumstantiarum? *ibid.*
61. An Bulla Pij V. contra Clericos sodomitas, obliget in foro conscientia, & sit vsu recepta? 309
62. An Clericus incurrat in pœnas supradictæ Bullæ, si habeat rem cum aliqua muliere in vase præpostero? *ibid.*
63. An Clericus incurrat in pœnas supradictæ Extrauagantis, si non emisit semen intra vas? *ibid.*
64. An in pœnas dictæ Bullæ incidant Clerici, tam agentes vitium sodomiticum, quam patientes? 310
65. An Clericus crimen sodomiticum admittens semel, bis, aut ter, incurrat pœnas supradictæ Bullæ? *ibid.*
66. An Clericus incurrat in pœnas dictæ Bullæ, si vitium bestialitatis commiserit? *ibid.*
67. Vtrum ad incurrendas pœnas supradictæ Bullæ, exigatur sententia Iudicis, ita vt ante illam Clerici dictas pœnas non incurrent in conscientia? 311
68. Praxis pro Confessariis circa Absolutionem Clericis sodomitis impertinendam. *ibid.*
69. An Clericus sodomita occultus sit suspensus; & si celebret, incurrat in irregularitatem? 312

ANTONINI DIANA, CLERICI REGVLARIS, RESOLVTIONVM MORALIVM Pars prima.

TRACTATVS I.

De Immunitate Ecclesiarum.

Super Bullam Gregorij XIV.

O LIM inter me, & N. magna agitata fuit quæstio, an Bulla Gregor. XIV. *de immunitate Ecclesiarum*, corrigeret ius commune, ita vt tantum casus in illa exceptuati non gauderent immunitate? Ille prorsus negabat cum Petro Gambacurta, & paucis alijs.

Ego mordicus aiebam cum communi Theologorum, ac Iurisperitorum sententia: idè tunc aduersus hanc sententiam multa collegi, quæ modo in gratiam Confessariorum in hoc tractatu resolutoriè, & breuiter, more nostro, pertractabimus, examinando aliquas opiniones Gambacurtæ, Villadiego, & Bobadillæ.

An Constitutio Gregor. XIV. de immunit. Eccles. deroget ius commune, & consuetudines.

RESOLVT. I.

NEGatiuè respondet Gambac. *lib. 5. c. 8. & seq.* Zetola *in praxi Episc. part. 1. verb. Immunitas, n. 7.* & aliqui Ministri laicalis iurisdictionis cum Guttierrez *pract. 99. lib. 3. quest. 1. num. 36.* vide etiam Layman. *in Theolog. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 2. num. 2.* & Venerum *in Exam. Episcop. lib. 9. cap. 37. num. 32.*

Sed prorsus hæc opinio est reiicienda. Probatur 1. Nam Pontifex, in ista Bulla, cum particula taxatiua reducit omnia ad vnicam formam, vt patet in illis verbis: *Ita ad vnam tantum formam reducimus, & moderamur.* Ergo reuocat ius commune, & consuetudines, diuersam aliam formam ab ista introducentes.

Ita expressè determinatur in literis arbitrij concessis *Antonini Diana Pars I.*

per Sedem apostolicam anno 1605. Prælati huius Regni, & præsertim Archiepiscopo Panormitano ibi: [Per la qual cosa fu mosso Greg. XIV. di fel. mem. à publicare la sua Costituzione, e dare certa forma, come s'hauesse à praticare la permissione, che veniuua concessa da medesimi Canonì à Magistrati laici nelli casi eccettuati.]

Hoc ipsum etiam determinauit Clemens VIII. in quodam Breui ad Archiepiscop. Panormit. tunc Didacum de Haëdo, datum Romæ 6. Febr. anno 1597. vbi asserit, aliquos delinquentes, qui per industriam, & insidias homicidium commiserant, debuisse gaudere immunitate Ecclesiæ, vigore Constitutionis Gregor. XIV. ergo dicta constitutio corrigit ius commune, quia tale delictum *ex cap. 1. de homicidio*, non gaudet immunitate. Bullam autem Clementis VIII. inuenies per extensum apud M. Antonium Genuensem *in praxi, cap. 76. n. 2.* & alios.

In dicta Constitutione Summus Pontifex pluries facit mentionem iuris communis: & quando voluit, quod in aliquo casu illibatum permaneret, hoc expressit: vt patet quando loquitur de Clericis, Monachis, Militibus, eorumque priuilegijs.

Ponderanda sunt illa verba Constitutionis: *Quod si quis, quacunque dignitate, & autoritate præditus, præmissorum (nempe, indultorum per alios Pontifices concessorum) aut alio quouis prætextu, quidquam præter, aut contra huius nostre Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, eum ipso facto censuras etiam incurrisse declaramus.* Ex quibus verbis clarè apparet, intentionem Pontificis non solum fuisse, reuocare priuilegia Principibus concessa; sed etiam omnes consuetudines, & abusus, aliæque contraria omnia, præter, vel contra formam traditam in præsentì constitutione, introducta; & idè posuit illa verba: *Aut alio quouis prætextu.* post factam mentionem de priuilegijs.

Summus Pontifex promulgauit illam Constitutionem per modum legis vniuersalis, & statuti: ergo abstulit, & correxit ius commune.

In dicta Bulla Pontifex, reducendo omnia ad vnam formam, tollit facultatem aliter interpretandi: ergo. Cæteras rationes vide apud Doctores citandos.

Ex his omnibus apparet manifestè, Constitutionem Gregorianam reuocare, non solum priuilegia, sed etiam ius commune, & consuetudines. Et primò, quoad reuocationem

cationem consuetudinem, vide Marium Anton. Maccatenf. lib. 2. resol. 15. n. 5. Giurb. conf. 50. num. 14. & conf. 70. n. 9. Ambrosium tract. de immunit. Eccles. c. 14. n. 3. & seq. Farin. in Append. c. 22. num. 359. iun. lo cum c. 1. n. 14. & 15. Ioan. Franc. Leon. in Thes. fori eccles. part. 1. num. 17. & nouissimè Martin. Bonacin. tract. de legib. disput. 3. q. 7. §. 6. n. 4. & ex nostra Religione P. Peregrinum tract. de immunit. Eccles. cap. 2. à n. 16. vsque ad 21. Hi omnes aduersus Gambacurtam docent, Constitutionem Gregorij reuocare omnes consuetudines, quicquid in contrarium videatur docere Tannerus in 2. 2. disp. 5. q. 5. dub. 1. n. 17. in fin.

Et quòd reuocet, & corrigat ius commune, quod mordicus negat Gambacurta, docent etiam citati DD. & præter illos ex ipsamet Societate P. Filliucius in quæst. mor. l. tom. 1. tract. 15. cap. 6. num. 153. & P. Scortia in Bulla Pont. epit. 152. Theor. 385. ex nostra Religione P. Duardus in Exposit. Bullæ Cœna, lib. 2. Can. 15. q. 16. n. 27. & P. Megala in 3. part. lib. 4. cap. 2. quæst. 1. n. 15. cum Aponte decis. 14. in fine. Idem asserit Villalob. in sum. tom. 2. tract. 39. dub. 7. num. 22. & 23. Capobl. de Baronib. pract. 8. par. 2. num. 105. Genuens. in praxi Archiepiscop. cap. 17. num. 11. Gratian. in discept. forens. tom. 2. c. 180. num. 29. Card. Tusch. tom. 3. verb. Ecclesia, concl. 11. n. 9. & ex nostris Regnicolis vir doctus, & pius Franc. del Castil. in suis decis. tom. 2. decis. 156. n. 32. Giurb. conf. 20. n. 34. & 5. conf. 70. n. 2. & 13. & conf. 100. num. 18. & conf. 30. num. 5. Ioan. Franc. Leo in Thes. fori eccles. part. 1. cap. 15. n. 27. Lazarius tract. de Blasph. q. 5. n. 20. Riccius part. 1. decis. 140. num. 1. 2. & 5. Collect. 1792. Homobonus de Examine Eccles. part. 2. tract. 11. cap. 12. q. 26. suppos. 3. Rainer. in Catal. cens. cap. 9. ex com. 31. vide etiam Confess. in Priuil. Mendicant. tit. 5. c. 6. Ex quibus omnibus videant aliqui, me his diebus rectè consuluisse, Iudices laicos incurtere in excommunicationem Gregorianam, abstrahendo reos ab Ecclesia vigore cuiusdam asseritæ consuetudinis. Et ex his etiam apparet à fortiori, non benè Gambacurt. virum alioquin doctissimum lib. 5. cap. 9. num. 4. asserere, etiam ampliaciones factas per Doctores non esse per hanc Bullam reuocatas. Et quia ex istis principiis deducuntur resolutiones multorum casuum contra immunitatem sacrorum locorum, & mentem Pontificis; idè illas breuiter tangendo, quæritur.

An qui commisit grauiâ delicta, extra homicidium & mutilationem membrorum, in Ecclesiis, seu Cœmeteriis, hac immunitate gaudeat?

RESOLVT. II.

Negatiuè respondet Gambacurta lib. 5. cap. 18. & Villadiego in Polit. cap. 3. n. 206. Tannerus in 2. 2. disp. 5. q. 8. dub. 1. n. 16. & ante Bullam Gregorij, quod non miror, hoc etiam docuerat Suarez de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 11. num. 6. Raphaël de la Torre in 2. 2. tom. 2. q. 99. art. 3. disp. 7. Barbof. in Collect. tom. 1. lib. 3. tr. 49. c. 10. n. 4. Ioan. de Heuia in Curia Philip. p. 3. §. 12. n. 20. Graff. tom. 1. lib. 3. conf. unico. n. 10. & 18. de immunit. Eccles. & Portel. in dubiis regul. verb. Eccles. immunitas, num. 15.

Sed contrariam sententiam, post dictam Bullam, amplectendam esse cenfeo: & ita, committentes in Ecclesiis stupra, sodomias, monetam falsam, & similia, gaudent immunitate Ecclesiæ, licèt tales delinquentes sint à Iudice ecclesiastico puniendi ratione loci delicti: seu consulto prius Romano Pontifice, poterunt etiam tradi Curia seculari, si delictum esset atrocissimum. Ita docet P. Peregrinus in tract. de immunit. Eccles. cap. 6. num. 23. Riccius part. 5. collect. 1792. vbi asserit, per nostram Bullam correctum esse cap. fin. de immunit. Eccles. Bonacina de legibus, disp. 3. q. 7. §. 4. n. 12. Farinac. de immunit. Eccles. c. 16. num. 208 & 209. P. Megala in 3. part. lib. 4. cap. 2. q. 1. n. 15. & nouissimè ex Societate I E S V P. Scortia in Bull. Pont. epit. 153. Theor. 385. Vnde non est audiendus Reginaldus in

praxi, tom. 1. lib. 9. cap. 26. num. 38. in fine. Et ratio est: quia vt supra diximus, priuatio immunitatis non est extendenda ad casus in Bulla non expressos; sed in dicta Bulla excipitur tantum homicidium, & membrorum mutilatio: ergo non est trahenda ad alia, licèt enormia delicta. Hanc etiam sententiam docuit Iuriconsultus Gratianus in discept. forens. tom. 2. c. 380. num. 29. & alij communiter; quidquid in contrarium asserat Zipæus in Iure nouo can. lib. 3. de immunit. Eccles. num. 10.

An qui deliquit propè Ecclesiam, sub spe confugiendi ad eam, gaudeat postea ipsius Ecclesiæ immunitate?

RESOLVT. III.

Non gaudere docet Gambacurta lib. 5. cap. 19. & Villadiego in Polit. cap. 3. n. 206. & post Constitutionem Gregorij, Farinac. de immunit. c. 16. n. 214. Ambrosinus de immunitate Ecclesiæ, c. 5. n. 4. non ex principio Gambacurtæ; sed, quia putauit, post dictam Bullam Gregorianam ira declarasse Clem. VIII. in vna Panormitana. Idem docet Tannerus in 2. 2. disp. 5. q. 8. dub. 1. num. 17. ex mente aliquorum Zanard. in direct. Conf. ff. part. 1. de Sacram. Penit. c. 18. cas. 5. Ioan. de Heuia in Curia Philip. p. 5. §. 12. n. 21. Barbofa in Collect. lib. 3. tit. 49. cap. 10. n. 5.

Sed contrarium docet Fagundes de Præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. cap. 8. num. 45. Ioan. de la Cruz in direct. conf. part. 1. præcep. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 1. Peregrin. de immunit. c. 6. num. 30. & ante Bullam docuerat Suarez tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 3. c. 11. n. 4. Et ratio defumitur ex verbis Bullæ, quæ excludit ab immunitate homicidia, & mutilaciones factas in Ecclesiis, & Cœmeteriis. Ergò, cum distinctè dicit: *In Ecclesiis, & Cœmeteriis.* virtute ponitur exclusiua, extra Ecclesiam, & Cœmeterium. Et ita ante hanc Bullam Gregor. docuit Decian. tom. 2. lib. 6. cap. 28. n. 5. qui respondet ad omnia argumenta adducta in contrarium per Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 33. n. 2. & seq. docuerat hoc etiam Tabiena, verb. immunit. n. 10. Syluester eodem verb. l. 3. n. 5. Angelus eodem verb. n. 17. & Armilla eodem verb. num. 12. Vnde valdè miror, Gambacurtam relinquare Theologos doctissimos, & sequi velle Iuriconsultorum vestigia. Restat modò respondere ad argumentum Ambrosini. Dico igitur, quòd resolutio Clem. VIII. in aliquo casu particulari non tollit legem vniuersalem: nam ex aliquibus circumstantiis particularibus, mouentibus animum suum, potuit ita in illo casu determinare, quæ quidem non militant in vniuersali.

An qui proditoriè voluit aliquem occidere, & deuenit ad actum proximum, sed casu non occidit, gaudeat immunitate?

RESOLVT. IV.

Negatiuè respondet Gambacurta lib. 5. cap. 30. num. 6. Sed post Constitutionem Gregor. rejicienda est hæc opinio: nam in verbis dictæ Bullæ expressè Pontifex loquitur de occidente proditoriè: vnde ex vi verborum requirit actum consummatum cum effectu subsequuto, ad hoc, vt immunitatem amittat: & ita post dictam Bullam docuit Peregrin. de immunit. Eccles. cap. 7. num. 13. Bonacina de legib. disput. 3. quæst. 7. §. 5. num. 16. & Farinac. de immunit. cap. 9. num. 145. & 146. vbi asserit, quòd hæc opinio hodie secundum Bullam Gregor. omni difficultate caret in illis verbis: *Aut qui proditoriè proximum suum occiderit.* vbi elarè requiritur mors sequuta, & idè se retractat à contraria sententia, quam docuerat in tit. de carcer. quæst. 28. num. 45.

* * *

An qui occidit inimicum, non proditorie, sed per insidias; gaudeat immunitate?

RESOLVT. V.

Negatiuè respondet Gambacurt. *lib. 5. cap. 4. & 31. & Villadieg. in Polit. cap. 3. num. 208.* vbi docet, non obstante Constitutione Gregoriana, homicidium insidiosum non gaudere hac immunitate. Vide etiam Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 11. n. 10.* Fagund. *de Præcept. Eccles. tract. 1. lib. 4. n. 46.* & Portel. *in dubiis regularib. verb. Ecclesia immunitas, num. 15.*

Sed isti scripserunt ante Bullam, & in loco, vbi non est recepta, & idè omnes scribentes post dictam Bullam, contrarium docent. Ita tenet Peregrin. *in tract. de immunit. c. 7. n. 5. & 20.* Ambrosinus *de immunit. c. 16. n. 143.* & Bonacina *de legib. disp. 3. q. 7. §. 4. n. 14.* Et ratio est: quia est differentia inter homicidium proditorie commissum, & non proditorie: sed Bulla ex immunitate solùm excipit homicidium proditorium: ergo non excludit non proditorium. Et clarè hoc determinauit Clemens VIII. referente Cardinali Burghesio, & Platta: nam in quodam Breui Archiepiscopo Panormitano directo, vt *suprà* visum est, determinat quosdam occisores, qui ex insidiis inimicum occiderunt, gaudere immunitate ecclesiastica, stante Bulla Gregor. XIV. quidquid in contrarium sentiat de mente Clem. VIII. Marius Italia *de immunit. lib. 1. c. 5. §. 4. n. 1.* qui, vt Farinacius benè obseruat, diuinat, & minimè audiendus est. Nota verò, quòd nos per homicidium proditorium intelligimus illud, vbi nullus cum occiso præcedebat rancor; sed potius simulabatur amicitia. Vnde contra Gambacurtam, Megalam *in 3. p. lib. 4. cap. 2. quest. 1. n. 18.* & Bobadillam *in Polit. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 38.* non dicitur proditor, qui occidit inimicum suum à tergo, vel ex fenestra cum archibus. Ita docet Bartol. *in leg. respiciendum, §. delinquent, n. 1. ff. de pœnis.* Et ita præter Ambrosinum, Farin. & Peregrin. docet in terminis huius Bullæ, Ricc. *part. 5. collat. 1792. & part. 1. decis. 168 num. 1.* Genuens. *in praxi, cap. 94.* & ita etiam ante dictam Bullam fuisse decisum in Regno Neapolitano testatur Vincent. de Franch. *in decis. 713.* Cùm igitur immunitas Ecclesiæ sit fauorabilis propter reuerentiam sacròrum locorum, & exceptio sit odiosa, verbum, *proditorie*, strictè interpretandum est, licet nouissimè contrarium asserat Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 4. num. 46.* cum Portel. *in dubiis Regul. verb. Ecclesia immunitas, num. 15.* Sed isti scripserunt in Hispania, vbi Bulla Gregor. non est vsu recepta.

An committens crimen læsæ Maiestatis in personam Principis superiorem recognoscentis, gaudeat hac immunitate?

RESOLVT. VI.

Non gaudere respondet Gambacurt *lib. 5. cap. 44.* & ponit exemplum in Principibus nostræ Siciliae, vt Princeps Buteræ, Petrapertinæ, Castri veterani: & hoc extendit etiam ad Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, & Barones vassallorum: & ita ex parte docet Megala *in 3. part. lib. 4. cap. 2. q. 1. num. 12.*

Sed tu contrarium tene cum Barbof, *in Collect. tom. 1. lib. 3. tit. 49. cap. 6. num. 10.* Peregrin. *in tract. de immunit. Eccles. cap. 9. num. 8.* & nouissimè cum Farinac. *de immunit. cap. 13. num. 187.* & Italia *de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 7. n. 29. & seq. & num. 36. ver. hoc autem.* Et ratio est: quia, dato, quòd crimen læsæ Maiestatis committerent, illos offendendo; gauderent tamen Ecclesiæ immunitate: quia præfens Bulla Gregoriana intelligitur de offendentibus personam supremi Principis: nam, cùm versetur in materia odiosa, & pœnali, ita nomen Principis in Bulla accipiendum est.

Antonini Diana Pars I.

An rebellis, vel qui offendit statuas, vel imagines Principi dicatas, gaudeat immunitate?

RESOLVT. VII.

Vbi *suprà* lib. 5. c. 44. Gambacurt negat, & Villadiego *in Polit. c. 3. n. 207.* quia reus Maiestatis videtur: sed, licèt talis crimen læsæ Maiestatis committat, attamen immunitate Ecclesiæ gaudebit: quia tale crimen non est in personam Principis, vt Constitutio Gregoriana requirit: & ita docet Peregrin. *de immunit. cap. 10. n. 8.*

Vnde notandum est hïc, quòd, licèt multis modis committatur crimen læsæ Maiestatis, hodie tamen per dictam Constitutionem Gregor. XIV. statutum est, reum criminis læsæ Maiestatis tunc non gaudere immunitate Ecclesiæ, si in personam Principis aliquid machinatus fuerit: ergo secus, si non in personam Principis: & idè Peregrin. *vt supra num. 9.* probat, gaudere hac immunitate Ecclesiæ, offendentes, vt diximus, statuas, vel imagines Principum; eudentes falsam monetam; offendentes eum, qui habet saluum conductum; tractantes de faciendo Rege, ipso viuente; expoliantes Nuncios Regis, vel alterius Principis, vt arcana Regni sciant; & similia perpetrantes: nam, licèt hi omnes in his delictis committant crimen læsæ Maiestatis; non tamen personam Principis offendunt. Et ita asserit Farinac. *de immunit. cap. 13. n. 190.* cum Peregrin. *n. 13.* & Rebel. Delinquentes ergo contra statutum Principis, licèt crimen læsæ Maiestatis committant; gaudebunt tamen hac immunitate: nam per rebellionem licèt resistant, & non obediant suo Principi; non tamen offendunt personam Principis.

Notandum est etiam cum Megala *in 3. part. lib. 4. cap. 2. q. 1. n. 23.* Ambrosino *de immunitate, cap. 9. n. 6.* Farinac. *vbi supra num. 191.* quòd si aliquis crimen læsæ Maiestatis committeret in personam Principis, si non est ei subditus ratione originis, seu domicilij; hanc immunitatem non amitteret: quia talis non dicitur committere crimen læsæ Maiestatis, & est communis opinio, teste Rol. *lib. 1. conf. 4. num. 5.*

An verò, qui sciunt machinationem contra personam Principis, & non reuelant, gaudeant immunitate Ecclesiarum; negatiuè respondet Farin. *de immunit. cap. 13. n. 186.* Sed contrariam sententiam docet Peregrin. *tract. de immunit. cap. 10. num. 11.* quia, licèt tale crimen puniri debeat pœna mortis: tamen immunitatem Ecclesiæ non amittit: quia crimen est omissionis, & non commissionis contra personam Principis: & in hac Constitutione Summus Pontifex punit delinquentes in committendo, & non in omittendo, contra personam Principis: nam illa dictio, *in*, posita in Bulla, denotat, *contra*, & per consequens actionem, & non omissionem.

An ministri laicalis iurisdictionis possint in Ecclesia auferre reo arma prohibita?

RESOLVT. VIII.

Affirmatiuè respondet Gambacurt *lib. 4. c. 16. n. 11.* Villadiego *in Polit. cap. 3. num. 214.* & citat Couarr. *lib. 2. var. cap. 20. n. 2.* Idem docuit nouissimè Ioann. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. præcept. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. conclus. 3.* Graff. *tom. 1. lib. 1. conf. unico, n. 19. de immunit. Eccles.* Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 1. sub num. 3.* Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. cap. 4. num. 55.* & Laurentius Portell. *in dubiis regularibus, verb. Ecclesia immunitas, num. 15.*

Sed negatiuam sententiam, & meritò docet Farinac. *tract. de immunit. Eccles. cap. 16. num. 248.* vbi asserit, contrariam sententiam procedere de iure ciuili, non autem de iure canonico: nam *ex cap. 1. extra de immunit. Eccles. & in cap. 2. eodem titulo, in 6.* expressè prohibetur Iudici-

bus secularibus, aliquam iurisdictionem in Ecclesia exercere. Hanc sententiam docuit P. Peregrin. *de immunit. Ecclesie, cap. 13. num. 5.* Et rationem alienam adducit: quia, sicut reus non potest extrahi per Iudicem laicum ab Ecclesia, etiam in casibus exceptis, sine licentia Episcopi, vel eius Officialis, ut determinat Grego. XIV. in hac Constitutione: ita quoque non potest Iudex laicus illum armis expoliare in Ecclesia, absque licentia Episcopi, vel eius Officialis: nam accessorium sequitur naturam sui principalis.

Nec mihi placet opinio Gambacurt. *loco citato* qui asserit, satellites posse per vim auferre rem furtiuam, è manibus furum, etiam in Ecclesia existentium, si tradere recusent, ut eam suo domino restituant: sed hoc, ex rationibus allatis, negat Peregrin. *ex loco citato, & cap. 12. num. 8.* Nec approbo aliam opinionem Gambacurt. *vbi supra num. 14. 15. & 18.* vbi asserit, posse satellites Curiae, quando reus est intra Ecclesiam, ne inde fugiat, brachio apprehensum tenere, donec licentia Episcopi veniat: vel, si personae ecclesiasticae quaerunt dimittere illum, non expectata licentia Episcopi, reum capere, & extrahere ab Ecclesia, & ad Episcopum postea ducere: non, inquam, approbo hanc opinionem, propter multa inconuenientia, quae ex illa possunt procedere ex insolentia ministrotum laicalis iurisdictionis, & propter irreuerentiam ex talibus actionibus contra Ecclesiam prouenientem. Adde, quod in casibus similibus, ad euitanda supra dicta incommoda, & propter securitatem Iudicum secularium, concedunt DD. quod Ecclesia obsideatur à satellitibus, ne reus liberè fugiat; vel, ut si extra fines Ecclesiae exeat, capiatur: quia in tali casu nulla vis efficitur existenti in loco sacro, ut efficeretur, si esset sequenda opinio Gambacurt: sed solus locus non sacer custoditur, ut si voluntariè illinc exeat criminofus, ibi teneatur, & vis inferatur, vbi licitè inferri potest. Et ita docet Peregrin. *loco cit. n. 10.* qui citat Suarez, Ambrosinum, & Italiam cui ego addo Farinac. *tract. de immunit. Eccles. c. 19. n. 299.* & Megalam in 3. p. lib. 4. c. 2. q. 1. n. 29.

An existens in Ecclesia, vel in aliquo Monasterio, & ex fenestra pilam tormentariam iecit in alium extra Ecclesiam existentem, & illum occidit; gaudeat immunitate?

RESOLVT. IX.

NON gaudere affirmat Gambacurt. *lib. 5. cap. 24. num. 21.* Villadiego in *Polit. cap. 3. num. 206.* Ioan de Heuia in *Curia Philipp. part. 3. §. 12. num. 23.* & in hoc socios multos habent: nam ita tenuerunt, ex nostris, P. Megala in 3. p. lib. 4. cap. 2. *quest. 1. num. 12.* Graff. *tom. 1. lib. 3. conf. unico, num. 10. de immunit. Eccles.* Duard. in *Bulla Coena, lib. 2. can. 15. quest. 16. num. 23.* Farinac. *tract. de immunit. cap. 16. n. 223.* Portel. in *dubiis regul. ver. 3. Ecclesia immunitas, n. 12.* Ambrosinus *tract. de immunit. cap. 5. n. 8.* Et ratio est: quia tale homicidium commissum videtur in Ecclesia, cum in illa initium habuerit.

Sed mihi placet opinio Bonacin. *tract. de legib. disp. 3. q. 7. §. 4. num. 8.* vbi asserit, supra dictum criminofum gaudere immunitate. Et ratio est: quia Gregorius in ista Constitutione ait, illos non gaudere immunitate, qui mutilant, & occidunt in Ecclesia: quae quidem verba, ut patet, denotant actum completum, & perfectum in Ecclesia: ergo, cum simus in materia odiosa, & in poenalibus, non sunt dicta verba extendenda ad homicidium inchoatum in Ecclesia. Et hoc patet manifestè à simili: nam, ut docet ipsemet Bonacina *de cens. disp. 1. q. 1. punct. 11. n. 11.* ille, qui, dum existit in Ecclesia, iacit sagittam, & occidit hominem existentem extra Ecclesiam, non incurrit censuram latam contra occidentem in Ecclesia; nam illa occisio facta fuit extra Ecclesiam, licet in Ecclesia fuerit inchoata: ergo etiam verum est, quod, secundum senten-

tiam Bonacinae, dictus criminofus non potest capi à ministris ob sacrilegam vulnerationem in Ecclesia inchoatam.

Notandum est verò, è contrà, quod immunitate non gauderet ille, qui existens extra Ecclesiam, occideret existentem in Ecclesia: nam talis dicitur delictum occisionis commisisse in Ecclesia. Et his in casibus puto, non esse attendendum locum inchoati, sed locum consummati delicti, ut supra dixi: & ita docet Riccius *p. 5. collect. 1792.* Portel. *loco cit. Bonacin. n. 7. Farin. n. 224. Peregr. num. 16. Megala n. 13.* & alij; gauderet tamen hac immunitate ille, qui vulneraret aliquem in Ecclesia, etiam cum sanguinis effusione; siue tamen alicuius membri mutilatione, ut docet Farinac. *vbi supra, num. 227.* & alij.

An existens in Ecclesia, mandans homicidium extra illam committi; vel existens extra Ecclesiam, mandans homicidium intra illam committi; gaudeat hac immunitate?

RESOLVT. X.

MINIMÈ gaudere respondet Gambacurt *lib. 5. n. 25.* Ioann. de Heuia in *Curia Philipp. p. 3. §. 12. num. 23.* cum Duaro in *Bulla Coena, lib. 2. can. 15. quest. 16. n. 23.* & ante Bullam Gregorij Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 11. n. 7.* Idem docet Portel. in *dubiis regul. verb. Ecclesia immunitas, n. 15.* Sed, ut notat ipse ibid. Bulla Gregoriana in Portugallia non est vsu recepta.

Sed contrariam sententiam post Bullam Gregor. XIV. docent omnes scribentes. Ita Megala in 3. par. lib. 4. cap. 1. *quest. 1. num. 13.* Farinac. *de immunit. Eccles. c. 16. num. 231.* cum Martino Bonacina *de leg. disp. 3. q. 7. §. 4. n. 11.* & aliis. Et ratio est: quia tales non dicuntur verè, & proprie loquendo occidere; sed mandare occisionem: & cum simus in poenalibus, & in materia odiosa, ut pote libertati delinquentium, & immunitati ecclesiasticae contraria; verba Bullae contra occidentem non sunt extendenda ad mandantem occidere: sicut censura lata contra aliquid facientem, non est extendenda ad mandantem id facere: ut nos late probauimus in *tract. de denunciationib. q. 23.* & probat in casibus huius Bullae, Homobonus *de Exam. Eccles. part. 2. tract. 11. c. 5. q. 5. rect. 4.*

Nec valet dicere, quod, qui per alium facit, per se ipsum facere videtur: nam respondeo, hoc axioma, ut benè aduertit Auil. *de cens. p. 2. c. 5. disp. 3. dub. 2.* & alij, intelligendum esse quoad culpam, non autem quoad poenam; & omnia supra dicta sunt intelligenda etiam, ut in titulo quaestionis diximus, de illo, qui existens extra Ecclesiam mandaret committi homicidium intra Ecclesiam: nam militat eadem ratio, licet Peregrinus, quoad hoc, contrarium sentiat, *c. 6. n. 36.* Sed tu tene nostram sententiam.

An, qui in Ecclesia commisit homicidium, vel membrum mutilauit, non deliberatè, sed accidentaliter, & calore iracundiae, & prouocatus; gaudeat immunitate?

RESOLVT. XI.

NEGATIUE respondet Gambacurt. *lib. 5. c. 23.* & ex nostris Peregrin. *de immunit. cap. 6. num. 15.* qui adducit rationem ex verbis Bullae, vbi Summus Pontifex indistinctè excipit membrorum mutilationes, & homicidia in ipsis Ecclesiis, vel Coemeteriis: ergo indistinctè debet intelligi, tam de illis, qui ex proposito, & deliberatè, quam de illis, qui in rixa accidentaliter, & ex calore iracundiae occidunt, vel mutilant.

At his minimè suffragantibus, contrariam sententiam docet Farinac. *tract. de immunit. Eccles. c. 16. n. 240.* & ante Bullam id docuerat Guttier. *pract. qq. lib. 3. q. 1. n. 5. §. & seq. cum Sess. decis. 141. num. 8.* & aliis. Et hoc maximè procederet, si tale homicidium fuisset in Ecclesia perpetratum

tum; non solum ex rixa subitanea, sed ad alterius prouocationem; & multo magis ad se defendendum: nam in præfatis casibus, occidens, vel mutilans non videtur habere animum irreuerentem offendendi, & violandi ipsam Ecclesiam. Vide Tabienam *vers. Immunitas, n. 10.* Armillam *eodem verb. n. 12.* Rosellam *eodem verb. num. 2.* & alios. Notandum est tamen, vulnerantem in Ecclesia gaudere omnino immunitate; extra membrorum tamen mutilationem: & ita nouissime in terminis nostræ Bullæ docet Barbosa in *Collect. tom. 1. lib. 3. tit. 4. c. 10. n. 10.*

An reus confugiens ad Ecclesiam, possit per Iudices ecclesiasticos, vel laicos, puniri pœna exiliij, vel ad perpetuum carcerem?

RESOLVT. XII.

Posse, respondet Gambacurt. *lib. 4. cap. 33. & 35.* sed non est audiendus; & negatiuam sententiam tenendam existimo cum Farinac. *tract. de immunit. Eccl. cap. 21. n. 333. & 336.* Idem docet Franc. Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 12. num. 6.* cum Marjo Italia *de immunit. lib. 1. cap. 6. §. 3. num. 1. & seq.* Innoc. & Hostiens. *in cap. inter alia. de immunit. Eccl. Ancharan. & Zabarel. in Clem. 1. de pœn. & remiss. & aliis.* Et ratio est: quia exilium, & carceratio est grauis pœna, & inter corporales computatur, vt ait Suarez, & alij.

Nota etiam, quod dictus Gambac. *ca. 34. num. 9.* tenet, posse Iudices supradictum reum condemnare ad tritemes, etiam in perpetuum; non tamen ad remigandum: & hoc etiam concedit in homine robusto & laboribus assueto; etiamsi ex tali remigatione esset verberandus. Sed hæc opinio, & aliæ multæ supradicti Authoris, circa immunitatem hanc, sunt reiiciendæ: vt istam reiicit Pater Suarez, *vbi supra*; asserens, talem reum non posse condemnari ad tritemes, etiamsi ibi verberandus non esset, propter duram, & laboriosam seruitutem. Docet etiam Gambac. *vbi supra cap. 32. num. 2. & seq. ex can. de raptorib. 36. q. 1.* posse Iudices dictos criminosos, de quibus loquimur, condemnare, vt seruiant ei, cui iniuriam intulerunt: sed contrarium, & rectè, docet *ibidem* Suarez; & dispositionem illam in raptu virginum, specialem esse existimat, propter illius delicti atrocitatem: imò existimat, illum canonem non esse vsu receptum, neque per se posse vniuersam Ecclesiam obligare: vnde patet contra Gambacurtam, quod si dictus canon non est in vsu, quoad raptos virginum; quanto magis quoad alios delinquentes; Tandem notandum est, quod licet confugiens ad Ecclesiam impunitus dimitti non debeat; tamen pœnam ei infligendam, non Iudex laicus, sed ecclesiasticus debet imponere, vt notant Farinac. *vbi supr. de immunit. cap. 21. num. 339.* & alij.

An qui iam vicinus Ecclesia cum ipso satellite per vim intrat in Ecclesiam, & vt sese de illius manibus eximat, vulnerat illum cum magna sanguinis effusione; gaudeat immunitate?

RESOLVT. XIII.

Non gaudere docet Gambacurt. *lib. 4. cap. 18. num. 6.* cum ratione grauis delicti in Ecclesia perpetrati immunitate priuetur: & idem docet Villadiego in *Polit. cap. 3. num. 206.*

Sed *suprà* hanc opinionem reprobauimus Resol. 2. nam delicta, etiam graua & enormia in Ecclesia commissa, non excluduntur ab immunitate Ecclesiarum, extra homicidium, & mutilationem membrorum: & ideò in particulari ad propositum casum respondendo, assero supradictum criminosum gaudere immunitate: quia post Bullam Gregor. XIV. vt rectè notat Farinac. *tract. de immunit. Eccl. cap. 16. num. 227.* vulnerans in Ecclesia, etiam

cum effusione sanguinis, gaudet illius immunitate: quia in dicta Constitutione excipitur solum vulnus cum mutilatione membri, quidquid in contrarium asserant aliqui: sed in dicto casu reus non mutilauit membrum aliquod: sed solum satellitem grauitur vulnerauit, ergo gaudebit Ecclesie immunitate.

An, si constaret notoriè, reum non gaudere immunitate Ecclesia; possit illum Iudex secularis extrahere ab Ecclesia sine licentia Episcopi?

RESOLVT. XIV.

Affirmatiuam sententiam docet Gambac. *lib. 6. cap. 14; & lib. 8. c. 10.* Villadiego in *Polit. cap. 3. n. 238.* & ante Bullam Gregor. probabiliter docuerat Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 11.*

Sed hodie post Constitutionem Gregor. XIV. vt notat Filliucius *tom. 1. tract. 15. cap. 6. num. 154.* & Duardus in *Bulla Cœna, lib. 2. can. 15. quest. 16. num. 31.* hæc opinio est prorsus refellenda, & non audeant Iudices illam in praxi obseruare, nam sine dubio in excommunicationem incurrerent, & contra sacram immunitatem efficerent. Et ita fuisse decisum in Curia Archiepiscopali Neapolitana, testatur Genuensis *in praxi, cap. 17. num. 5.* & Riccius *p. 5. collect. 1792.* & idem docet Lazarius *tract. de Blasphem. quest. 5. num. 71.* vbi sic ait: [Forma huius Constitutionis seruanda est, etiamsi confugientem ad Ecclesiam, notorium sit commississe delictum exceptuarum in ea: adhuc enim Episcopus debet prius cognoscere, an hoc sit verum, & postea consignare reum Curie seculari: alias extrahentes incurrerent censuras: & reus est Ecclesie restituendus.] Hoc etiam docet Farinac. in *Append. de immunit. c. 22. n. 359.* Raynerius in *Catal. censur. cap. 9. excomm. 31. notab. 3.* & nouissime Francisc. Zipæus in *sua. Anal. Jur. cen. lib. 3. de immunit. Eccl. num. 12.* cum nostro P. Megala in *3. part. lib. 4. c. 2. q. 1. num. 31.* vbi asserit, formam huius Constitutionis esse seruandam, licet notoriè constet reum commississe delictum in hac Extrauaganti exceptum: nam, etiamsi notorium releuet onere probandi *cap. vestra. de cohabit. Cler. & mul.* tamen non releuat, quando probatio requiritur pro forma. Hæc ille, & alij. Ex quibus constat, me his diebus elapsis cum quodam supremo Ministro Regio rectè opinionem Gambacurtæ reprobasse, illum à tali sententia amouendo.

An ad incurrendam excommunicationem huius Bullæ, sufficiat actus attentatus?

RESOLVT. XV.

Negatiuè respondet Gambacurt. *lib. 8. c. 13.* putat enim, quod si aliquis attentaret extrahere per vim reum ab Ecclesia, & reuerà non extraheret, non incurreret in pœnas huius Constitutionis: quia talis actus non fuit completus, sed attentatus.

Sed tales in excommunicationem Bullæ dicendum est, omnino incidere: & ita docent Peregrin. *de immunit. Eccl. c. 14. n. 7.* & Marius Italia *de immunit. Eccl. lib. 1. c. 6. §. 2. n. 60.* & patet ex verbis Bullæ, ibi: *Quicumque præter, aut contra huius nostre Constitutionis tenorem attentare præsumperit, declaramus etiam.* Et gratis Gambacurtæ asserit, supradicta verba intelligenda esse de attentato cum effectu subsequuto. Vnde nostram sententiam docet etiam Farinac. in *tract. de immunit. Eccl. cap. 20. num. 322.* *ex autoritate leg. 2.* cum de his, qui ad Ecclesiam confugerunt, in illis verbis: *Si quisquam contra hanc legem venire tentauerit.* ex quibus manifestè apparet, quod sola attentatio ponitur. Et hoc *ibidem* notauit Gloss. *in verb. tentauerit.* & Megala in *3. part. lib. 4. cap. 2. quest. 1. num. 30.* in *sive.* Notandum est tamen cum Peregrin. & Farinac. non sufficere solam cogitationem extrahendi; sed requi-

ritur, quòd fuerit deuentum ad aliquem actum exteriorum; vt etiam notauit Ambrosin. *tract. de immunit. c. 15. num. 6. & alij.*

An Iudex, qui non mandauit extrahere reum ab Ecclesia; sed satellites, vel alij extraxerunt vi, dolo; teneatur restituere reum in Ecclesia; vel possit contra illum agi?

R E S O L V T. X V I.

IN tali casu posse aduersus talem procedere, quia illum inuenit extra locum sacrum, putauit Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 13. cap. 3. num. 17.* & idè illum non esse Ecclesie restituendum, nec pœnas violatæ immunitatis incurrere docet.

At ego semper contrariam sententiam tenui, quam postea docuit noster Megala *in 3. p. lib. 4. c. 2. quest. 1. n. 32.* Peregrin *tract. de immunit. Ecclesie. cap. 20. num. 324.* Et ratio est: quia talis reus est affectus pro restitutione Ecclesie, quæ fuit dolo, seu vi spoliata: ergò ad quencunque transierit, cum tali onere transit: sicut res furtiua transit ad omnes cum onere restitutionis, cui de iure competit, scilicet, domino suo. Adde, quòd in Bulla dicitur: *Extrahunt, capiunt, & incarcerant.* Vt igitur dicta verba operentur effectum suum, *iuxta cap. Pastoralis, de appellat.* sunt intelligenda, *capiunt, & incarcerant,* scilicet extractum. Ita Peregrinus. Deinde Summus Pontifex in ista Bulla punit attentantes aliquid præter, vel contra eius formam: sed Iudex, qui, si non mandauit, tamen extractum non restituit; contra Bullam attentare dicitur: ergo illius pœnam incurrit. Sed, quia talis casus accidit in vrbe Neapolitana, & vt *suprà* diximus, fuit decisum; ponam verba Episcopi Genuens. *in praxi, cap. 17. n. 5.* vbi sic ait: [Anno 1598. quidam assassinus interfecit quandam personam; & postea confugit ad Ecclesiam, à qua fuit per vim extractus à consanguineis occisi, & aliquibus satellitibus Curie sæcularis, & eodem die coram Iudice sæculari confessus fuit commississe dictum homicidium per assassinum. Fuerunt per Curiam Archiepiscopalem citati omnes Iudices M. C. Vicariæ, Aduocatus, & Procurator Fiscalis, & etiam Carcerarij, quatenus deberent restituere dictum extractum Ecclesie prædictæ, vel procurare eius restitutionem, & non impedire respectiue ad finem, quòd si constiterit Curie Archiepiscopali à dicto delinquente fuisse commissum delictum exceptum in Bulla, posset eidem Curie sæculari consignari: qui non aliter procurauerunt; sed post breue tempus laqueo suspendi fecerunt: & sic per curiam Archiepiscopalem fuerunt declarati excommunicati omnes prædicti Iudices, Fiscales, Carcerarij, satellites, & consanguinei occisi, qui extraxerant dictum iuuenem à dicta Ecclesia.] Ita Genuensis. Vnde apparet, omnes reos extractos ab Ecclesia vi, vel dolo per quascunque personas, esse à Iudice laico Ecclesie restituendos; & si aliter fecerint, in excommunicationem, & pœnas Bullæ Gregorianæ incident.

An confugiens ad Ecclesiam, gestando secum sclopettones, seu archibusettes, gaudeat immunitate?

R E S O L V T. X V I I.

NON gaudere putauit Villadiego *in Polit. cap. 2. n. 244.* Farinac. *tit. de carcer. q. 28. n. 66.* & ante illum Rebuff. *in constit. Gallic. tom. 2. tit. de immunit. Ecclesie. gloss. 1. n. 28.* & alij: quia delatio supradictorum armorum meretur capitalem pœnam, & vt delictum graue, non gaudet Ecclesie immunitate.

Sed contrarium docet Peregr. *de immunit. c. 12. num. 11.* nam, licet talis delinquat in Ecclesia, gestando arma illa prohibita; tamen, vt *suprà* diximus, gaudebit immunitate.

quia solùm delicta homicidij, & mutilationis membrorum excluduntur ab immunitate in Constitutione Greg. XIV. non autem alia grauia delicta, etiam in Ecclesia perpetrata. Putat tamen Gambac. *lib. 4. cap. 17. n. 13. in fin.* quòd si alicubi consuetudo esset in contrarium, talis criminofus non gauderet. Sed nos hanc limitationem non admittimus: nam, vt *suprà* contra ipsum probauimus, Constitutio Gregor. tollit omnem consuetudinem, & reducit omnia ad vnicam formam, cum particula taxatiua: & ita in simili casu cuiusdam assertæ consuetudinis, Peregrin. respondet *vbi supra, n. 8.* Ex supradictis inferitur, furantes in Ecclesia res alienas quos hodie vocamus, *Tagliabusti,* imò furantes res sacras, etiam in templo; gaudere dicta immunitate: quidquid in contrarium dicat Decian. *tom. 2. lib. 6. cap. 26. num. 7.* Bobadill. *in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 48.* & alij penes Farinac. *tract. de immunit. c. 16. n. 215.* quos ipse merito *in num. 217.* reprobatur, & refellit: & hac etiam immunitate gauderet fur, si confugiens ad Ecclesiam, rem furto sublatam, postea intra Ecclesiam contretauerit eaque vsus fuerit, vt notat Farin. *n. 218.* & Peregrin. *num. 10.* Et ratio potissima est, quam sæpius adduximus; nempe, tale delictum non esse per præsentem Constitutionem exceptum. Notandum est etiam contra Ioan. de Heuia *in Curia Philip. p. 3. §. 12. num. 26.* & alios, arma prohibita non posse satellites auferre ab illo, qui in Ecclesiam confugit, & se abscondit.

An reus, qui attentauit occidere aliquem proditorie, effectu, & morte non sequuta, gaudeat immunitate?

R E S O L V T. X V I I I.

GAUDERE docet Bonacina *de legib. disp. 3. q. 7. §. 5. n. 16.* cum nostro Peregrino *de immunit. cap. 7. n. 13.* & alij: quia Constitutio Gregor. loquitur expresse de occidente: vnde requiritur actus consummatus cum effectu subsequuto. Et ita docet Farinac. *de immunit. cap. 8. n. 145.* retractans se de contraria opinione, quam docuerat antea *in tit. de carcer. quest. 28. num. 45.* licet aliqui contrarium asserant cum Ioan. de Heuia *in Curia Philip. p. 3. §. 12. n. 36.* & Nauar. *in man. cap. 25. num. 21.* Sed isti scripserunt ante Bullam Gregor. & post Bullam Tanner. *in 2. 2. disp. 5. q. 8. dub. 1. num. 16.* Dices, eum, qui tentauit assassinium, non gaudere immunitate, etiam non sequuto effectu, dummodo deuentum sit ad actum aliquem proximum consummationi, nempe, insultus, vel vulnere: ergo neque debet gaudere huiusmodi immunitate, qui attentauit homicidium proditorium. Respondeo, esse disparem rationem: nã in Bulla Summus Pontifex excipit occidentes proditorie, & assassinos: sed sine morte subsequuta quis non potest dici occisor proditorius, sicuti potest dici assassinus: ergo.

Non reticebo tamen Farinac. *de immunit. Ecclesie. cap. 8. n. 125. in fin.* inclinare in sententiam asserentem, assassinium attentatum, non assequuta morte, gaudere immunitate; licet contrarium asserat Peregr. *vbi supr. de immunit. c. 7. n. 37.* Nota verò, quòd, vt quis, tanquam assassinus, non possit vti privilegio immunitatis Ecclesie, opus est, quòd interueniat mandatum ad occidendum: nam ex mandato ad vulnerandum tantum, etiam mediante pecunia, non committitur assassinium. Ita Ricc. *in p. 1. decis. 112. num. 1.* Ambrosin. *tract. de immunit. c. 7. n. 11.* Bonacin. *de leg. disp. 3. q. 7. §. 4. n. 20.* & alij. Item, gaudebit immunitate, qui ex mandato alterius, pecunia mediante, occidit communem inimicum; vel qui, præsentem ipso mandante, occidit aliquem: nam in his casibus quis, ita occidens aliquem, non dicitur assassinus, vt ex multis affirmat Farin. *de immunit. cap. 8. n. 132. & 133.* Notandum est etiam, non esse assassinum, illum, qui per preces, vel per alios respectus occidit aliquem, contra Villad. *in Polit. cap. 3. num. 215.* quia in assassinio opus est, vt adsit pecunia, vel loco pecuniæ, aliqua res pretio æstimabilis.

An testis, qui sua falsa depositione fuit causa, ut quis morti traderetur; fugiens effracto carcere in Ecclesiam, immunitate gaudet?

RESOLVT. XIX.

DVas difficultates tangit hæc quæstio. Prima, an rei, qui effracto carcere ad Ecclesiam confugiunt, gaudeant immunitate? Secunda, an testes falsi, ut supra, tali etiam privilegio fruantur? Ad primum respondeo affirmatiuè cum Ambrosio. *tract. de imm. c. 10. n. 11.* Peregr. *de imm. c. 5. n. 9.* & aliis, quidquid in contrarium asserat Gambac. *lib. 4. c. 18. n. 9. in fin.* ubi adest consuetudo, tales reos non gaudere. Sed hoc falsum est: nam, ut supra diximus, & notat in casu simili Farinac. *de immun. c. 6. num. 95.* Bulla Greg. XIV. derogat, & tollit omnes consuetudines, & reducit omnia ad vnam formam, cum particula taxatiua, excludendo omnes alios casus.

Ad secundam dubitationem principalem respondet negatiuè Ital. *de imm. Eccl. lib. 1. c. 5. §. 4.* & latius §. 5. n. 145. & seq. ubi docet, testem falsum. ob quem morti aliquis traditus fuit, non gaudere immunitate Ecclesie: quia talis diceretur proditorius homicida. Sed obseruat optimè Farinac. *de imm. c. 9. n. 141.* stante Bulla Greg. in hoc casu, debere Episcopum consulere Summum Pontificem, & iuxta illius responsum se regulare. Sed hanc doctrinam noster Peregr. *ubi sup. c. 7. n. 43.* putat non procedere, si testis mediante pecunia corruptus, falsum deposuerit; propter quam falsitatem reus est condemnatus ad mortem: nam talis in hoc casu dicitur assassinus, & idè non gaudebit immunitate. Limitatio igitur, & consilium Farinacij procederet in casu, quo testis deposuisset falsum; non tamen pecunia mediante: & in tali casu, ita faciendum ab Episcopo, etiam ego existimo.

An, si quis occideret Fiscum regium, vel Praesidem Iustitia, gauderet immunitate Ecclesia?

RESOLVT. XX.

HÆc opinio ex supradictis in q. 7. resoluta est: sed in particulari illam posui; quia his diebus à quodam Intrinseco agitata fuit, qui dicebat, dictum reum committere, ita facientem, crimen læsæ Maiestatis; & idè non gaudere immunitate Ecclesie.

Sed prorsus, ut ego illi satisfacere, contrarium dicendum est: quia in Bulla excipitur tantum crimen læsæ Maiestatis contra personam Principis: sed dictus criminiosus commisit quidem crimen læsæ Maiestatis; sed non in personam Principis: ergo gaudebit Ecclesie immunitate. Et ita in terminis docet Bonacin. *de leg. disp. 3. q. 7. pun. 4. n. 22.* & Ambrosio. *de imm. c. 9. n. 7.* cum Farinac. *de immun. c. 13. n. 192.* qui n. 185. aduertit, etiam occisores Cardinalium, & Episcoporum gaudere dicta immunitate; licet in tali casu putet, reum à Iudice ecclesiastico custodiendum esse, ut postea Summus Pontifex informeretur: sed absolute occisores Cardinales non gaudere docet Peregr. *de imm. c. 9. n. 5.* etiam si dicti Cardinales galerum, seu capellum à Pontifice non acceperint.

An violantes Ecclesias, frangendo fores, vel comburendo eas; gaudeant immunitate?

RESOLVT. XXI.

NON gaudere respondet Villadieg. *in Polit. c. 3. n. 213.* Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 49.* qui citat Remigium: & idem docet Faber *in leg. 1. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt.*

Sed contrarium docet Peregrin. *de immun. c. 12. n. 15.* Et ratio est manifesta: nam Summus Pontifex in ista Bulla excipit aliquos casus cum dictione taxatiua, tan-

tum, quæ dicitio tollit extensionem ad non expressa: sed dicta Bulla excipit tantum violantes Ecclesiam per homicidium, aut mutilationem membrorum: ergo non est extendenda ad alios violatores per quodlibet delictum.

An Iudeus, Paganus, Saracenus, & infidelis, gaudeant immunitate Ecclesie?

RESOLVT. XXII.

Respondeo affirmatiuè cum D. Antonino *p. 3. tit. 12. part. 3. §. 1. ver. His ergo exceptis.* Syluestro *in Summa, ver. immunitas, 3. n. 2. vers. secundum de Pagano.* & Azorio *p. 2. lib. 9. c. 9. q. 9.* Nec desunt pro firmanda mea opinione docti Iurisperiti: nam ita docet Riccius *de iure person. lib. 2. c. 1. 2. per tot.* cum aliis, quos citat & sequitur Barbol. *in Coll. et tom. 1. lib. 5. tit. 49. c. 6. num. 50.* Faber *in leg. 2. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, & in §. sed & hoc. n. 3. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris,* & Glossa, Hostiensis, Innoc. & Cardinalis apud Bobadill. *tom. 1. lib. 2. c. 14. num. 51.* qui probabilem vocat hanc opinionem: & absolute etiam tenet illam in terminis nostræ Bullæ, Italia *de immun. lib. 1. c. 3. per tot.* Et ratio est: quia tale privilegium non conceditur à Summo Pontifice intuitu personarum, sed loci. Sed privilegia locis concessa, ad quolibet personas ibi stantes extenduntur, ut notat Bartol. *in leg. finali. Cod. de testam. & in leg. cunctos populos.* & Bald. *in leg. si non specialis. C. de testam.* Ergo, dum infideles tali privilegio frui volunt, non est illis denegandum: quidquid in contrarium asserant Megala *in 3. p. lib. 4. c. 2. n. 3. & 16.* Doctores apud Farinac. *de immun. c. 5. n. 79.* qui n. 83. cum Peregr. *tr. de immun. c. 12. n. 1.* & Suarez *de Relig. tom. 1. tr. 2. lib. 3. c. 10. n. 11.* distinguit: si enim infidelis confugiens ad Ecclesiam, non petit Baptismum; putat, contra nostram sententiam, non gaudere; quia sua infidelitate indignum se facit eius beneficio: sed ut diximus, hoc privilegium non conceditur ratione personarum, sed locorum. Vel petit Baptismum verè, & realiter, & non simulando; & tunc asserit gaudere. Sed tu tene nostram sententiam, quam valdè miror vocari parum tutam à Gambac. *lib. 5. c. 7. n. 5.* cum sit probabilis, & tam magnos Theologos, & Iurisperitos habeat patronos; & expressè Societate probabilem vocauit Fagond. *de Præcept. Eccl. lib. 4. c. 4. n. 49.* & Portell. *in dubiis regul. ver. Eccles. immun. n. 10.*

An Apostata à religione gaudeat immunitate?

RESOLVT. XXIII.

Negatiuè respondet Peregr. *de immun. c. 12. n. 16.* Sed contrariam sententiam tenendam esse existimo. Dico igitur, dictum Apostatam gaudere immunitate: non autem in Ecclesiis, & Monasteriis eiusdem Religionis, à qua apostatauit; sed in aliis, ut dictum est. Et ita docet Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. q. 16. n. 15.* Bobadill. *in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. n. 57.* qui citat Rebuff. & Decian. Et ita docet in terminis nostræ Bullæ, Farinac. *de immun. c. 13. n. 169.* & Italia *de immun. lib. 1. c. 3. §. 1. n. 17. ver. Ex his ergo apparet.* ubi testatur, quendam Apostatam à Religione fuisse restitutum Ecclesie, ex qua fuerat extractus.

An Clerici gaudeant immunitate Ecclesie; ita ut ad Ecclesiam confugientes pro criminibus non exceptis in Bulla, ab eorundem Iudicibus ecclesiasticis inuiti extrahi non possint ab ea?

RESOLVT. XXIV.

Difficilis est ista quæstio, & inter veteres, & recentiores Theologos, & Canonistas non parum agitata, Prima opinio asserit non gaudere. Ita Villadieg. *in polit. c. 3. n. 213.* Heuia *in Curia Phil. p. 3. §. 12. n. 17.* Abb. *in c. in-*

107. alia, n. 13. de immunit. Eccl. & alij Iurisperiti, quos citat Guicciar. *pract.* 99. lib. 3. q. 3. n. 1. & Authores infra citandi. Idem ex neotericis docet Bellel. in *disq. cler.* p. 1. tit. 3. §. 15. num. 1. Gruent. in *prax.* cap. 17. num. 11. Tanner. in 2. 2. d. sp. 5. *quest.* 8. dub. 1. n. 16. Peregrin. de *immun.* c. 12. n. 3. Megal. in 3. p. lib. 4. c. 2. num. 34. Bonacina de *legib. disp.* 3. q. 7. §. 3. n. 7. Fagundez de *Præcept. Eccl. tract.* 2. lib. 4. cap. 4. n. 51. Suarez de *Relig. tom.* 1. tract. 2. lib. 3. c. 10. n. 6. Lopez in *tract.* p. 2. cap. 285. Azor. p. 2. lib. 9. q. 9. Portell. in *dub. regul. ver. Eccl. immun.* n. 13. Homobon. de *Exam. Eccl.* p. 2. tract. 11. c. 12. q. 26. *suppos.* 3. & alij. Probat hęc opinio: quia, ut ait Fagundez, cum hęc immunitas non sit de iure diuino, sed de iure canonico, & positiuo; ideò non ligat Iudices ecclesiasticos, ut patet ex praxi, & consuetudine. Abbas *vbi supra* prosequitur ex fundamento in confirmationem huius opinionis. Deinde argumentatur Peregrinus ex verbis Bullæ Gregorij: nam ibi solum de laicis Summus Pontifex facit mentionem: ergo excludit Clericos ab ista immunitate; & ita seruari per consuetudinem testatur. At his minimè obstantibus.

Secunda sententia docet Clericos gaudere hac immunitate. Et ita docet nouissimè Salgado de *protectione regia*, tom. 2. p. 2. cap. 4. num. 115. & Roman. *conf.* 226. quod incipit: *Speçtabilis Domine, & in conf.* 234. probat, non solum Clericos de iure canonico habere immunitatem; sed tenet, maiorem esse rationem, cur Clericus in Ecclesia capi nequeat, quàm laicus. Idem docet Episcopus Diaz in *Pract. crim.* cap. 123. in fine. Iulius Clar. in *Pract.* §. fin. *quest.* 30. n. 16. & Zerola in *Praxi Episc.* part. 1. §. *Immunitas ecclesiastica.* ver. 8. Decian. tom. 2. lib. 6. cap. 26. num. 1. Ioan. Maria Monticellus in *sua Pract. crimin. regul.* 12. num. 18. Couarruías lib. 2. var. cap. 20. num. 16. Et hanc sententiam, citans alios, veriore, & communiorem putat Bobadilla in *Polit. tom.* 1. lib. 2. cap. 14. num. 57. in *Glossa, lit. P.* & nouissimè docet hanc sententiam Farin. c. tit. de *carcer. quest.* 28. num. 7. & in terminis nostræ Bullæ, Ambrosinus de *immun.* cap. 12. per totum, Duardus in *Bulla Cœn.* lib. 2. canon. 15. *quest.* 16. n. 13. & magis amplè Petrus Cenedo in *suis questionibus canonicis*, *quest.* 42. per totam. vbi asserit, Iudices ecclesiasticos, extrahendo Clericos ab Ecclesia sine licentia Summi Pontificis, in casibus non expressis, incurrere in pœnas, & censuras latic contra violantes immunitatem Ecclesiarum. Et probatur hęc sententia: quia iura canonica, & ciuilia indistinctè loquuntur, & indefinitè, ac generaliter: ergo tam laici, quàm Clerici complectuntur ex autoritate *leg. de pretio. ff. de publicat.* Cæteras rationes adducit Ambrosin. & alij. Restat modò respondere ad argumenta in contrarium: sed, quia in his laboribus breuitati studeo; solutionem argumenti Fagundez inuenies apud Petr. Cened. in *Can.* q. 42. n. 11. Argumenta verò Abbatis satis soluta sunt à Decian. *vbi sup.* tom. 2. lib. 6. cap. 26. num. 1. & à Cardinali in *cap. inter alia, de immun.* q. 6. Ad argumentum verò Peregrini respondet Gambac. de *immun.* lib. 4. cap. 11. n. 8. vbi probat, in Constitutione Greg. XIV. adesse mentionem de Clericis, & Ecclesiasticis.

An Religiosi gaudeant dicta immunitate; ita ut eorum Superiores non possint illos extrahere, si nolint, ab Ecclesiis: & quid, si delinquant in propriis Monasteriis?

RESOLVT. XXV.

NEgat in specie Riccius p. 3. *decis.* 172. num. 6. & ita fuisse decisum in Curia Archiepiscop. Neapolitana asserit: & ita docent etiam Doctores citati superiori quæstione in prima opinione, qui pro confirmanda eorum sententia sic argumentabantur: Si Clerici gaudere debent immunitate Ecclesiarum, sequitur, quòd Religiosi nunquam possent in carcerè detruði à suis Prælati, cum semper sint in Monasterio, quod gaudet hac immunitate: sed hoc asserere est absurdum: ergo, neque Clerici,

neque Religiosi immunitate Ecclesiarum gaudebunt. Et ita in particulari arguebant Syluester *ver. Immunitas*, 3. §. 3. n. 2. Fagundez de *præcept. Eccl. tr.* 2. lib. 4. c. 4. n. 52. Suarez de *Relig. tom.* 1. tr. 2. lib. 3. c. 10. n. 6. & noster Peregrinus de *immun.* c. 12. n. 3. *dub.* 3. *opio.* 2. *arg.* 3. cum aliis.

At hoc inconueniente non obitante, multi DD. ut *suprà* visum est in secunda opinione, docuerunt, Clericos, & per consequens Religiosos, gaudere Ecclesiæ immunitate; & præcipuè inter illos Petrus Cenedo in *quest. can. quest.* 42. & Petrus Gambac. lib. 4. cap. 11. n. 10. vbi asserit: (Eadem est ratio de Clericis, ac Religiosis; & ideò licet illis, ad euadendas delictorum suorum iudiciales pœnas, ad Ecclesias, & Monasteria confugere; & sunt ab Ecclesia defendendi. Nec existimo, satis esse consuetudinem, qua probetur, eos non solere ad Ecclesias confugere, ut propterea immunitate careant; sicut nil valeret, si probaretur idem de laicis: non enim propterea quòd nullus laicus per multos annos ad Ecclesiam confugit; ideò mihi non proderit, si voluero confugere. Sed probare necesse est consuetudinem, qua Clerici, seu Regulares ad Ecclesiam confugientes, nunquam in ea ad immunitatem admissi sunt.) Ita Gambacur. vbi addit, Regulares in vrbe ad mortem damnatos per Iudicem ab Apostolica Sede delegatum, si commisissent aliquod delictum non exceptum, posse ad Ecclesiam confugere, & eius immunitate gaudere. Hęc opinio mihi placet, & ita sentio cum supradictis citatis Doctoribus, Regulares gaudere, sicut Clericos, immunitate Ecclesiarum. Sed difficultas est, quando delinquant in propriis Monasteriis. Idem dicendum videtur, stando in dicta opinione, quòd Clerici, & Regulares immunitate gaudeant. Et ita in terminis docet Gambac. *sup.* num. 12. vbi ait: [Difficultas non leuis superest de Regularibus delinquentibus in propriis Ecclesiis, seu Monasteriis, de quibus valdè dubium est, an teneantur lege *cap. fin. de immun. Eccl.* nisi textum illius cap. amplè intelligamus, ut delinquens in ipso loco immunitatis, careat priuilegio, quàm rarissimè Religiosi ad immunitatem admittentur; quia rarò exeunt: sed, cum textus sit odiosus, ut latè ab immunitate excludens, & se restringat ad Ecclesias, & Cœmeteria, ad quæ etiam se restringit Constitutio Greg. XIV. probabile mihi est, in illis solis delictis grauib, quæ in Ecclesiis, vel Cœmeteriis committuntur, ablatam esse illis immunitatem. Si quis verò hęc ipsa, seu alia graua delicta committat in aliis immunibus locis, Monasteriis, Domibus, etiam nõ carebit immunitate; quoniam in dictis Canonibus non est expressum.] Ita ille, quæ omnia limitat n. 14. ad eos casus, in quibus Superior procederet contra Regulares in foro iudiciali ad vltices pœnas Canonum; non autem quando procederet in foro paterno ad pœnitentias salutares.

Hęc opinio Gambacuræ est probabilis, stando in rigore Canonum, & præcipuè in terminis nostræ Bullæ Greg. XIV. vbi, ut *suprà* diximus, excluduntur ab immunitate tantum illi, qui membra mutilarent, vel occiderent in Ecclesiis; & ideò committentes alia delicta enormia in Ecclesiis, vel Cœmeteriis, gaudebunt immunitate; sicut etiam gaudebunt immunitate committentes homicidia, & mutilationes membrorum, & alia delicta extra Ecclesias, & Cœmeteria in Monasteriis, & aliis locis, quæ præbent immunitatem ecclesiasticam. Ex qua doctrina Regularis, qui committeret quodlibet graue delictum in Monasterio, gaudebit vtrique supradicta immunitate; & Superiores incurrerent in pœnas, & censuras violatæ immunitatis, si aduersus talem criminiosum, volentem gaudere hac immunitate, in iudicio procederent; & ipse tali casu non teneretur ad interrogationes respondere. Hęc omnia, ut dixi, probabilia mihi videntur, stando in rigore Canonum, & Constitutionis Gregorianæ.

Sed contrarium tenendum videtur, ex recepta consuetudine à Summis Pontificibus approbata. Dixi, *approbata à Summis Pontificibus*: nam sola cõsuetudo, ut sapius diximus,

diximus, & doctè notat Cened. *q. 2. num. 10.* non præualet aduersus hanc immunitatem; nisi Pontificum interueniat consensus, quem in nostro casu interuenire pater: nam Summi Pontifices quotidie ex appellatione causarum ad Sacram Congregationem, vel ad ipsos, de causis Regularium; vident eorum Superiores aduersus illos processus formare, & sententiam ferre de delictis, intra Monasterium commissi; de quibus, stante contraria opinione, gauderent dicti Regulares criminosi Ecclesiæ immunitate; & tamen de hoc non reclamant, neque supra dictos Superiores, tanquam violatores immunitatis Ecclesiarum, seuerè, vt debent facere, puniunt; imò tales processus, & sententias confirmant. Ergo præbent illis, in huiusmodi casibus, iurisdictionem, non obstante aliquo canone, & Bulla Gregoriana contrarium determinante; & certè, si opinio Gambacurtæ in praxi fuisset admittenda, nullus Religiosus puniretur; & obseruantia, & disciplina regularis corrueret; & idèd nullo pacto admittendam esse puto.

An reus amittat immunitatem, qui deceptus fuit subdolis verbis & fallaciis, ad egrediendum ab Ecclesia; & Iudex possit illum punire?

RESOLVT. XXVI.

Affirmatiuè respondet Bonac. *de leg. disp. 3. q. 7. §. 2. n. 10.* Filliucius *tom. 1. r. 15. c. 6. n. 154.* Duard. *in Bulla Cœn. lib. 2. can. 15. q. 16. n. 34.* Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. cap. 4. num. 56.* qui citat Suarez, & Nauarrum; quamobrem asserit: [Videant delinquentes, ne se falli sinant: vbi primùm enim à loco sacro sponte egrediuntur, hanc immunitatem amittunt. Fallit tamen hoc, iuxta Syluestr. *verb. immun. 3. n. 34.* nisi exeant ad requisita naturæ, cui libenter adhæreo: indecens enim est, vt Ecclesia Dei, & locus sacer, qui omni odorum suffimento olere debet, his immunditiis sordescat.] Ita Fagundez.

Non reticebo tamen, contrarium docere Bobadill. *in Polit. tom. 1. lib. 2. c. 14. num. 80.* ibi. [Aunque por palabras blandas, ò engañosas, ò promessa, &c.] Idem docet Villadiego *in Polit. cap. 3. num. 222.* & noster P. Megal. *in 3. p. lib. 1. cap. 2. quest. 1. num. 32.* vbi asserit. Et prædicta procedunt, etiam si blandis verbis, vel fallaciis à ministris Iustitiæ, vel Iudice inductus delinquens sponte exiret. Vnde hæc sententia in fauorem Ecclesiæ amplectenda videtur, & illam etiam docet Mastrill. *hep quondam noster! lib. 2. decis. 169. n. 12.*

An reus confugiens ad Palatium Episcopi, qui non sit intra confines, & quadraginta passus; sed longè ab Ecclesia distet; gaudeat immunitate?

RESOLVT. XXVII.

Negatiuè respondet Bobadill. *in Polit. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 85.* qui *in gloss. lit. C.* ex Couarruina *lib. 2. var. c. 20. n. 5.* testatur de communi praxi & idem docet Ambrosin. *de immun. c. 10. n. 7.* & maximè hoc procederet, si in tali Palatio non adesset Oratorium, in quo diuinum celebretur Sacrificium. Et nouissimè docet hanc sententiam Martinus Bonacina *de leg. disp. 3. q. 7. §. 2. n. 8.* & Piafecius *in praxi Episc. part. 2. c. 4. art. 8. n. 2.*

Sed contrariam opinionem amplexi sunt non ignobiles Authores, & inter illos noster P. Peregrinus *tract. de immun. cap. 4. num. 69.* vbi citat plures DD. quibus ego addo Megalam *in 2. p. lib. 4. cap. 2. quest. 1. num. 36.* Franc. Leon. *in thes. fori eccles. p. 1. c. 13. num. 14.* Gambacur. *de immun. lib. 4. cap. 3. num. 7.* Azorium *p. 2. lib. 9. cap. 8. quest. 5.* Marium Italianum *tract. de immun. lib. 1. cap. 4. §. 9. num. 1. & seq.* Anastasium Germonium *de immun. sac. templ. lib. 3. c. 16. num. 45. & seq.* Giurb. *conf. 10. num. 13.* & alios. Et ratio est: quia hæc immunitas concessa est ratione digni-

tatis personæ episcopalis, propter sanctitatem muneris, & dignitatis sicut tota familia Episcopi, licet laïca, gaudet intuitu eius priuilegio fori. Itaque dicendam absolute, Palatium Episcopi, siue cum Capella, siue sine Capella, siue intra quadraginta passus, siue extra, gaudere ea immunitate, qua gaudet sponsa eius, Ecclesia: vnde Doctores contrarium sentientes non sunt audiendi; quia, cum causa immunitatis sit fauorabilis, non solum delinquenti, sed etiam Ecclesiæ, minimè restringenda erit; sed potius amplianda: & licet res dubia sit, sciunt iam omnes, quòd in dubiis pro reo, & in dubiis pro Ecclesia, per ea, quæ pulchrè notat Riccius *in Praxi, p. 2. resol. 42. n. 2.* Igitur nostra sententia omninò tenenda erit, & in praxi obseruanda. Notandum est etiam, quòd Villadiego *in Polit. cap. 3. num. 201.* extendit hanc immunitatem à las casas de algunos Embaxadores de la Corte.

An, si aliquis à satellitibus fugiens intraret in cubiculum egrotantis, vbi ad ipsum communicandum Sacerdos cum SS. Sacramento aduenisset; & ibi à dictis birruariis comprehensus fuisset, antequam Sacerdotem tangeret: an is, inquam, immunitate gaudeat?

RESOLVT. XXVIII.

Suppono contra Gloss. *in c. questum. 13. quest. 2.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 20. num. 6.* & Bonacina *vbi infra,* reum tangentem Sacerdotem, qui Eucharistiam defert, gaudere immunitate Ecclesiæ, neque capi posse; & si capiatur, restituendum esse. Ita Bobadilla *in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 86.* qui *in Gloss. lit. G,* citat pro hac sententia triginta Doctores, quibus ego addo Raph. de la Torre *tom. 2. in 2. 2. quest. 99. art. 3. disp. 7.* Ioan. de Henia *in Curia Philipp. p. 3. §. 12. num. 8.* Mirandam *de ordine iud. tom. 1. quest. 15. art. 5. concl. 2.* Tanner. *in 2. 2. disp. 5. quest. 8. dub. 1. num. 14.* Megalam *in 3. p. lib. 4. cap. 2. quest. 1. num. 38.* Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violen. p. 2. quest. 42. per tot.* Petr. de Cenedo *in qq. canon. quest. 42. num. 13.* Grassium *in decis. p. 2. lib. 1. cap. 1. num. 32.* Rodriquez *in summ. tom. 1. cap. 155. num. 1.* Ambrosinum *de immun. cap. 10. num. 9.* Gambacur. *de immun. lib. 4. cap. 6. num. 4.* Syluestr. *ver. immunitas, 3. num. 1.* Angelum *eodem ver. quest. 28.* cum aliis. Et ratio est: quia hoc dignissimum Sacramentum potissima causa est, vt Ecclesiis hæc immunitas concessa sit: ergo multò magis debet ipsum eandem habere immunitatem. At præcipua ratio huius assertionis est concursus omnium Doctorum sententia.

Sed, cum hæc omnia vera sint, difficultas est in nostro casu in quo reus non potuit tangere Sacerdotem; sed solum intrare in cubiculum, vbi Sacerdos cum SS. Sacramento extabat pro communicando infirmo. Sed ego, quidquid in contrarium asserat Bonacina *de leg. disp. 3. q. 7. §. 2. n. 11.* puto, dictum reum in cubiculo gaudere immunitate; & satellites illum comprehendendo, in censuras Bullæ incidere; & Iudicem debere illum Ecclesiæ restituere: nam locus, in quo actus est Corpus Christi, quanuis in transitu, vt erat in casu nostro, gaudet immunitate, & illam alteri præbet. Et ita docet P. Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 9. num. 10. in fin.* Et non solum in hoc casu, puto reum immunitate gaudere; sed etiam per plateas ciuitatis, quando fugiens à satellitibus, se immisceret inter illas personas, quæ associant venerabile Sacramentum Eucharistiæ; etiam si non tangeret Sacerdotem, vel hastam Baldachini. Quia omnes illæ personæ, vnà cum Sacerdote gestante SS. Sacramentum, repræsentant vnã Ecclesiam. Et ita iisdem verbis docet noster P. Peregr. *de immun. Eccl. c. 4. n. 19.* cum Martio Italia etiam *de immun. lib. 1. c. 4. §. 10. n. 8.* Quod est valdè notandum: nam talis casus potest de facili in praxi contingere. Notandum est verò, quòd confugiens ad Sacerdotem portantem

Oleum sanctum infirmis, non gaudet Ecclesie immunitate, vt notat Riccius p. 3. dec. 88. n. 5.

An Hæreticus, non solum ob hæresim, verum etiam ob alia delicta, distincta ab hæresi, careat immunitate Ecclesiarum?

RESOLVT. XXIX.

Affirmatiuè responderet Gambac. lib. 7. c. 3. n. 6. P. Peregrinus de immun. c. 8. num. 13. Bobadilla tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 54. Tanner. in 2. 2. disp. 5. q. 8. n. 16. si tamen de hæresi non fuisset punitus. Et ratio est: quia est indignus tali favore, & vt Ecclesia illum defendat. Verum contrariam sententiam tenendam esse iudico cum Portel. in dubiis regul. ver. Ecclesie immunitas, n. 10. Azorio p. 2. lib. 9. c. 9. q. 9. Syluestro ver. immunitas, 3. q. 3. Suarez de Relig. tom. 1. tr. 2. lib. 4. c. 10. n. 13. Bonacin. de leg. disp. 3. q. 7. §. 3. n. 3. & aliis. Et ratio est: quia non habemus fundamentum ad excipiendam personam, vbi crimen non est exceptum. Vnde in illis locis, vbi Hæretici impunè habitare permittuntur, nec propter hæresim puniuntur, dicendum est, in criminibus non exceptis, gaudere, vt cæteri, immunitate Ecclesiarum. Vide circa præsentem quæstionem Farin. de immun. c. 13. n. 170.

An, qui comprehensus extra locum sacrum, per illum tamen ad carcerem ducitur, vel ad supplicium, & ad mortem trahitur per aliquam Ecclesiam; gaudet immunitate?

RESOLVT. XXX.

Prima opinio negat. Ita Bobadilla Politic. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 61. qui in gloss. lit. A, plusquàm viginti Doctores pro hac sententia adducit. Idem docet in casu simili Tanner. in 2. 2. disp. 5. q. 8. dub. 1. n. 17. Et ratio est: quia talis reus liber in Ecclesiam non fuit ingressus: ergo immunitate non gaudebit.

Secunda opinio affirmat, quam tuetur noster Megala conf. 46. per tot. Nauarr. in Manuali, cap. 25. n. 19. Boër. de cis. 100. Germon. de immun. lib. 3. c. 16. n. 35. & alij citati à Bobadilla vbi sup. in glossa, lit. B.

Tertia opinio distinguit: Vel carceratus ducitur per Ecclesiam ex necessitate, quia ex alio loco transire non potest; & in hoc casu procederet prima opinio: vel voluntariè, & sine necessitate per Ecclesiam ductus fuit; & in hoc casu secunda opinio sequenda erit. Ita docet noster P. Peregrin. de immun. c. 5. n. 8. Alteram distinctionem pro concordia dictarum opinionum affert etiam Farinac. de immun. c. 15. n. 205.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Non obstantibus dictis distinctionibus: quas ingeniosas esse arbitror; puto cum Fagundez de Præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 4. num. 57. vtranque opinionem esse probabilem; priorem tamen in rigore iuris veriore, posteriorem autem magis piam, & idè in praxi amplectendam.

An, qui ex proposito, & sub specie amicitie proditorie alapas alicui viro nobili inferret, vel cum fustibus eum percuteret; gauderet Ecclesia immunitate?

RESOLVT. XXXI.

Hoc dubium à nemine tactum notat Bobadilla in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 44. & putat in tali casu percutientem non gaudere Ecclesie immunitate. [Los palos, (hæc sunt eius verba,) y el bofetón, se reputa en derecho por grauissima iniuria, por lo qual se podría dezir, que el tal alouoso no gozasse de la inmunidad eclesiastica, y assi se determinò en el Consejo supremo, el año

de setenta y seys.] Et post Bobadilla. hanc sententiam docet etiam Villadiego in Politic. c. 3. n. 211. & Ioan. de Heuia in Curia Philipp. p. 3. §. 12. n. 37.

Sed hæc opinio post Bullam Greg. XIV. non est tenenda: quia Summus Pontifex, vt supra dictum est, in ista Constitutione excipit aliquos casus ab immunitate ecclesiastica: sed exceptio firmat regulam in contrarium in casibus non exceptis, ex l. Tribunus. §. vlt. ff. de militari testam. vt notat Suar. de leg. lib. 8. cap. 19. num. 6. in fin. ergo, cum excipitur tantum in Bulla homicidium proditorium, non est extendenda hæc exceptio ad alapas, & fustes proditorie alicui inflictos. Confirmatur; quia Summus Pontifex, vt excludat omnes alios casus, in dicta Constitutione apposuit dictionem taxatiuam, tantum ibi, Ita ad vnã tantum formam reducimus, quæ dicitio de sui natura impedit extensionem ad non expressa, ex l. propterandum. §. 1. C. de ind. vt notat Dec. lib. 1. conf. 54. num. 1. & alij: ergo, &c. Ex hac doctrina valdè notanda, vt contra Gambac. quæst. 1. notauimus, pendet decisio multorum casuum. Et idè raptores virginum gaudent immunitate hæc: ita Fagundez de Præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. n. 47. Item, simoniaci, absque tamen errore in intellectu: nam ita essent hæretici, & per consequens exceptuati per Bullam. Item, blasphemæ, si blasphemias hæreticales non proferant: ita Ambrosin. de immun. cap. 8. num. 12. Item adulteri, contra Ancharanum in c. inter alia. de immun. Eccles. ita Suarez de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 8. num. 11. Item, homicida, qui ex proposito, & deliberatè, & data opera aliquem occidit: ita Peregrin. c. 7. num. 16. Item, capitaliter banniti: ita idem Peregrin. c. 5. n. 11. Item, tonsores monetarum: ita Marius Italia de immun. lib. 1. c. 5. §. 1. n. 15. Hi omnes, sicut etiam multi alij, gaudent immunitate Ecclesiarum: quia supradicta crimina non sunt in Constitutione Greg. excepta; & dicta Bulla, quæ, vt diximus, reducit omnia ad vnicam formam cum particula taxatiua, non est extendenda ad alios casus similes.

An mercator, qui fraudulentè decoxit, gaudet immunitate?

RESOLVT. XXXII.

Negatiuè responderet Gambac. lib. 4. c. 15. num. 7. in terminis nostræ Bullæ; & ita etiam docuerunt ex Theologis, Ioan. de la Cruz in direct. conscient. p. 1. prac. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 1. Fagundez de Præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 4. num. 53. Rodriguez in sum. tom. 7. c. 154. num. 1. & ex Iurispræctis Bobadilla tom. 1. lib. 2. c. 14. num. 67. & 71. Villadiego in Polit. c. 3. num. 216. Azevedus tom. 3. lib. 5. tit. 20. leg. 6. n. 2. Guttierrez præct. qq. lib. 1. q. 1. per tot. & alij quia Pius V. in Constitutione edita anno 1570. eos furibus assimilauit, & in illos vltimam pœnam supplicij inflixit. Deinde asserunt multi, illos inclusos esse in nostrâ Bulla Gregoriana sub nomine publicorum latronum: & in hanc sententiam tandem inclinat Tanner. in 2. 2. D. Thoma, disp. 5. q. 8. dub. 1. num. 17. & noster P. Peregrin. de immun. cap. 13. num. 4. in fine.

Sed ego his diebus in casu N. contrarium consului: & ita postea Romæ in Sacra Cardinalium Congregatione fuit decisum; nempe, decoctorem, etiam fraudulentum, immunitate gaudere. Et respondebam ad Doctores citatos pro Gambacurra, & Peregrino, ipsos non loqui in terminis Bullæ Gregorij XIV. quia in Hispania dicta Constitutio non est vltimè recepta, vt notauit Portel. in dub. regul. ver. Ecclesie immunitas, num. 9. Et ratio est: quia, vt sæpius diximus, in dicta Bulla non priuantur dicti decoctores immunitate: nam inter casus exceptos, casus decoctorum non inuenitur; & dicta Bulla non est extendenda ad alios casus ibi non expressos. Deinde, hoc apparet ex verbis Bullæ: nam ibi Pontifex reuocat omnia indulta, & priuilegia data Principibus, vt possint ad Ecclesiam confugiens extrahere, & præsertim fraudulentos decoctores,

Vnde,

Vnde, cum in ista narratiua, talium decoctorum efficiatur mentio, de quibus postea, quando Summus Pontifex disponit, ne verbum quidem de illis; apparet manifestè Pontificem voluisse huiusmodi decoctores gaudere: & ita in terminis huius Constit. docet Farinac. *de immun. c. 3. n. 64.* retractans se de contraria opinione, quam docuerat antea in *tract. de carcer. q. 28. n. 33.* Idem docet Gratian. in *discept. forens. tom. 2. c. 380. num. 29.* Gironda *tract. de Priuil. c. 25. n. 1035.* Ambrosin. *de immun. c. 13. num. 4.* Flavius Cherubinus in *Compend. Bull. tom. 2. const. 117. Pij V. schol. 2. cum alijs Iurisperitis; & ex Theologis Nauarr. in Mar. c. 25. n. 19.* Duard. in *Bull. Cæn. lib. 2. can. 5. q. 16. n. 6.* Bonacin. *de leg. disp. 3. q. 7. §. 4. n. 2.* Fernandez in *Exam. Theol. mor. p. 4. c. 10. §. 1. n. 10.* & alij. Ad id verò, quod dicebatur in contrarium, quòd sub nomine publici latronis includitur decoctor, negatur; & vt dixi, ex verbis ipsius Bullæ contrarium apparet. Adde, quòd, si dicta sententia esset vera, ratò in praxi occurreret: quia difficile admodum est, vt notat ipsemet Peregrinus, concurrere in aliquo decoctore ea, quæ necessaria sunt ad publicum latronem constituendum, & maximè actuum frequentia. Ex his apparet; quam cautè legendi sunt aliqui Iurisperiti, & præsertim Hispani, asserentes, etiam simplices debitores, qui sine causa criminis confugiunt ad Ecclesiam, non gaudere illius immunitate. Et ita docet, citans alios, Hieronym. Cauall. in *tr. de cognit. per viam violentia, p. 2. q. 5. n. 6.* nam hæc opinio est contra immunitatem Ecclesiæ, & Constitutionem Gregor. vt notauit Farinac *vbi supr. tr. de immun. c. 3. num. 57. & 62.* vbi citat multos alios, quibus ego addo Gass. *tom. 1. lib. 3. cons. 1. per tot. de immun. Eccles.* Portell. in *dub. reg. verb. Eccles. immunitas, n. 14.* Peregr. *de immun. c. 12. n. 10.* Bonacina *de leg. disp. 3. q. 7. §. 4. n. 2.* Megal. in *3. p. lib. 4. c. 2. q. 2. n. 33.* qui testatur de communi Doctorum sententia. Et hæc doctrina procedit, etiam stante statuto, quòd debitor carcerari possit; & quòd sit suspectus de fuga: & etiam in debitore publico, vt est exactor tributorum. Idem dicendum est de debitore ex causa administrationis, & redditionis rationum, & de obligato ad ratiocinia publica: vel de Officiali debitore ex causa syndicatus. Ita *suprà* citati DD.

An, qui occidit inimicum ex premeditata animi deliberatione, apostatante, vt vulgò dicitur, atque ex industria, non autem proditoriè, seu per insidias, gaudeat immunitate?

RESOLVT. XXXIII.

Dixi, non proditoriè, neque per insidias, quia de hoc *suprà* diximus. Igitur ad casum propositum respondendo, dico, negatiuam sententiam docere Gambacur. *lib. 5. c. 4. n. 19. & seq.* Probat hanc opinionem *ex cap. 1. de homicidio, & ex consuetudine multorum locorum.*

Sed post nostram Constitutionem hæc opinio est prorsus reprobanda, sicut illam reprobat Riccius *par. 5. collect. 1792.* Peregrinus *de immun. c. 7. num. 15* & alij: nam Summus Pontifex in ista Constitutione excipit tantum homicidium proditorium, vbi nullus præcedebat rancor, sed potiùs simulabatur amicitia: ergo non est dicta exceptio extendenda ad homicidium non proditorium; dato, quòd deliberatè, & ex industria sit commissum; quia dicta Bulla non sustinet extensiones ad alios casus, ibi non expressos, cum reducat omnia ad vnã formam, vt sæpè diximus, cum particula *taxatiua, tantum;* & excipiendo alioquos casus, exceptio firmat regulam in casibus non exceptuatis. Ex quibus patet responsio ad argumenta Gambacurt. nam, vt probauimus *suprà* q. 1. hæc Bulla Gregor. XIV. derogat ius commune, & consuetudines contra eius formam: ergo in nostro casu non valet argumentum *ex c. 1. de homicidio, neque ex consuetudine; stante derogatione iuris communis, & consuetudinum suprãdictæ Bullæ.*

An occidens Clericum, gaudeat immunitate?

RESOLVT. XXXIV.

Negatiuè respondet Villad. in *Polit. c. 3. n. 212.* Riccius in *Praxi, p. 2. resol. 309. per totam.* Primò, quia occidens est excommunicatus: ergo non gaudet immunitate. Secundò, quia hæc immunitas non conceditur committentibus crimen læsæ maiestatis: sed offendens Clericum, committit crimen læsæ maiestatis diuinæ: ergo. Tertio, delinquentes in Ecclesia non fruuntur hac immunitate. Hanc sententiam docet etiam Bobadilla *tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 47.* qui citat Visquium, Remigium, & Suarez de Paz, in *Praxi, tom. 1. p. 5. c. 3. §. 3. n. 169.* & tanquam probabilem illam admittit Ioan. Sancius in *suis practicis dissertationibus, disp. 44. n. 52.*

Sed post Constitutionem Gregorianam contrarium tenendum est. Et ita docet Peregrin. *de immun. Eccles. c. 12. n. 13.* Cauall. *tr. de cognit. per viam violent. d. 2. q. 101.* cum Farinac. *de immun. c. 7. n. 114.* retractante se de contraria sententia, quam docuerat antea in *tract. de carcer. q. 29. n. 29.* & Mario Italia *de immun. lib. 1. c. 2. §. unico, n. 6. & c. 6. §. 3. n. 79.* Et ratio est: quia inter homicidia excepta non ponuntur, nisi homicidia proditoria, aut per assassinium peracta: ergo verba Bullæ, vt sæpè dictum est, non sunt extendenda ad alia homicidia. Nec obstat, quòd Clericus repræsentat Ecclesiam, & illum offendens Ecclesiam offendit: ergo, nam respondetur, quòd Ecclesia diligit inimicos, & benefacit persequentibus illam. Neq; etiam obstat, quòd qui committit sacrilegium, non gaudet immunitate, vt notat Guttier. *pract. qq. lib. 3. q. 1. n. 33.* & alij: sed occidens Clericum, sacrilegium committit: ergo, nam respondetur, sententiam Guttierrez, & aliorum, post Constitutionem Gregor. non esse sustinendam; quia in Bulla crimen sacrilegij non reperitur exceptum: ergo debet gaudere: & ita docet Ambrosin. *de immun. c. 4. n. 6.* reprobandus Decian. *tom. 1. lib. 6. c. 28. num. 7.* & Duard. in *Bull. Cæn. lib. 2. canon. 15. q. 16. n. 27.*

Ex quibus patet responsio ad argumenta Riccij superioris posita. Ad primum, nego, excommunicatum non gaudere immunitate Ecclesiarum: quia talis casus non est exceptus in Bulla. Secundò, hoc priuilegium non est datum fauore personarum, sed propter reuerentiam sacrorum locorum. Tertio, excommunicatio non habet alios effectus, nisi quos iura declarauerunt: sed nullum ius statuit vt excommunicatus immunitate non gaudeat: ergo. Et ita contra Felinum in *cap. 2. de except. num. 5.* docent omnes Doctores, tam ante Bullam, quàm post Bullam Gregor. XIV. Ita Ioan. de la Cruz in *Direct. conscient. part. 1. præcep. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. conclus. 2.* Suarez de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 10. num. 3.* Fagundez de *Præcep. Eccl. tr. 2. lib. 4. cap. 4. num. 50.* Alterius de *conf. tom. 1. lib. 2. c. 6. col. 3. ver. Hoc idem sentiendum est.* Nauarr. *cap. 25. num. 20.* Syluest. *ver. immunitas, 3. q. 3.* Angel. *eodem ver. n. 11.* Rosella etiam *ver. immun. 2. n. 7.* Armilla *eod. verb. num. 7.* ad secundum argumentum respondetur ex dictis, quòd in Constitutione Greg. non excipiuntur ab immunitate omnes delinquentes in crimine læsæ maiestatis; sed tantum excipitur crimen læsæ maiestatis in personam Principis commissum. Ad tertium respondetur, ex dicta Bulla Greg. omnes delinquentes in Ecclesia gaudere immunitate, præter ibi committentes homicidia, & membrorum mutilationem, vt docet Riccius *p. 5. collect. 1792.* & communiter. Vnde patet, occidentem Clericum gaudere omninò Ecclesiæ immunitate: quod est valdè notandum: quia casus potest de facili in praxi contingere. Neque circa præsentem quæstionem admittenda est doctrina Petri Gambacurtæ, contra quem, & meritò, insurgit Giurb.

conf. 70. n. 9.

An occidens amicum reconciliatum, tanquam proditor, careat immunitate?

RESOLVT. XXXV.

Suppono, inter inimicos non esse homicidium proditorium: nam tunc dicitur quis proditoriè occidere aliquem quando inter illum, & occisum nullus præcedebat rancor; sed potius simulabatur amicitia, ut putà, quia in simul comedebant, vel simul erant in itinere. Et ita docet Ambrosius *de immun. c. 6. n. 1.* Peregr. etiam *de immun. c. 7. n. 2.* & alij. Et ideò, ut *suprà* diximus, etiam occidens inimicum retrò, non dicitur committere homicidium proditorium: quia debebat præcauere ab inimico suo, ut ex doctrina Bartoli sequuntur scribentes omnes post Bullam Greg. licet illos carpat, & irrideat, sed immeritò, Gambac. *lib. 5. c. 28. n. 3.*

Hoc supposito, respondeo, occidentem amicum reconciliatum gaudere immunitate: quia talis non dicitur proditor; & Bulla excipit tantum homicidium proditorium. Et ita fuisse decisum in Curia Archiepiscopali Neapolitana restatur Riccius *p. 1. decis. 168. n. 2.* ubi ait: [Cum dubitaretur in Curia Archiepiscopali, si occidens amicum reconciliatum dicatur proditor; fuit communi omnium voto conclusum, minimè potuisse dici proditorem: amicus enim reconciliatus æquipollet inimico. Ita ille, & adducit multas alias rationes, & DD. dicta. Adi illum, & non pigebit.

Virum, si quis veneno occideret aliquem, gauderet immunitate?

RESOLVT. XXXVI.

Non gaudere, docent ferè omnes Doctores: & ita tenet Homobonus *de exam. Eccl. p. 2. tract. 11. n. 5. q. 5. resol. 4.* Megal. *in 3. p. lib. 4. c. 1. q. 1. n. 18.* Peregrin. *de immun. c. 7. n. 6.* Marius Italia *de immun. lib. 1. c. 5. § 4. n. 36.* Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. præcep. 8. q. 3. art. 2. dub. 1. concl. 1.* Graff. *tom. 1. lib. 3. conf. unico de immun. Eccles. num. 16.* Villadieg. *in polit. c. 3. n. 28.* & Bobadill. *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 75.* ubi sic ait: [Dueda es, si al que mata con veneno le valdra la Yglesia; y digo que no, pues el derecho tanto considerò las infidias, y traycion por indignas de la inmunidad eclesiastica, y el que recibe el veneno, esta seguro, y es mas prodicion matar con veneno, que con hierro, y assi aunque muchos Canonistas tuieron lo contrario, però Boerio, Gigante, y Deciano tienen esta parte, y con mayores fundamentos, y yo lo mismo.]

His tamen non obstantibus Farinac. *de imm. c. 9. n. 142.* putat, in tali casu debere Episcopum consulere Summ. Pontif. & iuxta illius responsum se regulare, & exequi. Vide etiam Ioan. de Heuia *in Curia Philip. par. 3. §. 12. n. 6.* & Barbof. *in Collect. tom. 1. lib. 3. tit. 49. c. 9. n. 13.*

An Palatia Illustrissimorum Cardinalium, gaudeant immunitate?

RESOLVT. XXXVII.

Negatiuè respondet noster Duard. *commen. Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. n. 12.* putat enim, hoc priuilegium illis reuocatum fuisse à Greg. XIII. & Sixto V.

Sed contrariam sententiam amplectendam esse puto in locis extra urbem Romæ; quia tale priuilegium non fuit illis simpliciter sublatum; sed tantum pro vrbe Romana: & cum causæ aliquæ non militent extra dictam urbem, dicendum est, in aliis locis, vel saltem extra statum ecclesiasticum reos ad supradicta Palatia confugientes gaudere. Et ita docet ex nostris P. Peregrin. *de immun. Eccl. cap. 4. num. 75. in fin.*

An, qui vehementer suspectus est de hæresi, gaudeat immunitate Ecclesiarum?

RESOLVT. XXXVII.

Cum quadam limitatione affirmatiuè respondet Gambacur. *lib. 5. c. 38. n. 4.*

Sed omnes scribentes super dictam Bullam, absolutè negatiuam sententiam docent, ut noster P. Peregr. *c. 8. n. 8.* Marius Italia *lib. 1. c. 5. §. 6. n. 59. & n. 140.* & Ambrosius *c. 8. n. 10.* Idè etiam docet Penna *in suis Annot. ad 2. p. Directoriij Inquis. schol. 9. §. qui autem.* Et post hæc scripta hanc sententiam inueni apud Farinac. *de immun. Ecc. c. 13. n. 175.* ubi sic asserit: [Non solum blasphemus hæreticalis, sed etiam quicumque alius de hæresi quouis modo suspectus, si ad Ecclesiam confugiat, ab ea à ministris sancti Officij indifferenter extrahitur. Et ratio est: quia, cum error hæresis consistat in intellectu, qui nisi per ipsiusmet rei confessionem declarari non potest, formalitè que hæresis ab hoc dependeat; utique pro fidei orthodoxæ conseruatione, ne pestifera hæc lues latenter serpat, si rei huiusmodi ad Ecclesiam confugiant, ab ea extrahendi sunt, iuxtaque intentionis declarationem ad abiurationis gradum admittuntur. Et ita in antiquissimo illius sacri Tribunalis stylo semper seruatum est, & seruatur in præsens.] Hæc Farinac. Vnde apparet, me his diebus rectè respondisse contra opinionem Gambacur. quæ omninò reiicienda est.

De aliquibus Ioannis Sanchij opinionibus, circa immunitatem Ecclesiarum.

RESOLVT. XXXIX.

Nouissimè hic Author edidit suas *Selectas disputationes* ubi in *disp. 44. n. 52.* docuit, posse Iudicem sequi has opiniones probabiles, & extrahere reum ab Ecclesia, in his casibus. Primò, si sit blasphemus. Secundò, si occidat Clericum. Tertio, si è manibus satellitum eripiat, & ad Ecclesiam confugiat. Quarto, si committat delictum in Ecclesia; nam in hoc casu putat non gaudere, etiam in aliis delictis, extra Ecclesiam perpetratis. Quintò, si exiret ab Ecclesia, committendi criminis causà; putat etiam non gaudere Ecclesiæ immunitate. Sed Confessarij cautè legant hæc omnia: nam loquitur in terminis iuris communis, & in Hispania, ubi, ut *suprà* notauimus, Bulla Gregoriana non est vsu recepta; & ideò, quidquid sit de probabilitate dictorum casuum, stante supradicta, Bulla, reus, ut *suprà*, immunitate Ecclesiarum gaudebit.

An damnatus ad triremes in vita vel ad tempus, si confugiat ad Ecclesiam, gaudeat eius immunitate?

RESOLVT. XL.

Non gaudere docet Villadieg. *in Polit. cap. 3. n. 215.* ubi asserit: No vale la Yglesia la galeote, que esta condenado à seruicio de galeras.] Idem etiam docet Martha *de iur. p. 2. c. 5. n. 17.* & alij.

Sed meritò contrariam sententiam docet ex nostris Regnicolis vir doctus Giurb *in consiliis criminalib. const. 30. num. 21.* nam Ecclesia non tantum à pœna infligenda reddit delinquentem, ad eam confugientem, securum; sed etiam à pœna imposita: & sic damnatum ad Castrum Milatij per septennium, ad Ecclesiam confugientem, gaudere eius immunitate, declarauit Curia Archiepif. Messanensis ann. 1619. in causâ cuiusdam de Barresio. Et anno 1618. in causâ cuiusdam Bonauoglia, qui ex triremibus Neapolitanis ad Ecclesiam cõfugerat, idem Archiepif. Massanensis ita etiam declarauit. Et hanc sententiam in fauorem Ecclesiæ, omninò tenendam esse existimo.

An Iudices, vel alij contravenientes huic Constitutioni, sint ab Episcopo absolvendi; vel talis excommunicatio sit Summo Pontifici reservata?

RESOLVT. XLI.

Esse reservatam Summo Pontifici, docet Italia de immunit. Eccles. cap. 6. §. 2. n. 3. Duard. in Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. quæst. 16. n. 19. Farinac. de immun. cap. 20. num. 315. vbi ætiter inuehitur contra aliter sentientes. Idem docet Filliucius tom. 1. tract. 15. cap. 6. num. 151. & nouissimè noster P. Peregrin. de immunit. cap. 15. n. 16. qui post multa sic asserit: [Pro conclusionis confirmatione addo, quòd cum hoc dubium discuteretur in Prætorio Sacræ Pœnitentiariæ, fuit conclusum, censuras prædictas esse reservatas Sedi Apostolicæ, nec posse Ordinarios regulariter ab illis absoluerè. Et factò verbo Summo Pontifici Paulo V. annuit. Ita mihi retulit Reuerendiss. Coccina, Romanæ Rotæ Decanus, & ad præsens Regens Prætorij Sacræ Pœnitentiariæ.] Sic Peregrinus. Et ratio est: quia in quodam Decreto Clem. VIII. edito anno 1601. & 1602. hæc censura Summo Pontifici reservatur. Secundò, est etiam reservata in Bulla Cœnæ, in qua reservatur absolutio excommunicationis latæ contra violantes libertatem ecclesiasticam.

Sed hac opinione non obstante, contrarium sentiunt multi, & asserunt, posse Episcopos, suprascriptos criminosos absoluerè: quia talis censura non est Summo Pontifici reservata. Et ita docet Barbos. de potest. Episcop. part. 3. alleg. 51. cas. 3. num. 72. cuius liber fuit impressus Romæ; & ita etiam docet Genuensis cap. 17. num. 4. in Romana impressione apud Mascardum anno 1619. quem postea sequuti sunt noster P. Megala in 3. part. lib. 4. cap. 2. quæst. 1. num. 34. Gratianus in disceptat. tom. 3. c. 414. n. 12. Raynerus in catal. cens. cap. 9. excommun. 31. Homobon. de Exam. Eccles. p. 2. tract. 11. c. 12. quæst. 26. suppos. 3. Bellettus in disquis. cler. tit. de favore Cleric. reali, §. 4. num. 39. Marius Antoninus variar. resol. lib. 3. resol. 15. Zipæus in suo iure nouo Canon. lib. 3. tit. de immun. Eccl. n. 13. Bonacina de leg. disp. 3. quæst. 7. §. 6. num. 8. Riccius in praxi. p. 2. resol. 333. num. 1. & tandem Graffius tom. 1. lib. 3. conf. unico, n. 29. in fine, de immun. Eccl. cum aliis. Et respondent ad argumenta contraria. Ad primum asserunt, decreta Clementis VIII. loqui de Confessariis, qui prætextu facultatum absoluebant, & non de Episcopis: imò in illis decretis reservatur, & corroboratur potestas Episcoporum: ergo. Item in dictis decretis tollitur priuilegium absolvendi ab excommunicatione incurfa propter percussionem Clerici; & tamen Episcopi absoluunt à dicta excommunicatione: ergo patet, Clementem VIII. in illis decretis non fuisse loquutum de Episcopis, sed de priuatis Sacerdotibus, vt dictum est, qui virtute priuilegiorum absoluebant. Ad secundum respondent, in Bulla Cœnæ solum excommunicari statuentes contra libertatem Ecclesiasticam; non verò omnes facientes contra ecclesiasticam libertatem, & immunitatem. Et hæc circa præsentem Bullam satis dixisse sufficiat; memento ministros laicalis iurisdictionis, vt in dubijs, semper pro Ecclesia teneant: præsertim, cum in aliquo speciali, & atroci casu, possint consulere Summum Pontificem, & reum ab ipso petere: quomodo factum

est hic Panormi tempore Excellentissimi
Marchionis Hieraci Præsidis, &
Illustrissimi Hahedi
Archiepiscopi.

* * *

TRACTATUS II.

De immunitate ecclesiastica.

An Clerici sint iure humano, vel diuino exempti à legibus, & iurisdictione Principum secularium?

RESOLVT. I.

PRIMA sententia docet, dictam exemptionem esse de iure humano; sed multum consonam iuri diuino. Ita communiter Theologi, Salas de legib. q. 96. tr. 14. disp. 14. sect. 11. n. 120. Molin. de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 31. n. 6. Salon. tom. 2. in 2. 2. q. 67. art. 1. concl. 4. Lessius lib. 2. c. 33. dub. 4. n. 30. Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 7. Victoria relect. 1. de potest. Eccl. Medin. C. de restit. q. 15. Scotus in 4. dist. 25. q. 2. art. 2. concl. 3. 4. & 5. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 11. dub. 17. n. 2. Henriq. lib. 10. c. 15. n. 1. Aragon. in 2. 2. q. 62. art. 3. Pereira de manu regia, c. 3. n. 3. Ledesma in 4. p. 2. q. 20. art. 4. concl. 2. Souf. in Expos. Bull. Cœn. c. 19. disp. 91. & Doctores, quos citat Bellett. in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 1. num. 27. Garcias de nobil. Hisp. glos. 9. n. 18. Castill. contr. lur. lib. 2. c. 5. n. 29. Morl. in empir. iur. p. 1. tit. 2. quæst. 12. & alij, apud quos sequentes conclusiones inuenio. Prima, Ecclesiasticos in causis ecclesiasticis à potestate laica iure diuino esse exemptos. Vnde sequitur, non posse Summum Pontificem causas ecclesiasticas spirituales Principibus sæcularibus absolutè submittere: nec in contrarium potest allegari præscriptio; cum res sit de iure diuino. Secunda conclusio: Summus Pontifex de iure diuino ab omni potestate sæculari exemptus est, & extra casum hæresis, à nemine potest deponi, & iudicari ordinaria potestate. Tertia conclusio: Ecclesiastici in temporalibus, tam quoad bona sua, quàm quoad personas, exempti sunt à iurisdictione laica iure humano, postulante id recta ratione, iuri diuino maximè congruente. Nullum enim sufficiens testimonium adducitur pro illorum exemptione de iure diuino: sed, licet tale ius diuinum naturale non præbeat illis talem exemptionem; dictat tamen, eam à Principibus esse concedendam, & à Romano Pontifice fieri posse: vnde, quod ius diuinum ex multis rationibus faciendum esse dictabat, id postea iure canonico, & civili factum est vt patet ex multis Iuribus. Et notandum est, quòd si Principes nolissent in hanc exemptionem consentire, Summi Pontifices, & Concilia habebant authoritatem eam inducendi.

Secunda sententia sustinet, Clericorum exemptionem esse de iure diuino, & humano. Ita docent communiter Canonistæ, & quamplures Theologi, vt ex neteoricis Suarez contra Regem Anglia, lib. 4. cap. 9. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 8. num. 1. Soufa in tract. censur. Pauli V. fol. 25. & sequent. Azor. part. 1. lib. 5. cap. 12. quæst. 1. Bonacin. de contract. disput. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1. num. 3. Filliucius tom. 1. tract. 16. c. 11. num. 316. & tom. 2. tract. 25. cap. ultim. num. 427. Duard. in Bull. Cœn. lib. 2. vers. 15. q. 18. concl. 2. n. 16. Comitòl. in tract. Apolog. contra Venetos, cap. 5. Pefantius tract. de immun. Eccles. disp. 1. n. 5. Alterius de censur. tom. 1. disput. 16. lib. 5. c. 2. Homobon. de Exam. Eccl. p. 2. tract. 11. cap. 4. q. 4. Peregr. de immun. Eccl. c. 16. n. 37. Vgolin. in respons. ad Iurisconf. Gymnas. Patavin. c. 2. Seruant. in defens. immun. Eccl. contra Venet. propos. 5. fol. 57. & seq. Valenzuola in Defens. cens. Pauli V. p. 4. n. 37. & alij. Idem etiam docent ex Iuristis Surd. tom. 2. cens. 301. n. 52. Roland. à Val. tom. 2. cens. 23. n. 18. Marius Antonin. lib. 1. resol. 97. n. 8. Ricc. p. 2. decis. 299. n. 3. Francisc. Leo in Thes. fori Eccles. p. 1. c. 14. n. 1. Burlat. tom. 4. conf. 397. n. 10. Martha de iurisdic. p. 2. c. 6. per totum. Philipp. Maynardus de priuileg. Eccles. contra Venetos, part. 1. art. 12. Carol. de

Grass. de effect. cler. effect. 1. num. 2. Colleg. Bononiens. in respons. pro libertate Eccl. contra Venetos, n. 46. Vigianus de immun. Eccles. disp. 4. Germon. de immunit. sacr. lib. 3. c. 15. Francisc. Guttieri. tract. de Gabel. quest. 92. n. 9. & seqq. Beia p. 1. cap. 26. Cabedo p. 1. decis. 83. num. 10. Ioan. Francisc. Fagn. in tract. de iustit. cens. Pauli V. p. 1. fol. 8. & p. 4. fol. 93. Ioan. Bertran. in propugn. libert. Eccles. asser. 1. §. 7. n. 13. & 31. Et, vt dixi, communiter Canonistæ, & alij, quos citat Bobadill. in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 17. in Glossa, littera B, & Castil. Ramirez in tract. de lege regia, §. 27. n. 9. in Glossa, littera V.

Hanc igitur sententiam tanquam probabiliorē amplectens; assero, priuilegium exemptionis Clericorum fuisse à iure diuino immediatè concessum, & à iure canonico postea stabilitum; & etiam secluso iure diuino immediato, potuisset exemptio Clericorum per ius canonicum, sine adminiculo iuris ciuilibus, introduci: quod quidem ius ciuile postea dictum priuilegium concessit. Et primus omnium videtur hoc priuilegium Constantinus acceptasse. Rationes verò, quæ hæc omnia confirmant, videbit apud citatos Authores, & præsertim apud Suarez, & Duardum. Sed, si quis primam opinionem vellet sequi, quæritur,

An Principes, vel summus Pontifex possint reuocare hoc priuilegium ecclesiasticæ immunitatis?

RESOLVT. II.

Respondeo negatiuè, etiam stando in sententia illorum asserentium, hanc exemptionem non esse de iure diuino, sed tantum de iure humano. Ita Molin. de iustit. tom. 1. tr. 2. disp. 31. Lessius lib. 2. c. 33. dub. 4. n. 35. Malderus in 2. 2. tr. 5. c. 6. dub. 4. in fin. & nouissimè Ceual. tract. de cognitione per viam violentia, in Proem. cap. 6. per tot. Salgad. de protect. regia, tom. 1. p. 1. cap. 1. pral. 3. num. 127. & alij. Quia populi, à quibus Principes habent autoritatem, consenserunt in hanc exemptionem: vnde non est in eorum potestate illam reuocare. Et quod semel concessum est, non potest amplius reperi. Secundò, quia Pontifices, & Concilia, quæ sunt supra ipsos Principes, eam confirmarunt. Idem verò dicendum est de Summo Pontifice: non enim potest in vniuersum huic iuri immunitatis renunciare: quia ipse non est dominus absolutus bonorum, & iurium suæ Sedis, & illorum, quæ à Principibus donata sunt illi: quia principaliter sunt donata Christo, & Pontifici, vt Vicario eius; & idè non personæ, sed sedis data sunt: & sic solum est dispensator fidelis, & prudens: vnde non potest suo arbitrio illa donare, vel alienare. Ita Ceual. qui citat Iacobat. de Concil. lib. 1. & Suarez. Vide etiam Grammatic. decis. 61. num. 10. & Surdum tom. 3. cons. 301. num. 53. & Vigianum tract. de immun. Eccles. disp. 5. & 6.

An Clerici possint talem exemptionem renuocare?

RESOLVT. III.

Respondeo negatiuè, cum sit ipsis omnino interdictum, tam in ciuilibus, quam in criminalibus, 11. quest. 1. can. insolita. & can. placuit, extra, de foro compet. & ita docent communiter Doctores, Vigian. tract. de immun. Eccles. disp. 2. concl. 3. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 2. cap. 6. §. 1. num. 5. Salonius in 2. 2. quest. 67. art. 1. contr. 2. Duard. in Bull. Cæn. lib. 2. can. 14. §. 8. n. 2. qui citat c. si diligenti, & cap. significasti de foro compet. Pefantius tract. de immun. Eccles. disp. 2. qui citat c. qualiter, & quando, de iudiciis, & ibi Buttrig. n. 8. Ioan. Andr. n. 11. & Panomit. n. 7. cum Anchar. n. 5. & Imola n. 3. Idem etiam docet Bonacina de cens. disp. 2. §. 4. punct. 3. num. 1. qui citat Auilam, & Suarez. Vide etiam Ambrosinum de immun. Eccl. cap. 16.

num. 12. Sayrum in clauis regia, lib. 2. c. 7. n. 10. Alexand. l. 2. cons. 8. n. 3. Grammatic. decis. 61. num. 15. Roland. à Valle tom. 1. cons. 4. num. 9. Surd. tom. 1. cons. 2. num. 31. & tom. 3. consil. 397. cons. 15. Honded. tom. 1. cons. 3. n. 21. Grat. tom. 3. consil. 87. num. 3. cum aliis. Et hoc aduersus Aufterium de potest. Iud. sacul. reg. 2. num. 20. non solum est verum, quoad negotia criminalia, sed etiam ciuilia. Et ratio est: quia priuilegium exemptionis à laica potestate non est concessum singularibus personis, sed statui Clericorum: sed nullus cedere potest priuilegio communitati concessio, vt patet ex cap. si diligenti. de foro compet. ergo. Quod etiam procedit, etiam si Clericus renunciaret tali priuilegio de consensu Episcopi, vt notauit Farinac. de inquis. quest. 8. num. 13. & alij penes Martham de iure p. 4. cent. 2. cas. 152. num. 8. & D. Carol. de Grassis de effect. cler. eff. 1. num. 652.

An per consuetudinem, maximè si sit immemorabilis, dicta immunitas reuocari possit?

RESOLVT. IV.

Affirmatiuè respondendum videtur ex autoritate Couarr. pract. qq. cap. 35. n. 5. qui asserit, à Iudicibus regis aliquas Clericorum causas ad sua Tribunalia sapere tractari: & hoc rectè factum conatur defendere: & adducit consuetudinem aliquorum regnorum. Idem docet Gasias de nobil. Hispan. glos. 9. n. 48. Salgado de protect. regia, tom. 1. part. 1. cap. 1. pral. 3. num. 138. & seq. nam consuetudo immemorabilis, legis, & priuilegij vicem obtinet, vt patet ex cap. super quibusdam. 26. §. præterea. de verbor. signif. & notat Ric. part. 4. decis. 89. num. 4. cum Ioan. Narbon. de appellat. à Vicar. p. 2. fundam. 4. num. 4. vbi plura inuenies pro firmanda vi immemorabilis consuetudinis: quæ omnia etiam notauit Ceual. tract. de cognit. per viam violentia, Glos. 4. num. 1. & seq. Gonzal. ad Reg. 8. Cancell. gloss. 33. n. 4. Vide etiam Pereira de manu regia, c. 5. n. 6. & seq.

Sed his non obstantibus, contrariam sententiam affirmandam esse puto, quam docent Azor. part. 1. lib. 5. c. 12. quest. 1. vers. sed dubitari posset. Layman. in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 10. num. 2. Pefantius tract. de immun. Eccles. disp. 2. num. 2. Filliucius tom. 1. tract. 16. cap. 10. numer. 255. Duard. in Bulla Cæn. cap. 14. disp. 16. num. 5. & disp. 75. n. 2. Acosta in Bullam Cruciatæ, q. 79. Altherius de censuris, tom. 1. lib. 5. disp. 16. c. 2. fol. mibi 686. Bellet. in disquis. cler. part. 1. tit. 3. §. n. 8. Duard. iterum in Bull. Cæn. lib. 2. can. 14. quest. 9. n. 8. Martha de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 101. Surd. tom. 3. cons. 301. num. 52. Comitol. in tract. Apolog. contra Venetos, c. 3. n. 8. & alij communiter. Vide etiam Pereira de manu regia, pral. 3. n. 10. & 11. Et ratio est: quia laici, cum sint incapaces iurisdictionis ecclesiasticæ, nunquam possunt se tueri consuetudine, etiam immemorabili, quæ nunquam legitima esse potest ad præscribendum. Adde, quòd omnis consuetudo contra ecclesiasticam libertatem reprobatur in c. nouerim. de sentent. excomm. & in Authent. de sacros. Eccles.

Deinde talis consuetudo nihil valet, aut operatur; quia singulis annis per Bullam Cænæ reprobatur, vt notat Colleg. Bononiens. in respons. contra Venetos, num. 59. Vigianus tractat. de liber. Eccles. disput. 2. concl. 4. disp. 3. concl. 1. Vgolinus in respons. ad iuriscons. Gymnasy Patavinum, cap. 7. Ioan. Franc. Fagnan. in tractat. de iust. cens. Pauli V. p. 4. fol. 116. Tanner. in 2. 2. disp. 5. quest. 5. dub. 4. num. 132. Bonacin. vbi sup. & alij cum Francisco Soula contra Venetos, fol. mibi 72. & Martha de iuris. p. 4. cent. 1. cens. 7. num. 12. Philarchus de officio Sacerd. tom. 1. p. 1. lib. 3. c. 9. in fine. Vide etiam Tanner. in p. 2. D. Thom. disp. 5. q. 5. dub. 4. n. 132. Et idè Patet Suarez contra Regem Angliæ, lib. 4. c. 32. n. 23. sic asserit: [Ex dictis satis constat, nullam consuetudinem, etiam si immemorabilis sit, vllò modo

contra

contra immunitatem ecclesiasticam præualere posse. Solum obici solent quædam particulares consuetudines aliquorum Regnorum, quæ, licet sint contra immunitatem ecclesiasticam, sine scrupulo à Magistratibus laicis obseruantur. Ad illas verò possumus vno verbo respondere, consuetudines, non ad ius, sed ad facta hominum pertinere, propter quæ veritatem negare non possumus, neque illorum rationem dare tenemur: sed ad illos hoc spectat, qui consuetudines illas obseruant.] Ita Suarez, qui *cap. 34. num. 16.* notat consuetudinem turpem, & exprobratam, etiam immemorabilem, non posse inducere priuilegium. Ad authoritatem verò Couarruuiæ, qui sapius in hoc tractatu citatur, respondeo cum Cardinali Bellarm. *in respons. ad quandam Epistolam in fauorem Venetorum*, vbi sic asserit *fol. mihi 7.* [E se il Couarruui dice il contrario; noi habbiamo à credere più alle Scritture, & à Santi Padri, che al Couarruui, il quale in materia di giurisdictione si è mostro sempre troppo parziale.] Et Maderiaga *in tract. de Seratu cap. 39. §. 2. fol. mihi 459.* loquens de quadam opinione Couarruuiæ circa libertatem ecclesiasticam; sic asserit: [Que cierto pot mas, que diga Couarruuias, que lo eseriuiendo siendo Oydor de Granada, y por ventura lo quisiera borrar siendo Obispo, &c.] Ex quibus apparet cautè legendum esse Couarruuiam in his materiis, vt notat etiam Suarez *de relig. tom. 1. lib. 1. de diuino cultu, cap. 38. num. 16.* licet alioquin virum doctissimum: & nouissimè etiam contra illum insurgit Tanner. *in p. 2. disp. 5. q. 7. dub. 1. n. 16. & in defens. liber. eccl. lib. 2. cap. 16.*

An adsit tolerantia, & consensus tacitus Summi Pontificis cum dicta consuetudine; ita vt Principes aliquid licitè efficiant aduersus libertatem ecclesiasticam?

RESOLVT. V.

Quicquid asserat Salgado *de protect. regia, tom. 1. p. 1. cap. 1. pral. 3. n. 139.* & alij; negatiuè respondet Azorius *part. 1. lib. 5. c. 12. vers. quari solet.* Filliuc. *10. 1. tract. 16. cap. 10. num. 256.* Pesantius *de immun. Eccl. disp. 3. num. 2.* Altherius *de censuris, tom. 1. lib. 5. disp. 16. c. 2. fol. mihi 686.* Acosta *in Bullam Cruciatam, quæst. 79.* & Doctores *in superiori resol.* citati: quia talis consensus non potest præsupponi, cum Summus Pontifex quotannis in Bulla Cœnæ excommunicet contrarium facientes, & tollit cum amplissimis clausulis omnes consuetudines. Vnde Episcopus Antuerpiensis Ioannes Malderus *in p. 2. q. 96. art. 4. fol. mihi 497. col. 1.* sic asseruit: [Sanè, ne tolerantia Papæ in hac re allegari possit in defensionem consuetudinis, impedit vel ipsa Bulla Cœnæ quotannis repetita, quæ disertè resistit eiusmodi consuetudini, aut verius corruptelæ. Multò minùs præualere potest via præscriptionis: quia nunquam nititur bona fide.] Ita ille. Idem docet Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 10. num. 1.* Vigianius *tract. de immun. Eccl. cap. 2. conf. 4. fol. 43.* vbi ita ait: [Cum quotannis die Cœnæ, publicè excommunicet Magistratus, persuasissimum cuique esse debet, Summum Pontificem hanc consuetudinem, quam corruptelam vocant, æquo animo non perferre; & consequenter, neque expressè, neque tacitè assentire, &c.] Et hoc etiam docet Vgolinus *in respons. ad Iuricons. Gymnasij Patavini, c. 7. fol. 93.* Barbosa *in Collect. lib. 1. Decret. tit. 2. cap. Ecclesia S. Mariae de constit. num. 25.* & Ioan. Franc. Fagnanus *in tract. de iustit. cens. Pauli V. p. 4. fol. 116.* Philiarehus *de offic. Sacer. p. 1. lib. 3. c. 9. in fin.* Tannerus *in 2. 2. disp. 5. q. 5. dub. 4. num. 132.*

Deinde in præsentī materia notanda est illa celebris doctrina, quam ex Theologis asserit Suarez *de legib. lib. 7. cap. 13. num. 12.* tolerantiam, sola supposita scientia, non indicare sufficienter consensum: quia multa per patientiam tolerantur, quæ non approbantur, iuxta c. omni-

iam dudum. de præben. Vnde ait Filliucius *vbi sup. tom. 1. tract. 16. cap. 10. n. 256.* loquens in terminis nostri casus: [Simplex tolerantia, quando scilicet Princeps non potest commodè prouidere, non satis est ad dispensandum, *ex c. denique, dist. 4.*] Et Iuriconsultus *Surd. tom. 3. conf. 301. num. 57.* asseruit, in his casibus tolerantiam Papæ non esse approbatuam, animo inducendi, vel confirmandi consuetudinem; sed potius, vt scandalum vitetur. Et hoc postea etiam docuit Collegium Bononiense *contra Venetos, in respons. pro liber. Eccles. n. 57.*

Sed, his non obstantibus, non desunt Doctores excusantes aliquas consuetudines aduersus libertatem ecclesiasticam ex tacito consensu Pontificis: quia scit, & tolerat, vt Salgado *vbi sup. de protect. regia, tom. 1. p. 1. c. 1. pral. 3. n. 148.* Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 5. n. 39.* Turrian. *in 2. 2. to. 2. disp. 14. dub. 4. n. 12.* Salas *de legib. q. 96. tr. 14. sect. 11. n. 121.* Valq. *opus. de restit. c. 6. §. 1. n. 13.* Molina *de iust. tom. 3. tract. 2. disp. 207. n. 5.* & ipse Malder. *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 8.* Ergo non est verum, dicere absolutè, quòd per publicationem Bullæ tollitur omnis consensus Pontificis: sed dicendum est, quòd stante publicatione Bullæ, quando adsit consensus Pontificis tacitus, & approbatus, colligendus erit prudenter, vt notat Malderus *vbi supra* cum Henriquez, ex rationibus, & coniecturis. Sed, quia res est multum dubia, & periculosa, videant Principes, & ministri laicalis iurisdictionis, quid faciant.

An per aliquod priuilegium sit in aliquibus Regnis supradictæ ecclesiasticæ libertati derogatum?

RESOLVT. VI.

Aliqui respondent affirmatiuè, & ita asserit Bannez *in 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 2.* Ioan. de la Cruz *in Direct. conscient. p. 1. præcep. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 3.* Pesantius *de immun. Eccl. disp. 3. & alij.* Reges Hispaniæ habent priuilegium à Summo Pontifice circa Tribunal, quod ipsi vocant, *de la fuerza.* Et Rex Franciæ, licet laicus, obtinet Canonatus, & Beneficia confert in regno suo, ex priuilegio apostolico, vt notauit Carolus de Grassaliis *in Regal. Fran. lib. 2. iur. 1. fol. mihi 229. & iur. 2. fol. 237.* Et Rempublicam Venetorum, ex priuilegio Summi Pontificis, procedere posse in aliquibus causis contra Clericos, notauit Zanard. *in Direct. Confess. tom. 3. cap. 50. & Decianus tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 66.* cum Gigante.

Sed difficultas est, an supradicta priuilegia, si reuerà existant, sint per Bullam Cœnæ reuocata. Nam aliqui audent dicere, Reges habere aliqua priuilegia immemorabilia, ita vt cesserint in iura regia, & non possint amplius à Pontifice reuocari, vt notat Zipæus *in Annal. iur. can. lib. 2. de foro compet. n. 4. in fine.* Magis verò modestè loquitur Henriquez *lib. 10. c. 15. n. 5. in Glossa litt. G.* quem tacito nomine sequitur Malderus *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 7. in fin.* vbi asserit, Pontificem iura quædam spiritualia, quæ Rex quispiam contractu remuneratorio, aut immemorabili habet, reuocare non debere.

At, posse Pontificem priuilegia, etiam remuneratoria, reuocare, non est dubitandum, vt ex multis probat Soufa *in Bull. Cœna cap. 26. disp. 102. num. 2.* Difficultas, vt dicebam, existit, an sint per dictam Bullam reuocata. Filliucius *tom. 1. tract. 16. c. 10. num. 258.* putat, si reuerà priuilegium aliquod à Romano Pontifice alicui Principi concessum sit, Bullam Cœnæ illud non reuocare, & ided ita asserit: [Dixi, sub prætextu: quia, si verè priuilegium concessum sit à Sede apostolica, vt potest, iuste etiam excusari poterit: & tunc dicendum est, legem posteriorem vnuersalem non derogare priuilegio anteriori speciali. Atque ita Regem Hispaniarum, & Regem Galliarum habere aliqua priuilegia, testantur Bannez, & de Grassaliis: quod præsumi potest in Regibus, alioqui Catholicis, & piis.] Ita ille. Et Pater Suarez *contra Regem Angliæ, lib. 4. c. 34. n. 29. ex Cardinali Bellarmino,* non

audet damnare usum talium priuilegiorum : sed hoc apostolicæ Sedi remittit : quod antea fecerat Nauarr. in *Manual. c. 27. n. 71.* vt notat Valquez in *part. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4. n. 32.* Becanus in *Sum. Theol. p. 2. tract. 3. c. 6. q. 11. n. 2.* & Salas de *legib. disp. 14. sect. 9. num. 108.*

Verum contrariam sententiam docuit Sayrus de *conf. lib. 3. cap. 25. num. 10.* vbi ita loquitur : [Hinc patet, sine causa dubitalse Nauarrum, an Iudices Galliarum, qui cognoscere, & iudicare solent Clericos super quibusdam casibus, in censuram Bullæ incidant : quia priuilegia ista per viam remunerationis concessa sunt, & sunt priuilegia immemorabilia. In qua re, si quidem dubitandum esset de Summi Pontificis intentione, recurrendum esse censerem ad iudicium Summi Pontificis. Quia tamen Legislatoris mens & intentio ex verbis eius colligenda est, non opus esse puto, vt quis pro huius rei, ac dubij solutione ad Summum Pontificem recurrat : quandoquidem his verbis Bullæ omnia huiusmodi priuilegia se reuocasse Summus Pontifex satis manifeste declarauit.] Ita ille, & respondet ad argumenta Nauarr. Idem postea etiam docuit noster Duardus in *Bull. Cæn. lib. 3. §. 5. q. 1. num. 1.* & Philipp. Maynardus de *priuileg. Eccles. p. 2. art. 18. num. 10.* vbi ita ait : [Prædicta priuilegia fuerunt postea à Summis Pontificibus reuocata, & inter cæteras reuocationes illa est, quæ legitur in Bulla Cænæ Domini, ibi, *excommunicatus.*] Ita Maynardus : cui adde Vgolium in *Respons. ad Iuriconsul. Gymnasy Patavini, cap. 7. fol. mihi 93.* vbi ita asserit : [Per Bullam Cænæ Domini, quæ singulis annis in die Iouis sancti, præsentibus Principum Christianorum Nunciis publicatur, illa clausula, *non obstantibus,* &c. derogat omnibus priuilegiis contra libertatem ecclesiasticam.] Idem etiam docet Martha de *iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 7. n. 12.* Barbosa in *Collect. lib. 1. Decret. tit. 2. cap. Eccl. S. Maria. de constit. n. 25.* Patres Theologi Religionis seruorum in *defens. cens. Pauli V. v. 8. n. 19. in fin.* & Ioan. Bertran de Gueuara in *propug. Eccles. liber. §. 7. num. 43. asser. 1.* & Malderus in *p. 2. quest. 96. art. 4. fol. mihi 407. col. 1.*

An sint aliqui casus, in quibus Principes seculares possint pœnis coercere Clericos?

RESOLVT. VII.

Affirmatiuè respondet ex Victoria, & Soto Antonius Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 2. c. 6. §. 1. n. 4.* & Ludouicus Molina de *iust. & iure, tom. 1. tract. 2. disp. 31. num. 10.* vbi sic asserit : [Obseruant Victoria, & Sotus, si Clericorum libertas in manifestam cederet sæcularis reipublicæ perniciem, Clericis impunè vacantibus in laicorum cædes, Summiq; Pontifices admoniti adhibere nollent remedium, posse equidem Principes sæculares suis subditis consulere, nihil immunitate, & priuilegio Clericorum impediente. Ratio est : quoniam Respublica civilis est sibi ipsi sufficiens. Quocirca, quemadmodum propria autoritate potest se ipsam defendere, & seruare indemnem à quacunque Republica alia sæculari, sic etiam ab Ecclesiasticis. Meritò autem admonent, potestatem hanc esse apud Principem ; non verò apud Iudices, & Magistratus : & idcirco nefas illis esse propria autoritate agere contra Ecclesiæ libertatem, aut Clericos capiendo, vel malefactores extrahendo de Ecclesiis, vel aliqua alia ratione leges transgrediendo ; tamen vim vi repellendo cum moderamine inculpatæ tutelæ suos ab Ecclesiasticis tutari, ac defendere possint.] Ita Molina, & Guilielmus Benedictus in *c. Raymutius ver. uxorem, num. 454.* Aufrelius de *potest. sæcul. super eccl. personas, reg. 2.* Nauarrus in *c. cum contingat. de rescript. remed. 1. ver. 1.* Simanchas de *cath. instit. cap. 42. num. 32.* Sed meritò aduertit Salas de *leg. quest. 94. tr. 14. disp. 14. seq. 9. n. 111.* quod casus isti sunt metaphysici, & moraliter contingere non possunt : quia Clerici, &

Episcopi non habent tantam potestatem in Rempubli- cam, sicut & alius casus, quem ponit Victoria in *relect. de potest. Papa*, metaphysicus etiam videtur, vbi asserit quòd si Papa faceret aliqua mandata in destructionem Ecclesiæ, posset Princeps sæcularis facto, & vi resistere illis, & impedire executionem talium mandatorum. Ita Victoria. Sed certè modum excessisse aliqua ex parte videtur, vt contra illum notauit Azor. *p. 1. lib. 5. cap. 14. quest. 5.*

An Ecclesiastici sint exempti à legibus civilibus, quantum cum libertate ecclesiastica non pugnant?

RESOLVT. VIII.

Affirmatiuam sententiam mordicus sustinet M. Antonius Genuensis in *praxi cap. 74. per tot.* Sed communis Theologorum, & Iurisperitorum sententia contrarium docet; nempe, Clericos neque iure diuino, neque humano esse exemptos aliis legibus civilibus, quæ non sunt contra libertatem ecclesiasticam : & idè, si Clerici vendunt frumenta ultra pretium iustè à Republica statutum, & peccant mortaliter, sicut laici, & tenentur ad restitutionem, vt docet Syluester *ver. lex, q. 15.* Salonius *tom. 2. in 2. 2. q. 77. art. 1. contr. 10.* Angelus *eodem ver. n. 5.* Ledesma in *summa, tom. 2. tract. 8. c. 32. difficult. 4.* Molina *tom. 2. tract. 2. disp. 31. n. 15.* Sotus de *iust. lib. 1. q. 7. art. 7. concl. 1.* & alij, quos citat, & sequitur Salgado de *prosect. regia, tom. 1. p. 1. c. 1. n. 64. pral. 2.* & Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentia, in Prolog. num. 30.* Peirinus de *priuileg. Minimorum, tom. 1. const. Iulij I I. §. 33. n. 151.* Et idè tenentur obedire legibus Principum sæcularium taxantibus pretia censuum, vt notat Auendaño *tract. de cens. Hisp. cap. 32. num. 10.* Lassarte de *decim. vendit. cap. 10. num. 3.* Mexia in *Prag. taxa panis, concl. 5. num. 39. in fine* Salas de *empt. & vendit. dub. 9. num. 2. in fine* & alij.

Sed difficultas est, an Clerici teneantur dictis legibus directè : nam affirmatiuè respondent Sotus, Victoria, Medina, & alij, quos citat, & sequitur Salas de *legib. disp. 14. sect. 8. num. 94. & 104.* Sed contraria sententia videtur mihi probabilior cum Tabnero in *p. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. num. 3.* Valquez in *p. 2. tom. 2. disp. 167. cap. 4.* Azorio *p. 1. lib. 5. cap. 12. q. 3. & p. 2. lib. 9. cap. 7. quest. 8. 9. & 15.* Pefanzio *tract. de immun. eccl. disp. 4.* & aliis.

Dico igitur, Clericos non teneri directè legibus sæcularibus ; sed ex ratione naturali dictante, seruandas esse leges sæculares, propter conformitatem cum personis sæcularibus eiusdem Reipublicæ. Tenentur igitur Clerici seruare leges Principum sæcularium, non vi coërcitiua, sed vi directiua. Ita etiam docet Vigianus *tract. de imm. Eccl. disp. 2. concl. 5.* & Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 2. dub. 31. n. 1.* Portel. in *dubio regul. ver. lex, n. 2.* Filiucius *tom. 2. tract. 35. c. 4. n. 94.* Faustus in *speculo Confess. disp. 6. q. 44. num. 3.* Barbosa in *Collect. lib. 1. Decret. tit. 2. c. Eccles. S. Maria. de constit. n. 4.* Et ratio nostræ sententiæ est : quia nemo tenetur directè legibus eius, qui in ipsum non habet iurisdictionem, vt docet D. Thom. in *p. 2. q. 96. art. 5.* & constat *ex l. fin. ff. de iurisd. omnium Iudicum.* Sed Principes non habent in Clericos iurisdictiones, vt determinat Innocent. III. in *c. Ecclesia S. Maria. de constit. & cap. placuit. 16. q. 7. & cap. seculares de foro compet. in 6.* Ergo. Et hanc sententiam etiam docuit Cardinalis Belharminus in *responsione ad epistolam incerti Auctoris pro defensione Venetorum, contra censuras Pauli V. vbi fol. 6.* sic asserit : [E vero, che li Ecclesiastici hanno da offeruare quelle leggi civili, che non sono contrarie all' ecclesiastiche, e sono necessarie per il commercio, che hanno li Ecclesiastici con i secolari, tuttauia à questa offeruanza delle leggi de Principi sæculari sono gli Ecclesiastici obligati, quanto alla direttiione, non quanto alla forza, cioè vi rationis, non vi legis.] Ita ille.

Sed notandum est primò, quòd etiam stando in prima opinione affirmatiua, quòd Clerici tenentur directè legibus secularium; non sequitur, quòd possit per transgressionem laicus illos punire, vt bene notat Salas, vt *sup. num. 104. in fin.* & alij. Secundò, cum Vasquez, loco citato, Iudicem Ecclesiasticum non debere, quamuis possit, Clericis violantibus leges ciuiles, eandem pœnam infligere, quæ laicis statuta est, etiam si cum eorum statu illa pœna non pugnet. Et rationem adducit Salas *sect. 10. num. 112. in fine*: quia decet cum Clericis mitiùs agere ob conseruationem status ecclesiastici: & ita vsu seruari videmus, etiam in pœnis statutis pro violatione legum naturalium. Ex his omnibus apparet, quòd cautè legendus sit Vincentius de Franco *p. 2. dec. 9.* asserens, Clericos non esse omninò exemptos à legibus ciuilibus, quatenus spectant ad tranquillitatem Reipublicæ, vt aduersus illum notauit Marius Antoninus *lib. 1. resolut. 97. num. 8.*

An seculares Magistratus possint cogere Clericos, vt triticum vendant, si necessitas adsit?

RESOLVT. IX.

Affirmatiuè respondent Iuriconsulti, & quod magis miror, ex Theologis Ortiz *in summ. c. 4. num. 9.* & Ioannes Salas *in tract. de empt. & vendit. dub. 9. num. 2.* vbi in fine asserit, quòd non oportet in tali casu recurrere ad Iudices ecclesiasticos. Vide etiam Valerum *in differentiis viriusque fori, verb. Clericus, differ. 3. n. 3.*

Sed contrariam sententiam, amplectendam esse prorsus iudico *ex cap. non minus. & cap. aduersus. de immun. ecclesiast. cap. quanquam. de censibus, in 6. & ex Bulla Cœna, can. 12.* Ideò in tali casu puto recurrendum esse ad Superiorem ecclesiasticum, nisi fames, aut necessitas urgeant, & periculum sit in mora: nam in tali casu Iudex laicus poterit frumentum sequestrare, & ab horreis Clericorum extrahere, & vendere, non vi iurisdictionis, sed ob instans periculum de facto iuris. Vnde non est audiendus Ioan. de Heuia *in Curia Philippica, p. 3. §. 3. num. 10.* & Bobadilla *in poli. tom. 2. lib. 3. cap. 3. num. 13.* vbi sic asserit: [En estas ocasiones haze sacar el trigo sobrado, no solo de casa de seglares, pero de Canonigos, y Clerigos ricos, y aun de las Yglesias, y de los Obispos, que lo grangean y venden a precios, y por modos iniustos, como quiera, que pueden los Ecclesiasticos ser compelidos à vender el trigo, que les sobra, para la prouision de la Republica.]

At fallitur hic Author: nam, licet Clerici ita facientes peccent, iuri naturali contraueniens: quia tamen ad supradicta tenentur non vi coactiua, sed directiua; ideò per ministros ecclesiasticos, & non laicos, ad id faciendum compellendi sunt: quia seculares nullam potestatem habent in Clericos; neque publica necessitas, seu utilitas iurisdictionem illis præbet: & ideò tempore penurix non possunt per illos compelli vendere frumenta, & alia ad victum necessaria, & non ad excedendum pretium legale dictarum rerum venalium: sed ad id compellendi sunt per Iudices ecclesiasticos, nisi in casu, de quo supra. Vide Duardum *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. §. 17. num. 45.* Bellettum *in disquis. cler. p. 1. tit. 5. §. 2. n. 9.* Madium *tract. de sacris Ordinibus, cap. 14. n. 38.* & ex nostris P. Molfesum *in summa, tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 85.* qui impugnat Salas, vbi supra, & alios.

An minister laicus possit spoliare Clericum armis prohibitis?

RESOLVT. X.

Affirmatiuam sententiam docet Couarruias *pract. 99. cap. 33. num. 7.* Azeuedus *tom. 1. lib. 1. tit. 3. leg. 9.* Antonini Diana Pars I.

Borrellus *de præstat. Reg. Cath. c. 71. num. 45.* Duenn. *reg. 15.* Plaza *de delictis, lib. 1. cap. 8. num. 9.* Ant. Gomez *in leg. 45. Taur. n. 48.* Iul. Clar. *in pract. crim. q. 36. n. 26. & q. 82. sect. 6. n. 1.* Cenedo *in collect. iur. can. p. 1. collect. 37. n. 17.* Morla *in empor. iur. par. 1. tit. 1. q. 16. n. 17.* Bobadilla *in Poli. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 71.* Ludouicus Mexia *in prag. taxa panis, conf. 5. n. 58.* Ioan. de Heuia *in Curia Philippica, p. 3. §. 3. n. 9.* Vbi asserunt, Clericum arma prohibita portantem, à ministris laicæ iurisdictionis armis his expoliari posse, & priuari, absque metu excommunicationis; & maximè tempore noctis, vt vult Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentie, p. 2. q. 54. n. 17.* Nec compelli posse à Iudice ecclesiastico arma illa restituere, cum ita se habeat consuetudo, & tacita Ecclesiasticorum permissio.

Sed, quod magis miror, non desunt præstantissimi Theologi, qui hanc sententiam defendunt, vt Rodriquez *in summ. tom. 2. cap. 237. num. 13.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. p. 1. præcep. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 3.* Bannes *in 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 5.* Graffius *in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. num. 158.* Coriolanus *in Bull. Cœn. excommun. 20. fol. mibi 956.* Ortiz *in summ. c. 4. n. 9. & c. 7. n. 1.* Petrus Lorca *in p. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 25. membr. 4. fol. mibi 486.* & Vasquez etiam *in p. 2. tom. 2. disp. 167. cap. 4. num. 31.* qui duo vltimi asserunt, in tali casu ministros regios, aufertendo arma Clericis, non inducere pœnam legis, sed efficere, vt lex seruetur, & impedire transgressionem legis. At falluntur viri docti: nam, vt bene obseruat, contra Vasquez, Salas *de legib. quest. 96. tract. 14. disp. 14. sect. 9. n. 106.* non spectat ad Iudices seculares, propria autoritate efficere, vt leges ciuiles à Clericis obseruentur, cum nullam in eos iurisdictionem habeant. Ideò puto omninò dicendum, minimè posse ministros laicalis iurisdictionis, Clericos armis prohibitis spoliare: quia Clerici ad obseruanda statuta laicorum sunt cogendi per Iudicem ecclesiasticum; vnde non poterunt per laicum armis spoliari: tantum ad obuiandum delictum, poterunt duci ad Episcopum, vt inferiùs dicendum est; & in Episcopi potestate erit dispensare de armis. Et ita docent Doctores, quos citat, & sequitur Barbosa *in suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 1. cap. 2. num. 6. & tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 25. num. 4.* quibus ego addo Madium *tract. de sacris Ordinibus, cap. 14. num. 21.* Bonacinam *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 2.* Duardum *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 12. quest. 11. num. 91.* Bellettum *in disquis. cler. p. 1. tit. 2. §. 2. num. 38.* Martham *de iur. p. 4. cent. 1. cas. 8. num. 20.* Megalam *in 3. p. lib. 3. c. 11. n. 20.* Genuensem *in praxi, c. 74. n. 6.* & Riccium *p. 3. decis. 299. per totam,* vbi quarit, an Clericus ferens arma possit resistere cum armis bitruario laico, volenti eam capere: & respondet affirmatiuè.

Ex his sequitur, esse reiiciendos, Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 10. difficul. 16. n. 2.* Ledesnam *in summa, tom. 2. tract. 8. c. 9. conclus. 33.* Salsedum *in addit. ad Diaz, cap. 68.* Morlam *in empor. iur. p. 1. tit. 1. q. 16. n. 16. & seq.* Cenedo *in collect. iur. p. 1. collect. 37. n. 19.* asserentes, Clericum exercentem prohibitam venationem, vel piscationem, posse spoliari à Iudice seculari, vel suis ministris, auibus, vel canibus, vel aliis instrumentis. Vide etiam, circa presentem questionem, Anguianum *tract. de leg. lib. 2. contr. 15. num. 31.* qui ex parte nobiscum sentit, asserens nullo pacto esse sustinendam sententiam illorum DD. asserentium, arma Clericorum posse per seculares Iudices capiuntibus adiudicari.

An Iudex laicus, & eius minister possit capere personam ecclesiasticam in flagranti crimine, & ducere illum sine iniuria ad suum ecclesiasticum Superiorem?

RESOLVT. XI.

Negatiuè responder Megala *in 3. p. lib. 3. cap. 11. num. 7.* Martham *de iurisdic. p. 4. cent. 1. cas. 42. n. 17.* & Soufa

in Bulla Cœna, c. 16. disp. 82. n. 8. cum aliis. Et ratio est: quia non est textus in iure canonico, qui declaret, posse laicum Iudicem in hoc casu Clericum comprehendere, etiam ut ad Prælatum suum ducat nisi de ipsius Prælati licentia, & in contrarium sunt iura absolutè prohibentia, ne Clericus à laico Iudice comprehendatur; ergo, &c.

Sed non desunt Doctores, qui contrarium asserant: & hi sunt, Peregrinus de immun. Eccl. cap. 16. num. 37. Gomez var. tom. 3. cap. 4. num. 3. Auendañus de exe. qu. mand. p. 1. c. 22. num. 2. Olibanus de iure fisci, cap. 14. n. 104. Borrellus de prest. Regis Cathol. cap. 71. n. 185. Duardus ex nostris in Bulla Cœna lib. 2. can. 19. q. 7. num. 2. Cenedo in qq. can. q. 4. n. 14. Ortiz in summ. cap. 4. n. 9. Pereira in tract. de manu regia, c. 10. num. 6. Salgado de protecl. regia, tom. 2. p. 2. c. 4. num. 13. Bonacina de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 22. Coriolanus in Bulla Cœna, excomm. 19. fol. mibi. 955. Graffius in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 152. Nauarrus in Manuali, c. 17. n. 83. Bellettus in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 11. n. 1. qui pro hac sententia citat Felinum, Decium, Ioan. Andream, Baldum, Clarum, & alios. Vide etiam Homobonum de Exam. Eccl. p. 2. tract. 11. c. 4. q. 4. suppos. 3. & Pialetium in praxi Epif. p. 2. c. 4. art. 3. n. 13.

At ego amplector hanc sententiam in casibus, & cum limitationibus, quas adducit Campanili in diuersiur. rubr. 4. n. 26. & nouissimè Barbola in suis collectan. tom. 2. lib. 5. tit. 39. c. 35. n. 5. in fine.

Quid sentiendum, si non in flagranti crimine, sed notu cum armis prohibitis, vel mutato habitu Clericus inuentus sit?

R E S O L V T. XII.

Non posse etiam in tali casu Clericum comprehendere, putat Megala in 3. p. lib. 3. cap. 11. n. 7. Et ratio est validissima: quia in Bulla Cœna excommunicantur Magistratus, & quomodolibet se interponentes circa capturam Clericorum, nisi hoc faciant cum expressa licentia Sedis apostolicæ: & cum natura exceptionis sit firmare regulam in omnibus aliis casibus non exceptis: ergo capientes Clericos sine tali expressa licentia, supradicta censura inuoluuntur. Et dictam licentiam accedere dicas, quando fit cum licentia proprii Prælati, ut idem Megala docet.

Sed his non obstantibus, multi Doctores contrariam sententiam probant, ut Bellettus in disquis. cler. p. 1. tit. 2. §. 2. num. 37. & tit. 3. §. 11. num. 1. Genuentis in praxi, c. 27. num. 8. Bobadilla in polit. lib. 2. c. 18. n. 50. Et ex Theologis docet hoc etiam Soufa in Bulla Cœna, c. 16. disp. 82. n. 9. vbi sic ait: [Non condemnarem comprehendentem Ecclesiasticum noctu cum armis prohibitis, & præsertim mutato habitu; eò quòd Iudex in tali casu vtilitati, ac tranquillitati Reipublicæ consulit: plus enim potest Reipublica, quàm qualibet particularis persona: cum ergo particularis persona possit in flagranti delicto defendere innocentem, potest illud idem & Reipublica, etiam præuidendo, & anticipando tumultus, & occasiones, quibus ipsa perturbari potest.] Ita Soufa, & ex eademmet Dominicanorum familia Pater Ioan. de la Cruz in direct. conscient. p. 1. præcept. 8. q. 3. art. 1. dub. 3. concl. 3. vbi sic asserit: [Iudex secularis iure defensionis suæ, aut alterius innocentis, licitè comprehendit Clericum, non solum in actuali aggressionem, & crimine patrandi, præueniendo illud; sed etiam in crimine patrandi, ne fugiat, ut præsentetur suo Superiori; dum non excedat in hoc, impingendo pugnæ nolenti se capi, & duci quietè, aut offerenti fideiussionem præsentandi se suo Prælato, nisi immanitas delicti, aut alia iusta causa petat illum debere capi.] Sic ille. Idem etiam docet Bannez in 2. 2. q. 67. art. 1. dub. 2. concl. 5. & Lorca in p. 2. tom. 2. tr. de legib. disp. 25. membr. 4. Aduerte tamen cum Megala, vbi sup. num. 10. qui tandem probabilem vocat sententiam huius, & superioris resolutionis,

non posse Iudices laicos detinere Clericum in suis carceribus ultra spatium viginti horarum.

At his non obstantibus, Campanili in diuersiur. rubr. 4. num. 27. non admittit hoc spatium viginti horarum; sed putat, statim Clericum recto tramite ad Iudicem ecclesiasticum deducendum esse. Et fufius probat hanc sententiam nouissimè Barbola in suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 1. c. 2. n. 7. vbi docet, Iudicem laicum in excommunicationem incurrere, si, cum possit, in continenti non tradat Clericum Iudici ecclesiastico.

An Ministri Regij possint detinere in Cancellariis Bullas apostolicas, ad examinandum, & executioni mandandum?

R E S O L V T. XIII.

Affirmatiuè respondent Iurisconsulti, & præcipuè Ceuallos in tract. de cognitione per viam violentia, in Prolog. num. 157. glossa 6. n. 6. & Glossa 7. num. 33. Ioan. de Heuia in Curia Philippica, p. 1. §. 5. num. 5. Sesse de inhibitionibus iust. Arag. c. 8. §. 3. n. 83. & 88. Cenedus in quest. canonicis, quest. 45. num. 21. & seq. Flores de Mena, Couart. & alij: & ex Theologis hanc sententiam videtur approbare Malderus, Episcopus Antuerpiensis, in 2. 2. q. 5. art. 10. dub. 8. in fine, vbi sic ait: [Non videtur improbabile, quòd Couarruias præf. qq. cap. 35. accuratè tradidit, ex Papæ consensu, præscriptione, vtu immemorabili, & euidenti spiritualis regiminis vtilitate, Tribunalia regta in quibusdam regnis ritè ita praticare; vt sine sua permissione, & consensu nequeant quadam apostolica mandata executioni mandari.] Ita ille. Sed hæc magis absolute docuit Rodriguez in Addit. ad §. 9. Bull. Cruciate, fol. mibi 159. sic asserens: [Duda se mas, si los Reys, Princes, y Oydores de los Consejos Reales, deteniendo las letras apostolicas, quedan descomulgados por la Bula de la Cena: y respondo que no, porque el Iuez ecclesiastico no los tiene por descomulgados, ni su Santidad, haziendo lo que hazen de ordinario, los declara por tales, ni el pueblo Christiano los euita.] Hieronymus Llamas in instruct. confess. p. 1. cap. 7. §. 19. sic ait: [Est aduertendum, quòd ab immemorabili Reges Hispaniæ examinant literas apostolicas, sic gratiæ, sicut iustitiæ, cum omni reuerentia, & subiectione, solum ne dolosa, suspectæve sint, vel furtiua, & subreptiua: & hoc credit in obsequium apostolicæ Sedis: & si ij limites non exceduntur, hoc non damnant Summi Pontifices, neque censuris vetant, secus si malitiosè, & cautelosè id fiat, in fatiorem vnius, & damnum alterius.] Et ex Iacobo de Graffis in decis. p. 1. lib. 4. cap. 10. n. 120. videntur adesse concordata inter Pontificem, & Regem nostrum super hoc: nam ita loquitur: [Consideratis, visisque literis de hac re à Papa Regi Philippo missis, & è contra, censeo non esse condemnandos, nec incurrere excommunicationem regios Magistratus, expedientes Regium Exequatur, & illud impetrantes, donec aliter à Sede apostolica decusum fuerit. Caueant autem ministri Regis, cuius mens sanctissima est, in non inferendo præiudicium sanctæ Sedi apostolicæ; neque diuexent negotiatores in non expediendo Regium Exequatur.] Ita Graffius. Vide etiam Henriquez lib. 14. c. 12. n. 6. in Glossa, lit. Q. & Ioan. de la Cruz de statu Relig. lib. 1. c. 6. art. 2. dub. 2. concl. 1.

Sed his non obstantibus, communiter Theologi docent, nullo modo sustineri posse ysam retinendi, & examinandi literas apostolicas per laicam potestatem: vnde, quia Zerola in praxi, p. 1. ver. litera apostolica, affirmatiuam sententiam docebat in editione facta Lugduni; ex permissione Magistri Sacri Palatii, in loco citato fuerunt apposita in margine hæc verba: *Cautè lege: nam sunt hæc contra auctoritatem apostolicam, & iurisdictionem ecclesiasticam.* Et idèd hanc secundam opinionem mordicus tenet Filliucius tom. 1. tract. 16. p. 7. num. 129. & seq. Reginald.

Reginald. tom. 1. lib. 9. cap. 22. n. 338. Azor. part. 1. lib. 5. c. 14. q. 4. Altherius de censuris, tom. 1. disp. 15. cap. 1. fol. mihi 664. col. 2. Bonacina de leg. disp. 2. q. 20. punct. 1. §. 1. num. 15. Pe-
santius tract. de immunit. Eccl. disp. 17. num. 3. Duardus in
Bulla Cœna, lib. 2. c. 13. q. 5. Acolta in Expos. Bull. Cruciat.
q. 96. per totam. Soufa in Expos. Bull. Cœn. c. 13. disput. 76.
concl. 1. num. 2. 4. & 9. & alij. Et probatur ex verbis Bullæ,
ibi: Capi, & retineri faciunt. Et ibi: Qui impediunt, & pro-
hibent simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu,
vel examinari, executioni mandari. Non tamen negant hi
Doctores, litteras apostolicas recognosci quidem posse, &
discuti, cum dubitatur de earum subreptione, aut falsitate;
sed hoc ad ecclesiasticum Iudicem pertinet, & non
ad sæcularem. Hæc igitur causa discuti debet apud Epi-
scopos, Archiepiscopos, & Nuncios apostolicos, qui ad
Prouincias, & Regna mittuntur; & non apud profanos
Magistratus, qui iuris, & potestatis ecclesiasticæ incapaces
sunt. Sed circa præsentem quæstionem, vide omnino
Acolta, ubi supra.

An Ministri Regij possint cognoscere causas
ecclesiasticas per viam violentiæ,
vt vulgò dicitur?

RESOLVT. XIV.

Affirmatiuè respondent Iurisperiti: & ita docet Sal-
gado in tract. de protecl. regia, tom. 1. part. 1. cap. 1. &
seq. Pereira tract. de manu regia, part. 1. c. 4. & q. 7. Ceual-
los in tract. super hac materia edito, & præcipuè in gloss. 6.
n. 56. vbi tenet, hanc cognitionem non fundari in priuilegio
Pontificis, neque in eius tolerantia; sed in iure regali,
cuius officium est vim tollere. Idem etiam docet Segura
in director. Iudic. eccl. part. 2. c. 13. n. 51. & 53. Calistus in
tract. de lege regia, §. 20. n. 83. Auendañus in cap. prætorum
part. 1. c. 1. num. 13. Azeuedus tom. 1. lib. 1. l. 2. tit. 6. Recop.
Sesse de inhibiti. iust. Arag. cap. 8. §. 3. & part. 2. decis. Epist.
ad Regem. Cenedus in qq. canonicis, quæst. 43. per totam.
Bobadilla in Polit. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 139. Ioan de
Heuia in Curia Philippica, part. 1. §. 5. num. 34. Grass. de eff.
Cler. eff. 1. num. 300. & alij.

Neque talem vsum & cognitionem audent improba-
re doctissimi Theologi, vt Rodriguez in summa tom. 1.
cap. 155. num. 8. Ioan. Valerus in differentiis vtriusque fori
verb. peccatum, differ. 3. n. 2. Ioan. de la Cruz in Direct. con-
scient. part. 1. præcep. 8. q. 3. art. 1. dub. 3. conclus. 3. & de statu
Relig. lib. 1. c. 6. art. 2. dub. 2. concl. 1. Hieronymus Llamas in
Instruct. Confess. part. 1. cap. 7. §. 19. Henriquez lib. 14. c. 12.
num. 6. & lib. 3. cap. 16. num. 4. in Gloss. litt. A, & nouissime
Anguiano tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 17. num. 95. cum
aliis. Et adducunt pro hac firmanda sententia cap. Re-
gum 23. quæst. 5. vbi habetur, quod regium est, per vim
oppressos à manibus violentorum, & calumniantium li-
berare, ac iniurias repellere. & cap. filius, vel nepotibus, 17.
quæst. 7. Iudices verò hanc vim repellentes, asserunt, id
non efficere per viam iurisdictionis, sed per viam iustæ
defensionis.

Sed hanc opinionem explosam esse video communiter
à Theologis; & idè illam reprobant Suarez contra Re-
gem Angliæ, lib. 4. cap. 34. num. 30. Layman in Theol. moral.
lib. 4. tract. 9. c. 4. num. 4. Azorius part. 1. lib. 5. c. 12. & 14.
Reginaldus tom. 1. lib. 9. cap. 22. num. 341. Duardus in Bull.
Cœn. lib. 2. canon. 14. quæst. 9. Bonacina de legib. disp. 10. q. 2.
punct. 1. §. 1. n. 10. Altherius de censuris, tom. 1. disp. 15. lib. 5.
cap. 3. fol. mihi 669. col. 2. Filiucius tom. 1. tract. 16. cap. 8.
& 10. Ioan. de Malderiaga tract. de Senat. c. 39. Sayrus de
censuris, lib. 3. cap. 18. num. 6. Coriolanus in Bulla Cœna, ex-
communic. 14. fol. mihi 927. Idem etiam docet nouissime
ex Hispanis Iurisconsultis doctus Barbof. in collect. lib. 1.
decret. tit. 2. c. Ecclesia S. Maria, de constitut. num. 1. & alij.
Et ratio est: quia Clericus coram Episcopo, & Episcopus
coram Archiepiscopo conueniri debet, ex cap. sacro, de

sent. excommunic. & c. ad reprimendum, de officio Ordin.
Archiepiscopus conuenitur coram Primate ex cap. anti-
qua, de priuileg. Primas coram Romano Pontifice, vel co-
ram Legato Summi Pontificis ad eam Prouinciam missò.
Et idè oppressus à Prælato inferiore potest recurrere ad
superiorem, non verò adire laicale Tribunal; maxime,
quia Canones interdiciunt ab ecclesiasticis Iudicibus ad
laicos appellari, vt habetur in cap. qualiter, & quando, de
iudiciis, & cap. si quis Clericum. & cap. Clericum 11. q. 1.
Cæteras rationes videbis apud citatos Doctores.

Sed ego in controuersia tam, graui puto non esse rec-
edendum ab hac sententia Theologorum, quamuis non
videatur spernenda aliquorum obseruatio, qui putant,
tunc aliquem, cui violentia inferitur, posse adire Iudicem
laicum, quando ad talem vim reprimendam, Iudex ec-
clesiasticus non adesset; seu, si adesset, nollet reprimere.
Et ita docent, non solùm Iurisconsulti, sed etiam doctis-
simi Theologi, & in primis Episcopus Antuerpiensis,
Ioannes Malderus in part. 2. quæst. 96. art. 4. fol. mihi 407.
qui etiam addit, posse in tali casu Iudicem laicum inspi-
cere Acta ad eum finem, vt constet de iniuria facta in
negatione appellationis: quia, qui potest defendere, po-
test etiam illa, sine quibus defensio fieri non potest. Ad-
de, quòd inspectio Actorum per se non est actus iurisdic-
tionis: nam arbitantes ea inspicere possunt. Et ita hanc
sententiam docet etiam Portell. in addit. ad dubia regal.
in fine Operis, verb. appellare, num. 3. vbi sic asserit: [Re-
ligiosus, si per appellationem, vel alia intra ordinem, po-
test vitare vim sibi iniuste illatam, incurret censuras, si ad
Iudices sæculares recurrat. Si verò neque sit locus appel-
lationi, vel illa non recipiatur, & Superior, ad quem pos-
set recurrere, longè distat, ita vt non possit illum adire in-
stante grauamine, vel etiam cæpto, & sic iniuste illato,
arbitrio boni viri; tunc credo, posse Religiosum: vel Cle-
ricum recurrere ad Principem sæcularem, qualis est Rex,
non tanquam appellantem ad Iudicem competentem; sed
solùm, vt sibi succurrat in illo grauamine iniusto, tollendo
vim sibi factam modo, quo licitè potest; imperando,
scilicet, vel suadendo Prælato, vt, vel abstineat à vi iniu-
sta, vel det locum appellationi, vel Iudices nouos assi-
gnet. Et per hoc Religiosus recurrans ad Principem sæ-
cularem cum prædictis circumstantiis, nullam censuram
Bullæ Cœnæ, vel alterius Bullæ incurret.] Ita Portell. cuius
sententiam sequutus est etiam doctus Soufa ex Domi-
nicorum familia in Bull. Cœna, c. 15. disp. 78. n. 1. & seq.
vbi probat, non posse Iudices laicos vim auferre, nisi
prius ecclesiastici Iudices superiores ad eos, qui violentiam
inferunt, succurrere requisiti nolint; quando tamen
omni medio ordinario præmissò, non est alia via repel-
lendi vim à Iudice ecclesiastico factam, vel quando peri-
culum est in mora, licitum est Iudici sæculari causam ec-
clesiasticam ad se aduocare, & violentiam auferre.

Ex quibus apparet, vix, aut nunquam, moraliter occur-
tere casum iustæ defensionis in hac materia pro Iudice
laico, vt rectè notauerunt Azorius, Bonacina, & alij. Et
multò minùs, tam facile occurrere, vt quidam Iuriscon-
sulti volunt. Deinde apparet, non rectè dici in hac mate-
ria ab aliquibus Iurisconsultis, quòd etiam tunc, quando
adiri potest per eum, qui se grauatum existimat à Iudice
ecclesiastico, alius Iudex ecclesiasticus superior; possit
nihilominùs auctoritatem suam interponere Iudex lai-
cus, quasi in casu isto adhuc locus sit præuentioni. Re-
stat modò respondere ad Canones, quos pro prima sen-
tentia afferebant Iurisconsulti; & hoc in sequenti resolu-
tione faciemus.

Quomodo sit explicandus textus in cap. filiis,
vel nepotibus, 17. quæst. 7.

RESOLVT. XV.

EX intelligentia istius Canonis pendet resolutio quæ-
stionum circa libertatem ecclesiasticam; & contra
illam

illam, aliqui Iurisperiti istum Canonem audacter, & temerariè adducunt, interpretantes, & putantes, per istum textum negligentiam Episcopi, seu alterius Prælati ecclesiastici, suppleri posse per Iudicem sæcularem, ut malè sentit Olibanus *de iure fisci*, cap. 13. num. 31. cum Glossa, & aliis.

Ideò dictum *cap. filius, vel nepotibus* respondeo intelligendum esse in casibus, in quibus iurispatronatus collatio, atque institutio ex privilegio Summi Pontificis spectat ad Regem: & secundum istum intellectum, qui congruentius videtur aptari posse illi literæ, primò adeundum esset Episcopus, deinde Rex in subsidium. Extra hunc intellectum, credo nullo modo adeundum esse Regem, cum non liceat apponere manus in messem alienam, & prætextu boni turbare iurisdictionem ecclesiasticam, & sic incidere in excommunicationem. Ita Martha *de iurisdictione*, part. 4. centur. 2. casu 43. num. 4. & Duardus *in Bulla Cæne*, lib. 4. conf. 14. quæst. 8. num. 8. qui adducit alias duas interpretationes, nempe, ex vigore dicti Capituli, tunc esse recurrendum ad Regem, pro reparatione Ecclesiæ iurispatronatus, cum per ecclesiasticum Iudicem ipsius Rector cogi non potest, ut *in cap. petimus*, 11. quæst. 1. & *cap. non licuit distinct.* 17. vel cum Iudex ecclesiasticus deest; ne propter distantiam ab vrbe Roma, Ecclesia ruat; pendente prouisione faciendâ per Romanum Pontificem.

Vel secundò respondetur, supradictum capitulum non esse intelligendum, quòd in defectu Ecclesiasticorum, Princeps sæcularis possit causas ecclesiasticas ad se aduocare: sed, ut moneat Superiorem ecclesiasticum de neglecta, vel iniquè administrata iustitia, vel ut faciat instantiam alteri Superiori, pro illius correctione. Ita Christophorus de Anguiano *in tract. de legib.* 10. 1. lib. 2. conr. 17. num. 93. Pefantius *tract. de immunit. Eccles.* disp. 2. num. 1. Altherius *de censuris*, tom. 1. disp. 16. lib. 5. c. 2. fol. mibi 686. col. 2. qui citat Butrium, Abbatem, & Imolam; & Doctores infrâ citandi.

Tertiò respondetur, & hæc est vera responsio, hoc ius fuisse sublatum, & abrogatum ab Innocentio III. *in cap. qualiter & quando*, de iudiciis. Et ita docet Coriolanus *in Bulla Cæn. excomm.* 14. fol. 926. Filliucius *tom. 1. tract.* 16. cap. 10. n. 263. Bonacina *de legib.* disp. 10. qu. 2. punct. 1. §. 1. n. 12. Salas *de legib.* q. 96. tract. 14. disp. 14. tract. 19. n. 109. Pefantius *de immunit. Eccles.* disp. 16. Azorius *part. 1. lib. 5. c. 14. q. 2. ad finem*. Duardus *in Bull. Cæn. lib. 2. can. 14. q. 8. num. 8.* Glossa, Ioan. Andreas, Abbas, & alij penes ipsos. Et per dictum *cap. qualiter, & quando*, etiam dicendum est cum Duardo, fuisse correctum, & sublatum *c. si quis cum clerico*, & §. *si quis autem pecuniaria*.

An Iudex laicus, siue eius minister inueniens Ecclesiasticos, exportantes pecuniam, frumentum, & equos &c. à regno, contra legem, possit talia auferre, sine fractione libertatis ecclesiastica, & timore excommunicationis?

RESOLVT. XVI.

POsse in tali casu laicos ministros illas res auferre, docet Ioan. de Heuia *in curia Philippica*, part. 3. §. 3. n. 11. Bobadilla *in Polit.* tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 117. vbi sic ait: [Si aliquos Prelados, o Clerigos facassen destos Reynos moneda; podran los corrigedores tomarsela, y por la misma razon otras qualesquier cosas vedadas, assi por leys como por ordenenças, como seria tambien el pan, o vino, o otras virtuallas, que facan fuera de la iurisdiction, que se perden ipso facto, y caen en comisso bien assi como à los Clerigos se les toman, y quitan las armas por la paz, y quietud comun, assi tambien estas cosas que son vedadas por il bien vniuersal de Clerigos, y legos.] Ita Bobadilla. Sed contra illum meritò insurgit noster Megala *in 3. part. lib. 3. cap. 11. num. 36.* Et ratio est: quia Clerici

non possunt comprehendi sub tali statuto, & ordinatione, ut communiter docent Doctores, & præsertim Altherius *de censuris*, tom. 1. disp. 16. lib. 5. in fin. Bartholomæus à S. Fausto *in speculo Confess.* disp. 33. q. 20. Valerus *in differentiis vtriusque fori*, vers. Clericus, differ. 3. n. 4. & Azorius *part. 3. lib. 5. c. 19. qu. 13.* Nec valet dicere cum Bobadilla, hoc statutum respicere bonum commune, tam laicorum, quam Clericorum: nam responderetur cum Azorio, quòd, licet respiciat bonum commune; non tamen ex æquo respicit Clericos, & laicos: & ideò exempti sunt Clerici, nec sub tali statuto possunt comprehendi. Ad casum verò similem, quem adducit de spoliatione armorum, respondeo, illam sententiam communiter non esse receptam. Adde, quòd est dispar ratio inter vtrunque casum: nam in casu armorum probabiliter timetur damnum tertij, & perturbatio reipublicæ; & ita per modum defensionis, & non punitionis à Iudice laico auferuntur: in hoc verò casu non timetur damnum innocentis; sed solum sequitur bonum commune, ad quod, ut dictum est, Clerici non tenentur. Ergo, &c.

Deinde, ut supra obseruatum est ex Vasquez *in part. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4.* & Salas *de legib.* disp. 14. sect. 10. n. 112. Clericos, etiam à Iudicibus ecclesiasticis non esse puniendos pœna legibus ciuilibus constituta, etiam si cum eorum statu non pugnet: nam lex ciuilis pœnarum ordinariam assignans, non potuit Clericos ad eam obligare: non enim habent laici potestatem, saltem coërcitiuam, & punitiuam, in ordine ad Clericos: & licet Clerici teneantur vi directiua obedire statutis Principum iustis, & in bonum commune ordinatis; non tamen possunt puniri ex transgressione à Iudice laico, neque ad pœnam vllam ex vi talium statutorum tenentur. Ergo, &c.

An Legatus natus possit exercere iurisdictionem in Regulares exemptos?

RESOLVT. XVII.

RESPONDEO negatiuè: nam Legatus à latere potest talem iurisdictionem exercere in exemptos. Et ita docet Gloss. *in c. 1. de off. Legati*, in verb. vniuersos. & ibi noster Abbas, Panormitanus *num. 8.* qui hanc sententiam probat *ex cap. si Abbatem*, de elect. in 6. & *ex cap. 1. de verb. significat.* Et ita docet etiam Villadiego *in tract. de legato*, q. 8. num. 20. & ex neotericis tenet etiam hanc sententiam Erasmus de Cochier. *in tractat. de iurisdic. in exemptos*, part. 2. qu. 2. per totam, & q. 50. num. 6. & part. 4. q. 26. num. 2. cum aliis. Quinam verò sint Legati nati, vide Henriquez *lib. 10. cap. 28. num. 3.* Gambacurtam *de immunit. Eccles.* lib. 10. cap. 8. num. 19. & alios.

Vtrum Episcopi, & Ecclesiastici, tanquam inobedientes mandatis Regis, vel ex aliis delictis, possint expelli à regno?

RESOLVT. XVIII.

Affirmatiuè respondet Bobadilla *in polit.* tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 66. vbi sic ait: [Es de advertir, que esta obediencia a los Reales mandados liga, y comprende tambien a los Obispos, y Prelados, y otras personas ecclesiasticas, quando se les manda comparecer, o otras cosas permitidas por cuya contumacia, y transgression pueden los dichos Ecclesiasticos ser achados de los Reynos.] Idem docuit Callistus Ramirez *in tract. de lege regia*, §. 27. n. 12. Ioan. de Heuia *in Curia Philippica*, part. 1. §. 5. num. 35. Pereira *de manu regia*, cap. 12. n. 12. Humada *in leg. 65. tit. 5. part. 1. in Glossa 8. fol. mibi 17. col. 4.* Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentia*, Glossa 6. num. 65. Azevedus *tom. 2. lib. 4. tit. 1. leg. 4. num. 12.* Cenedo *in questionibus canonicis*, quæst. 45. num. 24. & alios penes ipsos, & Bobadillam, vbi supra cap. 18. num. 62.

Sed hanc sententiam, & meritò reprobatur ex Iurisperitis

sultis Hispanis vir doctus, & pius Valenzuola in *defens. monitor. Pauli V. part. 4. n. 101.* & semper mihi summo-
rè displicuit: nam concedo supradictis Doctoribus, Ec-
clesiasticos esse astrictos obedire mandatis Principum sæ-
cularium, & seruare eorum leges; quoniam partes sunt
reipublicæ, eundemque communem Regem habent; sed
vi directina, ita vt non obediendo possint Principes illos
punire. Ita Molina *tom. 1. tract. 2. disp. 3. concl. 6.* Becanus in
summ. Theolog. part. 2. tract. 3. c. 1. sect. 11. n. 11. Valquez in
p. 2. tom. 2. disp. 167. toto c. 4. præter illos, quos citat, & se-
quitur Bonacina *tract. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. n. 29.* &
alij communiter.

Nec valet dicere cum Olibano *de iure fisci, cap. 9. n. 28.*
Bobadilla, Ceuallos, Cenedo, & aliis, hoc esse verum,
si Principes expellerent Ecclesiasticos à suis regnis per
viam iurisdictionis contentiosa, & iudicialis; sed ipsi hoc
faciunt per viam iurisdictionis æconomica, & politica,
sicut paterfamiliàs potest expellere, & de facto expellit
famulum Clericum inobedientem, seu domum pertur-
bantem. Respondeo, hanc distinctionem esse chimeri-
cam in casu nostro, & exemplum, quod adducunt, non faci-
cit ad rem. Nam pater familiàs ipse constituit famulum
Clericum ad seruiendum domui suæ; & idè potest ad
placitum suum, illum non solum inobedientem, & domum
perturbantem; sed etiam obedientem, & pacificum ex-
pellere: neque illi facit iniuriam, cum talis Clericus non
habeat vllum ius commorandi in domo sua. Sed Cleri-
ci, Prælati, & Episcopi à Summo Pontifice constituuntur
in regnis ad seruitium, & regimen Ecclesiarum: vnde, si
in aliqua re delinquant, non possunt illos Principes sæ-
culares expellere; quia habent ius commorandi in eo-
rum regnis, non solum vt ciues, sed vt personæ constitutæ
à Summo Pontifice ad seruitium, & gubernationem di-
ctarum Ecclesiarum, ad quem spectat de omni iure illos,
si in aliquo deliquerint, punire: & hac de causa dixit Bel-
lettus in *disquis. cler. tit. de fauore Clericorum personalis, §. 5. n. 3. p. 1.* non posse Principem expellere Clericum, si ali-
quam Ecclesiam obtinuit à Papa in ipsius dominio, nisi
de licentia ipsius Papæ. Et hæc opinio iam est determi-
nata in Bulla Cœnæ.

Vnde Principes expellentes Episcopos à suis Diocesi-
bus, & Consiliarij id consulentes incurrunt in excommu-
nicationem vndecimam supradictæ Bullæ, vt communi-
ter obseruant Theologi, & præsertim ex nostra Religio-
ne Megala in *3. p. lib. 3. c. 11. n. 4. q. 1.* Duardus in *Bulla Cœ-
næ, lib. 3. canon. 11. q. 9.* ex Societate IESV Scortia in *Bull.
Pon. Epit. c. 66. theor. 420.* Filliuc. *tom. 1. tract. 16. c. 9. n. 247.*
Suarez *de censuris, disp. 21. sect. 2. n. 70.* Reginald. in *praxi,
tom. 1. lib. 9. c. 20. n. 313.* Henriquez *lib. 14. c. 12. n. 6.* & in
Glossa littera V: Ex Dominicanorum familia doctissimus
Soufa in *Bulla Cœnæ, c. 12. in notat. ad text. n. 3. & disp. 67.*
Idem docet Altherius *de censuris, tom. 1. disp. 12. lib. 5. c. 4.*
§. quod verum est. Gambacurta *tract. de cas. referu. c. 11. n. 4.*
Sayrus *de censuris, lib. 3. c. 15. n. 8.* Bellettus in *disquis. cler.
p. 1. tit. 3. §. 2. n. 26.* Coriolanus in *Bulla Cœnæ, excomm. 11.*
& ante illos Nauarrus in *Manuali, c. 27. n. 67.* quem postea
sequutus est pius, & doctus Iuriconsultus Martha *de iu-
risd. p. 2. c. 34. n. 24.* quicquid nimis audacter sentiat Perei-
ra *vbi supra*, & Salzedus *in Addit. ad pract. crimin.* Diaz
c. 102. ita vt ex ipsis Iuriconsultis Hispanis non audeat
falem sententiam consulere Ioseph Sesse *de inhibitioni-
bus, c. 8. §. 3. n. 103.* & 104. & periculosam vocat Ioan. de
Heuia in *Curia Philippica, p. 3. §. 3. n. 30.*

Nec valet dicere: Ergo Principes debent impunè in
regnis suis relinquere Episcopos, & Clericos seditiosos,
& perturbantes pacem, & reipublicam: nam respondeo,
quòd in similibus casibus Episcopi, & Clerici possunt à
Summo Pontifice, & à suis Iudicibus reprimi, ac puniri,
id iuste poscentes Principes ad bonum publicum; quòd
si tanta adesset necessitas, quòd clarè, & euidenter pericu-
lum esset in mora; tunc, vt notat Molina *tom. 1. tract. 2.
disp. 31. concl. 4.* Salas *de legib. tract. 14. disp. 14. sect. 9. n. 111.*

Tanner. in *2. 2. disp. 4. quest. 4. dub. 1. num. 30.* aduersus Cle-
ricos, & Episcopos per modum iustæ defensionis, liceret
Principi sæculari facere id, quòd recta ratio ad impe-
diendum damnum reipublicæ imminens, necessarium esse
dictauerit. Et idè Ceuallos mutans sententiam *vbi supra
tract. de cognit. per viam viol. part. 2. q. 77. n. 9.* & Vgolin. in
Bulla Cœnæ, c. 11. part. 2. vers. aut eos §. 1. n. 3. in fin. docuit,
tunc Principes sæculares posse Episcopos expellere à re-
gno, & suis Diocesiibus, sine timore excommunicatio-
nis, quando id faciunt de licentia Romani Pontificis,
vel quando graue scandalum, & periculum reipublicæ
timetur: quòd vt moraliter contingat, vix credi potest, &
Romanus Pontifex consuli non potest: quòd etiam lo-
quens de Clerico docuit Salsedo in *pract. Bernardi Diaz
cap. 141. lit. B.* Et ratio est: quia, quando non adest pericu-
lum in mora, non habet locum modus iustæ defensionis:
nam conditio necessaria ad iustam defensionem est, vt
efficiatur cum moderamine inculpatæ tutelæ: sed quan-
do princeps potest à Summo Pontifice, vel Prælato ec-
clesiastico defensionem postulare, non inculpatè se de-
fendit: ergo, &c. Vide Suarez *contra Regem Angliæ, lib. 4.
cap. 34.* & alios.

An Princeps secularis possit punire Clericum de-
linquentem, ratione officij, sibi ab ipsomet
Principe concessio.

RESOLVT. XIX.

Affirmatiuam sententiam docet Borrell. *de pract. Reg.
cath. c. 71. n. 34.* Anguiano *de legib. lib. 2. comr. 21.
n. 58. & 59.* Suarez *contra Regem Angliæ, lib. 4. c. 34. n. 26.*
Layman. in *Theol. mor. lib. 4. sr. 9. c. 4. n. 3.* Cenedo in *collect.
iur. can. p. 1. collect. 37. n. 16.* qui citat Doctores. Idem docet
Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 99.* & Ceuallos *tract.
de cognit. per viam violentia. part. 2. q. 65. n. 14.* vbi sic alle-
git: [Quando algun Ecclesiastico delinque en el officio,
que tomò come si es Medico, Boticario, ò Abogado, ò tu-
tor, ò curador de alcun menor, ò tiene officio de su Mage-
stad Præsidente de hazienda, ò Consejero, y delinque en
el, ò vende el Clerigo con medidas falsas su mercaderia,
y en otros casos semejantes, porque entonces, ratione offi-
cij potest puniri in bonis, & Iudex sæcularis est compe-
tens]. Ita Ceuallos, qui citat multos alios.

Sed contrarium asserendum est: & ita docent commu-
niter Theologi, vt Megala in *3. part. lib. 3. c. 11. n. 26. & 36.*
Bonac. *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 24.* Ambrosin. *de
immunit. Eccles. c. 20. n. 54.* Duardus in *Bull. Cæn. lib. 2. can.
15. qn. 21. n. 273.* vbi sic ait: [Clericus trahi non potest ad
forum sæculare etiam ratione officij sibi concessi à Prin-
cipe sæculari, si in eo delinquat, nec etiam ratione cuius-
cunque artificij, si quam artem exerceat, quæ Consules
habeat, ac Primates, apud quos illius artificij iurisdictione
resideat.] Ita ille. Et hanc sententiam docet etiam Eras-
mus Cochier *de iurisd. tom. 2. p. 3. q. ult. n. 1. & 2.* Zanardus
in *direct. Confess. tom. 3. cap. 50. fol. 285 in fin.* D. Carolus de
Grassis *de eff. Cler. eff. 1. n. 82.* asserens, in hoc regno ita
fuisse obseruatum in causa cuiusdam Equitis Hierosoly-
mirani, qui officium Capitaneatus exerceuit in Ciuitate
Calatagironis, & alia vice in Patrimonio.

Nec valet dicere, quòd non punitur in persona, sed
in bonis: quia respondeo, quòd non solum personæ Cleri-
corum, sed eorum bona sunt exempta à iurisdictione laï-
cali, & idè idem Duardus *n. 31.* inuehitur in quosdam
Iudices, qui puniunt Clericos pœna pecuniaria, & pro
pœna corporali eos ad Episcopos remittunt: quia dicta
bona Clericorum sequuntur priuilegium personæ, vt idem
notauit *n. 52.* Genuensis in *praxi, cap. 8. n. 5.* Soufa in *Bulla
Cænæ, c. 20. disp. 95. n. 4.* & idè Abbas in *cap. qualuer. de iu-
diciis, num. 8.* ita asseruit: [Certum est, quòd si persona
exempta est: ergo etiam res.] Vnde nostram sententiam
docet Iuriconsultus Martha *de iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 127.
n. 5.*

n. 5. Vide etiam Riccium in praxi tom. 2. resol. 413. num. 2. & Barbofam in Collect. tom. 1. lib. 3. tit. 50. c. 2. n. 4. Francisc. Marc. part. 3. decis. 479. num. 4. & 5. Caballum resol. crim. cas. 64. & alios.

An persona ecclesiastica, quæ commiserunt crimen læsæ maiestatis, per Principes, sæculares, & eorum Iudices puniri possint.

RESOLVT. XX.

Affirmatiuè videtur respondendum ex Constitutione Regni Neapolis de personis, qua cauetur, quòd si Clericus commiserit aliquod delictum, debet iudicari, & condemnari per suam Episcopum, & non per Iudicem sæcularem; excepto, si commiserit crimen prodicionis contra Regem: & ibi Glossa dicit, si esset crimen læsæ Majestatis. Deinde in multis partibus vi consuetudinis vigentis Clerici rebelles à iudice sæculari puniuntur. Et hanc opinionem docet etiam nouissimè Callistus Ramirez in tract. de lege regia §. 27. n. 11. qui in Glossa litera D, citat multos alios.

Sed hæc sententia non potest sustineri, & contrariam communiter docent Theologi, & Iurisperiti, vt Vignanius tr. de immunit. Eccl. disp. 2. concl. 2. Bellettus in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 1. n. 4. vbi pro hac sententia citat tredecim Doctores. Idem docet Pesantius tract. de immunit. Eccl. disp. 13. Zanardus in direct. Confess. tom. 3. c. 50. Valenzuela in defensione cens. Pauli V. part. 4. n. 70 & ita nouissimè anno 1600. vt notauit Genuensis in praxi, c. 72. per totum, in casu quodam atrocissimæ rebellionis cuiusdam Religiosi, qui aliquas terras Regni Neapolitani in manus Turcarum tradere volebat, declarauit Clemens VIII. nam, cum Fiscus allegaret, pro tali delicto quendam Clericum Neapolitanum olim fuisse decapitatum, dictum fuit malè iudicatum. Et dicta causa fuit à dicto Summo Pontifice commissa Nuncio Neapolitano, dato adiuncto alio Consiliario Clerico; tamen, vt in illo iudicio interueniret, tanquam delegatus à Sede apostolica. Et ideò asserit Genuensis: [Hæc disputatio in hoc Regno finem accepit, vt cognitio talis criminis pertineat ad Ecclesiasticum, nisi causa delegetur à Summo Pontifice, quæ delegatio facta à Clemente VIII. demonstrauit, apud Iudices laicos, circa tale crimen, nullam extare iurisdictionem.] Vnde cautè legendus est Ramirez vbi supra.

Ad argumenta in contrarium respondeo, illam Constitutionem nullius fuisse roboris: quia Princeps laicus nullam habet iurisdictionem in Ecclesiasticos; & ideò non potest condere legem, quòd Clerici committentes crimen læsæ maiestatis iudicentur à Iudice laico. Ad consuetudinem verò allegatam respondeo, esse corruptelam, nec vis vlla præscriptionis, & longæ consuetudinis ius dare potest Iudici laico: quia in laicum potestas ecclesiastica cadere non potest, vt supra probatum est. Ergo, &c. Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Cabed. par. 2. decis. 83.

An Iudex laicus possit citare Clericum creditorem, in confectiõne alicuius inuentarij?

RESOLVT. XXI.

Hic casus est practicabilis: quia in confectiõne inuentarij citandi sunt omnes creditores, & legatarij, de quorum præiudicio agitur. Aliqui igitur respondent, posse Iudicem sæcularem in tali factõ, per edictum vel specialiter citare Clericum creditorem, dum non expressè citetur ad comparandum, sed cum illa conditione, & qualitate: *Si sua putauerit interesse.* Et ratio est: nam talis citatio non est vera & simplex citatio; sed potiùs monitio, vt compareat, si voluerit; quæ de iure non supponit iurisdictionem, & superioritatem; & sic non arctat citatum ad necessariò comparandum. Et ita docent commu-

niter Iurisconsulti, quos citat, & sequitur Ceuallos tract. de cogit. per viam violentia, part. 2. q. 78. n. 3. & seq. Ioan. de Heuia in curia Philippica, part. 1. §. 5. n. 31. Gironda de gabellis, p. 4. §. 1. num. 18 & alij.

Sed contrariam sententiam docet Duardus in Bulla Cœna, lib. 2. canon. 15. q. 11. n. 50. vbi sic asserit: [Ecclesiastici non possunt trahi ad Curias sæculares pro confectiõne inuentarij. Hinc hæres, cum vult hæreditatem adire cum beneficio legis, & inuentarij, quanuis super illius confectiõne citandi sint omnes creditores, & legatarij; nihilominus, si Clerici sunt, non possunt citari per Iudicem sæcularem illius loci, vbi bona hæreditaria sunt, vel vbi hæres domicilium habet; sed debent moneri per Iudicem ecclesiasticum: quia Clerici non possunt compelli ad comparandum coram Iudice laico vigore generalis edicti. *Si sua putauerit interesse.* quoniam istæ citationes editionales à iure communi sunt, exorbitantes.] Ita Duardus: quòd antea docuerat Martha de iurisdict. part. 4. centur. 1. casu 38. n. 8. Et idem docet Bonacina de legibus, disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 27. Ambrosinus de immunitat. ecclesiast. c. 22. n. 73. & alij.

An Iudex laicus possit compellere Clericum ad restituendum depositum, quoties se obligauit restituere in Tribunali Iudicis sæcularis?

RESOLVT. XXII.

Affirmatiuam sententiam docent non pauci Iurisconsulti, vt Guttierrez de tutelis, p. 3. c. 1. n. 9. Ioann. de Heuia in Curia Philippica, part. 1. §. 5. n. 23. Salgado de protectione regia, tom. 1. part. 4. c. 14. n. 105. Borrellus de præstan. Regis Cathol. c. 71. n. 204. Mexia in pragmatic. taxe panis, conclus. 5. n. 35. cum aliis citatis à D. Carolo de Grassis de effect. Cler. effect. 1. n. 855. & nouissimè Bobadilla in polit. tom. 1. lib. 2. c. 28. n. 130. vbi sic ait: [Si el Clerigo fueffe depositario de alguna cosa de voluntad de la parte, ò por mandado del Iuez seglar, podra ser compelido por el à la restitucion del deposito, no por te la, y orden de iuyzio, ni por pena criminal, si no executiuamente por toma de bienes.] Ita ille.

Sed hæc sententia non admittitur à sapientissimo Iurisconsulto Sarro lib. 3. conf. 396. n. 33. Belletto in disquis. cleric. p. 1. tit. 3. n. 37. Bonacina de legibus, disp. 10. quest. 2. punct. 1. §. 1. num. 26. Ambrosino de immunit. Eccl. c. 20. n. 53. & à nostro P. Duardo in Bulla Cœna, lib. 2. canon. 15. q. 11. n. 36. vbi docet, Clericos deputatos depositarios, non posse per Iudices laicos compelli ad restitutionem depositi, vel sequestri. Et Iurisconsulti, Ceuallos tract. de cognitione per viam violentia, p. 2. q. 76. n. 16. & Martha de iurisdict. p. 4. cent. 2. cas. 104. n. 9. admittunt, sententiam contrariam Bobadillæ, & aliorum, quoad cognitionem, non autem quoad executionem; & ideò putant, posse Iudicem laicum declarare, Clericum debere depositum restituere; sed non posse executionem huius sententiæ, ad restituendum depositum, contra Clericum exercere: sed hoc à Iudice ecclesiastico faciendum esse affirmant.

An Iudex laicus possit citare Clericum ad exhibenda iura sua coram eo, quando eius debitor petit dilationem ex consensu maioris partis creditorum, vel si velit beneficium cessionis bonorum obtinere?

RESOLVT. XXIII.

Hic casus frequenter in praxi potest accidere; & ideo dicam hîc quid sentiunt Doctores. Affirmatiuam sententiam docet Ceuallos tr. de cognitione per viam violentia, p. 2. q. 72. n. 3. Afflictus decis. 280. n. 7. & ex nostris regnicolis Mastrillus decis. 79. n. 5. cum aliis. Et ratio est: quia

quia in tali casu Clericus non conuenitur, vt reus; sed prouocatur, vt actor ad comparandum, & docendum de suo iure: neque in tali casu præindicatur iurisdictioni ecclesiasticæ; neque fit in damnum, & præiudicium Clerici, sed in eius vtilitatem: nam, si reliqui creditores recuperent sua debita, & ipse non compareat, & ostendat sua credita, remanet sine debito; & tenetur postea litigare contra cæteros creditores, intentando reuocatoriam coram Iudice laico.

At, is non obstantibus, contrariam sententiam docet noster P. Duardus in *Bulla Cæn. lib. 2. can. 15. qu. 11. n. 53.* vbi sic ait: [Debitor laicus: petens admitti ad miserabile beneficium cessionis bonorum, vel ad remissionem partis suorum creditorum, non potest trahere Clericum ad forum sæculare; sed debet adire Iudicem Ecclesiasticum: nisi debitor detineretur in carceribus ad instantiam Clerici creditoris: nam tunc per viam reconuentionis potest petere contra Clericum admitti ad beneficium cessionis.] Ita Duardus. Et ita etiam antea docuerat Martha de iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 123. n. 9. & seq.

An Iudex laicus possit punire Clericos, qui sine habitu, & tonsura immiscunt se in delictis grauissimis?

RESOLVT. XXIV.

Affirmatiuè respondent aliqui Iurisperiti: putant enim Clericum facinorosum; qui dimisso habitu clericali immiscet se enormitatibus, fori priuilegium amittere, & conueniri, & puniri posse per Iudicem sæcularem. Ita inter multos docet Ioan. de Henia in *Curia Philippica. p. 3. n. 30.* Riccius in *praxi, tom. 2. resol. 172. num. 2.* Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 95.* vbi sic ait: [Si el Clerigo, dexado el habito, y tonsura clerical por vn año, ò mas, consetiessè delitos enormes, y cruales, como serian homicidios, furtos, sacrilegios, adulterios, falsos testimonios, ò violencias publicas, y se mezclasse en otras torpedades detestables, y perseuerasse en ellas viniendo suelto; y dissolutamente, entonces el Clerigo: ora sea en ordenes menores constituido, ora en mayores, pierde el priuilegio de canon, y del fuero: y podrá el corregidor, sin encurrir en excommunicacion, y sin que proceda à moneftacion, secrestar le sus bienes, prendetle, y atormentarle, y sin degradacion castigarle en pena de muerte.] Ita ille, qui in *Glossa, littera B.* adducit plures Doctores ita sentientes, & præcipuè Alex. de Neuo *conf. 59.* Verum est; quòd postea in *n. 96.* limitat hanc sententiam, quando delictum commissum aded esset reipublicæ perniciosum, vt pium sit illud punire.

Sed hæc sententia, quoad Clericos in factis constitutos, est prorsus exterminanda à Tribunalibus; & contra Bobadillam instat ferè omnes Doctores, & Theologi. Ideò dicendum est, supradictum Clericum non posse à iudice sæculari puniri, nisi antea præcesserit trina monitio; aliàs à suo Iudice ecclesiastico est puniendus, etiam si perpetrasset quodlibet atrocissimum delictum. Et ita docet Ceuallos *tract. de cognitione per viam violentiæ, p. 1. q. 76. n. 6. & seq.* qui citat plurimos Iurisperitos. Idem docet Bellettus in *disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 7. n. 3.* & alij penes ipsum. Ex nostris hanc sententiam aduersus Bobadillam defendit Megala in *3. p. lib. 3. c. 11. q. 1. n. 31. & 32.* Ex Societate IESV Filiucius *tom. 1. tract. 16. c. 11. n. 314.* cum alijs. Et ratio desumitur *ex cap. in audientia 25. de sent. excomm.* ibi [Huiusmodi Clerici, si à Prælato tertio commoniti militaria noluerint arma deponere, de priuilegio Clericorum subsidium aliquod habere non possint.] Et in *cap. fin. de vit. & honest. Cler.* sic habetur: [Mandamus, quatenus; si tales tertio à te commoniti, ab huiusmodi non respiciant; sed prætermittis diuinis Officijs, negotiationibus institerint supradictis, cum eo facto priuilegium abiciant clericale.] Ex quibus clarè apparet, Clericum, ante

trinam monitionem non esse priuandum priuilegio fori, nec Curia sæculari tradendum. Et hanc sententiam præter DD. citatos tenet amicus heu! quondam noster, D. Carolus de Grassis *de effect. cler. eff. 1. n. 891.* Martha *de iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 135.* Barbosa in *collect. tom. 2. lib. 5. tit. 39. c. 25. n. 2.* Ambrosinus *de immunit. Eccles. c. 17. n. 16.* Bonacina *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 6.* & alij penes ipsos. Nec obstat *c. perpendimus, de sent. excomm.* nam ibi Summus Pontifex, vt communiter tenent Doctores, non agit de priuilegio fori, sed de priuilegio canonis, vt notat Coninch. *de Sacram. disp. 14. dub. 15. n. 160.* Bonacina, Ambrosius, Barbosa, & alij penes ipsos. Nec obstat etiam aduersus nostram principalem conclusionem, quòd Decian. *lib. 2. conf. 82. n. 9.* afferat Bullam Pauli III. anno 1542. qua conceditur licentia Iudicibus sæcularibus, procedendi contra Clericos in atrocissimis delictis: nam respondeo cum Ceuallos *tract. de cognitione per viam violentiæ. p. 2. q. 102. num. 4.* dictam Bullam non extare. Notandum est etiam, quòd ad priuandum Clericum priuilegio fori, ad hoc, vt dicatur se in enormitatibus immiscere, requiritur primò, vt incedat sine habitu, & tonsura. Secundò, non sufficit vnum delictum; sed plura requiruntur. Tertio, necesse est, vt in enormitatibus comprehendatur: comprehensus autem dicitur, si in flagranti fuerit captus; vel, si ipse, antequàm opponat de priuilegio clericali, delictum fateatur, seu de eo sit legitime conuictus; vel, si crimen sit adeò notorium de facto, vt nullus sit inficiationi locus. Et ita docet doctus Barbosa in *collect. tom. 2. lib. 5. tit. 9. c. 1. n. 2. 3. & 4.* quæ sunt valdè notanda. Vide etiam eundem Barbosam *ibid. tit. 33. c. 27. per totum.* Sed de hac quæstione vide infra in *Resolut. seqq.*

An Iudex laicus possit iudicare causam Clericorum, qui hæreses sunt alicuius sæcularis, causa ante eius mortem coram se incepta?

RESOLVT. XXV.

Affirmatiuè communiter respondent, & tenent Doctores, quos citat, & sequitur D. Carol. de Grass. *de effect. cler. eff. n. 282.* quibus ego addo Ioan. de Henia in *curia Philipp. p. 1. §. n. 20.* Castillo *part. 1. decis. 2.* Coriolanum in *Bulla Cæn. excomm. 16. fol. mihi. 945.* Megalam in *3. par. lib. 3. c. 10. n. 59.* Grassium in *decis. p. 1. lib. 4. c. 18. num. 128.* Rodriguez in *summa nouissima, tom. 1. c. 216. n. 15.* Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentiæ. p. 2. q. 70. n. 9.* qui citat plures Iurisperitos, & Reginald. *tom. 1. lib. 9. c. 23. n. 352.* vbi sic ait. [Clericus, ratione hæreditatis, quam accipit à laico subiicitur foro sæculari: & ideò omnes lites, quæ inceptæ fuerint viuente laico defuncto, ipse Clericus hæres coram eodem sæculari Iudice prosequi debet. Aliæ autem lites circa bona defuncti, vel actiones, venite debent ad Iudicem Ecclesiasticum.] Ita ille.

Sed non desunt Doctores, qui contrariam sententiam docent, vt Bonac. *de leg. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 25.* & Ambrosinus *de immunit. Ecc. c. 20. n. 45.* qui asserunt, quòd Clericus hæres laici non tenetur coram Iudice sæculari prosequi litem iam ceptam contra laicum, cui successit, sed denuò erit super eadem re, vel actione, coram Ecclesiastico conueniendus. Et ratio est: quia militat eadem ratio exemptionis, vel si lis sit incepta, vel non. Et sequeretur ex contraria sententia magnum inconueniens; nempe, quòd sequuta sententia condemnatoria contra Clericum hæredem laici, ista sententia feruiret de vento, postquam exequi non posset, nisi per Iudicem Ecclesiasticum, qui, cum non subiaceat eidem Principi, cui subest Iudex laicus, non teneretur dictam sententiam exequi. Vide etiam M. Anton. *lib. 1. resolut. 49. numer. 2.* vbi probat ex multis, quòd instantia inchoata coram Iudice sæculari contra laicum defunctum, cui successit hæres Clericus, non continuatur in Clericum, qui debet propterea conueniri coram Ecclesiastico: & hæc sententia mihi placet.

Notandum

Notandum est etiam, quod prima sententia limitatur à DD. citatis multipliciter, ut patet ex Grasso *ubi sup. n. 290. & seq.* & secundum illam instantia cepta contra Clericum coram Iudice ecclesiastico, debet continuari contra laicum hæredem Clerici, coram eodem Iudice. Sic docet Riccius *p. 4. decis. 118. per totam.*

An Iudex laicus possit punire Clericum pœna pecuniaria: quia reuerentia signa illi non exhibuerit; vel, quia coram ipso deliquerit?

RESOLVT. XXVI.

Affirmatiuè respondet Pereira *tract. de manu regia, p. 1. c. 7. n. 42.* Bobadill. *in Polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 89.* ubi sic ait: [Si el Clerigo commieresse delitto, ò defacato contra los ministros de la iusticia seglar, ò en su presencia, podran le prender para remitirle, porque la giurisdiccion real no queda illusoria, y menos preciada, como quiera que ay algunos Clerigos poco corteses, y otros tan atreuidos, que se precian de no respetar à la iusticia seglar, y de passar delante del corregidor, ò de su teniente estando en el Tribunal, y fuera del sin hazerles cortesia: loqual hecho de malicia es bien refrenar cuerdamente con alguna multa, y pena pecuniaria.] Ita Bobadilla. Sed contra illum, & meritò inurgit noster Megala *in 3. part. lib. 3. n. 35. cap. 11.* aduertendo, priorem casum Bobadillæ haberè tantum locum, quando talis captura esset simpliciter necessaria ad propriam, vel aliorum defensionem: alterum verò casum habere contra se determinationes Bullæ Cœnæ. Et miror equidem, quomodo Bobadilla, & alij sint ita faciles ad condemnandos Clericos in bonis, & pecunia, quasi dicta bona non habeant priuilegium, quod habet Clerici persona & tamen Canones statuunt, ut exempta persona Clerici non possit in rebus molestari, *cap. unico, de Cleric. coniug. n. 5.* qui reddit rationem, ne per vnã viam concedatur, quod per aliam denegatur: & ita docet Genuensis *in praxi, c. 8. n. 5.* Layman *in Theolog. mor. lib. 4. tract. 9. c. 4. n. 13. & c. 5. n. 1.* & Carolus de Grassis *de effect. Cler. effect. 1. n. 13.* Vide *suprà resol. 37.* Sed ad alia transeamus.

An Iudex laicus possit punire Clericum, qui assumpsit habitum clericalem post delictum patratum intentione subtrahendi se à seculari potestate?

RESOLVT. XXVII.

Affirmatiuam sententiam communiter docent Doctores, ut Molin. *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 49. n. 21.* & alij penes Ambrosinum *de immunit. Eccles. c. 19. num. 5.* Menochium *de presump. lib. 6. q. 76. n. 35.* Guttierr. *pract. qq. lib. 1. quæst. 5.* Ceuallus *tract. de cognit. per viam violentia. part. 2. quæst. 44. n. 7.*

Sed non reticebo, contrariam sententiam docere Bonacinam *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 16.* & Episcopum Herniensem M. Anton. Genuensem *in praxi c. 8. n. 5.* ubi sic ait: [Vetior mihi semper visa fuit illa opinio, quod Iudex secularis non potest procedere, nec in causa criminali, nec in causa ciuili, contra laicum conuentum, postea effectum Clericum: quoniã, si confugiens ad Ecclesiã post delictum animo fraudandi Curiam secularem, gaudet immunitate, quanuis remaneat laicus, & ad tempus in ea moretur, multò magis gaudere debet, qui personam suam per Ordinis susceptionem Deo consecrat, ut illi perpetuò famuletur.] Ita ille: quod etiam probat *ex text. in l. qui cum vno. §. reus. ff. de re militari, ubi videtur casus expressus: nam reus capitalis criminis accusatus, si efficiatur miles, non remittitur; sed à Iudice militiæ iudicandus est: multò magis id procedere dicendum erit in effecto milite caelesti. Facit etiam Concilium Tridentinum cap. 4. sess. 23. de*

reform. dum prohibet Episcopis, ordinate illos, qui fraude, ut fugiant iudicium seculare, Ordines suscipiunt: quæ quidem prohibitio frustra fuisset facta, si fraus illos à laica potestate non eximeret. Neque obstat, quod si talis sententia esset vera, multi in perniciem reipublicæ, & eius fraudem, ut euitarent pœnam vltimi supplicij, ordinarentur: nam respondeo, quod satis à sacris Canonibus fuit prouisum, & præcipuè à sacro Concilio Tridentino, ut Episcopi prædictos non ordinent, nisi subtiliter scrutando mores, & vitam: & in specie præcipit non ordinari eos, qui seculare iudicium fugiendi animo, & fraude ordinari veniunt.

Notandum est verò, quod stando in prima sententia, DD. citati asserunt, nou posse Iudicem laicum talem Clericum ordinatum in fraudem punire quoad pœnam corporalem; sed tantum ad pœnam pecuniariam, & confiscationem bonorum. Ita Bellettus *in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 4. n. 3.* qui citat duodecim Doctores. Petrus Cenedo *in collect. iur. can. part. 1. collect. 3. n. 13.* & alij penes ipsum. Molina *tract. 3. disp. 49. n. 22.* & Bonacina *ubi supra.* Sed hoc etiam displicet Genuensi *loco citato* quia, ut *suprà* etiam sæpè dictum est, Canones determinant in specie, ut exempta persona Clerici, non possit in rebus molestari, ne per vnã viam concedatur, quod per aliam denegatur. Et ita habetur *in cap. unico, de cleric. coniug. in 6.* Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Layman *in Theolog. moral. lib. 3. tract. 9. cap. 4. n. 12. & seq.* Suarez *contra Regem Angliæ lib. 4. c. 15. n. 17.* refellentes quandam sententiam Couarr. & Iulij Clari.

Virum Iudex laicus possit in casu contingente cognoscere de clericatu, vel de habitu?

RESOLVT. XXVIII.

Multi Regij ad Iudicem secularem spectare hanc cognitionem contendunt: & sic olim male obseruabatur in nostra Sicilia, & hodie obseruatur multis in locis. Et ita docent, Borellus *de protect. Reg. Cathol. c. 76. num. 308.* Guido Papa *q. 138.* Gratianus *discept. forens. p. 2. c. 190. n. 30.* & alij apud Ceuallus *tract. de cognit. per viam violentia, in Proem. c. 8. n. 39.*

Sed absolutè contrariam sententiam amplectendam esse puto *ex c. si Iudex laicus de sent. excomm. in 6.* Et ita docent communiter DD. Couar. *pract. qq. c. 33.* Zerola *in praxi Episc. p. 1. vers. Cleric. n. 3.* Salzedus *in pract. crim. Diaz c. 62. n. 14.* Marius Anton. *lib. 3. ref. 48.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscien. p. 2. de Sac. Ordin. q. 5. dub. 8. concl. 1.* Molin. *de iust. tom. 4. tr. 3. disp. 49. n. 6. & 11.* Layman *in Theol. mor. lib. 4. tr. 9. c. 7. n. 6.* Ceuallus *ubi sup. tract. de cognitione. &c. p. 2. q. 44. n. 1.* Itaque coram Iudice Ecclesiastico de clericatu, & habitu habenda est discussio, & cognitio; citatis tamen Iudice, & Fisco secularis Curia: & postquam Iudex Ecclesiasticus declarauit, N. Clericum gaudere priuilegio fori, petenda est remissio cum intimatione dictæ declarationis *iuxta cap. Iudex cit.* quæ quidem remissio à Iudice seculari debet fieri sine Clerici dedecore, ut obseruat Marius Antoninus *ubi supra n. 2.* & infra certum terminum, nempe, viginti horarum; aliàs secularis Iudex dictum Clericum non remittens, ultra prædictum tempus *ex d. cap. Iudex.* in excommunicationem incurreret.

Nota verò, quod si captus incedat in habitu laicali, tunc potest detineri per Iudicem secularem, donec Iudex ecclesiasticus ferat declarationem: & dum pendet talis cognitio, Iudex secularis debet supersedere à progressu in causa delicti. Nota etiam, quod si Clericus fuerit comprehensus in habitu laicali, & fama esset publica, & notoria, quod ille esset Clericus; vtique in tali casu remittendus est statim ad Iudicem Ecclesiasticum, & ante cognitionem clericatus. Quomodo autem probetur clericatus, vide Belletum *in disquis. cler. p. 2. tit. 3. §. 14. n. 10.* Quæ autem vestes censendæ sint clericales, in Clericis primæ tonsuræ,

tonsuræ, & initiatis minoribus Ordinibus, vide Bonac. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 17. Couar. pract. qq. c. 31. num. 7. & Iul. Clar. lib. 5. sem. 15. ult. q. 36. num. 13. cum aliis Ambrosin. de immun. Eccles. cap. 23.

An Iudex laicus possit punire Clericos in minoribus constitutos?

RESOLVT. XXIX.

Quando tales Clerici subiiciantur Iudicibus laicis, determinauit sancta Synodus Tridentina, ita loquens in sess. 23. cap. 6. [Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, fori priuilegio gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inseruiat, vel in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola, seu vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versetur.] Ita Concilium: cuius verba nouissime à Iurisco-nsulto Hispano Torreblanca lib. 3. de Magia, c. 9. n. 40. contra communem fuerunt exposita, non de omnibus Clericis minorum Ordinum, sed de his tantum, qui ante decimumquartum ætatis annum versantur, de quibus in præcedentibus verbis fit mentio; vel de incorrigibilibus, & facinorosis, & qui se immiscent sæcularibus; nam ij dispositioni causam dederunt. Sed, licet hæc expositio sit ingeniosa est in contrarium communis DD. sententia: & idè circa prædicta verba, multa scitu digna, non solum Theologi, sed etiam Iurisperiti notantur. Quorum libros quia forsitan multi non habent; in gratiam Confessariorum, ex industria, & non sine labore, quæ in illis dispersa hinc inde inueniuntur, hæc simul colligere conabor; resolutoriè, & breuiter more nostro. Idè

Quæritur primò, vtrum Clericus habens beneficium, sed non deferens habitum, & tonsuram nec alicui Ecclesie deseruiens, gaudeat priuilegio fori. Respondeo, quod Suarez de censur. disp. 22. sect. 1. n. 11. & Ambrosinus de immunit. c. 13. videntur docere, quòd Clericus beneficiatus non gaudeat, nisi alicui Ecclesie deseruiat. Sed hoc est contra mentem Concilij; nam in citatis verbis duos modos distinxit: vnum absolutè, si Clericus primæ tonsuræ habeat beneficium: alium, si tonsuram, & habitum clericalem deferat, & alicui Ecclesie deseruiat: & sic verba Concilij alternatiuè procedunt. Et ita tenet Rodriq. in summ. tom. 1. c. 155. concl. 2. Azeuedus lib. 1. leg. 1. tit. 4. n. 9. Bobadilla in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 120. in glossa, litera E, noster Franc. Aponte lib. 1. conf. 24. Guttier. pract. qq. lib. 1. q. 7. Marius Antoninus lib. 3. resol. 48. n. 22. Ceuallos tract. de cognit. per viam violentia, in proem. c. 8. n. 14. & p. 2. q. 44. n. 3. Bonac. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 10. Hi omnes asserunt, vt Clericus gaudeat priuilegio fori, sufficere, vt habeat tantum beneficium: seruitium verò Ecclesie, vt infra patebit, est necessarium in Clerico incedente cum habitu & tonsura. Vide Riccium part. 4. decis. 357. n. 1.

An, si dictus Clericus habeat tantum titulum, & collationem beneficij, non autem possessionem, gaudeat fori priuilegio, & sit à iurisdictione laica exemptus?

RESOLVT. XXX.

Negatiuè respondet, ex Theologis Lopez p. 1. c. 286. & ex Iuristis Iulius Clarus lib. 5. §. fin. quæst. 36. n. 21. & alij.

Sed contrarium asserendum est cum Anastaf. Germo- nio lib. 3. c. 15. n. 59. Gigante de personib. c. 94. n. 11. & ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem, notauit Parisius de resignat. benef. lib. 7. q. 1. n. 47. Et ratio est: quia per solam collationem, & titulum beneficij, etiam sine eius possessione, quis dicitur beneficium habere, vt docet

Antonini Diana Pars I.

Romanus conf. 350. Couar. lib. 3. var. c. 16. Vide etiam Bonacinam de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. num. 12. vbi ex professo probat hanc sententiam: quæ quidem sententia procedit etiam in Clerico possidente quidem beneficium, sed sine redditibus; quia habet titulum beneficij: & hoc solum requirit Concilium hæc: & beneficium sine redditibus assignatur in fauorem alterius; & Episcopi titulares faciunt omnia, quæ solent facere ceteri Episcopi: & tamen, ex suis Episcopatibus nullos redditus percipiunt. Ergo, &c. Et ita docet noster D. Carolus de Grassis de eff. cler. eff. 1. num. 1224.

An Clericus, qui habet pensionem tantum super aliquo beneficio, gaudeat, tanquam beneficiatus, priuilegio fori, ita vt exemptus sit à iurisdictione seculari?

RESOLVT. XXXI.

Non gaudere respondet Azeuedus tom. 1. lib. 1. leg. 1. tit. 4. n. 5. Recopil. Gonzales ad reg. 8. cancell. Gloss. 5. §. 5. n. 6. D. Carol. de Grassis de eff. cler. eff. 1. n. 1198. Bonac. de reg. disp. 10. q. 2. punct. 1. n. 11. Flaminius de resign. benef. lib. 1. q. 11. n. 70. & lib. 2. q. 15. n. 15. qui cum Gonzales asserit, ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem, 19. Iulij, 1586. his verbis: Cui reseruata fuit pensio, si non incedit in habitu, & tonsura non gaudet priuilegio fori.

Sed contrariam sententiam docet Suarez contra Regem Anglia, lib. 4. c. 26. n. 9. Zerola in praxi Episc. verb. Clericus, §. 2. ver. ex hac doctrina. Lassarte de decim. vendit. c. 19. n. 24. Rodriguez in summ. tom. 1. c. 155. n. 11. & Salzedus in pract. crim. Diaz c. 64. n. 10. vbi ita consuluit in Academia Complutensi anno 1584. & ita iudicatum fuisse in Supremo Concilio Regis, testatur. Addè etiam, quòd Armendariz in addit. ad Recopil. leg. Nauar. lib. 2. tract. 19. de foro compet. n. 5. & 7. testatur, ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem.

At Bellertus in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 8. n. 11. & alij conantur concordare supradictas sententias: asserunt enim, quòd prima opinio loquitur in casu, quo pensio non excedit summam sexaginta ducatorum auti de camera, vt in Bulla Sixti V. quæ incipit, Pastoralis. sub anno 1589. Marcus verò Antoninus Cucchus lib. 5. tit. 8. num. 17. aliter concordat: dicit enim, quòd si Clericus habeat pensionem loco tituli beneficij, reputatur vt beneficiarius, & per consequens gaudebit priuilegio fori: secus autem, minimè gaudebit. Vide etiam Ceuallos tract. de cognit. per viam violentia, part. 2. quæst. 62. n. 31.

An Capellanus, cui capella in perpetuum, vel in titulum fuerit à Papa, vel Episcopo assignata, gaudeat priuilegio fori?

RESOLVT. XXXII.

Respondeo affirmatiuè: nam beneficium ecclesiasticum, dicta Capellania iudicatur. Et ita docet Azozius part. 2. lib. 10. c. 3. q. 5. Nauarr. de Horis can. c. 20. n. 17. Salsedus in pract. crim. Diaz c. 64. n. 12. & alij. Secus autem, si habeat Capellaniam, seu beneficium vulgariter dictum, seruitium Missarum: quoniam tales Capellanie non dantur in titulum, nec in perpetuum, sed sunt amouibiles; nec veniunt appellatione beneficij, vt notauit Azeuedus tom. 1. lib. 1. leg. 1. tit. 4. num. 7. Recopil. & alij. Et ita etiam gaudere priuilegio fori dicendum est, si Clericus habeat præstimonium, seu fratransiam, si dictum tamen præstimonium possideat in titulum perpetuum, & aliquod spirituale annexum habeat: nam cum istis conditionibus, præstimonium pro beneficiis habentur. Et ita probat Azeuedus vbi supr. Menochius conf. 201. n. 56. Parisius de resignat. benef. lib. 1. quæst. 1. ex num. 124. Gonzales ad reg. 8. Cancell. gloss. 5.

glos. 5. §. 2. n. 11. Gasias de benef. tom. 1. p. 1. c. 2. n. 117. Bonac. de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 11. & alij.

An Clericus gaudeat privilegio fori, & sit à laïca iurisdictione exemptus; si tantum desorat habitum, & non tonsuram; vel è contra?

RESOLVT. XXXIII.

Negatiuè respondent Bellett. in *disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 8. n. 7.* & Riccius *part. 4. decis. 154. n. 8.* qui notant ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem. Et ratio est: quia Concilium Tridentinum loquitur copulatiuè; nempe, vt clerici deferant habitum, & tonsuram, & alicui Ecclesie deseruiant.

Non reticebo tamen Marium Antoninum Maceratensem, Vicarium Generalem Cardinalis Borromæi, contrarium asserere in *suis variis resolutionibus, lib. 3. resol. 48. num. 5.* vbi tenet, Clericum inuentum sine habitu, sed cum tonsura; vel cum habitu, & sine tonsura; gaudere priuilegio fori. Et Capiblanco *de offic. Bar. prag. 8. cap. 3. num. 28.* putat, dimissionem tonsuræ non esse tantæ solennitatis, si cætera concutrant: & citat Barbosam. Notandum est etiam contra Guttierrez *qq. canon. lib. 1. c. 12. num. 9.* Mexiam in *prag. taxa panis, conclus. 1. num. 31.* & alios, Clericum gaudere priuilegio fori, si tempore capturæ inueniatur sine vestibus clericalibus, dummodo tempore delicti illas gestauerit. Et ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem anno 1586. notauit Marius Antoninus *vbi supr. lib. 3. resol. 48. n. 7.* & docet Sanch. *de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 46. n. 10.* qui multos alios citat. Et ratio est: quia ad gaudendum priuilegio fori, non attenditur, nisi tempus commissi delicti: patum ergo refert; si tempore capturæ Clericus sine habitu inueniatur; si tamen tempore, quo commisit delictum, illum gestauerit.

An Clericus, qui aliquando dimittit habitum, & tonsuram, amittat priuilegium fori; & Index laicus possit illum punire?

RESOLVT. XXXIV.

Respondeo negatiuè: & vt amittat supradictum priuilegium, opus est tanta perseuerantia in dimissione habitus, vt publicè æstimetur, vt laicus. Ita Prosper de Augustino in *addit. ad summam Quaranta, vers. Habitus clericalis.* Layman in *Theol. moral. lib. 4. tract. 9. c. 6. num. 2. asser. 1.* Suarez *de cens. disp. 22. sect. 1. num. 11.* Bonacina *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 14.* vbi asserit, Sacram Cardinalium Congregationem declarasse, Clericum, qui dimisso clericali habitu homicidium commiserat, & sine clericali habitu à laïca potestate captus fuerat, remittendum esse ad forum ecclesiasticum: quia non præsumitur dimisisse habitum animo illum deferendi; sed, vt commodiùs delictum perpetraret: quod est valdè notandum: & hoc etiam notauit Capiblanco in *tractat. de offic. Bar. prag. 8. part. 3. n. 34.*

An verò requiratur trina monitio, vt Clericus incedens sine habitu, & tonsura perdat priuilegium fori? Respondeo, quòd de iure antiquo requirebatur, vt patet *ex cap. finali, de vita. & honest. Cleric.* Sed hodie de iure nouo Concilij Tridentini non requiritur: nam dictum Concilium loquitur cum dictione, *nisi*, quæ excipit *iuxta leg. actione. Cod. de action. & Decium in cap. si pro debilitate, ff. de offic. deleg.* & ita docent Marius Antoninus *lib. 3. resol. 48. n. 7.* & Riccius *part. 4. decis. 154. n. 4.* qui testantur, ita fuisse declaratum à Sacra Cardinalium Congregatione: & ita tenet Bellettus in *disquis. cler. part. 1. tit. 3. §. 8. n. 6.* & alij.

An Clericus incedens cum habitu, & tonsura, sed non deseruiens alicui Ecclesie; gaudeat priuilegio fori?

RESOLVT. XXXV.

Affirmatiuè respondet Marius Antoninus *lib. 3. resol. 48. n. 14.* Sed negatiuam sententiam docet Bonac. *de legib. disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 10. & 15.* Ambrosinus *de immunit. Eccl. c. 17. n. 13.* Menochius *tom. 10. conf. 912. n. 27.* & alij. Et ratio est: quia, vt *suprà* diximus, Concilium loquitur copulatiuè, videlicet, vt Clericus deferat habitum, & tonsuram, & alicui Ecclesie deseruiat.

Notandum est tamen, quòd dicta licentia Episcopi deseruiendi in certa Ecclesia, sufficit, vt obtineatur ore tenus; nec sufficit, vt bis, vel ter talis Clericus deseruiat: quia verba Concilij requirunt actum perseuerantium. Verum tamen est, quòd verba Concilij non sunt intelligenda ita literaliter, & rigidè, id est, pro omni tempore; sed pro maiori parte ipsius. Et ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem testatur Riccius *p. 4. decis. 154. n. 5.* & Capiblanco *in tract. de officio Bar. prag. 8. p. 3. n. 30.* cum Gratiano in *discept. tom. 3. cap. 440. num. 6.* Vnde, si aliquo impedimento fuerit dictum seruitium interpellatum, gaudebit vtique Clericus priuilegio fori, & sufficit, si ante mensem, quo perpetratum fuit delictum, inueniatur dictum seruitium præstitisse, licet Concilium loquatur de præfenti, ibi: *Inseruit.* & ibi: *Verfetur.* nam dicta verba intelligenda sunt moraliter. Et tandem nota, quòd supradicta verba intelligenda sunt de seruitio spirituali; & non sufficit seruitium in temporalibus; & aliqui addunt, non sufficere seruitium, si præbetur alteri Ecclesie, quàm illi in qua mandauit Episcopus.

Sed contrariam sententiam tenendam esse puto, quam docet Capiblanco *vbi supr. n. 32.* & Riccius *part. 4. decis. 111. n. 5.* vbi ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem testantur. Et ita consuluisse nostrum doctissimum Aponte, notauit Prosper de Augustino in *addit. ad summam Quaranta, verb. habitum Clericorum,* quod asserit, etiam procedere, si dictus Clericus deseruierit Capellæ existenti in Ecclesia, quæ ab ipso confraternitati laïcorum, pro Oratorio esset assignata. Et ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem obseruat Riccius *part. 4. decis. 154. num. 2.*

Sed hæc dicta sufficiant circa exemptionem Clericorum in minoribus à iurisdictione laïcali, & intelligentiam verborum Concilij Tridentini, circa quæ hoc vnum addam; hæc Concilium loqui tantum de priuilegio fori, & non Canonis, & idèd percutiens Clericum non deferentem habitum, & tonsuram, incurrit in excommunicationem Canonis, *Si quis.* Et ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem, testatur Gonzales in *regul. 8. Cancellar. Gloss. 5. §. 5. n. 7.* & docet Bellett. in *disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 8. n. 59.* Vnde cautè legendi sunt Auendañus *de exeq. mand. p. 1. cap. 22. n. 12.* & Menochius *lib. 6. presumpt. 76. num. 12.* asserentes, non incurtere excommunicationem illum, qui percutit Clericum repertum in habitu laïcali. Sed ad alias circa immunitatem ecclesiasticam quæstiones deueniamus.

An Princeps possit imponere, & exigere gabellas, à Clericis in minoribus constitutis?

RESOLVT. XXXVI.

DE Clericis primæ tonsuræ affirmatiuè respondet Angles in *4. tom. 2. de restit. vestig. diff. 5.* Lassarte *de decim vendit. c. 19. n. 21.* Guttierrez *pract. q. lib. 1. q. 8.* Ledesma in *summa, tom. 2. tract. 17. c. 2. concl. 27.* & Ioan. de la Cruz in *direct. conscient. p. 1. præcep. 7. art. 3. conclus. 1.*

Sed stando in iure communi, contrariam sententiam prorsus amplectendam esse puto: nam omnes Clerici, etiam

etiam primæ tonsuræ, gaudent exemptione gabellarum, vt notat Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 270. num. 5.* Malderus, Lessius, & alij, *vbi infra*: & colligitur *ex cap. fin. de vita, & honest. Cler. ex cap. quanquam. de censibus, & ex l. Presbyteros. C. de Episc. & Cler.* Dixi stando in iure communi: nam in aliquibus Regnis, Clerici in minoribus constituti, si actu beneficium non habent, non sunt exempti ab onere gabellatum, vt notant Aragon. *in 2. 2. q. 62. art. 3.* Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 263. & 283.* Ioan. de Heuia *in tract. de commerc. lib. 1. cap. 14. num. 9.* Flores de Mena *lib. 2. q. 21. n. 199.* Felicianus *de cens. lib. 2. cap. ult. n. 13.* Gironda *de gabellis, p. 7. n. 7.* Rodriquez *in summa tom. 1. cap. 75. conclus. 14.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. p. 1. precept. 7. q. 7. art. 3. dub. 1. concl. 1.* & alij penes ipsos. Et hoc stante consuetudine, à Romano Pontifice scita, & approbata, vt obseruant Vasquez *opusc. de restit. cap. 6. §. 1. num. 33.* Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 5. num. 39.* Malderus *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 8.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 270. num. 5.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 44. dub. 4. n. 12.* & Salas *de legibus, q. 96. tract. 14. disp. 14. sect. 11. num. 121.*

Sed hanc consuetudinem, & Doctorum opinionem refellit ex Theologis Hispanis Garfias *de beneficiis, tom. 1. part. 2. cap. 3. à num. 1. usque ad 10.* & ex nostris P. Megala *in part. 2. lib. 2. c. 17. q. 6. n. 101.* Quicquid igitur sit de hoc certum est, talem consuetudinem non extare in hoc Regno Siciliæ: & ideò Clericos minores, etiam primæ tonsuræ, gaudere exemptione gabellatum: & qui vectigalia ab illis exigent, vel imponent, in excommunicationem Bullæ Cœnæ inciderent.

An Princeps secularis possit imponere, & exigere gabellas à Clericis non habentibus requisita Concilij Tridentini, sess. 23. cap. 6. de quibus supra dictum est?

RESOLVT. XXXVII.

Etiam seclusa consuetudine in contrarium, de qua in superiori resolutione, affirmatiuam sententiam docent non ignobiles Authores, vt Homobon. *de exam. Eccl. p. 1. tract. 7. cap. 29. q. 120.* Layman *in Theolog. moral. lib. 4. tract. 9. cap. 6. n. 3.* Suarez *contra Regem Angliæ, lib. 4. c. 27. n. 14.* Azorius *part. 3. lib. 5. c. 19. q. 6.* Filliucius *tom. 1. tr. 16. cap. 11. n. 298.* Reginaldus *tom. 1. lib. 9. c. 25. n. 376.* Coriolanus *in Expos. Bull. Cœn. excommun. 18. fol. mihi 949.* Altherius *de censur. tom. 1. disp. 19. lib. 5. c. 6. dub. 10.* Barbosa *in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 49. cap. 7. num. 7.* & Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentiæ, in proœm. c. 7. n. 22.* vbi sic asserit: [Clericus, si non obseruet requisita Concilij Tridentini, non potest dici exemptus à tributis, nisi sit iurisdictioni Ecclesiæ subiectus: & sic, cùm Clerici in minoribus non gaudeant priuilegio fori ex defectu dictarum conditionum, consequenter non gaudent immunitate à tributis, & gabellis.] Ita ille. Et secundum hanc opinionem, vt Clericus sit exemptus à gabellis, debet incedere, non solum in habitu, & tonsuræ, sed etiam deseruire alicui Ecclesiæ, de mandato Episcopi: nam has condiciones requirit Concilium Tridentinum, vt supra satis explicatum est. Et ita etiam docet noster P. Molfes. *in summa, tom. 1. tract. 6. cap. 10. n. 65. & tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 162.* Hæc opinio est probabilis cum Graff. *part. 1. lib. 2. cap. 125. num. 21.*

Sed non minus probabilem, contrariam esse sentio, quam sæpius in praxi consului: nam dicti Clerici de iure communi sunt exempti à solutione gabellarum. Nec obstat ius nouum Concilij Tridentini: nam loquitur tantum de priuilegio fori, & tantum restringit illis hoc priuilegium: immunitas verò à tributis non dependet à priuilegio fori, & potest habere rationem omninò diuersam: nam & laicis quibusdam sine priuilegio fori conceditur. Ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet Lessius *lib. 2. cap. 33. dub. 5. n. 38.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 270. num. 5.* Malderus *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 8.* Garfias *de beneficiis,*

Anonini Diana Pars I.

tom. 1. cap. 3. part. 2. num. 5. in fine. Et ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem, apparet apud Comitolum *in respons. moral. lib. 6. q. 20.* vbi habetur epistola tenoris sequentis, directa ad eundem Comitolum.

[Molto Reuerendo Padre, sono stati altre volte considerati, & risolti nella Congregatione del Concilio i dubij, che mi scriue la R. V. Quanto al primo, è stato deciso, che chi non hà beneficio, ò non camina con habito, è tonsura, senza altra monitione, viene escluso del priuilegio del foro. Quanto al secundo, la Congregatione hà sentito: ch' i Chierici, che mancando nelle cose contenute nel c. 6. sess. 23. no godono il priuilegio del foro non per questo s' intendono priuati del priuilegio del can. *si quis suadente Diabolo.* Da questa ne segue la resolutione al terzo quesito. Perche non togliendo il Concilio (notentur hæc verba) se non il priuilegio del foro, tutti quell'altri priuilegij che competono à Chierici, rimangono nella disposizione della raggione commune. Con che imaginandomi, &c. Di Roma il di 21. di Agosto, 1581. Di V. R. come fratello amoreuolissimo, Antonio Cardinale Garaffa.]

Ex his apparet, supradictos Clericos gaudere immunitate gabellarum: quia, vt diximus, & docuit Sacra Congregatio, hoc testante supradicto Cardinali, Concilium tollit Clericis priuilegium fori; non autem alia priuilegia, quæ illis competunt de iure communi, & diligenter enumerat idem Comitulus *lib. 1. q. 54. num. 2.* Et post hæc scripta inueni, hanc opinionem docere etiam Iurisconsultum Hispanum Torreblancamin *defensione, lib. de Magia, cap. 6. num. 96.* vbi sic asserit: [El Clerigo de corona exemptus est ab exactiõibus, & contributionibus, tam realibus, quam personalibus tributõrum, petitorum, gabellarum, & munerum temporalium. Porque cerca desto el Concilio Tridentino, nõ tratò nada, y assi, lo dexo à la disposiciõ del derecho comun, en que està mandado, que goze de todos los priuilegios de los Clerigos, y assi lo resolue nouissimamente la Congregacion de los Señores Cardenales diputados por la Sede Apostolica para la interpretacion del Concilio *in dicta sess. 23. cap. 6.*] Ita Torreblanca, vnde de hoc non est amplius dubitandum à scrupulosis.

An Princeps possit imponere gabellas super bona Nouitiorum.

RESOLVT. XXXVIII.

Affirmatiuè videtur respondendum ex Molfesio *in summa tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 162.* vbi docet Regulares professos esse exemptos à gabellis: ergo videtur excludere nouitios: quia non sunt Regulares professi. Sed non credo, virum doctum, & pium hanc sententiam docere; sed sub nomine Regularium professorum, Nouitios etiam inclusit: nam in fauorabilibus, sub nomine Religiosorum includuntur. Igitur soli Paladorius *rer. quotidianar. lib. 1. cap. 13. §. 1. num. 21. in 2. edit.* & Ignatius Lassarte, Doctor, Hispanus docuerunt hanc affirmatiuam sententiam *in tract. de decim. vendit. cap. 19. num. 59. fol. mihi 189.*

Sed aduersus illos, & meritò insurgit Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 671. n. 2.* Malderus *in 2. 2. tract. 1. cap. 6. dub. 8.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 44. dub. 4. num. 12.* Bartholomæus à S. Faustis *in speculo Confess. disput. 33. qnast. 14. n. 2.* & nouissimè Barbosa *in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 49. c. 7. num. 11.* Sanchez *in summa, tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 16.* Et probatur hæc opinio duplici ratione: quia Nouitij verè sunt de familia Monasterij, & pars communitatis istius Religionis, quæ exempta est. Deinde, receptissimus vsus habet, vt tributum merè personale Nouitius non soluat: quia verè persona eius habetur ecclesiastica. Itaque meritò, qui agnoscitur pro Ecclesiastico, etiam in patrimonialibus bonis, instar reliquorum Ecclesiasticorum exemptus habendus erit. Et ita hanc sententiam

non solum Theologi omnes sequuntur, sed etiam peritissimi Iurisperiti, ut Grass. *de effectibus cleric. effect. 3. num. 131.* qui citat Abbatem, Bartolum, Ripam, & alios. Idem etiam docuit Flores de Mena *in suis variis qq. lib. 2. quest. 21. §. 4. num. 198. fol. mihi 270.* & antea docuerat Berachinus *tract. de gabellis, part. 7. principali, n. 55.* Nec valet dicere cum Lassarte, *vbi supra*, quod Nouitius non sit verè Religiosus, & transire possit ad sæculum: quia etiam Acolytus ad sæculum, relicto officio ecclesiastico, transire potest; & tamen gaudet exemptione gabellarum. Sufficit igitur, ut Nouitius in Religionem sit admissus: quia, ut diximus, pars est communitatis Religionis, quæ verè est communitas personarum ecclesiasticarum, estque is Nouitius in via, ut perfectè, & indissolubilitè vnatur eidem communitati, ac proinde eo ipso reputatur persona ecclesiastica, & gaudet priuilegio canonis, & fori, & exemptione gabellarum.

An Princeps laicus possit imponere gabellas super bona Ecclesiasticorum, propter reparationem pontium, murorum, &c.

RESOLVT. XXXIX.

Affirmatiuè respondent aliqui Iurisperiti ex auctoritate leg. *Ad instructiones itinerum, pontiumque, etiam diuinas domus, & venerabiles Ecclesias, libenter adscribimus.* Et præter Iuristas, quos adducit Borrellus *de præst. Reg. Cathol. cap. 62. num. 48.* Salgado *de protectione regia, part. 3. cap. 5. n. 9.* & nos adduximus *in tract. de Parlament.* docet hanc sententiam ex Theologis Viualdus *in Candelabro aureo super Bullam Cæn. casu 18. n. 3.* & Henriquez *in summa, lib. 10. cap. 15. n. 5.* vbi *in Gloss. lit. L.* asserit, ius ciuile in hoc non esse correctum; sed declarare ius canonicum, & mentem Pontificis.

Sed hæc opinio exploditur communiter à Theologis, quos citauimus dicto tract. quibus nunc addo Homobonum *de exam. Eccl. p. 2. tract. 11. cap. 6. quest. 9. suppos. 2.* Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 6. n. 6.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. præcept. 7. q. 7. art. 3. dub. 1. conclus. 1.* Augustinum Barbofam *in suis consiliis post Flores direct. Inquis. conf. 2. Salonium tom. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. contr. 5.* Soulam *in Bull. Cæn. cap. 19. disp. 92. n. 6.* Bellettum *in disquis. cleric. part. 1. tit. 5. §. 2. n. 12.* Portel. *in addit. ad dubia regularia, verb. tributum, n. 5. & 8.* Altherium *de cens. tom. 1. disp. 19. lib. 6. cap. 6. dub. 8.*

Ad argumentum verò desumptum ex leg. *Ad instructiones.* respondeo cum Lessio *lib. 2. cap. 33. dub. 3. num. 25.* cum sit contra immunitatem Ecclesiarum, vim non habere, & fuisse correctam à iure canonico, ut notat Glossa *in cap. generaliter. vers. Nouarum, & vers. Collationib. 6. q. 1.* Et contrarium etiam postea docuisse ipsos Imperatores in iure nouo ciuili, *ex authent. item nulla communitas. C. de Episc. & Cler. tenet Azorius p. 3. lib. 5. cap. 19. quest. 10. & Portel. in addit. ad dubia regularia, verb. tributum num. 11.* qui citat textum *in leg. placet. de sacros. Eccles. & l. 2. C. de Episc. & Cler.*

Sed quidquid sit de hoc, in ordine ad ius ciuile, certum est ex iure canonico, Clericos non teneri ad dictas contributiones, ut apparet *in cap. non minus, & in cap. aduersus. de immunit. Eccles. & ex canone Bulla Cæn.* Ex his omnibus apparet, caute legendum esse Henriquez, *vbi supra*, qui etiam *in Glossa litera L.* asserit per sententiam Senatus Regij declaratum esse, teneri Clericum ad contributionem, ut oppidum, quod Rex vendere parabat, se redimat: quod etiam postea docuit Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 286.*

Sed hæc sententia mihi displicet: nam id bonum non æquè principaliter, primariò, ac directè concernit Clericos, sed laicos: & ideò Clerici non tenentur ad contributionem supradictam: quia, ut obseruant contra sententiam Henriquez, & aliquorum Iurisperitorum, omnes

Theologi, & ex ipsamet Societate Lessius, Molina, & alij à me citati *in tract. de Parlam.* quando bonum commune, & publicum non tangit principaliter Clericos, sed secundariò, ut est in casu supradicto. Et in reparatione viarum, turrium, murorum, &c. Clerici non tenentur contribuere, licet contrarium docuerit Henriquez, & ideò non sequendus, ut *supra* probatum est.

An Principes possint imponere gabellas super bona patrimonialia Clericorum?

RESOLVT. XL.

Affirmatiuam sententiam docet ex Iurisperitis neotericis Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 160.* qui *in Glossa, litera F.* citat pro hac sententia quamplurimos Iuristas, & cum limitatione, ut hoc non intelligatur, quoad bona patrimonialia, ad quorum titulum ordinati sunt.

Sed communi calculo Theologorum, hæc doctrina, tanquam sacris Canonibus contraria, meritò explosa est: & illam reprobant Homobonus *de exam. Eccles. part. 2. tract. 11. cap. 6. quest. 9.* Riccius *part. 2. decis. 299. num. 3.* Syluester *verb. immunitas, 1. n. 6.* Duardus *in Bulla Cæn. lib. 2. can. 18. q. 5. num. 4.* Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 6. num. 9.* Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 3. num. 19.* Azorius *p. 3. lib. 5. cap. 19. q. 7.* Reginaldus *tom. 1. lib. 9. c. 15. n. 379.* Filliucius *tom. 1. tract. 16. c. 11. n. 297.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 671. num. 2.* Molfelius *in summa, tom. 2. tract. 12. cap. 22. num. 166.* Altherius *de cens. tom. 2. disp. 19. lib. 5. c. 6. dub. 2.* Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. cap. 24. & 25.* Coriolanus *in Bulla Cæn. excommun. 18.* Prosper de Augustino *in addit. ad summam Quaranta, verb. vectigal. Megala in part. 2. lib. 2. cap. 17. q. 6. n. 14.* Salonius *tom. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. contr. 2. n. 2.* Sayrus *de censur. lib. 3. c. 22. n. 9.* Bartholom. à S. Faustis *in spec. Confess. disp. 33. quest. 13. num. 2.* Bellett. *in disquis. cleric. part. 1. tit. 5. §. 5. num. 1.* & Authores veteres penes ipsos.

Probat hæc sententia *ex cap. 1. de immunitat. Eccles. cap. quanquam. de cens. in 6.* & præcipuè *ex canon. Bulla Cæn.* in illis verbis: *Imponentes decimas, &c. personis ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum bonis.* Vbi dictio illa, *eorum, & Ecclesiarum bonis,* contradistinguitur contra alteram dictionem sequentem, *Ecclesiarum:* & ideò non nisi de bonis patrimonialibus, & propriis Clericorum, & aliis, quæ ad Ecclesiam non pertinent, intelligi potest.

An Princeps, seu alius Superior laicus, sine consensu Cleri possit imponere gabellas super eius bona, ex aliqua publica necessitate, ut pestis, &c.

RESOLVT. XLI.

Hæc quæstio fuit discussa anno præterito, quando Illustrissimus Senatus Panormitanus imposuit aliqua vectigalia pro expensis factis, tempore morbi contagiosi, qui ciuitatem hanc miserrimè afflixit. Et respondi negatiuè: quia obligatio totius populi non sufficit ad obligandum Clerum: & cum ageretur de utilitate vtrorunque necesse erat, vtrorunque interuenire consensum. Et ita in terminis resoluit hunc casum Rodriquez *in summa, tom. 2. cap. 75. n. 13.* Petrus Ledesma *in summa, tom. 2. tr. 7. c. 2. conclus. 27. fol. mihi 205.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. præcept. 7. quest. 7. art. 3. dub. 1. conclus. 1. fol. 98.* Azorius *part. 3. lib. 5. cap. 19. quest. 11.* & Lopez *in instruct. part. 2. cap. 40.* agens de peste grassante olim Hispali. Idem docet Syluester *verb. immunitas, quest. 2.* Altherius *de censur. tom. 1. disp. 16. lib. 5. c. 6. dub. 15.* Salonius *tom. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. contr. 1.* Bellettus *in disquis. cleric. part. 1. tit. 5. §. 2. n. 6.* & alij penes ipsos: vbi asserunt, quod quãdo necessitas publica concernit de directo, & principaliter æquè utilitatem Ecclesiasticorum, & laicorum; tunc debent Ecclesiastici

Ecclesiastici contribuere; non tamen ad deliberationem solius populi; sed oportet, quod Clerus, & populus simul conveniant, & deliberent: quia, quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. Et si in tali casu Clerus, sine legitima causa, nollet consentire; possent laici implorare auxilium Superioris ecclesiastici, ut compelleret Clericos.

Sed notandum est, quod in hoc casu non habet locum dispositio *cap. adversus*. de consultatione Romani Pontificis: nam contributio in isto casu non fit solum propter utilitatem publicam; sed ob privatam utilitatem Clericorum: & *d. cap. adversus*. tractat in casu, ubi agitur de utilitate publica. Et ita docet Tabiena *verb. excommunicatio*, §. 18. num. 4. Sylvestet *verb. immunitas*, quæst. 5. n. 20. Angelus *codem verb. num.* 37. Layman in *Theolog. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 6. num. 7.* Molina de *inst. tom. 3. disp. 672. num. 5. conclus. 3.* Megala in *part. 3. lib. 2. cap. 17. q. 6. num. 121. & conf. 72. num. 18.* Ledesma, Rodriquez, Lopez, & Ioan. de la Cruz, *ubi supra*. Et secundum hæc, quæ dicta sunt, intelligendus est Bobadill. in *pol. tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 291.* ubi ait: [En la fisa, ò repartimiento, que se hecha para guardar el pueblo de peste, en lo qual por ser para cosa comun assi à Clerigos, como à legos, deven contribuir los Ecclesiasticos.] Et idem docet Gasias de *nobilit. Hispan. glossa 9. num. 53.* cum aliis, quorum opinio admitenda est, præcedentibus iis, quæ *suprà* narrata sunt: nam solus populus, vel Princeps, sine conuocatione, & consensu Cleri, hoc minimè efficere potest, ut *suprà* probauimus.

An Superior laicus, quando Clerici tenentur soluere gabellas, possit illos ad soluendum compellere?

RESOLVT. XLII.

Affirmatiuè respondet Salgado, *ubi infra*. Mexia in *pragm. taxa panis, conclus. 5. n. 23.* Lassarte de *gabellis, cap. 19. n. 84.* & alij cum Coriolan. in *Bull. Cæn. excomm. 16. fol. mibi 945.* ubi ait, posse Clericos coram Iudice sæculari conveniri in censibus, & tributis: nam videntur potius res eorum, tanquam affectatæ, conveniri, quam personæ. Aliqui Iuriconsulti admittunt etiam hanc sententiam, dummodo Iudex laicus procedat contra bona, & non contra personam Clerici.

Sed contrariam sententiam, & meritò docet Anguiano in *tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 15. num. 14 & seq.* Bartholomæus à S. Fausto in *speculo Confess. disp. 33. quæst. 21.* ubi docet, quod, quando Clerici nolunt soluere collectam, seu aliam contributionem, quam tenentur soluere, Iudices ecclesiastici debent illos ad soluendum compellere, & non sæculares. Nec valet dicere, quod adest consuetudo in contrarium: quia dicta consuetudo est corruptela, & reprobata per Canones. Et licet in tali casu Iudex laicus non exerceat iurisdictionem in personam Clerici, sed solum in rem temporalem eius: tamen, quando onus est personale, quod soluitur ex rebus, est ratione personæ: unde, sicut persona Clerici est priuilegiata; ita etiam & res Clerici priuilegiata erit: quia onus imponitur ratione personæ.

Adde, quod, ut sæpius *suprà* dictum est, ego non possum intelligere hanc distinctionem Iuriconsultorum, quam affert Ramirez in *tract. de lege regia*, §. 27. num. 12. & alij penes ipsum in *Glossa, lit. F.* cum Salgado de *protect. regia, p. 4. cap. 14. num. 100. col. 2.* nempe, non posse Iudices laicos punire Clericos in persona, sed posse in eorum bonis: nam eo ipso, quod persona Clerici exempta est à laicali iurisdictione, exempta sunt etiam eius bona: nam, ut bene notat Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. cap. 24. n. 11.* bona semper adherent personæ ipsius Clerici; & ideo tunc dicitur persona perfectè, & integrè exempta, quando etiam eius bona exempta sunt. Neque facit ad rem, quod bona Clericorum sint temporalia, & quod respiciunt

Clericum, non ut Clericum; sed ut dominum temporalem, vel ciuem: quia ille non tantum exemptus est, ut Clericus, sed etiam ut ciuis, & simpliciter eius persona, & consequenter etiam ea, quæ illi accessoria sunt. Ita Suarez. Et in *cap. unico, de Cleric. coning. in 6.* statuitur, quod persona Clerici non possit in rebus molestari, ne per vnã viam concedatur, quod per aliam denegatur.

Unde non sunt audiendi, Angelus in *l. quoties. in fin. C. de iudiciis.* Federicus de Senis *conf. 88.* Lancellott. de *attent. p. 2. cap. 15. n. 97.* Aufretius in *reper. clem. 1. de officio Ordin. n. 81.* Guillelmus de Benedictis in *cap. Raynutius. verb. & uxorem decis. 2. n. 142.* Cassaneus de *consuet. Burgund. rubr. 1. §. 5. n. 82.* Francisc. Marcus *decis. 215. n. 1. part. 1. asserentes*, posse Iudicem sæcularem punire Clericum, non in persona quidem, sed in bonis, si falsum deposuerit coram eo: licet aliqui Doctores Iuristæ existiment, in tali casu supradictum Clericum non solum in bonis, sed etiam in persona à Iudice laico puniri posse.

Sed hæc opinio est falsa; & illam reprobant ex ipsismet Iuriconsultis Afflictus *decis. 230.* Farinac. *tit. de Inquis. q. 7. num. 26.* Fachineus *lib. 9. controuers. cap. 25.* Surdus *conf. 396. num. 27.* Decianus in *tract. crim. lib. 4. cap. 9. n. 22.* & nouissimè Martha de *iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 138. num. 9. in fin. cum aliis.*

An Princeps possit imponere gabellas super bona Clericorum ipsis donata, aut empta.

RESOLVT. XLIII.

Hic casus ponitur maximè pro Regno Neapolitano ubi de iure eius municipali Clerici non gaudent immunitate collectatum in bonis donatis, ut notat, nec improbat Riccius *part. 4. collect. 901.*

Sed non posse Principes hoc efficere, docet noster P. Duardus in *Bull. Cæn. lib. 2. can. 18. q. 6. n. 1. & seq.* & patet ex verbis Bullæ, ibi: *Imponentes decimas, &c. personis ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum bonis.* Ex quibus verbis bona Clericorum eximuntur ab oneribus huiusmodi: & cum textus Bullæ generaliter loquatur de bonis Ecclesiasticorum, non debemus illum restringere; sed generaliter, ut loquitur intelligere de quibuscunque eorum bonis, siue patrimonialia sint, siue donata, siue empta, aut quouis alio titulo quæsitæ. Et ita etiam hanc sententiam docet Barbosa in *suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 49. c. 4. num. 4.* Filliucius *tom. 1. tract. 16. cap. 11. n. 298.* Reginaldus *tom. 1. lib. 9. cap. 25. num. 377.* Altherius *tom. 1. disp. 19. lib. 5. cap. 2. fol. mibi. 307. col. 1.* Lessius *lib. 2. c. 3. dub. 3. num. 19.* & alij, qui non solum docent, ut *suprà* probatum est, bona patrimonialia Clericorum esse exempta; sed etiam alia, alio quouis titulo quæsitæ.

Ex his igitur apparet, censura Canonis 17. Bullæ Cænæ innodari omnes illos, qui imponunt collectas, decimas, tributum, siue gabellam cuiuscunque generis super omnia Clericorum bona, siue sint patrimonialia, siue acquisita ex testamento, donatione, emptione, aut quouis alio titulo: & idèd consuetudo Regni Neapolitani videtur improbanda.

Non reticebo tamen, aliquos Doctores illam approbare, ut Coriolanum in *Bull. Cænæ, excomm. 18. fol. mibi 951.* & Prospero de Augustino in *addit. ad summam Quaranta, verb. vectigal. fol. mibi 632.* Sed an probabiliter, videant viri docti, & iudicent. Duardus *ubi supra num. 12.* talem consuetudinem improbat, & asserit, quod si in Regno Neapolitano non adest priuilegium Pontificis id concedentis, illam consuetudinem, seu Constitutionem imponendi gabellas super bona Clericorum donata, esse contra libertatem ecclesiasticam, & nullam prorsus retinere firmitatem. Sed, an Clericas teneatur soluere gabellas impositas super bona laicorum, ad ipsum postea aliquo titulo, de quibus *suprà*, peruenientia? respondeo distinguendo: vel illa bona habebant annexam aliquam gabellam, vel collectam certam perpetuã, & inuariabilem,

nimirum, vt ex ea quotannis soluatur certa pensio in perpetuum: vel illa bona erant solum obligata ad Collectas, obligatione indeterminata, & variabili ad tempus, nimirum, ad soluendas collectas pro varietate temporum, & necessitatibus occurrentium. In primo casu tenentur Clerici soluere suprascripta onera: in secundo minimè. Et ita docet Filliucius *tom. 1. tract. 16. c. 11. n. 294.* Azorius *p. 3. lib. 5. c. 19. p. 8.* Duardus *in Bull. Cœna, lib. 2. can. 18. q. 6. n. 6.* Megala *in part. 2. lib. 2. c. 17. quæst. 6. n. 98. & 103.* Altherius *tom. 1. disp. 19. lib. 5. c. 6. fol. mibi 739.* Prosper de Augustino *in addit. ad Summam Quaranta, verb. vectigal.* Soula *in Bulla Cœna, c. 19. disp. 92. n. 5.* Molfesius *in summ. tom. 2. tract. 12. cap. 22. n. 167. & 168.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disp. 44. dub. 4. n. 13.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 672. & alij.* Vide etiam Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 6. n. 5.* Malderum *in 2. 2. tract. 5. cap. 6. dub. 9. & Suarez contra Regem Anglia, lib. 4. cap. 20.*

An Princeps possit imponere gabellas super bona Clericorum, qui habitum clericalem assumpserunt sine intentione clericandi, sed tantum in fraudem collectorum?

RESOLVT. XLIV.

Videtur respondendum affirmatiuè, & dictos Principes, ita facientes, non incurrere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, putauit Coriolanus *in expos. dicta Bulla, excomm. 18. fol. mibi 950.* & Prosper de Augustino *in addit. ad summam Quaranta, verb. vectigal.* ex autoritate legis, qui sub pretextu, C. de sacrosanct. Eccles.

Sed meritò noster P. Duard. *in Bulla Cœn. lib. 2. can. 18. q. 7. n. 2.* contrarium docet; nempe, Clericos incedentes cum habitu, & tonsura, & diuinis deseruientes, etiam si habitum ipsum assumpserint in fraudem gabellarum, gaudere dicta exemptione. Et ratio est: quia suprascripti Clerici, etiam si non habeant animum permanendi in clericatu, hic, & nunc verè Clerici sunt: ergo gaudent exemptione gabellarum; & idè illas ab illis exigentes in excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrerent. Quæ ita vera esse existimo, vt putè contra Duard. *n. 5.* eos etiam si Ecclesiæ alicui non deseruierent, adhuc gaudere gabellarum exemptione: nam, vt *suprà* probatum est; vt Clerici sint immunes à soluendis gabellis, non est necessarium, vt habeant conditiones requisitas à Concilio Tridentino: nam Concilium in illo loco loquitur tantum de priuilegio fori, & nihil tangit de alijs Clericorum priuilegijs. Ergo, &c.

An licitè Senatus Panormitanus, & alia Respublica exigant gabellas ab Ecclesiasticis, cum animo restituendi eas in fine anni?

RESOLVT. XLV.

AD hanc quæstionem negatiuè respondent viri docti, Duardus *in Bull. Cœn. lib. 2. can. 18. q. 15. num. 3.* & Altherius *de cens. tom. 1. disp. 19. lib. 5. c. 3. fol. mibi 734.* vbi sic asserit: [Notandum est, non excusari ab hac censura, qui exigunt, vel mandant exigi huiusmodi gabellas à Clericis, animo restituendi in fine anni; quanuis profiteantur hunc modum seruare, causa euitandi fraudes publicanorum exigentium gabellas. Et ratio est: quia cogunt antè ad soluendum: & hoc est magnum onus, & incommodum Clericis.] Ita Altherius. Quocirca addit Duardus: [Qui suprascripto animo hæc onera à Clericis exigunt, si volunt effugere huius censuræ vinculum, in fine anni current ipsi Clericis restituere aliquid plus, supra id, quod exegerunt in recompensationem dicti incommodi, & interesse.]

At, his non obstantibus, puto, sine vllò scupulo nostram Ciuitatem hanc consuetudinem obseruare; nempe, in fine anni pro vectigalibus soluere Clericis, vt vulgò

dicitur, *lo scafciato*: quia totum hoc factum fuit, & efficitur ex concordatis factis cum Episcopis, consentientibus, & volentibus ipsis Clericis non autem renunciantibus priuilegio, sed sustinentibus eius effectum differri in tempus, quod proximè sit magis opportunum, sine vllò onere, & interesse.

An si Princeps, vel aliqua Respublica propter aliquam iustam causam auget tantillum pretium carnis, vini, olei, &c. vt illud plus conuertatur in illam causam, non quidem in grauamen Clericorum hoc faciens principaliter, sed generaliter in grauamen omnium; incurrat in excommunicationem Bullæ, si talem gabellam à Clericis exigat?

RESOLVT. XLVI.

NEGatiuè respondendum videtur ex Angelo *verb. immunitas, n. 42.* & ex Syluestro *eodem verb. 1. q. 6. n. 22.* quem sequitur Coriolanus *in Bulla Cœna, excomm. 18. fol. mibi 949.* Lopez *in instruct. p. 2. cap. 40. fol. mibi 127.* & facit Henriquez *lib. 5. cap. 15. num. 5.* quem postea sequutus est Malderus *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 11. in fin. vbi sic ait:* [Est licita contributio à laicis imposita, quando in valdè modico grauat Clerum, & ipse Clerus sine magna molestia eximi non potest, vt pote si grauamen vino sit impositum, quod ex communi laicis taberna accipere velit.] Et ita etiam hanc sententiam ex Iurisperitis tenet Paulus de Cast. *lib. 2. cons. 323.* Vide etiam Rosellam *verb. pedagogium. n. 17.* Richardum *quodlibeto 2. quæst. 30.* & Astensem *in summa lib. 3. tit. 30. art. 4.*

Sed, his non obstantibus, contrariam profus sententiam amplectendam esse puto. Dico igitur, talem impositionem, quoad Clericos, esse illicitam, & taliter facientes incidere in excommunicationem: quia in Bulla Cœnæ non solum excommunicantur, qui directè imponunt gabellas Clericis; sed etiam indirectè. Nec valet dicere, quòd talis gabella non sit posita principaliter in grauamen Clericorum; sed generaliter in grauamen omnium: nam ita secundariò indirectè Ecclesiastici grauantur, quos indirectè, vt diximus, per Bullam grauare prohibitum est. Ergo, &c. Cæteras rationes videbis apud nostrum Megalam, qui doctè, vt semper solet, hanc sententiam sustinet, & defendit *in part. 2. lib. 2. cap. 17. quæst. 6. num. 107.* & idem docet Altherius *tom. 1. disp. 19. lib. 5. c. 6. fol. mibi 740. col. 2.*

Neque obstat, quòd dicta gabella sit posita ex iusta causa, v.g. ob communem Clericorum, & laicorum vtilitatem: nam respondetur, hoc efficiendum esse cum consensu Clericorum, vt *suprà* probatum est. Hinc ipsemet Henriquez *loco citato, in Glossa, littera P,* voluit aliam tabernam aperiendam esse, in quam absque tributo confluere possint Clerici ad emendum vinum, oleum, &c. iusto pretio. Sed hoc etiam non caret difficultate: nam Clerici sunt liberi, vt possint emere victualia in omnibus locis, absque onere alicuius gabellæ: ergo non sunt coarctandi, vt emanent in tali loco.

An Clericus negotiator, statim, ante trinam monitionem, teneatur soluere gabellas; & Princeps laicus illas ab illo possit licitè exigere?

RESOLVT. XLVII.

Affirmatiuè respondetur communiter. Ita Malder. *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 9.* Portel. *in dubijs Regularium, verb. tributum, n. 5.* Ioan. de Heuia *tract. de commerc. lib. 1. c. 14. num. 10.* Prosper de Augustino *in addit. ad summam Quaranta, verb. vectigal.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disp. 44. dub. 4. num. 12. & alij.*

Non desunt tamen Doctores contrarium sentientes; videlicet, quod Clerici negotiatores non tenentur solvere gabellas, nisi ter prius fuerint moniti, ut desistant à negotiatione. Ita docet Lopez *instruct. p. 2. cap. 41.* Sousa *in Bulla Cœnæ, c. 19. disp. 92. n. 3. in fin.* Rodriguez *in summa, tom. 2. cap. 75. n. 11.* & Petrus de Ledesma *in summa, tom. 2. tract. 17. c. 2. conclus. 17.* ubi sic asserit: [Aduertese, que los Ecclesiasticos, que tratan, y negocian, no estan obligados à pagarlos, antes que les amonesten tres vezes, que no sean negociantes, y tratantes.] Et probat hanc sententiam ex autoritate *c. ex literis de vita, & honestat. Clericorum.* Et ita etiam docet Molfesius *in summa, tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 173.* Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 3. n. 23.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. precep. 7. q. 7. art. 3. dub. 1. concl. 1.* & Reginaldus *tom. 1. lib. 9. cap. 25. num. 379. in fine.*

Aliqui verò concordant supradictas sententias, & asserunt, utranque esse veram, nempe, Clericum statim ex causa negotiationis amittere priuilegium exemptionis, & hac immunitate non esse priuilegium, nisi post trinam monitionem: nam, quantum ad ipsas res quas defert occasione negotiationis, eo ipso caret exemptione, absque vlla monitione, pro quibus si exigitur gabella, & pedaggiū, nulla incurritur excommunicatio: & sic procedit prima opinio superius posita. Quantum verò ad alia omnia bona sua, & personam, non amittit simpliciter priuilegium immunitatis, nisi post tertiam monitionem, si desistere nolit: & ita procedit secunda opinio.

Hanc sententiam, cum tali distinctione, docet Altherius *de cens. tom. 1. disp. 19. lib. 5. c. 6. q. 3. fol. mibi 743. col. 1.* Molina *tom. 1. disp. 147. concl. 5.* & Duardus *in Bulla Cœnæ. lib. 2. can. 18. q. 8. n. 9.* Et circa præsentem questionem vide etiam Ceualos *tract. de cognit. per viam violentiæ, part. 2. q. 64. per totam.* Gutierrez *de gabellis, lib. 7. q. 94. per totam,* & Martha *de iurisdict. part. 4. cent. 1. cas. 3. num. 2. & seq. cum aliis.*

An Principes imponentes gabellas, licet iustas, super bona Ecclesiasticorum, incurrant in excommunicationem Bullæ Cœnæ?

RESOLVT. XLVIII.

Negatiuam sententiam docet Grassius *in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 84.* Filiucius *tom. 1. tract. 16. c. 5. n. 105.* Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 17. dub. 20. n. 18.* Altherius *tom. 1. disp. 6. lib. 5. c. 4. fol. mibi 507.* Sousa *in Bulla Cœnæ, c. 6. disp. 41. concl. 3. n. 3.* & Salonijs *to. 2. in 2. 2. q. 78. art. 5. contr. 2.* ubi ait: [Qui iustas, & quas à sæcularibus exigere possunt, à Clericis gabellas exigunt, non incidunt in Bullam Cœnæ; sed in aliam tantum excommunicationem papalem, qua percutiuntur *in cap. quanquam, & aliis, à qua, satisfacta parte, per Bullam Cruciatæ absolui possunt.*] Ita Salonijs. Et hoc prius docuerat Nauarrus *in Manuali, c. 27. num. 61.* cum enim semel Bulla Cœnæ excommunicat eos, qui nouas gabellas, ad id potestatem non habentes, imponunt, ut patet *clausula 8.* & postea *clausula 17.* excommunicat omnes, qui gabellas imponunt, aut exigunt impositas à personis ecclesiasticis, aut eorum, vel Ecclesiarum bonis; putat ipse Nauarrus priori non excommunicati eos, qui Ecclesiasticos grauant gabellis, modò illæ licitæ sint respectu laicorum; posteriori verò non excommunicati eos, qui eas exigunt ratione bonorum patrimonialium à Clericis, cum restringatur censura ad redditus ecclesiasticos.

Sed in hoc posteriori fallitur bonus senex: nam imponentes gabellas super bona patrimonialia Clericorum, excommunicantur *in illo canone 17. Bullæ, ut supra probatum est.* Quoad excommunicationem verò canonis S. probabiliter opinatur cum Doctoribus *suprà citatis, licet contrariam sententiam probabiliorē esse putem, cum nostro Megala in 3. p. lib. 3. c. 4. num. 14.* Suarez, Gabriele, D. Antonino, Angelo, Tabiena, apud Filiucium, ubi su-

præ, & Duard in Bull. Cœn. lib. 2. can. 5. q. 6. n. 15. ubi ex multis probat, Principes imponentes gabellas, licet iustas, super bona Ecclesiasticorum, incurere in censuram Canonis S. Bullæ Cœnæ. Et ratio est: quia excommunicatio in illo Canone fertur contra eos, qui imponunt gabellas, nisi in casibus à iure permissis: sed ius non permittit imponere gabellas super bona Clericorum: ergo illas imponentes incurunt in hanc censuram. Ceteras verò rationes videbis apud Duardum. Sed, quia circa præsentem immunitatem Ecclesiasticorum à gabellis, multa notauimus in quodam occurrenti casu, de quo consultus fui ab Illustriss. Senatu huius Urbis Panormi; ideò, in gratiam Confessariorum, non pigebit hic ponere ea, quæ tunc hinc inde pro indaganda veritate collegi.

An, si Princeps laicus iustè statuendo pretium legitimum vini, vult postea super emptore laico imponere gabellam, quam extra pretium legale iustum dandum venditori, debeat ipse emptor tribuere pro bono, & necessitate publica; talis gabella sit contra immunitatem ecclesiasticam?

RESOLVT. XLIX.

Pro parte negatiua arguitur primò: Tunc impositio gabellæ est contra immunitatem ecclesiasticam, quando directè, vel indirectè læditur ipsa Ecclesia: sed in nostro casu Ecclesia non læditur, neque per indirectum, ergo, &c. Probatur minor: nam tunc Ecclesia dicitur læsa indirectè, quando emptores rerum ecclesiasticarum nimis grauantur, & magis quam emptores laicarum: sed hoc non accidit in casu nostro: ergo, &c. Et ita in specie docet Freder. de Senis *conf. 111. num. 10.* & Felinus *in cap. Eccles. S. Maria, de constit. num. 99.*

Dices: Læditur indirectè Ecclesia in hoc casu: quia, propter onus gabellæ, sentiet in vendendo vitum suum, aliquod damnum? Respondeo, hoc non posse facile euenire: nam, ideò Princeps ponit pretium legale vino; quod quidem pretium consistit in indiuisibili mathematico, neque potest alterari ab euentibus, & sic Ecclesia semper habebit iustum pretium rerum suarum: & si aliquod damnum forsitan in hoc adueniret, esset per accidens, & secundariò, quod non est considerabile. Et ita in terminis docet Menochius *de arbitr. lib. 2. cent. 6. cas. 662. n. 46.* Valescus *de iur. emphyt. q. 17. n. 5.* & Molina *de iust. tom. 3. tract. 2. disp. 663. n. 5. in fine,* ubi sic asserit: [Exemptio Ecclesiasticorum, & Ecclesiarum, solum est, ut ipsi non soluant tributum ex suis rebus; non verò, ut alij non soluant tributum ex rebus, quæ emptione, aut permutatione ad ipsos sunt peruenturæ: esto per accidens sequatur, quòd clariùs, ob ea tributa; ad ipsos perueniant.] Hæc Molina, Ita etiam Henriquez *in summa, lib. 10. c. 15. n. 6. in Glossa, litera V.* & Rodriguez *in sum. tom. 4. c. 166. n. 7.* & hæc sunt eius verba: [Los seglares vendiendo à los Ecclesiasticos, ò Regulares algo, obligacion tienen de pagar alcuala, aunque por esto los dichos Ecclesiasticos, y Regulares las dichas cosas, por mas alto precio compren, ni por esto es quebrantada su immunitad ecclesiastica.] Et hanc doctrinam antea docuerat Mexia *in prag. taxa panis, concl. 5. n. 39* & Lassarte *de decim. vendit. c. 19. n. 10.* Vide etiam Rodriguez *qq. regul. tom. 3. q. 74. art. 7.*

Secundò arguitur: Gabella reuera non est pars pretij, sed tantum nomine, ut obseruat Megala *in p. 2. lib. 2. c. 17. q. 6. n. 108.* Aluarus Valascus *tom. 1. consil. 70. num. 14.* Parlador *rer. quotid. lib. 1. c. 3. §. 1. n. 21. in fine.* Gratian. *in discip. tom. 2. c. 258. n. 42.* Castillo *lib. 2. decis. 127. n. 12.* Comitulus *in respons. mor. lib. 4. q. 39. n. 3.* & alij. Ergo potest separari à pretio. Nec venditor iustè ex ista separatione conqueri potest: nam, cum gabella non sit pars pretij; ad illum non potest pertinere, & sine gabella iam ipse obtinet iustum pretium rei suæ. Ergo, &c. Et, ut rectè norant Felicianus *de cens. lib. 2. c. 1. num. 14.* Azeuedus *tom. 6. lib. 9.*

tit. 17. leg. 1. n. 81. Auendañus de cens. Hispan. c. 28. n. 4. vbi ex onere gabellæ, adiecto emptioni, & venditioni, nihil commodi actu percipiunt emptor, aut venditor, id non habetur loco pretij: nam tunc onus gabellæ, pars pretij esse dicitur, quando inest rei, vel quando aliquid commo- di ex eo peruenit ad emptorem, vel venditorem. Vide etiam Gutierrez de gabellis, q. 67.

Tertiò, argumentantur pro ista sententia, ex autori- tate Doctorum; qui illam tuentur, & sunt Boërius decif. 213. n. 19. Bursatus lib. 1. conf. 42. n. 14. Alexander de iure fisci, lib. 1. resol. 5. n. 7. Purpuratus conf. 489. n. 7. & 8. Tira- quellus de retract. consanguin. §. 1. glos. 13. n. 12. & alij quam- plures. Hi omnes asserunt gabellam impositam super emptore rerum ecclesiasticarum esse licitam.

At, his non obstantibus, non desunt Doctores pro con- traria sententia, asserentes, talem gabellam esse iniustam, & contra ecclesiasticam immunitatem. Et ita docent Gra- tianus in disceptat. forens. tom. 2. cap. 290. per totum. Meno- chius lib. 2. conf. 136. Laderchius conf. 103. à n. 8. usque ad n. 15. Riccius in praxi, tom. 2. resol. 187. n. 2. & resol. 283. per totum, Surdus conf. 305. n. 80. Homobonus de exam. Eccles. p. 2. tract. 9. c. 1. q. 1. & Zerola in praxi Episc. p. 1. verb. ga- bellam, q. 4. vbi probat, talem gabellam indirectè latam esse contra Clericos: ait enim: [In quibusdam locis Re- gni, ratione velaminis alicuius Vniuersitatis, laici impo- nunt gabellam super serico, vel vino, vel aliquo huius- modi & volunt, vt soluantur duo carleni, vel quid simile pro libra, vel dolio: & quia vident, se non posse astringere personas ecclesiasticas vendentes, statuunt, vt soluant ementes: & non vident, quòd indirectè ista gabella cadit super personas ecclesiasticas; etsi dicant, non Clericos, sed ementes soluere: nam propter onus gabellæ soluendum, vilius emunt.] Ita ille.

Secundò ita argumentatur Laderchius, vbi supra. Emē- tes à Clericis de iure communi non tenentur soluere ga- bellas: ergo si statutum hoc addat, dicitur contra libertatem ecclesiasticam. Probatur consequentia: nam illud statutum, quod coarctat Clericos, & adimit id, quod communi iure eis permissum est, dicitur violare lib- ertatem ecclesiasticam; at Clerici secundum ius ciuile, & canonicum possunt liberè contrahere cum laicis qui- buscunque, nec illi tenentur soluere gabellam: ergo, si statutum hoc addat, vt dixi, erit contra ecclesiasticam lib- ertatem. Et sic subdit Laderchius: [Dicat Ecclesia, Tol- le statutum & si emptores tenentur ad gabellam, compelle: sin minus, ne mihi ius meum auferas; interest enim mea, habere emptores immunes.]

Tertiò, lex, & Magistratus, seu communis prudentum existimatio, in impositione iusti pretij alicuius rei, multas circumstantias, tam intrinsecas, quam extrinsecas confi- derat, & præcipuè onus gabellæ, inter illas, respicit. Ita Lessius lib. 2. c. 23. dub. 8. n. 68. & sic ait Molina tom. 3. tr. 2. disp. 678. n. 6. tota latitudo pretij franci, & alcaualæ, est pretium iustum rei: ergo gabella est pars pretij, vt ipse- met Molina asserit etiam in disp. 668. n. 2. in fine Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 5. in fine. Bonacina de contract. disp. 2. q. 9. punct. 1. n. 4. Valquez opusc. de restit. cap. 6. §. 2. dub. 9. n. 52. Turrian. tom. 2. in 2. 2. disp. 46. dub. 8. n. 9. qui citat Molinam in alio loco supra non adducto. Molfesius in summa tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 123. Lassarte de decim. vendit. cap. 15. n. 19. Paulus de Castro consil. 433. n. 2. & alij. Cum igitur gabella sit pars pretij, semper inuoluitur in pretio, nec potest ab illo separari: ergo iustum pretium alicuius rei dicitur tam pretium francum, quam ipsa gabella. Vnde, licet Clerici non soluant vectigal ratione rei vendendæ debi- tum; possunt tamen rem illam vendere pretio ordinario, & non minore, quia in ipso inuoluitur gabella, vt appa- ret ex Lessio, vbi sup. lib. 2. cap. 33. dub. 8. num. 68.

Hæ sunt contrariæ sententiæ super positam quæstio- nem quas conatur concordare Bellettus in disquis. cler. part. 1. tit. de exemptionibus Clericorum, §. 8. n. 2. cum illa ce- lebris distinctione Baldi conf. 31. quem postea amplexi

sunt Rolandus à Valle lib. 4. conf. 61. n. 18. Riminaldus lib. 6. conf. 724. n. 49. & 59. Surdus conf. 127. n. 66. & alij. Aut onus gabellæ est annexum contractui, vt si, verbi gratia, ponatur statutum, quòd soluantur duo solidi pro quoli- bet dolio vini, quod emitur, vel venditur; hæc gabella im- mediata respicit contractum, vt esset in casu nostro, & lædit emptorem, & venditorem immunem: nam propter onus gabellæ, vel clariùs, vel vilius emet, seu vendet. Aut onus gabellæ adiicitur actui separato ab ipso contractu, vt si statutum dicat, quòd qui vult exportare dolium vini in ciuitate, soluat gabellam; tunc hæc gabellæ solutio non respicit immediatè contractum ipsum, sed actum expor- tationis, qui nil commune habet cum ipsa Ecclesia, ceu immuni. Hac supposita distinctione ait Bellettus primam sententiam negatiuam supra positam esse amplectendam, quando onus gabellæ adiicitur actui separato ab ipso con- tractu: secundam verò sententiam affirmatiuam esse ve- ram, quando onus gabellæ est annexum ipsi contractui. Et hæc olim, circa præsentem quæstionem in casu propo- sito, vt dixi, à Senatu Panormitano collegeram, pro subleuando labore Theologorum, qui consulendi erant: & quia res visa est difficilis, & periculosa, Senatus non posuit dictam gabellam.

An Princeps possit imponere, & exigere gabellam ab Equitibus D. Iacobi, Alcantara, & Calatraua.

R E S O L V T. L.

Affirmatiuè responder Bobadilla in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 264. nam putat, dictos Equites esse tantum immunes à gabellis, quoad bona commendarum. Ita etiam sentiunt alij Iurisperiti, & Theologi, qui tenent, dictos Equites non esse verè Religiosos, vt præter DD. quos ci- tat Sanchez, vbi infra, docent Ioan. de la Cruz de stat. Re- lig. lib. 1. c. 2. dub. 3. conclus. 2. Petrus de Ledesma in summa tom. 2. tract. 10. c. 8. dub. 2. concl. 2. Emanuel Sà verb. Religio, n. 41. Burgos de Paz consil. 17. n. 2. & 3. Natta lib. 3. conf. 508. & 509. Graffius tom. 1. lib. 3. consil. 11. de Regul. Valent. 10. 3. disp. 10. q. 4. punct. 12. Moneta de conser. iudic. cap. 10. n. 389. Molfesius in summa, tom. 1. tract. 6. cap. 2. num. 30. & alij.

Sed contrariam sententiam amplectendam esse puto; nempe, hos Equites esse verè Religiosos. Ita Sanchez in summa, tom. 1. lib. 4. c. 16. n. 11. vbi citat pro hac sententia octo Doctores, quibus ego addo alios, quos citat Garfias de benef. tom. 1. part. 1. c. 4. n. 15. & Hieronymus de Cenedo tract. de pauper. relig. dub. 60. n. 11. & seq. & Basilium Pon- cium in tract. de impedim. matr. causa 27. q. 2. §. 4. vbi sic asserit: [Dictos Equites esse verè, & substantialiter Reli- giosos, aded certum existimo, vt oppositum iudicem ni- mis licentiosè dictum, ne dicam grauius, cum pleno ore literæ pontificiæ illos appellent Religiosos, & etiam cum castitate coniugali, vera Religio constare possit: eò quòd sicut in paupertate latitudo est; ita etiam in castitate, quæ est materia voti.] Ita Poncius cum aliis Theologis, quo- rum vota circa præsentem quæstionem adducit Mora de confirm. ordin. D. Iacobi, lib. 2. c. 2. §. 29. per totum, vbi n. 4. Michaël de Carranca probans, dictos Equites esse verè Religiosos, sic ait: [Confirmase tambien por la practica deste Reyno de Valencia, donde vemos, que son exem- ptos de sisas, y imposiciones, que no pagan los Eccle- siasticos, y Regulares, y los seglares las pagan, y estos Ca- ualleros de Santiago, Calatraua, Alcantara, y Montesa, como he dicho, no las pagan.] Ita ille, & doctissimus Sancius in suis practicis disputationib. ita tenet, dictos Equi- tes esse verè Religiosos; & docet, illos posse confiteri cum Sacerdote sæculari non approbato ab Ordinario, sicut possunt alij Regulares. Sic ille in disp. 49. n. 11. & 13. quod est valdè notandum, quia nouum. Et Flores de Me- na lib. 2. q. 21. n. 205. docet etiam, dictos Equites non esse collectandos, & esse immunes à gabellis: quia, dato, &

non concessio, quod non sint verè Religiosi, sunt tamen personæ ecclesiasticæ, & largo modo Religiosi. Vnde ex his, me consulente, in causa D. Aloysij Mastfanti, & D. Ioannis de Gioeni Illustrif. Senatus Panormitanus concessit exemptionem gabellarum supradictis Equitibus, qui erant adhuc Nouitij.

An minister laicalis iurisdictionis possit exercere iurisdictionem circa Clericos coniugatos, non in criminalibus, sed in civilibus?

RESOLVT. LI.

Affirmatiuè respondet Couarr. *pract. 99. c. 31. n. 7.* Barbosa *de potest. Episc. part. 2. alleg. 12. n. 25.* Cenedo *in 99. canonicis, q. 4. n. 18. & 19.* Gutierrez *pract. 99. lib. 1. q. 5. n. 3.* Azueus *tom. 1. lib. 1. leg. 2. tit. 4. Recopil. Sanch. de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 46. n. 22.* Megala *in 3. p. lib. 3. c. 20. n. 40. & Cortolanus in Bulla Cæna, excomm. 16. fol. mihi 945.* Layman *vbi infra, cum aliis.* Probatum hoc *ex c. unico. de Cler. coniug. in 6.* vbi solùm conceditur Clericis coniugatis priuilegium Canonis, & fori; in cæteris autem minimè. Et licet textus loquatur etiã de causis civilibus, intelligendus est, quoad capturã personæ, non autè si merè civiliter contra bona sine carceratione agatur; vt fuit resolutum *in Capella Tholosana, decis. 184.* & apud Guidum Papam *decis. 13.*

Sed mihi contraria sententia videtur probabilior. Dico igitur, Clericum coniugatum, si contraxit cum virgine, & tonsuram, & habitum clericalem gestet, & alicui Ecclesiæ deseruiat, gaudere priuilegio fori, non solùm in criminalibus, sed etiam in civilibus, & ante Iudicem ecclesiasticum esse conueniendum, vt patet *ex cap. 2. de foro comp. & c. unico, de Cleric. coniug.* vbi habetur, neque ab ipsis sæcularibus Iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecuniãlter nullatenus condemnari. Vbi pondera verbum illud, *nullatenus*, quod totum negat, & vniuersaliter iurisdictionem Iudicis sæcularis excludit. Et dato, quod hic casus esset dubius in iure, potiùs pro iurisdictione ecclesiastica iudicandum est, quàm pro iurisdictione laicali. Et ita docuit quidam Regius, is est Ceuallos *in tract. de cognit. per viam violentie, p. 2. q. 73. n. 4.* aduersus alios Iuristas. Et ex nostris docet etiam hanc sententiam Duardus *in Bulla Cæna, lib. 2. can. 15. q. 4. concl. 3. num. 12.* Riccius *in suis decisionibus p. 4. decis. 320. n. 5. & collect. 308.* & nouissimè ex Iuristis Martha *de iurisd. par. 1. centur. 2. cas. 159. n. 5.* Vide etiam Zanardum *in director. Confess. p. 1. de Sacram. Matrim. c. 23. q. 24.* & alij apud Ceuallos. Notandum est etiam cum nostro D. Carolo de Grassis *de effect. Cler. effect. 2. n. 218.* & aliis, Clericum negotiatorem, si ter non fuerit monitus, non subiicere statutis laicorum: & Layman notauit, quod omnis negotiato, quæ aliis Clericis prohibita est, etiam coniugatis prohibita censi debet. Ita ille *in Theol. moral. lib. 4. tract. 9. cap. 8. n. 5.* & Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. c. 28. n. 9.* cum aliis, quidquid in contrarium asserat Clar. *§. fin. q. 30. n. 12.*

An Iudex laicus possit punire Clericum assassinum notorium?

RESOLVT. LII.

Affirmatiuè responderet Iacob. de Grassis *in suis decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 15.* sed iste Author *in suis Commentariis super Bullam Cæn.* latas opiniones docet aduersus ecclesiasticam immunitatem. Et idè contrariam sententiam docet Bonacina *de legibus, disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 4. n. 8.* Ambrosinus *de immun. Eccles. cap. 17. num. 10.* Duardus *in Bulla Cæn. lib. 2. can. 15. q. 11. n. 63.* Martha *de iurisd. p. 4. cent. 2. cas. 129. n. 17.* Mastrillus *tom. 3. decis. 288. n. 28.* Bellectus *in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 7. n. 6.* Marius Antoninus *lib. 3. resol. 2. num. 9.* Salzedus *in pract. crim. Diaz c. 98. lit. B.* Ceuallos *tract. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 102. n. 6. &*

q. 87. n. 4. Megala *in 3. p. lib. 3. c. 20. q. 4. num. 35.* & alij: quicquid in contrarium asserant aliqui Iurisperiti, vt noster D. Carolus de Grassis *de effect. Cler. eff. 1. n. 668.* & Petrus de Cenedo *in collect. 37. n. 11.* & alij penes ipsos, quorum sententiam, sed immeritò, probabilem vocat Gambacurta *de immun. Eccles. lib. 7. c. 14. n. 13.* & illum sequitur Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 25. n. 6. & disp. 49. n. 20.*

Dico igitur contra Grassium, & supradictos Iuristas, Clericum assassinij reum non subiici potestati sæculari, nisi post sententiam criminis declaratoriam, quam ferre debet Iudex ecclesiasticus: & Iudicem sæcularem, aliter facientem, certum est in excommunicationem Bullæ Cænæ incurrere. Et idem dicendum est de Clerico incorrigibili: nam non amittit priuilegium fori absque alia declaratione, & depositione; sed requiritur sententia Iudicis ecclesiastici, qui illum brachio sæculari tradat. Et hoc habetur *in cap. cum non ab homine, de iudiciis.* Et ita docet Suarez *de censuris, disp. 22. sect. 1. num. 9.* Coninch *de Sacram. disp. 14. dub. 15. n. 19.* Sayrus *de cens. lib. 3. c. 19. n. 5.* & alij apud Ambrosinum *de immun. c. 17. n. 28* & habetur expresse in quadam Bulla Clem. VII. dat. Rom. 18. Decembr. 1591.

Hoc etiam militat, & idem dicendum est, in Clerico sodomita notorio: quia illum non potest punire Iudex laicus, nisi præcedat declaratio Iudicis ecclesiastici, quicquid in contrarium asserat Gasias *de nobil. gloss. 9. num. 19.* vbi cautè legendus est: nam in illa Glossa multas opiniones asfert contra immunitatem ecclesiasticam. Sed nostram sententiam tenet, & docet Duardus *in Bulla Cæna lib. 2. canon. 15. q. 11. n. 61.* Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentie, p. 2. q. 97. art. 4.* Martha *de iurisd. part. 2. c. 16. n. 4.* Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 59.* Megala *in 3. part. lib. 3. cap. 11. n. 11.* & iterum Ceuallos *vbi supra, q. 43. n. 6.* vbi sic asserit: [Hoc vidimus in facti contingentiã in quodam Clerico alienigena, qui in Matua Carpentana non solùm committebat agens, & patiens, illud nefandum sodomix crimen; sed etiam contrahebat matrimonia inter masculos, mutato ordine naturæ. Et licet illud delictum fuerit grauissimum, & nunquam auditum; Clericus tamen ille, post degradationem, fuit traditus Curix sæculari.] Ita ille.

An Iudex secularis processans occultè Ecclesiasticum in causa criminali, cum intentione postea processum presentandi Prælato, faciat contra libertatem ecclesiasticam, & incidat in excommunicationem Bullæ Cænæ?

RESOLVT. LIII.

Negatiuè respondet Grassius *in decis. p. 1. lib. 4. cap. 18. num. 135.* sed iste Author, vt supra notauimus, multa docet, non admittenda in his materiis ecclesiasticæ libertatis.

Et idè contrarium asserendum est, nempe, in excommunicationem incidere Iudicem sæcularem, qui secretò Ecclesiasticos processaret, etiam si animum haberet presentandi talem processum Summo Pontifici, vel alij Prælato. Et ita docent Filiucius *tom. 1. tract. 16. cap. 11. num. 312.* & Sousa *in Bulla Cænæ, c. 20. disp. 95. concl. 2. n. 4.* qui num. 2. hanc sententiam limitat dicendo: [Quando (hæc sunt eius verba) non est aditus ad Prælatum, qui iuridicè se informare possit de facto criminali alicuius Ecclesiastici, & in eo continuatur, & est periculum in mora; potest Iudex sæcularis informationem facere, vt Prælato presentet; non verò in aliis casibus. Quando verò in aliquo facto criminali, Ecclesiastici, & sæculares simul conuenerunt, eatenus Iudex sæcularis poterit circa Ecclesiasticos, testium dicta recipere, quatenus ad id procedendum, contra laicos necessarium fuerit; aliàs ab hac censura illum non excusarem: sed informationem talem verbaliter, vt Prælato denunciaret, non verò iudicialiter accipere, existimo

existimo non prohiberi hoc loco.] Ita Soufa, quæ sunt valdè notanda à Iudicibus laicis. Ad argumentum verò, quod adducit Graffius, respondetur, quòd, licèt capere informationem, propriè, & in rigore loquendo, non sit processare; est tamen quomodolibet in causis Ecclesiasticorum criminalibus se intromittere; quod est contra libertatem ecclesiasticam, & sufficit ad incurrendam excommunicationem.

An Principes possint statuere, ne laici vendant Clericis, ne molant, aut coquant panem, vel ne exhibeant aliqua seruitia, & obsequia?

R E S O L V T. LIV.

ITa facientes non incurrere in excommunicationem Bullæ Cœnæ, putauit Caietanus in *summa verb. excommunicatione*, c. 31. Nauarrus in *Manuali*, c. 27. n. 119. Et hanc sententiam nouissimè probabilem vocat Filliucius *tom. 1. tract. 16. c. 10. n. 271.* & illam absolutè etiam docet Pereira de *manu regia. prælud. 3. n. 7.* & Anguiano in *tract. de legibus*, tom. 1. lib. 2. *contr. 15. n. 39. & seq.*

Sed ego falsam existimo. Dico igitur, Principes ita statuentes in excommunicationem Bullæ Cœnæ incidere; quia tale statutum est contra libertatem ecclesiasticam, vt habetur in *c. eos. de immun. Eccles. in 6.* his verbis: [In eos, qui temporale dominium obtinentes suis subditis, ne Prælati, aut Clericis seu personis ecclesiasticis quidquam vendant, molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicitur. cum talia in derogationem libertatis ecclesiasticæ præsumantur, eo ipso excommunicationis sententiam decernimus.] Ita textus. Et ita docent communiter omnes Theologi, vt Suarez de *cenfuris disp. 21. sect. 2. n. 93.* Reginaldus *tom. 1. lib. 9. c. 24. n. 358.* Gambacurta *tract. de cas. reseru. c. 10. n. 10.* Coriolanus in *Bulla Cœnæ, excomm. 15. fol. mibi 937.* Filliucius *vbi sup. & alij.*

Nec valet dicere, quòd talia statuta sint potiùs contra libertatem politici conuictus, quàm contra ecclesiasticam libertatem: nam respondetur primò: Saltem indirectè supradicta statuta sunt contra immunitatem ecclesiasticam: sed in Bulla excommunicantur etiam, qui indirectè aliquid statuunt contra dictam libertatem: ergo, &c. Secundò: Durius est, & incommodiùs vexantur Clerici in his, quæ pertinent ad politicum conuictum, quàm in aliis, quæ pertinent ad Ecclesiam, vt Ecclesia est: ergo, &c. Tertiò: Est contra libertatem ecclesiasticam denegare Clericis ea, quæ de iure communi illis compètant: sed iure communi quilibet alteri obsequia prædicta præstare potest: ergo, &c. Et idèd nostra sententia omninò tenenda est.

An Principes, seu ministri regij, faciendo literas hortatorias ad Episcopos, vt ab aliqua mala determinatione desistant, vt est in vsu in Regno Neapolitano, faciant contra libertatem ecclesiasticam, & incidant in censuras Bullæ?

R E S O L V T. LV.

NEgatiuam sententiam docet Coriolanus in *Bulla Cœnæ excomm. 16.* vbi sic habet: [Hortatoriæ hinc non comprehenduntur: est autem hortatoria, litera amabilis, si Episcopus aliquid contra laicum impertinenter faciens ab Officialibus secularibus hortatur, vt desistat à faciendo talia.] Idem etiam docet Megal. in *3. p. lib. 3. c. 19. n. 6.* quia verba exhortatoria solum consilium important, & necessitatem non inducunt; nisi tamen in his literis Princeps precatoriis verbis vteretur, & non tantum exhortatoriis: nam in tali casu res esset multum scrupulosa: nam preces Principum mandato æquiparantur,

An laicus sit Iudex competens, quando agitur de possessorio matrimonij?

R E S O L V T. LVI.

AGitur de possessorio, v.g. inter virum, & vxorem; & vir innititur possessione aduersus mulierem, quæ propria autoritate diuertit, vel è contra: queritur, an Iudex laicus sit competens in hoc casu? Affirmatiuam sententiam ex neotericis Iurisconsultis docet Thesaurus *decif. 117.* & ita fuisse decisum in Senatu Pedemontano testatur. Sed malè, & contra iurisdictionem ecclesiasticam: nam matrimonialis possessoria admixtam habet causam spiritualitatis simul, & titulum: & Iudex laicus certum est, quòd potest cognoscere de possessoriis rerum ecclesiasticarum, quando per titulum iustificari debent: vnde possessoriij causa mixtam habens causam spiritualitatis, ad solos Iudices ecclesiasticos pertinet. Et ita in terminis hæc omnia probat nouissimè Franciscus Molinus *tract. de ritu nupt. lib. 2. differ. 10. n. 19. & seq.* Adi illum, & non pigebit.

An statutum disponens, mulierem extra territorium nubentem, cum sua familia priuandam fore hereditate, etsi ei sit quæsitæ: sit contra immunitatem ecclesiasticam?

R E S O L V T. LVII.

SI in hoc Siciliae Regno tale statutum adesset, non Spauci illud frangerent. Sed ad rem. Multi hoc statutum valere opinati sunt: & ita docet Baldus in *leg. si matre. C. de suis, & legit. her.* idem Baldus *lib. 1. conf. 357. & in cap. consului. n. 6. de offic. deleg. Socinus, & Iason in l. 1. §. vterque. ff. de acquir. possess.* Alexander *lib. 2. conf. 251. num. 2.* Ruinus *lib. 3. conf. 49. & alij.* Et ratio est: quia huiusmodi statuta facta sunt in bonum Reipublicæ, ad eam replendam liberis, & vt etiam plures sint in ea, qui gabellas soluant, & onera sustineant. Sed contrariam sententiam omninò amplectendam esse puto: quia matrimonia libera esse debent ab omni coactione, *ex leg. Tui. ff. de verborum oblig.* Vnde & in terminis huius quæstionis non valere similia statuta, etiam si colorem quendam publicæ utilitatis præse ferant, docet Panormitanus in *c. 1. de spons.* Decius post Felinum in *cap. Eccles. S. Mariae. n. 36. de condit. & hanc opinionem communem esse testatur Gabriel lib. 2. conf. 12. n. 9.* & illam nouissimè docuit Molina de *ritu nuptiarum, lib. 2. differ. 7. n. 26.* & post illum Barbosa in *collectan. tom. 2. lib. 4. tit. 1. c. 1. n. 7.*

An sit contra libertatem ecclesiasticam, condere statutum, vt immobilia non alienentur in extraneos, prohibendo expressè, ne alienentur in personas ecclesiasticas?

R E S O L V T. LVIII.

NEgatiuè respondent aliqui, vt Molina, quod valdè miror, de *iust. tom. 1. tract. 2. disp. 104. num. 18.* & alij quamplures Iurisconsulti, quos affert, & sequitur nouissimè Christophor. de Anguiano in *tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 15. n. 33. & seq.* & tales statuentes non incurrere in excommunicationem Bullæ putauit Iacobus de Graffis in *suis decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 233.* vbi hæc verba asseruit: [Si in statuto cauetur, quòd nullus subditus potestati Mediolani possit alienare rem immobilem in non subditum, nisi soluat tantum pro libra expressè prohibendo, ne possit alienare in personam ecclesiasticam; dico, quòd tale statutum est iuridicum, non improbandum, nec censendum contra libertatem Ecclesiæ: quia est conditum fauore publici, & communis boni, & subditorum,

vt eis salua immobilia, & territoria, conferuentur.]Ita ille.

Sed talis opinio est contra communem, & veram sententiam omnium Theologorum, & Iuriconsultorum, quam inter alios docet Comitulus in tract. Apolog. cap. 1. n. 18. folio mihi 26. Bouius in respons. ad M. Paulum, pari. 3. fol. mihi 33. Colleg. Bononien. in respons. pro libert. ecclesiastica. n. 18. & seq. Vgolinus in respons. ad Iuricons. Gymnasij Patavini, c. 6. §. 1. & seq. Vigianus tract. de immunit. Eccles. disp. 3. concl. 2. Barbosa in collect. ad lib. 1. Decr. tit. 2. c. Ecclesia S. Maria, de constit. n. 29. tom. 1. Franc. Fagnanus in tract. de iust. cens. Pauli V. p. 3. fol. 42. Genuensis in pract. Eccles. tricenario 13. q. 379. n. 5. Duardus in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 83. Filliucius tom. 1. tract. 16. c. 10. num. 272. Reginald. in praxi, tom. 1. lib. 9. cap. 23. n. 359. Suarez contra Regem Anglia Martha de iurisdic. p. 4. cent. 1. cas. 6. n. 16. Bellettus in disquis. cler. p. 1. tit. 4. §. 4. num. 1. & 4. vbi citat quam plures Doctores. Surdus lib. 3. conf. 301. n. 67. Maynardus de priuileg. Eccles. contra Venetos, p. 2. art. 22. n. 67. & seq. & alij.

Et ratio est: quia tale statutum prohibet Ecclesiasticis, quod nec naturali, nec diuino iure prohibitum est: imò, id humano iure concessum est, vt patet ex leg. generali, & leg. iubemus. de sacros. Eccles. vbi conceditur, vt Ecclesiasticis liberè legari, & donari possint à laicis eorum bona, tam inter viuos, quàm inter mortuos. Et hoc facere prohibentes damnantur expressè in c. eos de immunit. Eccles. in 6. Et hoc maximè procederet, si statutum expressè prohiberet, ne fiat alienatio in Ecclesias, vt ex multis notat Bellett. vbi sup. n. 4. Et etiam si talis mentio Ecclesiasticorum non adesset, sed tantùm laici, & subditi nominarentur; adhuc tale statutum Clericos non comprehenderet, nec illis præiudicaret: nam, vt benè notat Maynardus vbi sup. n. 68. licet dictum statutum, quoad verba, non videretur infringere ecclesiasticam libertatem, cum præcipiat subditis; tamen quoad mentem, est contra libertatem ecclesiasticam, faciendo fraudem de persona ad personam. Et in similibus non tantùm inspicitur, cum quo statuens loquatur; sed in quem effectum sermo conferatur.

Adde, quòd nulla dispositio generalis comprehendit casus, vel personas in specie priuilegiatas, & sub generali dispositione non comprehenditur id, quod in specie disponi non potest, ex leg. Lucius, §. pen. ad municip. Vnde, vt supra dixi, valdè miror, Grassium, virum ecclesiasticum, doctum, & pium, contrarium dixisse. Et idèd, speciatim loquendo de illo statuto Mediolanensi, obseruat Maynardus vbi sup. cum Menochio lib. 9. conf. 878. n. 10. in fin. Senatam Mediolanensem consensisse seruare, vt illud statutum Clericos non comprehendat.

Notandum est verò, quòd, licèt Cortolanus in exposit. Bull. Cæn. excomm. 15. fol. mihi 958. asserat, statutum, quòd non alienentur bona immobilia in extraneos, non esse contra libertatem ecclesiasticam; tamen docet, in tali casu posse Episcopos cogere ita statuentes, vt declarent, illud statutum non debere extendi ad Clericos. Vide Surdum lib. 3. conf. 301. n. 45.

Quaedam ciuitates habent priuilegium, vt qui ad eas confluunt habitationis causa, non possint per quinquennium ab eorum creditoribus constringi: quæritur, an, si Princeps in casu particulari statuatur per publicam scripturam, ne aliqui debitores, inter quos nominat quendam Sacerdotem, possint dicto priuilegio frui; an, inquam, hoc statutum sit contra immunitatem ecclesiasticam?

RESOLVT. LIX.

DE hoc casu interrogatus fui in causa Dominorum de N. & pro statuto, & validitate actus, adfuit multa argumenta.

Primò: Quando Princeps ex iuxta causa reuocat priuilegium Clericis, vel Ecclesiæ concessum, non facit contra libertatem ecclesiasticam dummodo non sit receptum à Summo Pontifice: sed hoc, imò minùs, accidit in casu nostro: ergo, &c. Minor patet. Maior probatur ex autoritate Fulgosij in l. si quis Curialiu C. de Episc. & Clero, & aliorum Iuriconsultorum: & ex Theologis mordicùs sustinet hanc sententiam Ioseph Soufa Bull. Cæn. cap. 16. disp. 84. concl. 5. n. 6. Et Decius in cons. 83. n. 4. & consil. 275. n. 3. asseruit, valere Principis statutum, per quòd Clericis, & Ecclesiæ denegantur beneficia, & priuilegia aliorum statutorum.

Secundò Princeps in casu nostro non reuocat, sed declarat primam concessionem priuilegij non fuisse ad similem euentum extensam: nam, si docti, & similes creditores, inter quos adest Clericus, gauderent, vergetet hoc in detrimentum Regis & Regni; & idèd talis casus ex natura rei non intelligitur inclusus in prima concessione; quia priuilegium generaliter inductum non includit casum, publicæ utilitati contrarium, vt ex multis notat doctus Mexia in pragm. taxa panis. concl. 4. n. 20. Azeuedus lib. 6. leg. 1. tit. 1. n. 25. recopil. & nouissimè Gironda in tract. de priuileg. q. 70. n. 334.

Tertiò: Tunc aliquod statutum est contra libertatem ecclesiasticam, quandò Clerici ex illo efficiantur deterioris conditionis, quàm laici, vt probat Riccius in praxi. tom. 3. resol. 207. n. 7. & Megala in 3. par. lib. 3. c. 10. q. 1. n. 51. & alij communiter. Sed in nostro casu Clericus non efficitur deterioris conditionis, quàm laicus: nam priuilegium vtrique negatur, Ergo, &c.

Quartò; Statutum contra libertatem politici conuictus, non est contra libertatem ecclesiasticam, vt fert sententia Caietani in summ. c. 31. & Nauatti c. 27. n. 11. Sed hoc statutum Principis respicit tantum libertatem politicam, nempe personam dicti Clerici: non quatenus Clericus est: sed vt persona politica, & vassallus. Ergo non est contra libertatem ecclesiasticam.

Sed his non obstantibus, tunc ego, vt dixi, interrogatus de hoc casu contrarium censui: & consulentes postea mihi dixerunt, ita etiam sensisse P. Iosephum de Augustino, Societatis Iesv, virum mihi amicissimum, & doctissimum. Et primò, suppono, de iure communi Clericos posse gaudere, & vti beneficio statutorum; & priuilegiorum alicui Vniuersitati, vel certo generi personarum concessorum, vt patet ex cap. constitutus. de restit. in integr. & notauit noster P. Duardus in Bulla Cæn. lib. 2. canon. 15. q. 19. num. 11. 13. 31. 33. 40. & 41. Secundò notandum est quòd statutum, per quòd tolluntur Clericis ea, quæ de iure communi illis competunt, est contra libertatem ecclesiasticam, vt docent Decius & Felinus in cap. ecclesia S. Maria, de const. hic in num. 69. ille in n. 8. Mandellus de Alba lib. 1. conf. 8. n. 3. & 10. consil. 164. n. 13. & ex Theologis Filliucius tom. 1. tract. 16. c. 10. n. 171. & Megala in 3. p. lib. 3. c. 10. q. 1. n. 56. cum aliis communiter.

His verò suppositis, sic argumentor: Statutum, quod aufert alicui Clerico ea, quæ de iure communi sibi competunt, est contra libertatem ecclesiasticam: sed in nostro casu denegatur Clerico priuilegium, quòd sibi de iure communi competit, vt supra probatum est: ergo tale statutum erit contra libertatem ecclesiasticam. Nec valet dicere, quòd in nostro casu, etiam laici non gaudent, vt apparet ex lectura statuti: ergo neque debet gaudere Clericus; quia cessat ratio nostri argumenti. Nam respondeo, quòd hoc esset verum, si Princeps per dictum actum, & statutum generaliter denegaret in posterum omnibus laicis tale priuilegium; sed cum denegat tantùm aliquibus, manet adhuc ius, & vrget ratio nostræ argumentationis.

Deinde, & hoc est maximum argumentum, Princeps in isto actu vitur verbis imperatiuis, dicens, mandauit & mandat: quod quidem verbum præsupponit iurisdictionem: nam inducit præceptum, vt inter multos notat

Salas de legib. disp. 10. sect. 9. n. 35. Bonacina etiam legibus, disp. 1. q. 1. punct. 7. § 4. n. 7. Valquez, Sanchez, & alij penes ipsos. Sed Princeps non habet iurisdictionem in Clericos, Ergo nullus erit actus, & contra Canonem 15. Bullæ Cœnæ, ubi prohibetur Principibus, condere statuta, & ordinationes ex quacunque causa contra Clericos.

Adde, quod Princeps in ista ordinatione facit specificam mentionem de Clerico: sed statuta laicorum, etiam Clericis fauorabilia, si de illis mentionem faciant, sunt nulla, & contra libertatem ecclesiasticam, ut ex communi sententia Doctorum notat Alexander lib. 2. consil. 211. n. 2. & 6. Surdus lib. 2. consil. 301. n. 13. Oddo lib. 1. consil. 44. n. 5. Cioffus lib. 1. consil. 81. n. 84. Plotus consil. 93. n. 2. Caualcanus lib. 3. decis. 33. n. 16. Decius in c. quæ Ecclesiarum, de constit. n. 38. & alij. Ergo nullum erit statutum, de quo loquimur, ex defectu potestatis, qua caret Princeps in nominando Clericum.

Restat modò respondere ad argumenta in principio posita. Ad primum dico, doctrinam illam non procedere in casu nostro, ubi reuocatur Clerico priuilegium quod ei competit de iure communi, ut supra probatum est, sed procedere in casu, quo statutum denegaret aliquibus Clericis beneficium proprium, ut, v. gr. posset Princeps reuocare per statutum eleemosynam singulis annis faciendam Ecclesiæ, vel Clericis, per alterum prius statutum dispositam. Sed, quia hæc opinio, ut infra videbimus, mihi non placet, idèò respondetur ad argumentum, negando absolute illam sententiam, ut de facto negauit Martha de iurisdic. p. 4. cent. 1. cas. 52. n. 6. & seq. & præter DD. quos ipse citat: refellunt etiam hanc opinionem Altrerius de consil. tom. 1. lib. 5. disp. 16. dub. 1. Fabius de Anna lib. 1. consil. 86. n. 4. M. Antonius Genuens in Pract. Eccles. Tricen. 6. q. 158. n. 2. Azorius p. 1. lib. 5. c. 13. q. 5. cum aliis.

Ad secundum respondeo, Principem non declarasse, sed statuere, & ordinare, utendo verbis præceptiuis, & nominando Clericum in specie, quæ omnia sunt contra libertatem ecclesiasticam, & Bullam Cœnæ Domini: secus autem, si generaliter declararet similes debitores non gaudere, nec fuisse inclusos in priuilegio ciuitatis Agrigentinae, non nominando Clericos.

Ad tertium respondetur, quod in nostro casu Clericus efficitur deterioris conditionis, quàm laici, non quidem prænominati in tali statuto, sed alij. Et ratio est: quia iste actus non reuocat generaliter priuilegium illius ciuitatis pro omnibus laicis, sed pro aliquibus, ut dictum est: & sicut multi laici ante hoc decretum pro simili causa (ut mihi asserunt) vti sunt tali priuilegio; sic & in posterum videntur; quia, ut diximus, reuocatio talis priuilegij minimè generica, sed specifica est. Deinde in hoc statuto maximè Clericus efficitur deterioris conditionis, quàm laicus: quia potest quidè Princeps ratione iurisdictionis in suis ordinationibus facere specificam mentionem de laicis; non autem de Clericis: quod factum in isto statuto apparet: ergo, &c.

Et tandem ad quartum respondetur, falsam esse illam sententiam Caietani, ut supra probatum est: nam ex illa sequeretur posse Principes statuere, ne Clerici quid emant, aut vendant; ne alterius operas conducant; ne apud aliquos faciant molere suum triticum, aut panem coquere; ne transeant per pontem; ne habitent in aliqua Ciuitate; & similia; quæ omnia absurdissima esse satis apparet. Ita Reginald. tom. 1. lib. 9. c. 24. sect. 2. n. 358. & alij.

An, si Princeps statuatur, ne suis priuilegiis potiantur ij, qui sibi subditi sunt; faciat contra libertatem Ecclesiasticam, & Clerici illis non possint vti?

RESOLVT. LX.

Non esse statutum cõtra immunitatem ecclesiasticam putauit D. Carolus de Grassis de effect. cler. eff. n. 26. Azorius p. 1. lib. 5. c. 13. q. 4. qui citat Bartolum, & Felinum

in c. Ecclesia S. Maria, & idèò Clericos huiusmodi priuilegio non gaudere. Et rationem adducit: quia Princeps in tali statuto nullam facit mentionem de Clericis; & idèò non est inualidum defectu iurisdictionis. Deinde, aliud est, beneficium, vel priuilegium non concedere; aliud verò, derogare: nam hoc, quod est concedere, absque vlla iniuria alterius fit; adimere verò, tollere, aut ex parte minuire, sine iniuria, & damno minimè contingit. Ergo, &c.

Sed ego de hoc casu interrogatus à Sereniss. Principe Philiberto, respondi affirmatiue, & adduxi nostrum P. Duardum, qui in Comment. in Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 41. contra Azorium in specie loquens, hanc sententiam docet. Et ratio est: quia, ut in superiori Resol. dictum est; statutum, per quod tolluntur alicui Clerico ea, quæ de iure communi sibi competunt, est contra libertatem ecclesiasticam, ut notat Filliucius tom. 1. tract. 16. c. 10. q. 8. n. 271. Riccius in praxi, tom. 3. resol. 207. n. 8. Mandellus de Alba lib. 1. consil. 8. n. 3. & 10. cum aliis. Sed in nostro casu denegatur Clericis priuilegium, quod de iure communi illis competit. Ergo, &c. Probo minorem. Nam de iure communi Clerici possunt gaudere, & vti beneficio statutorum, & priuilegiorum alicui Vniuersitati, vel certo generi personarum concessorum, ut patet ex c. constitutus, de rest. in integr. ut notauit Duard. ubi sup. n. 11. 14. 31. 33. 40. & 41. Ergo, &c. Et ita secundum hanc sententiam tunc fuit determinatum.

An, si Princeps conderet statutum abrogans aliud statutum suum, quod Clericorum priuilegium continebat; peccet contra immunitatem ecclesiasticam?

RESOLVT. LXI.

Negatiuam sententiam docet Soufa in Bull. Cœn. c. 16. disp. 84. concl. 5. n. 6. Duardus etiam in Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. q. 27. num. 16. Villalobos in summa. tom. 1. tract. 17. dub. 21. num. 4. & alij, dummodo, ut in alia Resol. supra diximus, huiusmodi priuilegium non fuerit confirmatum per Summum Pontificem, putant enim hi Doctores: priuilegia particularia huius, vel illius Ecclesiæ, Religionis, vel personæ, directe non pertinere ad immunitatem ecclesiasticam & posse reuocari. Et ratio est, quia lex ad libitum statuentis, præsertim quando sponte facta est, & adest iusta causa, reuocari potest: ergo & priuilegium Ecclesiæ concessum: nam, qui est causa iuris, potest etiam esse causa reuocationis illius, quod sine iniuria tertij fit, cum adest causa. Et cum per reuocationem illius, quod prius concessum fuerat, aliquid reducitur ad ius, quod prius competeat antiquitus, conqueri non potest, qui ex tali reuocatione damnum patitur, ut docet Glossa in leg. si vnus §. pactus ne pereat. verb. quod in specie. ff. de pactis. Ergo, &c.

His tamen non obstantibus, contrariam sententiam amplectendam esse puto, quam ex Theologis docet Azorius part. 1. lib. 5. c. 13. quest. 5. Cortolanus in Bulla Cœnæ, excommun. 15. folio mihi 935. Pesantius tract. de immunit. Eccles. disp. 9. & ex Iurisperitis Martha de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 62. n. 6. Altrerius tom. 1. disp. 16. lib. 5. c. 6. fol. 703. col. 2. qui citat Felinum in c. Ecclesia S. Maria, n. 124. de constitut. & copiose noster D. Carolus de Grassis de effect. cler. eff. 2. n. 14. & 23. Filliucius tom. 1. r. 16. c. 10. n. 269. qui citat Sayrum, & Syluestrum; & alij. Et ratio est, quia priuilegium concessum, postquam ratum habetur ab eo, in quem collatum est, transit in ius: ergo laicus potuit à principio priuilegium Clericis concedere; sed semel concessum non poterit ampliùs reuocare, ut habetur ex Felino in cap. Eccl. S. Maria, n. 124. de constit.

Deinde, priuilegium concessum alicui non subdito, reuocari non potest, ut habetur in c. nouit. de iudiciis, & notat Abbas in c. inter alia, n. 19. de immunit. Eccles. & alij. Sed Clerici

Clerici non sunt subditi secularibus: Ergo priuilegium illis concessum, amplius auferri non potest, & aliter facientes in excommunicatione Bullæ Cœnæ incurrerent: quod in verbis Bullæ determinatum uidetur, ibi: *Quaruncunq; Ecclesiarum iuribus quomodolibet præiudicatur.* Itē, semper indirecte per statutum contra particularem Ecclesiam præiudicatur cæteris generaliter. Ergo, &c. Et ita, stante hac opinione, si erat statutum antiquum laicorum, ut singulis annis, certo die cuiusdam mensis, cuidam Collegio Clericorum, vel Monasterio Regularium, erogarentur certæ eleemosynæ: sed deinde efficerent aliud statutum, ne in posterum ea eleemosyna præbeatur; secundum hanc posteriorem sententiam, tale statutum esset contra libertatem ecclesiasticam. Vide etiam circa præsentem quæstionem Genuensem in *Pract. Eccles. triennario* 17. q. 480. n. 2. qui contra aliquos probat, statutum esse contra libertatem Ecclesiæ quando est contra libertatem vnus Ecclesiæ tantum.

An Principes statuentes, ne in eorum statu possint edificari de nouo Ecclesia, & Monasteria sine eorum licentia; derogent immunitati ecclesiastica?

RESOLVT. LXII.

Septem argumenta pro parte negatiua addacit Anton. Bouius in *respons. pro censuris Pauli V. contra Venetos*, quæ postea solidè euerit, & impugnat, probans, tale statutum esse contra libertatem ecclesiasticam. Idem etiā docet Vgolin. in *respons. ad Iurisc. Gymnasij Patuini contra Venetos*, c. 6. §. 1. 2. 3. 4. & 5. Collegium Bononiense pro *libert. Eccles. contra Venetos*, n. 43. Philip. Maynard. de *priuilegijs Eccles. contra Venetos*, p. 2. art. 24. per. 10. Bellert. in *disq. cler. p. 1. tit. 6. §. 1. n. 20.* Duard. in *Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 68.* Aloysius in *praxi, tom. 3. resol. 207. n. 7.* Patres Theologi Religionis seruorum in *defens. cens. Pauli V.* Ioan. Franc. Fagnan. in *tr. de iustit. cens. eiusdem Pauli V.* p. 2. fol. 26. Ferdinand. de Bauidia in *Antidoto contra Paulum Venetum*, p. 2. argum. 10. & seq. Valenzuola in *defens. Monit. Pauli V.* p. 2. n. 28. & seq. Lupus *tract. de liber. Eccl. q. 4. num. 7.* & Paulus Comitulus in *tr. apolog. contra Venetos*, c. 1. n. 17. qui hoc probat ex multis, & præcipuè ex *dist. 1. de consecratione*, & in particulari ex *can. de locorum. Gelasij Pape: ex can. Ecclesia, Nicolai Pape: ex c. nemo. Concilij Aurielianensis: & ex Decretalibus sub titulo, de Eccl. edifican. vel reparandis*, & maximè ex *Decret. finali*, & ex illa, quæ incipit, *Ad audientiam*, & ex illa Bonifacij VIII. quæ incipit, *Auſtoritate de priuileg.* in 6. patet hoc etiam ex *auth. de Eccl. tit. per totam, & auth. ut null. fabric. orat. & loc.* Et licet à Valente, Theodosio, & Arcadio Imperatoribus fuerit prohibitum, Ecclesias ædificari sine Principis licentia, ut patet ex *l. nemo. C. de relig. & sumpt. funerij.* hoc tamè imperatores illi effecerunt de facto, & propterea totum hoc fuit postea reuocatum à Iustiniano in *leg. sancimus. §. si quidem, C. de Episc. & Cleric. & in dicta authent. ut null. fabr. & c.*

Sed audiamus de hac re differentem Cardinalem Baronium in *sua Paranesi ad Rempublicam Venetam*, quæ tale statutum contra libertatem ecclesiasticam fecerat, & propterea à Paulo V. excommunicata, ubi fol. 15. sic asserit: [Exagitamini insuper Literis apostolicis per vos statutum; Ne quis Ecclesias, Monasteria, atque alias religiosas Domos Venetijs, & vbiq; locorum domino vestro subiectorum, sine vestra speciali licentia fundet, & erigat. Quàm autem contra ius, falsq; id præsumperitis, quæ dicturi sumus, vos comonebunt. Nam illa accidentalit Imperij culmina augustissima æquè, & robore militari potentia, simulque doctrina rerum sacrarum conspicua, Carolus, & Ludouicus, cum faterentur super Ecclesias nullum sibi vendicandum esse dominium, verè legitimi laudati sunt Imperatores, ut qui lege scripta professi sunt, non tantum in Ecclesiarum constructione aliquod ius non esse concessum Imperatoribus; sed neque absque Episcopi licentia domi suæ Oratorij construendi habere aliquam facultatem. Quod probè cognitum, pragmatica sanctione ita relinquere vo-

luere testatum his verbis: Placuit nobis, ut (sicut ab Episcopis, & reliquis Sacerdotibus, ac Dei seruis admoniti fuimus) ne Capellæ in nostro Palatio, vel alicubi sine permisso Episcopi, in cuius est parochia, fiant. Si igitur nec Capellam vnâ, & in suo Palatio ædificandi absque licentia Episcopi, tanti Imperatores facultatem se habere testati sunt, quomodo ædificandi Ecclesias, & alia religiosa loca dandi licentiâ, vel negandi, vos ita vobis arrogatis auctoritatem?] Ita Cardinalis Baronius, qui ex alijs exemplis probat, tale statutum infringere ecclesiasticam libertatem.

His omnibus addendum est, quod Constantinus Imperator concessit facultatem, ut Ecclesiæ per totum orbem possint ædificari, ut patet in *cap. futuram. 12. q. 1.* Ergo non possunt Principes, etiâ alijs absoluti, & imperio non subiecti, reuocare priuilegia ab imperio Ecclesiæ concessa: nam, ut notat Filliucius *tom. 1. tract. 16. c. 10. n. 270.* & alij penes Valenzuolam *vbi supra in defens. Mon. Pauli V. p. 2. n. 36.* statuta quæ restringunt priuilegia concessa toti Ecclesiæ à Deo, Papa, vel Imperatore, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, sunt contra libertatem ecclesiasticam. Quod etiam notauit Maynardus de *priuileg. Eccles. part. 2. art. 22. n. 95. & art. 23. n. 24.*

An statuta, quibus cauetur, ne quis possessionem apprehendat alicuius Ecclesiæ, vel beneficij, sine facultate Principis, vel suorum ministrorum, sit contra libertatem ecclesiasticam.

RESOLVT. LXIII.

Respondet affirmatiuè cum Canonistis, & Theologis, qui communiter reprobant *conf. 2. Angeli, & Camillum in diuers. iur. p. 2. c. 2. n. 137.* Ita docet ex veteribus Abbas *lib. 1. conf. 83.* Felinus in *cap. Eccles. S. Mariae de constit. n. 96.* & ex neotericis Vgolin. in *Bull. Cæn. p. 2. c. 13. ver. 4.* Quive *illan. 2.* Laderchius *conf. 103. n. 4.* Altherius de *censur. tom. 1. disp. 16. lib. 5. c. 5. fol. mibi 699. col. 1.* & Alexander Pefantius *tract. de immun. Eccles. disp. 10* cum Azorio. Et ratio est: quia Ecclesia habet ius immittendi Clericos in possessionem beneficiorum; & Clerici ex isto statuto redduntur timidiore, & laici in statuendo audaciores. Vnde notat Altherius *vbi supra, c. 6. fol. 704. col. 2.* quod si possessio beneficij à Clerico legitime capiatur, nec testes, nec Notarius, qui interfuerunt, incurrunt vllam pœnam dicti statuti: quia quando statutum inualidum est, pœna in eo apposta non ligat, ex *Auth. Cassan. C. de sacr. Eccles. & cap. nouerit. de sens. excommun.* Imò ita statuente sunt excommunicati.

Limitatur supradicta sententia à Duardo in *Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 11. n. 59* & Marth. de *iuris. p. 4. cent. 1. cas. 46. n. 8. & 14.* nō procedere in Regibus, qui ex priuilegio Romani Pontificis habent collationem, & institutionem beneficiorum, vel priuilegium, ut in eorum Regnis nullus exterius beneficium possit obtinere, ut habet Rex noster.

An statutum mandans, bona Ecclesiæ relicta intra certum tempus vendi, sit contra libertatem ecclesiasticam?

RESOLVT. LXIV.

Affirmatiuè respondet Hostiensis in *c. fin. n. 11. ver. in mortuarijs, de reb. Eccl. non. alien.* Archidiaconus in *c. Romana. n. 13. ver. non tamen quoad alienationem, de appell. & ex neotericis Surdus lib. 1. conf. 2. n. 20. & seq. & Philippus Maynardus de priuileg. Eccl. p. 2. art. 22. n. 44.*

An Principes, si per aliqua statuta disponant de his, quæ ad funera, & exequias pertinent, efficiant contra libertatem ecclesiasticam, & sint excommunicati?

RESOLVT. LXV.

Hic casus agitatus, & discussus fuit tempore Excellentiss. Proregis D. Francisci de Castro, & tunc respondi

cum Felino in c. *Eccles. S. Maria de constit. n. 112.* & aliis, distinguendo: Vel in simili statuto Princeps disponit de his, quæ spectant ad Clerum, vel cultum diuinum, aut ad animarum salutem, puta de numero Missarum, de candelis, de eleemosyna Clericorum, & de eorū numero, vel Religiosorū, qui debent comitari funus, & similibus. Et in hoc casu tale statutum esset contra libertatem ecclesiasticam. Sed, si Princeps in statuto prohiberet abusus circa pompā funeris, vt de vestibus lugubribus, de pannis nigri coloris, ne cubacula parentur pannis nigris, & de aliis externis solennitatibus, quæ nullam habent relationem ad cultum diuinum, & ex quibus nihil utilitatis minuitur Ecclesiis, aut Clericis, neque aliquid detrimenti patitur cultus diuinus, vel Ecclesia; tunc eiusmodi statutum esset validum, nec aliquid contra immunitatem ecclesiasticam contingeret. Et ita ex neotericis docet Altherius de cens. tom. 1. disp. 16. lib. 5. c. 6. fol. 704. col. 2. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 9. cap. 23. n. 360. Duard. in Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 7. Megala in 3. p. lib. 3. cap. 10. q. 3. n. 54. Carolus de Grassis de eff. cler. eff. 2. num. 467. Martha de iuris d. p. 4. cent. 1. cas. 54. Naldus in summa, verb. *statutum*, n. 2. & alij.

Ex his apparet, non esse admittendam sententiam Caietani in summa, verb. *excom. c. 31.* Nauar. in man. c. 27. n. 120. Grassij in decis. p. 1. lib. 4. cap. 18. n. 135. Soufa in Bull. Cœn. cap. 16. disp. 94. concl. 2. n. 3. Layman in Theol. mor. lib. 4. tr. 9. c. 9. n. 3. asserentium, posse Principes in suis statutis Clericis moderari sumptus ceræ, & candelarum: nam si intelligunt de cera, & candelis, quæ in Ecclesia, & apud funus comitantes remanent, hoc statutum esset inualidum: quia ex illo impediretur eleemosyna, & minueretur aliqua utilitas Ecclesiæ, & Clericis, seu Religioni. Et ita docent Doctores citati, quibus adde doctissimum Tabienam verb. *excomm. G. cas. 20. num. 5. fol. mihi 672.* qui notat, tale statutum esse contra libertatem ecclesiasticam: nam indirectè prohibet liberam facultatem dandi eleemosynam Clericis, & Ecclesiis.

Vnde non benè dixerunt Soufa, & Grassius, *vbi supra*, quòd numerus candelarū ordinetur ad pompā, & temporalem honorē defuncti: nam, vt benè notat Tabiena, dictæ candelæ, quæ remanent apud Ecclesiam, & Clericos, non solum deseruiunt ad honorem defuncti; sed etiam ad eleemosynam Ecclesiæ, & Clericorum, seu Religiosorum.

Idem, quod diximus de cereis, & candelis, dicendum est de culcitrīs, quæ apponuntur super corpus defuncti: quidquid in contrarium asserant Duardus, & Martha: nam de illis nihil potest statuere Princeps laicus, cum remaneant apud Ecclesiam; & ex illis postea aliquando, vel efficiuntur paramenta pro ornamento altarium, vel vestes sacerdotales, vel saltem remanent pro eius ornamento: nam, vt hic, & in ciuitate Neapolitana vidimus, in diebus festiuis Ecclesiæ integræ de illis ornantur: & sic non dubito, dictas culcitrās non solum deseruire pro honore temporali defunctorum, sed etiam pro eleemosyna Ecclesiarum, vbi defunctus sepelitur. Et ita Syluester verb. *immun. 5. n. 10. vers. statutum, q. 2. ver. 8.* ait, prædicta statuta esse licita laicis, quatenus disponunt in his, quæ non applicantur Ecclesiis: sed dictæ culcitræ, de quibus loquimur, Ecclesiis applicantur: ergo, &c. Ita etiam Paludanus in 4. dist. 18. q. 3. art. 3. vbi sic asserit: [Videtur esse contra ecclesiasticam libertatem, statuendo, quòd super mortuum non fit, nisi talis pannus, vel tot cerei, & huiusmodi: quia liberæ Ecclesiæ etiam liberæ oblationes habere debent.] An verò, quòd dictum est de culcitrīs, dicendum sit de extruptione sepulturæ, negant Duardus, & Martha: sed affirmat D. Carolus de Grassis de effect. cler. eff. 2. num. 483. vnde tempore, vt dixi, Excellentiss. Comitiss. de Lemos, Proregis meritissimi huius Regni, nihil circa hoc innouatum est. Scio, Filiucium tom. 1. tract. 16. cap. 10. num. 473. vocare opinionem Caietani probabilem, licet ipse nostram sententiam teneat; tamen in praxi talem opinionem admittendam esse, minimè existimo. Sed ad alia deueniamus.

An, quando sumus in dubiis, an aliquod statutum sit contra immunitatem ecclesiasticam, debeamus opinionem, quæ fauet Ecclesiæ, amplecti?

RESOLVT. LXVI.

Respondeo affirmatiuè: quòd est valdè notandum, quia quotidianum. Et ratio est: quia in dubio tenenda est opinio, quæ fauet Ecclesiæ, vt patet ex c. *fin. de sent. & re iudicata*, & ex l. *sunt persona. ff. de relig. & sumpt. funer.* Idem docet ex veteribus Felinus in c. 1. n. 104. de constit. Iason in l. *filius fam. §. Diui. num. 82.* & in reper. n. 110. ff. de leg. 1. Decianus lib. 3. cons. 80. n. 22. Hondedeus lib. 1. cons. 3. n. 24. nouissimè Bellettus in disq. cler. p. 1. tit. 6. §. 4. n. 13. & Maynardus de priuil. Eccl. contra Venetos, p. 2. art. 22. n. 61.

An Iudex, & minister regius possint cognoscere causam, cum agitur, vt Petrus, v. g. Clericus, recuperet Ecclesiæ possessionem, à qua est eiectus per vim, vel retineat beneficij possessionem, in qua ab alio turbatur?

RESOLVT. LXVII.

Quidquid in contrarium asserant Doctores, quos refert Couar. *pract. qq. c. 35. n. 1.* negatiuè respondendum est. Et ita docet Pesant. in tract. de imm. Eccl. disp. 15. Duard. in Bull. Cœn. lib. 1. can. 15. q. 19. n. 47. & seq. Azor. p. 1. lib. 5. c. 14. q. 1. Et ratio desumitur ex autoritate clement. 1. de causa possess. & clement. 1. de sequest. poss. vbi causa de beneficio, siue iure petitorio, siue possessorio, spiritualis censetur. Neque ob receptam consuetudinem, hanc causam ad iudices laicos pertinere posse, contra Christophor. de Anguian. in tr. de leg. tom. 1. lib. 2. contr. 19. n. 30. Couarr. & Marth. de Affl. decis. 24. testantem de vsu Regni Neapolitani, notat Pesant. & Azor. quia per consuetudinē Iudex laicus non potest sibi vindicare ea, quæ sunt ecclesiastici iuris, vt *supra* satis probatū, & fusè probat Carol. de Grass. de eff. cler. eff. 1. n. 372. vsque ad n. 387. neque potest adduci tolerantia Sum. Pontificis: nam, quicquid aliqui asserant quotannis in Bulla Cœnæ omnes istas consuetudines, tãquã corruptelas, dānate Sum. Pontifices apparet. Ergo, &c.

An sit licitum Principibus, & magistratibus laicis discutere facultates, & potestates alicuius Nuncij, qui in illa Prouincia à Pontifice mittitur?

RESOLVT. LXVIII.

Negatiuè respondetur communiter contra Couarr. *pract. qq. c. 34. n. 4.* & Bobadillam in pol. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 207. Et ita docet Bonacina de legibus, disp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. n. 15. Pesantius de immun. Eccl. disp. 20. Azor. p. 1. lib. 5. c. 14. q. 6. & alij.

Nec valent rationes, quas adducit Couar. quia ad summum tantum probant, Nunciorum potestatem discuti debere per Iudices ecclesiasticos, qui in illis Regnis reperiuntur, vt sunt Episcopi, Archiepiscopi, &c. Ex commissione verò Summi Pontificis debent Nuncij exhibere Regibus, seu Magistratibus, litteras suarum legationum, vt eis innotescat legitima eorum legatio, & autoritas, vt colligitur ex c. *nobilissimus*, dist. 97.

An statuta prohibentia extractionem annonæ, videlicet, vini, frumenti, bladæ, leguminum, & huiusmodi, extra territorium deferrī, vt conseruetur abundantia in ciuitate, comprehendant Clericos, extrahentes eorum bona, vel fructus à suis prædijs collectos?

RESOLVT. LXIX.

Affirmatiuè respondent Menochius tom. 8. cons. 800. n. 38. & ex Hispaniis Mexia in prag. taxa panis, concl. 5. Auila in c. 17. prator gloss. 1. ver. buenas, n. 12. Pereira tract. de

de manu regia, p. 1. in concordatis Regis Sebastiani concor. 291. Cum aliis Iurisperitis.

Sed contrarium omninò afferendum est, cum Azorio *part. 3. lib. 5. c. 19. q. 13.* Bartholomæo à S. Fausto *in speculo Confess. disp. 33. q. 20.* Belletto *disquis. cler. p. 1. tit. 6. §. 3. n. 1.* Martha *de iurisd. p. 4. cas. 83. n. 1.* Grammatico *decis. 100. n. 15.* Bursato *lib. 1. conf. 42. n. 28.* Ioan. de Amico *conf. 18. n. 17.* Baiardo *in addit. ad Iul. Clar. §. fin. q. 82. n. 87.* Rolando *lib. 4. conf. 61. n. 22.* & aliis.

Nec valet dicere, quòd ad publicam, & communem vtilitatem spectat, vt supradicta extra territorium non extrahantur: nam responderetur, licèt si bonum commune; non tamen ex æquo respicit Clericos, vt laicos: & idè Clerici sunt exempti. Ad auctoritatem Menochij respondeo, licèt ipse doctissimus equidem Iurisconsultus fuerit; tamen in illo consilio cautè legendus est: nam multa dicit non ferenda contra libertatem ecclesiasticam. Vnde meritò Carol. de Grassis *de eff. cler. eff. 2. n. 420.* sic asseruit: [Caueendum est à consilio 800. Menochij: nam in multis libris deletum est, quia est contra libertatem ecclesiasticam.] Ita ille. Idem dicendum est de conf. 100. eiusdem Authoris, aduersus quæ scripsit tunc Sapientissimus Surdus *consil. 301.* quod omninò videatur. Et etiam in hoc casu cautè legendus Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 117.* quem supra refutauimus.

An statuta prohibentia introduci in ciuitatem vinum recollectum, vel aliud extra territorium, comprehendat Clericos?

RESOLVT. LXX.

Affirmatiuam sententiam docuit Mexia *super pragm. taxæ panis, consil. 5. n. 17.* Morla *in empor. iur. part. 1. tit. 1. q. 16. n. 19.* & alij.

Sed non sunt audiendi: & ita contrarium docet Bellet. *in disquis. cler. p. 1. tit. 6. §. 3. n. 3.* Baldus *lib. 1. consil. 198. vers. non obstat.* Martha *de iurisd. par. 4. centur. 1. cas. 2. n. 10. §. 13.* Ripa *tract. de peste, tit. de remed. ad confer. vbertatem, n. 122.* Grammatico *decis. 100. n. 15. & 16.* Ioan. de Amico *conf. 18. in fin.* & Menochius *lib. 8. conf. 800. n. 30.* cum aliis. Et ratio est, quia tale statutum non respicit publicam vtilitatem; sed priuatam, illorum ciuium, qui habent vineas, & prædia in territorio: sed Clerici non tenentur, quando statutum latum est propter publicam vtilitatem, si talis vtilitas non respiciat æquè principaliter Clericos, vt laicos: ergo, multò magis non obligabit, si respiciat tantum vtilitatem aliquorum, vt est in casu, de quo loquimur. Vnde non approbo consuetudinem huius vrbis, si adhuc tamen obseruatur, in quam non possunt introire vina recollecta extra territorium, si Clericos comprehendat: nam, vt diximus, non includuntur, neque possunt includi in tali statuto. Et etiam nostram sententiam præter Doctores citatos docet Bursatus *lib. 1. conf. 42. n. 18. & conf. 93. num. 26.* & Couarr. *in c. possessor. p. 2. §. 4. n. 8. de reg. iur. in 6.*

An lex, siue statutum, quò aliquis adiens hereditatem, non facto inuentario, teneatur ultra vires hereditatis; comprehendat Clericos?

RESOLVT. LXXI.

Affirmatiuè respondent aliqui; etiam si Clericus fuisset institutus hæres amore Dei. Ita Morla *in empor. iur. tit. 1. q. 16. n. 11.* & alij quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. eff. 2. n. 252.*

Sed ego contrariam sententiam amplectendam esse puto quam docet noster P. Duardus *in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 17. n. 8.* vbi sic ait: [Ecclesiastici hæredes instituti, non conscienties inuentarium, non tenentur ultra vires hereditatis in solidum omnibus creditoribus hereditariis iuxta text. *in l. si te bonis, & l. fin. 15. cum igitur. C. de iur. delib.* & citat Ioan. Andream. Idem etiam ex neotericiis docet Martha *de iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 75. n. 5.* qui n. 12.

Antonini Diana Pars I.

optimam rationem adducit pro hac sententia; nempe talem legem non comprehendere Clericos ex defectu iurisdictionis. Adi illum, & non pigebit: Notandum est tamen, quòd etiam stando in prima opinione, illa uon procederet, cum Ecclesia, vel Monasterium instituitur hæres; nam, licèt non confecerint inuentarium, non propterea tenentur ultra vires hereditatis. Ita de Grassis *vbi supr. n. 253.* & Morla *n. 12. in fine.* Abbas, & Felinus *in c. Eccles. S. Mariae, de constit. hic num. 66.* ille n. 13. cum aliis.

An Clerico vendenti vinum, frumentum, &c. ultra taxam à Principe impositam, possit Iustitia secularis dicta victualia in pœnam tollere, vt à lege statutum est?

RESOLVT. LXXII.

Affirmatiuè respondet Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 122.* vbi sic asserit: [Si el Clerigo vendiesse el trigo, ò el pan cozido, ò el vino, fruta, ò otros mantenimientos, à mas de la tazza, y por ello segun la ley, ò ordenanza, lo tuuiesse perdido, podrá la Iusticia seglar tomarlo, por auer caydo en comiso, y aplicarlo conforme à la ley.] Ita ille.

Sed hæc opinio est prorsus eliminanda: nam verum est, vt supra diximus, quòd Clerici tenentur seruare legem taxantem pretia rerum. Et ita docet Salonijs *tom. 2. in 2. 2. q. 77. art. 1. contr. 10.* Molina *tom. 1. tract. 1. disp. 31. num. 13.* Sotus *de iust. lib. 1. q. 6. art. 7.* Nauar. *en Man. c. 23. n. 887.* & alij. Sed ad id non tenentur ex vi coactiua, sed directiua: non tenentur ex vi legis, quatenus ciuillis est: nam non habet ius in Clericos; sed, quia ex vi iuris naturalis tenentur vendere res suas, iusto pretio. Sed iustum pretium est illud, quòd taxatur à lege. Ergo, &c.

Ex his sequitur contra Bobadillam, Clericos non teneri ad pœnam, ad quam laici tenentur, si dicta victualia venderent ultra iustum pretium. Sed audiamus Azorium *p. 1. lib. 5. c. 13. q. 4.* de hac re differentem: [Clericus (ait) suum vinum, vel frumentum cogitur iure naturali, non ciuili Principis lege, tantidem vendere, laicus verò eodem pretio vendere, non solum naturali, sed etiam ciuili iure compellitur. Et hinc est, vt si Principis lege pœna sit statuta in eos, qui pluris venderent, eius pœna laicus sit reus, non Clericus. Quòd si Princeps expresserit, vt ea pœna afficiantur etiam Clerici, qui pluris vendiderint; nihil valet ex ea parte lex: quia pœnam statuit in eos, à quibus exigere, & sumere non potest.] Ita Azorius.

Idem docet Pefantius *tract. de immun. disp. 4. in fin.* Nec ego intelligere possum distinctionem Bobadillæ, inter res, quæ pluris venduntur, & ex ordinatione legis cadunt in commissum, & alias pœnas à lege impositas: nam illa prior est etiam pœna à lege constituta, ad quam Clericus non tenetur; nec Iudex laicus ex carentia iurisdictionis potest illam exigere: Ergo dicendum, quòd in tali casu Clerici sunt exempti, & liberi ab incurfione dictarum pœnarum legis, quam Princeps promulgauit; verum possunt puniri ab Episcopis, mitiori tamen pœna, vt supra, in alia Resolutione notauimus.

An Iudex laicus possit civiliter, seu criminaliter cognoscere causas aduersus Equites D. Iacobi, Alcantara, & Calatrana?

RESOLVT. LXXIII.

Affirmatiuè respondent, qui opinantur dictos Equites non esse verè Religiosos, quorum sententiam supra refutauimus.

Et idè afferendum est supradictos esse verè Religiosos, & gaudere priuilegio fori, sicut gaudent cæteri Mendicantes: & eorum Iudices Conseruatores possunt excommunicationem fulminare aduersus Iudices laicos qui illos cognoscere volunt. Et ita docet doctissimus Mora *de confir. ord. D. Iacobi, lib. 2. c. 1. §. 9.* ex Bullis pontificiis

ciis Alexandri III. & aliorum. Idem docuit Franciscus Molina, & Michaël Carranca, præstantissimi Theologi apud eundem Motam *lib. 2. c. 2. §. 32. n. 31. & 43.* Et nouissimè hanc sententiam amplexus est Ceuallos *tract. de cogn. per viam violentia, p. 2. q. 149. n. 23.* vbi ita pluries fuisse iudicatum in Hispania testatur. Mastrillus verò *tom. 3. decis. 280. n. 165.* adducit literam Regiam datam die 10. Ianuarij 1609. vbi statuitur, huiusmodi Milites in causis criminalibus, & mixtis gaudere priuilegio fori; causas verò ciuiles terminari debere iuxta stylum, & consuetudinem loci. Sed pro omnimoda exemptione fori dictorum Militum facit doctrina Layman, in *Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 7. n. 1.* & Suarez *contra Regem Angliæ, lib. 4. c. 29. n. 7.* asserentium gaudentes priuilegio canonis, gaudere priuilegio fori. Sed dicti Milites D. Iacobi, Calatrauz, &c. gaudent priuilegio canonis, vt ex multis notat Bonacina *de censur. disp. 4. q. 4. punct. 1. n. 7.* Filliucius *tom. 1. tract. 15. c. 1. q. 4. n. 14.* Marius Antoninus *var. resol. lib. 1. c. 112. cas. 63.* Carolus de Grassis *de effect. cler. eff. 9. n. 131.* Nauarr. *conf. 11. de Regular.* Giptius *de cas. reser. c. 3. n. 15.* & alij. Ergo debent gaudere priuilegio fori; quia aliter in iure non est determinatum, vt de Clericis minoribus, qui gaudent priuilegio canonis, sed non fori, si conditiones Concilij Tridentini non obseruant.

An principes, seu ministri laici, possint statuere, irritando aliqua iuramenta, quæ in certis contractibus apponerentur?

RESOLVT. XXX.

Affirmatiuè videtur respondendum: & ita in Lusitania iure regio noua *Recopil. l. 4. tit. 73.* irritantur omnia iuramenta, quæ in contractibus, & promissionibus apponuntur. Sed negatiua sententia prorsus sustinenda est: quia lex lata à Principe sæculari nihil potest circa iuramentum, cum negotium merè spirituale sit, vt *suprà* de matrimonio, decimis, & similibus. Et præter Doctores, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. eff. 2. n. 81.* docent hanc sententiam Duardus in *Bull. Cœn. lib. 2. can. 15. q. 19. n. 56.* & pius, & doctus Iuriconsultus Martha *de iuris. p. 4. centur. 1. cas. 72. n. 18.* qui contrariam sententiam falsam vocat: & reuerà est: & multos alios citat, quidquid sit de illa lege Lusitanæ, quam conatur defendere Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 3. c. 7. n. 17.* vbi putat, Reges illam legem constituisse, ex priuilegio Summi Pontificis: quod licet modò non extet, sufficit extare illius famam tempore immemorabili per effectum, & vsum priuilegij probatam. Dicendum est igitur, quòd quoties statutum facit mentionem de iuramento, etiam si hoc efficeret propter bonum finem, & bonum commune; est contra iurisdictionem ecclesiasticam. Vnde si statutum præciperet, ne minores, & mulieres possint contrahere, non seruata certa solennitate, & contractus aliter factus sit nullus, præsumptus, & simulatus, atque præsumendum minores dolo inductos ad contrahendum, etiam si iurauerint; non valet: quia disponit de iuramento per indirectum, imò & de directo, cum faciat expressam mentionem de iuramento. Posset tamen dictum statutum sustineri, concurrentibus duobus, de quibus Martha *vbi suprà. n. 28.* Sed de hac quæstione vide *infra*

An valeat statutum, in quo cauetur, ne filia, vel filius possint contrahere sine consensu patris; aliàs cadant ab hereditate?

RESOLVT. LXXV.

Aliqui affirmatiuam sententiam docuerunt: & ita ex Soto docet Ledesma in *summ. tom. 2. in Addit. ad Matr. c. 7. conc. 5. fol. mibi 57.* vbi defendit legem quandam Hispaniæ ita decernentem, vbi sic ait: [Esta sentencia tiene el Padre Maestro Soto, y otros Doctores. La razon es, porque el casarse sin la voluntad de los padres, es

contra la ley natural, y es pecado, que perturba la paz de la Republica, comme se vee la experiencia, Luego iustamente las leyes poeden castigar el tal pecado.] Ita ille. Et idem ex neotericis tradit Cancer *p. 1. c. 24. n. 4. & p. 3. c. 17. n. 4.* & testatur; in Senatu Regio Cathalonix ita fuisse iudicatum, 1. Octobr. 103. Vide etiam Mencha, *tract. de success. creat. §. 10. n. 628.* & Lup. in *repet. cap. per verba. not. 3. §. 3. n. 9. de donat. inter vir. & vxor.*

Sed meritò aduersus dictam legem insurgunt etiam DD. Hispani, vt Couarr. *super 4. decr. p. 2. c. 3. §. 8. n. 5. 6. & 7.* & nouissimè Francisc. Molinus *de riu nupt. lib. 2. differ. 7. n. 14.* Veracruz in *specul. coniug. p. 3. arr. 20. concl. 3. rat. 2.* Corduba in *tract. cas. conscien. q. 171.* Nauarr. in *Manuali, c. 14. n. 15.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 16. n. 6.* Guttierrez *præct. quæst. lib. 2. q. 1. n. 2.* Matienzo in *leg. 1. tit. 1. gloss. 4. n. 2. lib. 5.* & alij penes ipsos. Et ratio est: quia disponit de spiritualibus; & ideo est contra libertatem ecclesiasticam: & ita etiam Ludou. Mor. *conf. 97. n. 8.* vbi multos adducit. Martin. Vran. *lib. 1. conf. 4. n. 34.* Raufner. *lib. 1. conf. 10.* & alij. Vnde statutum puniens contrahentes matrimonium cum hominibus alterius ciuitatis, infringit ecclesiasticam libertatem, & non est validum. Ita Ludou. Mor. *conf. 96. num. 9.* & alij. Vide Carolum de Grassis *de effect. cler. eff. 2. num. 81. & sequ.* & nouissimè Bellettum in *disquis. cler. part. ... tit. 6. §. 4. n. 43.* vbi sic ait: [Neque vim legum habent leges, quæ inferunt pœnas matrimonium contrahentibus sine parentum consensu; nam etsi Principes eas tulerint ad honestatem persuadendam, quæ consistit in exigendo parentum consensu ab ipsis filiis ad conjugalem contractum, non tamen habent vim, cum id spectet ad Summum Pontificem: laici etenim nihil possunt statuere, quod matrimonij liberum consensum impediatur, etiã circa accidentia ipsi matrimonio,] ita ille, qui adducit nouem Doctores pro hac sententia: vnde de illa non est dubitandum: vt ex alijs iuribus, & rationibus probat Martha *de iuris. p. 4. cent. 1. cas. 70. n. 5.* vbi *n. 11.* notat, hoc procedere, si in statuto requiritur consensus de necessitate: secus autem si de consilio: quia si testator potest disponere, vt eius filia nubat de consilio alicuius: ergo & id poterit induci per statutum.

Notandum est etiam, quòd in Concilio Tridentino *sess. 24. c. 9.* sic habetur: [Præcipit Synodus omnibus cuiuscunque gradus, dignitatis, & conditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo, directè, vel indirectè, subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.] Ex quibus verbis videant ministri laici, ne statuendo aliquid circa matrimonia, incurrant in dictam excommunicationem: in quam minimè incurrerent Reges, & imperatores, si talia statuta efficerent, quia oportet illos exprimere, vt alibi expressit Concilium *sess. ... c. 11. de resor.* & in Bulla Cœnæ, vt notat Henriquez *lib. 11. c. 6. n. 6. in Glossa, litt. G.* & Guttierrez *tract. de matr. c. 79. n. 12.* Neque etiam talem excommunicationem incurreret pater, si iniuste impediret matrimonia filiorum: quidquid in contrarium asserat Martha *vbi sup. de iuris. p. 4. cent. 1. cas. 71. n. 23.* Et ita docet Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 4. disp. 22. n. 8.* Nauarr. in *sum. c. 27. n. 150.* Molina *tract. 2. disp. 176.* Hentiq. & Guttierrez, *vbi suprà,* cum alijs. Ex his omnibus apparet, patrem non debere, neque posse in foro conscientix exhæredare filiam, etiam stantibus his legibus, si nupserit contra eius voluntatem; nec posse Confessarium absoluerè patrem in articulo mortis, nisi prius reuocet testamentum, vbi eam exhæredauit.

Post hæc scripta inuenio Ioan. Valerum in *suis differentijs vtriusque fori, verb. matrimonium, differ. 1.* hanc quæstionem tractare, & nobiscum sentire. Vnde miror, Rebellum *p. 2. l. 2. q. 14. sect. vlt. n. 29.* contrarium docere: quia tales leges tantum per accidens derogant libertati ecclesiasticæ: ergo non sunt iniustæ, & inualidæ, vt docet Caietanus in *summ. verb. excomm. cas. 31. & 37.* cum Nauarr. *cap. 21. n. 120.*

Sed hanc sententiam Nauari, & Caietani *suprà* refutaui-
 mus: ergo non est audiendus Rebellius. Ad illud ve-
 rò, quod asserit Ledesma, quòd dictæ leges sunt latæ pro-
 pter bonum commune, vt conseruetur pax, & concordia
 inter ciues; respondeo, quòd vtilitas publica, & bonum
 commune non confert iurisdictionem laicis, vt possint
 statuere aliquid in detrimentum libertatis ecclesiasticæ,
 vt notant communiter Doctores, tam Theologi, quàm
 Iurifconsulti: sed hoc accideret in casu nostro: ergo, &c.

*An Clerici teneantur, & possint per seculares Iu-
 dices cogi ad reparandam viam ante
 domus suas.*

RESOLVT. LXXVI.

Affirmatiuè respondet Petrus de Cenedo *in collect.*
Auris can. p. 1. collect. 37. n. 4. Humada *in l. 54. tit. 6. p. 1.*
gloss. 2. n. 18. Tiraquell. *de retract. lignag. §. 32. gl. vnica, n. 80.*
 Ludouicus Mexia *in prag. taxa panis, concl. 5. n. 70* vbi ait,
 Clericos, ecclesiasticasque personas cogi posse per sæcu-
 larem potestatem reparare viam ante domum, & itineris
 pertinentia sua mandare facere suis expensis; quòd est
 notandum in praxi, circa ordinationes Hispalenses. [Para
 que no echen agua suzia por las calles, ni otras immun-
 dicias.] Et ad mandata Præfecti vrbs Hispalensis pro-
 mundandis per vicinos viarum suis pertinentiis, vt ab his
 munditiis Clerici etiam non excusentur, nec à pœna, &
 multa effundentium amurcam per vias publicas, quòd
 iam vidi praticari. Ita ille, & alij Iurifconsulti.

Sed hæc omnia sunt contra immunitatem ecclesiasti-
 cam, vt in casu simili aduersus Henriquez *lib. 10. c. 15. §. 7.*
in Glossa, lit. G. rectè notauit Vinaldus *in candelabro super*
Bull. Cœn. cas. 18. n. 9. Et ita asserit Ludouicus Molina *de*
iustit. tom. 3. tract. 2. disp. 261. n. 6. Si vicini omnes contri-
 buant ad sternendam lapidibus viam, quæ est ante ianuas
 ipsorum; tunc etiam Ecclesiastici, qui ibi habent domum,
 tenentur similiter contribuere. Sed in tali euentu non
 possunt seculares per se ipsos compellere Ecclesiasticos,
 vt contribuant, si Ecclesiastici renuant, sed id efficere de-
 bent per Episcopum, aut per alium legitimum Iudicem
 ecclesiasticum. Idem etiam docet Layman *in Theol. moral.*
lib. 4. tract. 9. c. 6. n. 7. Falsum est etiam, quòd tenentur ad
 pœnam effundentium amurcam, & similia per vias pu-
 blicas: nam Clerici non subduntur pœnis impostis à sæ-
 culari potestate, ex defectu iurisdictionis. Et horum om-
 nium ratio iam *suprà* sapiùs explanata est.

Nec etiam mihi placet doctrina illa, quem adducit di-
 ctus Mexia *loc. cit. n. 44.* nempe, quòd si graculi, aut vermes,
 vel locustæ, seu bruchi nascuntur in vineis, & messibus
 alicuius Clerici, per statutam cogi potest cum aliis, in quo-
 rum vineis, & messibus reperiuntur huiusmodi animalia,
 vt suis expensis ea capiat, & occidat: quo in casu quantu-
 cumque priuilegiati, ne & alij inficiarentur, possunt cogi
 etiam de facto, vt suis expensis id faciant: & ita se vidisse
 praticari testatur: non, inquam, hæc doctrina mihi placet,
 & illam reprobat Molina, *vbi suprà*: nam in tali casu Ec-
 clesiastici, licet teneantur, debent tamen ad id compelli
 per Iudicem ecclesiasticum, & non per seculares. Et exem-
 pla, quæ adducit Mexia ad confirmandam sententiam, non
 faciunt ad rem: quia in illis casibus adest necessitas, uec
 aliter fieri potest, neque tempus concedit adire ecclesia-
 sticum superiorem. Ergo, &c. Et ita etiam docet in simi-
 libus casibus Ioan. Salas *de legib. disp. 13. sect. 9. & sect. 11.*
num. 114. vbi sic ait: [Quando contributio facienda est
 æquè primariò in vtilitatem Clericorum, ac laicorum, v. g.
 pro reparatione aggerum, ne flumen vicinos agros Cleri-
 corum, & laicorum inundet; non potest tamen tunc per
 se potestas laica Clericos recusantes compellere: sed per
 ecclesiasticam. Quòd si id commodè fieri non posset, pu-
 tant quidam, non esse omnino improbandam realem exe-
 cutionem: quia in tali casu præsumi potest rati habitio,

seu tacita licentia Summi Pontificis. Sed tutius censet
 Lessius, & ego omninò necessarium, vt hæc expressè ad
 tales casus per Principes petatur.] Hæc Salas.

*An Clericus, qui falsa mensura triticum, vinum, vel
 oleum vendidit, possit puniri à Iudice
 seculari?*

RESOLVT. LXXVII.

Affirmatiuè respondet Chassaneus *consuet. Burgund.*
Arubr. 1. §. 5. num. 90. Petrus Cenedo *in collect. iur. can.*
p. 1. collect. 37. num. 18. & Ludouicus Mexia *in prag. taxa*
panis. conclus. 5. num. 29. cum aliis Iurifconsultis.

Sed ex dictis contrarium prorsus asserendum est: nam;
 vt firmat Augustinus Vigianus *tract. de immunit. Eccles.*
disp. 2. conclus. 5. Valquez *in p. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4. n. 29.*
 & 30. Salas *de legib. disp. 14. sect. 9. n. 106.* Barbosa *in collect.*
tom. 1. lib. 3. decret. tit. 17. c. vi. mensura, de empt. & vend. n. 3.
 qui citat Martham; & alij Theologi communiter; Clerici
 legum ciuiliu violatores, minimè puniri possunt à po-
 litico Magistratu. Et licet, vt *superius* diximus, teneantur
 obedire legibus ciuilibus in his rebus, quæ spectant ad
 regimen ciuitatis, & sacris Canonibus, ac clericali officio
 non repugnant: tamen ad hoc tenentur, non directè, sed
 indirectè, non vi legis, sed vi rationis; & ideò non possunt
 à Iudice seculari; si illas transgrediuntur, aliquo pacto
 puniri, sed ad Iudicem ecclesiasticum recurrentum est.
 Vide etiam Filiucium *tom. 2. tract. 35. c. 9. n. 94.* & Bartho-
 lomæum à S. Fausto *in specul. Confess. disp. 6. q. 44. num. 3.*

*An Iudex laicus possit cognoscere crimen usurae, siue
 de facto, siue de iure queratur?*

RESOLVT. LXXVIII.

Affirmatiuè respondet Tannetus *in 2. 2. disput. 4. q. 4.*
dub. 1. n. 35. Salas *tract. de empt. dub. 45. n. 1. & 2.* cum
 Emanuèle Sà *verb. usura, n. 15.* & nouissimè Ioannes de
 Heuia *in suo labyrin. commer. lib. 2. c. 1. n. 37.* vbi sic asserit:
 [Del delito de la usura no solo puede conocer el Iuez
 ecclesiastico, sino tambien el seglar, por ser mixti fori. Y
 procede no solo en quanto à la questio del hecho, si se
 cometerio, ò no, la usura, sino tambien en quanto à la que-
 stio del derecho, si el contrato es usurario, ò no.] Idem
 etiam docuit *in Curia Philippica, p. 3. §. 9. n. 27.* & ante il-
 lum Rodericus *de ann. reddit. lib. 3. q. 3. n. 22.* cum multis
 aliis Iurifconsultis.

Sed meritò contrariam sententiam tenuit Salonius *in*
2. 2. tom. 2. q. 78. art. 3. contr. ult. vbi ita ait: [Vetior, & com-
 muniò DD. tam Theologorum, quàm Canonistarū sen-
 tentia docet, vbi fuerit apertum, contractū aliquem usur-
 rarium esse, huiusmodi delictum esse mixti fori, ita vt sit
 locus præuentioni; possèque huius delicti reum, vbi non
 vertitur in dubium, illum commisisse usurā, tam ex man-
 dato Iudicis ecclesiastici, quàm secularis, compelli ad re-
 stitutionem usurarum, si quas acceperit, & ratione illius
 delicti puniri. Vbi res verò dubia fuerit, & anceps, vtrum-
 que pertinet ad Ecclesiasticum Iudicem; & declarare, an
 contractus ille in iudicium Ecclesiæ rāquam suspectus de
 usura vocatus usurarius sit: & reū, si in labem iniquitatis
 usurariæ inciderit, ad restitutionem compellere, & punire.
 Quæ omnia communi vsu Tribunalium ecclesiastici, &
 secularis obseruantur.] Ita Salonius cuius sententiā am-
 plexi sunt etiam Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. ... c. 2. n. 8.*
 & 9. Azorius *p. 2. lib. 3. c. 53. q. 2.* Ragucius *in lucerna Pa-*
rochorum, tit. de Restit. q. 219 Michaël de Palatio *lib. 4. con-*
tract. c. ult. Cardinalis Tuschus *tom. 8. §. usura, concl. 357.*
n. 19. Clarus *§. fin. q. 37.* Reginald, *in praxi tom. 2. lib. 23. c. 9.*
sect. 1. n. 93. in fin. & Bonac. de contr. disp. 3. q. 3. punct. ult.
n. 2. Martha *de iurisd. p. 2. c. 7. n. 11.* ita asserens: [Alia causa
 est, cur usura dicatur crimen ecclesiasticū; nempe, quòd, li-
 cèt, dū de punitione agitur, & questio est facti, pertinet tā
 ad laicum, quàm ad ecclesiasticū Iudicem: quando tamen

quæstio est iuris, hoc est, quando inquiritur, num contractus sit vsurarius; propriè pertinet ad Iudicem ecclesiasticum de ea cognoscere.] Ita ille. Et hanc sententiam docuit etiam ex Panormitano Syluest. *verb. vsura, 9. in princ.* & Scaccia *tract. de commer. §. 7. gloss. 5. num. 81.* vbi ita ait: [Conclude ex horum omnium casuum distinctione, & resolutione, quod cognitio, an contractus sit vsurarius, pertinet ad Iudicem ecclesiasticum, & non ad sæcularem, vt notauit Card. Turrecremata *in c. quid dicam, sub num. 5. ver. ad tertium. 14. q. 4.*] Ita Scaecia. Vide etiam Bobadillam *in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 17. num. 40.*

Vtrum Clerici teneantur ad gabelam, qua imposta est pro manutenendo exercitum in partibus inimicorum, vt tutius confinia Regni conseruentur?

RESOLVT. LXXIX.

Affirmatiuè respondet Henriquez *lib. 10. cap. 15. n. 5.* *in glossa, litt. Q.* vbi sic asserit: [Anno 1590. consulti Salmanticenses Iurisperiti, Moya, Solis Didacus, Henriquez, Sahlagum, Bernal, & ex Theologis Magister Gueuara, Bannez, & plerique alij, admittunt, iuste compelli Clerum per Episcopum, contribuere pro ingenti pecunia, quam Regna, & Senatores vrbs promiserant Regi pro adiuuandis Catholicis contra Hæreticos Gallos, & vt tutius conseruentur confinia Hispaniæ.] Ita Henriquez.

Sed contrariam sententiam docet Carolus de Grassis *de eff. cler. eff. 3. n. 243.* vbi putat, quòd tunc Clerici tenentur contribuere, quando vtilitas, siue necessitas principaliter, & immediatè, & non mediatè, & in remotis, tangit illos, vt ait ipse, quando Princeps veller imponere gabelam, seu collectam pro manutenendo exercitum, & faciendò bellum in partibus inimicis, ne inimicus accederet ad suas ciuitates; licèt ex isto actu ciuitas, cui imponitur gabella, consequatur vtilitatem; scilicet, quòd propter tale bellum hostes non possunt molestare ciuitatem. Ita ille. Et hæc opinio contra Henriquez est omninò tenenda, vt nos suprâ etiam firmauimus.

An Clericus coniugatus cum vnica, & virgine, vestes clericales, & tonsuram deponens, si postea illas reassumat, gaudeat priuilegio fori?

RESOLVT. LXXX.

Negatiuè respondent aliqui Iurisconsulti ex neotericeis. Hoc etiam docet Auendaño *de exequend. mandatis Reg. lib. 1. cap. 32. num. 15.*

Sed contrariam sententiam amplectendam omninò esse iudico. Et ita docet M. Antonius Cucchus *in instit. lib. 3. tit. 9. num. 67.* vbi ita asserit: [Si Clericus coniugatus, qui clericales vestes induere non solebat, eas tandem cum tonsura assumpserit, priuilegio fori potietur.] Vide etiam Barbofam *in l. Titia. 35. num. 33. ff. de solut. matr.* Clarum *lib. 5. receptarum, §. fin. q. 36. n. 15.* & alios.

An Iudex laicus possit procedere contra animalia, & pecora Clericorum, quæ in alienis pascuis reperta fuerunt?

RESOLVT. LXXXI.

Hanc quæstionem tractant, inter multos, Guttier. *Pract. qq. lib. 1. q. 4. n. 2.* & Ceval. *in tract. de cognit. per viam viol. p. 2. q. 11. n. 44.* & distinguunt; nam, aut Iudex sæcularis procedit contra personam Clericorum, & Religiosorum, pro executione pœnæ statuti, & ordinationis, vel contra ipsa pecora, quæ fuerunt reperta in pascuis alienis, & prohibitis. In primo casu non potest: secus autem in secundo, quando, scilicet, procedit contra pecora,

Et ita fuisse decisum in Regali Cancellaria Pinciata, & esse de stylo Curiarum sæcularium, testantur. Idem etiam docet Heuia *in Cur. Philipp. p. 3. §. 17. num. 13.*

Sed ego circa præsentem distinctionem semper magnâ habui difficultatem, & nouissimè illam improbat Barbofa *in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 2. c. 10. n. 6.* vbi sic ait: [Statuta laicorum, pœnarum condemnationem, & exactionem impotentia aduersus eos quorum pecora damnum dederunt, aut in fructibus, vel in partibus vetitis fuerunt inuenta, non ligant Clericos, & ecclesiasticas personas: quia indistinctè sæcularibus prohibetur, Clericos distringere, aut condemnare, *c. 2. de foro comp. tum,* quia causa, quamuis sua natura merè temporalis sit ratione personæ Clerici, contra quem mouetur, manet ecclesiastica, quidquid contrarium resoluant aliqui. Idque suadere conantur ex eo: quia, quando onus impositum est rei, potest sæcularis iubere, vt executio fiat in re, quæ in suo territorio, & iurisdictione est, non habito respectu, an persona, cuius res est, pertineat ad suum forum, vel iurisdictionem. Confirmatur hæc ratio: quia hoc pacto persona Clerici non condemnatur à Iudice sæculari, nec eius statuto ligatur: quia in personam Clerici nulla dirigitur executio; sed onus reale rei impositum à Clerico exigitur, sicut aliud quodcumque tributum reale. Sed ratio hæc non euincit, cum omninò oporteat sententiam ferri, & condemnationem pœnarum fieri in personam: quia animalia minimè sunt capacia, quòd conueniantur, vel condemnentur, *arg. c. 2. vbi rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit. hoc tit. c. mulier. vers. queritur 15. q. 5.* ibi: *Nec vllò modo capax legis sit.* Bonus text. *in l. 1. post princ. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.* ergo fundamentum prædictum contrariæ opinionis secundum iuris rigorem, stare non potest.] Ita Barbofa, licèt, vt suprâ diximus, contrariam sententiam multi doceant.

An Iudex ecclesiasticus possit punire laicum, qui crimen sacrilegij commisit?

RESOLVT. LXXXII.

Hanc quæstionem pertractat nouissimè Ceuallos *in tract. de cognit. per viam violentia, part. 2. q. 59. per totam,* & alij penes ipsum, asserentes aliqua, quæ mihi minimè placent.

Idèò absolutè assero cum Barbofa *in suis collect. tom. 2. lib. 5. tit. 23. c. 2. n. 9.* & aliis, sacrilegium esse mixti fori ita vt non minùs, sed æquè principaliter de eo aduersus laicum cognoscere possit ecclesiasticus Iudex, atque sæcularis, & inter eos locus sit præuentioni, *iuxta cap. de foro comp. & in c. cum sit generale, de pœnis in 6.* Vnde idem Barbofa *n. 54.* asserit, tenendam esse sententiam eorum, qui docent esse mixti fori, & ad ecclesiasticum Iudicem trahi posse non solùm inuales terum ecclesiasticarum, quando per vim eas occupant; verùm etiam omnes alios, qui in negotiis cum Ecclesia gestis, eius rebus præiudicant quoquo modo, per fraudem, scilicet, vel aliter contra iustitiã. Quòd confirmatur ex alia communi resolutione Doctorum asserentium, Ecclesiam læsam in contractu, de cuius nullitate, vel exceptione agitur per in integrum restitutionem, laicos coram ecclesiastico Iudice posse conuenire. Notandum est, etiam, quòd suprâ dicta sententia non solùm procedit in rebus Ecclesiæ, sed etiam in rebus Clericorum; ita vt laici earum inuales, coram ecclesiastico Iudice conueniri, & coërceri valeant: quidquid in contrarium asserant Barbofius, Decianus, Pereira, & alij, putantes minimè res Clericorum potiri priuilegio rerum ecclesiasticarum, neque propter violentiam eis illatam, posse laicos trahi ad ecclesiasticum Iudicem: quæ sunt omnia notanda, vt obseruat doctè Barbofa *loc. cit.*

Et pro fine huius Resol. obseruandum est, etiam malè Ceuallos *vbi sup. n. 17.* docere, laicum non posse conueniri coram Iudice ecclesiastico, si verba iniuriosa aduersus Clericum emisit: nam contrarium docent DD. & inter Hispanos

Hispanos ipsos Io. de Hevia *in Curia Philip. p. 3. §. 2. n. 6.* ubi sic asserit: [Conose tambien el Iuez ecclesiastico contra legos, que injurian à los Clerigos, y personas ecclesiasticas, aunque tambien lo puede hazer el seglar.

An quedam doctrina Syluestri de gabella soluenda à Clericis super pane, vino, &c. sit vera?

RESOLVT. LXXXIII.

IN verb. immunitas, p. n. 22. Syluester sic asserit: [Pofito, quod propter debita, aut aliud, Consules gabellam ponant super carne, aut vino, & huiusmodi, quam Ecclesia soluunt indirectè, cum emant carius; distinguendum est: nam, si eam ponunt propter abusum, & excessum eorum, scilicet, quem fecerunt; sic non licitè ponunt, sed soluant de suo, si verò ponunt propter communem vtilitatem, tam Clericorum, quam laicorum; sic licet eis. Si verò propter vtilitatem laicorum principaliter; Clericorum verò indirectè, & à remotis, putà quia ciuium prosperitas in Ecclesia, & ecclesiasticarum personarum vtilitatem redundat; iterum distinguitur: nam, aut faciunt animo extorquendi pecunias ab Ecclesiasticis, quia extorquere alio modo non possunt; & sic non licet: aut non faciunt eo animo; quia, etsi non essent ecclesiasticæ personæ, adhuc eam imponent; & sic licet eis.] Ita ille: & ante illum Angelus *in verb. immunitas. n. 42.* Idem docet Henriquez *lib. 10. c. 15. n. 5. & in Glossa, lit. O:* Paulus de Castro *conf. 432. lib. 2.* Octavianus Vulpellius *de libert. eccles. p. 2. n. 51.* Lopez *in instr. p. 1. c. 40.* Vide etiam Malderum *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 11. in fine.*

Sed falluntur equidem, & cautè legendi sunt: nam, vt *suprà* probatum est, Ecclesiastici non tenentur soluere gabellam, quæ principaliter concernit laicorum vtilitatem, & secundariò Clericorum. Et ridiculum est dicere, quod dicti Authores asserunt, Clericos tunc non teneri ad solutionem dictæ gabellæ, quando extorquetur ex animo recipiendi dictas pecunias ab Ecclesiasticis, quas extorquere alio modo laici non possent; secus autem, si non eo animo: nam responderet, exemptionem Clericorum non dependere ex bono, vel malo animo imponentium gabellas; sed ex priuilegio, quod ex iure diuino, & humano habent non soluendi illas: & si talis opinio esset vera, semper laici imponent gabellas absque illo malo animo; & sic Clerici semper illas soluerent. Dicendum est igitur Clericos exemptos esse à dicto onere gabellarum super carne, vino, serico, &c.

Et idèò Rodriquez *in summ. tom. 2. c. 74. n. 14.* ita ait [Ni desto se pueden quexar los Clerigos, pues pueden comprar estas cosas en sus carnicerías, y tauernillas, y oficinas, particularmente deputadas para ellos, donde comodamente las pueden tener. Verdad es, que donde comodamente las no pueden auer estas oficinas particulares, tenia por muy sospechosas las dichas imposiciones respecto de los Ecclesiasticos.] Sic ille. Et absolutè, tanquam falsam, hanc opinionem Angeli, & Syluestri refellit ex nostris P. Megala *in p. 2. lib. 2. c. 16. q. 9. n. 106.* & Gutierrez *in tract. de gabellis, q. 92. n. 60.* Sed, an in dicto casu possint laici aperire tabernas, in quibus sine onere vectigalis confluere possint Clerici, respondent Rodriquez, & Henriquez, *ubi supra*, affirmatiuè; quibus etiam adde Ledesin. *in summ. tom. 2. tract. 7. c. 2. concl. 27.* Sed hoc difficultate non caret. Vide *suprà* *resol. 44.*

An Episcopus possit visitare Hospitalè, etiamsi à Patrone, in ipsius fundatione, aliter cautum sit, & maximè consentiente ipso Episcopo?

RESOLVT. LXXXIV.

Respondeo negatiuè; nam, licet DD. communiter asserant, posse Episcopum visitare Hospitalia; esto, si

testator prohibuisset, ne se Episcopus intromitteret, vt docet Duardus *in expos. Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 7. n. 16.* Vgol. *de potest. Episc. c. 24. §. 1. n. 3.* Cochier *de potest. ordin. in exemptos, p. 4. q. 53.* Zerola *in praxi Episcop. p. 1. vers. Hospit. num. 2.* Martha *de iur. p. 4. cent. 2. cap. 88. num. 14.* & *cas. 113. num. 31.* Fuschus *de visit. lib. 2. cap. 12. num. 7.* & 8. Vide etiam Riccium *part. 4. decis. 209. per totam, cum multis aliis.*

Tamen ista opinio est limitanda, vt non procedat quando Episcopus in ipsa fundatione consensit, vt rectè obseruarunt doctissimi Iurisperiti, Perez de Lara, & Anier. & Capellan. *lib. 2. cap. 1. n. 48.* Gutierrez *in reper. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. n. 451. iuncto cons. 1. num. 1.* & Gonzalez *sup. 8. Reg. Cancell. gloss. 5. n. 41.* qui citat Rochum de Curte, Abbatem, Felinum, & Lambertinum.

Et ratio est: quia, licet Episcopus non possit consentire in præiudicium, & derogationem iuris acquisiti Episcopatu: potest tamen iuri quærendo præiudicare. Et licet supradicta limitatio non admittatur à Federico de Senis *conf. 247.* & aliis; attamen post Concilium Tridentinum *sess. 22. c. 8. & 9.* meo iudicio non est dubitandum: nam, vt notat, *ubi supra* Gonzalez *n. 48.* cum Ecclesiæ, & loca pia fundari nequeant sine consensu Episcopi, præsupponendo Concilium validam fundationem; disponit, quod clausula, & conditio, expressa apposita, quod Ordinatus non se intromittat, est seruanda. Ergo Concilium intellexit, quod si Episcopus in fundatione consentiat, non possit postea locum pium visitare, & ita possit in iure quærendo Episcopatu præiudicare.

Sed, quidquid sit de hac quæstione, etiamsi Episcopus non consentiat, dummodo Fundator in fundatione Episcopum à visitatione exclusit, puto non posse Hospitalè illud visitare. Et ita declarauit Sacra Cardinalium Congregatio, vt notat Armendar. *in addit. ad leg. Nauar. lib. 1. tit. 6. leg. 5. §. 2. n. 66.* in hæc verba: [Si in fundatione Hospitalis sit dictum, quod Ordinarius non possit se intromittere in eius visitatione, non poterit illud visitare.] Et stante dicta declaratione, in vna Abulensi ita fuit decisum per Sacram Rotam Romanam, vt patet apud Farinacium *tom. 1. p. 2. decis. 33.* Vide etiam Ricc. *in collect. 1227. & 1228.* Et ita sentiunt DD. communiter, Azeuedus *tom. 2. lib. 4. tit. 1. leg. 10. n. 29.* Mura *decis. 18. n. 29.* Carolus de Grassis *tract. de effectib. cleric. effect. 1. n. 610.* & Garzia *de benef. tom. 1. part. 1. c. 2. n. 98. & 104.* vbi asserit, ita nouissime declarasse S. D. N. Paulum V. die 7. Aprilis 1626. in causa Abulensi, pro Comite de Oropeña, contra Episcopum, vt in eius Breui sub annulo Plicatoris.

Vnde per dictas declarationes apparet primò, reprobendam esse sententiam Zerolæ, qui *in praxi Episc. p. 1. verb. Hospitalè, num. 3.* putauit Concilium Tridentinum, *ubi supra*, loqui tantum in casu visionis computorum, non autem in casu visitationis: nam Congregatio Cardinalium extendit verba Concilij, non solum ad visionem computorum, sed etiam ad visitationem.

Secundò, reprobatum etiam sententia Alexandri Moneta, qui *in tract. de commut. ult. volunt. cap. 10. conclus. 7. num. 478.* asseruit, quod Concilium loquitur solum de administratoribus fabricæ alicuius Ecclesiæ. Sed fallitur: nam illa verba Concilij: *Nisi secus in institutione.* intelliguntur etiam habere locum in visitatione; & casu visionis computorum alicuius Hospitalis, vt aduertit Gutierrez *can. 99. lib. 1. cap. 33. n. 19.* quem sequitur Rodriquez *in summ. tom. 3. cap. 198. num. 3.* & patet ex verbis declarationis Cardinalium, quæ *suprà* adduximus. Nec minùs fallitur hic Author, dum asserit, quod quando testator excludit Ordinarium à visitatione, intelligendum est, cum agitur de immutanda principali dispositione defuncti, non autem præcise exequenda. Sed hoc est gratis dictum: nam in casibus, in quibus fuerunt factæ dictæ declarationes clarum est, quod Episcopi non intendebant visitare illa Hospitalia ad immutandas Fundatorum, & testatorum voluntates; sed ad exequendas. Et hoc non obitante,

responderunt Domini Cardinales absolute, & sine vlla distinctione, quod si in fundatione dictum sit, quod Ordinarius non possit se intromittere in eius visitatione, non potest illud visitare.

Tertio exploditur Augustinus Barbosa *de potest. Episc. p. 3. allegat. 75. num. 9.* qui docet supradictas declarationes Cardinalium intelligendas esse de Hospitalibus, quæ à laicis reguntur, quasi merè laicalia, & in quibus piæ dispositiones non adfunt: vel de loco pio, hospitalitatis causa priuatim instituto, intra ipsiusmet instituentis aedes intercluso, ita vt ab extra, si quod opus sit, spiritualitatis vocetur. Sed miror, Barbosa, alias virum doctum, sic leuiter in hac materia loqui: nam declarationes Cardinalium loquuntur de Hospitalibus omnibus in communi, & absolute, & sine vlla distinctione, & in quibus piæ dispositiones adfunt, & erectæ sunt Capellæ, cum onere Misericordiarum, vt patet ex illa declaratione facta in causa Hospitalis de Holmedo ciuitatis Abulensis, & in multis aliis.

Quarto, non valet dicere, quod declarationes Cardinalium loquuntur de Episcopo, qui vult visitare aliquod Hospitalis, vt Episcopus; non autem, vt apostolicæ Sedis Delegatus, vigore Concilij Tridentini *sess. 23. cap. 8.* Et pro hac opinione faciunt ea quæ adducit Marius Antonius *var. resolut. lib. 1. resolut. 66. num. 4.* Sed hæc responsio est ridicula: nam Cardinales fuerunt interrogati in ordine ad dictum Decretum Concilij; & ipsi de dicto Decreto loquentes responderunt. Et ratio, per quam adstricti fuerunt ad faciendas illas declarationes, nempe, vt seruetur forma in fundatione apposita; non solum militat, si Episcopus velit visitare Hospitalis vt Episcopus; sed etiam, vt Delegatus apostolicus. Et ita in casibus occurrentibus, pro quibus emanarunt dictæ declarationes, Episcopi se abstinerunt à visitatione Hospitalium, & aliorum locorum piorum, in quorum fundatione cautum erat, ne Episcopi se intromitterent.

Et tandem pro complemento huius quæstionis, licet Garzias, *ubi supra, de benef. tom. 1. part. 1. cap. 2. n. 98.* cum aliis asserat, dictas declarationes non esse intelligendas in casu negligentia; nam Fundator, seu testator, non potest prohibere, ne Episcopus se intromittat circa implementum, & executionem eorum, quæ ad pias causas relinquuntur, vt *ex cap. tua nobis. §. 1. de testam. probant Bobadilla in polit. lib. 2. cap. 17. num. 102.* Suarez *in praxi, tom. 2. preb. 2. n. 44.* Sarmiento *lib. 1. select. cap. 11. à num. 14.* Spino *in speculo testam. gloss. 28. principali, num. 20.* & alij: tamen quidquid sit de hac opinione, notandum est, quod si esset amplectenda, limitanda foret, vt non procederet, quando in casu negligentia Fundator, seu testator, alios executores substituerit, vt rectè notant Aufreus *in Apost. d. decis. 112. Capella Tholosana,* & Alexander, *ubi supra, de commut. vli. volunt. c. 10. conclus. 7. num. 475.* cum Couarruua *in cap. tua nobis. de testam. n. 2.* & Matienzo *lib. 5. tit. 4. leg. 7. glossa. 2. n. 2. fol. 120. & leg. 14. gloss. 1. n. 45. fol. 130.* tunc enim excluditur Episcopus, donec substituti constituantur in negligentia. Et ita etiam docet Perez *de Annuer. lib. 2. c. 9. n. 26.* Et hæc dicta sufficiant circa præsentem satis difficilem quæstionem.

Hoc vnum addam, & multum notandum, quod licet Concilium Tridentinum *in sess. 22.* annuller omnia priuilegia exemptionis, Hospitalibus concessa, in illis verbis *cap. 8. Etiam exemptionum priuilegio sint munita.* tamen hæc verba intelligenda sunt de priuilegiis extræ, & non in ipsa fundatione concessis. Et ita declarauit Sacra Congregatio, exponens supradictum locum Concilij, in hæc verba: [Si loca pia, in eorum fundatione exempta facta fuissent ab Ordinario, per hoc decretum nihil est eis derogatum.] Hanc declarationem ego inueni in schedis meis desumptam olim ex
Fatinacio.

An Tertiarij D. Francisci, seu Bischoe, vel Beate, vt vocant, gaudeant priuilegio fori, & possint consequi legatum relictum pro Monachatu?

R E S O L V T. LXXXV.

Gaudere, si in communitatibus viuant, putauit Barbosa *de potest. Episc. p. 2. alleg. 12. n. 14.* & alij penes ipsum. Difficultas verò est, si non collegialiter viuant, sed in propriis domibus. Negatiuam sententiam docuit Carolus de Grassis *de eff. cler. eff. 1. num. 93.* & præter illos, quos ipse citat, mordicus docet hanc sententiam Ceuallos, *in tract. de cognitione per viam violentia. p. 2. q. 61. vbi n. 24.* asserit, quod etiam si collegialiter supradicti Fratres viuant, non gaudent priuilegio fori ex determinatione Leonis X. & sic non est amplius de hoc dubitandum, cum causa sit iudicio Ecclesiæ decisa. Ita ille.

Sed fallitur: nam, vt bene notant Poncius, *vbi infra,* & Ioan. Baptista Confertus *in collect. priuileg. tit. 23. c. 14. in fin.* postea supradictus Pontifex per aliam suam Constitutionem in specie illud Breue derogauit, & deinde Paulus I V. Gregor. XI II. & Sixtus V. in eorum litteris, dictorum priuilegiorum confirmatoriis, eiusdem Concilij Lateran. Decretis derogarunt. Ergo non bene asserit Ceuallos, hanc sententiam esse ab Ecclesia decisa; & idè multæ contrariam opinionem tuentur, nempe, supradictas mulieres, quamuis possint contrahere matrimonium; tamen interim donec religiosè viuant, gaudere priuilegio fori, & canonis, sicut Clerici in minoribus: & Nouitij possunt contrahere matrimonium; & tamen fori priuilegio gaudent. Et in fauorem dictarum mulierum tertij Ordinis D. Francisci, nouissimè ex Felino, & aliis docet Gratianus *in discept. tom. 3. cap. 413. n. 38.* & ex Theologis Rodriquez *in qq. regular. tom. 2. q. 65. art. 5.*

Sed quid ego sentiam, dicam breuiter, Igitur, si viri huius Ordinis collegialiter viuant; & mulieres, si vitam virginalem simpliciter, expressèque vouerint, etiam si habitent in propriis domibus puto priuilegio fori gaudere. Et ita docet Basilius Poncius *de imped. matr. caus. 27. c. 19. §. 5. Portell. in dubijs regular. ver. Tertiarij. n. 7.* Piascius *in praxi Episcop. nouissima. p. 2. cap. 3. art. 7. n. 11.* & Cherubinus *in compend. Bullar. tom. 1. const. 22. Leonis X. Schol. 2.* ex declaratione Illustriss. Cardinalium ita asserentium: [Sacra Congregatio Cardinalium Tridentini Interpretum consulta respondit, Fratres Tertiarios, Mantellatos, Corrigiatis, aliisque similes, ita demum Ordinis, cuius tertie Regulæ habitum assumpserunt, priuilegiis potiri, & ab Ordinarij iurisdictione exemptos esse, si viri collegialiter viuant, seu cum Claustralibus habitent; & mulieres virginalem, seu cœlibem, aut castam vidualem expresso voto, & sub dicto habitu vitam traduxerint, quemadmodum cauetur Constitutione Concilij Lateran. sub Leone X. quæ habetur *sess. 11. in fin.* Hoc tamen voto mulierum, alia duo scilicet, paupertatis, & obedientie nequaquam includi. Quinimò huiusmodi mulieres, si vitam virginalem, aut cœlibem simpliciter, expressèque vouerint, etiam in consanguineorum, & affinium suorum, aut propriis domibus, vel seorsum habitantes supradictis priuilegiis Ordinis, cuius tertie Regulæ habitum deserunt, exemptioneque ab Ordinarij iurisdictione frui debere, quemadmodum idem Leo postea declarauit Constitutione edita die prima Martij, anno 1618. Quod si Fratres, Sororesque tertij Ordinis, quid amplius præendant vigore consuetudinis, posse ius suum prosequi in iudicio ordinario. Hier. Card. Pamphilius.]

Ex his apparet, me his diebus probabiliter respondisse Gubernatoribus Montis Pietatis, supradictas mulieres Tertiarias, si habuerint requisita expressa in dicto responso Cardinalium, consequi posse legatum relictum pro Monachatu, licet contrarium doceat noster Franciscus del Castillo *lib. 1. decis. 88. n. 2.* & Alòysius Riccius *part. 4. collect. 1051.* Et ratio nostræ sententiæ desumpta est *ex §. sed*

§. sed hoc presenti. *Authen. de sanct. Episc. coll. 9.* Nec obstat Bartolus in *leg. commodissime; ff. de fil. & postb.* quia loquitur de ingressu Monasterij: non autem de simplici Monachatu. Et ita fuisse decisum apud Rectores Orphanorum, & in Curia Archiepiscopali Panormitana, testatur Castillo, *vbi supra*, licet, vt diximus, ipse contrarium sentiat. Idem etiam fuisse decisum apud Rectores S. Barbaræ, & Montis Pietatis, mihi constat. Et ita etiam tenuit P. Ioseph Ragusa, Societatis IESV: in quodam Consilio in fauorem Monachatus dictarum mulierum. Vide etiam Soufam in *tra. & de Tertiariis*.

An Iudex ecclesiasticus possit cognoscere inter laicos, de alimentis filio spurio debitis?

RESOLVT. LXXXVI.

Negatiuam sententiam docuit Ceuallus *tract. de cogn. per viam violentiæ. p. 2. q. 5. n. 5.* qui citat Thesaurum *decis. 221. n. 4.*

Sed contrariam sententiam prorsus amplectendam esse puto: nam cognitionem huius causæ esse mixti fori, docuit ex Theologis Societatis IESV nouissimè Sanctarellus *var. resol. part. 1. q. 3. n. 2.* qui citat Laram, & Barbosam, quibus ego addo Surdum *de alimentis. tit. 8. priuil. 6. n. 6.* & à fortiori Couarruam *de spons. p. 2. c. 8. §. 6. n. 6.* Molinam *de primog. l. 2. c. 15. n. 76.* Arcinum *conf. 48. n. 5.* & alios. Vide etiam Bellettum in *disquis. cler. p. 1. tit. de fauore Clericorum reali, §. 5. n. 69.* Igitur in electione filij spurij erit, petere alimenta coram Iudice ecclesiastico, vel laico: vnde reiecta manet opinio Ceualli, Thesauri, & aliorum.

Notandum est tamen pro Iudice ecclesiastico in præfenti casu, quòd sub nomine alimentorum veniunt cibaria, vestes, potus, habitatio, medicinæ, lectus, & alia huiusmodi, sine quibus vita transigi non potest, vt ex pluribus notauit supradictus Sanctarellus, *vbi supra, quæst. 37. per totam.*

Sed difficultas est, an alimenta præstanda sint filio spurio, attentis, & consideratis diuitiis paternis & eius qualitate, & dignitate? Negatiuam sententiam docet Lara, Palatius, Gamma, Rebellius, & alij apud Barbosam in *collect. tom. 3. lib. 4. tit. 7. c. 5. n. 12.*

Sed ipse meritò affirmatiuam sententiam tenet: & ita docet Francus *decis. 183. n. 18. & 19.* Molina *de iust. tr. 2. disp. 168.* Lessius *lib. 2. c. 19. n. 67.* cum alijs apud Barbosam, quibus adde Sanctarellum *loco cit. var. resol. part. 1. q. 3. n. 20.* Azorium *part. 2. lib. 2. c. 3. q. 2.* & nostrum Megalam in *p. 2. lib. 2. c. 2. q. 2. num. 4.* qui vt semper solet, doctè hanc quæstionem pertractat. Id verò, quod diximus de parentibus circa filios, dicendum est de filiis circa parentes, vt notant decem Doctores apud Barbosam *vbi supra n. 9.* qui *n. 11.* cum multis alijs limitat supradicta, si spurij de sua arte, vel operibus, aut aliunde commodè viuere possunt. Et ita ex Theologis docuit etiam Hentiq. *lib. 1. 1. cap. 19. n. 2. & in Glossa, lit. N,* vbi alios citat.

Quando Iudex laicus, & ecclesiasticus possit cognoscere de crimine adulterij?

RESOLVT. LXXXVII.

DE hac quæstione agunt Ioan. de Heuia in *Curia Philippica, q. 3. §. 2. n. 20.* Couarr. *de spons. p. 2. c. 7. §. 7. n. 12.* Pereira in *l. si curatorem, vers. lais n. 22.* Suarez de Paz in *praxi, tom. 2. pral. 2. n. 31.* Miranda in *ord. iudic. tom. 1. q. 1. art. 5. concl. 7.* Mattha *de iurisdic. p. 2. c. 19.* Vincentius de Franco *decis. 312.* Ceuallus *de cogn. per viam violentiæ, p. 2. q. 8.* Riccius *p. 5. collect. 2076.* Farinacius in *praxi crim. p. 3. q. 99. n. 112. & p. 5. q. 141. n. 42.* Azorius *part. 2. lib. 3. cap. 53. quæst. 2. & alij.*

Dico igitur, quòd de adulterio ad pœnam sanguinis imponendam, solus Iudex sæcularis est competens; quoad

alias verò pœnas est mixti fori, & idèd datur locus præuentioni. In causa verò diuortij, Iudex ecclesiasticus solus est competens, ad cognoscendum de adulterio. Ita DD. citati, quibus adde Germonium *de sacror. immunitat. lib. 3. cap. 12. n. 58.* & Miranda *de ordine iudiciali, q. 1. art. 5. concl. 6.* Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 10. disp. 8. n. 15.* vbi refellit Decium in *conf. 212. n. 2.* & alios, asserentes; quòd si simul agatur de diuortio, & amissione dotis, talis cognitio est mixti fori.

Imò, etsi de sola coniugum separatione ad tempus ob lepram, vel aliud impedimentum agatur, solus Iudex ecclesiasticus est competens: quidquid in contrarium asserat Rupellarus *forens. instit. Gallia, lib. 1. c. 25.* Et si quando ageretur de diuortio coram Iudice ecclesiastico, quæstio alimentorum, & dotis amittendæ, tanquam ei accessoriæ pertinet ad eundem, secùs autem, dum causa principalis verteretur de dote: nam tunc talem cognitionem pertinere ad solum Iudicem laicum, existimandum esse puto.

Ex his autem infert Sanchez *n. 17.* quòd quæstione mota de alimentis præstandis adulteræ à viro separatæ coram Iudice sæculari, viròque excipienti de sufficienti causa diuortij: debet sæcularis Iudex liti supersedere, donec ecclesiasticus diuortij quæstionem dirimat. Ita ille, & alij: quæ omnia pro praxi sunt valdè adnotanda. Sed circa prædicta, & multa alia, in ordine ad præsentem materiam, vide Barbosam *de potest. Episcop. part. 3. allegat. 84. per totam.*

An Iudex ecclesiasticus possit punire laicos concubinarios?

RESOLVT. LXXXVIII.

Respondeo affirmatiuè, vt clarè patet ex Concilio Tridentino *sess. 24. c. 8.* Aduertendum est tamen, quòd dictum Concilium non tollit alias pœnas à iure communi vel statutis synodalibus, contra concubinarios infligendas, nec alium modum procedendi contra eosdem, nisi velit Ordinarius eos excommunicare: quia tunc forma *dicti c. 8.* seruanda est. Et ita fuisse decisum à Sacra Cardinalium Congregatione testatur Armendariz in *Recopil. leg. Nauarra, lib. 5. tit. 3. leg. unica, de adulter. n. 9.* & post illum Barbofa in *collect. tom. 1. lib. 1. tit. 35. cap. 1. n. 3.* qui *n. 4.* doctè, vt semper solet

Ex his infert, posse Episcopum in prima admonitione, pœna pecuniaria concubinatum punire: quia, vt tenuit eadem Sacra Congregatio, trina monitio tunc necessaria est inter concubinarios, quando contra eos vult ferri sententiam excommunicationis; non verò si pœnis pecuniariis, vel alijs puniri illos velit Episcopus: quia in tali casu non requiritur solennitas de qua loquitur Concilium in *illo cap. 8.* & ita nouissimè docuit etiam Pereira *tract. de manu regia, p. 1. c. 7. n. 24.* licet contrarium, sed non bene, videatur docere Riccius in *praxi, p. 1. resol. 319. n. 3.* contra quendam Episcopum huius regni: sed postea se retractauit, & nostram sententiam docuit in *suis decisionibus, p. 4. decis. 43. n. 9.* Notandum est tamen, quòd concubinatus est etiam crimen mixti fori. Ita Azorius *p. 2. lib. 3. cap. 53. q. 2. & alij.*

An Iudex ecclesiasticus in criminibus mixti fori possit laicos sine auxilio brachij secularis in carcerem detrudere?

RESOLVT. LXXXIX.

Non posse excepto, casu hæresis, putauit nouissimè Salgado *de protectione regia, tom. 2. p. 2. c. 4. n. 36. & seq.* cum Anguiano *tract. de legib. lib. 3. contr. 30. per totam,* & Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 17. n. 167.* Iulio Claro in *pract. crim. q. 47. num. 8.* & alijs penes Barbosam *de potest. Episcop. p. 3. allegat. 107. num. 8.* qui asserunt, Episcopos non

non posse procedere contra laicos aliis poenis, quam censuris ecclesiasticis.

Sed hanc sententiam optimè refellit Barbosa *loco citat.* & ex Theologis Azorius *p.2.lib.3.c.53.q.3.* & alij communiter. Notandum est etiam contra dictum Bobadillam, *vbi sup.n.187.* in tali casu, dictos criminosos, non in regniis carceribus, sed ecclesiasticis reponendos esse, vt tradit Segura *in direct. Iudic.p.2.c.13.n.44.* & alij.

An Iudex laicus possit iudicare in causa decimarum?

RESOLVT. XC.

DE hac quæstione, & sequentibus tractat Ceuallos *de cogn. per viam violentia, p.2.q.25. per totam.*

Sed, quia in aliquibus mihi displicet, ideò assero, quòd quæstio iuris circa decimas pertinet ad solum Iudicem ecclesiasticum. vt si, v.g. ad quandam Ecclesiam pertineat ius decimarum, & sine aliquis priuilegiatus, quo titulo percipiuntur, item de modo decimandi, de tempore, &c. Sit autem quæstio sit facti. Iudex etiam laicus competens erit, & est mixti fori, vt si, v.g. talis percepit vel soluit, seu etiam percipiat, vel soluat decimas, ad effectum quoque vt is, de quo non dubitat, an iure soluere debeat decimas, eas soluere Ecclesiæ, eiusque exactori cogatur: vel, quia agatur contra tertium detentorem fructuum decimandorum: item, si agatur de restitutione illarum, quando furto auferuntur, aut venduntur, aut in alios vsus temporales conuertuntur, &c. & ita docet Fagundez *Præcept. 5. lib.3.c.5.n.1. & 2.* & alij penes ipsum, quibus ego addo Moneta *de decimis. cap.8.q.1.n.1. & 5.* Gutierrez *de iuram. confir. part.1.c.2.n.35.* Germonium *de sacr. immunit. lib.3.c.19.n.84. & 99.* & alios.

Non reticebo tamen contrarium sentire Homobonum *de exam. Eccl. p.2.tr.8.c.8.q.24.* & Azorium *p.1.lib.7.c.36.q.5.* vbi docent, etiam quando quæstio est facti, solum ecclesiasticum esse Iudicem competentem circa decimas; ex Bal. Fulgos. Cup. Gem. Fachin. & aliis, qui asserunt causam spiritualium; cum etiam quæstio est facti, ecclesiastici Iudicis esse. Sed circa præsentem quæstionem, & alias sequentes de decimis, vide omninò Tannerum *in 2.2. disp. 5. q.3. dub. 2. n.40.*

An, quando decima sunt secularibus in feudum data, cognitio pertineat ad Iudicem secularem?

RESOLVT. XCI.

Affirmatiuè respondet Couarruias *tract. 99. cap.35. n.2.* Rebuffus *tract. de decimis, quæst. 10. n.39.* & alij penes ipsos.

Sed meritò supradictam sententiam refellit Azorius *p.1.lib.7.c.26. quæst. 3.* Fagundez *Præcept. 5. lib.3.c.5. num. 5.* & alij penes ipsos. Et ratio est: quia feudum ipsum adhuc ex iure decimarum oritur, quod est ecclesiasticum: neque priuilegium percipiendi decimas extendi debet ad cognitionem causæ, nisi id exprimat. Ad authoritatem verò Couarruiæ, & Rebuff. respondeo cum Suarez *de relig. tom.1.lib.1. de diuino cultu c.38.n.16.* illos & alios, quos ipsi referunt, esse cautè legendos, quia plùs, quàm oportet inclinant in fauorem secularium Principum.

Notandum est tamen cum Moneta *de decimis, c.8.q.1. n.15. circa finem.* quòd si opinio Couarruiæ, & aliorum esset vera, tamen adhuc posset non solum laicus, sed etiam Iudex ecclesiasticus decimarum causam definire: quia non censetur Summus Pontifex, aut Ecclesia, ius decimandi laicis concedentes, eiusdem iuris cognitionem, aliàs sibi de iure competentem, nisi aliud in contrarium appareat, à se in dubio abdicare voluisse. Esset igitur in tali casu cognitio decimarum, causa mixti fori: quod ego non appro-

bo: quia, vt diximus, talis cognitio spectat solum ad Iudicem ecclesiasticum, modo, quo *suprà.*

An Iudex laicus possit cognoscere de causis decimarum, si Clerici illas petant à laicis, qui præscriptione, & consuetudine immemorabili eas nunquam soliti sunt persolvere?

RESOLVT. XCII.

Aliqui affirmatiuè respondent, vnde asserunt, in tali casu licitè ipsos laicos causam istius litis ad forum seculare deducere: & ita docet Couarr. *tract. 99. c.35. n.2. var. resol. lib.1.c.17. n.19.* & alij.

Sed negatiuam sententiam prorsus affirmandam esse censeo cum Fagundez *Præcept. 5. lib.2.c.5. n.8.* Azorio *part. 1. lib.7.c.36.q.4.* & aliis. Quòd si aliqui Principes sententiam Couarruiæ in praxi obseruant, dicendum est, illos hoc efficere ex aliquo priuilegio Summorum Pontificum. Sed an reuerà ita sit, ipsi videant.

An Iudex laicus possit simul cum Iudice ecclesiastico causam decimarum cognoscere, saltè titulo compromissi?

RESOLVT. XCIII.

Negatiuè respondendum est: & ita docet Bonac. *tract. de legib. disp. vlt. quæst. 5. punct. 6. n.1.* & alij penes ipsù.

An verò de possessorio decimandi Iudex ecclesiasticus, vel laicus cognoscat, vide Doctores, quos citat Barbosa *in collect. tom.1.lib.3. tit.30.c.25. n.3.* mihi verò placet opinio affirmatiua, hoc ad Iudicem ecclesiasticum pertinere eo pacto, quo docet Moneta *de decimis. c.8. quæst. 1. n.10. & seq.*

An laicus conductor decimarum sit conueniendus coram Iudice laico?

RESOLVT. XCIV.

Affirmatiuè respondet Couarruias *tract. 99. c.35. n.2.* & Gutierrez etiam *tract. 99. lib.3.q.26. num. 10.* Sed Germonius *de sacr. immunit. lib.3.c.19. n.97.* docet, non solum Iudicem laicum, sed ecclesiasticum in tali casu cognoscere posse.

Mihi verò magis placet opinio Azorij *p.1.lib.7.c.36.q.6.* asserentis, hanc causam solum coram Iudice ecclesiastico tractandam esse: quia ortum habet ex iure decimarum, quod ius ecclesiasticum, ac spirituale est; non autem ciuile, & prophanum: sententiam tamen Germonij, quàm etiam sequitur Moneta *de decimis, c.8.q.1. n.17.* est probabilis: opinionem verò Couarruiæ minimè sequendam esse existimo.

An Iudex ecclesiasticus sit Iudex competens; quando agitur de dando tutore, seu curatore Clerico minori, aut mente capto?

RESOLVT. XCV.

Negatiuè respondet Aufrerius *in Clem. 1. de officio ord. reg. 4. fallen. 25.* quia datio tutoris, seu curatoris, respicit patrimonium Clerici: sed Iudex laicus potest se intrromittere in bona patrimonialia Clerici: ergo, &c.

Sed iste Author est cautè legendus: nam multa asserit non fauorabilia, & absurda contra immunitatem ecclesiasticam. Dico igitur, dandum esse tutorem: vel curatorem Clerico minori per Iudicem ecclesiasticum: & idem dicendum est de Clerico mente capto. Et ita in terminis docet Georgius de Cabedo *part. 1. decis. 80. n.2.* Anguianus *de legib. tom.1.lib.2. contr. 23. n.69.* & Bellettus *in disq. cler.*

cler. p. 1. tit. de favore Clericorum personali, §. 6. n. 15. qui notant, quod si Clericus minor litigat tanquam actor coram Iudice seculari, potest idem Iudex secularis dare ei curatorem ad litem: quia dictus curator datur rebus, & non personæ. Notandum est etiam, quod idem Cabedo in sequenti decis. 81. obseruat, quoad inuentarium bonorum Clerici mortui, qui filios minores reliquit ad Iudicem laicum pupillorum pertinere illud facere, quæ quidem sunt valde adnotanda, quia multum quotidiana.

An concordata Summi Pontificis cum aliquo Rege, sint priuilegium; & an sint reuocata per Bullam Cœnæ?

RESOLVT. XCVI.

DOctus Iuriconsultus Gabriel Pereira in suo tract. de manu regia, p. 1. c. 6. n. 3. & 4. partem tenet negatiuam: putat enim, ex concordatis non induci priuilegium; sed specialis contractus vltro, citroque obligatorius: Et impugnat Suarez contra Regem Anglia, lib. 4. c. 24. num. 22. affirmatiuam sententiam docentem.

Sed Episcopus Antuerpiensis, Ioannes Malderus, in p. 2. D. Thome, q. 96. art. 4. fol. 407. col. 1. sententiam Suarez, & meritò amplexus est. Dico igitur, tales concordias habere vim cuiusdam priuilegij. Vnde inferendum est, quod, sicut priuilegium reuocatur ad libitum concedentis, ita pariter concordata. Et ita etiam docet nouissimè Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. c. 10. n. 3.

An verò reuocata sit per Bullam Cœnæ, negatiuè respondet Pereira ubi supr. n. 13. Sed sententiam affirmatiuam docet Azor in summ. tom. 1. lib. 5. c. 12. vers. ex dictis, quam videtur probare Suarez loco cit. à n. 29. Sed, cum sit dictum, concordata concedi per modum priuilegij, asserendum est de dictis concordatis id, quod diximus de priuilegiis supra in Resol. 6. vbi adduximus DD. partem negantem, & affirmantem defendentes.

An aliqua ciuitas, vel Princeps, possit exigere tributa à Clericis: quia per consuetudinem immemorabilem ita semper factum est?

RESOLVT. XCVII.

Affirmatiuam sententiam docet Gabriel Pereira in tract. de man. regia, p. 1. c. 10. n. 2. Vide etiam Paulum de Castro in cons. 423.

Sed hæc sententia prorsus est abiicienda: nam, vt in casu simili docet noster doctissimus P. Megala in cons. 72. n. 4. Bulla Cœnæ Domini non solum tollit quasunque consuetudines, etiam immemorabiles; sed etiam continet clausulam irritantem, quæ destruit, & inficit titulum, & possessionem. Et ita citans alios DD. asserit Megala, decreuisse Romanam Rotam, die 10. Decembris, 1598.

An Episcopi possint excommunicare Iudices laicos, quia volunt cognoscere delicta famulorum suorum?

RESOLVT. XCVIII.

Negatiuam sententiam docuit nouissimè Gabriel Pereira in tract. de man. regia, p. 1. c. 19. n. 13. vbi asserit, quod, licet de iure communi competeret Episcopis priuilegium pro tota familia; attamen ex iure nouo Concilij Tridentini sess. 23. c. 6. contrarium tenendum esse affirmat quia Concilium ibi statuit, priuilegium clericale neminem iurare, nisi beneficium habeat, vel Ecclesiæ sit affixus, vel clericalem deferens habitum in ordine ad maiores ordines, in Vniuersitate, vel Collegio degat.

Sed miror, doctissimum Virum hæc cogitasse, & typis mandasse: nam Concilium loquitur de Clericis; non

autem de aliis, qui ex alio capite, priuilegio fori, & ecclesiastico gaudere possunt; & idè post Concilium Tridentinum nostram sententiam, & meritò, docent Doctores quos citat, & sequitur Bellet. in disq. cler. p. 1. tit. de favore cleric. reali, §. 1. n. 13. & seq. Idem etiam, docent Riccius in praxi, p. 1. resol. 473. n. 2. Marius Antoninus var. lib. 3. resol. 14. à n. 1. Campanili in diuers. iur. canon. rubr. 12. c. 13. n. 88. & nouissimè Barbof. de potest. Episc. p. 3. allegat. 107. n. 1. & seq. Madius in tract. de sacris. Ordinib. c. 14. n. 46. Leo in Thes. fori eccles. p. 1. cap. 11. n. 19. Zerola in praxi Episc. p. 1. verb. Episcopus, n. 11.

Dicendum est igitur, etiam post Concilium Tridentinum, Episcopos posse tenere familiam armatam, quæ quidem familia, licet laica, gaudebit eodem priuilegio fori, sicut ipsi Clerici gaudent. Vide Narbon. in 3. part. recopil. lib. 4. tit. 1. l. 20. gloss. 22. n. 4. Cened. in q. can. q. 4. num. 26. Gratianum decis. Marchie 233. n. 1. Martham de iurisdict. p. 4. cas. 111. n. 3. & alios communiter. Vnde apparet, sententiam Pereira pugnare cum omnibus recentioribus, non solum Theologis, sed etiam Iuriconsultis.

An, transacto, anno, Episcopus sit executor vltimarum voluntatum, etiam quoad legata profana?

RESOLVT. XCIX.

Negatiuam sententiam docet Glossa in cap. tua nobis, vers. Pius de testament. Aufrerius in addit. ad Capell. Tholos. decis. 251. & alij penes Pereiram, vbi infra.

Sed contrariam sententiam omninò amplectendam esse puto. Dico igitur, quod, transacto anno à iure testamentariis, seu executoribus concesso, Episcopus sit executor, vt voluntas defuncti impleatur, non solum quoad legata pia, sed etiam profana, vt ex Bartolo, Boëtio, Nauarra. Tiraquello, & aliis docet Gabriel Pereira in tract. de manu regia, p. 1. cap. 16. num. 5. qui addit, hunc casum esse mixtæ cognitionis, & quod datur præuentio inter Iudicem ecclesiasticum, & secularem: & hoc in Regno Portugallia, propter concordata inter Regem, & Pontificem: vnde in aliis Regnis hoc efficere, videretur iuri canonico aduersari. Quid autem dicendum sit de dictis concordatis in Regno Lusitano, vel in aliis Regnis supra iam satis explicatum est. Vide Cenallos de cognit. per viam viol. p. 2. q. 8. n. 12. qui nostram sententiam admittit tantum in legatis omninò piis.

An, quando Clericus instituit heredem alium Clericum, vel laicum condidit testamentum ad pias causas, possit Iudex ecclesiasticus dicta testamenta publicare?

RESOLVT. C.

Negatiuè responderi Barbofâ in leg. Heres absens. ff. de iudiciis, num. 189. & Pereira in tract. de manu regia, p. 1. cap. 16. n. 18. vbi pro affirmatiua sententia, citat Molinam Theologum.

Sed ego sententiam affirmatiuam, contra Pereiram cum Molina amplectendam esse puto: & illam cum Iuriconsultis neotericis docet Gutierrez pract. qq. lib. 2. q. 49. num. 5. 6. & 7. & Ioan. de Heuia in Curia Philippica, p. 5. §. n. 26. vbi sic asserit: [La insinuacion, y publicacion del testamento, ò donacion, en que el Clerigo instituye por heredero, ò dona à otro Clerigo, aunque no sea para pias causas, ò instituye, ò done à ellas, y el inuentario, que se hiziere, se ha de hazer ante el Iuez ecclesiastico, come, algando otros, lo trae Tello Hernandez, de que se figue lo mismo se ha de dezir en esta successiõ ab intestato.] Ita ille. Dicendum est igitur, in dictis casibus publicationem testamenti spectare etiam ad Iudicem ecclesiasticum.

An Episcopus possit visitare Hospitalia, & confraternitates, quoad decentiam diuini cultus, etiam si existant sub protectione Regum?

RESOLVT. CI.

Tales Confraternitates, & Hospitalia nullo pacto in omnibus ab Episcopis visitari posse, docent ex Concilio Tridentino communiter Doctores, quos citat, & sequitur Barbosa *de potest. Episc. p. 3. alleg. 75. n. 16.* quibus ego addo Piafecium *in praxi Episcop. p. 2. c. 3. art. 5. n. 11.* Azenedum *tom. 5. lib. 8. tit. 14. l. 13. n. 9.* & Vgolin. *de potest. Episc. cap. 24. §. 1. n. 3.*

His tamen non obstantibus, posse Episcopos in dictis locis visitare diuinum cultum, & ornamenta, docuit Gabriel Pereira *in tract. de man. regia, p. 2. c. 17. n. 12.* vbi sic asserit: [In his Confraternitatibus de Regum protectione possunt Prælati visitare decentiam diuini cultus, & ornamentorum *ex reg. c. 2. in fine, de custod. Euchar. & per totum titulum de Relig. & vener. Sanct.* Vnde Abbas *in c. vl. de censib.* & plures, quos citat Parisius *cons. 34.* inquit, quod, licet Episcopus non visitet Capellas particulares, & exemptas; tamen potest inquirere, an decenter ibi sacra ministrentur. Nec obstat Concil. Trident. *sess. 22. c. 8.* quia procedit circa opera, quæ in illis locis exercentur, & circa petendas rationes eorum, quæ ibi expenduntur; non autem de visitatione circa cultum diuinum, quæ ad Episcopum necessariò, & priuariuè spectat: quia res spiritualis est, & ecclesiastica, & debet intelligi, vt Ordinarij non visitent in his, quæ sub protectione Regum comprehenduntur; non verò de diuinis, in quibus Reges iurisdictionem non habent: stylus tamen aliter obseruat. Viderint, qui aliter iudicant.] Ita Pereira.

An Reges possint se intromittere, quando ab aliquo Episcopo non obseruatur aliquod decretum Concilij Tridentini?

RESOLVT. CII.

Affirmatiuè respondet, loquens de Rege Hispaniarum, Bobadill. *in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 18. n. 194.* & Ceuall. *tract. de cognit. per viam viol. p. 1. gloss. 6. n. 62. & p. 2. q. 3. n. 9. & p. 99. n. 16.* vbi sic asserit: [En nuestra España se practica, que el Rey nuestro Señor, y su Real Consejo, sea Iuez competente, para que se guarde el Concilio Tridentino.]

Sed istam practicam non solum Theologi, sed etiam Iurisperiti minimè admittunt: vnde Pereira *in tract. de man. reg. p. 1. c. 8. n. 11.* sic ait: Respuenda est illa praxis, quæ maximè inualuit pluribus sententiis Senatus corroborata, quod ad regium Tribunal supplicare liceat, quoties aliquod Concilij Tridentini decretum ab Episcopo non obseruatur; quasi Reges sint Concilij Protectores: hoc enim repugnat ipsi Concil. *sess. 21. de reform. c. 3.* nec his casibus violentia inest, cui occurrere per secularem debeat.] Ita ille, & ego. Quando igitur Episcopus non obseruat aliquod Concilij Decretum, recurrendum est ad Archiepiscopum, & non ad Regem.

An Appellationes, quæ dicuntur tuitiua, rectè à Iudicibus laicis, in causis ecclesiasticis concedantur?

RESOLVT. CIII.

Affirmatiuam sententiam docet Humada *l. 3. gloss. 4. tit. 13. p. 2.* Azenedus *lib. 1. recop. tit. 6. l. 2.* & latissimè Pereira *in tract. de man. reg. c. 22. per tot.* cum multis aliis.

Sed, cum hanc sententiam doceret etiam Viualdus *in prima editione Candelabri aurei, in explicatione Bull. Cæna,* fuit dictum Candelabrum propter multa suspensum, &

prohibitum, & postea sine supradicta opinione, & multis aliis, denuò concessum, & typis excussum. Vnde apparet, supradictam sententiã Romæ non esse receptam: & illam reprobare videtur Concilium Tridentinum in istis verbis: [Nefas autem sit sæculari cuiilibet Magistratui, prohibere ecclesiastico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet, sub prætextu, quod contenta in præsentis decreto non sint obseruata, cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.] Ita Concil. *in sess. 25. c. 3. de reform.*

Quando verò, & quomodo concedantur supradictæ chartæ, vel Appellationes tuitiua, apparet ex illa Ordinatione regni Lusitaniæ, quam affert Pereir. *vbi supra,* sic asserens: [Iubemus, quod quando aliqua proferetur sententia à Iudice ecclesiastico contra Clericum, vel contra laicum, qui sit suæ iurisdictionis, si ipse Clericus, vel laicus appellauerit ad Romanam Curiam in eo casu, in quo appellare possunt, & antequam appellationis tempus finiatur implorauerit chartam, ne pendente appellatione contra ipsum procedatur, & ne capiatur, vel ab illo pœnæ exigantur excommunicatis impositæ: Volumus, vt eorum cuiilibet dicta charta tuitiua concedatur, qua per scripturam publicam doceant, quod appellauerunt, & suas appellationes prosequantur, quanuis nullatenus receptæ sint: ita enim ab antiquo fieri consuevit, vt tales chartæ tuitiuae per Senatores Palatij expedirentur.] Sic habet Ordinatio Lusitana. Dicendum est tamen, dictas chartas, vt vocant, tuitiuae non esse concedendas, quia offendunt ecclesiasticam libertatem: & in casu, in quo conceduntur supradictæ appellationes, potest Clericus, vel laicus oppressus recurrere pro remedio obtinendo ad Iudicem ecclesiasticum competentem, vt Canones iubent; & non ad Iudices sæculares incompetentes, quod prohibent. Sed ad alia deueniamus.

An sit licita lex prohibens, ne bona, vulgò dicta, de Realengo, transferantur in Ecclesias, vulgò, A mano morta, sine licentia Regis?

RESOLVT. CIV.

Hæc lex posita est in quibusdam Regnis, & illam defendit nouissimè Olibanus *in tract. de iure fisci, c. 7. n. 31.* quia ait ipse: [Omnia bona Regni à Principio sunt de Realengo, & sunt Regis, & ipse potuit legem in eis ponere, ne sine licentia sua transirent in Ecclesiam.]

Sed dictam legem esse contra immunitatem ecclesiasticam, docent non solum Theologi; sed inter Hispanos Iurisperitos doctus Ioann. Valerus *in suis differentiis vtriusque fori, verb. Bona, differ. 3. per tot.* Ad illum, & non pigebit. Vide etiam *supra.*

An Princeps secularis possit ferre aliquam legem aduersus filios, contra iustam parentum voluntatem nubentes?

RESOLVT. CV.

Affirmatiuam sententiam docent non pauci Iurisperiti; & inter Theologos illam docet Molina *de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 176. à n. 24.* & Rebell. *de obligat. iust. fir. p. 2. q. 14. sect. 3.* quos nouissimè sequitur Pontius *de Sacram. lib. 2. c. 1. §. 3. n. 29.* & ex Iuristis neotericis Cancr. *lib. 3. var. cap. 11. n. 4.* & Anguiano *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 13. n. 15. & 30.*

Sed meritò supradictam sententiam non admittit Bellettus *in disq. cler. part. 1. tit. de exemptionib. cleric. à statut. secul. §. 5. n. 43.* qui citat octo Doctores, quibus ego addo ex Theologis Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 4. disp. 25. num. 2.* & Vasquez *in 3. p. tom. 4. disp. 4. de matr. cap. 2. n. 24.* Dicendum est igitur, supradictas leges esse contra immunitatem ecclesiasticam: & licet filij non benè agant, si nubant sine

sine parentū licentia; attamen nō est ferenda lex, quæ eos exhæredari à parentibus permittat, si velint : & hoc, etiā supradicti filij indignè nuberent , vt obseruat Sanch. n. 3. Vide citatos Doctores. Et ratio est : quia ius canonicum omnimodam in matrimonio libertatem poscit : & idē reicit pœnam in sponsalibus positam, c. *gemma. de sponsalib.* Sed propter pœnam exhæredationis, vel aliam valdè minuitur dicta libertas. Ergo dictæ leges erunt contra ius canonicum , & sunt ab illo correctæ. Et idē Valerius in *differ. vtriusque fori, verb. matr. diff. 1. n. 2. & seq.* supradictas leges, tanquā improbas, in foro conscientiæ damnat, & reprobat: sicut etiā damnarunt Doctores, quos citat Molinus de *ritu nupt. lib. 2. diff. 7. n. 57.* Nec obstat contra supradicta, lex quædam, quæ obseruatur in Regno Cathalonix: nā hoc pertinet ad factū; & in Regno illo leges condūtur in Comitibus generalibus, non solū à laicis, sed etiam ab Episcopis, & aliis Ecclesiasticis. Ergo, vt ait Molinus *vbi supra*, iustificantur supradictæ leges ex scientia, & tolerantia Romani Pontificis. Sed de hac scientia, & tolerantia dictum est *suprà*: ad alia igitur procedamus.

Quid sentiendum de aliquibus Constitutionibus Iustiniani Imperatoris, præsertim de Constit. 3. 5. 6. 57. & 58.

RESOLVT. CVI.

AD hoc dubium nouissimè respondet Tanner. in 2. 2. *D. Thomæ, disp. 1. q. 4. dub. 1. n. 30.* sic asserens: [Cōstitutiones Iustiniani de rebus ecclesiasticis, quatenus quidem iustæ sunt, & legitimæ, non sunt leges, aut sanctiones ecclesiasticæ, noui quidpiam ordinantes, præscribentes, aut definiētes circa fidem, disciplinamque ecclesiasticam: sed sunt meræ executiones Canonum, iam ante in Conciliis legitimè constitutorum, spectantes ad conseruationem, & securiorem eorundem obseruationem.

Dixi tamen, *quatenus iustæ sunt*: quia negari non potest, Iustinianum nonnulla etiam liberius præter ius, fâsque sanxisse. In qua re quantum, & sibi ipsi, & toti imperio nocuerit, non obscurè ostendit Baronius anno Christi 528. & anno 549. vbi breuiter ait, eum, dum dogmatibus ecclesiasticis perferendis, plusquàm decet Imperatori, curiosè vacaret; vniuersum pessundidisse Imperium. Ita ille, & ante illum Azorius *tom. 1. lib. 5. c. 20. §. Item leges.* Iniquis igitur Iustiniani, & aliorum Principum sæcularium legibus circa personas, & causas ecclesiasticas sancitis, rectè communi iure derogatum esse constat *ex causa 11. q. 1. & cap. non minus. de immunit. Eccles. & cap. quanquam de censib. in 6.* cum Bulla Cœnæ.

An Clericus possit se subiicere Iudici sæculari, vt arbitro?

RESOLVT. CVII.

Diximus *suprà*, Clericos non posse exemptioni renūciare, vt à Iudice possit validè iudicari, etiam in ciuilibus, vt patet *ex cap. 41. inoluta. 11. q. 1. & c. placuit. 42. ibidem, & c. si diligenti. 12. extrà. de foro compet.*

At, his non obstantibus, potest Clericus in ciuilibus se subiicere Iudici sæculari, vt arbitro. Sed in tali casu notandum est, quòd si dictus Clericus nolit stare sententiæ, non potest Iudex laicus illum per se cogere. Et ita docet Lessius *lib. 2. c. 29. dub. 6. num. 52.* & nouissimè post illum Adamus Tannerus in 2. 2. *D. Thomæ, disput. 4. q. 4. dub. 1. num. 29.* & alij.

An semel punitus in foro Ecclesie, possit iterum pro eadem culpa à Iudice sæculari puniri, etiam ad excessum pœnæ?

RESOLVT. CVIII.

Affirmatiuam sententiam docent multi Iurisconsulti, quos citat, & sequitur Cenedo in *canonicis qq. q. 36.* Antonini Diana Pars I.

n. 25. & Bobadilla in *polit. tom. 1. lib. 2. c. 17. n. 94.* in *Glossa lit. D.* & in casu simili Pereira *tract. de manu regia. part. 1. c. 10. n. 12.* Madius in *tract. de sacris Ordinib. c. 15. n. 6.* & ex Theologis Adamus Tannerus in 2. 2. *diff. 4. q. 4. dub. 4. n. 93.* & Miranda in *lib. de ordine iudic. tom. 1. q. 1. art. 7. conclus. 4.* Gutierrez *canon. qq. lib. 1. c. 12. num. 15.* cum aliis, ex autoritate *cap. felicis. §. per hoc. de pœnis, in 6.* Et hanc sententiam, cum aliqua limitatione, tenet etiam Sigismundus Scaccia de *iudic. caus. lib. 1. c. 12. n. 91.* & Layman in *Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 2. n. 6.*

Sed contrariam sententiam profus amplectendam esse iudico, quam nouissimè ex multis Doctoribus, & validissimis rationibus probat Iurisconsultus Christophorus de Anguiano in *suo tract. de legib. lib. 3. contr. 32. num. 7. & seq.* quia similis ratio est in Iudice ecclesiastico, circa causas mixti fori, quæ adest in quolibet Iudice, qui speciali ratione iudicat de subdito alterius territorij: sed accusatus in foro delicti non potest recusari in foro domicilij, quantum diuersa sit pœna, vt manifestum est, & probat textus in *l. Senat. ff. de accusat.* Ergo laicus, semel accusatus de crimine mixti fori in iudicio ecclesiastico, non poterit iterum accusari in foro sæculari. Alias rationes adducit hic Author, quas penes ipsum inuenies, qui etiam responderet ad omnia argumenta contrariæ sententiæ.

Notandum est tamen, quòd Auctores primæ sententiæ, vt Tannerus, qui citat etiam Deltium, asserunt è conuerso, quòd si delictum sit mixti fori, & insufficienter sit à Iudice sæculari punitum, potest iterum à Iudice ecclesiastico puniri.

An Iudex ecclesiasticus teneatur in causis ecclesiasticis, aut mixti fori, præbere processus iudicibus sæcularibus, à quibus auxilium petit?

RESOLVT. CIX.

Affirmatiuam sententiam docet Baldus in *l. in criminali. C. de iurisdictione.* Bartholus in *l. Magistratib. ff. eodem. & in l. Diuus. de custodia reorum.* cum Roland. à Valle *lib. 1. conf. 37. n. 5. & 7.* & aliis penes ipsum, & apud Barbofam de *potest. Episc. p. 3. allegat. 108. num. 27.* & Cenedum in *canonicis qq. quest. 36. n. 13.*

Sed falluntur equidem, & idē meritò contrariam sententiam nouissimè docuit Moneta de *iudicibus conser. c. 8. n. 261. & 262.* Segura in *director. Iud. eccles. par. 2. cap. 13. num. 33.* Christophorus Anguiano in *suo doctissimo tract. de legib. lib. 3. contr. 31. n. 7. & seq.* vbi ex professo ex solidis rationibus, & ex communi Canonistarum sententia probat, sæcularem Iudicem requisitum per Ordinarium, vel Delegatum ecclesiasticum, petere non posse, se instrui velle ex actis coram tali ecclesiastico requirente factis, num ritè, & rectè processum fuerit; sed statim teneri impertiri brachium suum, etiamsi processus sibi non ostendatur, cuius copiam petere non potest, neque differre executionem brachij petiti, nec directè, neque indirectè se intromittere, vtpote ad quem nuda, & pura duntaxat spectat executio. Et hæc opinio aduersus Mirandam de *ordine iudiciario, tom. 1. q. 5. art. 1. conclus. 1.* Azeuedum in *recopil. lib. 4. tit. 1. leg. 15. n. 4.* & alios, non solū tenenda est, quando Iudex ecclesiasticus procedit in causis ecclesiasticis, sed etiam in causis mixti fori, vt tradunt Doctores citati.

An Clericus falsum testimonium dicens coram Iudice laico, ab eo puniri possit?

RESOLVT. CX.

Affirmatiuam sententiam docet, circa eius bona, non autem circa personam, Guillelmus Benedictus in *cap. Raynuius. vers. & uxorem. decis. 2. n. 142.* Chassaneus in *consuet. Burgundia, rubr. 1. §. 5. num. 81.* Francisc. Marc.

p. 1. decis. 215. n. 1. Lancellot. de attentat. p. 2. cap. 2. cap. 15. n. 97. & ex veteribus Angelus in l. quoties. in fine. C. de iudiciis, & Federicus de Senis conf. 88. & alij, quos retulit Iulius Clar. in pract. crim. quest. 38. n. 14. & Anguiano ubi infra, lib. 3. contr. 22. num. 7.

Sed absolute dicendum est, neque in persona, neque in bonis, in tali casu posse Iudicem saecularem Clericum punire: & ita docet Ceuallos in tract. de cognit. per viam violent. p. 2. q. 67. Afflictus decis. 230. Guttierrez pract. qq. lib. 1. q. 24. vers. sic quaro. Fachineus lib. 9. controuers. c. 27. Salzedo in pract. crim. Bernardi Diaz, c. 63. & ex nostris P. Duardus in suis comment. in Bull. Cæn. lib. 2. can. 15. q. 11. n. 34. Nullus enim Clericus puniri potest à Iudice laico ex cap. si diligenti. de foro competenti, cap. 1. de Clericis coniug. & ex auct. statuimus. C. de Episc. & Cler.

An verò, ad effectum repellendi Clericum à testimonio, possit Iudex laicus per viam exceptionis cognoscere de crimine Clerici, negat Hostiensis in cap. verum. de foro compet. & Ioan. Andr. in cap. at si Clerici. in princ. n. 21. sed affirmat Guttierrez. pract. qq. 24. n. 2. Iulius Clar. §. ult. q. 38. n. 14. & alij, quos citat, & sequitur Christophor. Anguiano in tract. de legib. tom. 1. lib. 3. contr. 28. num. 11.

An Iudex ecclesiasticus possit incidenter cognoscere de rebus temporalibus, seu profanis; & è contrà, Iudices laici de rebus spiritualibus, & ecclesiasticis?

RESOLVT. CXI.

Difficilis est ista quaestio, & non semel in praxi occurrens, ad quam Christophorus de Anguiano in tract. de legib. tom. 1. lib. 21. contr. 22. num. 21. & 25. duabus conclusionibus respondet, quarum prior sic habet:

[Laici Magistratus de rebus ecclesiasticis omnimodo prohibentur cognoscere, & super eis, neque principaliter, neque incidenter iudicare possunt.]

Secunda conclusio: Prælati, siue Iudices ecclesiastici, licet non magis possint cognoscere de causis profanis inter saeculares, quàm laici, respectu causarum ecclesiasticarum; nihilominus tamen, quia solummodò incompetentes sunt, non incapaces erga tales causas, si eas contingat incidere, rectè poterunt per incidentiam saecularem iurisdictionem in laicos exercere.] Ita ille. Ratio igitur, quare, laicus non potest, etiam incidenter, cognoscere causam ecclesiasticam, est; quia non solum circa illam est Iudex incompetens, sed etiam incapax: ecclesiasticus verò potest incidenter de causa profana cognoscere; quia est quidem Iudex incompetens, sed non incapax.

Et hæc omnia intelligenda sunt circa Iudices laicos, ut non possint cognoscere causam ecclesiasticam, non solum ordinariam cognitionem exercendo; sed etiam neque summarie. Et ratio est: quia, quotiescunque Iudex aliquis prohibitus est, vel incompetens in negotio ordinario, seu plenario, pariter etiam prohibitus censeri debet in summaria cognitione, iuxta duas Clementinas, si rectè intelligantur; vnam incipientem, Sapè. de verb. signific. alteram verò secundam in ordine sub tit. de Iud. Et ita docet, ex multis aliis rationibus, supracitatus Anguiano, vir nunquam satis laudatus; quidquid in contrarium asserant Menochius de retinen. possess. rem. 3. n. 336. & Guttierrez canoniar. qq. lib. 1. c. 34. num. 46. inferentes ex eorum sententia vnum absurdum, scilicet, posse Iudicem laicum, in causa summaria super possessorio, v.g. si ageretur de concedenda restitutione ei, qui suo beneficio spoliatus fuit, incidenter cognoscere de titulo beneficii, tanquam de re necessaria ad definiendum super restitutione: quia omnia ex supradictis neganda sunt.

An Princeps laicus possit legitimare filium Clerici, si ipse filius sit Clericus?

RESOLVT. CXII.

Affirmatiuam sententiam docet Couarruias 2. p. de sponsalib. c. 8. §. 8. n. 19. qui citat ad propositum Ioan. Andream, & Lambertinum. Et ratio est: quia possunt laici Clericis priuilegia concedere ex cap. nonit. de iudiciis. Ergo priuilegium legitimationis potest Princeps saecularis Clerico communicare: & licet Clerici, saeculari iurisdictioni subiecti non sint, & Princeps in illos potestatem non habeat, tamen supradicta legitimitio in effectu non tam respicit ipsius Clerici legitimandi personam, quàm bona ipsa, quæ supponuntur sita intra territorium Principis legitimantis.

At, his non obstantibus, contrariam sententiam amplectendam esse existimo, cum Basilio Poncio de matrimonio, lib. 11. c. 6. n. 9. & Anguiano tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 23. n. 65. quia supradicta legitimitio est actus iurisdictionis: sed Clericos à saeculari potestate exemptos esse ex se patet: ergo, &c. Adde, quòd non solum personæ, sed etiam bona Clericorum sunt exempta: ergo non potest Princeps saecularis, etiam ex hoc capite, Clericum legitimare. Vnde patet responsio ad argumenta contrariæ sententiæ. Ad primum responderetur, quòd procederet, si in tali legitimatione ageretur tantum de utilitate Clerici, & non de eius præiudicio, ut est in casu nostro, per iurisdictionem incompetentem in illum exercendam, &c. Et nostra opinio est admodum vera, ut aliqui doceant, etiam si filius Clerici sit laicus, non posse Principem saecularem illum legitimare. Et ita fuisse decisum anno 1562. in Senatu Parisiensi, testatur Petr. de Gregor. lib. 10. Syntag. c. 4. Vnde Azorius tom. 2. lib. 2. c. 15. q. ult. asserit, tutius esse ab utroque Principe legitimationem postulare.

An Prælati Summo Pontifice inferiores delegare possint indistinctè laicis causas ecclesiasticas?

RESOLVT. CXIII.

Clarum est, posse Summum Pontificem, si viderit expedire, iurisdictionem spiritualem laicis exercendam committere, ad tractandas causas, non solum ciuiles, & criminales; sed etiam spirituales, ut tradunt Nauarrus in Manual cap. 27. n. 6. Aufreterius de potest. sacul. reg. 4. fallens. 3. & alij.

Difficultas consistit, an idem dicendum sit de Episcopis. Et distinguendo communiter respondent: nam, vel causæ spectantes ad ecclesiasticam iurisdictionem sunt causæ merè ciuiles, & pecuniariæ, vel sunt spirituales: primas causas Episcopus potest laicis delegare; secundas minime. Et hæc opinio in praxi communiter obseruatur, & obseruanda est, licet de iure nouissimè Anguianus in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 25. num. 4. solide, & perdoctè, ut semper solet, contrarium doceat.

An Princeps saecularis non tantum possit resistere iuramento, ita ut prohibeat, ne fiat; sed etiam possit impedire effectum illius, ita ut, si fiat, nullatenus sequatur obligatio?

RESOLVT. CXIV.

Affirmatiuam sententiam docent nouissimè Pereira de manu regia, c. 19. per tot. & alij penes ipsum, quibus ego addo ex Theologis Molinam de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 147. n. 13. Sanchez in summa, tom. 1. lib. 3. c. 22. n. 10. & 11. Vasquez de testam. c. 3. dub. 2. Pontium de matrim. lib. 12. c. 8. §. 5. n. 39. & Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 3. c. 11. num. 9. Sed aduersus Theologos pugnant in hac quaestione præstantissimi Iurisconsulti, ut Martha de iurisdict. part. 4. cent. 1. cas. 62. & nouissimè Molinus de iuris nupt.

inpt. lib. 1. compar. 19. n. 60. qui excusat huiusmodi statutum in Regno Cathalonix, quia leges municipales in illo Regno conduntur in Comitibus generalibus, non solum ex laicis, sed ab ecclesiasticis. Et Ioan. Valerus *in differentiis vtriusque fori, verb. Iuramentum. differen. 9.* reprobatur quandam ordinationem Lusitanam, prohibentem apponi iuramentum in vilo contractu, eò quod fuerit lata non fauore publico, nec in bonum publicum; sed fauore tantum regio, & fauore eius iurisdictionis; ne videlicet, ratione iuramenti; contrahentes traherentur ad forum ecclesiasticum, *iuxta cap. nouit. de iudiciis.* Et dato, & non concessio quod opinio contraria esset vera: tamen, vt bene obseruant Alexander *lib. 1. conf. 39. n. 9.* Couarr. *in cap. quannis pactum p. 2. §. 1. n. 8.* Barbosa *in leg. 1. §. 1. n. 70. & 71. ff. solut. matr.* Parladorius *rer. quotid. lib. 2. c. 4.* Valerus *vbi supr.* & alij, possunt Principes resistere iuramento, & prohibere, ne fiat; non tamen possunt ita impedire, vt si iuramentum efficiatur, nulla sequatur obligatio: idè in tali casu contra Sanchez, & alios, iuramentum est obseruandum, donec relaxet Episcopus. Et ita hanc sententiam ex Theologis docet P. Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 5. lib. 2. c. 38. n. 15.* vbi sic. asserit: [Ad leges aliquorum Regnorum respondetur, in illis nullum esse verbum de irritatione iuramenti: nam talis irritatio, etiam si directe fieri posset, non posset fieri per legem ciuilem, cum sit extra forum eius. Solum ergo irritantur ibi contractus ciuiles, quando iuramentum eis additur. Et tunc, licet ex contractibus non nascatur obligatio ratione illarum legum, iuramentum per se obligabit ad id, de quo factum est, quodque sine peccato fieri potest hoc enim non potest impedire lex ciuilis, stante tali conditione; vt illis iuramentis reuertà fiat, non obstantibus illis legibus: nam, si iuramentum est de non contraueniendo illis contractibus, quantumuis nullis, licet seruati potest: seruandum ergo est. Non carent tamen difficultate illarum leges, irritantes contractum solum propter adiectionem iuramenti; nam videntur, saltem indirectè, esse contra libertatem ecclesiasticam, licet lex Castellæ expressè id neget & in ea dicatur, ita post diligentem inquisitionem iudicatum esse. Sed hoc examinare, ad rem præsentem non spectat.] Ita Suarez. Ex quibus verbis apparet, quod vir doctissimus valde dubitauit de supradictis legibus, an sint contra ecclesiasticam immunitatem: idè Principes ex illis abstineant: nam efficerent contra libertatem Ecclesiæ, vt nos *suprà in Resol. 63.* diximus, & nunc dicemus. Non recte tamen pro coronide huius Resolutionis, Layman *in Theol. moral. lib. 4. tract. 3. c. 11. n. 10.* adnotare, quod non solum Iudex laicus, ad obseruationem iuramenti super contractu, vel simili negotio interpositi, laicos suos compellere potest, sed etiam Iudex ecclesiasticus, sicuti habetur *in c. vlt. de foro compet. in 6.* vbi Doctores adnotat, quod iuramentum non mutat forum, sed addit forum foro. Sensus est, si contractus, v. g. iuramento confirmatus sit, potest quidem iurans ratione contractus politici, coram sæculari Iudice conueniri, vt is totam litem definiat: sed potest etiam conueniri coram Iudice ecclesiastico; ratione interpositi iuramenti, cuius obligatio per se ad forum ecclesiasticum spectat; quare in tali casu materia iuramenti mixta est.

An Princeps secularis possit relaxare obligationem iuramenti præstiti?

RESOLVT. CXV.

Affirmatiuè respondent aliqui; quos refert Couarruias *in relect. de iuram. p. 1. §. 3. n. 10.* & ex recentioribus Theologis docet etiam hanc sententiam Molina *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 249. vers. dixi deinde.* & cum aliqua formidine Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 2. q. 89. art. 9. dub. 5.* Vide etiam Layman *in Theolog. moral. lib. 4. tract. 3. cap. 11. num. 10.*

Sed contrariam sententiam omnino affirmandam esse censco: & ita docet Ledesma *in summ. tom. 2. tract. 11. c. 4.*

Antonini Diana Pars I.

dub. 3. vbi sic asserit: [El principe seglar no tiene authoridad para relaxar los iuramentos de sus subditos, ni para quitar su efecto. Esta conclusion es comun entre los Theologos. La razon es porque el iuramento pertenece derechamente à la virtud de la Religion, y su vinculo es cosa espiritual, y en orden à las cosas espirituales no tienen authoridad los Principes seglares.] Hanc sententiam etiam tenuit Barbosa *in lib. 1. p. 1. n. 77. ff. solut. matr.* & Ioan. Gutierrez *in auct. Sacram. pub. n. 46. C. si aduersus vendit. Azeuedus in Recopil. tom. 1. lib. 5. leg. 11. n. 3.* & alij.

Verum est, quod aliqui notant, quod, licet Princeps sæcularis non possit propriè iuramenta relaxare, potest tamen condonare; & remittere obligationem, quam pars ipsa, cui iuratur, concedere potest. Et ita docet Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 3. c. 22. n. 15.*

An Iudex secularis possit cogere laicos ad condonandam obligationem iuramenti, metu, aut iniuria extorti?

RESOLVT. CXVI.

Dubius manet Felinus *in cap. cum sit generale, n. 7. de foro compet.* an possit Iudex laicus: sed affirmatiuam sententiam docet Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 9. q. 6. in fine.* Auendaño *in cap. pratorum p. 2. c. 27. n. 15.* Molina Theologus *de iust. tom. 2. tract. 2. disp. 149. vers. aliud accipe.* Afflictus *decis. Neapol. 263. n. 3.* Gutierrez *authent. Sacram. puberum. n. 160. C. si aduersus vendit.* & alij.

Verum hæc opinio limitanda est; nam, quando constat de recipientis turpitudine, tenetur ipsum relaxare; si verò dubium adest, solus Iudex ecclesiasticus erit competens, non autem laicus. Ita Tabiena *verb. iurare, q. 20. n. 21.* Afflictus, & Molina *vbi supr.* Abbas *in c. 2. de iureiur. n. 3. & ibidem.* Alexander de Nouo *n. 3.* cum aliis. Et quando res, circa quam præstitum est iuramentum, alioquin pertinet ad forum sæculare: nam, si ad eum non spectat, non potest Iudex laicus de tali iuramento cognoscere, ex Molina *loco citato.*

Notandum est etiam, quod quando Iudex laicus potest hoc efficere, poterit etiam Iudex ecclesiasticus: & idè iurans potest relinquendo Iudicem laicum, adire Iudicem ecclesiasticum, vt compellat creditorem remittere huiusmodi iuramentum. Ita habetur *in c. 2. de iureiurando.* & ita docet ibi Abbas *n. 3.* Alexander de Nouo *n. 8.* & Couarr. *var. lib. 1. c. 4. n. 5.* Sed ad alia transeamus.

An de causa dotis, principaliter, & non incidenter intentata, possit Iudex ecclesiasticus inter laicos cognoscere?

RESOLVT. CXVII.

Doctores pro negativa, & affirmatiua sententia vsque ad satietatem adducit Cenedo *in Canonicis questionibus, q. 37. per totam,* & Ceuallos *tract. de cognit. per viam violenti. p. 2. q. 13. per totam.* Ioan. de Hevia *in Curia Philippica, p. 1. §. 1. n. 9.* & ipsi negatiuam sententiam sequuntur, quam veriorem existimat nouissimè Augustinus Barbosa *in suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 21. c. 5. num. 3.* & Christophorus de Anguiano *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contr. 13. n. 17.*

Sed, quidquid sit de hoc certum est, quod quando dos in testamento relicta est puellæ pauperi, tunc non Iudex sæcularis; sed Iudex ecclesiasticus erit competens contra laicum etiam principaliter, & ad instantiam partis. Et ita docet Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 17. n. 10. in fine.* & in Glossa littera C, Gutierrez *prætic.*

qq. lib. 1. q. 44. n. 10. & lib. 3. q. 29. n. 30.

Cenedo *num. 7.* Ceuallos

num. 4. vbi supr.

& alij.

* *

An si vidua, pupilli, vel alia persona pauperes fuerint oppressa, tunc etiam nulla data negligentia Iudicis secularis, possint aduersarios suos ad Iudicem ecclesiasticum trahere, & in illius foro conuenire.

RESOLVT. CXVIII.

Negatiuam sententiam sustinet Couarruias *practic. qq. c. 6. n. 1.* & ita mordicus, vt affirmatiuam sententiam ridiculam appellet.

Verum ego non ridiculam, sed veram existimo, & Couarruiæ opinionem falsam puto, vt etiam illam nouissimè existimat Anguian *in tract. de leg. tom. 1. lib. 3. contr. 22. n. 48.* & alij penes ipsum, ex multis iuribus, quæ affert, & præcipuè *per c. ex part. de foro compet. vbi causa viduæ Regina bonis suis spoliata, in foro ecclesiastico fuit agitata. Vide etiam textum in cap. super quibusdam. §. vlt. de verb. signif. & in cap. significantib. de officio delegati.* quibus iuribus minimè satisfacit Couarruias, nec quisquam poterit satisfacere, quin indistinctè probent, atque conuincant, etiam non data Iudicium secularium negligentia, posse personas habitu, & actu miserabiles, aduersarios suos ad forum ecclesiasticum trahere. Scio praxim in contrarium esse: sed ego loquor, quid sentiendum de iure: ius autem, vt visum est, nostram sententiam aptè docet. Ergo, &c. Vide etiam Tanner. *in 2. 2. disp. 4. q. 4. dub. 1. n. 31.*

An Clericus relegatus à Iudice ecclesiastico, si durante relegatione efficiatur laicus, & frangat relegationem, possit pro dicta fractura à Iudice ecclesiastico puniri, & duplicari pœna?

RESOLVT. CXIX.

Hanc quæstionem tangit breuiter doctus Iuriconsultus Barbosa *in Remiss. ad ordinat. Regn. Lusitan. lib. 5. tit. 139. n. 153.* & negatiuam sententiam tenuit Vincentius de Franchis *in decis. 395.*

Sed mihi sententia affirmatiua summoperè placet, in quam videtur inclinare Barbosa, & absolutè tenet Episcopus Genuensis *in praxi Archiepisc. Neapol. c. 8. n. 3.* qui testatur de obseruantia illius Curia, & adducit multos canones, & rationes: qui etiam *in num. 2.* optimè docuit quòd Clericus, qui dum esset laicus, fuit relegatus à Iudice laico, & pendente relegatione, assumpsit Clericatum, non potest puniri à Iudice laico de fractura prædicta; sed ab ecclesiastico puniendus est. Idem dicendum erit, si Clericus committat delictum tempore clericatus, & post delictum ducat uxorem: nam adhuc erit puniendus à Iudice ecclesiastico. Hæc omnia Genuensis, & post illum Madius *in tract. de sacr. Ordimb. c. 13. n. 44.*

An Iudex ecclesiasticus sit competens, non solum quoad relaxationem iuramenti; sed etiam ad effectum agendi, vt præstita relaxatione annulet, & rescindat ipsum contractum?

RESOLVT. CXX.

Negatiuam sententiam docet Guttierr. *de iuram. confirmat. p. 3. c. 12. n. 6.* Decius, Couarruias, & alijs penes ipsum.

Sed affirmatiuam opinionem amplectendam esse existimo; & præter Doctores, quos citat, & sequitur Suarez de Paz *in praxi, tom. 1. prelud. 2. n. 39.* tenet etiam hanc sententiam ex Hispanis Iuriconsultis Ioan. de Heuia *in Curia Philippica, part. 1. §. 5. n. 16.* vbi sic ait: [Quando se pide esta relaxacion, ad effectum agendi, se puede pedir iuntamente con ella en libelo, y peticion, en que se pide la nulidad, y rescision del contrato iurado ante el Ecclesiastico, y conocerse por el della, aunque sea entre legos, y contra

ellos, porque por razon del iuramento es su Iuez, y assila causa del contrato iurado, aunque sea contra legos, est mixti fori de entrambos fueros Ecclesiastico, y seglar, tratandose con el lego iurante, que hizo el iuramento, mas no si se trata con sus herederos, o sucesores que entonces; siendo legos no puede conocer della el ecclesiastico, porque no passo à ellos, quanto à esto, y el perjuro el iuramento, aunque si quanto à la confirmacion de contrato, y fuerça, que por el se le dio.] Ita ille, & ante illum Antonius Gomez *tom. 2. var. c. 12. n. 22.*

An Ordinarius, vel Iudex delegatus debeat necessario præmittere censuras, antequàm imploret pro sua sententia exequenda brachium secularare?

RESOLVT. CXXI.

Affirmatiuè respondet Couarruias *practic. qq. cap. 10. n. 1.* Franciscus Molinus *in tract. de brachio seculari, lib. 1. c. 3.* & alij quamplures Iuriconsulti apud Monetam *vbi infra.* Et rationem adducunt *ex cap. cum non ab homine de iudic. vbi mandatur Ecclesiasticis iudicibus, vt procedant per censuras contra reos: & si non proficiant, cum non habeant amplius, quid faciant, inuocent brachium secularare.*

At hæc opinio non est tenenda: & illam nouissimè impugnat Ioan. Petrus Moneta *in tract. de Iudicibus confer. c. 8. n. 268.* Segura *in director. Iudicium eccles. p. 2. c. 13. n. 33.* & alij penes ipsos. Et ratio est: quia omnia iura, cum de inuocatione brachij secularis agunt, loquuntur per hæc verba: *Si necesse fuerit, si opus fuerit.* Vnde *ad c. 1. de officio ordin. & cap. dilecto de sent. excomm. in 6. & ad cap. cum ab homine.* respondetur, quòd procedit in proprio casu: vel meliùs dicendum est, quòd fuit correctum per posteriora iura, & nouissimè per Concilium Trident. *sess. 15. cap. de regul. sess. 25. c. 3. de reform.* Ita Moneta, & alij. Notandum est etiam pro hac materia, quòd si iudex secularis non vult brachium suum præstare ecclesiastico, potest ad id cogi pœna excommunicationis, vt notant Doctores, quos citat, & sequitur Barbosa *in collect. tom. 2. lib. 5. tit. 26. cap. 2. num. 8.* Vide etiam Sanctarellum *tract. de hæresi, c. 6. dub. 4. num. 23.*

An Summus Pontifex habeat in toto orbe Christiano temporalem potestatem?

RESOLVT. CXXII.

Prima sententia docet, Summum Pontificem in toto orbe Christiano iurisdictionem & potestatem immediatè à Deo sibi commissam habere, habitu quidem, cum eius vsum, & exercitium in sæculares transtulerit. Ita DD. quos citat Christophorus de Anguiano *vbi infra, num. 15.* Comitulus *in tract. Apologet. c. 3. per tot.* Pereira *vbi infra, n. 1.* Martha *de iurisdic. part. 1. cap. 18. cum seq.* & hanc opinionem nouissimè ex Theologis docet Pefantius *in tract. de potest. Pontificis, disp. 3. & seq. vbi probat hanc sententiam ex multis iuribus, & præcipuè per extrauag. Unam sanctam. Bonifacij VIII.* Vide etiam circa præsentem quæstionem Valenzuolam *in defens. Monitorij Pauli V. part. num. 45. & seq.*

Sed mihi contraria sententia probabilior videtur, quam tenent communiter Theologi, & plerique Iuriconsulti. Dico igitur, quòd Summus Pontifex in terris Principum non habet iurisdictionem directè quoad temporalia: ex vi tamen pontificalis officij habet sufficientem potestatem super omnia negotia sæcularia, quando id expedierit ad quietem, & conseruationem, ac Ecclesiæ defensionem, & ad bonum spirituale, ac ad finem ecclesiasticæ potestatis supernaturalem assequendum. Potest igitur Summus Pontifex indirectè, & minùs principaliter, exercere supremam potestatem in temporalibus, quatenus id exigit,

vt diximus, finis supernaturalis, & in ordine ad bonum spirituale. Et ita docet Bellarminus *contr. 3. lib. 5. cap. 6.* Malderus *in 2. 2. q. 1. art. 10. dub. 8.* Azorius *part. 2. lib. 11. cap. 5. quest. 6.* Suarez *de legibus, lib. 3. cap. 22.* Tannerus *in part. 2. disp. 4. quest. 4. dub. 1. numer. 33.* Molin. *de iustit. tom. 1. tract. 2. disp. 29. conclus. 3.* Rebellius *part. 2. lib. 14. q. 23. sect. 1. num. 2. & 3. sect. 5. num. 29.* Christophorus Anguiano *tract. de leg. tom. 1. lib. 2. contr. 17. numer. 29. & seq.* Maynardus *de privileg. Eccles. part. 1. art. 6. numer. 1.* Salgado *de protectione regia, tom. 1. part. 1. cap. 1. pral. 1. num. 55.* Ceuallos *tractat. de cognit. per viam violentia, in Prolog. num. 9. in fine, & n. 12.* Paramus *de origin. Inquis. lib. 3. q. 1. opin. 4.* Sylvius *in 2. 2. quest. 66. art. 1. queritur. conclus. 2. & 3.* Pereir. *de man. regia, pral. 1. num. 4. & seq.* Barbosa *in collectan. tom. 2. lib. 4. tit. 17. c. 13. num. 37.* Morla *in empir. iur. part. 1. tit. de iurisd. quest. 4.* Sotus *in 4. dist. 25. q. 2. art. 1.* Turtecremata *in summa, lib. 2. c. 13.* & alij penes ipsos. Vide etiam circa presentem questionem Bobadillam *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 2. & seq.* Restat modò respondere ad argumentum ex Bonifacio Pontifice.

Quomodo sit intelligenda Extrauag. vnam sanctam. Bonifacij VIII.

RESOLVT. CXXIII.

RESPONDEO cum Christophoro Anguiano. *loco citato, in tract. de legib. lib. 2. contr. 17. n. 64.* quòd mens Pontificis in supradicta Extrauagante nequaquam fuit, velle Reges, & Principes Christianos subiicere magis imperio Ecclesie, quàm antea erant; sed tantummodo demonstrasse, quòd ultra gladium spirituale, est etiam in Ecclesia gladius temporalis, non actu, & directè exercendus; sed habitu, & indirectè duntaxat, eo modo, quo in superiori resol. dictum est. Verùm, quia multi putabant, nec rectè, vtrunque gladium esse actu apud Romanum Pontificem, & imperium ab eodem haberi, idque tanquam veritatem catholicam definitum esse in dicta Extrauag. *Vnam sanctam.* idèd Clemens V. ad tollendum illum rumorem statuit in Extrauag. *Meruit.* Bonifacium VIII. in dicta Extrauag. *Vnam sanctam.* non generasse præiudicium Regi, Regno, aut Regnicolis Francie; neque intendisse Bonifacium, neque mentis suæ fuisse, aliquod illis præiudicium inferre, nec illos magis subiicisse, quàm antea essent subiecti; vt ita dicta Extrauag. *Meruit.* nihil noui constituerit; sed magis declarauerit prædictam Extrauag. *Vnam sanctam.* quæ ex tot Interpretum Commentariis aliquantulum obscura videbatur. Hæc Anguianus perdoctè, vt semper solet. Sed ex supradictis sequitur decisio subsequenti Resolutionis.

An Summus Pontifex possit cognoscere, & Index existere competens, ubi lis aliqua, vel discordia oritur in re graui inter duos supremos Principes neminem in temporalibus recognoscentes?

RESOLVT. CXXIV.

RESPONDEO, quòd si dum non consentiunt in Iudicem aliquem, vel arbitrum, & ex tali discordia, seu lite, probabiliter timeretur, vel fidei catholicæ, vel Ecclesie, seu boni spiritualis detrimentum, ex bello, seditione, vel perturbatione Reipublicæ; tunc potest, & debet Romanus Pontifex, in ordine ad finem supernaturalem, & ad vitanda eiusmodi incommoda, cognoscere, & sententiam ferre, cui tales Principes Christiani stare tenentur. Et ita docet Molina *de iust. tom. 1. tract. 1. disp. 29.* qui citat Victoriam, Riccium, Duñandum, & Turtecrematam. Idem docet Sotus *in 4. dist. 25. quest. 2. art. 1. concl. 4.* & Anguianus *tract. de legibus, tom. 1. lib. 2. contr. 17. numer. 79.*

Sed ad alia procedamus magis in praxi occurrentia.

Antonini Diana Pars I.

An statutum, vt quis, qui nondum habet ius in re, bonorum, quæ possessurus est, dominus sit, si non ingrediatur Religionem; sin verò, amittat: an, inquam, tale statutum sit illicitum, & contra immunitatem ecclesiasticam?

RESOLVT. CXXV.

NEGATIVÈ respondet Bartolus *in leg. final. C. de pactis, n. 6.* Sed contrariam sententiam meritò docet Dec. *in c. in presentia, de probat. n. 52.* & nouissimè Basilius Pontius *de matrim. lib. 3. c. 8. n. 25.* vbi sic asserit: [Statutum, quo decerneretur, vt is, qui nondum habet ius in re, bonorum, quæ possessurus est, dominus sit, si in sæculari conuictu permaneat; eorundem autem non liberum dominium nanciscatur, si religionem ingrediatur; nequaquam licitum est: libertati enim ecclesiasticæ aduersari videtur: ac proinde tenentur eius Authores excommunicatione, quæ est in Bulla Cœnæ.] Ita Pontius.

Ex quibus inferendum est, non esse admittendas illas condiciones, quas aliqui in eorum testamentis apponunt, videlicet, *Do, lego, si Religionem non ingrediaris, sed in sæculo permanear.* Quidquid in contrarium asserat Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 34. n. 11.* quem meritò Pontius *vbi supr. n. 20.* solidè, vt semper solet, impugnat. Et ego etiam puta contra eundem Sanchez *num. 12.* Molinam *tom. 1. tract. 2. disp. 207. à n. 13.* & alios, si legentur ducenta, si nubat: centum verò, si Religionem ingrediatur; deberi ducenta religionem ingredienti. Ita Lessius *lib. 2. c. 18. dub. 15.* Comitulus *in Resp. mor. lib. 7. q. 7.* & alij. Sed de hac questione nos fufius alibi.

An Reges, & Principes recipiant suam potestatem immediatè à Deo.

RESOLVT. CXXVI.

AFFIRMATIVAM sententiam docet Ceual. & aliqui Iurisconsulti. Alij secùs sentiunt. Sanè Pontificem suam potestatem accipere immediatè à Deo, apud omnes constat.

Nec obstat, quòd homines eligere Pontificem dicuntur: nam eligendo, seu nominando, nullam ipsi potestatem, vel authoritatem potèsticam electæ personæ tribuunt; sed eam solummodo Deo veluti præsentant, & offerunt, à quo demum suam potestatem accipiat: est igitur electio ista tantum conditio, sine qua Deus potestatem Pontificis in hominem non transferret; non autem ratio, seu medium, quo electores ipsi eam potestatem electo tribuant.

An priuilegium exemptionis à iurisdictione temporalis, Clericis concessum fuerit, & incæperit tempore Constantini?

RESOLVT. CXXVII.

AFFIRMATIVAM sententiam docet Salgado *de protectione regia, tom. 1. part. 1. cap. 1. Pral. 1. n. 51.* Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentia, in Proæmio, c. 5. n. 11.* & alij penes ipsos.

Sed supradicti Auctores in hoc non sunt audiendi: & idèd contrariam sententiam docet Ioan. de Maderiaga *in tract. de Senatu, cap. 39. §. 2. fol. mibi. 367.* & Cardinalis Bellarminus *in Respons. ad duos libellos cuiusdam Theologi, fol. mibi 8.* Et probatur manifestè ex autoritate Concilij Carthaginensis III. *can. 9.* vbi sic habetur: [Item, placuit, vt quisquis Episcoporum, Presbyterorum, seu Clericorum, si derelicto ecclesiastico iudicio publicis iudiciis purgari voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali actione: in civili verò, perdat, quod euicit.] Ita illud Concilium, quod fuit celebratum centum triginta annos ante Constantinum. Vnde apparet manifestè falsitas cõtrariæ sententiæ.

Vide etiam Concilium Chalcedonenſe c.9. & Agathenſe can. 3. Rectè igitur Bellarminus, *vs ſuprà*, ſic aſſerit, [Ecco quanto ſia falſo, che prima del tempo di Giuſtiniano non ci fuſſe diſtintione di foro; ma perche Giuſtiniano ſi vſurpò grande authorità in volet giudicare le cauſe de gli Eccleſiaſtici, però, Menna, Patriarca di Conſtantinopoli, domandò all'Imperatore, che al menò laſciaſſe alli Veſcoui la cognitione delle cauſe ciuili: è l'Imperatore lo conceſſe.] Ita ille. Vnde apparet, quàm cauſe legendi ſunt aliqui Iuriſconſulti, quando loquuntur de immunitate, & poteſtate eccleſiaſtica.

An Principes poſſint leges condere circa matrimonium?

RESOLVT. CXXVIII.

Poſſe quidem, quantum ex ſe eſt, atramen eam poteſtatem ſibi reſeruare Pontifices, putat Sanchez *tom. 3. lib. 7. diſp. 3. num. 2.*

At contrariam ſententiam docet Baſilius Pontius *de matrimo. lib. 7. c. 2. n. 3.* nempe, ex ſe non poſſe Principes legem aliquam conſtituere circa matrimonia: quòd enim materia huius Sacramenti contractus ſit, non ſatis eſt, vt poſſit Princeps ſæcularis leges condere ad ſubſtantiam matrimonij directè, vel indirectè pertinentes; cùm ex eo, quòd ea materia per Chriſtum ſacra facta eſt, iam extra iuriſdictionem, & poteſtatem ſit.

Ex his inferit idem Pontius *num. 4.* neque circa acceſſoria matrimonij poſſe Principem ſæcularem, ex defectu poteſtatis, legem ferre, ſi eo acceſſorio impeditur principale; poſſet tamen circa alia accidentalia, vel acceſſoria, quæ non pertinent ad eius ſubſtantiam, neque ex ſe impediunt principale, vt, verbì gratia, ferre leges circa dotem, & lucrum dotis, vel donationes inter virum, & vxorem, & ſponſalitiam largitatem, & ſimilia. Vide etiam Riccium *part. 3. deciſ. 178.* & Bellettum *in diſquiſ. p. 1. tit. de exemptione Clericorum à ſtatutis ſæcularium, §. 4. n. 43. & 44.* vbi latè diſſerunt, an Principes poſſint ſtatuerè aliquid contra matrimonij libertatem. Sed de hoc *ſuprà* etiam ſatis dictum eſt.

An edictum, ſeu ſtatutum de non ædificandis Monaſteriis, ſeu habendis cœtibus Religioſorum ſine licentia Principis, ſit contra immunitatem eccleſiaſticam?

RESOLVT. CXXIX.

Poſſet aliquis reſpondere, quòd non: quia per decretum hoc conſulitur aliis Monaſteriis, iam erectis, ne, ſcilicet, alimenta eis deſint ob aliorum ædificationem, & multitudinem, & ne prætextu boni, & quaſito pietatis colore, pernicioſæ ſocietates inuentur.

Sed tale ſtatutum eſſe contra eccleſiaſticam immunitatem, docent Doctores, vt Vgolinus *in Reſpon. ad Iuriſconſ. Gymnaſij Patavini, cap. 6. §. 5. num. 2.* Valenzuola *in deſenſ. cenſ. Pauli V. part. 2. per tot.* Collegium Bononiènſe *in Reſponſ. pro liber. Eccleſ. num. 43.* & alij: quia hoc eſt iuriſdictionem eccleſiaſticam vſurpare: & idè inter alias cauſas, ob quas licentia Prælatorum requiritur, dum Monaſteria, & nouæ Religiones in Ciuitates introducentur, hæc eſt, vt videant, ac perſpiciant, vnde, & quomodo dicti Regulares ſuſtentari poſſint: non enim permittitur eorum ædificatio, ſi non habent, vnde ſuſtententur. Hæc omnia igitur ſpectat ad Eccleſiaſticos, & non ad Principes laicos conſiderare. Vide *ſuprà in reſol. 6.*

An N. Religioſus profeſſus, qui miſcuit ſe enormibus: amiſerit priuilegium fori, ita vt ſine metu cenſuræ, poſſit illum Iudex laicus punire?

RESOLVT. CXXX.

Suppono primò, Religioſum profeſſum nunquam perdere priuilegium fori, etiamſi apoſtataret à Religione, habitumque dimitteret, niſi in caſibus, quibus illo priuilegio priuantur Clerici, in ſacris conſtituti, propter delicta in aliquo canone expreſſa. Ita DD. communiter. Vide Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 7. n. 5.* & Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 1. c. 3. per tot.*

Suppono ſecundò, Profeſſum Religionis approbatæ æqualem eſſe initiato Ordinibus ſacris quoad priuilegiū fori: eſt enim mancipatus ſeruitio Eccleſiæ, & Religionis, & addiſtus diuino obſequio, nec ampliùs ad ſæcularem ſtatum redire poteſt. Ita Nauarrus *de priuilegiis. conſ. 25. num. 7.* Rodriquez *tom. 2. q. 2. art. 5.* Scaccia *de iudic. tom. 1. c. 11. n. 82.* Sylueſter *verb. excom. 6. n. 7.* & alij.

His ſuppoſitis, poſſet aliquis reſpondere ad dubitationem propoſitam, affirmatiuè. Primò, ex authoritate *cap. perpendimus. de ſent. excom.* Secundò, *ex c. 1. de apoſt.* Tertio, *ex c. ex parte. de priuileg.* Et ita docent Doctores, quos citat, & ſequitur Farinacius *de inquit. q. 8. n. 54.* & Iulius Clarus *in pract. crim. lib. 5. q. 26. num. 23.* quibus ego addo Sylueſtrum *verb. excomm. 6. n. 7.* Caietanum *in ſumma, verb. excommunicatio, cap. 11. not. 7.* Coriolanum *in expoſ. Bull. Cœn. excomm. 19. caſ. 3.* Molinam *tom. 4. tract. 3. diſput. 49. n. 21.* Reginald. *tom. 2. lib. 19. c. vlt. ſect. 1. n. 79.* Graſſium *in deciſ. aur. p. 1. lib. 4. c. 20. n. 151.* Bobadillam *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 18. n. 95.* Heuia *in Curia Philippica, p. 3. §. 3. n. 30.* Scaccia *de iudic. tom. 1. c. 11. num. 79.* & Riccium *in praxi, tom. 1. reſol. 172. num. 2.* vbi aſſerit, quòd in Regno vtriuſque Siciliæ, ad instantiam Imperatoris Caroli V. Summus Pontifex Clemens VII, pro bono regimine conceſſit, ne abſque trina monitione procedi poſſit contra Clericos incedentes ſine habitu, & tonſura, ac ſe immiſcentes ſæuis, & enormibus.

At his minimè ſuffragantibus, contrariam ſententiam proſus amplectendam eſſe exiſtimo. Dico igitur, ſupradictum N. Religioſum gaudere priuilegio fori, eò quòd non fuerit monitus. Et ita in terminis caſus noſtri docet ſapientiffimus ſenex Nauar. *de priuilegiis. conſ. 25. per totum* loquens de quodam Religioſo profeſſo, non autem ſacris Ordinibus initiato, qui plurima, & enormiſſima delicta perpetrauerat. Idem etiam docent communiter Theologi, vt Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p. 2. de Sacram. Ordin. dub. 8. concl. 4.* ex Societ. I. E. S. V. Comitoli. *in reſponſ. moral. lib. 1. q. 96. n. 3.* Filliuc. *tom. 1. tract. 16. cap. 11. n. 314.* ex noſtra Religione Megala *in 3. p. lib. 3. c. 11. num. 30. 31. & 32.* Franciſcus Aponte *conſ. 24. num. 4.* vbi ex Butrio, & aliis, ſic aſſerit: [Sunt neceſſaria ad hoc, vt clericale priuilegium, quoad forum, perdat, primò, quòd non incedat in habitu. Secundò, quòd immiſceat ſe enormibus. Tertio, quòd in aliis frequentauerit. Quarto, quòd in illis ſit deprehenſus. Quintò, quòd ſit monitus. Sextò, quòd poſt monitionem fuerit incorrigibilis.] Ita etiam docet Rodriquez *tom. 2. q. 2. art. 5.* Bonac. *de legib. diſp. 10. q. 2. punct. 1. §. 1. num. 5.* Angelus *in verb. Clericus, 10. num. 1.* Tabiena *verb. excommunicatio, 5. n. 25.* vbi carpens Sylueſtrum, ſic ait: [Quidam dicunt, quòd opinio, quæ dicit, quòd perdit priuilegium fori, eſt practicanda: ſed, me degente Bononiæ, practicata eſt opinio contraria, toto approbante ſtudio.] Nec deſunt pro hac ſententia doctiſſimi Iuriſconſulti: nam præter Abbatem, Ioan. Andr. & alios, quos adducit Farinacius, *vbi ſuprà*, illam mordicùs tenet Ceuallos *tractat. de cognit. per viam violentiæ, part. 2. q. 75. per tot.* Anguiano *de legib. lib. 2. contr. num. 19. 21. & 24.* Albertinus *in cap. quanquam. de Hæret. q. 14. n. 11.* Alexander de Imola *lib. 1. conſ. 8.* Salfedo *in annotat. ad pract. crim. Bernardi Diaz, cap. 141.* Bellettus *in diſquiſ. cler. p. 1.*

tit. 3. §. 7. n. 3. Barbofa in *Collect. tom. 2. lib. 5. tit. 39. c. 25. n. 2.* Ambrosinus de *immun. Eccles. c. 17. n. 16.* Fachineus in *controuer. lib. 9. c. 28.* Triuisanus *lib. 2. decis. 48. num. 117.* & alij penes ipsos. Vide etiam Zipeum in *nouo iure pontificio, lib. 2. tit. de foro compet. n. 36.* & ratio est clara, & expressa habetur in *c. in audientiam, & in c. contingit. de sent. excomm.* ubi Summus Pontifex determinat, quod non præcedente trina monitione, Clericus non amittit priuilegium fori. Quæ doctrina est ita vera, vt Clericus etiam incorrigibilis non amittat priuilegium fori, nisi prius ter fuerit monitus, vt ex multis probat Altherius de *cenfuris. tom. 1. disp. 1. lib. 2. c. 6. fol. mihi 183.* Vide etiam pro hac sententia Decretalem Bonifacij V I I. *Si Iudex laicus. de sent. excomm. in 6.*

Nec faciunt pro contraria sententia Canones adducti: nam dicendum est, vt iura iuribus concordemus, Canones illos intelligendos esse, quando præcessit trina monitio, cum alia iura clament, vt notatum est; Clericos non amittere priuilegium fori, nisi præcedente monitione. Ergo, &c. Et ita respondet noster Megala *ubi sup. in 3. p. lib. 3. c. 11. n. 31.* & Ambrosin. de *immun. c. 17. n. 16.* cū alijs. Vnde Albertinus *ubi sup. in cap. quanquam. de Heret. q. 14. n. 11.* Ioan. Lupus *tract. de libertate Eccles. p. 2. q. 9.* Altherius de *cenf. tom. 1. disp. 1. lib. 2. c. 6. fol. 185. col. 1.* putant, in casu *c. perpendimus.* præcessisse monitionem. Nec valet dicere cum Vincentio de Franchis *decis. 463. n. 15.* & alijs, quod in nostro casu idem operatur diuturnitas temporis, quam trina monitio: nam respondetur, quod iura non distinguunt, sed absolute asserunt, necessariam esse monitionem. Et Doctores pro nostra sententia adducti loquuntur de Clericis in enormitatibus inueteratis: & ita intelligunt illa iura, prout realiter, & sine tali distinctione intelligenda sunt.

Vel possēt aliquis respondere. *ad c. perpendimus.* quod loquitur de priuilegio Canonis; & non fori: & ita præter DD. citatos respondet Coninch de *Sacram. disp. 14. dub. 15. n. 160.* & Suarez *ubi infra, & de cenfuris, disp. 22. sect. 1. n. 13.* & patet ex contextu literæ: nam in dicto cap. narratur, quendam Comitē curasse suspendi Presbyterum, qui abiecto habitu seditionem fecerat; diciturque illius interfectores non mittendos quidem pro absolutioe, ad Pontificem, (quia, scilicet, non erant excommunicati;) in iungendam tamen iis esse pœnitentiam; quia, scilicet, peccauerant vsurpando iurisdictionem in non subiectum. Si autem talis Sacerdos amisisset priuilegium fori, fuisset subiectus illi Comiti, & meritò suspensus, atque ita eius interfectores non peccassent. Vnde, vt diximus, clarè patet, quod in hoc Canone Summus Pontifex loquitur de priuilegio Canonis, & non fori. Vel dicendum est cum Anguiano *tract. de legib. lib. 2. contr. 15. n. 29.* quod in casu particulari dicti cap. *perpendimus,* periculum erat in mora: quod non accidit in casu nostro. Ergo, &c.

Ad cap. 1. de apostatis, respondeo cum Suarez, *ubi infra,* quod loquitur de Clericis minoribus. Vel meliùs dicendum est, quod in hoc textu non dubitatur de iurisdictione ecclesiastica; sed, an Clericus perdat priuilegium clericale sine vlla monitione. Et huic dubitationi respondet Pontifex: *Eum per cenfuram ecclesiasticam non præcipimus liberari.* & sic non vult Pontifex ei succurrere, vt liberetur. Et assignat rationem: quia indignum est, eis ab Ecclesia subueniri, per quos constat in Ecclesia scandalum generari: & sic non dicitur in eo textu, an ij, qui talem Clericum comprehendunt, & manus violentas in eum iniiciunt, excommunicationem incurrant; sed, quod non vult tales Clericos iuuare. Neque ex hoc bene sequitur, permitti Iudicibus sæcularibus facultatem eos apprehendendi, tanquam exutos omni priuilegio clericali. Ratio autem dubitandi erat: quia adhuc Clericus retinebat priuilegium clericale, ex eo, quia ter monitus non fuit. Et ita respondet ad verbum Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentiæ, p. 2. q. 75. n. 15.* & ante illum Fachineus, *ubi sup. in contr. lib. 8. cap. 29.* Vnde noster P. Magala asseruit in 3. p.

lib. 3. cap. 11. q. 1. num. 31. dictum c. 1. de Apostat. non probare, Iudices laicos posse punire prædictos Clericos Apostatas; sed tantum non præcipere Iudicibus ecclesiasticis, vt per nouas cenfuras cogant Iudices sæculares, qui huiusmodi Clericos retinent, ad illos dimittendos. Vnde fit, vt in hoc casu possint Episcopi, si volunt cogere, laicos per cenfuram ecclesiasticam, vt huiusmodi Clericos captos ad sua Tribunalia remittant; hoc tamen facere non tenentur. Sed quamuis Episcopi taceant; nullum tamen ius laici acquirunt, ad puniendos prædictos Clericos, cum ob hoc de illorum foro non efficiantur. Ita noster Megala.

Ad c. ex parte. de priuilegijs, multipliciter respondent Doctores apud Barbofam in *collect. tom. 2. lib. 5. tit. 33. c. 27. n. 3.* Sed mihi placet responsio Patris Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. c. 27. n. 24.* Butrij in *d. c. ex parte,* Couarruiæ, & aliorum, quod dictum cap. loquitur de Clericis minoribus, vt cap. *unicum. de vita, & honest. Cler. & clem. 1. eodem tit. vel dicendum est cum Abbate in d. c. perpendimus. n. 8.* Couarruiæ *pract. qq. 42. n. 2.* quia dictæ Constitutiones pœnales sint; idè non debent ad alium casum extendi; & cum sint casus particulares, non est trahenda illatio ad alios casus etiam maiores, vt rectè notat Altherius de *cenfuris, tom. 2. disp. 1. lib. 2. c. 6. fol. 184. col. 2. §. hoc autem. & fol. 184. col. 2. §. respondeo.* & Fachineus *ubi supra, libr. 9. contr. cap. 28. in fine.*

Ad priuilegium verò Clem. V I I. in contrariam adductum, respondeo, quod firmat nostram sententiam: nam ex illo apparet, non posse sine monitionibus Principes Clericos facinorosos punire. Sed an dictum priuilegium sit verum, nescio, & an sit reuocatum per Bullam Cœnæ, remitto me ad Patres Theologos Religionis seruorum in *defens. cenfur. Pauli V. c. 8. n. 19.* Ioan. Beltramum de Gueuara in *propugnac. Eccl. libertat. §. 7. num. 43. asser. 1.* Saytum de *cenfuris, lib. 3. c. 25. n. 10.* Duardum in *Bull. Cœn. lib. 3. §. 5. q. 1. n. 1.* Maynardum de *priuileg. Eccles. p. 2. art. 18. n. 10.* Barbofam in *collect. tom. 1. lib. 1. tit. 2. c. 10. num. 25.* & alios. Adde, quod, licet tale priuilegium non esset reuocatum; tamen nihil operatur in casu nostro: nam hoc priuilegium, vt patet ex ipsius contextu apud Marthā de *iurif. p. 2. c. 32. n. 38.* loquitur de Clericis minoribus; non autem de Religiosis professis, qui, vt *supr.* notauimus, æquiparantur initiatis sacris Ordinibus. Vnde ex his omnibus manifestè apparet, supradictum Religiosum gaudere priuilegio fori, nec posse illum vllò pacto Iudicem laicum, sine incurfu cenfurarum punire. Vnde ex ipsismet aduersarijs Clarus, & Farinacius cum formidine, & cum protestatione correctionis Romanæ Ecclesiæ contrariam sententiam docent: & Caballus, licet cum Farinacio, & alijs ster aduersus nostram sententiam; tamen *ubi supra, cas. 60. n. 22.* tandem in hæc verba prorupit. [Non caret (ait) dubitatione opinio per Franchis firmata, quod tali priuilegio priuatus sit Clericus, quando plura commiserit delicta, & in eis perseverauerit: nam multi non modicæ authoritatis contrarium tenent, & adhuc monitionem necessariam dicunt, vt ex *superius* allegatis apparet: & negari non potest, quin in dubijs amplectenda sit opinio, quæ fauet Religioni, & ecclesiasticæ libertati.] Ita Caballus. Puto igitur, in casu ocurrenti consulendum esse Summum Pontificem: & obsecro Dominos Iudices, vt legant doctissimum Patrem Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. c. 27. n. 24. & 25.*

Sed aliquis forsitan instabit dicendo, quod saltem à superiori supradictus Religiosus sit degradandus, & Curia sæculari tradendus: nam propter homicidia, & alia crimina qualificata esse Clericos degradandos, & Curia sæculari tradendos docent plures Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius *ubi sup.* quibus ego addo Aldrere de *disciplina religiosa tuenda, lib. 4. c. 15. n. 4.* Molinam de *iust. tom. 4. tract. 3. disp. 49. n. 18.* Auilam de *cenfuris, p. 4. disput. unica, dub. 3. concl. 5.* Gambacurtam de *immun. Eccles. lib. 7. cap. 14. n. 12.* Deltium in *disq. mag. lib. 5. sect. 16.* Altherium

de censuris, tom. 1. disp. 1. lib. 2. c. 6. fol. 186. col. 1. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 18. dub. 12. Ambrosinum de immunitate Eccles. c. 17. n. 40. Bellettum in disquis. cler. p. 1. tit. 3. §. 10. n. 6. Barbosa de potest. Episc. p. 3. allegat. 110. n. 13. & alios.

Respondeo, quod aliqui docent Clericum non esse degradandum, nisi in casibus exceptis, videlicet, hæresis, falsi commissi in Literis apostolicis, & conspirationis in proprium Episcopum: & ita tenent Aretinus, Albertinus, & Decius, qui respondent ad omnia argumenta Abbatis; & alij penes Aldrete, Farinacium *locis citatis*. Idem ex neotericis docuit Couarruuias lib. 2. var. cap. 20. n. 7. Fachineus *ubi sup. in contr. lib. 8. c. 30.* Soula in Bull. Cœn. cap. 16. disp. 82. n. 2. Iulius Clarus in pract. crim. lib. 5. q. 36. num. 36. Modius de sacris Ordinibus, c. 32. n. 7. Altherius de censuris, tom. 2. disp. 2. c. 2. §. 7. & alij. Vnde stante contrarietate dictarum opinionum, existimo, dictam degradationem minimè à Superiori regulari faciendam esse, nec dictum Religiosum Curia seculari tradendum, nisi prius consulto Romano Pontifice, ut volunt ipsimet aduersarij, Farinacius *ubi supra de inquis. q. 8. n. 81.* & Felicianus, Episcopus Scalensis, tract. de cens. c. 14. Albertinus in c. quamquam de Hæreticis in 6. q. 11. n. 45. sic asserit: [Episcopus debet consulere Summum Pontificem, quando delictum est enorme: quod est notandum contra multos miseros Episcopos, qui Clericum captum pro enormi delicto sine consultatione Papæ degradant, & tradunt Curia seculari.] Sic ille: & ita Florentiæ consuluerunt Pontificem in casu Clerici banniti, apud Caballum *ubi sup. cas. 60. n. 23.* Papiæ in casu Clerici assassini, apud Maceratensem var. lib. 3. resol. 2. & Hispali in casu quorundam Religiosorum, qui suum prouincialem occiderunt, apud Bernardum Diaz in pract. crim. cap. 97. Vnde non assentior sententiæ Delrij in disquis. mag. lib. 5. sect. 16. Et hæc satis dixisse sit circa præsentem quæstionem, quam subscripserunt, manu propria viri doctissimi ex Societate I. E. S. V. P. Ioan. Hieronymus Soprani, Præfectus studiorum in Romano Collegio: P. Gregorius Pogius, Pœnitentiarius Sanctiss. Dom. N. ad S. Petrum: ex nostra Religione P. D. Alexander Peregrinus, P. D. Thomas Pellicionius, P. D. Marcellus Megala, & P. D. Thomas Afflicto.

An Iudex ecclesiasticus sit competens in causis sponsaliorum?

RESOLVT. CXXXI.

Respondeo affirmatiuè. Ita docet Marius Antoninus Maceratensis lib. 1. resol. 79. n. 8. Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 31. cap. 36. n. 268. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 69. num. 19. Vnde secundum Marium Antoninum, *ubi supra*, non sunt audiendi, Glossa in c. non est in ver. uxores, & ibi Abbas n. 3. & 6. de sponsal. Couarruuias de sponsal. p. 2. c. 7. num. 3. & alij asserentes, Iudicem secularem posse compellere partes, ad obseruanda sponsalia: sed Sanchez loco cit. disp. 29. n. 9. docet, Iudicem vtriusque fori competentem esse ad sponsaliorum coactionem, dummodo de ipsorum valore nihil agatur. Quo casu, solus Iudex ecclesiasticus est competens. Sed, dum sponsalia certa sunt, potest Iudex secularis, ut dictum est, ad ea compellere, licet iuramento firmata sint. Vide Abbatem in c. ex litteris el. 2. de sponsal. n. 4. Rosellam ver. sponsalia, num. 3. Brunellum de sponsal. concl. 16. n. 6. & alios.

Ad quem Iudicem spectat, spiritualem, vel secularem, pendente lite super matrimonio, vel sponsalitiis, sequestrare puellam, causa explorandi voluntatem?

RESOLVT. CXXXII.

Ad Iudicem tantum ecclesiasticum, hoc spectare, tradunt communiter Doctores ex cap. cum locum de spons. Et ita hæc sententiam docet Genuensis in prax.

c. 14. Ragucius in lucerna Parochorum, de matr. q. 96. & 128. Vide etiam Guttierrez de matr. c. 37. & idèd cum ad Episcopum spectet, iudicare de libertate consensus puellæ, poterit etiam iudicare de loco tuto, per quem peruenitur ad dictam libertatem consensus, ex regula l. ad rem mobilem. l. ad legatum. ff. de procur. vnde non valebit, laico Iudici se offerre velle tradere puellam in loco, vbi vult ipse Iudex ecclesiasticus. Et si interuenerit casus ut ad tollendam suspicionem coactionis necesse sit extra ciuitatem puellam extrahi; tunc equidem ipsa sponsa ex autoritate Iudicis ecclesiastici adducetur. Casus autem esse potest, si timeatur præsentia Principis, vel alicuius potentis: & ita in facti contingentia euenisse Mediolani testatur Riccius in praxi, tom. 1. resol. 216. n. 3. & notarunt etiam Genuensis *ubi sup. c. 14. n. 4.* & Ragucius q. 128. n. 2.

An in casu, in quo collecta, seu gabella instè Clericis imponuntur, possint imponi, inconsulto Romano Pontifice, & an dictæ gabellæ, si excedant octauam partem valoris rei, sint iniustæ?

RESOLVT. CXXXIII.

De primo dubio huius quæstionis egi *suprà in resol. 41.* & cum aliquibus DD. sententiam affirmatiuam tenui, quibus nunc addo Hippol. de Marsiliis in pract. §. aggredior. n. 63. Guillel. Benedict. in relect. c. Raynucius. ver. & uxorem, decis. 5. n. 470. Gratianum in discept. forens. tom. 2. c. 390. n. 19. Carocium de locat. p. 4. de collectis, num. 37. & alios adductos per Decianum vol. 2. conf. 51. n. 61. Hi omnes asserunt, in tali casu sufficere consensum Episcopi cum interuentu Clerici: quia tunc necessitas æquè primariè respicit vtilitatem laicorum, & Clericorum.

Non reticebo tamen, quod aliqui hanc opinionem intelligendam esse existimant, quando tanta adesset necessitas, quod sine periculo, aut scandalo ad Summum Pontificem recurri non possit: quia in tali casu sufficient Episcopi, & Clericorum consensus; aliter minimè. Et ita tenent decem Doctores quos citat, & sequitur nouissimè doctus Narbona in 3. p. Recopil. lib. 2. tit. 4. leg. 57. glossa unica, n. 24. quibus ego addo Peirinum in priusleg. Minimor. tom. 1. Constit. 2. Iulij 2. §. 33. n. 141. Vide etiam Medin. de rest. q. 15. Gig. de pens. q. 90. in fine. Guttierrez qq. pract. lib. 1. q. 3. per tot. Azuedum in l. 11. tit. 3. lib. 1. n. 7. Lopez par. 1. tit. 6. l. 54. ver. son tenedos. Auiles in c. 23. Pratorum. Glossa, de Ordin. n. 7. & alios.

Quoad secundum dubium, respondeo, aliquos dubitasse de iustitia gabellæ, quando excedit octauam partem valoris rei, ex autoritate l. ex præstatione. c. de vectigalibus. Et ita videtur docere Regens Corsettus, vir doctissimus, in propugnaculo vectigalis serici, fol. mihi 21.

Sed Iacobus de Grassis in suis decis. part. 1. 2. cap. 126. n. 37. non obstante dicta lege, docet hodie non posse dari certam regulam, nec assignari certum terminum, quando gabella sit excessiua: & idèd totum remittit arbitrio boni viri, attenda necessitate, causa, tempore, & loco. Ita Grassius. Ego verò puto absolutè, si gabella ex aliis circumstantiis sit iusta, non obstare supradictam legem: quia leges illæ positæ sub tit. de vectigal. obligant tantum in Regnis nunc subditis Imperatori. Ita Suarez de legib. lib. 5. cap. 16. n. 5. & 8. Vide etiam Megalam in p. 2. lib. 2. c. 17. q. 5. n. 71. & alios. Sed quicquid sit de hoc,

Existimo, supradictam legem esse per contrariam consuetudinem abrogatam: & ita in casu l. vniuersi. sub eodem tit. de vectigal. docuit Azorius p. 3. lib. 5. c. 21. non esse consuetudinem damnandam, vbicumque ea extiterit, soluendi collectas, vel gabellas, etiam ex rebus, ad vsus proprios necessariis: quia non sunt istæ gabellæ prohibitæ iure naturali, sed solum ciuili, quod potest consuetudine abrogari. Sed totum hoc accidit in casu nostro. Ergo. Vide etiam Malderum in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 5. in fine. Layman Theol. mor. lib. 3. tract. 3. sect. 5. p. 1. c. 3. num. 3. Faultum in specul.

Specul. Confess. disp. 33. q. 22. n. 4. Tannerum in 2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 12. num. 345. Ioan. de la Cruz in direct. conscien. p. 1. præcept. 7. art. 3. dub. 1. conc. 1. Duardum in Bull. Cæn. 1. 2. can. 5. q. 5. n. 6. Grassium decis. p. 1. lib. 4. cap. 18. n. 82. & alios Et ita ex multis aliis iuribus, & rationibus, à P. Alexandro Neuola, & P. Casare Bosco, Societatis IESU viris doctissimis, & amicissimis, cum aliis præstantissimis Iurisconsultis, etiam me præsentate, & consulente, fuerunt ad instantiam Illustriß. Senatus huius Urbis, approbatæ multæ gabellæ, quæ in hac nostra Ciuitate excedunt in magna summa, octauam partem valoris rei.

Quando laïcorum facultates non sufficere censendum sit, ad hoc, vt Clerici cum consensu Episcopi, & consulto Romano Pontifice contribuere in aliquibus casibus teneantur?

RESOLVT. CXXXIV.

Hanc quæstionem non inuenies apud multos Auctores: ideo supponendum est, Clericos non teneri ad tributa, quæ imponuntur ad reficiendas vias, pontes, fontes, aut muros ciuitatis, & similia ad communem vsu ciuium, & etiam Clericorum necessaria: nisi in subsidium; nempe, quando deficerent facultates laïcorum. Hoc supposito, Suarez contra Regem Angliæ, lib. 4. cap. 25. n. 15. putat, verba illa, *Vbi laïcorum non suppetunt facultates*, quæ habentur in c. non minus, & in c. aduersus, de immuni. intelligenda esse, non de facultatibus singulorum ciuium, sed de facultatibus communibus Reipublicæ. Et ita etiam docet Narbona in 3. p. Recopil. lib. 3. tit. 4. l. 57. Glossa unica, num. 21.

Sed Megala in p. 2. lib. 2. c. 17. q. 6. n. 123. magis amplè in fauorem Clericorum de hac re loquitur: sic enim asserit. [Tunc facultates laïcorum non sufficere censendum est, quando considerata proportione inter necessitatem, vel utilitatem, pro qua gabella imponitur, & ciuium facultates, hæ ad soluendam gabellam non sufficiunt; nisi ciues cogantur se eis priuare, quæ quotannis illis necessaria sunt ad viuendum secundum conuenientiam sui status, quem, vt Reipublicæ subueniant, minuere non tenentur: ac ideo eorum tunc facultates ad soluendas gabellas non sufficere censendum erit. Et de facultatibus particularium ciuium loquitur: nam, si ciuitas ita in communi diues est, vt ex communibus redditibus communi necessitati, vel utilitati, commodè prouidere possit: tunc nec ab ipsis sæcularibus gabellæ exigendæ sunt, nisi ex consuetudine legitime præscripta hoc introductum esset.] Ita Megala ex cuius sententia sequitur, quàm rarè Clerici teneantur, pro supradictis gabellis contribuere: nam difficiliter potest accidere casus, in quo bona propria omnium, & singulorum ciuium, ad huiusmodi opera efficienda non sufficiant.

An Inquisitores possint procedere contra Iudices laïcos, si remissius agant cum Hæreticis sibi relictis, & pœnam mortis per ignem non imponant?

RESOLVT. CXXXV.

Christophorus Anguianus ex neteoricis Iurisconsultis Hispanis, vir doctus, & Lector primarius Iuris Pontificij in Academia Complutensi, tract. de legib. lib. 3. contr. 31. à n. 37. vsque ad 44. negatiuam sententiam sustinet, & mordicus docet, in tali casu Dominos Inquisitores non posse contra Iudices laïcos procedere,

Sed contrariam sententiam omninò amplectendam esse existimo: quia Iudices laïci in isto casu sunt meri executores, & tenentur, iuxta leges, statim Hæreticum ad mortem damnare, vt tradunt communiter DD. quos citat Cenedus ad decret. collect. 55. n. 2. quibus ego addo Suarez de Paz in præct. tom. 2. præl. 2. n. 30. Ioan. de Heuia in Curia

Philipp. p. 3. §. 3. n. 19. Mendez in praxi Lusitana, lib. 2. c. 1. n. 16. & Miranda in ordine iudiciario, tom. 1. q. 1. art. 5. concl. 6. Et ideo aliter facientes, tanquam fautores Hæreticorum habentur. Vnde apparet, non bene Anguianum n. 39. asserere, quòd nullo iure probatur, Inquisitores se posse ingerere ad puniendos supradictos Iudices: nam iura præbent iurisdictione Inquisitoribus, puniendi fautores Hæreticorum. Sed dicti Iudices, non punientes pœna mortis Hæreticos, tanquam fautores illorum habentur. Ergo possunt per dicta iura, contra illos, Domini Inquisitores procedere. Et ita mecum sentit Pegna in Direct. Inquis. p. 3. commen. 85. vbi ponit verba Innocentij VIII. quæ hanc sententiam firmant. Vide etiam Farinacium tract. de hæresi, q. 185. n. 162. & Sanctarellum etiam tract. de hæresi, cap. 60. dub. 4. n. 23.

Notandum est, etiam non bene asserere Anguianum n. 42. quòd si Inquisitores procedere possunt aduersus tales Iudices, sequeretur absurdum, nempe, quòd incurrerent in irregularitatem: nam respondeo cum Cenedo in præct. qq. 15. n. 5. Henriquez lib. 14. c. 12. n. 5. in Glossa, litt. D. Auila de cens. part. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 2. Medina in summa, lib. 1. c. 11. §. 10. reg. 4. Sanctarello de Hæresi, c. 26. dub. 1. n. 8. & aliis, in tali casu Dominos Inquisitores, instando, vt exequatur sententia non incurrere irregularitatem, vt infra etiam patebit.

Manet igitur explosa sententia Anguianæ. Sed aduersus Iuristam Complutensem, Theologus Complutensis videatur: is est Petrus Lorca in 2. 2. D. Thoma, q. 11. art. 4. disp. 49. n. 9. vbi asserit, Iudicibus sæcularibus omne arbitrium circa executionem sententiæ Hæreticorum sublatum esse non obstante illa obsecratione, quam Inquisitores præmittere solent, quando reum brachio sæculari tradunt, petentes, vt cum eo misericorditer se gerant: nam obsecratio illa inuenta est, vt iudices ecclesiastici euaderent irregularitatis periculum; per quam tamen nihil committitur arbitrio Iudicis sæcularis, sed solum protestatur Ecclesia affectum suum, quo quantum est in se, auersatur pœnam sanguinis, & nollet, si fieri posset, eam inferre. Sed, quia talis protestatio non tam efficax poterat apparere ad irritandam irregularitatem: ideo Paulus IV. & Pius V. motu proprio decreuerunt, tam Inquisitores, quàm quoscumque ministros, & consultores, ab omni irregularitate immunes esse, quomodocumque ad condemnationem Hæretici concurrant. Ita Lorca, vbi supra. Dicendum est igitur contra Anguianum, in supradicto casu Dominos Inquisitores posse contra Iudices laïcos per censuras procedere. Sed ad aliam quæstionem, circa iurisdictionem Inquisitorum, deueniamus.

An Inquisitorum iurisdictione in Familiares suos, in criminibus aliis diuersis ab hæresi, sit secularis, vel ecclesiastica?

RESOLVT. CXXXVI.

Basiliius Pontius de matr. lib. 5. c. 12. n. 15. & seq. probat, supradictam iurisdictionem esse in sua origine sæcularem & quod sæcularis etiam conseruatur, vt patet ex diuersis concordatis pro Regno Valentia, Sicilia, Aragonum & Castellæ, quorum nonnulla refert Simancas in. 41. n. 16. in quibus Rex limitat, prout sibi æquum videtur, eiusmodi Inquisitorum iurisdictionem: quod quidem fieri à Rege non posset, nisi illa iurisdictione, & sæcularis esset in sua origine, & sæcularis etiam conseruaretur: si enim ecclesiastica fieret, non esset illius dominus, vt eam limitare, aut suspèdere posset. Vnde quoties inter Consiliarios Regios, & Inquisitores aliqua controuersia oritur de iurisdictione, ad Regem recurritur, & quod illi placet, executioni mandatur. Quæ omnia euidenter demonstrant, hanc iurisdictionem esse sæcularem, ita vt eam extendere, limitare, & suspendere possit Rex, qui eam à principio concessit. Hæc, & alia plura Pontius, vbi supra.

Sed contrariam sententiam amplectendam esse existimo, quam nouissimè ex multis & solidis rationibus docet Hispanus Iuriconsultus Alphonfus à Narbona, vir eminentis literaturæ, *tom. 2. in 3. p. Recopil. lib. 4. tit. 1. l. 20. Glossa 22. per tot.* Et ratio est: quia ex priuilegio Summi Pontificis Ioannis XXII. vt notat Barbosa *de potest. Episcop. part. 3. alleg. 107. n. 6. Maceratenis lib. 3. ref. 14. n. 1.* Grassus *de effect. cleric. eff. 1. n. 130.* Zanardus *in director. Confessor. part. 2. præcep. 1. c. 6. q. 31.* Farinacius *tract. de heresi, q. 128. n. 90.* & alij; Domini Inquisitores possunt tenere familiam armatam, sub cuius nomine comprehenduntur, vt docet Zanardus, Notarij, Aduocati, Consultores, Fiscales, Birruarij, & Familiares omnes: Ergo iurisdictio in supradictos est ecclesiastica, & non sæcularis: sicut iurisdictio Episcoporum in laicos suos Familiares, qui gaudent priuilegio fori. Deinde temporalis iurisdictio spirituali, & ecclesiasticæ coniuncta, ecclesiastica est censenda: ergo. Vnitum enim annexam naturam sequitur illius; cui annexio fit. Dicendum est igitur, quòd DD. Inquisitores in examinandis Familiarium, & cæterorum Officialium causis, ex vi, & potestate ecclesiasticæ iurisditionis cognitionem habent, vel saltem ex regia iurisditione per incorporationem, vel vnionem in Inquisitores translata; & ideò excommunicandi potestatem habent. Cæteras rationes, nam ego breuitati studeo, videbis apud Narbonam, *vbi supra*, qui ad fatietatem solidè, & perdoctè hanc quæstionem examinat aduersus allegationes Iosephi Mur, hodie latentes, iussu supremi Inquisitionis senatus.

Restat modò respondere ad argumentum de concordatis, quod adducebat Pontius, *vbi supra*. Dico igitur cū Narbona. *loco cit. n. 25.* quòd tantum abest, quòd Inquisitores regiam iurisditionem, ad tractandas Familiarium causas, ex concordatis istis tantummodo obtineant: vt imò concordata hæc facta fuerint, non contradicente supremo Inquisitionis Senatu, ad restringendam potiùs, & limitandã generalem illam iurisditionem cognoscendi de omnibus & quibuscunque delictis à Familiaribus commissis, quam Inquisitores ex potestate ecclesiastica noscebantur habere; quàm ad aliquam iurisditionem illis nouiter elargiendã. Quare in concordatis huius regni Siciliae admittitur Inquisitoribus facultas cognoscendi de quinque casibus ibidem expressis: in cæteris verò, iure suo, ac potestate eisdem Inquisitoribus relicta, & reseruata procedendi per excommunicationem, & censuras ecclesiasticas: quod signum euidentissimum est, inquisitores habere alioquin iurisditionem ecclesiasticam in prædictos Familiares: nam, si solùm regiam, & sæcularem haberent, Rex ipse non posset permittere, aut tribuere potestatem cognoscendi per censuras in cæteris casibus, præter expressos, vt permittitur in supradicta concordia Siciliae. Ita Narbona, *vbi supra*, lege illum, & non pigebit. Et hæc dicta sufficiant circa præsentem Tractatum de immunitate ecclesiastica.

TRACTATUS III.

De Comitibus, seu Parlamento Regni Siciliae, & Neapolis.

De donatiuis, quæ in Parlamento Regni, Serenissimo Regi tribuuntur, & de eorum iustitia.

RESOLVT. I.

SUPPONENDVM est, taquam certum, donatiua Parlamenti nomine esse voluntaria, sed reuerà esse necessaria. Ita in terminis testantur Doctores. Et quia fundamentum huius Tractatus consistit in hac veritate, ponam per extensum verba Doctorum. Ioan. Franc. Aponte *in suis decisionibus, p. 1. decis. 3. n. 14.* sic ait: [Donatiua,

quæ singulis duobus annis fiunt, non dicuntur voluntaria, ita quod est hoc nomen simulatum: & propterea videmus, singulis duobus annis irremissibiliter peti à Rege, cū literis particularibus ad suum Proregem transmissis: & Populi, & Barones per Regias literas particulares ad Parlamentum vocantur. Vnde verè potest hæc appellari, *impositio* quæ singulis duobus annis fit per Regem, vt suis necessitatibus subueniat.] Hæc ille. Mastrillus *de Magistratibus, tom. 2. lib. 5. c. 15. n. 29. & seq.* [Donatiua Parlamenti, licet voluntaria dicantur ad differentiam muneris, ad quod ex capite Regni tenetur regnum in quatuor casibus, attamen necessaria potiùs dici merentur: quia sunt loco feruitij, & pro Domino in bello adiuuando, suisque necessitatibus subueniendo; ad quod omnes tenentur: ideò nomen hoc donatiui simulatum est, cū singulis tribus annis irremissibiliter petantur à Rege, cum expressis literis ad Proregem transmissis, & pro effectu prædicto tria Regni brachia per literas conuocantur: vnde verè *impositio* dici poterit.] idem cum iisdem verbis docet etiam ex nostris Regnicolis vir doctus, Matius Giurba *in suis decisionibus, tom. 1. decis. 118. n. 2. & seq.* Idem etiam docet Valenzuola. Velasquez *conf. 99. pract. 4. n. 61.* & ex Theologis P. Suar. *de legib. lib. 5. c. 17. n. 7.* Et ex nostra religione P. Molfesius *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 36.* vbi asserit, supradicta donatiua esse reuerà impositiones, ita vt debeant habere conditiones requisitas ad impositionem gabellarum: & citat Syluestrum *verb. dominium, q. 5. n. 6.* & Iacob. de Grassiis *p. 1. lib. 3. c. 1. n. 7.* Vide etiam in nostris terminis, tractantes casum, Marin. Frecc. *de subfeud. lib. 2. author. 3. Baron. n. 26. folio mihi 323. conf. 1.* & Bolognet *conf. 1. à n. 86. vsque ad n. 95.* cum eruditissimo Bobadilla *in polit. tom. 2. lib. 5. c. 5. n. 4.* & Basilio Pontio *de imped. matr. causa 31. q. 2. §. 11.* & Petro Tholosano *in sua Republica lib. 24. c. 5. n. 3.*

Cum igitur ex dictis clatè appareat, quòd ad iustitiam donatiui concurrere debent conditiones necessariæ ad iustam gabellam imponendam, pro elucidatione huius materiæ ponam breuiter aliquas gabellarum quæstiones, in gratiam illorum, qui in dicto Parlamento interueniunt, vt possint à se se abdicare multos scrupulos, & de iustitia donatiui rectè decernere.

Quanam conditiones requirantur, ad impositiones iustæ gabellæ & donatiui?

RESOLVT. II.

DVÆ præcipuè, relinquendo alias non necessariò examinandas pro re nostra. Prima, ex parte, causæ finalis; nempe, quòd imponatur propter publicam vtilitatem, seu necessitatem Regis, Secunda, ex parte causæ formalis scilicet, vt talis gabella, & donatiuum subditis imponatur proportionabiliter. Ita communiter DD. Turtianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 44. dub. 1. & 2.* Bonacina *tract. de contr. disp. 2. q. 9. punct. 1. n. 2.* Petr. de Aragon. *in 2. 2. q. 77. art. 3.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 6. punct. 5.* Suarez *de legib. lib. 5. c. 14. n. 16.* Barthol. à S. Fausto *in specul. Confess. disp. 33. q. 2.* Salas *de legib. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 10. n. 118.* Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 1. & 2.* Reginaldus *in praxi tom. 1. lib. 10. c. 25. num. 372.* Ledesma *in summa, tom. 2. tract. 7. cap. 2.* Malderus *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 2.* Layman. *lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 1. cap. 3. num. 2.* Tannetius *in 2. 2. disput. 4. quest. 6. dub. 12. n. 343. & 344.* Molfesius *in summa, tom. 2. tract. 12. cap. 22. n. 37. & 39.* Syluius *in 2. 2. D. Thom. q. 66. art. 8. concl. 1.* Villalobos *in summa, tom. 2. tract. at. 8. dub. 13. num. 4. & 5.* Aragon. *in 2. 2. D. Thom. quest. 62. art. 3.* Valquez *Opuscul. de restit. cap. 6. §. 2. dub. 1. & 2.* Molin. *de iust. tract. 2. disput. 667. & seq.* & alij. His ita constitutis, maximè circa

primam causam insurgunt aliquæ difficultates, ordinarias de industria relinquendo.

An donatiuum, & tributum impositum alicui Regno propter bella, & sumptus, quos sustinet Rex in aliis Regnis, sit iustum?

RESOLVT. III.

Respondeo affirmatiuè, cum Turriano in 2.2. tom.2. disp.46. dub.1. n.5. & 6. & eius Magistro doctissimo P. Gab. Valquez Opus. de rest. c.6. §.3. dub.1. n.7. & quia eius verba sunt pulcherrima, ponam hinc ea per extensum: [Quantis graue onus videatur nobis (loquitur de tributo Alcaualæ in Hispania) decimam soluere partem; tamen cum à Regis nostri Philippi potentia totum multarum prouinciarum pondus, imò & Christianæ Religionis pendeat, quippe qui solus, & Hæreticis, & Turcis Ecclesiam infestantibus, non solum resistat; sed etiam pauori sit; totam Italiam, Flandriam, Siciliam, & alia multa gubernet, & defendat, in quarum defensione alieno ære grauetur in dies: iustitiæ legibus congruum fuit, vt tributorum aucta quota, nos, qui in pace, & tranquillitate degimus Regi nostro subueniamus. At dicet aliquis: Relinquat, Flandriam, deferat Italiam, vno suo antiquo Regno contentus sit, quod, & sibi, & nobis maiori futurum erit utilitati. Sed, nunquid iura Regni patiuntur, vt Rex magno cum dedecore, timore inimicorum, antiqua Regna, quæ vel iure hæreditario, vel bello iusto capta, ad eum pertinent, relinquat, maiorisque in diem animos inimicorum commoueat, vt & Regnum etiam nostrum bello, & armis oppugnare non dubitent? Nõne salubrius erit, etiamsi facultates in hoc omnes absumamus, vt inimicorum tela longè à nostris Regnis confringantur, ibique belli impetum, non tamen tam propè, sentiamus. Quòd si animo quisque perpenderet, nobis vbique, & omni tempore impunè licere terram excolere, messes colligere, fructibus terræ in pace, & tranquillitate vesci; vnquenque & vxore, & filiis securo animo frui: è contra verò, vbi belli furor sæuit, incolas terram excolere labore magno, & seminare, vt hostes colligant; nunc domum flagrate incendio; nunc vxores, & filias raptas, filios occisos spectare, & propriam vitam quotidie discrimini expositam habere; quis non magni faciat eam, qua fruitur, pacem? quis non vltro Regi tributa offerat, vt pacem conferuet, & conseruatam augeat? Sed contra fieri videmus, vt homines hæc non perpendentes; ex alia verò parte, nouam exactionem considerantes, & ægrè ferant, & contra Regem obmurmurent, sine causa tamen, & iniuste.] Hæc Valquez, multum conducentia ad iustitiam primæ causæ imponendi tributa, & præbendi donatiuum; nempe, propter bonum commune, & necessitatem Sereniss. Regis. Intellige tamen hæc omnia, concurrente forma, de qua dicemus in Resol. 5. Et quando non obstant leges municipales alicuius Regni: & in terminis, de quibus Aponte in tract. de potest. Proreg. tit. 4. §. 1. n. 4. Sed aliam non minus necessariam quæstionem, circa præsentem materiam, attingamus.

An Rex, si culpa sua propter largitiones immoderatas, ludos, iniusta bella, &c. in egestatem inciderit, possit iuste imponere tributum; & Regnum illi donatiuum præbere?

RESOLVT. IV.

Respondeo, quòd sic: & in tali casu tenentur subditi largiri omnia necessaria ad defensionem, & conseruationem Reipublicæ; & ad id, quod necessarium esset ad Principis sustentationem, considerata dignitate eius. Nam totum hoc postulat bonum publicum, quidquid sit de peccato Regis. Sic aduersus Medinam C. de restit. q. 13. Gabrielem in 4. distin. 15. q. 5. art. 1. concl. 3. & D. Antonium, communiter tenent neoterici, & inter illos præcipuè Malderus in 2.2. tract. 5. c. 6. dub. 4. Lessius lib. 2. c. 33.

dub. 6. n. 48. Turrianus in 2.2. tom. 2. disp. 44. dub. 2. n. 5. Molin. de iust. tract. 2. q. 767. n. 4. Barthol. à S. Fausto in specul. Confess. disp. 33. q. 11. Molfesius in summa, tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 72. & Valquez Opusc. de restit. c. 6. §. 1. dub. 2. n. 24. Et ratio est: quia inopia Regis vergit in perniciem totius Regni: vt ergo imminenti malo prouideatur, licitum erit tributa imponere, vel de nouo augere. Parum ergo refert, si in inopia inciderit Rex culpa sua, modò tributis impositis, vel denuò auctis publico bono prouideatur.

Notat verò Lessius cum aliis, vbi supra, quòd Princeps in tali casu tenetur omnes sumptus parum necessarios excidere, & in posterum continere se à prodigalitatibus. Quòd maxime notandum esse ait Molina, à Confessariis, & Consiliariis Regum. Restat modò examinare iustitiam causæ formalis talis donatiui; nempe, an sit impositum proportionabiliter, ita vt vires Regni possint sufferre tale onus: & in hoc consistit difficultas, maxime quando agitur de donatiuo extrordinario. Videndum est igitur, quando gabella dicatur iusta ex forma: quia, videlicet, est proportionabilis in ordine ad populum.

Quenam forma seruanda sit in iusto tributo, & donatiuo?

RESOLVT. V.

Multiplex, sed præcipuè (quæ facit ad casum nostrum) exigitur proportio in ordine ad vires Regni, & populorum: nam, licet causa finalis tributi, nempe, necessitas Regis, sit iusta; si tamen vires Regni non suppetant ad tributum ferendum, si imponatur, erit iniustum. Et sic, ait Salas tract. de legib. disp. 15. sect. 10. n. 120. contingere potest, singula tributa per se spectata esse iusta, & multitudinem esse iniustam; quia excedit moralem facultatem subditorum.

Hinc asserbat doctissimus vir Bartholomæus Saloniensis de iust. in 2.2. tom. 2. q. 77. art. 3. contr. 6. [Proportio, & commensuratio formæ tributi debet esse cum populo; vt non imponatur, nisi iuxta populi facultates, & vires: aliter iniquum est, & tyrannicum, si populus immoderatis vexatilibus grauetur, & in pauperiem redigatur. Optimum siquidem est, aqua fontis vti; non tamen fontem ipsum exhaurire, & venas illius exsiccare. Optimum, vt pastor de lacte gregis sui comedat; iniquum tamen illum excoriare. Ita neque potest Princeps immoderata tributa subditis imponere: cum non sit dominus bonorum ipsorum; sed illis tantum vti potest, & debet ad ipsorummet subditorum utilitatem.] Ita Salon. Et Villalobos in summa, tom. 2. tract. 8. diff. 13. num. 5. sic loquens: [Los tributos es necessario que sean de manera, que tengan proporcion con las haciendas de los particulares, que seria injusto poner grandes tributos, quando los vassallos estuuiessen pobres, que no los puduieshen pagar; porque si no se tiene atencion à la pobreza de los vassallos, destruidos ellos, quedase destruido el Reyno, y el Rey.]

Idem asserit Rodriquez in summa, p. 2. c. 74. n. 2. Ortiz etiam in summa, c. 22. n. 15. asserit esse licita tributa: [No siendo grande carga por los vassallos.] Et idem Turrianus in 2.2. tom. 2. disp. 45. dub. 2. n. 7. docuit, Principem in imponendis tributis debere considerare propriam necessitatem per ordinem ad commune bonum, & necessitatem, & indigentiam subditorum. Et Ioan. Maderiaga lib. de Senatu, cap. 40. fol. mihi 474. asserit: [Los Procuradores de las Cortes, concediendo mas que el Reyno puede, por hauer la gracia del Rey, no solo pecan, si no que estan obligados à restituirlos al Reyno.]

Dicendum est igitur ex veritate supradictorum cum nostro P. Molfesio in summa, tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 36. donatiua, quæ fiunt in Parlamento, debere esse in illa quantitate, vt possint Vniuersitates ea soluere, aliter donatiuum erit iniustum ex parte causæ formalis; idem Ioan. Franciscus Aponte in tract. de potest. Proregis, tit. 4. de regalibus impositionibus, n. 45. fol. mihi 147. asseruit, in præbendis

bendis supradictis donatiuis considerandum esse, quænam sint vires Regni.

Vnde ex his omnibus apparet, quid dicendum sit de iustitia donatiuorum cuiuscunque Parlamenti; & præsertim, quando agitur de donatiuo extraordinario: nam, si domini, qui intrant in Parlamento, cognoscunt, Vniuersitates Regni, & populos posse sustinere tale onus, iustum erit donatiuum; sin aliter, iniustum. Vnde decisio, & resolutio talis casus magis pendet ex illis, quàm ex nobis: nam nos possumus tantùm dicere, si adest necessitas Regis, & vires Regni suppetunt, iustum esse tributum, & donatiuum; sed an adit dicta necessitas, & vires Regni suppetant, ipsi videant, forsitan quamprimùm ante Iudicem Deum de hoc rationem reddituri. Ita Vega in *summa*, tom. 1. cap. 15. cas. 3. Petrus à Nauarra de *restit.* lib. 3. c. 1. num. 237. & Petrus de Ledesma in *summa*, tom. 2. tract. 7. c. 2. fol. mihi 195. vbi sic ait: [Si es ansi, que las tales necessidades las aya, de suerte que no se pueden suplir, si no espediendo tan rigorosamente este tributo del alcauala, no pertenece al Theologo determinarlo. Lo que es cierto en Theologia, es, que si estas necessidades del Rey, y del Reyno, no se pueden suplir de otra manera, justissimo es el tributo; si se puede suplir de otra suerte, no es justo. Però esto el Rey, y los Consejeros suyos lo han de juzgar, si es ansi, y han de dar cuenta à Dios supremo Iuez.] Sic ille, & ego. Verum est, quòd si insufficientia Regni Theologis constaret, tunc dicant, quid de tali insufficientia sentiunt, & nihil timeant.

Vnde Ioan. Franciscus Aponte *loco cit.* loquens in casu nostro de donatiuis, quæ in Parlamento Regi præbentur, ad Consiliarios sic ait: [Perpendant benè Ministri Regis omnia ex vtraque parte, quæ sint causæ, quæ sint necessitates, quæ sint Regni vires, in quas necessitates inexcusabiles pecunia sit conuertenda: si aliud adest expediens, non timeant faciem potentis; dicant veritatem coram Deo, & hominibus; quia de anima certant, & de æternitate irrevocabiliter, in qua nihil potest Rex, nihil Prorex, nullus fauor, & nulla gratia.] Sic Aponte.

Considerare etiam debent summoperè Consiliarij, & Parlamentarij ea, quæ circa imposita semel donatiua, licèt ad tempus, aduertit Capiblanco *tract. de officio Baronum*, prag. 10. num. 6. & idè videant, in illis imponendis quid faciant. Et considerent etiam attentè arbitria, quæ proponuntur: nam, vt benè obseruat Còsultor Matute in *respons. contra Messanen.* fol. 4. in practica sunt difficilia; & non reddunt postea in fractione panis, quod in theorica promittunt, sicut apparuit in Parlamento Ducis Ossunæ, anno 1612. Et hæc dicta sufficiant circa materiam cognoscendi iustitiam, vel iniustitiam donatiui alicuius Parlamenti: sed, quia olim à nobilissimo viro, & alijs, de multis quæstionibus ad Parlamentum spectantibus interrogatus fui, illas breuiter exponam.

An liceat in Parlamento externos efficere Regnicolas?

RESOLVT. VI.

IN magnam Regni vtilitatem redundare, vt non exteri, sed ex natione ad beneficia assumantur, docent doctissimi Iurisperiti Hispani, & præcipuè inter illos Olibanus de *iure fisci*, c. 12. num. 14. Alfonso de Azeued. tom. 1. lib. 1. tit. 3. l. 14. n. 1. & seq. Gregorius de Cabedo *lib. de iust. patronatus Regie Coronæ*, cap. 20. per tot. Salzedo in *addit. ad pract. crim.* Diaz, tot. cap. 55. Humada in l. 13. tit. 15. par. 1. gloss. 2. n. 4. Paz in l. 3. Taur. n. 374. Perez *lib. 1. tit. 3. l. 18. in gloss. verb. que ninguno extrangero.* Ramirez in *tract. de lege regia*, §. 27. n. 16. Barbosa in *collect. tom. 1. lib. 1. tit. 5. c. 4. n. 7.* cum alijs in l. Ecclesia. C. de Episc. & Cler. & in cap. benè. el 2. §. fin. de postul. Pralat. Quos textus commèdat in terminis pro casu nostro Luc. de Penn. in l. quisquis. C. de omni agro deserto. lib. 11. vbi etiam asserit pro hac conclusione totam dist. 71. Decreti facere. Et hoc etiam docent ex

Theologis præter Sotum, & Salontum, Acofta in *Bulla Cruc. quæst.* 69. Rodriquez etiam in *Bull. Cruc.* §. 9. in *addit.* fol. mihi 158. Rebellius de *obligat. iust. part. 1. lib. 3. q. 4. n. 2.* Valentia tom. 3. disp. 5. q. 7. punct. 21. Turrian. in 2. 2. tom. 2. disp. 22. dub. 5. n. 3. Nauarra de *restit.* lib. 2. c. 2. n. 165. & Ledesma in *summa*, tom. 2. tract. 7. c. 2. diff. 6. Et ratio est: quia homines naturales eius prouinciæ, communiter vtiliores sunt Ecclesijs, & maiori affectu eas prosequuntur, maioremque curam adhibent in earum gubernatione. Secundò, Regnicolæ magis resident in Ecclesijs suis, quàm exteri, qui facillè habent occasionem se eximendi à residentia; & solent commutare beneficia pensionibus impositis, quod redundat in damnum Ecclesiarum. Tertiò, & hoc est maximum argumentum, incolæ ea spe animantur, eorum filios litteris, ac bonis moribus imbuere, & informare, maximè cum ipsi suo labore decimas, ex quibus fiunt beneficia, soluant. Vnde in Hispania, vt notat Henriquez in *summa*, lib. 14. c. 12. n. 6. extraneus est incapax per legem Regni ad obtinendum beneficia, ita vt ipso facto amittat beneficia obtenta.

Ex his manifestè apparet, quàm cautè, & difficulter in Parlamento, sint exteri inter Regnicolas admittendi; nisi qualitas personæ sit ita considerabilis, vt hoc efficere redundaret in ipsius Regni, & Ecclesiarum vtilitatem. Sed experientia, vt plurimum, contrarium demonstrat. Cautè igitur, hoc facere propter humanos fauores, in damnum propriæ nationis, & incolarum Regni iniuriam: nam, cum sint filij, priuantur pane domestico, vt ille frangatur extraneis. Post hæc scripta, inueni Hieronym. Suritem, rerum Hispan. nobilissimum Scriptorem obseruasse tom. 6. lib. 10. c. 99. Ferdinandum Regem Catholicum in suo testamento filio Principi commendasse [muy encarecidamente; que no hiziesse mudanza de los Oficiales, que el tenia en los Reynos de Aragon, por que entendia, que era cosa muy necessaria, que los Oficiales se proueyessen en personas naturales de la misma tierra: afirmando, que tenia experiencia, que era esto lo que mas conuenia.] Hæc ille.

An plures Vniuersitates, & Barones Regni possint constituere vnum, aut alterum in Procuratorem, ad effectum intrandi in Parlamento?

RESOLVT. VII.

Respondeo, in rigore, & absolute loquendo, non esse licitum, si sciunt Procuratores esse timoratæ conscientia, & amatores boni publici, non querentes semet ipsos, sed communem Regni necessitatem. Verùm, vt plurimum, hoc facere, non est expediens. Sed de hac re differenter, non Religiosum audiant, sed vnum ex primis Consiliarijs, quem tunc Rex noster habuerit: is est Ioan. Francisc. Aponte in *tract. de potest. Proregis, tit. de elect. Official.* §. 5. n. 23. vbi ait: [Permissus est abusus, vt procurationes omnes ad preces ministrorum in ipsorum personas fiant, vel ab eis dependentibus: Populi enim inscij, & ignari, & insipientes sic venditi, & consumpti reperiuntur donando, quæ nunquam cogitauerunt in ipsorum perditionem, tenentes labia clausa ob metum, contra sanctam, & indubitam Regis intentionem. Quæ, etsi apparenter videantur redundare in eius vtilitatem, omnia effectiue sunt in ipsius inæstimabile damnum, ob extinctionem populorum, diminutionem Regni reddituum, & in offensionem diuinæ Iustitiæ, ob quam sanguis pauperum perpetuò clamat. Et quænam gubernatio est ista pro futuris contingentibus, vt Parlamentum, & congregatio tanti ponderis, pendeat ab vno, vel duobus, in quorum personas procurationes omnes factæ reperiuntur, & vltra isti gratificati remaneant, & nulla Regni gratia adhibeatur, quod quotidie se exuiscerat, & toto corde fideliter procurat suo Regi inseruire? Iudicent hæc prudentes. Benè tamen video, quòd multi me irridebunt,

& hæc

& hæc parui faciens. Ego sum Iudex Supremus, Regens collateralis, illiusque Decanus: sed non erubescam dicere, quod omnium malorum causa sint mali Iudices; & mali Consiliarij decipiunt Reges.] Hæc omnia Aponte; quæ, ut cum magnò zelo, ita cum maiore veritate fuerunt dicta. Nam, quæ recta ratio poscit, ut duo, vel tres in Parlamento possint concludere, quicquid velint, in damnum, & perniciem totius Regni, & Vniuersitatum? Exterminetur igitur hic abusus.

An, si aliquis, qui intrat in Parlamento, tanquam Procurator, possit rogatus substituere alterum in Procuratorem?

R E S O L V T. VIII.

ASserunt mihi, casum hunc frequentet accidere: nam videntes aliqui, Procuratorem alicuius Vniuersitatis timorata conscientia, non concurrere ad aliquam rem iniustam in Parlamento tractandam, rogant illum, ut alium in Procuratorem substituatur, qui postea iniquis eorum placitis libenter adhaerebit. Et ideo ad quaestionem negatiuè respondeo: nam, licet Procurator cum potestate substituendi, virtute potestatis ei tradita, non teneatur de facto Procuratoris substituti, quia videtur hic Procurator constitutus à domino, mediante persona Procuratoris, ut dicit Gloss. in cap. 1. de Procurat. in 6. & in specie tenet Salic. in l. quod quis. C. de Procur. q. 5. tamen hæc omnia intelligenda sunt, ut aduertit Vincent. de Franch. tom. 1. decis. 212. si aliqua culpa Procuratori substituenti imputari non potest: quod accidit in casu nostro. Nam Procurator, qui vult substituere, cognoscit iniustitiam donatiui, vel rei in Parlamento tractanda; & videt, quod requiritur substitutio procurationis, in alterius personam, in damnum Regni, & illius Vniuersitatis, de qua extat Procurator: ergo illam faciendo peccabit.

Procuratores, & alij, intrantes in Parlamento, an debeant proponere aliquid, licet ab illo, qui caput est Parlamenti, non proponatur?

R E S O L V T. IX.

Respondeo affirmatiuè: debent enim exponere necessitates Vniuersitatum, & totius Regni, an habeant vires soluendi donatiuum, de quo agitur; debent rationes pro eorum voto declarare, etiamsi alij contrarium sentirent: nam, ut obseruat Molfesius in summa, tom. 1. tract. 6. cap. 16. num. 119. forsitan vota sua mutabunt. [Et ita scio, ait ille, pluries euenisse, etiam in Viris supremis, & regentibus Regiam Cancellariam Consiliariis, & aliis supremis Officialibus, qui (ut mihi retulit Franciscus Aponte) accesserunt cum votis scriptis ad iudicandum pro certa parte, & postea audierunt quendam Officialem inferioris doctrinae, & experientiae: & nihilominus audita relatione illius, & consideratis eius rationibus, mutauerunt vota sua, & iudicauerunt pro alia parte. Et ita scio euenisse in pluribus electionibus.] Ita Molfesius. Debent etiam declarare aliquam petitionem faciendam Serenissimo Regi pro publica aliqua necessitate, vel vtilitate Regni. Item, an exactio pecuniarum ab Vniuersitatibus pro soluendo donatiuo efficiatur diligenter, & debito modo à Commissariis, & ab illis, qui tenentur hoc facere. An pecuniae destinatae in Parlamento pro facienda aliqua re in beneficium Regni, reuera ad hoc expendantur; & similia, quæ prudentia, & zelus boni publici cum modestia, & charitate exponenda dictabit.

An, si aliquis Baro, v.g. qui habet etiam aliquam procuram alicuius Vniuersitatis, possit in Parlamento dare diuersas voces, ut Baro, videlicet, respondendo affirmatiuè, & ut Procurator negatiuè?

R E S O L V T. X.

IN terminis loquens de Parlamento negatiuè respondet ad hanc quaestionem Bortell. in addu. ad specul. Prim. Petri Bellug. rubr. 45. nisi qui dedit ei potestatem dandi vocem, expressisset, cui vellet dari: nam tunc posset diuerso modo vota sua pronuntiare. Sed ego puto, in hoc casu distinguendum esse: nam, si res illa determinanda in Parlamento, habet rationes probabiles pro eius iustitia, & iniustitia; & tunc si non adest scandalum, potest quis, ut Baro, v.g. dare votum suum affirmatiuum, & ut Procurator dare votum negatiuum: nam in utroque voto sequitur opinionem probabilem: & sic Confessarius, & Responsor casuum conscientiae potest vni iuxta vnam opinionem probabilem, & alteri iuxta contrariam etiam probabilem consulere, ut notat Vasquez in p. 2. tom. 1. disp. 62. c. 9. n. 47. & Sanchez in Opere morali, tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 20. qui n. 25. notat, posse etiam Iudicem nunc secundum vnam, nunc secundum aliam opinionem probabilem iudicare; & hoc cessante scandalo, quod cessaret in casu nostro, si ille, qui tali modo votaret, diceret rationes probabiles pro parte affirmatiua, & negatiua. Sed hic casus in praxi raro in Parlamento potest accidere: & ego consulere semper, iuxta eandem opinionem, vota emittenda esse, ut emittere debet Baro, & habens plures terras. Et hoc rectè notauit Aponte de potest. Proreg. tit. 4. §. 1. n. 13.

An intrantes in Parlamento, possint credere Regi attestanti, se esse in necessitate.

R E S O L V T. XI.

Affirmatiuè responderetur communiter: nam, ut docet Regens noster D. Petrus Corsetus, vir doctissimus, & integerrimus, in propug. vectig. f. 46. & amicissimus Regens de Neapoli, vir litteris, probitate, & rerum experientia insignis, in Alleg. pro eodem vect. fol. 5. Laderchius conf. 145. n. 2. Thom. Gram. decis. 65. n. 30. & decis. 105. n. 9. credendum est Principi, quando attestatur de facto proprio, quia in ipso semper praesumitur iustitia causa. Hanc doctrinam sequutus est Card. Paris. tom. 1. conf. 1. n. 41. Rolandus à Valle lib. 2. conf. 1. n. 98. Oldradus conf. 258. Alexander lib. 2. conf. 216. n. 1. Ceuallos contra com. q. 578. n. 26. Bobadilla in polit. tom. 2. lib. 5. c. 5. n. 11. & alij penes ipsum in Glossa, littera C.

Sed hæc intelligenda sunt, quando moraliter aliud in contrarium non constaret: nam, ut docet Menoch. de praesumpt. lib. 2. praes. 10. n. 31. & Socin. lib. 2. conf. 164. vol. 5. recedendum est ab expressa assertione Principis, cum de veritate in contrarium constat. Vide etiam omninò Gloriotium in Respons. pro nobilissima, & nunquam satis laudata Ciuitate Mellanae in respons. 1. p. 3. n. 13. & seq.

An assignare summam necessariam pro sustentatione Regis, vel regimine, & defensione Regni, spectet ad Parlamentum, vel hoc remittatur arbitrio Regis?

R E S O L V T. XII.

Respondet huic dubitationi P. Vasq. Opusc. de restit. c. 6. §. 1. dub. 1. n. 7. vbi ait: [Notandum est, Regibus, & habentibus supremum imperium in aliqua prouincia, congruam deberi sustentationem iure naturali, quæ sufficiat ad dignitatem regiam decenter sustentandam, & Regnum, vel Prouinciam ab hostibus tuendam, ex pacto tacito inter Regem, & Regnum: & nisi debitum redactum sit ad certam summam pecuniae, ex pacto inter

Regem, & Regnum initio, manet arbitrio Regis, & supremi Principis, qui illius Prouinciæ curam gerit, iustam pecuniæ summam assignare, quæ necessaria sit regimini, & defensioni ipsius Regni.] Sic Vasquez.

An, si esset stipendium sumptibus Regis assignatum, ex pacto inito cum ipso Rege, possit postea Parliamentum, ex aliqua causa, præbere donatiuum maius, & Rex imponere nouum, vel antiquum augere tributum.

RESOLVT. XIII.

Respondeo affirmatiuè ex Molfes. in *sum. tom. 2. tr. 12. c. 22. n. 70.* Turrian. in *2. 2. tom. 2. disp. 45. dub. 2. num. 8.* Vasquez *vbi sup. dub. 1. n. 27.* qui ex Gabriel in *4. dist. 15. q. 5. art. 2. concl. 3.* notant, Regem ultra possessiones, & redditus sibi assignatos, etiam ex pacto cum suis subditis, à se, vel suis progenitoribus inito, posse exigere tributa noua, vel antiqua augere, quando patrimonium sibi assignatum non sufficeret suæ congruæ sustentationi, secundum regiam dignitatem, vel secundum necessitatem publicam Regni, propter multa, quæ solent de nouo accidere: & in his tenentur subditi prouidere. Quæ doctrina admittenda est, quando vires Regni, vt diximus *suprà in Resol. 5.* possunt hoc sufferre: nam, *Hoc opus, hic labor est.*

An, quando vassalli, & vniuersitates sunt multum onerata, possit, & debeat Rex non imponere nouum tributum, nec requirere donatiuum; sed minueres; vel suspendere gratias, & pensiones aliquibus assignatas.

RESOLVT. XIV.]

Affirmatiuè respondeo cū Valenzuela *conf. 99. punct. 2. n. 29. & seq.* & Apõte in *tract. de potest. Pror. tit. 5. n. 21. & seq.* vbi ita asserit: Quando causa publicæ utilitatis imminet; & in specie, quando redditus Regni (attendat Lector) nequeunt incumbenti Reipublicæ subuenire, & sustinere; tunc potest Princeps suspendere pensiones, concessiones, ipsasque etiam tollere, etiam quod sint concessæ ex causa remunerationis: quia publica utilitas præfertur priuatæ.] Et ex multis aliis rationibus, & iuribus firmat, quod tales concessiones debent intelligi submissæ huic periculo, & talibus oneribus, vt illæ soluantur, quatenus Regni necessitates aliud non requirant: nec aliam intentionem habuisse Regem in illis concedendis probat. Vnde tandem in hæc verba prorupit: [Hæc ante oculos, optimi Gubernatores Regnorum habere debent, & sic interpretando Regis intentionem, suspendere executiones, certiorare Regem, illumque consulere de omnibus, & non inordinate, absque alia causæ cognitione, executiones talibus concessionibus præstare, contra Deum, & Rempublicam. Ex quibus tam ingentia mala oriuntur in depopulationem, & exterminationem Regni, ex nouis impositionibus, nouis donatiuis, & innumerabilibus, & intolerabilibus angariis, & vexationibus.] Ita Apõte; qui vt *superius* dixi, latè, & doctissime, vt semper solet, hanc sententiam firmat. Adi illum, & non pigebit.

An pro imponendis tributis in hoc Regno Sicilia, sufficiat tantum causa necessaria de iure communi?

RESOLVT. XV.

Pro intelligentia huius resolutionis notandum est *ex c. 3. & seq.* Regis Iacobi, tantum in aliquibus casibus posse Regem imponere Siculis tributa. Vnde potest dari casus, quo possit Rex imponere iuste tributa in aliis Regnis, non autem in Regno nostro ex iure municipali: nam, vt bene aduertit Gloritus *respons. 1. p. 3. num. 34.* si possent Siculis vectigalia imponi, iuxta terminos iuris commu-

nis, vtique concessio illa Regis Iacobi, & aliorum Regum, nullam tribueret Siculis immunitatem, contra mentem, & rationem finalem dictorum Regni capitulorum, quæ fuit alleviare Siculos, propter benemerita, ab onere noui vectigalis, exceptis illis quatuor casibus in dictis capitulis expressatis. Vnde obseruat Gloritus, inter alios casus *suprà* à Rege Iacobo expressatos, posse Regem imponere Siculis tributum tantum pro defensione Regni, si cõtingat, ipsum inuadi inuasionem notabili, siue graui, quod ipse explicat non solum in casu inuasionis actualis, sed proximæ; non autem remotæ, & vt ait Molfesius in *sum. tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 64.* simulatæ, procuratæ, transitoria, &c. In aliis verò casibus est interdicta in hoc Regno indictio noui vectigalis pro quacunque causa etiam vrgentissima.

Non reticebo tamen, Regentem de Neapoli in *alleg. pro vectig. serico. fol. mibi 55.* & Consultotè de Matuta, virum doctum, in *resp. pro supradicta gabella, fol. 17. & 18.* verba Regis Iacobi cõtra Gloritium magis amplè explicare. Sed quicquid sit de hoc, certum est, non esse audiendum Marium Mutam, qui in *expof. supradicti c. Regis Iacobi n. 6.* extendit illa verba nedum ad inuasionem, & sic passiuam; sed etiam actiuam, vtputa quando Rex vellet mouere iustum bellum contra aliquos. Sed hæc extensio minimè est admittenda: est enim contra mentem, & verba Sereniss. Regis Iacobi. Vnde, licet in aliis Regnis posset in tali casu Rex imponere tributa; non autem in Regno nostro, propter priuilegia ei concessa in supra citatis capitulis, nisi admittenda esset opinio Santorij Baua in *resol. pro tracta. salis, fol. 12. & 14.* vbi asserit, Regem nostrum stare, & permanere in quasi possessione recedendi quandocunque à promissis, & practicatis in Regni capitulis. Sed, bone Deus! si hoc verum esset, quis amplius cum Rege pactitaret? maximè, vt sæpius solet accidere, in Comitibus generalibus. Non est igitur dicta opinio admittenda. Vide Consilia Ramonij *part. 1. conf. 12. n. 8.*

Vtrum in Parlamento, postquam numerus sufficiens suffragatus fuit pro iniusto donatiuo, seu alia re; si aliquis postea concurrat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem?

RESOLVT. XVI.

In Parlamento, quasi semper, in suffragiis maioris partis concluditur, vt in Collectis, pro consuetudine locorum, obseruauit Lessius *lib. 2. cap. 33. dub. 2. num. 15.* & in specie loquens de Parlamento docuit Grassius, *vbi infra,* & Carol. de Grassis in *tract. de effect. cler.* Hoc supposito, respondeo ad quæsitum, ita suffragantem peccare mortaliter: sed non teneti ad restitutionem. Sic in terminis de Parlamento docet Iacob. de Grass. in *decis. p. 1. lib. 2. cap. 127. n. 14.* vbi ita ait: [Si agatur in ciuitate de faciendõ donatiuo iniusto Domino Regi, vbi plurima vota vincunt, & dum dantur vota aperta, si aliqui ex nouissimis videntes vota præcedentia vicisse, consentiunt iniusto facinori ad humanum respectum; peccant mortaliter, sed non tenentur ad restitutionem.] Sic ille. Et Tannerus in *2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 14. n. 395.* Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 2. c. 5. n. 5.* Villalobos in *sum. tom. 2. tract. 11. dub. 7. n. 8.* Syluius in *2. 2. D. Th. q. 62. art. 7.* Megala in *2. 2. lib. 2. q. 4. n. 32.* Rodriq. in *sum. p. 2. c. 74. n. 4.* Ledesma in *sum. tom. 2. tract. 7. c. 3. concl. 23.* Rebellus de *obligat. iust. lib. 2. part. 2. q. 14. sect. 5. n. 30.* Filliuc. *tom. 2. tract. 32. c. 3. n. 63.* Turrian. in *2. 2. tom. 2. disp. 12. dub. 2. num. 2.* Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 3. num. 23.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 6. punct. 3.* Nauarr. *lib. 3. c. 3. n. 33.* Vasquez de *restit. c. 9. §. 1. dub. 1. n. 16. & 17.* aduersus Medinam *C. de restit. q. 7. ad 5.* & Cordub. in *sum. q. 191.* Et ratio est: quia, cum iam damnum totum esset integrè datum per antecedentia suffragia, ille, qui postea iniuste suffragium dedit, non est cooperatus ad illud damnum, plenè iam antea per alios datum. Si tamen, vt obseruant citati DD. suffragia essent reuocabilia, etiam si esset sufficiens numerus, ille, qui

qui ultimo loco suffragium tulit, tenetur restituere, quando alij reuocarent sua suffragia, si ipse in oppositam sententiam declinaret: nam sua autoritate reuocaret priora suffragia; & ided damnum non erat sequendum. At difficultas est, an doctrina huius quæstionis, ab omnibus communiter cum supradictis limitationibus recepta, sit etiam applicanda in primis suffragantibus? Quæro igitur,

An, qui prior tulit suffragium, antequàm sufficiens numerus esset donatiuo iniquo suffragatus, teneatur ad restitutionem, etiamsi certo sciret, sequentes in eandem partem ituros.

RESOLVT. XVII.

Negatiuè respondet Salonijs *tom. 1. q. 62. art. 1. concl. 3.* Sed meritò ab omnibus reiicitur. Et ratio est: quia alij damnificarent: tamen, qui primus suffragium tulit, dedit efficacem causam damni, & positiuè contulit ad eam læsionem. Sic Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 11. dub. 7. n. 8.* Syluius *in 2. 2. D. Thoma, q. 62. art. 7.* Petr. à Nauarr. *lib. 3. c. 3. n. 36.* Molin. *tract. 2. disp. 73. 2. n. 3.* Turrianus *vbi supra. n. 3.* Lessius, Filiucius, Rodriguez, & Vasquez *locis citatis.*

Nec valet dicere, quòd iste non fuit causa, sine qua non fieret: quia ab alijs damnum illud iam erat faciendum; tamen fuit causa, sine qua non fuit factum: & omnes illi, qui suffragia tulerunt, vsquequò maior pars esset completa, ita rei peragenda contulerunt, vt sine illis non fieret, nullo alio denuò adueniente. Dicendum est igitur, taliter suffragantes causæ damnosæ aliquid conferre, & cooperari eorum suffragio ad id damnum; & quòd alij id damnum essent post ipsos daturi, nisi ipsi illos anteuertent, non tollit, quòd ipsi id damnum iniustè reuera dederint. Ex hoc non excusantur Proceres, (quod est maximè notandum,) qui in Parlamento habent priora loca, dum suffragantur pro iniusto donatiuo, etiàs si scirent certò, alios suffragaturos, & conclusuros postea. Sed, quid in his angustijs faciendum; possétne aliquis in illo die se absentare à Parlamento? hoc videbimus in sequenti dubitatione.

An, quando in Parlamento à maiori parte certò scitur concludendum pro re aliqua iniusta, & iniquo donatiuo; possit aliquis, pro illa die, domi manere, sine periculo peccati mortalis, & onere restitutionis?

RESOLVT. XVIII.

Quidquid in contrarium dicendum videtur ex his, quæ adducit Cardinal. Paleot. *de sacr. conc. consul. p. 5. q. 8.* & Molfesius *in summa, tom. 1. tract. 6. c. 16. n. 118.* & Ioan. de Maderiaga *in lib. de Senatu, cap. 2. §. 1.* affirmatiuè respondeo, ex decisione doctissimi Patris Petr. de Ledesma *in summa, tom. 2. tract. 7. c. 2. conclus. 24. fol. mibi 198. col. 2.* vbi loquens in casu simili, sic asserit: [Si la justicia, ò tributo injusto auia de salir de regimiento, assi como assi, porque era la mayor parte, los que estauan determinados de votar, à aquellos que se quedaron en casa entendiendo, y sabiendo ciertamente esto, no estan obligados à restitucion. La razon es, porque no fueron causa de tal daño eficazmente, luego non tienen obligacion de restitucion: en lo que toca à pecar mortalmente por no yr à regimiento, en tal caso me parece muy aparente cosa, que no es pecado mortal, supuesto que entiende, que el tal negotio esta hecho eficazmente, y que ellos no han de hazer parte para impedilio: que si el negotio no esta hecho, si no que pueden impedir con suos votos la injusticia, tienen obligacion de yr à regimiento, y votar lo, que est justo.] Ita ille. Et pro hac sententia stat etiam Ioan. Valerius *in different. viriusque fori, verb. si suffragium, differ. 2. in fin.* & Nicolaus Garhas *de benefic. tom. 1. p. 2. c. 2. n. 542.* vbi sic asserit: [Prædicta sententia limitatur, vt non procedat stante iusta causa, ad non assistendum capitulis: tanta enim po-

Antonini Diana Pars I.

test causa concurrere, vt ab illis iustissimè quis excusetur etiam ordinariè. Vt si in capitulis esset tanta peruersio, & procederet cum violentia Potentiorum, & Præsidentium, vt qui vellet satisfacere suæ conscientiæ, & illam exonerare, non possét id facere sine magnis molestiis, inquietudinibus, & occasionibus, & periculo aliquando cadendi, aut sine magna nota singularitatis, & proteruitæ, maximè vbi vota feruntur publica, quod est perniciosum, & regulariter vorum illius professe non speratur, quia omnia fiunt, vt voluít Præsidentes. Et ratio huius limitationis est: nam durum esset obligare aliquem ad assistendum capitulis cum tanto incommodo, & periculo, & ad opponendum se, & faciendum resistantiam torrenti capituli.] Hæc Garhas, *vbi supra*, multum contentia ad casum nostrum. Nec aduersus nos facit Azeued. *in addit. ad Cur. Pis. lib. 2. cap. 8.* nam ille loquitur in casu, quo ille, qui se absentat à consilio, cum suo voto, & autoritate poterat aliorum suffragia immutare: quòd quidem in casu nostro non speramus. Dicendum est igitur, posse cum supradictis circumstantiis dominos, & Procuratores se absentare à Parlamento.

An doctrina superioris quæstionis sit etiam applicanda in casu, quo non sufficeret maior pars ad concludendum; sed omnes sigillatim concurrere deberent?

RESOLVT. XIX.

Respondeo negatiuè: tunc enim non potest aliquis absentare se à Parlamento. Et ratio est clara: quia, quando omnes tenentur concurrere, vnus cum suo voto potest impedire iniustam conclusionem faciendam: ergo tenetur. Ita DD. *suprà* citati, & quos adduximus *in q. 14.* Vnde inferitur, quòd malè faciant illi, qui, vt rem iniustam concludant, rogant aliquem, vt pro tali die se absentet à Parlamento, & malè faciet iste se absentando, vt docet Alphon. Azeued. *in addit. ad Cur. Pis. lib. 2. cap. 8.* & Ioan. de Maderiaga *in libro de Senatu, cap. 28. §. 2.* Idem est, si dum pro iniusta aliqua re, & conclusione agitur, & sunt in loco Comitiorum, quis data opera accipit occasionem loquendi cum aliquo, & illum exire facit extra Comitua, vt interim sine ipsius voto, & præsetia, statim res cõcludatur: in his enim casibus, si, vt dixi, ex industria id facerent, ambo peccarent. Notentur hæc pro praxi, & maximè in efficiendis Regnicolis, in quo casu omnes concurrere debent.

An intrantes in Parlamento quoad iustitiam donatiui, & ministri Regu quoad iustitiam tributorum, teneantur sequi opinionem probabiliorum, probabilis relicta?

RESOLVT. XX.

Affirmatiuè videtur respondendum ex sententia Vas. *de restit. c. 6. §. 3. dub. 5. n. 75.* cum Molf. *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 75.* Et ratio est: quia tales constituuntur, vt Iudices inter Regem, & populum, vtrum donatiuum sit præbendum, & tributum sit imponendum necne: sed Iudex tenetur relinquere opinionem probabilem, & sequi probabiliorum, vt docent Tanner *in 2. 2. disp. 4. q. 4. dub. 6. n. 118.* Filliu. *tom. 2. tract. 21. c. 4. n. 144.* Reginald. *tom. 1. lib. 3. c. 19. n. 99.* Valent. *tom. 3. disp. 5. punct. 4. dub. 3.* Becanus *in p. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 14* præter illos, quos citant, & sequuntur Sanchez, & Bonac. *vbi infra.* Ergo, Sed opinio contraria videtur etiam mihi probabilis, sicut visa est Sanchez, & Bonacina: illi *in Opere moral. tom. 1. lib. 1. c. 6. n. 47.* huic *tract. de legib. disp. 2. q. 4. punct. 9. n. 13.* & præter sex elmsicos DD. quos ipsi citant, tenet etiam hanc sententiam doctus Iuriconsultus Morla *in emporio iuris. p. 1. tit. 2. q. 2.* & ex Theologis Lorca *in p. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2.* Martinez *in p. 2. tom. 1. q. 29. art. 6. dub. 6. concl. 2.* Aluarez

ibidem disp. 80. n. 12. *Delr. in disquis. mag. lib. 5. q. 1. §. quia quotiescumque.* Hieron. de Ruia in suis *cōtron. tom. 2. contr. 6. scholastica.* Sancius in *selectis, disp. 44. n. 50. & 51.* Fagundez *Præcep. 2. lib. 3. c. 4. n. 5.* Et ratio est: quia Iudex videtur prudenter agere, sequendo opinionem probabilem relicta probabiliore; & ob id non videtur acceptor personatum: nam opinio illa probabilis contulit illi facultatem iudicandi, iuxta quam maluerit opinionem: fateor tamen, primam sententiam esse probabiliorem. Sed non damnarem Dominos, qui in Parlamento præberent donatiuum Sereniss. Regi, sequendo opinionem probabilem, circa iustitiam ipsius donatiui; maximum enim onus haberent, & multis scrupulis implicarentur, ad cognoscendum probabiliorem, & probabilem opinionem. Et hanc sententiam in terminis tenet Petr. à Nauar. *de restit. lib. 3. cap. 1. n. 268. & 296.* Vide etiam circa præsentem materiam Suarez *de legib. lib. 5. c. 18. n. 19.* & Lessium *lib. 2. c. 33. dub. 11. n. 42.*

An regni incole habentes rationes probabiles de iniustitia donatiui facti in Parlamento, possint non soluere collectas, & vectigalia imposita ab Vniuersitatibus pro soluendo dicto donatiuo, etiamsi pro Rege, & iniustitia donatiui adsint aliæ rationes probabiles?

R E S O L V T. XXI.

Difficilis, sed pulchra quæstio. Prima opinio asserit, posse in hoc casu, subditos, sine vllò cōscientiæ scrupulo, vectigalia fraudare. Ita Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 9. n. 67.* Sanch. in *Opere morali, tom. 2. lib. 6. c. 3. n. 7.* Reginald. *tom. 1. lib. 10. c. 25. sect. 1. n. 374.* Sancius *disp. 23. num. 35.* Vega in *sum. p. 1. c. 15. cas. 11. §. 6. n. 9.* Megala in *p. 2. lib. 2. c. 17. q. 8. n. 131. & 132.* Nau. *de restit. lib. 3. c. 1. p. 3. num. 261. dub. 12.* Salon. *tom. 1. q. 5. art. 4. contr. 2.* Barthol. à S. Fausto in *specul. Confess. disp. 33. q. 27. n. 3.* & Episcopus Malder. in *2. 2. tr. 5. c. 6. dub. 4. §. dico sextid.* cum aliis. Et ratio est: quia, quando vtrunque probabile est, tributi causam esse iustam, & iniustam, exigit Princeps iustè, & negat etiam populus iustè quasi bello vtrunque iusto, ex ignorantia. Secundò, in dubio melior est conditio possidentis: at populus in hoc casu possidet: ergo, &c. Sed alia sententia visa est mihi semper probabilior: & illam docet Suarez *de legib. lib. 5. c. 18. n. 20.* Vasquez *de restit. c. 6. §. 3. dub. 5. n. 78.* Turrianus in *2. 2. tom. 2. disp. 46. dub. 6. num. 5.* & alij. Et inter alias rationes probatur hæc opinio: quia in dubio semper præsumendū est pro Principe: verum, stāte probabilitate primæ sententiæ in tali casu ego non obligarem defraudantes ad restitutionem. Restat modò respondere ad argumenta vtriusque sententiæ. Ad primum argumentum primæ sententiæ respondeo, quòd non obstat, quòd interueniente ignorātia datur in hoc casu bellū ex vtraque parte iustū: nā hoc habet locum, quando omnia sunt paria; in nostro autem casu non est ita: nam ceteris paribus præferendum est ius Principis, & Superioris, maximè quando practicè constat, illū iustè percipere, vt accidit in casu nostro: quia habet rationes probabiles pro impositione donatiui, & gabellarum. Ad secundum argumentū respondeo, tunc meliorem esse conditionem possidentis ante sententiā, vel legem latā, non postea. Ad argumentū verò secundæ sententiæ respondetur, illud dictū, quòd in dubio præsumendū est pro Principe, intelligendum esse in dubio negatiuo; non autem in dubio positiuo, vt est in casu nostro: vel tunc esse verum, quando non agitur de interesse, & damno inferioris.

An, quando in Parlamento prabetur aliquod donatiuum pro custodia Regni, pro reparatione pontium, turrium, &c. teneantur Ecclesiastici contribuere?

R E S O L V T. XXII.

Partem affirmatiuam tenent non pauci Iuriscoonsulti. Ita Humada *l. 54. tit. 6. p. 1. gl. 2. n. 1.* Mexia in *pragm.*

taxe panis, concl. 5. n. 63. præter illos, quos citat, & sequuntur Cenedo in *suis collect. ad ius canon. par. 2. collect. 153. n. 3.* & Lader. *lib. 1. conf. 145. n. 3.* Probatur hæc opinio ex auctoritate *l. ad instructiones. C. de sacros. Eccl.* vbi habetur: [Ad instructiones itinerum, pontiumque, etiam diuinas Domus, & venerabiles Ecclesias adscribimus.] Secundò; probatur hæc opinio: nam, licet personæ ecclesiasticæ sint exemptæ; tamen aliqua eorum bona temporalia sunt, & merè ciuilia, vt sunt bona patrimonialia: ergo sunt temporalibus Principibus subiecta. Nec valet dicere, quòd talia bona ordinem habeant ad tales personas exemptas, vt ad proprios dominos: nam respondetur, quòd tale dominium est merè temporale, & ad finem temporalem de se ordinatum: ergo respectus ille non dirigitur ad tales personas, vt exemptas; sed præcisè, vt ciues: & ita tredecim DD. Ciuilitæ, quos refert Carolus de Grass. in *tract. de effect. cler. effect. 3. n. 21.* tenent Clericos non esse exemptos à tributis in bonis patrimonialibus.

Sed hæc opinio communiter refellitur à Theologis. Dico igitur, quòd ad ea, quæ primariò spectant ad communitatem, minimè tenentur Ecclesiastici: ista enim illos, non principaliter, sed secundariò tangunt; quatenus, videlicet, sunt membra Reipublicæ. Igitur Clerici ad tales impositiones tenentur, quando non sufficiunt bona laicorum, & interueniente licentia Summi Pontificis, vel ad minus Episcopi, si de facili non daretur accessus ad Summum Pontificem. Et hæc omnia determinata sunt in *c. non minus. & c. aduersus. de imm. Eccles.* Ita Syluester *verb. immunit. n. 20.* Piascius in *prax. Episc. p. 2. c. 4. art. 8. n. 5.* Molin. *tract. 2. disp. 672. n. 4.* Suarez *contra Regem Anglia, lib. 4. c. 6. n. 3.* Azorius *p. 3. lib. 5. cap. 19. q. 10.* Lessius *lib. 2. c. 17. dub. 3. n. 25.* Megala in *p. 2. lib. 2. c. 17. q. 6. n. 121.* Molfes. in *summ. tom. 2. tract. 12. c. 23. n. 174.* Duard. in *Bull. Can. can. 8. q. 12. n. 1.* Soufa in *eandem Bullam, c. 19. disp. 92. n. 6.* Barthol. à S. Fausto. in *spec. Confess. disp. 33. q. 19. n. 2.* Altherius *de censur. tom. 1. lib. 5. c. 6. disp. 16. dub. 13.* Belletus. in *disq. cleric. tit. 5. p. 1. §. 2. n. ...* Graf. *de benef. tom. 1. p. 2. c. 4. n. 13.* qui citat pro hac sententia quatuordecim DD. & tandem Martha *de iurisdict. p. 4. cent. 1. cas. 1. n. 52.* vbi asserit, ita fuisse decretū à Clemente VIII. Summo Pontifice, anno 1600. in causa inter Clerum, & Populum Pisanum, in qua tractabatur coram R. Nuncio Florentino, de reparando Arno flumine, ad communem laicorum, & Clericorum vtilitatem, cum penè omnia Clericorum bona essent prope flumen prædictum: & laicis instantibus Clerum cogi ad contribuendum iuxta taxam, tandem Beatissimus Pontifex decreuit, Ecclesias, & Ecclesiasticos teneri in subsidium: & propterea mandauit Reuerendiss. Nuncio, vt discussis prius bonis laicorum, si non sufficerent, condemnaret prædictos Ecclesiasticos ad contribuendum.

Restat modò respondere ad argumenta contraria. Ad primum dico, legem, *ad instructiones*, fuisse correctam per *Auth. Item nulla communitas. C. de Episc. & Cler.* vbi Ecclesiastici facti sunt immunes ab onere imposito, & imponendo. Ita Host. in *sum. de imm. Eccles. §. a quibus. ver. extraordinaria*, & alij. Ad secundum argumentum respondetur, bona semper adherere personæ ipsius Clerici, & idèd tunc dicitur persona perfectè, integrè, exempta, quando etiam eius bona exèpta sunt. Neque facit ad rem, quòd bona Clericorum sint temporalia, & quòd respiciūt Clericū, non vt Clericum, sed vt dominum temporalem, vel ciuem: quia ille non tantum exemptus est, vt Clericus; sed etiam vt ciuis, & simpliciter eius persona, & consequenter etiam ea, quæ illi accessoria sunt. Ita Suarez *contra Regem Anglia, lib. 3. c. 24. n. 11.* ex quo Gregor. de Valentia *tom. 4. disp. 9. q. 5. punct. 4.* ante illum dixerat, bona Clericorum esse Deo consecrata, ac eatenus vocari bona Dominica in *can. 40. Apost.* quare consentaneum est, vt sint libera. Et procedit etiā hæc ratio de bonis illis, quæ possident titulo tēporali, quando quidē ea etiā Clerici debent referre ad cultum diuinum, atque aded consecrare. Hæc Valentia. Vnde Belletus in *disq. cleric. tit. de except. bonor. Cleric.*

Cleric. p. 1. §. 5. n. 2. Martha de iurisd. p. 4. centur. 1. cas. 11. n. 24. & cas. 49. per tot. & cent. 2. cas. 101. cum aliis, communiter probant, bona patrimonialia Clericorum eodem privilegio gaudere, quo res Ecclesiarum. Vnde aduersus Doctores, quos citat Grass. vbi supra, supradicta bona sunt exempta ab onere vectigalium, vt patet in c. quanquam. de cens. in 6. & docent Theologi, vt Molin. tr. 2. disp. 670. num. 2. Molfes. in summa, tom. 2. tract. 12. cap. 22. num. 160. Azorius p. 3. lib. 5. cap. 19. q. 1. Lessius lib. 2. cap. 33. dub. 3. num. 19. Megala in p. 2. lib. 2. cap. 17. q. 6. num. 114. Salonius tom. 2. q. 78. art. 5. contr. 2. num. 2. Malder. in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 9. & alij communiter. Ex his omnibus colligitur, Ecclesiasticos, qui intrant in Parlamento, non teneri ad donatiuum, nisi sponte offerant: & in breui apostolico ita in specie determinatum est.

Vtrum Episcopi, & Ecclesiastici teneantur vocati accedere ad Parlamentum, ita vt contrauenientes possint expelli à Regno, tanquam inobedientes mandatis Regiis?

RESOLVT. XXIII.

Quod teneantur vocati accedere, loquens in specie de Parlamento tradidit Mastrius de Magist. tom. 2. lib. 5. c. 13. n. 36. & præter DD. quos ipse citat, tenet etiam hanc sententiam Oliban. de iur. fisici c. 10. n. 9. Sed difficultas est, an contrauenientes possint puniri, vt supra. Affirmatiuè respondet Bobadilla lib. 2. polit. c. 10. n. 66. vbi ait [Es de aduertit, que esta obediencia à los reales mandados, liga, y comprende tambien à los Obispos, y Prelados, y otras personas ecclesiasticas, quando se les manda comparecer, ò otras cosas permetidas, por cuya contumacia, y transgression pueden los dichos Ecclesiasticos ser hechados de los Reynos.] idem docuit Pereira de manu regia, c. 12. n. 12. Heuia in Curia Philippica, p. 1. §. 5. num. 35. Humada in l. 65. tit. 5. p. 1. in glos. 9. fol. mihi 17. col. 4. Cevallos tract. de cognit. per viam violentia. gl. 6. num. 65. Azeued. tom. 2. lib. 4. tit. 1. l. 4. n. 12. Cenedo in quest. canon. q. 45. num. 24. & alij penes ipsos; & Bobadilla vbi sup. c. 18. n. 62. Sed hanc sententiam nos in tract. de immun. ecclesiastica, Resol. 17. satis refutauimus, probantes, non posse Principes sæculares expellere Episcopos extra Regnum: ideò ad alia procedamus.

An, si donatiuum adhuc duraret per multos annos possit ex nunc, pro tunc, fieri alia noua prorogatio ad alios annos?

RESOLVT. XXIV.

Respondeo negatiuè, propter accidentia, quæ possunt reuenire tempore medio, quæ efficerent postea prorogationem donatiui iniustam: eorum enim est etiam habenda ratio, vt patet ex l. si quis domum §. idem querit. ff. locati. §. illud questum. vbi Glossa fin. instit. de rer. diuis. Bartol. in l. si idem. §. si vniam. num. 5. ff. de iurisd. omn. Iud. & in l. inter stipulantem. §. sacram num. 7. ff. de verb. oblig. Et ita in casu simili, de prorogatione cuiusdam donatiui, facienda in Regno Neapolitano: notauit Valenzuola conf. 99. punct. 3. num. 52.

Vtrum, si adsit iusta causa prebendi donatiuum, possint Proreges illud extorquere à Parlamentariis per vim, & metum?

RESOLVT. XXV.

Respondeo affirmatiuè cum Basilio Pontio Legionensi in tract. de impedim. matrimony, causa 31. q. 1. §. 11. vbi sic ait: [Hinc etiam consequenter infertur, concessionem vectigalium, aut noui tributi, quæ Comitibus coactis fieri solet, etiam si extorqueantur metu reuerentia, aut quouis alio graui, valere quidem in conscientia,
Anthoni Diana Pars I.

nec Principem obnoxium esse restitutioni: illa enim concessio non pertinet ad liberalem donationem, atque ideò nec exigit plenum voluntarium. Ea enim tributa Regi conceduntur, quò, & Regnum tueatur, & Regni hostes debellet, aliisque publicis necessitatibus subueniat, Vnde, neque etiam iure positiuo, est ea concessio irrita. Imò, si causæ, quæ ad exigendum tributum requiruntur, sint verè iustæ, & aliter illis necessitatibus commodè subueniri non possit, nec peccat Princeps vim inferendo Regnorum Procuratoribus: nec enim ea vis, aut metus iniustus esse potest, si causæ iustæ sunt exigendi tributa.] Hæc Pontius: quæ quidem vera sunt, sed attendant Proreges in tali casu, non solum, si adsit iusta causa exigendi donatiuum in ordine ad necessitatem Regis; sed etiam in ordine ad vires Regni: nam, *Hoc opus, hic labor est.*

An, si populares onus donatiui sufferre non possunt, teneantur Barones Regni ad contribuendum?

RESOLVT. XXVI.

Respondeo negatiuè, loquendo in rigore Iuris, cum ipsi alia onera sustineant, & teneantur ad seruitium militare: ideò, vt optime obseruat Valenzuola conf. 99. n. 63. suasionibus, & aliis suauibus mediis inducendi sunt ad contributionem in dicto casu, in quo quidem deberent contribuere, vt rectè notauit Sotus de inst. lib. 3. quest. 6. art. 7.

An sufficiat, vt ad donatiuum contribuendum concurrat maior pars congregatorum?

RESOLVT. XXVII.

Respondeo affirmatiuè: & ita docet noster Aponte in tract. de potest. Proregis. quem citat, & sequitur Valenzuola conf. 99. num. 62. Verum est, quòd in Parlamento huius Regni Siciliae, si non concurrat brachium ecclesiasticum, etiam si ex brachio Domaniali, & Militari maior pars concurrat, non sufficit, vt donatiuum Regi tribuatur; sed opus est brachium ecclesiasticum semper concurrere:

An Procuratores in Parlamento sedere debeant in loco, vbi eorum Barones sedere deberent, si in Parlamento adessent?

RESOLVT. XXVIII.

Respondeo negatiuè, cum Aponte decis. 12. n. 15. vbi Rex Marino Freccia determinat, quòd Procurator in Parlamento generali non debet in eodem loco sedere vbi Baro suus principalis sedere deberet, nec præcedentiam aliquam prætereendere potest in voce danda. Verum est, quòd inter Procuratores fit differentia, vt præcedant secundum qualitatem suorum principalium: & sic ait in casu simili fuisse determinatum à Consilio Collaterali in Parlamento factò Neapoli, ann. 1502. die 16. Nouemb. in quo Princeps Cariati comparuit, qui præcedit Principem Casertæ, tanquam antiquior: sed Princeps Casertæ erat Balius Principis Sulmonis, qui præcedit Principem Cariati: & tamen, licet Balius dicti Principis non præcessit; at sedem habuit post Principem Cariati.

An in Parlamento possint congregati tribuere aliqua donatiua Domino Proregi?

RESOLVT. XXIX.

Respondeo negatiuè, cum Mastrius de Magistrat. to. 2. lib. 5. cap. 15. n. 27. quia sunt expressè prohibita ex cap. Caroli 165. & litteris Regalibus sub die 20. Octobr. 1612. tempore regiminis Marchionis Villenæ, in hoc Siciliae Regno, & ego puto, quòd etiam si adesset licentia Regis; vt Parlamentarij possint offerre donatiuum aliquod Proregi; quòd non sufficeret maior pars ad concludendum dictum donatiuum; sed omnes concurrere deberent: quia maior pars

non potest præiudicare etiam vni ex his, quæ sunt communia singulorum: & quando efficitur alicui præiudicium in singulari, tunc omnium consensus requiritur, vt ex multis iuribus probat Mastrell. *vbi sup.* cui ego addo Azeued. *in addit. ad Cur. Pisan. lib. 2. c. 14.* Barbol. *in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 2. c. 6. n. 6.* Gom. *tom. 2. var. c. 3. n. 14.* Villagut *tract. de reb. Eccles. non ritè alien. lib. 1. p. 1. c. 101. n. 7. & 8. & c. 102. n. 7.* Et est dispar ratio de donatiuo, quod præbetur Sereniss. Regi, vbi sufficit maior pars: quia, vt in *prima Resol. firmauimus*, dicta donatiua nomine sunt voluntaria; sed reuerà necessariò debentur Regi, quod non procedit in donatiuis faciendis Domino Proregi; quia omninò sunt voluntaria; & idè omnes concurrere debent, quia de omnium agitur præiudicio.

Vtrum aliquis possit se subscribere determinationi factæ à maiori parte Comitiorum, licet ipse contrarium votum emisit?

RESOLVT. XXX.

Respondeo distinguendo: nam, vel opinio maioris partis habet rationes probabiles, licet pro minoris partis sententia adsint probabiliores; & in hoc casu puto minorem partem posse subscribere: nam in moralibus licitum est sequi opinionem probabilem, probabilioti relicta, etiam tutiori, vt docent septendecim Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *in Opere mor. tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 14.* quibus ego addo Martinez *in p. 2. tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 1.* Sanctarellum *var. resol. p. 1. q. 59. n. 4.* Granado *in p. 2. contr. 2. tract. 12. disp. 4. sect. 3. num. 23.* Becanum *in summa Theolog. p. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 15.* Salam. *de legib. q. 96. tract. 14. disp. 13. sect. 1. n. 5.* Lorcam *in p. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 1.* Villalobos *in summa, tract. 1. diff. 10. n. 2.* Bonacinam *de legib. disp. 2. q. 4. punct. 9. n. 4.* Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 13. c. 10. sect. 1.* Filliucium *in quest. mor. tom. 2. tract. 21. cap. 2. n. 128.* & alios. Quidquid in contrarium asserat ex neotericis Comitulus *in respons. mor. lib. 5. q. 15.* Et ratio est: quia ille, qui se subscribit sententiæ illorum, qui amplexati sunt opinionem probabilem, sequitur consilium prudentum hominum satis rationabiliter agentium: sed, qui prudenter agit, non peccat: ergo, &c. Deinde si teneremur probabiliorem, & tutiorem eligere, intolerabile onus esset, & maximis angeremur scrupulis in inuestiganda opinionum veritate, & probabilitate. Igitur, quando aliquis, seu minor pars Comitiorum se subscribit sententiæ à maiori parte determinatæ, non peccabit; etiamsi opinio maioris partis esset minùs tuta, & minùs probabilis.

Difficultas verò est, quando maior pars conclusit aperte rem iniustam in præiudicium Regni: & videtur prima facie etiam affirmatiuè respondendum, ex autoritate leg. quòd maior pars ad municipal. & aliud. §. refertur. ff. de regul. iur. vbi præcipitur, quòd totum id, quod fuit à maiori parte conclusum, firmum, & validum teneatur. At his non obstantibus, negatiuam sententiam omninò veram esse iudico. Dico igitur, se subscribentem sententiæ conclusæ à maiori parte Comitiorum, quæ euidenter apparet iniusta, peccare mortaliter. Ita communiter DD. quos citat, & sequitur Pat. Ioan. Maderiaga *in lib. de Senatu, c. 35. §. 4.* & ita dicitur *in Exod. 23* [Ne sequaris turbam ad faciendum malum; nec in iudicio, plurimorum acquiescas sententiæ, vt à vero deues.] Et ratio est: quia ita se subscribentes, essent participes executionis iniustæ sententiæ, & conclusionis, & approbarent rem malam, & iniustam, contrarium conscientia dictante.

Sed asserunt aliqui, hoc esse licitum duobus modis. [Firmare (ponam ipsa verba Maderiaga, *vbi supra*) conprotesto en el negocio, que no puede vno con seguridad de conciencia firmarlo absolutamente. El segundo es, quando despues de hauer firmado con los otros vna sententia iniqua, eseriua à parte en otro libro, que no consentio en la tal sententia, ò al reues, que hauiendo pri-

mero firmado, segundo el dictamen verdadero de su conciencia, se firma despues con los de mas otro libro, que se haga, porque salga la sententia en nombre de todos, para mostrar al mundo la falsidad destas traças, quiero que me respondan los mismos, que la inuentaron. Pregunto quando al Principe, que tiene puestas essas leyes en sus Senados, y Consejos, si vno de sus Oydores se firmase desta manera con protesto, ò contra firma, en vna conjuracion, que contra su Alteza se tratasse en el Senado, ternia por ventura por escusado al que tal firmase, se libraria este de culpa, y de nota de traydor con el protesto, ò con essa otra, contrafirma cierto no, si no que diria su Alteza muy bien, que antes hauia de dar la vida el Senador, que consentir, ò firmar semejante traycion. Pues porque sera esto verdad en los peccados, que se hazen contra el Principe, y no en los que se hazen contra dios. Por esto non permitan los Principes, que se haga fuerza à sus Oydores, para que se firmen contra sus conciencias, en sententia, que sea claramente iniusta; basta que se haga esto en los negocios dudosos, y opinables.] Hæc Maderiaga. Igitur non licebit alicui se subscribere iniustæ sententiæ aliorum, etiamsi protestetur, & faciat aliquem actum, & scripturam asserentem, se contrarium votum emisisse. Restat modò respondere ad argumentum *suprà* positum. Idè assero, illas leges approbare, quod factum est à maiori parte; non quia à maiori parte factum est; sed, quia præsumitur iustum, & melius, vt tradit Morla *in empir. iuris. tit. 12. q. 9. n. 8.* Vnde, quando rem à maiori parte conclusam aperte apparet esse iniustam, leges non illam approbant, sed reproband. Vide circa præsentem quæstionem Bimium *tom. 1. toto conf. 105.* Riccium *p. 3. decis. 277.* Valerum *in differentiis vtriusque fori, ver. suffragium, differ. 2.* & Zanard. *in discrect. Theol. p. 2. præcep. 4. c. 33. q. 10.*

Quàm benignè regnum Sicilia sit onerandum gabellis, & donatiuis, præ cæteris Regnis.

RESOLVT. XXXI.

Benignissimè quidem: nam hoc regnum fidelissimum non fuit bello, impensis, & industria ab inimicis, sicut cætera vindicatum; sed spontè, & voluntariè se Ser. Regi D. Petro in potestatem dedit, vt patet, & docet Valdesius *de dignit. Reg. Hisp. c. 17. n. 7. in fin.* Ergo non est, sicut cætera Regna, vectigalibus, & oneribus onerandum. Vide Caputum *in tract. de regimine Reipublic. c. 7. §. 27. n. 2.* Vnde ex his Vasquez *de restitu. c. 6. §. 3. dub. 1. n. 9.* loquens de aliquibus Regnis Hispaniarum vectigalibus oneratis, sic asserit: [Animaduertendum est, regna hæc labore, & industria Regum ab inimicis fidei in libertatem fuisse olim vindicata: propter quod maiorem eis tenemus gratiam rependere, quorum progenitores inimicos nostros profligarunt.] Ita ille. Quod de Regno Sicilia, vt dictum est, non potest dici.

Quinam Theologi, & quomodo consulendi sunt à Proregibus, & ab intransibus in Parlamento pro resolutione iustitiæ donatiui?

RESOLVT. XXXII.

Hanc quæstionem tetigit pulchrè Ioan. Merquez *in suo Guber. Christian. lib. 1. cap. 16. vbi sic asserit:* [Deuense procurat para materias semejantes, los mayores letrados de los Reynos, tambien seria razon buscar los mas libres de esperanças temporales, y los que de ninguna manera auian de ser oydos son vno hombres, que viuen de descubritarbitrios, con que entriquez can los Principes, y pedir mercedes por ellos: por que de ordinario suelen dar en medios, ò poco iustificados, ò impossibiles de reduzir à practica, ò demasiado menudos, y algunas vezes indecentes. propuesto el caso se dexaran los Theologos en toda libertad, y se les dara à entender, que el Principe dessea

dessea saber la verdad : aunque sea contra su provecho sin allegarles que otros Theologos han firmado en favor del Rey, y seria diligencia noble , que los Reyes hiziesen mercedes a los, que no se conforman en todo con su provecho , aun con mayor declaracion , que se le iustifican.] Hæc ille. Quæ utinam omnes Principes obseruarent. Et hæc dicta sufficiant circa materiam Parliamentorum. Faxit Deus, vt bono communi aliquando deferuatur.

TRACTATUS IV.

De Denunciationibus faciendis ex edicto DD. Inquisitorum, & in particulari ex sollicitatione facta in Confessione.

An, si quis sciat, aliquem commississe delictum in Edicto contentam, sed hoc non possit probare; teneatur in tali casu denunciare?

RESOLVT. I.

NEGATIVE respondet nouissimè ex Societate IESV Fagundez de *Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. cap. 3. num. 31.* excepto casu hæresis formalis. Et hanc sententiam absolutè docuerat antè ex eadem Societate Reginaldus in *praxi, tom. 2. lib. 24. c. 3. sect. 6. num. 50. & 57. vers. Aduerte tertio. & vers. Aduerte quinto.* ex nostra Religione Megala in *1. part. lib. 1. cap. 5. num. 21.* Idem docet Ioann. Andreas in *cap. nouiter. extrà, de iudiciis.* Gundisaluuus in *tom. 1. tract. p. 2. tract. de hæreticis, q. 10. n. 7.* Repertorium Inquisitorum *verb. Denunciatio, § generale tamen.* Decianus *tract. crim. tom. 1. lib. 5. c. 30. n. 4.* qui citat Speculatorum, & Glossam. Palatinus in *repet. cap. notab. 3. §. 26. num. 9.* Angelus verò, Felinus, & Nauarrus citantur à Triuisano, & Farinacio, *vbi infra.*

Et potest hæc opinio probari: quia, vt obseruat Lessius *lib. 2. c. 29. dub. 13. n. 111.* & alij, quando crimen non potest probari, apertè contra iustitiam peccatur, si reueletur: exponitur enim reus manifesto periculo infamiæ. Deinde, si authoritas vnius Doctoris classici reddit opinionem probabilem, vt ex multis probat Valentia *tom. 2. disput. 2. q. 12. punct. 4.* & Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 7.* hæc opinio, non alterum, sed multos, tam recentiores, quàm veteres habet patronos. Ergo, vt probabilis amplectenda videtur. Et ita hanc sententiam probabilitate non carere docet etiam Thomas à Iesu *lib. de visitat. Regul. tract. 1. c. 16. n. 3. in fin.* Neque obstat praxis Sanctiss. Inquisitionis, quam aliqui adducunt: nam, vt in simili casu docuit Fagundez *tract. 2. lib. 8. c. 8. n. 18.* & Granada in *pract. 2. contr. 7. tract. 3. par. 1. disp. 11. sect. 2. n. 15.* supradicta praxis fundatur in probabilitate contrariæ opinionis; non tamen tollit probabilitatem alterius. Ergo, &c.

At his minimè obstantibus, contrarium teneo: quia in casibus pertinentibus ad Tribunal S. Officij, denunciatio est facienda, etiamsi delator delictum probare non possit. Et ita tenet Barbosa *de potest. Episc. part. 3. alleg. 96. n. 51.* Peirinus in *privileg. Minim. tom. 2. Constit. 9. Pauli V. §. 2. n. 25.* Homobonus *de exam. eccles. p. 1. tract. 7. c. 2. q. 14. & par. 2. tract. 11. c. 4. q. 4. resolut. 4.* Zanardus in *director. Confess. p. 3. c. 31.* Naldus in *summa, verb. Hæresis, n. 6.* Zecchius *de cas. reseru. cas. 2. vers. Ampliatur.* Sanctarellus *de hæresi, c. 9. dub. vnic. n. 3. & 4.* Genuensis in *praxi, c. 23. n. 5.* Lazarius *de monit. sect. 2. q. 11. n. 22.* Bonacina *de cens. disp. 2. q. 6. punct. 1. n. 9.* Suarez *tract. de fide, disp. 20. sect. 4. n. 7.* Galletti in *margar. cas. conscient. verb. Hæreticus, §. 5.* Thomas à Iesu *vbi supra lib. de visit. Regul. tract. 11. c. 16. n. 4. & 10.* Portel. in *addit. ad dubia regul. verb. sollicitare foeminas, num. 19.* Cenedo *part. 2. collect. 101, n. 4.* Scaccia *de iudic. causarum.*

ciuil. & crim. lib. 1. cap. 56. num. 4. Farinacius *tract. de hæresi, q. 97. §. 2. n. 36.* Bartazolus in *addit. ad Bartazolus patrem, conf. 107. n. 12. vol. 1.* Triuisanus *lib. 2. de cl. §. 1. n. 5.* & nouissimè Ioseph de sancta Maria in *tribunali Religios. tract. 12. cap. 3. §. 5.* & alij penes ipsos.

Et ratio est: quia, licet denunciator de iure probare suam denunciationem teneatur *ex l. Diuus. & ex l. ab accusatore. ff. de Senatusconsult. Turpill.* hodie tamen de consuetudine contrarium seruatur, vt ex Salyceto, & Mariano Socino probat Emiricius in *Director. Inquisitor, part. 3. rubr. de secundo modo procedendi in causa fidei per denunciationem, num. 68.* quem sequitur nouissimè Farinacius *vbi supra, tract. de hæresi, q. 185. §. 5. num. 71.* & Scaccia *loc. citat. cap. 72. num. 4.* & ita decisum pluries fuisse, testatur Triuisanus *vbi supra.* & ita seruari in Supremo totius Christianæ Inquisitionis Tribunali asserit Farinacius. Et cum simplex denunciatio sufficiat ad inquirendum, vt notat Vmbertus in *ind. Inquis. verb. denunciatio, n. 3.* & Farinacius *q. 185. §. 5. n. 64.* licet denunciator probare non possit delictum; per illam tamen denunciationem, diligentia, & inquisitione Dominorum Inquisitorum, & forsan ex aliis reuelis, & denunciationibus probabitur. Vnde patet responsio ad argumentum contrariæ sententiæ.

An dicta denunciatio facienda sit sine prauia correctione fraterna?

RESOLVT. II.

Prima opinio, quam ego sequor, affirmat. Ita Sanctarellus in *tract. de hæresi, cap. 9. num. 5.* Sancius in *selectis disp. 11. num. 56.* Bouacina in *tract. var. disp. 6. punct. 3. n. 9.* Syluius in *2. 2. q. 33. art. 7. concl. 2.* Villalobos in *summ. p. 2. tract. 4. diff. 11. num. 3.* Suarez *tract. de fide, disp. 20. sect. 4. n. 11. & 12.* Azorius *part. 1. lib. 8. c. 19. q. 9.* Turrianus in *2. 2. tom. 1. disp. 58. dub. 3.* Henriquez *lib. 2. c. 24. n. 10. in glossa, litt. C.* Simanchas in *catol. instit. tit. 19. num. 11.* cum aliis. Quia duplex est denunciatio alia iudicialis; alia euangelica. Ante euangelicam, quæ intendit emendationem fratris conceditur, præmittendam esse correctionem; non autem ante iudicalem, quæ punitionem intendit. Sed talis est denunciatio, quæ in Tribunali Inquisitionis efficitur. Ergo ante ipsam non est necesse, vt correctio præmittatur. Vide etiam Lorcam in *2. 2. sect. 3. disp. 47. num. 23.* Coninch. *de fide, spe, & charitate, disp. 28. dub. 8. num. 151.* Bañez in *2. 2. q. 23. art. 8. ad 7. arg. & alios.*

Secunda opinio negat: & ita docet D. Thom. *2. 2. q. 35. art. 7.* quem postea sequuti sunt omnes discipuli huius Scholæ. Sotus *de iust. lib. 5. q. 5. art. 1.* Canus *de locis Theol. lib. 12. cap. 9.* Syluester *verb. correctio, q. 5.* Lopez in *Instruct. part. 4. c. 54.* Ledesma in *summa, tom. 2. tract. 4. c. 4. concl. 24. diff. 2. fol. mihi 138.* Ioan. de la Cruz *vbi infra.* Zanard. in *director. Confessor. p. 2. præcept. 1. c. 23. q. 13.* & alij. Idem docuerunt Caltrus *de Hæres. punit. lib. 2. cap. 25.* Toletus *lib. 5. cap. 57. num. 2.* Lazarius *tract. de blasphemia, quest. 12. n. 31.* Homobonus *tract. de cas. reseru. part. 2. cap. 1. & de exam. Eccles. part. 2. tract. 9. c. 13. q. 39.* Angelus *verb. denunciatio, quest. 2.* Rosella *verb. Inquisitio, num. 1.*

Sed audiamus aliquos in generali loquentes. Portel. in *dubis regul. verb. correctio fraterna, n. 1.* sic asserit: [Constat ex Euangelio, ante denunciationem in Inquisitione, præmittendam esse correctionem fraternam, quæ aded necessaria est, vt si sit spes, quod illa proficiet, & sufficiet, non est crimen denunciandum Prælato, etiamsi crimen ipsum sit contra communitatem, etiamsi sit hæresis.] Ita Portel. Reginaldus in *praxi, tom. 2. lib. 24. c. 3. sect. 6. num. 52.* Superior non potest præcipere, vt prætermissa correctione fraterna, reus occultus denunciatur, neque ei tale quid præcipienti obediendum est. Non ideò tamen damnandum est, quod ab Inquisitoribus fidei datur præceptum, statim nulla præmissa correctione denunciandi eum, quem constat Hæreticum esse: nam in crimine hæresis ordinariè

nolla est spes emendationis. Non est verò negandum, quòd si firmiter existimeretur quis Hæreticus per secretam admonitionem conuertendus, ac impediturus omnia mala, quæ ab eo timeri possunt, ipse debeat vti præmonitione.] Ita Reginaldus, cui addatur Repertorium Inquis. *verb. denunciator.* Gundifalvus *de Hæret. q. 10. num. 6.* Decianus *tom. 1. lib. 5. c. 30. n. 1. & seq.* Ioan. de la Cruz Dominicanus *in Director. conscient. p. 1. præcep. 5. q. 2. dub. 5. conclus. 2.* ita asserens: [Mulier sollicitata in Confessione non absoluitur, dum non denunciat Inquisitoribus sollicitantem: nisi esset spes, quòd iste secretè correctus emendabitur: quæ spes potest colligi ex qualitate corrigentis, & ex conditione corrigendi. Vnde, si mulier sollicitata scit alicuius idoneitatem ad illam correctionem, posset cum eo hoc intendere.] Ita Ioan. de la Cruz.

Idem docuit Fagundez *de præcept. Eccl. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 3.* vbi sic ait: [Antequàm fiat denunciatio à muliere sollicitata in Confessione, præmittenda est fraternalis correctio, si detur spes emendæ: quia præceptum correctionis est de iure naturali, & diuino: præceptum verò huius denunciationis est humanum; vnde non potest præualere aduersus præceptum iuris naturalis. Vt autem correctio fraternalis iudicetur non profutura, non satis est semel fieri, & non prodesse; sed oportet iterum atque iterum adhiberi, quoad iudicio prudentis speretur emenda.] Ita Fagund. & nouissimè Peirinus *in priuileg. Minimor. tom. 2. Const. 4. Greg. XV. §. 9. n. 26. & Const. 9. Paul. V. §. 2. n. 26. & 27.*

Tertia opinio distinguit, & ponit differentiam inter hæresim formalem, & alia crimina sapientia tantùm hæresim. In primo casu negat esse præmittendam correctionem fraternalis: in secundo illam admittit. Ita Fagundez docet, loquens de Hæretico formali *tract. 2. lib. 6. c. 4. n. 11.* qui tamen, vt paulò *suprà* vidimus, putauit, Confessarium sollicitantem in Confessione esse corrigendum. Idem docet Molfesius *in summa. tom. 1. tract. 7. c. 24. n. 25.* Ortiz *in summa. c. 21. n. 17.* Homobonus *de exam. Eccles. p. 1. tract. 7. cap. 6. q. 29.* & multi ex DD. citatis in secunda opinione. Sed circa præsentem questionem, præter citatos Doctores, vide etiam Aldrete *de Relig. discip. tuenda, lib. 1. cap. 5. §. 4. n. 28.* Nauarra *lib. 2. c. 4. n. 193.* Valentiam *tom. 4. disp. 3. q. 20. punct. 5. §. 1.* Filiucium *tom. 2. tract. 28. c. 8. num. 151.* & Onuphrium *Opusc. de sigillo, sect. 2. q. 2. dub. 4.*

Notandum est etiam, quòd in opinione supradictorum DD. asserentium esse præmittendam correctionem, posset quis petere, an si dubium sit utrùm correctio profutura sit, necne, in tali casu sit etiam præmittenda, vel potius facienda sit denunciatio. Aliqui apud Deltium *in disquis. mag. tom. 3. lib. 5. sect. 4. n. 6.* putant esse præmittendam correctionem: & hanc sententiam valdè æquam existimat Delrius, licet ipse, & meritò, contrarium sentiat.

An criminosi iam emendati sint vigore Ediçti denunciandi?

RESOLVT. III.

Affirmatiuè respondeo cum Sanctarello *in tractat. de heresi, c. 9. n. 11.* Sancio *in selectis, disp. 11. n. 52.* Bonacina *in tract. var. disp. 6. punct. 3. n. 9. & punct. 2. n. 3.* Azorio *part. 1. lib. 8. cap. 19. q. 9.* Suarez *tract. de fide, disp. 40. sect. 4. n. 13.* Salonio *2. 2. q. 68. art. 1. de Ediçtis Superiorum reg. 3.* Rojas *singul. 3. n. 33.* Paramo *de orig. Inquis. lib. 3. q. 8. n. 90.* & aliis, ex ratione *suprà* allata: quia, videlicet, denunciatio istorum tendit ad punitionem, & non ad correctionem.

Sed contrariam sententiam docet Sotus *lib. 3. quest. 5. art. 5.* Molfesius *in summa. tom. 1. tract. 7. c. 24. num. 21.* Genuensis *in praxi. c. 18. n. 6.* Naldus *in summa, verb. Accusare, n. 1.* Victorellus *in Notis ad Manuale Nauarri, c. 25. n. 33.* Finellius *tract. de cas. reseru. casu 2. num. 8. in fine.* Zarnardus *in director. Confessor. part. 3. c. 31.* Rodericus Acugna *in tract. de Confess. sollicit. q. 3. num. 15.* & ibi Freitas *num. 34.* Megala *in 1. part. lib. 1. c. 5. n. 26.* Portel. *in addition. ad du-*

bia regular. verb. sollicitare fœminas, num. 18. vbi sic ait: [Si fœmina sollicitata certò sciat, Confessorem esse pœnitentem, & moraliter intelligat, pœnitentiam illius de præterito esse veram; non tenebitur denunciare; quia finis denunciationis est emendatio proximi; cum verò fœmina intelligat, moraliter Confessorem esse emendatum, cessabit obligatio denunciationis; quia cessauit finis illius, qui erat emendatio proximi.] Ita Portel. Idem docet Peirinus *in priuileg. Ordin. Minimor. tom. 2. Const. 4. Greg. XV. §. 6. n. 31.* ita asserens: [Si mulieri sollicitatæ constet de emendatione sollicitantis, non tenetur denunciare: quia cum probauerimus, hoc peccatum fraternali correctionem admittere, si hæc profuit, vel sine hac peccatum est emendatum, non est, cur ad denunciandum procedatur.] Ita ille.

Sed in hac sententia difficultas est cognoscere, quando quis censeatur emendatus, vt quis non teneatur secundùm opinionem supradictorum DD. ex præcepto Ediçti denunciare. Felinus *in c. testimonium de testib.* Confessionem sacramentalem asserit, probare aliquem esse emendatum. Genuensis *in praxi, cap. 18. num. 6.* putat, quòd possit præsumi emendatio, si talis consequutus fuisset iubilæum. Homobonus *de exam. Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 7. quest. 33.* Freitas *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. quest. 8. num. 32.* Ricc. *p. 2. decis. 259. num. 14.* & alij asserunt, quòd qui per triennium benè vixerit, emendatus præsumitur. Aliqui verò putant, id arbitrio boni viri remittendum esse, qui, considerata qualitate personarum, totum iudicabit cum prudentia, & maturitate: quia difficile est cognoscere correctionem huiusmodi personatum. Et ita loquens etiam de Hæreticis notauit Freitas *vbi supr. q. 18. num. 39. in fine.*

Limitat tamen hanc sententiam Fagundez *tract. 2. lib. 6. c. 4. n. 17.* & alij, quoad Hæreticum formalem: quia semper dubitare possumus, an reuera sit emendatus: sunt enim Hæretici valdè subdoli, & conceptam hæresim retinere non valent, quin alios doceant. Et hoc notauit specialiter locum habere in casu hæresis formalis: nam in alijs casibus criminosi emendati non sunt denunciandi, sicut *suprà* corrigendos esse affirmauit.

Sed Genuensis *in praxi. c. 18. n. 6.* qui citat Locatum, & Megalam *in 1. p. lib. 1. c. 5. n. 26.* admittit supradictam limitationem, quoad Hæreticum, qui dogmatizando nocuisset Reipublicæ: nam in tali casu putant esse denunciandum, vt illi satisfaciatur: & sic etiam sentit Molfesius *in summa, tom. 1. tract. 7. cap. 24. num. 21.*

An filius teneatur denunciare patrem hæreticum.

RESOLVT. IV.

Prima opinio negat. Ita Alexander de Ales *p. 3. q. 23. memb. 4. art. 2. dub. ult.* Rojas *sing. 12. n. 2.* & ita intellige eundem *sing. 5. n. 29.* Idem docuit nouissimè Ricc. *par. 3. decis. 278. n. 8.* & vir doctus Ioan. Valerus *in diff. virius que fori. verb. heresis, differ. 1. num. 4.* vbi sic asserit: [Septimò, fallit in filio contra patrem, maximè si pater non inducibat filium ad hæresim. Idem videtur dicendum de vxore, marito, & fratre: sed contrarium in his tenet Rojas, quod verius credo, quoad fratrem.] Ita ille.

Secunda opinio, quam ego sequor, affirmat, & docet, filium teneri ad denunciandum patrem hæreticum: & ita præter Doctores, quos citat, & sequitur Farinacius *de heresi, qu. 197. §. 2. n. 40.* tenet hanc sententiam Suarez *tract. de fide, disp. 20. sect. 4. n. 21.* Azorius *p. 2. lib. 2. c. 1. quest. 13.* Comitulus *in resp. moral. lib. 4. quest. 8. n. 3.* Sanctarellus *in tr. de heresi, c. 9. n. 15.* Bonacina *in tract. var. disp. 6. punct. 2. num. 3.* Portel. *in dubiis regular. tom. 1. verb. correctio fratrum, n. 11.* Bonacina *de cens. disp. 2. q. 6. punct. 5. n. 1.* Lopez *in instruct. p. 1. cap. 54.*

Tertia opinio est media inter supradictas, vt docet Simanchas

Simanchas *lib. de cathol. instit. tit. 29. n. 4.* & Genuensis *in praxi, c. 18. n. 9.* & idè putat, tunc filium debere denunciare patrem Hæreticum, quando hæresis patris tendit in perniciem publicam, vt si pater dogmatizaret, & filium, aliòsque doceret, vel, quando filius interrogaretur à Iudice, tanquàm testis. At in hoc secundo casu putat Genuensis, non esse filios cogendos, si alij testes haberi possunt: cum enim sint personæ priuilegiatæ, in subsidium tantum cogendos esse constat. Et ita in Curia Archiepisc. Neapolitana practicum esse testatur: non enim coegerunt quandam filium aduersus patrem Hæreticum: & ita etiam docet Filiuc. *tom. 2. tract. 40. c. 8. n. 233.*

An vxor, & frater teneantur denunciare maritum, & fratrem Hæreticum?

RESOLVT. V.

DE vxore affirmatiuè respondeo cum Pegna *in direct. Inquis. p. 3. n. 111. comment. 160.* & Freitas *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. quest. 19. n. 16.*

Sed contrariu videtur docere Didacus Cantera *in quest. crim. rubr. de Hæreticis, vers. ex qua quidem glossa,* & post illum Riccius *part. 3. decis. 279. n. 8.* & Ioan. Valer. *in differ. vtriusque fori, verb. hæresis, n. 4.* hi enim, cum adducerent Rojas asserentem, vxorem, maritum, & fratrem teneri ad denunciandum sequuntur illum quoad fratrem tantum.

Verum est etiam, quòd hanc opinionem de obligatione fratris, ad denunciandum fratrem, vocant ipsi tantum veriore: ergo, secundum illos, contraria sententia videtur probabilis. Sed hoc ego non audeo dicere: & contrarium doceo cum Sanctarello *in tract. de hæresi, c. 9. n. 15.* & alijs. Et hæc dicta sint in ordine ad denunciationem in casu hæresis formalis: videamus modò in casu criminum, quæ sapiunt tantum hæresim.

An filius, vxor & frater teneantur denunciare patrem, maritum, vel fratrem perpetrantem crimina, extra hæresim formalem?

RESOLVT. VI.

DE cam, quid sentiunt alij. Lazarius *tract. de blasphemia, q. 12. n. 67.* sic asserit: [Vxor non tenetur denunciare maritum in blasphemias hæreticales protumpepere solitum, vel etiam hæreticalia committentem, vbi is sit homo furibundus, & facile posset eam malè tractare. Quinimò, etiam sublato dicto timore, si non reuelat, videtur excusanda ob arctissimam coniunctionem, quæ est inter eam, & virum.] Sic ille.

Sed magis amplè loquitur Homobonus *tract. de cas. reseru. p. 2. c. 1. fol. mibi 241.* [Aliqui asserunt, (ait ille,) filium teneri deferre patrem hæreticales blasphemias proferentem; fratrem pariter teneri denunciare alterum fratrem, & vxorem virum, cum hoc crimen meliùs per domesticos, quàm per alios probari possit. Hanc tamen sententiam in praxi non facile sequendam arbitror; tum, quia cognati, excepto hæresis crimine, ad hoc à iure non coguntur; tum etiam, quia pater, & filius, maritus, & vxor, & fratres inter se censentur vna, & eadem persona; & iuri naturali repugnat se ipsum prodere, [Sic Homobonus: quod etiam docuit *in exam. Eccles. p. 1. tract. 7. c. 7. q. 32.* At his non obstantibus, attentæ praxi, contrarium dicendum videtur.

An quis teneatur denunciare, si ex denunciatione timeat damnum notabile in vita, fama, & bonis externis?

RESOLVT. VII.

NEGatiuè respondet Sanctarellus *in tract. de hæresi, c. 9. n. 16.* qui citat Pegnam, & Scac. quibus ego addo

Homobonus *tr. de cas. reseru. p. 2. c. 1.* Peirinum *super priuilegia Minimorum, tom. 2. Constit. 4. Greg. XV. §. 9. n. 28.* & Fagundez *de Præcep. Eccl. tr. 2. lib. 4. c. 3. n. 31.* vbi asserit, denunciatores non teneri huiusmodi denunciations facere Inquisitoribus, cum probabili periculo mortis, infamiæ, aut grauis alicuius damni proprij, vel patris, aut matris, matiti, vxoris, fratrum, aut aliorum coniunctissimorum. Sed limitat hanc sententiam Genuensis *in praxi, c. 18. n. 8.* nisi Hæreticus dogmatizaret in magnum Reipublicæ damnum, animas seducendo, & corpora offendendo; vt, si occidat pueros; & similia faceret: tunc enim, asserit ille, succedit id quòd quilibet pro patria tenetur ponere vitam.

Idè ex hac opinione infert Portel. *in addit. ad dubia regul. verb. sollicitare faminas, n. 21.* quòd si aliqua mulier fuit sollicitata à Confessario, vel Monialis, vel alia non potens adire Inquisitores, absque infamia satisfaciet denunciando per epistolam missam ad Inquisitorem, tradendo epistolam familiari alicui S. Officij; vel stet consilio Confessarij: nam ita faciens facit, quantum in se est. Lazarius verò, cum *in tract. de blasphem. q. 12. n. 64.* hanc sententiam rationibus, & autoritatibus comprobaret, post multa sic asserit: [Dicebam olim, virginem quandam ex honestis parentibus, cuiusdam domicellæ ancillam, quæ seruum eiusdem domus frequenter blasphemias, etiam hæreticales, proferentem audierat, non debere accedere ad Sanctæ Inquisitionis Officium, ad illum denunciandum; graue enim damnum posset sibi probabiliter timere in fama, & honore euenturum; quando quidem eam videntes, ad dictum Tribunal accedere, facile suspicari possent, eam de aliquo delicto inquisitam fore. Igitur in tali casu potest, imò, tenetur, (quod facere possunt Moniales) aut suo chirographo, si scribendi esset perita, denunciare, & attestari de tali blasphematore per certum hominem ad Inquisitorem missum, vel Confessario blasphematorem indicare.] Ita Lazarius. Et hanc sententiam probat Episcopus Acugna, qui fuit prius Inquisitor *tract. de Confess. sollicit. qu. 19. per tot.* & Molfesius *in summa, tom. 1. tract. 7. cap. 24. n. 24.* cum Homobono *de exam. Eccles. p. 1. tract. 7. c. 7. q. 32.*

Hinc Pegna *in direct. Inquis. p. 2. q. 53. comment. 78.* cum Sigismundo Scaccia *de iudic. caus. crim. & her. cap. 56. n. 24. in fine,* & Farinacio *de hæresi, q. 197. n. 53.* excusant vxorem non denunciantem maritum Hæreticum, timentem ab eo malè tractari, aut interire. Et sic Hæreticus abiurans apud Inquisitores, si iterum delatus, quòd nonnullos complices in suo examine subticuerit, respondeat, se hoc fecisse, quia ab ipsis complicitibus, qui ditiores, & potentiores erant, sibi valdè timuit; non est indistinctè puniendus, & Curia seculari tradendus, tanquàm diminutus; sed mitiùs damnandus, vt obseruauit Freit. *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. q. 19. n. 15.*

Sed his non obstantibus, docet Bonacina *diff. 6. punct. 2. n. 6.* quòd hæc doctrina non probatur ab omnibus: & ait Freitas *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. q. 10. n. 15. in fin.* quòd, attentæ practica, contraria sententia amplectenda esse videtur, maximè in casu hæresis formalis. Vide etiam Rojas *sing. 3. n. 22. seu 30. vers. 7. ampliatur.*

Vtrum quis teneatur denunciare seipsum?

RESOLVT. VIII.

NEGatiuè respondent Doctores *infra* citandi: quia nemo tenetur prodere se, vt habetur *in cap. aliquando, de pæn. dist. 1.* & ita docet Sanctarellus *in tr. de hæresi, c. 11. dub. unico, n. 19.* qui citat Pegnam, Simancham, & Suarez, quibus ego addo Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 1. c. 19. §. 5. n. 5.* & *p. 4. c. 6. n. 5. §. 1.* Riccius *part. 5. decis. 278. n. 1.* Homobonus *in exam. Eccles. p. 2. tract. 11. c. 4. q. 4.* Ioan. Valerum *in different. vtriusque fori, verb. hæresi, diff. 1. n. 4.* Rodericum Acugna *in tract. de Confess. sollicit. q. 10. n. 4.* & *quest. 21. n. 2.* & ibi Freitas *in addit. n. 13. & 21.* Lorich.

in thes. Theol. tom. 1. verb. denunciatio, n. 3. Portell. in addit. ad dubia regul. verb. sollicitare fœminas, n. 15. Zanardum in direct. Confess. p. 3. in fin. Molfesum in sum. tom. 1. tract. 7. c. 24. n. 24. Megalam in 1. part. lib. 1. c. 5. n. 30. & Zerolam in praxi Episc. p. 1. verb. hæresis, q. 35.

Aliqui tamen ex supradictis DD. limitant hanc sententiam in casu, quo pro bono communi quis teneretur vitam propriam ponere: & idè annis elapsis in quadam nostræ Italiæ nobilissima ciuitate, doctissimi Theologi obligauerunt denunciare quendam Hæreticum dogmatizantem, & docentem alios hæresim, quanuis ipsi denunciante fuerint discipuli eiusdem Hæretici, & sic complices delicti. In cæteris casibus criminosi ex Ediçto Inquisitorum secundum mentem horum Doctorem, non tenentur prodere seipos: sed asserunt aliqui, quòd debent absolui à Confessario per Cruciatam, vel per Regularium priuilegia. Sed nos de hoc alibi. Ex ista quaestione sequitur alia, scilicet,

An saltem dicti criminosi teneantur denunciare complices?

R E S O L V T. IX.

R Espondent aliqui negatiuè: quia, sicut aliquis non tenetur denunciare seipsum; ita neque complices: nam, moraliter loquendo, non potest quis manifestare socios, quin manifestet seipsum: nam, si v.g. Petrus denunciaret Paulum complicem; postea Paulus interrogatus, vt reus, tenebitur denunciare Petrum. Ergo Petrus denunciatus Paulum virtualiter denunciat seipsum. Et ita docet Suarez *tract. de fide, disp. 10. sect. 4. n. 18.* qui citat Pegnam, & Simancham. Idem docet Megala *in 1. p. lib. 1. c. 5. n. 30.* & nouissimè doctus Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. denunciatio, num. 10.* [Complicem delicti nunquam tenetur quis denunciare, ex vi Ediçti, in quacunque materia fuerit complex. Vnde potest colligi, quòd si fœmina fuit sollicitata ab aliquo Confessore in Sacramento Confessionis, & ipsa ibi consentit cum illo in actibus turpibus, talis fœmina non tenetur denunciare de illo Confessore.] Ita ille. Et *verb. sollicitare fœminas, n. 15.* sic etiam asserit: [Si fœmina intra Confessionem sollicitata consentit, non tenetur denunciare de Confessore. Probatur ex dicto communi Doctorem, quòd socius criminis, vel complex, non tenetur denunciare de socio delinquente cum periculo suæ infamiae: non enim tenetur prodere se. At ista fœmina; denunciatus de tali Confessore, exponit periculo suam famam: poterit enim Confessarius in Tribunali fateri, se actus inhonestos cum illa habuisse, illa non repugnante: quod foret fœminam prodere se. Ergo, &c. Limitant verò hanc sententiam in casu hæresis; eo modo tamen, vt *superiore quaestione* dictum est.

Notandum est tamen, his non obstantibus, aliquos Doctores asserere, fœminam consentientem sollicitationi factæ in Confessione, teneri Confessarium sollicitantem denunciare, etiam si illa sit delicti complex. Ita Acugna *in tract. de Confess. sollicit. q. 10. n. 10.* Bonacina *in tract. var. disp. 6. punct. 3. n. 10.* Peirinus *in priuileg. Minimor. tom. 2. Constit. 4. Greg. XV. § 3. n. 11.* Sanctarellus *tract. de hæresi, c. 44. dub. vnic. n. 12.* & alij. Non tamen tenetur proprium consensum manifestare: nec potest super hoc ab Episcopo vel Inquisitore interrogari. Et in casu, quo pœnitens, qui consentit, vellet consensum manifestare, non debet scribi in Actis, tanquam res non spectans ad Tribunal Inquisitionis. Ita Peirinus, & alij, *ubi supra.*

An, quando Ediçtum fundatur in præsumptione; & ego scio præsumptionem in tali casu deficere; teneatur ad denunciandum?

R E S O L V T. X.

N Egatiuè respondet Riccius *p. 3. decis. 278. n. 6.* & ante illum Ioan. Valerus *in different. viriusque, fori, verb.*

hæresis, differ. 1. n. 4. vbi agens de denunciationibus faciendis, vel non faciendis ex Ediçto Dominorum Inquisitorum, sic asserit: [Quintò fallit in his, in quibus Ediçtum se fundat in præsumptione, vt in Chiromanticis, Necromanticis, & aliis, qui ex inspectione rimularum, vel linearum manuum, aliqua prædicunt: si enim aliàs ego certè scio, non habere tales pactum vllum cum Dæmone, non teneor denunciare: nam motus Sixti V. circa hoc editus, fundatur in præsumptione: in dubio autem tenetur quis denunciare.] Ita Valerus. Quòd autem lex fundata in præsumptione non obliget si præsumptio cessat, probat ex multis Homobonus *in exam. Eccles. p. 1. tr. 5. c. 8. q. 53.* & probabilem hanc sententiam vocat Becanus *in summa Theol. p. 2. tract. 3. c. 6. concl. 4. n. 5.* & alij.

At his minimè suffragantibus, contrariam sententiam docet Freitas *in addit. ad tract. Episcopi Acugna de Confess. sollicit. q. 21. n. 26.* vbi asserit, iudicium illud discernendi circa suspicionem de fide, quæ resultat supposita Pontificis, vel alicuius Ediçti præsumptione, non competere Confessariis, vel aliis; sed Inquisitoribus. Vnde, licet Bulla Gregor. XV. fundetur in præsumptione, vt patet in illis verbis: *Nos in animum inducere nequeunt.* sequitur, iudicium discernendi circa suspicionem de fide Confessarij sollicitantis, non competere, nisi inquisitoribus. Et hæc (Deus scit, cum quanto labore collecta) satis sufficient, circa obligationem denunciandi ex vi Ediçti Dominorum Inquisitorum, ex quibus Confessarij infinitos casus in praxi quotidie extricare poterunt. Nunc verò deueniendum est ad aliquas dubitationes elucidandas, circa denunciationses faciendas, ex sollicitatione facta in confessione, ex vigore Bullarum Clementis VIII. Pauli V. & nouissimè Greg. XV. idè quaeritur.

An, si Confessarius à fœmina sollicitatus consentiat ad actus turpes, & sermones inhonestos, sit ab aliis qui hoc sciunt, denunciandus?

R E S O L V T. XI.

A ffirmatiuam sententiam docere Graffium *tom. 1. lib. 5. cons. 7. n. 8. de pœn.* notauit Freitas *in addit. ad tract. de Confess. sollicit. q. 9. n. 8.* Sed Graffius in illo loco nihil de hoc. Idè negatiuè respondet Episcopus Roder. Acugna *in dict. tract. de Confess. sollicit. q. 11. per totam,* & ibi Freitas *n. 24.* Hanc etiã sententiã docuit Portell. *in addit. ad dubia regul. verb. sollicitare fœminas, n. 10.* Et ita respondisse Suarez, testatur Acugna, *ubi supra.* Et ratio est: quia sollicitatio supponit preces, & postulationes prærequisitas: & idè Pontifices vtuntur his verbis, *allicere,* vel *prouocare.* Sed Confessor prius sollicitatus non rogat, non allicit, non prouocat. Ergo non est denunciandus.

Sed hæc opinio erat probabilis, imò vera, ante Constitutionem Gregor. XV. nunc autem difficultatem habet: nam in dicta Bulla Summus Pontifex asserit, [esse denunciandos illos Confessarios, qui (hæc sunt verba Bullæ) pœnitentes sollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, siue tractatus habuerint.] Vbi vides, quòd Summus Pontifex, non solum simpliciter, vt fecerant antea Clemens VIII. & Paulus V. vtitur verbo sollicitandi, & prouocandi; sed addit illa verba: *Aut cum eis,* &c. Sed Confessarius in nostro casu, licet prius à fœmina fuerit sollicitatus; tamen illicitos, & inhonestos sermones cum illa in Confessione habet. Ergo, vigore dictæ Constitutionis, est denunciandus.

Non reticebo tamen, Sanctarellum, virum doctum, *in tract. de hæresi, c. 46. n. 2.* docere, etiam post Bullam Gregor. XV. non esse denunciandum Confessarium, qui à muliere sollicitatus, eius libidini consentit. Idem etiam docet Sancius *in selectis, disp. 11. n. 25. & 26.* Peirinus *ubi infra, §. 3. n. 10.* Homobonus *de exam. Eccles. tom. 2. tract. 11. c. 12. q. 26.* & Bonacina *in tract. variar. disp. 6. punct. 3. n. 17.* Vnde

Vnde hæc opinio probabilis, & tuta etiam mihi videtur. Et verba Bullæ Greg. X V. *superius* adducta, posset aliquis intelligere, non de Confessario consentiente sollicitationi pœnitentis; sed de Confessario de rebus turpibus in confessionario cum aliqua muliere confabulante, absque sollicitatione ad aliquid inhonestum perpetrandum. Et ita docet Peirinus in *privileg. Minim. tom. 2. constit. 4. Gregor. XV. §. 2. num. 2.*

An Confessarius, qui sollicitavit adolescentem in Confessione, sit denunciandus?

RESOLVT. XII.

Olim negatiuam sententiam sustinebam. cū Aloysio Bariola in *Floribus Inquis. fol. 227. Portell. in addit. ad dub. regul. verb. sollicitare feminas.* quā etiā nouissimè docuit Fagundez, Societatis I E S V, *tr. 2. lib. 4. c. 3. n. 31.* licet contrarium asserat Giptius *tract. de cas. reseru. c. 14. n. 4.* Coriolanus *tract. de cas. reseru. p. 1. sect. 2. art. 22. n. 3.* Riccius in *praxi p. 3. resol. 66. n. 3.* Rodericus Acugna in *tract. de Confess. sollicit. q. 5. per tot.* Rodriquez *qq. regul. tom. 2. q. 27. art. 3.* Cherubinus in *Compen. Bullarum part. 2. Constit. 31. Pij IV. schol. 2. Molfes. in summa, tom. 1. tract. 7. c. 24. n. 34.* Megala in *1. p. lib. 1. c. 5. n. 32.* Quaranta in *summa Bullarum, verb. Confessio.* Scottia in *Bulla Pontif. epist. 77. theor. 297.* & alij.

Et ratio erat: quia lex pœnalis non est extendenda, etiamsi militer in alio casu eadem ratio: sed Pontifices loquebantur aduersus Confessarios sollicitantes fœminas: ergo Bulla non erit extendenda ad sollicitantes pueros. Et aducebam ad confirmationem huius sententiæ *Clementinam unicam, de consang. & affin.* vbi excommunicantur Moniales professe, cuiusque nubentes, & accipientes illas in vxores; & excommunicantur etiam professi ineuntes matrimonium: & tamen, si aliqua fœmina sæcularis initet matrimonium cum professo, non incurreret in excommunicationem, sicut incideret vit ineundo matrimonium cum Moniali, vt notauit Card. Ancharanus, & Bonifacius hic. D. Antoninus *p. 3. tit. 24. cap. 34.* Caietanus in *summa verb. excommunicatio, cap. 4.* cum Sanch. *de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 48. n. 2.* Sed, quia textus loquitur de masculis, non extenditur ad fœminas: ita & in casu nostro, cū textus loquatur de fœminis, non est extendendus ad masculos. Sic etiam in Concilio Tridentino *sess. 25. de Regul. cap. 8.* excommunicantur omnes, qui cogunt mulieres ad ingrediendum Monasterium: & tamen Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 4. c. 4. num. 3.* cum Suarez, & Bannez, sub nomine mulierum non includit viros. Ergo & in nostra Constitutione, sub nomine fœminarum non includantur masculi.

Ideò, vt dixi, probabiliter hanc sententiam olim sustinebam, ad quam etiam inclinabat Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. q. 10. n. 96.* sed hodie ex Constitutione Greg. X V. cessat omnis dubitatio: quia ibi Pontifex decernit, etiam sollicitantes viros esse denunciandos. in illis verbis: *Qui personas quæcunque ille sint.* & ita in terminis dictæ Constitutionis docet nouissimè noster Naldus in *addit. ad summam, verb. Confessio, n. 31.* Peirinus in *privileg. Minim. tom. 2. Constit. 4. Greg. XV. §. 5. n. 14.* Venerus in *exam. Episc. lib. 5. cap. 17. n. 19.* & Bellocchius *de cas. reseru. part. 2. q. 7. num. 18. & quest. 10. num. 51.*

An Confessarius, qui in confessionario, vel in alio loco, sub pretextu Confessionis, non tamen Confessionis sequuta, sollicitavit feminam, sit denunciandus?

RESOLVT. XIII.

Negatiuè respondet Portell. in *addit. ad dubia regul. verb. sollicitare feminas, n. 12.* quia non sollicitauit in Sacramento, siue intra Sacramentum; & lex pœnalis, vt

suprà diximus, non est extendenda ad casum non expressum, vt multi asserunt apud Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 10. disp. 4. n. 23.* & Rodriquez *qq. regul. tom. 1. q. 47. art. 1.* & idè in casibus reseruatis, vt pote pœnalibus, strictam esse faciendam interpretationem, in praxi semper docui, cum Homobono de Bonis *de cas. reseru. part. 1. cap. 2.* Chapeuilla *de cas. reseru. c. 6. q. 1.* Coriolano *de cas. reseru. p. 1. sect. 1. art. 5. num. 4.* Naldo in *summa, verb. casus, num. 3.* Bonacina *de matrim. disp. 4. punct. 11. num. 5. & de Sacrament. disp. 5. quest. 7. punct. 5. §. 3. num. 1.* Reginaldo in *praxi, to. 1. cap. 11. lib. 1. sect. 1. num. 127.* vnde asserit Floronus *de cas. reseru. part. 2. cas. 7. num. 6.* Summa Corona *part. 2. cap. 2. num. 16.* Bonacina *vbi supr. de matr.* & alij probabiliter, concubitum cum fœmina in vase præpostero non esse casum reseruatum nefandi: quia non est propriè sodomia; & cū simus in pœnalibus, lex non est extendenda: & idè notauit Azorius *p. 3. lib. 3. c. 19. q. 3.* non incurrere in pœnas Extrauag. Pij V. Clericum cognoscentem fœminam in vase non debito.

Sed his minimè suffragantibus, hodie hæc opinio non est tenenda: quia, vt notat Scottia in *Bull. Pont. epist. 77. theor. 197.* Venerus in *exam. Episc. lib. 5. c. 17. n. 9.* & Bellocchius *de cas. reseru. p. 2. q. 9. n. 51.* Gregor. X V. in sua Bulla declarauit, dictum Sacerdotem esse denunciandum in illis verbis: *Qui pretextu Confessionis feminam sollicitauerint.* & ita habent Ediçta Dominorum Inquisitorum. Et hoc etiam ante dictam Bullam docuerat Rodericus Acugna in *tract. de Confess. sollicit. q. 15. per tot.*

An Confessarius, qui ante, vel paulò post Confessionem feminam sollicitauit, sit denunciandus?

RESOLVT. XIV.

Negatiuam sententiam docet, ex Societate I E S V, Fagundez *de præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31.* & ante illum Portell. in *addit. ad dubia regul. verb. sollicitare feminas, num. 6.* quia in Bullis pontificiis Clem. VIII. & Pauli V. erant illa verba: *In actu audiendi Confessiones, & dum eorum audiunt Confessiones.* Ergo pœna imposita crimini facti in Sacramento, non est extendenda ad crimen factum propè, vel paulò post Sacramentum: quia lex pœnalis, vt *suprà* diximus, non est extendenda.

Hæc opinio erat probabilis, licet contrarium doceat Bariola in *Flor. Inquis. fol. 226.* Scottia in *Bull. Pont. epist. 77. theor. 197.* Ortiz in *summa, cap. 24. n. 11.* Llamas in *summa, part. 3. c. 8. §. 15.* Giptius *tract. de cas. reseru. c. 14. n. 3.* Coriolanus *de cas. reseru. part. 2. cas. 9. in fin.* Megala in *1. p. lib. 1. c. 5. n. 32.* Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 9. dub. 36. n. 20.* Bonacina *de matrim. quest. 4. punct. 16. propos. 5. num. 7.* Riccius in *praxi part. 1. resol. 240. n. 2.* Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. quest. 10. n. 44.* Rodriquez in *qq. regul. tom. 2. q. 27. art. 2. & 3.* Cherubinus in *Compend. Bullarum, tom. 2. Constit. 31. Pij IV. schol. 1.* Genuesis in *praxi, cap. 76. num. 2.* Henriq. in *summa, lib. 6. cap. 17. n. 4. in Glossa, litera L.* Molfesius in *summa, tom. 1. tract. 7. cap. 24. num. 31.* Homobonus *de exam. Eccles. part. 1. tract. 7. c. 6. q. 29.* & alij: quia paria sunt, aliquid fieri in actu Confessionis, vt paulò antè, seu post, vt habetur in *Gloss. l. Pomponiu, §. raro. ff. de officio Proconf.* & per ea, quæ adducit Tiraquellus *de retract. conuen. p. 2. §. 1. gloss. 4. & 5. num. 25.*

Sed hodie per Bullam Gregorij X V. cessauit hæc questio: nam ibi clarè statuit, esse tales Confessarios denunciandos, in illis verbis Bullæ: *In actu sacramentalis Confessionis, siue ante, vel post immediatè.* His tamen non obstantibus, est reicienda, tanquam falsa, opinio illa Nauarri, quam adducit Paramus, *vbi supr.* dicentis, posse Inquisitores animaduertere aduersus Confessarium, post longum tempus, extra Confessionem fœminam sollicitantem. Vnde rectè notauit Rodericus Acugna *tract. de Confess. sollicit. q. 5. n. 15.* Confessarium non esse denunciandum,

dum, qui pœnitentem litteris amatoris, lenonibus, & internunciis sollicitat; neque, vt notat Molfesius *in summa*, tom. 1. tract. 7. cap. 24. n. 32. sic accederet post auditam Confessionem, ad domum mulieris, & ibi illam sollicitaret: quod etiam docet Scortia *in Bull. Pont. epit. 77. theor. 197.*

An, si laicus, vel Clericus occultè ponat se in loco Confessionibus deputato, & inter Confessionem fœmina illam ibi sollicitet, sit denunciandus?

RESOLVT. XV.

Negatiuè respondet Portel. *ubi sup. in addit. ad dubia. regul. verb. sollicitare fœminas, n. 14.* quia Clem. VIII & Paulus V. loquentes de audienda Confessione sacramentali, loqui videntur iuxta communem acceptionem de Confessione vera, valida, & ordinaria.

Sed per Constitutionem Gregor. XV. Confessarij incidunt in pœnas Bullæ, non solum sollicitantes in Confessione, sed prætextu Confessionis. Ergo non est opus, vt adsit vera, & ordinaria Confessio sacramentalis, sed sufficit solus prætextus. Sed his non obstantibus, sub censura tamen, puto, supradictos non esse denunciandos, ex vigore Bullæ: quia omnes Pontifices, Clem. VIII. Paulus V. & etiam Gregor. XV. imponunt pœnas contra Sacerdotes sollicitantes: ergo non videntur comprehendere laicum, & Clericum: quia, vt diximus *suprà*, verba pœnalia non sunt extendenda ad similes casus. Et ita Doctores, quos *suprà* vidimus, probabiliter exalabant à denunciatione, si Confessarius sollicitaret puerum: quia Pontifices loquebantur de Sacerdotibus sollicitantibus fœminas. Et ita etiam docuit ante me Sanctarellus *de heresi, c. 46. dub. vnico, n. 9.* Acugna *tract. de Confess. sollicit. qu. 13. n. 9.* quicquid in contrarium asserat Giptius *de cas. reseru. c. 14. n. 6.* Sed, an supradicti sint ex alio capite Inquisitoribus denunciandi, dicam *in sequenti Resolutione.*

An dictus laicus, vel Clericus, saltem quia simulauit se Sacerdotem esse, si sollicitauerit fœminam in Confessione, non tamen illam absoluendo, sit Inquisitoribus denunciandus?

RESOLVT. XVI.

Negatiuam sententiam docet Rodriquez *in qq. regul. tom. 2. quæst. 28. artic. 2.* & nouissimè *in summa, tom. 2. ca. 83. n. 3.* vbi sic asserit: [El que no siendo Presbytero confiessa, los Inquisidores le pueden castigar, si absoluiere al penitente, porque si solamente le oye de Confession, y no le absolue, no puede ser castigado dellos, si no del Ordinario, attento que quando Gregor. XIII. comete esta authoridad à los Inquisidores, dize las siguientes palabras: *Qua procedant contra eos, qui non sunt Presbyteri, si Confessiones audiant, & absolutionem impertiantur.* Y la razon lo dicta porque solamente oyen de Confession, y no quieren absoluer, y a tienen respeto al Sacramento, pues no lo quieren administrar, y assi no se presume contra ellos, que sentien mal de la fe, por la qual presumpcion la Sede apostolica comete este caso à los Inquisidores.] Ita Rodriquez, & post hæc scripta inueni etiam hanc sententiam docere Ioannem Sancium *in Selectis, disp. 11. n. 36.*

An sit denunciandus Sacerdos, qui non habens facultatem audiendi Confessiones ab Ordinario, sollicitat fœminam in Confessione, fingens se habere talem potestatem?

RESOLVT. XVII.

Negatiuam sententiam docuit Portell. *in addit. ad dubia regularia, verb. sollicitare fœminas, n. 13.* quia in tali casu non adest Confessio vera, & sacramentalis: & pœna

imposita alicui actui non incurritur ab illo, qui fecit illum actum, si actus fuit nullus.

Sed contrariam sententiam docet Acugna *tract. de Confess. sollicit. q. 14. n. 4.* quam hodie stante Bulla Gregorij XV. amplectendam esse puto: nam, vt sapiùs *suprà* diximus, in dicta Constitutione non solum Pontifex vult esse denunciandos Confessarios sollicitantes in Confessione; sed prætextu Confessionis, siue extra occasionem Confessionis in Confessario. Et ita docet post Bullam Gregor. XV. Ioannes Sancius *in Selectis, disp. 11. n. 39.* etiam si mala fides Confessarij, & pœnitentis interueniat: quia vterque cognoscit, Confessionem inualidam esse, & ob id intendere nequeunt Sacramentum conficere: nam in tali casu Sacerdos ille denunciandus esset.

An, si fœmina, sine vllò ordine ad Confessionem, loquatur cum Confessario de negociis in Confessionario, & interim ab ipso sollicitetur, an sit dictus Confessor denunciandus?

RESOLVT. XVIII.

Negatiuè respondet Giptius *de cas. reseru. c. 14. n. 7.* & Episcopus Acugna *in tract. de Confess. sollicit. q. 14. n. 11.* vbi sic ait: [Quando, non Confessionis, sed cuiusvis rei prætextu venit mulier ad Confessionarium, publicè in Ecclesia aliarum fœminarum peccata audientem, licet tunc venientem sollicitet, non idcirco pœnas incurrit, quia, etsi prouocet in confessionarij loco non tamen pœnitentem prouocat, sed aliam longè diuersam.] Hæc ille, qui loquitur in terminis Bullæ Pauli V.

Nunc verò per Constitutionem Gregorij aliter dicendum est, & dictum Confessionarium denunciandum, vt apparet in illis verbis Bullæ: *Sive extra occasionem Confessionis*, in quibus clarè Summus Pontifex determinat, Confessionarium esse denunciandum, etiam si extra Confessionem in confessionario fœminam sollicitet.

An Confessarius, qui in confessione vrget pœnitentem de prostituenda sibi, vel aliis filia, consanguinea, amica, &c. sit denunciandus?

RESOLVT. XIX.

Aliqui negatiuè olim respondebant: quia illa sola sollicitatio ex decreto Pauli V. videtur prohibita, quæ efficitur pœnitenti à Confessario ad turpitudinem inter vtrumque exercendam. Sed Confessarius in nostro casu non sollicitat pœnitentem; sed lenonem, & turpem intercessorem. Ergo talis sollicitatio non prohibetur in Bulla. Et hanc opinionem probabilem putauit Acugna *tract. de Confess. sollicit. q. 17. n. 9.* vbi contrariam sententiam, quam ipse meritò amplectitur, vocat tantum probabiliorem.

Sed hodie, vigore Bullæ Gregorij XV. omninò talis Confessarius est denunciandus, quod patet ex illis verbis: *Ad inhonestam, siue inter se, siue cum aliis perpetranda.* Et ita in terminis Bullæ Gregor. XV. determinauit nouissimè Nald. *in addit. ad summ. verb. Confessio, n. 31.* Bonac. *in tract. disp. 6. punct. 3. n. 19.* Sanch. *in Select. disp. 11. n. 43. & 44.* & Sanctarellus *de heresi, c. 44. dub. vnico, n. 19.* Et hanc sententiam, etiam ante dictam Constitutionem Gregorianam, tenendam esse respondit, de hoc interrogatus, P. Suarez, vt testatur Acugna *ubi suprà n. 12.*

An Confessarius sollicitans fœminam, non ad turpia, & inhonestam, sed ad alia peccata sit denunciandus?

RESOLVT. XX.

Videtur prima facie respondendum affirmatiuè: nam Gregor. XV. prohibet Confessarijs, vt non habeant cum

cum pœnitentibus in Confessione, non solum sermones inhonestos, sed etiam illicitos: sed Confessarius sollicitans pœnitentem ad aliquod peccatum, licet non carnale, habet cum illa sermones illicitos: ergo erit denunciandus. Et ante hanc Constitutionem hoc etiam docuerat eruditissimus Pegna *in direct. Inquis. p. 2. comment. 81. vers. ille quoque*, ubi sic ait: [Ille quoque graviter peccat, nec leuem contrahit malæ credentiæ suspicionem, qui in Sacramento Confessionis, vel ad quæque flagitia, seu peccata, prouocat confitentem: & propterea iure optimo, iudicio Inquisitorum subiectus est.] Ita ille. Freitas verò *in addit. ad tract. de Confessor. sollicit. quest. 8. num. 17.* putat, hanc sententiam sequendam esse, quando Confessor sollicitat pœnitentem ad eadem peccata, quæ confitentur: veluti, si fortilegium fateatur, & Confessarius petat ab illo, vt se doceat illud facere: quia in tali casu acciperet Confessarius occasionem à peccato confesso: & ita procedit suspicio de fide.

At, his non obstantibus, sub censura tamen, censeo, dictum Confessarium non esse vigore Bullæ Greg. XV. denunciandum: quia verba Pontificis diriguntur ad sollicitationem carnalem, quæ communiter accidere solet; & in delictis non fit extensio, *ex cap. in pœnis, de reg. iur. in 6. & ex l. interpretat. ff. de pœn.* Et ita in terminis Bullæ Clementis VIII. & Pauli V. docuerat antea Paramus *de orig. Inquis. lib. 3. q. 10. n. 121.* Aloysius Bariola *in flor. Inquis. fol. 225.* Scortia *in Bull. Pont. epit. 17. theor. 197.* Molfes *in summa, tom. 1. tract. 7. c. 24. n. 31.* Roder. Acugna *tract. de Confess. sollicit. quest. 8. & alij.*

Restat modò respondere ad argumentum *suprà*, in principio positum. Dico igitur, Gregorium voluisse cum illa voce, *illicitos*, amplexari omnes actus illicitos, in eadem tamen materia carnali, quos fortasse per alterum verbum, *inhonestos*, non ita clarè comprehenderet, vt quando, v. g. Confessarius, tanquam leno, vrgeret fœminam in Confessione, vt cum aliquo peccaret, vel prostitueret sibi filiam, &c. Et ita in simili casu interpretatus est Episcopus Acugna *suprà*, dicta verba *in tract. citato de Confess. sollicit. quest. 17. num. 10.* Et ita hanc sententiam post Bullam Gregor. XV. docet Sanctarellus *in tract. de heresi, cap. 44. n. 19.* Venerus *de exam. Episcop. lib. 5. c. 17. num. 18.* Sancius *in Select. disp. 11. n. 23.* Peirinus *super priuileg. Minorum*, & alij.

Virum Confessarius contrariens huic Constitutioni Gregor. XV. & aliorum Pontificum, ex paruitate materia sit excusandus, & non denunciandus.

R E S O L V T. XXI.

NON esse denunciandum putauit Portell. *in addit. ad dubia regul. verb. sollicitare fœminas, n. 4.* ubi sic asserit: [Habebit hic locum ad excusandum paruitas materiæ. Vnde, si Confessor dicat fœminæ verba leuia, vel aliud signum, vel opus leue faciat, indicatium amoris lasciuui; quæ verba ad iudicium prudentis viri, nec sint peccatum mortale, nec sufficientia ad persuadendum; credo, quòd talis Confessor non sit accusandus. Est enim communis opinio, materiam leuem, & paruam excusare in omnibus delictis, saltem à pœna ecclesiastica, vt *suprà* diximus in simili, circa percussorem Clerici interiùs malam mortaliter, & exteriùs tantùm venialem, ob paruitatem operis.] Ita ille.

Sed contrarium docet Acugna *tract. de Confessor. sollicit. q. 7. per tot.* ubi asserit, Confessarium faciem pœnitentis laudando à pulchritudine, ad illiciendum eam, omissis verbis expressioribus; incidere in pœnas Bullæ, & denunciandum esse.

Et hæc opinio videtur mihi probabilior, & sequenda.

An mandans Confessario, vt sollicitet pro se pœnitentem, denunciandus sit?

R E S O L V T. XXII.

Affirmatiuè respondet Riccius *in praxi, p. 4. resol. 65. num. 2.* & in terminis Bullæ Gregorij XV. *Homobonus de exam. Eccles. p. 2. tract. 11. c. 12. quest. 26. resol. 4.* nam, vt habetur *in cap. qui per alium, de regul. iur. in 6.* qui per alium facit, per se ipsum facere videtur, & *in leg. manumissiones, ff. de inst. & iure. & leg. si amicus, ff. de adult.* dicitur facere, qui iubet aliquid facere. Sed contrariam sententiam prorsus amplectendam esse censeo: quia, vt *suprà* satis probatum est, verba legis pœnalis sunt formaliter, & propriè accipienda, & non sunt extendenda. Et idèd non incurrit in excommunicationem latam contra aliquid facientem, si quis mandauit facere, vt tradunt communiter DD. in materia censurarum: Tabiena *verb. excommunicatio, §. casu 49. §. 5.* Nauarrus *in Man. cap. 27. num. 1.* Suarez *de cens. disp. 4. sect. 3. num. 5.* Angelus *verb. excommunicatio, §. num. 1. & alij.* Vnde, si excommunicatio feratur in eum, qui occidit, vel furatur, non ligat mandantem furari, & occidere, vt notauit Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 9. cap. 12. num. 214.* Adde, quòd, quando lex vult punire non solum facientem, sed mandantem id explicat. Et ita *in cap. mulieres, de sentent. excomm.* extenditur ad mandantem excommunicatio, quæ *in cap. si quis suadente Diabolo*, erat tantùm lata contra percipientem Clericum.

Restat modo respondere ad argumenta Riccij. Dico igitur cum Auila *de cens. part. 2. cap. 5. disp. 3. dub. 2. in fine*; quod per alios facimus, per nos facimus, quantum ad culpam, non quantum ad pœnam; & non realiter, sed fictione iuris, vt loquitur Bonacina *de legib. disput. 3. quest. 7. punct. 4. num. 12.* & Megala *in 3. part. lib. 4. cap. 2. quest. 1. num. 12.* Et alia iura, quæ asserunt, quòd videtur facere, qui aliquid iubet facere, loquuntur metaphoricè: nam, vt optimè obseruat Bartolus *in leg. sed si unius, §. 1. ff. de iniuriis. is*, qui per alium facit, non verè, sed fictè facit, Cum igitur verba Bullæ sint directa contra Confessarios sollicitantes, non sunt extendenda ad mandantes Confessarios sollicitare: sicut in casu simili dicemus *in sequenti Resolut.*

An mulier sollicitans Confessarium, sit ab ipso, vel ab alijs, qui hoc sciunt, denuncianda?

R E S O L V T. XXIII.

Videtur prima facie affirmatiuè respondendum: & ita in terminis Bullæ Gregor. XV. docet Bellocchius *de cas. reseru. part. 2. q. 9. n. 31.* quia talis mulier non minùs Sacramentum lædit, cum sollicitat, quàm Confessarius, si sollicitaret: sed Confessarius sollicitans est denunciandus: ergo & sollicitatrix debet denunciari. Et ita docet Paramus *de origin. Inquis. lib. 3. q. 10. in fine.*

At contrarium omninò est affirmandum cum Riccio *in praxi, p. 3. resol. 67. n. 1.* Sancio *in Select. disp. 11. n. 24.* Bonacina *in tract. variar. disp. 6. punct. 3. n. 20.* & alijs: quia Constitutiones Pontificum in Confessarios, diriguntur ad illorum audaciam, & iniquitatem comprimendam; cumque hoc scelus in fœminis rarò contingere constet, lex de illis disponit: quia leges humanæ ea, quæ frequentius accidere solent, considerant.

Adde illud, quod sæpiùs reperitum est; cum hæc Constitutiones sint pœnales, non sunt extendendæ ad alium casum, *ex cap. statuum, de elect. & ex leg. cum quidam, ff. de liberis, & posthum. Barbosa de potest. Episc. par. 3. alleg. 102. n. 82.* Castrus *de leg. pœn. lib. 1. cap. 7. docum. 3.* Sanchez *de matr. tom. 4. lib. 10. disp. 4. num. 3.* & alij communiter. Vnde edicta pœnalia reiciunt argumentum à pari, à simili, & à contrario sensu. Et idèd pœna *l. unica. C. de rapt. virg.* non habet locum, quando virgo rapit virum, vel vir virum,

vt rectè obseruat Castrensis in l. raptos. C. de raptu virg. Trionianus part. 2. decis. 21. Decian. lib. 8. tit. 7. n. 28. & 29. cum Emmanuele Barbosa ad ordin. Portug. lib. 5. tit. 18. §. 3. num. 2. & Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 12. n. 25. Et ego cenfeo, quòd excommunicatio lata contra ingredienti Monasteria Monialium sub pretextu licentiarum, non extenditur contra ingredienti sine tali pretextu, vt rectè docet Sanchez in summa, tom. 1. lib. 6. cap. 16. num. 78. qui citat Suarez, Philarchum, Zetolam, Sayum, & Rodriguez; quibus ego addo Mirandam in Man. Pral. tract. de Monialibus, quest. 2. art. 10. concl. 1. Megalam in 3. part. lib. 4. cap. 3. quest. 2. num. 11. Campanili in diuers. iur. can. rubr. 12. cap. 16. num. 24. Barbosa de potest. Episcop. p. 3. allegat. 102. num. 37. cum aliis. Vnde patet responsio ad argumentum contrarium.

An, si aliquis sub sigillo naturali sciat ab aliquo, mulierem fuisse sollicitatam à tali Confessario, teneatur illum denunciare?

RESOLVT. XXIV.

Negatiuè respondet ex Societate IESV, Fagundez de præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. num. 31. vbi sic ait: [Si huiusmodi sollicitatio sub secreto naturali sciatur, denunciatio fieri non debet: nam, cum huiusmodi secretum non vergat in detrimentum proximi, & obseruatio illius aliunde sit de iure naturali; denunciatio autem tantum de iure positio; fortius vinculum iuris naturalis præualere debet minus forti.] Hæc ille.

An ista sententia sit probabilis, videant viri docti: nam si talis Confessarius non sit emendatus, vel non adsit spes emendationis per secretam correctionem; facile poterit alias fœminas sollicitare: & ita tale secretum vergeret in damnum tertij, & Reipublicæ. Et sic notauit Freitas in addit. ad tract. de Confess. sollicit. quest. 21. n. 26. quod quidam Confessarius per decem annos perditè, & effrænate sollicitationibus, & turpibus actibus in ipso Confessionis loco operam dederat, per quod tempus à nulla sollicitata delatus est. Ideò puto in tali casu, si ipsa mulier hoc non fecerit, talem Sacerdotem esse ab altero, qui hoc scit, etiam sub secreto naturali, denunciandum. Et de hoc, in casu hæresis formalis non est dubitandum, & contrarium asserere esset falsum: ideò, si aliquis sciat, aliquem esse Hæreticum, vel ab ipso, vel ab alio, etiam si dederit fidem, & iuramentum adhibuerit, de non manifestando secreto; tamen tenebitur reuelare.

An Confessarius, qui sollicitauit puerum ante Constitutionem Greg. XV. vel fœminam extra Confessionem in confessionario, aut in loco quocunque, vbi Confessiones sacramentales audiuntur, &c. sit denunciandus?

RESOLVT. XXV.

Hæc quæstio difficilis est: quia quærit, an dicta Constitutio ad facta præterita extendi possit. Affirmatiuam sententiam, loquens de Bulla Pij V. docuit Rodericus Acugna tract. de Confess. sollicit. quest. 3. n. 10. & ita respondisse Suarez, & Delmada, viros doctissimos testatur; & in terminis Bullæ Gregor. XV. idem docet Sanctarellus tract. de hæresi, c. 44. n. 11. & Bonacina in var. tract. de hæresi, disp. 6. punct. 3. n. 7.

Sed negatiuam sententiam docuit doctus Portel. addit. ad dubia regular. verb. sollicitare fœminas, n. 7. loquens etiam in terminis dictæ Bullæ Pauli V. & Fagundez vbi infra cum Christophoro Anguiano, viro doctissimo, tract. de legib. lib. 5. contr. 1. n. 13. & seq. Vide etiam Mirandam in Man. Pral. tom. 2. quest. 25. art. 20. Et ratio est: quia nulla lex ciuilibus, & ecclesiasticis extenditur ad puniendam delicta facta de præterito; sed ad faciendam de futuro; nisi

fortè lex ipsa claris verbis exprimat, se etiam punire præterita, vt fecit Sixtus V. cum illegitimis, & receptione Religiosorum; & Concilium Tridentinum cum ordinatis in minoribus. Et hoc habetur expressè in cap. cognoscentes de const. ibi, in illis verbis: [Quoties quid nouum statuitur, ita solet futuris formam imponere, vt dispensandi præterita non commendet.] Idem expressius habetur eod. tit. c. ult. vbi Gregorius IX. explicans quandam Constitutionem à se paulò antè editam, sic asserit: [Declaramus, non ad præterita, sed ad futura tantum extendi, cum leges, & Constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, nisi nominatim in eis de præteritis caueatur.] Ita ibi, quo nihil clarius dici potest.

His ita suppositis, respondeo ad quæsitum, quòd stando in illa opinione, nempe, Bullas Clementis VII. & Pauli V. contra Confessarios sollicitantes fœminas, non includere Confessarios sollicitantes viros, & quòd in pœnas dictarum incidebant tantum Confessarij, qui in Sacramento Confessionis, vel ad plurimum, qui paulò antè, vel post sollicitabant pœnitentes; non autem illi, qui extra occasionem Confessionis in loco confessionarij, aut loco quocunque, vbi Confessiones sacramentales audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, simulabant ibi Confessiones audire: his, inquam, ita stantibus, assero probabiliter, non esse modò supradictos Confessarios denunciandos, si talia crimina effecerint ante promulgationem Edicti, & Bullæ Gregorij XV. vbi determinat esse supradictos denunciandos: quia, vt supra diximus, dicta Constitutio non extenditur ad priora, quod satis probatum est, & docet Syluester verb. lex, quest. 23. Malderus in par. 1. quest. 96. ar. 3. dub. 4. & alij. Vnde puto, denunciations faciendas ex vigore Constitutionis Gregorij XV. aduersus Confessarios sollicitantes, faciendas esse à die 10. Martij, 1624. tunc enim Panormi dicta Bulla ab Illustrissimis Inquisitoribus fuit promulgata. Vnde à tempore antecedente non tenetur quis denunciare. Et ita de Bulla Clementis VII. in hac materia docuit, ex Societate IESV, Fagundez tract. 2. lib. 4. cap. 3. num. 31. & de Bulla Pauli V. etiam, vt supra diximus, docet Portel. in addit. ad dubia reg. verb. sollicitare fœminas, n. 7.

An quis teneatur denunciare Confessarium, qui propter sollicitationem alterius confessus abiurauit?

RESOLVT. XXVI.

Affirmatiuam sententiam tenet Martinus Bonacina in tract. var. disp. 6. punct. ... propos. 2. n. 15.

Sed contrarium docet Sancius in Selectis, disp. 11. n. 52. Peirinus de priuileg. Minimorum, tom. 2. Constit. 4. Gregor. XV. §. 9. num. 32. & ante illos Freitas Additionator Rodericus Acugna in tract. de Confess. sollicit. quest. 3. n. 14. Et ratio huius sententiæ erit, secundum mentem aliquorum Doctorum: quia, vt supra visum est, multi asserunt quòd quis non tenetur denunciare Hæreticum emendatum: sed talis Confessarius, propter abiurationem, censetur sufficienter emendatus: ergo minimè denunciandus erit.

An supradictæ denunciations sint faciendæ ante Confessionem, ita vt non possit Confessarius aliquem absoluerè, nisi prius denunciaret?

RESOLVT. XXVII.

Affirmatiuam sententiam docuit Auila de cens. par. 2. cap. 7. dub. 7. in fin. vbi sic asserit: [In rebus grauibus, præcipuè si pœnitens sit homo ordinarius, curandum est, vt prius denunciaret. Et hoc, licet nondum incurrisset excommunicationem: quia, si prius obtinuerit absolutionem,

absolutionem, facile solet id omittere: in casibus autem Inquisitionis remittendus est poenitens, vt prius denunciaret, vt præcipitur Edicto Inquisitorum.] Ita Auila.

Sed hoc limitat Zanardus in *director. Theol. p. 2. præcept. 2. cap. 11. in fin. fol. mihi 148.* nisi necessitas communionis urgeat, & persona sit timorata conscientiae, & promittat, quam citius denunciare. Idem etiam docet Emmanuel Rodriguez in *summa tom. 2. cap. 34. n. 6.* vbi sic ait: [Deuen notat los Confessores, que quando algun penitente les dixere, que sabe fulano, haue dicho vna heregia, le han de obligar à yr luego à los Señores Inquisidores y denunciar del, y no le pueden absoluer, sin que primero se haga la dicha denunciation, pudiendose luego comodamente hazer, porque no se pudiendo poner in efecucion, basta que lo prometta.] Et Peirinus, qui nouissimè scripsit in *privileg. Minim. tom. 1. Constit. 5. Greg. XV. §. 9. n. 24.* asserit, esse absoluendam illam poenitentem, quæ firmiter promittit denuntiaturum Confessarium; si adsit causa, propter quam prudenti Confessario videatur, denunciationem esse differendam. Et Sanctarellus *tract. de hæresi, cap. 9. dub. vnic. n. 16. in fin.* ex Nauarro, testante de praxi Sacrae Poenitentiae, asserit, sufficere saltem propositum firmum denunciandi: & loquitur de denunciando Hæretico. Vide etiam Sancium in *Selectis. disp. 11. n. 62.* & Portell. in *addit. ad dub. reg. verb. sollicitare fœminas, n. 24.* vbi aliqua verba, ex incuria Typographi, desiderantur: & Ortiz in *summa, cap. 24. 11.* cum aliis.

An hoc crimen sufficienter probetur per testimonia duarum fœminarum?

RESOLVT. XXVIII.

Affirmatiuè respondet Paramus de origine Inquisit. lib. 3. quæst. 10. n. 158. & 165.

Sed contrariam sententiam, & meritò, docet Sanctarellus *tract. de hæresi, c. 44. dub. vnic. n. 6.* Peirinus de *privileg. Minimorum, tom. 2. Constit. 4. Greg. XV. §. 8. n. 23.* Bonac. *tract. variar. disp. 6. punct. 3. n. 26.* Ioan. Sancius in *Selectis. disp. 11. n. 46.* & alij. Ortiz verò in *summa, c. 24. n. 11.* tres fœminas ait sufficere: quatuor tamen exposcit Acugna de *Confess. sollicit. quæst. 23. n. 11.* qui etiam *n. 27.* docet, ex vnius fœminæ, quantumvis honestæ, delatione, non esse Confessarium in carcerem detrudendum. Vide etiam Barbosam in *Conf. sollicit. post. Flor. Inquis. fol. 231.*

At ego puto, hæc omnia remittenda esse iudicio, & prudentiæ Dominorum Inquisitorum, qui considerare debent circumstantias, & qualitates, tam fœminarum denunciantium quam Sacerdotum, qui accusantur. Sed circa præsentem quæstionem vide Constitut. Greg. XV. in §. 7. & plura apud nostrum Molfesum in *summa, tom. 1. tract. 7. c. 24. num. 36. & seq.*

An Episcopi possint cognoscere de hoc crimine, ita vt aliquis penes ipsos possit Confessarium sollicitantem denunciare?

RESOLVT. XXIX.

Affirmatiuam sententiam omnino amplectendam esse iudico. Dico igitur, quòd, licèt Ordinarij ante Bullam Gregor. XV. non poterant cognoscere de crimine Confessariorum sollicitantium mulieres in Confessione, ex rationibus allatis per DD. *vbi infra*; sed pertinebat ad Inquisitores: hodie tamen, post dictam Bullam, Episcopi etiam possunt cognoscere de hoc crimine. Et hoc clarè apparet ex verbis Pontificis in ipsa Bulla manifestè hoc declarantis. Et hanc sententiam docet nouissimè Sanctarellus *tract. de hæresi, c. 44. n. 11. & 13.* Acugna de *Confess. sollicit. quæst. 2. per tot.* Peirinus *super privileg. Minimorum, tom. 2. Constit. 4. Greg. XV. §. 6. n. 20.* & Bonacina in *var. tract. disp. 6. punct. 3. n. 23.* & alij.

Antonini Diana Pars 1.

TRACTATUS V.

De Absolutione ab hæresi, & aliis delictis pertinentibus ad Tribunal Sancti Officij.

An Confessarius, virtute alicuius Iubilæi, possit absoluerè ab hæresi occulta?

RESOLVT. I.

SUPPONO, quòd in ordine ad incurrendam excommunicationem in foro conscientiae, opus est, vt Hæreticus habeat errorem in intellectu cum pertinacia, & eius incredulitas humano sensui subiaceat. Diximus, vt habeat errorem in intellectu: nam si aliquis solum exterius neget fidem, non erit Hæreticus in foro interiori: & idèd qui transfret ad aliam sectam, vel idolis externum cultum exhiberet; qui Dæmonem inuocaret verbo, cultu vel aliquo alio opere; qui magnetem, vel caput asini baptizaret, incantationes, & maleficia efficeret, vel similia horrenda perpetraret, si errorem in intellectu non haberet, minimè Hæreticus in foro conscientiae censendus erit. Hæc omnia tamen non impediunt, quominus illustrissimi Inquisitores possint talem punire tanquam Hæreticum: quia ex signis externis prudenter possunt, & debent præsumere internum peccatum hæresis.

Secundò diximus, cum pertinacia: quia, vt sit aliquis Hæreticus, opus est, vt sciens, & prudens teneat aliquid contra Ecclesiam; vel, vt alij loquuntur, vt quis cognoscat, & animaduertat suam opinionem esse contrariam sensui Ecclesiae; & tamen neglecta auctoritate ipsius Ecclesiae, in sua opinione persistat: & in hac pertinacia, temporis mora, & in errore perseverantia non requiritur; quia in quouis temporis momento, & vno solo actu, & assensu instantaneo potest hæresis culpa perpetrari.

Et tandem diximus: *Et eius incredulitas humano sensui subiaceat.* quia Hæreticus purè mentalis non incurrit in excommunicationem, nisi verbo, aliquo signo, vel facto hæresim interiùs latitantem explicet.

Et ita hæc omnia supradicta docent DD. quos citat, & sequitur Sanch. in *summa, tom. 1. lib. 2. c. 7. n. 8.* quibus subsequentes ego addo: Pinellum de *cas. referu. cas. 2. num. 10.* Loream in 2. 2. quæst. 11. art. 2. disp. 47. num. 7. Becanum in *summa Theol. part. 3. cap. ... quæst. 2.* Megala in 3. part. lib. 3. cap. 1. quæst. 1. num. 4. Molfesum in *summa, tom. 1. tract. 11. cap. 7. n. 39.* Floronum de *cas. referu. part. 2. cas. 1. §. 4. vers. dummodo, num. 2.* Torrianum in 2. 2. tom. 1. disp. 53. dub. 16. Coninch. de *actibus supernatur. disp. 18. dub. 7. n. 75.* Malderum in 2. 2. quæst. 11. art. 1. membr. 2. 3. & 4. Quatundum in *Bulla Cæn. lib. 2. can. 1. quæst. 20. & seq.* Piafietium in *praxi Episc. part. 2. cap. 4. art. 6. num. 3.* Giprium de *cas. referu. c. 6. num. 84. cap. 9. num. 45. & cap. 14. num. 7.* Soufam in *Bulla Cæn. cap. 2. & disp. 5. & seq.* Lazarium *tract. de blasphem. quæst. 5. n. 74.* Fernandez in *examine Theol. mor. part. 3. c. 9. §. 16. n. 2.* Gambaruptam de *cas. referu. c. 4. num. 13. & seq.* Barbosam de *potestate Episcop. par. 2. alleg. 40. n. 5.* Campanili in *diuers. iur. can. rubr. 11. c. 26. n. 28.* Homobonum de *cas. referuat. par. 1. c. 8.* Zanardum in *director. Confess. part. 2. præcept. 1. c. 8.* Peregrinum de *immunit. Eccles. cap. 8. n. 2.* Torreblancam de *magia, lib. 3. c. 10. n. 20.* Cherub. in *compend. Bull. tom. 3. Constit. 24. Pauli V. schol. 2. Valerum in differ. vtriusque fori, verb. hæresis, disp. 2. n. 1. & 2.* Filiucium *tom. 2. tract. 22. c. 6. n. 152.* & Reginaldum *tom. 1. lib. 9. cap. 14. n. 224.* cum aliis. His itaque supponis,

Respondent aliqui, Confessarium electum virtute alicuius Iubilæi, in quo conceditur facultas absoluendi ab omnibus casibus, etiam in Bulla Cœnæ, posse absoluerè poenitentem

pœnitentem à crimine hæresis: & ita fuisse declaratum Romæ anno 1607. in Sacra Pœnitentiaria, & feruari in praxi testatur Filiucius *tom. 1. tract. 8. cap. 10. num. 265.* & Antonucius in *Catech. Neapol. lib. 4. cap. 19.* asserit, ita fuisse decifum Placentiæ ab Episcopo, & Inquisitore illius Ciuitatis, qui quidem Episcopus erat tunc noster Cardin. Arrezzas, Vir sanctissimus, & doctissimus. Et hanc sententiam practicari à Patribus Societatis I E S V, testatur Episcopus Zerola *tract. de Iubilæo, lib. 2. c. 18. quæst. 3.* & ex eademmet Societate illam docet Reginald. *tract. 1. lib. 8. cap. 5. sect. 1. num. 53. in fin.* & nouissimè Fagundez *de Præcept. Eccl. tract. 2. lib. 8. c. 8. num. 38.* ex nostra Religione docet etiam hanc sententiam Molfesius in *summa, tom. 1. tract. 7. cap. 21. num. 62.* Alfonso de Leone *tract. de Iubilæo, part. 2. quæst. 11. n. 43.* Idem etiam docet Peirinus *de priuileg. Minorum, tom. 1. Constitut. 4. Sixti IV. §. 5. num. 20.* & ante illos Lorca in *2. 2. quæst. 11. art. 4. disp. 45. num. 3.* Farinacius *de hæresi, quæst. 192. num. 63.* qui citat Pegnam: & tandem Polanchus *tract. de Iubilæo, nuper impresso, sect. 42. num. 65.* & multi Viri docti à me de hac re consulti.

Et ratio est: quia, vt doctè obseruat Lorca, ex quo Pontificibus constituit controuersia hæc inter Doctores, vt sedarent questionem, expressè aliquando exceperunt crimen hæresis: quòd si postmodum generaliter in aliquo Iubilæo dent absoluedi potestatem, nulla exceptione facta; videntur planè ex industria eam abstulisse, & voluisse indiscriminatim omnia largiri. Secundò, quia ita videtur expedire ad finem recipiendi thesaurum Indulgentiarum: nam aliàs multi illas consequi minimè possent.

Sed, his non obstantibus, non defunt DD. contrarium sentientes, quos citat, & sequitur Suarez *tract. de fide, disp. 21. sect. 4. n. 21.* quibus ego addo Floronum *de cas. refer. p. 1. c. 4. §. 22. n. 4.* Ragucium in *lucerna Parochorum, q. 125. n. 5.* Syluium in *2. 2. q. 11. art. 3.* Nouarium in *sing. concl. 3. n. 8.* Auilam *de cens. p. 2. c. 7. disp. 1. dub. 7. concl. 1.* Victorellum in *notis ad Man. Nauarri, c. 7. n. 74.* Portell. in *addit. ad dub. regul. verb. hæresis, n. 26.* Homobon. *de examine Eccl. part. 1. tract. 5. c. 6. q. 35.* Torreblancam *de magia, lib. 4. c. 6. n. 3.* Ricciullum *tract. de iure person. lib. 5. c. 14. n. 7.* & alij asserentes, quòd ita habet stylus Curia Romanæ, & ita fuisse declaratum à Gregorio XIII.

Sed hæc parum vrgent apud DD. primæ sententiæ: nam respondet Fagundez *ubi supra*, quòd stylus Curia Romanæ fundatur in probabilitate istius opinionis; non tamen tollit probabilitatem alterius. Adde quòd stylus Curia varius est, pro varietate Pontificum. Ad declarationem autem Gregor. XI II. respondetur, quòd de illa non constat authenticè. Tuentur igitur vtramque sententiam Viri doctissimi: sed mihi probabilior secunda videtur, quam ego sequor.

An Episcopi possint absoluere ab hæresi occulta, vigore Concilij Tridentini?

R E S O L V T. I I.

R Espondeo aliquos asserere, Episcopos vigore Concilij Trident. *sess. 24. cap. 6.* posse absoluere Hæreticos occultos, nec per subsequentes Bullas Cœnæ fuisse illis hanc potestatem sublatam. Ita docet nouissimè Puteanus in *2. 2. q. 11. art. 4. dub. 2.* Fagundez *de Præcept. Eccl. tract. 2. lib. 8. cap. 8. num. 32. & 33.* Portell. in *addit. ad dubia regul. verb. Episcopus, num. 1.* Soufa in *Bulla Cœnæ, c. 23. disp. 100. concilij, 3. num. 7.* & antea docuerat Lorca in *2. 2. quæst. 11. art. 4. disp. 45. num. 10.* Nugnus *tom. 2. in addit. ad 3. part. quæst. 8. art. 5. dub. 10. in fine.* Ledesma in *summa, tom. 2. tract. 1. c. 6. concl. 20. diff. 7.* Emmanuel Sà *verb. Episc. n. 37.* Henriquez *lib. 6. cap. 14. num. 7. & in Glossa litt. M. & lib. 13. c. 27. n. 5. litt. Q.* cum aliis multis citatis à Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 2. cap. 11. n. 27.* Ricciullo *tract. de iure person. lib. 5. c. 14. num. 9.* & Barbofa *de potest. Episc. p. 2. alleg. 40. num. 21. &*

hanc sententiam probabilem vocat nouissimè Sancius in *Selectis, disp. 50. num. 32.*

Sed, his non obstantibus, Sanchez, Ricciullus, & Barbofa, cum multis aliis penes ipsos, contrariam sententiam docent, quibus ego addo Riccium *part. 3. decis. 280. n. 1.* Viillalobos in *summa, p. 1. tract. 9. dub. 61. n. 2. & 5.* Gratianum in *discept. tom. 3. c. 414. num. 20.* Bellocchium *de casib. referu. p. 2. q. 1. n. 275.* Sanctarellum, qui post hæc scripta prodit in lucem, *tr. de hæresi, c. 5. dub. 5. n. 21.* Ragucium in *lucerna Parochorum, quæst. 125. num. 5.* Scortiam in *Constitut. Pont. epit. 166. theor. 431.* Nouarium in *singul. concl. 3. n. 5.* Syluium in *2. 2. q. 11. ar. 3. queritur. 2. in fin.* Fabrum *de Sacram. Ordin. dist. 25. quæst. 1. disp. 3. c. 4. num. 126.* Homobonum *de exam. Eccl. part. 2. tract. 12. cap. 4. q. 16. & de stat. part. 1. c. 8.* Antonucium in *Catech. Dioces. Neap. lib. 1. cap. 25. n. 9.* Megalam in *part. 1. lib. 1. cap. 13. num. 10. & 15.* Floronum *de cas. refer. part. 1. c. 4. §. 22. num. 2. & 4.* Torreblancam *de magia, lib. 3. c. 10. num. 17.* Valerum in *differ. vtriusque fori, verb. hæresis, diff. 5. num. 1.* Hi omnes putant, Bullas Cœnæ derogare, & adimere suprascriptam potestatem Episcopis; & adducunt multos alios DD.

Verùm, qui sustinent primam sententiam, in fauorem Episcoporum, sic illam firmant: Quia in Bulla Cœnæ non fit expressa mentio Concilij Trident. quòd quidem est necessarium, vt censetur illi derogatum: quia Constitutioni, seu decreto Concilij propter eius grauitatem non intelligitur derogatum, nisi de eo fiat mentio specialis. *cap. ex parte, de Capell. Monach. ibique Glossa in verb. nulla mentio, cap. nonnulli. de rescript. vbi etiam Glossa in verb. fecerunt mentionem. & ibi Felinus n. 7. cum multis aliis.*

Nec valet dicere, Pium V. & Gregor. XIII. cum Clemente VIII. contrarium declarasse: nam, vt benè respondent Fagundez, *ubi supra*, & Soufa, de illis pontificiis declarationibus non constat authenticè: & cum res sit aded grauis, & iam scientibus Pontificibus controuersa, id profectò deberent expressius, aliquo speciali decreto declarare: Vnde subdit Fagundez, stando in hac opinione, quòd si hæresis sit nota quinque, vel sex, etsi Hæreticus quinque vel sex complices habeat, adhuc diceretur occulta, & ab illa Episcopi poterunt absoluere. Putat etiam, in magna ciuitate non esse publicam, si nota fuerit septem, vel octo personis Vide Portell. in *addit. ad dubia regul. verb. dispensare, num. 5.*

Notandum est etiam, secundùm suprascriptos DD. in tali casu Episcopum posse committere absolutionem alicui Confessario specialiter ad eum hæresis casum deputato, vt aduersùs Suarez *tom. 4. disp. 30. sect. 2. num. 9. & 15.* & alios, probat Henriquez *lib. 6. cap. 14. n. 7. & in Glossa, littera O. cum multis aliis apud Sanchez tom. 1. lib. 2. c. 11. num. 23.* & probabile vocat Lorca in *2. 2. quæst. 11. artic. 4. disp. 35. num. 11.*

Notandum est etiam, dictam absolutionem posse Episcopum impertiri, extra Sacramentum Confessionis: nam per illam particulam, *in foro conscientia*, non intelligitur forum sacramentale, audita sacramentali Confessione; sed tantùm denotatur, vt absolutio in foro externo non proficit, si contingat hæresim in iudicium deduci. Ita Homobonus *de exam. Eccl. part. 1. tract. 5. cap. 5. quæst. 31.* Claudius Soleri *de potest. Confessor. cap. 30. §. 1. ex verbis, n. 6.* præter illos, quos citat, & sequitur Sanchez *cap. 11. n. 13.* qui etiam *n. 17.* & rectè, ait, posse Episcopum in tali casu absoluere subditum ab hæresi in absentia: & hoc, etiam si talis subditus sit extra Diocesim, quidquid in contrarium asserat Suarez in *3. part. tom. 5. disp. 41. sect. 2. num. 10. & 11.* & etiam si ipse Episcopus cum subdito extra Diocesim inueniretur; posset tunc vtiq; illum ab hæresis excommunicatione absoluere. Et hæc omnia asserunt Doctores pro firmanda opinione in fauorem Episcoporum, sed ego contrariam existimo probabiliorem, & ided illam sequor.

An Inquisitores habeant facultatem absoluendi ab hæresi?

RESOLVT. III.

Respondeo, Dominos Inquisitores habere facultatem absoluendi ab hæresi, non solum in foro externo; sed in foro conscientia; & præcipue Inquisitores Hispania. Ita docent Campegius, Rodriguez Toletus, Gutierrez, Paramus, Bannez, Henriquez, & Grassius apud Riccium, & Sanchez, *ubi infra*, quibus ego addo Homobonum de exam. Eccl. part. 2. tract. 11. c. 6. quest. 11. Puteanum in. 2. 2. D. Thoma, *quest.* 11. art. 4. dub. 2. Loricium in *ibes. verb. Hæreticus*, §. 12. Villalobos in *summa*, tom. 2. tract. 1. difficult. 12. num. 6. Freitas in *additione ad tract. de Confess. sollicit. Episcopi Roderici Acugna, quest.* 21. num. 18. & Gasiam de *benef.* tom. 2. part. 11. c. 10. n. 122. qui tres vltimi loquuntur de Inquisitoribus Hispania, & per consequens nostra Sicilia, quidquid in contrarium sentiat Sanctarelus tract. de *hæresi*, c. 5. dub. 7. num. 31. Farinacius de *hæresi*, *quest.* 192. n. 52. & 54. Zecchius in *summa*, part. 1. tit. de *fide*, rubr. de *hæresi*, c. 11. n. 18. Nouarius in *singul. conclus.* 4. num. 2. Ricciullus tract. de *iure person.* lib. 5. c. 15. num. 3. Ioann. Valerus in *different. vtriusque fori, verb. Hæresi, different.* 3. num. 3. Riccius part. 2. *decis.* 579. n. 5. Sanchez in *summa*, tom. 1. lib. 2. c. 12. n. 3. & seq. & Suarez tract. de *fide disp.* 21. sect. 4. n. 15. & inclinatur Barbosa de *potestate Episcopi*, part. 2. alleg. 40. n. 28. in *fin.*

Notandum est verò, quòd, stando in nostra opinione, hæc facultas absoluendi ab hæresi competit cuilibet Inquisitori, & non toti Consistorio, vt aduersus Henriquez, & alios notant, Villalobos in *summa*, tom. 2. tract. 1. difficult. 12. num. 7. Freitas, *ubi supra*, num. 15. & alij: & idèd quilibet Inquisitor potest eandem facultatem cuilibet Confessario delegare, vt aduersus Campegium in *addit. ad Zanchin. cap.* 34. & alios, rectè notauit Sanchez *ubi supr. n. 5.* & Freitas num. 16. & Villalobos, & Homobonus, *ubi supra*, tract. 12. cap. 2. *quest.* 4. qui etiam docuit, in Inquisitore, ad hanc in foro conscientia absolutionem, & delegationem impertiendam, non requiri ordinem sacerdotalem: quia talis facultas non conceditur Inquisitori, in ordine ad Confessionem sacramentalem, nec tanquam quid annexum Ordini; sed officio, vt *suprà* diximus de Episcopo. Sed, cum Confessarius non possit cogere, vt Hæreticus occultus prodat se Inquisitoribus, vt alibi fusè probabitur, si Inquisitores in tali casu facultatem, vt ab ipso Confessario absoluatur, nollent impertiri, neque Episcopus, putantes se non habere talem facultatem, vel propter aliam rationem, quæritur, quid faciendum? Hanc quæstionem nemo tractat, nisi Freitas, in *addit. ad tract. de Confess. sollicit. Episcopi Acugna*; idèd vestigia eius terens quæro.

Quid facere debeat Hæreticus occultus, qui absolutionem ab Episcopo, vel Inquisitore obtinere non potuit?

RESOLVT. IV.

Respondeo: Hæreticus occultus, qui non potuit per Confessarium obtinere facultatem ab Episcopo, seu Inquisitore, vt ab hæresi absoluatur, mittat Romam, ad maiorem Pœnitentiarium: & interim, dum talis expectatur facultas, obseruet ea, quæ de occulto excommunicato, non data de præsentis Confessoris copia, tradunt, Nauarrus in *Manuali*, c. 27. num. 239. & Henriquez lib. 6. c. 15. n. 7. Et ita docet Freitas in *addit. ad tract. de Confessor. sollicit. Episcopi Acugna, quest.* 21. n. 18. vbi asserit, nullum Authorem hunc calum tetigisse.

Potest igitur, in tali casu, Hæreticus occultus, ratione infamiae, vel scandali, si timeantur, dum Sacerdos est, celebrare; si autem laicus, Eucharistiam sumere, elicien-

do prius actum contritionis: & si non existimat se contritionem perfectam habere, confiteatur, & à Confessario absoluatur, ex doctrina probabili, quam docet Reginaldus in *praxi* tom. 1. lib. 8. c. 7. n. 87. & alij, quos citat Sancius in *Selectis*, disp. 32. num. 11. quidquid alij contradicant, cum Sancio loco cit.

Sed aliqui plus addunt, (attendat Lector,) etiam scilicet scandalo, & periculo grauis infamiae, supradictum Hæreticum occultum, procurantem pro viribus absolutionem; sed propter paupertatem, aliudve legitimum impedimentum non valentem Romam adire, vel mittere, neque ab Episcopo, vel Inquisitore absolutionem obtinere, si verè pœniteat, & contritus sit, posse interim Missam celebrare, & Eucharistiam sumere, si laicus est; si, vt diximus, scandali, & infamiae timor adesset: & ita docet nouissimè Fagundez de *Præcept. Eccles. tract.* 1. lib. 3. cap. 12. n. 12. cum sapientissimo sene Martino Nauarro, aduersus Franciscum Suarez in 3. p. tom. 5. *dispur.* 9. sect. 3. n. 7. quod est valdè notandum: & rationes adducit Fagundez. An verò hæc opinio sit probabilis, iudicet viri docti: mihi enim non placet. Videamus modò, quis possit absoluere Hæreticum in articulo mortis.

An quilibet Sacerdos, etiam Parocho præsentè, possit in articulo mortis Hæreticum absoluere?

RESOLVT. V.

Respondeo, posse quemlibet Confessarium, in articulo mortis absoluere Hæreticum: & hoc omnes concedunt. Difficultas est, quando Inquisitor, vel Episcopus adesset: & in tali casu putat Zambranus in *decis. cas. consc. tempore mortis*, c. 4. dub. 4. n. 15. & dub. 6. n. 4. & Bonac. de *conf. disp.* 1. q. 3. punct. 3. n. 5. argum debere illos adire per Confessarium, vel per alium; seu per litteras facultatem, vt absoluatur, petere.

Hanc sententiam, & meritò, damnat Sanchez in *summa*, tom. 1. lib. 2. cap. 13. num. 14. Et ratio est: quia non adest obligatio pœnitenti, vt se per tertiam personam Superiori absoluturo præsentet; & Confessarius non tenetur hoc grauenam suscipere.

Adde, quòd ego puto probabiliter, in tali casu cessare omnem reservationem casuum, & censurarum: & idèd posse simpliciter Sacerdotem, etiam præsentè Confessario approbato, & Confessarium approbatum, etiam præsentè alio Superiore, cui casus illi, & censuræ referuantur, vel per priuilegium conceduntur; posse, inquam, in tali casu absoluere ægrum ab omnibus casibus, & censuris, & per consequens ab hæresi: & ita docent Nauarrus, Rodriguez, Henriquez, Vegha, citati à Sanchez, *ubi supra*, num. 6. quibus ego addo Villalobos in *summa*, tom. 1. tract. 27. claus. 1. §. 2. num. 7. Barbosam de *potest. Episcopi*, part. 2. alleg. 25. num. 51. Coriolanum tract. de *cas. reservat.* part. 1. sect. 2. art. 16. n. 7. & 8. Conradum in *Respons. cas. consci.* part. 1. quest. 12. Ludouicum de S. Iuan in *summa*, part. 1. tract. de *pœnit. quest.* 6. art. 6. dub. 4. Ioan. Valerum in *differentiis vtriusque fori, verb. Excommunicatio, differ.* 23. num. 1. Angles in 4. tom. 2. quæ de *Confessione*, art. de *minist. diffic. in articulo mortis*. Episcopum Zerolam in *praxi de Pœnitentia*, cap. 15. num. 4. Finellium de *cas. reservat.* cap. 7. in *fin.* & ex Societate les v Paulum Comitolum in *Resp. moral.* lib. 1. quest. 22. num. 2. vbi sic asserit: [Mihi tamen in verba Concilij Tridentini intuenti, *sess.* 14. cap. 7. perquam videtur probabile, vnicuique in mortis articulo constituto ius esse, cui collibitum fuerit, confitendi, quantum proprius adsit Sacerdos: facit enim ille articulus, vt omnis cesset reservatio; cur non item cesset reservator?] Etenim his verbis decernit Concilium: [Veruntamen piè admodum, ne ipsa occasione aliquis pereat in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reservatio in articulo mortis; atque idèd omnes Sacerdotes quoslibet

pœnitentes à peccatis, & censuris absolueri possunt.] In quibus verbis Concilium absolutè, & indistinctè dicit, omnes Sacerdotes ea potestate gaudere in eo articulo. Ergo videretur omnibus illis parem iurisdictionem, pro eo articulo, concedere: & cum lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Vnde Petrus de Ledesma Dominicanus, tenens hanc sententiam in *summ. tom. 1. tract. de Sacram. Pœnit. c. 14. diff. 2. fol. mibi 301.* sic ait: [El derecho ecclesiastico (nempe, Concilium Tridentinum, *vbi supra*) no pone exception ninguna, sino tan solamente dice, que qualquiera Sacerdote puede absolver à qualquier penitente, de qualesquier pecados, y censuras, luego en el articulo de la muerte qualquier Sacerdote puede confesar, aunque este presente el proprio Parocho, ò otro que tenga iurisdicion subdelegada.] Hæc ille, satis, vt *suprà* dixi probabiliter: quidquid in contrarium, probabiliter etiam asserant Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *vbi supr. n. 7.* quibus ego addo Sanctorium *de cas. Pap. & Episcop. n. 146.* Bonac. *de Sacram. disp. 5. q. 7. punct. 1. n. 10.* & *de cens. disp. 9. q. 3. punct. 3. n. 3.* Benzoni *tract. de fuga, lib. 1. disp. 1. q. 6.* Sanctarellum *tract. de hæresi, c. 6. dub. 1. n. 2.* Puteanum in 3. p. D. Thoma, p. 2. q. 3. dub. 3. concl. 1. Coninch *de Sacram. disp. 8. dub. 2. n. 16.* Reginaldum in *praxi, tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 61.* Auilam *de censuris, part. 2. c. 6. disp. 3. dub. 1. concl. 4.* Valquez in 3. p. tom. 4. *quest. 9. art. 1. dub. 4. n. 18.* & Nugnum etiam in *addit. ad 3. p. tom. 2. q. 8. art. 6. dub. 3. fol. mibi 300.*

Notandum est verò, supradictum Hæreticum occultum absolutum, vt *suprà*, in articulo mortis, debere se præsentare Summo Pontifici: nam cum hoc onere absolutus censetur, si superuiuat, sub pœna reincidentiæ in eandem censuram; non vt iterum absoluator, quia iam absolutus est: sed, vt obediat eius mandatis. Ita Suarez *tom. 4. disp. 30. sect. 3. n. 6.* Henriquez *lib. 1. 3. cap. 29. num. 4.* Barbosa in *collectan. tom. 2. lib. 5. tit. 39. cap. 11. num. 5.* & alij communiter: licet contrarium asserat Nauartus *cap. 26. num. 27.* Auila *de censuris, part. 2. c. 7. disp. 3. dub. 4. concl. 1. §. 2.* & Gambartupa *tract. de cas. reseru. cap. 2. n. 65.* quando censura non habet onus satisfaciendi causæ, propter quam incurritur, vt est in casu nostro: & probabilem putat hanc opinionem Filliucius *tom. 1. tract. 13. cap. 7. num. 141.*

Sed, si aliam sententiam vis amplecti, etiam dico, non esse necessarium, vt talis Hæreticus ad Summum Pontificem recurrat; sed sufficere, vt ab Episcopo, vel Inquisitore denuò absoluator: nam prior absolutio non obstat, quin pœnitens possit nouam absolutionem absolutam obtinere: & ita docet Henriquez *lib. 6. cap. 10. n. 3. in Glossa littera G.* Bonacina *de cens. disp. 1. quest. 3. punct. 3. num. 15.* & alij. Sed videamus modò, an Prælati Regulares possint absolvere suos subditos, in hæresim occultam lapsos.

An Prælati regulares possint absolvere suos subditos ab hæresi occulta?

RESOLVT. VI.

Respondent aliqui, posse Prælatos regulares absolvere subditos suos ab hæresi occulta. Probatum ex priuilegio Pij V. apud Bullarium Rodriquez, *fol. 920.* de quo facit mentionem Portel. in *dub. regul. verb. Abbas, n. 6.* Sanchez *de matrim. tom. 2. lib. 8. disp. 2. n. 3.* Suarez in 3. p. *tom. 4. disp. 30. sect. 2. n. 7.* vbi tribuitur Prioribus Dominicanis, ac proinde aliis regularium Communitatum Superioribus erga subditos, in foro conscientiæ tantùm, & per se ipsos tamen, omnis facultas absoluendi, & dispensandi, quam habent Episcopi vigore Concilij Trident. *sess. 23. cap. 6.* erga suos subditos: sed Episcopi, vt *suprà* visum est, secundùm mentem aliquorum Doctorum, possunt etiam modò absolvere ab hæresi occulta: ergo poterunt etiam Superiores regulares.

Et ideo Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 9. lib. 2. c. 20. n. 11.*

& Cortolanus *de cas. reseru. p. 1. sect. 1. art. 23. n. 6.* asseruit, quòd si autoritas Episcoporum reuocata non est per Bullam Cœnæ, possunt sine dubio Superiores Regulares ex dicto priuilegio Pij V. hæresim occultam absolvere: quia extensio Pij V. generalis est quoad omnes facultates: sed *suprà* probabiliter ab aliquibus Doctoribus satis ex multis rationibus fundatum est, autoritatem Episcoporum per Bullam Cœnæ non fuisse sublatam: ergo in vigore remanet priuilegium Pij V. & per consequens virtute illius potest quilibet Superior regularis, sicut Episcopi, absolutionem ab excommunicatione hæresis occultæ subditis suis impertiri. Non tamen approbo opinionem Megalæ in 1. p. *lib. 1. cap. 13. n. 10.* vbi videtur docere, posse Regulares vt dicto priuilegio Pij V. non obstante, quòd facultas tributa Episcopis fuerit ex vi dictæ Bullæ Cœnæ sublata: non, inquam, approbo hanc sententiam: quia Pius V. in illo priuilegio non vult, vt Regulares in hac parte habeant maiorem iurisdictionem, quam Episcopi; sed tantùm, vt non sint peioris conditionis: ergo, si esset sublata autoritas Episcoporum, esset per consequens, Regularium facultas suspensa. Et ita docet Suarez *vbi supr. de Relig. tom. 4. lib. 2. c. 21. n. 10.*

Sed dices primò, dato, & non concesso, quòd Episcopi nunc possint absolvere ab hæresi occulta, negatur, posse Regulares ex dicto motu Pij V. nam per Bullam Cœnæ omnia priuilegia derogantur: & ita, hoc priuilegium fuisse in Bulla Cœnæ derogatum, censet Suarez *vbi supr.* cum Portel. in *dubis regul. verb. Abbas, n. 11.*

Sed ego contrariam sententiam probabilem esse existimo, quæ asserit, Bullam Cœnæ non derogare Regularium priuilegiis. Primò, quia frustra innouarentur, vt ab vnoquoque Pontifice fieri solet, si in die Cœnæ ab ipsismet Pontificibus forent reuocanda. Secùdò, quia in clausula Bullæ Cœnæ non prohibetur absolvere ratione priuilegiorum, sed eorum prætextu: prætextus autem non excludit illud, quod fit legitima facultate interueniente; sed illud, quod sub aliquo velamine exercetur. Et secundùm hanc expositionem intelligenda sunt illa verba eiusdem Bullæ Pij V. *concedendorum, & innouandorum.* Et ita docet in terminis Soula in *Bulla Cœnæ, c. 23. disp. 100. concl. 7. n. 3.* & Peirinus *de priuilegiis Minorum, to. 1. Constit. 4. Sixti IV. §. 5. n. 6. & seq.* & Villalobos in *summa, part. 1. tract. 9. disp. 41. n. 5.* cum alijs, quidquid in contrarium asserant aliqui.

Adde etiam, quòd Gregor XIII. anno 1564. die 18. Martij, indulgit Patribus Societatis IESU, vt concessionibus illis factæ non censeantur per Bullam Cœnæ reuocata, vt habetur in *Compend. eiusdem Societatis, verb. Bulla Cœnæ, §. 2.* & notauit Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 10. lib. 9. c. 20. n. 18.* & Portell. in *dub. regul. verb. Bulla Cœnæ, n. 2.* Sed, cum nostra Religio, & communiter omnes aliæ, per communicationem gaudeant supradicto priuilegio: ergo, non obstante derogatione Bullæ Cœnæ, possunt vt eorum priuilegijs, quasi semper à Summis Pontificibus innouatis, & denuò concessis: quia ex priuilegio Gregor. XIII. per Bullam Cœnæ non reuocantur.

Instabis rursus, non posse Regulares per dictum priuilegium Pij V. absolvere ab hæresi; quia in dicta concessione non fit specialis mentio de hæresi; & in nulla generali concessione censetur hæresis absolutio comprehendenda, nisi specialiter exprimat, sicut virtute Iubilei non absoluitur hæresis: & ita Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 2. c. 11. num. 7.* Sanctarellus *tract. de hæresi, cap. 5. dub. 1. n. 9.* docent, in dicto priuilegio Pij V. hæresim non esse comprehensam, & Regulares, virtute talis priuilegij, illam absolvere minimè posse.

Sed respondeo cum Suarez, *vbi supr. tom. 4. de Relig. lib. 2. c. 20. num. 10. & 11.* Portell. in *dubis regul. verb. Abbas, n. 6.* & alijs, hæresim in illo priuilegio comprehendenda. Et ratio est: quia, quando Pontifices volunt à generali aliqua concessione hæresim excipere, illam nominatim excipiunt, vt patet in concessione facta à Gregor. XIII.

Fratribus

Fratribus sancti Bernardi, in Hispania, apud Portell. *vbi supra*, & in aliis Bullis. Ergo, dum non excipiunt, videntur illam concedere. Deinde in Bulla Pij V. expressè conceduntur casus concessi Episcopis in cap. 6. *Trid.* vbi specialis mentio fit de hæresi: adde, quòd, vt etiam probabiliter diximus, in iubilæo non expunitur hæresis; & tamen per generalem concessionem casus Bullæ Cœnæ Doctores probatissimi asserunt, posse Confessarium, virtute illius, Hæreticos occultos absolueri.

Plus addam. Etiam secluso priuilegio Pij V. Patres Societatis IESV asserunt, ex priuilegio Gregor. XII I. posse eorum Generales, & Prouinciales absolueri suos ab hæresi occulta. Ita habetur in *Compend. Societatis*. §. 7. & 8. & hoc etiam docent Ortiz in *summ. c. 5. n. 29.* & Peirinus de *privileg. Minimorum*, tom. 1. *Const. 4. Sixti IV. §. 5. n. 20.* Suarez de *Relig. tom. 4. tract. 10. lib. 9. c. 2. n. 17.* docet posse Prouinciales subdelegare hanc facultatem in casibus particularibus; non autem generaliter concedere alicui, nisi habuerint à Generali ampliorem facultatem, quam ipse poterit concedere extra Hispaniam, vbi iudicauerit expedire. Et hanc etiam potestatem habere Generalem nostræ Religionis, notauit Vir doctissimus & amicissimus, P. Peiregrinus in *Compend. priuileg. p. 2. tit. absolutio. §. 2.*

Notandum est etiam, quòd in *Societatis Compendio*, ver. Bullæ Cœnæ. §. 8. & apud Portell. in *dub. regul. verb. hæresis*, n. 2. concessit Minoritis Alexander VI. facultatem absolueri suos subditos ab hæresi occulta: & verba dicti priuilegij inuenies penes Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 9. dub. 61. num. 9. in fin.* quibus quidem omnibus priuilegiis nostra Religio, & ferè omnes, per communicationem gaudebunt.

Sed, his minimè suffragantibus, contrariam sententiam sequendam esse existimo. Dico igitur cum Megala *conf. 21. n. 6.* & Nouario in *singul. conc. 3. n. 10.* Prælatos regulares non posse absolueri subditos suos ab hæresi occulta. Et de hac opinione ampliùs non est dubitandum. cum nouissimè ita declaratum sit per Sacram Cardinalium Congregationem, sub die 17. Nouembrii, 1628. Sed, quid faciendum, si casus accideret? Respondeo, posse talem Regularem Hæreticum occultum, non solum ab Inquisitore absolutionem obtinere, sed ex licentia Superioris se subiicere Episcopo, & ab illo, secundum opinionem DD. *vbi supra in Resol. 2.* absolutionem ab excommunicatione occultæ hæresis impetrare, vt docet Sanchez in *summa. tom. 1. lib. 2. c. 11. n. 10.* & *lib. 4. c. 39. n. 32. & 33.* cum Finellio *tract. de cas. reseru. cap. 7. n. 6.* Et hoc procederet etiam, quando talis Prælati iniuste denegaret licentiam petitam: nam per epiicheiam debemus credere voluntatem Papæ, & Religionis esse, vt Episcopus in eo euentu talem Religiosum exemptum absoluat. Ita Pontius de *matrim. lib. 8. c. 5. n. 14.* Molina de *inst. tom. 4. tract. 3. disp. 61. n. 5.* & alij. Vide etiam Sanchez in *summa. tom. 1. lib. 4. c. 39. n. 36.* & Suarez in *3. part. tom. 4. disp. 30. sect. 2. n. 3.* quidquid in contrarium aduersus illum asserat noster Megala in *1. p. lib. 1. c. 13. n. 10.*

An Confessarius, virtute Bullæ Cruciatæ, possit absolueri à casibus contentis in Edicto DD. Inquisitorum, hæresi tantum excepta.

RESOLVT. VII.

Respondent aliqui, omnia supradicta intelligenda esse de crimine hæresis formaliter, non autem de aliis criminibus spectantibus ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis vt sunt, fortilegium, maleficium, superstitio, magia, adoratio Dæmonum, sollicitatio in Confessione, blasphemia hæreticalis, lectio librorum hæreticorum, defensio eorum, & similia: nam in huiusmodi delictis, & similibus, si aliquis non habeat errorem in intellectu, & credat omnia ab Ecclesia determinata; sed crimina illa committat tantum exterius ob iracundiam, vel ob sensualita-

tem, vel ex aliquo alio motiuo; is vtrique (asserunt) poterit à quocunque Confessario, virtute Bullæ Cruciatæ absolui. Et probatur: nam supradicta Bulla concedit omnes casus excepta hæresi: sed dicta crimina non sunt formaliter hæresis: ergo poterunt à tali Confessario absolui.

Et ita secundum Henriquez *lib. 6. c. 16. n. 2.* Portell. in *addit. ad. dubia regul. verb. libri prohibiti*, n. 14. Sanchez in *summa. tom. 1. lib. 2. cap. 12. n. 12.* Duardum in *Bullæ Cœnæ*, lib. 3. §. 2. q. 8. & q. 11. n. 47. Farinacium de *hæresi*, q. 180. n. 8. Acosta in *Bullæ Cruciatæ*, q. 62. *concl. 4.* Suarez *tract. de fide*, disp. 24. *sect. 1. n. 11.* & alios, Confessarius virtute Cruciatæ potest absolueri ab omnibus casibus contentis in primo Can. Bullæ Cœnæ, excepta hæresi.

Notauit etiam, quòd è supradictis casibus, contentis in primo Can. Bullæ Cœnæ, Confessor potest tantum per Cruciatam absolueri semel in vita, & semel in morte, vt notauit Sanchez *vbi supra*. & c. 30. n. 17. cum aliis. At malefici, fortilegi, sollicitantes in Confessione, blasphemantes hæreticaliter, & similes alij possunt absolui virtute Cruciatæ toties, quoties: quia talia, & similia delicta non includuntur in primo Can. Bullæ Cœnæ, dummodo, vt diximus, non habeant supradicti errorem in intellectu, quia sic essent Hæretici formaliter: & ita notauit Filliucius *tom. 1. tract. 16. c. 3. n. 49.* Alterius de *conf. vbi supra*, & Suarez in *3. part. tom. 5. disp. 21. sect. 2. n. 14.* vbi sic asserit: [Nec propter pactum cum Dæmone, nec propter alia peccata ad Tribunal Inquisitionis spectantia, propter suspicionem hæresis, vel superstitionem Religionis, hæc censura Bullæ Cœnæ incurritur: quia hæresis non sunt.] Regulariter enim in his, vt notauit etiam Filliucius, *vbi supra*, non interuenit error in fide, sed potius ex aliqua passione efficiuntur. Vide etiam Freitas in *addit. ad tract. de Confess. foll. 9. 21. n. 31.* Ortiz in *summa. c. 25. n. 11.* quia asserant, posse Confessarium absolueri fœminam sollicitatam, quæ non denunciavit, si postea denunciaret; & hoc virtute Bullæ Cruciatæ. Delrius etiam in *disq. mag. par. 3. lib. 5. sect. 17.* asserit, virtute eiusdem Bullæ, quæ concedit casus Bullæ Cœnæ, posse Confessarium absolueri legentes libros magicos: quod etiam docet Raphael de la Torre in *2. 2. tom. 2. q. 96. art. 4. disp. 5. in fin.* Giptius de veneficiis, fortilegiis, & similibus, absolueri loquedo in *tract. de cas. reseru. c. 6. n. 84.* ita ait: Prudens Confessor, habens facultatem absolueri ab his casibus, considerabit, sit, necne, pœnitens verè hæreticus: nam, si quodcunque prædictorum, quantuncunque manifestam hæresim sapientium, fecerit, si reuerà non sit Hæreticus, absoluat illum, quidquid sit futurum coram Inquisitore, si res aliquo futuro tempore deregeretur: nam talis absolutio non patrocinator in foro exteriori. Ita ille.

Vnde ex opinione dictorum DD. apparet, quòd, stando etiam in opinione illorum, asserentium, fuisse Episcopis ablatam potestatem absolueri ab hæresi; dicendum est tamen, posse Episcopos, hoc non obstante, absolueri à fortilegiis, maleficiis, blasphemis hæreticalibus, & aliis delictis sapientibus hæresim; dummodo non adsit error in intellectu talia perpetrantium: nam, licet hæc omnia sapient hæresim, non sunt tamen hæresis formaliter. Et ita in terminis obseruat Homobonus de *exam. Eccles. p. 1. tract. 5. c. 6. q. 31. in fine*, & ante illum Franciscus Leo in *thes. fori eccles. p. 3. c. 37. n. 47.*

His tamen non obstantibus; non desunt DD. contrarium asserentes; nempe, sub nomine hæresis includi alia delicta contenta in Edictis Inquisitorum. Et ita docet Fernandez in *exam. Theol. mor. part. 3. cap. 9. §. 16. sect. 1. num. 1.* Turrian. *tom. 1. in 2. disp. 56. dub. 2.* Alterius de *conf. tom. 1. lib. 5. disp. 2. cap. 9. in fine.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 19. q. 9.* Ledesma in *summa. tom. 2. tract. 1. c. 6. in fin.* & alij. Sed restat videre, an in supradictis delictis Regulares vigore suorum priuilegiorum, habeant potestatem absolueri,

An regulares, virtute suorum Privilegiorum, possint etiam absoluerè à casibus contentis in Edicto dictorum Dominorum Inquisitorum?

RESOLVT. VIII.

Respondent aliqui, quòd Regulares, virtute suorum privilegiorum, possunt absoluerè sæculares ab omnibus excommunicationibus contentis in Edictis Dominorum Inquisitorum dummodo tales excommunicationes non proueniant ex hæresi formali, vel ex aliis criminibus contentis in Bulla Cœnæ.

Probatur hæc sententia, primò ex priuilegiis: & idèd in nostro *Comp. vit. Absolutio, quoad sæculares*, §. 1. sic habetur: [Omnes Confessarij nostræ Congregationis, approbati iuxta formam Concilij Tridentini, habent facultatem absoluedi quoscunq; Christi fideles, vndecunq; venientes, à quibuslibet peccatis, etiam apostolicæ Sedi referuatis, & à quibuscunq; censuris, sententiis, & pœnis ecclesiasticis ex illis resultantibus; præterquàm ab his, quæ continentur in Bulla Cœnæ Domini.] Hæc sunt verba priuilegij: vbi pondera illam coniunctiuam dictionem, *etiam*, quæ demonstrat, non solùm Regulares posse absoluerè à referuatis Sedi apostolicæ; sed etiam à referuatis cuicunq; inferiori Papæ.

Secundò, probatur ex illo communi axiomate, quod habetur in *regula iuris*, in 6. Cui licet, quod est plus; licet vtique, quod est minus: sed plus est absoluerè à referuatis Papæ, quàm à referuatis Inquisitoribus: ergo, &c.

Tertiò, probatur ex illa communi doctrina, in materia de censuris, nempe, excommunicationem ab homine absoluedam esse ab illo, qui eam tulit, vel ab illius Superiore, vel ab illo, qui fuit ad id legitimè delegatus: sed Regulares, vt *suprà* probatum est, habent potestatem absoluedi ab omnibus censuris, à quibus Pontifex potest absoluerè; & Pontifex potest absoluerè à censuris latis per Dominos Inquisitores: ergo ab illis poterunt etiam absoluerè Regulares qui habent iurisdictionem delegatam à Summo Pontifice illis generaliter concessam, exceptis censuris in Bulla Cœnæ contentis. Et ita in terminis hanc sententiam docet doctissimus Portel, in *addit. ad dub. regul. ver. sollicitare fœminas*, n. 24. & Freitas in *addit. ad tract. de Confess. sollic. Episc. Roderic. Acugna*, q. 21. n. 31. Sed ego in hac quæstione de meo nihil dico, & nihil pono: solùm refero, quod alij dixerunt.

Pro coronide verò huius disputationis ponam hîc pulchrum dubium, & est: An sit absoluedus Hæreticus, qui ducitur ad comburendum, & moritur negatiuus, si antea non fateatur veritatem publicè? Sanchez in *summa*, tom. 1. lib. 3. c. 7. n. 10. putat, non esse absoluedum; & hoc ratione scandali: quia præsumitur decedere in hæresi idèd si verè reus est, crimen suum fateri tenetur, vt ex hoc scandalum cesset. Non reticebo tamen Portel. *vbi supra*, in *addit. ad dub. regul. ver. Reus*, n. 3. aduersus Sanchez, contrarium docere: & quia codex rarus est, ponam eius verba, quibus asserit: [Ista doctrinâ dura mihi videtur; neque illam reperi apud aliquem Doctorem; neque Sanchez vllum citat; neque video, quare non militent pro isto reo hæretico, ad illum sic non obligandum, rationes pro excusandis aliis reis non hæreticis, maximè cum in reo hæretico violentius sit; & magis infame veritatem publicè fateri. Quod verò attinet ad scandalum, quod putat Sanchez dari ab Hæretico negatiuo, dici potest non inde suscipi scandalum, cum omnes sciant, solere reos negare, & simul sciant illum posse verè confiteri sacramentalitèr in articulo mortis. Et idem scandalum suo modo suscipi potest de aliis reis negatiuis ductis ad patibulum. Adde, quòd hoc non videmus fieri à Confessoribus doctis comitantibus reos hæreticos ad combustionem.] Ita Portel. & hæc dicta sufficiant pro præsentis quæstione, quæ omnia ex probatissimis Authoribus desumpta sunt maximè ex Theologis Hispanis, quorum libri approbati

fuerunt communi calculo Sancti Officij, & ab Illustrissimis Inquisitoribus, quibus hæc scripta, & alia in posterum à me scribenda, humiliter, & ex corde submitto.

TRACTATVS VI.

De paupertate religiosa, super Bullam Clement. VIII. de largitione munerum.

An ista Bulla sit vsu recepta, & adhuc obliget ad sui obseruationem?

RESOLVT. I.

DVBIVS, & anceps circa propositam quæstionem, videtur remanere Vincentius Filliucius in *quæst. mor. tom. 2. tract. 34. c. 3. q. 12. num. 81.* sed absolutè docuit Stephanus Gratianus in *suâ discept. forens. tom. 2. c. 302. n. 17.* dictam Constitutionem non fuisse vsu receptam à Superioribus Regularibus. Et hanc sententiam nouissimè etiam docuit noister P. Megala in *par. 2. lib. 2. c. 27. q. 3. n. 6.* sed ex communi doctrina, vt notat Becanus in *summa Theol. part. 2. tom. 1. tract. 3. c. 6. q. 8. n. 3.* Azorius *part. 1. lib. 5. c. 4. q. 1.* Lessius *lib. 2. cap. 22. dub. 13. n. 98.* & alij, leges Pontificiæ non obligant, nisi acceptentur à subditis. Ergo dicta Bulla Clement. VIII. non obligabit: quia non fuit à subditis recepta, Et hoc ait Megala, non solùm per decennium, sed spatio ferè viginti annorum, vt omnes sciunt.

Idem videtur docere Ioan. Valerus *verb. munerum*, n. 106. vbi sic asserit: Nota, hanc Constitutionem non solùm debere legi quotannis, in Capitulis Monasteriorum; sed etiam esse exarandam, atque scribendam in libris quoruncunq; statutorum ipsarum Religionum: quod non video obseruari, sicut nec omnes formas præscriptas, nec pœnarum inflictiones. Sic ille. Hoc docet etiam Homobonus de *cas. refer. p. 3. c. 3.* & Victorell. in *notis ad Man. Nauar. c. 18. n. 105.* & post hæc scripta inueni, eundem Homobonum de Bonis in *suo examine Eccles. part. 1. tr. 7. c. 30. q. 123.* iterum adnotare, multos viros doctos in illa sententia esse, quòd supradicta Bulla non fuerit vsu recepta quoad pœnas, quæ in illa continentur: & ego hanc sententiam probabiliorem esse existimo, quod nouissimè iterum docuit Megala *conf. 33. n. 17.* Vide etiam Tannerum in *2.2. disp. 6. q. 3. dub. 4. n. 107.* & Scortiam in *Constit. pontific. epit. 159. theor. 399. in fin.* & Peirin. de *relig. tom. 1. cap. 2. q. 2. §. 6.*

Vnde ex his ego non condemnarem illum Religiosum, qui legitimè præscriptum sequeretur vsum suæ Prouinciæ, & Religionis, circa munera largienda, non obstante dicta Bulla, saluo semper, &c. Verùm hîc Panormi quoad Moniales esse dictam Bullam vsu receptam, testatus est mihi Reuerendiss. Vicarius de la Ribba, Vir omnis litteraturæ consultissimus.

Sed quidquid sit de vsu, & obseruantia eius, multæ difficultates circa intelligentiam supradictæ Bullæ elucidandæ sunt, ad pacandas conscientias, & scrupulos à Confessariis abigendos. Quæro igitur secundò,

An in ista Bulla Summus Pontifex condat nouum ius circa largitiones munerum Religiosorum?

RESOLVT. II.

Ex resolutione huius quæstionis pendet decisio multorum casuum: idèd assero, præter nouam formam circa causæ approbationem, Summum Pontificem non concedere

concedere nouum ius in hac Bulla. Ita Soufa in explicat. huius Bullae fundam. 1. n. 8. & §. 3. n. 72. Ortiz in summ. c. 5. num. 10. Ioan. Valerus in suis differ. vtriusque fori, verb. muneris, n. 1. vbi sic ait: [Hac Constitutio non est edita ad nouam disciplinam, nouamque Religioni obligationem imponendam, vel ad nouum ius introducendum.] Et num. 21. [Apparet, hanc Constitutionem non esse iuris noui introductiuam, sed reformatiuam; & iuris communis restitutiuam, & eidem conformem. Quare, quidquid ante hanc Constitutionem licebat, & dari iuste poterat, & nunc licet, & dari potest: quidquid nunc non licet, nec ante licebat.] Idem etiam asserit n. 37. & n. 98. Idem docet Ioan. de la Cruz de statu Relig. lib. 1. c. 3. dub. 1. concl. 3. vbi sic asserit: [Clemens VIII. in sua Bulla multa vetat Religiosis circa largitionem munerum, quae tamen omnia, exceptis poenis ibi impositis, continentur in iure communi antiquo.] Sic ille. Ita etiam docet Paulinus Berti in explicat. huius Bullae part. 2. cas. 3. in fine. fol. 418. col. 1.

Solum igitur, vt dixi, Pontifex in hac Constitutione inducit nouam formam circa causae approbationem. Itaque cognitio, & determinatio, quae fit iusta causa ad munus aliquod largiendum per Religiosum Superiorem, vel inferiorem, siue per aliquem conuentum, solum spectat, & reseruat hodie per hanc Bullam generali Capitulo. Vnde colligitur, Generalem, licet habuerit à Capitulo generali omnem potestatem Capituli generalis intra annum, seu annos; non posse se intromittere in cognitionem, & determinationem, quae fit iusta causa ad munus aliquod largiendum, in casu aliquo occurrenti.

Ex his patet, quanti scrupuli orirentur, & quantae conscientiae inuenirentur illaqueatae, si haec Constitutio esset vsu recepta in Religionibus: nam vigore istius Bullae nullus Superior, nec vllus Conuentus potest ex causa, quantuncunque iusta, dare licentiam alicui Religioso ad dandum munus aliquod, nisi causa ipsa cognoscatur in Capitulo generali, & vnanimi omnium consensu ibidem approbetur: quae quidem omnia credo ferè in omnibus Religionibus, non obseruari, etiam in Obseruantibus. Dicendum est igitur, vt supra notauimus, hanc Constitutionem non esse vt plurimum apud Religiosos vsu receptam, & approbatam, saluo semper, &c. Sed ex ista quaestione oritur alia. Quaero igitur.

An cognitio quantitatis muneris largiendi, spectet etiam ad Capitulum generale?

RESOLVT. III.

Respondeo negatiue: nam ad ipsum (vt supra diximus) spectat tantum cognitio, & determinatio iustae causae dandi munus. Quare, cum à iure communi non sit recedendum, nisi quatenus nouum cogit; dicendum est, sub censura Sedis apostolicae cognitionem, & determinationem ad eisdem Conuentus, & Superiores spectare, & eorum arbitrio relinqui quantitatem doni largiendi, cum in contextu Bullae non determinetur, quod sit munus notabile, & quod leue, siue munusculum: & sic Capitulum generale Dominicanorum, anno 1596. declarauit iustas causas largiendi munera; non autem quantitatem eorum. Haec omnia inuenies apud Valerum vbi supra, n. 49. & 50. Et quia codex rarus est, & Author doctissimus, aliqua ex ipso libenter adducam. Si scire cupis causas approbatas à dicto Capitulo Dominicanorum, haec sunt. Prima est gratitudo. Secunda, conciliatio beneuolentiae, aut eiusdem conseruatio; in ordine tamen ad Religionem, vel Conuentum, vel in ordine ad bonum finem respectu sui ipsius. Tertia, pietas in parentes, & consanguineos vsque ad quartum gradum inclusiue. Quarta, redemptio vexationis. Sed declaranda sunt aliqua circa quantitatem ipsam munerum. Quartitur igitur.

Quanti valoris debeant esse munera, vt licite fiant, & non sint contra hanc Constitutionem?

RESOLVT. IV.

Pralatos regulares posse sibi, & suis concedere licentiam donandi vsque ad decem aureos pro causa pia, & rationabili, v.g. pro pauperibus, pro nuptiis cognatorum, pro gratificatione beneficiorum, &c. testantur Fagundez de Praecip. tract. 2. lib. 8. c. 6. n. 12. Corduba in summ. 9. 54. Lopez p. 1. instructor. c. 152. Ioan. de la Cruz de statu Relig. lib. 3. c. 1. p. 3. dub. 1. n. 162. cum aliis.

Sed, cum hoc à iure non sit determinatum, neque in hac Constitutione Summus Pontifex aliquid decernat; arbitrio Superiorum hoc esse relinquendum puto, qui pensatis conditionibus Religiosi volentis donare, & eius, cui fit munusculum, & pensata causa, ob quam fit, & etiam vtilitate, quae ex dicto munusculo obuenire potest Religioso, vel Monasterio, & considerata etiam facultate ipsius Monasterij, poterit minorem, aut maiorem facultatem dare in quantitate, & qualitate munusculi. Ita Hieronymus Cenedo de paupertate religiosa, dub. 26. n. 6. concl. 2. Sanchez in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 19. n. 42. Azorius part. 1. lib. 1. c. 12. q. 4. & Suarez de Relig. tom. 3. lib. 8. c. 15. num. 13. cum Valero vbi sup. n. 65.

An, si Religiosus sine licentia sui Praelati prebeat munusculum duorum aureorum, incidat in poenas huius Constitutionis?

RESOLVT. V.

Respondeo, peccatum quidem furti admittete; non autem incurrere in poenas huius Constitutionis. Et ita viuae vocis oraculo declarauit Clemens ipse VII. Claudio Aquauia, Generali Relig. Societ. IESV: & ego habui à Patribus dictae Societatis transumptum epistolae supradicti Generalis, transmissae ad P. Petrum Gambacurtam Panormitanum, sub die 2. Martij, 1595. in qua declaratio supradicta Pontificis ponebatur. Et hoc etiam testantur multi DD. qui scripta sua typis mandarunt postea: hi sunt, Molfesius in sum. tom. 1. tract. 7. c. 20. n. 86. Filliucius tom. 2. tract. 34. c. 3. q. 9. n. 65. & nouissime Homobonus de Bonis in exam. Eccl. par. 1. tract. 7. c. 30. q. 123. cum aliis, quos tacito nomine citat Scottia in Bull. Pont. epitome 158. theor. 396. Et ratio declarationis Pontificis forsitan fuit: quia communiter summa duorum aureorum in iure dicitur summa modica, vt patet ex l. si oleum. 15. fin. in l. l. seq. vbi Gloss. ff. de dolo. cum Felino in cap. interfecisti. de homicid.

An Monialis, seu Religiosus, cum licentia sui Praelati, potest facere amico, seu cognato, corporalia magni valoris, seu picturam; & non incidere in poenas huius Constitutionis?

RESOLVT. VI.

Negatiue forsitan aliquis respondebit: quia, quidquid acquirit Monachus ex sua arte, vel industria, acquirit Monasterio: ergo, &c. Secundo, qui nequit dare, nec gratis potest remittere: sed Religiosus, & Monialis non possunt dare: ergo neque remittere.

Sed ego cum Bonacina in tract. var. disp. 3. punct. 1. n. 5. Scottia in Bull. Pont. epit. 158. theor. 396. Ioanne Valero vbi sup. n. 66. & seq. affirmatiuam sententiam sustinendam esse puto. Dico igitur, quando ad faciendas illas res amicus, seu consanguineus subministrat omnia necessaria, & eius sumptibus de licentia Praelati efficiuntur; vel cum, antequam fiant, Praelatus dat licentiam, vt fiant pro tali amico; tunc licet necessaria accipiantur à Monasterio, posito quod sint parui valoris; puto, in vtroque casu Religiosum,

giosum, seu Monialem, posse gratis efficere illam picturam, seu corporale, vel aliam rem. Et ratio est; quia tunc non agitur de alienanda, seu donanda re, quæ sit Monasterij; sed tantum agitur de non acquirendo, quo in casu Prælatus potest præiudicare Monasterio, vt communis fert Doctorum sententia, & probat Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 6. disp. 4. num. 13.*

Secundò probatur: quia Clemens VIII. in ista Bulla prohibet tantum largitionem munerum de pecuniis, vel aliis rebus iam Monasterio acquisitis, & decernit esse faciendam restitutionem de muneribus contra hanc Constitutionem factis: sed, cum restitutio supponat ablationem, & in casu, de quo agimus, nulla fiat ablatio pretij illius rei, quæ gratis efficitur, cum nunquam datum fuerit, nec debeatur: ergo de hoc genere liberalitatis, & muneris non intellexit Pontifex in ista Bulla aliquid prohibere.

Ad primum argumentum respondetur, verum esse, quidquid acquirit Monachus, Monasterio acquirere: sed nego, opera facienda ab ipsis Religiosis non posse confici gratis; de licentia tamen sui Superioris, impensis alienis. Et ratio est: quia erga talia opera nullum ius acquisitum Monasterium habet, antequam efficiantur; nec habet ius ad rem, quia non adhuc sunt in rerum natura; & ideò in talibus potest (vt diximus) Superior ipsi Monasterio præiudicare.

Sic etiam responderi potest ad secundum argumentum dicendo, tunc qui nequit donare, non posse gratis remittere, quod debetur, quando aliquid est debitum: sed in nostro casu est diuersa ratio; nam nos loquimur de remissione illius, quod adhuc non debetur: & sic est casus diuersus. Notandum est tamen, doctrinam huius resolutionis non esse applicandam, quando Religiosus facit primò picturam, v.g. sumptibus Monasterij: nam in hoc casu verum est, non posse Monachum rem illam multi valoris, etiam de licentia Superioris, donare: quia tunc res illa est ipsius Monasterij, quod iam habet ius acquisitum erga ipsam; & ideò sic faciendo & donando, contrarietate huic Bullæ.

An Religiosus possit dare leuiora alterius generis, licet non sint de leuibus comestibilibus & ad deuotionem pertinentibus concessis in hac Bulla; & an casus excepti in hac Bulla extendantur ad alios similes?

RESOLVT. VII.

Negatiua sententia suaderi potest ex illa vulgata regula iuris, quòd casus exceptus firmat regulam in non exceptis: sed in hac Bulla excipiuntur tantum leuiora comestibilia, & ad deuotionem pertinentia: ergo excluduntur omnia alia.

Sed ego puto cum Ioan. de la Cruz. *de stat. Relig. lib. 1. c. 3. dub. 5. concl. 3. n. 3.* & Filliucio *tom. 1. tract. 34. c. 3. n. 71.* posse Religiosos dare etiam leuiora alterius generis. Et ratio est: quia, quoties in aliqua regula excipiuntur aliqui casus, etiam casus similes consequenter manent excepti. Vnde ex multis Euerardus *in suis topicis legalibus, loco à natura dictionum taxatarum, n. 4.* Antonius Gomez *tom. 1. variar. c. 11. n. 12.* & alij probant, dictionem taxatiuam non excludere casus similes, in quibus eadem ratio militat. Item *l. fin. C. de reuocandis donat.* decernitur, quòd per solas quinque causas potest reuocari donatio; & tamen communis Doctorum sententia docet, posse quoque ex alijs grauioribus, aut æquè grauius. Ita Glossa *ex l. fin. ver. voluerit. Abbas c. fin. num. 3. de donat.* Nauarrus *tom. 4. n. 48. de Regul. seruant. l. 6. Iaceni n. 59. Syluest. verb. donatio, 1. q. 13. n. 17.* Gomez *tom. 2. variar. c. 4. n. 14.* Molina *de primog. Hisp. lib. 1. c. 9. n. 32.* Lessius *de iust. lib. 2. c. 8. dub. 14. n. 104.* cum multis alijs: quidquid in contrarium asserat Molina Theologus *de iust. tom. 2. disp. 281. verb. nobis verò*

& Rebellius *part. 2. lib. 18. q. 9. n. 8.* Et ratio est: quia, cum lex non possit excipere omnes casus exceptione dignos, ponit aliquos loco exemplorum.

Dicendum est igitur, quòd licet Summus Pontifex in hac Bulla interdixerit munera à Religiosis dari, præterquam in casibus hic exceptis; tamen ex doctrina *superius* adducta casus excepti debent extendi ad similes, in quibus eadè ratio, vel vtgentior militat. Et hanc opinionem præter Ioan. de la Cruz citatum tenet etiam Soufa *in exposit. huius Bullæ fundam. 5. n. 38. 39. 40.* & nouissimè Scottia *in Pontif. Const. epit. 158. theor. 396.* Quod est maximè notandum ad multos scrupulos depellendos. Ad argumentum verò in contrarium *suprà* adductum potest quis respondere, regulam illam iuris, quòd casus excepti firmant regulam in non exceptis, intelligendam esse de casibus non exceptis, qui alias sunt dissimiles exceptis.

An Religiosus, qui non acceptat aliquod donum; sed rogat, vt detur amico, seu consanguineo suo; peccet contra paupertatem, & contra hanc Bullam?

RESOLVT. VIII.

Affirmatiuè respondet Hieronymus à Sorbo *in compend. priuileg. in exposit. huius Bullæ, fol. mihi 194.* vbi sic asserit: [Prohibetur Religiosis donare quouis modo, siue directè, siue indirectè. Vnde, si quis, vel si qua diceret suis consanguineis, vt quod vellent sibi donare, donarent tali suo nomine, non posset fieri, cum sic esset donare indirectè.] Ita ille. Probat hanc opinio: nam, si hoc non est dare indirectè, quid, quæso, per indirectam donationem debet intelligi? Deinde *in l. 2. ff. de calum.* ita habetur: [Non refert, an ipse pecuniam acceperit, an iusserit dari.]

Sed mihi, saluo semper meliori iudicio, cõtraria opinio probabilior videtur. Dico igitur, si Religiosus solum se habeat, vt intercessor apud Ioannem, v. g. vt ipse Ioannes nomine suo det Petro aliquam rem; non peccabit contra votum paupertatis, & contra nostram Constitutionem, Ita Peirin. *de Relig. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 4.* Fagundes *de Præcep. tract. 2. lib. 8. cap. 6. n. 18.* Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 35. dub. 3. n. 6.* Scottia *in Bull. Pont. epit. 158. theor. 397.* Laym. *in Theol. mor. lib. 4. tract. 5. c. 7. n. 16.* Filliucius *in quest. mor. tom. 2. tract. 34. c. 3. q. 8. n. 62.* Bonacina *de contr. disp. 3. q. 12. punct. 1. n. 6.* Barthol. à S. Faustino *in thes. Relig. lib. 8. q. 213.* Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 74.* Galetti *in margar. cas. conf. ver. Relig. n. 9.* Naldus *in sum. ver. Relig. n. 11.* Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 8. c. 15. n. 45.* Rodriguez *in exer. spir. p. 3. tract. 3. c. 15.* Turrian. *in 2. 2. tom. 1. disp. 85. dub. 3.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 6. n. 7.* Cenedo *de pauper. relig. dub. 29. n. 4.* Gratian. *in suis discip. forens. tom. 2. c. 202. n. 17.* & ante omnes Soufa *in expl. huius Bullæ, §. 3. n. 73.*

Et ratio est clara, & manifesta: quia Religiosus tunc peccat contra paupertatem, quando disponit de aliqua re sua, vel Religionis, sine consensu, & facultate Superioris: sed in prædictis casibus hoc non accidit, vt constat ex proposita specie facti: nam solum petit Religiosus à sæculari, vt rem aliquam donet alteri, de qua re ipse Religiosus non acceptat, neque tacitè, neque expressè, vllum dominium, & potest ipse sæcularis semper, si velit, non dare: ergo, &c.

Deinde, Religiosus, seu Monialis, non potest donare: tamen ex hoc non sequitur, quòd non possit petere ab alio potente donare, vt donet; potest enim prohiberi primum, & non secundum. Ergo, licet Religiosus non possit donare; tamen poterit ab aliquo sæculari potente donare petere, vt aliquid alicui donet. Sic Turrianus. Nec valet dicere, quòd in nostro casu Religiosus dicitur donare indirectè: nam, vt bene obseruant Sanchez, & Cenedo *vbi supra*, tunc dicitur donatio indirecta, quando adest tacita acceptatio, quia & in donatione indirecta præsupponitur dominium; & quando etiam adest iustus, vt donans tradat alteri: quod neutrum est in nostro casu; quia Religiosus,

Religiosus, neque expressè, neque tacitè acceptat dominium alicuius rei, & non iubet sed rogat, & se habet, vt diximus, tanquam intercessor: ergo, &c. Vel secundò dicendum cum Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. c. 3. dub. 5.* quòd donatio indirecta in hoc decreto Clementis VIII. vètità dicitur, v. g. si Religiosus mutuet animo non rependi mutuum. Vel dicendum tertio cum Sanchez, & Cenedo, *loc. cit.* illa verba, *directè, vel indirectè*, apponi, vt Religiosi intelligant: vt, cum Hispanè dicitur: [Ni os passe por el pensamiento el hazer esto.] Ex his patet responsio ad primum argumentum.

Ad secundum respondetur cum Cenedo: [Que en aquella ley se induce vna tacita acceptacion, porque el mandar, que lo de à l'otro, importa, y suppone que ya fue adquirida la cosa para aquel, que mandò darla.] Iussio enim, vt alteri detur, importat rem priùs iubenti esse acquisitam; & verbum, *iubere*, importat necessitatem, vt notat Albericus in suo *Diction. verb. iubere*, & constat *ex l. 1. ff. quod iussu*. Sed in nostro casu non iubetur, sed rogatur, ita vt, quemadmodum *suprà* diximus, possit secularis rogatus rem illam non dare: ergo, &c.

Ex his apparet, me olim rectè respondisse, Monialem, quæ rogauerat matrem, vt daret alteri certam pecuniarum summam, non nomine ipsius Monialis, sed nomine suo, non fregisse votum paupertatis, neque prohibitionem Clementis VIII. de largitione indirecta munerum. Et ita tunc senserunt multi Viri docti ex nostra Religione, & Societate IESV, à me de hac re consulti.

An Religiosus, qui celebrat aliquas Missas ad intentionem alicuius amici, sciens, dictum amicam stipendium pro illis accipere; peccet contra paupertatem, & includatur in Bulla Clementis VIII.

RESOLVT. IX.

Respondi negatiuè, ex autoritate P. Francisci de Soufa in *explic. huius Bullæ*, §. 3. n. 74. in fin. vbi sic asserit: [No seria contra esta ley, dezir tantas Missas, por la intencion de vno, aunque entienda, se ha el de aprouchar de la pitança, porque en este caso, nada se da, que no sea meramente espiritual, lo qual entiendo, si no està obligado à celebrar por su Conuento.] Sic ille.

Notandum est tamen, stante Bulla, non posse Religiosum, de sola licentia sui Superioris, donare ea, quæ acquisiuit ex eleemosynis Missarum, quas sibi intra annum Conuentus, siue Religio concedit: nam est dispar ratio inter hos duos casus: & ita docet Ioan. Valerus in *differ. viriusque fori. verb. munera*, n. 75. licèt ipse sententiam negatiuam huius secundi casus vocet tantum probabiliorē. Ergo possèt aliquis dicere, affirmatiuam ex mente eiusdem Valeri esse probabilem. Sed de hoc ego dubito: cogita.

Parentes Monialium, vel Religiosorum præbent illis magnam pecuniarum summam, ad eorum, cui libuerit, beneplacitum dispensandum; reseruando tamen pro se dominium, queritur, an dictæ Moniales illas dispensando, peccent contra paupertatem, & incidant in Bullam Clementis VIII.

RESOLVT. X.

Negatiuam sententiam amplectendam esse putat Soufa *vbi sup. in explic. huius Bullæ*, §. 2. n. 73. vbi ita ait: La misma razon corre de lo, que se dièssè a los Religiosos, para que lo puedan gastar en su utilidad, ò en la de quien ellos quisieren, reseruado siempre en si el verdadero dominio, expressa, ò e mente tacitamente: porque entònces, el Religioso no es mas, que mero ministro del verdadero Señor, y no da cosa que pertenezca à la Religion.] Ita ille. Et idem etiam docuit *infra* in §. 4. n. 78.

Ex his haberent Confessarij principium satis amplum ad tollendos scrupulos, & adhibenda multa remedia in casibus occurrentibus: nam, si Monialis, vel Religiosus de illis pecuniis, seu donis, nõ recipiat dominum; sed illud apud dantem consanguineum, seu amicum relinquit; tunc potest sine vilo scrupulo, de illis rebus disponere in personam Confessarij, vel alterius personæ: se haberet enim in hoc casu tanquam minister consanguinei, vel amici, cuius est illa pecunia. Sed hæc opinio, cum loquatur de vsu absoluto pecuniæ, videtur aliquibus, & mihi, nimis laxa, & contra perfectionem religiosæ paupertatis: si verò loquatur de vsu determinato ad eleemosynam, vide *Resol. 33.*

An Bulla Clementis VIII. prohibens largitionem munerum, locum sibi vendicet si Moniales, vel Regulares, dent eleemosynam?

RESOLVT. XI.

Respondere negatiuè cum Riccio in *praxi. tom. 2. resol. 25.* & Soufa in *explicat. huius Bullæ* §. 7. n. 91. & quia Codex rarus est ponam eius verba: [Esta ley trata solamente de donaciones graçiosas: y el dar limosna, no es propriamente donacion graçiosa, y assi el hazerla los Religiosos se ha de condenar, ò aprobar conforme al derecho comun.] Et in §. 1. n. 64. ponit Doctor iste aliqua verba conducentia ad hunc casum, & multos alios decidendos: & sunt ista: [Nota, que el titulo desta Constitucion, es de solas donaciones graçiosas, y solo el absolue infinitas dudas, que algunos han preguntado, y en especial Religiosas, assi como, si les veda esta ley el hazer algunas fiestas, que tienè deuocion, y gastar en traer musica, ò con el Predicador, ò en sustentar à los que las visitan, y gouernan, ò en hazer otros ministerios, en vtilidad del Conuento en comun, ò de alguna Religiosa en particular, de lo qual no trata esta ley, porque todas estas cosas, y otras, como ellas, no se comprehenden de baxo del nombre de donacion, sino de satisfacion.] Hæc ille, quæ sunt admodum notanda: quia multum practicabilia: & nos de hac quæstione *suprà* etiam diximus.

Quotnam sint fines, seu causa finales, huius Constitutionis Clementis VIII.

RESOLVT. XII.

Quatuor esse respondet Bartholomæus à S. Fausto in *thesauro Relig. lib. 8. q. 208.* Homobonus *de exam. Eccles. part. 1. ar. 9. c. 5. q. 10.* Filliucius *tom. 2. tract. 34. c. 3. q. 6.* Paulinus Berti in *explic. huius Bullæ, part. 1. principali, fol. mibi 414. col. 1.* & ante illos Hieronymus à Sorbo in *Compen. priuil.* Prima, vt religiosa disciplina labefactata in pristinum statum restituatur & quæ incolumis permanet, conseruetur. Secunda, vt votum paupertatis integrum seruetur. Tertia, ne bona Monasteriorum, vel quoruncunque Regularium dilapidentur. Quarta, ne praua ambitione compulsi Religiosi pro consequendis Officiis alter alterius gratiam, vel protectoris, seu aliorum beneuolentiam aucupentur.

Sed hanc sententiam, quoad partem, & meritò, impugnat Ioan. Valerus in *differ. viriusque fori. verb. munera*, n. 20. 23. & 81. Granado in *par. 2. disp. 15. sect. 3. n. 18.* cum Patre Soufa in *expos. huius Bullæ, fundam. 5. n. 34.* vbi sic asserit: [El obuia los grandes daños, que se siguen de la dissipacion del patrimonio de Christo, y el soborno para alcançar Officios, y Dignidades; son las razones fundamentales desta ley. De lo qual se sigue, que no hablò propriamente Fray Hieronymo à Sorbo en señalar por primera razon fundamental, la obseruança regular, porque esta no es causa proxima, sino comun, de todo quanto se manda à los Religiosos: y mucho menos exponer por segunda razon, la guarda del voto de la pobreza indeterminadamente

mente. sino entienda del abuso notable cerca deste voto, ò del quebrantamiento del en cosa graue; porque la Constitucion no vsa deste termino, *voto de pobreza*, ni se hallara en toda ella, y no quebrantandole de vna de las maneras dichas, no se siguen grandes daños, y incommodos, como la ley declara; y de señalar por causa fundamental, la guarda del voto de la pobreza indeterminadamente, como este Author haze, podrian nacer muchos escrúpulos, y inuenientes.] Ita ille.

Non rectè igitur DD. citati adduxerunt quatuor causas finales huius Constitutionis; duas enim esse dicendum est; nempe, ne bona Monasterij dilapidentur, & ne detur ambitionis occasio; quod summopere notandum est: nam ex isto principio multæ dubitationes benignè resoluendæ sunt. Vnde non benè aliqui hanc posteriorem sententiam olim nolebant admittere: est enim probabilissima, & illam præter DD. citatos tenent etiam multi viri doctissimi de hac re à me consulti, tam ex Societate IESV, & ex Dominicorum Familia, quàm ex nostra Religione.

Quanam esculenta, & poculenta possit Religiosus largiri, in terminis huius Bullæ Clementis VIII. & ad quem valorem ascendere possint?

RESOLVT. XIII.

Valorem esculentorum, & poculentorum, quæ in hac Bulla conceduntur, non debere superare quantitatem, quæ in furto inducit peccatum mortale, docet Bartholomæus à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. q. 218. & Paulinus Berti in explic. huius Bullæ, in 10. casibus positus post p. 2. principalem: & putant, hanc quantitatem non debere excedere valorem trium Iuliorum. Vide etiam Fabro de ressit. in 4. sen. dist. 15. q. 2. disp. 45. c. 5. n. 122. Igitur, secundum hos Auctores, esculenta, & poculenta non sumuntur in hac Bulla in significato in quo sumuntur, & explicantur in multis locis canonum, & iuris communis.

Sed meritò contrariam sententiam docet Soufa in expos. huius Bullæ, §. 4. n. 80. & 30. Bonacina in tr. var. disp. 3. punct. 1. n. 9. & Valerius in differ. vtriusque fori, verb. munera, diff. 1. n. 59. vbi sic ait: [Quæ autem dicantur leuiores esculenta, & poculenta in hac Bulla, deduci potest ex cap. statutum. §. in super. de rescrip. in 6. nimirum, quæ paucis diebus consumi possunt.] Vbi Glossa verb. paucis. addit, & hoc arbitrio boni viri relinquendum, cum aliter non determinetur, habita consideratione personæ dantis, & personæ recipientis, vt in c. et si quæstiones. de simon.

Et ita ego hanc secundam sententiam puto probabiliorē: quia, vt supra notatum est, hæc Bulla non est iuris noui inductiua, sed reformatiua, & iuris communis restitutiua, & eidem conformis, Quare, quidquid ante hanc Constitutionem licebat & nunc licet, & dari potest: & è contra, quidquid nunc non licet, nec ante licebat. Ex quibus apparet, esculenta, & poculenta huius Constitutionis, intelligenda esse, secundum terminos iuris communis.

An Religiosi, recipientes in Monasteriis aliquem, non occasione transitus, vel deuotionis; sed recreationis causa, incidant in pœnas huius Constitutionis Clementis VIII.

RESOLVT. XIV.

Affirmatiuam sententiam docet Bartholomæus à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. q. 224. n. 5. Sorbo in compen. priuileg. ver. dare. in explicat. huius Bullæ, & Paulinus Berti etiam in explic. huius Bullæ, in 10. casibus post p. 2. principalem, cas. ult. & nouissimè Bonacina in tract. variar. disp. 3. punct. 2. num. 12.

Sed tu contrarium tene cum Francisco Soufa in expos. supradictæ Bull. §. 7. n. 91. vbi ita ait: [Nota, que de señalar

la ley tres causas de venir los seglares à los Conuentos, no se sigue, que si vinieren por otras, no se podrá hospedarles: lo vno, porque aquellos casos son exemplos, y en los semejantes corre la misma razon, y lo otro, porque no esta en aquello la fuerza, ni intento de la ley, sino en euitar gastos sumptuosos, y excessiuos, y ordenar se exercite la hospitalidad con moderacion religiosa, y como esto se guarde, poco importa, que el huésped venga al Monasterio por vna de aquellas causas, ò por otra, aunque sea por solo yrse à recrear con los Religiosos.] Ita ille. Vnde apparet, quam benignè, & satis probabiliter, hic Author explanet in hac Bulla mentem Pontificis contra aliorum rigidas expositiones.

An donatio remuneratoria sit prohibita in hac Bulla, ita vt Religiosus, seu Monialis largiendo aliquod donum in remunerationem, contraueniat huic Constitutioni?

RESOLVT. XV.

PRO parte affirmatiua non desunt rationes: quia Summus Pontifex in hac Bulla prohibet Religiosis largiri dona, ex quacunque causa. Deinde, Pontifex prohibet donationes indirectas: ergo prohibet donationes remuneratorias, quæ sunt donationes indirectæ. Nam, si non prohiberet has donationes, minimè prouideret de sufficienti remedio in ordine ad bonum commune Monasteriorum: quod quidem prouidere intendebat; quia, sub titulo remunerationis, Prælati, & Religiosi facile bona Monasterij, largiendo, notabiliter distraherent: ergo, &c. Secundò probatur hæc sententia: nam donatio inter virum, & vxorem est prohibita, vt patet ex cap. finali, de donat. inter virum, & vxorem. Barthol. in l. quod meo, & ibi Alexander ff. de acquir. possess. Anton. Gamma tom. 2. variarum resolut. cap. 4. n. 23. & stante hac prohibitione non valet inter ipsos coniuges donatio remuneratoria. Ita Pinellus de bonis matern. lib. 1. part. 3. num. 61. & 62. Matienzo lib. 5. Recopil. tit. 9. l. 3. gloss. 6. num. 3. cum aliis.

Sed contrariam sententiam prorsus amplectendam esse iudico. Dico igitur, quòd quando prohibetur donare simpliciter, vel sub conditione, vel sub modo, eo ipso non prohibetur donare ob merita, quæ præcesserunt: nam donatio antidotalis, quæ dicitur remuneratoria, non est propriè, & strictè donatio, vt apertè colligitur ex l. Attilius Regulus. ff. de donationibus. Et ratio est: quoniam, qui donat gratis, omninò, & liberaliter donat: sed remuneratoria donatio fit propter beneficium, quo aliquis benè de nobis meritus est: efficitur ergo hæc donatio de re ex gratitudinis virtute, moraliq; honestate debita, & hac de causa non debet computari inter simplices donationes. Ita Homobonus in exam. Eccles. part. 1. tract. 1. c. 6. q. 28. Valerius vbi sup. verb. donatio, diff. 2. n. 2. Ioan. de la Cruz in director. conscient. par. 1. præcep. 7. art. 2. dub. 2. Azorius par. 3. lib. 1. cap. 1. q. 4. & c. 2. q. 3. Molina de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 244. n. 3. & communiter Iuriconsulti, & Theologi: & in terminis nostræ Bullæ ita etiam docuit Hieronymus de Cuedo de paupertate relig. dub. 27. per tot. Bartholomæus à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. q. 227. n. 4. Riccius in praxi, tom. 1. & in 3. part. decis. 227. num. 4. Bonacina de contract. disp. 3. q. 1. punct. 1. num. 6. Paulinus Berti in expos. huius Bullæ, quæst. ult. cas. 7. Ioan. Valerius in differ. vtriusque fori, verb. munera, n. 97. Rodriguez in quæst. Regul. par. 1. q. 27. art. 6. Scortia in Constit. Pont. epit. 158. theor. 396. Peirinus de Relig. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 6. & ante omnia Soufa in expos. huius Bullæ, §. 1. n. 65. & 66.

Restat modò respondere ad argumenta contraria. Idèd ad primum respondeo. Pontificem in hac Bulla prohibere illas donationes indirectas, quæ sunt in præiudicium Monasterij: & tales non sunt donationes remuneratoriæ; sed potiùs in vtilitatem, & beneficium ipsius Monasterij.

naſterij : quia hæ donationes conferuntur propter beneficia, & vtilitatem receptam, & incitant benefactores ad magis in poſterum benefaciendum. Ex quibus patet, licitas eſſe munerum largitiones, quæ fiunt benefactoribus Monafteriorum, & etiam iis, qui ſperantur aliquando poſſe benefacere : quia ſimiles largitiones dantur ad lucrum, ſive (ſi ita loqui licet) ad vſuram, potiùs in commodum, quàm in damnum Monafteriorum redundant: quod nota; quia quotidianum.

Ad ſecundum, exploditur ſententia illorum DD. vt rectè probat Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 6. diſp. 6. n. 11. & ſequent.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. diſp. 76. dub. 6.* Cenedo *vbi ſupra, n. 18.* & alij, qui communi calculo aſſerunt, valere donationem inter virum, & vxorem, ſi donatio remuneratoria ſit. Sed, quia tales donationes remuneratoriæ à Religioſis factæ poſſunt eſſe vltra merita, & excedere beneficia recepta, quæritur modò.

An Religioſi, & Moniales poſſint largiri, non ſolum dona æquipollentia meritis, ſed etiam vltra?

RESOLVT. XVI.

Negatiuè videtur reſpondendum: nam donatio remuneratoria debet meritis æquipollere, & in eo exceſſu eſt donatio ſimplex. Ita doctiſſimus Ioan. Petrus Surtus *in ſuis conſilijs lib. 2. conſil. 164. num. 33.* & Doctores penes ipſum, & probatur *in l. ſi ſponſus. §. circa. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Vide etiam Parisium *lib. 3. conſ. 90. n. 14.* Chafaneum *conſ. 7. n. 11.* Menochium *de arbit. iudic. caſ. 132. n. 5.* & alios.

Sed, quia, vt ait D. Thomas *2. 2. q. 106. art. 6.* gratitudinis lex poſtulat, ſemper plus reddi, quàm ſit acceptum, idè in terminis noſtræ Conſtitutionis puto cum Ioan. Valero, *vbi ſuprà num. 97.* Religioſos, ſeu moniales non ſolum poſſe, quantum ſatis eſt, ad ſatisfaciendum obſequiis, & muneribus acceptis; ſed etiam aliquid vltra, arbitrio boni, & cordati viri, donare. Et pro hac ſententia Valerus citat Cordubam, & Nauartum, & illam nouiſſimè tenent Cenedo, & Sanchez, *vbi ſuprà.*

Et, vt aliquid in particulari ad tollendos ſcrupulos dicamus, puto, donationem remuneratoriam non eſſe contra Conſtitutionem Clementis, quando excedit valorem meritorum, & beneficiorum, in quarta parte. Vt ſi, v. g. valeant duodecim, & à Religioſo, ſeu Moniali donentur ſexdecim. Sic tenet Barboſa *in l. que datus. 34. n. 60. ff. ſoluto matrim.* & Nauarrus *de reddit. quaſt. 1. n. 91.* & probabilem hanc opinionem vocat Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 6. diſp. 6. num. 9.* & poſt illum Hieronymus Cenedo *de paupertate religioſa, dub. 17. num. 13.*

An Moniales, cum licentia Abbatiffæ, ſeu Prælati, poſſint præbere Confeſſario, vltra iuſtum ſtipendium aſſignatum, aliquid amplius?

RESOLVT. XVII.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi ſeruiat cum magna charitate, patientia, aſſiduitate, &c. Ita in terminis Scottia *in Bull. Pom. epit. 158. theor. 395.* Bartholomæus à S. Fauſto *in theſ. Relig. lib. 8. quaſt. 227. num. 7.* vbi ſic ait: [Quando famuli pro certo ſalario inſeruiunt Monafterio cum magna fidelitate: his enim, vltra ſalarium iuſtum, poteſt dari aliquid amplius; quia non eſt propriè donatio, ſed beneficij remuneratio.] Sic ille. Et antè hoc etiam docuerat Paulinus Berti *in explicat. huius Bullæ, q. ult. caſ. 6. fol. 423.* Sed hæc omnia, & ſimilia

limita, & intellige, niſi præcepto Superioris arctata ſit in hoc eorum facultas. Vide *infra Reſol. 23.*

An, ſi Religioſus largiatur munera alteri Religioſo, incidat in pœnas huius Bullæ?

RESOLVT. XVIII.

Videtur reſpondendum affirmatiuè: quia in hac Conſtitutione prohibentur largitiones munerum inter ipſos Religioſos: & ita tenet Barthol. à S. Fauſto *in theſ. Relig. lib. 8. quaſt. 209. n. 2.* & Paulinus Berti *in explic. huius Bullæ p. 1. fol. 141. col. 2.*

Sed ego puto, quòd ſi aliqua ambitio in Religioſis non præſumitur, largitiò munerum inter ipſos non eſt prohibita. Et colligitur apertè ex verbis Bullæ, ibi: *Ne praua ambitione impulſi.* Vnde Religioſus, qui alteri Religioſo præberet munera, ſine vllò ambitionis intentu, non includeretur ſub hac prohibitione: nam, vt diximus, hæc prohibitio fundatur in præſumptione ambitionis: vnde, ſi ea ceſſet, ceſſabit etiam prohibitio, ſaltem in foro conſcientiæ: lex enim fundata in præſumptione, non obligat in conſcientia, ſi præſumptio deſiciat. Et ita in terminis noſtræ Bullæ reſoluit hoc quæſitum Ioan. Valerus *in diſp. vtriuſque fori. verb. munera, n. 82.* Vide *ſuprà Reſol. 13.*

An Religioſus de annuis redditibus, ex Superioris licentia, ad ſuum vſum conceſſis, ſine aliqua reſtrictione poſſit liberè, parciùs viuendo, aliis donare?

RESOLVT. XIX.

Minimè videtur ex texto huius Bullæ, vbi ſummus Pontifex ſolum concedit Religioſis largiri munuscula. Et ita tenet Azorius in terminis noſtræ Bullæ, *part. 1. lib. 12. cap. 9. quaſt. 6.* Fauſtus *in theſ. Religion. libr. 8. quaſt. 154. n. 3.* & Sanchez *in ſumma tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 105.*

Sed affirmatiuam ſententiam probabilem eſſe iudico, cum licentia, ſaltem tacita, ſui Superioris. Et ratio eſt: quia hæc Bulla prohibet tantum largitiones munerum, ex quibus grauiã incommoda, & mala Monafterijs inferuntur: ſed donatio eorum, quæ Religioſi, parciùs viuendo, reſeruant, non aſſert multum damni Monafterio, vt patet: ergo, &c. Probatur minor: nam in tali donatione Religioſus nullum damnum infert Monafterio, ſed genio ſuo, & ventri, & condecenciæ ſuæ perſonæ, cui hæc detrahit, & parciùs viuendo aufert. Idè ex hac opinione datur occasio Religioſis, vt libentiùs frugalitati, & moderato ſumptui aſſueſcant, dum ſciunt, ea, quæ de ſibi neceſſariis detrahunt, poſſe licitè parentibus, & aliis de ſe benemeritis donare, & in aliis licitis operibus expendere. Et ita hanc ſententiam in terminis noſtræ Bullæ ſuſtinet, & docet Ludouicus Beia *in reſponſ. caſ. conſ. p. 4. caſ. 32.* Hieronymus Cenedo *de pauper. relig. dub. 32. n. 9. & 15. & dub. 17. n. 9.* Ioan. Valerus *in diſp. vtriuſque fori, verb. munera, n. 73.* qui addit aliam rationem: nam, vt diximus *ſuprà*, in iſta Conſtitutione non redditur illicita illa largitiò munerum, quæ ante ipſam erat licita, ſed largitiones munerum à Religioſis, qui parciùs vivebant, ante hanc Conſtitutionem erant licitæ: ergo erunt & modò. Ex quibus apparet, me rectè olim conſuluiſſe cuidam Religioſo, extra Clauſtrum moranti, cui certi annui redditus, ſine vlla reſtrictione, à ſuo Superiore aſſignati fuerant, potuiſſe ſine vllò ſcrupulo donationes decentes facere, & aliquas eleemoſynas præbere.

Ex his apparet, quòd non rectè aliqui hanc ſententiam his diebus noluerunt admittere: eſt enim probabilis: & illam, præter DD. citatos docent etiam multi Viri docti de hac re à me conſulti ex Societate Ieſu, & ex noſtra Religione, & nouiſſimè illam etiam docet Peirinus *de Religioſo ſubdito, tom. 1. q. 2. cap. 2. §. 6.*

An, quando Religiosi inter se largiuntur munera de rebus minimis, necessarium sit, habere licentiam expressam, & in scriptis, suorum Superiorum?

RESOLVT. XX.

Affirmatiuè respondet Berti in *expos. huius Bullæ*, p. 2. *cas. 3. fol. 417. col. 2. in fin.* & ex parte Barthol. à S. Fausto in *thes. Relig. lib. 8. q. 219. n. 5.* Et ratio est; quia ita asserunt verba Bullæ.

Sed mihi probabilis videtur contraria sententia, quæ asserit, dictam prohibitionem intelligendam esse in ordine ad Religiosos, de quibus aliqua ambitio timeri potest: secus autem de Religiosis, in quibus prædicta ambitio non timetur. Et in his non est necessaria licentia Superioris expressa, & in scriptis: sed sufficit licentia tacita, & multò magis verbalis, saltem in foro conscientiæ. Et ideo Bartholomæus à S. Fausto, *vbi supra*, idem sentit de licentia in scriptis: putat enim, hanc esse necessariam tantùm in ordine ad forum externum. Et absolute hanc opinionem docuit Ioan. Valerus in *diff. vtriusque fori, verb. munera, num. 83.*

An dictam licentiam debeat Religiosus semper habere, quoties vult donare?

RESOLVT. XXI.

Iacobus de Graffis *de cas. reseru. lib. 3. cap. 4. n. 58.* affirmatiuam tenet sententiam.

Sed Bartholomæus à S. Fausto, *vbi supra, quest. 212.* & Ioan. Valerus *num. 86.* negatiuam sententiam amplexi sunt: asserunt enim, sufficere licentiam obtentam semel pro semper: & quidem durum esset requiri specialem licentiam in quacunque largitione: sufficit igitur generalis. Et ratio est: quia à iure communi non est recedendum, nisi quatenus ius nouum cogit: sed de iure antiquo sufficiebat licentia generalis, & tacita, & cum per hanc Bullam modò requiratur expressa in scriptis, nihil addendo, vt sit specialis in quacunque largitione: ergo sufficit, vt sit generalis in scriptis. Et ita etiam, præter Doctores citatos, aduersus Graffium tenet hanc sententiam Paulinus Berti in *expos. huius Bullæ*, p. 2. *dub. 1. fol. 417. col. 2. circa finem.*

Virum Abbatissa possit concedere licentiam donandi Monialibus, quam potest Prælati Religiosis suis Religiosis?

RESOLVT. XXII.

Affirmatiuè respondendum est. Et ita docet Sanchez in *sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 44.* Faustus in *thes. Relig. lib. 8. quest. 221.* & alij. Et ratio est: quia Abbatissa habet liberam administrationem bonorum Monasterij, sicut Abbas, vt docet Panormitanus *cap. 2. num. 4. de his, quæ fiunt à Prælato.* Vnde, secundùm aliquos, potest dare licentiam expendendi decem ducatos, nam talem licentiam potest dare Prælati, vt docet Corduba in *sum. q. 54. dub. vlt. Lopez de contract. lib. 2. cap. 40. Nauarra de restit. lib. 3. cap. 1. p. 3. dub. 1. n. 169.* Ioan. de la Cruz *de statu Religionis, lib. 1. c. 3. dub. 5. concl. 1.*

Imò potest Abbatissa concedere Monialibus licentiam habendi peculium, quando potest Superior Religionis illam concedere, & facultatem conuertendi in proprios vsus: quæ propriis operibus acquirunt. Doctores, hæc omnia docentes, inuenies apud Sanchez, *vbi supra*, qui bene limitat hanc doctrinam, nisi ex consuetudine, aut Constitutionibus illius Religionis, aut præcepto Superioris Prælati, arctata sit eius facultas. Vide Rodriguez in *quest. regul. tom. 1. q. 17. art. vlt.*

Virum Milites D. Iacobi Alcantara, &c. includantur in hac Bulla, ita vt sit illis interdictum donare?

RESOLVT. XXIII.

Negatiuè respondendum est: nam expresse in Bulla Summus Pontifex illos excludit. Ex quo colligitur, hos Milites esse verè, & proprie Religiosos: quia exceptio firmat regulam in contrarium. Et ita docent plures, & insignes DD. apud Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 4. c. 16. n. 11.* & apud Garfiam *de beneficiis, tom. 1. p. 1. c. 4. num. 11.* & præter illos nouissimè defendit mordicus hanc sententiam Paulinus Berti in *explic. huius Bullæ*, p. 2. *principali*, Cenedo *de pauper. relig. dub. 50. n. 5.* Faustus *vbi supra, q. 203.* & alij, quidquid in contrarium asserant DD. apud Sanchez, *vbi supra*, & præter illos Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. cap. 2. dub. 3. conclus. 1.* Petrus de Ledesma in *summa tom. 2. tract. 10. cap. 8. dub. 2. concl. 2.* Emmanuel Sà *verb. Relig. num. 41.* Valentia *tom. 3. disp. 10. quest. 4. punct. 2.* Molfesius in *sum. tom. 2. tract. 6. cap. 2. n. 30.* Moneta *de conseruat. Iudic. c. 10. num. 389.* Graffius *tom. 1. cons. lib. 3. cons. 11. de Regularibus.*

Sed tu tene primam sententiam: & sic, me consulente, Illustrissimus Senatus huius Vrbs concessit dictis Militibus exemptionem gabellarum, quæ vulgo dicitur, *lo scafciato*: & hoc non solum Professis, sed etiam Nouitiis, vt postea etiam, me consulente determinauit in casu Dominorum de Gioeni, & Mastrantoni, qui adhuc non emisserant professionem, sed tantùm acceperant habitum, & erant Nouitij D. Iacobi. Quòd autem ex verbis huius Bullæ colligatur, hos Milites esse verè Religiosos, tenet Ioan. Valerus in *differentiis vtriusque fori, verb. munera, n. 23.* Faustus, & Berti, *vbi supra.* Vnde valde miror, aliquos his diebus contrarium docuisse.

An liceat aliquid dare proprio loci Ordinario, ex causa benedictionis, vel susceptionis habitus regularis, aut professionis Monialium?

RESOLVT. XXIV.

Negatiuè videtur respondendum ex verbis Bullæ. Et ita docet, illam explanando, Paulinus Berti p. 2. f. 416. col. 2. & Hieronymus à Sorbo in *compendio privileg. verb. dare, fol. 194.* & alij.

Non tamen reticebo, Ioan. Valerum in *his differ. vtriusque fori, verb. munera, numero 81.* supradicta verba Bullæ intellexisse de muneribus pecuniariis, ac de alijs donis, tantùm pro pretio prædictorum spiritualium: secus si gratis aliqua dentur in remunerationem, vt probat textus in *cap. 2. placuit. 1. quest. 2.* Ingratitudo enim ad minimum est peccatum veniale, vt probat D. Thomas 2. 2. *quest. 107. art. 3.* Absit tamen credere, Papæ mentem fuisse tollere gratitudinis virtutem, maximè à personis religiosis, eximerèque Moniales ab obligatione, per quam cuncti tenemur exhibere nos gratos benefacientibus nobis, *c. Eccl. iuncta ibi Glos. 12. quest. 2.* Faciunt latè tradita per Nauarram, circa hanc obligationem gratitudinis, & remunerationis, in *lib. de reddit. eccl. quest. 1. n. 36.* Hæc omnia Valerus.

An in hac Bulla prohibeantur donationes, quæ sunt partus intellectus, vt conciones, lectiones, & huiusmodi scripta?

RESOLVT. XXV.

Respondeo, posse Religiosos inter se hæc omnia donare sine contrauentione nostræ Constitutionis: & ita declarasse ipsum Clem. VIII. notauit Coriolan. *ir. de ca. reser.*

refer. p. 2. cas. 16. n. 19. Homobonus in exam. Eccl. p. 1. tract. 7. c. 22. q. 100. Unde Ioan. Valerus in suis diff. verb. munera, n. 106. asseruit quod libri manuscripti semper sunt Religiosi, & eos secum potest semper deferre, quocumque vadat, etiam si se transferat in aliam Religionem. Et verb. Regul. diff. 8. n. 2. docet, hoc esse verum, etiam nulla perita licentia, & nullis relictis eorum copiis: & sic se vidisse restatur, quendam Religiosum doctissimum secum detulisse duos libros à se compositos, nulla ad id licentia à suo Prælato perita, qui transitum fecerat ad Religionem Cathusianorum,

An Religiosus, qui ab externis suis deuotis nummos accipit, & inscio Prælato necessarios libros emit, peccet peccato proprietatis, & contraueniat nostræ Constitutioni?

RESOLVT. XXVI.

Peccare peccato proprietatis, putauit Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 56. cum Barthol. à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. q. 111. n. 2.

Sed ego puto, non esse condemnandum, tanquam violatorem paupertatis illum Religiosum, qui inscio Superiore, acceptis à penitentibus nummis, libros emerit, dummodo tamen in cubiculo teneat illos palam expositos, & omnibus obiectos. Et ratio est: quia, quidquid hoc pacto Religiosus possidet, Prælatorum suorum voluntati, ac potestati subiicitur. Ita docuit ante alios Azor. part. 1. lib. 12. c. 12. q. 3. quem postea sequutus est Fabrus de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 2. disp. 45. c. 5. num. 113. Coriolanus tract. de cas. referu. part. 2. cas. 4. n. 19. & nouissimè tenet etiam hanc sententiam in terminis nostræ Bullæ, Homobonus in exam. Eccl. p. 1. tract. 7. c. 32. q. 130. in fin. & etiam in ordine ad peccatum proprietatis.

An Nouitij includantur in hac Bulla, sub nomine Religiosorum?

RESOLVT. XXVII.

Respondent, & optimè, non comprehendi, Faustus ubi sup. q. 206. Filiuc. tom. 2. tract. 34. c. 30. n. 60. Sorbo in comp. priuul. verb. dare, in expos. huius Bullæ, & alij. Et ratio est: quia Nouitij non dicuntur Religiosi, vt benè notat Glos. in Clemen. Relig. verb. Relig. & ibi Abbas n. 1. & Imol. n. 10. Vide etiam Sanchez in sum. tom. 2. lib. 5. c. 5. n. 12.

Hinc, licet Religiosi non possint confiteri, nisi Confessariis ab eorum Prælati designatis, & si aliàs facerent, Confessio esset nulla: atamen Nouitij possunt confiteri omnibus Confessariis ab Episcopo approbatis, & Confessio erit valida. Ita aduersus Vechium in praxi Nouit. disp. 10. dub. 3. n. 3. & Megalam in p. 1. lib. 1. c. 8. n. 20. dicendum est: & ita tenent Molfesius in sum. p. 1. tract. 7. c. 14. n. 81. Rodriq. qq. regular. tom. 1. q. 27. art. 11. Homobonus in exam. Eccl. p. 1. tract. 5. c. 2. q. 13. Henriquez lib. 6. c. 16. n. 3. in Glos. lit. X. & lib. 7. de Indulg. c. 22. n. 7. in Glos. lit. Z. & V, & alij. Item, Nouitij non incidunt in casus reseruatos à Superioribus Religionum, quidquid in contrarium aliqui asserant; & ita possunt absolui absque eorum licentia. Ita Homobonus de Bonis de cas. referu. p. 1. c. 32. Floronus p. 1. c. 3. n. 7. de cas. reseruat. Emmanuel Sa verb. casus, n. 8. Naldus in sum. verb. Nouitius, n. 7. Grassius in append. lib. 1. cap. 7. n. 69. & alij.

An Religiosus possit, sine licentia Prælati, & sine contrauentione voti paupertatis, & huius Bullæ, largiri suam rationem seu pitantiam?

RESOLVT. XXVIII.

Negantem sententiam docet Bartholomæus Salonius in 2. 2. tom. 1. q. 61. tract. de dominio, q. 1. art. 3. concl. 1. Antonini Diana Pars I.

corollar. 3. vbi asserit, nullum Religiosum posse ex his, quæ ipsi conceduntur ad suos proprios vsus, vt victum, &c. aliquid erogare, sine particulari licentia sui Superioris, etiam si parcissimè illis vtatur: vt, cum mittitur Religiosus ad peragendum aliquod negotium in locum distantem, & datur illi à Superiore pecunia, qua victum sibi pareret, etiam si parcissimè, viuat, tenetur ea, quæ reseruat, rediens in Conuentum Superiori restituere. Et ratio est: quia Religiosus non potest esse dominus alicuius rei, nec usufructuarius; sed tantum vsuarius: sed vsuarius solum tenet, & habet vsum rei pro se, & non potest illam dare alteri, nam hoc est proprium domini, & usufructuarij: ergo Religiosus potest tantum comedere pitantiam; non autem disponere, & dare illam.

At mihi contraria sententia probabilis etiam videtur. Et ratio est: quia in illis rebus, quæ vnico actu consumuntur, non potest secerni vsus à dominio. Ita Ioannes XXI. in Extrau. ad conditorem. 9. quod autem de verb. signific. vbi ait, quod in rebus vsu consumptibilibus, vsus, & dominium non distinguuntur, sed, cui confertur vnum, conceditur vtrunque. Et hanc sententiam tenet Syluester verb. dominium. §. 3. Petrus de Aragon. in 2. 2. q. 62. art. 1. D. Antoninus p. 4. tit. 12. c. 4. §. 10. Sarmiento de reddit. par. 1. c. 1. Turcremata in sum. lib. 2. cap. 112. ad 10. argum. & alij. Et probatur ex autoritate l. 2. ff. de vsu fructu earum rerum, quæ vsu consumuntur. Et ita in terminis nostræ Bullæ docuit hanc sententiam Hieronymus Cenedo de paupertate relig. dub. 17. n. 9. & dub. 32. n. 8. & 15. vbi sic asserit: [El Religioso por tener el vsu, y el dominio de la pitança, segun la sententia probable, y por ser limitada, y tambien de poco valor, y de que no se ha de seguir notable daño al Conuento, y por tener licentia interpretatiua del Prelado, ò ser conforme à buena razon el tenerla, puede sin escrupulo disponer della, sin contrauenir al voto de pobreza, ni à la Constitucion del Papa Clemente VIII. de largitione munerum.] Sic ille.

Scio contrariam sententiam esse probabiliorè: negat enim, vsus non posse separari à dominio. Sed nostræ sententia, vt diximus, est probabilis, vt etiam ex aduersariis concedit Turrianus in 2. 1. tom. 2. disp. 32. num. 21. & Tannerus in 2. 2. disp. 4. quest. 1. dub. 2. num. 22. qui vocant contrariam sententiam, quam ipsi tenent probabiliorè, & veriorè. Si quis verò has sententias largiùs discussas legere desiderabit, præter Turrianum loco citato, videat Lessium lib. 2. cap. 3. dub. 8. num. 31. Mirandam in Manual. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 10. Valentiam tom. 3. disp. 5. quest. 10. punct. 1. Bannez in 2. 2. quest. 62. tract. de domin. quest. 1. Bellarminum tom. 1. lib. 4. de Pontifice, cap. 14. Rebellium de obligat. iust. part. 1. lib. 1. quest. 7. sect. 4. num. 32. Molfesium in summa, tom. 2. tract. 12. cap. 1. num. 62. & alios penes ipsos.

Restat modò respondere ad argumentum contrariæ sententiæ in principio positum. Dico igitur, quod Religiosus, cum sit vsuarius rerum vnico actu consumptibilium, tenet etiam dominium illarum rerum: nam, vt diximus secundum sententiam probabilem vsus non potest separari à dominio. Et licet Superior possit tollere rationem limitatam, quæ iam Religioso erat applicata, non sequitur ex hoc, quod possit separari vsus à dominio, sed solum colligitur, quod Religiosus teneat vsus illius rei, cum dependentia ab ipso Prælato. Sed supposito, quod Religiosus teneat vsus, tenet etiam dominium illarum rerum, quæ, vt diximus, sunt vnico actu consumptibiles.

Limitatur tamen, & intelligenda est hæc sententia, non in ordine ad rationem, & pitantiam, quæ non conceditur Religioso cum taxa, & limite, vt est panis, & vinum, &c. sed in ordine ad pitantiam, quæ limitatè præbetur, vt est caro, oua, &c. Limitatur, nisi Prælati, ex causa rationabili, ad vitandum excessum, & abusum Religiosorum, vel propter paupertatem Monasterij, circa tales largitiones præceptum, vel censuras in contrarium non imposuisset: in his enim casibus Religiosi non deberent disponere,

nec possent, de cibis, etiam limitatis; & hoc ratione præcepti, & boni publici totius Communitatis. Et hanc opinionem ita explicatam præter Cenedum, & alios, *vbi supra*, tanquam probabilem etiam admittunt multi Viri docti de hac re à me consulti, non solum ex nostra Religione; sed etiam ex Societate IESV, & Dominicanorum Familia: vnde valde miror, falsam ab aliquibus, his diebus, fuisse nominatam.

An Religiosus peccet contra votum paupertatis, & contra Bullam Clementis VIII si absque Superioris licentia accipiat pecuniam, ut ipse liberè disponat in elemosynam, nomine eius, qui dedit?

RESOLVT. XXIX.

Casus hic frequenter contingit inter Religiosos: & partem affirmatiuam tuentur Turrianus in 2. 2. tom. 1. disp. 84. dub. 3. Rodriquez in exercitiis spirit. p. 3. tract. 3. c. 15. Valquez apud Turrianum, & nouissime Hieronymus Cenedo de paupertate relig. dub. 24. n. 11. Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 5. c. 7. n. 16. Probat hanc sententiam Turrianus: quia donans per talem concessionem, post acceptationem factam à Religioso aliquo iure priuatur, nec potest illam reuocare, nec licitè de bonis Religioso concessis disponere; & hoc ius reuera transfuit in Religiosum, nempe, facultatem liberè disponendi de illis bonis: ergo sine consensu Superioris non poterit illa facultate vti Religiosus, sine peccato contra votum paupertatis. Secundò probatur à Cenedo: nam in tali casu Religiosus efficitur dominus iuris administrandi idque independentè à Superioris voluntate: ergo, &c.

Sed contrariam sententiam, tanquam probabiliorem, tenendam esse iudicauit, & nunc maximè: nam illam inuenio apud Faustum in thes. Relig. lib. 8. q. 109. n. 2. & apud Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. c. 30. n. 4. & ita etiam sentiunt multi Viri docti Religionis nostræ, & Societ. IESV. Et ratio est: quia votum paupertatis obligat Religiosum, ne accipiat dominium, & proprietatem alicuius rei, in scio Superiore: sed in nostro casu iste Religiosus non accipit dominium illarum pecuniarum, sed tantum accipit illas nomine alieno, nempe, tradentis, vt det pauperibus: ergo, &c.

Ad argumentum Turriani respondetur, non esse verum donantem non posse reuocare illam concessionem, post acceptationem factam à Religioso: nam dominium illarum pecuniarum semper remansit apud ipsum nec vnquam habuit animum donandi Religioso; sed meram distributionem illi commisit. Ad argumentum Cenedo respondetur, quòd ius administrandi non est dominium, nec vsus fructus, nec vsus; sed ius disponendi de re aliena nomine alieno & iuxta ipsius præscriptum: ergo propriè non potest dici dominium illius iuris. Et confirmatur, vt ait Sanchez: nam, si quis relinqueret aliquam pecuniarum summam distribuendam in pauperes eligendos, per aliquem Religiosum, certum est, Religiosum non esse proprietarium, & dominum iuris illius eligendi: ergo, &c. Adde, quòd non quæcunque possessio & administratio pecuniarum in scio Superiore, est contra votum paupertatis; sed quando sunt quid iuris; hoc est, quando Religiosus illas administrat nomine proprio independentè à voluntate Superioris; secus autem: quando sunt quid solius facti, hoc est, quia non nomine proprio, sed alieno administrat. Et ita sæpius in praxi consului.

An Religiosus, qui sine licentia Pralati solet sumere aliqua bona Monasterij pertinentia ad cibum, & potum, infringat votum paupertatis?

RESOLVT. XXX.

Hic casus tractatur à Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 53. sed magis benignè resoluitur à Suarez de Re-

lig. tom. 3. lib. 8. c. 11. n. 41. vbi sic asserit: [De bonis Monasterij vsu consumptibilibus pertinentibus, scilicet ad cibum, & potum, si tantum ad proprium vsum actualem, vt sic dicam, & transitorium à Religiosis aliquid sumatur, regulariter non videtur peccatum mortale; nisi damnificatio Religionis esset nimia, & in re extraordinaria, & pretiosiore: extra huiusmodi enim casum res huiusmodi reputantur leuioris conditionis. Et quanuis Prælati hoc displiceat; non tamen ita sunt inuoluntarij, vt illam reputent materiam grauem in ordine ad paupertatem: sed solum in ordine ad decentiam, & perfectionem Religionis. Accedit, quòd Religiosi, quoad vsum huiusmodi rerum, tractantur vt filij: inter parentem autem, & filium non censetur similis actio grauis: secus verò esset, si huiusmodi res in magna quantitate acciperentur, & occultè retentæ, paulatim consumerentur: nam illud esse posset graue peccatum; quanuis ad id discernendum in particulari magna prudentia necessaria sit.] Ita Suarez. Vide etiam Tannerum in 2. 2. disp. 7. q. 3. dub. 4. n. 106. vbi sic ait: [Nulla etiam Prælati seueritas, eiusmodi acceptiones, quoad substantiam rei acceptæ, iniquas reddere potest.] Sic ille.

An Religiosus, seu Monialis, cum licentia tacita peccet mortaliter alienando, vel recipiendo aliquid clandestinè, sciens, illum modum clandestinum Superiori displiciturum?

RESOLVT. XXXI.

Suppono, ex communi sententia, vt Religiosus det, vel accipiat aliquid sine voti paupertatis fractione, sufficere tacitam, vel probabiliter præsumptam Superioris voluntatem, etiam in eo casu, in quo posset expressa licentia postulari, & ob aliquem humanum respectum, vel pudorem, aut nonnullam difficultatem ad eundem Superiorem, omittitur. Hanc sententiam docet D. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 8. ad 1. Valentia tom. 3. disp. 10. quæst. 4. punct. 3. Lessius de iust. lib. 2. cap. 41. dub. 9. n. 8. Azorius p. 1. lib. 12. c. 12. q. 2. 3. & 4. Molina de iust. tom. 2. disp. 276. Sa verb. Elemosyna, n. 12. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 4. c. 3. conc. 31. Bannez, & Arragon. in 2. 2. quæst. 32. art. 8. cum aliis communiter.

Hac veritate supposita, respondeo, in casu proposito Religiosum non peccare mortaliter: quia licentia tacita excusat Religiosum à transgressione voti paupertatis, quando rem aliquam accipit, vel alienat, in scio Superiore; credens tamen, quòd Superior licentiam sic alienandi, vel recipiendi daret, quanuis displiceret illi talis alienandi, & accipiendi modus. Potest igitur esse Superior inuitus, vt ita dicam, quoad substantiam dandi, vel alienandi; & potest esse inuitus quoad modum: si est inuitus quoad substantiam rei, Religiosus peccat alienando, vel recipiendo; non autem si est inuitus quoad modum. Et ita docet Tannerus in 2. 2. disp. 6. q. 3. dub. 4. n. 165. Fagundez de Præcept. tract. 2. lib. 8. c. 6. n. 3. Mendoza q. 8. concl. 8. Grassius decis. part. 1. lib. 3. c. 5. n. 34. Nauarrus comm. 2. n. 20. de regul. Cenedo de paupert. relig. dub. 18. n. 14. Miranda in Man. Prælat. tom. 1. q. 8. art. 16. concl. 2. Suarez de Relig. tom. 3. lib. 8. c. 11. n. 11. & alij.

Hinc possunt Moniales, & Religiosi retinere munera, quæ cum licentia tacita Abbatissa, vel Prælati receperunt etiam si modus accipiendi clandestinus illis displiceret: vnde apparet, quandam Monialem non fregisse votum paupertatis, quæ abscondit aliquas res Abbatissæ visitanti cubicula; non, quia putabat illis spoliari; sed propter verecundiam, & confusionem, & quia Abbatissæ displicebat modus accipiendi. Ita Perinas de Relig. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 4. Mendoza q. 8. post concl. 4. Rodriquez qq. regul. tom. 3. quæst. 19. art. 5. concl. 5. Barthol. à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. q. 126. n. 3. Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. num. 61. & alij. Ex hac doctrina tollent Confessarij multos scrupulos

pulos à conscientia Religiosorum, & Monialium.

Sed circa præsentem quæstionem nota primo, vt possit Religiosus licitè operari cum dicta licentia tacita Superioris, non opus esse, vt de tali licentia habeat certitudinem moralem, vt volunt Molina, & Ledesma *vbi sup.* sed sufficit habere probabilem cognitionem, quæ ex iusta credendi causa procedit: secus autem, si sit improbabilis, & temeraria. Et ita docet, cum aliis, Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 13.*

Nota secundò, tunc Religiosum, seu Monialem, posse conuicere probabiliter, talem licentiam tacitam; primò, quando Superior est vir dulcis, & non rigidus, & nimis difficilis; sed procliuus ad condescendum subditis. Secundò, quando subditus est Superiori valdè dilectus, & non exosus, & nullius autoritatis; sed est vir grauis, & optimis moribus exornatus, ac de Religione benemeritus. Tertio, si res, quæ accipiuntur, vel donantur, sint leuiores. Quarto, ex facto ipso, vt si, v. g. talis dispensatio, seu licentia, in commodum Monasterij cedat. Et sic notauit Homobonus de Bonis *in exam. Eccles. p. 1. tr. 7. c. 32. quæst. 130.* Bartholom. à S. Fausto *in thes. Relig. lib. 8. q. 162.*

An Religiosi, post Concilium Tridentinum, possint habere peculium, id est, redditus annuos ad nutum Superiorum reuocabiles, & ad solos usus honestos, & pios, idque ex causa legitima?

RESOLVT. XXXII.

HÆc quæstio est inter DD. nostri temporis quàm maximè agitata: & negatiuam sententiam amplexi sunt Palatius *in 4. dist. 38. disp. 1. ad fin. in solut. ad 9.* Corduba *in sum. q. 54.* Valentia *in 2. 2. disp. 1. q. 4. punct. 3.* Lessius *lib. 2. c. 4. dub. 5. n. 30.* Nauarra *de restit. lib. 3. c. 1. part. 3. dub. 1. n. 163.* Molina *de iust. tom. 2. disp. 276.* Azorius *tom. 1. l. 1. c. 9. q. 2.* & ita asserit Zerola *in praxi Episc. part. 1. verb. Moniales. ver. ad 2.* declarasse Sacram Cardinalium Congregationem: & nouissimè illam docent Vasquez *in Opusc. de reddit. eccles. c. 3. dub. 1. n. 14.* & Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 8. c. 14. n. 18.* Hi omnes putant, Concil. Trident. *sess. 25. c. 2. de Regul.* condere nouum ius; ita vt non possit Religiosus, post dictum Concilium, habere peculium. Vnde asserit Palatius, *vbi sup.* non licere Monialibus habere annuos redditus, etiam cum licentia Superiorum. Et ratio est: quia verba Concilij clarè apparent esse verba præceptiua, & non declaratiua iuris antiqui. Secundò, quia, vt *suprà* cum Zerola probauimus, ita Cardinalium Congregatio interpretata est dicta verba Concilij. Ergo.

Sed ego contrariam sententiam probabilem, & tutam in praxi existimandam esse iudico. Dico igitur, Concilium Tridentinum in illis Decretis non concedere, & inducere nouum ius; sed tantum confirmare statuta, & ius antiquum. *c. Monachi, & cap. cum ad Monasterium, de statu Monach.* quæ quidem statuta Regularibus interdicebant peculia concessa ad vsus omnes, etiam profanos, & superfluos Monachorum statui; vel si ad vsus licitos, tamen sine iusta causa concedendi, vel irreuocabiliter à Superiore: ergo licita erunt, secundum ius antiquum, & secundum Tridentinum, illa peculia Religiosorum, vel Monialium, concessa ad vsus licitos, & honestos, dependenter, & reuocabiliter ad voluntatem simplicem Superioris. Et ita apud multos Religiosos, & Moniales obseruari, experientia ipsa docet. Et ideò hanc sententiam docet Peirinus *de Relig. tom. 1. c. 2. q. 2. §. 1. & 2.* Fagundez *de Præcept. tract. 2. lib. 8. cap. 6. n. 13.* Villalobos *in sum. part. 2. tract. 35. dub. 30. n. 2.* Tannerus *in 2. 2. disp. 6. q. 3. dub. 4. n. 108.* Fabro *de restit. in 4. sent. lib. 4. dist. 15. q. 2. disp. 45. c. 5. n. 125.* Riccius *part. 4. decis. 340. n. 12.* Hieronymus Cenedo *de paupert. relig. dub. 9. n. 4. & seq.* Nauarrus *comment. 2. n. 15. & 18. de Regularib.* Graffius *in suis decis. part. 1. lib. 1. cap. 5. n. 55.* Emmanuel Sa *verb. Religio, n. 48.* Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 22. n. 11.* Miranda *in Manuali. Præl. tom. 1. q. 28.*

Antonini Diana Pars I.

art. 8. Bartholom. à S. Fausto *in thes. Relig. lib. 8. q. 30.* Probatur primò hæc sententia ex verbis huius Bullæ Clem. VIII. vbi Pontifex facit differentiam, & distinguit inter bona Communitatis, & bona particularium Religiosorum: ergo, &c. Secundò, Religiosos habere peculium, vt *suprà* diximus, dependenter, videlicet, à Prælato, non est habere dominium illarum rerum: ergo tale peculium non repugnat voto paupertatis. Tertio, verba Concilij non damnant tale peculium, vt constat apud Sanchez, & Cenedo *vbi supra*: ergo, &c.

Ex his patet, non esse damnandam illarum Religiosorum consuetudinem, in quibus Religiosi habent assignatos certos annuos redditus ad victum, & vestitum, ita vt si deest aliquid, ipsi quærant; si autem superest, licentiam habent applicandi honestis vsibus: & hoc cum dependentia ad nutum, & voluntatem Superiorum; & dummodo tale peculium, & annui redditus sint moderati, & non superflui; sed ad statum Religiosi habitantis peculium necessarij. Dixi, *ad statum Religiosi*; &c. quia peculium aliquod potest esse superfluum vni, & non alteri: quare qualitas personarum, conditionis, loci, & aliarum circumstantiarum ad hanc status decentiam attendenda erit. Vnde aliquando non erunt condemnandi multi Religiosi, amplissimos redditus possidentes, primò, quia ratione personæ pluribus egent; vtpote, quia Prælatus, quia Magister Ordinis. Secundò, quando Regula esset relaxata, & paupertas eo modo intellecta, & præualuisset consuetudo. Tertio, quando pars illorum reddituum applicatur in bonum ipsius Monasterij, & Religiosorum, seu Monialium pauperum ipsius Conuentus, aut aliorum pauperum; cætera verò in licitos ipsius Religiosi vsus. Quarto, quando Religiosus ille sua industria multa comparauit Monasterio; & ideò æquum est, vt plura sibi concedantur in elemosynas, & alios honestos vsus, &c.

Restat modò respondere ad argumenta in contrarium adducta. Ad primum, de verbis Concilij, videndus est Sanchez, & Cenedo, *vbi sup.* declarantes, illa verba Concilij prohibere tantum peculia superflua, & non licita, & independentia à voluntate Superiorum. Nec valet dicere, (quod erat secundum argumentum,) quòd illa verba Concilij in contrarium fuerunt interpretata ab Illustriss. Cardinalium Congregatione: nam respondeo, de illa declaratione authentice non constare. Deinde aliqui DD. asserunt, declarationes Cardinalium esse tantum doctrinales, & non esse necessariò standum illis. Ita docent Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 2. n. 10.* Petrus Ledesma *in sum. tom. 1. de Sacram. Pœnit. cap. 13. diff. 1. fol. mibi 285.* Bonacina *tract. de legib. disp. 1. quæst. 1. punct. 8. num. 4.* Villalobos *in sum. tract. 2. diff. 7. num. 5.* Ioan. Valerius *in suis differ. viriusque fori, ver. absolutio, differ. 1. num. 20. ver. nullitas, differ. 5. num. 2. & ver. iurisdictio, diff. 4. num. 2.* cum aliis aduersus Salas *de leg. q. 97. tract. 14. disp. 21. sect. 12.* Rodriguez *in qq. regul. tom. 1. q. 11. art. 1. & 2.* Garfiam *de beneficiis, tom. 1. in Præfatione.* Gambaruptam *in tract. de cas. reseru. c. 3. n. 6.* Lazarium *tract. de blasphemia, quæst. 20. n. 39.* Mirandam *in Man. Præl. tom. 2. q. 26. art. 11.* Narbona *de appellatione à Vicario ad Episc. p. 1. num. 189.* Homobonus *in exam. Eccl. p. 1. tract. 1. cap. 6. quæst. 29.* & alios docentes, supradictas declarationes non esse tantum doctrinales, sed etiam decisivas. Sed nos de hoc alibi. Vide *suprà* Resol. 13.

An, si aliquo speciali casu Religiosus, largiendo munera, nec dissiparet bona Religionis, nec tale donum vlla foret ambitionis occasio, incidere in penas huius Bullæ?

RESOLVT. XXXIII.

Respondeo negatiuè, quidquid in contrarium asserat Faustus *in thes. Relig. lib. 8. quæst. 209.* & Paulinus Bertius

Berti in explicat. huius Bull. part. 1. principali. Et ita docet Granado in part. 2. contr. 7. tract. 3. part. 2. disput. 15. sect. 3. num. 18. quia finis Constitutionis pontificiæ fuit, tollere occasionem ambitionis, & dilapidationis bonorum: sed in nostro casu cessat ratio, & finis legis: ergo lex non obligat.

Sed, quia codex rarus est, ponam per extensum verba Granadi, qui ita asserit: [Licet leges condantur propter bonum commune, adhuc eæ obligant etiam singulos subditos in particulari, & in singulis habent vim eæ rationes, propter quas conduntur. Vnde, quando in aliquo particulari cessant, cessat quoque legum obligatio: v. g. lex non largiendi munera, quam Clemens VIII. edidit, condita fuit propter commune bonum Religionis; sed tamen singulos obligabat, & in singulis habebant vim rationes illius Constitutionis, nempe, ne dissiparetur patrimonium Christi Domini, nec esset occasio ambitionis: quare, si in aliquo speciali casu, nec Religiosus dissiparet patrimonium Christi, nec vlla foret ambitionis occasio, consequenter censeretur deberet lex non obligare.] Ita ille, & ex nostris P. Megala consil. 3. num. 6. Et satis quidem probabiliter: nam, vt alibi fusè probatum est, quando cessat finis adæquatus legis in particulari, cessat obligatio legis, vt præter Granado docet noster P. Megala vbi sup. & in 2. 2. lib. 2. cap. 7. q. 2. num. 55. Sousa in hac Bulla fund. 3. Henriquez lib. 11. c. 17. n. 2. in Glossa, litt. O, Nauarrus tom. 4. comment. in rub. de iudiciis, n. 74. & seq. Abbas in c. quia in insulis. de regul. Angelus verb. lex. n. 4. cas. 2. Sà verb. lex. n. 2. & verb. ludus, n. 1. quidquid in contrarium asserant Vasquez, Suarez, Sanchez, Molina, Salas, & alij, alibi à me refutati in tract. de legib.

An Religiosus paulatim modica accipiens, vel expendens, sine Superioris licentia, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem?

RESOLVT. XXXIV.

Affirmatiuam sententiam docent communiter Doctores, si in eo furto, complete materiam grauem, recorderetur præcedentium furto: licet in aliis paruis furtis non habuerit animum ampliùs furandi. Ita Valentia tom. 3. disputat. 5. quest. 1. punct. 5. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 4. n. 9. & 10. Salas in p. 2. tom. 2. q. 88. tract. 1. 3. disp. 16. sect. 27. Azorius tom. 1. lib. 4. c. 9. q. 12. Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 2. 3. c. 1. q. 4. Rebellius p. 1. lib. 3. q. 15. sect. 15. Filliucius tom. 2. tract. 3. c. 10. n. 245. Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 146. c. 2. n. 5. Sayrus in clauis regia, lib. 9. c. 15. n. 22. Nauarra de restit. lib. 3. cap. 1. num. 40. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 8. cap. 20. Sorus de inst. lib. 5. q. 3. art. 3. Medina in p. 2. q. 88. art. 4. part. 2. tom. 1. tract. 2. c. 2. q. 1. n. 4. Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 1. quest. 3. num. 28. & ita in terminis loquens de Religiosis docet Bartol. à S. Fausto in thes. Relig. lib. 8. q. 189. num. 3. Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. c. 21. cum alijs. Et ratio est: quia in vltimo illo furto, suppositis præcedentibus, incipit esse fur; & per consequens talis Religiosus voluntariè detineret rem alienam, in notabili quantitate, inuito domino: ergo in eo actu peccat mortaliter, si animum retinendi præterita furta haberet; & licet illa furta essent paruæ materiæ, postea coalescunt in vnum, & efficiunt materiam grauem.

Hæc opinio est tenenda, sed contrariam puto etiam esse probabilem cum Filliucio tom. 2. 1. tract. 3. c. 10. num. 243. Rodriquez in summ. tom. 4. cap. 118. num. 29. Salas in p. 2. quest. 88. tract. 1. 3. disp. 16. sect. 27. num. 88. & illam docet Nauarrus cap. 17. num. 140. Toletus lib. 4. cap. 16. num. 4. & alij. Verum est, quod Nauarrus, & alij, qui docent hanc sententiam, putant retentionem illius quantitatis notabilis, esse peccatum mortale; & ideò ita furantes, & non restituentes peccare; non ratione acceptionis, sed ratione iniustæ prætentionis. Sed ego puto, tunc illam quantitatem furatam, esse sub peccato mortali restituendam in

sententia Nauarri, & aliorum, quando extaret, & non fuisset consumpta, & ex illa fur ditior factus fuisset: & ita docet Granado in p. 2. contr. 6. tract. 2. disp. 2. sect. 5. n. 49. & Lorca in p. 2. tom. 2.

Sed, his non obstantibus, dictos non peccare mortaliter, neque ad restitutionem teneri, notauit absolutè Emmanuel Sà verb. furtum, n. 8. & licet aduersus illum insurgat Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 21. n. 3. qui putat hanc sententiam nullum tenere, præter Nauarrum lib. 3. consil. in 1. edit. consil. 3. de statu Monach. num. 27. qui postea mutauit sententiam in Man. vt supra dictum est, cap. 17. num. 140. Attamen ego inuenio præter Sà, & Nauarrum, docere etiam hanc opinionem Berarducium in sum. Coron. par. 1. c. 1. n. 28. in fin. vbi sic asserit: [Si actus furandi procedunt à voluntate intercisâ, hoc est, dum homo furatur illud parum, non intendit furari maius, nec alio tempore; & postea de nouo subuenit alia occasio furandi similiter; tunc, quantuncunque reiteret huiusmodi furta, sic conditionata, semper est veniale, nec tenetur de necessitate salutis restituere illa: quia, sicut multa peccata venialia nunquam possunt facere vnum mortale, quantuncunque simul sumpta; ita huiusmodi parua furta, voluntate intercisâ, cum vnum sint, quantuncunque simul sumantur, & in aliqua quantitate notabili considerentur, nunquam facient vnum furtum notabile mortale; & consequenter non parient obligationem: quia semper remanent in sua natura, hoc est, sunt venialia ratione paruæ quantitatis, siue furtum fiat semper eidem, siue diuersis.] Ita ille, & nouissimè hanc sententiam, loquens in terminis de Religiosis furantibus res Monasterij, docet Fernandez in exam. Theol. mor. part. 1. c. 6. §. 2. n. 12.

Sed stando in prima sententia, limitanda tamen videtur pluribus modis: nam alioquin multos scrupulos, & molestias Confessarijs, & pœnitentibus iniiceret. Ideò dicò primò, tunc supradicta furta minima coalescere in vnum, & continuari, si fiant in eodem genere negotij, vel animo ditescendi, vt qui furantur modica, vendentes vinum, oleum, aut alia; secùs, si in diuerso rerum genere, siue diuersis negotijs, diuersisque dolis, nec ditescendi animo. Ita Rebellus p. 1. lib. 3. q. 15. sect. 5. n. 44. Sed hanc limitationem impugnat Sanchez in sum. tom. 2. lib. 7. c. 21. n. 16. Illam tamen amplectitur Tannerus in 2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 9. n. 287. Bonacina de contr. d. sp. 2. q. 8. punct. 2. n. 3. & ego probabilissimam puto.

Dicò secundò, dicta furta continuari, & in vnum coalescere, quando inter illos non fit magna interpolatio, & interuallum: quod quidem interuallum, secundum Sanchez, vbi sup. n. 10. & alios Viros doctos ab ipso consultos, erit spatium vnius anni Et ratio est: quia tanta interpolatio non videtur, moraliter loquendo, coniungere quantitates illas paruas. Sed ego sentio cum Filliucio tom. 2. tract. 3. c. 10. n. 244. magnum interuallum, vt non continuetur moraliter materia vnius furti cum alio, esse mensuram vnum, vel dimidium.

Dicò tertio, quòd exigitur maior quantitas ad mortale in his furtis minimis: & eò maior, quòd plures sunt domini: nam, quòd in plures damnum diuiditur, eò minùs ceteris paribus sunt inuiti. Ita Sanchez n. 17. Rebellus n. 43. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 1. q. 3. n. 36. & Lessius lib. 2. c. 12. dub. 8. n. 46. Et si Confessarius scire cupit, quæ quantitas in his furtis minimis communiter sit notabilis, respondeo, duplo maiorem, quam in alijs furtis, esse necessariam.

Dicò quarto, & hæc sit vltima limitatio supradictam sententiam non habere locum quoad exigua furta esculentorum, quæ committuntur à seruis, & ancillis, ex rebus dominorum suorum; non vt illas vendant, sed vt comedant, sintque ordinaria, quæ non solent accuratè concludi. Ita Megala n. 43. Lessius n. 48. Nauarrus c. 17. num. 138. Reginaldus tom. 2. lib. 23. c. 1. n. 22. Petrus Nauarrus de restit. lib. 3. c. 1. p. 5. dub. 6. n. 202. Sayrus in clauis regia, lib. 9. c. 15. n. 17. Bannez in 2. 2. q. 66. art. 6. Caietanus in summ. verb. furtum, not. 1. & alij.

Notandum est tamen contra Cordubam *in sum. q. 70.* & Medinam *C. de rest. q. 10.* ita furantes non teneri sub peccato mortali ad restitutionem totius quantitatis furatae, sed tantum ad illam partem, qua restituta, cessat notabilis quantitas ad furtum mortale petita. Sic Aragon. *in 2. 2. q. 66. art. 6.* Rebellius *p. 1. lib. 3. q. 15. sect. 4. n. 29.* Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 1. q. 3. n. 25.* Navarra *de rest. lib. 3. c. 1. part. 10. dub. 8. n. 62.* Filiuc. *tom. 2. tract. 3. c. 10. n. 247.* & alij.

An, si Religiosus, ad proprium usum accipiens paulatim comestibilia, perveniat ad quantitatem notabilem, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem?

RESOLVT. XXXV.

DE hac re egi *suprà*, & nunc iterum respondeo negatiuè: nam existimo, furta ista minima in tali materia non continuari, vt dictum est in *superiori Resol.* de famulis, & ancillis. Et ita in terminis docet Bonacina *tract. de largit. muner. disp. 1. punct. 5. n. 7.* Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 2. n. 31.* Fernandez *in ex. m. Theol. mor. p. 1. c. 6. §. 2. num. 12. in fin.* & Graffius *in decis. p. 1. lib. 3. c. 5. n. 51.* Tannerus *in 2. 2. disp. 6. qu. 3. dub. 4. num. 106.* licet Religiosus animum accipiendi paulatim hæc minima ad proprium usum haberet: quamuis in hoc Graffius contrarium sentiat. Sed tu tene cum Sanchez. Et ratio est: quia in eo modo sic paulatim hæc accipiendi non est inuitus Superior.

Quenam quantitas requiratur, vt ea sine licentia Superioris usurpata à Religioso, ad peccatum mortale deueniatur?

RESOLVT. XXXVI.

COMMUNITER respondent DD. eam quantitatem necessariam esse, & sufficere, quæ necessaria est, & sufficit in sæcularibus ad constituendam materiam peccati mortalis furti. Ita Rebellius *p. 1. lib. 3. q. 15. sect. 3. n. 22.* Azorius *p. 1. lib. 12. cap. 12. q. 6.* Graffius *part. 1. lib. 3. cap. 5. n. 49.* Bonacina *de contract. disp. 1. q. 10. punct. 3. n. 5.* Molina *de iust. tom. 3. tract. 2. disp. 687. n. 2.* vbi testatur, anno 1594 sic determinatum fuisse in Congregatione generali Patrum Societatis IESV. Quenam verò quantitas sufficiat in sæcularibus ad constituendum furtum: quot sunt capita, tot sunt sententiæ, vt videre quis potest apud Nauarrum *in Manuali, c. 17. n. 3.* Cordubam *in sum. q. 109.* Salonium, Aragon. & Bannez *in 2. 2. q. 66. art. 6.* Toletum *lib. 5. c. 6. n. 3.* Medinam *in p. 2. q. 88. art. 8.* Valentiam *tom. 3. disp. 5. q. 10. punct. 5.* Turrianum *in 2. 2. tom. 2. disp. 33. dub. 2.* Couarruuiam *lib. 1. var. c. 3. n. 1.* Vegham *in sum. tom. 1. cap. 129. cas. 2.* Syluestrum *verb. furtum. q. 2. n. 4.* Nauarram *de restit. lib. 3. c. 1. dub. 3. n. 32.* Bonacina *de contr. disp. 2. q. 8. punct. 1. n. 7.* Reginaldum *in praxi tom. 2. lib. 22. cap. 1. q. 4. n. 19.* Megalam *in 2. 2. lib. 2. c. 1. q. 3.* Graffium *p. 1. lib. 2. cap. 97. n. 27.* Malderum *in 2. 2. tract. 4. c. 1. dub. 3.* Lessium *lib. 2. cap. 12. dub. 6. n. 29.* Azorium *p. 3. lib. 5. c. 14. quæst. 2.* Medinam *C. de restit. q. 10.* Conradum *in respons. mor. p. 1. quæst. 166.* Sayrum *in clau. regia, lib. 9. c. 12. a. n. 9. vsque ad 15.* & alios.

Sed deueniendo in particulari ad Auctores loquentes de Religiosis; Mirand. *in Man. Præl. tom. 1. q. 28. art. 18. concl. 2.* putat, quantitatem notabilem in furtis Religiosorum determinandam esse in particulari pro temporum, locorum, Religiosorum, personatum, & aliarum circumstantiarum differentia, iudicio, & arbitrio boni viri: Mendoza verò *in q. 8. posit. de paupert. relig. concl. 9. n. 12.* in particulari descendens docet, quãtitatem duorum argenteorum non esse sufficientem ad peccatum mortale. Ioan. de la Cruz *de statu relig. lib. 1. c. 3. dub. 5.* & Sanch. *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 20. n. 3. & 6.* putant, materiam notabilem in furtis Religiosorum esse summam quatuor argenteorum, Bartholo-

mæus à S. Fausto *in thes. Relig. lib. 8. qu. 193. n. 21.* asserit, in Monasteriis ditissimis, trium argenteorum summam, quam Religiosus, inuito Superiore, accepit, aut expendit, esse materiam sufficientem ex obiecto, ad efficiendum peccatum mortale contra votum paupertatis: in Monasteriis mediocri censu dotatis, duorum argenteorum summam: in Monasteriis pauperculis, vnius argentei. Opinio Sanchez videtur mihi probabilior, vt notauit Faustus.

Sed non grauabor ponere hîc opinionem doctiss. Virorum P. de Ledesma *in addit. ad sum. tom. 2. c. 4.* & Cenedo *in tract. de pauper. relig. dub. 20. n. 10.* vbi sic asserit: [Assi como el hijo de familias tomando à su padre de sus bienes alguna maior cantidad, que la que es graue en otro seglar, no seria hurto; assi tambien el Religioso no seria propietario, ni ladron, tomando alguna maior cantidad, que la, que haze pecado mortal en otro seglar, y lo mismo se ha de dezir, si el Religioso lo tomasse de otro Religioso del Conuento: y assi es de parecer Ledesma, que si tomasse vn Religioso de los bienes de vn Conuento, ò de otro Religioso particular, ocho, ò nueue reales, ò valor dellos en cosas, que no se consumen con el uso; no seria pecado mortal, si se haze sin licentia del Prelado, como esto no se multiplicasse, de dos vezes adelante en el año.] Ita ille, qui etiam addit, cum Ledesma, in rebus comestibilibus, quæ sumuntur à communitate, vel à particulari Religioso, maiorem quantitatem requiri ad constituendum peccatum mortale. Et tandem non reticebo Rodriguez nouissimè *in sum. tom. 4. cap. 118. n. 27. & 29.* putare, Religiosum tunc committere furtum, quando ascendit ad summam duorum aureorum. Sed hæc opinio videtur mihi nimis laxa: & an sit probabilis, iudicent Viri docti. Scio illam antea docuisse Sotum *de iustit. lib. 5. q. 3. art. 3. ad 3.* quidquid in contrarium asserat Vasq. *Opusc. de restit. cap. 5. §. 1. dub. 5. num. 30.* & tanquam probabilem illam admittat Aragon. *in 2. 2. quæst. 66. art. 6. concl. 3. fol. mihi 286.* Sed, an ita sit, vt dixi, iudicent Viri docti: nam mihi non placet.

An Religiosus sine peccato possit commodare, & mutuo dare aliqua, quæ ipsi ad usum permissa sunt,

RESOLVT. XXXVII.

NEGATIUE respondet Lessius *lib. 2. cap. 47. dub. 9. n. 79.* nisi essent res parui momenti, & crebro occurrentes. Et ratio est: quia vsuarius nequit usum rei alteri concedere; quia sic non esset vsuarius, sed usufructuarius. Sed melius Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 19. n. 65.* putat, posse Religiosum sine peccato mortali commodare res ad proprium usum destinatas, quando est securus de restitutione illarum, ac conseruatione: quia hæc videtur parua materia.

Sed magis amplè loquitur in hac re Petrus de Ledesma *in addit. ad sum. tom. 2. c. 4. dub. 2. fol. mihi 197.* quod etiam extendit, si commodaret, & mutuo daret pecunias: ita enim ait: [El prestar dineros à Religiosos del mismo Conuento, y à vn extraño, no es pecado mortal contra la pobreza, siendo persona segura, la persona, à quien se empresta el dinero. La razon muy eficaz, que me mueue à tener este parecer, es la siguiente. Porque aunque es verdad, que por el emprestido de dineros, se passa al dominio à quel, à quien se presta, con todo esto el prestar no es cosa de importancia, porque el otro queda con obligacion de boluerle el mismo dinero, ò otro semejante en cantidad, de suerte que se passa el dominio con derecho à boluer à tener otro equiuivalente. Por lo qual emprestar haze muy poco, luego aunque el Religioso, no tenga formal, y expresa licencia del Prelado, puede muy bien prestar, porque el prestar no es cosa de importancia.] Ita ille. Et ita etiam hanc sententiam docent multi Viri docti, ex nostra Religione, & Societate IESV, de hac

re à me consulti. Vnde immeritò aliqui hanc opinionem falsam his diebus putarunt, quam nouissimè, tanquam probabilem, tenet, & docet Peiripus *de Relig. subdit. tom. 1. cap. 2. quest. 2. §. 5.*

Non grauator etiam hinc apponere verba Llamas *in Meth. part. 3. c. 9. §. 12.* vbi ait: [Monachi, in eodem Monasterio professi, possunt sibi mutuò ad vsum dare libros, & res cuiuscunque pretij, quæ unicuique illorum in vsum concessæ fuerunt, absque scrupulo vllò furti, vel iniustitiæ: quia nulla iniuria fit aliis. Nam dans, vsum voluntariè præbet, quem habebat concessum: dominium verò Monasterium non amittit, cum ad idem reuertatur res quoad dominium; ex hoc, vel ex illo, quoniam ambo sunt in illo professi; ergo nulli iniuria fit, nisi saltem Prælato, si sine eius licentia fiat: hæc autem non est iniustitia, sed inobediencia, & semper venialis, nisi adsit contemptus.] Sic ille. Et paulò post, descendens in particulari, ait, posse supradictos Religiosos dare inuicem tunicam, caligas, calceos, & etiam cucullam ad vsum, dummodo dans prouisus de sufficienti remaneat, omninò voto paupertatis seruato. Et ita etiam docet nouissimè Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 8. c. 6. n. 4. 5. & 6.*

An Religiosus possit commutare etiam cum secularibus aliquas res, quando nullam tacturam patitur Conuentus?

RESOLVT. XXXVIII.

Negatiuam sententiam docet Fausto *in thes. Relig. lib. 8. q. 158. n. 2.* Homobon. *de casib. reseru. c. 3. p. 3.* Sanch. *in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 19. n. 67.* & alij: quia putant, talem commutationem esse actum dominij, vt pote quæ à solo habente dominium validè fieri potest.

Hæc sententia est probabilis: sed non minùs probabilem contrariam esse puto. Et præter Lopez, & Rodriquez quos citant Faustus, & Sanchez, tenet etiam hanc sententiam Peirin. *de Relig. tom. 1. c. 2. §. 2. §. 5.* Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. c. 3. dub. 4. concl. 2.* & Ledesma *in addit. ad summ. tom. 2. c. 4. dub. 7. fol. mibi 99.* vbi ita asserit: [Me parere probabilissimo, que el trueco no es pecado mortal contra el voto de la pobreza, aunque se haga sin licencia expresa del Prelado, y aunque se haga con Religioso del mismo Conuento, ò con otra persona estraña. Y la razon es, porque quando vno trueca vna cosa, por otra de yqual precio, queda con el mismo derecho, y con yqual dominio de cosa del mismo valor; luego licito sera truecar semejantes cosas, sin licencia expresa del Prelado.] Videtur igitur talis permutatio, pauca materia, quæ non habet propriam distractionis, aut consumptionis rationem; & adest interpretatiua Superioris licentia: ergo, &c. Vide etiam circa præsentem quæstionem Tannerum *in 2. disp. 6. q. 3. dub. 3. n. 104.*

An Religiosus possit præbere aliquod munus Religioso eiusdem Monasterij?

RESOLVT. XXXIX.

Negatiuè respondet Cortolan. *de cas. reseru. p. 2. cas. 8. n. 6.* si præbeat rem notabilem. Et si quis scire velit, in qua quantitate hoc fieri liceat, respondeo cum Ledesma. *in addit. tom. 2. c. 4. dub. 6. fol. mibi 95.* vbi sic asserit: [Si vn Religioso da à su compañero vn Rosario, ò vnos cochillos, ò vnos lienços de narizes, que en dineros valdrian diez, ò doze reales, no tendria escrupulo, que el Religioso los diese à otro Religioso del mismo Conuento. Lo mismo digo de otras cosas parecidas, y semejantes, que no se pueden poner a qui por ser tan menudas, como sean deste precio poco mas, ò poco menos, no ay que tener escrupulo de pecado de propiedad, contra el voto de la pobreza. Ita ille, qui non solum hoc extendit ad Religiosos eiusdem Monasterij; sed ad alios Religiosos,

eiusdem tamen Religionis. Ethanc sententiam docet Peirinus *de Relig. tom. 2. c. 2. q. 2. §. 6.* qui etiam notat, res comestibiles receptas cum licentia Prælati, posse dispensari in extraneos, in magna quantitate, & non obstante, quòd sint magni pretij: quia in istis semper præsumitur licentia Prælati. Sed an hæc omnia in præsentis Resol. posita sint probabilia in praxi, remitto me arbitrio aliorum.

An Religiosus peccet contra paupertatem sumendo aliquam rem ex loco publico, pro vsu temporali, vt deinde in eundem locum restituat?

RESOLVT. XL.

Negatiuam sententiam docet Azorius *p. 1. lib. 12. c. 12. qu. 5.* vbi sic ad præfatum dubium respondit: [Non mihi videretur is paupertatem violasse, nisi id alioquin fuerit aliunde prohibitum: non enim, eò quòd accipit, vti vult citra omnem prorsus sui Superioris voluntatem; sed ad certos tantum dies, animo, & voluntate illud in eundem locum, vnde acceperat, referendi.] Sic ille. Et nouissimè Villalob. *in sum. tom. 2. tract. 35. dub. 29. n. 8.* & Fabrus *de resti. in 4. sent. dist. 15. q. 2. disp. 45. c. 5. n. 114.*

Sed notandum est, hanc sententiam impugnare Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 57.* & post illum Fausto *in thes. Relig. lib. 8. q. 106. n. 2.* Sed vtraque opinio est probabilis.

An, si aliquis Religiosus accipiat ab amico aliqua comestibilia, peccet contra votum paupertatis?

RESOLVT. XLI.

Negatiuè respondet Ioan. de la Cruz *de stat. Relig. lib. 1. c. 3. dub. 3. concl. 3.* vbi sic asserit: [Religiosus accipiendo ab amico prandium, aut alia comestibilia, non peccat: ad hoc enim præsumitur habere licentiam à Prælato interpretatiuam.] Et ita etiam docet Lopez *in instr. p. c. 6.* [Potest (ait) Religiosus accipere à secularibus aliqua munera electuariorum, vel confectionum cordialium, bina vascula, vel par perdicum, vel gallinarum, vel aliquid simile.] Sed, quia in comestibilibus magni valoris non præsumitur ita facilè licentia Superioris; idèò cautè in tali casu præcedendum est.

An Religiosus possit recipere aliquid sine licentia Superioris, si habeat intentionem petendi dictam licentiam, priusquam illud expendat?

RESOLVT. XLII.

Negatiuè respondet Ioann. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. cap. 3. dub. 3. concl. 1.*

Sed contrariam sententiam putat etiam probabilem: nam ita ait: [Est probabilis sententia Victorix asserentis, posse Religiosum, seclusa speciali prohibitione, circa hoc recipere aliquid sine Prælati licentia: dum tamen habeat animum petendi licentiam, quando expenderit illud.] Ita ille. Sed, quia res accepta acquiritur statim Conuentui, eò quòd absolutè data, & recepta sit à Religioso; & idèò, dum absque licentia retinetur, id efficitur inuito domino; propterea in tali casu dictus Religiosus potest, vt bene obseruat Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 19. num. 51.* & post illum Fausto *in thes. Relig. lib. 8. qu. 109. n. 2.* sine fractione paupertatis efficere, vt dominium illius rei, & administratio remaneat apud dantem; & ipse Religiosus, nomine illius depositam habeat, non ea vtens, donec licentiam à Superiore petat; & ita sine vllò scrupulo poterit rem quamcumque detinere: quia sic Religiosus, nec dominium, nec vsum, nec administrationem illius rei habet: ergo non peccabit contra votum paupertatis, vt patebit melius ex *infra* dicendis. Notandum est etiam, quòd si talis Religiosus absolutè recipiat, v. g. illam pecuniam,

sed ab breue tempus retineat; vt, quia expectatur nouus Prælatus, vel scribat statim Generali, vel Prouinciali pro licentia, peccabit tantum venialiter. Quæ quidem sunt adnotanda: quia multum practicabilia.

An frangat votum paupertatis Religiosus, qui petit ab amico, vt deponat pecuniam penes aliquem, vel apud ipsummet Religiosum, vt quando opus erit, petat facultatem vtendi à Superiore Prælato?

RESOLVT. XLIII.

Totum hoc efficere posse Religiosum, testatur Sanchez in summ. tom. 2. lib. 7. cap. 19. n. 50. Ita asserens: [Non est contra paupertatis votum, si Religiosus ab aliquo absque Superioris licentia, petat, vt deponat pecunias apud aliquem, non habens voluntatem acquirendi dominium, possessionem, aut administrationem, aut vsum in illas: sed totum id maneat apud deponentem cum libera reuocandi depositi facultate, & solum habeat voluntatem habendi opportunè pecunias, ex quibus, cum indigerit, accipiat ex Superioris licentia, & non aliter accepturus; & nullum ius acquirat, donec Superior det licentiam accipiendi. Et idem est dicendum, si Religiosus eas pecunias in depositum apud se seruet, eodem prorsus modo, quo erant apud amicum: quia re ipsa non aliter eas pecunias habet, quam si essent apud externum depositarium: & hoc non pugnat cum paupertatis voto.] Ita Sanchez, quem postea, tacito nomine, sequitur Barthol. à S. Fausto in thes. Relig. 8. quest. 115.

An Religiosus furans aliquid notabile ad vsum fratris particularis, vel alicuius secularis, incurrat in casum reseruatum in Decreto Clement. VIII.

RESOLVT. XLIV.

Affirmatiuè respondet Coriolanus tract. de cas. refer. p. 3. cas. 8. dub. 5. n. 13. quia talis casus intelligitur non solum de rebus Monasterij, aut Conuentus in communi, nempe, de rebus pertinentibus ad Communitatem, tam de mobilibus, quam de immobilibus, tam de his, quæ vsu quotidiano consumuntur, quam de his, quæ durant: verum etiam de rebus particularibus, ad particularem vsum alicuius Religiosi concessis. Et ita ex Sorbo testatur declarasse ipsummet Clem. VIII.

At, his non obstantibus, contrariam sententiam docet Petr. de Ledesma in addit. ad summ. tom. 2. c. 4. dub. 12. fol. mibi. 118. & Hieronym. de Cenedo tract. de paupert. relig. dub. 19. n. 21. vbi sic asserit: [El Prælato no puede reseruar el hurto en materia graue de las cosas, que pertenecen à la celda de otro particular, porque aunque es verdad, que el señorío destas cosas està en el Monasterio, però no se llaman cosas del Conuento derechamente.] Sic ille. Itaque, secundum hos Authores, Superior alicuius Religionis non potest reseruare furtum commissum à suo subdito de rebus concessis alteri Religioso, vel alicuius secularis. Et ratio est: quia Clem. VIII. concessit tantum Superioribus Religionum reseruacionem furti de rebus Monasterij, & Conuentus: & ad illam declarationem Pontificis posset quis respondere, de illo non constare authenticè: ergo, &c.

An saltem Superior, in tali casu, possit reseruare illud furtum, quatenus est peccatum proprietatis?

RESOLVT. XLV.

Ad istud dubium respondet Ledesma in addit. ad summ. tom. 2. c. 4. dub. 12. fol. mibi 119. ita asserens: [En razon

de propiedad ajunta al hurto, podra muy bien el Prælato reseruar el pecado de propiedad, que està juntò al hurto: porque assi determina el Papa en el Breue, que pueda el Prælato reseruar el pecado de propiedad, contra el voto de la pobreza en materia graue, sino es que el Pontifice en nombre de pecado de propiedad contra el voto de la pobreza, entienda el gastar, ò dar sin licentia del Prælato, y como señor, lo que no seria fuera de proposito: segun esto, no podria el Prælato reseruar todo hurto a vn, en razon de propiedad. Porque entonces hauemos de dezir, que se condistinguen, y diferencian estas dos maneras de pecados.] Ita Ledesma. In quibus vltimis verbis videtur admittere, tanquam opinionem probabilem, non posse reseruare tale furtum particulare, etiam quatenus est peccatum proprietatis: quia in Decreto Clement. VIII. sub nomine proprietatis intelligitur tantum largitio alicuius rei magni valoris, quam faceret Religiosus, tanquam dominus, & sine licentia Superioris. Hæc secundum mentem suprascripti Authoris, & hæc dicta sufficiant circa præsentem Bullam, & Tractatum, de paupertate religiosa.

TRACTATUS VII.

De circumstantiis aggrauantibus, non necessariò explicandis in Confessione.

An circumstantiæ notabiliter aggrauantes sint in Confessione à pœnitentibus aperiendæ?

RESOLVT. I.

LIQVI affirmatiuè respondent, vt ex veteribus Aluissiodorensis lib. 4. summ. tract. 6. c. 3. quest. 3. Alensis part. 3. quest. 18. memb. 4. art. 3. §. 2. Martilius in 4. sent. dist. 12. art. 1. par. 1. dub. 1. Maior ibid. quest. 4. Idem etiam docuit Sotus ibid. dist. 18. quest. 2. art. 4. Victoria in sum. n. 177. Caietanus in sum. verb. Confessio condit. 15. Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 3. Nugnus in addit. ad 3. p. tom. 2. qu. 9. art. 2. dub. 2. concl. 2. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 11. n. 24. Henriquez, & Fagundez vbi infra. Llamas in sum. p. 3. §. 14. Coninch. de Sacram. disp. 7. dub. 3. concl. 1. n. 13. & nouissimè Ioan. de la Cruz in direct. consciens. p. 2. de Sacram. Paen. q. 3. dub. 5. concl. 2. Carillo post iuner. ordinan. in repet. can. fin. 14. n. 6. de furto notabili, dub. 7. n. 54. Fabrus vbi infra. & Petrus Fay in addit. ad 3. p. q. 9. disp. 5. concl. 1. & Petrus Ledesma in sum. tom. 1. de Paenit. c. 18. concl. 4. & Syluius in addit. ad 3. p. q. 9. art. 2. dub. 1. Qui hanc sententiam ita certam iudicant, vt contrariam improbabilem planè existimant, neque vlla ratione posse ad praxim deduci.

Sed falluntur equidem; nam opinionem negatiuam asserentem, circumstantias aggrauantes non esse in Confessione aperiendas, non minus probabilem, & tutam in praxi, quam affirmantem censeo. Et ita docet D. Thomas in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. q. 5. Durandus ibid. q. 4. Gabriel q. 1. Paludanus q. 3. art. 4. Bonauentura dist. 17. q. vlt. Scotus q. 1. art. 2. Carthusianus qu. 2. Almainus qu. 1. art. 2. Albertus dist. 16. ar. 24. Ouandus dist. 16. propof. 23. Herrera in 2. disp. 31. q. 7. corol. 3. post regul. 2. Adrianus qu. 4. de Confess. art. 2. Turcremata de Paenit. 5. c. 1. n. 11. Viguierius in instit. c. 16. §. 4. vers. 17. Antoninus 3. p. rit. 14. c. 9. §. 7. Conatruu in 4. decret. p. 1. c. 1. n. 14. Syluest. verb. Confessio, q. 9. & v. b. circumstantia. n. 2. & 3. Angelus verb. Confess. n. 13. Tabiena verb. circumstantia, n. 6. & 8. Armilla eodem verb. n. 2. & 4. Sum. Confessorum lib. 3. tit. 4. q. 81. Corduba in sum. q. 1. Medina C. de Confess. q. 7. de circumstantiis. Nauarrus c. 6.

n.7. & in cap. consideret. de pœnit. dist. 5. n.6. & ex neotericis Alphonsus Regius in suis Resolut. cas. 30. n.5. Vasquez in 3. par. tom. 4. qu. 91. art. 3. dub. 2. & 3. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 6. cap. 5. num. 135. Valentia tom. 4. disputat. 7. quæst. 11. punct. 1. Lessius lib. 4. c. 3. dub. 12. num. 8. Zanardus in direct. Theol. p. 1. de Sacram. Pœnit. quæst. 18. Giptius de cas. referu. c. 8. n. 5. Ortiz in sum. cap. 23. n. 44. Ochagavia de Sacram. tract. 2. q. 14. Ioseph de Ortu Parochi in speculo Parochorum. c. 9. n. 7. Ioannes Sancius in practiciis disputationibus. disp. 11. n. 6. Puteanus in 3. p. D. Thoma. part. 2. q. 2. dub. 4. concl. 1. Pelancius in addit. ad 3. p. q. 10. §. de integritate Confess. disp. 2. q. 3. Zerola in praxi, de Pœn. c. 12. qu. 5. & hanc sententiam probabilem vocant etiam aliqui ex aduersariis, vt Henriquez lib. 1. c. 7. n. 4. Fagundez de Præcept. Eccles. punct. 2. lib. 4. c. 2. n. 6. in fin. Pitigianus in 4. sent. dist. 16. qu. unica, art. 5. concl. 5. Fabrus de Pœn. in 4. sent. dist. 17. qu. unica, disp. 24. c. 1. n. 18. & Villalobos in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 36. n. 8. vbi ita asserit: [Si alguno quisiere seguir la opinion contraria de nuestra conclusion, no le podremos condenar, pues tiene tan buenos padrinos, y la podra seguir. Et ratio est.

Primò, quia iure diuino non tenetur quis confiteri nisi omnia peccata mortalia: sed reticendo circumstantias, quæ non prohibentur peculiari præcepto, confitetur quis omnia peccata mortalia: ergo, &c. Probatur minor: quia peccatum est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei: ergo, si aliqua circumstantia non prohibetur peculiari præcepto, non est speciale peccatum. Vt, v. g. eodem præcepto prohibetur furtum mediocris quantitatis, & magnæ quantitatis, ergo, quamuis non exprimat quantitas rei alienæ, sufficit sic confiteri: Fateor, me commississe furtum, quod attingit peccatum mortale.

Secundò, Concilium Tridentinum sess. 14. c. 5. agens de circumstantiis ait, esse præceptum confitendi illas, quæ speciem mutant: ergo, cum de aggrauantibus taceat, virtute negat tale præceptum ad illas extendi. Probatur consequentia: tum, quia integram doctrinam tradit de omnibus necessariis ad hoc Sacramentum; tum etiam, quia præmittit illa verba: *Nihil aliud ab Ecclesia à pœnitentibus exigitur, quam vt.* &c. Ergo, nihil aliud est sub præcepto, nisi quod ibi præscribitur.

Tertiò, si vera esset contraria sententia, teneretur peccator scire circumstantias aggrauantes, sicut teneretur scire peccata mortalia, quæ confiteri debet: hoc autem est valde durum: ergo, &c. Et quia ex hac opinione resoluntur benignè multi casus, ego in gratiam Confessariorum ponam hæc selectiores, & magis in praxi occurrentes. Ideò quæro.

An, qui contra naturam peccauit cum mari, vel fœmina, vel cum bestia diuersæ speciei, debeat explicare circumstantias maris, vel fœminæ, aut bestie huius, vel alterius generis?

RESOLVT. II.

Respondeo negatiuè, ex doctrina Caietani quæst. 3. de Confess. & aliorum: quia species illæ specialissimæ, quæ solum differunt in genere entis, & naturæ, & non in genere moris, & malitiæ, non sunt confitendæ, sicut est diuiniatio per terram, per astra, per aquam: item, peccatum æquale in potu, vel esu carniū, vel aliarum rerum: item, furtum auri, panni, argenti, &c. non dicunt nisi vnā deformitatem formalem in genere moris: & propterea, neque istæ species specialissimæ, neque circumstantiæ materiales ex parte entis sunt, necessariò confitendæ. Eodem modo dicimus de peccato contra naturam, non esse necesse confiteri circumstantiam maris, vel fœminæ vnus aut alterius generis bestie: sed sufficit dicere: Peccauit in sodomia toties: in bestialitate quater, &c. Et ita publicè docuit, hæc Panormi, quidam Theologus Societatis Iesv, licet Tannerus (quod mihi magis placet) contra-

rium docet, quoad sodomiam in 2. 2. tom. 3. disput. 5. qu. 3. punct. 6. num. 146. & ante illum Zanard. in direct. part. 2. præcept. 6. c. 9.

An mulieri peccanti cum Sacerdote Religioso, satis sit dicere, se commississe sacrilegium cum Sacerdote, vel initiato sacris Ordinibus?

RESOLVT. III.

Negatiuè respondet Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. & de Nust. lib. 2. q. 8. art. 5. ad 1. Coninch de Sacram. disp. 20. dub. 3. n. 131. Ledesma in sum. tom. 1. de pœnit. cap. 19. de circumstantia personæ, dub. 2. Zanardus in direct. Theol. p. 1. tract. de pœnit. c. 18. Petrus Fay in addit. ad 3. p. qu. 9. art. 2. disp. 7. ad 3. & alij: quia votum solenne castitatis à Religioso emissum, alterius speciei est à specie voti Sacerdotis, in Ordine suscepto.

Sed ego contrarium asserendum esse censeo: & ita docet Pitigianus in 4. sent. tom. 2. dist. 16. q. unica, art. 5. Henriquez lib. 5. de pœn. c. 5. n. 6. in Gloss. lit. G. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 27. n. 27. & nouissimè Villalobos in sum. tom. 1. tract. 9. c. 37. n. 13. vbi ita asserit: [El Sacerdote professo en el pecado de la carne satisfage con dezir, que es professo, ò que es Sacerdote. El fundamento desta sentencia es, que el Sacerdote no tiene obligacion à la castidad, mas que la del voto solenne, que assi se incluye, y assi el voto del Sacerdote, y el del Religioso no hazen diferente especie, sino solo es reiterar el voto, como el que hiziesse tres, ò quatro vezes voto de ayunar los viernes: que si le quebrasse, no haze mas que vn pecado: que es como el que hizo muchas escrituras de obligacion para pagar vna deuda, que no por esso queda obligado à pagar mas.] Ita ille, qui etiam citat Medinam, Azorium, & Rodriguez. Et hanc sententiam probabilem vocat Ioan. de la Cruz. in direct. consc. part. 1. præcept. 6. art. 6. dub. 8. conclus. 3. & Lessius lib. 4. c. 3. dub. 12. n. 87.

Dicendum est igitur, pœnitentem accusantem se de copula, satisfacere dicendo in Confessione, se habuisse copulam cum Sacerdote; & non tenetur dicere, illum Sacerdotem fuisse Religiosum. Ita, Religiosus Sacerdos, quando se accusat in Confessione, non tenetur dicere, se esse Religiosum Sacerdotem; sed sufficit dicere, se esse Religiosum, vel Sacerdotem, aut sacris Ordinibus initiatum, &c. Et hanc sententiam etiam probabilem vocat Fagundez de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 4. in fin. Vide super hac materia tertiam meam Partem, Resolut. 67. Tract. 4. de Sacrament.

Vtrum Sacerdos, vel Religiosus professus satisfaciatur in Confessione, si dicat, se violasse votum castitatis, non manifestando votum solenne, quod habet?

RESOLVT. IV.

Negatiuè respondet Palatius in 4. dist. 16. dub. 3. n. 31. Rodriguez in summa, tom. 1. cap. 109. num. 5. Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 10. c. 7. n. 4. Medina in sum. lib. 1. cap. 14. §. 18. Petrus Fay in addit. ad 3. par. q. 9. art. 2. disp. 7. ad 2. Aragon in 2. 2. q. 8. art. 7. Azorius part. 3. lib. 3. c. 27. q. 10. Coninch de Sacram. disp. 7. dub. 4. n. 20. Fagundez, & Villalobos, vbi infra. Ledesma in sum. tom. 1. de Pœnit. c. 19. in circumstantia personæ, dub. 2. Henriquez, vbi infra, & alij, qui putant, votum sacerdotale castitatis, differre specie à voto simplici.

Sed ego puto, contrariam sententiam esse probabilem: & ita illam vocauit Villalobos in sum. tom. 1. tr. 9. dub. 37. n. 13. Henriquez lib. 5. de Pœnit. c. 5. n. 6. in Glossa, lit. G. Fagundez de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 5. n. 6. & illam etiam absolutè docent Llamas in sum. part. 3. cap. 8. §. 14. Megala in 1. p. lib. 5. c. 11. num. 8. Filiucius tom. 2. tract. 30. cap. 9.

6.9. n. 124. & 125. Sanch. de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 27. n. 27. Sufficit igitur, in Confessione Regularem, seu Monialem professam, dicere, se fregisse toties votum castitatis, & tacere circumstantiam professionis: quia votum solenne à simplici non differt specie, neque alterius rationis vinculum est, sed solum accidentaliter. Idem dicendum est de Sacerdote sæculari: non enim in Confessione tenetur dicere, se habere sacros Ordines; sed satis est dicere, se habere votum castitatis, & contra illud toties peccasse.

Et hoc etiam dicendum est de fœmina, vel viro, si carnaliter se miscuit cum Sacerdote, vel cum Religioso professo: nam satis esset dicere in Confessione, se toties fornicatam esse, vel copulam sodomiticam habuisse cum viro voto castitatis adstricto.

Notandum est etiam hinc, contra Fagundez de Precept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 10. ei, qui votum castitatis simplex in sæculo, vel in Nouitiatu emisit, & postea in Religione professus est; vel, qui post votum castitatis simplex, sacris Ordinibus initiatur, sufficere, si dicat, se habere votum castitatis: & non tenetur explicare circumstantiam sacrorum Ordinum, vel professionis in Religione. Et ita docet Sanchez ubi supr. n. 25. & 35. cum Azorio, Rodriguez, & Henriquez. Vide tertiam huius Operis Partem, Resol. 67. Tract. 3. de Sacram.

An sponsus, vel sponsa de futuro, & cum eis carnaliter se commiscentes, teneantur istam circumstantiam explicare?

RESOLVT. V.

Affirmatiuè respondet Homobonus de exam. Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 36. quest. 140. Naldus in sum. verb. sponsalia, num. 12. Syluius in 3. p. quest. 43. art. 1. quaritur, 2. Molfesius, Pitigianus in 4. sent. tom. 2. dist. 17. q. unica, art. 5. Sarmiento selectar. inter. lib. 1. c. 5. n. 3. & Lopez in instructor. consciens. p. 1. c. 29. Petrus Fay in addit. ad 3. part. qu. 9. art. 2. disp. 7. ad 4. cum Petro Ledesma ubi infra: quia duplex est malitia, altera fornicationis, altera fractorum spõsalium, quæ ob id dirimi possunt, ex cap. quemadmodum. de iureiur. Nec valet dicere, hoc procedere in sola sponsa fornicante: nam vterque in corpus alterius per sponsalia ius sibi comparat.

Sed, his non obstantibus, non desunt Doctores, qui contrarium docent; nempe, talem circumstantiam non esse fatendam, neque à sponsa. Ita docet Couarruias in 4. decret. part. 1. c. 1. num. 11. Viualdus in candelabro aureo, p. 1. in tit. de sponsalibus, n. 10. & probabilem hanc opinionem esse docuit Petr. de Ledesma de matr. q. 4. art. 1. dub. ult. immò probabiliorem putat Azorius apud Filliucium, ubi infra: quia circumstantiæ mutantem speciem sunt necessariò confitentæ: sed ista non mutat speciem, cum adulterium non sit, vt tenet Henriquez lib. 11. de matr. c. 23. n. 4. ergo, &c.

Non reticebo tamen, aliquos Doctores media via incedere: & ita docet Rodriguez in sum. tom. 1. c. 109. n. 3. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 1. disp. 2. n. 6. Fagundez de Precept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 21. & Filliucius tom. 2. tract. 30. c. 2. n. 53. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 16. n. 16. quòd talis circumstantia tunc necessariò est fatenda, quando se tenet ex parte fœminæ; id est, dum aliquis fornicatur cum sponsa alterius de futuro: tunc enim tenetur fornicans, & ipsa sponsa fateri hanc sponsaliu circumstantiam: at, quando se tenet ex parte viri, quia sponsus de futuro fornicatur, hæc circumstantia non est de necessitate detegenda in Confessione.

Sed, his non obstantibus, noster P. Megala in 1. p. lib. 5. c. 11. q. 5. num. 9. putat, hanc circumstantiam non esse necessariò aperiendam in Confessione, etiam in ordine ad sponsam: quia, vt diximus ex Henriquez, non mutat speciem, neque est adulterium; idè existimo, hanc sententiam probabilem esse, & tutam in praxi: & illam etiam

docet, vt supra notauimus, Couar. & Viualdus. Vide Resol. 67. Tract. 5. de Sacramen. in tertia huius Operis Parte.

An Episcopus, & Generalis alicuius Religionis, si peccet mortaliter, teneatur explicare istam circumstantiam?

RESOLVT. VI.

Affirmatiuam sententiam docet Fagundez Precept. 2. lib. 4. c. 3. n. 8. & Nugnus in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3. concl. 2. & 3. vbi ita asserit: [Quando ipse peccatens est Episcopus, tenetur explicare istam circumstantiam in quocunque peccato mortali: quia Episcopi, ratione proprii status, tenentur ad perfectionem vitæ Christianæ habendam: sed huic perfectioni ex æquo repugnat quocunque peccatum mortale: ergo notabiliter aggrauatur in Episcopo, ex hac circumstantia, quocunque peccatum mortale. Et hoc probabiliter etiam procedit in Generalibus Ordinibus, eò quòd Generales Ordinum sunt quasi Episcopi, & tenentur alios monere ad perfectionem.] Ita Nugnus.

Sed ego oppositum dicendum esse censeo; & ita puto, non esse talem circumstantiam necessariò in Confessione aperiendam. Et ita docet Coninch de Sacram. disp. 7. dub. 4. n. 18. vnde Filliucius tom. 2. tract. 30. c. 7. n. 125. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 36. num. 14. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 7. disp. 27. n. 33. Henriquez lib. 5. cap. 5. num. 6. in Glossa, lit. G, & alij, qui asserunt, quòd fornicans Episcopus non tenetur Episcopatus circumstantiam fateri, nisi fornicatio illa ab Episcopo, seu Generali Religionis admittitur ita publica esset, vt scandalum pareret: tunc enim aduersus specialem officij obligationem delinquerent, qua tenentur subditos, non solum verbo, sed etiam exemplo pascere, atque aded specialis malitia ex status, ac officij circumstantia contraheretur, eaque est necessariò fatenda.

Itaque ex his apparet, quòd Episcopus, si occultè fornicaretur, satisfaceret, non solum tacendo, se esse Episcopum; sed etiam si diceret, se habere tantum votum castitatis, vt supra diximus de Sacerdote, vel Religioso professo fornicante. Et ita docet Sanchez ubi supra, quidquid in contrarium asserat Fagundez de Precept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 8. qui citat Ledesmam, & alios multos. Sed, quòd dictum est de Episcopo cum Sanchez, à fortiori procedit in Generalibus Religiosis. Notandum est etiam hinc contra Nugnum ubi supra, quòd quando omnes ciues tenentur ad præliandum, specialiter tenentur milites, & duces: sed supradicti non tenentur istam circumstantiam explicare, nempe, se esse milites, & duces; quia dicta circumstantia est solum aggrauans, & idè non necessariò in Confessione aperienda.

An mulier habens rem cum Nouitio, vel solutus cum Nouitia Religiosa, teneatur aperire hanc circumstantiam?

RESOLVT. VII.

Affirmatiuè respondet Llamas in summa, part. 3. cap. 8. §. 14.

Sed mihi placet contraria sententia, quam docet noster Megala in 1. part. lib. 5. cap. 11. num. 7. quia, cum hæc circumstantia sit tantum aggrauans, non est in Confessione aperienda. Quæ doctrina magis procedit, si mulier haberet rem cum Clerico minorum

Ordinum: quia talis circumstantia non ita notabiliter aggrauat malitiam

luxuriæ. Et ita docet

Llamas ubi supra,

* * *

An, si Sacerdos, vel initiatus sacris Ordinibus, aliquem percutiat, vel occidat, teneatur explicare hanc circumstantiam?

RESOLVT. VIII.

Teneri docet Nugnus *in addit. ad 3. part. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3. concl. 5.* vbi sic asserit: [Quando initiatus sacris Ordinibus occidit, vel abscindit membrum alterius, vel notabiliter percutit, vsque ad effusionem sanguinis, tenetur explicare, se esse initiatum sacris: quia hoc maximè repugnat proprio statui propter irregularitatem annexam. Et credo etiam probabiliter, quòd Sacerdos teneatur explicare, se esse Sacerdotem: quia effusio sanguinis maximè repugnat sacerdotio.] Ita ille.

An Religiosus professus, qui emittit votum de non committenda mollitie, vel fornicatione, teneatur explicare hanc circumstantiam voti emissi post professionem? & idem queritur de Sacerdote, vel sacris Ordinibus initiato.

RESOLVT. IX.

Respondeo negatiuè; nempe, non teneri declarare in Confessione, se hac de re post votum professionis, aut factorum Ordinum, speciale votum emisisse: quia per votum solenne castitatis in professione emisum, & dum sacros Ordines suscepit, ad id ipsum tenebatur; & multiplicatio noua votorum nullam etiam addit circumstantiam aggrauantem; nec se obligauit de nouo, sed veterem obligationem cum illo voto confirmauit: sicut qui sæpè promitteret aliquam rem cum iuramento, vel publicas scripturas de illa efficeret. Et ita docet Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. num. 11.* qui citat Sanchez, & Llamas. Et idèd Filliucius *tom. 2. tract. 30. c. 7. n. 26.* asseruit aliquem habentem votum solenne, & simplex, non teneri vtrunque exprimere: quia votum solenne & simplex differunt tantum accidentaliter, & non est circumstantia in Confessione aperienda.

An vir, qui prima vice virginitatem amisit, teneatur hanc sui floris circumstantiam in Confessione aperire?

RESOLVT. X.

Aliqui, vt notat Nugnus *in addit. ad 3. part. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3. conclus. 5.* affirmatiuè respondent: quia etiam vir in illo actu amittit quandam integritatem naturalem, & formaliter amittit ipsam virginitatem, hoc est, virtutem virginitatis, & specialem quandam gloriam, quæ appellatur laureola virginitatis; quæ omnia amittit irreparabiliter in æternum. Hoc autem videtur maximum nocuum super omnia nocua temporalia. Ergo tenetur vir talem circumstantiam in Confessione explicare.

Sed contrariam sententiam, veram esse iudico cum Llamas *in summa, part. 3. cap. 8. §. 17.* Azorio *part. 3. lib. 3. cap. 11. quest. 2.* Filliucio *tom. 1. tract. 29. c. 3. num. 71.* Henriquez *lib. 2. de Pœnit. c. 8. num. 2.* Suarez *in 3. part. disp. 22. sect. 4. in circumstantia, Quid.* Nugno *vbi supr.* & cum aliis communiter. Neque obstat argumentum in contrarium: nam, si verum esset, probaret etiam, primum peccatum commissum à susceptione Baptismi, plurimum augeri à circumstantia innocentie baptismalis per idem amissæ; & idèd explicandum esset in Confessione: quod nullus docuit. Videatur Caietanus *in 2. 2. q. 154. art. 6.*

Sed difficultas consistit, an idem

dicendum de virgine;

idèd queritur,

* * *

An virgines, quando sponte primò fornicantur teneantur in Confessione istam circumstantiam explicare?

RESOLVT. XI.

Affirmatiuè respondent Doctores, quos citant, & sequuntur Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 13. & 16.* & Bonacina *de matrim. q. 4. punct. 17. n. 2.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 36. n. 15.* Azorius *p. 3. lib. 3. cap. 11. q. 4. & 5.* Filliucius *tom. 2. tract. 30. cap. 3. n. 66. & 72.* Syluius *in addit. ad 3. par. qu. 9. art. 2. dub. 2. concl. 3.* Quibus adde Nugnum *in addit. ad 3. par. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3. conclus. 6.* & Petrum Fay *in addit. ad 3. part. q. 9. art. 2. disp. 8. conclus. 1.* quia circumstantia virginitatis mutat speciem, & est peccatum stupri; vel saltem est circumstantia aggrauans, maximè si virgo esset sub custodia parentum, & tutorum, vt aliqui volunt, & præsertim D. Thomas *2. 2. q. 64. art. 6.* Angelus *verb. stuprum, in princ.* Syluester *verb. luxuria, q. 1.* Tabiena *verb. stuprum, n. 1. verb. luxuriosus, q. 5. n. 6.* Armilla *verb. luxuria, n. 4. & verb. stuprum, n. 1.* Graffius *par. 1. lib. 2. cap. 79. n. 1.* & Pedrazza *in sum. præcept. 6. §. 2.* cum aliis.

Sed, his non obstantibus, contrariam sententiam probabiliorè esse iudico; nempe, peccatum virginis, si sponte consentiat, siue sit, siue non sit sub cura tutorum, & parentum, non esse peccatum stupri, sed simplicis fornicationis; & hanc circumstantiam non esse in Confessione aperiendam. Et ita docent Viri doctissimi, Lessius *lib. 2. c. 10. dub. 6. num. 5.* Coninch *de Sacram. disp. 7. dub. 4. n. 19.* Sanch. *de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 4. n. 5.* Valquez *Opusc. de restit. c. 3. §. 1. dub. 1. n. 6. & in p. 2. disp. 112. c. 1. num. 1.* qui pro hac sententia citat Socin. *in d. dist. 18. q. 2. art. 4.* & meritò defendit à calumnia, quam illi imponunt omnes ferè Doctores. Idem etiam docet Megala *in 1. p. lib. 5. c. 11. n. 10. opin. 4.* Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 4. 19.* & alij, quos citat Salas *in p. 2. tom. 2. tract. 3. disp. 14. n. 5.* & hanc sententiam probabilem vocat Tannerus *in part. 2. disput. 4. qu. 8. num. 150.*

Vnde ex hac doctrina inferunt, & rectè, suprascripti Authores, quòd virgo, quæ morosè delectatur circa aliquem, non tenetur in Confessione aperire circumstantiam virginitatis, & dicere se, cum esset virgo, delectationem morosam de iuvene, vel Religioso suscepisse; etiam si virgo se polluat cogitando super illos: quidquid in contrarium asserant Regius *variæ. resolut. cas. 18. num. 9.* qui multos alios citat.

Secundò inferitur, iuueni, qui morosè delectatur de virgine, sine tamen voluntate inferendi ei violentiam, sufficere, si dicat in Confessione, se delectationem habuisse circa fœminam solutam: Idem dicendum est, si cum virgine copulam habuerit: nam, si sponte consentit, sufficit dicere, se toties copulam habuisse cum fœmina soluta. Et ratio suprascriptorum est; quia, vt notauimus, quando virgo sponte consentit, peccatum, seu stuprum illud non differt à simplici fornicatione. Et hæc opinio est probabilissima, & tuta in praxi. Notandum est etiam hic à fortiori cum Bonacina *de matr. q. 4. punct. 11. n. 9.* non esse necessariò explicandam in Confessione sodomiam commissam fuisse cum virgine: sed sufficere, si dicatur, commissam fuisse cum fœmina: nam per hoc peccatum non violatur claustrum virginale.

Notandum est etiam, vt obseruat Sancius *in suis practicis disputationibus*, aliquos Viros doctos ex Societate IESV censuisse, sat esse stuprantem fœminam per vim, facerè se commississe simplicem fornicationem per violentiam. Sic ille *disp. 29. n. 8. in fin.* licet ipse hanc sententiam *in n. 5.* non admittat.

Et tandem notandum est, quòd, etiam stando in prima opinione, quam *suprà* posuimus, quando virgo sola polluitur, non tenetur exprimere circumstantiam virginitatis: quia, licet per illam pollutionem perdatur virginitas, prout

prout est virtus; non tamen, prout dicit integritatem signaculi. Et ita docet Filliucius *tom. 2. tract. 3. c. 3. n. 74.* Vide *Resol. 67. Tract. 4. de Sacram. in tertia huius Operis Part.*

An Confessarius, qui carnaliter cognouit penitentem, teneatur dictam circumstantiam explicare?

RESOLVT. XII.

Affirmatiuè respondet Homobonus *de exam. Eccles. p. 1. tr. 5. c. 12. q. 75.* Ragucius *in lucerna Parochorum, de Sacram. Pœnit. q. 43.* Acugna *tract. de Confess. sollicit. q. 5. n. 53.* Nugnus *in addit. ad 3. p. tom. 1. q. 9. art. 2. dub. 3. in fin.* Sanchez *de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 55. n. 4.* Coninch *de Sacram. disp. 31. dub. 2. n. 23.* Megala *in 1. p. lib. 5. c. 12. n. 16.* Zanard. *in direct. Theol. p. 1. de Sacram. Pœnit. c. 18. in circumst. Quis, & nouissimè Fagundez de Precept. Eccl. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 33. & alij:* quia hæc circumstantia mutat speciem peccati: est enim speciale sacrilegium ratione vinculi, similis cognationi spiritali ex Sacramento contractæ.

Sed contrariam sententiam puto esse probabiliorem: quia, vt notat Vasq. *in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 2. n. 20.* Rodriq. *in sum. t. 1. c. 209. n. 1.* Vegha *in sum. tom. 4. c. 35. cas. 19. & alij,* hæc circumstantia non mutat speciem, sed notabiliter tantum aggrauat peccatum. Et ita in terminis hanc sententiam docet Pontius *tract. de impedim. matr. causa 30. c. 24. §. 2. verb. atque hac.* Sancius *in pract. disp. 11. n. 3. & seq. Azor. p. 3. lib. 3. c. 9. q. 5. & nouissimè Fay in addit. ad 3. p. q. 9. art. 2. disp. 8. concl. 2.* Bonacina *de matr. q. 4. punct. 16. n. 7.* cum alijs penes ipsos. Et hanc opinionem probabilem putat Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. eligendam. 3. & Ledesma in sum. tom. 1. de Pœnit. c. 19. concl. 6.*

Notandum est verò, quod Filliuc. *tom. 1. tract. 10. cap. 5. n. 187.* resoluit hanc quæstionem cum distinctione. Aut enim ait, actu mulier est pœnitens Sacerdotis, cui ordinatiõ confiteatur; aut non est actu pœnitens, sed olim fuit: in primo casu putat, talem circumstantiam esse in Confessione aperiendam; in secundo casu minimè.

Sed tu probabiliter tene, absolute dictam circumstantiam nunquam esse necessariò in Confessione explicandam: quia, vt diximus, dicta circumstantia est solum aggrauans, & non mutat speciem: quia Sacramentum Pœnitentiæ non inducit propriè cognationem spiritali, cum in nullo iure expressa reperitur. Et *cap. omnes. 30. q. 1.* intelligitur de incestu metaphorico, & improprio, licet Confessarius dicatur Pater spiritalis. Et hoc etiam docet Filliucius *tom. 2. tract. 3. c. 5. n. 105.*

An, qui committit, v. g. tria fornicationis peccata cum tribus fœminis, teneatur in Confessione dicere, se cum tribus fœminis fornicasse?

RESOLVT. XIII.

Respondeo negatiuè cum Sancio *in pract. disp. 1. n. 24.* Homobono *de exam. Eccl. p. 1. tract. 5. c. 13. q. 83.* Bonacina *de Sacram. disp. 5. q. 5. punct. 2. §. 3. diff. 3. propos. 3. n. 14.* vbi sic ait: Qui comisit tria fornicationis peccata cum tribus fœminis, non tenetur dicere, se tres fœminas carnaliter cognouisse: sed satisfacit dicendo, se terfornicatum fuisse: nam actus fornicationis, cæteris partibus, eandem habent malitiam, siue committantur cum vna, & eadem fœmina, siue cum diuersis eiusdem rationis, & conditionis. Ita ille, qui citat etiam Azorium.

An, qui furatus est, v. g. mille aureos, satisfaciat, si in Confessione dicat: Surripui rem notabilem?

RESOLVT. XIV.

Negatiuè respondet Nugnus *in addit. ad 3. par. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3.* Henriquez *lib. 5. cap. 7. n. 4.* Sanchez Antonini Diana Parisi.

in sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 24. Coninch *de Sacram. disp. 7. dub. 3. n. 13. concl. 1.* Fagundez *de Precept. Eccl. tract. 2. lib. 4. c. 4. n. 2.* Suarez *in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 3. n. 17.* Medina *lib. 1. c. 9. §. 2.* Toletus *lib. 3. c. 7. n. 4.* Sotus *in 4. dist. 17. q. 1. art. 4.* Saytus *de Pœnit. cap. 8. n. 8.* Petrus Fay *in addit. ad 3. part. q. 9. art. 2. disp. 5. concl. 1.* Bonacina, *vbi infra, & alij.*

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam etiam probabilem vocat Bonacina *de Sacram. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. n. 17.* & illam docuit Nauarrus *in cap. consideret, disp. 5. n. 12.* & ex neotericis sustinet hanc sententiam Vasq. *in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 3.* Megala *in 1. p. lib. 5. c. 12. n. 2.* Zanardus *in Theol. p. 1. tract. de pœnit. c. 18.* Gyptius *tract. de cas. reseru. c. 8. n. 5.* Zerola *in praxi pœnit. cap. 12. q. 5. & alij.* Vnde sufficit, quod pœnitens dicat, se commisisse furtum in re notabili, vt Confessarius possit cognoscere illum peccasse mortaliter.

An consuetudo peccandi sit circumstantia aperienda in Confessione?

RESOLVT. XV.

Affirmatiuè respondet Fagundez *Precept. 2. lib. 4. c. 4. n. 7.* Henriquez *lib. 5. c. 8. n. 2.* qui in *Glossa, lit. A.* citat pro hac sententia D. Antoninum, Tabienam, Rosellam, Syluestrum, Sotum, & alios.

Sed contrariam sententiam, & meritò docet Bonacina *de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. n. 22.* qui citat Suarez, Reginaldum, & Zerolam, quibus ego addo Vasq. *in 2. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 3. n. 3.* nisi quædo consuetudo illa peccati fuisset ex occasione proxima, quæ pœnitens tenetur refecare: secus, quando fuisset consuetudo, vbi non est hæc occasio; tunc enim non tenetur talem consuetudinem explicare, nisi à Confessario iusta de causa interrogetur, vt illius dispositionem intelligat: quia consuetudo arguit infirmum emendationis propositum. Vide *infra in Resol. 55.* vbi Sancium contrarium docentem inuenies.

An subditus qui Prelato precipienti aliquid sub precepto obedientiæ, non obedit, peccet dupliciter, & teneatur hanc circumstantiam in Confessione aperire?

RESOLVT. XVI.

Affirmatiuè respondet Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 9. dub. 36. n. 14.* vbi sic ait: [El Religioso, que no obedece al Prelado, quando le manda por obedientia, comete vn peccado con dos malicias, que es contra Religion, y contra obediencia; y assi todo lo debe en Confession explicar.]

Sed pro contraria sententia, aduersus Hispanum, alium Hispanum ponamus, & hic est Ledesma *in sum. tom. 1. de Pœnit. c. 19. concl. 6. fol. mihi 338.* vbi sic asserit: [Se puede dezir muy probablemente, que el tal Religioso no comete sino vn peccado mortal, que tiene vna sola malicia, porque aunque el quebrantamiento del precepto sea contra la virtud de obediencia, y de Religion: però no es contra materia necessaria de obediencia, sino es por participacion de la virtud de Religion, mediante el voto que hizò: y assi el tal peccado no tiene mas que vna malicia.] Ita ille, qui citat Caiet. *in 2. 2. q. 88. art. 5. ad 3.* & Sotum *de inst. lib. 7. q. 2, art. 3. ad 1.* Super hac materia consule *tertiam huius Operis Partem, Tract. 4. de Sacram. Resol. 67.*

An, si quis unica voluntate voluisset plures homines occidere, aut pluries ad mulierem accedere, &c. teneatur hanc circumstantiam confiteri?

RESOLVT. XVII.

Affirmatiuè respondent Doctores, qui putant, in eodem actu esse posse duplicem malitiam solo numero differentem

differentem, vt docet Vasquez; *ubi infra*. Et exemplum erit in illo, qui vno actu odij feratur in decem homines: committeret enim vnum peccatum physicè, in quo essent decem malitiæ morales numero distinctæ; quia sunt decem obiecta integra, quorum quodlibet ex se aptum esset constituere vnum peccatum; sunt enim decem iniuriæ diuersæ numero, quæ fierent decem distinctis hominibus: sicut, qui vno ictu occideret decem homines, faceret vnum peccatum physicè, ratione vnius actionis, in quo essent decem malitiæ homicidij.

Sed contrariam sententiam tenet Suarez *in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 5. n. 35.* & alij, qui putant, eiusmodi obiecta diuersa numero, materialiter, & physicè facere tantum actum peccati grauiorem; esse autem vnum obiectum formaliter, & moraliter; ideòque, licet singula, si per se sumantur, possint dare malitiam numero diuersam; tamen quatenus omnia coniunguntur in vno actu hinc; & nunc, nullum ex iis per se illam confert, sed omnia simul per modum vnius concurrunt ad vnam, & eandem malitiam. Itaque ex hac secunda opinione apparet, obiecta diuersa numero non multiplicare peccata: sed tantum aggrauare: & ideò secundum illam dicendum est, talem circumstantiam non esse in Confessione aperiendam, vt rectè notauit, licet ipse contrariam sententiam teneat, Vasquez *in 3. part. tom. 4. q. 91. art. 10. dub. 4. num. 8.* vbi sic asserit: [Hoc dixerim in opinione hac, quam credo probabiliorē, in eodem actu esse posse duplicem malitiam solo numero differentem, cuius contrariam non existimo improbabilem; & secundum illam, qui eam sequuntur, tenentur dicere, eam circumstantiam non esse necessariò in Confessione explicandam.] Ita Vasquez.

Et ideò ex neotericis docuit hanc sententiam, ex nostris P. Megala *in 1. part. lib. 5. cap. 12. n. 4.* vbi expressè aduersus Azorium probat, quòd si aliquis vnico actu voluntatis decem homines occidere velit, non tenetur quantitatem huius casus in Confessione explicare: quia, præter rationes adductas, sicut vnicus, & indiuisibilis actus charitatis erga decem homines, vnica, & indiuisibilem charitatem habet; ita vnicus, & indiuisibilis actus odij erga totidem homines, vnica, & indiuisibilem habet malitiam: sed, qui vnico actu voluntatis decem homines vellet occidere, vnicum actum odij haberet: ergo eius actus vnica haberet malitiam: ergo sufficeret, hanc tantum in Confessione explicare. Nisi tamen vnico actu voluntatis vellet plures occidere, quorum vnus est pater proprius, alter Sacerdos, alter secularis: in quo casu vnum committeret peccatum; sed plures habens deformitates, scilicet, homicidij, patricidij, & sacrilegij. Sicut, qui vnico actu voluntatis desideraret, & delectaret se de tribus fœminis, quarum vna esset Monialis, altera coniugata, & altera soluta: secus, si omnes tres, essent solutæ, vel coniugatæ, vel Moniales: nam in hoc vltimo casu, non autem in primo sufficit, si pœnitens, dicat, se morosam delectationem habuisse super Moniali, vel soluta vel coniugata: & non erit necessarium dicere, delectationem fuisse super tres Moniales, vel tres solutas, vel tres coniugas: quia, vt dictum est ex sententia supradictorum DD. obiecta tantum diuersa numero non multiplicant peccata, sed aggrauant. Et idem dicendum erit secundum hos DD. in casu, quo quis vno actu voluit omittre Officium per mensem, vel ieiunium per totam Quadragesimam: sufficeret enim, si diceret in Confessione, se voluisse frangere ieiunium, vel Officium non persoluere. His tamen non obstantibus, puto, contrariam

sententiam Vasquez amplectendam esse, & ita in praxi obseruatur, & docet nouissimè Granado

in par. 2. D. Thoma, contr. 6. tract. 2. disp. 5.

num. 10. & Malderus etiam in

p. 2. quest. 20. art. 4.

disputat. 99.

*
*
*

An gestatio Reliquiarum in actu venereo, vel illas amassæ dare, sit circumstantia in Confessione aperienda?

RESOLVT. XVIII.

Respondeo, quòd si in actu venereo gestentur Reliquiæ, vel Agni benedicti, vel calculi cum Indulgentia, non committitur sacrilegium, nec talis est circumstantia in Confessione explicanda: quia concomitanter se habent ad actum venereum. Quod etiam procedit; si dictæ res sacræ dentur amassæ ex gratitudine, & benevolentia; non autem tamquam pretium actus venerei: nam in isto casu esset sacrilegium hoc facere, in primo verò est tantum irreuerentia quædam, re sacræ, & Deo dicata remuneratio actum turpem, & profanum. Et ita docet Filliucius *tom. 2. tract. 30. c. 7. n. 219.* Adi *tertia huius Operis Partis Tractatum 4. de Sacram. Resol. 67.*

An sit circumstantia aperienda in Confessione, copula inter coniugatos habita in loco sacro?

RESOLVT. XIX.

Respondeo negatiuè, si per longum tempus in illo loco detenti sint: quòd verò tempus longum sit, arbitrio prudentis committitur: & in hoc est difficultas. Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 15. n. 12.* existimat, vnum mensem esse longum tempus. Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 12. n. 86.* quindecim, vel viginti dies. Fagundez verò *Præcept. 2. lib. 4. c. 4. n. 21.* decem dies.

Sed ego, attenda humana fragilitate, puto cum Suarez *in 3. part. q. 83. art. 3. disp. 81. sect. 4. §. tertio violatur.* & Petro Ledesma *in sum. tom. 1. de Sacram. Eucharist. c. 20.* longum tempus esse quatuor, vel quinque dies.

Ex his apparet, rectè respondisse Megalam *in 1. p. lib. 5. c. 13. n. 9.* non peccasse quandam mulierem, quæ in quadam Ecclesia Regularium reddidit coniugale debitum marito dicenti, se amplius non posse continere, quia ad Ecclesiam confugerat propter delictum, & nulla aderat spes inde exeundi, nisi post longum tempus.

Sed non reticebo, quosdam Doctores existimare, copulam coniugalem in loco sacro, si occultè fiat, etiam si coniuges non sint conclusi, non esse peculiare peccatum sacrilegij: quam sententiam probabilem putat Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 98. c. 3. n. 6.* & illam refert Lessius, *ubi sup.* & non impugnat: & illam nouissimè docet Pontius *de matrim. lib. 10. c. 10. num. 15.* & hæc opinio est probabilis, quidquid in contrarium asserat Tannerus *in 2. 2. disp. 4. q. 2. dub. 3. num. 42.* licet contrariam sententiam probabiliorē existimet.

An sit circumstantia aperienda in Confessione, si quis, haberet copulam in Oratorio alicuius domus in quo de licentia Episcopi, Missæ celebrantur?

RESOLVT. XX.

Respondeo negatiuè: & ita docet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 15. n. 39.* & alij. Idem dicendum est, vt his diebus in casu occurrenti ego respondi, si copula habita sit in porta Ecclesiæ, à parte externa Ecclesiæ, vel in Monasterio, & cellis Religiosorum, etiam si Superior Conuentus singulis noctibus benedicat dormitorium, & aqua aspergat lustrali, & ibi sit altare ad celebrandum: quia reputabitur tunc tanquam Oratorium priuatum. Ita Fagundez *Præcept. 2. lib. 4. c. 4. n. 34. §. 39.* Quæ omnia etiam procedunt, si copula haberetur in Sacristia Ecclesiæ: nam non esset circumstantia aperienda in Confessione, vt notant Doctores citati, & noster P. Megala *in 1. part. lib. 5. cap. 13. num. 21.*

An Clericus sacris Ordinibus initiatus, vel Religiosus, qui ludo taxillorum, & alearum, fraudauit aliquem in notabili quantitate, satisfaciat dicendo in Confessione, se proximum in quantitate notabili fraudasse; an verò teneatur circumstantiam instrumenti, & medij aperire, asserendo illam fraudem fecisse in ludo taxillorum, seu alearum?

RESOLVT. XXI.

Esse prædictam circumstantiam aperiendam, putant omnes, qui asserunt, supradictos peccare mortaliter, si frequenter vacent his ludis. Et ita docent Rebellius, & Lessius apud Megalam, *vbi infra*, quibus ego addo Salam tract. de ludo, dub. 24. n. 2. & seq. Squillante de obligat. Cler. part. 2. dub. 8. n. 46. Toletum lib. 5. c. 27. n. 46. Homobonum de exam. Eccles. part. 2. tract. 9. c. 24. q. 74. Molfesum in sum. tom. 2. tract. 1. c. 21. num. 41. & 88. Filiucium tom. 2. tract. 37. cap. 4. n. 59. & alios.

His tamen non obstantibus, noster Megala in 1. p. l. 5. c. 14. n. 8. docet, dictam circumstantiam non esse in Confessione aperiendam: quia putat, dictos Clericos, & Religiosos, secluso scandalo, etiam si frequenter ludant, non peccare mortaliter: & conatur respondere ad sacros Canones, vbi tales ludi Clericis prohibiti inueniuntur. An verò hæc sententia sit probabilis, Viri docti, illum legendo, iudicent.

An, qui non audiuit Missam in die Dominico, in quem incidit festum alicuius Sancti satisfaciat dicendo in Confessione, se in die festo semel Missæ sacram prætermisisse? Item queritur, si eodem die, duplici titulo ieiunandum sit?

RESOLVT. XXII.

Negatiuè respondet Tannerus in 2. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. n. 24. Homobonus de exam. Eccles. p. 1. tract. 5. c. 12. q. 76. Fabrus de Pœnit. in 4. sent. dist. 17. q. vnic. disp. 24. c. 2. n. 36. Nauarrus in Manuali, cap. 11. n. 4. Lopez in instruct. part. 1. c. 29. Rodriquez in summ. tom. 2. c. 23. q. 3. Coninch. de Sacram. disp. 2. dub. 6. num. 47. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 6. c. 4. num. 129. & alij, qui putant, in tali casu non sufficere, si pœnitens dicat: Omisi Sacrum in die Dominico, sed opus est dicere, in illo die Dominico incidisse, v. g. festum D. Ioannis Baptistæ.

Sed contrariam sententiam puto esse probabiliorē, quam tuerentur, & docent, Valquez in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 4. n. 9. Nugnus in addit. ad 3. p. quæst. 9. art. 2. dub. 3. Henriquez lib. 5. c. 5. n. 6. in Glossa, lit. B. Sancius disp. 11. n. 17. Sanchez de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 15. num. 6. vbi sic ait: [Hinc deducitur pro materia de Pœnitentia, dum obligat præceptum audiendi Sacrum, aut abstinendi à feruilibus, ratione duplicis festi concurrentis, vt si festum incidat in die Dominica; aut ieiunij, ratione vigiliæ incidentis quatuor anni Temporibus, aut Quadragesimæ, vnicam esse malitiam, præceptum illud transgredi; atque ita sufficienter fateri dicentem, se ieiunium, aut festum violasse.] Idem docet etiam Ledesma in sum. tom. 1. de Pœn. c. 19. concl. 6. Megala in 1. p. lib. 1. c. 17. n. 5. Sæ verb. Confessio, §. quidam putant. Et hanc sententiam magis in praxi esse vsu receptam, testatur Homobonus de exam. Eccles. part. 1. tract. 5. c. 12. quæst. 76.

Vnde ex his inferitur, quòd qui furatur rem sacram de loco sacro satisfaciat, si in Confessione dicat, se furatum fuisse rem sacram: nec opus est dicere de loco sacro; quia vtraque illa circumstantia ad eandem rationem formalem virtutis religionis spectat. Ergo, &c. Et ita docet Fagundez

Virum, si quis furetur propter fornicationem, teneatur hanc circumstantiam finis explicare in Confessione; vel sufficiat dicere: Furatus sum, & postea per aliam actum dicere: Habui intentionem fornicandi.

RESOLVT. XXIII.

Negatiuè respondet Syluester verb. Confessio. 1. q. 10. & Nex neotericis Ioan. de la Cruz in directior. conf. part. 2. tract. de Sacram. Pœnit. q. 3. dub. 6. concl. 1. Megala in 1. p. lib. 5. cap. 10. num. 2. c. 15. num. 6. Nugnus in addit. ad 3. p. quæst. 9. art. 2. dub. 3. & alij.

Sed mihi contraria sententia videtur probabilior. Dico igitur verum esse, circumstantiam finis esse explicandam in Confessione, vt in exemplo apposito, quando quis furatur propter mœchiam. Et ita docet Bonacina de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. diff. 3. n. 25. Fagundez Præcept. 2. lib. 4. c. 5. n. 10. Henriquez lib. 2. c. 6. n. 3. Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 4. in circumstantia, Cur. Reginaldus tom. 1. lib. 6. c. 4. n. 127. & alij communiter.

Sed, licet hoc, vt dixi, verum sit: puto tamen, in simili casu contra Nugnum, & alios sufficere, si pœnitens dicat: Furatus sum. & postea subiungat: Habui intentionem mœchandi. Et ita docet Angelus verb. interrogatio, §. 6. Nauarrus in Man. c. 6. n. 2. & ex neotericis Petrus Fay in addit. ad 3. part. q. 9. art. 2. disp. 11. Quia, vt ait ipse, malitia, quæ in furto desumitur à mœchia, ad quam ordinatur, non est alia ab ea, quæ reperitur in intentione mœchiæ: similiter malitia furti, quæ requiritur in intentione mœchiæ, non est diuersa à malitia ipsius furti secundum se: ergo, qui confitetur furtum, & mœchiam, etiam si non explicet se ordinasse vnum ad aliud, sufficienter explicat suum statum: ergo ad aliud non tenetur.

Notandum est etiam cum Coninch de Sacram. disp. 7. dub. 4. num. 24. & aliis, vbi supra, quòd circumstantia finis tunc est explicanda, quando quis peccando intendit finem aliquem, qui continet malitiam mortalem. Vnde rectè notauit Pitigianus in 4. sent. tom. 2. dist. 17. q. vnic. art. 5. in circumstantia. Cur. quòd si quis est confessus propter inanem gloriam; hæc circumstantia mali finis, id est, vanæ gloriæ, non erit necessariò in Confessione aperienda quia in tali casu circumstantia mali finis non continet malitiam mortalem: ergo non est confitenda.

Nota secundò, quòd si quis in die festo propter studium omitteret Sacrum, non est necessarium in tali casu cõfiteri circumstantiam studij, propter quod omissum fuit; sed tantum omissionem Sacri: quia talis circumstantia, nec in se mala est, nec mutat speciem peccati, nec illud notabiliter aggrauat: ergo, &c. Et ita docet Salas in p. 2. tract. 13. disp. 2. sect. 7. & 8. Valquez etiam in p. 2. disp. 93. Henriquez lib. 2. c. 5. n. 7. & in Glossa, lit. C. cum aliis.

An, qui cum conscientia erronea fecit aliquid; nec tamen in cogitatione distinxit, an illam actionem facere esset peccatum mortale, vel veniale; debeat in Confessione talem circumstantiam conscientia erronea aperire, si postea inuenit non esse peccatum mortale illud, quod fecit?

RESOLVT. XXIV.

Affirmatiuè respondet Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 11. num. 7. Valquez in p. 2. tom. 2. disp. 59. c. 3. n. 10. Azorius p. 1. lib. 2. c. 8. q. 6. & alij.

Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse puto, quam docet Nauarr. in Manuali, prælud. 9. n. 9. Lopez in instruct. part. 1. c. 3. & ex neotericis Valentia tom. 2. disp. 2. q. 14. punct. 3. qui hanc rationem adducit: [Nam velle id, quod in genere duntaxat iudicatur illicitum, non videtur esse grauis malitia, cum contineatur adhuc eiusmodi voluntas intra limites eius rationis, quæ est communis

peccato mortali, & veniali, atque adeò, sit imperfecta in genere malitiaeque solum hinc erit peccatum veniale.] Ita Valentia. Vnde talis circumstantia non erit in Confessione necessariò aperienda.

An, tactus impudici, facti in Ecclesia, habeant specialem malitiam sacrilegij mortalis, necessariò in Confessione explicandam?

RESOLVT. XXV.

Affirmant plures, & praesertim ex neotericis, Syluius in 2. 2. q. 154. art. 10. in fin. Ortiz in summ. notab. 5. in fin. circa 6. praeceptum. Salas in p. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 22. n. 150. in fine, Pitigianus in 4. sent. tom. 2. disp. 17. quest. 200. art. 5. in circumstantia, Vbi, in fin. Azorius tom. 1. lib. 4. c. 6. q. 10. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 7. num. 11. vbi citatis. Cord. Sylues, Lopez, Rodriguez, & Ledesma, ait: [Et ratio huius sententiae non fundatur in ecclesiastica prohibitione: nam haec prohibitio facta non est, nisi de seminis emissionem in Ecclesia, ergo erunt hi tactus impudici, in Ecclesia facti, mortalia sacrilegia ex vi legis naturalis prohibentis illos tactus in loco sacro, tanquam indecentissimos sanctitati eius. In quo genere tactus illi reputantur prudenter materia grauis, & sufficiens ad grauem irreuerentiam loci sacri. Fortasse tamen non erit idem de turpi aspectu, aut leui verbo, maxime quando in transitu, & sine notabili mora, & scandalo fiunt: quia non videntur materia ita grauis. De quo non potest ferri certa regula; sed id prudenti iudicio relinquendum est.] Hæc Suarez.

Sed nimis scrupulose. Puto igitur cum Homobono de exam. Eccles. p. 1. tract. 5. c. 12. q. 77. Sanchez de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 15. n. 21. Fagundez Praecept. 2. lib. 4. c. 4. n. 31. & Coninch de Sacram. disp. 7. n. 22. probabilius esse, etiam tactus turpes, & impudicos, habitos in Ecclesia, modò non adsit periculum pollutionis, ratione loci sacri non habere specialem malitiam sacrilegij in Confessione aperiendam. Et ratio est: quia, vt docet Valentia 2. 2. disp. 6. q. 15. punct. 1. §. praeterea. cum Henriquez lib. 5. Pœnit. c. 6. n. 5. & Vasquez in p. 2. tom. 1. q. 72. art. 6. disp. 98. n. 4. malitia, & specialis deformitas sacrilegij non confurgit ex iure naturæ; sed ex solo Ecclesiae statuto, quod decernit, Ecclesias tantum ex sanguinis, & seminis effusione violari. Itaque, vt optimè etiam docet Caietanus tom. 1. tract. 7. respons. 12. dub. 1. tunc loci circumstantia sacrilegium constituit, cum peccata in eo admittuntur impediunt diuina posse ibi celebrari, mortuos sepeliri, &c. sed tactibus, quamuis impudicis, vt patet, non violatur Ecclesia, neque per illos impediuntur diuina Officia: ergo tales actus, etiam turpes, non erunt sacrilegium: neque continebunt circumstantiam in Confessione detegendam.

Post hæc scripta, inueni sententiam Suarez, & aliorum, docere, etiam ex neotericis Raphaëlem de la Torre in art. 2. tom. 2. quest. 99. art. 3. disp. 7. vbi quaerit, quando sacrilegia pertinentia ad actus turpes in Ecclesia sint peccata mortalia: & respondet, esse mortalia in fornicatione, pollutione, & tactibus impudicis in partibus inhonestis, & ideò aperienda in Confessione. Sed nostra opinio tutò praticari potest.

Proximæ dubitationi ista non dissimilis merito sit adiuncta.

An pollutio occulta, facta in Ecclesia, contineat sacrilegij malitiam necessariò in Confessione manifestandam? Idemque quaeritur de fornicatione?

RESOLVT. XXVI.

Liceat sententiam affirmatiuam cum verbis Raphaëlis de la Torre incipere. Is in 2. 2. D. Th. tom. 2. q. 99. art. 2. disp. 7. sic ait: [Secundus gradus sacrilegij in loco sacro continet actiones fornicarias in Ecclesia exercitas: quod

quidam limitant ad fornicationem publicam, videlicet, per facti euentum, eo modo, quo talia crimina sciri possunt, vel iuridicam probationem, aut rei confessionem. At verò si fornicatio sit occulta, aiunt, non esse sacrilegium, nec eam circumstantiam loci sacri, esse necessariò aperiendam in Confessione. Sed hæc sententia falsa mihi videtur: quia talis fornicatio contrariatur, etiam secluso omni iure positivo, sanctitati Ecclesiae, non solum propter malitiam eam, quam includit: verum etiam propter fecunditatem actus, cuius turpitudine, etiam si nullum esset peccatum, sanctitati Ecclesiae, & eius munditiei repugnans est. Eandem sententiam priùs etiam docuerat Suarez de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 7. n. 4. primò, quia, licet fornicatio non violet Ecclesiam actu, vt sic dicam, & in foro Ecclesiae, quandiu occulta est; tamen Ecclesia suo præcepto non prohibet tantum seminationem illicitam in Ecclesia, sed simpliciter seminis emissionem voluntariam. Et hinc est, quòd, licet in principio, talis actus occultus non polluat Ecclesiam; nihilominus, si postea fiat publicus, incipit Ecclesia esse polluta. Ergo à principio, actus ille fuit culpabilis contra Ecclesiae prohibitionem: quia culpa non pendet ex futuro euentu; nimirum, an fornicatio illa sit aliquando futura publica, necne; & actus ipse de se polluit sufficienter, & ideò est contra specialem prohibitionem Ecclesiae. [Hæc Suarez quem sequitur etiam Sanchez de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 15. n. 11. & Bonac. de matr. q. 4. punct. vlt. n. 7. & alij.]

Sed non reticebo negatiuam sententiam, quam falsam vocauit Raphaël de la Torre; tanquam probabilem, amplexum esse Gabrielem Vasquez in p. 2. tom. 1. q. 72. art. 7. disp. 98. c. 3. n. 6. Accipe eius verba: [Ex dictis colligitur, frustra aliquos torqueri in assignanda ratione, ob quam blasphemare, vel loqui turpia in loco sacro, præter malitiam, quam habent in alio loco, non habeant malitiam peculiarem ex loco sacro: ratio enim facilis est: quia, nimirum, lege humana non est ita statutum, vt blasphemia, vel turpi sermone locus sacer prophanetur, sicut de pollutione definitum est; ideòque illis peccatis non inferitur peculiaris iniuria loco sacro, qualis inferitur pollutione, aut sanguinis effusione. Vbi etiam obseruandum est, satis probabile videri, non esse peculiare peccatum sacrilegij, cum effunditur semen occultè in Ecclesia: quia, secundum sententiam communem, quam sequuti sumus in tractatu de violatione Ecclesiarum, tantum violatur locus sacer pollutione notoria: si ergo hæc effusio eò tantum est sacrilegium, quia locus sacer ea profanatur, & tollitur consecratio, aut benedictio: quia nulla alia ratio est, vt speciale peccatum sit; sit, vt notoria tantum effusio speciale peccatum sacrilegij sit. Hæc Vasquez, quem nouissimè sequitur Basilius Pontius de matr. lib. 10. cap. 10. n. 15. Vnde probabiliter puto, hanc circumstantiam, non esse in Confessione aperiendam. licet contrariam sententiam probabilior existimem, quam contra Vasquez docet Tannetus in part. 2. D. Thoma, disp. 4. q. 2. dub. 3. n. 42.]

Quidam latro furatur crumenam diuitis in Ecclesia: quaeritur, an hoc peccatum, extra malitiam furti, contineat etiam malitiam sacrilegij, necessariò in Confessione aperiendam?

RESOLVT. XXVII.

Sententia affirmatiua absolutè, sine vlla distinctione de qua nos inferiùs, placuit Paulo de Laymã in Theolog. mor. lib. 5. tract. 10. c. 7. n. 18. & Francisco Suarez de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 4. n. 7. vbi ex communi sententia asserit, furtum in loco sacro sacrilegium esse. Probatur ex verbis Ioannis Papæ in c. Quisquis. 17. q. 4. quæ sunt ista: [Sacrilegium committitur, auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro.] Vbi clarè demonstratur, simpliciter, & sine vlla limitatione esse speciem sacrilegij, furati non sacrum de sacro; & vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, l. de præsorio. ff. de Publican. nisi vel alia lex obliget, vel ratio cogat

cogat quando alias sequeretur absurdum, quorum nihil in nostro casu interuenit: & sic hanc sententiam sequitur etiam Raphaël de la Torre in 2.2. tom. 2. q. 99. art. 2. disp. 7. & Rebellius p. 1. lib. 3. q. 15. n. 25. cum Reginaldo tom. 2. lib. 2. c. 1. n. 12. & Menochio de arburariis, lib. 2. cent. 4. cas. 389. n. 14. & Petro de Ledesma in sum. tom. tract. de Pœnit. cap. 19. fol. mibi 328. col. 2.

Pro decisione huius quæstionis, oportet distinguere duos modos, quibus potest res non sacra in Ecclesia esse. Primò, quia est sub iure, & quasi potestate Ecclesiæ, verbi gratia, quia est illi tradita ad custodiendum, vel in pignus data, vel alio simili modo in Ecclesia deposita. Secundò, potest res aliqua profana per accidens esse in Ecclesia, vel, quia ibi est persona, quæ illam secum defert, vel, quia casu ibi relicta est. Hoc supposito.

Assero contra Suarez, in priori casu sacrilegium esse furari bona illa in Ecclesia; non autem in posteriori casu: ut, quando latro, v. g. furatur crumenam diuitis. Et ratio est: quia bona illa, quasi per accidens, sunt in Ecclesia: ergo non irrogatur specialis iniuria ipsi Ecclesiæ, etiam si inde quis ea furaretur; & alias tale furtum non est specialiter prohibitum ab Ecclesia in honorem templi: unde non habet malitiam sacrilegij lethalem: & ex hoc non est necessariò aperienda hæc circumstantia in Confessione. Hanc sententiam tenet Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. Ioan. de la Cruz in direct. cons. p. 2. tract. de Sacram. Pœnit. q. 3. dub. 6. conclus. 1. Fagundez Præcept. 2. lib. 4. cap. 4. n. 9. & 12. Henriquez lib. 2. c. 6. n. 5. in Glossa. lit. N. & ego practicè probabilem iudico, sicut etiam probabilis visa est Raphaël de la Torre, ubi supra, & Lessio lib. 2. c. 45. dub. 3. n. 14. ubi sic ait: [Furtum in loco sacro, & quidem si asyli. & securitatis causa res ibi sit deposita, ut reuerentia loci tuta sit, ob circumstantiam loci sacri dicit malitiam sacrilegij mortiferam: si autem eam ob causam ibi deposita non sit, probabile est rationem sacrilegij mortiferam non esse; quia res illa custodia loci sacri non erat concredita, sed per accidens ibi posita. Quare non censetur loco per tale furtum maior iniuria irrogari, quam per confabulationes, trisus, detractiones, contractus seculares, & similia.] Sic Lessius. Sed audiamus Thomam Zerolam in praxi pœnit. c. 12. q. 17. [Quærit ibi, utrum furari tapeta, tobaleas, cortinas, vel sellas, vel quid huiusmodi, quæ erant accommodata à Sacrista, pro ornamento alicuius festiuitatis in Ecclesia, sit sacrilegium? Et respondet, quòd sic: quia deseruiebant cultui diuino, pro quo erant mutuo data. Secus verò, si quis deferret sellam, tapeta, vel baldachinum, vel quid huiusmodi in Ecclesiam, pro sui commoditate, vel ornatu, ut faciunt Principes, Officiales, & nobiles, quia tunc furari ea, non est sacrilegium. Sed quando fecisset Sacrista sibi ea accommodari, & ipse ea pararet pro sessione alicuius Principis, vel Prælati venientis ad Ecclesiam pro deuotione; tunc etiam committeretur sacrilegium: quia inditectè cultui diuino erant deputata.] Ita Zerola, Vide etiam Farinac. de immunit. Eccl. c. 16. n. 217. ad Bull. Gregor. XIV. Ex his patet responsio ad dubitationem in principio positam. Nota verò, circa præsentem materiam, aduersus Ioan. de la Pegna, non committere sacrilegiū, qui furatur à Clerico aliquid iure Ecclesiastico possessum. Ita Pitigian. in 4. sent. tom. 2. dist. 17. q. vnic. n. 5. in circumst. Vbi.

An ei, qui unico impetu profert in seruos plures iniurias, vocando illos fures, sodomitas, &c. aperienda sit quantitas, & numerus iniuriarum, & etiam personarum: vel sufficiat accusare, se iniuriam grauem intulisse alicui, non explicando iniurias, neque personas?

RESOLVT. XXVIII.

Quoad primum respondent aliqui affirmatiuè. Sic Ioan. Yribarne tom. 2. in 4. sent. dist. 17. disp. 15. sect. 8. [Percontaberis (ait) qui in vno tempore plures iniurias Antonini Diana Pars I.

vni dicit, quot committit peccata? Respondeo, quòd si iniuriæ prolatae sint specie distinctæ, ut tu es fur, & Iudæus; tunc eiusmodi duæ iniuriæ erunt plura peccata.] Sic etiam ait Nauarr. c. 6. n. 18. Megala in 1. p. inst. Confess. lib. 5. c. 12. n. 2. & Henriquez lib. 5. c. 8. n. 3. Idem etiam docet Sanchez in sum. lib. 1. c. 3. num. 39. ex alio principio; & nouissimè Sancius disp. 6. n. 1. & 2. cum Tannero in 2. 2. disp. 4. q. 2. dub. 4. num. 55.

Ego verò contrariam sententiam sustinendam esse iudico, quam sequitur Zerola in praxi pœnit. c. 12. q. 48. Et ratio est: quia omnes contumeliæ sunt eiusdem speciei. Ita Caiet. in 2. 2. q. 72. art. 1. Sotus de instit. lib. 5. q. 9. art. 1. Emmanuel Sà verb. contumelia, n. 1. Molina tom. 5. tract. 4. disp. 19. n. 3. Azor. p. 3. lib. 13. c. 5. dub. 1. & Reginald. tom. 2. lib. 24. c. 5. n. 102. ubi in terminis ponit decisionem nostræ quæstionis: asserit enim: [Tertium documentum est, omnes contumelias eiusdem speciei esse: quia quauis in cæteris diuersitas cernatur, conueniunt tamen in ratione formali, quæ est intentio auferendi alteri suum honorem. Unde sequitur, satis esse in Confessione dicere: Toties contumelia affeci meum proximum, nec requiri, ut dicatur: Illum vocaui ebrium, scurram, adulterum, &c. Nisi quòd, ut addit Sotus, aliquando contumeliæ grauitas tantum augeri possit, ut eius expressio sit de necessitate Confessionis, ut si quem Hæreticum, aut patriæ proditorum, aut quid aliud simile appelles.]

Sed hæc limitatio Soti, quam etiam sequitur noster P. Molf. tom. 1. tract. 12. c. 22. n. 191. procedit in opinione illorum, ut notat Azorius, ubi supra, qui putant circumstantias aggrauantes esse in Confessione aperiendas. Ego verò, qui tantum circumstantias mutantes speciem, in Confessione manifestandas esse puto, assero simpliciter, non esse necessarium contra Sotum, & Reginaldum, explicare contumelias graues; sed satis esse dicere: Toties contumelia affeci Petrum, Ioannem, &c.

Notent Confessarij, quòd etiam hæc doctrina est applicanda, & practicanda in detractionibus: & sic à multis scrupulis, & interrogationibus immunes erunt. Vide Bonnac. tract. de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. n. 17. qui nostram sententiam probabilem vocat. Aliqua etiam, quæ ad hanc materiam pertinent, reperies in Tract. 4. de Sacram. tertia huius Operis Partis, Resol. 67.

Utrum, ita ut in superiori casu sentiendum sit, quando quis infert iniuriam pluribus personis, an verò sit necessarium explicare in Confessione numerum personarum?

RESOLVT. XXIX.

Explicandum esse censuit Yribarne in 4. sent. dist. 17. disp. 15. sect. 8. tom. 2. nam, dum eadem iniuria in plures est prolata, tot peccata committuntur, quot personæ afficiuntur tali iniuria: damna siquidem causata in fama, & honore, eatenus iuxta numerum personarum numerantur, ut nequeant cadere sub vnica existimatione, perinde atque damnum illatum in vita. Ita enim sentit Bonacina de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. n. 16. ubi ait, qui pluribus iniuriam intulit, teneri numerum personarum exprimere: non, quia pluritas personarum, præcisè, sit circumstantia mutans speciem; sed, quia est obiectum terminans, & determinans ipsum actum, ut aliquid spectans ad ipsius substantiam quasi indiuiduam: cum autem ipse actus indiuidualis exprimendus sit in Confessione, & hic exprimi sufficienter nequeat, non expresso numero personarum, sequitur, numerum personarum exprimendum esse. Et in terminis hanc opinionem sequitur, præter Zerolam in praxi pœnit. c. 12. quæst. 48. & Henriquez lib. 5. c. 5. n. 4. sequitur, inquam, Valquez, ubi infra, & Tannerus in 2. 2. disp. 4. q. 2. dub. 4. n. 55.

Sed resolutio huius casus pendet ex illa celebri quæstione, utrum in eodem actu possint dari plures malitiæ,

solo numero distinctæ? Negat. P. Sua. in 3. p. tom. 2. disp. 22. sect. 5. n. 34. Affirmat Vasq. etiam in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 4. n. 4. Sed, licet Suarez teneat negatiuam sententiam; asserit tamen, confitendum esse necessariò numerum personarum. Sed magis consequenter loquitur Vasquez: nam n. 8. ait: [Hoc dixerim in opinione hac, quam credo probabilior, in eodem actu esse posse duplicem malitiam solo numero differentem; cuius contrarium non existimo improbabile: & secundum illam tenentur, qui eam sequuntur, dicere, eam circumstantiam non esse necessariò explicandam.] Vbi vides, eos, qui tenent, in eodem actu non esse posse plures malitias solo numero distinctas, quam opinionem probabilem vocat Vasquez, debere dicere in nostro casu circumstantiam, & numerum personarum non esse in Confessione aperiendum; iuxta sententiam, quam sequimur, circumstantias aggrauantes non esse aperiendas in Confessione.

Dices: Vnitas peccatorum non tantum desumi debet ex vnitate actionis; sed etiã ex multiplicitate personarum, circa quas versatur actio: sed in proposito casu reperiuntur plures personæ, & plura subiecta, circa quæ versatur illa iniuria: ergo sunt plura numero peccata. Respondeo, vnitatem, & multiplicitem peccatorum desumi ex vnitate, & multiplicitem personarum, & subiectorum, quando actio fit successiuè circa plures personas, non quando fit tota simul circa plures personas, vt in nostro casu: quando enim quis fert iniuriam erga decem homines, illa iniuria respicit illos decem homines per modum vnus obiecti; & idè vnica habitudine transcendenti ad illos tendit. Quapropter, licet vnumquodque ex his obiectis per se posset terminare actum sibi adæquatum, & ita posset esse ad alia obiecta plures respectus distincti; tamen vt cadunt sub tali actu, nullum illorum obiectorum per se sufficit ad terminandum aliquem respectu illius actus, sed solum omnia coniunctim. Ergo, &c. Sed, his non obstantibus, contrariam sententiam cum Vasquez, tenendam esse puto, & cum citatis DD. Sed ad alia deueniamus.

An peccatum odij aduersus proximum, non sit peccatum vnus speciei, sed plurium, ita vt in Confessione penitentes teneantur explicare mala volita, verbi gratia, si fuerunt circa facultates, vel circa personam, seu circa honorem?

RESOLVT. XXX.

Affirmatiuè respondet P. Suar. de char. disp. 6. sect. 2. n. 2. & Syluius in 2. 2. q. 34. art. 6. queritur 2. Et probatur: nam afficere proximum iniuria in vita vel in fama, sunt peccata speciei diuersa contra iustitiam; propter materię diuersitatem: ergo pari modo efficiunt diuersitatem in odio. Denique quod ad mores spectat, (subiungit Suarez,) non dubito, quin talis diuersitas sit aperienda in Confessione. Et sic, stante ista opinione, quando Penitens confiteretur, se odisse fratrem, deberet Confessarius interrogare, quonam genere odij? verbi gratia, an malum volitum fuerit circa honorem, vel famam, seu vitam, &c.

Sed contraria opinio probabilis etiã mihi videtur, quam docet Bonac. in tr. de leg. disp. 3. q. 4. punct. ult. §. 1. n. 10. & Ledesma in sum. tom. 2. tr. 3. c. 6. concl. 8. fol. mibi 62. vbi ait: [El aborrecimiento del proximo, siempre es pecado de vna misma especie, aunque el hombre desee varios, y diuersos males al proximo, como son matarle, y quitar la hacienda. Porque siempre dessea estos males de baxo de vna misma razon, que es el aborrecimiento del proximo.] Igitur secundum hanc opinionem, sufficit, vt penitens dicat, se toties odisse proximum; & non opus est explicare, an illud odium versaretur circa famam, diuitias, & personam; quia non videtur eadem ratio odij, & aliorum peccatorum, quorum obiectum materiale explicandũ est in Confessione: nam odium in suo esse non solum specifico, verum etiã indiuiduali cõstituitur potius ex motiuo, quam ex obiecto

materiali, cum idcirco velimus alicui graue malum, quia nobis displicet, &c. Ad argumentum Suarez respondetur, quòd, licet illa mala volita differant specie; tamen in nostro casu oprantur sub vna, eademque ratione formali, quæ est odium proximi. Circa præsentem materiam vide Lorcam in 2. 2. q. 34. art. 3. n. 3. Turrian. in 2. 2. disp. 91. dub. 1. in fin. & alios. Inuenies plura in tertia huius Operis Parte, Tract. 4. de Sacram. Resol. 67.

An, qui commisit incestum cum matre, vel filia, aut sorore vel nepte, debeat exprimere circumstantiam personæ sibi iunctæ sanguine, vel affinitate naturali, vel legali, aut spirituali; an satis sit dicere: Pollui me peccato incestus, duabus vicibus?

RESOLVT. XXXI.

Respondeo, quòd aliqui tenent, incestum esse diuersæ speciei, non solum in lineâ consanguinitatis, & affinitatis descendentiũ, & ascendentiũ; sed etiam in gradibus singulis vtriusque lineæ, ita vt quot sunt gradus consanguinitatis, & affinitatis; tot sint species distinctæ incestus: & secundum hanc opinionem dicunt, circumstantiam personæ sibi coniunctæ esse necessariò explicandam, quia mutat speciem. Et idè, qui filiam, vel sororem vxoris, vel neptem cognouit, non sufficeret dicendo: Peccauit cum affine, vel consanguinea, vel cum vna ascendentiũ, vel descendentiũ, sed deberet dicere, cum filia vel nepte, vel sorore vxoris, &c. Quinimò, si quis peccasset cum matre, non satisfaceret dicendo: Peccauit cum vna in primo gradu consanguinitatis.

Verum, iuxta opinionem D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 9. & Caietan. ibid. quia incestus inter consanguineos, & affines, non differunt specie in genere moris, & in iudicio sacramentali; sufficit, vt ille, qui cum sorore peccauit, dicat: Commisi incestum semel, vel bis, non explicando personam sibi coniunctam. Et quamuis grauior sit incestus cum filia, vel matre, quam cum sorore, vel nepte, vel consobrina vxoris: tamen, quia ista grauitas auget malitiam intra eandem speciem, non est necessariò confitenda. Et hæc opinio D. Thomæ magis placet, quam probabilem vocat Filliuc. in quest. mor. tom. 2. tract. 20. c. 5. n. 97.

Dicendum est igitur cum Nugno in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3. diuersitatem graduum non facere diuersitatem specificam in incestu; sed esse circumstantiam aggrauantem, quam ego probabiliter puto non esse in Confessione necessariò explicandam. Et ita in terminis docet Gyptius tr. de cas. refer. c. 8. n. 5. & ex nostris P. Megala in 1. p. lib. 5. c. 12. n. 9. & alij. Circa præsentem quæstionem vide Azor. p. 5. lib. 3. cap. 9. q. 1. Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diff. 3. n. 9. Vasq. in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 4. n. 18. Valentiam tom. 4. disp. 7. q. 11. punct. 1. Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 3. n. 7. Coninch de Sacram. disp. 7. dub. 3. n. 13. & 21. Sayrum in clauis regia lib. 7. c. 4. n. 3. Rodriguez in sum. tom. 1. c. 207. n. 3. Lessium lib. 4. cap. 3. dub. 11. num. 79. Reginaldum in praxi, tom. 2. lib. 22. c. 2. sect. 5. n. 27. Nauar. c. 16. num. 3. Petrum de Ledesma in sum. tom. 1. de Sacram. Penitent. c. 19. concl. 4. fol. mibi 327. Henriquez lib. 5. cap. 8. num. 1. Sotum in 4. dist. 48. q. 2. art. 4. concl. 8. & dist. 40. quest. vnica, art. 4. Llamas in 3. p. Methodi, c. 8. §. 19. & alios. Vide, quæ addidi in hanc Resolutionem, in tertia huius Operis Parte, Tract. 4. de Sacram. Resol. 68.

An, si quis perpetravit aliquod delictum carnale in die Iouis sancti, vel eo die; qua ad Confessionem accedit, teneatur postea in Confessione aperire hanc circumstantiam?

RESOLVT. XXXII.

Affirmatiuè respondet Medina in sum. lib. 1. cap. 9. §. 1. Pitigianus in 4. tom. 2. disp. 17. vnica, art. 5. in fin. Rodriquez

Rodriguez in *sum. tom. 1. c. 53. n. 12.* Llamas in *sum. p. 3. c. 8. §. 14.* & alij. Et è fortiori docebunt hanc sententiam illi, qui asserunt, circumstantiam diei festi esse de necessitate Confessionis: & ita docuerunt Alensis 3. p. q. 32. mem. 5. art. 3. D. Antoninus 3. par. tit. 17. c. 17. §. 5. Maior in 4. dist. 17. q. 4. Angelus verb. *preceptum. n. 5.* Adrianus in 4. de confess. q. 4. & alij asserentes, vt dixi, circumstantiam diei festi esse in Confessione aperiendam, vt blasphemare, peierate, furari, &c.

Sed hanc sententiam ferè omnes neoterici refellunt, vt Ledesma in *sum. tom. 1. de Pœnit. c. 18. fol. mihi 229.* Petrus Fay in *addit. ad. 3. p. qu. 9. art. 2. dub. 12.* Vasquez in 3. par. tom. 4. q. 19. art. 1. dub. 4. n. 24. Bonacina de *Sacr. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diffie. 3. n. 29.* Coninch de *Sacram. disp. 7. dub. 4. n. 27.* Nugnus in *addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 2. dub. 3.* & alij. Quia in diebus festiuis nõ prohibetur opus seruire spirituale, scilicet, peccatum, quod tale tantum dicitur metaphoricè, sed seruire proprie corporale, scilicet mechanicum: nisi talia peccata efficerentur in contemptum diei festi. Vnde ad dubium quæsitum respondeo, circumstantiam peccati perpetrati in die Iouis sancti, vel alterius magnæ Festiuitatis, non esse in Confessione aperiendam: quia, vt notat Filliucius *tom. 1. tract. 21. c. 9. num. 347.* est tantum circumstantia aggrauans. Et ita nostram sententiam docet Henriquez *lib. 5. c. 6. n. 6.* vbi sic asserit: [Circumstantia temporis aliquando grauat peccatum, vt si in solenni festo, aut hebdomada sancta, fiat peccatum externum, & multi putant necessarium esse, id exprimere in Confessione: sed reuerà non tenetur pœnitens explicare in Confessione.] Ita Henriquez. Et idem dicendum est, si aliquis peccatum perpetravit in die, qua postea confitetur, vel in die, qua sacram Eucharistiam sumpsit. Et ita docet contra aliquos Homobonus de *exam. Eccles. p. 1. tract. 5. cap. 12. q. 81.*

An, qui peccauit, aliàs non peccaturus, ex confidentia obtinendi Iubilaum, aut Bullam Cruciatam, teneatur hanc circumstantiam in Confessione aperire?

RESOLVT. XXXIII.

NEGatiuè respondendum cum Pitigiano in 4. *sent. tom. 2. dist. 17. q. unica. art. 5. circumstantia, Cur.* Fagundez *Præcep. 2. lib. 4. cap. 5. n. 8.* & alius: Zanardus verò in *direct. Theol. p. 1. tract. de pœn. c. 18.* limitat hanc sententiam: sed in aliquibus mihi non placet.

An confitenda sit circumstantia inductionis ad peccatum, si alter ad peccandum paratus esset; vt si quis fornicarerur cum muliere parata?

RESOLVT. XXXIV.

Affirmatiuè respondet Bonac. de *Sacr. disp. 5. punct. 2. §. 3. diffie. 3. n. 19.* & ante illum Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 1. c. 6. n. 14.* quia etiam in isto casu, quis cooperatur peccato alterius. Ergo, &c.

Sed contrariam sententiam tenendam existimo, & illam docet Coninch de *Sacr. disp. 7. dub. 4. num. 13.* Azor p. 1. lib. 12. c. 16. q. 5. Ledesma in *sum. tom. 2. de Pœnit. c. 19. dub. 7. fol. mihi 325.* Suar. in 3. p. tom. 8. disp. 22. sect. 4. n. 18. & alij. Et ratio est: quia in tali casu reuerà non datur scandalum; nec propria, & moralis inductio est: nam voluntas ex se, & sua sponte iam exposita erat. Ergo, &c.

Notandum est, quòd quando quis vtitur aliqua persona parata, vt maleficium soluat alio maleficio cum pacto Dæmonis, tenetur hanc circumstantiam inductionis explicare: & ita docet Henriquez *lib. 5. c. 7. n. 7.*

Sed hanc opinionem refellit Fagundez *Præcep. 2. lib. 4. c. 5. num. 3.* putat enim, in tali casu non esse dictam circumstantiam inductionis confitendam, cum illa sit parata; & moraliter loquendo, talis non est causa inductionis: tene-

tur tamen confiteri peccatum aditionis magæ, vel magi: & ita etiam mihi videtur.

An circumstantia modi, in copula coniugali, sit in Confessione aperienda?

RESOLVT. XXXV.

RESPONDEO, quidquid aliqui asserant, negatiuè: & ita non peccat mortaliter vir, qui vult habere copulam cum vxore, vel à latere, vel sedendo, vel præposterè, aut succumbendo, nisi adsit periculum effundendi semen extra vas; quia est abusus, ac naturalis ordinis peruersio in solis accidentalibus, dum vas legitimum seruatur. Et ita docet Sanchez de *matr. tom. 3. lib. 9. disp. 16. n. 3.* & alij penes ipsum.

Nota verò, quòd aliquando hoc efficitur, etiam sine culpa veniali, vbi non captandæ voluptatis gratia hoc accidit, sed aliqua iusta causa interueniente, propter pinguedinem viri, vel propter periculum, ne fœtus suffocetur.

Notandum secundò, quòd vxor tenetur reddere debitum; etiam si vir cum culpa veniali, vt diximus, ex variatione situs velit copulam complere. Ita Sanch. *vbi supra, n. 8.* licèt probabiliter aliqui contrarium asserant, vt notat Henriquez *lib. 12. c. 16. n. 6. in Gloss. lic. S.* & alij.

An, si Index, vel alia persona publica, furto capiat res alienas, quas ex officio custodire tenetur; debeat explicare hanc circumstantiam officij sui?

RESOLVT. XXXVI.

Affirmatiuè respondet vterque Medina, Complutensis, & Salmanticensis, hic in *Summa*, ille in *C. de Confess.*

Sed mihi placet sententia Henriquez *lib. 2. c. 6. n. 3. in Gloss. lit. O.* & aliorum, asserentium, secluso scandalo, non teneri: quia dato, & non concesso, quòd circumstantiæ aggrauantes sint necessariò confitendæ; attamen talis circumstantia publici officij non multum aggrauat peccatum intra eandem speciem: ergo non est confitenda.

An raptus sit circumstantia necessariò confitenda, si virgo sponte consentit.

RESOLVT. XXXVII.

NEGatiuè respondeo: quia, quando virgo consentit in raptu, quamuis parentes dissentiant, & tutores, ac ij, qui loco parentum se habent, solum erit fornicatio, vel furtum simplex; & non erit necessariò explicanda ratio virginittatis, nec iniuria facta parentibus, si tamen raptum nesciant: nam, si parentes actualiter repugnent, quia tunc fit eis manifesta vis, & iniuria, erit talis circumstantia in Confessione aperienda: seculò autem minime, vt *suprà* diximus de stupro, cum Lessio *lib. 2. c. 10. dub. 1.* Sanchez de *matr. tom. 2. lib. 7. disp. 4. n. 5.* & aliis. Licèt contrarium docuerit Caietanus 2. 2. q. 154. art. 6. ad 1. dub. Corduba in 9. lib. 1. q. 3. Barth. Ledesma de *Pœnit. dub. 10. n. 1.* Vegha in *sum. tom. 1. c. 55. cas. 25.* & alij.

Sed tu tene nostrâ sententiam. Vnde non tenentur, nec debent Confessarij dictas puellas stupratas, vel raptas, interrogare, an virgines essent: nec corruptores tenentur dictam circumstantiam stupri, vel raptus explicare, nisi cum violenter, ac repugnantem virginem deflorant, vel rapiunt; quia in tali casu solum datur ratio veri stupri, & raptus: non autem, quando virgo sponte, ac liberè consentit: nam in isto vltimo casu, quando virgo sponte consentit, stuprum, & raptus non differt à simplici fornicatione, & sic sufficit, vt in Confessione quis dicat: Fornicatus sum semel. Nec tenetur corruptor ad aliquam restitutionem faciendam virgini, vel parentibus, seu illius tuto-

tibus: quia volenti, & consentienti nulla fit iniuria: & vitigines sunt dominæ sui corporis, non autem parentes, aut tutores. Et ita docet Nauarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 423* Sotus *de iust. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 2.* Suarez *in 3. p. tom. 4. disp. 21. sect. 4.* Graffius *lib. 2. decis. aur. c. 79. num. 13.* & alij. Plura super hac materia reperies in tractatu 4. de Sacram. Resol. 67. in tertia huius Operis parte.

An, si aliquis in Ecclesiam confugiat, & intra illam postea ei Index auferat arma; debeat Index hanc circumstantiam in Confessione aperire?

RESOLVT. XXXVIII.

Respondet negatiuè Couarruias *variar. Resol. lib. 2. c. 20. n. 17.* & post illum nouissimè Fagundez *Præcep. 2. lib. 4. c. 4. n. 55.* vbi ita asserit: [Quauis Iudex laicus non possit absque sacrilegio, & circumstantia necessariò confitenda, fruente hoc priuilegio è loco sacro inuitis abstrahere; potest tamen ab eis asque prædicto sacrilegio, & circumstantia, intra Ecclesiam arma auferre.] Ita ille. Sed de hæc quæstione egimus in Tractat. de imm. Ecclesia.

An circumstantia durationis temporis sit in Confessione aperienda?

RESOLVT. XXXIX.

Respondet negatiuè cum Zerola *in praxi pæn. c. 12. q. 15.* Vasquez *in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 3. n. 36.* contra Canum, Sotum, & alios, vbi sic asserit: [Ex qua ratione Nauarrus docet, temporis durationem non esse necessariò explicandam, in quantum aggrauans est; docet tamen, & benè, quando fuerit nimia, explicari oportere: quia forsitan videtur vnum peccatum, & plura fuerunt, quorum numerus, cum explicari commodè non possit, oportet durationem explicare.] Ita ille.

Vnde temporis duratio in Confessione aperienda est, non quatenus est circumstantia aggrauans; sed quatenus illam explicando pœnitens manifestat eo modo, quo potest, numerum peccatorum necessariò in Confessione explicandorum. Et idèd, si daretur casus, in quo pœnitens in memoria haberet omnes delectationes, v. g. morosas, quas per annum habuit, non teneretur in Confessione aperire talem durationem temporis, sed sufficeret dicere: Toties morosè delectatus sum. quidquid in contrarium asserant, Henriquez *lib. 5. c. 7. n. 5.* & Coninch *de Sacram. disp. 7. dub. 3. n. 5.* cum aliis, Et idèd etiam putat Zerola, vbi *suprà*, quòd si quis haberet rem cum concubina tota nocte, non teneretur exprimere hanc grauitatem; sed sufficit confiteri numerum peccatorum, videlicet: Semel, vel bis fornicatus sum. Vide aliqua hîc addenda in tertia huius Operis Parte, Tract. 4. de Sacram. Resol. 67.

Antestis, qui simul rogatur de pluribus rebus, & articulis sub iuramento, & in omnibus mentitur, tenetur hanc circumstantiam in Confessione aperire.

RESOLVT. XL.

Respondet negatiuè: quia est vnum peccatum, vt rectè obseruat Henricus *lib. 5. c. 5. n. 6. in Glossa, litt. F.* qui citat Archidiaconum, & Sarmientum, qui etiam *in litt. H.* addit, & optimè, hoc etiam procedere, quando multiplicat execrationes, & iuramenta per Deum, & per Sanctos super eadem re, vel multiplicat scripturas publicas etiam super eadem re: nam in talibus casibus adest tantum vnum peccatum mortale, & illa circumstantia diuersorum iuramentorum, & scripturarum non est in Confessione explicanda; sed satis est, vt dicat pœnitens: Transgressus sum iuramentum, & non adimpleui quandam obligationem. Quæ omnia pro praxi sunt valdè notanda.

An, si Sacerdos in Missa Eucharistiam ab aliis consecratam in peccato mortali multis ministrat, debeat hanc circumstantiam explicare?

RESOLVT. XLI.

Negatiuè respondeo: quia in tali casu reperitur tantum vnicum peccatum morale in genere moris, absque iniuria proximi: sicut, v. g. si aliquis vna asperione Baptismi, aut vna absolutione baptizaret, seu absolueret simul multos. Et ita docet Tannerus *in 2. 2. disp. 4. q. 2. dub. 4. n. 56.* Henriquez *lib. 5. c. 5. n. 6.* & alij.

Imò, vt in tract. de celebrat. Missarum, diximus, est probabilis illa sententia, quæ docet, Sacerdotem, in peccato mortali aliis sacram Eucharistiam ministrantem, non peccare mortaliter, docet Vasquez *in 3. p. tom. 2. disp. 136. c. 3. n. 38.* Ioan. de la Cruz *in director. Confess. 3. q. 4. dub. 2. concl. 1.* & alij. Quidquid in contrarium asserat Filiucius *tom. 1. tract. 4. c. 9. n. 271.* Coninch *de Sacram. qu. 64. art. 6. dab. 1. n. 5.* Valentia *tom. 4. disp. 9. q. 10. punct. 1.* Villabolas *in sum. tom. 1. tract. 4. dub. 14. n. 1.* & alij.

Itaque in tali casu non est necesse, vt Sacerdos se accuset de tali administratione Eucharistiæ in peccato mortali. Vel, si hanc opinionem non vis tenere, dic quòd sufficit, vt se accuset Eucharistiam administrasse in peccato mortali, sine expressione, & numero personarum, quas communicauit.

Vnde apparet, me olim probabiliter respondisse, quendam Parochum Eucharistiam infirmis per ciuitatem ministrantem cum peccato mortali, mortaliter non peccasse: quia, qui ministrat Eucharistiam consecratam, non est minister Dei ad iustificationem proximè, sicut in aliis Sacramentis; sed tantum est veluti applicans actiua passiuus. In aliis autem Sacramentis Sacerdos simul conficit, & ministrat Sacramentum, non autem in hoc, non enim est idem conficere, & aliis ministrare. Cætera Sacramenta in actione, & vsu consistunt: Sacramentum verò Eucharistiæ post consecrationem permanet. Ergo, &c.

An, si quis fornicatur, tepeatur non solum explicare actum: sed circumstantias, vt tactus, oscula, &c. quæ subsequuntur copulam?

RESOLVT. XLII.

Affirmatiuè respondet Vasquez *in 3. part. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 5. n. 35.* Suarez *in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 2. n. 8. & 9.* Coninch *de Sacram. disp. 7. dub. 7. num. 59.* & alij; Quia, cum illa non ordinentur ad copulam præcedentem, sed ad sequentem: non possunt cum illa eundem actum constituere. Ergo sunt explicanda.

Sed contraria sententia in praxi communiter obseruatur: & illam docet Henriquez *in sum. lib. 5. cap. 5. n. 5. & in Glossa, litt. V.* vbi sic asserit: [Est vnum numero peccatum, quando quis ante fornicationem, & post illam, continuat actus libidinosos. Limitant aliqui, nisi essent actus exorbitantes ad maiorem voluptatem inuenti, qui non satis explicantur in actu principali. Imò aliqui putant, quòd præter copulam tenetur exprimere tactus, & oscula. At reuerà prædicti actus etiam extraordinarij habent se materialiter respectu eiusdem formæ, nec sunt necessariò explicandi.] Ita Henriquez & ante illum Nauarrus *c. 6. n. 7.* Zanardus *in direct. Theol. par. 1. tract. de Pœnit. c. 18.* Sancius *disp. 6. n. 3.* Zerola *in praxi, de pœnit. c. 12. q. 47.* Azorius *par. 1. lib. 4. c. 4. in fine,* & alij. Idèd, qui post copulam tangit, & osculatur, etiam propter delectationem, denuò meretricem, dummodo hæc non faciat ad iterandam fornicationem, non tenetur illa oscula, & tactus declarare: sed sufficit dicere: Toties fornicatus sum; quia talia oscula, & tactus cum actu, & effectu principali coniunguntur: & cum eo constituunt vnum numero peccatum: vnde explicato actu principali, etiam censentur huiusmodi actiones explicatæ.

Notandum

Notandum est etiam, quod Sancius, *vbi supra, disp. 6. n. 4.* idem docet de gaudio, aut colloctione consequente ad praehabitam fornicationem, licet intercesserit magna interruptio temporis inter copulam, & consequentia ad illam. Hoc tamen intelligit, quando is, qui fornicationem commisit, ad alia negotia agenda non se diuertit; sed in eodem situ, & statu, quo peccauit, perseverat, retinens feminam ad deosculandum illam, & colloquendum; vel si forte femina discesserit, ex utriusque conuentione, expectet reditum ad iterum deosculandum eam, vel ad colloquendum cum periculo deosculacionis. Ita ille. Vide super hoc *Resol. 67. Tractatus quarti de Sacram. tertia Partis.*

An, qui in peccato mortali excipit Confessiones multorum, non solum peccet mortaliter, sed teneatur hanc circumstantiam aperire?

RESOLVT. XLIII.

Affirmatiue respondent aliqui, & putant talem debere explicare numerum personarum: quia tot peccata mortalia committit, quot personas absoluit. Ita Azorius *par. 1. l. 4. c. 4. q. 6. Suar. in 3. p. tom. 4. disp. 22. sect. 5. n. 55. & alij.*

Hæc sententia est probabilis: sed contrariam etiam probabilem existimo ex dictis in *superiori Resolutione*; dummodo successiue illos poenitentes absoluat: est enim vnicum peccatum in genere moris; non autem si cum notabili interruptione nunc vnum, nunc alium absolueret. Ideo in casu nostro sufficit, vt dicat postea dictus Confessarius, quando confitetur: Administravi Sacramentum poenitentiae in peccato mortali. Et hanc sententiam in terminis docet Rodriquez *in sum. tom. 2. cap. 44. n. 3.* Inuenies plura super hac materia in *tertia huius Operis Partis Tract. 4. de Sacram. Resol. 67.*

An, qui commisit aliquod peccatum, cuius periculo se antea exposuit, teneatur explicare hanc circumstantiam in Confessione?

RESOLVT. XLIV.

Respondeo negatiue; sed satisfacere confitendo peccatum commissum; si tamen inter occasionem, & periculum cui seipsum exposuit, & inter actum peccati completum, non intercesserit mora notabilis, quæ peccatum nouum numero distinctum possit constituere. Et ita docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 8. n. 4.* Suarez *in 3. p. tom. 5. disp. 18. sect. 3. n. 16.* Aragonius *in 2. 2. q. 813. art. 3. in fin.* & Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 14. dub. 4. n. 3.* vbi sic ait: [El que va à pecar, ò se dexa lleuar de la tentation, no cae en dos pecados, per no hauer orado, para que Dios le libre: porque no hauer obligacion de orar distinta del precepto, que quebrò, que solo la oracion era medio para no pecar, como lo es el quitar la ocasion; y el que no quita la ocasion, no comete dos pecados,] Ita ille.

An, qui dixit peccatum, oblitus alicuius circumstantie, satisfaciat postea in alia Confessione, explicando grauitatem circumstantie oblitæ?

RESOLVT. XLV.

Respondet negatiue Nugnus *in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 1. dub. 2.* vbi sic asserit: [Quando multa peccata fiunt eodem actu, vt quando quis furatur bona Ecclesiae, non sufficit, se accusare de furto: similiter, quando quis occidit Clericum, non sufficit, se accusare de homicidio: sed in vtroque casu debet explicari sacrilegium: atque adeo si obliuiscatur illius circumstantiae, debet postea de illa se accusare. Sed tunc est dubium, vtrum sufficiat confiteri illam circumstantiam, secundum se; an verò sit necessarium illam confiteri per modum circumstantiae, dicendo totum peccatum simul fuisse, scilicet, furtum cum

sacrilegio? Angelus dicit, hoc secundum esse necessarium. Et ista sententia videtur mihi magis vera, quia aliter non verè explicatur tota malitia. Et hoc magis certum est, quando vnum ordinatur ad alterum, vt quando quis furatur ad meechandum.] Ita Nugnus.

Sed Suarez *in 3. p. om. 4. disp. 21. sect. 2. num. 8. & 9.* Co-ninch, *de Sacram. disp. 7. dub. 7. n. 60.* Reginaldus *in praxi. tom. 1. lib. 6. c. 4. n. 141.* Filiucius *tom. 1. tract. 7. c. 4. n. 80.* & alij. contrarium docent: in casu tamen, quo tam peccatum, quam circumstantia possunt separatim sufficienter explicari: secus, quando non possunt sufficienter explicari. Et ideò, qui iurauit non percutere Clericum, aut ieiunare in vigiliis; sed postea Clericum percussit, aut ieiunium in vigiliis perfregit, & in Confessione solum expressit, se Clericum percussisse, aut ieiunium perfregisse, nullam habens iuramenti memoriam, satisfaciet in alia Confessione, dicendo, se licitum iuramentum perfregisse. Et idem dicendum est de voto.

Similiter, qui furatus est calicem; sed in Confessione ex obliuione dixit se furtum commississe, non expressa circumstantia calicis; hic in secunda Confessione satisfaciet dicendo, se mortale sacrilegium commississe. Et ideò doctrina Nugni, *vbi supra*, intelligenda est cum distinctione Suarez, & aliorum.

An, qui peccatum hæresis, vel superstitionis commisit, teneatur explicare in Confessione qualitatem superstitionis, vel hæresis?

RESOLVT. XLVI.

Respondeo negatiue, quidquid in contrarium aliqui asserant; & ita docet Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 6. c. 4. n. 114.* vbi ita ait: [Cum diuersitas specifica peccatorum fuerit tantum in genere naturæ; tunc, quia malitia moralis in illis est eiusdem speciei, nihil est opus diuersitatem declarare: vt, si, v. g. quis peccauerit in diuinando, vel prolabendo in hæresim, satis est, si dicat: Toties peccavi peccato diuinationis. neque necesse est addere, semel per pyromantiam, iterum per hydromantiam, ac demum per necromantiam. Item, Toties lapsus sum in hæresim. nec necesse est dicere: Semel lapsus sum in hæresim Lutheranam, iterum in Calvinianam, &c. quia in talibus non est diuersitas specifica moralis, sed tantum physica.] Ita ille. Et ante illum doctissimus Sotus *in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 4. concl. 6.* quidquid, vt diximus, in contrarium asserant aliqui, vt Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. c. 3. n. 39.* Valentia *tom. 3. disp. 1. q. 10. punct. 3.* & alij.

An Confessarius, qui incipit audire Confessionem in peccato mortali; sed postea ante absolutionem elicit actum contritionis, teneatur postea, quando confitetur, explicare se incepisse illam Confessionem in statu peccati?

RESOLVT. XLVII.

Affirmatiuam sententiam docet Possseuinus *de offic. Curati, cap. 45. num. 41.* qui citat Suarez *in 3. p. disp. 18. sect. 1. num. 2.*

Et hæc opinio est satis probabilis: sed contrariam probabilem etiam esse existimo. Dico igitur, Confessarium, licet sit in peccato mortali, dum à principio audit Confessionem, non peccare mortaliter, si habeat propositum poenitendi, antequam absoluat. Et ita docet Henriquez *lib. 6. cap. 18. num. 6. in Glossa, lãtera V.* Et ratio est: quia tunc Sacerdos peccat mortaliter, quando administrat Sacramentum, in peccato mortali: sed in tali casu, quando Sacerdos conficit Sacramentum, iam per actum contritionis elicatum est in gratia: ergo, &c.

An delectatio morosa sumat malitiam ab opere externo, ita ut necesse sit in Confessione aperire circumstantiam operis, & exprimere obiectum, v. g. si mulier, de qua sumpta est delectatio fuerit coniugata, Monialis, libera, &c.

RESOLVT. XLVIII.

Communitè affirmatiuè respondetur: & ita docet Caietanus 2.2. q. 154. art. 4. Nauarrus c. 16. n. 9. & ex neotericis Lorca in par. 2. tom. 2. disp. 28. de pecc. memb. 3. Martinez etiam in p. 2. tom. 1. q. 15. art. 4. dub. 1. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 1. c. 2. n. 11. Azorius p. 1. lib. 4. c. 6. q. 3. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 3. dub. 3. num. 4. Homobonus de exam. Ecc. par. 1. tract. 5. cap. 13. q. 84. Nam delectationes morosæ in re venerea, non sunt eiusdem speciei; sed diuersæ, pro diuersitate specifica operis, de quo sunt delectationes: ergo distinctè exprimendæ sunt in Confessione. Hæc opinio est probabilis. Sed prædictis non obstantibus, quando delectationes morosæ consistunt tantum in appetitu sensitiuo, & non in efficaci voluntate; puto, omnes esse eiusdem speciei, nec differre à simplici fornicatione: quia in tali casu quis, v. g. non delectatur de coniugata, vt coniugata, & de illo obiecto, quatenus est iniuriosum alteri; sed quatenus est obiectum delectabile: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet Vasquez in par. 2. tom. 2. disp. 112. c. 2. & Sayrus in clauis regia, lib. 9. c. 7. n. 10. Reginaldus tom. 2. lib. 12. c. 2. n. 13. cum aliis. Et probabilem hanc opinionem vocat Filliucius tom. 2. tract. 21. c. 8. n. 301. Bonacina de matr. q. 4. punct. 8. n. 19. Lessius lib. 4. c. 2. dub. 15. n. 123. & alij.

Vnde in Confessione puto, non esse tales circumstantias personarum necessariò aperiendas: quia, vt diximus, hæc delectationes non differunt specie; sed sufficit, vt pœnitens dicat: Toties morosè delectatus sum: sine expressione, & circumstantia personæ imaginationi obiectæ, an, scilicet, fuerit Monialis, vel libera, seu coniugata, &c. Consule Resol. 67. tract. 4. de Sacram. tertia huius Operis Partis, super hac materia.

Vtrum in Confessione aperienda sit circumstantia manifestatiua complicitis, si ex hac nullum damnum sequatur complici, præter infamiam apud Confessorem?

RESOLVT. XLIX.

Affirmatiuè respondet Bonacina de contract. disp. 2. q. 4. punct. 4. n. 2. qui citat Suarez, Rebellium, Nauarrum, & alios, quibus ego addo Vasquez in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 2. dub. 3. n. 28. Coninch de Sacram. disp. 7. dub. 9. n. 89. Reginaldus in Praxi, tom. 1. lib. 6. c. 4. num. 156. Henricus lib. 2. c. 9. n. 3. & 5. Emmanuel Sà verb. Confessio, n. 18. Tolertum lib. 3. c. 8. n. 4. Paludanum in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. Angelum verb. Confessio, 1. §. 3. Rosellam eodem verb. n. 6. Medinam C. de Confessione, qu. de circumst. loc. Nugn. in addit. ad 3. p. q. 9. a. 2. dub. 2. & alios. Quia in Confessione nunquam datur vera ratio infamiae, & Confessarius id cognoscit sub sigillo Confessionis, quod perinde est, ac si non nouisset, vel sciret.

Hæc sententia est probabilis: sed probabilior contraria mihi videtur, quam docet nouissimè Villalobos in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 38. n. 3. & Petrus Fay in addit. ad 3. par. qu. 9. art. 2. disp. 9. concl. 1. & ante illos Valentia tom. 4. disp. 7. q. 11. punct. 1. Nauarrus in Manual. c. 7. num. 3. & 4. Caietanus verb. Confessio, condit. 3. Armill. verb. circumstantia, n. 11. Lopez in instruct. p. 1. cap. 36. & alij, quibus etiam adde Ioan. de la Cruz in director. conscient. p. 2. de Sacram. Pœnit. q. 3. dub. 5. concl. 3. vbi sic asserit: [Pœnitens non potest confiteri peccatum, aut circumstantiam manifestatiuam complicitis, etiamsi ex hoc nullum damnum sequatur complici, præter infamiam apud Confessorem, qui illud

tenetur celare sub sigillo confessionis. Nam præceptum non infamandi alterum fortius est præcepto integrandi Confessionem. Nec reputatur ista leuis infamia, si aliàs Confessor non sciebat de cõplice similia peccata.] Ita ille.

Et hanc sententiam ita veram aliqui existimant, vt doceant, nec etiam in articulo mortis, posse quenquam licitè talem circumstantiam confiteri. Et ita docet Medina in sum. lib. 2. c. 4. §. 1. Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 4. Bannez in 2. 2. q. 33. dub. 8. 1. p. & 3. p. & alij: licet contrarium probabilius censeat Ledesma 2. 2. q. 8. art. 4. dub. 2. & q. 10. art. 1. dub. 7. Victoria in sum. §. 174. Petrus Soto de Pœnis. lect. 11. & alij.

Restat modò respondere ad argumenta contraria. Ad primum dico, quòd si ex dicta manifestatione complicitis detrimentum non esset graue, posset pœnitens, etiam habita opportunitate alterius Confessarij, confiteri ei, qui in noticiam complicitis deuenturus creditur: sed hoc est absurdum: ergo, &c. Ad alterum verò, quòd Confessarius id noscit sub sigillo, respondetur, quòd iudicium temerarium non redditur grauius, quia alteri sit manifestandum; sed ex hoc præcisè, quòd quis prauam formet de altero existimationem: ergo parum facit, quòd Sacerdos debeat subtrahere circumstantiam complicitis explicatam. Non nego tamen, vt dixi, contrariam sententiam esse probabilem: nam, vt aliàs diximus, probabiliter sine scrupulo peccati mortalis potest quis manifestare vni, vel duobus amicis taciturnis delictum alterius occultum: ergo à fortiori potest quis complicem in Confessione manifestare. Igitur elige, quam vis, opinionem.

An quis teneatur confiteri circumstantiam, seu diuersitatem blasphemiarum?

RESOLVT. L.

Affirmatiuè respondet Filliucius tom. 2. tract. 25. c. 1. An. 26. qui citat Suarez. Idem etiam docet Turrianus in 2. 2. disp. 58. dub. 3. Reginaldus tom. 2. lib. 18. c. 14. n. 201. Sanctarellus tract. de hæresi, c. 4. dub. 1. n. 4. Sancius disp. 6. q. 6. Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 10. c. 6. n. 11. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 1. c. 9. conclus. 5. Lopez in instruct. p. 1. c. 282. Bannez in 2. 2. q. 13. art. 10. Aragonius ibidem, & alij.

Sed ego contrariam sententiam sustinendam esse iudico: quia blasphemiae in Deum, & in Sanctos, non differunt specie, vt docet Lazarius tract. de blasphem. q. 3. num. 51. Caietanus in sum. ver. blasphemia. Valentia tom. 3. disp. 1. q. 13. punct. 1. Azorius tom. 1. lib. 9. c. 28. q. 10. & alij: ergo non sunt necessariò in Confessione aperiendæ, nisi tales blasphemiae procederent ex odio Dei formali, vel continerent hæresim: seclusis autem his duobus casibus, in nullo alio tenetur pœnitens explicare qualitatem blasphemiae. Et ita in terminis docet Gyptius tract. de cas. refer. cap. 9. n. 37. Homobonus de cas. refer. p. 2. c. 1. fol. mihi 236. & Caietanus in 2. 2. q. 13. art. 1. in fine.

Vnde apparet, me olim probabiliter respondiisse, contra Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. c. 32. n. 39. & Aragonium in 2. 2. q. 13. art. 1. quendam Clericum potuisse reticere in Confessione, an eius blasphemiae fuerint contra Beatam Vrginem, an contra alios Sanctos.

An, quando quis profert vnico actu conuitia in Deum, asserendo sepius: Dio ingiusto, Dio ingiusto, &c. teneatur hoc in Confessione aperire?

RESOLVT. LI.

Respondeo negatiuè: quia tunc quot sunt conuitia in Deum, vel Sanctos, tot sunt peccata, quando sunt diuersa formaliter: vt si quis diceret Deum iniustum, & Deum non esse omnipotentem; sic enim variantur formaliter conuitia: vel quando, interruptis actibus, dicta conuitia proferuntur: secus autem in casu nostro; nam talis

talis vnam blasphemiam profert tantum, licet sapius in Deum vnico tamen actu, & eodem tempore. Et ita docet Zanardus in *director. conscient. par. 2. precept. 1. c. 10.*

Vnde olim cum multis aliis Theologis excusa i quendam piscatorem a reiteratione Confessionum, qui sapius conuitia horrenda; non tamen specie diuersa in Deum, si pisces non sumeret, vnico actu proferebat.

Adde, quod probabiliter etiam dici potest contra Zanardum, & Sanctarellum *tract. de blasphemia c. 4. dub. 2. n. 5.* in Confessione non esse exprimenda, quæ verba contumeliosa fuerint in Deum, vel Sanctos prolata: nam omnes contumeliæ sunt eiusdem speciei, vt *suprà* probatum est, & docet Reginaldus *tom. 2. lib. 24. c. 5. n. 102.* & alij, & omnes conueniunt in ratione formali, quæ est intentio auferendi alteri honorem: ergo, &c.

An, si aliquis coiens cum homine, & supercubans, sicuti super mulierem, teneatur aperire hanc circumstantiam, si tantum se polluat?

RESOLVT. LII.

Affirmatiuam sententiam docet Hieronymus Llamas *in sum. p. 3. c. 8. §. 1.* Sed contraria sententia mihi placet: nam, vt ipsemet fatetur, hæc circumstantia non mutat speciem: & idè in tali casu existimo, satis esse dicere: Tactu alterius mollitiem commisi, vel, Pollutus sum, tangendo alterum impudicè. Et ita sensisse quendam virum doctum testatur *loco citat.* Llamas.

An, quando aliquis solus se polluit, tangendo aliquem Professum, vel in sacris constitutum, teneatur explicare hanc circumstantiam?

RESOLVT. LIII.

Negatiuè respondet Llamas *in sum. p. 3. c. 8. §. 16.* vbi sic asserit: [Quando sola mollities committitur tactibus Professi, vel in sacris constituti, si patiens est secularis, non tenetur amplius dicere, nisi: Passus sum voluntariè pollui tactibus alienis. Neque in sacris constitutus, vel Professus amplius tenetur dicere, nisi, tangens impudicè, alium pollui. Et si non sit cognitus, non tenetur explicare: Et sum in sacris, vel Professus, aut Professa Religionem; nisi illi etiam accidat voluntaria pollutio, vt de se liquet; quia sacra persona non est in tali casu violata.] Ita Llamas, sed an probabiliter, iudicent viri docti: nam oppositam sententiam existimo veram.

An circumstantia apostasiæ sit in Confessione aperienda vel sufficiat dicere: In heresim lapsus sum?

RESOLVT. LIV.

Esse hanc circumstantiam in Confessione aperiendam, putat Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 1. c. 7. conclus. 3.* Aragon *in 2. 2. q. 11. art. 1. dub. 1. concl. 1.* Valentia *tom. 3. disp. 1. q. 11. punct. 1. diff. 1. & q. 10. punct. 3. vers. His ita.* Suarez *de fide, disp. 16. sect. 5. in fine.* cum alijs. Imò Sanchez *in sum. lib. 2. c. 7. n. 17.* docet, apostatam debere explicare, ad quam sectam transferit. Probat hanc opinio: vel, quia apostasia differt specie ab hæresi, vt tenet Suarez *loco cit.* Lorca *in 2. 2. q. 12. art. 1. disp. 50. n. 3.* Turrecremata *in som. lib. 4. p. 2. c. 13.* Simanchas *de cathol. inst. tit. 7. n. 5.* Canus *de locis theol. lib. 12. cap. 9.* vel quia est circumstantia multum aggrauans: ergo, &c.

Sed ego puto, apostasiam non differre specie ab hæresi, vt docet Bannez *in 2. 2. q. 12. art. 1.* Valentia *tom. 1. disp. 1. q. 11. punct. 1. & q. 12. punct. 1.* Azorius *tom. 1. lib. 8. c. 21. q. 3.* Caietanus *in 2. 2. qu. 10. art. 1. & qu. 11. art. 1.* Castus *de inst. her. puni. lib. 1. c. 7.* Pegna *in director. p. 2. q. 49. comment. 74.* Sanchez *vbi supra, n. 16.* & recentiores Tho-

mista: apud Lorcam, *vbi supra num. 1.* Zanardus *in direct. Theol. p. 2. precept. 1. c. 8.* Ledesma, *vbi supra.* idè assero, circumstantiam apostasiæ, tanquam aggrauantem, non esse necessariò in Confessione aperiendam. Quod verò apostasia non differat specie ab hæresi, probatur: quia apostasia est discessio à tota fide; hæresis autem à parte fidei; at magis, vel minus recedere ab eo, quod semel susceptum est, non mutat speciem: ergo apostasia non differt specie ab hæresi; & idè apostatis, & hæreticis eadem pœna imponitur: ergo, &c. Deinde, cum apostata sit, qui omnino fidem deserit, si non esset Hæreticus, sequeretur multiplicando hæresim non augeti, sed potiùs minui, & omnino deficere speciem hæresis: quod etiam à Philosophia naturali alienum videtur, nam multiplicando calorem, non deficit calor; & à Philosophia morali, nam multiplicando furta, non desinit furtum: idè dicendum est, circumstantiam apostasiæ non esse in Confessione aperiendam.

An circumstantia recidini sit aliquando confitenda; & an Confessarius propter consuetudinem peccandi, possit differre absolutionem?

RESOLVT. LV.

Teneri pœnitentem confiteri consuetudinem peccandi si à Confessario interrogetur, docet Vasquez *in 3. p. tom. 4. q. 91. art. 1. dub. 3.* Henriquez *lib. 5. cap. 8. num. 1.* Reginaldus *tom. 1. dub. 6. c. 4. n. 133.* & nos *suprà in Resol. 15.* docuimus. Et posse Cōfessarium, etiam per mensem, plus, vel minus, secundum prudentiam, differre absolutionem assuetis peccato, docuit Graffius *p. 1. decis. lib. 1. cap. 20. n. 14.* Idem etiam docet Suarez *in 3. p. tom. 4. disp. 32. sect. 2. in fine.* Saytus *in clani regia. lib. 5. cap. 5. num. 8.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 32. n. 45.* Tolerus *lib. 3. c. 18. n. 3.* iterum Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 3. cap. 8. in fin.* Reginaldus *in praxi, tom. 2. lib. 18. n. 87.* Villalobos *sum. tom. 1. tract. 11. diff. 25. in fin.* Delrius *in disquis. mag. lib. 1. c. 5. q. 4. in fin.* Sa *verb. absolutio, n. 14.* Henriquez *lib. 4. cap. 24. n. 4.* Bannez *in 2. 2. q. 2. art. 8. dub. 2.* Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 3. post conclus. 7.* & alij.

Non reticebo tamen, (quod est valdè notandum, quia nouum.) Ioannem Sancium *in suis practicis disputationibus Matriti impressis, anno 1524. disp. 9. num. 6. & seq.* contrariam sententiam ex multis rationibus docere: & idè putat, Confessarium ius non habere ad interrogandum de consuetudine peccandi, cum neque illud habeat, vt bis eadem peccata quis confiteatur, nec ad efficiendum pœnitentem pudore, & dedecore, consuetudine peccati cognita; sed debet pœnitens statim absolui, si verè dolorem habeat de præteritis, ac in posterum vitæ emendationem firmiter proponat. Probat hanc sententiam autoritate aliquorum Doctorum. Et ratio est: quia, vt *suprà* dictum est, si consuetudinem peccandi teneretur pœnitens aperire, idem esset, quòd obligare illum peccata legitimè confessa iterum repetere; quod sanè nullo præcepto humano induci potest, saltem quando non interuenit reseruatio: imò, licet interueniat reseruatio, non posse pœnitentem obligari ad iterum confitenda peccata, docet Vasquez *in 3. p. tom. 4. q. 93. art. 1. dub. 6. num. 4.* retractans sententiam, quam antea docuerat *in quest. 91. art. 3. dub. 6. 7. & 8.*

Deinde pœnitens, quamuis sit pessimæ consuetudini addictus, si mentem mutauerit, & occasionem frangere proposuerit, in illo non remaneret status peccati: ergo illi non est deneganda absolutio: nam, si Confessarius potest in tali casu licitè absolueret pœnitentem, vt ipsimet aduersarij concedunt; ad id tenebitur, quia pœnitens habet semper ius, vt sibi non negetur absolutio, si dignus sit, nisi id efficiatur de proprio ipsius pœnitentis consensu.

Vnde ex his infert Sancius, quòd si pœnitens probabiliter credat, Confessarium non impensurum illi absolutionem, si fateretur consuetudinem peccandi, posse æquiuocatione

uocatione utendo, negare consuetudinem, ut fiat sensus: Consuetudine careo peccandi, non absolute; sed ad confitendum tibi de presenti. Et hoc etiam procedit, si credat, absolutionem se nacturum, cum ad confitenda eadem peccata bis non sit obligatus, nec ad patiendum pudorem ex consuetudine iam nota oriundum. Idem dicendum est de occasione proxima, inuitabili tamen, sine magno incommodo, & scandalo: nam in tali casu posset etiam penitens uti æquiuocatione, licet à Confessario de tali occasione interrogetur: nam posito vero proposito, ut supponimus, emendationis, habet penitens ius ad absolutionem: & ut Confessarius rectè suo fungatur officio, nihil conducit scire, si tunc penitens in occasione, vel non, dato, quòd illam vitare non potest, eò quòd siue cognoscat occasionem, siue non, tenetur Confessarius absolutionem dare. Ergo, &c. Deducitur etiam ex dictis contra Azorium *tom. 1. lib. 11. cap. 3. q. 4.* non esse denegandam absolutionem habenti consuetudinem iurandi; & contra Ledesnam *in sum. tom. 2. tract. 1. c. 3. post 7. conclus.* & alios: ignorantem doctrinam Christianam, etsi sæpè admonitus non didicisset, dummodo peniteat de præterito, & proponat de futuro.

Putat igitur supradictus Sancius, vir equidem doctissimus peccatorem consuetudinarium in quocunque peccato, dummodo habeat dolorem de peccatis, & firmum propositum cauendi de cætero, esse absoluendum toties, quoties, nec posse Confessarium illi beneficium absolutionis denegare; & respondet ad argumentum in contrarium, quod adduci potest, nempe, absolutionem in tali casu differendam esse, ut cautiore penitens reddatur ad præcauenda peccata, & propter incutiendum timorem. Hæc omnia desumpta sunt, ut diximus, ex supradicto Sancio: adi illum, & non pigebit: est enim vir acutissimi ingenij, & hæc prædictæ disputationes quas nuper edidit, sunt immortalitate dignissimæ. Utinam alios ingenij sui fœtus in lucem emitteret: Sed an hæc opinio sit tuta in praxi, remitto me iudicio aliorum.

An in opinione, quam supra, in Resol. 12. refutauimus, quòd Confessarius obligatur confiteri circumstantiam copulae cum filia Confessionis, teneatur etiam id fateri, si cum viro filio Confessionis accubaret?

RESOLVT. LVI.

Affirmatiuam sententiam docet Sancius *disp. 11. n. 12.* quia, etsi iura de commistione cum fœminis de Confessionis filiabus solum loquantur; eadem omnino ratio procedit respectu virorum penitentia filiorum; & eadem irrogatur iniuria Sacramento; & idèd asserit Sancius, quòd in Bulla contra sollicitantes fœminas in Confessione, includitur etiam sollicitatio virorum.

Hæc sententia est probabilis: sed non minùs probabilem, & tutam in praxi contrariam existimo. Et contra Sancium tenet hanc sententiam Basilus Poncius *in trac. de impedim. matr. causa 30. cap. 24. §. 2. vers. Atque hæc.* & Acugna *tract. de Confess. sollic. q. 5. n. 53. in fin.* & Peirinus *super priuil. Minimor. tom. 2. Const. 4. Greg. XV. §. 5. num. 18.* quia canones prohibentes; de fœminis tantum loquuntur, ut *c. fin. ibi, cum mulieribus, & c. omnes. ibi, ad suam penitentialem accedat.*

Ad argumentum Sancij respondeo, multos Doctores probabiliter docuisse, ante Bullam Greg. XV. Confessarios sollicitantes viros, non fuisse denunciandos: quia Bulla Pauli V. & Clem. VIII. loquebatur tantum de Confessariis sollicitantibus fœminas. Ita Fagundez, Societatis IESV, de *Præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 3. n. 31.* Portel. *in addit. ad dubia regular. vers. sollicitare fœminas.* Vide nostrum *Tract. de Denunciationibus Resol. 12.* ubi pro hac firmanda sententia, multas rationes inuenies. Notandum est etiam, quòd, stando in opinione, quòd Confessarius tenetur con-

fiteri circumstantiam copulae cum filia spirituali, non tenetur confiteri circumstantiam tactus aut pollutionis, habitæ inter fœminæ femora: quia ius canonicum solum commistionem numerat, in ordine ad irrogandam iniuriam Sacramento.

An praelatus, si omittat correctionem subditi, satisfaciat dicendo in Confessione: Omisi correctionem proximi?

RESOLVT. LVII.

Necessè esse, ut dicat se esse Prælatum illius, docet Bannez *in 2. 2. q. 33. art. 3. dub. 1. concl. vlt.* & nouissimè Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 4. diffic. 6. num. 4.* quia ad corrigendum subditum tenetur ex iustitia.

Aliqui autem putant, quòd obligatur ex misericordia; & idèd secundum illos notabiliter tantum aggrauat ista circumstantia: unde in Confessione non erit necessariò aperienda. Et hanc sententiam probabilem existimat Ioannes Sancius *in suis prædictis disputationibus, disp. 6. n. 9.* nam sententiam Bannez veriore tantum vocat. Quod diximus de Prælato, dicendum est de parte, tutore, domino, respectu tamen mancipij, non autem respectu famuli ob salarium seruiantis: quia mancipium est sub dominio domini, & ad eius curam pertinet, actiones mancipij dirigere; non autem famulorum.

An diuturnitas voluntariae retentionis rei alienae furto ablata, sit circumstantia necessariò in Confessione aperienda?

RESOLVT. LVIII.

Suppono, probabilem esse sententiam Perri à Nauarra *de restit. lib. 4. c. 4. n. 9.* & Tanneri *in 2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 14. n. 425.* qui citat etiam Aragonium, & Carbonem; asserentium, plura non committi peccata, sed tantum continuari antiquum, quamuis vno anno, vel plùs, iniuste retineatur res aliena: etiam si fortè sæpius interim offeratur occasio restituendi; aut etiam sæpius renouetur propositum non restituendi: dummodo tamen poenitentia ductus proponat restituere; & postea mutato proposito habeat animum non restituendi.

Hoc supposito, quæritur an saltem diuturnitas voluntariae retentionis rei alienae sit necessariò in Confessione aperienda? Tannerus, *ubi supra. n. 427.* & alij affirmatiuè respondent, & rationem adducunt: quia, licet in tali diuturnitate retinendi rem alienam, inuito domino, non semper multiplicentur peccata, ut *supra* diximus; aggrauantur tamen notabiliter. Ergo, &c.

Sed in nostra sententia negatiuè respondendum videtur: quia circumstantiæ aggrauantes non sunt necessariò confitendæ; sed dicta diuturnitas voluntariae retentionis rei alienae est tantum circumstantia aggrauans. Ergo in Confessione minimè aperienda erit.

Notet hoc Confessarius, & à multis scrupulis immunis erit: nam penitens in Confessione satisfacit, tantum se accusando non restituisse rem alienam, nec interrogandus est de tempore, & diuturnitate retentionis, vel de numero peccatorum, quæ aliqui in tali diuturnitate committi putant; dummodo, ut diximus, proposuerit restituere, & postea mutato animo determinauerit amplius restitutionem non facere: quæ omnia valde notanda sunt, quia multum practicabilia.

An, qui cum conscientia peccati mortalis ministrat excellentius Sacramentum, debeat dictum Sacramentum in Confessione explicare?

RESOLVT. LIX.

Affirmatiuam sententiam docet Ioan. de la Cruz *in director. consc. p. 2. de Sacram. in genere, quæst. 4. dub. 3. concl. 3.*

concl. 3. & ante illum Ledefma in *summa. tom. 1. de Sacr. in genere cap. 6. concl. 3.*

Sed ego contrarium afferendum esse puto: licet enim in tali casu grauius peccetur, attamen in Confessione sufficit dicere, se ministrasse Sacramentum in peccato mortali. Et idem etiam aduersus praefatos Doctores dicendam esse existimo, quando minister esset in aliquo grauissimo, & extraordinario peccato, aut si sit multis & grauibus irretitus peccatis: non enim in tali casu speciem, & numerum peccatorum, cum quibus Sacramentum ministravit, opus est explicare; sed sufficit dicere se Sacramentum cum lethali peccato semel, vel toties ministrasse. Et hoc ego intelligo de aliis Sacramentis, excepta Eucharistia, nam, si quis Eucharistiam ministrat cum reatu peccati mortalis, puto non peccare mortaliter, vt alibi fuse in *tract. de celebrat. Missar.* cum Vasquez & aliis satis probatum est.

An Medico satis sit fateri, se concessisse licentiam edendi carnes absque legitima causa diebus prohibitis, non manifestando illos ieiunio esse consecratos?

RESOLVT. LX.

Negatiuam sententiam docet Sancius in *suis selectis disput. disp. 41. n. 16.* quia in tali casu unus est fractionis duplicis praeccepti, ieiunij, videlicet, & carnis abstinentiae, vt docet etiam Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 42. & 53.* cum Ludouico de S. Iuan. in *sum. tom. 2. tract. de ieiunio art. 7. dub. 2.*

Sed Montefinus in *p. 2. tom. 2. q. 73. art. 2. q. 4. n. 47.* docet, hoc esse tantum vnicum peccatum contra temperantiam; quanuis censetur esse circumstantiam notabiliter aggrauantem. Vnde, si haec opinio esset vera, in nostra sententia dicendam erit, hanc circumstantiam non esse in Confessione aperiendam, tanquam tantum aggrauantem & non mutantem speciem.

An, si qui furaretur coram Iudice, vel cum manifesto periculo vitae, teneretur postea aperire hanc circumstantiam in Confessione.

RESOLVT. LXI.

Affirmatiuam sententiam docet Vasquez in *p. 2. tom. 1. q. 73. art. 9. dub. 3.* quia putat, in tali casu adesse duo peccata, videlicet, peccatum furti, & peccatum temeritatis contra fortitudinem; sicut, qui in bello se exponit manifesto periculo mortis absque causa.

Sed mihi placet contraria sententia, quam nouissime tueretur Tannerus in *p. 2. disp. 4. q. dub. 3. n. 71.* nam poena huius vitae, quanuis a peccante prauiſa, non addit nouam speciem malitiae, nisi ea poena directe sit intenta, ipsuſque adeo peccatum, tanquam medium ad hunc finem electum. Et ratio est: quia, qui directe, & per se non vult poenam, sed tantum indirecte; is non vult poenam, nisi ex suppositione peccati: sed velle poenam ex suppositione peccati, per se non est peccatum vt patet: ergo, &c. Idem dicendum est de eo, qui alteri suadet peccatum cum periculo incurrendae poenae mortis. Sufficit igitur in tali casu poenitenti, se accusare commississe peccatum furti: & non explicare, se furatum esse coram Iudice, vel cum manifesto periculo vitae.

An, si quis omisit, v. g. Sacrum, propter studium, teneatur explicare in Confessione hanc circumstantiam?

RESOLVT. LXII.

Affirmatiue respondet Zumel in *p. 2. quest. 71. art. 5. disp. 4.* qui citat Gandauenſem, Gabrielem, & Ric-Amonini Diana Pars I.

cardum: putat igitur in tali casu, studium, ex cuius affectu omittitur Sacrum, in die festo, esse peccatum speciei, ac numero distinctum ab ipso peccato omissionis, ac proinde distincte in Confessione explicandum.

Sed ego contrariam sententiam sustinendam esse puto quam docent Valentia, Medina, Azorius, & Vasquez, quos citat, & sequitur Tannerus in *p. 2. disp. 4. quest. 4. dub. 2. n. 15. & 20.* Et ratio est: quia voluntas ipsa omittendi; atque etiam actus ille ex se malus cuius affectu inordinato omittitur aliquod praecceptum, per se, ac formaliter loquendo, nec speciei, nec numero distincta sunt peccata a subsequente omissione, ac proinde, nec distincte in Confessione aperienda sunt. Actus enim ille ideo malus est, quia ordinatur per modum causae, siue medij, ad consummandum omissionis peccatum: sed in genere mortis vnum peccatum numero censetur actus consummatus peccati: & caeteri, qui ad ipsam consummationem ordinantur, si aliunde mali non sunt: ergo, &c. Igitur absolute dicendum, quod actus, qui est causa omissionis, si per se alioqui malus non sit, non est peccatum speciei, vel numero distinctum a subsequente omissione.

An si Clericus, v. g. in diuturna nauigatione abiiciat Breuiarium, teneatur aperire hanc circumstantiam; vel ei sufficiat dicere, vigesies, v. g. omisi Horas Canonicas?

RESOLVT. LXIII.

Respondeo sufficere. Ita Tannerus in *part. 2. disp. 4. q. 4. dub. 2. n. 25. & 26.* Et ratio est: quia impotentem se reddere ad actum praeccepti, solum prohibetur praeccepto affirmatiuo de actu exequendo; ac proinde non aliam habet malitiam, quam ipsamet omissi actus praeccepti: ergo, &c. Dicendum est igitur, quod talis actus, quo quis se reddit impotentem, non est distinctum peccatum ab omissione, re ipsa consequente; & ideo sufficit confiteri omissionem ipsam.

Notandum est tamen pro praxi, quod propositum omittendi, vt & actus ille, quo quis facultatem ademit actum praeccepti exercendi, per accidens aliquando in Confessione distincte explicandum est: vt, si quis, v. g. proposuisset per multos dies Officium diuinum omittere: sed deinde propositum mutans, non nisi quinquies omisit. Aut, si quis in nauigatione, vel itinere, abiecto Breuiario, cum implicito proposito omittendi Horas per integram hebdomadam, mox postea resipisceret, vel acquisito Breuiario post tres dies horas recitaret: in his, inquam, casibus cum longe maius peccatum sit ipse actus ex causa omissionis, quam subsequens omisso, non satis esset in confessione solam omissionem confiteri.

Notandum est etiam, cum; qui post abiectum Breuiarium dolet de causa omissionis data, non amplius peccare omittendo Horas quandiu nouam negligentiam in comparando Breuiario non admittit: quia omisso ipsa peccatum non est, si pro tempore, quo accedit, non sit in potestate omittentis, vel in sua causa sit voluntaria, vt quia ante tempus executionis praeccepti hominem de causa data poenituit: aut, quia vel non potuit, vel non debuit cauere securam omissionem. Et haec omnia notauit Becanus in *p. 2. tract. 2. c. 3. q. 6. n. 10. & 11.* cum Tannero *ubi supra, dub. 3. n. 37.* & Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 3. diffic. 6. n. 4.* Sed ad alia deueniamus.

An sit necessarium, in Confessione ipsam omissionem explicare; sed sufficiat tantum se accusare de causa omissioni data?

RESOLVT. LXIV.

Esse explicandam ipsam omissionem, putant communiter Doctores, quos sequitur Tannerus in *p. 2. disp. 4. dub. 3. num. 35.*

Sed contrariam sententiam etiam probabilem esse existimo, quam tuetur Vasquez in p. 2. tom. 1. disp. 94. c. 3. n. 16. & post illum Bonacina de legib. 2. q. 4. punct. 4. n. 8. ex illo principio, in quo docet, peccatum omissionis tunc solum imputari, adeoque committi, quando causa culpabilis omissioni datur; ipsam vero omissionem actualem pro tempore, quo preceptum obligabat: quia sub libera potestate omittentis non est proprie peccatum non esse, nec eo quidem modo, quo alioqui actus externus peccati, peccatum dicitur, deriuata, scilicet, malitia in ipsum ex voluntate, sed esse solum effectum peccati. Quod ita etiam pariter dicendum de homicidio ex ebrietate, & de pollutione in somno culpabiliter sequuta; itemque de vulneratione actuali per emissam sagittam facta, &c.

Sed audiamus Vasquez de hac re differentem: [Si hæc omnia exteriora (asserit) quæ dicimus, non essent peccata; sequeretur, non esse necessarium, ea in Confessione exprimere; sed satis esse explicare causam eorum liberè positam fuisse somno, aut ebrietate: hoc autem est contra consuetudinem fidelium omnium, qui ea semper confitentur: ergo, &c. Respondeo, non esse exprimenda in Confessione: fideles autem plurimi ea explicant; quia nesciunt ea non esse peccata; vel etiam, quia eo facto rectè explicant culpam, quam commiserunt, præbendo causam, & occasionem: ideò prohiberi non debent à talium euentuum confessione, præsertim cum ipsa explanatione euentus optimè explicetur, quidquid peccati in causa præcessit, & patum vnum ab alio distet: at si quis præcisè ea exprimere vellet, quæ debet, non est cogendus euentus explicare ratione Confessionis; sed aliquando ratione restitutionis, vel irregularitatis; sed satisfaceret præcepto, si diceret, se dedisse proximam causam tali omissioni, vel pollutioni. Nec etiam opus est in Confessione dicere: Ego potu, & cibo nimio mihi intuli morbum lethalem, sed sufficit fateri, causam illius dedisse. At, quando opus externum est secundum se peccatum, quia liberè semper manet sub nostra potestate, tunc debet semper explicari.] Ita Vasquez, satis quidem probabiliter, quidquid aliqui obmurmurent. Dicendum est igitur absolutè, ipsam actualem occisionem, seu vulnerationem hominis per sagittam, aut homicidium præuisum in ebrietate commissum, vel etiam pollutionem culpabilem in somno, non esse peccata proprie, sed tantum effectus peccati. Et ita etiam hanc sententiam cum Vasquez docet nouissimè Layman in Theolog. mor. lib. 1. tract. 1. c. 3. n. 5.

Sed, si aliquis hanc questionem fusiùs explicatam cum variis Doctorum sententiis videre cupit, adeat Malderum in part. 2. quest. 72. art. 6. Lorcam in part. 2. tom. 2. sect. 4. disp. 7. de peccatis. Azorium tom. 1. lib. 4. c. 3. quest. 3. Zumel in part. 2. quest. 71. art. 5. disp. 5. Filiucium tom. 2. tract. 21. c. 7. n. 271. Becanum in p. 2. tract. 2. c. 3. quest. 6. Pelantium in part. 2. quest. 71. art. 5. disp. 3. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 3. dub. 6. n. 1. & seq. Vide tertiam huius Operis Partem. Tract. 4. de Sacram. Resol. 67. in fin.

An pollutio præuisa, sed non intenta, in ebrietate, nimia comestione, &c. sit in Confessione aperienda?

RESOLVT. LXV.

Respondeo negatiuè: nam, quando causa est mortalis in genere luxuriæ, tunc est peccatum mortale pollutio præuisa: non autem ut est in nostro casu, quando causa est mortalis in ebrietate, nimia comestione, &c. quia eiusmodi res ex propria ratione non ordinantur ad pollutionem; & ideò non concurrunt grauiter ad ipsam pollutionem, sed leuiter. At pollutio non est culpa mortalis, pro ut præcisè volita in causa leuiter illam efficiente. Ergo, &c. Et ita in terminis docet Villalobos in summa, tom. 2. tract. 40. dub. 16. num. 6. Vasquez in p. 2. tom. 1.

disp. 115. cap. 3. n. 9. Sanchez de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 45. num. 17. & nouissimè Granado in p. 2. controu. 6. tract. 4. disp. 6. n. 12. & 18. Sufficit igitur in tali casu, pœnitentem se accusare de nimio potu, & cibo; & non opus est explicare pollutionem.

Sed plus addit Sancius (attendat Lector) in suis selectis disputat. disp. 21. num. 15. & disp. 23. num. 26. nam ibi docet, quòd verba impudica, cogitationes turpes, & tactus, licet sint crimina mortalia, & sint causæ per se ordinatæ ad pollutionem; non tamen efficaciter putat in illam influere: nam, si, quando cogitatio turpis est præsens, non influit pollutionem, quomodo credi potest influxuram, quando absens, ut pote in somnis? & ideò pollutio ex tali delectatione præuisa, non autem volita, non erit (ait ille) peccatum mortale, ut diximus de ebrietate. Vide Sancium, & non pigebit: nam in hoc nihil affirmo, sed tantum eius sententiam refero.

Notandum est etiam, pollutionem præuisam, sed non intentam, ex actionibus peccaminosis tantum venialiter, in genere luxuriæ, non esse peccatum mortale, ut si ex tactu leui manus, visu, verbis, lectione aliquantulum libidinosa, &c. Ita Suarez, Henriquez Sanchez, Villalobos, Lessius, & alij apud Tannerum in part. 2. disp. 4. q. 8. dub. 6. n. 123. quorum sententiam in n. 126. probabilem putat. Notentur hæc, quia sapiùs in praxi occurrere possunt.

An diuinationes differant specie, & sint in Confessione aperiendæ.

RESOLVT. LXVI.

Respondeo negatiuè, ut alibi sapiùs supra diximus: quia non sunt species omninò diuersæ in genere mortis. Vnde non est necesse confiteri, an diuinatio fuerit per inspectionem auium, lineamentorum, &c.

Verum est, quod Syluius in D. Thom. 1. 2. q. 95. art. 3. putat, quòd si per expressum pactum cum Dæmone quispiam diuinaret, id esset exprimendum in Confessione: quia, licet eiusmodi diuinatio non differat specie à reliquis; habet tamen circumstantiam notabiliter aggrauantem; multò enim grauius est, Dæmones expressè inuocare, quam aliqua facere, quibus dignum sit, ut se Dæmones ingerant. Ita Syluius. Sed tu contrarium tene: quia circumstantia aggrauantes, ut dictum est, non sunt necessariò in Confessione aperiendæ: ergo, &c. Et hæc dicta sufficiant circa præsentem tractatù de circumstantiis aggrauantibus. Quæ quidem, ut dixi, non sunt necessariò in Confessione aperiendæ, licet laudabiliter quis faceret, si illas aperiret: nam hoc conferret ad meritum, & ad emendationem propter verecundiam. Sed nolo imponere onus, vbi non adest.

TRACTATUS VIII.

De Contractibus.

An cambium sit licitum, cum pro camporario respondet Procurator camporario, non de propriis, vel alienis pecuniis, sed cum pecuniis ipsius camporario: quod cambium hodie est in praxi valdè vsitatum?

RESOLVT. I.

MODVS, & praxis supradicti cambij inuenitur apud nostrum Megalam, Filiucium, Salonium, & alios, vbi infra. Prima opinio docet esse illicitum, & vsurarium. Sic tenet ex nostris P. Iustinianus in peculiari suo tractat. de cambiis. Lupus in cap. ult. nauigantis, §. 2. sub. num. 29. ver. sequitur. inter tract. diuer. tom. 7. fol. 113. Ioan. Bapt. Cauata tract.

tract. de cambiis, tit. de usur. ver. quare campores, fol. 242. Idem docet Molina *de iust. tract. 2. disp. 404.* Mercatus *de contr. lib. 4. c. 7.* Sotus *de iust. lib. 6. q. 10. art. 1. in fin. & 4. 13. art. 1. concl. 3.* Comitulus *in respon. moral. lib. 3. q. 15. & 16.* Tannerus *in 2. 2. disp. 4. q. 7. dub. 5. n. 149. & 150.* Fabrus *de reslit. in 4. sent. disp. 15. q. 2. disp. 47. cap. 9. num. 293.* Rodericus *lib. 3. de annuis redditibus, q. 5. n. 71.* Romualdus *Coli tract. de cambio, c. 22.* Palacius *lib. 3. de contr. cap. 3.* Rebellius *de oblig. iust. p. 1. lib. 11. q. 6. concl. 3. n. 10.* Ioan Baptista Thoro *in Compendio Decis. part. 2. verb. Instrumentum.* Gregorius XV. tunc Archiep. Bononiens. *in memo. Confess. part. 6. §. 1. n. 4. & alij.*

Probat hęc opinio multis rationibus, & primò: In veto cambio, sicut interueniunt diuersi domini, sic debet interuenire diuersa pecunia; nam remò dicitur vnā pecuniam suam commutare cum alia, etiam sua: sed in hoc cambio, de quo loquimur, tota pecunia, quę datur, & accipitur, est pecunia ipsius camporis: ergo non est vera commutatio: ergo est cambium fictum, & inane; quemadmodum non esset vera emptio, sed ficta, quando merces, & pretium esset eiusdem, & fictè quis emeret suā domum, vel permutaret suum vinum cum suo oleo, vel triticum suum cum alio suo tritico, quod alibi haberet. Secundò, quia ille respondens, & procurator ipsius camporis censetur vna persona cum campore, & idè illa solutio, quę ab ipso efficitur, videtur fictitia, & imaginaria, & litterę erunt inanes. Hęc opinio est probabilior, & consulenda.

Sed contraria est etiam probabilis: & idè illam non audet damnare Azorius *p. 3. lib. 10. c. 9. q. 2.* & solidè tueretur, & docent ex nostris, P. Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 16. q. 3. à n. 33. vsque ad 44.* & Naldus *in sum. ver. cambium, n. 6.* Auctor *conf. 31. inter consilia Nauar. tom. 2. lib. 5. tit. de usuris,* Salas *tract. de camb. dub. 17.* Lessius *de iust. lib. 2. c. 23. dub. 7. n. 7.* Emman. Sà. *verb. camb.* Homobonus *de exam. Eccl. p. 2. tract. 9. c. 17. q. 56.* Saluatorius *de cambiis, p. 3. num. 5.* Filiucius *in quest. moral. tom. 2. tract. 35. p. 2. c. 8. n. 436.* Bartholomæus à S. Fausto *in speculo Confess. disp. 19. q. 22. n. 2.* Saloniarius *de iustit. tom. 2. q. 4. de cambiis, art. 2. contr. 12.* Thomas Boninignius *c. 7. de cambiis, n. 78. & 79.* & nouissimè Scortia *in Const. Pont. epit. 107. theor. 291.* & Theologus innotinatus *in tract. de cambiis, edito Mediolani apud Bidellium, Ann. 1623. vbi n. 76.* citat etiam pro hac sententia Martinum Fornarium, & Cosmum Stella, Societatis IESV: & ita sentiunt etiam multi Theologi nostrę Religionis, & eiusdem Societatis IESV, à me de hac re consulti.

Probat ex verbis Pij V. in Bulla quadam data ad Bononienses: & si cupis Pontificis verba audire, hęc sunt: [Che ogni persona possa dar dinari à cambio, è fare che le lettere siano recapitate sopra essi datori, & cossi tenerli sui cambi, sin che saranno rimborsati da chi hauerà preso i dinari.] Vbi Summus Pontifex loquitur absolute, sine vllò discrimine, & distinctione proprij, vel alterius correspondentis, vel propria, seu alterius pecunię.

Adde quòd Salonius, & alij notant, sic etiam declaratum fuisse à Congregatione Illustrissimorum Cardinalium, ab Archiepiscopo Panormitano, anno 1579. re collata cum Gregorio XIII. Summo Pontifice. At, quia Iustinianus, & alij conantur respondere ad supradicta verba Pij V. & ad Declarationem Dominorum Cardinalium, probanda etiā erit hęc opinio rationibus. Nam solutio pecunię non fit in loco, vbi recepta est virtute primi cambij quod reuera finitur in loco, vbi facienda erit solutio; sed virtute secundi cambij celebrati in loco, ad quem missę fuerunt litterę. Deinde, si campor mittat litteras ad proptium factorem, quibus mediantibus ex pecunia sua, vel aliena, factor ille cambium ab ipso campore collatum persoluat, debito illo per alias litteras ad eundem rursus remisso; cur non licebit eidem campori, vt ex sua propria pecunia illud similiter persoluator? Nam, quod per alios in contractibus ciuilibus prestare licitum est, licebit etiam per nos ipsos similiter prestare. Tertio, in hoc cambio nullum interesse contingit campario; quemadmodum si

tale cambium solueretur ex pecuniis alterius terrę personę: ergo, cum camparius non magis grauetur, sed potius obtineat facilitatem in habenda pecunia, & liberetur ab onere quarendi alium, qui soluat cambium, hoc non videtur iniquum.

Nec obstant in contrarium adducta, nempe, camporem in hoc casu emere pecuniam à suo correspondente, qui censetur vna persona cum ipso campore; ac proinde solutio videtur fictitia, & imaginaria: Nam responderetur, in nostro casu respondentem camporis duplex officium prestare; & ipsius camporis, quatenus acceptat solutionem: & camparij, quatenus pecuniam soluit: nihil enim refert ad iustitiam contractus, vt vna persona gerat vices duarum personarum, vt passim habetur in iure, & vt diuersis respectibus possit vnus diuersas representare personas, vt ex multis probat Molfesius *in sum. tom. 2. tr. 12. cap. 7. n. 51.* & Scaccia *vbi infra.* Sic in nostro casu non interest, an dictę personę sint diuersę, vel eadem, modò id arbitrio eius, cuius interest, relinquatur: & sic in mutuo ipsemet mutuans potest esse fideiussor, seu assicurator, volente, & consentiente mutuuario. Item, solutio huius cambij non est fictitia, neque litterę redduntur inanes: quia, postquam respondens camporis soluit pecunias in loco nundinarum, non mittit eadem litteras; sed finitur illud primum cambium, & fiunt nouę litterę camparij, conficiendo secundum cambium, per quod soluuntur pecunię in eodem loco, in quo primum solutę sunt. Hęc opinio, vt dixi, mihi videtur probabilis: nam potissimę rationes oppositę sententię duę sunt. Prima, quòd idem gerat duas personas. Secunda, quòd camparius vendat pecuniam illi commodatam ab emptore, vel permutet eandem. Sed hęc argumenta saltem probabiliter, soluuntur ab Auctoribus secundę sententię, & in specie ab Auctore *conc. 31. inter consilia Nauarri vbi supra.* Ergo hęc sententię erit probabilis. Circa presentem quæstionem vide Scacciam *tract. de commerciis, & cambio, §. 6. gloss. 1. à num. 2. vsque ad num. 89.*

Sed caueant campores, ne in his cambiis habeant peruersam intentionem lucrandi ex dilatione solutionis; quia hęc intentio erit usura mentalis: sed solùm dent ad cambium cum animo negotiandi illam pecuniam, eo modo, quò licitè fit inter mercatores, siue ad sit lucrum, siue non: & ad hoc aduertant præcipuè mulieres, & altę priuatę personę, quę dant ad cambium, vt modò videbitur.

An supradictum cambium licitè exerceatur, non solum à mercatoribus, sed etiam à personis particularibus, & priuatis, vt mulieribus, &c.

RESOLVT. II.

ALiqui negant; sed immeritò: nam rationes excusantes supradictum cambium inter mercatores, excusant etiam illud & inter personas priuatas, dummodò habeant aliam pecuniam apud se: vtrouque enim soluitur cambium per institorem, qui vicem gerit camporis, & camparij & apud ipsum dicitur pecunia virtualiter; & creditò esse, & sic vtriusque munus conuenienter exercet. Ceteras rationes inuenies apud Naldum *in summa, verb. cambium, n. 6. & seq.* qui in terminis late docet hanc sententiam.

Sed, an supradictę personę possint continuare tale cambium, dubitat Filiucius *tom. 1. tract. 35. part. 2. c. 10. n. 471.* quia non possunt, vt mercatores, esse moraliter certi tantundem lucri ipsis cessaturum ex mora: quia, videlicet, eandem pecuniam ad cambia exponerent. Sed Naldus, *vbi supra,* docet, etiam recambia in supradictis personis esse licita: & opinio Filiucij procederet, si recambium esset licitum, solùm ratione lucri cessantis; & non, quia est nouus contractus emptionis, & venditionis, vt videbis *infra in Resol. 2.*

An agens, seu respondens in supradicto cambio, debeat esse mercator, seu persona diues?

RESOLVT. III.

Respondeo negatiuè: potest enim esse qualibet persona, licet sit pauperrima, dummodo substantialia supradicti cambij efficiat, literasque mittat, & alia necessaria faciat. Ita Antonius Saluatore in tract. de conuinuat. cambiorum, p. 5. num. 25.

An cambium, vulgò dictum, con la ricorsa, de quo supra dictum est in Resol. I. differat ab'illo, quod vulgò dicitur, con le continuationi?

RESOLVT. IV.

Respondeo, non differre substantialiter, sed solum accidentaliter: nam cambium continuationum reducitur ad duas personas; cambium verò recursæ ad tres, nempe, qui dat pecunias, qui illas recipit, & exactor, seu institor, qui in nundinis soluit, & exigit pecunias: in cæteris verò conueniunt: nam recambia, seu cambia continuationum, non sunt nisi cambia reiterata, seu nouæ emptiones, & venditiones; sub iisdem tamen iustitiæ regulis, quæ necessariae sunt pro cambio recursæ. Et ita docet Antonius Saluatore tract. de contin. camb. in pralud. num. 4. & 5. & Filliucius tom. 2. tract. 35. part. 2. c. 11. n. 489.

An dictæ continuationes, seu recambia, sint licita ratione tantum lucri cessantis, vel damni emergentis?

RESOLVT. V.

Affirmatiuè respondet Lessius lib. 2. c. 23. dub. 9. n. 82. & post illum Salas tract. de cambiis, dub. 22. num. 1. Filliucius tom. 2. tract. 35. part. 2. cap. 10. num. 471. & idè assertunt, quòd campfor non potest pacisci cum campfario, vt si elapso termino non soluerit, teneatur eandem summam accipere ad recambium, & illud continuare; nisi certò constet, tantum lucri illum ex illa summa amissurum, quantum ex recambio perciperet, & campfarium nolle aliter compensare luctum cessans, vel damnum emergens.

Sed, his non obstantibus, putat Scortia in Bull. Pont. epit. 107. theor. 289. cambium esse nouam emptionem, & venditionem, vnde ipse sic ait: [Recambium est iteratum cambium, procedens ab antecedenti, cum eodem debitore, aucta sorte ex lucro præcedenti; quod, nisi vitietur aliunde, est pariter licitum: ita vt etiam ex prioris cambij lucro, possit lucrum in cambio, tam prima, quàm aliis vicibus iustè, & legitime capi; quia semper est emptio, & venditio scutorum de marca, tanquam mercis, dicique non debet interesse alterius interesse; sed lucrum capitalis, seu sortis, conuerso iam priori lucro superioris cambij in partem sortis, non secus ac reliqua fors lucri facta ex cambiis realibus factis cum aliis campfariis. Cum igitur recambium nihil aliud sit, quàm nouum reale cambium alterius summæ pecuniarum, alterius lucri diuersi temporis, virtute nouarum litterarum, pretio legitime composito, & debitis circumstantiis: vt licitum fuit primum eisdem circumstantiis factum, ita licitum erit hoc secundum, quod recambium appellamus, siue fiat cum recursa, siue absque ea, v. g. medio proprio Procuratore, certum est, semper in recambio extinguí realiter per acceptationem litterarum, & solutionem realem, seu virtuale cambium præcedens, siue fiat cum noua persona, vt putà si creditor alias cambij litteras acceptet à debitore sui debitoris, siue cum eodem priore debitore: vnde etiam posteriores nouæ litteræ cambij, priores extinguunt.] Ita Scortia, ubi supra. Quòd autem cambium sit

emptio, & venditio, docet etiam Boninsignius tract. de cambiis. c. 7. n. 23. Scaccia de commer. §. 1. q. 4. num. 21. & alij penes ipsum: & supradictæ continuationes, siue cambia, non solum iustificuntur ratione lucri cessantis; sed etiam ratione emptionis, & venditionis. Sed aliqua dicenda sunt circa prouisiones supradicti cambij.

In quam quantitate sumendæ sunt prouisiones cambiorum?

RESOLVT. VI.

Ex inueterata, & immemorabili inter mercatores consuetudine pro prouisione cambij, debetur tertia pars scuti pro singulis centenariis scutis, secundum pecuniam, de qua soluitur cambium, seu efficitur assignatio. Ita Boninsignius de cambiis, c. 7. Romuald. Coli de cambiis, c. 21. Scaccia de commerciis, §. 3. gloss. 3. num. 12. Scortia in Bull. Pont. epit. 107. theor. 291. Filliucius tom. 2. tract. 33. part. 2. cap. 10. n. 475. & alij penes ipsos.

An dicta quantitas tertia partis pro centenariis sit iusta, etiam in prouisionibus, quæ sumuntur in cambiis, & continuationibus?

RESOLVT. VII.

Hæc quæstio est multum difficilis, & hinc opus hinc labor est. Aliqui affirmatiuè respondent: quia in omnibus mundi nundinis recipitur integra tertia pars vnus scuti aurei pro centenariis, etiam pro prouisionibus recambiorum, & continuationum. Ergo dictæ prouisiones sic integræ receptæ sunt iustæ. Probo consequentiam: nam, vt bene aduertit Boninsignius tract. de cambiis, c. 7. n. 23. de iustitia, vel iniustitia quantitatis prouisionum standum est communi arbitrio mercatorum: sed, vt dictum est, communiter omnes mercatores ex inueterata consuetudine recipiunt prouisiones, modo supradicto. Ergo minime de eorum iustitia dubitandum est.

Sed non desunt contrarium sentientes: nam prouisiones debentur pro labore, vt notat in specie Romualdus Coli tract. de camb. c. 21. at in recambiis, & continuationibus, non est idem labor, vt in cambiis realibus: ergo, &c. & idè Milderus in 2. 2. tract. 5. cap. 4. dub. 7. putat, quòd in recambiis prouisiones vix iustè integræ accipiuntur, eò quòd facilius, & securius eadem cambia continuantur, quàm noua ineantur.

Possent tamen aliquis respondere, consuetudinem habentem vim legis, vt in simili dixit Nauarr. conf. 31. de vsur. circa prouisiones cambiorum, non considerasse magnitudinem, seu paruitatem laboris in vnoquoque genere cambij, & in casibus particularibus, sed in vniuersum; & idè constituisse pretium pro quouis labore in genere: ergo, &c. Deinde, licet campfores in recambiis non ita laborant, vt in cambiis realibus; tamen ipsi laborare velent in dictis cambiis realibus, & sumere prouisiones; & de facto laborarent, si campfarij soluerent pecuniam: nam illam darent ad cambia realia, ex quibus prouisiones sumerent. Ergo, etiam in recambiis, prouisiones integræ illis debentur: quia ex culpa campfariorum prouenit, vt campfores in cambiis realibus dictas prouisiones integras non recipiant: nam, si statuto tempore pecuniam soluerent, illam, vt dictum est, ad cambium reale alteri darent, & ex ipso prouisionem acciperent. Et idè Lessius lib. 2. c. 23. dub. 10. n. 84. Salas de camb. dub. 22. n. 3. Filliuc. tom. 2. tract. 35. part. 2. cap. 10. n. 471. & alij, non asserunt campfores in recambiis non posse recipere integras prouisiones, qui non ita laborant, vt in cambiis realibus; non, inquam, hoc asserunt; sed docent absolute, in continuationibus posse campfores sumere consuetas prouisiones, ratione lucri cessantis: quia, si campfarij soluerent statuto tempore, campfores cum aliis alia cambia realia efficerent,

efficerent, ex quibus prouisiones reciperent. Ergo, &c.

Secundò, aliqui respondent, quòd prouisiones non solum debentur ratione laboris, sed ratione periculi amittendi sortem principalem; periculum verò, quod etiam in cambio recusat, & continuationum adest, explicuit Antonius Saluatore *tract. de contin. cambiorum*, p. 5. n. 45. vbi sic asserit: [Nego, che sia maggior pericolo al cambista, mentre che, chi piglia à cambio, trà à pagare ad vn terzo per compire la pattita, e non la tra allo stesso cambista, perche se bene tanti vi ponno essere pericoli, quanto vi interuengono pagatori, ò campsuatij, ad ogni modo vi ponno anche essere altri tanti pericoli, nella ricotta d'anni, massime se chi piglia à cambio, è negoziante, il quale lungo tempo carico di debiti patisce interesse, che se bene il primo anno che piglia à cambio con la ricotta al cambista, egli è stimato buon debitore, può nondimeno in successò di tempo, diuenir cattiuo, e piacere à Dio ch' il più delle volte questi tali non fossero nascostamente cattiuu sin al principio, come l'esperienza tutto dimostra.] Ita ille.

Sed instabis, & dices, pericula esse inæqualia; & posse quidem cambium cum aliquo esse periculosum, non verò cum omnibus, & æqualiter: sed prouisiones, ratione periculi, æqualiter ab omnibus sumuntur: ergo erunt iniustæ. Confirmatur: quia, qui vendit pecunia credita, licet se exponat periculo perdendi pretium, non potest tamen æqualiter sumere aliquid plus ab omnibus, sed secundum æstimationem periculi, plus, vel minus.

Fateor, hoc argumentum apud me validissimum esse: sed non recipere, ad ipsum respondere Scacciam, *vbi supra, in tract. de commer. §. 3. gloss. 3. n. 12.* vbi ait, [quòd in cambiis ratione periculi prouisiones iustè recipiantur, non obstante, quòd pericula sint inæqualia, & cambij debitor sit minus idoneus, siue magis idoneus; id est, siue cambium sit periculosum, siue non, & hoc non solum in foro externo, sed etiam in foro conscientie. Et ratio quam adducit, hæc est: quia lex conscientie debet esse de re possibili: sed est impossibile cognoscere minutatim qualitates, & quantitates periculi; tum, quia periculum est incertus euentus rei, & ideo potest contingere, vt vbi maius appareat, euanescat; & vbi minus, ibi succedat; tum, quia circa rerum euentus, varias habeant opiniones, & inæquali teneantur timore: quare, si lex positua, vel consuetudo, (vt est in casu nostro inueterata, & immemorabilis,) vnum æquale statuerit pretium, illud erit tutum, etiam in foro interiori, alias magna conscientiarum confusio, & perplexitas posset oriri.] Ita Scaccia.

Posunt igitur in hoc casu dicere campsores, vt in simili dixit Nauarrus *consil. 31. de usuris*, consuetudinem hanc habere vim legis, & non considerasse, vt *suprà* diximus, de labore magnitudinem, seu patuitatem periculi in vnoquoque casu, & in particulari, sed in vniuersum; & ideo constituisse pretium pro quouis periculo in genere. Vnde ex his patet responsio ad confirmationem argumenti pro contraria sententia. de vendente, scilicet, pecunia credita, qui non potest æqualiter ab omnibus eandem summam accipere, pro periculo amittendi sortem: nam respondeo, esse disparem rationem inter vtinque casum; nam in venditione, ad creditum, non adest consuetudo immemorabilis sumendi aliquid amplius æqualiter ab omnibus ratione periculi, vt est in cambio.

Sed rursus instabis contra supradicta: nam dato, & concessò, quòd prouisiones non solum pro labore, sed etiam pro periculo sortis principalis sumuntur, adhuc videntur iniustæ, si integræ sumuntur; saltem in casu, quando campsores recipiunt fideiussores, & pignora: nam cessat periculum. Respondeo, quòd etiam dato pignore, & fideiussores, possunt sumi dictæ prouisiones: nam, vt bene notat Scaccia *de commer. §. 3. gl. 3. n. 11.* pignus potest esse obligatum anterioribus creditoribus, & fideiussor potest esse ære alieno grauatus: ergo, etiam cum pignore, & fideiussores remanet adhuc periculum. Notandum est

Antonini Diana Pars I.

etiam, quòd in nundinis mercatores in taxando interesse cambij, non respiciunt ad periculum, vt aliquid amplius in supradicto interesse apponatur ratione periculi; quod campsores possunt habere, amittendi sortem principalem.

Sed, his non obstantibus, habeo aduersus supradicta firmum argumentum: nam campsores recipiunt prouisionem ex conuentione facta cum suis agentibus; prouisiones etenim ex natura rei debentur agentibus, & non campsores: ergo necessariò sequitur, quòd debentur tantum ratione laboris, & non periculi: nisi dicas, agentes omnia efficere, cum periculo campsores, stante eorum ordinatione soluendi, vt vulgò dicitur, *suprà di loro.* Ergo recipiunt prouisiones, etiam ratione periculi, cui subiiciuntur campsores.

Sed tu cogita: nam hæc omnia, disputationis causa, scripta esse volo in gratiam Confessorum, & Responsorum casuum conscientie; vt ipsi tamen videant, an sint probabilia, necne. Ego verò campsores consulere, vt a campfatio non sumant in continuationibus integrum interesse cambij; sed statuatur pactum, vt interesse non excedat aliquam summam inter ipsos beneuolam; & tunc pro relaxatione ista non est illis scrupulus imponendus circa prouisiones: nam, si aliquid amplius in prouisionibus sumerent, iam illud remitterent in interesse cambij. Difficultas esset, quando interesse cambij non excederet summam præfixam: & in hoc casu, qui rarò solet accedere, recurrant ad Confessarios & vitos expertos, & eorum determinationi acquiescant. Sed ad alia procedamus.

An campsores possint in recambiis, & continuationibus, exigere, toties, quoties, dictas prouisiones?

RESOLVT. VIII.

NOster P. Molfesius *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 7. n. 66.* & *III. cum seq.* negatiuam sententiam docet.

Sed in praxi contrarium obseruatur, & illam defendit Lessius *lib. 2. cap. 23. dub. 9. n. 84.* vbi docet, posse in rigore campsores dictas prouisiones exigere, & hoc titulo lucri cessantis, supponendo campsores, siue eius respondentem percepturos eas ab aliis, si campfatio in tempore præfixo soluisset. Et hanc sententiam Lessij, etiam post illum docet Salas *tract. de cambiis, dub. 2. n. 3.* & Filliucius *tom. 2. tract. 35 p. 2. c. 10. n. 471.*

Sed ex Scottia, *vbi supra, in Bull. Pont. epit. 107. theor. 289.* dicendum est, recambia non esse licita ratione lucri cessantis: sed, quia sunt nouæ emptiones, & venditiones, & ideo sicut in cambiis realibus iustè sumuntur prouisiones, toties, quoties cambia efficiuntur, ita sumendæ erunt & in recambiis.

An campfor possit, toties, quoties, recipere duas prouisiones? vnã in loco, vbi efficitur cambium; alteram in nundinis, quam recipit eius agens?

RESOLVT. IX.

NEGatiuè videtur prima facie respondendum, ex verbis Romoaldi Coli *tract. de cambiis, cap. 21.* circa finem, vbi sic asserit: [Bisogna auertire, che Giouanne non sia grauato due volte à pagare lo stipendio, ò prouisione, vna volta à Pietro, & vn'altra volta all'agente di Pietro]

Sed hæc verba aliqui putant esse vera in casu, de quo loquitur Scaccia *de commer. §. 3. gl. 3. n. 15.* non autem in casu, de quo postea loquitur supradictus Scaccia *num. 20.* [Quia creditor, soluendo sibi ipsi de mandato sui debitoris, contrahit non solum pro se proprio nomine; sed contrahit etiam procuratorio nomine pro suo debitor: nam debitor, dum mandat ei, vt soluat sibi ipsi necessariò mandat etiam, vt nomine ipsius debitoris accipiat

cambium à seipso, vt inde sibi soluat: sed, si debitor mandaret alicui tertio, quòd acciperet cambium pro suo debitore, & solueret creditori; deberetur huic tertio; tum, quia exequendo mandatum sibi iniunctum laboraret; tum, quia accipiendo cambium, remaneret obligatio danti: ergo eadem debetur creditori, qui accipit cambium à seipso, vt soluat sibi ipsi. [Ita Scaccia. Vnde Boninsignius tract. de cambiis, c. 5. n. 10. sic asseruit:] Prouisio soluitur à capientibus ad cambium, semel, vbi recipitur: iterum verò Lugduni, aut alibi, vbi debitum contrahunt.

Igitur, sicut in nundinis debetur campfori prouisio; sic & in reditu ex nundinis alia etiam debetur prouisio: in casu tamen, quo campfarius non vult ipse rationes accipere, libros tenere, & alios labores necessarios facere; sed id committit faciendum campfori, qui de eius ordine negotium peragit, & illum à supradictis laboribus eximit. Vnde, si alia persona, diuersa à campfore, hæc omnia faceret de mandato campfarii; illi quidem, vt omnes concedunt, deberetur prouisio: quare ergo erit deneganda campfori, qui etiam de mandato campfarii hoc efficit?

An debeatur vna tantum prouisio pro cambio magno, ac pro paruo, v.g. pro mille, ac pro centum.

RESOLVT. X.

ALiqui viri docti affirmatiuam sententiam tenent: quia prouisio debetur pro labore: sed idem labor sustinetur pro cambio magno, ac pro paruo: ergo eadem debetur prouisio.

Sed ego contrarium facientem non dampnem ad restitutionem, & contraria sententia mihi non placet: quia Romualdus Coli tract. de cambiis, cap. 21. Scaccia tract. de commer. §. 3. gloss. 3. num. 475. & alij communiter asserunt absolute, pro prouisionibus deberi mercatoribus vnam tertiam partem pro singulis centenis. Vnde Scortia in Bull. Pon. epit. 107. theor. 291. asseruit, quòd si summa cambij sit vnus millionis, lucrum prouisionum erit scut. 3333.

Ad argumentum verò contrariæ sententiæ posset aliquis respondere, quòd Notarij, conficiendo aliquam scripturam recipiunt longè diuersum, ac maius stipendium, quam pro alia eodem labore confecta; quia illa prior continet maiorem pecuniarum summam, quam altera: sed hoc accidit in casu nostro: ergo. Item, factor conficit cum eodem labore vestem ex panno, & ex auto confectam, & tamen recipit maiorem mercedem pro hac, quam pro illa conficienda, Ergo.

Adde etiam, quòd aliqui asserunt, vt supra visum est, prouisiones deberi non solum ratione laboris, sed etiam periculi: sed, qui dat in cambio maiorem pecuniarum summam, maius periculum in se suscipit: ergo maiores debet percipere prouisiones. Sed de hoc vide supra in Resol. 7.

An id, quod campforibus debetur, ratione prouisionum, & interesse, possit ab ipsis aduci sorti, vt cambium magis augeatur?

RESOLVT. XI.

NEgatiuè respondendum videtur, per ea, quæ latè adducit nouissimè doctus Narbona in 3. part. Recopil. lib. 5. tit. 18. l. 13. gl. 2. n. 32. & seq. & ita in terminis docet hanc sententiam Nalderus in 2. 2. D. Thom. tract. 5. cap. 4. dub. 10. & Malderus in sum. tom. 3. tract. 12. c. 7. n. 112.

Sed ego contrariam sententiam probabilem, & tutam in praxi esse existimo: & ita tenet ex Societate IESV, Lessius lib. 2. c. 23. dub. 9. num. 85. & Salas tract. de cambiis, dub. 22. n. 4. quia campfores moraliter certi sunt, se illud potuisse statim alijs ad cambium dare, & per illud lucrari, & ita ratione lucri cessantis, possunt illud forti principali vnire, vt cambium augeatur.

Hoc etiam concedit ex alio principio Scortia in Bulla Pon. epit. 107. theor. 289. nempe, ratione noui contractus emptionis, & venditionis. Vide etiam Scacciam de commer. §. 6. gloss. 1. num. 8. & Saluatorem tract. de controu. cambiorum, p. 5. n. 43.

An consuetudo campforum de non acceptanda solutione sortis, nisi simul soluantur detrimenta cambiorum, sit licita?

RESOLVT. XII.

Respondeo affirmatiuè: & præter Lessium lib. 2. c. 23. dub. 10. n. 87. Salam, tr. de cambiis, dub. 25. num. 2. Fillium tom. 2. tract. 15. p. 2. c. 10. n. 472. tenet etiam hanc sententiam Malderus in 2. 2. D. Thom. tract. 5. c. 4. dub. 10.

Igitur potest campfor, cui pro sorte debentur decem, pro interesse autem, & prouisionibus tria; quando ad computum recipit tria, ea accipere in solutum pro interesse, & prouisionibus; & non tenetur tria minuere de sorte. Rationes verò huius sententiæ inuenies apud citatos Doctores: nam ego in his meis laboribus, non latè disputare, sed solum deliberare volo.

An campfores dantes ad cambium, modo, vt supra, sint in foro externo, tanquam vsurarij puniendi?

RESOLVT. XIII.

Nouissimè Adamus Tannerus in 2. 2. D. Thom. disp. 4. q. 8. dub. 5. n. 148. & Lessius lib. 2. c. 23. dub. 7. num. 71. affirmatiuam sententiam docent.

Sed immeritò quidem: nam, vt bene docet Antonius Saluatore tract. de continuat cambiorum, p. 2. n. 8. [Chi cambia con la ricorsa, non vien presunto, ò castigato, in foro fori, come vsurario, ma che se li conuiene con alcun litigare sopra questo nelle Ruote di Genoua, & d'altri Principi, & etiam in nella Rota di Roma, Rota delle Rote, e Rota che da lume all'altrè, si giudica à fauore di chi cambiando chiede l'interesse della ricorsa; come vltimamente haue ottenuto il Signor Hettore Fiesco in Roma in vna sua causa, che gli agitò contro il Signor Contestabile Colonna.] Ita Saluatorius. Vide etiam Doctores citatos, vbi supra.

Vtrum campfor, qui bona fide dedit pecuniam Petro ad cambium, soluendam Messana, existimans ipsum habere pecuniam in tali loco, & postea comperiat non habere, possit tantum exigere, quantum lucri percipisset, si Petrus Messana soluisset?

RESOLVT. XIV.

Negatiuè responder Salas de cambiis, dub. 15. num. 2. qui citat Ledesinam, & Vegam; vbi asserit, tale cambium esse sicum, & sic campforem nihil vltra sortem recipere posse: & si receperit, teneri ad restitutionem ipsius, nisi bona fide consumplerit: quia tunc solum tenetur restituere id, in quo factus fuit ditior: posse tamen exigere à campfario damnum emergens, & lucrum cessans ex ea fraude. Et rationem adducit: quia qui ficit, & sine animo se obligandi, aliquid promittit, non tenetur implere in foro interno, sed tantum tenetur de damno emergente, & lucro cessante.

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam probabiliorē existimo, quam sequitur Molina de iustit. tom. 2. tr. 2. disp. 404. n. 7. & post illum Lessius lib. 2. c. 23. dub. 7. n. 69. Quia, cum campfor bona fide contractum ex parte sua implerit, tenetur alter quoque ex parte sua implere, quantum potest, vel soluere, quantum interest campforis eum impleri, alioquin contractus semper paterent fraudibus, & contrahentes possent cum magno suo incommodo eludi.

Vtrum

Utrum campfor possit cum campfario à prin ipio pacisci certum, & determinatum interesse, etiam in casu non solutionis?

RESOLVT. XV.

Negatiuè videtur respondendum cum Filiucio tom. 2. tract. 35. p. 2. c. 7. n. 424. Homobono de exam. Eccles. p. 2. tract. 9. c. 15. quest. 4 & alij ex Bulla Pij V. prohibentis taxationem à principio, seu certum, aut determinatum interesse in cambiis.

Sed, cum hæc prohibitio fundetur in præsumptione fraudis usurariæ, in foro conscientiæ, valebit dictum pactum de certo interesse, si moraliter constet istud iustum esse etiam in locis, vbi dicta Bulla Pij V. recepta est. Et ita docet Lessius lib. 2. cap. 23. dub. 14. num. 90. Reginaldus tom. 2. lib. 25. c. 34. n. 467. & alij.

An verò in tali casu campfor peccet mortaliter; affirmatiuè respondent Salas tract. de cambiis, dub. 13. num. 2. & Rebellius part. 2. lib. 11. q. 13. n. 5. vbi sic asserit: Quando modus aliquis contrahendi prohibetur ad tollendas occasiones peccandi, etsi nulla iniustitia de facto in aliquo particulari euentu occurrat, non proinde ratio legis vniuersim cessat: quoties verò ratio legis vniuersim non cessat, nec etiam ipsa lex. Quare in proposito euentu, prædicta Pij V. prohibitio obligabit, cum certum sit, non tolli peccandi occasiones, si relinquatur libertas determinandi certum pretium ab initio, ratione interesse veri similiter futuri, licet interdum æqua determinatio fiat.] Ita Rebellius.

Sed ego puto, in tali casu campforem non peccare, neque dictum modum Pij V. obligare in foro conscientiæ. Et aduersus Rebellium assero cum Granado in p. 2. contr. 7 tract. 3. par. 2. disp. 15. sect. 2. & aliis, quos citavi in tract. de legibus, quòd quando cessat ratio legis, etiam in particulari cessat eius obligatio: sed totum accidit in casu nostro: ergo, &c. Et ita etiam docet in terminis cambiolorum Emmanuel Sa verb. cambium, n. 6. vbi ita ait: [Etiam in eodem regno licet cambium per literas, etsi id lex aliqua prohibeat, (præsumit enim fraudem;) quæ si absit, non intendit prohibere. Idemque dicendum de cambiis omnibus alioqui licitis, aut cambiolorum licitis conditionibus, si lege aliqua prohibeantur: cessante enim fraude, quam lex præsumit, fieri possunt, nisi ex ipsa lege, vel consuetudine constet oppositum.] Sic ille. Notandum est tamen, quòd omnes Doctores citati concedunt, Pium V. non prohibere pactum de lucro incerto, si in loco constituto campfarius non soluat tempore determinato: sed Pontifex in illa Bulla loquitur tantum de pacto lucri certi.

An contractus massarij ad mercatorem, qui vulgò dicitur, alla meta, sit licitus: qui contractus passim celebratur in hoc Sicilia Regno?

RESOLVT. XVI.

Respondeo affirmatiuè; etiam si non sit agricola, neque dominus prædiorum habens frumenta iure terragiorum, neque in solidum se obliget cum aliquo, qui talis sit: quidquid in contrarium videatur docere Muta decis. 52. num. 11. Et ratio est: quia licet ita contrahens non habeat frumenta aliquo ex tribus modis, vt diximus; habet tamen modum, & potentiam, & possibilitatem habendi supradicta frumenta: nam potest illa emere tempore consueto, & præfixo in contractu, vt tradat emptori, & iste contractus, si contrahentes habeant animum emendi, & vendendi frumenta, est licitus; quia reducitur ad contractum emptionis, & venditionis: neque aliquod continet periculum; quia verum iuratur, nempe, tradendi frumentum tempore præfixo.

Nec valet dicere: quòd in isto contractu vnus ex contrahentibus vendit frumentum, quod non habet, neque

in potentia, quia non est agricola, neque est dominus prædiorum: ergo talis contractus non est contractus emptionis, & venditionis, sed mutui palliati. Nam responderetur, quòd iste habet frumentum in potentia morali: quia habet possibilitatem emendi, vel alio modo habendi frumenta, tempore, quo debet emptori illa consignare: & idèd quando contrahit, dicitur, habere frumentum. Sicut enim agricola dicitur habere frumentum in potentia; quia illud habebit ex suo agro: ita iste habet frumenta; quia illa, sua pecunia est empturus; & hoc sufficit ad venditionem.

Adde quòd etiam licet quis potest vendere frumentum alienum, quod non habet, nec habere potest: nam, vt communiter Doctores asserunt, potest quis vendere rem alienam quam minimè habet, & venditor in tali casu tenetur emptori ad euictionem, & ad pretium rei venditæ, & ad damnum subsequutum ex tali emptione, neque ad aliud obligatur.

Ex his sequitur, quòd qui non habet frumenta, neque habet facultatem illa emendi, mentitur, & est periurus, si hunc contractum celebret: quia iurat falsum. Et ita peccant contrahentes tali pacto cum filiis familiæ, quos sciunt, non posse tempore præfixo talia frumenta habere, & consignare, vel cum aliis personis, quæ, vt diximus, non solum actu frumenta non habent; sed neque in potentia: quia possibilitatem non habent habendi illa.

Notandum est vero, quòd si non habens frumenta, neque possibilitatem habendi, nihilque de hoc cogitans, ad subueniendum suæ necessitati, & bona fide ita contrahit, quia alij in foro ita solent communiter contrahere; puro, supradictum non peccare, neque ad restitutionem teneri: quia talis contractus, licet materialiter sit illicitus, ex obiecto tamen, & formaliter est licitus. At ita etiam sentiunt aliqui Theologi ex Societate IESV à me de hac re consulti. Sed, quia in tali contractu apponitur pactum, vt si venditor frumenta non tradat, possit emptor illa emere, vt vulgò dicitur, *alle maggiori valute*; idèd quaeritur,

An, si in supradicto contractu venditor non tradat frumenta tempore præfixo, possit emptor petere, & accipere summum in illo anno frumentorum valorem, qui dicitur, le maggiori valute?

RESOLVT. XVII.

Respondeo negatiuè: quia non est certus, an vendidisset illa frumenta tempore, quo illo summo pretio valebant: idèd ex pretiis præteritis debet relinquere pretium rigorosum, & infimum, & accipere medium. Igitur, si ab Augusto vsque ad mensem Ianuarium, pretium frumenti fuit aliquando tarenorum 40. aliquando 45. & aliquando 50. non sumatur in tali casu pretium infimum, quod fuit tarenorum 40. nec rigorosum, quod fuit tarenorum 50. sed medium, nempe, tarenorum 45.

Sed, si in illo tempore, quo frumentum valuit tarenos 50. emptor illud vendere determinasset; posset vtrique summum valorem accipere: non autem, si in illo tempore nihil de tali venditione cogitauit, vel determinauit. Et ita in simili casu docet Villalobos in sum. p. 2. tract. 21. dub. 7. n. 10. Salas tract. de emp. & vend. dub. 30. n. 5. Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 4. n. 20. Azorius p. 3. lib. 8. cap. 9. q. 1. in fin. Molina tom. 2. tract. 2. di. p. 355. n. 6. Salonijs in 2. tom. 2. q. 88. art. 2. contr. 21. n. 6. Pitigianus in 4. sent. tom. 2. dist. 15. concl. 6. in fin. fol. 205, & Bonacina de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 16. & Conradus in resp. p. 1. q. 134.

Sed, licet hoc sit verum, & consulendum; pro contraria tamen parte potest adduci doctrina Vasquez Opusc. de restit. c. 5. §. 1. dub. 12. num. 77. & communiter aliorum Doctorum apud Lessium lib. 2. c. 13. dub. 16. n. 109. nempe, quòd si incertum, sit, quo pretio, aut in quo statu dominus rem furatam erat venditurus; tunc in tali casu tenetur restituere secundum optimum statum, & summam

æstimationem, quam interea habuit. Et ratio est: quia in eo statu vendi poterat; & in dubio melior est conditio innocentis, & in eius fauorem est inclinandum. Sed eadem est ratio in casu nostro: quia venditor iniuste detinet frumentum, & illud non tribuit emptori; & emptor tale frumentum poterat vendere eo tempore, quo carius valebat: ergo restituendum erit secundum summam æstimationem; quia, ut diximus, in eo statu vendi poterat. Dices hoc verum esse in fure; non autem in debitore moroso, ut est in casu nostro. Respondeo, in utroque casu militare eandem rationem: nam, ut bene docet Tannerus in 2. 2. D. Thom. disp. 4. q. 6. dub. 2. num. 49. mora æquiualeat iniustæ acceptioni, etiam directe voluntaria: & ideo ex hac doctrina multi Viri docti, de hac re à me consulti, non obligant ad restitutionem ita facientes, sed an probabiliter, remitto me iudicio aliorum.

An talis contractus possit sapius renouari?

RESOLVT. XVIII.

Respondeo affirmatiuè, citra fraudem, & affectum auaritia: quia subsequentes contractus cum requisitis suprapositis sunt etiam contractus emptionis, & venditionis. Itaque tempore mensis Augusti si venditor non posset, neque frumentum, neque pretium soluere, potest celebrare denuò hunc contractum; & quoties non est soluendo, toties illud renouare: dum tamen habeat spem in præfixo tempore habendi aliquo pacto frumenta, vel pretium.

An supradictus contractus dum renouatur, licitè postea in illo adiciatur interesse sorti principali?

RESOLVT. XIX.

Notat P. Andreas Molfesius in sua summ. p. 62. tr. 12. c. 7. n. 113. & P. Megala 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 1. n. 29. partem tenent negatiuam. Hanc sententiam sequuti sunt, Malderus in 2. 2. tr. 5. c. 3. dub. 12. & Iacobus de Grassis part. 1. lib. 2. c. 105. n. 8. Hondedeus conf. 5. n. 28. Francus decis. 254. n. 14. Rodericus de annuis reddit. lib. 5. q. 7. n. 27. & Decisiones nouissimæ Rotæ Romanæ vol. 1. decis. 315. num. 8. Probatur ratio: nam hoc esset quadam superfructatio, & anatocismus, iure prohibitus, ut usuratum, ut patet ex leg. ult. C. de usuris. Secundò, si admitteretur interesse alterius interesse, res in infinitum progredieretur contra text. leg. unica. vers. in aliis autem casibus. C. de sent. que pro eo, quod interest, proferetur.

Sed affirmatiuam sententiam probabiliorem esse censeo, quam tenentur Alphonsus Villagut. in tract. de usuris, q. 18. n. 34. Rota Genuensis in decis. 134. in fin. Rota Mantuana, ut testatur Burfatus lib. 1. conf. 68. num. 42. Beretta conf. 25. n. 5. Cagnolus in leg. unica. C. de sent. pro eo. n. 46. & nouissimè Scaccia in tract. de commerciis, §. 7. gl. 2. à n. 19. vsque ad 59. cum Polydorio Ripa obseru. 324. n. 8.

Et ratio est aperta: nam, sicuti primum interesse debetur; sic etiam debetur & secundum, & aliud deinceps, cum nulla probabilis differentia afferatur inter vnum, & aliud interesse: decurso enim primo interesse: illud effectum est capitale, quo non restituto causatur nouum interesse, cum creditor careat lucro, quod habuisset, si illud solutum sibi fuisset. Et hoc dicere voluit Signorolus in conf. 65. dum respondit, lucrum lucri deberi: quia postea quam lucratum est, illud lucrum fecit sortem, & capitale.

Notandum est verò, interesse pœnarum nullo modo peri posse: ut, v. g. aliquis nomine pœnæ tenetur aliquid soluere, si pœnam in tempore non soluit; non tenetur soluere interesse dictæ pœnæ, ut optimè notat noster P. Molfesius in summ. tom. 2. tract. 12. c. 23. n. 37.

His suppositis, respondeo: In hoc contractu, ut vulgò dicitur, *alla meta*, sine vilo scrupulo concedere possunt Confessarij; ut interesse ratione lucri cessantis adiciatur

sorti principali. Vide Lessium lib. 2. cap. 23. dub. 9. num. 85. Sed ad alias, non minùs in praxi occurrentes difficultates deueniamus.

Virum sit licitum vendere res credita pecunia, pretio rigoroso; & postea illas statim emere numerata pecunia, pretio infimo, vel medio?

RESOLVT. XX.

Respondeo affirmatiuè cum Homobono de Bonis in Exam. Eccl. p. 2. tr. 9. c. 3. p. 5. Laym. in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tr. 4. c. 16. n. 16. Lessio lib. 2. c. 21. dub. 16. n. 130. Reginaldo lib. 25. n. 296. Toletus lib. 5. c. 31. n. 30. Sala tract. de empt. & vend. dub. 37. n. 2. Nauarra de restit. lib. 3. c. 2. n. 17. Rebellio lib. 9. q. 7. n. 7. & aliis. Quia in tali venditione, & emptione res venditur, & emitur iusto pretio. Ergo, &c.

Limitanda est tamen supradicta sententia, ut non procedat, si venditor iniret pactum cum emptore, ut rem emptam iterum sibi vendat infimo, vel medio pretio. Vide Molfesium in summ. tom. 2. tract. 12. cap. 5. n. 11. Molinam de iust. tom. 1. disp. 316. n. 2. & Doctores citatos. Sed de hac quaestione iterum redibit sermo.

An licitè possit quis plaris vendere res illas, que communiter credito plaris venduntur?

RESOLVT. XXI.

Respondeo affirmatiuè; tum ratione lucri cessantis, seu damni emergentis; tum ratione multitudinis emptorum; tum, quia in tali venditione illud est iustum pretium ex communi eumentium, & vendentium consuetudine, & vsu. Et ita docet Emmanuël Sa. verb. venditio, n. 7. vbi sic asserit: [Merces, quæ solent frequentius vendi pecunia credita, quam numerata, vendi possunt plaris expectata pecunia, quam vendantur numerata, etiam ultra rigorosum. Quia in eo venditionis genere ex communiori eumentium, & vendentium vsu, & æstimatione illud est iustum pretium.] Ita ille. Secus autem, si nulla dictarum rationum interueniat, ut notat Bonacina de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 17. & Filiucius tom. 2. tract. 35. cap. 5. n. 113. Vide etiam nostrum Megalam in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 2. n. 174. & seq. cum Molfesio in summ. tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 130. Vnde excusatur venditio pannorum, & saccharorum tali pacto fieri solita in hoc Regno. Sed de hoc alibi.

An licet minoris emere, anticipata solutione, cum aliqua res eo modo emi solent, ut lanae, &c.

RESOLVT. XXII.

Negatiuè respondet Valentia tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 2. §. 8. & alij penes Salam tract. de empt. dub. 43. qui pro affirmatiua sententia citat vndecim Doctores, & talem emptionem merito, non absolute, sed ratione aliquarum circumstantiarum ex pluribus defendit, dicendo, primò, posse fieri infimo pretio. Secundò, etiam minori pretio, quam sit infimum iustum propter periculù non recipiendi merces, aut non sinceram, aut non statuto tempore, aut non sine lite, & expensis. Tertio, ob lucrum cessans, & damnum emergens ex anticipata solutione. Quarto, quia sic emendo multiplicantur venditores, & sic minuitur pretiù. Quintò, quia communis indigentia, & necessitas venditorum, maxime si vltro, & rogando offerant merces, diminuit pretium. Et tandem, puta, si dictæ merces emerentur numerata pecunia, tempore traditionis, vilius venderentur propter earum multitudinem, & venditorum necessitates, quæ in causa essent, ut emptores rogarentur, maxime ad euitandos sumptus in eis conseruandis. Et ita etiam ex neotericis docet Bonacina de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. num. 20.

num. 20. & Filliucius tom. 2. tract. 35. cap. 5. n. 102. quidquid in contrarium asserant Reginaldus, & alij.

In quibus casibus res aliquando potest vendi carius, quam alioquin venderetur?

RESOLVT. XXIII.

Respondeo cum Bonacina disp. 3. q. 2. punct. 4. num. 22. Primò, ob multitudinem emptorum. Secundò, ob affectum ad rem. Tertiò, ob luctum cessans. Quartò, propter periculum amittendi pretium rei, vel recuperandi cum expensis. Quintò, propter modum vendendi. Ex quibus deducitur, multas esse causas, propter quas licet aliquando rem minoris emere, quam alioquin emeretur. Primò, ob multitudinem mercium, & raritatem emptorum. Secundò, ob inopiam pecuniæ. Tertiò, ob modum vendendi: modò res non habeat pretium à lege constitutum. Quæ quidem sunt maximè à Confessariis notanda: nam ex his pendet resolutio multorum casuum quotidie in praxi occurrentium. Vt quando rem quis minoris emit ab illo, qui necessitate compellitur ad vendendum: nam in hoc casu puto licitam talem emptionem ex modo vendendi: quia necessitas facit, vt venditor offerat merces vlroneas, quæ vilescunt, vt aliàs dixi, non solum pro tertia parte, sed etiam pro medietate, Deinde, in tali casu censentur adesse pauci emptores: sed paucitas emptorum minuit pretium: ergo, &c. Et ita docet Vasquez Opusc. de restitut. c. 5. §. 1. dub. 10. n. 61. Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 57. dub. 6. n. 5. Emmanuel Sà verb. emptio. n. 4. in fine, & alij.

An mercator, siue quiuis alius, qui non exercuit monopolium, possit iuste suas merces vendere pretio illo, quod monopolium auxit?

RESOLVT. XXIV.

Negatiuè respondet Ioan de la Cruz in director. consc. p. 1. precept. 7. q. 3. dub. 8. concl. 3. Rebellius p. 2. lib. 9. q. 7. n. 5. Salas de empr. dub. 38. n. 6. cum Lopez de contract. lib. 1. cap. 742. Quia idem pretium eiusdem rei non potest simul esse secundum se iustum, & iniustum: vel igitur omnes in proposito euentu iuste eodem pretio vendunt, vel nulli. Cum ergo fraudis auctores iniuste vendere certum sit, reliquos quoque venditores, siue conscios fraudis, siue inscios, postquam rescuerint fraudem, similiter de iustitia teneri ad restitutionem non dubium est. Confirmatur: quia pretium factum per fraudem venditium, aliàmve iniustitiam, quæ cursum iusti pretij impedit, non est censendum iustum: ergo, &c.

Hæ rationes Rebellij faciunt hanc opinionem probabilem, & ego illam sequor. Sed contrariam etiam probabilem existimo cum Bonac. de contract. disp. 3. q. 2. punct. 5. n. 11. Turriano in 2. 2. disp. 57. dub. 8. n. 7. quam docet Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 25. c. 21. n. 330. & aliis. Quia mercator in tali casu vendit eo pretio, quod est commune: sed pretium commune iustum est, etiam si sit auctum per fraudes aliorum: ergo, &c.

Notandum est etiam, esse monopolium contra iustitiam, quando mercatores conspirant, vt nullus eorum vendat, nisi pretio supremo, vel medio, vt docet Turrianus, vbi supra, n. 2. & 4. licet contrariam sententiam etiam probabilem putem, quam docet Villalobos

in sum. tom. 2. tract. 21. dub. 17. num. 4. Molina

tom. 2. disp. 345. Navarra, & alij, quos

citatur, & sequitur Molfesius in

summa, tom. 2. tract. 12.

cap. 5. num. 130.

An, si aliquis sciat breui valorem monete diminuentum esse, possit illam alicui mutuare cum pacto, vt eam sibi restituat iuxta valorem, quem dicta pecunia habet; non autem eo, quem habebit tempore, quo restituendum erit mutuum?

RESOLVT. XXV.

Negatiuam sententiam amplexus est Azorius part. 3. lib. 5. cap. 7. quest. 9. & Rebellius part. 3. lib. 9. quest. 6. num. 7. cum aliis.

Sed ego contrariam sententiam probabiliorē esse existimo, quam docet, & tacet Reginaldus tom. 2. lib. 5. cap. 23. n. 345. & post illum Bonacina de contract. disp. 3. q. 2. punct. 5. n. 17. & alij per ipsam. Et ratio est, primò: quia ita mutuans vitur iure suo. Secundò, nihil accipit supra sortem, cum accipiat tantum, quantum tradidit in mutuo: quod est considerandum secundum rei valorem, & non secundum rei quantitatem. Et tandem, sicut licitum est rem meam alteri tradere, quam præuideo perituram, nisi vendam; ita etiam licitum videtur mutuare pecuniam, cuius valorem noui Principis autoritate diminuendum. Et hæc doctrina procedit, etiam si mutuatarius plus pecuniæ mutuet cognita lege promulganda, quam alioquin distaxisset. Hæc omnia Bonacina.

An sartores possint à mercatoribus accipere partem pretij?

RESOLVT. XXVI.

Pro explicatione supponendum est cum Filliucio, persape solere eos, qui nouas vestes sibi comparare volunt, committere sartoribus, vt pannum, vel sericum emant à mercatoribus: hi autem, quia ad suam officinam potius accesserint, quam ad aliam, remittunt de vnaquaque vlna, v.g. partem pretij, quod è quolibet alio requirent: vt si viginti Iulii alteri venderent vlnam panni, remittunt sartoribus medium Iulium pro qualibet vlna: vel, postquam solutum est precium mercis ad rationem viginti Iuliorum pro vlna, largiuntur ipsi mercatores sartoribus tres, vel quatuor Iulios. Quæritur ergo, an sartores licite possint sibi retinere partem illam pretij?

Negatiuè respondet Salas tract. de empr. dub. 45. n. 6. vbi sic ait: Sartores, qui pro aliis emunt, & dicunt illis mercatores; se in ipsorum gratiam minoris rem vendere, quam essent vendituri; nihil possunt sibi retinere: quia mercatores falsò hæc dicere solent, vt alliciant sartores, vt à se ipsis emant, & non ab aliis. Ita Salas, qui citat Molinam de iust. tom. 2. disp. 363. n. 3.

Sed Filliucius tom. 2. tract. 35. c. 6. n. 149 ita docet: [Si dicti sartores fideliter agant negotia eorum, pro quibus mercem illam emunt, non apparet vlla iniustitia in accipiendo eiusmodi pretio: reuera enim magni refert mercatoribus, vt sartores potius ad suam officinam veniant, quam ad alias: & ex altera parte non pluri venditur merces, quam valet, & alteri cuiunque traderetur. Ita ille, quod etiam docet Homobonus in exam. Eccl. p. 2. tract. 9. cap. 4. q. 6. & Salas reuera non dissentit à Filliucio.

An, qui vulgò vocantur regatones, sint obligandi ad restitutionem?

RESOLVT. XXVII.

Suppono, supradictos, qui à nobis vocantur, Rigatones, impedire alios, ne merces emant ab iis, qui eas poriant: sed eas ipsi anticipatè emunt; ita vt alij postea compellantur carius emere de manibus ipsorum. Hoc supposito, quæritur, an obligandi sint ad restitutionem. Affirmatiuè respondendum est cum Rebellio de obligat. iustit. p. 2. li. 9. quest. 18. sect. 3. n. 38.

Sed

Sed ipse contrariam sententiam probabilem etiam esse existimat, & post illum Bonac. *de contr. disp. 3. q. 2. punct. 5. n. 5.* ubi sic ait: [Non desunt ex recentioribus, à quibus huiusmodi reuenditores excusantur à mortali, & ab obligatione restituendi, etiam si caritatem inducant: quorum sententiam non improbabilem existimat Rebellius: & pater ex ratione mox allata. Ita Bonac. Et ante illum in casu simili Molina *de iustit. tom. 2. disp. 345. n. 5. concl. 3.* Filiucius *tom. 3. tract. 35. cap. 8. n. 214.* & Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 20. n. 150.* Et ratio est: quia tales non peccarunt contra iustitiam, quando emerunt: nam suppono, emisse pretio iusto currenti. Nec etiam supprimendo merces: quia non tenentur ex iustitia tunc vendere; possunt enim illas in alia tempora seruare, vel deferre in alia loca. Nec ciues habent ius iustitiæ ad eas emendas, nisi ipsi liberè voluerint. Quod autem possint cogi Magistratu, tantum infert esse aliquod crimen contra bonum publicum; non autem contra iustitiam particularem. Peccabunt ergo ad summum contra charitatem, & bonum publicum: sed non tenebuntur ad restitutionem.

Ex his inferitur primò, cum Filiucio, & Lessio, *loco citato*, posse sine onere restitutionis mercatorem, siue alium impedire, ne aliunde ab aliis merces in ciuitatem portentur, dummodò id non efficiat fraude, minis, &c. sed ex sua industria, & bonis artibus. Secundò, posse quemlibet suppressere merces suas, vsque ad tempus opportunum, quo eas maiori pretio vendat, secluso monopolio: nam ita faciens vitur iure suo; habet enim ius consulendi sibi, & merces suas vendendi iusto pretio. Et ita docet Reginald. *tom. 2. lib. 25. cap. 22. n. 330.* Tertio, excusantur transferentes triticum extra territorium, etiam si ob id pretium notabiliter augeatur: quia sic facientes violant iustitiam legalem, non autem commutatiuam: ergo non obligantur ad restitutionem: sed peccabunt ad summum contra charitatem, & prohibitionem Principis. Ita Bonacina, *ubi supra, num. 9.*

An licitum sit tradere pecuniam alteri, sibi aliam ven- tradenti, v. g. domum hoc pacto, vt ipse utatur rezalter verò pecunia: qui contractus vngò dicitur, à gode- dere?

RESOLVT. XXVIII.

Respondeo affirmatiuè, dummodò in tali contractu adsint duæ conditiones, Prima, vt lucrum cesset illi, qui pecuniam tradit: sicut enim in mutuo licitè aliquid recipi potest titulo lucri cessantis; ita & in isto contractu. Secunda, vt in dicto contractu apponatur pactum retrouendendi in fauorem vtriusque contrahentis, ita vt tradens pecuniam obliget se ad rem acceptam restituendam, si qui pecuniam accipit, restituerit pecuniam: & è contrà. Si igitur non adsit titulus lucri cessantis, & pactum retrouendendi, prædictus contractus erit vsurarius, & mutuum palliatum: nam tradens pecuniam recipit lucrum, quatenus vitur re accepta non computato pretio vsus in fortem. Et ita docet Bonacina *de contract. disp. 3. quest. 2. punct. 7. §. 1. n. 7.* qui citat Couar. & Medinam. Vide etiam Homobonum *de exam. Eccles. p. 2. tract. 9. c. 13. q. 24.* Sed de hac quaestione iterum redibit sermo.

An pœna conuentionalis soluenda sit ante sententiam Iudicis?

RESOLVT. XXIX.

Affirmatiuè respondet Regius *in suis resolut. cas. 43. num. 14* & citat Couar. Medinam, Salonium, Rebellium, & Azorium, quibus ego addo Reginaldum *tom. 2. lib. 25. cap. 22. n. 228.* Malderum *in 2. 2. tract. 4. c. 3. dub. 18.* Turrianum *in 2. 2. tom. 2. disp. 61. dub. 3. num. 9.* Filiucium *tom. 2. tract. 34. c. 5. num. 105.* Salam *tract. de vsuris, dub. 21. n. 3.* Emmanuel Sà *verb. pœna, n. 2.* Molinam *tom. 2. disp. 317.*

num. 2. Guttierrez *de matr. c. 18. n. 19.* Molfesum *in summ. tom. 2. tract. 12. cap. 23. n. 43.* Megalam *in 2. 2. lib. 2. cap. 15. q. 2. n. 19.* Vide etiam Nauarrum *de restit. lib. 3. c. 2. n. 335.* Et ratio est: quia hæc est differentia inter pœnam legalem, & conuentionalem: nam illa non debetur ante Iudicis sententiam; hæc autem maximè.

Hæc sententia est probabilis: sed contraria non caret sua probabilitate, vt etiam Authores citati fatentur. Et ita absolutè docet Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 37. n. 4.* Vasquez *in p. 2. tom. 2. disp. 173. c. 1.* Nauarrus *cap. 23. n. 67.* Beia *p. 1. cas. 41.* Vide etiam Homobonum *de exam. Eccles. p. 2. tract. 9. c. 15. q. 47.* Lessium *lib. 2. cap. 20. dub. 15. n. 136.* & Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 4. c. 16. n. 11.* qui asserunt, hanc sententiam esse probabilem. Et ratio est: quia hæc videtur intentio contrahentium, nisi aliud exprimat.

Notandum est etiam, quod dicta pœna non debetur in conscientia, si debitor non sit in mora culpabili, vel si non sit moderata. Item, si debitor soluit partem debiti, præfixo termino non tenetur ad persoluendam integram pœnam; sed tantum ad partem pro ratione partis non solutæ. Et tandem interuallum vnus hebdomadæ, imò & viginti dierum, secundum Mercatum, & Regium *ubi supra, n. 17.* non dicitur mora notabilis, vt quis teneatur ad pœnam conuentionalem. Et hæc omnia obseruant Doctores citati, quæ multum ad praxim conducibilia sunt.

Sed, an supradicta pœna conuentionalis inter contrahentes sit licita, vide Narbonam *in 3. p. Recop. lib. 5. tit. 18. leg. 13. gloss. 2. n. 56.* ubi contrarias sententias concordat: lege illum, & non pigebit. Vide etiam Grammaticum *decif. 58. n. 6.* Guttierrez *de iuram. confir. p. 1. c. 36. d. 10.* Gamma *decif. 218. n. 8.* Barbosam *in leg. 2. p. 1. n. 42. ff. sol. matr.* Pereira *de empt. & vend. c. 29. n. 22.* & alios penes ipsos.

An possit quis dare Titio mercatori magnam summam pecuniarum, cum pacto, vt pro tali pecunia accipiat ab ipso Titio in fine anni, v. g. quinquæ pro centenari- rio?

RESOLVT. XXX.

Respondeo affirmatiuè, dummodo intendat celebrare tres contractus; vnum societatis; alterum assecurationis capitalis; & tertium venditionis lucri incerti pro certo, vel assecurationis lucri certi pro maiori incerto. Et pro maiori intelligentia sciat Confessarius, quod talis casus ita procedit: nam, primò, præbetur pecunia ad negotiandum titulo societatis, ex qua negotiatione percipere quis posset decem, v. g. vel duodecim pro centenariò. Deinde, cum eodem mercatore celebratur contractus assecurationis capitalis, pro cuius assecuratione à mercatore suscepta, ille, qui dedit pecuniam illam, detrahit quinque, v. g. ex his, quæ probabiliter lucraturus erat in contractu, & negotiatione societatis. Et tandem pro assecuratione restantis lucri, detrahit etiam aliquid. Quibus ita detractis remanent, v. g. illa quinque, quæ licitè, & sine vlla iniustitia sumi possunt; nam in tali casu seruat æqualitas: onera enim mercatori imposita compensantur iusto pretio. Et si supradicti contractus sunt liciti, si seorsim celebrantur, & cum diuersis personis; liciti etiam erunt, si simul, & cum eadem persona, eodem tempore celebrentur, vt patet in contractu venditionis cum pacto retrouendendi, addito contractu locationis, quo res vendita locatur eidem venditori.

Et ita iisdem verbis docet Bonacina *de contract. disp. 3. q. 3. punct. 11. n. 2.* qui citat multos alios, quibus ego addo Gratianum *in discept. tom. 2. c. 360. n. 10. & 11.* Sarmiento *selecl. lib. 7. c. 1. num. 7. & seq.* Morla *in empir. iuris, part. 1. tit. 8. q. 25. n. 30.* Natta *part. 2. conf. 403. num. 3.* Rubeum *in repet. c. per vestras, notab. 6. §. 11. n. 8.* Palatium *de contract. lib. 4. c. 12.* Narbonam *lib. 3. part. Recopil. lib. 5. tit. 18. leg. 15. gloss. 2. n. 8.* Homobonum *de exam. Eccles. p. 2. tract. 9. cap. 14. quest. 14*

quæst. 44. Malderum in 2. 2. tract. 5. c. 2. dub. 9. Megalam in 2. 2. lib. 2. cap. 17. q. 2. n. 25. & alios penes ipsos. Qui quid in contrarium asserat Azorius p. 3. lib. 9. c. 3. q. 8. Sotus de iust. lib. 6. q. 6. art. 2. Felicius tract. de societ. c. 19. num. 16. & seq. Parladorius rer. quot. lib. 2. c. 1. n. 9. & seq. cum aliis.

Et hæc omnia procedunt, etiam si dicti contractus celebrantur tacite, & intentione implicita. Vnde ex his apparet, me olim rectè respondisse, sine vilo scrupulo potuisse quendam relinquere in testamento pecuniarum summam tradendam mercatoribus, cum pacto recipiendi quinque pro centenatio pro elemosyna, cuidam conseruatorio puellarum danda; modò talem pecuniam reliquerit cum intentione, saltem implicita, celebrandi supradictos tres contractus. Et ex his etiam passim non obligamus viduas, & pupillos, qui suas pecunias tradunt mercatoribus cum pacto accipiendi quinque, v.g. pro centenatio: quidquid, vt diximus, contra nostram sententiam dicat Azorius, Rebellius, & alij.

Vtùm quis possit sumere mutuum ab usurario sub usuris, non solum ad subleuandam necessitatem sed etiam propter conuiuia, torneamenta, & similia, iuxta exigentiam proprii status?

RESOLVT. XXXI.

Negatiuè respondet Syluester verb. *usura*, 7. q. 1. Rebellius de obligat. iust. part. 2. lib. 8. quæst. 16. sect. 6. num. 27. & alij.

Sed, vt ipsemet Rebellius fatetur, contraria sententia est probabilis; quam tamen ego puto probabilior: eamque docet Faustus in *speculo Confessor. disp.* 16. q. 127. n. 4. Sanchez in *sum. tom. ... lib. 3. c. 8. n. 15.* qui citat Sotum, Aragon, Salonium, Ledesnam, & alios. Et ratio est: quia hæc omnia ad decentiam status pertinent, & ita pecuniam accipiens à mutuuario non videtur cooperari eius malitiæ: sed tantum peccatum permittit. Quod ad eò verum existimo, vt cum ipso Sanchez *ibid.* n. 23. Sala tract. de *usuris*, dub. 48. n. 7. & aliis, putem, non peccate mortaliter, sed venialiter, si dictam pecuniam quis peteret ad vana, & inutilia, vt ad superfluas epulas, ad ludos otiosos, &c. quia eadem est prorsus ratio de hoc, ac de petente Sacramentum à ministro malè parato; quanuis sciat, fore vt in peccato mortali ministraret; sed, qui peteret absque necessitate, & utilitate aliqua à tali Sacerdote Sacramentum, venialiter solum peccaret; ergo, &c. Ceteras rationes vide apud Sanchez: quidquid in contrarium asserat Rebellius loco cit. Arragonius in 2. 2. quæst. 89. art. 6. dub. 2. Valentia tom. 3. disp. 5. q. 21. punct. 4. & alij penes Salam *ubi supra*, n. 6. & Sanchez. Sed nostra sententia est probabilis, & tuta in praxi: & illam etiam docet, præter DD. citatos, Ioan. de la Cruz in *director. conscient. part. 1. præcept. 7. q. 5. dub. 14. concl. 2.*

An Thesaurarius alicuius Principis, vel Procurator, seu famulus alicuius domini, inscio ipso possit cum domini pecuniis, que ad expendendas, vel conseruandas habet, negociari, & lucrum in suam utilitatem vertere?

RESOLVT. XXXII.

Respondeo affirmatiuè cum Beia p. 1. cas. 42. quia huiusmodi lucrum est fructus industriae concurrente pecunia, tanquam instrumento, quod ex se in fructum est. Et ita vendens triticum alienum eo tempore, quo carius valet, satisfacit emendo, & restituendo tantundem æqualis bonitatis, eo tempore, quo minus valet, si dominus illud seruaturus erat ad illud vsque tempus, quo minus valet. Et ratio est: quia seruat dominum indemnem, tantundem æqualis bonitatis restituendo, etiam si retineat sibi lucrum, quo triticum alienum carius vendidit.

Vide Molinam de iust. tom. 2. tr. 2. disp. 402. n. 2. Reginaldum tom. 2. lib. 25. cap. 33. n. 450. Rebellium p. 2. lib. 11. q. 10. n. 2. Salam tract. de cambiis, dub. 7. Lessium lib. 2. c. 23. dub. 2. n. 18. & Azorium p. 3. lib. 10. c. 4. q. 11. qui asserunt, quòd si quis tradat famulo, vel negotiorum gestori mille aureos in auro, vt soluat suo creditori, non curans, qua specie id fiat, & ille eam commutet in monetam argenteam cum lucro, eamque soluat creditori, retento lucro non teneri restituere illud lucrum, neque creditori; neque domino; sed posse illud sibi retinere.

An licitum sit mercatoribus dicere petenti mutuo centum: Nolumus tibi, tantam pecuniam mutuo dare: sed mutuabimus 50. & si volueris, totidem dabimus in mercibus, vel etiam totum, quod mutuo petis, pro summo pretio ad creditum?

RESOLVT. XXXIII.

Affirmatiuè respondet Salas tract. de *usuris*, dub. 17. n. 1. qui citat multos alios. Et ita nouissimè docuit P. Ioan. de la Cruz in *direct. consc. p. 1. præcept. 7. q. 5. dub. 2. concl. 1.* vbi sic asserit: [Usura est mutuare obligando mutuatarium, vt dimidium mutuum accipiat in mercibus. Secus, si sit sine obligatione, dicendo, se nolle mutuare tantam pecuniam; sed, quòd accipiat mutuatarium, si velit aliquid in mercibus; tunc non erit usura; etsi sciat mutuans mutuatarium venditurum vilius illas. Et licet mutuans non possit obligare mutuatarium, vt illas merces sibi reuendat; tamen seclusa hac obligatione, licet mutuanti, sicut & aliis, emere illas vili pretio aliorum: quia idem est pretium iustum respectu omnium emptorum.] Ita ille, & satis quidem probabiliter: quia, si alter easdem merces emeret infimo, pretio, pecunia numerata, nullam committeret iniustitiam. Ergo, neque ipse mereator, qui prius eas vendidit: non enim factus est deterioris conditionis ad emendum, per hoc, quòd vendiderit illas merces. Suppono tamen, mercatoriem in pactum hoc non deduxisse. Itaque puto, hanc sententiam esse in praxi probabilissimam.

Vtùm licitum sit percipere lucrum cessans ex mutuo, si compensetur alio lucro, quo careret mutuans, si non mutuaret.

RESOLVT. XXXIV.

Respondeo, esse illicitum, & usuram. Vnde colligitur esse usurarios mercatores, qui vendentes credito, accipiunt aliquid ultra pretium rigorosum, dicentes, se id accipere ratione lucri cessantis, eò quòd si statim eis solueretur merces pretio summo, aut medio; tantundem, aut plus lucrarentur, quam recipiant ultra fortem; aliunde enim hoc lucrum compensatur: nam vendendo ad creditum, quod virtualiter est mutuare, plures habent emptores, pluresque vendunt; & ita compensatur lucrum, quod vendendo numerata pecunia haberent.

Et ita docet Salas tract. de *usuris*, dub. 20. n. 5. & ante illum Molina tom. 2. tract. 2. disp. 316. n. 4. vbi sic asserit: [Si hi homines solum venderent pecunia statim numerata, certè in fine anni non tot merces vendidissent, quot vendunt, vendendo simul credito: quia longè pauciores emptores habuissent. Neque ex eo, quòd credito multis vendant, nullum lucrum eis cessat; quod habuissent, si solum negociari vellent pecunia statim numerata: quin potius eis lucrum accrescit, si intra limites iusti pretij credito vendant eis, qui non habent pecuniam præsentem, qua emant: quoniam, ultra alios, his etiam vendunt quibus non vendidissent, nisi credito vellent eis vendere.] Ita Molina.

Quod etiam antea docuerat Michaël de Palatio lib. 4. de contract. cap. 4. dub. 5. vbi multa aduersus dictos merca-

tores adnotauit; & praesertim, quod vendendo ad creditum, vendant merces pretio rigoroso: quod non haberent, si pecunia numerata illas venderent. Notent haec Confessarij: quia hic casus passim in praxi occurrere solet; maxime cum illis, quos nos vulgò vocamus, *Panneri*, & *Merceri*. Sed apponam hic alium casum, etiam in praxi saepius occurrentem.

An qui vendunt fructus meliores pretio maiori, deteriores pretio taxato, peccent, & obligentur ad restitutionem?

RESOLVT. XXXV.

Respondeo affirmatiuè cum Filliucio *tom. 2. tract. 35. c. 4. n. 88.* vbi ita ait: [Si pretium taxatum sit pro fructibus, & pomis, in singulas libras; venditores autem separent fructus meliores à deterioribus; & deteriores vendant pretio taxato, meliores verò occultè pretio maiori; peccantne, & obligantur ad restitutionem? Respondeo affirmatiuè: quia pretium taxatum est pro vtriusque permixtum. Idem dic de carnibus, piscibus, & aliis huiusmodi: hoc enim ipso, quòd est taxatum pretium, intelligitur comprehendere res eiusdem speciei, etiam si modicus sit excessus in bonitate, vel deterioritate.] Ita Filliucius & Fernandez *in instruct. Confessar. p. 3. c. 22. n. 4.* & alij.

Sed Homobonus *in exam. Eccl. p. 1. tract. 7. c. 17. q. 180.* & Molfesius videtur excusare dictos venditores *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 89.* vbi ita asserit: [Si emptor vellet carnem electam, possent macellarij aliquid plus ultra taxam recipere ratione laboris, aut damni, quod in residuo carnis sustinent ex venditione carnis electae: quia alia minus valet. Et idem est quoad eos, qui fructus vendunt: nam eadem est ratio.] Ita ille. Possent etiam dicti venditores ultra iustum pretium aliquid exigere ratione gratitudinis, vt docet Rodriguez *in sum. tom. 4. c. 172. n. 1.* ita asserens: [Algunas vezes no pecan los vendedores, recibiendo mas del iusto precio, si lo reciben, no come precio, sino por via de gratitud, con la qual les corresponden los compradores por la facilidad, y buena voluntad, que tienen los vendedores en las vender, porque aunque estan obligados à venderlas; esta facilidad, y voluntad non cae de baxo de obligation, y assi merecen, por via de gratitud, alguna remuneracion.]

Sed haec opinio Rodriguez esset vera, si illud plus liberaliter daretur; quod communiter non accidit: ab emptoribus enim tribuitur, quia iusto pretio obsonia illa non haberent, Opinione verò Molfesij non approbo: nam macellarij residuum carnis non electae vendunt etiam pretio currenti, & non minus, vt experientia docet, & Filliucius notauit: & si aliquando minus vendunt, est longè maior sine comparatione excessus pretij carnis electae quod iniuste percipiunt. Ergo, &c.

Sed hic notanda sunt etiam duo in ordine ad emptores: & primò, vt benè obseruat Megala *in 2. lib. 2. cap. 6. quest. 3. n. 113.* caueant, ne spe maioris pretij inducant macellarium, & alios venditores ad electionem carnis: nam, si inducerent illum spe notabilis excessus pretij, & ipse emptor peccaret mortaliter, quia induceret proximum ad transgressionem taxationis pro notabili quantitate, nisi fortè ipse simpliciter peteret carnem electam, & macellarius spontè diceret, se nolle illam dare, nisi pretium excedat: nam tunc emptor rem licitam peteret; & consentiendo transgressioni, redimeret vexationem suam, sibi que imputabit macellarius, si vendere non vult electam carnem, nisi cum excessu pretij, prout de vsurario & petente mutuum dicunt Doctores. Ita Megala, & Grassius *in suis decis. part. 1. lib. 2. c. 93. n. 21.* qui etiam *n. 22.* notat peccare dictos emptores, si conueniant cum venditoribus, vt falsis periurijs, seu mendacijs decipiant eos, qui curam habent, ne obsonia carius vendantur, si ab eis inuenirentur: nam in tali casu peccabunt mortaliter ob notabile praediciu Reipublicae.

Et hoc procedit, ait ille, etiam si postea dictum peccatum non committatur.

Ettandem obserua cum Megala, *vbi supra*, quòd nec à peccato excusantur macellarij & ita vendentes, ob penam in dicto aestimatio statutam: nam, illa non obstante, iniustitiam committunt circa pretium. Nec etiam excusantur, ait Grassius, propter laesionem paruum: quia ad plurimum emptores addere solent duos, vel tres quatinos: nam dicta rei paruas non excusat, quando accipitur, vel sit intentione accipiendi notabilem quantitatem. Haec omnia aduertant Confessarij: quia ita in praxi, vt plurimum, euenire solet. sed ad maiora transeamus.

Quis pro censu imposito ad rationem quinque pro centenario dedit tantum uncias octoginta rogatus tamen enixe à venditore: quaeuitque à me, an teneretur ad restitutionem?

RESOLVT. XXXVI.

Respondeo negatiuè ex autoritate Nauarri, & Syluestri, quos citat, & sequitur Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p. 1. praecept. 7. q. 6. dub. 2. concl. 3.* vbi sic asserit: [Potest quis emere censum iam iam impositum minoris pretij taxae, etsi non sit periculosus, si ad id per venditorem rogatur: quia merces vltro neque vilescunt.] Ita ille. Quantum verò vilescant, respondent Doctores. vilescere pro tertia parte. Ita Caietanus *in 2. 2. q. 77. art. 1. Salas tract. de empr. dub. 25. n. 3.* Filliucius *tom. 2. tract. 35. c. 4. num. 70.* Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 4. n. 33.* & alij.

Imò non desunt, vt nos *alibi* notauimus, qui etiam asserunt, vilescere pro medietate. Vide Turr. *tom. 2. disp. 57. dub. 6. n. 5.* Bonacinam *de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 22.* Vasquez *Opusc. de restit. c. 5. §. 1. dub. 10. n. 61.* Molfesium *in sum. tom. 2. tract. 12. cap. 5. n. 109.* Pitigianum *in 4. tom. 2. dist. 15. q. 2. art. 3.* Salonium *in 2. 2. tom. 2. q. 88. art. 2. controu. 23.* Ledesnam *in sum. tom. 2. tract. 8. c. 32. concl. 6.* Bannez *de iust. q. 77. art. 1. dub. 1. conclu. 1.* & alios.

An licitum sit propter periculum in recuperanda sorte, aliquid amplius exigere? & idem quaeritur, si aliquares ad creditum vendatur?

RESOLVT. XXXVII.

Respondeo negatiuè Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p. 1. praecept. 7. q. 5. dub. 6. concl. 2.* vbi ita ait: [Non licet mutuantì exigere aliquid pro periculo, & metu recuperandi debitum. Ita Soto, Bannez, & alij quos refert, & sequitur Lopez, & oppositum ait esse periculosam in fide: quia *in cap. nauiganti. de vsuris.* definitur, esse vsurarium, qui recipit aliquid ultra sortem, ex eo, quòd suscipit in se periculum mutui. Nec est eadem ratio de fideiussore, & assecuratore, quibus licet aliquid accipere pro periculo assecurationis: quia ista sunt pretio aestimabilia, cum interueniat obligatio civilis ex parte fideiussoris: at periculum metus mutuantis non est quid separatum à mutuo, & sic gratis praestandum cum mutuo.] Ita ille. Et ita etiam hanc opinionem docet ex Societate IESV Rebelius *p. 2. lib. 9. q. 12.* Toletus *de 7. peccat. mort. c. 51.* & alij penes Salam *tract. de vsur. dub. 22. n. 1.*

Sed ipse *n. 3.* rectè contrariam sententiam docet, citans plures Doctores, quibus ego addo Bonacinam *de contract. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 18.* Filliucium *tom. 2. tr. 35. c. 5. n. 112.* & Malderum *in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 14.* Et ratio est: quia hoc pertinet ad indemnitate mutuatoris; qui tamen non debet hoc facere cum grauamine mutuatorij, quale erit, si volente mutuario tradere pignus, aut adducere sufficientem fideiussorem, non contentus his cautionibus, perscribat ei, vt securus super periculo pacifcatur.

Aduertendum est tamen, quòd tale periculum debet esse verum, & graue; & non leue. Ad argumentum Ioan. de

de la Cruz, & aliorum, respondeo, illos nimis licentiosè loquutos fuisse. Et ad cap. in civitate. quod adducunt, respondetur, quòd nullo modo casus noster ibi attingitur: sed Pontifex tantùm declarat, eos peccatum incurrere, qui idè rem cariùs vendunt, quòd expectent ad tempus solutionem: nisi probabile sit, tempore solutionis valituram plùs minùsve eo pretio maiori, quo nunc venditur. Imò textus iste facit pro nobis: nam permittit, venditorem posse exigere vltra pretium aliquid; quia se exponit periculo amittendi lucrum: ergo similiter mutuans potest aliquid recipere pro periculo, cui se exponit. Et ita notant Doctores citati. Sed ex veritate huius conclusionis pendet decisio cuiusdam casus in praxi sæpiùs occurrentis: idèò quæritur.

An quis possit vendere equum, torquem aureum, vel aliquid aliud, vltra iustum pretium; & hoc cum conditione, ut emptor id solvat, cum uxorem duxerit?

RESOLVT. XXXVIII.

Agit de hac quæstione noster P. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 4. n. 139. & ex professo in conf. 70. vbi sententiam affirmatiuam docet ex principio in superiori Resolut. allato; nempe, quia ratione periculi licitum est exigere aliquid vltra iustum pretium, quidquid alij contradicant. Sed addit, quòd quinque conditiones sunt necessariæ pro iustitia istius contractus: Prima, vt periculum sit reale. & non imaginarium, Secunda, vt sit graue. Tertia, vt fiat sine scandalo ob suspicionem palliandi vsuras. Quarta, vt manifestetur emptori, ratione periculi emendi vltra iustum pretium. Quinta, vt augmentum pretij sit proportionatum periculo. Itaque, cum in nostro casu adfit periculum amittendi capitale, non solùm ob mortem emptoris; sed etiam, quia fieri potest, vt ipse ob multa, quæ contingere possunt, uxorem non ducat; & nullum quoque ex tali contractu sumatur scandalum, cum passim efficiatur; sequitur, quòd si concurrant supradictæ conditiones, licitus erit talis contractus. Ita nolter Megala. Qui etiam, & optimè, existimat, in hoc casu graue periculum illud esse, quòd conditio adimplenda pro soluendo pretio ex simplici voluntate emptoris dependet. Non reticebo tamen, supradictas venditiones sæpius esse illicitas; quia augmentum pretij non est periculo proportionatum: quod quando tale sit, relinquatur arbitrio boni viri circumstantias attendentis.

An quis possit vendere aliquid cum vitio occulto, quod si emptor sciret, non esset rem empturus, saltem eodem pretio;

RESOLVT. XXXIX.

Respondeo affirmatiuè, dummodo venditor de pretio diminuat, quantò minus res propter defectum valet. Et ratio est: quia in ista venditione adest æqualitas inter contrahentes: seruetur enim æqualitas ex parte rei; quia suppono rem cum tali vitio esse etiam vtilem emptori: idem etiam accidit ex parte pretij: quia venditor iusto pretio illam vendit pro ratione defectus. Ergo, &c. Secundò, venditor in tali casu vitur iure suo citra alterius damnum: ergo. Probo maiorem: quia vendit rem nullo modo nociuam, sed vtilem ad vsus ementis, ad quos illam quærit, & iusto pretio; & licet occulte eius defectum, hoc facit, vt suæ consulat indemnitati, ne emptor plus, quàm par est, pretium extenuet: ergo, &c. Et ita docent Doctores, quos citat, & sequitur Salas tract. de empt. dub. 34. n. 5. quibus ego addo Malder. in 2. 2. tract. 5. c. 2. dub. 8. Lessium lib. 2. c. 21. dub. 11. n. 91 Bonaciam de contract. disp. 3. q. 2. punct. 6. n. 4. Filliucium tom. 2. tract. 35 cap. 6. n. 128. Regium in suis resolut. cas. 31. n. 11. & Beiam in suis res-

spons. p. 1. cas. 24. Quidquid in contrarium asserat Azor. p. 3. lib. 8. c. 23. q. 3. Rebellius p. 2. lib. 9. q. 8. Megala in 2. 2. c. 6. q. 2. lib. 2. n. 175. Nauarr. in Man. c. 23. n. 89. & alij.

Nec valet dicere, quòd talis occultatio dat causam contractui, & consequenter tollit liberum consensum emptoris: ergo talis venditio est iniusta, & illicita. Nam respondeo, quòd talis occultatio in casu nostro non est dolosa: quia quando res venalis vtilis est emptori, neque ipse exprimit aliquem dissensum; non detegere mercis defectum, non est propriè fraus, & dolus: sed tunc est dolus in occultatione defectus, quando per defectum illum redditur inutilis emptori, vel periculosa, aut non minuitur pretium, iuxta exigentiam defectus.

Notandum est verò, quòd si venditor probabiliter intelligit, emptorem emere rem illam ad reuendendum; tunc debet manifestare occultum vitium, ne emptor reuendat rem maiore pretio, quàm cum illo vitio valeat. Et ex dictis etiam sequitur, quòd si emptor explicet, se nolle rem emere, nisi careat vitio, venditionem talem esse nullam, cum conditio non subsistat: secus autem, vt diximus, si emptor nihil dicat; licet, si vitium nosset, nullo modo esset empturus, vel saltem eodem pretio.

Hinc etiam inferitur primò contra Medinam in summ. lib. 1. c. 14. §. 25. reg. 2. & alios, esse iustam illam venditionem, quando vna substãtia æquè bona datur emptori pro alia, vel etiam si sit aliquantulum deterior: quia dolus in re modica, & leui non irritat contractum, neque vllam inducit obligationem. Vnde exculantur Pharmacopolæ dantes vnũ pro alio æquali, vel ferè æquali ad medicinam. Et ita docent communiter Doctores, quos citat Salas de empt. dub. 25. n. 1. 2. & 3. Inferitur etiam secundò, quòd si sutor conficiat calceos ex parte corij debiliore, non tenetur id manifestare emptori; quia tales etiam vtilis sunt: moderandum tamen est pretium. Sed hoc in praxi seruari non posse putat Filliucius, vbi supr. n. 129. quia omnes eodem pretio vendi solent: secus autem, si corium adustum esset. Item etiam, quia galeri non omnes adèd cõtexti euadunt, vt æqualiter vtilis ad vsus sint: quando ergo defectus admodum notabilis non esset, quia galerus reuerà durabit, sed non quantum alij, aut non tanto tempore splendorè retinebit, quantum alij, tunc non tenetur artifex detegere vitium, sed solùm moderari pretium, iuxta vitij quantitatem; Et ita docet Molin. de iust. tom. 2. tract. 2. disp. 353. n. 22. & alij. Sed circa præsentem quæstionem vide, præter DD. citatos, Turrianum in 2. 2. t. m. 2. disp. 58. dub. 2.

An, si aliquis sciat, rem breui minus valituram, possit vendere pretio currenti?

RESOLVT. XL.

Quidquid aliqui in contrarium asserant, affirmatiuè respondent communiter Doctores apud Faustum in speculo confess. disp. 6. q. 15. n. 2. Molfesium in summ. tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 69. Nauar. de restit. lib. 3. c. 2. n. 67. & alios.

Valentia verò tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 4. ad 3. limitat hanc sententiam, quando emens emit rem illam, vt seruet in futurum tempus, vt reuendat. Sed hanc limitationem meritò impugnat Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 58. dub. 3. n. 5. quia venditor in tali casu iustè potest pretio currenti vendere rem illam, etiam si agnoscat, emptorem emere ad reuendendum: nam in tali casu vitur iure suo; & vendit pretio communi tempore contractus.

An possit quis vendere res indifferentes, si scit, emptores abusuros in damnum alicuius terij innocentis?

RESOLVT. XLI.

Negatiuè respondet Rodriquez tom. 2. lib. 25. c. 15. n. 265. vbi sic asserit: [Peccat, qui meretrici ornamentum aliquod

aliquod vendi, quod probabiliter creditur ab illa emi ad scandalizandum innocentem aliquem, ac pusillum: peccat, inquam, non quasi cooperans meretrici ipsi, quæ sua tantum malitia peccat; sed tanquam cooperans ad proximi ruinam, quod est peccatum contra charitatem.] Ita ille. Et idem docet Ioan. de la Cruz *in direct. conf. part. 1. præcept. 7. q. 3. dub. 12. conclus. 2.* & alij Doctores, quos citat Salas *de empt. dub. 47. n. 2.* qui merito ab ipso impugnantur, & à Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 14.*

Dico igitur, posse aliquem res indifferentes ad bonum, & ad malum vltum vendere facere, locare, aut tradere iis, quos nouerit illis ad peccatum abufuros, modò adfit causa rationabilis, & proportionata: & causam rationabilem puto esse necessitatem, vel vilitatem aliquam, intellige proportionatam qualitati peccati. Et ita Salas concedit, posse vendi fucos, monilia, & vestes fæminis abufuris illis ad adulteria: item posse vendi taxillos, aleas, & carcas lusorias iniuste lusuris; possèque deponi pecunias apud vsurarium, qui illis exercebit vsuras.

Item, licebit etiam meretricibus domos locare, etiam si honestas vicinas peruersuræ sint: dummodo, vt diximus, causa rationabilis adfit. Sed circa præsentem quæstionem, præter Doctores, quos citat Salas, & Sanchez, vide Faustum *in specul. Confess. disp. 6. q. 101.* vide Coninch *de actibus super disp. 18. dub. 12. per tot.* Suarez *tract. de charit. disp. 10. sect. 4. per tot.* Lorca *in 2. 2. q. 10. art. 9. n. 5. & seq.* & Molfes. *in sum. tom. 2. tract. 12. cap. 5. n. 53.*

An Senatus ciuitatis, vel Consiliarij Regis possint vendere res suas, quando agnoscunt breuiter minuendum earum pretium ex lege, vel mandato Principis?

RESOLVT. XLII.

Negatiuè ex Theologis respondet Molina *de inst. tom. 2. tract. 2. disp. 354.* Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 5.* Salas *de empt. dub. 32. ad. 5. arg. num. 8.* Faustus *in speculo Confess. disp. 6. q. 20. n. 2.* & ex Iurisperitis, Padilla *in leg. constitutiones, C. de iuris, & facti ignor. & Pinellus leg. 2. C. de rescind. vendit. p. 3. c. 2. n. 22.* Quia ratione officij tenentur consulere aliorum vtilitati, ideò non possunt vti munere suo in damnum cæterorum: secùs autem, si aliàs illas res erant vendituri.

Sed non desunt pro contraria sententia etiam præstantissimi Theologi, & Iurisperiti; & ideo illam sustinet Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 18. dub. 3. n. 7.* qui citat Cordubam, & ex Iurisperitis etiam idem docet Couar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 4. n. 6.* qui omnes asserunt, etiam si cerid agnoscant futuram promulgationem legis, posse dictos Consiliarios vendere omnes merces suas pretio communi, etiam quas non essent aliàs vendituri, si liberè, & sine fraude aliqua exponant eas venditioni: quia, & vendunt pretio currenti, & ipsi ratione sui officij non obligantur ad non vendendum eo tempore pretio communi: nec tenentur manifestare futuram promulgationem legis, ante tempus assignatum à Rege, vel à Senatu. Non possunt tamen differre eam manifestationem solum eo fine, vt prius vendant omnes suas merces: in hoc enim casu planè viderentur abuti munere in damnum aliorum. Hæc Turrianus. Vnde, licet ego olim, & scripserim, & consuluerim contrariam sententiam, modò existimo supradictam Turriani opinionem esse etiam probabilem.

An aliquis teneatur restituere lucrum cessans, vel damnum emergens alicuius contractus mutui, vel venditionis, si mora fuit inculpabilis?

RESOLVT. XLIII.

Respondent affirmatiuè Doctores, si adfit pactum, & à principio conuentum sit de interesse proueniente ex

mora: secùs autem, si tale pactum non adfit. Et ita docet Salas *de empt. dub. 21. n. 4.* Filiucius *tom. 2. tract. 34. cap. 4. dub. 85.* & alij penes ipsos.

Imò Homobonus *de exam. Eccl. p. 2. tract. 9. c. 15. q. 45.* adducit, tanquam probabile, eam sententiã, quæ docet, ex quacunque mora, etiã inculpabili, esse soluendum interesse lucri cessantis, seu damni emergentis. Et ita notauit Emmanuel Sà *verb. mora, n. 2.* vbi sic asserit: [Obi g tus ex delicto semper est in mora: qui autè sine delicto; & non potest, aut cum difficultate potest, aut alioquin iusta causa excusatur; putant quidã; quòd non sit in mora, adeoque non teneatur ad interesse ratione moræ, nisi ex pacto. Alij putant, eum, qui non soluit tempore debito, etiam sine culpa, in mora esse: quæ mihi opinio videtur mercatorum vsu recepta.] Sic ille. Sed, quid dicendum, quando in contractu apponitur pœna conuentionalis, non vt satisfactio pro interesse, sed quatenus ad soluendũ in termino debitor adigatur? Aliqui existimant, quòd qui ex impotentia inculpabili omisit restituere tempore debito, teneatur in conscientia impositam pœnam exsoluere. Alij verò negant. Rationes, & Auctores vtriusque sententiæ inuenies apud Faustum *in speculo Confess. disp. 7. 1. n. 1. & 2.* Omnes itaque supradictæ opiniones sunt æquè probabiles. Sed de hac quæstione iterum redibit se: mo.

An de pecunia antè debita possit census constitui, vel tempore contractus, tradendo aliquas merces in pretium?

RESOLVT. XLIV.

Negatiuè respondent, etiam in foro conscientiæ, Filiucius *tom. 2. tract. 35. p. 2. c. 3. n. 306.* Salas *de cens. dub. 8. n. 11.* & multi alij penes ipsos.

Sed contraria sententia, quoad forum interius, visa est mihi semper probabilior: & ita docet Malderus *in 2. 2. tract. 5. c. 5. dub. 6.* Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. præcept. 7. q. 6. dub. 3. concl. 1.* Lessius *lib. 2. cap. 22. dub. 12. n. 80.* Nauarrus *comment. de vsuris, n. 88. & 121.* Boninifignius *tract. de cens. c. 5. n. 5.* & Bartholomæus à S. Fausto *in speculo Confessor. disp. 18. q. 19 & 21.* qui citat Valentiam, Salonium, & Palatium.

Vnde noster P. Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 7. q. 2. num. 57.* ita asserit: [Infertur, in foro conscientiæ validum esse contractum censualem, quotiescunque ita fuerit celebratus, vt de iure naturæ teneat, & nullam iniustitiam, aut fraudem contineat; licet deficiat aliqua solennitas requisita à Bulla Pij V. quæ solum ad vitandas fraudes, non autem ad iustitiam contractus, sit necessaria. Et consequenter inferitur, in foro conscientiæ contractum hunc valere, licet non seruetur solennitas soluendi pecuniam numeratam coram Notario, & testibus; cum talis solennitas necessaria non sit ad iustitiam contractus; si tamen verè, & realiter solutio prius facta sit. Et hoc existimo verum in foro conscientiæ, etiam post latam sententiam de nullitate contractus in foro exteriori; cum enim sit tunc ipsa sententia in præsumptione culpæ, & fraudis fundata, prout fundantur omnia iura disponentia de re iudicata, vt *in cap. cum inter. de iudic.* in conscientiæ foro locum non habet, cum in ea solum veritas sit attendenda.] Ita doctè, vt semper assolet, Megala.

Idem etiam docuit Emmanuel Sà *verb. censur. n. 3.* ita asserens: [Quædã in dicta Bulla prohibentur ob præsumptionem fraudis, quæ si absint, validus est contractus. Itaque potest pretium non statim solui, & prius solui, &c.] Itaque, cum Pontifex damnet census celebratos, non numerata pecunia tẽpore celebrationis, ad obuiandum fraudibus, quæ contingere solent contractibus aliter celebratis; si probeatur, fraudem nullam intercessisse, sed antè pretium iustum debitum fuisse ratione pecuniæ mu uò acceptæ, vel alterius rei æquivalentis; validus, & iustus erit talis contractus: pecuniæ enim nomine æquivalentia comprehen

comprehenduntur, ut patet in leg. pecunia. ff. de verb. signif. & in leg. qua. ff. de iure dotis. Quæ verò de iure naturæ, seclufis Bullis pontificiis, in contractu censuali sunt necessaria, hæc sunt, ut notauit Lessius lib. 2. c. 22. dub. 12. n. 74. æqualitas secundum æstimationem inter censum, & pretium: & si aliqua grauamina hinc inde præter naturam contractus per pacta accessoria imponantur, ea prudentis arbitrio debite compensentur: Bullam verò Pij V. non esse in hoc Regno Siciliæ vsu receptam, notauit etiam idem Lessius dub. 13. n. 99.

Ex quo sequitur, quòd ex pensionibus non solutis potest quis in hoc Regno redditum, & censum antiquum augere, vel nouum constituere: quod est valdè notandum. Et ita docet Salas, *vbi supra, de censibus, dub. 8. n. 13.* qui citat Rodericum, & Nauarrum. An verò census possit constitui ex pecunia credita, aliqui affirmant: ita Sotus de iust. lib. 6. q. 5. art. 1. Alij verò negant: ita Lopez de contract. lib. 1. c. 59. Et hanc opinionem probabiliorum putat Faustus in speculo Confess. disp. 18. q. 32. n. 2. Erit igitur opinio Soti probabilis, sed vbi Bulla Pij V. non est vsu recepta: nam in dicta Bulla id expressè vetatur.

Notandum est etiam pro fine huius Resolutionis, quòd, licet aliqui non admittant, quòd possit census institui in re, quæ non reddit tantam vtilitatem, quantam habet census; tamen hoc fieri posse concedit dictus Sotus, *vbi supra*, cum Contrado de contract. q. 88. conclus. 12. & Couarruua lib. 3. var. cap. 7. n. 6.

An si aliquis sciat, Aulam, & Prærogem citò Messianam discessurum, possit domum locare pretio currenti?

RESOLVT. XLV.

Negatiuè responder Gregor. de Valentia tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 4. ex quadam ratione, quam non bene capit Turrian. in 2. 2. tom. 2. disp. 58. dub. 3. n. 4. Molina tom. 2. disp. 354. n. 11. & Salas tract. de empt. dub. 32. n. 8. ad 5 arg.

Idèò, & meritò, contrariam sententiam docent. Et ita etiam tenet Lessius lib. 2. c. 21. dub. 5. n. 44. & Ioann. de la Cruz in direct. conscient. p. 1. præcept. 7. q. 3. dub. 10. concl. 2. vbi sic asserit: [Licetè venditur domus pretio currenti in Curia, etiam à sciente Curiam in breui mutadam in alium locum. Et si emis aliquid, potes soluere in moneta, quam scis eras deponendam ex suo valore: & potes illam nunc mutare, & recipere postea valorem, quem habebat, quando mutasti; etsi non esses consumpturus ante eius depositionem.] Ita ille, quem, ut diximus, non solum sequitur Salas, quoad locationem domus; sed etiam quoad mutationem pecuniæ; nam loco citato, in fine dubitationis, sic ait: [An verò sit licitum, pecuniam, quam scio breui minuendam, mutò dare cum obligatione habendi postea eundem valorem, Syluester verb. vsura, 1. q. 15. & Gabriel in 4. dist. 15. q. 11. art. 3. putant, esse vsuram; sed parum consequenter, & falsò, ut docent Corduba, Nauarra, & Aragon. siquidem hæc communi æstimatione, vel ex lege tantum valorem nunc habet. Idem ait Nauarrus de cambio.] Ita Salas. Quod est valdè notandum pro praxi.

Et ratio horum omnium est: quia res iustè vendi potest secundum communem æstimationem pro tempore vigentem: nam iustum pretium est, quod vel Principis lege, vel communi æstimatione constat, etiam si ignorantia, & errore fundetur: alioquin etiam, qui ignorantes currenti pretio vendidissent, tenerentur postea restituere: quod est absurdum. Ergo, &c. Ex his etiam sequitur, quòd si sciam, pretium mercis mox minuendum, possim eam vendere pretio currenti; vel monetam, seu triticum alienare, & vendere, etiam si sciam Magistratum condidisse decretum de illis minuendis; si tamen tale decretum nondum est promulgatum. Sed de his omnibus iterum redibit sermo. Vnum verò, circa præsentem materiam resoluendum videtur, idèò queritur.

An, si quis rogatus de futura copia mercium, vel de tritici, vel moneta diminutione, vel de discessu Protegis, & Aula; dicat se nescire, vel respondeat negatiuè, peccet contra iustitiam, & teneatur restituere?

RESOLVT. XLVI.

Affirmatiuam sententiam docuit Lopez de contract. lib. 1. c. 47. dicto 5. Lessius verò lib. 2. cap. 21. dub. 5. n. 3. negatiuam tenet; cum limitatione tamen, si ille, videlicet, in hoc non sit fide dignus: nam aliter, qui credit, suæ leuitati imputet, si quod inde damnatum sentiat.

Sed alij absolutè hanc sententiam docent. Et ita tenet Salas de empt. dub. 23. n. 2. in fin. & Ioan. de la Cruz in direct. conscient. part. 1. præcept. 7. q. 3. dub. 10. conclus. 3. vbi sic asserit: [Copia futura mercis à te nota non minuit pretium tuæ mercis; sed licetè vendis pretio currenti. Et licet interrogatus de copia futura, taceas, aut dicas, nil scire, cum non tenearis veritatem manifestare ex iustitia; imò, etsi mentiaris, dicendo, non esse futuram copiam, si aliàs ex tuo mendacio non creuit pretium; licetè vendis pretio currenti.] Ita ille, & rectè quidem: nam in tali casu dissimulare, & retinere responsum, non est actus positiuus.

Deinde, iste æquiuocè, & amphibologicè respondere potest, cum veritatem detegere non teneatur: & licet non occurrente æquiuocatione mentiatur; mendacium non est perniciosum, sed officiosum; quia ius habet consulendi suæ indemnitati, etiam si inde sequatur damnatum tertij, & licet vtatur malo medio, scilicet mendacio, non peccat contra iustitiam, sed contra veritatem. Esset etiam aliquando contra charitatem: ut si nouerim, ex illa emptione alterum incursum in extremam, vel grauem necessitatem; nisi ego in similem necessitatem essem incursum: quia non potero vendere mercem illam, vel monetam illam distrahere, nisi illum in talem pauperiem iniiciendo. Sed hoc rariùs accidit, idèò absolutè nostram opinionem in praxi probabilissimam esse existimo.

Petrus mutuauit Ioanni magnam pecuniarum quantitatem, putans se posse aliquid ex eo mutuo accipere; quòd si sciuisset se licetè non posse, alium non iniustum contractum celebrasset. Queritur modò, vtrum possit retinere lucrum, quod acquisiuisset celebrando contractum iustum, v. g. societatis, cambij, &c.

RESOLVT. XLVII.

Plura quæstio, & sapiùs in praxi occurrens. Lessius de iust. lib. 2. c. 20. dub. 17. respondet negatiuè, nisi expresserit, velle contrahere meliori modo, quo posset. Et ratio est: quia acquisita contractu iniusto non possunt retineri, ut ex multis probant Couarr. lib. 4. var. resol. cap. 3. n. 6. Valentia tom. 3. disp. 5. q. 31. punct. 3. Azorius p. 3. lib. 5. cap. 11. Bannes in 2. 2. q. 78. art. 1. dub. 1. & ibidem Aragonius, & Salonius cum Syluest. verb. vsura, 9. dub. 1. & Armilla eod. verb. num. 59.

Nec excusat bona fides: nam, si, v. g. Ioannes vendit bona fide aliquid supra iustum pretium, tenetur postea restituere excessum, nec pro lucro cessante debet aliquid retinere. Hoc etià procedit in locato, & conducto, in cambiis, & censibus, & similibus. Vide Ioan. Malder. in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 13. in fine, & Filliuc. tom. 2. tract. 34. p. 2. c. 5. n. 106.

Sed contraria sententia visa est aliquibus probabilis: asserunt enim, quòd si aliquis bona fide celebravit contractum vsurarium, vel aliter iniquum, quem si cognouisset iniquum esse, alium iustum celebrasset; potest retinere lucrum, quod acquisiuisset celebrando illum contractum iustum. Ita sentiunt multi viri docti, quos tacito nomine citat Lessius, *vbi supra*, n. 102. Et in terminis tenet hanc opinionem Emmanuel Sa verb. vsur. num. 8. & hæc sunt

eius verba: [Qui fecit contractum usurarium, bona fide credens iustum, potest tantum lucrum retinere, quantum acquisiisset alioquin per contractum licitum. Nec destituta ratione videtur hæc opinio: nam, qui celebrat bona fide contractum usurarium, implicitè intendit iustum titulum; & ita celebrat talem contractum, ut si sciret titulum iniustum, nollet contrahere; sed alium celebraret contractum licitum. Ergo, &c. Vide etiam Sanctarellum in Resol. p. 1. q. 46. n. 11. Ex sententia horum Doctorum concludendum est, Petrum posse retinere illud auctarium, quod ex pecunia mutuata accepit à Ioanne, salua, &c.

Petrus mutuò dedit Ioanni uncias centum per duos annos, ita ut intra id tempus repetere non possit dictas uncias centum. Quaritur modò, an Petrus possit aliquid accipere, non pro mutuo, nam esset usura; sed pro illa priuatione non repetendi dictas pecunias, per illud tempus duorum annorum.

RESOLVT. XLVIII.

Lvdouicus Molina de instit. tom. 2. tract. 2. disp. 308. n. 8. Layman in Theolog. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 4. c. 16. n. 8. Turtianus in 2. 2. tom. 2. disp. 61. dub. 3. n. 6. & Salas tract. de usuris. dub. 9. n. 12. negatiuè respondent: & contrariam sententiam, nouam, & periculosam in fide vocant. Nam, ait Molina, est falsum fundamentum, cui innititur opinio contraria, nempe, mutuare ad annum, v. g. esse mutuantem inducere super se obligationem in futurum: nam hoc non est inducere super se obligationem aliquam; sed ex sua liberalitate concedere beneficium mutui in totum id tempus. Sed hoc assumptum Molina mihi displicet: nam, ut notat Salas, *vbi supra*, negari non potest, ex vi illius contractus mutuantem manere obligatum ad non repetendam pecuniam toto eo tempore. Ergo, ut quis non possit mutuam pecuniam repetere ante tale tempus, non est, ut voluit Molina, liberalis donatio, sed etiam aliqua obligatio.

Adde, quòd, ut bene ait Lessius, *vbi infra*, non solum dantur obligationes ad actus positiuos, sed etiam ad priuationem actuum. Igitur ipse Lessius lib. 2. c. 20. dub. 14. probat hanc sententiam his rationibus. Primò, quia contraria sententia videtur noua, nec illa apud Authores reperitur. Secundò, quia carentia pecuniæ, & obligatio non repetendi ante aliquod tempus, est quid intrinsecum ratione mutui, alioquin mutuum non differret à precario. Vide etiam Malderum in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 15.

His tamen minimè suffragantibus, affirmatiuam sententiam tenet expressè Petrus de Ledesma, publicus Lector S. Thomæ in Vniuersitate Salmantina, in sua summa, p. 2. tract. 8. c. 35. concl. 4. fol. mihi 457. Sed, quia codex non ita facilè inuenitur, ponam hinc eius verba.

[La segunda dificultad es, quando vno presta mil ducados con obligacion de no los boluer à pedir en tanto tiempo, ò por algun espacio de tiempo, si seria usura lleuar pretio. La razon de dudar es, porque si el lleuasse mas que el principal, lo lleuarà por razon del emprestido, luego usura seria lleuarle. Confirmase, porque siempre, que ay emprestido, ay por lo menos obligacion virtual de no pedir el emprestido por algunos dias, luego si por la obligacion de no boluerle à pedir, se puede lleuar pretio, siempre se puede lleuar pretio, por el emprestido. Hoc est absurdum. Ergo.

A esta dificultad se ha de responder, que si la obligacion de no lo boluer à pedir es por mucho tiempo, se puede muy bien estimar con precio, y por razon de aquella obligacion se puede muy bien lleuar el justo pretio sin usura ninguna. Esto enseñan los discipulos de S. Thomas, porque la tal obligacion es estimable con precio.

A la razon de dudar se responde, que en el tal caso non se lleua el dinero por el emprestido, sino por la obliga-

cion de no lo boluer à pedir por mucho tiempo.] Hæc Ledesma.

Ad primum argumentum Lessij, posset aliquis respondere, non esse verum, hanc opinionem non extare apud Authores: nam, ut dictum est, illam tenet Ledesma: & forsitan, si Lessius illum vidisset, in hanc descendisset opinionem: nam eam, *vbi supra*, probabilibus rationibus fulciuit.

Ad secundum responderetur, verum esse, quòd obligatio non repetendi pecuniam, ante aliquod tempus, sit de intrinseca ratione mutui; sed non ante tale, vel tale tempus. Quòd verò dicit, quòd si hoc esset, mutuum non differret à precario, negatur; nam mutuum à precario differt etiam alia ratione: in mutuo enim transfertur dominium, non autem in precario.

Sed, an hæc opinio sit probabilis, aliis iudicandum relinquo: mihi enim non placet.

An chirographa, seu credita immatura emi, & extingui possint minori pretio, non solum à tertia persona, verum etiam ab ipsomet debitore? Quod est dicere, an ius, v. g. ad 100 aureos soluendos intra annum, possit modò emi ab aliquo, vel ab ipso debitore minoris, ut 96. vel 97.

RESOLVT. XLIX.

Scluso lucro cessante, aut damno emergente, vel si difficultis, vel ambigua non sit solutio, usurariam esse hanc emptionem, communiter affirmant DD. Hi sunt Reginaldus in prax tom. 2. lib. 25. c. 18. n. 31. Lessius lib. 2. c. 21. dub. 8. n. 71. Turtianus in 2. 2. tom. 2. disp. 57. dub. 9. n. 3. Azorius part. 3. lib. 8. c. 10. q. 5. Rebellius lib. 9. q. 13. part. 2. Valentia tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 2. Salas tr. de empr. dub. 39. & tract. de usuris, dub. 37. Sotus de inst. lib. 6. q. 4. art. 1. D. Antonin. p. 1. tit. 1. c. 8. §. 3. & 4. Angelus verb. usura, §. 63. Syluest. verb. usura, 2. q. 14. Gabriel in 4. dist. 15. q. 11. dub. 4. & alij. Nam ius ad centum, cum certa sunt, tanti valet, quàm centum presentia; alioquin sola temporis expectatio daret valorem rei, quod concedere, est vluris ianuam aperire. Adde, quòd ex ista sententia sequerentur varia incommoda, ut, v. g. si postularem à mercatore mutuo 100 posset ille dicere: Nolo mutuare tibi 100. sed emere solum ius ad 100. à te recipienda post annum per 90. quæ nunc tibi exhibebo. Sed iste contractus esset usurarius. Ergo.

At, licet hæc sententia sit communior, & probabilior, contraria tamen opinio probabilis mihi videtur, sicut etiam visa est Paulo Layman in Theolog. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 17. §. 5. num. 33. Maldero in 2. 2. D. Thomæ, tract. 5. cap. 2. dub. 5. & Philiarcho de offic. Sacerd. part. 2. lib. 5. cap. 13.

Et probatur: nam pecunia presentia magis æstimatur, quàm futura: sicut chirographa, seu iura, minoris æstimantur, quàm presentia pecunia: minus enim est actionem habere ad rem, quàm rem ipsam habere, *l. minus, ff. de reg. iuris*. Ergo dicta chirographa, & iura licitè possunt minoris emi. Accedit, quòd huiusmodi contractus non est mutuum, sed emptio, & venditio: nam ius ad rem potest emi, sicut emitur ius transeundi per aliquem agrum.

Nec valet dicere, quòd ius ad centum sunt ipsa centum: quoniam certum est, quòd ius ad rem aliquo modo distinguitur ab ipsa re. Et sic hanc opinionem sequuntur Caietanus verb. usura, sub fin. Armilla verb. usura, n. 50. Emmanuel Sa verb. debitum, n. 20. Nauarr. c. 17. n. 331. & ex neotericis Faber de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 2. disp. 47. c. 4. n. 113. & illam publicè docuit Louanij Cardinalis Bellarminus, ut notat Lessius, *vbi supra*, num. 66. qui etiam pro hac opinione citat Panormitan. & Innocent. in cap. in ciuitate. de usuris. Et nouissimè Petrus Ledesma in summa, tom. 2. cap. 33. tract. 8. fol. mihi 475. colum. 1. asserit, post factum hanc sententiam non esse damnandam. Sed, si hæc sententia est probabilis, ut reuerè est

est; non solum post factum, sed etiam ante factum est approbata. Vnde Ioan. Azorius *part. 3. lib. 8. c. 10. q. 5.* licet opinionem contrariam, tanquam probabiliorē, & tutiorem, amplectatur: asserit tamen, quod si quis Caietani, & Nauarri sententiam sequatur, cum minimè condemnandum arbitrat: & sic etiam ego puto. Vide Fernandez in *suo exam. Theol. part. 1. c. 15. §. 1. n. 10.* & Toletum *lib. 5. cap. 31. n. 4.*

Hic Panormi à Theaurario Regni expediuntur militibus quedam librancia. Queritur, an emi possint dimidio pretio, si difficilis sit solutio? Idem etiam queritur de omnibus chirographis?

RESOLVT. L.

M Alderus in 2. 2. tract. 5. cap. 7. dub. 5. vt etiam noster Molfesius in *sum. tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 116.* & Ioan. Salas *tract. de usur. dub. 27. n. 8.* partem amplectuntur negantem. [Si enim tibi, ait Malderus, liceret, hanc libranciam emere dimidio; quia, quamuis tu non habeas periculum, molestiam, aut interesse in obrinenda solutione; alij tamen communiter habent, & quidem talia, vt ab eis liberari vulgò æstimetur dimidio eius, quod continet chirographum: etiam in actionibus aliis emendis passim habebitur ratio, non illius tantum interesse, & periculi, quod emptor subit; sed illius, quod alij subirent. Atqui communis opinio non respicit ad ista incommoda, nisi quatenus in particulari locum habent in hoc emptore. Igitur huiusmodi emptor committeret iniustitiam cum obligatione restituendi: si plus deduxerit, quam reuera in particulari apud se expectatio, & sollicitatio illius debiti habitura sit incommodi, molestiæ, periculi, seu incertitudinis in æstimatione summa cum nonnulla compensatione oneris, quod situm est in obligatione hoc pro altero curandi ad eius instantiam.] Hæc Malderus.

Sed, licet hæc opinio sit probabilis, mihi tamen contraria probabilior videtur, quam sequuntur Layman in *Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 4. c. 17. §. 5. num. 33.* Villalobos in *summa, tom. 2. tract. 21. diff. 8. n. 6.* Lessius *lib. 2. cap. 21. dub. 9.* & Salas sibi contrarius *tract. de empt. dub. 40.* Bonacina *de contr. disp. 3. q. 3. punct. 10. num. 4.* & ante illos Ludouic. Molina *de iust. tract. 2. disp. 361. num. 4.* Asserunt enim hi DD. quod quando aliquis sua industria apud Principem facillè impetrabit solutionem, potest chirographum emere dimidio, si interesse, periculum, incertitudo, & molestia, quæ alius communiter subire deberet in hac actione prosequenda, iudicio aliorum æstimentur pertinere ad chirographi, seu libranciæ dimidium. Et ratio est: quia, vt ait Bonacina, & alij, *vbi supra*, iustum pretium rei emptæ non est, quanti res valet emptor; sed, quanti in se valet, aut quanti valet ipsi creditori, consideratis certis circumstantiis. Cum ergo dicta chirographa venditori non valeant in totum ratione difficultatis, & exiguæ spei, quam creditor habet illa recuperandi; sequitur, huiusmodi chirographa minoris emi posse.

Confirmatur, ait Lessius *num. 76.* quia hæc chirographa, cum non habeant pretium lege taxatum, illud est assignandum ex communi æstimatione. Vnde, si Princeps Turcarum tibi debeat 1000. aureos, nullaque, vel parua sit spes obrinendæ solutionis; fas est hoc debitum emere paruo pretio, v. g. 100. vel 50. etiamsi emptor facillè integram solutionem obtinebit: hoc enim est tribuendum suæ industriæ, & bonæ fortunæ. Et sic ego aliquas Apodixas Tabula huius ciuitatis, vt vocant, *del conto à parte, & della Corte*, difficilis exactionis, olim sapius consului minoris emi posse.

Salua, &c.

* *

Quidam habet multa dolia vini generosi, cui apponit magnam quantitatem aquas; sed ex illa mixtione non efficitur deterius eo, quod passim venditur ab aliis. Queritur modò, an possit tuta conscientia sine onere restitutionis, in venditione talis vini, exigere totum pretium à lege taxatum? Idem potest queri de tritico, & aliis?

RESOLVT. LI.

Non desunt DD. qui prorsus negant hanc mixtionem fieri posse. Sic Petrus de Ledesma in *sum. part. 2. tract. 8. c. 32. post conclus. 7. diff. 2. fol. mibi 425. col. 2.* Rebelius *de oblig. iust. part. 2. lib. 9. q. 9. n. 17.* & Salas *tract. de empr. & vendit. dub. 12.* qui etiam citat Medinam, Molinam, Nauarrum, & Rodriguez. Et probatur hæc opinio: nam lex, v. g. taxat triticum, quale ex area adduci solet, non quale facit industria fraudulenta. Igitur, si tale triticum ex industria cum aliqua mixtione venditur, minori quidem pretio vendi debet, quam sit à taxa legis præscriptum. Adde, vt ait Azorius *part. 3. lib. 8. c. 23. q. 3. in fin.* quod qui vinum aqua perfusum vendit, eo ipso vendidit plus, quam habeat, nam, si habeat tres amphoras, vendit plus, quam tres amphoras. Ergo, &c.

Propter has rationes probabilis est hæc opinio: sed mihi longè probabilior sententia affirmatiua videtur, quam sequuntur Lopez in *instruct. conscient. part. 2. c. 47. alias 192.* Ioan. de la Cruz in *direct. consc. part. 1. precep. 7. q. 3. dub. 6. concl. 2.* Homobonus *de exam. Eccles. part. 2. tract. 8. c. 7. q. 21.* Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 11. num. 87.* qui ait: [Cur quis rem suam non potest ad eum statum reducere, in quo sunt res aliorum; & tunc eam vendere eodem pretio quo alij? Fit hoc interdum in vino, tritico, & similibus speciebus, dum vino valdè præstanti miscetur aliud tenue, vel aqua; aut tritico valdè puro secala; ea tamen moderatione, vt non sint deteriora, quam quæ ab aliis passim venduntur.] Hæc Lessius.

Putabam, hanc sententiam citatos DD. tantum patronos habere; sed postea inueni Martinum Bonacinam, virum doctum, etiam illam amplecti in *disp. 3. de contr. q. 2. punct. 6. num. 17.* & probat validissimis rationibus, quas accipe. Nam, asserit, talis venditor nullum damnum, vel iniuriam infert emptori: non enim tenetur illi tradere res maioris perfectionis, & integritatis, quam ab aliis venduntur. Secundò, æstimatio rei defumitur per ordinem ad vsus humanos: cum autem, v. g. vinum per admistionem illam aquæ sit adhuc æquè vtile ad vsus humanos ad quos emittitur: ergo aliquis sic vendens non peccat contra iustitiam, neque tenetur ad restitutionem, cum nullius damni causa censeatur.

In hoc Regno Sicilia pretium, quo venduntur boues, est à Regia Pragmatica taxatum. Queritur modò, an Petrus, qui habet aliquos boues, in bonitate excedentes alios, possit illos vendere, vltra taxam dictæ Pragmaticæ?

RESOLVT. LII.

Secundum opinionem aliquorum, vt Ioann. de Salas *tract. de empr. & vendit. dub. 12. num. 9.* respondendum est negatiuè. Et probatur hæc opinio: quia taxa potest, & vult, propter bonum commune, rebus valdè inæqualibus idem pretium imponere: & oppositum esset ostium aperire in commune damnum violationis legis: multi enim dicerent, v. g. suum triticum, & suos boues esse notabiliter meliores aliis, qui communiter vendi solent. Ergo, &c.

Mihi tamen opinio affirmatiua visa est probabilior, & sæpè in praxi eam consului: nec desunt Authores pro hac opinione firmanda: nam illam sequuntur Ludouic. Molina

Molina *de iust. tom. 3. disp. 364. n. 11.* & Reginald. *in sua praxi, tom. 2. lib. 25. c. 16. sect. 3. n. 284.* Qui asserunt, quod et si triticum, vel vinum, quod aliquis vendit, aliquantulum melius sit eo, quod venditur communiter; non ideo licet vendendo illud, taxam à lege definitam transgredi; nam modicum pro nihilo reputatur: sed propter notabilem excessum in bonitate licitum esset vendere ultra pretium à lege taxatum. Et probatur: quia, sicut vendens triticum in bonitate longè inferius, ac deterius tritico, quod communiter venditur, eò quod à vermibus sit corrosum, debet minuere pretium, quo communiter venditur triticum; ita quanto triticum in bonitate est longè melius, possunt venditores augere pretium, quo communiter vendi solet: & idem iudicium est de cæteris mercibus, quatum pretium fuerit lege taxatum. Ex his respondendum est affirmatiuè ad superius quaesitum, cuius doctrina aufert Confessariis multos scrupulos.

Quispiam emerat vestem quadraginta, quæ valebat sexaginta aureis, sed emerat rogatus à venditore. Consultus fuit, an emptor teneretur aliquid restituere?

RESOLVT. LIII.

RESPONDI negatiuè. Et pro declaratione huius quaestionis notandum est, quod concurrentibus aliquibus circumstantiis, aliquando licet minoris emere rem aliquam, quam alioquin emeretur: sicut è contra, vt, v. g. propter modum vendendi. De qua causa vide Couar. *lib. 2. var. c. 3. n. 5.* Nauar. *c. 23. n. 78. & 87.* & Medinam *in C. de rebus rest. q. 31. verb. similiter.* Et sic in fine nundinarum merces minoris venduntur, quam initio: item, finitis studiis, scholastici in patriam reuersuri, libros suos minoris vendunt: & cum merces exponuntur sub hasta, & publica voce præconis venduntur, aliud pretium habent, quam si à mercatoribus venderentur. Sic etiam minutim res maioris venditur quam in magna quantitate. Et ratione copiae, merces, quæ simul emuntur, possunt emi minoris. Et sic de similibus.

His ita suppositis, dico, quod res pluris venduntur in officina mercatoris quaesiti, & rogati, quam cum quis per se, vel per proxenetas emptores quaerit, & rogat. Vnde Caietan. *in 2. 2. quaest. 77. art. 1.* Lessius *lib. 2. cap. 21. dub. 4. num. 33.* Ioan. Salas *tract. de empt. & vendit. dub. 25. num. 3.* Bonacina *de contract. disp. 3. quaest. 2. punct. 4. num. 21.* & Emmanuel Sà *verb. empt. num. 4.* asserunt, merces ultro-neas vilescere pro tertia parte. Imò Palacius, quem sequitur Bartholom. à S. Fausto *in specul. Confess. disp. 6. quaest. 10. num. 9.* Salas, *ubi supra,* & Rebellius *part. 2. lib. 9. quaest. 1. num. 36. in Caiet. verb. emptio, cap. 1.* dixit, pallium, quod in officina mercatoris valet quatuor aureos, ab emptore rogato posse emi duobus. Et ratio est: quia talis modus vendendi indicat copiam mercium, & paucitatem emptorum. Ex hoc apparet decisio quæ sit, scilicet, illam vestem iuste fuisse emptam quadraginta, licet valeret sexaginta aureos: nam, vt est dictum, merces ultro-neæ vilescunt pro tertia parte.

Olim in hoc Regno propter monetæ tonsionem promulgatum fuit Edictum ab Excellentissimo Prorege Marchione Viglena, vt in posterum omnia genera monetarum, secundum pondus valerent, & expenderentur: cum hoc scirent multi, ante Edicti promulgationem, omnem pecuniam, vel mutuò dederunt, vel ex ea res emerunt. Quaesitum fuit à multis, an hoc cum crimine, & onere restitutionis factum fuerit?

RESOLVT. LIV.

MULTI Theologi tunc affirmantem sententiam sustinuerunt, nec quidem improbabiler: nam lex futuræ Pragmaticæ Principis debet esse omnibus communis, tam inficiis, quam conficiis, etiam antequam promul-

getur; & sic in fraudem eius facit, qui ante promulgationem futuram, & ignoratam ab aliis, plus distrahit, quam distracturus foret de re imminuenda, quoad valorem per legem publicam. Deinde, si Princeps alicui aperiret futurum decretum ante promulgationem, & hic occasione talis notitiæ cum aliorum damno plus monetæ, & mercium distraheret, vt ditaretur; teneretur quidem ad restitutionem, quia fuit causa illius damni. Ergo etiam ille tenebitur, qui hac occasione ditatus est, quomodocunque ea scientia ad ipsum deueniret. Et ita in terminis sequuti sunt hanc sententiam Molina *tom. 2. disp. 354. §.* *In hoc tamen.* Reginaldus *in sua praxi, tom. 2. lib. 25. cap. 23. num. 345.* Rebellius *de ob. iust. p. 2. lib. 9. q. 6. n. 7.* & Pinellus *C. de rescind. vend. p. 3. cap. 2. num. 22.*

Sed ego contrariam sententiam consului, nixus auctoritate Lessij *lib. 2. c. 21. dub. 5. n. 45.* Ioan. Salas *tract. de emp. & vendit. dub. 32. n. 8. ad 5.* Homoboni *in exam. Eccl. p. 2. tract. 9. c. 3. q. 4.* & Barth. à S. Fausto *in spec. Confess. disp. 16. q. 19. n. 2.* qui citat Couaruiam, Sotum, Caietanum, Bannez, & Aragonium. Et ratio est manifesta: nam lex ex communi sententia DD. non obligat ante iudicis promulgationem: ergo, etiam si aliquis sciret decretum à Principe conditum circa monetam, vel alias merces; tamen, dum non est promulgatum, non obligabit, neque vllam vim habebit; & ideo antiquum pretium durabit. Nec valet dicere, ait Lessius, *ubi supra,* quod hoc procederet in illo, qui distraheret monetam, vel alias merces bona fide; non tamen in illos, qui ex notitia huius decreti, venderent plus mercium, quam alioquin erat venditurus: nam responderetur, quod talis vitur iure suo, nec aliqua lex vetat, ne vitur notitia illius decreti in suum commodum.

Hanc etiam opinionem sequitur Comitulus *in respons. mor. lib. 3. q. 32. n. 6.* Obserua tamen, quod Princeps, eiusque Confiliarius teneretur ad restitutionem, si ex eorum negligentia illa notitia legis promulgandæ peruenit ad aures subditorum: vnde ipsi postea ex tali scientia vendiderunt merces cum aliorum detrimento. Et ratio est: quia tenentur ex officio euitare, ne detrimentum hoc aliis sequatur: ceteri verò ciues, minimè. Videant Confiliarij, quanto silentio in istis negotiis est procedendum.

Dubitare aliquis fortasse posset, an qui ob feruorem contralicitantium vendidit sub hasta rem plus duplo, quam valebat, teneatur restituere?

RESOLVT. LV.

PRO decisione huius quaestionis sæpius in praxi occurrentis notandum est, quod quando pretium à lege taxatum est; tam venditor, quam emptor, ad illud obligantur: vbi verò non est legitimum pretium, tam venditori, quam emptori standum est intra latitudinem iusti pretij vulgaris: aliàs ille excedendo notabiliter, & iste deficiento, peccant mortaliter cum onere restituendi. Est tamen aliquis casus, quo cessante legitimo non astringuntur ementes, & vendentes ad pretium vulgare: & hic casus inter alios est in subhastationibus publicis.

Sed, quale sit iustum pretium in istis subhastationibus, non conueniunt inter se DD. nam multi, & inter illos præcipuè Salonijs *in 2. 2. tom. 2. q. 77. art. 1. contr. 5.* asserit, in hoc vendendi genere reperiri etiam tria illa genera pretij quæ constituuntur communiter à DD. in communi vsu fori, nempe, infimum, medium, & supremum, seu rigorosum: sed cum hoc discrimine; nam in pretiis quæ sumuntur ex communi vsu fori, infimum, & supremum parum distant à medio, sicut 9. & 11. parum distant à 10. At in subhastatione plurimum possunt distare: medium namque in subhastatione est, quod est iustum, aut secundum vsu fori, aut arbitrio prudentium: infimum, quod ab illo deficit, modò non deficiat infra dimidium: supremum, quod illud excedit, & superat, modò non excedat ultra dimidium. Vt si iustum pretium equi,

peritorum

peritorum arbitrio, sint 100. & equus ille, voce præconis, vendatur; medium pretium erunt illa 100. infimum 50. supremum 150. Unde distat in subhastatione gradus extremi à medio, quantum medietas ipsa iusti pretij complecti potest versus excessum, vel defectum. Hæc Saloniæ, ex cuius doctrina, quam etiam sequitur Molina *tom. 2. d. sp. 349. n. 11.* apparet, illud esse iustum pretium in venditione sub hasta, quod non deficit, vel non excedit medietatem pretij, quo alioquin res venderetur, si non venderetur sub hasta. Et addunt, in tali venditione locum esse remedio legis secunda, C. de rescindenda venditione. quando contingit excessus ultra dimidium. Vide nostrum P. Megalam *2.2. lib. 2. c. 6. q. 2. n. 70.* & P. Molfesium *in sum. tom. 2. tract. 1. c. 5. n. 148.*

Sed audiamus DD. contrarium sentientes. Nalderus Antuerpiensis *in 2.2. tract. 5. c. 2. dub. 2.* asserit, iustum pretium in subhastatione etiam illud esse, quando ex contentione licitatorum res duplo venditur, quam valeat. Plus dicit Bonacina *de contr. disp. 3. q. 2. punct. 4. num. 21.* iustum pretium vendendi sub hasta illud esse, quod extorqueri potest absque fraude: & in excessu pretij præsumitur donatio, cum nec ignorantia, nec ius, nec fraus, neque necessitas cogat emptorem ad sic emendum, vel venditorem ad ita vendendum. Ex his patet resolutio suprapositæ quæstionis, nempe, non esse faciendam aliquam restitutionem, etiam si res in subhastatione duplo, vel plus vendatur, quam valet. Vide Ioan. Salam *tract. de emp. & vendit. dub. 25. num. 4.* & Petrum à Navarra *de restit. lib. 3. cap. 2. num. 37.*

An gemmas insignes, canes, falcones, picturas antiquas, & similia, quæ non habent pretium taxatum à Principe, vel à communi hominum æstimatione, possit venditor vendere eo pretio, quo voluerit?

RESOLVT. LVI.

Quidam negant: ita Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 3. n. 16.* Nauarrus *c. 27. n. 28.* & alij. Probat primò: quia quælibet res vendi debet iusto pretio: sed iustum pretium earum rerum, quæ nec lege, nec communi æstimatione taxatæ sunt, sumendum est iudicio prudentis mercatoris, qui spectatis circumstantiis ad rei valorem facientibus, eam æstimat. Ergo non est licitum tanti has res vendere, quanti vendi possunt. Secundò, iudicium, quo iudicatur aliqua res tanti valere, debet esse prudens; sed nemo potest prudenter iudicare rem aliquam valere tanti, ex eo, quòd venditor tanti velit vendere: ergo, &c. Hanc sententiam communiter sequuntur omnes.

Sed contrariam tenet Sotus *de iust. lib. 6. q. 2. art. 3.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 2.* Emmanuel Sà *verb. venditio, n. 14.* & nouissimè Reginaldus *in praxi, lib. 25. c. 16. sect. 4. n. 286.* vbi ait: [illa verò: quæ allata sunt in contrarium, nimirum, quòd res tantum valeat, quanti vendi potest; & quòd vnusquisque in suis rebus sit moderator, & arbiter; Petrus à Navarra *lib. 3. c. 2. num. 11.* notat vera esse solummodo in his rebus, quæ nec lege, nec communi hominum æstimatione appretiari solent, vt sunt gemmæ, capilli, accipitres, canes venatici, equi pretiosi, & alia, quæ venduntur ad splendorem, decorem, delicias, & voluptates: pro talibus enim, seclusis fraude, & metu, potest tantum accipi in pretium, quantum venditor arbitratus fuerit, & emptor sciens, & prudens dare consenserit. Etenim, si nulla sit eiusmodi rerum indigentia in republica, nec vlla necessitas ad nobilitatis in ea splendorem, sed tantum ad curiositatem pertineant; iustum pretium earum non aliter determinatur, quam æstimatione euentis, qui illas tanti facit, vt putet pertinere ad nobilitatis suæ, ac diuitiarum splendorem, dare tale pretium.] Hæc ex Navarra Reginaldus, ex quibus patet responsio ad positam dubitationem.

Olim hac quæstione tentatus sum: Vtrum sit licitum exigere aliquid supra iustum pretium, ratione periculi sortis, cui interdum vendens creditò exponitur?

RESOLVT. LVII.

NON est tam facilis hæc quæstio, vt multis forsitan videtur: nam sine peccato, & onere restitutionis hoc fieri posse mordicus negant hi omnes, Sotus *de iust. lib. 6. q. 4. art. 1. dub. 2.* Nauarrus *c. 23. n. 81.* Lopez *in instruct. p. 1. c. 220.* Palac. *de contract. lib. 4. c. 3. concl. 8.* Garfias *de contr. lib. 1. c. 23.* Toletus *de septem peccatis, c. 5.* Azorius *p. 3. lib. 8. c. 8. q. 7.* & Rebellius *de oblig. iust. par. 2. lib. 9. q. 12. n. 1.* qui validissimis rationibus probat hanc sententiam, ex quibus aliquas accipe: Vltarius eris, si cogas mutuatariunt ad ineundam tecum assècurationem eiusdem mutui, etiam pro vilissimo pretio, vt patet *ex cap. navigantis, de usuris.* Ergo à fortiori vltarius eris, si non mutues alteri, nisi sub obligatione reddendi aliquid vltra sortem pro periculo, cui mutuam exponis: & eadem ratio in credito militat. Consequentia probatur: nam vtilior videtur debitori, & minus onerosa prior, quam secunda obligatio. Secundò: quia nec timor periculi, nec ipsum periculum de non soluendo mutuo; vel credito, est secundum se vendibile; sed est consequens, siue accessorium ad vtrumque. Probat antecedens, nam periculum istud ex sui natura solet præcaueri per pœnam impositam, vel per fideiussores: ergo vendi non potest. Hæc, & alia argumenta adducit Rebellius.

Sed contraria opinio visa est probabilis his omnibus; Medina *de rest. q. 38. causa 3. & 4.* Petro à Navarra *lib. 3. de restit. c. 2. par. 1. dub. 11. n. 105. & par. 2. c. 3. dub. 10. n. 342.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 20. punct. 2. conclus. 4.* Emmanueli Sà *verb. venditio. n. 3.* Rodriguez *in summa, par. 2. c. 83. n. 3.* & Leonard. Lessio *lib. 2. c. 21. dub. 6. n. 54.* & aliis, quos citat, & sequitur Sanctarellus *in suis resol. p. 1. q. 47. n. 17.* & Salas *tract. de usuris, dub. 27. n. 3.* Nec desunt rationes pro hac opinione. Nam, exponere se tali periculo, est pretio æstimabile: ergo pro eo potest aliquid exigere. Deinde, venditor potest petere fideiussorem, qui, vt periculum illud in se suscipiat, potest iustum pretium stipulari: ergo, si emptor cupiat venditorem illud in se suscipere, poterit venditor iustum eius pretium exigere. Nota tamen, quòd hoc periculum debet esse verum, & non fictum. Et si quæris, quale erit eius iustum pretium; respondeo, totum id, quod tu libenter alteri dares, ad simile periculum redimendum.

Solent mercatores aliquando non mutuare indigentibus; sed ei creditò merces offerre, & vendere summo pretio, vt ille eas vendat pecunia numerata, cui voluerit: sed emptor statim illas offert ipsis mercatoribus, qui easdem merces emunt pecunia numerata pretio medio, vel infimo: hic contractus Hispanè vocatur mohatra Italice stocco: Quæritur, an sit licitus?

RESOLVT. LVIII.

Medina *lib. 1. sum. c. 14. §. 23.* & D. Antoninus *p. 3. tit. 8. cap. 4. §. 4.* existimant esse iniustum, & palliatam vsuram, quando idem redimit. Nam hic contractus, rectè consideratus, mutuuum reuera est, & cum vsura. Quid enim aliud est, Petrum mercatorem vendere Ioanni merces pretio, vt 100. soluendas in fine anni, & statim postea easdem emere pecunia numerata pretio, vt 90. quam dedisse illi mutuo 90. recipienda in fine anni cum lucro vt 10. Qui contractus reuera est mutuuum, & cum vsura. Hinc omnes prudentes, eo audito, illum statim condemnant, & mercatorem ita vendentem, ac reementem, ini-

quam iudicant; & in legibus Castellæ, vt notat Rebellius *par. 2. lib. 9. q. 7. num. 7.* sub grauissimis pœnis prohibetur contractus iste.

Sed verius alij existimant, contractum istum non esse iniquum, nec dampnandum, si duplex in eo reperiat conditio. Prior est, vt seruetur semper iustum pretium: nam, cum merces huiusmodi certum pretium à lege illis impositum non habeant, sed iustum illarum pretium sit, quo vendunt communi vsu fori, quod, vt patet, habet latitudinem; si mercator, neque cum cariùs vendit, latitudinem illam excedat; neque, cum viliùs emit, ab eadem latitudine deficiat, seruat vtrique priorem conditionem in hoc contractu debitam. Altera conditio est, vt tollatur omne scandalum, explicando, in tali contractu nullam esse iniquitatem, cum nec pretium rigidum, in quo vendit, excedat latitudinem iusti pretij; nec ab illa deficiat pretium infimum, in quo emit. Sic Nauarrus *cap. 23. n. 9. 1.* Petrus à Nauarra *lib. 3. cap. 2. n. 107.* Homobonus *in exam. Eccl. par. 2. tract. 9. c. 3. qu. 4.* Regius *in suis resol. cas. 14. & 34.* Summa Corona *p. 2. c. 8. n. 9.* & Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 16. num. 130.*

Nec valet dicere, quòd idem sit emptor, qui ante erat venditor: nam, vt ait Lessius, si alius poterat illo pretio emere, cur non mercator, qui vendidit? Imò beneficium in hoc alteri præstari videtur, dum liberatur emptor à quærendis aliis, & à sumptibus in proxenetas faciendis. Non tamen potest illum ad hoc cogere, nec pactum implicitum, aut explicatum de hoc adhibere, vt notat Grassius *par. 1. lib. 2. c. 109. n. 4.* & Bonacina *de contract. disp. 3. q. 2. punct. 3. n. 20.*

Addunt aliqui, quòd vt hæc venditio ab iniustitia, & vsura immunis sit, non debet fieri intentione principali reemendi viliori pretio, ita vt sine spe illius lucri, non esset creditò mercator venditurus. Sic Molina *tom. 2. disp. 301.* Angelus *verb. vsura, n. 60.* Lopez *lib. 1. de contr. c. 34.* Vegha *in sum. tom. 2. cap. 131. cas. 62.* Azorius *par. 3. lib. 8. cap. 11. & alij.*

Sed mihi placet opinio Ioan. Salæ *in tract. de empt. & vend. dub. 37. n. 4.* qui improbat hanc conditionem. Et ratio est: quia, vbi nihil vltra fortem deducitur in pactum, nec speratur, vt pretium, aut debitum de iustitia pro mutuo; nulla est vsura, si auctarium principaliter, seu minùs principaliter intendatur, vt vult Molina *tom. 2. disp. 305.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 2. 1. punct. 1.* Nauarra *de rest. lib. 3. c. 1. dub. 2. n. 190.* & idem Salas *tract. de usuris, dub. 5. n. 5.* Ergo, &c.

Respondendo igitur ad quæsitum, dico, talem contractum non esse illicitum, etiam si mercator tali intentione vendat illas merces, & postea per se, vel per alios emat illas: modò non adsit scandalum; neque pactum explicatum, vel implicitum de retrouendendo interueniat; & modò intra limites iusti pretij consistat; ita vt quando vendit creditò, non excedat pretium summum; & quando emit numerata pecunia, non excedat iustum infimum. Salua, &c.

An sit vsura mutuare: vt mihi, cum opus habeo, remutues; aut vt iusto pretio à me emas, vel in meo molendino molas? Quod est quærere, an mutuator licitè possit deducere in pactum eam iuris naturalis obligationem, qua ex honestate tenemur benefacere nostris benefactoribus? Et hoc totum intelligendum est sine incommodo mutuatarij.

RESOLVT. LIX.

Communis opinio est negatiua. Sic D. Thomas *2. 2. q. 78. art. 2. ad 2. & 4.* & ibi Caietanus, Salonius, Aragon, & Bannez. Petrus à Nauarra *lib. 3. de rest. c. 2. dub. 4. n. 239.* Molina *tom. 2. disp. 308. & 309.* Couarruias *lib. 3.*

var. c. 1. n. 1. Syluester *ver. vsura, 1. q. 2.* Medina *in sum. lib. 1. cap. 14. §. 23.* Lessius *lib. 2. c. 20. dub. 8. n. 58.* noster Megala *2. 2. lib. 2. c. 15. q. 2. n. 29.* Molfesius *in sum. par. 2. tract. 12. c. 23. n. 43.* & alij. Probatur hæc opinio vnica, sed validissima ratione: nam obligatio ciuili, seu ex iustitia, ad tales actus, est pretio æstimabilis: sed, quando aliquis in mutuo ex vi pacti, seu contractus intendit aliquid pretio æstimabile, est vsura: ergo, &c. Maior probatur: nam per illam ciuilem obligationem mutuatarij amittit aliquam libertatem, & subiicitur mutuanti: ergo. Est tamen notandum, quòd isti DD. asserunt, nullum esse peccatum, si mutuator obliget mutuatarium ad tales actus faciendos non obligatione ciuili, sed solùm gratitudinis: tunc enim nulla ciuili obligatio ab eo petitur, præter eam, quam ipse habet ex iure naturali.

Sed affirmatiuam sententiam tenuit Adrianus *in 4. de restit. quæst. de vsura, §. sed contra.* D. Antoninus *par. 2. tit. 2. c. 7. §. 10.* Angelus *verb. vsura, 1. n. 4.* Maior, Almainus, Cardinalis, Ioan. Andreas, Laur. de Ridulphis, citati ab Azotio *par. 3. lib. 5. c. 7. q. 1.* Probatur hæc opinio multis rationibus, Et primò ait Almainus: Mutuans tali pacto, & cum ista obligatione ciuili, non consequitur lucrum ex mutuo, cum det æquiualens propriij coloni, vel artificis, vt ad suum, v. g. molendinum, vel agrum veniat: ergo non est vsurarius. Et ponamus, quòd ille priùs locasset operas coloni; dedissetque ipsi pecuniam, & colonus nollet operari, liceret mutuare illi, vt operaretur pro pecuniis acceptis. Ergo etiam licitum erit mutuare cum pacto, vt operetur pro pecuniis accipiendis. Deinde, licitum est mutuare cum pacto, vt mox aliquid remutues: sed hæc obligatio non est minùs onerosa, quàm obligatio ciuili remutuandi in posterum, quando gratitudo id postulabit: ergo. Minor probatur: nam est minùs grauis obligatio ciuili mutuandi in posterum, quàm remutuandi statim; quia incertum est, an alter indigebit; & non teneris; nisi commodè possis: ergo, &c.

Hæc opinio videbitur alicui probabilis, sicut visa est Maldero *in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 4.* qui contrariam sententiam tantùm probabiliorē vocat. Ergo, secundùm Malderum, hæc opinio erit vera, & probabilis. Adde, quod ex neoteris illam sequitur in terminis Rodriguez *in sum. tom. 2. c. 197. n. 5.* & quia dicta Summa non est in Latinum translata, & non tam promptè inuenitur, ponam eius verba: [Cierito es, que el que presta à otro algun dinero, puede recibir algo, no como ganancia del dinero, sino como agradecimiento desta buena obra, pues la gratitud es vna correspondencia deuida de derecho natural, y diuino, lo qual es tanto verdad, que puede el, que da prestado, imponer obligacion ciuil, al que lo recibe de le acudir con este agradecimiento; pudiendolo hazer sin notable daño suyo, como tiene Adriano, y San Antonino.] Hæc ille. Sed, an hæc opinio sit probabilis, aliis iudicandum relinquo.

Nota etiam singularem doctrinam Ioan. de Salas *tract. de usuris, dub. 9. n. 4. & dub. 10. n. 3. ad 4. & dub. 13. n. 3. & dub. 16. n. 4. & dub. 11. n. 2.* sumptam à Dominico Bannez & Aragon. *in 2. 2. q. 78. art. 1.* Vegha *in sum. tom. 2. c. 131. cas. 76.* & aliis, quòd quando obligatio, v. g. ad emendum, remutuandum, &c. sine vlla incommoditate fieri potest à mutuatario, non est pretio æstimabilis. Et ideò si à mutuante in pactum deducatur, non est vsura. Ex his poteris respondere ad suprapositam dubitationem, & ad multos alios casus.

Rogatus, an mutuanti liceat in pactum deducere, vt mutuatarij statim emat, vendat, remutuet, &c.

RESOLVT. LX.

Respondi in hac quæstione, varias esse Doctorum opiniones: nam Lopez, Sotus, Aragonius, Grassius, citati à Ioan. Sala *tract. de usuris, dub. 10. n. 3.* & ipse etiam asserunt, in tali euentu vsuram committi, nisi obligatio sit

fit reciproca. Eandem opinionem sequitur Fernandus Rebellius *de obligat. iustitie, par. 2. lib. 8. q. 4. n. 10.* ubi asserit, non minus exneratitiam conventionem esse obligare mutuatarium ad statim mutuandum, quam in posterum. Nec D. Thomas, ait ille, asserens mutuanti vnum, fas esse aliud mutuum simul recipere, nobis aduersatur: non enim negamus, vicissim posse simul fieri mutuacionem, vt D. Thomas ait; sed nefas esse dicimus imponi obligationem ad statim mutuandum aliud; quod D. Thomas non concedit. Probatum etiam hæc opinio alia ratione: nam, vt ait Salas, obligatio ad statim mutuandum, emendum, &c. potest esse non minus grauis, & molestâ mutuatario, & vtilis mutuatari; quam obligatio ad mutuandum, emendum, &c. in posterum: ergo potest esse æqualiter pretio æstimabilis; ac proinde, sicut est vsura, ex pacto mutui obligare ad hæc in posterum faciendâ; ita ad statim.

Sed ego non minus probabilem esse existimo contrariam sententiam: nam, vt bene asserit Reginaldus *tom. 2. lib. 25. c. 11. n. 198.* mutuas, nullam, causâ mutui extorquet obligationem pretio æstimabilem, cum mutuatarius inde non maneat ad aliquid in posterum obligatus. Nec valet dicere, mutuatarium amittere libertatem vendendi, vel mutuandi in posterum: quia, ex quo per illam in præsens tantummodo, non in futurum est quis subiectus, nullum censetur inde subire onus pretio æstimabile. Adde, quod si obligatio ad statim mutuandum esset pretio æstimabilis, obligatio ad statim vendendum erit etiam pretio æstimabilis; & sic posset quis, ultra summum pretium rei venditæ, aliquid exigere pro tali obligatione. Consequens est falsum. Ergo.

Accedit, vt denuò notat Reginaldus, durum esse, de vsura damnare hunc, aut similes contractus satis vsitatos: Do tibi mutuo 100. aureos, vel 100. amphoras vini; vt mihi vicissim mutues 100. modios tritici, vel vendas iusto pretio 100. cados olei; præsertim, cum vt dictum est, talis obligatio imposta mutuatario, vt pote, quæ est ad breuissimum tempus, nihil, aut parum onerosa censeatur, neque pretio æstimabilis. Et sic hanc opinionem sequitur Petrus à Nauarra *de rest. lib. 3. c. 2. n. 235. & 242.* ubi absolute docet illam. Et probabilem illam vocat Dominicus Bannez *in 2. 2. q. 78. art. 2.* & nouissimè Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 4. c. 16. n. 3.* qui omninò videndus est, ubi sic asserit: [Si dicatur homini: Si vis à me obtinere pecunias mutuas, oportet te quoque mutuare frumentum; vel iusto pretio vendere, aut locare mihi prædium; aliàs nihil obtinebis. vel, Volo tibi mutuo date pecunias: sed oportet, te gratum esse ob beneficium, & scholas meas frequentare, vel ad molendinum meum frumenta afferre, merces ex mea taberna pretio iusto emere, aut vacans officium mihi conferre: non quidem, vt ex iustitia ad talia mihi præstanda ratione mutui accepti, vel accipiendi obligatus sis, (id enim aperte vsurarium esset;) sed in tuo arbitrio sit talia præstare: tamen si non præbes, mutuum non accipies, vel acceptum illicò repetetur. in his casibus, puto non adesse vsuram, licet periculosi sint.] Ita Layman.

An mutuare aliquid cum pacto, vt ille, qui recipit mutuum, conferat officium, vel ecclesiasticum beneficium, vsura sit?

RESOLVT. LXI.

Affirmatiuè respondet Aragonius *in 2. 2. q. 78. art. 2. dub. 2.* Medina *in sum. lib. 1. cap. 14. §. 23.* Lopez *in instruct. p. 2. c. 56. §. adde.* Medina Complutensis *q. 4. de vsuris, §. inde sequitur.* Reginald. *tom. 2. lib. 25. c. 11. n. 202.* Et ratio est: quia illa obligatio tollit libertatem præsentandi collatori, ac proinde est pretio æstimabilis. Ergo habere tale officium, vel beneficium, est vsura: & non solum vsura, sed simonia. Vnde ait Reginaldus *tom. 2. lib. 25. c. 11.*

n. 190. & Rebellius part. 2. lib. 8. q. 4. n. 13. quod vtraque deformitas, vsuræ, scilicet, & simoniæ, in Confessione necessariò explicanda erit: nam, quatenus in pretium mutui intendit rem spiritualem, quæ de iure pro temporali dari nequit, simoniam committit: vsuram verò, vt dictum est quatenus ex mutuo intendit rem, quæ, etsi de iure comparari nequeat; pretio tamen æstimabilis est.

Sed, licet hæc omnia vera sint; aduertit tamen Petrus à Nauarra *de rest. lib. 3. c. 2. part. 2. dub. 6.* quod deducere in pactum collationem, vel præsentationem beneficii statim faciendam, non esset vsura: quia, vt dictum est *suprà*, obligatio ad statim, cum modico tempore duret, non est pretio æstimabilis: ergo mutuare cum pacto, vt statim mutuatarius conferat beneficium, non est vsura. Idem obseruauit Malderus *in 2. 2. tract. 5. cap. 3. dub. 6.* ubi ait, quod si mutuum daret, non vt pretium beneficii ecclesiastici; sed vt hac ratione prouocet amicitiam collatoris, aut vt gratiam præster, quam non vult præstare, nisi alter statim gratificetur conferendo beneficium, probabile est, nec vsuram, nec simoniam fore. Et tandem Lessius *lib. 2. c. 20. dub. 9. n. 64.* asserit: [Si mutuas alteri cum pacto, vt conferat beneficium ecclesiasticum; partim est vsura, partim simonia: modò illud pactum sit iustitiæ, secùs si amicitia. Ex his possunt Confessarij in foro conscientia animaduertere; quando mutuas cum pacto, vt recipiat beneficium, committat vsuram, necne.

Dices, quid sit dicendum, quando aliquis, v. g. confert statim, quantum in se est, beneficium, de quo interpellauit mutuator; sed solennitate aliqua hoc ipsum postea debet perficere? Respondeo cum Maldero, *ubi supra*, quod si post inchoatam collationem beneficii à mutuatario, eius, quod superest, obligatio non habeatur pro ciuili, sed antidotali, & ex gratitudine; probabilissimum est non esse vsuram. Vide Nauarrum *lib. 3. c. 2. n. 272.*

Petrus mutuas magnam pecuniarum summam, excitauit mutuatarium ad mutui beneficium remunerandum, & mutuatarius sic excitatus misit illi aliqua dona: queritur, an ista dona ultra sortem accipiens sit vsurarius?

RESOLVT. LXII.

Hanc esse vsuram aliqua rationes demonstrant: nam talis insinuatio videtur quoddam pactum implicitum. Secundò, mutuatarius, qui dat propter talem insinuationem tempore mutuacionis, non videtur dare liberaliter, sed tubore, vel necessitate compulsus: ergo mutuas, illa dona recipiens, vsurarius est. Et sic hanc sententiam amplexi sunt Richardus *in 4. dist. 15. art. 5. q. 5.* Scotus *q. 2. & ex recentioribus Ioseph. Angles qu. de contr. mutui, art. 2. de fin. 5. concl. 1. & alij.*

Sed semper ego contrariam sententiam sequutus sum, & consului, quam etiam amplectuntur Cajetanus *in 2. 2. q. 78. art. 1.* Molina *de inst. tom. 2. disp. 305. n. 6.* Rebellius *p. 2. lib. 8. q. 4. n. 8.* Bonacin. *de contr. disp. 3. q. 3. punct. 2. n. 10.* Et probatur: nam, vt ait Salonius *in 2. 2. qu. 78. art. 2. contract. 1. concl. 2.* actus interior, & exterior eiusdem sunt bonitatis, & malitiæ: sed actus interior, qui est, sperare per mutuum non solum amicitiam, verum etiam effectus amicitia; non ex debito, sed ex gratitudine, est actus licitus, & honestus: ergo actus exterior, quo aliquis huiusmodi effectus ita exigit, nempe, non ex debito, sed ex gratitudine, non erit actus iniquus, neque vsurarius: quia si intentio est licita per hoc, quod verbis explicetur, secluso scandalo nequaquam fiet illicita. Secundò confirmatur: nam obiectum formale vsuræ est lucrum ex vi mutui, ac cum pacto, & debito ciuili: in hoc autem exteriori actu, quo mutuas expetit beneficia ista, & remunerationes, non expetit vi mutui, neque ex debito iustitiæ: ergo non est vsura. Ex his apparet Petrum non teneri restituere illa dona, quæ à mutuatario accepit, licet ab ipso fuerit excitatus.

Sed quæres an licitum sit non mutuare, donec mutuarius à me excitatus dicat, se daturum auctarium, ex gratitudine, ac proinde ex veracitate, & fidelitate; licet non ex iustitia maneat obligatus. Respondet affirmatiuè Ioan. Salas *tract. de usur. dub. 7. n. 6.* quia, neque effectu recipitur aliquid in pretium, vel exigitur, quasi debitum ex iustitia; sed sola expectatio interuenit, qua mutuans expectat expressam, rectamque voluntatem mutuatarij, de dando auctario, antequam mutuum recipiat. Hæc Salas, cuius sententia, tanquam probabilis, est amplectenda. Verum, an sit etiam probabilis illa, quam ponit *dub. 6. n. 2.* iudicent viri docti: quærit enim, an sit usura mentalis auctarium velle recipere ab eo, quem scio non daturum, nisi timore, ne iterum negetur ei mutuum, aut ne videatur, vel vocetur ingratus? Et licet Caietanus *2. 2. q. 78. art. 1. ad 4.* Petrus à Nauarra *lib. 3. c. 2. n. 211.* Nauarrus *c. 17. n. 219.* & alij negatiuè respondeant, quia tunc mutuatarius non dat illud liberaliter, sed metu, & necessitate coactus iterum recipiendi mutuum: tamen Salas, vt dixi, quando nullus est animus extorquendi auctarium, vel recipiendi illud, vt debitum ex iustitia; seu ex vi pacti, nullam esse usuram mordicè contendit.

Petrus debet Ioanni centum nummos soluendos post annum: sed nunc vult illi soluere quinquaginta hoc pacto, vt Ioannes expectet per biennium alios quinquaginta: quæritur, an hæc solutio sit usuraria?

RESOLVT. LXIII.

Talem esse respondet Bonacina *de contr. disp. 3. qu. 3. punct. 3. num. 9.* Et ratio est: quia hoc nihil aliud est, quam implicite mutuare cum pacto, vt Ioannes remutuet in fine anni: vnde Petrus à Nauarra *de rest. lib. 3. c. 2. n. 290.* vt non intercedat usura in tali casu, ait dissoluendum esse priorem contractum, quo debitor se obligauit ad soluendum centum, & aliam de nouo ineundum esse, quo debitor, traditis quinquaginta, obliget se ad soluendos alios quinquaginta post biennium.

Sed, licet hæc opinio sit probabilis; probabilius tamen contraria mihi videtur, quam sequitur, præter Lessium *lib. 2. c. 10. dub. 8. n. 59.* Salam *tract. de usuris. dub. 9. n. 10.* & alios, Ioan Malderus *in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 4.* Et ratio est: quia, qui se obligat ad expectandam solutionem, non se obligat ad mutuandum; sed statim mutuat, quia prorogat terminum solutionis, quod est virtuale mutuum: vnde in hoc contractu vnum mutuum datur pro alio. Aduertit etiam Salas, *vbi supr.* quòd doctrina Petri à Nauarra *superius* allata, quam etiam docet Aragonius *in 2. 2. q. 78. art. 2. dub. 1.* de rescissione prioris contractus, & renouationis alterius, non habet locum, quando debitum non oritur ex contractu, vel contractus renouari non potest, vt si res emptam iam esset consumpta, vel in dominium tertij translata. Adde, quòd periculosum esse potest vni parti, quia altera fortè postea nollet renouare contractum, nisi cum pacto renouationis rescissus sit. Vnde absolute dicendum est, quòd in tali contractu nulla adest usura: quia à contractibus vnum mutuum datur pro alio: & sic patet responsio ad quæsitum, salua semper, &c.

Cum lucrum cessans debeat mutuantibus, quæritur modò, an totum, vel in qua quantitate debeat?

RESOLVT. LXIV.

Vanam conditiones ad legitimum interesse, ratione lucri cessantis, recipiendum exigantur, declarant fuscè Doctores, qui communiter docent, quòd non deducatur in pactum totum lucrum, quod sperabatur ex usu pecuniæ, vel alterius rei mutuatæ; sed deductis expensis quæ faciendæ erant in negotiatione, detrahendoque aliquid propter pericula, seu incertitudinem lucri. Et ratio

est clara: quia tantò minùs valet lucrum in spe, quàm in re, tantò magis spes frustrari potest, spectatis omnibus circumstantiis; minùs etiam valet lucrum obtinendum cum expensis, quàm sine illis. Sic Rodriguez *in sum. p. 1. c. 111. n. 9. & 10.* Palatius *de contr. lib. 4. c. 4.* Syluester *verb. usura, l. qu. 19.* Angelus *q. 16.* Armilla *n. 3.* Molina *tom. 2. disp. 316.* Gabriel *in 4. dist. 5. q. 11. n. 3.* Graffius *p. 1. lib. 2. c. 115. n. 20.* Rebellius *p. 2. lib. 8. q. 6. & alij,* vt Sotus *lib. 6. de iust. q. 1. art. 3.* Salonijs *tom. 2. q. 88. art. 2. contr. 9.*

Sed, quia hæc opinio relinquit taxationem dicti lucri arbitrio boni viri, quod est difficile, & scrupulosum; quæsierunt sapiùs à me multi Confessarij certam regulam, secundum quam possent sine scrupulo, & formidine taxare quantitatem suprascripti lucri cessantis: quibus hanc dedi inuentam, & positam à Lessio *lib. 2. c. 20. dub. 11. n. 97.* Bonacina *de contract. disp. 3. q. 3. punct. 4. num. 3.* Reginaldo *tom. 2. lib. 23. c. 8. n. 86.* vbi ait: Optima autem regula statuendi in hac re iustum pretium potest esse, vt, qui mutuat, tantum remittat ex lucro cessante, quantum ipse daret alteri ob contractum assicurationis, id est, quantum, daret illi, qui ipsum securum redderet de toto lucro sperato, in se ipsum suscipiens totum periculum: vt, verbi gratia, si quis speraret lucrum. 15. pro 100. & libenter daret 5. pro assicuratione, posset tantum accipere 10. pro lucro cessante: quia hæc soluens reddit ipsum securum. Ex hac regula possunt Confessarij statim sine consideratione expensarum, laborum, &c. statuere iustum pretium lucri cessantis, non solum in mutuo, sed in alijs contractibus.

Pluries quæsitum à me fuit, an contractus, qui vulgò dicitur, à pagare, & consignare, & in hoc Siciliae Regno frequenter celebratur, sit licitus, & non usurarius?

RESOLVT. LXV.

Notandum est pro praxi huius contractus, quòd ita celebratur. Ioannes, v.g. mense Ianuar. habet centum modios frumenti, quos vendit Petro, & non tradit nunc, quando celebratur contractus; sed obligat se illos consignare mense Iulij, quando Petrus emens soluet pretium, quod ipsi contractantes taxant mense Ianuar. quando faciunt contractum: pretium autem non est illud, quo valebunt frumenta mense Iulij, neque quo valent nunc mense Ianuar. sed illud, quod taxant contractantes mense Ianuar. & solent ex communi consensu hoc modo definire pretium soluendum. Hoc pretium verò ita taxatur, vt si mense Ianuar. tempore contractus, modius frumenti valeat quadraginta tarenis, ipsi determinant, & conveniunt, vt mense Iulij soluatur, v.g. quadraginta tres tarenis augendo aliquid ultra pretium currens tempore contractus: atque ita taxato pretio maiori, qui valet de presenti, vendit frumentum consignandum, & soluendum, quando consignabitur mense Iulij.

Notandum secundo, quòd est proprium, & speciale in hoc contractu, vt Ioannes venditor frumentorum consignandorum mense Iulij, teneatur illa dare Petro emptori, quoties petierit medio tempore, à Ianuario ad Iulium, & toto illo tempore medio dicta frumenta stant periculo, & expensis Ioannis venditoris: si verò transferit Iulius, & Petrus non acceperit frumentum, Ioannes tunc debeat aduerrere, & cogere Petrum, vt illud accipiat, aliter protestatur de interesse, & expensis; & periculum deinceps frumenti erit penes Petrum. His ita notatis.

Dico, quòd si iste contractus celebratur inter eos, qui realiter, & verè emant frumenta, & non fictè, vt ex tali fictione lucentur; nam alioquin iurarent fallum: dico, inquam, quòd talis contractus est licitus, & non usurarius. Probo primò: nam est contractus verè emptionis, & venditionis. Secundo illud plus, quod accipitur ultra pretium currens, Ioannes licitè accipit sine aliqua iniustitia: quia

quia illos duos, vel tres tarenos accipit pro expensis, laboribus, & periculis, quæ subit conseruando frumenta ad mensẽ Iulij. Tertio, in hoc contractu adest æquale, & probabile periculum, tam venditoris, quàm emptoris: nam in mensẽ Iulio potest pretium esse maius, vel minus: ergo vterque subit periculum lucrandi, vel perdendi. Quarto, in hoc contractu est quædam species contractus, quæ vulgò dicitur, *arrificare*: ex eo, quòd venditor, & emptor taxant pretium de presenti in mensẽ Ianuar. & exponunt se periculo, vt in mensẽ Iulij perdant, vel lucrentur propter æquale, & probabile periculum, cui se exponunt; talis verò arrificatio, vt vulgò dicitur, stante periculo probabili euentus lucrandi, & perdendi licita est: ergo licitum erit etiã illud plus, quòd ex tali arrificatione datur, & accipitur. Propter has rationes Confessarij sine vllò serupulo possunt talem contractum, tanquam licitum, & tutum in praxi consulere, & admittere, salua semper, &c.

An, si quis capitale maius, quod vulgò dicitur, tutto il resto, in sponsione aliqua exposuerit; possit ille, qui capitale minus habet, acceptare sponsionem, & lucrari illud plus sine onere restitutionis?

RESOLVT. LXVI.

Videtur, quòd non: & ita tenet Alcozer *tract. de ludo, cap. 16.* quia non est æqualis conditio ludi ex parte vtriusque. Martinus verò Bonacina *de contr. disp. 3. qu. 3. punct. 2. n. 19.* & Bartholomæus à S. Fausto *in speculo Confess. disp. 32. q. 36. n. 3.* asserunt, quòd si forte alter, cuius pecunia maior est, norit inæqualitatem, & cõsentiat; quòd quasi semper euenit vt patet ex communi vsu ludentium; tunc est licitus ludus: quia sic vsu videtur receptum in sponsionibus vulgò scommesse nuncupatis, in quibus vnus aliquando minorem quantitatem pecuniæ exponit, quàm alter. Et tandem videmus, vt quis vendat libertatem suam ad remigandum in triremibus pro pecunia, quæ est longè inferior libertate. Et hanc opinionem ex neotericis tenet etiam Azorius *p. 3. lib. 5. c. 25. q. 7.*

Ad argumentum in contrarium respondetur, quòd licet in tali casu non sit æqualis conditio ex parte vtriusque tamen scienti, & consentienti non fit iniuria. Vide Ioan. Salas *tract. de ludo; dub. 13. n. 3.*

Quidam filius familiæ, qui parum poterat perdere, lucratus est magnam pecuniarum summam: cum postea ad Sacramentum Pœnitentiæ accederet, noluit illum Confessarius absoluerè; nam asserbat, non posse plus lucrari, quàm possit perdere: quæsierunt à me postea, an reuerà dictus pœnitens teneatur ad aliquam restitutionem?

RESOLVT. LXVII.

Respondi, opinionem Confessarij tenuisse plures Doctores, vt Sotum *in 4. q. 5. art. 2.* Aragonium *in 2. 2. q. 32. art. 7.* Alcozer *tract. de ludo, cap. 16.* Comitolum *in respons. moral. lib. 3. q. 9. n. 5.* Castrum *de lege pœnali, lib. 2. c. 2.* Couartuuiam *in reg. peccatum, part. 2. §. 4. num. 4.* & alios quamplures. Et ratio est: nam, vt ait Comitulus, id fert natura ludi, vt æqua sit vtriusque ludentis conditio: sed in nostro casu contractus non est æqualis ex vtraque parte: ergo, &c.

At ego existimo, contrariam sententiam cum Lopez *p. 1. instruct. c. 183. conclus. 3.* & Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 86.* esse probabilem; & sic supradictum minorem posse deponere conscientiam, & non restituere. Authores, qui teneant hanc opinionem, hi sunt: Nauartus *in Manuali, c. 20. n. 12.* Graffius *in suis decis. p. 1. lib. 2. c. 122. n. 6.* Philiarthus *de officio Sacerd. tom. 2. par. 2. lib. 5. c. 2.* Beia *in suis respons. part. 1. cas. 61.* Toletus *lib. 5. c. 27. n. 4.*

Adde etiam, quòd in nostro casu, vt ipsa pars mihi assererat, colludens sciebat illum esse filium familiæ; & sic videtur cessasse iuri suo, vt obseruat Sayrus *in clauis regis, lib. 11. c. 12. n. 9.* Henriquez *lib. 7. de Indul. c. 35. n. 6.* Vegha *in summa tom. 2. c. 13. cas. 3.* Sà *verb. ludus, n. 6.* Azorius *p. 3. l. 5. c. 29. q. 56. & 7.* Ponacina *de contr. disp. 2. q. 3. punct. 2. n. 19.* & alij: vnde non tenetur restituere quantum tantam quantitatem pecuniæ perdere non poterat, quantum lucratus est: nam volenti, & consentienti non fit iniuria: quidquid in contrarium asserat Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. c. 19. n. 87.* & Ioan. Salas *tract. de ludo, dub. 13. n. 3.* putant enim illos, qui ludunt cum eo, qui alienare non potest, non consentire liberè in eius lucrum; sed, quia non possunt aliter ludere, sicutque cupiditati satisfacere: & ideo non est dicendum velle iuri suo cedere.

Sed contraria opinio est tenenda, etiamsi pecunia sic lucrata à minore esset in magna quantitate, contra Bartholomæum à S. Fausto *in spec. Confess. disp. 32. q. 18. n. 4.* & Rebellium *de oblig. inst. p. 2. lib. 12. q. 5. sect. 1. num. 4.* & alios: nam DD. supracitati absolutè asserunt, colludentes cum minoribus scienter, cedere iuri suo, patique inæqualitatem contractus: & sic Bannez *in 2. 2. q. 3. art. 7. concl. 3.* ait pupillum habentem tantum viginti aureos, posse lucrificare centum, imò mille ducatos.

Nota etiam contra Comitolum *vbi supra*, posse filium familiæ vigesimam partem alimentorum, quæ annuè suppeditantur, alienare, & ludere. Ita Valentia *tom. 3. disp. 5. quest. 6. punct. 6.* Sotus *vbi supra.* Molina *tom. 2. disp. 142. Moltesius tom. 2. tract. 12. c. 21. n. 70.* Nauartus *c. 20. n. 12.* Lessius *lib. 2. c. 26. dub. 5. n. 38.* Bannez, & Barthol. à S. Fausto *q. 19. & 20.* & Salas *dub. 9. n. 8. vbi supra.* Quorum doctrina extenditur etiam ad omnes alias pecunias, quas forte per ludum non solum illicitum, sed etiam licitum filius familiæ fuerit lucratus, vt vult Malderus *in 2. 2. tract. 1. c. 1. dub. 5.* Sayrus *in clauis regis, lib. 11. c. 12. num. 14.* Salas *dub. 13. n. 5.* Bannez, & Rebellius *sect. vlt. n. 16. locis citatis*, contra Armillam *verb. ludus, n. 8.* & alios negantes; eo fundamento: quia luctum, quòd reportat filius familiæ à ludo, numeratur inter bona profectitia: sed in dispensandis bonis profectitiis filius pendet à patre; ergo, postquam, v. g. semel lucrificerit decem aureos, non poterit amplius ludere sine patris licentia. Sed ad hoc argumentum respondetur, quòd quando pater concedit filio copiam exponendi aliquam summam pecuniæ in ludo, tacitè etiam concedit copiam exponendi omne lucrum, quòd inde reportauit, iuxta leges ludi: ergo.

Ad argumentum verò Comitoli, in principio positum, respondeo cum Bannez, quòd æqualitas requisita in ludo ex parte vtriusque, non est alia, nisi quòd vterque collusor sit dominus illius pecuniæ, quam exponit, & spondet: sed in casu nostro filius familiæ habet liberam administrationem illius pecuniæ, quam periculo exponit, non fecus atque alter: ergo.

Petrus bona fide rem emit à latrone, quam postea durante bona fide vendit Ioanni, & deinde cognoscit rem illam, esse alienam: quæritur, an licitè possit sibi pretium retinere, & non rescindere contractum cum Ioannæ, dummodo rem illam vendiderit eodem pretio, quo emerat?

RESOLVT. LXVIII.

Teneri restituere pretium, & rescindere contractum, docet Bonacina *de contract. disp. 1. q. 4. punct. 2. n. 5.* & præter DD. quos ipse citat, tenet etiam hanc opinionem Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 13. dub. 2. n. 12.* Malderus etiam *in 2. 2. tract. 4. cap. 3. dub. 3.* & Bartholomæus à S. Fausto *in speculo Confess. disp. 4. q. 22. n. 5.* Et ratio est: quia, qui vitru, verbi gratia, vendit pro gemma, aut soluit, seu permurat falsum aurum cum vero, debet secundum conscientiam contractum dissoluere: ergo pari ratione, si vendat rem alienam

alienam, putans esse suam, debet contractum dirimere, quando postea nouerit, rem illam esse alienam.

Sed contrariam sententiam sustinet Nauarrus in *Manuali*, c. 17. n. 8. Philarchus de officio Sacerd. tom. 2. part. 2. lib. 6. c. 18. verb. *Alterum, in quo*. Ludouicus Lopez in *instrucl. par.* 1. c. 94 ad finem, & lib. 1. de contract. c. 3. verb. *In-ter tam dubias*. Pitigianus in 4. sentent. p. 2. distinct. 15. q. 2. art. 1. qui citat Angelum, Syluestrum, Caietanum, & Couarruiam. Nam venditor in tali casu non tenetur restituere ratione acceptionis iniquæ; quia bona fide emit à latrone: nec tenetur ratione rei acceptæ: quia iam non habet illam apud se, nec in ea factus est ditior, vt supponimus. Ergo, &c.

Dices, tenetur: quia apud se habet pretium rei alienæ, quod loco illius succedit. Respondeo cum Rebellio de *oblig. iust. p. 2. lib. 9. q. 18. sect. 1. n. 11.* quod si pretium bona fide à venditore est consumptum, nec inde ditior effectus est; certum est apud omnes venditorem non teneri ad vllam restitutionem. Vel secundò respondeo cum Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 2. cap. 23. n. 25.* pretium succedere loco rei, non esse verum vniuersaliter: id enim in solis vniuersalibus iudiciis verum habetur, cuiusmodi sunt, hereditas, fidei commissum vniuersale, dos, &c.

Dicendum est igitur, talem venditorem teneri solum in foro conscientia ad cedendam suo emptori actionem de euictione, quam habet aduersus eum, à quo bona fide emit: quia in ea sola factus est locupletior. Hanc opinionem puto esse probabilem, & sic illam vocant Sayrus in *clani regia, lib. 10. tract. 2. c. 2. n. 13.* & Gregorius de Valentia tom. 3. disp. 5. q. 6. punct. 3. & Bonacina, *vbi supra*, contrariam sententiam vocauit tantum probabiliozem.

Ad argumentum in principio positum respondet Nauarrus assignando disparitatem rationis: quoniam, qui dedit falsum aurum, dedit rem intrinsecè defectuosam; non tamen qui dedit rem alienam. Et si dicas, parum referre, sitne vitium intrinsecum, seu extrinsecum, quando reuera tale est, ob quod emptor meritò sit inuitus, reddatque contractum inuoluntarium; tunc enim emptio est inualida, ac proinde rescindenda, si velit emptor, reddito pretio. At huic quoque argumento occurrit Nauarrus dicens, emptori tunc istum venditorem facere satis, si cedat ei (vt diximus) actionem de euictione contra primum illius rei alienæ venditorem, iuxta leg. in *creditor. ff. de euict.*

Petrus emit bona fide equum à latrone, post eà de hoc certior factus: queritur an possit tuta conscientia rescindere contractum, & latroni equum illum reddere, vt pretium pro eo datum recuperet?

RESOLVT. LXIX.

Caietanus in 2. 2. q. 62. art. 6. Sotus de *iust. lib. 4. q. 7. ar. 2.* Couarruias lib. 1. var. c. 3. num. 6. Bartholomæus Medina lib. 1. c. 14. n. 31. Ioannes Medina *Cod. de restit. qu. 10.* Tabiena verb. *restitutio*, §. 24. Armilla eodem verb. n. 4. & 15. Ledesma in 4. p. 2. q. 18. art. 6. Syluius in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 6. *quaritur 1. conclus. 6.* & ex Societate IESV, Ludouicus Molina de *iust. tom. 3. disp. 722.* negatiuam tuentur sententiam: nam, qui rem furtiuam reddit furi, cooperatur ipsius iniquæ detentioni: ergo, &c. Secundò, in foro iudiciali Iudex statim, atque cognouit dominum rei, præcipit omninò illi restituere: at hæc sententia Iudicis est iusta: ergo etiam secundum conscientiam tenenda.

Verum contraria sententia probabilior apparet. Illam sequuntur Azorius, Lessius, Rebellius, Toletus, Salonijs; Aragon, Vasquez, Nauarra, Nauarrus, & alij, quos citat, & sequitur Martinus Bonacina de *contr. disp. 1. qu. 4. punct. 2. n. 1.* & præter illos amplexi sunt etiam hanc opinionem Megala in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 6. num. 182. Bartholomæus à S. Fausto in *spec. Confess. disp. 4. q. 23. n. 2.* Pitigianus in 4. sent. p. 2. dist. 15. q. 2. art. 1. Valentia tom. 3. disp. 5. qu. 6. punct. 4.

Malderus in 2. 2. tract. 4. c. 3. dub. 2. Turrianus etiam in 2. 2. tom. 2. disp. 13. dub. 2. n. 3. Et ratio est: quia talis emens non tenetur potius consulere bonis alterius, quam propriis, cum ipse bona fide illam rem acceperit, neque dominus rei est rationabiliter inuitus comparatione talis ementis; nec enim obligatur emens ad obseruandam rem alterius, soluto pretio illius.

Dicendum est igitur, si emptor rei alienæ non potest facile recuperare pretium à vero domino; sed à fure, potest rescindere contractum, & pretium à latrone recuperare. Ad primum argumentum respondetur: Emens, cum reddit rem latroni, qui vendidit, non est censendus cooperari iniusta detentioni; actio enim illa reddendi talem rem latroni ex prædicta causa, non est intrinsecè mala; quia neque est iniusta comparatione domini, vt supra dictum est; neque comparatione latronis, quia illa actio fit ad recuperandum pretium; neque reddens rem illam latroni præbet necessariò materiam peccati: liberum enim est latroni illà restituere vero domino: quod si ex malitia non restituat, non imputabitur peccatum ei, qui rem reddit ad recuperandum proprium pretium. Ad secundum respondetur, negando consequentiam: nam in foro exteriori ideò talis emptor condemnabitur ad restitutionem, quoniam res ablata apud ipsum inuenitur: Iudex enim, vt ait Lessius lib. 2. c. 14. dub. 3. n. 18. statim inquit, à quo eam emerit; cui, si potest inueniri, iuber, non vt illi restituat, (quia non vult dominum rei per istas ambages ducere;) sed vt restituat domino, cuius est, & ipse, si velit, pretium ab illo recuperet.

Notent verò Confessarij secundam sententiam, quam supra expressimus, veram esse, quando possessor bonæ fidei emit rem à fure, & non quando gratis accepit: nam, si gratis accepisset, non posset eam tradere latroni, nisi fortè moraliter certus sit, rem domino restituendam esse à fure. Ita Nauarra de *rest. lib. 3. c. 2. dub. 3. n. 19. opusc. de rest. c. 9. §. 1. dub. 2. n. 13.* Sayrus in *clani regia, lib. 10. tract. 2. cap. 2. num. 21.* & alij: salua semper, &c.

Celebris, & difficilis est illa questio inter DD. an tempore magnæ sterilitatis, & inopia, Pragmatica frumenti & aliarum rerum seruanda sit in conscientia, vel liceat vendere frumentum secundum pretium commune, & vulgare?

RESOLVT. LXX.

Supponendum est ex Aristot. lib. 2. *Ethic. cap. 7.* duplex esse rerum pretium; aliud legitimum, seu legale; aliud naturale, seu vulgare: legitimum vocant Authores, quod lege Principis taxatù; & ideò dicitur legale: naturale verò id, quod communi æstimatione hominum statuitur: illud consistit in indiuisibili mathematico; hoc non consistit in indiuisibili, sed latitudinem habet supremi, medij, & infimij; seu rigurosi, vel rigidi; pij, & minimi. Ita D. Thomas in 2. 2. q. 77. art. 1. & ibi Caietanus, Bannez, Aragon, Valentia, & Scotus in 4. dist. 15. q. 7. art. 2.

Hoc supposito, respondent aliqui Doctores, Pragmaticam, & taxam frumenti esse seruandam sub pœna peccati mortalis, & obligationis restituendi, etiam tempore sterilitatis, & inopiæ; & censent aliqui, contrariam sententiã nullam habere probabilitatem, nec esse tutam in conscientia. Ita Ioan. de la Cruz in *director. conscient. p. 1. precept. 7. quest. 3. dub. 3. conclus. 1.* Ioan. Salas tract. de *empt. & vendit. dub. 7. n. 3.* Michaël de Palatio de *contr. lib. 2. c. 2.* Petrus à Nauarra de *restit. lib. 3. cap. 2. n. 2.* Bartholomæus Salonijs de *iust. tom. 2. q. 77. art. 1. contr. 2.* Basilius Poncius var. *disp. par. 1. q. 2. scholastica, c. 7. in fine*, & Petrus de Ledesma in *sum. tom. 2. tract. 8. c. 32. difficul. 19. fol. mibi 434.* Et præcipuum argumentum, quod adducunt, est: nam communiter Doctores docent, quando lex est dubia, Principi obediendum esse: sed in nostro casu res est dubia, cum multi Doctores asserant, taxam frumenti, etiam tempore sterilitatis

sterilitatis, esse iustam: ergo obligabit in conscientia.

Non defunt tamen Viri docti, qui contrariam sententiam tenent: & ita notat Ledesma, *vbi supra*, communiter docere Patres Societatis Iesv, & ex illis, qui scripta typis mandarunt, P. Molina mordicus sustinet hanc opinionem *de iust. tom. 2. tract. 2. disp. 364. num. 7.* vbi asserit: [Si frumentum antea lege erat taxatum pretio rationabili, ac moderato, ac mense Martio, & Aprili sterilitas magna in annum sequentem comperitur ob pluvia defectum, aut aliqua alia ratione; non tenentur homines deinceps, vendere triticum suum pretio tempore abundantia taxato. Quoniam praelumendum est, voluntatem Principis non esse, vt tanta superueniente sterilitate, lex, quæ tempore abundantia lata erat, vim adhuc retineret; neque si id Princeps vellet, lex iam tunc esset rationabilis, iusta, ac proinde in conscientia foro non obligaret.] Hæc Molina. Atque hoc etiam voluisse videtur Nauarrus *in summa cap. 22. num. 88.* dicens, superueniente magna necessitate, tollitur omnino taxa: quem refert, & sequitur Rebellius *de oblig. iust. part. 2. lib. 9. quest. 2. sect. 3. num. 14.* In hanc sententiam iuit etiam Valerius Reginaldus *in sua praxi, tom. 2. lib. 25. cap. 16. n. 270.* asserens: [Quantumuis decursu temporis, merces pluris aestimentur communiter, quam sit à lege taxatum; non ideò tamen licitum est secundum illam aestimationem vendere contra hanc taxationem. Quamquam mutari debent leges, quando circumstantia notabiliter variantur; sique Princeps in eo esset notabiliter negligens, lex inciperet esse iniusta, nec in conscientia obligaret.] Ita etiam docuit Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 3. num. 14.* ait enim: [Mutatis circumstantiis, si Princeps esset negligens in pretio legitimo mutando, potest res vendi pretio vulgari. Imò, vt notat Pontius, *vbi supra*, ex Authoribus, qui mordicus defendunt primam sententiam, nonnulli, quamuis inuiti, in istam latenter relabuntur: nam ex illis Salonius, *loco citato, num. 10.* sic ait. [Quod si progressu temporis viderint aperte, & euidenter ipsi venditores, mutatum esse pretium rerum communiter apud omnes; quia variatæ sunt reuera circumstantia omnes, & mercium, & temporum, & emptorum vbiq; terrarum; duratque illa varietas non vno, aut altero anno, sed plurimis, nec propterea mutari pretia à lege, & Magistratibus; tunc licet eis vendere iuxta conscientia res suas, non solum iuxta legis taxationem, sed etiam iuxta communem usum fori ad arbitrium prudentum.] Hæc Salonius. Sic etiam Nauarra, *vbi supra*, & Aragon. *in 2. 2. q. 77. art. 1. dict. 2.*

Ad argumentum contrariae sententiae responderetur, tunc procedere, vt bene ex Suarez *in 3. par. tom. 5. disp. 4. n. 5. & seq.* notat Salas *de legib. quest. 96. tract. 14. disput. 10. sect. 1. n. 23.* quando iustitia legis æquè probabilibus rationibus nititur: nam, si oppositum sit manifestè probabilius, subditi possunt se excusare ab obseruantia talis legis. Sed ita accidit in casu nostro. Ergo, &c. Vide Molfesum *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 5. n. 86.* qui asserit, primam opinionem Molinae, & aliorum procedere, quando taxatio singulis annis efficitur: secundam verò opinionem Salas, & cæterorum procedere, quando taxatio efficitur vniuersaliter, & vniiformiter, habendo rationem fertilitatis, & sterilitatis. Vide etiam Malderum *in 2. 2. tract. 5. cap. 2. dub. 1.* Bonacin. *de contr. disp. 3. q. 2. punct. 4. n. 8.*

Cuidam ex dato mutuo emerfit damnum notabile, antequàm mutuatarius fuisset in mora soluendi: quaesuit, an possit aliquid à mutuario pro illo damno petere, & teneatur mutuatarius dare?

RESOLVT. LXXI.

Opinionem affirmatiuam videtur insinuare Medina, & ex veteribus Maior *in 4. dist. 15. quest. 23. ad confirmat. 1. argum.* & in alia editione, *quest. 30.* cuius sententiam ex neotericis amplexus est Pitigianus *in 4. sentent.*

Antonini Diana Pars I.

tom. 2. dist. 15. q. 1. art. 6. §. Præterea, col. 2. vbi ait: [Teneatur mutuatarius soluere expensas, omniæque damna creditori, ratione mutui illata: vt, si corrui domus, vel si alia id genus infortunia eidem acciderunt, poteritque exigere totum damnum: quia non amittit, quod erat habiturus; sed, quod actu habebat: quamobrem poterit recompenationem bonorum, quæ ratione mutui amittit, exigere. Et esto, quòd mutuator non adiecerit pactum de damno emergente, atque ita non possit contra mutuatarium in foro exteriori habere actionem; tamen in foro conscientia teneatur debitor ultra sortem ad interesse.] Sic Pitigianus. Hanc sententiam cum quadam limitatione docet Toletus *lib. 5. c. 32. in fine.* putat enim, cum quis vi, vel fraude, vel metu cogitur ad mutuandum, licitè posse damna emergentia recipere; quanuis hæc damna in pactum non fuerint deducta.

Sed absolutè contraria sententia tenenda est, quam tenet Salas *tract. de usura, dub. 18. n. 4.* & præter DD. quos ipse citat, tenet etiam hanc sententiam Lessius *lib. 2. c. 20. dub. 10. n. 73.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 61. dub. 3. num. 3.* Filiucius *in quest. moral. tom. 2. tract. 34. p. 2. c. 5. num. 71.* & alij. Et ratio est: quia forsan mutuatarius nollet cum eo onere mutuum accipere.

Ad id verò, quod dicit Pitigianus, respondeo, non loqui consequenter; nam, quod in foro interno ex iustitia restituendum est, etiam restituendum est in foro externo nisi probatio actori desit. Sed in hac re notent Confessarij breuiter hæc tria. Primò, si non interfuit pactum ante moram, vt diximus, ad nihil mutuatarius tenetur. Secundò, post moram tenetur ad damnum intrinsecum, non ad extrinsecum, modò mora sit culpabilis. Tertio, si fiat pactum, posset teneri ad omne damnum intrinsecum, & extrinsecum, ante, & post moram, etiam si mora (secundum aliquos) non sit culpabilis. Et ratio est: quia ille, qui mutat, potest cauere omni suæ indemnitati. Sed de hoc nos alibi.

Virum Clericus in sacris constitutus, vel Religiosus, possit negotiari per se, vel per alium?

RESOLVT. LXXII.

Aliqui, vt Caietanus *in sum. verb. Cleric.* Rodriquez *in sum. tom. 2. cap. 1. num. 2.* asserunt, posse, dummodo negotiatio non sit turpis, & absit scandalum. Hanc sententiam docet etiam doctissimus Michaël de Palatio *de contract. lib. 2. cap. 10. fol. mihi 168.* vbi ait: [Vnde videtur: non esse peccatum mortiferum Clerico negotiari, si aliunde non trahat rationem culpæ, aut propter scandalum, aut propter mendacia, aut periuria, quæ in ea miscantur. Etenim, si Clericus negotiator antea est admonendus: igitur tunc peccat, quando admonitus non cessat à negotiando.] Sic ille.

At contra hanc sententiam sunt ferè omnes DD. Salonius *in 2. 2. q. 77. art. 4.* Salas *de contract. tract. de empt. & vendit. dub. 2.* Salzedo *in addit. ad pract. crim. Diaz, c. 57.* Prosper de August. *in addit. ad sum. Bull. Quar. verb. vestigal.* Paulus Squillante *de obligat. Cler. p. 2. dub. 3. n. 39.* Reginaldus *in praxi, tom. 2. lib. 30. tract. 3. cap. 2. num. 20.* Medina *de restit. quest. 30. art. 2.* Syluest. *verb. Cleric. n. 3.* Comitulus *in respons. moral. lib. 5. quest. 53.* Scaccia *tract. de commer. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. 11. num. 7.* Sotus *de iust. lib. 6. quest. 2. art. 2.* Toletus *in summa, lib. 8. cap. 53.* Rebellius *de obligat. iust. p. 2. lib. 9. quest. 18. sect. 2. n. 8.* Bellertus *in disquis. cler. p. 1. §. 21. num. 2.* & alij DD. quos citat, & sequitur D. Carolus de Grassis, amicissimus noster, *in suo pulcherrimo tract. de effect. cleric. effect. 3. num. 1. & seq. & patet ex cap. consequens, dist. 88.* vbi Gelasius Papa ait: [Clericis ab indignis quæstibus abstinendum, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio cessandum: aut, in quocunque gradu sint positi, mox à clericalibus officiis cogantur abstinere.]

Limita hanc sententiam, nisi semel, aut iterum Clericus negotiaretur: nam in hoc casu non peccaret mortaliter. Cenedus in *collect. iur. canon. p. 1. collect. 37. n. 2. in fine.* Grassis, & Salas, *vbi supra*, cum Lessio, & Maldero.

Sed tota difficultas est, an sit licitum exercere negotiationem per alios. Negatiuè respondet ex nostris P. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 5. q. 5. n. 157. Genuensis in *praxi, cap. 62. n. 6.* Riccius in *praxi fori eccles. part. 3. resol. 205. n. 2.* Vgolinus de *potest. Episc. c. 13. §. 17. n. 1.* Salzedo, Augustinus *vbi supra*, & alij.

At mihi contraria sententia semper placuit, quam docet Molina de *iust. tom. 2. disp. 342. n. 10.* Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 2. dub. 4. Lessius lib. 2. c. 21, dub. 1. n. 6. Aragon. in 2. 2. q. 77. art. 4. Tabiena *verb. emptio. q. 26.* Salas, Squillante, Rebellius, & alij communiter. Et ratio est: quia, vt probat Medina, *vbi supra*, solùm prohibitum est, ne per se Clerici negotientur; & negotiando per alios cessat ratio prohibitionis. Vnde cum Turriano in 2. 2. tom. 2. disp. 59. dub. 2. n. 3. puto ex vi solius prohibitionis, etiam sine veniali culpa, posse Clericos, & Religiosos negotiari per alios; licet cum Lessio, & Molina aliter sentire videatur Barthol. à S. Faust. in *spec. Confess. disp. 6. q. 103.* putat enim peccare venialiter.

An saltem qui habet beneficium ecclesiasticum, sed non est ordinatus in sacris, possit negotiari per seipsum?

RESOLVT. LXXIII.

Negatiuè respondet Salas de *contract. tract. de empt. dub. 2. num. 5.* qui citat Rebellium, Vegham, Sà, & Tabienam. Tenet etiam hanc sententiam Molfesius in *sum. tom. 2. tract. 12. cap. 4. n. 129.* & Bellettus in *disquis. cler. p. 1. §. 21. num. 17.*

Non reticebo tamen, aliquos DD. in contrarium inclinare, vt notat Squillante de *obligat. Cler. p. 2. dub. 3. n. 39.* & Molina de *iust. tom. 2. tract. 2. disp. 342. num. 2.* vbi ait: [De beneficiariis, qui in sacris non sunt constituti, anceps est Syluest. inclinaturque videntur Doctores alij, illos non peccare lethaliter.]

Sapius in praxi occurrit illa questio: Ex quam culpa teneatur depositarius, quando perit penes ipsum res deposita?

RESOLVT. LXXIV.

Communiter DD. sic respondent: quando depositum fuit factum tantùm in gratiam solius deponentis, depositarius in hoc casu tenetur tantùm de dolo; & lata culpa: sed, si accipit aliquid pro deposito seruando, tenetur etiam de leui culpa; secùs de leuissima, dummodo non se offerat in depositarium: nam tunc, cum depositum factum sit in gratiam ipsius depositarij, tenetur etiam de leuissima, vt etiam, si adesset pactum. Ita Molfesius in *sum. tom. 2. tract. 12. cap. 15. num. 44. & seq.* Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 18. *quest. 2. n. 12.* Turrianus in 2. 2. tom. 2. disp. 11. dub. 5. num. 8. Barthol. à S. Fausto in *spec. Confess. disp. 8.* Reginaldus in *praxi, tom. 2. lib. 25. cap. 46. sect. 1. num. 563. & seq.* Azorius *par. 3. lib. 7. cap. 7. quest. 1. & seq.* Molina de *iust. tom. 2. tract. 2. tota disp. 527.* Sotus *lib. 4. de iust. quest. 7. art. 2. & alij.*

Hinc inferunt DD. supracitati, & præcipuè Molina n. 4. quòd bullarij, caupones, & nautæ comparatione eorum, quæ in nauim, vel hospitium conferuntur: & qui curam molendini habent, comparatione tritici, quod, vt molarur, asportatur; & qui curam habent domorum publicarum, vt sunt datarii, vbi aliquæ res conferuntur, vel venduntur, & inde commodum aliquod habent; item, factores, & fullones, & alij similes; hi omnes tenentur de leui culpa: quia, vt *suprà* diximus, res deposita

etiam cedunt in ipsorum commodum, propter contractum locationis, & conductionis cum deposito coniunctum. Imò, & aliquando secundùm aliquos tenentur de culpa leuissima.

Sed hæc omnia, licet vera sint; tamen censeo, illam opinionem esse probabilem, & tutam in praxi, quæ asserit, neminem teneri in conscientia, nisi ex culpa graui, & lata, & non ex culpa leui, & leuissima, nisi aliter inter contrahentes sit conuentum. Ita Lessius lib. 2. c. 27. dub. 3. n. 11. & Filliuc. in *quest. moral. tom. 2. tract. 34. c. 2. num. 23.* Ex hac doctrina erunt liberi à multis scrupulis Confessarij: & ego, vt dixi, existimo illam satis probabilem.

Non reticebo etiam in hac materia singularem sententiam Ferdinandi Rebellij de *oblig. iust. part. 2. lib. 16. quest. vnica. à n. 5. vsque ad n. 10.* asserentis, in foro conscientie in ordine ad restitutionem non sufficere latam culpam iuridicam; sed requiri theologiam, & moralem, ac denique solum dolum verum. Itaque vult, si depositarius per crassam ignorantiam, vel incogitantiam, seu obliuionem amittat rem depositam, non teneri in conscientia; nisi, quando culpa scienter est commissa, vt si propter pigritiam nolit expressè rem alienam custodire, vel data opera eam per periculosa loca deferat. Et si audire vis eius verba, hæc sunt: [Quamuis in iudiciali foro depositarius teneatur, non tantùm de dolo, sed etiam de lata culpa; quia, quando patet lata culpa, dolus esse præsumitur; tamen in foro conscientie, vbi veritas constat, de solo dolo tenetur.] Hæc ille: an probabiliter, iudicent viri docti, & legant Ioan. Valerum in *differentiis vtriusque fori; verb. depositum, differ. 4. num. 4.* qui Rebellium acriter impugnat.

Questio, quam ordimur, olim nobis cum magnis Theologis agitata fuit: Vtrum heres ab intestato teneatur in foro conscientie soluere legata in testamento minus solemniter relicta.

RESOLVT. LXXV.

Teneri putat Paulus Comitulus in *rest. mor. lib. 7. tota quest. 8.* Angelus, Tabiena, Syluester, Adrianus, Medina apud Lessium, *vbi infra, num. 14.* D. Antoninus p. 3. tit. 10. c. 3. §. 14. & dicit communem Ias. in *l. si post diuisionem, n. 5. C. de iuris, & facti ignor. Bal. leg. cum quis. C. eod.* Imola, Alexan. in *leg. nemo potest. ff. de legat. 1.* Tenet etiam hanc sententiam Filliucius *quest. moral. tom. 2. tract. 34. c. 7. num. 150.* Molfesius in *sum. tom. 2. tract. 13. cap. 2. num. 147.* Homobonus *part. 1. tract. 7. cap. 19. q. 188.* Mantica de *coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 14. num. 10.* Molina de *iust. tom. 1. disp. 81.* Lessius, & Malderus, *vbi infra*, & Reginaldus in *praxi, tom. 2. lib. 15. cap. 7. sect. 1. num. 105.* Et ratio est: quia, cessante fine legis, eiusdem legis cessat obligatio: sed illæ leges, quæ in testamentis præcipiunt aliquas iuris solemnitates, solùm hoc faciunt ad euitandas fraudes, & dolos: ergo, vbi ista non interfuerint, leges ipsæ non obligabunt; atque ex consequenti illa testamenta erunt valida in foro conscientie.

Ex his infert Reginaldus, & alij, *vbi supra*, primò, hæredem ab intestato, si sciat defuncti voluntatem, qua alterum constituerit hæredem, aut ei aliquid legarit testamento minus solenni, teneri in conscientia tali restituere hæreditatem, & legatum soluere. Secundò, si ea de re fuerit dubius, teneri propter dubium cum illo altero componere: nam, cum nec ipse, nec alter ille, adhuc cœperit possidere bona fide, par est in dubio vtriusque conditio. Tertio, si hæres ipse ab intestato hæreditatem, aut legata retineat, illi, quibus per testamentum minus solenne fuerit aliquid relictum, possunt, seruatis debitis conditionibus, vti compensatione. Ita ille ex Molina, & alijs.

At ego cum Maldero in 2. 2. tract. 1. c. 11. dub. 5. Lessio lib. 2. cap. 19. dub. 3. n. 30. Ioan. de la Cruz in *director. conf. par. 1. præcept. 7. q. 1. art. 5. dub. 14. concl. 3.* puto, contrariam sententiam

sententiam esse probabilem, & tutam in praxi, quam sequuntur, & docent Couarruuias c. 10. de testam. num. 12. Bonac. de contract. disp. 3. q. 1. punct. 5. num. 5. & seq. Valerus in different. vrinus, que fori, ver. legatum. differ. 6. n. 2. Vegha in sum. tom. 2. cap. 114. cas. 2. Beia in resp. cas. conscient. p. 1. cas. 53. Petrus de Aragon in 2. 2. q. 62. art. 4. vbi agit de dominio, fol. mibi 103. Salas de legib. tract. 14. disp. 16. sect. 12. n. 52. Salonijs in 2. 2. tom. 1. q. 61. s. u. q. 5 de dominio, art. 4. fol. 159. Naldus in sum. ver. testam. num. 8. Bannez de iust. q. 62. disput. 5. de translat. domini, fol. mibi 100. Becanus in sum. ab. ol. tom. 2. tract. 3. cap. 6. n. 4. concl. 4. & num. 6. in fin. regula 5. & Vasquez in Opusc. de testam. c. 3. dub. 1. num. 4. & in p. 2. tom. 2. disp. 164. c. 3. num. 36. & 37. qui citat Gomez, & Padilla, Viros doctissimos.

Dico igitur primò contra Reginaldum, & alios, vbi supra, heredem ab intestato non teneri quidquam tradere heredi instituto in testamento minus solenni, nec soluere legata facta in tali testamento, dummodò non sint facta ad pias causas. Secundò, nec teneri facere compositionem iuxta quantitatem debiti. Tertiò, eum, cui legatum relictum est, non posse vti occulta compensatione. Ex his duabus opinionibus, quam maluerint, eligant Confessarij, & ita in multis casibus occurrentibus sedabunt multos scrupulos.

Ad argumentum in principio positum respondetur, quòd finis legis dupliciter potest cessare, aut in communi, aut in particulari. Quando cessat primo modo, cessat obligatio legis: non autem, quando cessat in particulari. At verò leges, quæ irritant illegitimos contractus, vt in casu nostro, habent pro fine bonum commune: & sic, quamuis cesset finis legis in particulari, semper eius obligatio firma manet. Ita communis sententia DD. Vasquez in 2. 2. tom. 2. disp. 163. cap. 3. n. 19. & Opus. de reddit. c. 2. §. 2. dub. 14. num. 51. Suarez de legib. lib. 3. c. 23. lib. 5. c. 14. & lib. 6. cap. 8. & 9. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 15. num. 37. & de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 3. n. 7. & 9. Salas tract. de censib. dub. 8. n. 11. & de legib. tract. 14. disp. 10. sect. 4. n. 19. & disp. 16. sect. 7. num. 14. Coninch. de Sacram. disp. 7. dub. 9. n. 86. & disp. 14. dub. 14. num. 144. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 13. cap. 18. q. 3. n. 180. Rebellius de obligat. iust. part. 2. lib. 11. q. 13. num. 7. Molina de iust. tom. 1. disp. 81. ad 3. argum. secunda sententia. Bonacina de legib. disp. 1. q. 1. punct. ult. §. 2. num. 1. & seq. & disp. 10. q. 2. punct. 8. §. incident. num. 13. Pitigianus in 4. sent. tom. 2. dist. 15. q. 2. art. 3. Sayrus in clau. regia, lib. 3. c. 1. num. 6. & c. 7. n. 12. & 13. Felicianus de censib. tom. 2. lib. 1. c. 8. num. 6. Couarr. in 2. part. Decret. c. 6. §. 9. n. 8. Sarmiento lib. 3. select. incomp. c. 12. num. 8. Petrus de Aragon. in 2. 2. q. 62. art. 4. licet probabiliter aliqui contrarium asserant. Ex his omnibus apparet, contractum nullum iure humano in foro exteriori, esse etiam nullum in foro conscientia, Sed ad ornatum presentis questionis vide etiam, extra DD. citatos, Fernandez in examine Theol. moral. part. 1, cap. 17. §. 2. num. 14. Naldus in summa, verb. Testament. n. 8. Sotum de iust. lib. 4. quest. 5. art. 3. Suarez de legib. lib. 5. cap. 24. num. 9.

Quidam vir nobilis olim in quadam subhastatione, seu licitatione publica rogauit amicos, volentes emere, ne plus offerrent certa quantitate; & hoc vt ipse postea, vt in facto contigit, emeret rem illam pretio infimo, secundum illum modum vendendi: quasiuit à me, an peccauerit contra iustitiam, & teneatur ad restitutionem aliquam? Idem queritur de illis, qui hoc pacto emerunt aliquod officium, vel vectigalia, aut prouentus?

RESOLVT. LXXVI.

Peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem putauit P. Megalo in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 5. n. 146. Et ratio Anonini Diana Pars I.

est: quia, dum alij erant parati plus offerre, impeditur venditor, ne illud plus consequatur.

At ego contrariam sententiam in praxi semper consului: & illam docent Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 2. c. 22. n. 179. Villalobos in sum. tom. 2. tract. 21. dub. 17. num. 4. Vegha in sum. tom. 2. c. 43. Bonacina de contr. disp. 3. quest. 2. punct. 5. num. 10. Rodriguez in sum. tom. 2. cap. 84. numero 2. Aragon. in 2. 2. q. 77. art. 4. Conradus in respons. cas. consc. p. 1. q. 159. in addit. & ante illos Petrus à Nauart. de resit. lib. 2. c. 3. num. 84. & 85. vbi sic ait: [Non enim, meo iudicio, quodcunque monopolium mercatorum, vt non nisi certo pretio emant, est iniustum, si reuera illud est iustum pretium. Atque idem est, dum quis in publica licitatione rogat amicum, vel amicos, ne plus dent certa quadam quantitate, vt ipse iusto pretio, infimo tamen, vel mediocri, rem habeat, iuxta illud forum; vel, cum volens officium emere, rogat alios emptores, ne velint plus dare; quod in vectigalium, vel aliorum prouentuum emptione contingere solet: isti enim caritatem non inducunt, sed vtuntur industria, & diligentia, vt res sibi iusto pretio detur, timens in emendo augmentum magnum in pretio.] Hæc ille. Ex quibus patet responsio ad argumentum contrariæ sententiæ: nam esset verum, quando vi, & metu impediret alios, ne augeant pretium; non autem in casu nostro, vbi solum adest industria, & diligentia emptoris.

Rectores cuiusdam Ecclesie concesserunt aliqua bona in euidentem illius Ecclesie utilitatem, saluo assensu Sedis Apostolica, & ante assensum tradiderunt possessionem. Instanter à me quasiuerunt, an dicta alienatio sit nulla, & an inciderint in excommunicationem Pauline, Ambiciose?

RESOLVT. LXXVII.

Suppono ex Aloyfio Riccio, & alijs, in alienatione bonorum Hospitalis requiri assensum apostolicum. Sic ille in praxi, p. 1. resol. 37. n. 1. & seq. Hoc supposito; assero, circa presentem questionem duas esse opiniones. Prima asserit esse dictam alienationem nullam & inualidam: quia in alienatione rerum Ecclesie, duo copulatiuè requiruntur; nempe, solennitas, & causa; & vnum sine alio non sufficit. Ita Menochius lib. 9. conf. 872. & alij DD. quos citat, & sequitur Marius Antoninus Maceratenfis lib. 1. var. resol. resol. 5. num. 6. & 7. & resol. 50. num. 43. cum Aloyfio Riccio, in praxi, p. 1. resol. 7. 12. & 24. & alijs: & ita in foro conscientia docuit Suarez de legib. lib. 5. c. 14. n. 6. Vasquez Opus. de reddit. c. 2. §. 2. dub. 14. Bonacina de contr. vbi infra, & alij. Et ratio est: quia sine forma substantiali nihil subsistere potest; at prædicta solennitas, nempe assensus Apostolicus, à iure præscripta est tanquam forma substantialis: ergo, &c.

Secunda opinio contrarium asserit, nempe, supradictam alienationem, quia est in euidentem Ecclesie utilitatem, etiam sine assensu Apostolico celebratam, non esse inualidam. Ita Quaranta in summa Bullar. verb. alienatio, num. 34. qui citat Decium, Rebuffum, Na iartum, & alios. Idem docuit Capic. decis. 16. n. 4. Berretta conf. 92. Gabriel. de ver. alien. concl. 1. lib. 3. Hier. Gabriel conf. 71. vol. 2. n. 111. & seq. & Decisiones nouissima Rotæ Romanæ part. 3. lib. 2. decis. 223. n. 3. & 4. & lib. 3. decis. 261. num. 6. & 7. Facit etiam pro hac sententia Genuens. in praxi. c. 88. num. 4. vbi asserit, quòd si alienatio sit facta saluo assensu Pontificis, non licet à contractu ante impetratum assensum recedere, cum alijs. Et in foro conscientia hoc etiam tenet Azorius p. 1. lib. 9. cap. 9. 8. dub. 2. Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 30. tract. 3. c. 6. sect. 2. numero. 69. & 70. Naldus in summa, ver. actus, n. 15. & ver. contractus num. 10. Rodriguez in quest. reg. tom. 1. q. 27. art. 9. Syluester verb. alienatio, n. 13. Angelus eod. verb. §. 14. cum alijs. Et ratio est, quia, cum talis contractus celebratus sit in gratiam Ecclesie, & in illius utilitatem

utilitatem; quamvis legitima forma deficiat, & solemnitas, Validus tamen erit; quia forma requiritur ad fraudes evitandas. & propterea, quando fraus deficit, non adeo solemnitas est necessaria in conscientia, quod sine illa contractus non sit validus. Vide Gutierrez in *quæst. civ. tom. 1. lib. 1. q. 3. n. 9.* qui conatur has opiniones concordare.

Sed hæc dicta sufficiant circa nullitatem, seu validitatem contractus. Videamus modò, quid dicendù sit de excommunicatione Pontificis: Martinus Bonac. *de contr. disp. 3. q. 8. punct. 4. a. 11.* asserit, supradictos Rectores, alienantes bona Ecclesiæ sine prævio consensu Pontificis, incurrisse in dictam excommunicationem: ita etiam alij. Sed mihi placet opinio Reginaldi, *ubi supra*, & Filliucij in *quæst. mor. tom. 1. tract. 14. c. 7. q. 6. n. 119. & tract. 16. cap. 9. num. 226.* asserentis, dictos Rectores, quia fecerunt conditionem Ecclesiæ meliorem, non incidere in illam censuram: & citat Quarantam *verb. alienatio, n. 50.*

Dices, Clementem VIII. apud Genuesem in *praxi, c. 44.* declarasse, quendam Rectorem incurrisse in pœnam dictæ Extrauag. quia alienavit bona Ecclesiæ, saluo assensu Summi Pontificis Respondeo, non constare illam alienationem fuisse factam in eundem illius Ecclesiæ utilitatem, ut constat in casu nostro: & sic declaratio Pontificis non facit aduersus opinionem Filliucij.

At, his non obstantibus, consului supradictis Rectoribus, ut pro validitate alienationis, assensum Summi Pontificis obtinerent; & ad tollendos omnes scrupulos, virtute Bullæ Cruciatæ, beneficium absolutionis à censura quarerent.

*De emptione Zucarorum in hoc Regno
Sicilia fieri solita.*

RESOLVT. LXXVIII.

Puto probabiliter, dictam emptionem zuccharorum non esse iniustam, ex multis rationibus; sed præcipuè ex modo vendendi: nam, quando venditor offert, & rogat emptorem, pretium rei decrescit: quia merces vltroneæ vilescunt. Ita communiter DD. Ioan. Medina *C. de reb. rest. q. 31. numer. 3. §. Deinde demus. Azorius part. 3. lib. 8. c. 21. quæst. 6. Bannez de iust. q. 77. art. 1. dub. 1. concl. 1.* Ioan. de la Cruz in *direct. part. 1. præcep. 7. q. 3. dub. 1. conclus. 1.* Ledesma in *sum. part. 2. tr. 8. c. 32. concl. 6.* Turrianus *tom. 1. disp. 57. dub. 6. num. 5.* Nauarr. *lib. 3. cap. 2. dub. 5. n. 40.* Vasquez de *rest. c. 5. §. 1. dub. 10. n. 61.* Pitigianus in *3. sent. tom. 2. dist. 15. q. 2. art. 1.* & Doctores *ubi infra* citandi.

Difficultas est verò cognoscere, quantò dictæ merces vltroneæ vilescant & emptor rogatus à venditore, quantò minùs à pretio ordinatio possit in emenda merce minueri. Multi DD. asserunt, merces vltroneas vilescere pro tertia parte. Ita Caietanus in *2. 2. q. 77. art. 1.* Lessius *lib. 2. c. 21. dub. 4. n. 33.* Salas *rr. et. de empr. dub. 25. n. 4.* Faustus in *spec. Confess. disp. 6. q. 10. n. 9.* Filliuc. *tom. 2. tract. 36. c. 4. n. 70.* Bonacina *de contr. disp. 3. q. 2. punct. 4. num. 23.* quidquid in contrarium asserat Tannerus in *2. 2. disp. 4. q. 7. dub. 2. n. 29.* Sed, ut benè obseruat Homobonus *de exam. Eccles. part. 3. tract. 9. c. 1. q. 1.* merces vltroneas vilescere pro tertia parte, apud omnes in confesso est.

Imò aliqui asserunt, dictas vltroneas merces vilescere pro medietate: ita docuit doctissimus Palatius in *summam Caietani. verb. emptio, c. 1.* quem postea sequuti sunt, Salas, *ubi supra*, Rebellius *lib. 9. q. 1. n. 36.* Bartholomæus à S. Fausto *de contr. disp. 6. q. 10. n. 9.* Megala in *2. 2. lib. 2. c. 6. q. 2. n. 47. & seq. 4. n. 138.* & fuscè in *conf. 93. n. 3.* cum aliis.

Ex his patet, emptionem zuccharorum, fieri solitam, anticipata solutione, non esse vsurariam: quia dictæ merces minùs iusto pretio emuntur, non propter solutionem anticipatam; hoc enim facere esset vsura; sed emuntur minori pretio ex modo vendendi: nam, cum venditor offerat; & roget emptorem; merces illæ efficiuntur vltroneæ; & eo ipso, quòd vltroneæ sunt, per consequens vilescunt.

Vnde patet responsio ad argumentum cuiusdam Religiosi: dicebat etenim: Pretium iustum rei non est, quod valet tempore conventionis, sed tempore traditionis. Ergo illicita erit talis emptio zuccharorum: nam in tempore traditionis plus valebunt. Respondeo maiorem argumenti esse veram regulariter, ac per se loquendo; non verò, quando per accidens, ratione circumstantiarum concurrentium, necessè est pretium decrescere, vel accrescere. Iustum igitur pretium alicuius mercis erit, quanti ipsa valet tempore traditionis, nisi ex causis extrinsecis tempore contractus minoris æstimetur, ut accidit in casu nostro ex modo vendendi.

Ex hac doctrina sequitur, me olim rectè respondiisse, posse aliquem emere rem viliùs ab illo qui vendit necessitate compulsus; non, quia illud plus censetur venditor liberè donare; nam in hoc casu non posse præsumi donationem, rectè censuerunt Angel Syluest. & alij: sed, quia in hoc casu ex modo vendendi minuitur pretium rei, & merces efficiuntur vltroneæ. Ergo possunt minoris emi. Ita Turrianus Nauarra, Bonacina, *ubi supra*, cum Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 1. dub. 6. n. 10.*

An si in fascie herbarum, olerum, vel lignorum, quæ ad cibum hominum, vel ad pabulum animalium, vel ignem, venduntur, inueniatur herba aliqua magna virtutis ignorata, possit emi pretio currenti?

RESOLVT. LXXIX.

Negatiuè respondet Turrianus in *2. 2. tom. 2. disp. 58. dub. 4. n. 6.* Et rationem adducit: quia emens debet manifestare venditori ignoranti valorem rei venditæ: ut, si quis vili pretio lapidem pretiosum venderet, teneret emptor manifestare valorem lapidis, quando illum agnoscit. Ergo & in nostro casu idem dicendum erit: ignorantia enim vendentis non aufert pretium; quod res habet secundum communem æstimationem eorum, quorum iudicio in qualibet negotiatione assignandum est pretium.

Sed, his non obstantibus, aduersus Turrianum stant ferè omnes Doctores: & ita docet Molina *tom. 2. tract. 2. disp. 353.* Lessius *lib. 2. c. 81. dub. 11. n. 85.* & alij, Et ratio est: quia tota illa res, ad eum vsum, quo vendi solet, non plurius æstimatur. Vnde ex his inferunt Doctores, quòd, qui sciret, in alterius fundo latere thesaurum, vel venam pretiosi metalli, vel fontem delitescentem; posset illum emere, non maiori pretio, quam secundum externam superficiem valet: quia, licèt pretium sumatur ex communi æstimatione; communiter tamen ager ille non æstimatur ratione thesauri, vel venarum: ergo licitum est illum emere pretio currenti.

Et ita contra Armillam, Angelum, & alios tenent DD. citati, quibus adde Rebellium *par. 2. lib. 9. q. 5. n. 2.* & alios penes Salas *de empr. dub. 26. n. 5.* qui etiam *num. 8.* ex multis rectè notat, quòd si in aliqua regione res aliqua parui æstimaretur, eamque ignorarent incolæ, posset paruo emi; sicut fecerunt Hispani, ementes aurum apud Indos: & si lapidariis esset ignota virtus alicuius lapidis pretiosi, qui scit illius valorem, potest communi pretio illum emere.

An, qui vendit vinum aqua dilutum; descendendo tamen in pretio, tantum, quantum cum eo vitio valet quòd emptori non manifestat; an, inquam talis venditor peccet, & teneatur ad restitutionem?

RESOLVT. LXXX.

Negatiuè respondet Homobonus *de examine Ecclesie, tom. 2. tract. 9. c. 4. q. 8.* ubi sic asserit: [Si emptor vinum illud statim erat consumpturus, & ob illud occultum vitium.

vitium, quod sit aqua dilutum, subicit, & in pretio descendit; tunc à peccato saltem lethali, & à restituendi obligatione immunis erit, cum iure suo usus fuerit, nec vlla iniustitia intercesserit. Secus, si illud erat conferuaturus, vel alteri venditurus; ita vt sibi, vel secundo emptori damnum crearetur: tunc enim, & charitatem, & iustitiam læsisset, si emptorem de occulto vitio non admonuisset. Ita ille: & Salas *tract. de empt. dub. 34. n. 4.*

Alteram verò limitationem supradictæ opinionis apponit Turrianus *in 2. 2. disp. 58. dub. 6. n. 1.* videlicet, ne talis venditio sapius efficiatur: quia ex tali modo vendendi poterit minui commune pretium iustum: nam, licet vendendo dictum vinum aqua mixtum, non inferatur damnum emptori; fieri tamen poterit, vt pretium eius mensuræ vini, aqua non mixti, minuatur. Cum enim ementes non agnoscant mixtionem aquæ, existimant minui pretium, atque adeò ab aliis venditoribus nolunt emere maiori pretio. Vnde ex his apparet, quod sapius ita vendens inferret iniustitiam, & damnum.

An contractus ille, qui vulgò dicitur beneficiata, seu lotto, sit licitus?

RESOLVT. LXXXI.

Respondeo affirmatiuè; seclusis tamen fraudibus cum Filiucio *tom. 1. tract. 37. c. 3. n. 43.* qui citat Molinam. Idem etiam docet Deltius *in disquis. mag. tom. 2. lib. 4. c. 4. q. 2.* Alcocer *de ludo. cap. 49.* Lopez *de contract. lib. 2. c. 23.* Gasias *de contract. lib. 2. c. 44.* Bonacina etiam *de contract. disp. 3. q. 2. punct. 2. n. 26.* Scaccia *tract. de commer. §. 1. q. 1. n. 110.* & alij.

Sed notandum est, quod res, quæ ibi venduntur, non possunt vendi nisi iusto pretio, quo res ipsæ valent, habita ratione operarum, quas ministri illius ludi adhibent: vnde peccarent mortaliter, & tenerentur ad restitutionem, si excederent in pretio, habita ratione debiti laboris, & rei. Ita DD. citati, & Sà *verb. vendit. num. 15.* vbi ita asserit: [In venditione, quæ vulgò dicitur, lotto, cum, scilicet, multa venduntur innumeris, qui syngraphas dant cum paruo pretio, non possunt res omnes plus vendi, quàm valent ipsæ, & opera ministrorum, quibus soluendum.] Ita Sà. Et restitutio fieri debet pauperibus, si veri domini nesciuntur. Deinde supradicti ministri licitè accipiant dictum stipendium, si non excedat iustum rigorosum, si non sunt plures, quàm necessarij sunt; & si non plus temporis in eo negotio infumant, quàm necesse sit. Cauendæ sunt etiam fraudes venditorum, & dictorum ministrorum, ne sortitionem facere morentur, postquam sufficientes symbolæ sunt collatæ: item, ne merces mutant, vel diminuunt: item, ne quando simul faciendæ sortitio, aliquas merces prius patiantur sortem subire, & similia.

An contractus, qui vulgò dicitur Godere à godere, sit licitus?

RESOLVT. LXXXII.

Hic contractus sapissimè in praxi frequentatur, & de illo *superius* aliqua diximus. Antiqui, vt notat Homobonus de Bonis *de examine Eccles. par. 2. tract. 9. c. 15. q. 42.* asserunt, contractum hunc validum esse, si illicita pacta non contineat, eò quod in contractum innominatum resoluitur: Do, vt des.

Sed, vt docet Molfes. *in sum. tom. 2. tract. 12. c. 8. n. 47.* ad euitandam suspicionem vsurarum efficitur talis contractus, ad instar contractus emptionis, vt dominus prædij illud vendat infra certum tempus, conuento pretio pacto adiecto, quod possit emptor soluere pretium infra tot annos, cum pacto de retrouendendo, & adiciatur pactum, vt per quinquenniū, v. g. expelli nequeat ab illo prædio. Itaque, si fructus prædij sint æquales cū interesse, quod percipitur ex illa pecunia, vt ad rationem nouem, & infra pro centenarij; contractus continet iniustitiam: si adit inæ-

qualitas, contractus reducendus est ad æqualitatem. Ita ille. Vide Scacc. *de commer. §. 1. q. 1. n. 470. & seq.* Surdum *in conf. 425.* Carroc. *de locat. & cond. p. 1. q. 4.* & alios. Vide etiam Couar. *lib. 3. var. resol. c. 9. n. 3.* Conradum *de contr. q. 84.* Medinam *tract. de vsura, q. 15.* qui præbent alium modum pro iustificatione supradicti contractus, licet Azor. *p. 3. lib. 9. c. 20.* contrarium videatur docere.

An pater, seu mater, possit aliquid plus vni filio relinquere, quàm aliis?

RESOLVT. LXXXIII.

Respondeo affirmatiuè, dummodo reliqui filij non priuentur legitima portione. Et ratio est: quia, cum huiusmodi bona sint ipsius testatoris potest vni plus relinquere, quàm alteri. Et ita docet Megala *in p. 2. lib. 2. c. 23. q. 3. n. 113.* Homobonus *in tract. de statibus. p. 1. cap. 10.* Emanuel Sà *verb. testamentum, n. 27.* Beia *in suis respons. part. 1. cas. 57.* Bonacina *de contract. disp. 3. q. ult. punct. 3. n. 12.* & alij penes ipsos.

Sed non grauabor hic apponere, in gratiam Confessoriorum, verba doctissimi Philiarchi *de officio Sacerd. tom. 2. p. 2. lib. 4. c. 20.* vbi sic asserit: [Quantis pater non possit in vita donare filiis; in morte tamen potest relinquere plus vni, quàm alteri: & licet ex æquitate debeat maiore partem hereditatis relinquere filio meliori, quando non vult omnes in æquali parte succedere; non tamen peccat, si maiorem relinquit minus digno, vt tenet, & probat Couar. *in regul. peccatum, 2. p. relect. §. 7.* Addo, saltem mortaliter: quia non peccat contra iustitiam distributiua: nam pater distribuens bona inter filios, non tenetur legibus iustitiæ distributiue, quæ solùm ligat eos qui publica potestate, publica, & communia bona, & officia distribuunt; & nulla est lex, quæ illi formam tribuat distribuendi illa, quæ ad libitum relinquere potest. Nec contra iustitiam commutatiua: quia illis non tenetur relinquere, nisi legitimas; & quæ ultra legitimas habet, potest tanquam suorum bonorum dominus, ad libitum relinquere, & non sunt propria dignioris, nec vt propria ei necessario debentur; & in donatione ad liberalitatem pertinente, non est acceptio personarum, nec violatur iustitia. Caueat pater, ne inæqualem distributionem faciat ex odio: & si mouetur ex inordinato amore erga aliquem, nõ propterea mortaliter peccat, cum non faciat contra iustitiam, nec quilibet amor inordinatus sit peccatum mortale. Recta autem ratio exigere videtur, quod relictis illis, quæ vult ad pias causas, & filiis partibus iure debitis, reliquum æquis portionibus filiis relinquat. Recta etiam ratio suadere potest, quod illud totum vni, vel aliquibus relinquat, & non aliis: nam, si vnus habet bona propria, vel nutritus fuit in studiis, & est Doctor, & potest lucrari, & alij magis egent, & non sunt ita ad lucrandum idonei; potest istis maiorem hereditatis partem facere: similiter & illis, qui non sunt ad dissipandum dediti, dummodo, vt diximus, alij nõ defraudentur parte eis iure debita. Id autem, quod aliqui dicunt, testatores, qui non habent liberos, aut parentes, qui sint necessarij hæredes, teneri relinquere bona cognatis, nisi sint mali, & indigni; limitandum est cum Nauarra, vt intelligantur de cognatis extremè egentibus, quibus nullus alius proximior cognatus est, qui eos alere possit, & velit: quia nulla est lex naturalis, diuina, vel humana, ad plus de præcepto obligans. Quod si non sint in hac extrema necessitate, de rigore nihil eis tenentur relinquere: imò pater totum id, quod superest ultra partes legitimas filiis de iure debitas, potest de rigore relinquere extraneo, & dicere filiis, vt quisque tollat quod suum est, & vadat; nec ob id est illis deneganda absolutio. Quod si ex odio faciunt, & nolunt mutare testamentum, distinguat prudens Confessor peccatum à non peccato; & nisi odium deposuerint, non absoluat: si autem dicunt, se odium deposuisse, & de habito pœnitere, sed nolle mutare testamentum, sunt absoluendi, & non potest ad hoc illos cogere, etiam si in eo

venialiter peccarent: nam veniale non impedit effectum Sacramenti, nec tollit gratiam. Quod ideo diximus, quia inveniuntur Confessarij, qui cum infirmis, & in extremis laborantibus, confanguineorum potius, quam animæ causam tractant; & illos absolvere nolunt, nisi testamentum mutauerint, & iuxta, confanguineorum voluntatem fecerint: unde etiam illos sæpe ad desperationem inducunt, &c.] Hæc omnia Philarchus.

An pater, seu mater, peccet mortaliter, grauando legitimam filiorum gratuitis donationibus, vel minuendo onerosis, sed fictis contractibus?

RESOLVT. LXXXIV.

Respondeo affirmatiuè: possunt tamen remuneratorijs, vt dicunt, donationibus, aut veris contractibus onerosis illam minuere, quæ quidem remuneratio in indiuisibili non consistit, sed potius vera gratitudo donum remunerationis excedit. Et ita docet Ortiz in *summ. cap. 17. n. 9.* Homobonus de Bonis in *tract. de statibus, part. 2. cap. 20.* Fernandez in *exam. Theol. moral. part. 4. cap. 15. §. 4. num. 1.* Rodriquez in *summa, tom. 1. cap. 13. num. 2.* Sed audiamus notum Megalam in *part. 2. lib. 2. c. 23. q. 4. num. 111.* vbi sic asserit: [Pone patrem superstitem omnia bona sua alienare velle ad hoc, vt à filiis legitimam auferat: quaritur, an sine peccato iniustitiæ facere hoc possit. Et respondetur affirmatiuè. Et ratio est: nam filius non habet ius in hæreditatem patris, patre viuente; & ideo potest omnia bona sua pater vendere, & pretium in mare proicere, non obstante filiorum præiudicio. Dixi, sine peccato iniustitiæ: nam peccatum contra charitatem, & amorem filiis debitum euitare non posset pater, qui, vt legitimam filiis auferret, bona alienaret rationabili causa cessante.] Ita Megala.

An in testamento possit quis instituere extraneum in heredem, & relinquere fratrem, consobrinum?

RESOLVT. LXXXV.

Non desunt Doctores, vt obseruat Homobonus, vbi *infra*, qui asserant, charitatis, ac iustitiæ leges ab eo violari, qui omissis confanguineis, extraneos hæredes instituit; proinde hæredes sic institutos, bona sibi relicta, sanguine coniunctis ipsius testatoris restituere debere, vt per Riccium in *decis. Archiep. 213.*

Sed contrariam sententiam omninò amplectendam esse iudico, quam docet Homobonus de Bonis in *exam. Ecclesia. part. 2. tract. 9. cap. 10. q. 27.* Beia in *suis respons. part. 1. cas. 57.* Bonacina de *contract. disp. 3. q. ult. punct. 3. n. 13.* Emmanuel Sa *verb. hæreditas, n. 1.* Syluester *eod. verb. n. 2.* cum alijs.

Dico igitur, quòd si testator careat descendentes, & habeat ascendentes, tenetur instituere ascendentes, cum ipsi sint confanguinei in linea recta: si verò testator non habeat confanguineos ascendentes, vel descendentes, non tenetur instituere collaterales; sed potest quemlibet extraneum instituere, nulla facta mentione confanguineorum collateralium, dummodo non adsit scandalum, & obligatio, qua tenetur proximi necessitatem subleuare. Et ratio est: quia nullum ius, siue diuinum, siue naturale, siue humanum, ad id illum obligat, secluso scandalo, & extrema, vel graui necessitate supradictorum: potest igitur in tali casu subleuare eorum necessitatem, & reliqua extraneo relinquere.

Non grauabor etiam hîc apponere verba Ioan. Valer. in *differ. vtriusque fori, verb. hæreditas, different. 9. n. 3.* vbi sic asserit: [Quid dicendum, si non relinquat bona extraneo diuiti; sed alicui Monasterio, vel Hospitali? Existimo, in tali casu Monasterium, secunda cõscientia, retinere posse

supradicta bona. Ratio est: quia nullo iure cauetur, quòd teneatur ea relinquere confanguineis, si illi extremè non indigeant; & sic nulla in hoc iustitia violatur, & eligendo alios pauperes Christi meliores, cessat æquitatis ratio, & offensa Dei. Non enim culpæ imputari potest quòd quis omittat carnem, & sanguinem, & de iisdem non curet, licet in paupertate positus, & eligat, illis omissis, alios pauperes, vel meliores, vel in maiori necessitate constitutos. In pari quippe necessitate, bonitas præeminet confanguinitati, atque præualet, præferendaque est. Cum verò Hospitali relinquuntur, in maiori necessitate tales pauperes positi sunt, (cum sint infirmi, & manibus suis se iuuare non possint,) quàm confanguinei, si sani sint; & ideo non mirum, si eligi possint, & præferendi veniant meritò illis secundis.] Ita Valerius, *vbi supra.* Vide etiam circa præsentem quæstionem Layman in *Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 5. c. 5. n. 17.* Molinam *tom. 1. tract. 2. disp. 159.* & Bonacinam de *contr. disp. 3. q. ult. punct. 3. n. 13.*

An domini teneantur prestare salarium famulis infirmis.

RESOLVT. LXXXVI.

Affirmatiuè respondent, Speculator in *tit. de locat. §. postquam tam plenè. n. 20.* Marius Antoninus *var. resol. lib. 1. resol. 92. n. 7.* Homobonus de *stat. part. 2. cap. 23.* Graffius *decis. par. 1. lib. 3. c. 8. n. 7.* Nauarra de *rest. lib. 2. c. 2. n. 213.* Genuensis in *praxi, c. 47. n. 2.* & alij penes Monetam *tract. de distrib. p. 2. q. 6. n. 4. §. 6.* & alij apud Couar. *lib. 3. var. resol. c. 13. n. 8.* qui meritò contrariam sententiam docet: & post illum tenet Molina de *iust. tom. 2. tr. 2. disp. 493. num. 3.* Megala in *2. 2. lib. 2. c. 8. q. 1. n. 16.* Flores de Mena *lib. 1. var. q. 8. §. 2. n. 17.* Layman in *Theol. mor. lib. 5. tract. 5. c. 3. n. 7.* Barbola in *suis collect. tom. 1. lib. 3. tit. 6. c. 1. n. 5.* vbi ex Gutierrez, & alijs aduersus Azorium *p. 3. lib. 8. c. 14. q. 3.* docet, famulum teneri soluere expensas domino, quas in sua curatione fecit: quod etiam tenet Reginaldus *tom. 2. l. 25. c. 40. n. 517.*

Dico igitur, quòd dominus non tenetur soluere salarium famulo infirmo pro tempore infirmitatis, modò famulus non existat in extrema, vel graui necessitate: tum enim certum est teneri; obligatione tamen charitatis, & modò non adsit consuetudo gentis & prouinciæ in contrarium. Imò, si quos sumptus in eo curando fecerit, potest illos ab eo exigere: quia iidem sumptus non ad dominum, sed ad famulum locantem se pertinent. Et ratio horum omnium est: quia verè stat per famulum quominus operas suas non præstet: & licet in hoc culpam non habeat, tamen verè deficit in iis præstandis. Et ideo hanc sententiam docet etiam nouissimè, præter DD. citatos Filliucius *tom. 2. tract. 28. p. 2. c. 4. n. 84.* & Rebellius *par. 2. lib. 14. qu. 15. num. 1. §. 2.* qui citat Syluestrum, Angelum, & Tabienam. Vide etiam Ioan. Valetum in *differ. vtriusque fori, verb. alimenta, diff. 8. n. 2.*

An debitor morosus sit monendus à creditore, antequàm accipiat pecuniam cum interesse, propter eius moram?

RESOLVT. LXXXVII.

Hic casus frequentissimus est in praxi: v.g. Petrus debitor non soluit tempore præfixo, & ob id Paulus creditor adstrictus est cum interesse accipere tantum, quantum erat debitum: quaritur, an teneatur monere Petrum, se velle mutuum ab alio accipere sub vsuris. Affirmatiuè respondet Azorius *p. 3. lib. 5. cap. 4. q. 3.* Et ratio est: quia fortasse Petrus debitor de hoc monitus, vel soluisset debitum, vel alio modo prouidisset, ne Paulus creditor damnum pateretur.

Sed contrariam sententiam, & meritò, docent Petrus Nauarra de *rest. l. 13. c. 2. n. 281.* Malderus *2. 2. tract. 5. dub. 12.*

dub. 12. §. dico 3. q. 2. & Scaccia tract. de commerc. §. 1. q. 7. p. 2. ampliat. 8. n. 263. & 266. Dico igitur, dictam monitionem, seu protestationem laudabiliter creditores efficere; sed non esse necessariam: quia mora debitoris iam cauauit obligationem; & damnum illud creditoris, quod sequitur, non procedit à monitione, seu protestatione, quam faceret creditor; sed procedit à mora ipsius debitoris, & damno inde sequuto: & creditoris damni æstimatio non magis debetur, quia fuerit protestatus, quàm si non fuerit protestatus. Cæteras rationes vide apud Scacciam loco citato.

An ciues Panormitani possint vendere vinum ex eorum pradiis collectum, ultra pretium à lege impostum, & vt vulgò dicitur, A cannatela?

RESOLVT. LXXXVIII.

Respondeo affirmatiuè, ex priuilegio meritò illis concessio, vt spe talis lucri allecti efficacius inuigilent ad vinearum cultiuationem, quæ in territorio dictæ ciuitatis existunt.

Sed notandum est, non posse, nisi vinum, quod ex suis propriis vineis collegerunt, tali pacto vendere; non autem, si vinum ex aliis vineis emant: & contrarium facientes peccant, & tenentur ad restitutionem; quia priuilegium hoc illis non concedit, sed tantum loquitur de vino à propria vinea collecto; quod est valdè notandum: non enim defuerunt, qui contrariam sententiam in praxi deducere volebant: sed ego semper contrarium sensi; nec aliter dicendum est.

De quodam locationis contractu in praxi frequentissimo.

RESOLVT. LXXXIX.

ARomatarius quidam locauit omnia vasa, & medicamenta suæ tabernæ, ad decem annos, illaque conductori tradidit certo pretio æstimata, cum expresso pacto, vt teneatur conductor singulis annis soluere decem pro centenario pretij æstimati, & in fine conductionis restituere vasa, & medicamenta eodem pretio æstimanda: quaeritur, an talis contractus sit licitus?

Hic casus ponitur iisdem verbis à nostro P. Megala in *conf. 85.* & illicitum esse, & usurarium ostendit: nam conductor contra iustitiam, & naturam contractus, etiam ad casus fortuitos obligatur, grauatúrque ad subeunda omnia pericula rei locatæ: quod in contractibus iustitiæ non est admittendum, nisi ad rationem huius periculi pensio minuatur, cum in eis æqualitas inter contrahentes seruanda sit.

His tamen non obstantibus, talem contractum licitum esse ostendit Caualecanus *p. 2. decis. 13. n. 66.* & ita fuisse decisum Papiæ, & Mediolani, anno 1582. de locatione facta per quendam Speciarium, de tota sua apotheca cum vasis, domo, & medicinis, & aliis rebus, quæ in dicta speciaris asseruabantur, alteri Speciario cum æstimatione rerum, & pacto, quod finita locatione deberet præfatam apothecam cum dictis rebus æstimatis, & inuentariatis, restituere. Et ratio est: quia in dicta locatione, (vnde patet responsio ad argumentum Megalæ,) licet periculum rerum apothecæ sit conductori ex vi æstimationis, & numerationis ipsarum factarum, & sic in hoc transcendat dictus contractus terminos locationis, cui proprium est, pertinere periculum rei locatæ ad ipsum locatorem; nihilominus manet locatio, quia sic actum est inter contrahentes, quemadmodum dominus habet dominium super deposito facto de pecunia non consignata in sacculo, sed numerata. Quia, licet dominium talis pecuniæ transierit in depositarium, vigore dictæ numerationis, vt patet in *l. Lucius & in l. dies sponsaliorum. §. qui pecunia. ff. deposit. & l. quod si ab initio. ff. de reb. cred. nihilominus manet depositum. Vnde, cum in di-*

cto contractu manet locatio, de cuius natura est, vt soluat aliquid pro locatione, meritò ibi cessat omnis vsura, quæ solummodo committitur in contractu mutui realis, vel virtualis. Et idè hanc sententiam, præter Caualecanum citatum, tenet Ioan. Valerius in *different. vtriusque fori, verb. 2. vsura, differ. 3. num. 9.*

TRACTATUS IX.

De Ieiunio.

De quantitate, & qualitate collationis serotinæ.

RESOLVT. I.

SUPPONO, tanquam certum, ex communi DD. sententia, vnicam comestionem esse de essentia ieiunij; sed collationem serotinam; in tali tempore, licitam esse ratione consuetudinis, etiam si sumatur alendi causa. Videndum modò est, in qua quantitate, & qualitate dicta collatio faciendâ sit.

Et quoad primum respondeo, quòd prima sententia docet, quantitatem trium vnciarum licitam esse. Ita Iacob. de Graffis in *decis. p. 1. lib. 2. cap. 37. num. 29.* Secunda sententia extendit hanc quantitatem ad vncias quatuor. Ita Homobonus in *exam. Eccles. p. 1. tract. 6. c. 20. q. 90.* Victorellus in *Notis ad Man. Nauar. cap. 21. num. 13.* & alij, Tertia sententia sex vncias concedit. Ita Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 23. dub. 7. n. 4.* & alij. Quarta sententia vncias octo permittit. Ita Fagundez de *precept. Eccl. tract. 4. lib. 1. cap. 4. num. 13. & 19.* qui etiam asserit, sic respondisse Suarez, cum de tali quantitate interrogaretur. Et tandem quinta sententia putat, quartam partem eorum, quæ ieiunanti sufficerent ad ordinariam suam cœnam, non esse quantitatem notabilem. Ita Reginal. in *praxi, tom. 1. lib. 4. cap. 14. dub. 10. n. 185.* Layman in *Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. n. 9.* & Filliucius *tom. 2. tract. 27. part. 2. c. 3. quæst. 7. n. 33.* vbi ita in celebri Academia Theologorum definitum esse testatur.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Primam, & secundam opinionem puto nimis rigidam. Tertiam & maximè quartam, tanquam benigniorem, & probabilem, libenter amplector. Quintam verò sententiam, nimis laxam existimo. Nec valet dicere, quòd quarta pars in aliis rebus pro modica haberi solet: nam responderet primò, hoc non esse absolutè verum: nam, si quis laboraret in die festo per spatium sex horarum, peccaret mortaliter, neque excusaretur ratione paruitatis materiæ, quam in tali casu puto esse duas horas; & tamen spatium sex horarum est quarta pars diei festi. Ergo, &c.

Secundò responderetur, collationem serotinam non tam esse licitam, quia sumitur in parua materia, & quantitate; nam alioquin licitè sumeretur à principio, quod est falsum: sed licita est, quia consuetudo illam introduxit. Sed nunquam per consuetudinem introductum fuit, vt aliquis in dicta collatione sumeret quartam partem cœnæ. Ergo talem quantitatem sumere illicitum erit. Vnde semper mihi summopere placuit sententia Lessij *lib. 4. c. 2. dub. 2. n. 11.* Bonacinæ de *legib. disp. vlt. q. 1. punct. 3. n. 2.* & aliorum asserentium, circa quantitatem collationis serotinæ standum esse locorum consuetudini: nam, vt sæpè *suprà* dictum est, dicta collatio fuit per consuetudinem introducta: ergo sumenda erit iuxta limites receptæ consuetudinis.

Verum est, quòd talis consuetudo non est intelligenda de illa, quæ viget apud viros parum timoratos; sed de illa, quæ viget apud viros bonos, conscientiæ timorata, vt rectè notauit Fernandez de *exam. Theolog. p. 2. c. 8. §. 2. n. 9.* Toletus *lib. 6. c. 2. n. 4.* & alij. Hinc doctissimus Petrus Cenedo in *q. canon. q. 41. n. 4.* sic asseruit: [Aduertendum est,

est. etiam circa quantitatem collationis serotina, seruandam esse tantum consuetudinem bonorum, ac timorata conscientia virorum; non verò aliorum, etiamsi dicatur contrariam esse receptum à maiori parte populi.] Ita ille.

Sed, cum quantitatem vnciarum octo in dicta collatione licitam esse *supr.* ex sententia Fagundez, & Suarez statutum sit; in hoc puncto non multos habebimus aduersarios: quia talem quantitatem ab omnibus cum acclamatione, & brachiis expansis sustinendam esse video, Difficultas ergo erit circa qualitatem ciborum dictæ collationis: nam multi pessimè in illa sumunt pisces, oua, & cætera lacticia, quibus possunt ex priuilegio vesci. Idem, quoad secundum punctum, de qualitate ciborum, assero, in dicta collatione, sub onere peccati mortalis, quantitatem licitam non posse sumi in piscibus, ouis, & aliis lacticiis, seu cibis substantialibus in cœna manducari solitis. Et ratio est manifesta: quia vt dictum est, collatio est licita propter consuetudinem: sed consuetudo, quæ introduxit dictam collationem, non solum præscripsit, & præscribit quantitatem; sed etiam qualitatem ciborum: nunquam verò per consuetudinem in collatione introducti sunt cibi, qui communiter ordinantur ad sustentationem, & inter ferula apponuntur, vt pisces, oua, legumina, &c. ergo talia manducare illicitum, & peccatum erit. Verum quia multi nolunt hanc veritatem intelligere, ponam per extensum verba Doctorum.

Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 23. dub. 7. n. 3.* [No se puede hazer collacion con pescado, ò hueuos, ni tan poco con legumbres, porque la materia de collacion es pan, conseruas, frutas, y yeruas, &c.]

Azorius *p. 1. lib. 7. c. 8. q. 9.* [In refectiuncula vespertina solum edi possunt, quæ ante, vel post prandium sumi solent, quales sunt, fructus arborum, herbæ, & alij quidam fructus leuioris sumi soliti ea tantum ratione, ne potus stomacho officiat: vt proinde sit corruptela, si ij cibi sumantur, qui potissimum ad nutriendum valent, qualia sunt legumina, & pisces.]

Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 4. disp. 14. dub. 10. n. 185.* [In collatione serotina solum edi possunt, quæ ante, vel post prandium, aut cœnam aliàs sumi solent, qualia sunt, electuaria, fructus arborum, puta ficus, vua, nuces, pyra, poma, herbæ, &c. Si enim secus fiat, id est, sumantur alij cibi, qui valent potissimum ad nutriendum, vt sunt pisces, & legumina, non erit refectiuncula, sed ieiunium soluetur.]

Filiucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 2. dub. 6. n. 30.* [Cibi, qui communiter ordinantur ad sustentandam naturam, & inter ferula apponuntur, videntur prohibiti esse: tales sunt pisces, oua, item iuscula ex leguminibus, amygdalato, & huiusmodi: hæc enim omnia prohibentur; quia non solent numerari inter cibos ad ientacula, sed inter cibos ad alendam, & sustentandam naturam.]

Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. n. 9.* [Qualitatem cibi in collatione sumendi, aiunt DD. communiter esse fructus, aut herbas, adiuncto etiam pane, vel pisciculo paruo, secundum Azorium: sed ego puto eum loqui de pisciculo paruo, qui fumo siccatus, vel aceto maceratus sit, qualis etiam inter leuioris cibos numerari solet, vti colligitur *ex cap. Presbyter. dist. 82. c. 2. de homicidio.* nam postea ipse Azor. corruptelam esse ait, si ij cibi sumantur, qui potissimum ad nutriendum valent, qualia sunt legumina, & pisces.]

Stephanus Fagundez *de Præcep. Eccl. tract. 4. lib. 1. c. 4. n. 18.* [Consuetudine vbique receptum est, vt in refectiuncula soli fructus cum modico panis capiantur: & hanc consuetudinem excedere non est licitum. Et si aliqui non nihil piscis adhibere soleant, id quidem per corruptelam faciunt, non per consuetudinem legitimam: communis enim consuetudo est, vt fructus modici, & modicum panis in collatione adhibeatur, non pisciculi parui, nec tantillum magni piscis: non enim quantitas materiæ, sed materia prohibetur.]

Sancius *in Selectis, disp. 52. n. 8.* [Nec ex cibis ad cœnam

aptis, etiam in minori mensura, poterit accipi refectio: obstat enim ad id consuetudo contraria, quæ si non excusaretur collatiuncula de herbis, & fructibus, neuiquam etiam nequireret assumi.]

Ioseph. Angles *de ieiunio, q. 9. art. 2. dub. 4.* [In collatione serotina ne illa sumantur, quæ per se ad nutriendum ordinantur, quales cibi sunt pisces, oua, & cætera: nam in his, quanquam similis quantitas non violaret ieiunium, ratione tamen qualitatis violaret.]

Viualdus *in candel. aur. p. vlt. c. 11. n. 25.* [In refectiuncula concedi potest frustulum panis cum pyro, pomove, cum vua, vel paucis ficis, nucibus, vel his similibus.]

Berardus *in sum. cor. p. 1. c. 1. n. 69.* [In collatione serotina concedi possunt aliqua electuaria, confectiones, vel panis dulcarius, fructus, herbæ, &c. quæ ad nutriendum principaliter ordinata non sunt.]

Petrus Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 17. c. 2. diff. 5. concl. 4.* [Vno puede hazer collacion con la cantidad de vn quarteron de pan, y tres, ò quatro azeytunas, è vn poco de conserua, ò otra cosa semejante.] Et paulò post fol. 691. [No se pueden comer en collacion hueuos, ni otras cosas semejantes, que siruen de cena.]

Iacobus de Grassis *in decis. part. 1. lib. 2. c. 37. num. 29.* [Collatio de sero fieri potest, vel sumendo parum fructuum, vel ficuum, vel panis folius, vel vtriusque, iuxta morem regionis.]

Vegha *in sum. p. 1. c. 14. cas. 5.* [Es licito hazer la collacion, non solo con fruta, ò pan, ò yeruas disjunctiue, sino aun tambien coniuictim, & simul.]

Antonius de Litteratis *in sum. p. 2. c. 19. n. 4.* [Ieiunans in sero diei non debet sumere aliquid comestibile, quod in prandio consuetum est sumere; sed aliquid per modum medicinæ, ne potus illi noceat.]

Molfesius *in sum. tom. 1. tr. 10. c. 3. n. 24.* [Nihil interest, si in pane, vel fructibus fiat huiusmodi collatio, quamuis decentius fiat in fructibus.]

Syluius *in 2. 2. q. 147. art. 6. Quaritur 2.* [Consuetudini standum est, quantum ad qualitatem eius, quod pro collatione sumitur. Modicum panis accipi potest, vel seorsim, vel vnà cum fructibus, herbis, aliisque cibis leuioribus, cuiusmodi sunt ficus, vua, nuces, poma, vel alia ex saccharo condita: imò, & aliquid casei, vel butyri vbi ita consuetudo obtinuit, non est illicitum.]

Vide etiam Lauerium *tract. de Iubilao, par. 1. c. 20. n. 10.* Beiam. *p. 1. cas. 3. Siluest. verb. ieiunium, q. 3. n. 10.* Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 23. num. 7.* Medinam. *in instruct. Confess. lib. 1. cap. 14. §. 10.* Llamas *in sum. part. 3. c. 5. §. 24.* Ortiz *in sum. c. 19. n. 10.*

Ex his omnibus apparet, sine ratione, & fundamento, contra communem DD. sententiam, loquutum fuisse Bonacinam *de legib. disp. vlt. p. vlt. 3. q. 1. n. 3.* vbi asserit, in serotina collatione non tam cibi qualitatem, quam quantitatem attendendam esse: nam, vt *suprà* ex ore omnium Theologorum probatum est, qualitas cibi in refectiuncula frangeret ieiunium. Et ita etiam sentiunt plures Patres nostræ Religionis, & ex Societate Iesv, à me de hac re consulti: vnde minimè dubitandum est contrarium facientes peccare mortaliter, & frangere ieiunium. Scripsi hæc ad comprimendam audaciam aliquorum, qui ex auctoritate Bonacinæ, contrariam sententiam in praxi consulere audebant: quæ quidem sententia non est probabilis; sed falsa: quia est destituta rationibus, & est contra communem, vt visum est. Ergo, &c.

Nota tamen hic obiter, quòd si inaduertenter quis sumat cibum pluries, non ob id frangit ieiunium, neque ob id à collatiuncula noctu sumi solita abstinere tenebitur, nisi nimis proximè ad horam refectiois nocturnæ esset cibus assumptus. Et ita docet Sancius *in Selectis, disput. 52. num. 3.* qui etiam *num. 9.* notat, licere nobilioribus, ob adeptam consuetudinem, aliquantulum plus, quam plebeis, refectiunculam nocturnam accipere: solent enim esse debilioris valetudinis, & assueti delicatioribus

lib. 2. & pluribus epulis. Vide etiam Tannerum in 2. 2. D. Thoma. disp. 3. q. 3. dub. 5. n. 91.

An peregrini, quorum presentia solum est in transitu per duos vel tres dies, teneantur ad ieiunia illius loci?

RESOLVT. II.

Sententiam affirmatiuam docuit Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 8. & de legib. lib. 3. c. 3. n. 3. Malderus in p. 2. q. 96. art. 5. circa fin. fol. mibi 409. Molfesius in sum. tom. 1. tract. 10. c. 4. n. 17. Salas de legib. disp. 14. sect. 4. n. 415. Ortiz in sum. c. 19. mandam. 2. n. 12. in fin. Ioan. de la Cruz in direct. conf. par. 1. precept. 3. art. 4. disp. 9. co. d. 1. Mexia in pragmat. taxa panis, concl. 5. n. 80. Nauarrus in Manu. c. 13. n. 5 & c. 23. n. 120. Couarruias lib. 4. var. cap. 20. n. 8. Lopez in instruct. part. 1. cap. 52. Pontius de matrim. lib. 5. c. 7. §. 1. Vasquez in 3. p. tom. 3. disp. 184. c. 3. n. 18. & alij: qui omnes asserunt, peregrinos teneri ad ieiunia, festa, & mores locorum, per quos transeunt. Et ratio est: quia in cap. illa. dist. 12. & ex Augustino, ita habetur: [Ad quancunque Ecclesiam veneris, eius morem serua.] Vbi Glossa notat illud prouerbium: *Si fueris Roma, Romano uivito more.* Item, in cap. conf. de obser. ieiuniorum, & in Gloss. ibi, dicitur, teneri peregrinos, se conformare consuetudini locorum, in quibus sunt; & posse Episcopos illos compellere ad huiusmodi ieiunia, & consuetudines obseruandas. Vnde ex hac doctrina putat Lessius lib. 4. c. 2. dub. 6. num. 51. peregrinum teneri ad ieiunium, & ad Missam audiendam, si integro die in aliquo loco permaneret. Hac opinio est satis probabilis.

Sed non minus probabilem contrariam existimo, & in praxi tutam, vt notauit Villalobos in summa, tom. 1. tract. 2. diff. 33. n. 8. & illam docet Fagundez precept. 4. lib. 1. c. 7. n. 10. qui multos alios citat. Idem docet Azorius p. 1. l. 7. n. 19. qu. 4. Reginaldus tom. 1. lib. 4. cap. 12. n. 36. Vegha in sum. tom. 1. c. 14. cas. 11. cum aliis. Et ratio est: quia in cap. illa dist. 12. respondet Ambrosius Augustino, consuetudinem esse seruandam ad quancunque Ecclesiam quis accesserit, ne aliis offensio prebeat: ergo, excluso scandalo, non tenetur peregrinus seruare ieiunium, vel dies festos alicuius loci, per quem transit. Ceteras rationes vide apud citatos Authores.

Imò ego puto, dictos peregrinos, secluso scandalo, non teneri ad ieiunia, & dies festos, nisi habeant animum manendi per maiorem anni partem: & ita loquens de ieiunio docuit Bonacina de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. n. 49. & disp. ult. q. 1. punct. 6. n. 6. ex doctrina, quam docet Granado in p. 2. D. Thoma, contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 6. sect. 4. n. 25. & Sanch. de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 18. n. 9. & in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 12. n. 38. & alij. & hanc opinionem probabilem vocat Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 7. n. 49. licet ipse contrariam doceat, quam nouissimè tenet etiam Sancius in Selectis, disp. 44. n. 1. Filiucius tom. 2. tract. 27. cap. 7. num. 16. & alij: quod probant ex vi consuetudinis, quæ obligat peregrinos ad ieiunia, & festa loci, ad quem diuertunt permanendo per aliquod breue tempus: vnde omnes fideles ita obseruant ex apprehensione, quòd ad id teneantur. Secundò, quia Episcopi puniunt eiusmodi peregrinos, ieiunia, & dies festos, & alias consuetudines loci non obseruantes: ergo, &c.

Sed ad primum respondeo, negando, consuetudinem illam obligare sub mortali: & aliqui hoc facientes, faciunt ex consilio, & quia obligatos se esse existimant: vel id faciunt ex ignorantia, sicut ad audiendam. Missam credunt se esse adstrictos ex solo transitu, aut breui mora: vel, si sunt viri docti, id faciunt; quia tenent contrariam sententiam: & idè nostram tenentes, neque Missam audient, neque ieiunia obseruabunt, sine peccato.

Ad secundum respondeo, Episcopos punire dictos peregrinos in nostro casu, ratione scandali, quod præbent,

ieiunia, & dies festos non obseruando, vel dicendum est, Episcopos hoc efficere, quia amplectuntur contrariam sententiam probabilem.

Restat modò respondere ad argumenta primæ sententiæ Suarez, & aliorum. Ad primum dico, quòd Augustinus in illo canone loquitur de peregrinis habitantibus in aliquo loco pro maiori anni parte; vel loquitur de consilio; vel ratione scandali. Ita Villalobos in summa tom. 1. tract. 2. diff. 7. 23. n. 8.

Ad secundum respondeo eodem modo; nempe, quòd concilium loquitur de his, qui causa habitandi in aliquo loco se transferunt; aut loquitur de vagabundis: de quibus est diuersa ratio. ita Fagundez ubi supra, n. 12.

Notandum verò est, quòd Clauis Regia lib. 3. c. 4. n. 8. Sancius in Selectis, disp. 44. n. 34. & Lessius lib. 4. c. 2. dub. 7. n. 49. admittunt nostram sententiam tanquam probabilem, non solum in ordine ad viatores, & aduenas; sed etiam quoad vagos. At hæc opinio aliquibus non placet: nam cum vagi nullibi habeant domicilium, sunt totius Orbis accola; & idè tenentur ad ieiunia, & festa, aliasque leges, & consuetudines locorum, in quibus reperiuntur: alioquin immunes essent ab omnibus legibus, & statutis, quod dicere absurdum est: & ita docet Azorius p. 1. lib. 5. cap. 11. q. 13. Suarez de rel. g. tom. 1. lib. 2. cap. 14. n. 20. Lorca in p. 2. tom. 2. tract. de leg. disp. 25. memb. 4. in fin. Sanch. de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 5. fol. mibi 4. disp. 15. quest. 4. art. 2. & alij.

Notandum est etiam, quòd, licet supra docuerimus, aduenas accedentes ad aliquem locum absque intentione ibi commorandi maiori anni parte, non obligari legibus illius loci: tamen excipiuntur aliqui casus, in quibus aduena tenetur seruare leges locorum, quos quidem casus, cum non pertineant ad nostram materiam, videbis apud citatos Doctores.

Et tandem nota, quòd Sancius in Selectis disp. 54. n. 35. aduersus Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 12. num. 42. docet quòd accedens ad aliquod oppidum, animo ibi habitandi, si postea decernat se breui discessurum, lege ieiunij illius loci non tenetur.

An, qui discedit manè ex loco, vbi est ieiunium, peruenturus ad locum, vbi non ieiunatur; possit sumere ientaculum, & comedere in loco illo, vbi ieiunium seruatur?

RESOLVT. III.

Negatiuam sententiam docet Granado in p. 2. D. Thoma, contr. 7. tract. 3. par. 1. disp. 6. sect. 4. n. 31. Coninch in 3. p. de Sacram. q. 74. art. 4. disp. 3. n. 101. Pontius de matrim. lib. 5. c. 8. n. 3. Et ratio est: quia non refert, vt vesperi sit ponenda causa excusans à ieiunio: nam hæc nondum est posita: alias posset manè comedere carnes; quia eadem causa, quæ à ieiunio excusat, excusabit etiam ex causa ab abstinentia carni; has enim vesperi licitè comedet.

At, his non obstantibus contrariam sententiam docuit Lessius lib. 4. c. 2. dub. 8. n. 88. vbi sic asserit: [Qui discedit manè ex oppido domicilij, vbi est ieiunium, peruenturus ad locum, vbi non est ieiunium; non potest quidem in loco domicilij vesci carnibus; potest tamen sumere ientaculum, quia non tenetur illo die abstinere à secunda refectione, cum in loco, ad quem peruenturus est, possit secundò, & tertio comedere: ergo potest primam refectionem sumere manè, antequam discedat.] Ita ille. Idem etiam docet Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 12. Portel. in addit. ad dubia regul. verb. ieiun. n. 2. Naldus in sum. verb. ieiunium, n. 1. Filiucius tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 6. num. 109. Molfesius in sum. tom. 1. tract. 10. c. 4. n. 21. Imò cum Sancio in Selectis, disp. 54. n. 28. & aliis, puto, hoc etiam esse verum, quamuis nocte sit peruenturus ad proprium oppidum, à quo manè exiit, & vbi ieiunium seruabatur: nam, cum ipse ferè per totam diem fuerit in loco, vbi non ieiunabatur; potuit

potuit licite pluries comedere, cum quo ieiunium nequit seruari: erit tamen adstrictus, sero in oppidum reuersus, à carnibus abstinere.

Ad argumentum verò Coninch, respondetur ex Sanchez, obligationem abstinendi à carnibus esse diuiduam: unde toties illis vtens in die vetito delinquit mortaliter: quare potest pro parte diei seruare; & pro parte eiusdem diei non seruare, dum est in alio loco, in quo non obligat: sed obligatio ieiunandi indiuidua est: consistens in vnica commelitione quam semel violans ieiunium, comedendo, non tenetur amplius ea die à cibis abstinere: cum ergo ieiunium nocte obligatum non sit, non obligabit summo mane. Ita Sanchez, quem citat, & sequitur Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 2. diff. 34. n. 3.* vbi sic ait: El que sale de su lugar donde se ayuna, y llega la hora de la cena à otro adonde se come carne, la puede cenar alli, y aun podra, antes de salir de su lugar, si tiene por cierto, que ha de yr al lugar, donde no se ayuna, almorçar en su casa por la mañana, con que no coma carne entonces. Ita ille.

An, qui fecit votum de ieiunando tali die in pane, & aqua; toties peccabit mortaliter, quoties biberit vinum?

RESOLVT. IV.

Respondeo, talem, si biberet vinum, peccare mortaliter: ut eo bibito in ea quantitate notabili, vt frangat ieiunium, non est amplius peccatum id bibere, Attamen, si promissit, se illa die nihil manducaturum, nisi panem, & aquam, tunc, quoties biberet vinum, peccaret mortaliter: quia toties frangeret votum negatiuum: & ita Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 45.* & post illum Portel. *in addit. ad dubi. regul. verb. ieiun. n. 4.* Sed Barth. à S. Fausto *in thes. Reliq. lib. 1. q. 141.* notauit, ita vouentem non frangere ieiunium, si ceruisiam biberet: quia verum vinum non est.

An, si quis voueret ieiunare, teneatur abstinere à lacticiis extra Quadragesimam?

RESOLVT. V.

Negatiue respondet Ortiz *in sum. c. 19. n. 9.* vbi sic ait: [Los hueuos no son contra la sustancia del ayuno, ni se vedan, sino en Quaresma, y assi los que prometieron de ayunar, pueden ayunar con hueuos.] Sed Azorius *part. 1. lib. 3. c. 10. qu. 2.* ait, ita vouentem debere eo modo seruare hoc ieiunium, quomodo ciuitas seruat ieiunia Vigiliarum, & quatuor Temporum. Et *lib. 11. c. 20. qu. 7.* asserit, ita vouentem teneri seruare hoc ieiunium iuxta patriæ consuetudinem.

Sed talem consuetudinem non extare putat Portel. *in addit. ad dub. regul. verb. ieiunium. n. 7.* vbi sic asserit: [Sanchez tenet, probabile esse, sic vouentem ieiunium, absque Bulla Cruciatæ, posse comedere lacticia in illo die ieiunij, extra ieiunia tamen Quadragesimæ: quia est probabilior opinio, nec de iure, neque de consuetudine interdicti in die ieiunij lacticia extra Quadragesimam.] Ita Portel probabiliter quidem, vt supra dictum est, Et nouissime hanc sententiam docet Sancius *in select. disp. 51. n. 19.* vbi ait, non adesse præceptum, neque consuetudinem abstinendi ab ouis, & lacticiis in Vigiliis, & quatuor anni Temporibus, maxime in Regnis, vbi adest Bulla Cruciatæ, vt est in hoc Regno Sicilia. Vide etiam Vasqu. *in p. 2. tom. 2. disp. 117. c. 6. n. 54.*

Itaque ita vouens satisfaceret voto, si in ieiuniis extra Quadragesimam comederet sine Bulla lacticia, & oua: imò Sanchez *in summa. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 53.* cum Angles docet, promittentem ieiunare in Quadragesima, dubium autem, an intenderit abstinere à lacticiis, non esse damnandum, tanquam reum voti, si illis absque Bulla vescatur, licet peccaret in præceptum Ecclesiæ interdi-

centis eo tempore lacticiniorum vsum. Rationes, quare id asserat videndæ sunt apud ipsum.

An ieiunium indictum à Confessario, vel ab aliquo Iubileo, frangatur cum esu ouorum, & Lacticiniorum?

RESOLVT. VI.

Quoad primum de ieiunio per penitentiam iniuncto, negatiue respondet Paludanus *in 4. dist. qu. 4. art. 4. concl. 2.* Syluest. *verb. ieiunium q. 5.* & Fagundez *Præcep. 4. lib. 1. c. 2. n. 10.* qui etiam citat D. Antoninum: & Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. num. 50.* citat pro hac sententia Ouandum *in 4. dist. 16. post propositionem 52. concl. 1.*

Sed quoad ieiunia Iubilei, posse illa seruari cum esu lacticiniorum, docet Henriquez *lib. 7. c. 10. n. 4 & c. 13. n. 13.* & Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 26. diff. 24. n. 4.* vbi sic asserit: [Puedese ganar el Iubileo ayunando con hueuos, y lacticiis, (fuera del ayuno de Quaresma.) La razon es, porque en derecho no se prohiben los hueuos entre anno, y comiendo lacticiis, se guarda la sustancia del ayuno, y lo declararon Pio V. Gregor. XIII. Greg. XIV. y Sixto V. en los Iubileos, que en su tiempo dieron, como refiere Henriquez, y el que tuuiere Bulla tambien en Quaresma, puede ganar el Iubileo comiendo lacticiis, porque con esso ayuna.]

Dices, hoc verum esse, seclusa consuetudine, vt notauit ipsemet Henriquez. Homobonus *de exam. p. 1. tract. 8. c. 7. q. 21.* & Alfonso de Leone *tract. de Iubileo. p. 2. q. 14. sect. 3. n. 142.* Respondent aliqui, talem consuetudinem non extare, ideo ad alia transeamus.

An sutores excusentur à lege ieiunij?

RESOLVT. VII.

Negatiue respondet Toletus *lib. 6. c. 4. n. 5.* Sed Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 14. n. 7.* putat, hoc remittendum esse ad arbitrium boni viri, qui malè citat Azorium *p. 1. lib. 7. c. 17. q. 8.* hoc etiam asserentem: nam ipse absolute in illo loco excusat sutores à ieiunio; neque id remittit arbitrio boni viri: nam dicta ars videtur laboriosa: & ita etiam docet contra Toletum, Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 6. n. 43.* Reginaldus *in praxi. tom. 1. lib. 4. c. 17. sect. 2. n. 16.* Bonacina *de leg. disp. vlt. q. 1 par. vlt. n. 10.* & Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 3. n. 3.*

An sartores, & barbitonsores teneantur ieiunare?

RESOLVT. VIII.

Communitè DD. affirmatiuam sententiam docent. Ita Filliucius, & Bonacina, *vbi infra*, Raguccius *in vas. Eccles. discip. præcept. 7. qu. 30. n. 9.* Molfelius *in sum. tom. 1. tract. 10. cap. 4. n. 43.* Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 6. n. 43.* Azorius *part. 2. lib. 7. cap. 17. q. 8.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 3. n. 7.* Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 3. n. 3.* Tannerus *in 2. 2. disp. 3. quæst. 3. dub. 5. n. 102.* Reginaldus *tom. 1. lib. 4. c. 17. n. 216.* Ioannes de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. præcept. 3. art. 4. dub. 9. concl. 2.* & alij: vbi docent, excusari à ieiunio figulos, argentarios, textores, fullores, camentarios, pistores, coriarios, & alios in labore similes; non autem sartores, pictores, & tonsores; quia huiusmodi artes non sunt ita laboriosæ: nam in his exercitationibus est paruus corporis motus, & per consequens parua virium resolutio, quæ ad restaurationem substantiæ exhaustæ non requirat frequentem cibi sumptionem, vt à ieiunio possint excusari. Neque obseruat Reginaldus in contrarium vtgere posse priuilegium Eugenij IV. quia ipsum nihil habet, per quod tales eos comprehendi censei possit, vt patet consideranti illius tenorem.

At, his non obstantibus, Fagundez Theologus Societ. *Iesv Præcep. 4. lib. 1. c. 7. num. 15. & 16. in fi. ex Ledesin. 2. part. quæst. 17. art. 3. dub. 9.* contrariam docet sententiam, quam

quam adducunt, & non improbant, Filliuc. tom. 2. tr. 27. p. 2. c. 6. n. 117. & Bonac. de leg. disp. ult. q. 1. punct. ult. num. 12. Probat autem Fagundez hanc sententiam, nempe sartores & barbitonfores non teneri ad ieiunium ex dicto priuilegio Eugenij IV. vbi putat, Pontificem omnes artifices indiscriminatim excusare, siue eis concedendo priuilegium non ieiunandi, siue declarando eos non comprehendi in lege ieiunij.

An fossores, ferrarij, & similes, qui excusantur à ieiunio, teneantur ieiunare vno, vel altero die, quo non laborant?

RESOLVT. IX.

ID arbitrio prudentis viri definiendum esse putat Medina in summ. lib. 1. c. 14. §. 10. & Syluius in 2. 2. D. Thom. q. 187. art. 4. & Villalob. in summ. tom. 1. tr. 23. differ. 4. n. 9.

Sed ego absolutè censeo, dictos artifices non teneri illis diebus ieiunare: quia huiusmodi viri non sunt ita ieiunio assuefacti; & idèò maximè affligerentur, si ieiunare tenerentur. Deinde indigent viribus ad laborem sequentium dierum, & laboribus præteritis admodum fessi, & debilitati remanent. Et ita nobiscum sentit Ioann. de la Cruz in direct. conscient. part. 1. præcept. 3. art. 4. dub. 9. conclus. 2. Azorius tom. 1. lib. 7. c. 27. q. 8. Fagundez præcept. 4. lib. 1. c. 8. num. 16. & alij.

An Prædicatores, & Magistri, qui publicè alios docent, teneantur ad ieiunium?

RESOLVT. X.

NEgatiuè respondet Ioan. de la Cruz in direct. consc. p. 1. præcept. 3. art. 4. dub. 9. concl. 2. vbi sic asserit: [Excusantur, qui ob opera pietatis maiora non valent ieiunare, vt prædicando, docendo. Idem docet Tabiena verb. ieiunium. n. 16. Filliuc. tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 6. n. 124. Azor. p. 1. lib. 7. c. 28. q. 1. Graffius part. 1. lib. 2. cap. 37. n. 54. Ant. de Litteratis in sum. p. 1. c. 39. n. 9. Fernandez in exam. Theol. mor p. 2. c. 8. §. 2. n. 12. Nauarrus c. 21. num. 16. Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. art. 1. resolut. verb. ieiunium. n. 21. Reginaldus tom. 1. lib. 4. c. 17. n. 219. Syluius in 2. 2. D. Thoma q. 147. art. 4. & alij.]

Sed hoc intelligunt supradicti DD. quando commodè ieiunare non possent: nam, si possent, tenerentur: & idèò asserit Villalobos in sum. tom. 1. tract. 23. differ. 4. n. 15. [Se excusan del ayuno los Predicadores, Maestros, y Doctores, que enseñan à otros, quando no pueden hazer los tales officios ayunando: mas de ordinario, creo que pueden esto ayunar.]

Sed pro praxi Confessatorum, quid ego sentiam, dicam breuiter. Prædicatores, qui in diebus quadragesimalibus concionantur, puto omninò excusandos esse à ieiunio: quia summoperè laborant. De Prædicatoribus verò, qui Dominicis diebus tantùm concionantur, puto, vt plurimùm, non esse à ieiunio excusandos, nisi essent debiles & paruæ complexionis: & idèò hoc remittendum puto ad arbitrium boni viri. De Lectoribus verò puto cum Fagundez Præcept. 4. lib. 1. c. 8. n. 19. qui videtur etiam docere, non esse omnes excusandos; sed tantùm illos, quorum labor improbus est; vel qui ita debiles sunt, vt sufficienter studere non possint, vt lectionem explicent, & legant cum satisfactione.

Notandum est verò supradictam doctrinam procedere, etiam quoad Confessatos, quos à ieiunio excusant. DD. supra citati, quando vt notat Fagundez, vbi supra. & alij, assiduè pœnitentium Confessiones audirent; & ieiunium commodè obseruare non possent; & id in causa sit, vt à Confessionibus desistant: secùs autem, si audiendo Confessiones, possent etiam commodè ieiunium seruare, quod arbitrium boni viri considerabit.

An Prædicatores, si ex mercede concionentur, teneantur ieiunare? & quid de Musicis?

RESOLVT. XI.

Affirmatiuam sententiam docet ex Syluest. & Caiet. Binsfeldius in Enchir. Theolog. p. 3. c. 33. conclus. 9. & illam videtur etiam docere Philiarthus de off. Sac. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 25. Toletus lib. 6. c. 5. Fernandez in exam. Theolog. p. 2. c. 8. §. 2. n. 12. Fagundez Præcept. 4. lib. 1. cap. 9. n. 19. vbi tunc excusant Prædicatores à ieiunio, quando concionarentur ex officio, puta ex obedientia, vel ex voto; seu, si eorum conciones essent multùm vtiles populo.

Nauarrus verò in Man. c. 21. n. 17. & post illum Graffius p. 1. lib. 2. c. 37. n. 54. & Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 17. n. 219. putant, hanc sententiam esse veram, quando talis Prædicator concionaretur principaliter propter lucrum: secùs, si minus principaliter, ob necessitatem sustentandi.

Sed ego puto, absolutè dicendum esse, Prædicatores excusari à ieiunio, etiam si conciones suscipiant ob mercedem: & ita docet Bonacina tract. de legib. disp. ult. q. 1. punct. ult. n. 13. & Filliucius in praxi, tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 6. n. 124. & Lessius lib. 4. c. 2. dub. 6. num. 44. putant contra Fagundez, & Philiarthum, quòd non est necesse, vt prædicatio efficiatur ex voto, vel officio.

Quoad Musicos verò ita asserit Sancius in Selectis, disp. 44. n. 18. [Cantores conductos ad canendum, siue salarium, aut præbendam ad id habentes, possunt non seruare ieiunium, si ad canendum redderentur inhabiles. Et Presbyteris, ouis in Quadragesima vesci fas erit, causa vocis seruanda: non enim causa ieiunij adstrictus est aliquis minutè suum exequi munus.] Ita Sancius, qui in facti contingentia ita fuisse consultum in Hispania testatur: quod ego vrgentiùs procedere existimo in cantoribus ad solatium magni Principis in camera concinentibus.

An Aduocati, & Procuratores teneantur ieiunare?

RESOLVT. XII.

Affirmatiuè respòdet Ioan. de la Cruz in direct. consc. p. 1. præcept. 3. art. 4. dub. 9. concl. 2. & Ledesma in sum. tom. 2. tract. 17. c. 2. concl. 5. dub. 3. & Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 17. n. 216.

Sed, quia Philiarthus de offic. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 35. & alij, agunt de illis, sicut & de Concionatoribus, & Lectoribus: idèò, quod dictum est de talibus, dicendum est de Aduocatis; nempe, vt de Lectoribus asserit Fagundez Præcept. 4. lib. 1. c. 8. n. 19. non omnes esse excusandos; sed tantùm illos, quorum labor improbus: vel qui ita debiles sunt, vt sufficienter studere non possint, vt potestè causis clientum satisfaciant: ac propterea dixit Ortiz in summa, c. 19. mand. 2. n. 15. [No es obligado à ayunar el Iurista, que esta su cabeza defuaneada de estudiar.] Idem, quod dictum est de Aduocatis, dicendum puto de Procuratoribus.

An quis teneatur eos solos operarios vocare, qui cum moderato labore possunt operari sine fractione ieiunij?

RESOLVT. XIII.

Affirmatiuè respondet Toletus in sum. lib. 6. c. 5. n. 1. cas. 1. qui citat Paludanum in 4. dist. 14. q. 4. art. 1. & Gabriel disp. 16. q. 3. art. 1. notab. 4.

Sed ego puto, contrariam sententiam veram esse: & ita obtinuit consuetudo recepta ab omnibus timoratis, & religiosi viris, qui non propter ieiunium subtrahunt seruis de labore, neque operarios dimittunt: igitur non tenetur dominus eum solum laborem seruis imponere, & eos solos

solos operarios vocare, qui cum moderato labore possint ieiunare; sed poterit eundem laborem seruis imponere, & operarios quoscumque vocare, licet ieiunium non sint seruaturi: & ita docet contra Toletum Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 2. c. 8. §. 2. n. 15*. Imò Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. c. 6. n. 16*. putat, posse dominos conducere operarios hoc pacto: ut eo die, quo suo labori incumbunt, non ieiunent: quia, cum dicti operarij non teneantur ieiunare, neque venialiter peccabit dominus illos cum conditione, ut non ieiunent, conducendo.

An prægnantes, & lactentes teneantur ad ieiunium?

RESOLVT. XIV.

Non teneri respondet Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 6. n. 39*. Vegha *in sum. tom. 1. c. 14. cas. 22*. Valentia *tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 2*. Graffius *p. 1. lib. 2. c. 37. n. 93*. Toletus *lib. 6. c. 3. n. 3*. Azorius *tom. 1. lib. 7. c. 17. q. 6*. Tannerus *in 2. 2. disp. 3. q. 5. dub. 5. n. 100*. Syluius *in 2. 2. D. Thomæ, q. 147. art. 4*. Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 4. n. 2*. Filliuc. *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 6. n. 214*. Azor *p. 1. lib. 6. c. 28. q. 6*. Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. præc. 3. art. 4. dub. 9. concl. 2.* & alij.

Sed limitant hanc sententiam Syluest. *verb. ieiunium, q. 9. vers. 5*. Philiarchus *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 25*. Iacobus de Graffis *tom. 1. p. 1. lib. 2. cap. 37. n. 44*. nisi dictæ mulieres essent robustæ, & vnica refectione possent se ipsas, & foetum sustentare.

Sed, quia tales mulieres communiter non sunt tam robustæ naturæ, ut vnica refectione tantum alimenti sumere possint, ut pro se, & prole sufficiat, & omnis lex adaptatur ad ea, quæ frequenter accidere solent; idè non refert, si aliqua sint robustæ, & virilis naturæ, ut tradit ex nostris Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 10. c. 4. n. 40*. & Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 17. n. 210*.

Adde, quòd in dubio non teneatur ad ieiunium, ut notat Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. c. 8. n. 14*. Caiet *in 2. 2. q. 147. art. 4.* & omnes DD. *suprà* citati. Deinde, tales mulieres appetunt sæpè vehementer aliqua; & nisi desiderio suo satisfaciant, periculum est, ne foetus proiciatur; & idè Confessarij sine scrupulo supradictas prægnantes, & lactentes excusabunt à lege ieiunij.

Quid facere debeat dubitans an teneatur ad ieiunium?

RESOLVT. XV.

In tali casu debet recurrere ad Superiorem pro dispensatione, qui non debet esse nimium scrupulosus, & ambiguus, remittens id petentiam subditorum conscientijs: nam ad ipsos spectat tunc dispensare: quando enim causa est dubia, tunc ipsi dispensando iustam efficiunt. Ita Caietanus *in 2. 2. qu. 147. art. 4*. Filliucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. cap. 6. num. 129*. Ortiz *in sum. cap. 19. mand. 2. n. 15*. Graffius *part. 1. lib. 2. cap. 37. n. 57*. Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 22*. Ledesma *in sum. tom. 2. tr. 17. cap. 2. concl. 5.* & alij.

Notandum est etiam cum Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. præc. 3. art. 4. dub. 9. concl. 3.* quòd si Prælati dubitet de sufficientia causæ, aut iudicet eam minus sufficientem, tunc debet ieiunium in alia opera pia commutare. Et, sicut supradicta potest circa ieiunium subditorum, poterit circa sua, quia non debet esse peioris conditionis quam subditi: quòd etiam procedit in casibus reseruat. Ita Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 3. n. 9*. Azor *p. 1. lib. 7. c. 29. qu. 7.* & Villalobos *ubi supra*, qui citat Syluestrum, Caietanum, & Sorum.

Sed hæc omnia procedunt in ieiunijs à iure communi indictis: nam ieiunia ex voto potest Confessarius virtute Cruciatæ commutare; sicut ieiunia à Confessario in penitentia imposita, quilibet alius Confessarius, iuxta illa

quæ in tali materia alibi diximus. Ita Villalobos *num. 14* & alij.

An, si quis violet duo ieiunia ab Ecclesia indicta, in vnum diem incidentia; peccet dupliciter?

RESOLVT. XVI.

Affirmatiuè respondet Nauarrus *in Manual. cap. 21. num. 4*. Lopez *in sum. p. 1. cap. 39*. Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 23. num. 3.* & ex neotericis Societatis IESV Ægidius Coninch *de Sac. disp. 7. dub. 6. n. 47.* & alij: quia violat duplex præceptum: & ita sentiunt de auditione Missæ, atque cessatione ab operibus seruilibus.

Hæc opinio est probabilis. Sed contrariam probabiliorè esse existimo; & ita in terminis loquens de ieiunio docet Ledesma *in sum. tom. 1. tract. 17. cap. 2. concl. 5*. Filliucius *tom. 2. tract. 27. par. 2. cap. 5. num. 82*. Henriquez *lib. 5. cap. 5. num. 6*. Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 31. quest. 7*. Fagund. *præcept. 4. lib. 1. cap. 10. num. 7*. Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 15. num. 6*. Vasquez *in p. 2. tom. 2. quest. 72. art. 6. disp. 98. n. 8. & seq.* Suarez *in 3. par. tom. 4. disp. 22. sect. 4. n. 22.* & alij. Et ratio est: quia peccata non multiplicantur numero ex diuersitate præceptorum, quando illa præcepta pertinent ad vnã virtutem, ut est in casu nostro: secus si pertinerent ad diuersas virtutes, ut cum concurreret ieiunium indictum ab Ecclesia, & ex voto. Et ita dicendum est de auditione Missæ, & abstinencia ab operibus seruilibus.

Quæres, an saltem talis transgressio præceptorum sit circumstantia in Confessione aperienda? Affirmatiuè respondet Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 4. cap. 17. n. 192* & alij. Sed ego puto contrariam sententiam probabiliorè, etiam stando in illa opinione, quòd circumstantiæ aggravantes sint necessariò confitendæ. Et ita docet Vasquez *in p. 2. tom. 2. disp. 96. num. 10*. Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 15. n. 6*. cum alijs. Nam talis circumstantia non ita notabiliter aggravat, ut sit in Confessione aperienda. Ex his apparet, Monachum D. Francisci peccare dupliciter, si in diem Veneris incidit Vigilia, & non ieiunet: quia obligatur ad illa ieiunia ex diuersis virtutibus, temperantiæ, scilicet, & ex Præcepto Ecclesiæ, & Religionis: quia ex voto obedientiæ tenetur Regulam obseruare: & ita docet Vasquez *ubi supra, n. 8. & 9*. Sanchez, Fagundez *Præcept. 1. lib. 2. c. 2. n. 9.* & alij.

Nota etiam, supradictum Religiosum D. Francisci teneri ad Regulæ ieiunia, etiam si annum vigesimum primum non expleuerit: quidquid in contrarium asserat Medina *in summa, lib. 1. cap. 14. §. 10.* cum Graffis *part. 1. lib. 2. c. 37. n. 42*. nam nostram sententiam communiter docent DD. Ortiz *in summa, c. 19. mand. 2. punct. 21*. Portel. *ubi infra*. Reginaldus *tom. 1. lib. 4. c. 17. n. 207*. Emmanuel Sa *verb. ieiunium, n. 3*. Tabiena *quest. 16. n. 17*. Syluest. *q. 6. dist. 1*. Azorius *tom. 1. lib. 7. c. 2. quest. 3*. Ledesma *in summa, tom. 2. tract. 27. cap. 2. conclus. 5. dub. 2*. Vegha *in summa, tom. 1. c. 14. cas. 6*. Gabriel *in 4. dist. 16. q. 5. art. 1*. Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. c. 8. n. 6*. Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 23. diff. 4. n. 5.* & alij.

Verum Portel. *in dub. regul. verb. ieiunium, n. 2.* & Rodriguez *tom. 2. q. 100. art. 6.* obseruat, & optimè, dictos Minoritas ante vigesimum annum non teneri ieiunare Vigilijs, & quatuor Tempora Ecclesiæ, & Sanctorum; quia ad ea non obligantur ex vi Regulæ: ergo non tenentur ex Præcepto Ecclesiæ.

Ex supradictis etiam apparet, teneri ad ieiunia Iubilei adolescentes, qui nondum vigesimum primum annum attingerunt; aliàs Iubileum non obtinebunt. Ita docet ex nostris P. Alphonsus de Leone *tract. de Iubil. p. 2. q. 14. sect. 3. num. 144*. qui citat Azorium, Graffium, Zanardum, Toletum, Bonacinam, & alios. Idem docet Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. c. 8. n. 5.*

An licitum sit in ieiuniis Iubilei, voti & impositis poenitentia, comedere oua, & lacticia cum Bulla Crucata?

RESOLVT. XVII.

Quidam aliqui contradicant, vt adnotauit in tract. de Bulla Crucata, respondeo affirmatiuè: & præter DD. quos ibi citauit, docet hanc sententiam Molfesius in sum. tom. 1. tract. 10. c. 4. n. 28. Alfons. de Leone tract. de Iubil. q. 14. sect. 1. n. 142. Et ratio est: quia, dum contrarium non constat de mente Summi Pontificis, vouentes in voto, & Confessarij in poenitentia iniuncta, semper præsumuntur se conformare, vt in alijs ieiunijs ecclesiasticis efficitur: sed in alijs ieiunijs ab Ecclesia indictis licitum est cum Bulla comedere lacticia: ergo licitum erit & in ieiunijs Iubilei, voti, & poenitentia: quidquid, vt dixi, in contrarium sentiant Nauarrus, & Graffius.

An quis teneatur ad ieiunia sui oppidi, dum absens est?

RESOLVT. XVIII.

Affirmatiuam sententiam docet Paludanus in 4. disp. 15. quest. 4. art. 3. quem postea sequitur D. Antoninus p. 2. tit. 7. c. 2. §. 2. in fin. & Syluest. verb. ieiunium, n. 7. Rosella eod. verb. num. 16. & alij. Et ratio est, quia aliter non teneretur ad leges loci, per quem transit, neque ad leges patriæ: ergo omnino exemptus esset; quod asserere est absurdum.

Hæc sententia est probabilis. Sed contrariam probabiliorē esse existimo, quam docet Villalobos in sum. tom. 1. tract. 2. diff. 34. n. 1. & seq. Filiucius tom. 2. tract. 27. part. 2. cap. 6. num. 108. Lessius lib. 4. c. 2. dub. 8. num. 54. Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 18. Reginaldus tom. 1. lib. 4. cap. 12. num. 136. & alij. Et ratio est quia statuta, & consuetudines locales affixæ sunt loco, & obligant tantum existentem in eo, vt constat ex cap. illa, dist. 12. & cap. 2. de quest. in 6. ergo, &c. Et aded, si quis noctu peruenit in loca, vbi ieiunium suæ patriæ non seruatur, potest ibi coenare, & comedere carnes. Ita Lessius, *ubi supra*. Et Lusitanus transiens per Castellam potest edere intestina animalium; quamuis in Lusitania id sibi feria sexta, & die Sabbati non liceret. Ita Sayrus in clauis, lib. 7. cap. 3. n. 11. Nauarrus in summa, cap. 23. num. 120. Covarruias lib. 4. var. c. 20. n. 8. Et hæc doctrina procedit, etiam si talia ieiunia essent iuris communis, & obligarent in patria peregrini; non autem in eo loco, in quo reperitur, si per disuetudinem fuissent abrogata: & ita Mediolani licitum erit peregrinis vesci carnibus primis quatuor diebus Quadragesimæ: vt notauit Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. c. 18. num. 7. & 18. & Lessius num. 59. Fagundez vt infra, num. 3. Secus autem, si ieiunia domicilij sui obseruentur etiam in loco vbi tunc est: quia tunc nulla ratio excusat, cum talia ieiunia obligent in patria sua, & in loco, vbi tunc per modum transitus moratur. Et ita docet Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 18. num. 14. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. Fagundez Præcept. 4. lib. 1. c. 7. num. 7. Granada in p. 2. D. Thome, contr. 7. tr. 3. part. 1. disp. 6. sect. 4. n. 29. & alij: licet etiam probabiliter contrarium asserat Sancius in Selectis, disp. 54. num. 31. vbi docet, non teneri peregrinum ieiunare in loco, vbi seruatur ieiunium, quando in suo loco etiam seruatur: quia talis peregrinus non teneretur seruare legem illam in loco, vbi est præsens, ex vi legis suæ patriæ: nam illa non potest obligare extra territorium: nec etiam obligatur ex vi legis illius oppidi, per quod peregrinus transit. Ergo, &c. Nec est reputandum inconueniens, in illo casu peregrinum ad non ieiunandum esse liberum: nam vagi, qui certum domicilium non habent, nullis particularibus, legibus locorum, per quæ vagantur, vincuntur. Ita Sanc. quod est valdè notandum.

Anonini Diana Pars I.

An aliquis, vt effugiat obligationem Præcepti, possit transire ad alium locum propinquum, vt non ieiunet, si ieiunetur in suo?

RESOLVT. XI.

Videtur negatiuè respondendum: quia malitia, & fraus non debet patrocinari auctori, vt communiter asserunt Iurisperiti, & ita docet Medina in p. 2. quest. 66. art. 5. Syluest. verb. ieiunium, q. 2. Rosell. eod. verb. n. 26. & nouissimè Lessius lib. 4. c. 2. dub. 8. n. 60.

Sed contrariam sententiam in praxi tutam esse, & probabilem existimo: & illam docet nouissimè Fagundez Præcept. 1. lib. 1. c. 7. n. 7. etiam, vt dixi, si talis ea sola intentione in alium locum se conferat, vt ieiunium patriæ effugiat: quia in tali casu non datur propriè, & formaliter fraus: nam fraus datur propriè, vbi adest obligatio legis, quam quis per dolum, & fraudem vult euadere: sed hæc nulla datur obligatio, vt superiori quæsiōne probatum est: ergo dicendum est, dari potius fugam quandam obligationis, quæ fuga de se non est bona, nec mala, & ita faciens vititur iure suo, &c.

An senes sexagenarij, licet robusti, & validi, teneantur ad ieiunium?

RESOLVT. XX.

Leuis fortasse hæc quæstio alicui videbitur: sed ita minime est: nam cum paucis commilitonibus aduersus plures huius militiæ fortissimos duces, aggredior pugnam:

Dico igitur, ferè omnes DD. asserere senes sexagenarios viribus pollentes non excusari à Præcepto ieiunij. Ita docet Layman in Theol. mor. lib. 4. tr. 8. c. 3. n. 1. & 2. Syluius in 2. 2. D. Thome, q. 147. art. 4. Tannerus in 2. 2. disp. 3. q. 3. dub. 5. n. 191. Lessius de iust. lib. 4. c. 2. dub. 6. n. 41. Fagundez de Præceptis Eccl. tract. 4. lib. 1. cap. 8. n. 10. & 11. Filiucius tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 6. num. 112. Reginaldus tom. 1. lib. 4. c. 17. sect. 1. n. 209. Valentia tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 5. Azor. lib. 7. part. 1. c. 17. quest. 4. Ioan. de la Cruz in direct. conf. part. 2. præcept. 3. art. 4. dub. 9. concl. 2. Villalobos in summa, tom. 1. tr. 23. dub. 4. n. 6. Campanili in diuer. iur. can. rub. 7. cap. 6. n. 151. Bonacina de legib. disp. 10. q. 1. punct. ult. n. 4. Vgolinus de potest. Episc. c. 9. n. 6. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 17. cap. 1. concl. 5. dub. 3. Fernandez in exam. Theolog. moral. p. 2. c. 8. §. 2. n. 20. Victorellus in Notis ad summam Tolet. lib. 6. c. 4. n. 1. Et à fortiori docent hanc sententiam DD. asserentes, senes tantum septuagenarios immunes esse à lege ieiunij: ita Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. art. 1. notab. 4. Syluest. verb. ieiun. q. 6. dist. 2. Tolet. lib. 6. c. 4. n. 2. Rosella eod. verb. n. 15. Tabiena eod. verb. n. 18. q. 17. cum alijs: & DD. asserentes, vt excusentur senes à lege ieiunij, attendendum esse robur corporis, & complexionem naturæ, & iuxta eam iudicandum esse; & ided totum hoc arbitrio prudentis viri relinquendum esse: & ita docet D. Antoninus p. 2. tit. 6. c. 2. §. 7. Palatius in 4. dist. 15. disp. 8. concl. 4. Graffius p. 1. lib. 2. cap. 17. n. 43. Vegha in sum. tom. 1. cap. 14. cas. 15. Rodriguez in expos. Bull. Cruc. §. 7. n. 2. Summa Corona part. 1. c. 1. n. 80. & alij.

Itaque ex mente horum DD. manifestè apparet, senes sexagenarios, si ad sustinendum ieiunium euidenter, & certò viribus polleant, debere ieiunare, non autem in dubio: quia ieiunando exponerent se periculo grauis incommodi, ad quod Ecclesia non videtur obligare. Nec valet dicere, quod, sicut adolescentes robusti, & validi nõ tenerentur ieiunare ante annu vigesimum primu; ita neque senes post annum sexagesimum obligabuntur ad legem ieiunij: nam responderetur, non esse, vt bene obseruat Valentia, *ubi supra*, parem rationem in senibus, & adolescentibus, quia natura non ita determinatè præstituit senibus tempus defectus, sicut adolescentibus tempus profectus, atque augmèti. Deinde sunt aliqui sexagenarij tam valida cõplexione, vt dubitare non possimus, eos absque vlla corporis

& salutis ratione ieiunare posse: quare ergo non ieiunabunt? Facit etiam pro hac sententia id, quod probat Riccius p. 3. decis. 233. n. 6. & Nauarrus in praxi, q. 18. sect. 1. n. 4. senes sexagenarios non esse damnandos ad tritemes: secus autem si sint robusti, & validi.

Attamen, his minime obstantibus, licet supradictæ sententiæ sint omnès probabiles, ego nõ minùs probabilem illam existimo, quæ docet, in ætate sexagenaria senes, licet viribus polleant, certò, & infallibiliter excusari à lege ieiunij. Vnde miror, Fagundez hanc opinionem vocare parum tutam: licet addat, non omninò improbabilem: non enim defunt validissimæ rationes ad illam confirmandam, & Authores magni nominis illam mordicùs tenuère. Hi sunt, doctissimus Theologus Llamas in sum part. 3. c. 5. §. 20. vbi asserit, quòd interrogatus de hac re Pius V. viua voce ita respondit. Idem docet Molfesius in summ. tom. 1. tract. 10. c. 4. num. 17. Ortiz in sum. cap. 19. num. 11. Ioseph Angles in 4. sent. part. 2. quæst. 6. dub. 6. Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 32. num. 17. & Portell. in dub. regul. part. 1. verb. ieiunium, n. 5. Vide etiam doctum Granadam in p. 2. D. Thomæ, contr. 7. tract. 3. part. 1. disp. 6. sect. 5. num. 39. & Ioannem Franciscum Suarez in Enchirid. cas. conscientia, lib. 7. verb. Ieiunium. §. Alij tamen.

Probatur hæc opinio: quia, vt asserunt Medici, hæc senum roborata existimatio est illiua: nam est ea ætas ex se aded debilis, vt facili ex causa ab illo putato robore deturbetur, nisi cibi alimento sibi subueniat: natura enim in illa ætate languescit, & ad interitum properat, & sanitas dictorum senum non est firma, & constans; sed fallax, & incerta, & media, & inter morbum, & perfectam sanitatem, vt testatur Galenus lib. 5. & 6. de san. tuen. & licet aliqui sexagenarij validi, & fortes videantur; tamen, vt diximus, eorum natura prolabitur, & ad interitum tendit, atque aded adminiculo cibi frequentius sumpti indiget, vt non tam præsentì statui, quàm futuro consulatur. Deinde Pius V. & Pontifices subsequentes, denegantes Clericis, & Religiosis esum lacticiniorum, virtute Bullæ Cruciatæ, exceperunt tamen senes sexagenarios: quasi rationi consentaneum sit, vt in ea ætate defectu naturæ consulant. Ex his rationibus, & aliis, quas inuenies apud citatos Authores, apparet, supradictam nostram sententiam esse probabilissimam. Vnde sapius non dubitavi ego illam in praxi consulere: & ita etiam sentiunt multi PP. ex nostra Religione, & Societate I E S V, de hac re à me consulti.

Notandum est etiam, Sanchez in summa excusare à ieiunio sexagenarios, qui toto vitæ tempore vouerunt ieiunare certis diebus hebdomadæ, vel anni: contrarium verò docet Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 3. n. 2.

An in hoc Sicilia Regno diebus quadragesimalibus, & aliis ieiuniis, vsus sagiminis sit licitus habentibus Bullam Cruciatæ?

R E S O L V T. X X I.

Licitum esse, ex consuetudine, & autoritate DD. manifestè apparet. Posse verò consuetudinem mitigare, & abrogare leges, & iura humana, communis refert DD. opinio. Id asserunt Theologi cum D. Thoma in p. 2. q. 97. art. 3. Canonistæ in cap. vl. de consuetud. Legistæ l. de quibus. ff. de legib. & ita in terminis de ieiunio asserunt Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 2. num. 8. Bonacina tract. de legib. disp. vl. quæst. 1. punct. 2. num. 2. Reginaldus tom. 1. lib. 4. c. 13. sect. 1. n. 147. cum aliis: & ita in Belgio, exceptis paucis diebus, consuetudo permittit lacticinia, etiam in Quadragesima, & apud Castellanos in Hispania, vt notat Sanchez de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 18. n. 19. licitum est edere in Sabbatho intestina animalium.

Sed dices, in Belgio, & in Castella talem consuetudinem esse licitam: quia licitis, & bonis actibus rationabiliter fuerit introducta propter aliquam necessitatem: non

vt dicitur in cap. fin. de consuet. longæua consuetudo non præualet legi, nisi sit rationabilis: quod quidem non constat de nostra consuetudine vtendi sagimine.

Respondetur primò; negando assumptum: nam, vt probat Salas de legib. tract. 14. disp. 19. sect. 5. num. 45. ex D. Thom. Caiet. Medin. Conrad. Gerson. Sor. Valent. Tab. & aliis, communis, & vera sententia est, etiam si consuetudo cœperit, seu constet ex malis actibus, legem abrogare, vbi legitime præscripta fuerit; alias nunquam consuetudo eam vim obtinere posset, cum semper necessarium sit, actus illos contra legem gestos, initio illicitos esse, donec consuetudo illos excusans iam inoleuerit, præscriptaque sit lege abrogata.

Ad caput. v. fin. de consuet. dico, consuetudinem non dici rationabilem, ed quòd licitis, & honestis actibus cœpta, aut continuata sit; sed alia ratione, in qua quidem assignanda variant Doctores, vt videre licet apud. Menoch. de arbitr. lib. 2. centur. 1. toto casu 82. & apud Salas vbi supr. n. 47. At, si fides habenda sit Gersoni part. 3. tract. de vita spiritali, sect. 4. coroll. 13. alph. lib. 62. litera. p. Gabr. in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. dub. 6. Nauarro lib. 3. conf. de censuris, in priori edit. conf. 7. n. 3. in posteriori autem conf. 3. n. 3. nunquam censetur consuetudo rationi dissonans, nisi iuri diuino, aut naturali refragetur: at nostra consuetudo in hoc euentu illis iuribus non opponitur, sed soli pontificio: ergo non potest dici irrationabilis. Sed quidquid sit de hac doctrina.

Respondetur secundò ad argumentum principale ex Caietano in part. 2. quæst. 97. art. 3. Sanchez lib. 7. disp. 4. n. 14. de mat. im. Suarez de legib. lib. 7. cap. 18. n. 24. Valent. tom. 2. disp. 7. quæst. 5. punct. 8. & aliis, fieri posse, vs consuetudo contra legem humanam habuerit quidem ortum ab actibus malis, atque aded non fuerit initio rationabilis; & nihilominus tamen, succedente tempore, excuset posteros, & vim habeat abrogandi legem: nam (vt rectè inquit Caietan.) non tenentur posteri solliciti esse in inuestiganda causa, ob quam sui maiores cœperunt facere contra legem; quinimò verè possunt præsumere eos habuisse causam iustam. Ex his omnibus apparet, quomodo sine scrupulo licitum sit vti apud nos in diebus ieiuniorum lardo, & sagimine, ratione inueteratæ consuetudinis: & hoc etiam licitum erit aduenis, & peregrinis. Vnde Nauar. in sum. c. 23. n. 120. Couarr. l. b. 4. var. cap. 20. num. 8. & Henriquez lib. 9. de Missa, cap. 25. n. 2. docent, Lusitanum transeuntem per Castellam posse edere Sabbatho intestina animalium, quanuis in Lusitania id sibi non liceat.

Quòd verò vsus sagiminis sit licitus in hoc Regno non solum ratione consuetudinis, vt probatum est; sed etiam ex autoritate multorum DD. patet: nam non ignobiles Authores probabiliter docent, quòd in illis diebus, quibus ex aliquo priuilegio licet comedere oua, caseum, & cætera lacticinia, liceat etiam comedere lardum, & sagimen. Ita affirmat Gloss. in c. presbyt. dist. 82. in ver. sagim. Abbas in c. consului. de iudic. Hostiens. in summ. rubr. de obseruat. ieiunior. Syluest. verb. ieiun. quæst. 6. num. 16. Angelus eodem verb. §. 5. fin. Tabiena eodem verb. §. 7. Bertachius, Auiles, & alij, apud Henriquez in sum. lib. 7. cap. 13. n. 11. in glossa, litera H. vbi etiam asserit, ita respondisse aliquos Archiepiscopos Hispaniæ, qui de hac re consulti fuerunt: & ex neotericis Societatis I E S V docet hanc sententiam nouissimè Fagundez de Præcept. Eccl. tract. 4. lib. 1. c. 2. n. 20. & ante illum Grassius in decis. part. 1. lib. 2. c. 37. num. 11. Azorius p. 1. lib. 7. c. 10. q. 18. Vide etiam Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. n. 5. Et ratio est: quia pinguedo non est caro, vt probat Aristot. 2. de generat. finito enim naturali augmento augetur pinguedo. Scio, contrariam sententiam probabilem docere Villalobos in summa, part. 1. tract. 23. dub. 8. n. 16. Filiucium tom. 2. tract. 27. part. 2. c. 3. n. 61. & alios. Sed pro nostra sententia, vt visum est, non defunt patroni: & idèò, vt probatum est, satis constat vsus sagiminis in hoc Regno iustificari ex consuetudine, vt dicebamus, & ex DD. autoritate.

An, qui vult ieiunare die Sabbathi, vel sexta feria, teneatur ad id votum, si dies Natiuitatis venerit in his diebus?

RESOLVT. XXII.

Affirmatiuam sententiam docet Suar. de relig. tom. 2. lib. 4. c. 20. n. 7. Portel. in add. ad dub. reg. verb. ieiunium, r. 9. Philarch. de off. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 25. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 61. Villalobos in sum. tom. 1. tr. 23. diff. 3. n. 6. Barth. à S. Fausto in thes. relig. lib. 1. q. 154. num. 2. Vatiq. in p. 2. disp. 20. c. 4. n. 26. Syluest. verb. ieiunium, n. 27. quest. 10. Ortiz in sum. c. 19. n. 21. Reginald. tom. 2. lib. 18. cap. 20. n. 290. Bonacina de legib. disp. 4. p. 2. punct. 6. num. 9. Paludanus in 4. dist. 38. quest. 3. art. 4. concl. 4. Hieronymus Llamas in sum. p. 3. cap. 5. §. 28. Homobonus de Bonis in exam. Eccl. p. 1. tr. 5. c. 9. q. 60. Molfesius in sum. tom. 1. tr. 11. cap. 14. n. 67. Sayrus in clau. reg. lib. 6. c. 8. num. 11. Et ratio est: quia ita clarè habetur in c. fin. de obser. ieiunij, ibi: [Qui nec voto, nec regulari obseruantia sunt adstricti, in sexta feria, si festum Natiuitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter festi excellentiam vesci possunt, secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis.] Vbi vide etiam Gloss. Hostiensis, & Ancharanum.

Hæc sententia est probabilis. Sed contrariam non minus probabilem existimo, quam docet doctissimus Molina tom. 2. disp. 272. num. 3. vbi sic ait: [Si Deo vouisti omnes sextas ferias anni ieiunare; eoque anno dies Natiuitatis Domini sexta feria celebretur, in qua omnes fideles carnibus vescuntur: ad iudicandum, an in ea die, nihil impediendo voto possis carnibus vesci, & non ieiunare; interrogandus es, an, si dum votum emisisti, tibi occurrisset, eo anno festum Natiuitatis incidere in diem Veneris, eum diem excepisses: quod si affirmanter responderes, certè non teneris ieiunare: si autem trepides, scrupulosusque, ac timorata conscientia plus iusto sis, arbitrio prudentis iudicandum est, non teneri ieiunare: neque enim credendum est, te eo die voluisse à carnibus abstinere, & esse singularem, cum familiarum onere, in piscibus tibi soli parandis.] Ita Molin. Quem postea sequutus est ex eadè Societate Azorius tom. 1. lib. 2. c. 20. q. 3. & nouissimè Fagundez de Præc. Eccl. tr. 4. lib. 1. c. 6. n. 6. qui tenet hanc sententiam, non ex eò fundamento, vt volebat Molin. & Azor. quod si cogitasset, non vouisset eo die ieiunare: sed, quia, quando non constat de intentione expressa vouentis ieiunium, votum ipsius accipiendum est iuxta morem Ecclesiæ. Sed mos Ecclesiæ est, vt non ieiunetur, & vt carnes comedantur in die Natiuitatis Domini, etiam si veniat in Sabbatho, vel in feria sexta. Ergo, &c.

Et idèd hanc opinionem, etiam Authores contrarij probabilem vocant, vt Bartholom. à S. Fausto in thes. relig. lib. 1. q. 154. n. 2. Bonacina de leg. disp. 4. q. 2. punct. 6. n. 9. cum alijs: & post hæc inveni hanc opinionem etiam docuisse Rodriquez in sum. tom. 3. c. 25. n. 8. vbi sic asserit. [A el que hizò voto simple de ayunar los viernes, se le deue preguntar, si tuud intencion expressa de ayunar en este dia, aunque cayesse en viernes la Natiuidad, porque si no se acordò desto, no està obligado à ayunar, atèto que si se acordara, verisimilmente se ha de creer, que no hizierà voto de ayunar en dia de tanta Festiuidad.] Hæc ille mutans opinionem contrariam, quam docuerat antea in quest. regul. tom. 3. quest. 43. art. 3.

Restat modò respondere ad argumentum contrarium ex cap. fin. de obser. ieiun. Dico igitur, illum canonem intelligendum esse, quando vouens expressè includeret in suo voto diem Natiuitatis Domini, vt supra dictum est, & omnes consentiunt: non igitur loquitur in casu, quo vouens nihil de tali die cogitaret: nam in isto casu sustinenda est sententia contraria. Et ita ego sentio, & sapè in praxi consului. Notandum est etiam contra alioquos DD. quos citato nomine carpit Syluest. verb. ieiunium, n. 7. eum qui votum emisit non comedendi oua in sexta feria, vel

die Sabbathi, posse comedere carnes in die Natalis Domini. Vide Reginald. in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 13. sect. 1. n. 146.

An in die ieiunij bibere vinum, ad sustentationem, & famem sedandam, sit licitum?

RESOLVT. XXIII.

Negatiuam sententiam ex neotericis mordicè sustentat Reginald. in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 13. sect. 1. n. 153. qui citat ex eademmet Societate Azorium p. 1. lib. 7. c. 10. q. 4. in fin. & ex veteribus id docuerat Riccard. in 4. dist. 15. art. 3. q. 7. Antoninus p. 2. ti. 6. c. 2. §. 9. Resol. ver. ieiunium; n. 5 & tandem hanc sententiam docuit Vir doctus Medina Complutens. C. de ieiun. q. 11. quam fateor esse probabilem.

Sed contrariam probabiliorè esse iudico, quam docet Vegha in sum. tom. 1. c. 14. cas. 32. Homobonus de Bonis de exam. Eccl. p. 2. tract. 8. c. 7. qu. 20. Filiucius tom. 2. tract. 27. p. 2. q. 10. n. 24. Molfesius in sum. tom. 1. tract. 10. c. 3. n. 25. lib. 4. c. 2. dub. 11. n. 10. vbi sic ait: [Potus ordinatur potius ad cibi per corpus distributionè, & sanguinis refrigerium, quam, vt per se corpus alat: quod si interdum alat, id per accidens est, & non tantum alit, quantum cibus. Vnde Ecclesia eius rationem habuit: quare, etiam si quis eo fine vtatur, etiam immoderatè, non violabit præceptum Ecclesiæ de ieiunio, etsi contra temperantiam peccet. Ita ille, & nouissimè Fagundez de Præcept. Ecclesiæ, tract. 4. lib. 1. c. 3. n. 19. asserit, in more, & consuetudine positum esse vinum non violare ieiunium, etsi ad famem sedandam sumatur: semper enim sumitur per modum potus.

Ex his apparet, quam parum Confessarios mouere debeat sententia Alex. de Ales p. 4. memb. 8. art. 1. §. 3. asserentis, vini potionem, præsertim ante prandium, ieiunium violare: nam est contra communem Theologorum sententiam. Vide Villalob. in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 8. n. 14. Homobonum de exam. Eccl. p. 2. tract. 8. c. 7. quest. 20. Ledesin. in sum. tom. 1. tract. 17. c. 2. dub. 4. & alios.

An sine ieiunij fractione licitum sit sumere interdum parum cibi, ne potus noceat?

RESOLVT. XXIV.

Respondeo affirmatiuè: veluti exiguam portionem alius cuius electuarij, quinque, vel sex amygdalas saccharo confectas, vel quid simile. Ita Villalobos in sum. tom. 1. tr. 23. diff. 8. n. 14. & Homobonus de exam. Eccl. p. 2. tract. 8. c. 7. q. 20. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 14. dub. 4. n. 17. qui citat Syluest. Medin. Armillam.

Sed hanc sententiam limitat Azorius p. 1. lib. 7. c. 10. quest. 7. dummodò non sit panis, herba, arboris fructus; sed exigua medicamenti portio, siue frustum. At fallitur vir doctus, iudicio Layman in Theol. mor. lib. 4. tr. 8. c. 1. n. 7. & Fagundez de Præcept. Eccl. Præcept. 4. lib. 1. c. 2. n. 20. quia ista etiam per modum medicinae sumi possunt, ne potus noceat: ergo, &c. Et ita etiam videtur sentire Emmanuèl Sa verb. ieiun. n. 8. vbi sine vlla limitatione sic asserit: [Ieiunium non violat potus aquæ, aut vini; neque etiam, si quid edatur, ne potus noceat. Vide Molfesium in summa, tom. 1. tract. 10. c. 5. n. 23. & Philarchum de offic. Sacerdot. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 25. & hoc est intelligendum toties, quoties bibetur; dummodo id non faciat in fraudem ieiunij, sed ne potius noceat: & ita docet Fagundez Præcept. 4. vbi supra, lib. 1. c. 4. n. 14. cum alijs.

An dispensatus in esu carniū, censeatur dispensatus ad non ieiunandum?

RESOLVT. XXV.

Hic casus in praxi sapè potest contingere, & in hac

Sciuitate Medicus quidam doctissimus ita cum multis

in Quadragesima dispensabat. Sed ad quæstionem respondeo primam opinionem negare. Ita Iacobus de Graffius in *decis. part. 1. lib. 2. cap. 37. n. 58.* cum Medina, Petraza, & aliis. Et ratio est: quia necessitas, & iusta causa, quæ excusat ab integro ieiunio, non excusat ab omni parte illius: præceptum enim Ecclesiæ, licet in totum seruari non possit in parte, quæ seruari potest, seruandum est, *ex cap. cum dilecti. de dolo, & contum. & ibi Gloss. & DD.*

Secunda opinio affirmat: & illam docet Caietanus in *2. 2. quest. 147. art. 8.* Hieronymus Llamas in *summ. part. 3. cap. 4. §. 26.* Ledesma in *summa, tom. 2. tract. 17. c. 2. concl. 5.* Ioan. de la Cruz in *direct. conf. p. 1. præcept. 4. art. 4. dub. 8. concl. 3.* Gomez in *Bulla Cruciatæ, claus. 7. n. 4.* Medina in *sum. tom. 1. lib. 1. c. 14. §. 10.* Henriquez *lib. 7. cap. 13. n. 12.* Filliucius *tom. 2. tract. 27. part. 2. c. 3. n. 25.* Azorius *part. 1. lib. 8. cap. 10. quest. 3.* Toletus *lib. 7. cap. 3. num. 4.* & alij. Et ratio est: quia abstinentia ab esu carnum est de substantia ieiunij: ergo, qui dispensatus est quoad comestionem carnis, eo ipso dispensatus est in ieiunio.

Tertia opinio distinguit: vel enim dispensatus ad esum carnis edit carnes, quia pisces nocere saluti solent; vel, ut vires amissas recuperet, quia est quasi actualiter infirmus: priori modo dispensatus tenetur ad ieiunandum; aliter verò minimè, & idèd pluries edere potest: & ita docent Reginaldus *tom. 1. lib. 4. cap. 14. n. 168.* Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 6. n. 45.* Bonacina *de legib. disp. 10. q. 1. punct. 2. n. 3.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. c. 6. §. 5. n. 3.* Petr. de Cenedo in *qq. canon. 40. n. 6.* & Ortiz in *sum. c. 19. n. 20.* cum aliis. Omnes istæ tres opiniones sunt probabiles: sed secunda videtur mihi probabilior, & tuta in praxi, ut testatur Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 24. dub. 8. n. 9. in fine.*

An dispensatus, ut possit edere carnes, seu lactinia; possit simul edere pisces.

RESOLVT. XXVI.

Negatiuam sententiam docet doctus senex Nauarrus *tom. 1. conf. 5. de obseruat. ieiun.* quem postea sequutus est Graffius *part. 1. lib. 2. cap. 37. num. 59.* Et ratio est: quia piscium esus ei nocet, vel non nocet: si nocet, ergo comedendo illos peccat; si non nocet, ergo sine iusta causa cum ipso dispensatur.

Sed contrariam sententiam docent communiter DD. ut Reginaldus *tom. 1. lib. 4. cap. 14. n. 168.* Filliucius *tom. 2. tract. 27. part. 2. cap. 3. num. 52.* Nugnus in *addit. ad 3. part. tom. 2. tract. de Bulla, §. 8. dub. 4.* Sebastianus Acofta in *explicat. Bull. quest. 80.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 5. n. 3.* Azorius *p. 1. lib. 7. c. 10. q. 5.* Ortiz in *sum. cap. 19. n. 18. & 19.* Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. cap. 2. n. 18.* & Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 24. dub. 8. n. 10.* qui respondet ad argumenta Nauarri. Et ratio est: quia hoc sine peccato fieri aliquando potest, ut si vnà cum carnibus non noceant pisces; vel quia parum de ipsis comedendo facultas appetitiua excitatur; vel, dato, quòd contra temperantiam peccetur; non tamen ieiunium frangitur, à quo ex iusta causa dispensatio largita fuit. Circa præsentem quæstionem vide Vegham in *sum. tom. 1. c. 4. cas. 17.*

An, qui in diebus ieiuniorum notabiliter anticipat horam comedendi, peccet mortaliter?

RESOLVT. XXVII.

Affirmatiuè respondet ex neotericis nouissimè Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. cap. 13. n. 4.* & ex eadem Societate Reginaldus *tom. 1. lib. 4. cap. 15. n. 191.* Azorius *p. 1. lib. 7. c. 11. q. 4.* quod antè docuerat Caietan. in *2. 2. q. 147. art. 7.* Nauarrus in *Man. c. 21. n. 27.* Paludanus in *4. dist. 15. q. 4. art. 4. concl. 1.* Conar. *lib. 4. var. resol. c. 20. n. 14.* Syluest. *verb. ieiunium, num. 13.* Homobonus *de exam. Eccl. part. 1. tract. 6. cap. 20. q. 90.* Ledesma in *sum. tom. 2. tract. 17. cap. 2. dub. 4. ante 5. concl.* Ioan. de la Cruz in *direct. conf. part. 1. præcept. 4. art. 4. dub. 8. concl. 2.*

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam probabiliorè esse existimo, & illam docet Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 2. n. 13.* Molfesius in *sum. tom. 1. tract. 10. c. p. 5. n. 16.* Toletus in *sum. lib. 6. c. 2. n. 8.* Villalobos in *sum. tom. 1. tr. 13. dub. 5. n. 2.* Filliucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. cap. 4. n. 70.* Bonacina *de legib. disp. vlt. q. 1. punct. 4. n. 3.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 2. c. 8. §. 3. n. 6.* Angelus *verb. ieiunium, n. 1.* Innocentius de Rubricis *de obseruat. ieiun. n. 3.* Palat. in *sum. Caiet. verb. ieiun.* Riccard. in *4. dist. 15. art. 3. q. 8. in fin.* Vide etiam Laym. in *Theol. mor. lib. 4. tr. 8. c. 1. n. 11.* Et ratio est: quia talis anticipatio est solùm mutatio accidentalis ieiunij: ergo non est peccatum mortale. Quòd verò sit mutatio accidentalis, patet: nam hora comedendi ex successu temporis magnam habuit varietatem in Ecclesia: ergo determinatio horæ in ieiunio, nunquam fuit de ipsius essentia; quia, quæ sunt de essentia, immutari non possunt absque immutatione eius, quòd per eam constitutum est. Adde, quòd si per talem anticipationem violaretur ieiunium, non teneretur quis adhuc amplius ieiunare: sed hoc asserere est absurdum: ergo, &c.

Notandum est verò, quòd si sine causa anticipetur notabiliter dicta hora comedendi, erit peccatū veniale: quòd si aliqua iusta causa subsit, neque veniale peccatum erit; ut, si iter ineundum sit, vel hospites dimittendi, concio habenda post meridiem, prælectio in Academia, vel alia grauis occupatio, quæ liberam mentè à cibo, & potu requirit.

Sed dices, stando in contraria opinione, quæ asserit hoc esse peccatum mortale, quantum possit absque dicto mortali peccato præueniri dicta hora comedendi? Molfesius nimis laxè in *sum. tom. 1. tract. 10. cap. 5. n. 15.* putat per horam circiter: nimis scrupulosè Azorius *p. 1. lib. 7. c. 11. q. 4.* per quadrantem. Sed probabiliter, & sine formidine Azorij, Filliucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. cap. 4. n. 73.* putat per mediam horam: quia eiusmodi anticipatio non est notabilis, quidquid in contrarium sentiat Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. c. 3. num. 3.* vbi putat semihoram esse tempus notabile: ergo, &c.

Sed in nostra sententia, quæ in hac anticipationem non agnoscit culpam mortalem, dicta anticipatio mediæ horæ non esset, ut benè notat Filliucius, neque peccatum veniale: secus, si ultra mediam horam anticipatio efficeretur; nam ita esset culpa tantò grauior venialiter, quòd ab eo longius recederetur: cum verò Religiosi habeant priuilegium anticipandi prandium per horam, sequitur, posse dictos Religiosos priuilegiatos per horam cum dimidia absque vlla culpa prandium ante meridiem præuenire.

An pater, seu dominus, teneatur compellere filios, & seruos ad obseruanda ieiunia, quæ frangere volunt?

RESOLVT. XXVIII.

Respondet affirmatiuè vir doctus Petrus de Ledesma in *sum. tom. 1. tract. 27. c. 2. conclus. 6.*

Sed negatiuam sententiam existimo sustinendam esse. Dico igitur, quòd patres, & domini tenentur monere, & curare, lege charitatis, ut subditi ieiunium seruent; non tamen tenentur illos compellere, aut cogere ad ieiunia seruanda: nam id durum nimis, & rigorosum esset: & ita docet Filliucius *tom. 2. tr. 27. p. 2. c. 6. n. 91.* & Vegha in *sum. to. 1. c. 14. cas. 27.* Lo qual (subit ipse) se ha de entender, quando los tales hijos, criados, y seruos de su casa, y familia, no ayunaren, aunque se lo mande el padre de la familia, antes buscaran à escondidas, ò pidiendo à los estraños el almuerzo, y la cena, deuenles empero negar la cena, aunque digan, que es auaro.] Et ita etiam docuit Rodr. in *sum. tom. 1. c. 23. concl. 4. n. 8.* & Ortiz in *sum. cap. 19. mand. 2. n. 14.*

Igitur in tali casu pater familias tenetur supradictos monere, & corrigere; non autem compellere, seu ex domo eiicere: & post hæc scripta inueni hanc sententiam etiam docere Homobonum de Bonis in *exam. Eccles. p. 2. tract. 8.*

tract. 8. c. 7. quest. 21. Comitolum in resp. mor. l. b. 4. q. 56. Azor. p. 1. lib. 7. c. 37. q. 12. Nauar. c. 21. n. 26. Tolet. lib. 6. c. 5. & Reg. in praxi, tom. 1. l. 4. c. ... n. 199. cum aliis.

An quis, ne inurbanus videatur, sumendo modicum cibum ab amico rogatus, peccet, saltem venialiter?

RESOLVT. XXIX.

Affirmatiuè responder Caiet. in 2. 2. quest. 147. art. 3. Syluest. verb. ieiun. q. 4. Nauarrus in Man. c. 21. n. 13. Paludanus in 4. dist. 15. q. 4. art. 2. & ibidem Riccardus q. 3. art. 4. D. Antoninus p. 2. tit. 6. c. 2 § 6. Et ex neotericis tenet etiam hanc sententiam Ioan. de la Cruz in director. consc. part. 1. praecep. 4. ar. 4. dub. 1. concl. 1. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 6. n. 4. Azor. part. 1. lib. 7. c. 9. q. 1. & ante illos Hieronymus Llamas in sum. part. 3. c. 5. §. 25. qui acriter inuehitur in contrarium sentientes: & idè ait: [Quòd quis ab amicis rogatus possit comedere, etiam ieiunans; licentia est Fratris Bartholomæi de Medina, sed non nota neque doctissimorum virorum, imò neque Ecclesiæ, in totum fraudatiua ieiunij: inter Christianos enim rogatus, vt comedat, si respondeat: Ieiuno hodie. neque inurbanus est, neque ampliùs rogatur ab aliquo, neque in minimo amicitia deperditur: & scio experientia ex hac Medinae licentia multos toto die cum ieiunij irrisione ambulare de domo in domum, vt inuitentur.] Ita Llamas.

Sed non benè loquitur hic Author, licèt Vir doctus, contra Medina: nam eius sententiam puto probabilissimam, quam docet in sum. lib. 1. c. 14 §. 10. & nouissimè tenet Petrus de Cenedo in quest. canon. q. 41. n. 7. & etiam post illum ex Societate P. Fagundez Præcep. 4. lib. 1. c. 4. n. 15. qui notat, immeritò Llamas carpere Medina, cum asserat, ex eius licetia multos tota die cum ieiunij irrisione diuersos de domo in domum, vt ab amicis inuitentur. At, quis non videt, hanc consequentiam indignam esse Viro Theologo: nam Medina ita ait: [Però, si rogandole vn amigo despues de hauer hecho colacion, toma vn bocado para beuer por via de amistad, no es peccado alguno.] Vbi nec pluries hoc fieri posse asserit; nec quod vtatur hac cautela, vt ipse amicos quæreret, qui ipsum inuitarent. Et idè sententiam Medinae Fagundez, vbi sup. n. 3. etiam de culpa veniali excusat propter quandam vrbaneitatem. Vnde hoc etiam docuit Filliuc. tom. 1. tr. 27. p. 2. c. 2. n. 41. Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Emmanuel Sà verb. ieiun. n. 8. Vegham in sum. tom. 1. c. 14. cas. 2. & Ledesnam in sum. tom. 2. tr. 27. c. 2. dub. 3.

An femina grauida, ad vincendas carnis tentationes, teneatur ieiunare, cum periculo prolis?

RESOLVT. XXX.

Hic casus curiosus est, & pauci de illo tractant. Affirmatiuam sententiam docet Fernand. in exam. Theol. mor. p. 4. c. 12. § 6. n. 1. vbi sic asserit: [Euentus occurrit memoria à nemine hæctenus agitata; dignus tamen notatu, & explicatu. Patitur mater graues concupiscentiæ tentationes, ad incontinentiam non solùm prouocantes, sed potiùs cogentes: experimentò didicit, nulla vi eas se superaturam, nisi ieiuniorum macie, & debilitatione; veritatem apertè vider, prolem, aut perituram, aut notabile salutis detrimentum passuram, propter lactis, seu matris virium defectum. Quid igitur? debetne propriam salutem spiritualem, & continentiam anteferre prolis saluti corporali? Arbitror, posse, & debere, iuxta charitatis ordinem, qua docemur spiritualia corporalibus anteponere, tum nostra, tum aliena: atque subsequuta mors, vel debilitas prolis, per accidens subsequetur.] Ita ille.

Contra quem nouissimè insurgit Homobonus de Bonis Antoniti Diana Pars I.

in Exam. Eccles. part. 2. tract. 8. cap. 7. quest. 17. vbi ita ait: [Non est audiendus Fernandez, qui dicere aulus est, foeminam grauidam, quæ carnis stimulis ad incontinentiam lacerantibus vrgetur, teneri, etiam cum prolis, vel foetus discrimine, & extinctione ieiunare, si existimat, se eos non nisi abstinentiæ macie, & debilitatione superaturam; nam, cum alia remedia, vt orationem, Sacramentorum frequentationem, pia consilia, & alia huiusmodi adhibere possit; non debet tantæ iacturæ ipsam prolem exponere.] Sic Homobonus, & ego.

An in Quadragesima licitum sit sine Bulla Cruciatæ eder, quòd vulgò dicitur, vn Biscotto?

RESOLVT. XXXI.

Negantem sententiam amplexus est Vir doctissimus Ioan. de la Cruz in direct. consc. p. 1. prac. 3. art. 4. dub. 8. concl. 4. in fin. vbi sic asserit. [Nota, esse peccatum mortale, comedere in Quadragesima biscochos sine priuilegio. Nec valet, quòd substantia oui est versa in aliam substantiam, aliàs liceret comedere cibum album ex carne confectum, cum ibi substantia carnis versa sit in aliam substantiam.] Idem docet Vegha in sum. tom. 1. c. 14. cas. 9.

At, his non obstantibus, affirmatiuam sententiam tenet Pater Villalobos in sum. tom. 2. tract. 23. dub. 7. n. 3. ita asserens: [Es materia de colacion vn biscucho, no obstante, que lleua hueuos, que moralmente se iuzga aquello por colacion, y así me parece, que esta en vfo. Suele lleuar vn biscucho la quarta parte de vn hueuo.] Et licèt dubius circa præsentem quæstionem maneat Rodriguez in sum. tom. 1. c. 23. ante 1. concl. tamen in fine sic asserit: [Atento, que la substancia del hueuo es poca, no es materia de peccado mortal, porque los que hazen los biscochos, afirman que cada vno dellos lleua muy poco de vn hueuo, y así me lo han certificado.]

Igitur, & propter consuetudinem, & propter paruitatem materiæ, hoc edulium comedentes excusantur à peccato. Vnde, si magnam quantitatem ex ipsis comederent, peccarent etiam secundum hos DD.

Sed post hæc scripta inueni, Ledesnam docere etiam hanc sententiam, in sum. tom. 2. tract. 2. cap. 2. diff. 5. fol. mibi 690 vbi ita asserit: [No tengo peccado mortal en la colacion comer vn biscucho, ò dos. La razon es, porque aunque no sea licito, comer hueuos en su propia forma, ni conuertidos en otra substancia, però la cantidad de hueuos que se halla en dos, ò tres biscochos, es muy pequeña, como es cosa notoria y lo dicen los que hazen bisco. hos, y así està engañado Rodriguez en dezir, que cada biscucho lleua vn hueuo. Lo que digo en la colacion, digo al comer por la misma razon.] Ita ille. Qui tamen immeritò carpit Rodriguez: nam ipse nunquam dixit, quòd tale edulium contineat vnum integrum ouum, vt ex ipsius verbis supra apparet: & in hoc etiam fallitur Vegha, vbi sup. tom. 1. c. 14. cas. 9. qui etiam citat Rodriguez asserentem.

An, qui è medio prandio surgit, ad aliquid occurrens; possit postea redire ad continuandum prandium?

RESOLVT. XXXII.

Respondeo affirmatiuè cum Fagundez Præcep. 4. lib. 1. c. 4. n. 3. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 1. c. 8. §. n. 8. Tolet. lib. 6. c. 2. num. 7. dummodo non habuerit animum ampliùs non comedendi, & interruptio sit parua; quæ, quando talis sit, remittitur ad arbitrium boni viri. Ita Reginaldus tom. 1. lib. 4. cap. 14. num. 177. Azorius part. 1. lib. 7. c. 11. q. 1. & alij: licèt Bonacina de legib. disp. ult. q. 1. punct. 3. n. 10. putet, hoc esse licitum, etiam si longa temporis mora intercefferit; dummodo, vt diximus, surgat à prædico animo postea continuandi. Vnde parat Sancius in Selectis

disp. 2. n. 4. hoc etiam esse licitum, quauis spatium duarum horarum intercurrerit.

Notandum est tamen, quod in hoc casu probabiliter putat etiam Lessius *lib. 4. cap. 2. dub. 2. n. 11.* & Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. num. 9.* quod si quis surrexit à mensa animo non redeundi, si fortè prandium adhuc duraret, posset iterum mutata intentione ad conuiuas redire, à quibus recesserat: quod postea etiam docet Villalob. *in sum. tom. 1. tr. 2. diff. 6. n. 2.* qui etiam addit, quod [si el que tenia cogida ya la feruilletta, pensando que se hauia acabado la comida, si despues le traen otra cosa que comer, no quiebra el ayuno comiendola, porque nos es mas de vna comida, y si supiera, que hauia mas, esperara.]

Sed plus addit Filiucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 2. q. 10. num. 41.* nempe, quod si etiam non adesset alius conuiua, si prandium instantaret intra breue tempus, vt quadrantem horæ, vel paulò magis, probabile est, non frangi ieiunium: quia reputatur vna comestio moraliter: quod etiam antea docuerat noster Molfesius *in summa. tract. 10. tom. 1. cap. 5. n. 37.* vbi sic asserit: [Quando est modica interruptio, etiam sine animo repetendi prandium, non iudicatur fractio ieiunij, vt si surgens à mensa accedat in aulam, vel aliò, vt comedat electuaria, siue res de saccharo, & sic de aliis.] Ita Molfesius.

Notandum est etiam, quod Portel. *in addit. ad dub. reg. verb. ieiunium, n. 10.* putat, spatium mediæ horæ non esse magnam inierruptionem, vt non possit quis redire ad cœnam, nisi (addit) quod manducauit, esset sufficiens ad sustentationem ieiunij: nam non posset iterum comedere absque fractione ieiunij.

An in die ieiunij licitum sit collationem serotinam manè sumere, & nocturno tempore cœnam capere?

RESOLVT. XXXIII.

Negatiuam sententiam sub onere peccati mortalis docuerunt Azotius *p. 1. lib. 7. c. 8. quest. 6.* Llamas *in summa. part. 3. c. 5. 16. 26.* Fagundez *Præcep. 4. lib. 1. cap. 4. num. 16.* cum aliis, quia (ait ille) collatio serotina non à iure, sed à consuetudine introducta est: ergo serotina tantum collatio licita erit, & non matutina, cum adhuc matutina per consuetudinem non sit introducta.

Hæc sententia est probabilis: sed probabilorem esse contrariam existimo. Dico igitur, sine rationabili causa collationem serotinam manè sumere, esse tantum peccatum veniale. Et ita docet Layman *Theolog. moral. lib. 4. tract. 8. cap. 1. n. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 2. c. 8. §. 3. n. 7.* Toletus *lib. 6. cap. 3. n. 8.* Filiucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 2. n. 28.* Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 2. n. 11.* Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 23. diff. 7. n. 2.* & alij. Et ratio est: quia ita faciendo non violatur substantia ieiunij, sed tantum mutatur circumstantia illius cœnulae.

Notandum est tamen, quod mutatio talis refectiuunculae, si efficiatur ex iusta causa, vt, v. g. propter studium, propter aliqua negotia agenda in die, propter iter, propter lectionem prælegendam, vel sermonem faciendum, propter vigilias nocturnas, vel quid simile; tunc, inquam, talis mutatio non erit, neque peccatum veniale. Ita docent DD. citati, quibus adde Cenedum *in quest. canon. quest. 45. n. 6. in fin.* Beiam *p. 1. cas. 3.* Naldum *in sum. verb. ieiunium, num. 8.* Molfesium *in sum. tom. 1. tract. 10. c. 5. n. 37.*

An iusculum ex pane cocto, vel pane cum amygdalis, in serotina collatione adhiberi possit; etiam si sumatur in ea quantitate, quæ separatim sumi posset?

RESOLVT. XXXIV.

Negatiuè respondet Layman *in Theol. mor. lib. 4. tr. 8. cap. 1. n. 9.* & Filiucius *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 2. n. 31.*

quia, vt ipse asserit, sit aliud genus ferculi, quod nõ ingredi solet ientaculum: sed apponitur in mensis ad alendum. Agente enim igne ea, quæ separatim cibi leuiora sunt, euadunt cibi ad sustentandam naturam, in crassantur enim & fit quoddam artificiale diuersum. Vnde aqua ipsa, quæ antea erat potabilis, & sumi poterat in qualibet quantitate, absque fractione ieiunij; postea sumitur per modum cibi, & certis limitibus tantum sumi potest, nisi frangendum sit ieiunium. Vt omitam multò plus ponderare eiusmodi iuscula, quàm res separatas, ex quibus confecta sunt, atque aded demendum esset ex his, quod superat debitam mensuram.] Ita Filiucius.

Non ricebo tamen, Azorium *p. 1. lib. 7. c. 9. §. 8* contrarium docere, vbi sic asserit, [Quæres, an liceat aliquid iurulentum sorbendo sumere loco refectiuunculae vespertinae. Respondeo, fas esse, dummodo iusculum cum aliquo cibo in diebus ieiuniorum vetito coctum non sit; sed tantum, vel cum pane, vel cum fructibus, aut herbis. Ita ille, quem postea sequutus est Reginald. *in praxi, tom. 1. hb. 4. c. 14. n. 185.* & Bonac. *de legib. disp. ult. punct. 3. q. 1. n. 3.*

An collatio serotina, in Vigilia Natiuitatis, sit sumenda in magna quantitate, ratione consuetudinis?

RESOLVT. XXXV.

Prima opinio negat: Nauarrus *in Man. c. 21. n. 15.* reprobans contrariam consuetudinem. Idem docet Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 23. num. 10.* Anton. Bernard. *in sum. c. 22. n. 23.* Angles *in 4. tract. de ieiun. quest. 9. art. 2. diff. 4. dub. 2.* & alij.

Secunda opinio affirmat, vbi talis consuetudo adesset: & sic docet Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 7. n. 5.* Ledesma, *vbi supra.* Llamas Beia *par. 1. cas. 3.* Medina *in instruct. Sac. part. 1. c. 14. §. 10.* & alij.

Tertia opinio distinguit, & est Petri de Cenedo *in quest. canon. q. 41. num. 5.* vbi sic asserit: [In Diocesis, & Prouinciis, vbi sic vsu receptum est, vt in Vigilia Natiuitatis Domini assumi possit in collationem, quantum libuerit ex variis fructibus, neque Prælati reclamant; sed potius ipsi Confessores, & Prædicatores eam consuetudinem sequuntur; huiusmodi certè consuetudo excusabit à transgressione præcepti ieiunij: & in hoc casu procedit opinio affirmans. Si autem in aliquibus Prouinciis ab hac consuetudine reclamant Prælati; neque viri timorati eam acceptant, non excusatur a culpa: quia videtur potius corruptela, quàm consuetudo rationabilis. Et in hoc casu procedit opinio negans.] Ita Cenedus.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, sed, quia Azorius *p. 1. lib. 7. c. 8. §. 8.* affirmat, vbiunque in vigilia Natiuitatis fere esse consuetudine introductum, vt duplo maior solito collatio serotina efficiatur; ideò puto cum Fagundez *Præcep. 4. lib. 1. c. 24. n. 19.* in tali die posse sumi pro refectiuuncula vncias sex decim plus, minusve ex pane, ex dulciaribus.

Sed, an talis extensio militet etiam pro Religiosis difficultas est: nam Hieronymus Llamas *in sum. p. 3. c. 5. §. 25.* putat, talem consuetudinem inualuisse apud Religiosos: sed hoc mordicus negat Villalobos, *vbi supra, in summa, tom. 1. tract. 23. diff. 7. n. 5.* Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 27. cap. 2. concl. 4. in fin.* vbi ait: [Entre los Religiosos esta costumbre no ha preualecido.] Et in nostra Religione certum est non extare. Ideò negatiuè respondendum videtur.

Notandum est ex his, Curiales Romanos non frangere ieiunium, facientes collationem grassam, secundum consuetudinem Romanæ Curia: quia tales videtur generaliter dispensari, postquam Papa sciens eam tolerat, nec Confessores, & Prædicatores eam damnant; licet, hoc, vt bene obseruat Cenedo, *vbi supra n. 4.* non quia efficitur, & committitur Romæ, in aliis Prouinciis, & Regnis extendendum est. Vide Caiet. *verb. 5. ieiunium iuxta fin.* Armil. *in sum. verb. eod. n. 12.* Toletum *lib. 7. c. 8. in fin.* & alios.

An ieiunium indictum ab Episcopo pro certo die, vel fixatege, & Constitutione, obliget Regulares?

RESOLVT. XXXVI.

Affirmatiuam sententiam docet Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 23. diff. 5. n. 6.* vbi sic asserit: [Tengo por cierto, que si el Obispo diessse vn dia de ayuno en vn lugar, tendrian los Religiosos, que alli viuen, obligacion de guardarle: porque, aunque el Obispo no es Superior, quoad vim coactiuam, tienen obligacion à conformarse con los demas.] Vnde Regulares tenentur obseruare dies festos indictos ab Episcopo: ergo & ieiunia.

Sed contrariam sententiam secluso scandalo meritò docet Suarez *de legib. lib. 4. c. 20. n. 8. Azor. p. 1. lib. 7. c. 30. g. 2. Fagundez Præcept. 4. lib. 1. c. 7. n. 4. Llamas in sum. p. 1. c. 5. §. 28. in fin.* vbi ait, [Ieiunia imposita ab Episcopo Religiosos non obligant, vt patet argumento Concilij Tridentini, vbi Regulares obligans ad obseruationem Festorum, quæ Episcopus in sua Diocesi statuerit obseruanda, non obligauit, neque mentionem fecit ieiuniorum.] Vnde patet responsio ad contrarium argumentum. Notandum est tamen, quòd si in aliqua ciuitate, vel loco, recepta sint generali consuetudine nonnulla ieiunia, ea quoque obligant Regulares. Ita DD. citati.

An qui vouit certa die ieiunare, toties peccet mortaliter, quoties carnes comedit?

RESOLVT. XXXVII.

Affirmatiuè respondet Azorius *part. 1. lib. 7. c. 10. g. 8.* nam in die ieiunij verum est, quòd pluries comedendo pisces, vel lacticia, non peccetur toties mortaliter, sed tantum in secunda comestione, vt docet Durand. *in 4. dist. 15. g. 11. Palud. ibid. g. 4. art. 5. Gabr. dist. 16. g. 3. art. 3. dub. 5. Caiet. 2. 2. g. 146. n. 8. Angel. v. ieiun. g. 22. Sylu. eod. verb. g. 8. Rosell. eod. verb. n. 4. Armil. eod. verb. n. 14. Tabiena eod. ver. g. 9. D. Antoninus p. 2. tit. 6. c. 2. §. 9. Nauarrus in Man. c. 21. n. 15. Regius in suis resol. cas. 9. num. 1. & seq. Binsfeldius in Enchr. Theol. Pastor. par. 3. c. 33. conc. 5. Filiuc. tom. 2. tr. 27. p. 2. c. 2. n. 23. Lessius lib. 4. c. 2. dub. 3. n. 15. Reginald. tom. 1. lib. 4. c. 14. n. 179. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 6. n. 6. Ioan. de la Cruz in direct. consp. p. 1. præcept. 4. art. 4. dub. 1. concl. 1. Fernand. in exam. Theol. mor. p. 2. c. 8. §. 3. n. 10. Rodriq. in sum. tom. 1. c. 23. n. 1. Henriq. lib. 7. c. 13. n. 12. in gloss. lit. S. Coninch. de Sac. g. 74. art. 4. dub. 3. n. 103. & alij, quidquid in contrarium asserat Medina Complutensis g. 5. de ieiunio, & Couarruias lib. 4. var. c. 20. n. 13.*

Tamen aliter dicendum est, si quis comedat carnes: nam toties peccabit, quoties illas comederit, vt notat Filiucius *tom. 2. tr. 27. part. 1. c. 5. n. 81. Toletus lib. 6. c. 3. Lessius vbi supra n. 17. Ortiz in sum. c. 19. mand. 2. num. 9. Homobonus de exam. Eccles. p. 2. tr. 8. cap. 7. g. 20. Grass. in decis. p. 1. lib. 2. c. 37. n. 49. Fagundez præcept. 4. lib. 1. c. 4. n. 9. & Ledesma in sum. tom. 2. tr. 27. c. 2. fol. mibi. 689. cum aliis communiter ex DD. citatis.*

His suppositis, pro sententia Azorij sic argumentor. Votum ieiunij obligat instar Præcepti ecclesiastici de ieiunio: at Ecclesia, ieiunium præcipiendo, ita abstinentiam à carnibus inducit, vt sit peccatum mortale toties, quoties eduntur: ergo ita erit in ieiunio voti.

Hæc sententia est probabilis: sed non minùs probabilem contrariam existimo, quam docet Barthol. à S. Fausto *in thes. Relig. lib. 1. g. 140. n. 2.* quia sic vouens non promittit per se, & directè abstinentiam carniū; sed indirectè, & accessoriè, in quantum, scilicet, ieiunium absque ipsa consistere nequit. Quare, cum semel violato ieiunio cesset obligatio principalis ieiunij, cessat quoque obligatio accessoria abstinentiæ à carnibus: secùs autem esset, si hic expressè promitteret in die vnicam comestionem; tunc enim peccaret toties, quoties, præter vnicam comestio-

nem, ederet carnes illa die. Sic Faustus, qui postea etiam assignat differentiam inter ieiunium ex præcepto Ecclesiæ, & ex vi voti. Vnde patet responsio ad argumentum in fauorem Azorij supra positum.

An licitum sit, eum, qui paratus est cœnare, inuitare causa urbanitatis ad cœnandum?

RESOLVT. XXXVIII.

Negatiuam sententiam docet Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 3. n. 20.* cum Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. c. 10. n. 12.* Et ratio est: quia nemo potest inuitari, aut incitari ad id, quod sine peccato præstare non potest: sed hic non erit licitum illum ad cœnam inuitare.

Hæc sententia est probabilis: sed contrariam sententiam probabiliorem esse puto cum Azorio *part. 1. lib. 7. c. 31. g. 12. & Salas de empt. dub. 47. num. 10.* qui citat Sà, & alios. Idem etiam docet Naldus *in sum. verb. ieiunium, n. 1. Nauarrus ex Caietano in Man. c. 21. num. 24.* Idem docet Tanneras *in 2. 2. disp. 3. g. 3. dub. 5. num. 94.* Philiarhus *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 25. in fin.* & nouissimè Franciscus Ortiz *in sum. c. 19. mand. 2. n. 10.* vbi sic asserit: [El que por causa de urbanidad, ò de hospicio da comida al que esta aparejado à no ayunar, no pecca.] Et ratio est: quia in ea circumstantia non inuitas illum ad cœnandum absolute, sed ad cœnandum in domo tua, & non alibi; & sic non offers cœnam, sed offers locum, in quo cœna fieri potest. Probat hoc etiam Nauar. quia licitum est, ex iusta causa, inuitare ad actum per se, & suo genere bonum, vel indifferentem, nullo modo consentiendo in eum, quatenus ex malitia alterius efficitur malus. Cæteras rationes vide apud Philiarchum *vbi supra.*

Post hæc scripta inueni, sententiam Nauarri etiam docere Layman *in Theol. mor. lib. 2. tract. 3. c. 13. n. 4.* Filiucium *tom. 2. tract. 27. p. 2. c. 5. n. 94.* & Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 23. diff. 3. n. 2.* vbi sic asserit: [Si alguno conuirda à cenar al que sabe, que si no cena alli, ha de cenar en otra parte, no sarà pecado conuidarle, segun Cayetano, y Nauarro: por que esto no es conuidarle à que cene, que ya hauia de cenar, sino à que cene alli, y no en otra parte, y como hauia de cenar à su costa, cena a la del que le conuida.] Ita ille. Vnde apparet, ex autoritate tantorum virorum quàm probabilis sit hæc opinio.

Ex his inferitur primò, vendentes in diebus ieiuniorum cibos prohibitos, non peccare: quia tales bona fide vendunt, & non videntur cooperari peccato illorum, qui mala fide emunt; & in illis diebus multi sunt, qui iis cibis indigent; nec venditores vlla lege tenentur explorare voluntatem, & causas emptorum: ergo, si venditor certò non nouerit emptorem in emendo peccare, non peccat vendendo, licet vel publicè, vel secretò vendat. Ita Fagundez *Præcept. 4. lib. 1. cap. 10. n. 10.* & alij aduersus Reginaldum *tom. 1. lib. 4. cap. 16. n. 202.* Secundò inferitur, quòd seruus, & ancilla, qui condiunt, & porrigunt cibos, & mensam heris non ieiunantibus sternunt, mensæque ministrant, nullius culpæ participes efficiuntur. Ita Azorius *p. 1. lib. 7. c. 31. g. 11. & p. 2. lib. 12. cap. vlt. g. 5.* Villalobos *vbi supra: Caietanus in 2. 2. g. 147. art. 4.* & alij. Sed ex supradictis oritur alia quæstio: idèd quaritur.

An caupones, seu tabernarij, proponentes cœnans in die ieiunij omnibus indifferentes, peccent mortaliter?

RESOLVT. XXXIX.

Qvando probabiliter credunt, illos excusari à ieiunio, posse tales cibos ministrare putat Philiarhus *de off. Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. c. 25.* & alij: imò, quandò dubitant; quia suum non est hoc discutere, & vnusquisque præsumitur bonus. Ita Reginaldus *in praxi, tom. 1.*

lb. 4. c. 16. n. 200. Valentia tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 3. Vnde non tenentur eos interrogare de hoc; an, scilicet, habeant causam: quidquid in contrarium asserat Lessius lib. 4. c. 2. dub. 4. n. 24. & Filliucius tom. 2. tr. 27. part. 2. cap. 5. n. 93. ut optime contra illos notauit noster Molfesius in sum. tom. 1. tract. 10. c. 5. n. 30. & Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 34. cum Homobono, ubi infra.

Tota igitur difficultas est, quando credunt, alterum à ieiunio non excusari. Prima opinio affirmat, tales peccare mortaliter: ita Toletus in sum. lib. 6. cap. 5. Fernandez in exam. Theol. part. 2. c. 8. §. 2. n. 22. Nauarrus in Man. cap. 21. n. 26. Gabriel in 4. disp. 16. q. 3. art. 3. dub. 6. Medina, & alij. Secunda opinio negat: ita Ledesma in sum. tom. 2. tract. 27. c. 2. concl. 6. diff. 4. fol. mihi 698. vbi sic asserit: [Si sciendo, que algunos tienen determinacion de quebrar el ayuno, ò comer carne, no pecan los mesoneros, ministrandoles semejantes manjares: esto enseñan comunemente los Doctores. La razon es, porque en tal caso los mesoneros no concurren al quebrantamiento de ayuno, pues ellos estan determinados de quebrantarlo, ò comer manjar contrario. Aduertase que en tal caso, no tienen obligacion à negar à los huéspedes lo comer, por via de correccion fraterna, porque de ordinario los mesoneros no pueden corregir à los huéspedes que pasan, particularmente siendo gente authorizada, y tambien, que si les niegan los manjares, los hallaran en otros mesones, ò en otras partes, por lo qual no tienen semejante obligacion.] Ita ille: & pro hac sententia Sanchez citat Salonium, Martinum Ledesmam, Rodriguez, & alios, & nouissime illam docet Homobonus de exam. Eccl. p. 2. tract. 8. cap. 7. q. 12. & Faustus in thes. Relig. lib. 1. q. 118. n. 1.

Tertia opinio distinguit. Vel caupo potest, sine incommodo notabili, negare supradictis cœnam; vel non potest: si non potest, non tenetur; si potest, tenetur, quia ex charitate obligatur impedire offensionem Dei, quantum commodè potest. Sed etiam in tali casu, si supradicti essent aliò ituti, & cœnaturi, potest præbere illis cœnam; quia peccatum non potest sic impediri: & ita sentit Filliucius tom. 2. tract. 27. part. 2. c. 5. n. 93. Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 4. n. 24. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 7. n. 35. & alij.

Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles: sed secunda magis mihi placet, & in praxi quasi semper sustinenda videtur: quia, moraliter loquendo, ut idem Sanchez obseruat, tabernarij, & caupones dicti nunquam ob hanc causam peccabunt mortaliter: quia, etiam si tales cibos, & cœnam non ministrent, alibi hospites sunt empturi, aut cœnaturi. Deinde, confluentes ad eos communiter sunt viatores, operarij, aut pauperes; & idèò probabiliter possunt existimare, hos habere causam frangendi ieiunium. Et licet apud ipsos etiam confluent viri nobiles, & deperditæ vitæ; tamen non tenentur illis denegare cœnam: quia, cum caupones sint infimæ sortis, & illi effrenatæ linguæ, iniurijs, & contumelijs eos afficient; & quod magis, vim facient. Ad hæc, si tali pacto cum confluentibus ad eorum tabernas tractarent, pauci ad illas confluerent; & sic notabile detrimentum in bonis sustinerent. Igitur ex his Confessarijs dictis tabernarijs scrupulos non iniiciat; sed illos absoluat.

An defessus ex labore sumpto ob recreationem, ut ex ludo pilæ, vel ob quærendam concubinam, teneatur ad ieiunium?

RESOLVT. XL.

Respondent aliqui distinguendo. Vel talis præuidit, ut præuidere debuit, quod ex illo impedimento, voluntariè à se posito, non valebit ieiunare; & ita peccabit mortaliter in sua causâ non ieiunando: vel non præuidit, aut expertus est ex illo impedimento sequi necessitatem non ieiunandi, & in hoc casu non peccabit postea non ieiunando, nec in se, nec in sua causâ: & ita ad hunc casum

respondet Ortiz in sum. c. 19. n. 17. Homobonus de exam. Eccl. p. 2. tract. 7. c. 7. q. 23 & tract. 9. cap. 4. q. 74. Ioan. de la Cruz in director. conf. p. 1. præcept. 3. art. 4. dub. 9. concl. 3. Rodriguez in sum. tom. 1. c. 23. n. 6. & alij.

At, his minimè obstantibus, contrariam sententiam docuit Medina in sum. lib. 1. c. 14. §. 10. ut notauit Ledesma in sum. tom. 2. tract. 27. concl. 6. c. 2. diff. 5. fol. mihi 699. vbi sic asserit: [No peca el, que pone impedimento al ayuno: Esto enseñá Medina en su suma, y pone exemplo en los caminantes de a pie, aunque tomen el camino por su passatiempo, los quales no tienen obligacion de ayunar llegando fatigados, trabajados, y dize que esto tiene verdad, aunque el camino se hiziesse por ver à su amiga, si despues quedan cansados, y fatigados, el tal pecara contra otro precepto de no fornicar, però no pecarà contra el precepto del ayuno, tambien se puedan traer otros exemplos.] Ita Ledesma, qui probabilem putat esse hanc opinionem: & paulò post addit exemplum de ludo pilæ.

Hanc sententiam docet absolutè Filliucius Medinam sequens tom. 2. tr. 27. p. 2. c. 6. n. 123. & Villalobos in sum. tom. 1. tract. 23. diff. 4. n. 11. vbi ait: [Esta excusado el, que hauiendo hecho alguna obra, se causò en ella por su culpa, de suerte que no puede ya ayunar, come si jugò demasiado la pelota, con que no lo aya hecho en fraude de la ley, y si lo hizo en fraude de la ley, pecò, quando lo hizo; mas ya despues de hecho, no peca en dexar de ayunar.]

Notandum est etiam, quod Ledesma vbi sup. putat, talem non esse obligatum relinquere ludum pilæ propter ieiunij obseruationem: quia ludus pilæ non est medium de se ordinatum ad complementum, & obseruationem ieiunij, nec Ecclesia obligat ad abstinentiam à ludo, ut ieiunio quis vacet: ergo, &c. Licet contrarium asserant Villalobos, & alij. Sed circa præsentem quæstionem vide infra in Resol. 46.

In quibus ieiunijs prohibeantur lacticia?

RESOLVT. XLI.

Respondedo, de iure communi prohiberi tantum in diebus quadragesimalibus, ut patet in c. denique, dist. 4. & notat Ioan. de la Cruz in director. conf. p. 1. præcept. 3. art. 4. dub. 8. concl. 4. Villalobos in sum. tom. 1. tr. 23. diff. 8. n. 1. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 27. c. 2. concl. 3. Reginald. in praxi, tom. 1. lib. 4. c. 13. n. 2. tract. 27. part. 2. c. 2. dub. 25. Ortiz in sum. c. 19. mand. 2. n. 9. Fernandez in exam. Theol. mor. par. 2. c. 8. §. 3. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. c. 11. n. 50. & alij penes ipsos.

Difficultas est, an in diebus ieiuniorum extra Quadragesimam prohibeantur, saltem ex consuetudine. Aliqui asserunt, adesse talem consuetudinem in multis locis; & idèò sub mortali obseruandam: sed Filliucius tom. 2. tr. 27. p. 2. c. 3. num. 49. rectè obseruat, non semper consuetudinem obligare sub peccato ad abstinentiam ab ouis: quia non est cum existimatione obligationis, sed tantum ex deuotione, idèòque admonendi populi, ne ex erronea conscientia peccent. Et hæc doctrina procedit in locis, vbi Bulla Cruciatæ communiter sumitur. Vnde Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 177. cap. 6. n. 13. putauit, consuetudinem abstinendi ab ouis in regno Castellæ non obligare: quod etiam docuit Villalobos in sum. tom. 1. tr. 23. diff. 2. n. 7. vbi sic asserit: [No obliga la costumbre de no comer huevos en todo el año, fuera de los ayunos de la Quaresma, porque no se puede probar, que aya tal costumbre, porque torna la mayor parte del pueblo de la bula de mas de cinquenta años à esta parte, y comen con ella lacticijs, y para que se introduzga la mayor parte del pueblo voluntariamente con animo de obligarse, lo qual me parece muy probable y que se puede seguir en practica.] It ille. & etiam ante illum Henriquez in sum. lib. 7. c. 13. n. 9. sic asserens: Ista consuetudo debet esse præscripta spatio quadraginta annorum, ut habeat vim legis, & sponte inducta animo obligandi. Quare examinanda est consuetudo regionis, aut vrbis: & multi viri docti negant obligare

gare in multis Hispaniæ locis, quasi ea consuetudo non sit scienter, sponte inducta, sed ob frequentes Bullas, quas fere omnes capiunt, reputare simpliciores viros per errorem, se obligari.] Ita Henriquez, quem postea sequutus est Rodriquez in *sum. tom. 1. c. 23. concl. 10. n. 11.* Vide omnino Salas de *legib. tract. 14. disp. 19. sect. 6. n. 78.*

Notandum est etiam cum Villalobos, *vbi supra* quod si sit dubium, an talis consuetudo obliget ad mortale, necne, minimè obligat: & idèd propter tot circumstantias, & conditiones necessarias, vt consuetudo obliget sub mortali, putat illam non adesse cum isto onere, & ita docet Portel. in *addit. ad dub. regul. ver. ieiunium. n. 7.* & Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 4. cap. 11. n. 25.* vbi simpliciter & absolute negat, lacticia in ieiuniis extra Quadragesimam per consuetudinem prohiberi. Et hæc sunt eius verba. [Existimo satisfieri omnibus his ieiuniis extra Quadragesimam factis, edendo lacticia absque Bulla: quia est probabilior opinio, nec iure neque consuetudine interdici lacticia in illis, vt in *tractatu de ieiunio* probauimus,] Ita Sanchez, & nouissimè Sancius mutans opinionem in *Select. disp. 51. n. 19.* Vide etiam *suprà, Resol. 5. & 6.*

An paruulis, ante expletum septennium, licebit ministrare carnes in diebus ieiunij? & quid de Paganis, & perpetuò amentibus?

RESOLVT. XLII.

PRO negatiua sententia Syluius in 2. 2. D. Thom. q. 147. art. 4. adducit Paludanum, & Toletum, sed ipse ait, quod vbi adest consuetudo, quod tales cibi paruulis præbeantur, licet præbere.

Sed absolute affirmatiuam sententiam sustinendam esse puto cum Tannero in 2. 2. disp. 3. q. 3. dub. 5. n. 99. Villalobos in *sum. tom. 1. tr. 23. dub. 4. n. 4.* Azorio *tom. 1. lib. 7. c. 17. q. 3.* Gomez in *Bull. Cruc. claus. 7. n. 16. & 17.* Emmanuele Sa *verb. ieiunium. n. 17.* Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 9.* & aliis communiter. Vnde contra Syluium *vbi supra*, Corduba in *sum. q. 60.* & Lopes p. 2. *instruct. c. 212.* dicendum est, hoc etiam esse licitum in locis, vbi adest consuetudo in contrarium: nam, cum paruuli ante septennium non ligentur legibus, à fortiori neque tenentur abstinere à carnibus ratione consuetudinis, quæ est lex non scripta. Et ita docet Sanchez *vbi supra* & Sanc. in *Select. disp. 41. num. 31.* Vbi etiam plus addit, quod quanuis ante septennium puer doli capax sit, nullo præcepto positio obligatur, cum leges positiuæ iuris ante illam ætatem, in qua communiter lumen rationis oriri est solitum, non intendant obligare, & per accidens in vno, vel alio puero rationis vsus acceleratur. Vnde, secundum Sancium, in tali casu puer non teneretur abstinere à carnibus, & licitum erit eis illas ministrare. Sed contrarium docet Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 23. dub. 8. n. 7.* & alij.

Quoad Paganos verò fas erit ministrare illis carnes in diebus ieiuniorum: quia nulla lege ecclesiastica obligantur. Et ita etiam docet Sanc. *vbi supr. num. 29.* qui citat Sanch. Suarez, & Azorium: secus verò dicendum erit de perpetuò amentibus, cum ipsi sub ecclesiasticis legibus comprehendantur. Sed contra Sancium ego puto cum Sanchez n. 16. & Fagundez *præcep. 4. lib. 1. c. 8. n. 8.* licitum esse ministrare carnes, etiam perpetuò amentibus: & rationes huius sententiæ adducit Sanchez.

An in die ieiunij paruitas materia excuset in esu carniuum?

RESOLVT. XLIII.

AD hanc quæstionem respondet Tannerus in 2. 2. D. Thom. disp. 3. q. 3. dub. 5. n. 93. vbi sic asserit: [Dubium non est in die ieiunij peccari toties, quoties carnes comedantur; & in hoc, ex ipso fidelium sensu, non excusare paruitatem materiæ: quod eatenus verum existimo,

quatenus esus carnis, seu cibi veriti, existimatur aduersari fidei professioni. Aliàs non video, cur non æquè in hac, ac in aliis materiis à mortali excusare possit materiæ paruitas.] Ita Tannerus.

An in ieiunio secundò comedens, toties peccet postea, quoties eodem die comederit?

RESOLVT. XLIV.

TOties peccare docet nouissimè Syluius in 2. 2. D. Thom. q. 147. art. 6. *quæritur. 3.* & ante illum Molanus in *Theol. pract. tract. 3. c. 11. concl. 4.* Maior. in 4. dist. 15. q. 6. Medina *tract. de ieiunio. q. 5.* & Couarruias *var. resol. lib. 4. c. 20. n. 13.*

Sed tu contrariam sententiam tene, quam docent Doctores, quos citat, & sequitur Fagundez *Præcep. 4. lib. 1. c. 4. n. 5.* quibus ego addo Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 1. c. 8. §. 2. n. 10.* Vegha in *sum. tom. 1. cap. 14. cas. 9.* Henriquez *lib. 7. c. 13.* in *Glossa, litt. S. Toletum lib. 6. c. 3. n. 5.* Ioan. de la Cruz in *direct. consc. p. 1. præcep. 3. art. 4. dub. 8. concl. 1.* Tannerum in 2. 2. disp. 3. q. 3. dub. 5. num. 93. Layman in *Theol. mor. lib. 4. tract. 8. c. 1. n. 13.* Villalobos in *sum. tom. 1. tr. 23. diff. 6. n. 4.* Suarez de *Relig. tom. 2. leg. 4. c. 7. num. 12.* Filliucium *tom. 2. tract. 27. c. 1. n. 13.* Reginaldum *tom. 1. lib. 4. c. 14. n. 179.* Lessium *lib. 4. c. 2. dub. 3. n. 15.* Salas de *legib. disp. 4. sect. 5. n. 67.* Valentiam *tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 3.* & alios communiter. Et ratio est: quia, vt apparet ex communi vsu fidelium, Ecclesia non prohibet vltiorem comestionem, quomodocunque consideratam; sed solum pro vt quis per illam transgreditur hunc quasi ieiunij limitem, qui est vnica comestio.

Neque, vt aduertit Layman *vbi supra*, hoc loco discrimen faciendum est, vtrum quis scienter reficiendo se altera vice, ieiunium soluerit voluntariè, iusta, vel iniusta de causa; an verò ignoranter, & inuoluntariè, quia nesciebat, aut non recordabatur esse diem ieiunij: quando quidem etiam in hoc casu ieiunium re ipsa, & materialiter violatum est, vt seruari deinceps non possit secundum modum, & formam Ecclesiæ. Ergo, &c. Sed Sancius in *electis. disp. 42. n. 2.* contrarium docet, vbi sic asserit: [Si inaduerterter aliquis pluries cibum, etiam carnis sumeret, ieiunium neutiquam frangeret, & seruari erit astrictus, cum prorsus illa comestio sit inuoluntaria respectu ieiunij; nec præceptum violatur, siue soluitur, nisi per actum voluntarium.] Ita Sancius.

An toties peccetur mortaliter, quoties aliquis in die ieiunij carnes comedit?

RESOLVT. XLV.

RESPONDEO affirmatiuè. Ita DD. in *superiori resol.* citati Et ratio erit: quia hæc est mens Ecclesiæ, in die ieiunij, absolute interdiceret carnes, vt sensus prohibitionis sit: Ne carnes comedantur, id est, nunquam in die ieiunij comedantur: cuiusmodi negatio distributionem tribuit prædicato, more aliarum negatiuarum propositionum, seu præceptorum. Idem dicendum est de prohibitione lacticianiorum. Vnde Sancius in *Select. disp. 41. n. 26.* sic asserit: [Præceptum abstinendi à lacticianiis, & ouis, negatiuum est, & habet diuiduam materiam: vnde frangeretur à Sacerdotibus, quoties in die oua, & lacticia ederent, eo modo, quo toties delinquerent, quoties in die prohibito carnes comederent. Et duplici labe inquinaretur Sacerdos edens carnes, & oua in die quadragesimali, absque legitima causa, cum sit distinctum præceptum, quo Sacerdotibus lacticia, & oua vetantur, ab eo, quo carnes, in quam duplicem fractionem etiam rueret laicus, edens carnes in Quadragesima, absque causa, & oua, & lacticia sine Bulla Cruciatæ; & tenebitur confiteri, quoties se applicauerit esui carniuum in die, & quoties comestioni ouorù.] Hæc omnia Sancius.

Notandum est tamen contra Azorium; & contra Suarez

Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 7. n. 12. eum, qui vult aliquo die ieiunare, non toties peccare, quoties in illo die carnes comedit: & ita aduersus illos docet Sancius in sum. tom. 2. lib. 4. c. 11. n. 41. & Layman in Theol. mor. lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 3. Notandum est etiam cum Portel. in addit. ad dubia regularia, verb. ieiunium, n. 8. ex Sanchez, ubi supr. n. 53. quod qui in Quadragesima ieiunauit, sed comedit lactinia absque causa, & sine bulla, vnum tantum peccatum fecit edendo lactinia tunc prohibita: non vero is peccauit contra ieiunium, quia de intrinseca ratione ieiunij, etiam quadragesimalis, non est abstinentia à lactiniis; sed est abstinentia à carnibus. Sed de his omnibus nos supra egimus.

An, qui ad loca sacra peregrinatur excusetur à ieiunio?

RESOLVT. XLVI.

Syluius in 2. 2. D. Thome, q. 147. art. 4. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 23. dub. 4. n. 16. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 2. c. 8 §. 2. n. 12. & alij distinguunt: si enim peregrinatio potest sine incommodo differri, non excusatur: si non potest commode, excusatur.

Sed absolute talem peregrinantem non esse astrictum ieiunare, docet Sancius in Select. disp. 54. n. 2. vnde ait: [Generaliter dicendum est, excusari à ieiunio exequentem aliquod opus pium, etiam absque necessitate, quod secum ieiunium non compatiatur: vnde flagellantes se in hebdomada sancta excusantur à ieiunio, si ob debilitatem experiantur, se ieiunium seruare non posse: non enim Ecclesia precipit abstinere à flagellis ob ieiunium; sed tantum ieiunium seruati à potentibus.] Ita Sancius.

Non reticebo tamen Ortiz in sum. c. 19. n. 12. absolute docere, peregrinantes non esse adstrictos ad ieiunium: sic enim ait: [Los que van camino, aunque vayan a cauallo, y el camino no sea forzoso, no son obligados al ayuno.] Sed circa presentem questionem vide etiam Layman in Theol. mor. l. 4. tract. 8. c. 3. n. 5. & alios.

An, qui ex licentia comedit carnes in die ieiunij possit comedere lardum, aut alias carnes nociuas?

RESOLVT. XLVII.

Ioan. de la Cruz Vir doctissimus ex Dominicanorum Familia, in suo direct. conf. part. 1. præcep. 4. art. 8. dub. 8. concl. 3. negatiuam sententiam docet, vbi sic asserit: [Nota, non licere dispensato ob infirmitatem in esu carnis, comedere tocinum, aut alias carnes nociuas: quia aliàs esus istorum erat veritus in Quadragesima. Et per Medicum non dispensatur in istis cibis nociuis.] Ita ille: & citat pro hac sententia Emmanuelem Rodriguez.

Sed contrariam opinionem sustinendam esse puto, quam nouissime docet Villalobos in sum. tom. 1. tract. 23. dub. 8. n. 11. vbi sic ait: [El que tiene licencia para comer carne, puede comer conejo, liebre, ò tocino, y si esto le hiziere daño, serà pecado de gula, mas ò menos conforme al daño que le hiziere: mais no es contra el precepto del ayuno mayormente que el tocino, aunque es rezió de digerir, es de buen mantenimiento, come dicen los Medicos.] Itaque habenti licentiam ad esum carniū, licebit quodcunque genus comedere, scilicet, lardum, leporem, hœdum, bouem, & alia infirmis disconuenientia; etiam si tota refectio ex illo carnis genere fiat: nam in tali casu edendo carnes saluti nociuas peccabit aduersus præceptum naturale temperantiæ; non autem aduersus præceptum positium de abstinendo à carnibus in die ieiuniorum. Notandum verò, quod si supradieta sumerentur in parua quantitate ad excitandum appetitum, tunc non frangeretur, neque præceptum positium abstinentiæ, neque etiam præceptum naturale temperantiæ seruandæ. Et ita intelligendus est Henriquez lib. 7. c. 30. n. 3.

Virum, qui ob iustam causam comederet hora octaua, aut nona, ob iter agendum, v. g. aut hospitibus inseruendum, teneatur illo die ad ieiunium?

RESOLVT. XLVIII.

Qui asserunt, horam non esse de essentia ieiunij, vt nos superius diximus, affirmatiue respondebunt. Et ita docet Beia p. 1. decis. cas. 45. Veghain sum. p. 1. c. 14. cas. 33. Moure in sum. p. 2. c. 8 §. 2. n. 5. Lopez in instruct. p. 2. c. 112. Rodriguez in qq. Regular. tom. 2. q. 100. art. 2. & alij

Sed Sancius, qui nouissime suas Selectas disputationes edidit in disp. 53. n. 5. contrarium docet: quia hora vndecima est de substantia ieiunij, vel saltem intrinseca illi. Ergo soluitur ieiunium ex anteuersione horæ. Nec putat distinguendum esse, quando soluatur ex iusta causa, vel absque illa: & citat plures Doctores. Vnde infert, non teneri amplius ieiunare, qui malitiose comedit, anticipando notabiliter horam ieiunij. Item, qui putabat, se iter facturum, vel laboraturum, & idè inculpatè summo manè comedit, animo non ieiunandi; & tamen postea causa aliqua impeditus est, ne iter ageret, vel laboraret; docet etiam in tali casu, quod non teneatur ieiunare: at contrarium docet Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 8. c. 1. n. 4. qui citat Viualdum.

An pro obligatione ieiunij vigesimus primus annus sit computandus de momento ad momentum?

RESOLVT. XLIX.

Affirmatiuam sententiam docet Portel. in addit. ad dubia regul. verb. ieiun. n. 1. & Sanchez de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 24. n. 23. Vnde infert, quod si aliquis ante punctum impletæ ætatis ieiunium minimè fregisset, tenebitur postea illud seruare: quia, transacto eo puncto iam præcepto ieiunij obligatur, & aliàs potest illud seruare: ergo, &c.

Sed contrariam sententiam nouissime docet alter Sanchez in suis Select. disp. 54. n. 4. quia præceptum ieiunij respicit totum diem integrum, vt indiuiduum obiectum: non enim præcipit mandatum ieiunij dimidium diei, vel quartam partem ieiunare, sed totum diem. Igitur, qui exemptus fuerit à ieiunio per aliquam diei partem, totaliter liberatur illo die; cum præceptum huiusmodi, vel totum diem comprehendere debeat, vel nullam partem illius.

Notandum est etiam, quod is, qui dubitat, an expleuerit vigesimum primum annum; facta sufficienti diligentia, ieiunio non est adstrictus, cum tunc non sit possessio pro præcepto ieiunij. Ita Sanchez, ubi supra.

An proficiscens à ciuitate, vbi non seruatur ieiunium, & accedens meridie ad locum domicilij, vbi seruatur, teneatur seruare ieiunium, si nondum violatum est?

RESOLVT. L.

Affirmatiue respondet Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 33. Lessius lib. 4. c. p. 2. dub. 8. n. 57. & Basilii Pontius de matr. lib. 5. c. 8. n. 3.

Sed negatiuam sententiam docet Sancius in Select. disp. 54. n. 4. nam, vt supra dictum est, mandatum ieiunij respicit integrum diem, vt indiuiduum obiectum: sed, cum ille potuerit licite comedere in loco, à quo discessit, meritò non tenetur ad ieiunium per integrum diem. Et supradieti Doctores, eo modo, quo fatentur proficiscentem ab oppido domicilij, vbi seruatur ieiunium, & peruenientem nocte, vbi non seruatur, posse in domicilio ientaculum sumere, eò quod nocte cenare licite possit; item admittere erunt adstricti, non teneri seruare ieiunium peruenientem ad domicilium, vbi seruatur, quando manè potuit ientaculum sumere.

An, qui, nisi cæna accepta, dormire non valet, teneatur manè collationem sumere, cœnam ad noctem differendo?

RESOLVT. LI.

Negatiuè respondet Sancius in *suis Select. disput. 54. n. 13.* quia non seruatur ieiunium sumpta collatione. Sed hoc mihi non placet. Alia ratio mihi arridet, quam etiam ipse asserit, & est: quia non obligatur aliquis ordinem refectionum pervertere; sed tunc poterit se communi hominum consuetudini aptare. Igitur in tali casu non tenetur quis ieiunare, docet Caeteranus *verb. ieiunium. cap. 2.* Lopez in *instruct. p. 2. cap. 1. 1.* Filliucius *tom. 2. tract. 27. c. 6. n. 130.* Ludouicus de S. Iuan in *sum. p. 1. tract. de ieiun. art. 6.* & alij.

An excusetur à ieiunio, qui labore aliquo defatigatur, quamuis illud in alium diem commode differre queat; & etiamsi, data opera ut non ieiunet, hoc ageret?

RESOLVT. LII.

Non eximi docet Azorius *tom. 1. lib. 7. c. 17. quest. 9.* & alij penes ipsum.

Sed contrariam sententiam docent aliqui iuniores Magistri: quia ius habet iste ad illum laborem suscipiendum, v. g. ad iter agendum, ad ludendum pila, ad venandum, &c. quo non priuatur ob ieiunium seruandum. Et hæc opinio procedit, etiamsi in fraudem ieiunij id ageret, nullius negotij causa itinerando; sed solo desiderio non seruandi ieiunium. Et ita docet Sancius in *suis Selectis. disp. 4. num. 14.* loquens de ieiunio, & Suarez de *Relig. tom. 1. lib. 2. c. 13. n. 6.* loquens de obseruatione Festorum: nam in tali casu puto, non interuenire propriam fraudem, aut dolum; sed fugam quandam obligationis præcepti; quæ tamen contra præceptum non est; sed bona, vel mala ratione finis, ob quem fit. Vide etiam Salas de *legib. disp. 14. sect. 5. n. 66.* & Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 35.* & Fagundez *Præcept. 1. lib. 1. c. 7. n. 7.*

Vnde ex his infert Sancius *vbi supr. n. 10.* & nos supra tetigimus, liberos esse à lege ieiunij, qui culpa sua ita defatigati redduntur, ut ieiunare non valeant, ut qui defatigatus esset ludo pilæ, vel ex venatione, aut nimis esset deditus sceminarum commixtioni: nam tales die, quo præceptum obligat, impotentes sunt seruare; die verò, quo ludunt nondum aduenit: ergo, &c. Quòd si in fraudem ieiunij se defatigarent, peccare desiderio illo frangendi ieiunium, docent plures: sed ex doctrina Sancij, & Suarez, *vbi supra*, contrarium dicendum est: nam in tali casu non interuenit fraus; sed fuga quædam obligationis, quæ non sufficit ad causandum peccatum. Aliud quidem est desiderare aliquem frangere præceptum, quando adest obligatio; aliud desiderare se reddi impotentem ad præceptum; hoc enim nihil aliud est, quam optare excusationem præcepti, quam, licet quis intendat via illicita, non operatur aduersus tale præceptum, cum non desiderat illud infringere, quando obligat; sed modum, quo non obliget, querat. Et hæc opinio mihi non displicet. Secundum Sancium igitur dicendum est, quod non tenentur ieiunio, qui labore aliquo defatigantur, etiamsi id agant in fraudem ieiunij: quia, dum defatigatio acquiritur; non adest ieiunij præceptum: dum verò iam acquisita est, impossibilitas adest ad ieiunandum. Ergo, &c. Sed his non obstantibus, puto non esse recedendum.

à prima opinione
Azorij.

An, qui in die ieiunij tertia, vel quarta vice comedit, peccet saltem venialiter?

RESOLVT. LIII.

Affirmatiuè respondet Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 3. n. 156.* cui fauere videtur Durandus in *4. dist. 15. q. 11. n. 9. in fine*, & alij: quia secundariò videntur prohibita, & per illas magis recedunt à fine intrinseco ieiunij.

Sed mihi contraria sententia placet. Dico igitur, tantum illum peccaturum mortaliter contra ieiunij præceptum, qui secunda vice comedit; non autem venialiter, quia tertia, vel quarta. Et ita docet Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 23. diff. 6. n. 5.* & Sancius in *Select. disp. 54. n. 42.* Vnde non est audiendus Montefinus in *p. 2. tom. 2. q. 73. art. 2. q. 4. n. 48.* Covarruuias *var. lib. 4. c. 2. n. 13.* & alij asserentes, quòd quia præceptum ieiunij obligat ad comedendum semel tantum in die; qui pluries comedit, pluries agit contra præceptum: ergo plura committit numero peccata. Quod intelligit Montefinus, si interrumpatur voluntas, ut nec formaliter, vel virtualiter maneat. Sed, cum hoc præceptum indiuiduam habeat materiam, semel transgressa non vterius remanet materia, quæ præcipiatur: & ideo Montefini, & aliorum opinio non est tenenda. Vide *suprà* in *Resol. 37. & 44.*

TRACTATUS X.

De Legibus.

An, ut leges humanae, tam ciuiles, quam pontificiae obligent, requiratur consensus, & acceptatio populi?

RESOLVT. I.

NEGATIVE' respondet Basilius Pontius de *mar. lib. 5. cap. 7. num. 2.* Berti in *exposit. Bull. Clement. VII. de largit. mun. part. 7. principali.* Puteanus in *part. 2. D. Thoma, quest. 95. art. 3. dub. unico, concl. 2.* Granada in *part. 1. contr. 7. tract. 3. part. 1. disp. 7. num. 3.* Vasquez in *p. 2. tom. 2. disp. 156. c. 5. n. 36.* Malderus in *p. 2. q. 90. art. 3. dub. 2.* Suarez de *legibus lib. 3. c. 19. & lib. 4. c. 16.* Lorca in *p. 1. tract. de legib. disp. 20. fol. mibi 445.* vbi ita ait: [Hæc sententia euidentis est, nec opposita percipi potest: nam legislatores leges imponunt iure præfecturæ, & dominij, quod in subditos habent; & obligatio legis oritur ex subiectione, qua subditi Prælati subsunt, & ex obedientia, quam illis præstare tenentur: obedientiæ autem vis non oritur à subditi acceptatione; & si liberum esset populo, dissentire, & leges respuere, non essent subditi: nam voluntate, & non necessitate paterent, & fieret quasi conuentio quædam, & pactum inter subditos, & Prælatum de obseruanda lege, nec vllum esset obedientiæ vinculum.

Confirmatur: quia, nisi lex cogeret subditos, & obligationem induceret absque dependentia ab eorum approbatione, subditi que possent dissentire, esset bellum vtrinque iustum: nam Legislatores iuste exigunt obedientiam, & obseruationem legis; subditi verò iuste resistunt, cum acceptatio legis eius arbitrio commissa sit. Confirmatur præterea: quia præceptum actuale obligat nullo expectato assensu eius, cui imponitur, nec aliquis oppositum vnquam mente concepit: ergo & lex: maior enim & non minor est legis, quam simplicis præcepti vis. ita ille, satis quidem probabiliter.

Sed contrariam sententiam docent non ignobiles Authores, vt Tannerus in *part. 2. D. Thoma, disp. 5. q. 5. dub. 4. n. 130.* Cochier de *irisa. tom. 1. q. 50. n. 8.* Valentia *tom. 2. disp. 7.*

disp. 7. q. 5. punct. 2. Filiucius *tom. 2. tract. 21. cap. ult. n. 429.* Becanus *in Summa theol. part. 2. tr. 3. cap. 6. q. 8. n. 2.* Sanctarellus *tract. de heresi. c. 13. n. 21.* Lessius *lib. 2. c. 22. dub. 13. n. 98.* Reginaldus *tom. 1. lib. 13. c. 16. n. 6.* Homobonus *de exum. Eccl. part. 2. tract. 11. cap. 7. q. 17.* Nauarrus *in Man. cap. 2. n. 41.* Emmanuel Sa *verb. lex. n. 1.* Miranda *in Man. Pralat. tom. 2. q. 25. art. 21. concl. 1. & alij.* Et ratio est: quia leges promulgantur sub tacita conditione, si à populo acceptentur; hoc enim videtur conforme benignæ Principum, & Legislatorum voluntati, ne nimis suis subditis onerosi videantur. Et ita determinatum videtur *in l. de quibus. ff. de legib.* vbi illud habetur: [Leges nulla alia ex causa nos tenent, quam quòd iudicio populi receptæ sunt.] Quæ quidem sententia non solum procedit quoad leges Principum secularium; sed etiam, contra Duardum *in Bulla Cœne, lib. 1. c. 3. q. 6. n. 9.* & alios, quoad leges Pontificias, vt rectè notat Azorius *p. 1. lib. 5. c. 4. q. 1.* Becanus, & Reginaldus *loco cit.* Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 2. dub. 16. n. 6.* & alij: quia ita voluntas eius interpretatur, vt quandiu lex ipsius non est à populo recepta, velit obligationem eius suspendi, ne detur peccandi occasio. Et confirmatur ex verbis D. Pauli 2. ad Cor. 13. vbi asserit, Christum dedisse hanc potestatem Prælati Ecclesiæ, non in destructionem, sed in ædificationem: ergo præsumendum est, Prælatos non velle vti sua potestate contra communem populorum consensum; hoc enim esset vti in destructionem, non in ædificationem: quando autem lex non dicatur vsu recepta; respondeo, quando maior pars populi prosequitur facere quod facere consueuerat ante legis promulgationem Ita Doctores citati.

Vnde Puteanus *in p. 2. D. Thoma, q. 11. art. 4. dub. 2.* & Filiucius *tom. 1. tract. 11. c. 1. q. 5. num. 11.* cum Sanchez, & Azorio, putant, Bullam Cœnæ vbi non est vsu recepta, non obligare in conscientia. Idem etiam docuit Ioan. Valerius *in d. sferent. vtriusque fori, verb. peccatum, differ. 30. num. 2.* & Becanus *in p. 2. tract. 3. c. 6. q. 8. n. 4.*

Sed, his non obstantibus, quoad leges Pontificias credo non esse recedendum à prima sententia, cum Pontifex iurisdictionem accipiat immediatè à Deo, & non à populo; & idèd eius lex non pendet quoad obligationem à populi acceptatione, & per hoc peccant illam non acceptando, quamuis quæ per non vsum est abrogata, non obliget amplius. Sed, cum Bulla Cœnæ quotannis publicetur, non potest per non vsum tolli.

An peccent subditi, sine causa non recipientes legem à Principe legitime promulgatam?

RESOLVT. II.

Respondent affirmatiuè, tam Doctores primæ, quam secundæ sententiæ *in superiori Resol.* adducti. Non reticebo tamen, quòd secundum Martinum Bonacinam *tract. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 4. n. 39.* in hac re videtur distinguendum: vel enim Legislator intendit obligare independentem ab acceptatione populi, vel dependentem: si independentem ab acceptatione intendit obligare, cenfeo, subditos peccare non acceptando; quia faciunt contra Superioris voluntatem obligantis ad legem acceptandam: si verò intendit obligare dependentem ab acceptatione, non videntur peccare; quia nondum purificata est conditio, sub qua Legislator intendit obligare. Ita Bonacina.

Gregorius verò de Valentia *tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 5.* & alij putant, legem latam à Principe independentem ab acceptatione populi, & cum obligatione illum obligandi, non esse validam; quia huiusmodi lex magnam excitate posset in populo perturbationem: & idèd consequenter non esset iusta, nec lata propter bonum commune. Et hanc sententiam probabilem putat Bonacina *vbi supra, n. 29.* nam contrariam, quam ipse cum multis aliis tenet, vocat tantum probabiliorem.

Sed, quidquid sit de hoc respondendo ad propositam quæstionem, videtur, si contrarium coniecturis suffi-

cienter non constaret, Principes semper promulgare leges dependentem ab acceptatione subditorum, neque illos intendere obligare; & idèd, eum, qui absque sufficienti causa legem non acceptat, aliquam culpam non incurere, nisi graue incommodum Reipublicæ inde proueniat. Et ratio est: quia acceptatio est conditio requisita ad legis obligationem: ergo, si lex non acceptetur, non obligat; & consequenter non peccat, qui illam non acceptat; quia nondum purificata est conditio, sub qua Legislator intendit obligare; & Princeps intendit solum obligare cum conditione, si lex acceptetur, nisi aliter expresserit; vel, vt dixi, si contrarium ex coniecturis sufficienter non constaret. Ergo, &c. Et ita in terminis docet Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 6. q. 3. n. 115. & 117.*

Vnde non admitto sententiam P. Suarez *de legib. lib. 13. c. 19. num. 8.* & aliorum asserentium, Legislatorem obligare independentem ab acceptatione populi, nisi aliter exprimat, aut aliter morali certitudine colligatur de ipsius mente; hoc, inquam, non admitto cum Martino Bonacina *loco citato, n. 29.* quia hoc, vt *supra* diximus, non videtur conforme benignæ Legislatorum voluntati, ne nimis suis subditis onerosi videantur: & idèd leges humanæ, vt notant Doctores *superius* citati, & in specie Filiucius *tom. 2. tract. 21. c. ult. n. 49.* feruntur cum ea tacita conditione, si populus recipiat. Ergo, &c. His tamen non obstantibus, post hæc scripta, & edita, puto non esse recedendum à communi sententia asserente, peccare subditos, si sine causa non recipiunt legem legitime promulgatam.

An, quando dubium est, an lex sit vsu recepta, necne, presumendum sit esse acceptatam?

RESOLVT. III.

Affirmatiuè respondent aliqui; sed mihi contraria sententia probabilis etiam videtur, quam docet Salas *in p. 2. q. 21. tr. 8. disp. vnic. sect. 18. n. 169.* licèt postea contrarium doceat *in tr. de leg. q. 96. tract. 14. disp. 13. sect. 5. n. 22.*

Sed audiamus Azorium *p. 1. lib. 2. c. 19. q. 12.* vbi sic asserit: [Quæritur, quid sit dicendum, quando Titius dubio, & ancipiti animo est videlicet, an hæc, vel illa lex excommunicationem, suspensionem, irregularitatem imponens, sit vsu recepta? Respondeo, cum materia sit in odiis, vel pœnis, Titius in foro conscientiæ potest eam partem amplecti, quæ negat legem vsu esse receptam; & idem iuris est, si inter Authores sint probabiles sententiæ, quibusdam affirmantibus eam esse receptam, aliis contra negantibus: potest enim quis sententiæ negantium adherere, tuta, & salua conscientia.] Ita ille.

Scio, contrariam sententiam plures docuisse; quia iudicandum est in fauorem legis, cum possessio, & præsumptio stare videatur pro illa, quam constat, latam esse, & dubitatur de illius excusatione: sed, vt dixi, contraria sententia est etiam probabilis: vnde, cum aliqui dubitent Bullam Clem. VII. de largitione munerum esse vsu receptam, stante supradicta dubitatione, qui contra illam aliquid efficerent, non incurrerent in pœnas ibi aduersus contravenientem latas. Idem dicendum videtur de Extrauag. *Ambitiose.* Pauli I. contra alienantes bona ecclesiastica: nam, vt Nauarrus apud Bonacinam *de legib. disp. 1. q. 2. punct. 4. num. 31.* & alij putant, quoad pœnas dicta Bulla non videtur recepta: sed, si in aliqua prouincia obseruaretur, hoc equidem non militaret; sed illam subditi obseruare tenerentur.

An, vt lex non obliget, sit necessarius consensus tacitus Principis, vt, v. g. noscat vsu legem non recipi, & tamen toleret?

RESOLVT. IV.

Aliqui affirmatiuè respondent, vt Syluest. *verb. lex, quæst. 6.* Reginald. *in praxi. tom. 1. lib. 13. c. 16. n. 162.* & Rodriquez

& Rodriquez apud Salas de leg. disp. 13. sect. 2. num. 12. cum aliis.

Sed mihi contraria sententia omnino sustinenda videtur. Dico igitur, satis esse non observari legem, etiamsi Princeps hoc nesciat: quia, ut supra dictum est, leges humanae feruntur cum ista tacita conditione: *Si populus recipiat*. Et ita docet Filliuc tom. 2. tract. 21. c. ult. n. 429. Azorius p. 1. lib. 5. c. 4. q. 2. Salas ubi sup. & alij. Videtur tamen hæc sententia limitanda quoad leges pontificias: quia multoties Pontifices, licet non prohibeant ea, quæ sunt contra proprias leges, præcipue in materia immunitatis ecclesiasticæ; non tamen consentiunt, sed tacent; quia non possunt commodè remedium adhibere: quæ taciturnitas non excusat non seruantes leges pontificias.

An Episcopi, & Principes excusentur, si non curant, ut leges pontificia promulgentur, & recipiantur?

RESOLVT. V.

AD hanc quæstionem Becanus in sum. Theol. par. 2. tr. 3. c. 6. q. 8. n. 4. respondet cum distinctione: nam, si Pontifex expressè mandat Episcopis, & Principibus, ut promulgent, & recipiant aliquam legem; tunc tenentur obedire nisi afferant legitimam causam, cur non obediant: si expressè non mandat, tunc Episcopi, & Principes perinde se habent, sicut reliqua Communitas. Et hoc intelligendum est de illis Episcopis, & Principibus, qui viuunt eo tempore, quo lex Pontificis primùm promulgatur: nam, si illi tunc non promulgant, neque recipiunt legem, successores eorum excusantur. Hinc patet, Episcopos, & Principes, qui hoc tempore viuunt, & quorum antecessores non receperunt Concilium Tridentinum, aut Bullam Cœnæ Domini, liberos esse in conscientia, multò magis eorum subditos. Ita Becanus.

Utrum liceat supplicationem super aliqua lege porrigere, & interim suspendere eius obligationem, & illam minimè obseruare?

RESOLVT. VI.

NEGatiuè respondet Ioan. de la Cruz in direct. consc. p. 1. præcept. 7. q. 6. dub. 3. concl. 2. & Vasquez in p. 2. tom. 2. q. 94. art. 3. disp. 156. c. 5. n. 43. quia appellatio, vel supplicatio, iure quidem concessa est contra sententiam: at contra legem nusquam concessa reperitur.

Sed contrariam communiter docent Doctores, ut Granado in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 7. n. 9. Malderus in p. 2. q. 20. art. 3. dub. 2. fol. mihi 341. col. 2. Salas de legib. disp. 13. sect. 4. n. 20. Suarez de legib. lib. 4. cap. 16. n. 6. & Villalobos in sum. tom. 1. tr. 2. dub. 16. n. 6. ubi sic ait: [Las leyes canonicas, si no se reciben, no obligan. De la qual conclusion se sigue, que si se suplicasse de las leyes del Pontifice, tambien se suspenderia su efeto, como dize Felino, y otros, y consta de la costumbre, que ay en muchas Prouincias de la Yglesia, que suplican al Pontifice, y el passa por ello.] Et ratio est: quia talis præsumitur rationabilis voluntas Legislatoris: nam posita aliqua iusta causa, consensum videtur, ut subditi habeant aditum ad Legislatorem pro reuocanda lege, & interim non obligentur illam seruare, donec Legislator mentem suam explicauerit: quidquid in contrarium afferat Lorca in p. 2. tom. 2. de legib. disp. 20. qui putat interim, dum supplicatur, & Legislator non respondet, legem obligare.

Ad argumentum Vasquez respondeo cum Maldero, quòd quanuis propriè appellationes non fiant à legibus, sed à sententiis; potest tamen allegari causa, & peti reformatio legum, vel ab ipso facienda latore, vel ab eius superiore. Notandum est tamen; quòd si Summus Pontifex, audita communitatis supplicatione, taceat, & non

Antonini Diana Pars I.

respondeat dictæ supplicationi, præsumitur consentire, & legis obligationem tollere: nisi aliter ex coniecturis constaret, Principem supplicationi non respondere; non, quia nolit obligationem legis tollere, vel suspendere; sed, ut suauiter, & cum minori offensione, & damno reiciat supplicationem: tunc in hoc casu non licebit suspendere amplius legis executionem.

An, ut lex per non usum autoritate careat, requiratur certum tempus, & opus sit aliqua præscriptione?

RESOLVT. VII.

REquiri spatium decem annorum, putauit Azorius p. 1. lib. 5. c. 4. q. 4. & alij.

Sed mihi probatur opinio Hentici tract. de Synodo, art. 2. n. 63. Felin. in cap. 1. de treuga, & pace, & Suarez de legib. lib. 4. c. 16. n. 12. asserentium non requiri certum tempus, sed solum repugnantiam per actus contrarios, numero sufficienti, arbitrio prudentium: quia nullum est ius, quod præscribat illud tempus decem annorum, neque ex natura rei est necessarium; & usus videtur esse in contrarium; quia, ut lex censetur non accepta, non solet expectari illud tempus, sed solum, quòd pro maiori parte per sufficientem consuetudinem repugnatum sit: & hæc sententia in conscientia, & praxi videtur secuta. Ita Suarez.

Imò sciente Principe, & non puniente, cum possit, aliqui sentiunt sufficere duos, vel tres actus factos contra legem. Ita Azorius ubi supra, p. 1. lib. 5. c. 4. quest. 6. Panormitanus in c. 1. de treuga, & pace, Bartholus in l. de quibus. num. 10. ff. de legib. & alij: quia ad inducendam consuetudinem binus actus sufficit, & frequentia actus contingit, quando bis fit: nam, quando bis fit, frequenter fit. Et hanc sententiam docet etiam Emmanuël Sa verb. lex, n. 1. Reginaldus tom. 1. lib. 13. cap. 16. num. 162. Rodriquez qq. regul. tom. 1. quest. 6. art. 12. & Miranda in Man. Pral. tom. 2. quest. 24. art. 1. concl. 3. Nec putat Rodriquez, esse necessarium, istos actus fieri in præsentia Principis Legislatoris, vel eo sciente; sed satis esse fieri scientibus Auditoribus regis, vel Episcopis: quod etiam docuit Burghos de Paz in l. 1. iauri, num. 232. & 233.

An ut leges pontificia obligent, necesse sit, ut promulgentur in singulis Diocessibus, & Prouinciis?

RESOLVT. VIII.

NEGatiuam sententiam docet Tannerus in p. 2. disp. 5. q. 5. dub. 3. n. 118. Angu. tract. de leg. tom. 1. lib. 4. contr. 1. n. 27. & 28. Pontius de matr. lib. 5. c. 7. n. 2. Berti in explicat. Bulla Clementis VII. de largit. muner. p. 7. principali, Layman ubi infra, n. 4. Castellinus in tractat. de elect. can. pral. 1. §. 10. Lotca in p. 2. tom. 2. disp. 18. de legib. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 2. cap. 3. §. 3. num. 1. in fin. Rodriquez qq. regul. tom. 1. quest. 6. art. 3. Giassius in consil. tom. 1. lib. 3. consil. 9. n. 4. de regularibus. Malderus in 2. 2. quest. 90. art. 4. dub. 3. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 2. dub. 12. num. 5. Marius Antoninus lib. 1. resol. 122. cas. 1. Filliucius tom. 2. tract. 21. cap. 11. num. 397. Sayrus in clauis regia, lib. 3. cap. 5. n. 7. Coriolanus in Bulla Cœnæ, ubi de abolitione, in fine, fol. mihi 975. Granado in p. 2. contr. 7. tr. 3. p. 1. disp. 11. sect. 2. num. 17. Vgolinus contra Venetos cap. 1. §. 1. n. 4. Suarez de legib. lib. 4. cap. 15. n. 2. Salas etiam de legib. disp. 12. sect. 2. num. 10. Valentia tom. 3. disp. 7. q. 5. punct. 5. Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 156. c. 2. Azor. p. 1. lib. 5. c. 5. q. 3. Duard. in explicat. Bull. Cœnæ, lib. 3. §. 1. q. 1. n. 17. Molfes. in summa, tom. 1. tract. 9. c. 8. n. 38. cum multis aliis.

Probatum hæc opinio. Primò, ex communi praxi: nam omnes causæ, quæ ex toto terrarum orbe deferuntur ad Romanam Curiam, non definiuntur, nisi iuxta Regulas Cancellariæ, & alias leges, quæ tantum Romæ promulgantur.

mulgatae sunt : ergo , &c. Secundò , Bulla Cœnæ Domini nusquam , nisi Romæ , solet promulgari. Tertio , quia Pius IV. in sua Bulla , in qua confirmavit Conci. Trident. voluit , vt leges dicti Concilij , quæ pertinent ad reformationem , & ius canonicum , vbique inciperent obligare Cal. Maij an. 1564. post promulgationem Romæ factam ; Quartò , quia , cum Pontificibus expedire videtur , vt eorum Bullæ promulgentur in singulis Prouinciis , id speciatim decernunt , vt patet in Bulla Sixti V. contra Astrologos. Ergo , cum publicationem omittunt , non iubentes vt efficiatur signum est , eosdem Pontifices velle , vt facta Romæ promulgatione , nulla alia opus sit , vt eorum leges in singulis prouinciis obligent.

His tamen minimè suffragantibus , contrariam sententiam docent viri doctissimi , vt Serarius in suis *Opuscul. theol. tom. 3. disput. de legib. num. 56. & seq. Sà verb. lex , n. 9.* Solerus de *potestate Confess. cap. 9. quæst. 5.* Medina in *p. 2. quæst. 90. art. 3. dub. 1. post. 2. concl. & dub. ult. concl. 5.* Angelus *verb. lex , num. 13.* Sotus de *inst. lib. 1. quæst. 1. art. 4.* Ludouicus Carbo de *legib. lib. 3. disp. 9.* Conradus in *p. 2. qu. 90. art. 4. ad 2.* Miranda in *Manual. Pralat. tom. 2. quæst. 25. art. 4. conclus. 5.* Victorellus in *notis ad Manual. Nauarri , cap. 23. num. 40.* Molina de *inst. tom. 2. tract. 2. disp. 395. num. 4.* vbi sic ait : [Opinio illa , quod pontificiæ leges statim post duos menses à publicatione Romæ facta , totam obligent Ecclesiam , neque necessaria sit publicatio in singulis Prouinciis , aut Diœcesibus ad effectum , quod nullus præsumatur illas ignorare ; profectò non est tam certa , quàm certa supponitur ; quin potius contraria meo iudicio est probabilior.] Ita Molina : & hanc sententiam probabilem , & tutam esse in conscientia , putat Layman. in *Theol. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 3. num. 3.* Becanus in *summa Theol. p. 2. tract. 3. cap. 6. num. 5. & 6. in fin.* Homobonus de *exam. Eccles. par. 2. tract. 12. cap. 3. quæst. 10 in fin.* Lessius verò de *inst. lib. 2. c. 22. dub. 13. num. 28.* & Vasquez cum Granado *vbi supra* eorum sententiam vocant tantum probabiliorē : ergo secundum illos ista erit probabilis.

Nec destituta videtur rationibus hæc sententia : nam nimis durum esset , si statim atque Romæ promulgatur aliqua lex pontificia , obligaret Christianos per totum mundum dissipatos. Secundò , in multis locis Concilij Tridentini leges non seruantur : quia ibidem non fuerunt promulgatæ. Tertio , id colligitur *ex cap. cum infirmitas. de pœn. & remis.* vbi statuitur , legem Concilij generalis , quæ circa Medicos lata est non prius obligare Medicos , quàm fuerit à locorum Ordinariis promulgata. Ergo etiam Constitutio Papæ non ligat in Diœcesibus , vbi non fuerit promulgata. Restat modò respondere ad argumenta contrariæ sententiæ. Ad primùm responderetur , Iudices Curia Romanæ iudicare secundum opinionem probabiliorē , quæ asserit , Constitutiones pontificias tantum Romæ publicatas obligare in foro interno , & conscientia : sed ex hoc non sequitur , contrariam sententiam esse falsam : & ita in simili casu respondet Becanus *vbi supra , quæst. 7. n. 3. in fin.* & ita etiam in simili casu de stylo Curia Romanæ respondet Fagundes de *Præcep. Eccles. tract. 2. lib. 8. cap. 8. num. 138.* & Granado in *part. 2. contra. 7. tract. 3. p. 1. disput. 11 sect. 2. num. 15.* Igitur dicendum est , quod praxis illa , quam asserunt , fundatur in probabilitate contrariæ sententiæ ; non tamen tollit probabilitatem alterius. Ad secundum respondeo cum Reginaldo *tom. 1. lib. 13. cap. 16. num. 155.* Constitutiones pontificias vsu , atque consuetudine receptas , (vt est Bulla Cœnæ , & similes Constitutiones contentæ in Decreto ,) & cæteras non indigere promulgatione facta in prouincia. Ad alia argumenta respondet

Molina , *vbi supra , num. 6.* Ego verò puto ; non esse necessariam promulgationem , vt lex pontificia obliget : & idèd tene primam sententiam.

An leges pontificiæ non obligent , nisi post duos menses à promulgatione facta ?

RESOLVT. IX.

Statim obligare facta promulgatione , & non post duos menses , docet Tanner. in *p. 2. disp. 5. quæst. 6. dub. 1. num. 7.* Anguiano *tract. de leg. tom. 1. lib. 4. contr. 2. n. 17.* Valquez in *p. 2. disp. 156. c. 3. n. 14.* Homobonus de *exam. Eccles. p. 2. tr. 9. c. 3. q. 3.* Suarez de *legib. lib. 3. c. 18. lib. 4. c. 15. n. 11. & cap. 17. n. 5.* Salas etiam de *legib. disp. 12. sect. 3. n. 20.* Molina de *inst. tract. 2. disp. 395.* Malderus in *p. 2. q. 90. art. 4. dub. 3. & Villalobos in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 13. n. 4.* vbi sic asserit : [Las leyes del Pontifice , si no es que señalan tiempo , en publicandose en Roma obligan , sin esperar à que passen dos meses. El fundamento es , que la Autentica, *Vt noua facta Constitutiones* , no esta recebida en las leyes canonicas , como consta del estilo.] Et ratio est : quia nulla lege ita statuitur : & lex illa Authentica non obligat Pontificem , nec alios Regis non subditos imperio. Et licet Pontifex *cap. nouerit. de sententia excom.* assignet duos menses pro monitione , vt qui fecerint statuta contra libertatem ecclesiasticam , illa reuocent intra duos menses , alioquin in excommunicationem incurrerent , ex hoc non sequitur , necessarium esse pro promulgatione tempus duorum mensium , vt omnis lex pontificia obliget : nam , sunt aliqua leges , quæ ex voluntate Principis , seu Pontificis , non incipiunt obligare , nisi post certum tempus facta promulgatione.

Hæc sententia est probabilis , sed etiam probabilem contrariam existimo , quæ asserit , leges pontificis , in quibus non apponitur certum tempus obligationis , non obligare , nisi post duos menses à promulgatione facta : & ita docet Martinus Becanus in *sum. Theol. part. 2. n. 3. cap. 6. conclus. 2. num. 3.* qui citat Syluestrum , Panormitanum , & Ioan. Andream. Idem docet Valentia *tom. 2. disp. 7. quæst. 5. punct. 5.* Nauarrus in *Man. c. 23. n. 24.* Emmanuel Sà *verb. lex. n. 8.* Miranda in *Man. Pralat. tom. 2. q. 25. art. 4. concl. 5.* Reginaldus *tom. 1. lib. 13. c. 16. n. 152.* Tabiena *verb. lex. n. 52. & verb. Constitutio , n. 1.* cum multis aliis : & hanc opinionem in foro conscientia tutam esse , & seruari posse , affirmat etiam Azorius *p. 1. lib. 5. c. 3. q. 8. in fin.* Et ratio est , quia , vt leges non dedignantur sacros Canones imitari ; ita sacrorum Canonum statuta Principum Constitutionibus adiuuantur , *ex c. 1. de noui oper. nunciat.* cumque illud iuri ciuili sit consentaneum , nec in iure canonico cautum sit contrarium , ipsum sanè seruari potest , præsertim cum Papa , dum intendit statim obligare , soleat in sua Cõstitutione id exprimere , vt videre est in *c. cum singula de præben. in 6. & Clem. 2. de here.* Sed , vt diximus , ex Auth. *Vt factæ nouæ Constit.* apparet ; leges nõ obligare , nisi post duos menses à facta promulgatione. Ergo , &c. Secundo , dictum tempus duorum mensium , non solum apponitur , vt ignorantes non ligentur ; sed etiam , vt lex incipiat obligare , & ita tollatur omnis confusio , tixa , & imparitas subditorum : vnde ex his inferunt supradicti Doctores , quod si aliquis sciret promulgatam esse legem ; tamen non teneretur illam seruare ante duos menses elapsos : quia alioquin , vt bene notant Becanus , Valentia , & alij , magna sequeretur in Republica perturbatio : nam , qui se irent legem promulgatam , tenerentur eam seruare in vtroque foro ; alij in neutro tenerentur. Dicendum est igitur , leges pontificias , & Principum secularium non obligare , nisi post tempus duorum mensium à promulgatione facta.

Nec valet dicere , quod stylus Curia Romanæ est in contrarium , & quod ibi à Iudicibus passim puniuntur transgressores legum , etiam ante elapsum tempus duorum mensium : nam respondeo cum Salas , Becano , Miranda , & aliis , quod stylus Curia , & Iudices idèd hoc faciunt , quia fundantur , & sequuntur opinionem priorem ; subditos verò posse tuta conscientia sequi oppositam , quia probabilis est : sed caueant pœnas à Iudicibus infligendas. Igitur,

Igitur, ait Nanarrus, stylus Curiae procedit in foro exteriori, & non in foro interiori. Notandum est verò cum Soto *lib. 2. de iust. quest. 1. art. 4.* Reginaldo, Valentia, & aliis, doctrinam supra dictam admittendam esse in legibus Principum supremorum; secus autem, si lex feratur ab aliquo Magistratu, qui habet in sua gubernatione Superiorem, ut Episcopus: nam tunc statim ex ipso tempore promulgationis obligat. Et ita etiam docet Suarez *de legib. lib. 3. c. 18. n. 9. & lib. 4. c. 15. n. 15.*

An Princeps teneatur servare suas leges?

RESOLVT. X.

Respondeo, quòd Princeps, seu alius Legislator, qui non habet superiorem, non tenetur legibus non obligantibus ex æquo, ut legibus vestium, &c. bene tamen tenetur legibus obligantibus omnes, ut legibus taxantibus pretia mercium, &c. Sed ad hoc non tenetur vi coercitiva, cum à nullo puniri possit; sed vi directiva: quia, sicut ius naturæ præcipit, ut Superiores observent leges proprias, & sic se conforment subditis; turpe enim, caput, & membra non conformari: ergo eodem modo, quo subditi tenentur servare leges Superiorum, Superiores ipsi tenentur servare proprias, ac proinde utriusque legibus obligantur. Ita docet Granado *in p. 2. contr. 7. tract. 3. part. 1. disp. 6. sect. 1. n. 6.* Layman *in Theol. mor. tract. 4. c. 9. n. 3.* Suarez *de legib. lib. 3. c. 35.* Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 2. c. 6. §. 2.* Ioan de la Cruz *in direct. consc. in proemio, dub. 3. concl. 2.* Vasquez *in p. 2. tom. 2. disp. 167. c. 3. n. 17.* Becanus *in summ. Theol. p. 2. tract. 4. c. 6. q. 22. per totam.* & alij penes ipsos.

Sed difficultas est, an ex vi directiva teneatur ita servare suas leges, ut illas frangendo peccet mortaliter. Affirmant aliqui, ut Granado *vbi supra in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 2. disp. 17. sect. 3. n. 24.* Suarez *de legib. lib. 3. c. 35. num. 8. & 20.* Sayrus *in clavi regii, lib. 2. c. 9. n. 2.* Malderus *in p. 2. q. 96. tract. 5. fol. mibi 405. col. 1.* & alij: quia putant directè Principes teneri servare leges.

Sed mihi contraria sententia probabilis etiam videtur quam docet Filiucius *tom. 2. tract. 21. c. ult. n. 426.* Azorius *p. 1. lib. 3. c. 11. q. 1.* Salas *de legib. disp. 24. sect. 2. n. 19. & 20. & disp. 20. sect. 1. n. 104.* Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 5. n. 34.* & alij: quia Princeps non tenetur servare legem, nisi indirectè, & illo iure, quo se tenetur conformare subditis: & cum lex non obliget ultra voluntatem Legislatoris, non censetur Legislator velle sibi tantam obligationem imponere. Ergo, &c. Vnde semoto scandalo, & aliis circumstantiis, assero, Pontificem non peccare mortaliter, si non communicet in Paschate, si facit contractum; iure tantum humano; simoniacum; & aliis similibus. Peccaret tamen Princeps, si venderet aliquam rem ultra iustum pretium taxatum à lege; nam, ut bene observat Lorca *in p. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 26. membr. 3.* & alij, naturalis iustitia postulat, ut iusto pretio contractus fiant: pretium autem sit iustum communi æstimatione, quæ melius lege, quam alio arbitrio declaratur.

Notandum est etiam, quòd Princeps tenetur stare contractibus à se celebratis cum suis subditis; & aliter faciendo peccat mortaliter: & ita docet Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 24. c. 17. n. 168.* Suarez *de legib. lib. 3. c. 35. num. 23.* Salas etiam *de legib. disp. 4. sect. 2. n. 27.* Azorius *par. 1. lib. 5. c. 11. quest. 1.* Filiucius *vbi supra,* & novissimè Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 2. dub. 30. n. 6.* vbi sic asserit: [En todo contrato el Principe se obliga à aquel con que contrahe, aunque sea su subdito, y queda obligado como el está. Es comun sententia, y lo dicta la razon natural: porque el contrato ha de ser yqual, y no ha de claudicar; y assi pues el subdito le queda obligado à el en el contrato; tambien el ha de quedar obligado.] Et idè etiam docet Ioan. Valerius *in differ. vtriusque fori, verb. lex, differ. 10. n. 1.* Principes non teneri, saltem (ait ipse) sub mortali, servare leges, nisi tamen iurassent servare eas, ut solet tale iuramentum exigi à Regibus,

Antonini Diana Pars I.

& Dominis terrarum, dum capiunt de nouo possessiones earum: quia Princeps naturaliter sub peccato mortali potest se suis subditis obligare. Vide etiam, circa præsentem quaestionem, Tannerum *in p. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. n. 22.*

An Regulares teneantur observare leges synodales Episcoporum?

RESOLVT. XI.

Affirmatiuam sententiam docet Vasquez *in p. 2. tom. 2. disp. 167. c. 4. n. 32.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 15. n. 21.* qui citat Rodriquez, Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 31. n. 4.* Becanus *in sum. Theol. p. 2. tract. 3. c. 6. q. 11. n. 3.* & in hanc sententiam videtur inclinare Malderus *in p. 2. q. 96. art. 5. fol. mibi 409. col. 1.* & alij, qui asserunt, Religiosos obligari iure naturæ, saltem quoad vim directivam, ad eiusmodi leges servandas; quando illæ non derogant statui religioso, & spectant ad communem observantiam, & devotionem totius populi, & Cleri: pars enim debet conformari suo toti, saltem in iis, in quibus homogenea est.

Sed ego contrariam sententiam exitimo probabiliorè; nempe, Religiosos solum teneri ad eiusmodi leges ex decentia, & ratione scandali vitandi; idèoque, si scandalum cesserit, nunquam peccare, illas non observando. Et ita docet P. Granado *in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 6. sect. 3. n. 18.* Lorca etiam *in p. 2. tom. 2. disp. 25. membr. ult.* Suarez *de legib. lib. 4. c. 20. n. 9.* & Salas *de legib. tract. 14. sect. 4. n. 43.* & ex Prædicatorum familia Michaël Zanardus *in suo director. Theol. p. 2. præcep. 4. c. 12. in fin. vbi sic ait:* [Hinc patet, Regulares omnes privilegiatos, esse exemptos ab omnibus ordinationibus synodalibus, & provincialibus.] Idem docet Pontius *de matr. lib. 5. c. 7. num. 31.* & Pottel. *in dub. reg. verb. lex. n. 1.* vbi sic asserit: [Leges Episcoporum non ligant Religiosos, nisi quoad festorum observationes, interdicta, cæterasque censuras observandas, pro quibus ferendis licentiam habent à iure Tridentini. Et idè rectè Llamas *in sum. seu method. p. 3. c. 5. §. 28. in fin.* notavit, quòd ieiunia ab Episcopo imposita non obligant Religiosos exemptos: quòd etiam docuit Pottel. *vbi supra, in dub. regul. verb. festi dies, n. 3.* sentiens, in conscientia ad dicta ieiunia non teneri, nisi ratione scandali, & nisi in vsu, & consuetudine illa Regulares acceptauerint: & citat Suarez, *vbi supra.* Notandum est verò, quòd sunt multi casus, in quibus Religiosi, etiam exempti, tenentur legibus, & sententiis Episcoporum; quia sunt in iure expressi: quorum numerum inuenies adnotatum diligentissimè apud Malderum *in p. 2. q. 96. art. 5. fol. mibi 408.* & apud Cenedum *in q. canon. q. 26. per totam.* Vide etiam Barbosa *de potest. Episc. p. 3. alleg. 105.*

An Clerici subiiciantur legibus Principum secularium, quæ spectant ad Republicam gubernationem, & pacem; nec cum sacris Canonibus, & statu Clericorum pugnant?

RESOLVT. XII.

AD hanc quaestionem responder Petrus Lorca *in p. 1. tom. 2. tract. de legib. disp. 25. membr. 4.* vbi sic ait: [Est dubium, vtrum Clerici obligentur legibus civilibus, sola æquitate naturali, ratione conformitatis cum aliis hominibus; an ipsa vi, & efficacia legum. Mihi apparet probabilius, obligari secundo modo: quoniam, licet quoad alia exempti sunt; quoad leges non videntur exempti: quare non solum virtuti directivæ, ut aliqui opinantur; sed virtuti etiam coactivæ subiiciuntur: quamvis hæc coactio, punitio, & executio legum fieri non debeat per Principes sæculares; sed per Principes ecclesiasticos: per eos autem compelli debent ad legum civilium observationem. Ita Lorca.]

Sed hæc sententia est singularis; idè non tenenda. Sed dicendum est cum cõmuni Theologorum sententia, vt nos sumamus in tract. de immunit. Eccl. quòd Clerici legibus ciuilibus, respicientibus bonum commune, & non repugnantibus Ecclesiæ libertati, tenentur tantum ex vi directiua; non autem ex vi legis: imò aliqui, & probabiliter, docent, Clericos non teneri directè legibus secularibus; sed ex ratione naturali dictante, seruandas esse leges sæculares propter conformationem cum personis sæcularibus eiusdem Reipublicæ, quæ illis legibus directè subiiciuntur: sicut Princeps non obligatur directè suis legibus; sed indirectè: quia ratio naturalis dictat, vt oneribus, quæ subditis imponit, ipse quoque se subiiciat. Et hanc sententiam docet Layman in Theol. mor. tract. 4. c. 13. n. 6. Azorius p. 1. lib. 5. cap. 12. quæst. 3. & par. 2. lib. 9. c. 7. q. 8. & 15. & alij.

Non reticebo tamen, quòd aliqui inferunt, secluso scãdalo Clericos non peccare mortaliter, si dictas leges Principum sæcularium non obseruent: & ita docet Martinus Bonacina tract. de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. n. 53. vbi sic asserit: [Vtrum Clerici grauitèr peccent transgrediendo leges ciuiles, constat ex supradictis non grauitèr peccare, posito, quòd directè non teneantur legibus ciuilibus.] Idem docuit Ioan. de Salas de legib. disp. 1. 4. sect. 10. n. 11. in fin. vbi ita ait: [Si verum effet, quòd Clerici non obligentur directè legibus ciuilibus, secluso scãdalo; non peccarent mortaliter eas violando.] Ita ille, qui supra. sect. 8. n. 103. sententiam istam asserentem, Clericos non directè, sed indirectè legibus secularibus teneri, tanquam probabilem admittit, & ad argumenta contraria respondet.

Solent plures aliquando in astate se transferre ad ciuitatem Montis Regalis: queritur, an teneantur ad ieiunia, obseruationem Festorum, &c. illius loci?

RESOLVT. XIII.

Aliqui affirmatiuè respondent: & ita in terminis docet Molseus in summ. tom. 1. tr. 9. cap. 8. num. 34. & tract. 10. num. 17. cap. 4. Suarez de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. Lessius lib. 4. cap. 2. dub. 8. n. 10. Sayrus in clauis regia, lib. 7. cap. 3. num. 1. & Fagundez de Præcept. Eccl. tract. 1. lib. 1. cap. 8. num. 20. Et ratio est, ait Molseus cum aliis: quia ciuis existens extra suum locum est solutus à ieiuniis, & particularibus obligationibus sui loci: ergo iustum est, vt ligetur consuetudine, & legibus locorum, in quibus per aliquos dies manet: qui enim sentit commodum, debet etiam onus sentire, iuxta regulam iuris. Deinde, aiunt Suarez, & Lessius, omnes fideles ita obseruant leges, & consuetudines locorum, in quibus manent: & licet hæc consuetudo ortum habuerit occasione vitandi scãdali, at semel inducta obligat in conscientia, tanquam valde rationabilis.

At ego puto, contrariam sententiam esse probabiliorè. Et ratio est: quia lex tantum obligat subditos; & partes communitatis, pro qua fertur: sed aduenæ, & peregrini non sunt subditi, nec pars communitatis, in qua versantur: ergo non tenentur legibus eius. Maior est certa. Minor probatur: nam aduenæ non habent intentionem, vt suppono, manendi in tali loco pro maiori anni parte: ergo non censentur in eo loco habitare; & consequenter non ligantur talibus consuetudinibus, & legibus. Deinde, Episcopus talis loci non potest dictis peregrinis aliqua Sacramenta ministrare, præter Confessionem, & Communionem; & hæc tacita proprii Episcopi licentia: nec potest cum illis dispensare. Ergo, nec iurisdictione obligandi illos suis legibus, potestur. Et ita hanc sententiam docet Granada in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 7. sect. 4. num. 25. Sanchez de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 18. n. 4. & in opere moral. tom. 1. lib. 1. c. 12. n. 38. Azorius p. 1. lib. 7. c. 30. quæst. vlt. Vega in summ. tom. 1. c. 24. cas. 11. & alij penes ipsos.

Ad argumentum Molseij respondetur, illam regulam

iuris procedere, quando onus necessariò est annexum commodo vt percipiens beneficii fructus teneatur eius oneribus; secus, vbi annexa non sunt: & sic Nouitius Religionis gaudet eius priuilegiis; non tamen tenetur eius oneribus, ac præceptis, secundum veriorè sententiam. Ad argumentum Suarij, & Lessij, negatur ea consuetudo obligans: quòd si aliqui se obligatos existimant; aut id ex ignorantia prouenit; aut si sint viri docti, id existimant, quia tenent contrariam sententiam: at oppositam tenent, qui nostram amplectuntur. Dicendum est igitur, secluso scãdalo, (quod facile potest vitari admonitis adstantibus, se non teneri ad eas leges, vel occultè transgrediendo;) Panormitanum in ciuitate Montis Regalis existentem, cum animo ibi non manendi pro maiori anni parte, non teneri ad ieiunia, Festorum obseruationes, & alias leges illius loci. Hæc tamen sententia, & superioris Resolutionis, limitanda est primò, quoad contractuum solennitates: nam omnes aduenæ tenentur seruare solennitates in contractu requisitas legibus, & consuetudinibus loci, in quo contrahunt. Secundò, quando legum transgressio cederet in damnum illius loci, tunc enim peregrini tenentur: vt, si aliquod statutum prohibeat aliquid extrahi ex illo loco. Tertio, supradicta doctrina, secundum aliquos, non est intelligenda de vagis, qui nullibi certam sedem habent: hi enim tenentur ad leges illius oppidi, per quod obiter transeunt. Quarto, quando illæ leges obligant, etiam in loco domicilij, & non solum in loco, vbi reperiuntur: nam in hoc casu nulla ratio est excusans. Vide Villalobos in summ. tom. 1. tract. 2. dub. 33. Fagundez, Sanchez, & alios, vbi supra. Sed huic aliam adiungamus non dissimilem quæstionem.

An aliquis existens in ciuitate Montis Regalis per aliquos dies, teneatur obseruare Festa, vel ieiunia, quæ hic Panormi obseruantur? Quod est querere, An peregrinus teneatur seruare Festa & ieiunia proprii domicilij, quæ non seruantur in loco, in quo reperitur?

RESOLVT. XIV.

Respondent affirmatiuè Syluester verb. ieiunium, q. 3. dist. 12. Rosella eod. verb. n. 16. D. Antonin. p. 3. tit. 6. c. 2. §. 2. & Paludanus in 4. dist. 15. q. 15. art. 3.

Sed ego contrariam sententiam omninò sustinendam esse existimo, etiam si ex industria quis hoc efficeret, vel laboraret in alio loco, vel ibi non ieiunaret; sed carnes comederet. Et ita docet Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 12. num. 35. & de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 18. n. 29. Fagundez de Præcept. Eccl. tract. 1. lib. 1. cap. 7. n. 7. quia vitur iure suo: & vt optimè aduertit Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 13. n. 8. in fin. in tali casu non interuenit propriè fraus, aut dolus; sed fuga quadam obligationis præcepti, quæ tamen contra præceptum non est: & ita, licet per se non sit bona; non est tamen mala.

Scio contrariam sententiam docere Lessium lib. 4. cap. 2. dub. 8. num. 60. Rebellium par. 2. lib. 2. quæst. 7. sect. 3. n. 16. Sayrum in clauis regia, lib. 7. c. 3. num. 14. Rodriquez in summ. tom. 2. cap. 219. n. 2. & vtrunque Ledefinan apud Sanchez: sed tu tene affirmatiuam sententiam tanquam probabiliorè: quia, qui vitur iure suo non potest dici fraudem committere. Et ita hanc sententiam nouissimè tenet Villalobos in summ. tom. 1. tr. 2. dub. 34. n. 3. vbi ita asserit, [Si vn Portugues està en Castilla, puede comer menudos los Sabados, como se comen acá: y no peca el, que sale de su lugar en dia de fiesta, à trabajar en otro lugar, donde no se guarde aquel dia; y el que sale de su lugar, donde se ayuna, y llega la hora de la cena à otro adonde se come carne, la puede cenar allí, y aun podria antes de salir de su lugar, donde no se ayuna almorzar en su casa por la mañana, conque no coma carne.] Ita ille. Norandum est tamen

tamen, quod ille qui in die festo patriæ se transfert ad alium locum, ubi dies festus non est, laborandi causa, non tenetur prius Missam audire, si in ipso manè diei festi exit: quia talis homo non tenebatur audire Sacrum, nisi usque ad meridiem. Ergo, si intra meridiem exeat, Sacro non audito, non peccat. Et docet Sanchez, *ubi supr. de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 18. n. 21.* cuius sententiam probabilem vocat Lessius *lib. 4. c. 1. dub. 8. n. 56.* Malderus *in p. 2. q. 96. art. 5.* & Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 1. lib. 1. c. 7. n. 13.* quidquid in contrarium asserat Emmanuël Sà *verb. festum, n. 8.* Naldus *in sum. verb. festum, num. 8.* Sayrus *in clavi regia, lib. 7. cap. 12.* Fernandez *in exam. Theolog. moral. part. 1. cap. 7. §. 1. n. 14.* Filiucius *tract. 27. c. 7. n. 111.* Suarez *de Religione, tom. 1. lib. 2. c. 15. num. penult.* & alij. Sed tu tene cum Sanchez, non solum post factum, ut vult Naldus *in sum. verb. Massa, n. 17.* & alij; sed etiam ante factum.

Ex his omnibus infert Fagundez duo multum notabilia. Primò, *ubi supra, num. 8.* posse aliquem laborare diebus festis, de præcepto Episcopi, & ieiunia eius non servare intra eandem Dioccesim ipsius Episcopi, si ibi sit locus exemptus ab illius iurisdictione: cum locus exemptus pro extraneo habeatur. Et ita asserunt Auila *de censuris, p. 2. c. 3. dub. 5.* Henriquez *lib. 3. c. 26. n. 1.* & alij, excommunicationem Episcopi pro tota Diocesi non ligare eos subditos, qui commorantur in loco exempto intra eandem Dioccesim ipsius Episcopi, qui censuram fert. Secundò notat Fagundez, quod si festum, vel ieiunium servetur in patria, & in loco, per quem transit, ex præcepto Episcopi utriusque Diocesis; tunc videtur, peregrinum ad neutrum obligari: quia peregrini non sunt subditi Episcopo illius loci, ut eos obligare possit suo præcepto; & quia non tenentur absentes ad leges patriæ: ergo, &c. & idè hanc sententiam putat probabilem, etiam quoad casus reservatos. Sed contrariam, ut probabiliorè, confirmat. Unde ex his apparet, me probabiliter olim dixisse, Panormitanos in diebus festiuis, à nostro Archiepiscopo indictis, posse laborare in Ecclesia Sancti Cataldi, quia est locus exemptus, & subiectus Archiepiscopo Montis Regalis.

An peregrini teneantur observare leges locorum, in quibus reperiuntur?

RESOLVT. XV.

PRIMA opinio asserit; tunc peregrinos teneri, quando sedem figunt animo ibi perpetuò manendi. Ita docet Ioseph Angles *in 4. q. 4. de ieiunio, ante dub. 1. difficult. 2.* & alij apud Fagundez *de Præcept. Eccles. tract. 1. lib. 1. c. 8. n. 1.* & Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 18. n. 8.*

Secunda opinio asserit, peregrinum, præciso scandalo, non obligari legibus, & consuetudinibus particularibus locorum, ad quæ diuertit, nisi habeat intentionem manendi ibi pro maiori anni parte; non autem pro minori. Et ita docet Sanchez *ubi supra, num. 9.* Granado *in par. 2. contr. 7. tract. 3. par. 1. disp. 6. sect. 4. n. 23. & 25.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 33. n. 8.* Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 13. c. 17. n. 172.* Azorius *par. 1. lib. 5. c. 11. q. 3.* Sanchez & alij. Vnde Regulares, virtute suorum priuilegiorum, possunt pro satisfactione Præcepti sumendi Eucharistiam semel in anno tempore Paschatis, communicare dictos peregrinos, qui non habent animum commorandi in aliquo loco pro maiori anni parte: quia in tali casu nulla efficitur iniuria Parochis, cum huiusmodi peregrini non sint sui parochiani, & propria parochia in illo loco careant. Et ita docet Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 23. n. 17.* & Fagundez *loco citato, n. 5.*

Tertia opinio docet, indifferenter peregrinos obligari legibus, & consuetudinibus loci, in quo sunt. Ita Pontius *de matrim. lib. 5. cap. 7. §. 1. num. 6.* Nauarrus *in Man. cap. 13. num. 5.* Maior *in 4. dist. 15. quest. 5.* Driedo *lib. 1. de libert. Christ. cap. 17. §. vna est.* Ledesma *1. part. 4. quest. 15. art. 1.*

Antonini Diana Pars I.

dub. 2. Lopez instruct. p. 1. c. 52. §. vna quoque civitatis. Coar. lib. 4. var. c. 20. n. 8. circa finem, & alij.

Quarta opinio distinguit, duobus modis posse præcipuè peregrinos esse in aliquo loco: vno permanenter, per aliquos dies; alio transeunter, & per modum hospitij, & in transitu, prandendo, v. g. vel pernoctando. In primo casu putant teneri peregrinos servare leges illius loci: in secundo minimè. Et ita docet Lessius *lib. 4. c. 2. dub. 8. n. 51.* Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. c. 14. n. 8.* Filiucius *tom. 1. tr. 27. c. 7. num. 216. & seq.* Fagundez *ubi supr. de Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 1. c. 8. n. 15 & 20.* & alij.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Prima sententia est nimis laxa: tertia, & quarta sunt nimis rigida: secunda est probabilior; cum limitationibus tamen positis à Sanchez, *ubi supra.* Sed iterum de hac quaestione redibit sermo *in tractat. de ieiunio,* circa quem, præter DD. citatos, vide Layman *in Theol. moral. tract. 4. c. 12. per totum.* Conincli *de Sacrament. q. 74. art. 4. dub. 2.* Sayrum *in clavi regia, lib. 3. cap. 4.* Medinam Complutensem *C. de ieiun. q. 10.* Medinam Salmanticensem *in part. 2. q. 96. art. 5.* Philarchum *de off. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. c. 23.* & alios penes ipsos.

An vagi teneantur servare leges locorum, in quibus reperiuntur?

RESOLVT. XVI.

COMMUNITER affirmatiuè respondent Doctores: Lorca *in p. 2. tom. 2. disp. 25. memb. 4. de legib.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 3. disp. 18. num. 15.* Fagundez *de Præcept. Eccles. tr. 1. lib. 1. cap. 8. num. 4.* Filiucius *tom. 2. tract. 27. cap. 7. num. 185.* Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 14. num. 20.* Salas *de legib. disp. 14. sect. 4. num. 55.* Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 13. cap. 17. num. 172.* Azorius *part. 1. lib. 5. cap. 11. quest. 13.* Sotus *in 3. dist. 18. quest. 4. art. 2.* & Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 2. dub. 33. num. 1.* ubi sic asserit: [Los forasteros vagos, que son los, que non tienen casa, ni lugar en parte ninguna, estos estan obligados à las leyes, y costumbres del lugar, por donde pasan, aunque sea de passo, porque, como estos tales no tienen domicilio en ninguna parte seguro, donde quiera, que allegan le adquieren; y de otra manera, djriamos que no tienen obligation a leyes, ni costumbres de lugar alguno.] Dicendum est igitur vagos teneri observare leges oppidi, in quo reperiuntur: quia, cum nullum peculiare domicilium habeant, illud quoad omnia acquirunt, ubi cunque reperiuntur; aliàs viderentur exempti ab omnibus statutis, & consuetudinibus; quod dicere, absurdum videtur.

Non reticebo tamen, contrarium docere Gregorium Sayrum *in clavi regia, lib. 4. cap. 4. num. 8.* & Leonardum Lessium *lib. 4. cap. 2. dub. 7. num. 49.* ubi ita ait: [Hæc sententia est probabilis; eaque non solum de peregrinis, qui alibi fixum domicilium habent; sed etiam de vagis, qui nusquam firmam sedem obtinent, intelligi potest: nam eadem ratio in illis locum habet nimirum, quia non sunt incolæ, aut inhabitantes: & Doctores generaliter loquuntur, nec distinguunt hoc loco inter peregrinos, & vagos: sed volunt, omnes alienigenas, qui veniunt animo non manendi, non teneri. Ita Paludanus, Antoninus, Syluester, & Medina: Nec obstat, quod possint percipere Sacramenta ubi cunque inveniuntur: quia illud est priuilegium, non obligatio: ad nullam enim in particulari astringuntur parocciam, nisi per maiorem anni partem aliquo loco consistere decreuerint. Neque absurdum videri debet, eum, qui numquam sistit, nullis statutis particularium locorum teneri.] Ita Lessius & post illum docet etiam nouissimè hanc sententiam Ioannes Sancius *in Selectis, disp. 54. num. 34.* & Paulus Layman *in Theol. moral. tract. 4. cap. 12. num. 6.* Vnde apparet, hanc opinionem satis probabilem esse.

An lex purè pœnalis in materia graui, obliget in conscientia?

RESOLVT. XVII.

Affirmatiuè respondet Malderus in p. 2. q. 96. art. 4. memb. 3. Suarez de legib. lib. 3. c. 26. & lib. 5. c. 3. Saloni-
nius in 2. 2. tom. 2. q. 77. art. 1. contr. 8. Salas de legib. disp. 10.
sect. 5. & disp. 15. sect. 1. n. 13. Azorius, & Filiucius, ubi in-
fra. Lessius lib. 2. c. 33. dub. 8. n. 59. Medina in p. 2. q. 96. art. 4.
dub. 3. Aragonius in 2. 2. q. 62. art. 3. Duardus in Bulla Cœ-
na. lib. 3. §. 8. q. 2. n. 32. Ioan Valerius in differ. vtriusque fori,
verb. lex, differ. 7. num. 3. & alij communiter: quia pœna
supponit culpam, & lex continens præceptum obligat in
conscientia, quia continet præceptum. Deinde, si hæc
sententia non esset vera, ferè tota vis humanarum legum
periret: nam magna pars legum fertur sub tali forma. Et
tandem, quando in re alioqui non præcepta, nec prohibita
Legislator non vult ad culpam obligare, solet id expri-
mere in ipsa lege. Ergo, &c.

Hæc sententia videtur sustinenda. Sed, his non obstan-
tibus, contrariam sententiam docet Nauarrus in *Manua-*
li, c. 23. n. 55. quem postea ex neotericis sequitur Miranda
in *Manuali Prælat.* tom. 2. q. 25. art. 18. concl. 2. Nicodemus
de Florentia in *specul. Confess.* c. 53. Villalobos in *sum. tom.* 1.
tract. 2. dub. 22. n. 2 & Reginaldus in *praxi*, tom. 1. lib. 15. c. 6.
sect. 5. n. 50. quia in dubio benignior interpretatio faci-
enda est; & lex explicari debet de minori pœna, c. in pœ-
nis. 49. de regulis iuris. n. 6. Item, qui ex duobus propositis
alterum tantum affirmat, alterum negare videtur, ex *l. cum*
Prætor. ff. de iud. cap. nonne. de præsumpt. Ergo Legislator,
qui ad pœnam temporalem, & æternam potest obligare, si
solum temporalis meminit, non videtur intendisse obliga-
re ad æternam. Deinde, Reges, & Principes, siue sæculares
Iudices nunquam expresserunt, neque interpretati sunt
in suis legibus pœnalibus, mentem, & intentionem suam
esse, vel fuisse, per ipsas obligare sibi subditos ad culpam;
neque consuetudo ipsa id vnquam fuit interpretata, nisi
simul cum eis, seu ipsarum aliqua esset lex diuina, naturalis,
aut euangelica, aut constitutio canonica, ex qua id ipsum
colligeretur. Signum igitur est consuetudine ipsa supra-
dictas leges interpretante, quod per eas homines non
obligentur ad culpam; sed tantum ad pœnam in eisdem
appositam. Et tandem, lex, vt obliget, necesse est, vt sit vsu
recepta: sed leges pœnales vt obligent ad culpam, huc
vsque non est vsu receptum: ergo, &c.

Et ideo hanc sententiam probabilem puto, & illam
etiam probabilem vocauit Valentia tom. 2. disp. 7. quæst. 5.
punct. 6. Azorius p. 1. lib. 5. c. 6. q. 4. & Filiucius tom. 2. tract.
21. c. 11. n. 420. Vnde valde miror, Sotum de iust. lib. 1. q. 6.
art. 5. hanc opinionem vocare errorem vulgi, putantis cum
sua pœna licere cuilibet legem transgredi: nam dicere,
legem pœnalem non obligare in conscientia, vulgi error
non est; sed opinio doctorum virorum, & probabilis
etiam ex mente illorum, qui contrariam sententiam do-
cent, vt diximus: sed, quia ex probabilitate huius opi-
nionis oriuntur resolutiones multorum casuum, de duo-
bus faciam hic tantum mentionem, quia de ipsis sapius
interrogatus fui.

*An Pragmatica, quæ in hoc regno prohibet ferre scope-
tum, vulgò dictum, scopettoni, sub pœna capitis,
obliget sub reatu peccati mortalis? Quod est que-
rere, An, lex prohibens aliquid sub pœna mortis,
mutilationis, perpetui carceris, damnationis ad trire-
mes, confiscationis bonorum, aut amissionis multorum
bonorum, obliget sub mortali?*

RESOLVT. XVIII.

Communis, & probabilior sententia affirmat: & ita
docet Lorca in p. 2. tom. 2. disp. 22. de legib. regul. 2. Co-

mitol. in respons. moral. lib. 4. q. 17. n. 8. Sanchez in *sum. tom.* 2.
lib. 6. c. 4. num. 64. Valquez in p. 2. tom. 2. q. 96. art. 4. disp. 159.
c. 3. n. 23. Azor. p. 1. lib. 5. c. 6. q. 5. Suarez de leg. lib. 3. cap. 26.
n. 4. Salas etiam de legib. disp. 10. sect. 9. num. 67. & alij apud
Sanchez, ubi supra.

At contrariam opinionem docet Nauarrus in *Man.*
n. 55. & 56. & ex neotericis Societ. I E S V Valerius Regi-
naldus in *praxi*, tom. 1. lib. 15. c. 1. sect. 5. n. 50. & seq. vbi probat
hanc sententiam ex principio in superiori Resolutione
posito, nempe, legem pœnalem non obligare ad culpam.
Sed dices: Mortale est obicere se probabili periculo vitæ:
sed, qui transgreditur legem imponentem supplicium
mortis, exponit se tali periculo: ergo peccat mortaliter.
Respondetur, esse peccatum mortale exponere se periculo
mortis; quia violatur quintum Decalogi præceptum: sed
transgredi legem, quæ mortis pœnam imponit, non est de
se tali periculo se exponere; quia potest quis tanta cautela
talem legem violare, vt non incurrat in probabile pericu-
lum pœnæ. Dicendum est igitur, ex pœna capitis, mutila-
tionis, &c. quam lex humana imponit, non duci argu-
mentum sufficiens ad ostendendum, in dubio obligatio-
nem illius esse ad peccatum mortale: nisi aliunde constet,
ex aliquo certo signo, Legislatorem voluisse eiusmodi le-
gem pœnalem obligare subditos, non modò ad illam pœ-
nam subeundam, sed etiam ad reatum peccati mortalis.
Hæc omnia Reginaldus: Quare Philarchus de offic. Sacerd.
tom. 1. part. 2. lib. 3. c. 2. dict. 4. negauit, ex pœna capitis col-
ligi obligationem legis ciuilibus sub reatu culpæ mortalis.
Sed ex ista probabili opinione, quod lex pœnalis non obli-
get in conscientia, pendet etiam decisio alterius casus, de
quo etiam sapius interrogatus fui.

*An fraudantes vectigalia iusta, peccent, & tenean-
tur ad restitutionem.*

RESOLVT. XIX.

Communis sententia Doctorum, & rectè quidem, est
affirmatiua: & sic docet Ortiz in *sum. c.* 3. num. 4. Ho-
mobonus de exam. Eccl. p. 1. tract. 7. cap. 29. q. 120. Vegha in
sum. p. 1. c. 15. cas. 13. Rodriquez in *sum. p.* 2. c. 76. n. 3. Grassius
p. 1. lib. 2. c. 125. n. 93. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 1. c. 15.
§. 6. n. 18. Megala in p. 2. lib. 2. c. 1. n. 130. Molfesius in *sum.*
tom. 2. tr. 12. c. 22. n. 126. Salas de legib. disp. 15. sect. 16. n. 116.
Ledesma in *sum. tom.* 2. tr. 7. c. vlt. concl. 25. Suarez de legib.
lib. 5. c. 18. n. 7. Gutierrez tr. de gabel. q. 3. n. 23. & 24. Nauarr.
de restit. lib. 3. c. 1. n. 266. Sanchez in *sum. tom.* 2. lib. 6. c. 4. n. 62.
Valquez, Lessius, & alij, ubi supra, asserentes, vectiga-
lia deberi in conscientia, vt lethaliter peccent ea defrau-
dantes in materia notabili, quæ sufficiat ad furtum mor-
tale. Et ratio est apertissima: nam, sicut Princeps Reipubli-
cæ debet curam, & vigilantiam; ita Respublica debet
Principi congruum dignitati subsidium: ergo, qui vecti-
galia defraudat, Principem iusto stipendio defraudat: pec-
cat igitur, & tenetur ad restitutionem. Secundò, talis de-
fraudatio vectigalium tendit in præiudicium euentium
talia tributa: ergo, &c.

Hæc opinio videtur sustinenda. Sed contrariam non
esse improbabilem, putauit Lessius lib. 2. c. 33. dub. 8. n. 55.
& Bonacina de contr. disp. 2. q. 9. punct. 1. n. 3. nam affirma-
tiua sententiam, quam ipsi tenent, vocant tantum proba-
biliorem. Ergo secundum Lessium, & Bonacinam negati-
ua sententia est probabilis: & illam absolutè docent An-
gelus in verb. pedagium n. 6. Nauar. in *Man. c.* 17. n. 200. &
c. 23. n. 54. Beia in respons. p. 1. cas. 13. Duardus in *comm. Bull.*
Cæn. lib. 2. can. 15. q. 12. n. 9. vbi latissimè fundat hanc sen-
tentiam, & respondet ad argumenta contraria. Et ratio est,
quia probabilis est illa opinio, vt supra notauimus, quæ
asserit, leges humanas purè pœnales non obligare in co-
nscientia: sed tributa, & vectigalia sunt veluti leges huma-
næ pœnam imponentes: ergo non obligant in conscientia.

Ad primum argumentum contrariæ sententiæ respondet
Beia & Duardus, quod licet de iure naturali debeant ut
Principibus

Principibus tributa; tamen fraudantes dicta vectigalia non intendunt legi naturali contrauenire: sed cum tractetur de lege purè pœnali, eorum arbitrio committitur, an velint soluere, vel tributa fraudare, & sic exponere se periculo luendæ pœnæ cum notabili Principis emolumento.

Ad secundum respondetur, quod imputandum est emittibus prædictas gabellas, si fraudentur; si non inuigilent; nam sub tali conditione illas emunt; & si cum vno amittunt, cum alio lucrantur propter pœnam contrauentionis. Hæc supracitati Authores. Vnde Emmanuël Sà, Societatis I E S V, *verb. gabella, n. 6.* asserit, defraudantes vectigalia non esse à Confessariis vrgendos ad restitutionem: quod etiam docuit Episcopus Malderus *in 2. tract. 5. c. 6. dub. 15.* in casu, quo pœnitentes nollent restituere: nam, sequendo hanc opinionem probabilem, possunt licitè à Confessariis absolui.

An lex pœnalis mixta obliget sub reatu peccati mortalis?

R E S O L V T. XX.

Dixi, *lex pœnalis mixta*, quando, v. g. lex aliquid fieri iubet, aut prohibet, & deinde pœnam transgressoribus imponit: vt, si lex dicat, iubemus, vel prohibemus, ne quis arma portet sub pœna tali; nam, si lex nihil præciperet, aut interdiceret; sed solum pœnam aliquid facientibus irrogaret: vt si diceret: *Qui arma portauerit, subeat talem pœnam*, hæc lex esset purè pœnalis, de qua iam supra dictum est. Hoc supposito, affirmatiuè respondeo ad propositam quæstionem cum Becano *in sum. Theol. p. 2. tract. 3. c. 7. q. 2. n. 4.* Granado *in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 4. sect. 2. n. 7.* Maldero *in p. 9. 96. art. 4. membr. 2.* Sanch. *in sum tom. 2. lib. 6. c. 4. n. 60.* Valquez *in p. 2. tom. 2. disp. 159. c. 2. & 3.* & a fortiori cum DD. citatis, qui absolutè docent, omnem legem pœnalem obligare in conscientia.

Non desunt tamen Doctores, qui contrariâ sententiam affirmant; nempe, omnes leges pœnales, siue purè pœnales sint, siue mixtæ, non obligare in conscientia. Sed ponam hæc verba Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 22. n. 6.* ita asserentis: [Las leyes humanas ciuiles mixtas, que son las, que no solo ponen pena, sino tambien prohiben, que no se haga tal cosa, ò mandan que se haga, obligan à culpa. Lo contrario desta conclusion tiene Nauarro, Gomez, Iuan Andreas, Mattheo, Maresila, Sceuola, Decio, y otros: y esta sententia me parece muy probable, y porque fauorece à las animas, y la tienen tantos hombres doctos, se puede muy bien seguir en practica, y dize Azor *p. 1. lib. 5. c. 6. q. 5.* que el, que seguiere esta opinion, non est omninò condemnandus.] Ita Villalob. Et ideò etiam hanc sententiam probabilem vocauit Filiuc. *tom. 2. tr. 21. c. 11. n. 418. & 420.* & illam ex eademmet Societ. I E S V cum Nauar. amplectitur Gregor. de Valent. *tom. 2. disp. 6. qu. 5. punct. 6. §. 3. in 6. signo, vers. accedit, quòd Henricus.*

Dicendum est igitur, esse opinionem probabilem illam, quæ asserit, omnem legem pœnalem, siue purè pœnalem, siue mixtam, non obligare in conscientia. Notandum est etiam tum Valentia, & aliis, quòd cum Legislatores ecclesiastici possint, & soleant comminari spirituales pœnas, quando in conscientia obligare volunt; si tantum pœnam temporalem statuunt, indicium esse videtur, quòd ad eam tantum obligare velint; præsertim, cum odia sint restringenda. Et ex his Confessarij possunt in multis casibus occurrentibus, quamplures scrupulos tollere, prout prudentia illis dictabit.

An lex pœnalis ecclesiastica, putà excommunicationis, suspensionis, interdicti, & irregularitatis, obliget sub mortali?

R E S O L V T. XXI.

Affirmatiuè respondent communiter DD. sed contrarium docet Valent. *tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 9. §. 13. in 4.*

sign. ita asserens: [Signum est, quòd leges ecclesiasticæ obligent sub mortali, quando subiungitur pœna excommunicationis maioris latæ sententiæ: non est autem eadem ratio, si subiungatur pœna suspensionis, vel interdicti, vel irregularitatis: quoniam hæc possunt etiam incurri propter peccatum veniale; imò irregularitas incurritur interdum absque vilo peccato. Quanquam has etiam pœnas, Medina non satis, vt apparet, consideratè dixit, esse indicium obligationis sub mortali. Ita Valentia, & post illum doctissimus Salonius *in 2. 2. tom. 2. q. 77. art. 1. contr. 8. n. 8.* Et quoad pœnam suspensionis idem docuit Azorius *p. 1. lib. 5. c. 6. q. 5.* & quoad pœnam irregularitatis Sayrus *in clau. regia. lib. 3. cap. 7. num. 25.*

Notandum est etiam, Valentiam docere, tunc legem sub pœna excommunicationis obligare ad culpam mortalem, quando excommunicatio est latæ sententiæ; non autem, si excommunicatio sit comminatoria: & citat Nauarrum, Castrum, & Caietanum. Et hæc sententia probabilis est secundum Salonium: nam contrariam, quam ipse, & alij communiter tenent, vocat tantum probabiliores; Sed, an talis reuerà sit, iudicent viri docti: quia mihi non placet.

An decretum Cardinalium, editum contra Religiosos accedentes ad loquendum cum Monialibus obliget ad peccatum mortale?

R E S O L V T. XXII.

Vbi tale Decretum est in vsu, obligare ad peccatum mortale, docet noster Duard. *in Bull. Cœn. lib. 3. §. 8. q. 2. num. 45.* Bonacina *tract. de clausura. q. 3. punct. 4. num. 4.* Peirinus *in priuileg. Minimor. tom. 2. consti. 6. Pij V. §. 10. n. 36.* & Salas *in p. 2. disp. 15. sect. 1. concl. 2. n. 16.* vbi ait: [Decretum Cardinalium, editum contra Religiosos accedentes ad Monasteria Monialium; vbi est in vsu, obligat ad mortale: quia ponit pœnam priuationis officij, vocisque actiua, & passiuæ.] Sed non defuere contrarium probabiliter sentientes: qui, propterea quòd dictum Decretum sit lex pœnalis ex probabili Doctorum sententia, assererent non obligare ad culpam mortalem. Vnde Illustrissimi Domini Cardinales, vt tollerent omnem difficultatem, declararunt sub die 1. Iulij, 1606. supradictum Decretum obligare etiã ad peccatum mortale: quorum verba inuenies apud Duardum. *vbi supra, num. 47.* quæ ista sunt: [Sacra Congregatio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, negotiis Regularium præposita, censuit, & declarauit, Regulares accedentes ad Monasteria Monialium, contra formam Decreti, quo huiusmodi accessus per Sacram Congregationem prohibetur, vltra pœnas priuationis officiorum, & vocis actiua, & passiuæ incurrere etiam pœnam peccati mortalis.] Ita Sacra Congregatio.

An lex pœnalis ipso facto pœnam inferens, ita obliget, vt delinquens, etiam in conscientia, teneatur illam pœnam persolvere ante Iudicis sententiam?

R E S O L V T. XXIII.

Suppono, duplicem esse pœnam: vnã, quæ aliquam Sactiuam hominis executionem requirit: alteram, quæ non requirit talem executionem; sed in sola passione, vel priuatione consistit, qualis est pœna inhabilitatis, excommunicationis, priuationis vocis actiua, &c. Hoc supposito, dico, reum non teneri, ante sententiam declaratoriam, soluere pœnam, quæ non potest mandari executioni absque hominis declaratione, & sententia, nisi clarè appareat talem esse Legislatoris intentionem, vt velit, reum pœnam illam subire ante Iudicis sententiam. Ita communiter Doctores, Layman *in Theol. mor. tract. 4. c. 15. n. 3.* & alij penes ipsum cum Maldero *in part. 2. q. 96. art. 4. membr. 4.*

memb. 4. ex quibus resoluam multos casus: sed, quia non sunt ita in praxi occurrentes, paucos de illis tantum attin- gam, qui saepius occurrere solent.

Idèò quæro, an, qui est causa, ne quis condemnetur ad pœnam iustam impositam à lege, teneatur pœnam restituere ei, cui esset applicanda: vt, si fiscus non accuset; vel, si Iudex non condemnet ad pœnam lege præscriptam; si custodes sylvarum ciuitatum non manifestet crimina, propter quæ esset imponenda pœna pecuniaria: si testis, vel reus iuridicè interrogatus crimen neget, ex cuius manifesta- tione condemnatur ad multam pecuniariam, &c. Respondeo negatiuè: & ita docet Granado *in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 13. sect. 2. n. 8.* Valquez *in p. 2. tom. 2. disp. 168. c. 4. n. 30.* Salas *de legib. disp. 13. sect. 8. n. 105.* Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 10. n. 72. & 73.* Emmanuel Sà *verb. restitutio, n. 46. & verb. pœna, n. 14.* & alij penes ipsos: quia pœna non debetur ante Iudicis condemnationem. Quæ quidem opi- nio est multum notanda: nam ex illa excusabuntur non pauci ab onere restitutionis; quia, vt dixi, non desunt viri docti, qui contrariam sententiam amplexi sunt, & onus restitutionis supradictis imponunt: sed nostra opinio probabilis est, & tuta in praxi. Notandum est tamen, supradic- tam doctrinam non procedere in pœnis, quæ in testamētis apponuntur: & sic scœmina, cui relictum est legatum, si castè viuat; non potest legatum recipere, si vitam turpiter traducat: nam huiusmodi pœnæ potiùs dicuntur legati conditiones, quàm pœnæ. Ita Doctores citati.

Secundò quæro, an pœna conuentionalis apposita in aliquo contractu, sit ante Iudicis sententiam soluenda? Ne- gatiuè respondeo cum Lessio *lib. 2. c. 20. dub. 15. n. 136.* Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 1. cap. 24. n. 4.* Valquez *in p. 2. tom. 2. disp. 173. c. 1. n. 2. & 3.* & alij apud ipsos, quidquid in con- trarium asserat Molina *tom. 2. tract. 2. disp. 3. 17. n. 3.* Reginal. *tom. 2. lib. 2. c. 12. n. 228.* Rebell. *part. 2. lib. 8. q. 9. n. 6.* & alij.

An, qui per legem pœnalem priuatur ipso facto voce actiua, & passiuâ, teneatur in conscientia hanc pœnam subire ante Iudicis condemnationem?

R E S O L V T. X X I V.

Affirmatiuè respondent, Salas *de legib. disp. 15. sect. 2. An. 29.* Valquez *in p. 2. disp. 168. cap. 2. n. 12.* Becanus *in summa Theol. p. 2. tract. 3. c. 7. q. 3. concl. 1. n. 5.* Suarez *de leg. lib. 5. c. 9. n. 5.* Villalobos *in summa tom. 1. tract. 2. dub. 25. n. 4.* vbi sic asserit: [La pena de priuacion de voz actiua, y passiuâ, qual es la inhabilidad para dar el voto en la elec- tion, ò para poder ser elegido, quando la ley lo declara suficientemente, obliga en conciencia, antes de la senten- cia del Iuez. Assi lo dizen todos los Doctores, y infiere se claramente de lo dicho, que corre aqui la misma razon, que en las censuras, solo hallo, que Soto *lib. 1. de inst. q. 6. art. 6. & lib. 4. q. 6. art. 3.* tiene lo contrario, hablando de la voz actiua, y inhabilidad para dar el voto, y haze dife- rentia entre las demas penas priuatiuas, y esta: porque las demas solo priuan de los bienes comunes, y esta priua de los propios. Mas esto ya queda impugnado, y el dere- cho de elegir tan poco es cosa propria, sino comun de la Iglesia, ò Vniuersidad, y assi como por la descomunion queda vno priuado para poder elegir, por sola la ley tam- bien quedara inhabil para votar en la cathedra por los estu- dios, y no hallo Doctores ningunos, que en esto sigan Soto.] Ita ille.

Sed fallitur asserendo, Sotum neminem fuisse sequu- tum: nam eius sententiam amplexi sunt aliqui, & inter alios, ex Societ. I E S V Granado *in p. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 13. sect. 2. num. 15.* Ledesma *in sum. q. 19. art. 2.* Sousa *in explic. Bullæ Clem. 8. de largit. mun. §. 9.* Molina *de iust. tom. 1. tract. 2. disp. 96. n. 8.* vbi ita ait: [Idem dicendum est, quando quis ipso iure ob crimen aliquod priuatus est iure eligendi, aut iure suffragium ferendi, vt Scholastici ob ambitum

in cathedris; nisi enim sententia sequatur, eligere possunt suffragiumque ferre, idque habet consuetudo Vniuersita- tum, vt affirmat Sotus. Ita Molina, & Episcopus Antuer- piensis Malder. *in part. 2. q. 96. art. 4. memb. 4. fol. mibi 401. col. 1.* loquens de hac quaestione, ita asserit: [Probabiliter quidam dicunt, suffragio actiuo neminem priuari per le- gem pœnalem ante sententiam Iudicis, ne omnes electio- nes reddantur incertæ; secùs de suffragio passiuo.] Sic ille, Et idèò etiam hanc sententiam, quoad vocem actiuam, docuit nouissimè Castellinus *in tr. de elect. can. pral. 1. §. 6. num. 20.* & alij penes ipsum. Vide etiam Layman *in Theol. moral. tract. 4. cap. 15. num. 5.* & Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 30. num. 2.*

Et notandum est etiam, stando in prima opinione, eum, qui in priuationem vocis actiuæ, & passiuæ incidit; non teneri priuate se voce actiua, vel passiuâ, quoties hoc ne- quit facere sine infamia; etiamsi in lege habeatur, delin- quentem incurrere in talem pœnam, non expectata vlla sententia. Et ita docet Bonacina *de legib. disp. 1. q. 1. punct. 7. num. 10.* & alij. Et ratio est: quia ius ad propriam famam, conseruandam præponderat iuri humano, indicenti, v. g. priuationem officij, beneficij, vocis actiuæ, &c. Teneatur tamen in tali casu delinquens, diligenter inquirere dis- pensationem.

An, quando dubitatur, an lex obliget ad mortale, vel ad veniale, iudicandum sit obligare sub mortali?

R E S O L V T. X X V.

Affirmatiuè respondet Layman *in Theol. mor. tract. 4. cap. 3. num. 6.* Salas *de legib. disp. 10. sect. 2. n. 12. in fin.* Valentia *tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 6. §. 3.* Sayrus *in clauis regia, lib. 3. c. 7. n. 29.* & alij.

Sed ego puto cum Nauarro *in Manuali, cap. 23. n. 50.* & alijs, probabiliter sustineri posse, obligare tantum sub veniali; si dubitetur, omnibus bene perpensis, an lex ob- liget sub mortali: quia in dubio melior est conditio possi- dentis suam libertatem. Et idèò probabilem puto opinio- nem Molinæ *tom. 3. disp. 674. num. 6. & 7.* Aragonij *in 2. 2. q. 62. art. 3.* Caietani, Salonij, & aliorum asserentium, quòd quando quis dubitat de iustitia alicuius tributi, non tene- tur illud soluere: quia melior est conditio possidentis, licet Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 8. n. 64.* Salas *de legib. disp. 15. sect. 10. n. 110.* & alij contrarium asserant.

An lex pœnalis ex identitate rationis sit exten- denda ad alios casus?

R E S O L V T. X X V I.

Affirmatiuè videtur respondendum, maximè si in ea sit ratio illa expressa, & si lex illa sit lata in animæ fauorem ad vitanda peccata: & ita ex multis notauit Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 42. num. 4.* & ex parte Sà *verb. lex, num. 9.* & alij.

Sed contrariam sententiam sustinendam esse puto, quam docet Salas *de legib. tract. 14. disp. 21. sect. 13. num. 29. in fin.* Portell. *in addit. ad dubia regul. verb. lex. n. 13.* vbi sic asserit. [Iuxta communiorem sententiam nunquam pœna vnus legis, & vnus casus est extendenda ad casum alium, etiamsi in hoc secundo casu concurrat eadem ratio, vel maior ratio, seu maior malitia ipsius actus.] Ita ille: & ita etiam docet Ioan. Valèrus *in differ. vtriusque fori, verb. lex. differ. 5. n. 2.* Bonacina *de leg. lib. 1. q. 1. punct. 8. num. 23.* qui citat Sayrum, Suarez, & alios.

Vnde ex his apparet, quòd ante Bullam Gregorij X V. si Confessarius sollicitaret puerum, non erat denunciandus: quia Bullæ aliorum Pontificum erant latæ contra sollicitantes scœminas. Item, Bulla Gregorij XIII. con- tra Clericos Sodomitas, non extenditur contra Clericum abutentem

aburentem fœmina in vase præpostero. Limitatur hæc sententia à Bonacina, & Valero, in correlatiuis: & idèd in casum referuatum sodomia incurrit, tam agens, quam patiens.

Virum lex fundata in presumptione, obliget in conscientia, si presumptio in aliquo casu particulari deficiat?

RESOLVT. XXVII.

Respondeo negatiuè cum Homobono in exam. Eccles. p. 1. tract. 5. cap. 8. q. 53. & præter Doctores, quos ipse citat, sequitur etiam hæc sententiam Ioan. Valerus in differ. vtriusque fori, ver. lex, differ. 15. n. 1. Layman in Theol. mor. tract. 4. cap. 21. n. 4. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 2. c. 4. §. 3. v. 4. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 7. q. 2. n. 55. quidquid aliqui asserant. Et hæc sententiam probabilem in foro conscientia putant etiam Authores, qui contrariam docent: & ita Becanus in sum. Theol. mor. p. 2. tra. 3. c. 6. q. 9. concl. 4. n. 5. sic asserit: [Tametsi leges humanæ, quæ irritant contractum, fundentur in præsumptione; tamen validæ sunt, & obligant in vtroque foro, tam interno, quam externo, etiam si contingat, præsumptionem in aliquo casu falsam esse. Hæc conclusio est certa in foro externo, dubia in interno: nam multi probabiliter contrarium tenent.] Ita Becanus.

Cùm igitur hæc sententia sit probabilis, dicendum est contra Reginaldum tom. 2. lib. 2. §. c. 52. n. 627. & Molinam tom. 1. tract. 2. disp. 217. n. 12. & alios, quòd hæres, qui non confecit inuentarium, teneatur in foro conscientia soluere legata, vel debita defuncti, si legata, & debita excedant vires hæreditatis: & ita docet Salonius in 2. 2. q. 77. ar. 4. dub. 10. Sanchez in sum. lib. 4. cap. 15. n. 37. Sayrus in clau. regia, lib. 4. cap. 7. n. 7. Suarez de legib. lib. 3. cap. 23. n. 9. Syluester verb. lex, q. 9. Angelus eod. verb. Nauarra de restit. lib. 3. cap. 4. dub. 9. num. 137.

Item, Decretum Concilij Tridentini sess. 25. cap. 19. denegans audientiam professis, qui transacto quinquennio reclamare volunt allegantes, nullam fuisse professionem; cum innitatur præsumptioni ratificationis inductæ per illud quinquennium prioris irritæ professionis, veram in foro conscientia dispositionem nõ inducet: sicut etiam Bulla Sixti V. quoad annullationem professionis, ob illum iuris defectum, quòd de Professi vita, & moribus inquisitio non sit antea facta, ipsi præsumptioni innititur, ita vt in foro interiori non liget, si ex parte rei nullum subsit vitium: & ita tenet Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 37. n. 9. Gratianus in discip. forens. cap. 413. Rodriguez 99. regul. quest. 54. art. 4. Beia part. 4. cas. 18.

Item, prohibitio Clementis VIII. in Bull. de largit. muner. processit ex præsumpta causa ambitionis: vnde si ea cesset, cessabit etiam illa prohibitio in foro conscientia: Valerus in differ. vtriusque fori, verb. munera, differ. 1. n. 82. Et Bulla Sixti V. quia fundatur in præsumptione, vt chironantici, &c. habeant pactum cum Dæmone, si aliquis certò sciat, tales pactum vllum cum Dæmone non habere, non tenetur denunciare, vt notat idem Valerus verb. hæresis, diff. 1. n. 4. & post illum Riccius p. 3. decis. 278. n. 6. Sed hoc vltimum mihi non placet.

Hinc etiam docent, hæredem ex testamento minùs solenni, si ei constat euidenter, vt facillè potest constare, nullam vim, nullam fraudem, nullumve alium defectum naturalem in illo contigisse, posse accipere sibi, ac retinere bona testatoris. Ita Sayrus in clau. regia, lib. 3. cap. 7. num. 9. Syluester verb. hæreditas, 3. quest. 7. Medina C. de restit. quest. 23 & alij.

Hæc omnia probabiliter dicta sunt: nam scio aliquos contrarium docere, & quandam distinctionem facere de duplici præsumptione, quam præsumit Legislator. Sed ad maiorem huius quæstionis dilucidationem, ponam hæc subsequenter dubitationem,

Virum, quando cessat finis adæquatus legis in aliquo casu particulari, cesset obligatio legis.

RESOLVT. XXVIII.

Rem difficillimam explanandam aggredior: quia pro negatiua sententia stant ferè omnes Doctores: & ita docet Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. c. 21. n. 3. Vasquez in p. 2. tom. 2. di. 163. c. 3. n. 19. & Opusc. de test. c. 1. dub. 1. n. 2. & Opusc. de redd. c. 2. §. 2. dub. 14. n. 5. Suarez de legib. lib. 6. cap. 7. lib. 3. cap. 23. lib. 5. c. 25. Salas etiam de legib. tract. 14. disp. 10. sect. 4. n. 19. disp. 5. sect. 7. n. 4. & tract. de censuris, dub. 8. n. 19. Molina tom. 1. disp. 81. ad 3. arg. secundæ sent. in fin. Reginaldus tom. 1. lib. 13. cap. 18. q. 3. n. 180. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. c. 15. n. 37. & de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 3. n. 7. & 9. Rebellius p. 2. li. 11. q. 13. n. 7. Coninch de Sacram. disp. 7. dub. 9. n. 86. & disp. 14. du. 14. n. 144. Becanus in sum. Theol. p. 2. tr. 3. cap. 6. concl. 4. n. 5. in fi. Villalobos in sum. tom. 1. tr. 2. dub. 36. n. 6. Miranda in Man. Pral. rom. 2. q. 25. art. 23. concl. 2. Sotus de instit. lib. 1. q. 6. art. 2. Lorca in p. 2. tom. 2. disp. 26. de leg. Aragonius in 2. 2. q. 62. art. 4. de domin. Medina in part. 2. q. 98. art. 6. Anguianus de leg. lib. 1. contr. 3. Salonius in 2. 2. tom. 1. q. 5. art. 4. concl. 5. ad 1. arg. de domin. Felicianus de censib. tom. 2. lib. 1. c. 8. num. 6. Sarmiento select. inter. lib. 3. c. 12. n. 8. Couarruias in 2. p. decr. c. 6. §. 9. num. 8. Malderus in p. 2. q. 96. art. 5. & 6. Sayrus in clau. regia, lib. 3. c. 2. n. 6. & c. 7. n. 11. in fin. & n. 13. in fin. Bonacina de legib. d. sp. 10. q. 2. punct. 8. §. incidens. n. 13. & de rest. disp. 1. q. 1. punct. 3. n. 2. Naldus in sum. verb. lex, n. 3. Pontius tract. de impedim. matr. causa 31. q. 2. §. 5. Pitigianus in 4. sent. tom. 2. disp. 15. q. 2. art. 3. Portell. in addit. ad dubia reg. verb. lex, n. 4. Moneta de commut. vlt. volunt. c. 4. q. 5. concl. 2. n. 150. Vegha in sum. to. 2. c. 23. cas. 13. Pontius de matr. lib. 5. c. 5. n. 7. & 8. & alij. Asserunt hi Doctores, vt obligatio legis cesset, requiri vt eius ratio, & finis adæquatus cesset in communi, & vniuersaliter; & non sufficit, quòd cesset in casu particulari, quia lex conditur propter bonum commune. Ergo, licet in casu particulari cesset, retinebit adhuc vim obligandi.

Sed, vt verum fatear, ego nunquam potui intelligere hanc distinctionem, nempe, legem tunc non obligare, quando finis eius cessat in generali; secùs autem in particulari: nam, vt benè obseruat Scaccia tract. de commero §. 1. q. 1. n. 511. quando lex cessat in sua generalitate, tunc lex non solum cessaret in vno, sed etiam cessaret in omnibus, sicque illa lex reduceretur ad non legem; quasi tunc esset correctæ ratio legis, & sic ipsa lex. Itaque dicendum est, quòd si in aliquo particulari casu cessat finis adæquatus, & totalis, & ratio legis; cessabit quoque eius obligatio: & ita docet Nauarr. tom. 4. comment. in rubr. de inducis, n. 74. Mexia in prag. taxa pants, concl. 2. à n. 29. vsq. ad n. 36. Henriquez lib. 11. cap. 17. n. 2. in Glossa, lit. O, & lib. 10. c. 15. n. 8. in Gloss. lit. R. Comitulus in respons. mor. lib. 7. q. 1. num. 10. Abbas in ca. qui in insultis. de Regularib. Angelus verb. lex, num. 4. cas. 7. Sousa in Bull. Clem. VIII. de largit. muner. fundam. 3. Sa verb. lex, n. 1. & verb. ludus, num. 1. Megala in 2. 2. lib. 2. c. 7. q. n. 55. Granada in p. 2. cont. 7. tr. 3. p. 1. disp. 15. sect. 2. vbi diffusè, & ad partes probat, & docet hæc sententiam. Et ratio est: quia valet argumentum de toto ad partem: sed, quando ratio legis cessat in totum, cessat etiam lex: ergo, quando ratio legis cessat in partem, in partem etiam cessabit lex, ex autoritate legis, qua de tota; ff. de rei vendit. & idèd ita pro hæc sententia argumentatur Granada, vbi supra, sic asserens: [Cùm ratio adæquata legis cessat in generali, seu comparatiuè, respectu omnium personarum, ac temporum, cessat in generali obligatio legis: ergo, cùm ratio adæquata legis cessat in aliquo casu speciali, seu comparatione alicuius personæ, & temporis, cessabit obligatio legis in particulari. Probatur consequentia: quia ita se habet lex in vniuersali ad rationem acceptam in generali, sicut lex in particulari ad rationem acceptam

acceptam in casu speciali: sed quando ratio legis cessat comparatione omnium, cessat obligatio legis respectu omnium: ergo, quando cessat comparatione vnius, cessabit obligatio legis comparatione illius. Deinde, lex non solum obligat omnes in generali, sed singulos in speciali: ergo, sicut deficiente ratione apud omnes, manent omnes deobligati; ita deficiente apud vnum, manebit vnius deobligatus.

Ad argumentum verò in contrarium, quod supra positum est, respondeo, quòd, licet leges condantur propter bonum commune; adhuc tamen obligant etiam singulos subditos in particulari, & in singulis habet vim ea ratio, propter quam condantur: ergo, quando in aliquo particulari cessat, cessabit quoque legum obligatio. Et ex ista resolutione Confessarij, & responsores casuum conscientiarum, poterunt multos scrupulos, & difficultates tollere in praxi quotidie.

An Declarationes Illustrissimorum Cardinalium habeant vim legis?

RESOLVT. XXIIX.

Affirmatiuam sententiã docent aliqui, & ita asserunt, quòd dictæ Declarationes non solum habendæ sunt, vt probabiles, & doctrinales; sed etiam vt auctoritatiuæ, & necessariæ, tanquam si ab ipso Papa editæ fuissent; ita vt habeant vim obligandi in vtroque foro, non solum pro illis personis, ad quarum instantiam fiunt, seu in illo casu speciali, cui Congregatio respòdet; sed, vt leges generales in similibus omnibus: & ita tenet Salas *de legib. tract. 14. disp. 21. sect. 12.* Cochier. *tr. de permutat. benef. p. 2. c. 30.* Zippæus *in anal. iur. can. Epist. ad Lector. Leon. tr. de Iubil. p. 1. q. 5. n. 207.* Bellochius *de cas. refer. q. 2. n. 82.* Rodriq. *qq. reg. tom. 1. q. 11. art. 1. & 2.* Gambarupta *de cas. refer. c. 3. n. 6.* Lazari-rius *tr. de blasph. q. 10. n. 39.* Miranda *in Man. Pralat. tom. 2. q. 26. art. 11.* Homobon. *de exam. Eccl. p. 1. tr. 1. c. 16. q. 29.* Narbona *de appell. à Vicar. ad Episc. p. 1. n. 189.* Cochier. *de permut. benef. p. 2. c. 30.* Gasias *de benef. tom. 1. in prefat. vbi sic asserit: [Quod attinet ad Declarationes Sacræ Cõgregationis, certum est eas non esse Declarationes doctrinales, sicut latas à Doctoribus, & Iurisperitis, vt aliqui Theologi perperam dicunt: sed esse Declarationes definitiuas, seu decisiuas, vim legis habentes, vt leges recipiendas, vtpote latas ex commissione Papæ, & à personis habentibus interpretandi, & respondendi facultatem à Principe, vt apparet ex Bulla Sixti V. quæ est in p. 2. Bullarj, septima in ordine, vbi habetur facultas dictæ Congregationis; & eadem Sacra Congregatio cuidam Abbatissæ Messanen- sic respondit. Eadem ratio habenda est de his, quæ scribuntur à Cardinalibus Sacræ Congregationis Concilij Tridentini, nomine ipsius Cõgregationis, ac si à Papa scripta essent; & aliàs sic censuit. Decreta, & litteræ Congregationis Concilij semotis litibus sunt executioni demandanda, nec super his sententia, nec decretum aliquod est faciendum; & ita super Declarationibus sacræ Congregationis Papa statim dat Breue, & Auditor Cameræ monitorium in earum executionem, & Rota eas absque vlla controuersia, & dispensatione amplectitur, suscipit, & obseruat, vt praxis ostendit; & quanuis declaratio sit facta ad instantiam alicuius, seu in casu particulari; tamen facit ius quoad omnes, & in vniuersum.] Ita Gasias.*

At, his non obstantibus, non desunt præstantissimi Theologi, qui contrariam sententiã docent, vt Petrus de Ledesma ex Dominicanorum Familia *in sum. tom. 1. de Sacram. Pann. c. 13. diff. 7. fol. mibi 285.* vbi sic asserit: [Las determinaciones de los Señores Cardenales no hazen derecho, como es cosa cierta, y aueriguada, tan solamente tienen fuerza en el caso particular que les preguntan, y es argumento grande en fauor de aquella sententia, que parece que aprueuan.] Idem docuit Sánchez ex Societate IESV *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 2. n. 10.* dicens: [Nec

obstat Declaratio Cardinalium: quia de ea nõ constat authenticè, neque illi necessariò standũ est; quanuis magnam habeat auctoritatem.] Ita ille, & post illum Ioan. Valerius *in differ. vtriusque fori. verb. absolutio, differ. 1. n. 20. & verb. nullitas, differ. 5. n. 2.* Pontius *de matr. lib. 5. c. 13. §. 2. n. 7.* Zippæus *in nouo iure pontificio, lib. 5. tit. de pan. & remiss. num. 9.* Serarius *in Prolegom. Bibliacis, cap. 19. q. 11.* & Delrius *in disq. mag. p. 3. lib. 6. c. 1. sect. 3.* Bonacin. *de legib. disp. 1. q. 1. punct. 8. n. 4.* Vegha *in sum. tom. 1. c. 62. cas. 41.* & hanc sententiam probabilem putat Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 7. n. 5.* vbi ita asserit: [Otros dicen, que la Declaracion de los Cardenales no obligan, hasta que el Papa las promulgue: porque es de razon de la ley, que se promulgue en especial, y hasta agora no ha permitido su Santidad, que se promulguen à la Yglesia en su nombre, y pareceme probable.] Vide etiam Portel *in dub. reg. verb. Cardinalium Declarationes.* Et ratio huius opinionis est: quia, vt asserunt supradicti Doctores, vt lex obliget, necesse est, vt promulgetur: sed dictæ declarationes non promulgantur: ergo non obligant. Nec valet dicere cum Rodriquez, vbi supra, id procedere in legibus, quæ nouũ ius condunt; non autem, quæ antiquum ius declarant: Declarationes enim cum ipsa lege à principio insunt: nam respondetur, quòd, licet in manifestis Declarationes legibus insunt, & ex se sine alia promulgatione obligationem afferant; secus tamen militat in dubijs: quia tales Declarationes sunt veluti nouæ leges, vnde noua publicatione egent: & idèõ nisi aliter per Sedem Apostolicam declaretur, censeo cum supradictis Doctoribus, Declarationes Cardinalium maximi quidem ponderis esse, & ab iis nulla ratione recedendum sine firmissimo fundamento: attamen vim legis non habere existimo, neque standum illis necessariò.

Vtrum, quando dubitatur, an consuetudo fuerit inducta ex animo deuotionis, vel ex animo se obligandi, sit præsumendum inductam fuisse animo obligandi?

RESOLVT. XXX.

Suppono, quòd ad inducendam consuetudinem, quæ vim legis habeat, & obligationem pariat, requiritur, vt id, quòd inducitur per consuetudinem, introducat, & obseruetur per modum præcepti, & obligationis: vnde, quod frequenter efficitur ex sola deuotione, vel consilio, non inducit obligationem, sicut quando efficitur aliquid cum ignorantia, putantes ad illud teneri: & idèõ ait Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 38. n. 5.* [Para introducir costumbre se requiere, que los que la introduzen, tengan voluntad de obligarse, y lo hagan de cierta sciencia, y no por ignorancia, pensando, que estan obligados: y assi pienso, que es la costumbre de no comer hueuos entre año los viernes, porque los actos, que introduze la costumbre, han de ser voluntarios, y no ay cosa tan contraria à la voluntad, como el error.] Vnde apparet, non esse ita clarum, vt aliqui putant, an consuetudo, quæ in aliquibus locis viget nõ comedendi lacticia in diebus ieiuniorum infra annum, obliget ad mortale. Sed de hoc alibi. Nunc ad propositam quæstionem respòdendo assero contra Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 13. c. 23. sect. 1. n. 244.* & Azor. *p. 1. lib. 5. c. 18. q. 5.* quòd quado dubitatur, an consuetudo fuerit inducta ex animo deuotionis, vel animo se obligandi, præsumendum sit, non inductam fuisse tanquam obligatoriam: & ita docet Suarez *de legib. lib. 7. c. 15. n. 13.*

An licitè possit Prælatas dispensare, quando dubitat, vtrum causa dispensationis sit iusta?

RESOLVT. XXXI.

Negatiuè respondet Bonacin *de legib. disp. 1. q. 2. punct. 3. n. 7.* quia fieri potest, vt causa re ipsa nõ sit sufficiens: sed,

fed, qui periculo se exponit dispensandi sine iusta causa, peccat: ergo, &c.

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam probabiliter docet Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 45. n. 10. quia in benigniorem partem est in dubio inclinandum; & credendum est, facultatem Superiorum esse in hoc dubium: id enim petit bonum, & suave Ecclesiæ regimen: esset enim multis scrupulorum occasionebus exposita potestas, si ad causas solas certas extenderetur, & vix auderent Superiores dispensare. Ita ille. Et hanc opinionem docuit etiam doctissimus Sylvester verb. dispensat. q. 14. n. 10. ubi agens de Prælati Regularibus, quibus permittitur dispensare in Regulis, sic asserit: [Dispensare possunt quando eis constat de causa legitima, & etiam si dubitent: quia ad clementiorem partem declinandum est.] Hæc doctrina est valde attendenda: quia multi scrupuli ex illa tolli possunt.

An dispensatio sine causa in lege propria, vel inferioris, sit valida; & an dispensans sine causa, peccet mortaliter?

RESOLVT. XXXII.

Negatiuè respondent aliqui, quos nouissimè sequitur Valquez in p. 2. tom. 2. disp. 178. c. 4. per tot.

Sed contrariam sententiam communiter docent Doctores, quorū nomina inuenies apud Salas de legib. disp. 20. sect. 4. n. 37. & Suarez etiam de legib. lib. 6. c. 19. num. 6. & ex neotericis docet etiam hanc sententiam Pontius de matr. lib. 8. cap. 14. n. 7. Lorca in p. 2. tom. 2. disp. 27. & Villalobos in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 41. num. 5. ubi sic ait: [Quando dispensa el Papa en su propia ley, aunque sea sine causa, es valida la dispensacion. Esta conclusion es comun: el fundamento es, porque aquella ley era propia, y pende de su voluntad, la qual puede mudar. Lo mismo se ha de dezir del Obispo, y de qualquiera Prelado, que dispensa en su propia ley.] Ita ille.

Nota tamen hic obiter contra Suar. de legib. lib. 6. c. 18. n. 9. Valentiam tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 9. & alios, Superiorem dispensantem in propria lege, sine iusta causa, non peccare mortaliter, sed tantum venialiter; secluso tamen scandalo, & graui alterius damno. Et ita docet Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. c. 22. n. 13. & alij penes ipsum, quibus adde Tannerum in p. 2. disp. 5. q. 7. dub. 2. n. 29. quod etiam verū est in petente dispensationem: nam tantum venialiter peccat; licet postea in vsu dictæ dispensationis sine iusta causa obtentæ, nullam culpam, etiā venialem, committat. Et ita ego sentio contra Laym. & Sanch. de matr. lib. 8. disp. 18. n. 12. & 13. fretus autoritate Mald. in p. 2. q. 97. art. 4. dub. 2. Suar. de ll. lib. 6. n. 14. Azor. p. 1. lib. 5. c. 15. q. 3. & aliorum.

An valida sit dispensatio, Pralato inferiori bona fide dispensante in causa non iusta?

RESOLVT. XXXIII.

Negatiuè respondet Salas de legib. disp. 20. sect. 4. n. 35. & alij penes ipsum: quia bona fides non solet acta alioqui nulla reddere: & idèd cognita insufficientia causæ non potest quis in foro conscientiæ huiusmodi dispensatione gaudere.

Sed opinio contraria probabilis etiam mihi videtur, quam docet Sanchez de matr. tom. 3. lib. 8. disput. 17. num. 8. ubi sic asserit: [Non valet dispensatio inferioris in lege superioris, licet sit aliqualis causa; si tamen eam illegitimam esse constet: hoc tamen limitarem, nisi prudenter, ac bona fide iudicaret Prælati causam esse iustam; tunc enim credo valere dispensationem, licet verè non fuerit causa sufficiens: quia non est credendum, aliam esse Pontificis intentionem circa suas leges, & Dei circa suas; in quibus permittitur inferiori dispensare.] Quod clarè significat Azorius part. 1. lib. 7. cap. 29. quest. 9. ubi hæc ait:

[Si Prælati aliquis bona fide lege ieiunij aliquem liberet putans causam esse iustam, relaxatio prodèst: quia bona fide facta est.] Ita ille. Et idèd tutus erit subditus in tali casu, quanuis postea constet, causam non fuisse sufficientem.

An sit valida dispensatio facta ab inferiori in lege Superioris non præcognita prius causa, quando reuera causa erat iusta, & legitima?

RESOLVT. XXXIV.

Negatiuam sententiam docet Azorius p. 1. lib. 5. c. 15. quest. 9. & 10. asserens, in neutro foro valere dictam dispensationem: quia facultas dispensandi censetur commissa præmissâ causæ cognitione.

Sed contraria sententia probabilior mihi videtur: nempe, huiusmodi dispensationem validam esse in foro conscientiæ, donec in foro exteriori reuocetur: & præter Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 17. n. 11. Salas de legib. disp. 20. sect. 9. n. 79. docet etiam hanc sententiam Villalob. in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 41. n. 4. ubi ita ait: [Quando de hecho de verdad ay iusta causa, mas el Prelado dispensò en conocimiento della, vale la dispensacion en el fuero interior hasta tanto, que la reuocque en el fuero exterior, y es la razon, porque no ay derecho, en que se irrite la dispensacion, y como en ella se guarda el fin, basta esso aunque falte la solemnidad de derecho.] Vide contra Azor. putat, & benè, Sala, ubi supra, n. 81. si subditus vtatur tali dispensatione, neque venialiter peccat.

An, si Superior dispenset in propria lege sine causa, peccet mortaliter? Et idem queritur de Subdito dispensationem petente?

RESOLVT. XXXV.

Aliqui respondent esse posse ex genere suo peccatum mortale: & pro hac sententia Sanchez de matr. tom. 3. disp. 18. n. 6. citat Caieran. Armillam, Ledesnam, Vegham, Rodriguez, & alios. Idem etiam docet Granada contr. 7. tract. 3. p. 2. disp. 17. sect. 3. n. 24.

Sed tu tene contrariam sententiam, quam docet citatus Sanchez n. 7. Valentia tom. 2. disput. 7. q. 5. punct. 5. & alij, quos citat, & sequitur Salas de legib. disput. 20. sect. 5. n. 54. & 55. quibus ego addo Villalobos in sum. tom. 1. tr. 2. dub. 4. num. 6. ita asserentem: [Duda es entre los Doctores, que pecado sea el dispensar sin causa en la propia ley. Couarruias dize, que por ventura muchas vezes es pecado mortal: mas yo tengo por mas probable, que de ordinario no es mas, que pecado venial, si no es en caso, que huuiesse graue daño de otros, ò escandalo.] Ita ille. Itaque, secluso scandalo, & graui aliorum damno, non est peccatum mortale dispensare, seu petere dispensationem, & illa vti sine iusta causa: imò ego puto probabiliter, non peccare neque venialiter, si aliquis vtatur dispensatione obtenta sine iusta causa: quia, cum talis dispensatio sit valida, nulla ampliùs legis obligatio remanet, cuius transgressio ad culpam venialem obligare possit. Ergo, &c. Et hanc opinionem probabilem vocat Sanchez n. 10. & Salas ubi supra, & nouissimè Malderus in p. 2. q. 97. art. 4. qui citat Suarez, & alios.

An sit valida dispensatio, quando erratur in nomine Diœcesis: vt, si Petrus sit Diœcesis Panormitana, dicatur esse Diœcesis Messanensis?

RESOLVT. XXXVI.

Negatiuè respondet Sanchez de matr. tom. 3. disp. 21. n. 39. & post illum Moneta de commut. ult. vol. cap. 12. concl. 9. n. 206. & Villalobos in sum. tom. 1. tract. 2. dub. 43. num. 11. ubi sic ait: [Quando se hierra en el nombre, y

no en la persona, no es la dispensacion subrepticia, mas no es lo mismo, quando la dispensacion viene errada en el Obispado, come si se comete al Prouisor de Zamora, y el que ha de ser dispensado, es del Obispado de Salamanca: porque como no se comete al de Salamanca, no puede dispensar, y assi esto no es error en el nombre, sino en la persona: assi lo tiene Innocentio, y Abad. Ita ille.

Sed ego non solum puto esse validam dispensationem, quando erratur in nomine personae: vt, quando nomen Petri exprimitur nomine Pauli, vt docet Pontius de matr. lib. 8. c. 15. §. ult. n. 43. Moneta *ubi supra*. n. 205. Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. c. 32. n. 27. sed etiam, quando erratur in Diocesi: vt, si Petrus, cum quo dispensatur, dicatur esse Diocesis Panormitana; cum tamen sit Messanensis: quia constat, intentionem Papae esse, vt solus proprius petentis Ordinarius cum illo dispenfet: & si Ordinarius potest dispensare, quando erratur in nomine petentis; sic etiam poterit, quando erratur in nomine ipsius Episcopi. Et ita aduersus Sanchez docuit Salas de legib. disp. 20. sect. 16. num. 223. Sanctarellus *var. resol.* p. 1. q. 63. per tot. Et haec opinio bis, me consulente posita est in praxi.

Nora etiam secundum Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. c. 52. n. 26. quod re scriptum non ita vitiatur, vt à Commissario executioni mandari non possit, si error aliquis incuria scriptoris irreperit: vt, si, v. g. Papa commisit Officiali, quod si preces veritate niti cognouerit, cum Titio, & Caia apostolica auctoritate dispenfet: sed erratum fuit in Bulla pontificia; nam pro tertio gradu affinitatis, positus fuit tertius gradus consanguinitatis.

An Episcopus possit dispensare, non admonito Summo Pontifice, quem in casu pauperum suis sumptibus admonere potest?

RESOLVT. XXXVII.

NEgatiuè respondet Vasquez in p. 2. tom. 2. disp. 178. c. 2. n. 16. quia in tali casu non apparet necessitas dispensandi, cum periculum non sit in mora, & ad Pontificem recurri possit per litteras Episcopi, qui potest, & tenetur pauperum necessitati subuenire. Ergo, &c. Et hanc opinionem post Vasquez amplexus est etiam Bonacina de legib. disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 19. & ideò secundum hos Doctores, Episcopus non potest dispensare, quoties ipse potest Summum Pontificem per litteras certiore facere, & paupertati partium, cum quibus dispensandum est, suis expensis, & redditibus occurrere.

Sed haec opinio nimis onerosa videtur pro Episcopis: ideò contrariam sustinendam esse censeo: & illam docet Sanch in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 39. & Salas de legib. disp. 20. sect. 3. n. 27. vbi sic asserit: [Aduertit Vasquez, quoties Episcopus potest certiore facere Pontificem, & paupertatem eorum, cum quibus dispensandum est, supplere, vt negotium ad Pontificem deferatur, dispensare non potest: nam, si hoc modo Pontifex consuli potest, qua ratione Episcopus in lege pontificia dispensabit? Ego verò credo, Episcopum non teneri in impetrandis his dispensationibus redditus suos consumere: poterit ergo dispensare ob paupertatem partium, etiam cum ipse eam paupertatem supplere potest: & ita habet praxis, & sentiunt Doctores: nam sine illa limitatione docent licitum Episcopo esse dispensare in necessitate, quando propter paupertatem partium difficilis est ad Pontificem aditus.] Ita Salas.

An valida sit dispensatio circa irregularitatem homicidij, si non fuit explicata circumstantia sacerdotij, si occisus, erat Sacerdos?

RESOLVT. XXVIII.

Non esse validam, docet Suarez de legib. lib. 6. cap. 24. n. 12. Rodriguez in sum. tom. 1. c. 179. n. 10. conclus. 5.

& Auila de censur. part. 7. disp. 10. dist. 8. vbi sic ait: [Qui voluntariè occidit Presb, rerum, & in petenda dispensatione solum dicit, se occidisse hominem; non manet tutus, nec dispensatio est valida.]

Sed contrariam sententiam puto probabiliorē esse, & illam docuit Sanchez de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 21. num. 22. & post illum Salas de leg. disp. 20. sect. 15. n. 122. & nouissimè Sanctarellus *var. resol.* p. 1. q. 62. n. 2. Pontius de matrim. lib. 8. cap. 15. §. 4. n. 24. & Layman in Theol. mor. tract. 4. c. 32. n. 21. Et ratio est: quia talis circumstantia, nec iure, nec stylo Curiae, nec consuetudine exprimenda apparet: ergo, &c. Et hoc puto adhuc verum esse, etiam si Pontifex non esset dispensationem concessurus, si sciret dictam circumstantiam sacerdotij, ex his, quae tradit idem Salas *loc. cit.* n. 148.

An possit peti dispensatio super aliquo impedimento matrimonij, tacito alio in posterum dispensando?

RESOLVT. XXXIX.

NEgatiuè respondet Suarez de legib. lib. 6. cap. 24. n. 6. Gutierrez de matrim. c. 123. n. 21. Sanch. de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 23. num. 2. Sanctarellus *var. resol.* p. 1. q. 65. Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. c. 22. n. 19. Garlias de benef. tom. 2. p. 8. cap. 3. num. 54. & alij. Et ratio est: quia sic decipitur Pontifex: nam putat, petentem vno solo impedimento laborare.

Sed contrariam sententiam docet Emmanuel Sà *verb. dispensatio*, n. 16. Henriquez lib. 12. c. 3. n. 6. in glossa, litt. N. Salas de legib. disp. 20. sect. 15. n. 122. in fin. & alij, vt Nauarrus, Rodriguez, Vegha, Genuensis apud Garliam *ubi supra*. n. 53. Vnde, si qui sint simul consanguinei, & affines, poterunt in quibusdam litteris consanguinitatem proponere, tacita affinitate; & in aliis affinitatem, tacita consanguinitate: & vtraque dispensatio valida erit quoad suum impedimentum. Rationes pro hac sententia, inuenies apud Sanchez, *ubi supra*, num. 1. qui in fine sic asserit: [Et cum haec sententia tot patronos habeat, & rationes non parui momenti est probabilis; nec potest iuste damnari, qui illam amplecteretur. Et hanc opinionem probabilem esse docet etiam Villalobos in sum. tom. 1. tract. 14. diff. 27. num. 7. At his non obstantibus, haec opinio est contra praxim, & vsum Romanae Curiae, ex quo infringitur eius probabilitas.]

An, si quis obtinuit dispensationem ad contrahendum cum affine, vel consanguinea, sed ea minime sit usus; postea petens aliam dispensationem cum alia consanguinea, vel affine, teneatur in hac secunda petenda mentionem prioris dispensationis facere?

RESOLVT. XL.

Hic casus in praxi hoc anno mihi propositus fuit: Affirmatiuam sententiam docet Suarez de legib. li. 6. c. 23. n. 10. vbi sic asserit: [Censeo in isto casu, posteriorem dispensationem esse surreptitiam, & necessarium esse exprimere priorem dispensationem, vt vel Pontifex eius renunciatores acceptet, vel illam irritet, vel vtranque simul validam esse concedat: alioqui enim verissimum esse censeo, sine scientia, & consensu Pontificis non posse illas duas dispensationes validas simul permanere; quia est indulgentia quaedam nimis extraordinaria, & parum rationi consentanea; & longè verisimilius est, non fuisse Pontificem eam concessurum, si proponeretur.] Ita Suarez.

At ego contrariam sententiam probabiliorē esse puto: & illam docet Sanch. de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 22. n. 13. & post illum Layman in Theol. mor. lib. 1. tract. 4. c. 32. n. 20. Gutierrez tract. de mat. c. 123. n. 20. vbi sic ait: Dubitari forsitan posset de alia ampliatione eiusdem Authoris; nempe,

vt idem sit dicendum, licet femina resiliat nolens priori consanguineo nubere, ac impetret posteriorem dispensationem ad nubendum aliis: credit enim, in vtroque casu mentionem prioris dispensationis necessariam non esse, eò quòd sint super diuersis matrimoniis, & neutra habet connexionem cum altera. Et licet hæc ratio concludat in præcedentibus dictis: at in hoc posteriori de femina resiliante à prima dispensatione, nolente priori consanguineo nubere, ac impetrante posteriorem dispensationem, non videtur sufficiens: siquidem secunda dispensatio est noua gratia in derogationem prioris. Sed nihilominus adhuc credo, hanc ampliationem quoque esse veram ex eo, quòd nihil interesse videatur quoad irritationem posterioris, quòd femina hæc nubat illi consanguineo priori, vel huic secundo, iuxta mentem, & intentionem Papæ concedentis, de quo si ei fuisset facta mentio, eum non remoueret à concessione secundæ gratiæ: siquidem hæc non fuit subreptitia in causâ finali, nec impulsua.] Ita Guttierrez. Ad argumentum verò Suarez respondetur, quòd, licet vtraque dispensatio stare nequeat; tamen in vsu illarum datur optio; vel dic, quod per impetrationem posterioris dispensationis impetrans renunciauit priori in manu Pontificis, à quo posteriorem impetrauit; & ita ea amplius vti nequit, sed sola posteriori.

An, cessante causa dispensationis, cesset ipsa dispensatio?

RESOLVT. XLI.

Affirmatiuam sententiam sustinet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 30. num. 14.* & alij penes ipsum. Et ratio est: quia facilius tollitur priuilegium, quale est dispensatio, quàm ius commune; at ius commune cessat, cessante eius causâ finali: ergo à fortiori ius speciale. Multas alias rationes adducit Sanchez.

Sed, licet hæc sententia sit probabilis; contrariam probabiliorē esse iudico, quam tuentur Pontius *de matr. lib. 8. c. 20. num. 4.* Salas *de legib. disp. 20. sect. 5. n. 64.* & seq. Granado *in pari. 2. contr. 7. tract. 3. p. 2. disp. 17. sect. 4. n. 36.* Guttierrez *canon. qq. lib. 2. c. 15. num. 30. & 132.* & nouissimè *tract. de matr. c. 126. num. 2.* cum *Sa. verb. gratia, n. 6.* & alij penes ipsos: & idèd assero, quòd si quis à principio obtinuit dispensationem cum causâ rationabili, & sufficienti; postea tamen decursu temporis cessauit totaliter illa causâ, non peccat vtens tali dispensatione. Et ratio est: quia per illam dispensationem verè relaxata est illa lex, ac eius obligatio extincta: ergo non potest reuiuiscere, eò quòd causâ cessarit. Cæteras rationes vide apud Sanchez, qui licet contrariam opinionem teneat, vt diximus; tamen *in fin. num. 13.* sic asserit: [Qui hanc sententiam amplecteretur, damnari non posset, cum graues per se Authores habeat, nec rationibus destituta sit; nec oppositæ ita concludant, quin solui possint.] Vnde ex his inferitur cum Suarez *de legib. lib. 6. c. 20. num. 15.* quòd irregularis dispensatus ad Ordinem propter paupertatem propriam, vel propter indigentiam ministrorum Ecclesiæ, licet postea cesset illa causâ ante susceptos Ordines; nihilominus potest licitè ordinari ex vi illius dispensationis. Item, si quis esset dispensatus ad non ieiunandum per totam vitam, si illæ causæ postea omninò cessarent; nihilominus posset vti illa dispensatione. Vnde asserit Salas *ubi supra, num. 65. in fin.* [Absurdum aliquibus videtur, dispensatum in perpetuum ad esum carniū propter infirmitatem, ea cessante illis vesci. Sed respondeo, nō peccare mortaliter; sed ad summum venialiter: quia dispensatio retinet suum valorem, donec reuocetur. Dices: In omni dispensatione intelligitur conditio, modò causâ permaneat: ergo causâ cessante cessabit dispensatio; aliàs iniquus esset dispensans, quia veller dispensationem sine causâ manere. Respondetur, talem dispensationem esse

absolutam, nec iniquum esse dispensatorem; quia probabiliter putauit, causam fore perpetuam, & idèd dispensauit, vel limitauit, seu restrinxit: sed sciens postea causam cessasse, debet dispensationem reuocare. Dicendum est igitur absolute, quòd si valida fuit dispensatio in lege propria, vel inferioris, vel in iis, quæ pertinent ad ius diuinum, vt in votis, vel iuramentis, vltus talis dispensationis contingens post cessationem causæ, non est ex genere suo peccatum mortale, & probabile est nec esse veniale; sed rem omninò licitam]

An taciturnitas veri reddat subreptitiā dispensationem, quando tacetur aliquid, quod secundum stylum Curie est necessario declarandum?

RESOLVT. XLII.

Affirmatiuè respondet Sanchez *tom. 2. lib. 8. disp. 21. quest. 1.* Layman *in Theolog. mor. lib. 1. tract. 4. cap. 22. num. 18.* Et ratio est: quia stylus Curie facit ius, vt ex multis probat Barbosa *in collect. tom. 1. lib. 1. tit. 2. c. 11. n. 3.* Ergo, &c.

Sed Granado *in par. 2. contr. 7. tract. 3. p. 2. disp. 17. sect. 6. n. 46.* docet, tunc stylum Curie facere ius, quando constat eum esse talem, vt prudentis arbitrio inducat obligationem etiam in foro conscientie; quod non semper constat: imò Henriq. *lib. 12. c. 3. num. 7.* asserit, taciturnitatem veri non vitare dispensationem in foro conscientie, sed solum in externo; licet stylus Curie petat, vt non taceatur: & Ceuallos *in qq. pract. q. 737. an. 20.* ait, eiusmodi stylum non obligare extra Curiam; quod idem sentiunt alij Doctores; & præterea stylum Curie variari, variato Pontifice, & non obligare, nisi sit scriptus, & à Papa approbatus. Quod quidem deseruiet, vt non reputetur subreptitia dispensatio, in qua tacetur verum contra stylum Curie; nisi certò constiterit, talem esse stylum, vt in foro animæ obliget, & in eo loco, in quo traditur dispensatio. Hæc Granado, licet contrarium sentiat Salas *de legib. q. 97. tract. 14. disp. 20. sect. 15. n. 117.* & Sanctarellus *var. res. sol. p. 1. q. 50. n. 17.* vbi docent sententiam Sanchez, & impugnant Henriquez, & Ceuallos, quorum sententia tutissima est, cum opposita sit periculosa, quando taciturnitas reddit dispensationem difficiliorem.

An Regula Cancellaria obligent in foro interiori?

RESOLVT. XLIII.

Respondeo negatiuè: vnde donationem inter viuos factam per Episcopum intra viginti dies ante eius obitum, existimo esse validam in foro conscientie, licet per Regulam Cancellariæ de viginti in foro exteriori sit nulla. Et ita docet Ioan. Valer. *in d. ff. vtriusque fori, verb. donatio, diff. 6. n. 2.* vbi sic ait: [In foro verò interiori prædictæ donationes inter viuos irreuocabiliter factæ validæ sunt, & tenet: quia prædicta Regula de viginti, & aliæ Regulæ Cancellariæ, sunt tantum pro foro exteriori, sunt etenim iudiciales, per notata per Gomez *de Reg. Cancell. in princ.* & trademus *verb. possessio, diff. 7. 1.* Quod maximè procedit, cum donatio facta fuit extra infirmitatem, cum, scilicet, sanus esset Episcopus; adèd vt dicat Henriq. *in sum. tit. de Indulg. c. 30. §. 7. in Gloss. lit. R.* prædictas donationes, factas etiam prope, vel circa mortem, validas esse in vtroque foro; vt multi in vtroque Iure periti, Salmanticae consulti responderunt; sed præfati collectores generales nequaquam admittent: nihilominus tamen quoad forum conscientie tutus est donatarius; vnde poterit ob surdescere, si fortè publicetur excommunicatio contra non reuelantes bona Episcopi defuncti: quod nota, quia est quotidianum.] Ita Valerius.

An dispensatio inter consanguineos, vel affines, sit subreptitia, non facta mentione de copula habita inter eos?

R E S O L V T. XLIV.

Hic casus frequenter solet accidere: & talem dispensationem esse subreptitiam docuit nouissimè Layman in *Theol. mor. lib. 1. trac. 4. c. 22. n. 18.* Rebellius *lib. 3. q. 3. sect. 4. n. 24.* Riccius *part. 4. decis. 308.* Garrias de *benef. tom. 2. part. 8. c. 3. n. 32.* Sanctarellus *part. 1. var. resol. q. 52.* & ante illum Sanchez de *matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 25. n. 8.* & alij penes ipsos. Et ratio potissima est: quia id exigit stylus Curia.

Non reticebo tamen, contrariam sententiam esse probabilissimam, & tutam in praxi: & præter Nauarrum, Vegham, Ouandum, Salzedum, Bernardum Diaz, Hériquez, Costa, Guttierrez, Cenallos, & Rodriquez; docet etiam hanc sententiam absolutè ante, & post contractum matrimonium, Basilius Pontius de *matr. lib. 8. c. 17. §. 6. n. 32.* & post contractum matrimonium, Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 14. ff. 27. n. 7.* quia copula illa carnalis, si fuisset expressa, faciliorem reddidisset Pontificem ad dispensandum. Ergo, &c. Et idè in tali casu non tenentur, qui dispensationem petunt, ad interrogationem Ordinarij de copula respondere; sed possunt sine peccato negare, reticendo in mente: Vt tibi dicam. Imò, & quanuis in rescripto dicatur: *Si copula non fuerit.* si ea dispensatio sit obtenta pro foro externo, adhuc valet, quanuis negetur: dummodo ea copula non probetur in externo foro; quia illa clausula intelligenda est, iuxta naturam eius dispensationis. Et ita hanc sententiam probabilem etiam vocat Sanch. *ubi supra, n. 12.* Ad argumentum contrariæ sententiæ ita respondet Villalobos: [*Al estilode la Curia digo, que no es derecho, ni haze irrita la dispensacion en el fuero interior, el callar la qualidad, que conforme à el se deuia explicar.*] Et de tali stylo Curiaè valdè dubitat Pontius, *ubi supra.* Notentur hæc omnia: quia passim erunt obuia.

TRACTATUS XI.

De Bulla Cruciatæ.

An gratis, & indultis Bulla Cruciatæ possit quis frui extra Regna, ubi Bulla non publicatur?

R E S O L V T. I.

RESPONDEO affirmatiuè: & ita, accipiens Bullam in Sicilia, si postea Romam se transferat; potest ibi eligere Confessarium ad obtinendam absolutionem à reseruat, & aliis censuris concessis in dicta Bulla, & frui aliis indultis. Ita ex Rodriquez docuit Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 2. n. 3.* & Vegha in *sum. tom. 1. c. 43. cas. 8. & tom. 2. c. 7. cas. 17. in fin. & tom. 1. c. 14. cas. 15.*

Notandum est tamen, hanc doctrinam non extendi ad esum carni, & lactiniorum: nam hoc indultum, vt apparet ex verbis Bullæ, conceditur tantum commorantibus in Regnis Hispaniarum, & non extra. Ita Villalob. in *sum. tom. 1. tract. 27. in titulo, n. 3. & claus. 6. n. 4.* Henriquez *lib. 1. c. 14. n. 1. in Glossa, lit. D.* & alij communiter.

An tempore interdicti, si quis habeat Bullam, teneatur audire Sacrum?

R E S O L V T. II.

Affirmatiuè respondet Villalob. in *sum. tom. 1. tract. 19. dub. 5. n. 14.* Tannerus in *2. 2. disp. 5. q. 6. dub. 2. n. 25.*

Sancius in *Selectis, disp. 15. num. 2.* Barbosa in *collect. tom. 2. lib. 5. tit. 33. cap. 25. n. 7.* Bonacina de *conf. disp. 5. punct. 4. n. 2.* Acolta in *expl. Bull. quest. 28.* Cenedo in *suis 99. canonicis, quest. 44. per tot.* Fernandez in *exam. Theol. mor. part. 3. cap. 9. §. 3. num. 1.* Nugnus in *3. part. tom. 2. quest. 83. art. 6. & alij.*

Sed mihi contraria sententia probabilis etiam videtur, quam docet Auila de *conf. part. 5. disp. 4. sect. 2. dub. 6.* vbi asserit, Victoriam, & Canum idem docuisse; & idem tenuisse multos Doctores Salmanticenses testatur Henricus in *sum. lib. 3. c. 48. n. 5. in Glossa, lit. D. & lib. 7. de Indulg. c. 11. n. 3.* & hoc etiam docet Llamas in *sum. p. 3. c. 5. §. 12.* Altherius de *conf. tom. 2. disp. 2. de interd. c. 3. in fin. fol. 319.* Coninch de *Sacr. disp. 17. n. 28.* & Ledesm. in *sum. p. 1. tract. de Euchar. c. 27.* cum alijs. Et ratio est: quia nemo tenetur vti priuilegio sibi concessio: nam, si priuilegium obligationem induceret, gratia non esset, sed onus. Deinde, si quis habeat priuilegium audiendi Missam in Oratorio domus, quacunque ratione cogitur domi manere, non tenetur sub pœna peccati vti suo priuilegio in diebus festiuis, ergo, &c. Et ita docet Suarez in *3. part. tom. 3. disp. 88. sect. 6.* Cæteras rationes vide apud citatos Doctores.

Hoc vnum addam, quòd, stando in prima opinione, qui audiunt Sacrum tempore interdicti virtute Bullæ, tenentur aliquas preces Deo pro vnione Principum Christianorum contra infideles, eorundemque contra eosdem victoria emittere: quod præceptum ad mortale non obligat, sed tantum ad veniale, vt aduertit Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 27. claus. 4. n. 23.* qui citat Henriquez, & multos Iuristas, & Theologos Salmanticenses, cum quodam Commissario Cruciatæ.

An Bulla Cruciatæ det priuilegium illam sumentibus, vt in ieiunijs alicuius Iubilei possint edere lacticia?

R E S O L V T. III.

Negatiuè respondet Nauarrus *lib. 3. de obseruat. ieiun. conf. 4. vel 5. in 2. editione,* cum Iacobo de Graffis in *decis. tom. 1. part. 1. lib. 2. c. 37. num. 60.* Et idem asserunt in ieiunijs ex voto, vel ex pœnitentia à Confessario iniuncta prouenientibus.

Sed affirmatiuam sententiam sustinendam esse puto: & præter Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 4. c. 11. num. 49.* docet hanc sententiam Nugnus in *3. part. tom. 2. tract. de Bull. Cruc. §. 8. dub. 3.* Fernandez in *examine Theolog. moral. par. 3. cap. 9. §. 5. num. 2.* Leone de *Iubil. Vegha in summa, tom. 1. c. 14. cas. 31. par. 2. quest. 13. sect. 3. n. 151.* Portel. in *addit. in dubia regul. verb. ieiun. num. 7.* Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 27. claus. 6. num. 5.* & Filliucius *tom. 2. tract. 27. c. 3. num. 59.* qui bene addit, suprascripta ieiunia Iubilei, vbi non adest consuetudo abstinenti à lacticijs extra Quadragesimam, posse fieri edendo illa, etiam absque Bulla Cruciatæ: quod etiam docuerat Villalobos, *ubi supra & tract. 23. dub. 8. num. 12.* & Henriquez *lib. 7. cap. 11. num. 4. & in Glossa, lit. K. & cap. 13. num. 13.* quia iure communi non prohibentur oua per annum, nisi esset consuetudo quadraginta annorum præscripta.

Sed Sancius in *Selectis, disput. 4. num. 19.* Sanchez in *summa, ubi supra, tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 52.* quem postea sequutus est Portel. in *addit. ad dubia regul. verb. ieiunium, num. 7.* putant, non solum de iure, sed neque de consuetudine interdici in die ieiunij, lacticia extra Quadragesimam. Sed, quidquid sit de hoc, certum est, quòd ex priuilegio Bullæ impleri possunt ieiunia Iubilei cum esu lactiniorum. Et ratio est: quia Iubileus non requirit strictius ieiunium, quam est ieiunium Quadragesimæ: sed ieiunium Quadragesimæ impletur in nostro casu cum esu lactiniorum: ergo, &c.

An per privilegium Bullæ dispensatus in esu carniū censetur dispensatus ad ieiunandum?

RESOLVT. IV.

PRIMA opinio negat. Ita Iacobus de Graffis in *decif. part. 1. lib. 2. c. 37. n. 58.* cum Medina, Pedraza, & aliis. Et ratio est: quia necessitas, & iusta causa, quæ excusant ab integro ieiunio, non excusant ab omni parte illius: Preceptum enim Ecclesiæ, licet in totum seruari non possit, in parte, quæ seruari potest, seruandum est *ex cap. cum dilecti. & ibi Glossa, & DD. de dolo, & contum.*

Secunda opinio affirmat: & illam docet Caietanus in *2. 2. q. 147. art. 8.* Llamas in *sum. p. 3. cap. 5. §. 26.* Henriquez *lib. 7. c. 13. n. 12.* Filiucius *tom. 2. tract. 27. part. 2. c. 3. n. 52.* Azorius *part. 1. lib. 7. c. 10. quest. 3.* Toletus *lib. 7. cap. 3. n. 4.* cum aliis. Et ratio est: quia abstinentia ab esu carniū est de substantia ieiunij: ergo, qui ex privilegio Bullæ dispensatus est quoad comestionem carnis, eo ipso dispensatus videtur in precepto ieiunij.

Tertia opinio distinguit: Vel enim dispensatus ad esum carnis, edit carnes, quia pisces nocere salutari solent; vel ut vires amissas recuperet: priori modo dispensatus tenetur ad ieiunandum; altero vero minime, & ideo pluries edere potest: & ita docet Cenedo in *suis qq. canonicis, q. 40. n. 6.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. cap. 9. §. 5. num. 3.* Bonacina de *legib. disp. 10. quest. 1. punct. 2. num. 3.* Reginaldus in *praxi, tom. 1. lib. 4. cap. 14. num. 168.* Lessius de *inst. lib. 4. c. 2. dub. 6. n. 45.* & alij.

Omnes istæ tres opiniones sunt probabiles: sed secunda videtur mihi probabilior. Notandum est etiam, quod quando per Bullam quis dispensatus est, ut comedat carnes, & lacticia, potest simul comedere pisces. Ita Reginaldus, Filiucius, Fernandez, *ubi supra.* Nugnus in *3. part. tom. 2. tract. de Bullæ, §. 8. dub. 4. sect. 6.* Acofta in *explic. Bull. q. 80.* quidquid in contrarium asserat Nauarrus: quia hoc sine peccato fieri aliquando potest; ut si vnâ cum carnibus non noceant, vel quia parum de piscibus comedendo facultas appetitiua excitetur; vel dato, quod contra temperantiam peccetur, non tamen ieiunium frangitur, à quo ex iusta causa dispensatio largita fuit. Et ita etiam docet Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 23. dub. 8. num. 10.* qui citat Azorium, & respondet ad argumentum Nauarri.

An Regulares, & Presbyteri seculares, sumendo Bullam, possint diebus Dominicis Quadragesimæ uti lacticiis?

RESOLVT. V.

NEGATIUE respondendum videtur cum Henriquez *lib. 7. c. 13. n. 10.* Vegha in *summa, tom. 1. c. 14. cas. 29.* qui citat Angles, & Lopez. Idem etiam docet Ortiz in *summa, c. 19. num. 8.* Et ita respondiſſe Summum Pontificem interrogatum de hoc à quodam Commissario Cruciatæ testatur Rodriguez. Et ratio est: quia per Bullam prohibetur, ne supradicti possint uti lacticiis in diebus quadragesimalibus: sed dies Domini sunt dies quadragesimales: ergo, &c.

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam etiam probabilem iudico, & in praxi tutam, ut notauit Nugnus in *3. part. tom. 2. tract. de Bulla Cruciatæ, §. 8. dub. 6.* Villalobos in *summa, tom. 1. tract. 27. claus. 5. num. 11.* Fernandez in *examine Theolog. moral. part. 3. cap. 9. §. 5. num. 5.* Llamas in *summa, part. 3. cap. 5. §. 26.* cum aliis. Et ratio est: quia secundum ius commune dies Domini non appellantur dies quadragesimales. Vide Cordubam in *summa, cas. 168.* & Palatium in *4. dist. 15. disput. 8.* Ad responsionem vero Summi Pontificis respondetur, de illa authentice non constare.

Utrum, quando quis suscipit Bullam, debeat esse in gratia?

RESOLVT. VI.

IN ordine ad Priuilegia Bullæ, videlicet, ut quis eligat Confessarium, utatur lacticiis, &c. negatiue respondendum est. Difficultas verò manet in ordine ad consequendas Indulgentias. Caietanus *tract. 1. de Indulg. q. 2.* tenet sententiam affirmatiuam, & dubius Sotus est in hoc in *4. dist. 21. q. 2. art. 3.*

Sed omnino dicendum est contrarium, cum Villalob. in *sum. tom. 1. tr. 27. in tit. n. 5.* Henriq. in *sum. lib. 7. c. 9. n. 7.* Acofta in *Bull. Cruc. q. 15. per tot. & alij.* Et ratio est: quia Bulla non dicit, ut suscipientes sint in gratia, nec illud verbum, *contritiis*, refertur ad tempus susceptionis Bullæ; sed ad instans consequenda Indulgentiæ, completis omnibus requisitis. Vnde, si quis in aliquo Iubileo feria quarta, sexta, & Sabbatho ieiunaret in peccato mortali, & die Dominica per Sacramentum Confessionis reponeretur in gratia, is Indulgentiam consequeretur. Ergo, &c. Vide Filiucium *tom. 1. tract. 8. c. 6. n. 138.* & alios,

An per Bullam Cruciatæ Confessor approbatus ab Ordinario in vna Diœcesi, possit in alia in Confessorium sine noua Ordinarij loci approbatione eligi?

RESOLVT. VII.

NEGATIUE respondet Layman in *Theol. mor. lib. 5. tract. 6. c. 11. n. 8.* Villalob. in *sum. tom. 1. tract. 9. dub. 15. n. 3.* Beia *p. 4. cas. 20.* Zerola in *praxi pœn. cap. 16. q. 8.* Valquez in *2. p. tom. 4. q. 93. art. 3. dub. 4. n. 3.* Leone de *Iubileo, p. 2. q. 9. n. 19.* Campanili in *diuer. ur. canon. rubr. 12. c. 13. n. 77.* Acofta in *Bullam Cruciatæ, q. 38. per tot.* Gutierrez in *qq. canonicis, lib. 1. c. 27. num. 6.* & alij.

Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse iudico, cum Henriq. *lib. 3. de Pœnit. c. 6. n. 7.* & in *Glossa, lit. A: & lib. 7. de Indulg. c. 12. n. 4.* quem postea, relictis aliis, sequitur Valerus in *diff. vtriusque for. verb. absol. diff. 1. n. 7. & seq.* qui doctè, & fusè probat hanc sententiam.

Dico igitur: Quisquis per Bullam Cruciatæ, (& idem dicendum est de tempore Iubilei) potest in Confessarium eligere quencunque approbatum à suo Ordinario Episcopo, siue ille Episcopus sit originis, siue beneficii, siue domicilij, & siue sit Episcopus pœnitentis, siue Confessarij, quia Bulla non requirit aliud, nisi quod Confessarius sit approbatus ab Ordinario: sed, qui in aliquo loco est ab aliquo Ordinario approbatus, verè dicitur approbatus ab Ordinario: ergo per Bullam vbique erit eligibilis.

Et hanc opinionem docet etiã Fay in *disp. de Pœnit. in addit. ad 3. p. 7. §. 2. diff. 3. concl. 4.* Llamas in *sum. p. 1. c. 6. §. 6.* Portel. in *dub. regul. ver. Confess. regul. eiusque presentatio, n. 4.* Ledes. in *sum. tom. 1. tr. de Sacr. Pœn. c. 13. dub. 7.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. cap. 9. §. 8. n. 4. & 5.* Nugnus in *3. p. tom. 2. q. 8. c. 5. dub. 9.* Coninchi. de *Sacr. disp. 8. dub. 7. n. 53.* Reginald. in *praxi, tom. 1. lib. 6. c. 16. q. 4. n. 188.* Ioan de la Cruz in *direct. conf. p. 2. tr. de pœn. q. 5. dub. 9. cont. 2.* & Filiuc. *tom. 1. tract. 7. c. 9. n. 262.* & ita docuisse testatur Henriquez, *ubi supra*, Archiepiscopum Blanco S. Iacobi, & Guerrero Granatensem, qui Concilio adfuerunt cum Magistris Mancio, Gallo, Gueuara, & Medina, & aliis Magistris Religionum Diui Domini, Francisci, & Augustini, cum Theologis, & Iuristis Salmanticensibus.

Ad quandam verò responsionem Cardinalium, quam asserunt Doctores cõtraria sententia, respondetur, de illa authentice non constare: imò Valerus, & Suarez asserunt pro nostra sententia alias Cardinaliū Declarationes. Notandum est verò quod sub nomine Ordinarij non includuntur Abbates vel Prælati Religionis, seu Episcopus titularis; & ideo Confessarij à supradictis approbati non possunt eligi per Bullam, ut notat Nugnus *ubi supra*.

An per Bullam Cruciatæ possit quis eligere in Confessarium habentem beneficium curatum?

RESOLVT. VIII.

Non posse docuit Nugnus in *addit. ad 3. part. tom. 2. quest. 8. art. 5. dub. 9. in fin.* & Gutierrez in *99. canon. lib. 1. c. 27. n. 21.* quia in Bulla solum Pontifex facit mentionem de Confessario approbato ab Ordinario, & ne verbum quidem de illo, qui obtinet beneficium parochiale.

At, his minimè obstantibus, communiter contrarium docent DD. vt Valer. in *diff. vtriusque fori, verb. absol. diff. 1. n. 16.* qui citat Blanco Archiepisc. Compostellanum, & multos Magistros Salmanticensis cum Vualdo. Idem docuit Villalobos in *summ. tom. 1. tract. 9. dub. 56. n. 4.* Homobon. in *exam. Eccles. p. 1. tract. 5. cap. 3. q. 15.* Syluius in *addit. ad 3. p. 9. 8. art. 1. dub. 6. concl. 1.* Suarez in *3. p. tom. 4. diff. 28. sect. 4. n. 18.* Reginald. *tom. 1. lib. 1. c. 16. q. 3. n. 189.* Cruz *ubi supra.* Fagundez de *Præcept. Eccles. tract. 2. lib. 7. cap. 2. n. 35.* Filliuc. *tom. 1. tract. 7. c. 9. n. 257.* cum aliis. Et ratio est: quia per Concilium Trident. talis absolute approbatur, nec Concilium exprimit, vt ab hoc, vel illo Episcopo reputetur idoneus: est igitur talis vbique proximè capax iurisdictionis, si aliunde conferatur ab eo, qui potest delegare, vel mediante Bulla, vel simili priuilegio eligendi Confessorem.

Ad argumentum verò Nugni respondeo, quòd licet in Bulla efficiatur tantum mentio de Confessario ab Ordinatione approbato; tamen quod dicitur de vno æquiparatorum, debet dici de alio, *ex reg. iuris, & qua per Gloss. in l. si quis seruum. C. de furtis, & in cap. si postquam. verb. mente. de elect. lib. 6.* & per Bartolum in *l. in tantum. §. pen. ff. de seru. corrupt.* Ex his apparet, me rectè olim respondisse, quendam Parochum nostræ Ciuitatis ritè absoluisse Drepani pœnitentem, qui virtute Bullæ Cruciatæ absolutionem ab illo flagitauit.

Notandum est tamen, dictam sententiam affirmatiuam procedere quoad illos, qui actu beneficium parochiale retinent; non autem si habuerunt, sed renuntiarunt, vt patet ex illis verbis Concilij, *Nisi aut parochiale beneficium habeat.* Ita notat Leone de *Iubil. p. 2. q. 9. n. 21.* Suar. *diff. 28. sect. 4. n. 20.* Fagund. *tract. 2. lib. 7. c. 2. n. 38.* Reginald. *tom. 1. lib. 1. c. 16. n. 190.* Filliucius *ubi infra.* Henriquez *lib. 3. de Pœn. cap. 6. num. 3.* & alij, licet contrariam opinionem doceat Rodriguez in *addit. ad Bull. §. 9. num. 4.* Villalobos in *summ. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 1. num. 4.* & Ioan de la Cruz. in *direct. conscient. p. 2. de Pœn. quest. 5. dub. 7. concl. 4.* vbi eam probabilem vocat.

Notandum est etiam, quòd sub nomine beneficij parochialis includuntur superiora beneficia, vt Abbates, Archipresbyteri, & huiusmodi habentes curam animarum & iurisdictionem in hoc foro. Ita Filliucius *tom. 1. tract. 7. c. 9. n. 257.* Fagundez *ubi supra. n. 41.* & Suarez *n. 21.* Reginaldus *num. 190.* & alij.

An approbatus ab Episcopo cum limitatione ex defectu ætatis, vt hic Panormi efficitur, ad Confessiones virorum, & non mulierum, sit eligibilis per Bullam Cruciatæ, non solum à viris, sed etiam à feminis?

RESOLVT. IX.

Negatiuè respondet Homobonus de *cas. reser. p. 1. c. 5.* Ioan de la Cruz in *direct. consc. p. 2. tract. de Pœn. q. 5. dub. 8. concl. 3.* Villalob. in *summ. tom. 1. tr. 27. claus. 9. §. 1. n. 3.* Rodriq. in *summ. tom. 1. c. 60. n. 4.* & alij. Hoc etiam tenere videtur Suarez in *3. p. tom. 3. diff. 28. sect. 7. n. 3.*

Hæc opinio est probabilis: sed non minùs probabilem contrariam esse existimo, quam docet Fay in *addit. ad 3. p.*

q. 8. art. 5. diff. 3. concl. 5. ad 4. arg. Henriquez lib. 3. c. 6. n. 8. & Nugnus in *addit. ad 3. p. q. 8. art. 5. dub. 9.* qui malè tamen putat, supradictum Confessarium peccare contra obedientiam: quia, vt rectè notat Fagundez, hanc affirmatiuam sententiam etiam docens de *Præcept. Eccles. tr. 2. lib. 7. cap. 2. n. 45.* in nostro casu Episcopus interpretandus est rationabiliter, vt illa restrictio locum habeat, quantum ad iurisdictionem ab eodem Episcopo ei commissam, & delegatam; non verò quantum ad delegatam per Bullam, seu priuilegium Summi Pontificis. Et idè nostram sententiam probabilem, & tutam in praxi vocant, Ledesma in *summ. tom. 1. tr. de Sacram. Pœn. c. 13. dub. 8. in fin.* & Sanchez de *matr. tom. 2. lib. 8. diff. 36. n. 16.* cum aliis. Et ratio est: quia supradictus Confessarius est ab Episcopo approbatus simpliciter; & illa limitatio approbationis, *ad viros tantum*, non fuit apposta ex defectu scientiæ, sed ætatis: sicut è contra, si aliquis fuisset approbatus cum limitatione, vt non audiat Confessiones personarum habentium difficultia negotia; non est approbatus simpliciter ex defectu scientiæ, & idè per Bullam non esset eligibilis. Ita Ledesma *ubi supra, dub. 9. in fin.* & Nugnus *loco cit.*

An Sacerdos approbatus ab Ordinario pro vno oppido, sit eligibilis per Bullam Cruciatæ?

RESOLVT. X.

Prima opinio negat: ita Leone *tract. de Iubil. p. 2. q. 9. n. 28.* Filliuc. *tom. 1. tr. 7. c. 9. n. 262.* & Nugnus in *addit. ad 3. p. tom. 2. q. 8. art. 4. dub. 9. in respons. ad 9.* cum aliis.

Secunda opinio affirmat: ita Acoſta *q. 39.* & Henriq. & Medina apud Fagund. de *Præcept. Eccles. tract. 1. lib. 7. c. 2. n. 18 & 22.* Et ratio est, quia Summus Pontifex non exprimit, quòd Sacerdos eligibilis per Bullam sit approbatus illimitatè pro tota Diœcesi; sed tantum petit, quòd sit approbatus ab Ordinario: ergo sufficit, quòd pro vno tantum loco approbatus sit, maximè cum versetur in materia fauorabili, non restringenda, sed amplianda.

Tertia opinio distinguit. Vel talis Sacerdos est approbatus in illo tantum oppido ex defectu scientiæ, vel non: si primo modo, non est per Bullam eligibilis; si secundo, vtique. Ita Fay in *addit. ad 3. p. q. 8. art. 5. diff. 3. concl. 4. ad 4. arg. Ledesma in summ. tom. 1. tract. de Pœn. c. 13. dub. 9. in fi.* Rodriguez in *exp. Bull. Cruc. dub. 5.* & alij.

Sed post hæc scripta inueni Fernandez in *exam. Theol. moral. p. 3. c. 9. §. 8. n. 6.* docere secundam opinionem, cuius verba hæc sunt: [Est quidam approbatus pro audiendis Confessionibus certi loci, & non aliorum: potèstne virtute Cruciatæ eligi in Confessarium à quouis totius Episcopatus? Respondeo posse. Ratio est: quia talis est approbatus ab Ordinario; hoc autem solum requiritur à Bulla: ergo, vbi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus. Adde præterea posse eligi à quouis, licet versetur, vt hospes, in illo Episcopatu.] Ita Fernandez.

Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles. Sed tertia videtur mihi probabilior: nam, vt benè notat Ioan. Valerius in *diff. vtriusque fori, verb. absol. diff. 1. n. 15.* quando ex defectu scientiæ quis approbatur pro aliquo oppido, non est simpliciter, & absolute habitatus; sed cum limitatione, & restrictione, propter eius sufficientiam: & idè constat de mente exponentis, seu approbantis, quòd scilicet, illum non aliter, nec alias approbarit, nisi pro paruo oppido: & idè puto, Confessarium approbatum ad audiendas Confessiones puerorum, rusticorum, &c. non esse eligibilem ab aliis per Bullam: quia talis non fuit simpliciter approbatus, nec censetur idoneus in forma iuris absolute nisi respectu certi generis personarum propter ipsius insufficientiam: & ita docet Acoſta in *expof. Bull. q. 39.* licet antea dixisset, Confessarium approbatum pro vno loco tantum, esse tamen per Bullam eligibilem ab aliis in loco non commorantibus.

Virum Confessarius, qui pro determinato tempore fuit approbatus, & expositus, sit transacto illo tempore per Bullam eligibilis?

RESOLVT. XI.

Negatiuè respondet Ledesma *in sum. tom. 1. tract. de Confessione. q. 3. dub. 10.* Et ratio est: quia, licet talis Confessarius fuerit olim ab Ordinario approbatus; non est tamen, quando eligitur per Bullam.

Sed contrariam sententiam docuit Acoſta *in expl. Bull. q. 39. in fin.* quia expositus ad tempus est approbatus ab Ordinario simpliciter, nisi postea ex causa reprobetur; & idè reputatus fuit idoneus ad audiendas Confessiones: & Bulla non videtur requirere, vt Confessarius actu sit approbatus, quando eligitur; sed sufficit, vt olim habuerit approbationem: nam ita potest dici approbatus ab Ordinario. Et ita etiam docet Fay *in addit. ad 3. p. q. 8. art. 5. disp. 3. concl. 4. ad 3. arg.* si solo ductu voluntatis, & absque causa limitetur approbatio ab Ordinario, cum qua limitatione admitti potest opinio Acoſta.

An Confessarium olim approbatum, sed postea ab Ordinario sine causa, & illegitimè reprobatum possit, virtute Bullæ, aliquis eligere ad suam Confessionem audiendam?

RESOLVT. XII.

Negatiuè respondet Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 2. tract. de Pœn. q. 3. dub. 8. concl. 4.* Et ratio est: quia nunc iste non est approbatus: & hoc videtur insinuari in Bulla plumbea: dum dicitur, licere eligere per Bullam Confessorem sæcularem, aut regularem, ab Ordinario approbatum, & de Regularibus semel tantum approbatum: ergo de aliis Sacerdotibus non est eligibilis, qui aliquando fuit approbatus; sed modò non est approbatus, cum illud specialiter concedatur solis Religiosis.

At his non obstantibus, contrariam sententiam docet Sebastianus Acoſta *in explic. Bull. q. 40. per tot.* vbi ait: [Si non ex culpa propria, vel ex crimine inducente infamiam, aut indecentiam ad audiendas Confessiones; sed ex malevolentia Ordinarij, seu Officialis; aut in pœnam alicuius inobedienciæ prohibetur ab exercitio Confessionum aliquis Sacerdos; tunc crediderim absque dubio virtute Cruciatæ, si id constiterit, illum esse eligibilem. Dixi, si id constiterit: quoniam in dubio præsumendum erit pro iudicio Ordinarij.] Ita Acoſta, cuius sententiam probabilem putat Ioan. de la Cruz *vbi supra*, licet ipse, vt visum est contrariam amplexus sit.

An Confessarius regularis ad Episcopo approbatus; sed prohibitus à Pralato Religionis, sit, hoc non obstante, per Bullam ad Confessiones audiendas eligibilis?

RESOLVT. XIII.

Resolutio huius casus, vt benè notat Ledesma, *vbi infra*, pendet ex illa quæstione, An Religiosus, qui obtinuit ab Episcopo licentiam audiendi Confessiones, possit sine licentia sui Prælatis Confessiones audire.

Aliqui negatiuè respondent: ita Angelus, quem refert Adr. q. 1. *de Confess. dub. 1.* & alij neoterici. Et inter alias rationes, quas adducunt, præcipuè est ista: quia Episcopi conferunt talem potestatem dependentem à propriis Prælatis præsentantibus Religiosos ipsos Episcopis: ergo sine tali præsentatione nulla erit expositio.

Sed affirmatiuam sententiam semper ego consului. Dico igitur cù Pitigiano *in 4. sent. tom. 2. dist. 47. q. unie. art. 4. dub. 1.* Nugno *in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 8. art. 5. dub. 8.* Salas *de leg. disp. 16. sect. 10. n. 43.* Angles *in 4. q. de Confess. art. 8.* Antonini Diana Pars I.

diff. 1. Ioan. de la Cruz de stat. relig. lib. 2. c. 6. dub. 2. concl. 2. Homob. *de exam. Eccl. p. 1. tract. 5. c. 2. q. 13.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 3. n. 4.* Miranda *in Man. Pral. tom. 2. q. 45. art. 11. & 12.* & aliis, Regularem non institutum Confessarium à suo Prælato, sola Episcopi autoritate posse audire Confessiones, & validum conficere Sacramentum: quia talis Sacerdos habet potestatem Ordinis, & iurisdictionis: ergo valida erit absolutio.

Restat modo videre, an peccet mortaliter, quia sine licentia sui Prælatis Confessiones excipit. Aliqui ex supracitatis, quos nouissimè sequitur Peregrin. *in comm. ad nostras Constit. p. 1. cap. 5. §. 5.* affirmatiuè respondent. Sed rectius Molfes. *in sum. tom. 1. tract. 7. c. 14. n. 87.* & Megala *in 1. p. lib. 1. c. 1 §. n. 8.* cum aliis, putant, hoc determinandum esse ex vi suarum Constitutionum, quæ, si ad mortale obligant, mortaliter talis Confessarius peccabit; si ad veniale, tantum venialiter: idè in illa Religione, vt est Societ. IES V, & nostra, & alia, in quibus Constitutiones non obligant ad culpam, Sacerdos sic absolvens non committeret peccatum mortale.

Notandum est verò, dictos Confessarios non posse absolute pœnitentes ab illis casibus, à quibus absolute possunt ex vi priuilegiorum Religionis: quia non habent licentiã audiendi Confessiones à Prælatis dictæ Religionis. Superest modò respondere ad argumentum contrariæ sententiæ. Dico igitur, quòd, cùm Episcopus possit, simpliciter loquendo, talem potestatem conferre, non est intelligendus, quòd conferat cù illa limitatione, nisi expressè illud significet: nam, si Episcopus conferat facultatem secundum dispositionem propriæ Religionis, dicens, quòd tantum valet, sicut in Regulis Religionis, sancitum est; & Religiosus excipiat Confessiones præter ordinem suæ Regulæ; nulla est absolutio. Sed Episcopi non solent in dimissoriis hanc limitationem ponere. Ergo, &c. Circa præsentem quæstionem vide Fagund. *tract. 2. lib. 7. c. 3. n. 32.*

His suppositis, respondeo ad quæstionem principalem, Confessarium approbatum ab Episcopo, & non à suo Prælato, vel à suo Prælato suspensum, esse eligibilem per Bullam Cruciatæ, quando non habeat alios defectus: & ita docet Ledesma *in sum. tom. 1. tract. de Pœn. c. 13. dub. 12.* Acoſta *in expos. Bull. q. 41. per tot.* & alij.

An Regulares, sine licentia suorum Prælatorum, virtute Bullæ Cruciatæ possint eligere Confessarium, vt illos à peccatis, & casibus reservatis, seu censuris absoluat?

RESOLVT. XIV.

Negatiuè respondetur communiter. Ita Llamas *in sum. p. 1. c. 5. §. 8. & seq.* Vecch. *in praxi Nouitiorum, disp. 9. dub. 3. n. 7.* Coriol. *de cas. reser. p. 1. sect. 3. art. 14.* Portel. *in dubiis regul. verb. Bull. Cruc. n. 1.* Acoſta *in explic. Bull. q. 107. per tot.* Miranda *in Man. Pral. p. 2. q. 34. art. 15. concl. 2.* Reginal. *in praxi, tom. 1. lib. 8. c. 3. sect. 3. n. 37.* Suar. *de Relig. tom. 4. rr. 9. lib. 2. c. 16. n. 3.* qui citat Garſiam, Ledesmam, Cordubam, & Passarellum, & maximè post Breue Clem. VIII. datum Romæ apud Sanctum Petrum, die 23. Nouembris.

Sed, his non obstantibus, tres inuenio sententias circa præsentem quæstionem. Prima est Emanuclis Rodriq. *in sum. tom. 3. c. 7. n. 2. in fin.* vbi asserit, Regulares per Bullam Cruciatæ posse absolui à peccatis mortalibus non reservatis: & ita sensisse multos DD. Salmanticenses testatur: sed, quia codex rarus est, ponam eius verba: [Ha se de aduertir, que en Salamanca se firmò por loe muy doctos della, que la Bula de Clem. VIII. solamente impide à los Religiosos elegir Confessor, por virtud de la Bula de la Cruzada, para que los absolua de casos reservados, emperò no los impide, que los elega para peccatos mortales no reservados, lo qual se prueua del proemio del dicho Breue de Clem. VIII. conforme el segun derecho, se ha de limitar su determinacion.] Ita ille, & rectè quidem: nam ex præ-

mio colligitur animus; & intentio Legislatoris, & intellectus totius decreti, illudque limitatur, vt docet Tiraquell. *tract. de cessante causa, l. 1. n. 65.* Neuo *conf. 3. n. 3.* Riminaldus *vol. 1. conf. 340. n. 78.* Paz *conf. 33. n. 6.* Molina *de primog. disp. lib. 1. c. 5. n. 3.* Gutierrez *pract. 99. lib. 3. q. 17. n. 60. §. 91.* Ceuallos *com. contra com. tom. 3. q. 83. n. 114.* & Salas *de legib. disp. 17. sect. 9. n. 13.* cum aliis.

Ex quibus apparet, secundum opinionem Rodriquez, & Doctorum Salmanticensium, posse Regulares, & Moniales, virtute Bullæ Cruciatæ, eligere Confessarium, & ab illo obtinere absolutionem à peccatis moralibus non reseruatis; & hoc toties quoties voluerint.

Secunda sententia est Henrici de Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 23. claus. 9. §. 2. n. 12.* asserētis, Regulares posse, virtute Cruciatæ, absolui etiam à peccatis reseruatis, dummodo Confessarij, quos per Bullam eligunt, sint ex deputatis, & approbatis ab eorum Prælati, ad eorum Confessiones audiendas. Et ita sensisse ait viros doctissimos, Alphonsum Curielem, Antolinez Augustinianum, Cornejo Carmelitanum, & Hernandez de Campo Franciscanum, omnes primarios Lectores S. Theologiæ in Academia Salmantina, & idem asserit sensisse Patres Collegij Societatis IESV eiusdem Ciuitatis. Et ratio, quam adducit, est: quia Bulla Clem. VIII. prohibet tantum eligere Confessarios extra Religionem, vt Regulares à reseruatis absolutionem obtineant, vt constat ex petitione in proœmio facta his verbis: [Et illorum prætextu eligunt Confessorem aliquando præter eos, qui à suis Prælati eorum Confessionibus deputati sunt: quod aliquando in speciale eorum vergit detrimentum.]

Tertia sententia est Ioan. de la Cruz *de stat. Relig. lib. 1. c. 6. dub. 12.* vbi asserit, probabilem esse illam opinionem, quæ docet absolute, posse Regulares eligere quoscunque Confessarios, etiam extra Religionem, propter absolutionem etiam casuum reseruatorum. Et hanc sententiam, etiam tanquam probabilem, admittit Sancius *in Selectis, disp. 44. n. 10. circa fin. §. 13.* & insinuat Pontius *de matr. lib. 5. cap. 20. n. 7.* & magis clarè *in lib. 8. c. 19. §. 2. num. 13. §. 14.* Et ratio est: quia Clemens VIII. in illa Bulla solum declarauit suam intentionem, vt patet ex contextu, pro Bullis, scilicet, & indultis particularibus à se concessis, & concedendis, non tamen est absoluta, & generalis declaratio pro concedendis, etiam à suis successoribus, quidquid alij dicant.

Adde, quod Ioan. Valerus *diff. 1. conel. 5. §. verb. nullitas, diff. 5. n. 2. in fin.* testatur, se audiuisse, Religiosos indistinctè vti Bulla Cruciatæ, sicque practicari, quanuis in foro externo possent per Prælatos puniri, si aliis, quam à se expositis, confiteantur. Sed, neque hoc audent facere Prælati: intellexi enim, quosdam Prælatos à Commissario Bullæ reprehensos fuisse super hoc. Ita Valerus, qui etiam asserit, neque dictam declarationem, seu Breue Clem. VIII. obligare, si non fuerit publicatum in Conuentibus ab ipsis Prælati, cum sit factum ad instantiam tantum Procuratoris Generalis Ordinis Carmelitarum; & non motu proprio Papæ, & sic non publicatum, vt ipse probat *verb. Absolutio, diff. 1. n. 20.* Dum ergo non publicatur, possunt Religiosi vti Bulla Cruciatæ. Addit etiam idem Valerus, licitum esse Religioso, sine licentia sui Prælati procurare pecuniam pro Bulla sumenda, dummodo non transeat in eius potestatem; sed, vt amicus, qui dat pecuniam, sumat illam suo nomine, & faciat in ea ponere nomen Religiosi, & eam eidem det. Et ratio est: quia in tali casu nulla proprietas interuenit, cum pecunia non transeat in potestatem Religiosi, & accipere Bullam dicto modo procuratam, vel sponte oblatam ab amico, non est quid temporale, in quo versatur proprietas; sed quid spirituale ad bonum animæ eius, extra esum ouorum. Ita ille, & adducit Cordubam, & Ioan. Salas Societatis IESV, in quadam lectura Bullæ. Et dato, quod dictus Regularis ita faciendo peccaret; valebit tamen sumptio Bullæ, & poterit ea frui: quia multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Opinio negatiua ex supradictis est communis, & probabilior, & illam ego consulo, & teneo. Prima, & secunda sententia Rodriquez, & Villalobos est probabilis, & tuta in praxi. Tertia verò Ioan. de la Cruz, videant viri docti, an sit probabilis: nam ego illam non approbo; & si esset probabilis, corrueret disciplina regularis. Vide etiam Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 8. num. 8.* & Ledesma *in sum. tom. 1. tract. de Pœn. c. 13. diff. 13.* & alios.

An Nouitijs Regularium possint sumere Bullam, & virtute ipsius à casibus reseruatis absolui?

R E S O L V T. XV.

R Espondeo affirmatiuè, quidquid in contrarium asserat Vecchius *in praxi Nouitorum, disp. 9. dub. 5. n. 7.* & ita docet Suar. *de Relig. tom. 4. tract. 9. lib. 2. c. 6. n. 10.* Fernand. *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 8. n. 9.* & Ledesma *in sum. tom. 1. tract. de Pœn. c. 13. dub. 14.* vbi etiam asserit, [que quando los Prelados de las Religiones huicilen traído alguna Breue, ò indulto, para que los Religiosos no pudiesen elegir Confessor por virtud de la Bula; esto no se ha de entender de los Nouicios, porque los Nouicios en las cosas odiosas, no entran de baxo de nombre de Religiosos. Por lo qual, quanto à esto, queda como seglar, y puede elegir Confessor por virtud de la Bula de la Cruzada.] Ita ille. Idem etiam docet Acofta *in explicat. Bullæ, §. 107.* Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 9. c. 5. n. 6.* qui bene notat, dictos Nouitios, etiam sine Bulla Cruciatæ, à casibus reseruatis in Religione posse absolutionem obtinere à quocunque Sacerdote. Sed de hoc alibi.

Notandum est etiam, Nouitios, sumendo Bullam, posse edere lactinia, sicut ceteri seculares, propter rationem dictam: non enim censentur Religiosi quoad onera. Ita Fernandez *vbi supra, §. 5.* & alij.

An, qui peccat ob spem absolutionis Bullæ, gaudeat ipsius priuilegio? Et idem queritur de iubilæo.

R E S O L V T. XVI.

N Egatiuè multi respondent, vt Couarruias *lib. 2. var. c. 2. n. 26.* & alij penes Acoftam *in explic. Bull. §. 33.* Sed ipse, & rectè, contrarium docet; cui ego addo Leonem *tract. de iubil. p. 1. q. 8. n. 13.* Molfes. *in sum. tom. 1. tr. 7. c. 16. n. 47.* Filiuc. *tom. 1. r. 8. c. 10. n. 262.* Sanctarellum *de iubil. c. 8. dub. 10.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 18.* Ledesma *in sum. tom. 1. tract. de Pœn. c. 13. dub. 10.* vbi asserit: [Esta resolucion tienen todos los Doctores, y se prueua lo primero, porque el Papa en este priuilegio de la Bula no pone excepcion ninguna, ni restriccion, de la qual se entienda, que el que peca con la tal confianza, no puede ser absuelto de los peccados. Luego por virtud de la Bula de la Cruzada puede ser absuelto dellos, porque este priuilegio es fauorable, y no es rason restringirlo.] Idem etiam docet Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 2. n. 19.* Bonacina *de leg. disp. 4. q. 2. punct. 6. §. 3. n. 12.* & alij.

An quis per Bullam possit absolui à reseruatis, & censuris, non solum ante, sed etiam post ipsius suspensionem incurfis? Et idem queritur de commutatione votorum, &c.

R E S O L V T. XVII.

R Espondeo affirmatiuè, quidquid asserat Sotus *de iust. lib. 8. q. 4. art. 3.* cum aliis. Et ita aduersus illum docet decem Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 53. n. 26.* quibus ego addo Leonem *tr. de iubil. p. 2. q. 8. n. 11.* Floronum *de cas. reser. p. 1. c. 4. §. 3. n. 21.* Sanctarellum *tr. de iubil. c. 8. dub. 9.* qui citat quatuordecim Doctores pro hac sententia. Fernand. *in exam. Theol. mor.*

p. 3. c. 9. §. 17. sect. 2. n. 3. Bonacina de leg. disp. 4. q. 2. punct. 6. §. 3. n. 12. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 2. n. 6. Ledesinam in sum. tom. 1. tract. de Pœnit. c. 13. concl. 2. dub. 6. Barthol. à S. Fausto in thes. Relig. lib. 4. q. 50. n. 2. Molfel. in sum. tom. 1. tr. 1. c. 15. n. 264. & alios. Et ratio est: quia verba Bullæ sunt generalia: ergo non sunt restringenda ad peccata, seu vota emissa ante, & non post publicationem Bullæ, vt etiam in Iubileo asserunt Doctores: & verba indefinitè, & generaliter expressa in priuilegiis extenduntur ad futura, vt notat Glossa in c. quia circa. de Priuileg. Cæteras rationes vide apud citatos Doctores.

Notandum est verò, supradictam doctrinam non solum procedere quoad commutationem votorum; sed etiam quoad dispensationem, contra Lopez, Rodriguez & Sotum: quia, vt benè notat Henriquez in sum. lib. 7. cap. 3. c. 3. cum Suarez, & Sanchez, vbi supra, n. 28. eadem est ratio, quoad hoc, inter potestatem dispensandi, & commutandi. Notandum est etiam, quòd quis virtute Bullæ potest ex libito ab vno Confessario absolutionem à referuatis, & censuris obtinere, & ab alio postea votorum commutationem. Ita Faustus vbi supra, n. 4. Et hæc omnia procedunt etiam tempore Iubilei: nam eadem est ratio, vt de Bulla.

Quis per Bullam seu virtute Iubilei, eligit Confessarium, & facit cum illo Confessionem inualidam, & irritam; vel ex defectu doloris, seu examinis; vel ex alio capite, obtinendo absolutionem à referuatis: quaritur, an dicta peccata non sint amplius referuata, ita vt postea possit à quocunque Confessario ab illis absolui?

R E S O L V T. XVIII.

Negatiuè respondet Ledesma in sum. tom. 1. tract. de Pœnit. c. 13. concl. 2. dub. 7. Villalobos in sum. tom. 1. tr. 27. claus. 9. §. 2. n. 16. qui citat Acoftam in explic. Bull. q. 4. §. quando, videlicet, pœnitens scit, illam Confessionem esse irritam: secus, si talis nullitatem Confessionis non aduerteret: nam in secundo casu putant manere liberum à referuatione. Et ratio est: quia Summus Pontifex concedit facultatem absoluendi à referuatis in ordine ad suspensionem Indulgentiarum: sed, qui scienter facit confessionem irritam, Indulgentias minimè consequi potest: ergo, &c.

Non reticebo tamen, multos Doctores contrarium asserere probabiliter, quos adducit, & sequitur Comitulus in respons. mor. lib. 1. q. 30. n. 2. vbi sic ait: [Num, qui tempore Iubilei, (& adde tu per Bullam Cruciatæ) fictè confessus est de casu referuato, nec quidquam ei profuit confessio ad salutem, post Iubileum meliore mente querere possit quemlibet Confessarium, qui tum ab aliis casibus, tum à referuatis eum possit absolui? Caietanus in sum. verb. casus referuatio, in calce: Armilla eodem verb. n. 4. Syluester ver. confessio, l. q. 19. in extremo, sen n. 21. à quo Paludanus, & D. Antonianus nominantur opinionis Authores; aiunt, eum, qui fictè confessus est referuatum casum, posse à quouis Confessario absolui: propterea quòd legi ecclesiasticæ referuationis iam satisfecit, quanuis legi diuinæ confessionis nulla ratione satisfecit. Quare iure diuino debet iterum Sacerdoti illud ipsum peccatum, & reliqua omnia declarare.] Ita Comitulus.

Sed hanc Comitoli sententiam non admittunt aliqui Doctores in Confessione facta vigore Iubilei: quia talis absolutio confertur in ordine ad lucrandas Indulgentias, & verè pœnitentibus; secus autem, si absolutio à referuatis, vel à Superiore Ordinario, vel à delegato daretur sine vilo ordine ad Indulgentias lucrandas. Vnde patet, me olim rectè respondisse, quòd quando Prælatus tribuit facultatem in aliqua festiuitate absoluendi à referuatis, si aliquis Religiosus tunc efficeret Confessionem irritam, & referuata confiteretur, postea à quocunque Confessario

posset absolutionem ab illis obtinere: quia talia peccata non remanserunt amplius referuata. Et ita docet Nugnus in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 2. part. 2. dub. 4. Floronus de cas. refer. p. 1. c. 4. §. 9. n. 3. Reginaldus in praxi, tom. 1. lib. 8. c. 6. sect. 2. n. 61. Homobonus in de cas. refer. p. 1. Coninck de Sacram. disp. 8. dub. 12. n. 91. Henriqu. lib. 6. c. 16. §. 5. in Glos. lit. B, & C: Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 31. sect. 4. n. 22. Possuinus de off. Cur. cap. 27. n. 29. cum aliis. Et ita ex hac doctrina infert Acofta, vbi supra, quòd qui virtute Bullæ Cruciatæ confitetur casus episcopales fictè, & sine contritione, postea potest à quocunque Confessario de illis, etiam sine Bulla, absolutionem obtinere. Sed opinio Comitoli videtur etiam probabilis.

An, qui fuit absolutus virtute Bullæ Cruciatæ, sine vlla mentione, & intentione referuatorum, tam ex parte sui, quàm ex parte Confessarij; licet remaneat absolutus à peccatis referuatis oblitis, remaneat etiam liber ab obligatione postea confitendi illa peccata referuata legitimo Superiori, si amplius non habeat Bullam Cruciatæ, vel an poterit absolui à quocunque Confessario?

R E S O L V T. XIX.

Respondent aliqui negatiuè: putant enim, referuationem non tolli per quamcunque absolutionem collatam à legitimo Confessario, facultatem referuatorum habente; sed per absolutionem datam à Confessario, qui cognitionem habuit peccati referuati, vel qui habuit intentionem auferendi quamcunque referuationem. Et ratio est: quia, quando Superior, qui habebat facultatem super referuata, non habuit intentionem aliam, quàm communem, ministrandi Sacramentum, nihil aliud efficit, quàm alius Sacerdos, qui non intendit auferre referuationem. Aliàs ex opposita sententia sequeretur, quòd qui Pœnitentiariis, aut Religiosis mendicantibus, habentibus multa priuilegia, aut superiori in sua Religione, vel Confessario electo priuilegio nostræ Bullæ Cruciatæ, confiteretur peccata communia, & non confiteretur peccatum referuatum, quod habebat, ex obliuione, iam maneret liber ab obligatione illius, vt deinceps iam esset commune peccatum, sine obligatione confitendi legitimo Confessario habente potestatem super referuata. Sed hoc videtur absurdum. Ergo, &c. Et ita docet Vasqu. in 3. p. tom. 4. quæst. 91. art. 3. dub. 5. Suarez etiam in 3. p. tom. 3. disput. 31. sect. 4. num. 18. Bonacina de Sacram. disp. 5. q. 7. punct. 5. §. 5. n. 5. & alij.

At, his minimè suffragantibus, puto contrariam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi. Et ita docet Coninck de Sacram. disp. 8. dub. 11. num. 98. vbi sic asserit: [Licet talis pœnitens explicitè non petat absolutionem referuatorum; censetur tamen interpretatiuè petere: quia venit ad Confessionem, vt quantum fieri potest, à peccatis omnibus liberetur, & si ei occurreret se habere aliqua peccata referuata, omninò peteret referuationem tolli: quare Confessarius censetur hic, & nunc velle eum absolui à peccatis, quantum licitè potest, & consequenter tollere referuationem.] Ita Coninck. Et idem etiam docet Molfesius in sum. tom. 1. tract. 7. c. 21. num. 25. & specialiter contra Suarez idem affirmat Nugnus in addit. ad 3. p. tom. 2. q. 9. art. 2. p. 2. dub. 4. cum Reginaldo in praxi, tom. 1. lib. 8. c. 7. n. 99. vbi ait: [Quòd Suarez vult, peccata oblita non manere referuata, non procedit in Confessionibus ordinariis, quasi in eis sine vlla cogitatione casuum referuatorum, & inferior confiteatur, & superior det absolutionem; quod non puto necessariò tenendum in praxi, quæ ordinariè habet, vt pœnitens, si non distinet, saltem confusus, de referuatione cogitet, eo animo confitens, vt per Sacerdotis absolutionem, quantum fieri potest, liberetur ab omni vinculo suorum peccatorum, eademque intentione

Confessarius cum illo procedat, vt indicio est absolutio à censuris, quam solet sacramentali absolutioni præmittere.] Ita ille.

Et hanc sententiam ex parte docuit etiam Megala in p. 1. lib. 1. c. 14. n. 7. quando, videlicet, penitens confessus est coram illo Confessario, qui habebat potestatem super reseruata ex priuilegio concessa in fauorem ipsius penitentis, prout fit in Iubileis, & Bulla Cruciatæ. Secus autem, quando confessus est coram illo Confessario, qui delegatam supra ipsa reseruata iurisdictionem habebat, non ex priuilegio in fauorem sui ipsius principaliter concessa; sed in fauorem Confessarij; vel quia Summus Pontifex, vel Episcopus Penitentiariorum destinarunt, qui à reseruatis absoluerè possunt.

Sed sine vlla distinctione dicendum est, supradicta peccata oblita non remanere ampliùs reseruata. Et certè, vt bene obseruat Nugnus contra Suarez, ipse solus posuit illam distinctionem: nam veteres Theologi omnes absolute, & simpliciter docent, à confitente peccata Confessario habenti potestatem ab omnibus absoluendi, tolli omnem reseruationem eorum, quæ bona fide omisit. Et ita docent Syluest. verb. confessio, 1. q. 4. Adrianus 9. 4. de Confess. §. si petas circa dicta Gabriel in 4. dist. 17. 1. art. 3. dub. 2. sub fin. Angelus verb. confessio, 1. n. 11 Rosella eod. verb. 2. n. 9. Hoc etiam docuerunt Nauarrus c. 26. n. 13. Sà verb. confess. n. 7. Henriquez lib. 6. c. 16. n. 5. & alij.

Notandum est tamen, quod aduertit Auila de cens. p. 2. c. 7. disp. 3. dub. 9. concl. 2. in fin. quòd si aliquis excommunicatus excommunicatione exigente satisfactionem partis, oblitus est confiteri hanc censuram; per generalem absolutionem, quæ datur ad cautelam, non manet absolutus à tali censura: quia non est præsumendum, Confessorem velle absoluerè hanc excommunicationem, quæ, si à penitente manifestaretur, & absolueret ab ea sine satisfactione, peccaret mortaliter. Sed ipse Auila contrariam sententiam putat etiam probabilem.

An per Bullam Cruciatæ detur facultas recipiendi Eucharistiam, præterquam in die Paschatis, de manu simplicis Sacerdotis, sine licentia Parochi, siue Episcopi? Et idem queritur de Sacramento extremæ Vnctionis?

R E S O L V T. XX.

Negatiuam sententiam docet Suarez in 3. par. tom. 3. disp. 72. sect. 4. quia, ait ille, ex clausula Bullæ Cruciatæ, in qua conceditur facultas ad eligendum Confessorem, non intelligitur esse concessa facultas ad recipiendam Eucharistiam à tali Confessore, vel ab alio simplici Sacerdote electo ad hoc munus per ipsummet penitentem; quod idem dicendum est de Sacramento extremæ Vnctionis. Et licet Nugnus semper Suarez aduersetur; tamen ita amplexus est hanc opinionem, vt contrariam prorsus improbabilem vocet, vt videre est apud ipsum in 3. p. tom. 1. q. 82. art. 3. fol. mibi 457.

Sed, pace tantorum Virorum, probabilissima, & tuta in praxi est contraria sententia, quam docet Vasquez in 3. p. tom. 3. disp. 219. c. 5. n. 47. vbi asserit, per Bullam Cruciatæ concedi facultatem, vt quis possit à quocunque Sacerdote Eucharistiam recipere; non, quia in ea concedatur, vt possit eligere sibi Confessarium, nam in tali facultate non intelligitur licentia ad recipiendum hoc Sacramentum, vt post Suarez notauit etiam Filliucius tom. 1. tract. 4. c. 9. n. 26; aduersus Caietanum verb. excommunicatio, cap. 6; sed, quia expressè licentia ad Eucharistiam accipiendam in ipsa Bulla conceditur, vt patet ex verbis ipsius Bullæ, quæ ipse adducit. Et idem, quod de Eucharistia docet, etiam de extrema Vnctione admittit.

Ex his patet responsio ad argumentum Suarez. Accipiens igitur Bullam Cruciatæ habet facultatem à Summo Pontifice eligendi Sacerdotem, vt possit ab ipso sine

licentia Parochi accipere hæc tria Sacramenta, Pœnitentiam, Eucharistiam, & extremam Vnctionem. Notentur hæc: quia passim non sunt obuia.

An, quando commutantur vota per Bullam Cruciatæ, non solum vota diuinitum, sed etiam vota pauperum commutanda sint in temporale aliquod belli subsidium per eleemosynam?

R E S O L V T. XXI.

Multi asserunt, totam commutationem debere fieri in belli subsidium, Ita Ledesma in sum. tom. 2. tract. 10. c. 8. fol. mibi 585. vbi absolute asserit: [Quando la comutacion se haze en virtud de la Bula, ha se de hazer en cosa, que ayuda a la guerra contra los infideles, que es la causa de la expedicion de la Bula, y no en otras obras de virtud.] Sic etiam alij.

Sed mihi magis placet opinio Sanchez in sum. tom. 1. dub. 4. c. 54. n. 58. & aliorum. Puto igitur, non esse necessarium, istam commutationem fieri totaliter in subsidium temporale; sed sufficere, si secundum partem fiat in illud; & secundum aliam partem in alia virtutum opera. Quare prudentis Confessarij arbitrio hoc relinquendum est, qui considerabit voti qualitatem.

An verò hæc doctrina procedat in pauperibus, nõ parua difficultas est: nam multi asserunt, pauperem, voti commutationem petentem, debere eleemosynam exiguam in id subsidium contribuere, quæ suæ paupertati æqualis sit. Ita Sanchez, vbi supra & præter Doctores, quos ipse citat, tenet etiam hanc sententiam Rodriquez, non tantum in locis ab ipso citatis, sed nouissimè in sum. tom. 4. cap. 188. n. 11. & Raphaël de la Torre in 2. 2. tom. 1. q. 88. art. 12. dub. 6. n. 3. vbi ait: [De intentione Bullæ dubitari non potest, esse intelligendam de subsidio temporali. Et cum ex alia parte constet, nullum esse ita indigentem, etiam ex ostium mendicantibus, qui aliquid temporale non possideant; non existimo tutam commutationem factam in subsidium solum spirituale.] Sic ille satis probabiliter.

Non reticebo tamen, contrariam sententiam esse etiam probabilem, quam docet Lessius de iust. lib. 2. c. 40. dub. 11. n. 95 & Suarez de relig. tom. 2. lib. 6. cap. 19. n. 18. vbi sic ait; [Viualdus in candel. p. 3. c. 14. n. 39. citans Alphonsum Deza (qui fuit Vir doctissimus Societatis IESV) in publicis Lectionibus Compluti, dicit, sufficere subsidium spirituale: quia Bulla solum dicit subsidium: sed reuera Bullæ intentio est de subsidio temporali. Tamen in pauperibus haberet illa interpretatio locum.] Ita Suarez, quem postea sequutus est ex Prædicatorum Familia Ioan. de la Cruz in director. conf. p. 1. præcep. 2. art. 2. dub. 11. concl. 5. cuius hæc sunt verba: [Nota, quòd commutatio virtute Bullæ sub excommunicatione lata à Commissario, fiet in eleemosynam pro subsidio belli contra infideles, saltem secundum partem, vt ait Suarez. Imò pro pauperibus erit vera Viualdi intelligentia. quod fat erit, si commutatio fit in subsidium spirituale.] Ita ille, & ego. Vnde, si aliquis Confessarius virtute Cruciatæ commutaret vota pauperum, non in tenue subsidium temporale ipsius Bullæ; sed in aliquas orationes, scrupulos illi non iniicerem: nam hæc opinio est probabilis; magnos enim habet patronos: & ipsemet Sanchez, qui contrariam tenet, etiam illam vbi supra, n. 56. tanquam probabilem admittit.

An, qui vigore Bullæ Cruciatæ fuit absolutus ab excommunicatione sine satisfactione partis, teneatur iterum confiteri, tanquam non legitime, sed nulliter absolutus?

R E S O L V T. XXII.

Affirmatiuam sententiam docuit Coninch. de Sac. disp. 14. dub. 16. num. 211. Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 7. sect. 5.

sect. 5. n. 41. Filiucius tom. 1. tract. 11. c. 9. n. 295. Sayrus de cens. lib. 2. c. 18. n. 10. Henriquez in sum. lib. 7. de Indul. c. 13. n. 2. Syluester, Caietanus, Armilla, Corduba cum aliis. Et ratio est: quia Bulla per illam clausulam, prius satisfacta parte; testringit potestatem Confessario, & illi præbet sub hac forma.

Sed mihi opinio contraria magis arridet, quam tuentur Sanchez de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 33. num. 3. Barbosa in collect. tom. 2. tit. 40. c. 23. n. 3. Valerus in diff. utriusque fori, verb. Absolutio, diff. 5. n. 5. Auila de censur. par. 2. c. 7. disp. 3. dub. 9. concl. 2 qui citat Magistros, Pegna, & Sanch. & Doctorem Acoita: quia, vt ex multis notat Sanchez, Summus Pontifex per illam clausulam non intelligit, vt male supponunt aduersarij, inducere nouam formam, nec limitare potestatem; sed tantum admonere Confessarium de sua obligatione; nempe vt non absoluat excommunicatum, nisi prius satisfecerit realiter; vel, si non potest, dederit cautionem satisfaciendi, vt requirit ius commune. Vnde sequitur, supradictum excommunicatum iniuste, & cum peccato mortali absolutum, sed tamen valide, vt diximus, posse licite absolui a peccatis ab alio Confessore, qui potest se gerere cum illo tanquam cum non excommunicato: & quantum ad satisfactionem obseruet regulas generales circa debitores.

Notandum est verò pro praxi, stantibus verbis Bullæ, prius satisfacta parte; quod nomine partis intelligitur ille, cui facta est iniuria per illud delictum, per quod inflicta fuit excommunicatio, siue sit persona publica, siue priuata. Ita Henriquez lib. 13. c. 28. n. 1. Bonacina de cens. disp. 1. q. 3. punct. 9. Vnde sub nomine partis non intelligitur Iudex, cui ipso iure applicatur pœna pecuniaria, sed tertius inter partes; vnde per Bullam Cruciatæ potest absolui, antequam soluat iura Iudici, seu Tabellioni. Ita Sot. in 4. d. ff. 2. 2. q. 2. n. 3. post 3. conc. Nomine verò satisfactionis intelligitur restitutio honoris, vel famæ, vel aliorum bonorum, vt aduertit Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 7. sect. 5. n. 47. Quod si talis satisfactio realiter dari non possit, tunc debet dare cautionem sufficientem, scilicet, pignoratitiam, vel fideiussoriam: quod si nec hanc potest præstare, det iuratoriam satisfaciendi, cum potuerit. Ita Nauartus c. 26. n. 7. & alij. Sed circa præsentem quæstionem in particulari discutienda sunt aliqua dubia.

An Confessarius electus per Bullam Cruciatæ possit absolueræ pœnitentem, qui solum satisfecit Clerico, vel Monacho percusso?

RESOLVT. XXIII.

Respondent negatiuè Riccius in decision. Curia Arch. Neap. p. 1. decis. 85. n. 4. & p. 2. decis. 34. n. 3. Bonacina tract. de cens. disp. 2. q. 4. punct. 5. n. 5. Et ita fuisse resolutum in Curia Archiepiscopali Neapolitana testatur Riccius in casu cuiusdam, qui percussit Conuersum certi Monasterij, vbi fuit decisum, talem debuisse satisfacere Abbati, & Monasterio: quia iniuria facta Monacho censetur facta Abbati, & Monasterio ex leg. in personam. ff. de pactis. & ibi scribentes cum Gomezio tom. 2. variar. resol. c. 6. num. 5. & aliis. Et idem asserit de Clerico Bonacina, vbi supra, qui addit modum satisfaciendi.

Hæc opinio est probabilis, sed etiam probabilem contrariam esse iudico, quam docet doctus Auila tract. de cens. p. 2. c. 7. disp. 3. dub. 11. concl. 2. vbi sic ait: [Notandum est, quod licet percussus Clericum, vel Monachum faciat etiam iniuriam Ecclesiæ, vel Monasterio; tamen satisfactio percusso, vel remittente iniuriam, censetur pars satisfacta, & consequenter potest absolui: quia, quando damnum infamæ, vt notat Nauarr. c. mter verba. correl. ult. n. 376. & in Man. c. 18. n. 46. tangit principaliter infamatum, & minus principaliter bonum publicum, sufficit condonatio eius, ad quem principaliter pertinet ex cap. quauis pactum, iuxta Gloss. de pactis, in 6.] Ita Auila satis probabiliter.

An Confessarius electus virtute Bullæ possit absolueræ pœnitentem, qui non potest parti satisfacere?

RESOLVT. XXIV.

Negatiuè respondet Corduba tract. de Indul. qu. 43. & Ledesma in sum. tom. 1. trac. de excom. c. 8. dub. 3. Gutierrez qq. canon. lib. 1. c. 5. n. 29. Sotus in 4. dist. 22. q. 2. post 2. concl. quem sequuntur nonnulli moderni: & si de facto absolueræ, putat absolutionem esse nullam.

Sed contrariam sententiam probabilior esse iudico cum Barbof. in collect. tom. 2. tit. 40. c. 23. n. 3. Coninch de Sac. disp. 14. dub. 16. n. 206. Vasq. in 3. p. tom. 4. tr. de excom. dub. 20. n. 2. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 2. num. 22. Vegha in sum. tom. 1. c. 6. cas. 28. Ioan. de la Cruz in direct. conf. p. 2. tract. de excom. dub. 5. concl. 3. Fernandez in exam. Theol. p. 3. c. 9. §. 12. n. 10. Filiucio tom. 1. tract. 11. c. 9. n. 295. Auila de cens. p. 2. c. 7. disp. 1. dub. 8. & aliis. Et ratio est: quia non credendum, Pontificem per illam clausulam, satisfacta parte, voluisse excludere à beneficio absolutionis eum, qui non potest satisfacere: non enim verisimile est, postulari conditionem impossibilem. Facit Clem. multorum. & Clem. nolentes. de Hæreticis, in quibus similes conditiones ita intelliguntur.

Quæ supradicta sunt adedò vera, vt docuerit Sanchez in sum. 1. lib. 2. cap. 20. num. 19. quod etiam si in priuilegio solus mortis articulus excipiatur, vt quis absolueræ, non satisfacta parte; attamen posita impotentia, putat etiam extra mortis articulum, talem esse absolueræ; licet contrariam sententiam doceat Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 23. sect. 5. n. 27.

Ideo ex supradictis dicendum est, quod si pœnitens non possit satisfacere in totum, satisfaciatur in partem; & si non potest satisfacere sine graui iactura, & detrimento famæ, vel status, vel suorum bonorum, vendendo ea, scilicet notabiliter vilius; licite potest absolui, dummodo creditor non patiatur æquale detrimentum. Et in his, & similibus casibus, in quibus non potest satisfacere, non sufficit præstare cautionem iuratoriam: sed pignoratitiam, seu fideiussoriam det. Sufficeret tamen contra Caietanum verb. excom. c. 7. præstare fideiussoriam; quauis possit dare pignoratitiam. Ita Henriquez lib. 15. c. 28. n. 1. & Auila de cens. par. 2. cap. 7. disp. 3. aub. 5. concl. 1. quod est valde notandum.

Sed circa præsentem materiam vide Syluestrum verb. absol. 3. n. 3. Armillam eodem verb. n. 48. & 51. Caietanum eod. verb. c. 4. Villalobum in sum. tom. 1. tract. 6. dub. 20. n. 8. Nauarrum in Man. c. 26. n. 7. Reginaldum in praxi, tom. 1. lib. 9. c. 4. n. 65. Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 7. sect. 5. n. 41. Ioan. Valerum in differ. utriusque fori, verb. absol. differ. 5. num. 4. & alios.

Virum virtute Bullæ possit quis extra Confessionem absolui à censuris? Et idem queritur de Iubileo?

RESOLVT. XXV.

Negatiuè respondet Filiucius tom. 1. tract. 11. cap. 9. n. 294. Vasquez in 3. p. tom. 4. tr. de excom. dub. 20. n. 9. Sanctarellus tr. de Iubileo, 8. dub. 8. Acoita in expos. Bull. q. 50. in fin. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 12. n. 4. qui citat Couar. Nauarrum, & Cordubam. Idem docet Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 7. sect. 1. n. 35. Rodriguez in Bulla, §. 9. n. 54. dict. 5. & alij. Primò, quia ita declarauit Pius V. in Bulla Iubilei, ann. 1568. Secundò, quia in Bulla apponitur clausula, *auditis Confessionibus*; & licet non apponatur, habetur tamen alia æquiualens, videlicet, quod possint eligere Confessarium, qui possit illos absolueræ a peccatis, & censuris.

Sed contrariam sententiam, tanquam probabilior, amplectendam esse existimo, quam tuentur Auila de cens. p. 2. cap. 7. disp. 2. dub. 13. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 2. num. 22.

claus. 9. §. 2. n. 23. Sanch. de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 34. n. 30. Vegha in sum. tom. 1. c. 6. cas. 3. Ledesma in sum. tom. 1. tract. de exam. c. 8. dub. 3. Coninch. de Sac. disp. 14. dub. 16. n. 253. & Victoria, Pegna, Medina, Saneius, & Guerrero, Archiepiscop. Granatensis, Vir doctissimus, & alij Theologi Salamanticensis apud Henriq. in sum. lib. 8. c. 13. n. 2. in Glossa, lit. O. & tandem ex Dominicanorum Familia Vir doctus Ioan. de la Cruz in direct. conf. p. 1. tr. de excom. dub. 5. conclus. 3. vbi sic ait: [Nota, quod in Bullis Cruciatæ non petitur, quod absolutio excommunicationis fiat in Sacramento Pœnitentiæ: sed, quia confessio est præuia ad absolutionem peccatorum, conceditur ibi, vt possit eligi Confessor approbatus, qui etiam possit absoluere ab excommunicatione, & aliis censuris.] Ita ille. Et ita declarasse Commissarium Cruciatæ, testatur Auila, vbi supra, & maximè hodie, quia non adest in Bulla clausula illa, *audita Confessione*: & etiam si adesset, puto sententiam nostrâ esse probabiliorem, & tutam in praxi, vt ego sæpius consului, & practicaui. Et ratio est: quia nulla necessaria est connectio inter absolutionem à censuris. Secundò, quia sæpe expedit, vt ita fiat: vt si reus non sit paratus, quomodo frequenter solet accidere in praxi, vt statim confiteatur, & adsint causæ, ob quas expedit eum statim absolui.

Ad argumenta in contrarium adducta respondetur: & ad primum dico cum Villalobos, vbi supra, quod illa declaratio Pontificis habuit locum pro illo Iubileo, in quo concessa fuit illa facultas tali pacto, & conditione. Ad secundum respondeo cum Auila, & aliis, quod illa verba, *audita Confessione*, referenda sunt ad absolutionem à peccatis, non autem ad absolutionem à censuris, referenda sunt enim singula singulis, & respectiue intelligenda, respectu potestatis absoluendi ab omnibus peccatis, quæ simul cum alia facultate solet concedi. Ad illud verò, quod dicitur, in Bulla adesse illa verba quod quis possit eligere Confessarium, vt eum absoluat à peccatis, & censuris: ergo, &c. Respondetur ex istis verbis non sequi vtranque absolutionem simul, aut ab eodem debere dari.

Virum virtute Bullæ Cruciatæ liceat absoluere excommunicatos neminatim, vel publicos percussores Clericorum, vel alium, cuius excommunicatio deducta est ad forum contentiosum, & lis non est finita?

R E S O L V T. XXVI.

Negatiuam sententiam docuerunt Doctores, quos citat, & sequitur Auila de cens. par. 2. c. 7. disp. 3. dub. 10. concl. 1. Et ratio est: quia talis absolutio esset scandalosa, & perturbaret iurisdictionem Iudicis, coram quo lis penderet. Idem docuit Ægidius Coninch de Sac. disp. 14. dub. 16. n. 207. Vasquez in 3. p. tom. 4. tract. de excom. dub. 20. n. 8. Vegha in sum. tom. 1. c. 6. cas. 52. & alij.

Sed probabiliorem contrariam sententiam puto, quam docet Sanchez in sum. tom. 2. lib. 6. c. 17. n. 49. Acoſta q. 50. Sayrus de cens. lib. 2. c. 20. n. 29. & Henriq. lib. 8. c. 60. n. 4. vbi sic ait: [Nominatim denunciatus potest, satisfacta parte, absolui per Bullam Cruciatæ; quod pro occulto foro conscientie prodest: & si ita absolutus petat communionem in loco, vbi cessat omninò periculum scandali, licebit ministrare.] Ita ille. Et idem procedit, si quis absolueretur virtute priuilegiorum Mendicantium. Et ratio est: quia in Bulla Cruciatæ conceditur absolutè facultas absoluendi à censuris, sine vlla restrictione, aut limitatione: ergo non est à nobis restringenda, & limitanda.

Nec obstat ratio in contrarium adducta: nam, cum talis absolutio valeat tantum pro foro interiori, non perturbatur exterior iurisdictione: nam Iudex potest procedere contra talem, ac si nunquam esset absolutus; licet aliqui asserant, supradictam absolutionem valere etiam in foro exteriori, & iudiciali. Et ita docet Medina in sum. lib. 1. c. 12. Rodriguez in Bulla, §. 9. n. 5. in fin. & nouissimè Ioan.

de la Cruz in direct. conf. p. 2. trac. de excom. dub. 5. concl. 3. cum aliis; & volunt, quod in tali casu Confessor absoluens det schedulam absolutionis, vt per eam reus se defendat in foro exteriori: vel, vt notauit Nauarrus apud Acoſtam, vbi infra, postquam Confessarius absoluere excommunicatum, tradat pœnitenti coram Notario, & testibus, schedulam absolutionis, in qua affirmet, illum esse virtute Bullæ, & satisfacta parte, à censuris absolutum: & quod Notarius in fine schedulæ testetur, à Confessore prædicto excommunicato tali tempore, die, & loco, illam absolutionis schedulam datam fuisse.

Sed, his minimè suffragantibus, communiter docent Doctores, absolutionem Bullæ non prodesse in foro exteriori; & ita absolutum debere se gerere in publico, tanquam excommunicatum, ad euitandum scandalum; posse tamen secretò, & sine scandalo Missam audire, Sacramenta recipere, & cum aliis colloqui, manifestando, se esse per Bullam absolutum. Et ita hanc sententiam, contra Doctores citatos, docet Auila de cens. p. 2. c. 7. disp. 3. dub. 12. Acoſta in expl. Bull. q. 50. per tot. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 2. n. 24. qui citat Henriquez, Lopez, Guttierrez, Couarruuiam, & alios.

Aduertunt tamen, quod Iudex contra ita absolutum per Bullam, non tenetur procedere: vnde, si velit esse benignus, potest acceptare hanc absolutionem, etiam pro foro exteriori, & repellere accusationem fiscalis accusantis illud, quod, v. g. celebrauit; vel in ferenda sententia contra illum temperare rigorem, & pœnam. Et ita docent Auila, & Acoſta, vbi supra, cum Henriquez lib. 13. cap. 17. n. 5. circa fin.

Notandum est verò cum Acoſta, omnia supradicta procedere, quoad absolutionem censurarum ab homine, non quoad absolutionem censurarum à iure. Vnde absolutio virtute Cruciatæ à censura lata à iure, valebit etiam in foro exteriori, & iudiciali: nam Summus Pontifex in Bulla asserit, super censuras ab homine latas non cadere absolutionem virtute Bullæ in foro exteriori: ergo cadet super censuras iure latas. Et idè absolutus per Bullam à censuris iure latis debet postulare schedulam iuxta Consilium Nauarri, vt in foro exteriori, si opus fuerit, probet se absolutionem obtinuisse ab illa censura: & si ita aliquis Presbyter percuteret alium Presbyterum, & postea absolutus per Bullam in altari ministraverit; si schedulam de tali absolutione demonstrauerit, puto, non posse illum Fiscalem Curie Archiepiscopalis, vel alium in foro exteriori accusare, & pœnas excommunicationis exigere: nam per illam absolutionem Bullæ liberatus etiam fuit à foro exteriori: nam, vt diximus, absolutio Bullæ quoad censuras à iure latas, non solum prodest in foro animæ, sed etiam in foro iudiciali: quod est valdè notandum. Et hæc dicta sufficiant quoad præsentem quæstionem, circa quam etiam, si libet, vide Filliucium tom. 1. tract. 11. cap. 9. num. 291.

An per Bullam Cruciatæ sit dispensabilis omnis irregularitas, quæ est pœna?

R E S O L V T. XXVII.

Prima sententia negatiua Fabrus de Sac. Ordin. disput. 25. q. 1. disp. 1. n. 35. Homobon. de exam. Eccl. p. 1. tract. 5. c. 6. q. 36. qui citat, Caietanum, Nauarrum, Maiolum, Sotum, Viualdum, & Sayrum. Idem docet Auila de cens. p. 7. disp. 10. dub. 4. concl. 2. qui citat Villadiego, Lopez, & Martinum Ledesma. Hoc etiam docuit Villalob. in sum. tom. 1. tract. 16. dub. 2. n. 2. & tract. 21. dub. 9. n. 23. Acoſta in Bull. q. 48. Antonuc. in Catechif. Neap. lib. 1. c. 25. n. 15. Sanch. in sum. tom. 2. lib. 6. c. 17. n. 41. Miranda in Man. Prel. tom. 2. q. 33. art. 11. concl. 3. Parisius de resign. benef. lib. 8. q. 7. n. 213. Zerola in praxi Episc. p. 1. verb. irreg. n. 13. & p. 2. eod. verb. n. 7. Llamas in sum. p. 1. c. 12. §. 35. Beia p. 1. cas. 17. Zechius de cas. refer. cas. 1. de irreg. n. 40. Grassius de cas. refer. lib. 2.

cap. 17. n. 35. Sanctarellus de Iubil. c. 7. dub. 5. Chapeulla de c. s. rejer. p. 1. . 4. dub. 5. Toletus lib. 1. c. 85. n. 7. Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 40. sect. 3. n. 3. Filiucius tom. 1. tract. 11. c. 1. n. 9. Reginaldus tom. 2. lib. 3. o. tract. 2. . 3. sect. 3. n. 24. Molina de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 8. Henriquez lib. 14. cap. 17. n. 4. in Gloss. litt. L.

Et ratio est primò: quia irregularitas non est censura, vt patet ex cap. quarentis. de verb. signific. Ergo non includitur sub nomine censuræ in nostra Bulla. Secundò, quia Bulla vtitur his verbis: *Vt possint absoluerè à censuris*, &c. sed irregularitas non absoluitur, sed dispensatur: ergo, &c. Tertio, quia ita habet stylus Curia, qui nunquam sub nomine censurarum includit irregularitatem. Ceteras rationes vide apud citatos D D.

Secunda opinio affirmat, & docet, Confessarium per Bullam Cruciatæ posse dispensare in omnibus irregularitatibus prouenientibus ex delicto. Hæc sententia, vt obseruat Ioann. de la Cruz, *ubi infra*, est communis in schola Diui Thomæ: & illam docuit in Academia Salmantina, Canus, & Orellana, Viri eminentissimi, vt obseruat Vegha, *ubi infra*, & postea illam etiam docuerunt Salonius, Aragon, & Bañes in 2. 2. q. 64. art. 8. Medina in p. 2. q. 98. art. 4. Ledesma in sum. tom. 1. tr. de cens. c. 1. concl. 3. Corduba de Indulg. lib. 5. q. 43. dub. 4. Fernandez in exam. Theol. moral. p. 3. c. 9. §. 14. n. 1. Vegha in spec. Curator. tom. 2. c. 1. n. 323. & in sum. tom. 2. c. 15. cas. 8. Conradus in resp. cas. conf. p. 1. q. 355. Ludouicus Carbo de legib. lib. 8. disp. 5. Carrillo in iur. ordinari. sect. 4. r. 4. n. 8. Gutierrez in qq. canon. lib. 1. c. 37. n. 6. Naldus in sum. verb. irregularis, n. 25. & ex Societate IESV Ioan. Salas de legib. tract. 15. sect. 1. concl. 2. n. 16. cum Soto in 4. dist. 22. q. 3. art. 1. Nugno in 3. p. tom. 2. tr. de Bulla, §. ult.

Et ratio est: quia aliqua irregularitates, prouenientes ex delicto, dicuntur verè pœnæ, & censuræ: velut illa, quam contrahit celebrans, vel suscipiens Ordines in excommunicatione maiori, & similes. Patet hoc ex verbis, quæ habentur in multis Bullis, vt videre est in Bulla Pij I V. anno 1561. in qua conceditur Confessario facultas absoluendi ab excommunicatione, suspensione, & interdicto; & subditur; [*Y de todas las censuras, y penas ecclesiasticas.*] Distinguunt igitur supradicti Doctores inter irregularitates: nam vel irregularitas, vt dictum est, imponitur pro delicto, vel imponitur propter significationem, & indecentiam, qualis est illa, quæ ex bigamia, vel ex sanguinis effusione incurritur. Primam irregularitatem per Bullam putant esse dispensabilem; secundam minimè.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Prima opinio negatiua est probabilior. Secunda affirmatiua est probabilis: & ita illam vocauit nouissimè Vir doctissimus, Ioann. de la Cruz in direct. conse. p. 2. tr. de irregul. dub. 15. conclus. 2. & Rodriguez in Bulla, §. 9. n. 29. asserit, quòd sine scrupulo [*puede ser consejada, y seguida.*] Vnde, si aliquis illam tenere vellet, posset ad argumenta contraria sic respondere.

Ad primum, distinguendo: nam, si loquitur de irregularitatibus propter indecentiam incurtis, verum est, quòd non includuntur sub nomine censurarum: secus autem, si loquitur de irregularitatibus ex delicto prouenientibus: nam sunt veræ censuræ, vt dictum est.

Ad secundum respondet Vegha in speculo, *ubi supra*, sic asserens: [*A cerca de la irregularidad, que propriamente es pena pro culpa, bien puede el Confessor vsar deste verbo, Absoluo, y de suerte que diga: Ego te absoluo ab omni censura irregularitatis,* imò quedaria neciamente: *Dispensó tecum super irregularitate.* si no es que à caso por especial comission del Prelado, le aya sido cometida dispensacion, como lo dicen Bañez, y Orellana.] Aliam solutionem huius argumenti inuenies apud Salonium.

Ad tertium respondet idem Salonius, non repugnare nostræ sententiæ stylum Curia Romanæ; quia Bullæ valent, quod sonant: alioquin deciperentur fideles à Papa, quod nefas est suspicari; & irregularitates, de quibus lo-

quimur, sunt censuræ, & pœnæ ecclesiasticæ. Vel melius respondendum est, vt in simili casu respondet Fagundez Societatis IESV Theologus de Prac. Eccl. tract. 1. lib. 8. c. 8. n. 38. quòd stylus Curia Romanæ fundatur in probabilitate contrariæ sententiæ; non autem tollit probabilitatem alterius.

Notandum est verò cum Salonio, *ubi supra, concl. ult. ad arg. 6.* quòd talis sententia procedit etiam quoad alias Bullas, in quibus solùm dicitur, vt possit Confessarius absoluerè à censuris; & non additur vox illa: *A pœnis ecclesiasticis.* Nam, vt constat, huiusmodi irregularitates reuerà sunt censuræ, cum Pius IV. vt *suprà* diximus, in sua Bulla asseruerit, posse Confessarium absoluerè à censuris, suspensionibus, & interdicto, [*y de otras qualesquier censuras, y penas,*] nec possit reperiri, præter excommunicationem, suspensionem, & interdictum, aliqua alia censura, quàm irregularitas; nullo modo negari potest irregularitates aliquas esse censuras.

An Confessarius possit absoluerè pœnitentem, ex vi Bullæ pluries à casibus Summo Pontifici reseruatis?

RESOLVT. XXVIII.

Negatiuè respondetur communiter: ita Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 9. n. 1. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 2. n. 5. Ledesma in sum. tom. 2. tract. de Pœnit. c. 13. concl. 2. dub. 1. & alij.

Non reticebo tamen hic celebrem sententiam doctissimi Theologi Thomæ Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 2. asserentis, casus Summo Pontifici reseruatos, occultos tamen, posse à Confessariis absolui, non semel tantùm, sed toties, quoties. Et ratio est: quia Bulla casus Pontificè reseruatos excipit, ne liceat ab illis absoluerè toties, quoties: sed quando hi casus sunt occulti, iam non sunt casus reseruati Summo Pontifici: sed iure ordinario, & non speciali competunt Episcopis, & annexi sunt dignitati episcopali: cum ergo Bulla concedat absolutionem à reseruatis Episcopo toties, quoties; largitur etiam absolutionem ab his reseruatis occultis; quia per Concilium Tridentinum iam amplius non sunt papales, sed episcopales, quia, licet casus papales non desinant esse tales, eò quòd Pontifex illos aliquoties concedat Episcopo; imò et si semper concedat eos Episcopo specializat desinent esse papales per generalem Constitutionem, concedentem eos in perpetuum cuilibet Episcopo. Sed totum hoc accidit in casu nostro. Ergo, &c.

Hæc doctrina est valdè notanda: quia celebris, & non passim obuia. Itaque ex sententia Sanchez Confessarius per Bullam Cruciatæ potest absoluerè quoscunque casus Summo Pontifici reseruatos, non semel, sed toties, quoties, dummodo tamen sint occulti; quia, vt tales, desinant esse papales, & sunt episcopales, licet contrarium asserat Henriquez lib. 6. c. 14. n. 7. in fin. Bañes in 2. 2. quæst. 64. art. ult. ad finem.

Quoniam Confessarij virtute Bullæ Cruciatæ possunt absoluerè à casibus Bullæ Cœnæ, hæresi excepta, semel in vita, & semel in morte; quarendum est breuiter de aliquibus casibus inclusis in dicta Bulla: idèò queritur, quid dicendum de aliis casibus positis in primo canone Bullæ Cœnæ, an includantur sub nomine hæresis, ita vt per Bullam Cruciatæ minimè possint absolui.

RESOLVT. XXIX.

Non posse absolui docet Fernandez in exam. Theolog. moral. p. 3. c. 9. §. 16. sect. 1. n. 1. Turrianus in 2. 2. tom. 1. disp. 56. dub. 2. Altherius de cens. tom. 1. lib. 8. c. 19. quæst. 2. Azorius

Azorius *tom. 1. lib. 8. c. 19. qu. 2.* & Ledesma *in summ. tom. 2. tract. 1. c. 6. in fin. vbi sic asserit*: [Hæc de aduertir, que de baxo de nombre de heresia, se comprehenden los que fauorecen, ò encubren los hereges, y los que se apartan de la obediencia de los Pontifices Romanos, ò tienen libros prohibidos, ò los leen. Porque todos estos casos estan referuados en España à los Inquisidores, y ningun Sacerdote los puede absoluer por la Bula, ò Iubileo.] Putant igitur supradicti Authores, omnes casus contentos in primo Canone Bullæ Cœnæ, inclusos esse sub nomine hæresis: sed, cum virtute Bullæ Cruciatæ hæresis non possit absolui; neque poterunt & illi.

Hæc opinio est probabilis; sed contraria non caret etiam probabilitate: & illam docent Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. c. 12. n. 12.* Portel. *in addit. ad dubia regul. verb. libri prohibiti, num. 14.* Riccius *in addit. ad Bullam Cruciatæ, Rodriquez par. 1. §. 9. sect. 3. n. 95.* Duardus *in Bulla Cœnæ, lib. 3. §. 2. q. 8. n. 8. & seqq. 11. n. 47.* Henriquez *lib. 6. c. 17. n. 2. in Glossa. litt. I. Farinacius de hæresi, quest. 180. n. 8.* Suarez *tract. de fide, disp. 24. sect. 1. n. 11.* & alij: hi omnes docent, si supradicti verè Hæretici non sint; posse per Bullam Cruciatæ absolui; nam solum excipitur hæresis formalis. Ergo, &c.

Quenam paruitas materia excuset ab excommunicatione, legendo libros hæreticos? & an legentes sint absoluedi per Bullam Cruciatæ?

RESOLVT. XXX.

Pater Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 31.* de hac materia loquens sic ait: [Ego credo, vnam solum paginam, quanuis liber sit ex voluminibus maioribus, non sufficere: sed maior quantitas ex pagina voluminis maioris, vulgò, *de marca mayor*, sufficiens erit.] Hanc opinionem non potest probare Suarez *tract. de fide, disp. 20. sect. 2. n. 20.* Bonacina *de cens. disp. 2. quest. 5. punct. 4. n. 13.* cum Molfesio *in 3. p. lib. 3. c. 1. n. 49.* quia in ea lectione multam potest esse periculi. Oportet ergo, vt nimis breuis, nec multarum linearum sit lectio, vt excusationem paruitatis materiae admittat. Sed supradicta Sanchez opinio approbatur à nostro Duardo *in explic. Bullæ Cœnæ lib. 2. canon. 1. quest. 46. n. 4.* Filliucio *tom. 2. tract. 22. c. 7. n. 204.* & nouissime à Laurentio Portel. *in addit. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, num. 7. in fin.* & in hanc sententiam inclinat Layman *lib. 2. tract. 1. c. 16. n. 5.*

Sed, etiamsi talis incurreret in excommunicationem dictæ Bullæ Cœnæ, latam contra legentes libros Hæreticorum, puto per Bullam Cruciatæ absolui posse; dummodo hæretico animo id non faciat: & ita in terminis, præter DD. citatos *in superiori Resol.* docet Acoſta *in expl. Bull. Cruc. qu. 53. concl. 4.* Portel. *in addit. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, n. 14.* Riccius *in addit. ad Bull. Cruc.* Rodriquez *p. 1. §. 9. sect. 3. n. 100.* quidquid in contrarium asserat Rodriquez, & alij.

Sed de libris magicis non est dubitandum, vt docet Delrius *in disp. p. 3. lib. 5. sect. 17.* & Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 2. q. 96. art. 4. d. ff. 5. in fin.* quia, sicut chiro-mantici, & magi non comprehenduntur sub nomine Hæreticorum; sic eorum libri, hæretici iudicandi non sunt, vt notauit Souſa *in Bulla Cœnæ c. 2. disp. 13. concl. 1.* Bonacina *de cens. disp. 2. punct. 3. n. 4.* Alther. *de cens. tom. 1. lib. 5. disp. 2. c. 7. fol. 472. cas. 2. & alij.*

Notandum est etiam, quòd paruitas materiae non solum datur, vt diximus, in legentibus; sed etiam in retinentibus libros Hæreticorum. Et ita, si aliquis per duos dies non consignaret Inquisitoribus dictos libros, non incurreret in excommunicationem. Ita Sanchez *in sum. lib. 2. c. 10. n. 55.* & Duardus *in expl. Bull. Cœnæ lib. 2. can. 1. quest. 51.*

num. 33. & alij.

An, qui legit librum Hæretici, qui non tractat de religione ex professo, neque continet multas hæreses, sed vnam tantum, incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ, ita vt per Cruciatam sit absoluedus?

RESOLVT. XXXI.

Non incidere in censuram Bullæ Cœnæ, putauit Sayrus *de cens. lib. 3. c. 5. n. 12.* & Graffius *in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. n. 40. & 42.* quia, vt incurratur excommunicatio Bullæ, necesse est, vt liber ex professo de religione tractet, aut de hæresi; non autem si tractet de aliis rebus, & obiter dicat aliquam hæresim.

Hanc autem sententiam reprobat Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 10. n. 34.* qui citat Suarez: & idem docet Bonacina *de cens. disp. 2. q. 5. punct. 4. n. 19.* cum Altherio *in Bulla Cœnæ tom. 1. disp. 2. lib. 5. c. 6. fol. 470. in fin.* & Portel. *in add. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, n. 8.* quia Bulla solum requirit, vt liber hæresim contineat: quod quidem verificatur, si vnicam tantum contineat. Et idèd, stâte hac opinione taliter legentes non sunt per Bullam Cruciatæ absoluedi.

Non reticbo tamen Filliucium *tom. 2. tr. 22. c. 7. n. 204.* & etiam Souſa ex Prædicatorum Familia, primam opinionem contra Suarez, & Sanchez docere, & idèd *in expos. Bull. Cœnæ disp. 13. c. 2. concl. 2.* sic asserit: [Qui legit, licet absque Sedis apostolicæ licentia, Hæreticorum libros, qui ex professo hæresim non continent, vel de religione non tractant; quanuis hæresim aliquam contineant; per hanc Bullam non excomunicatur.] Ita ille. Et probat hanc sententiam multis rationibus, quæ apud ipsum videri possunt. Hæc sententia videtur probabilis, licet contraria sit probabilior.

An, qui legit aliquem librum Authoris Catholici, sed cum Scholiis, & Commentariis Hæreticorum tam copiosis, vt liber potius ex eis, quam ex textu constare censetur, incidat in Bullam Cœnæ, & per Cruciatam sit absoluedus?

RESOLVT. XXXII.

Afirmatiuam sententiam docuit P. Suarez *in 3. part. tom. 5. disp. 21. sect. 2. n. 10.* Sed nimis scrupulosè in hoc loquitur, & idèd non sequendus: vnde meritò illum reprobant Souſa *in expos. Bull. Cœnæ c. 2. disp. 13. concl. 3. n. 7.* & alij: nam reuera liber Auctoris Catholici, licet Commentarios copiosos alicuius Hæretici habeat, semper nuncupatur liber Authoris Catholici, à quo in lucem editus est; & non liber Hæretici commentantis.

An, qui non per se ipsum, sed per alios legit aliquem librum Hæretici, hæresim continentem, seu ex professo de religione tractantem; incurrat in excommunicationem Bullæ, ita vt per Cruciatam sit absoluedus?

RESOLVT. XXXIII.

Incurrere in dictam excommunicationem putat Altherius *de cens. tom. 1. disp. 2. lib. 5. cap. 6. fol. mibi 470. col. 2.* quia in nostro casu putat specialiter per seipsum legere, qui per alium legit. Idem docet Sayrus *de cens. lib. 3. c. 5. n. 14.* & Graffius *in decis. p. 1. lib. 4. c. 18. num. 34.* & Azorius *p. 1. lib. 88. c. 6. qu. 4.* & nouissime Layman *lib. 2. tract. 1. c. 15. n. 6.* Megala *in 3. p. lib. 3. c. 1. n. 37.* Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 9. c. 14. n. 250. & 251.* & Suarez *tract. de fide, disp. 20. sect. 2. n. 19.*

Sed contrariam sententiam docet Filliucius *tom. 1. tr. 16. c. 3. n. 45. & tom. 2. tr. 22. c. 7. n. 207.* Souſa *in Bull. Cœnæ c. 2. disp. 14. n. 4.* Sanctarellus *tract. de hæresi, cap. 13. dub. unico,*

unicuique, num. 8. Scorcia in Bull. Pontif. epitome 166. th. orem, 410. Vgolinus in Bull. Cæn. canon. 1. verb. ac eorundem librorum, §. 1. num. 4. Duardus in expof. Bull. Cæn. lib. 2. can. 1. quæst. 48. num. 9. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 2. c. 10. n. 48. Bonacina de cenf. difp. 2. quæst. 5. punct. 4. num. 11. qui male pro hac fententia citat Reginaldum; nam contrariam docet.

Sed hanc fententiam tenet etiam Portell. in addit. ad dubia reg. verb. libri prohibiti, n. 11. vbi sic afferit: [Non incurrit cenfuram Bullæ, qui audit legere librum hæreticum: audire enim, non est legere; & verba legis pœnalis funt accipienda in fignificatione propria, & ftricta. Et hoc verum cenfeo, etiamfi is, qui audit legere, induxerit legentem, vt legeret: nam inducere, vt aliquis legat, non est legere. Et cenfura pofita contra facientem, non ligat confultentem, nifi id exprimat in ifta Bulla, contra confultentem, vt tales libri legantur. Incurreret verò cenfuram famulus legens ex mandato heri, nifi ignorantia excufetur.] Ita Portell. At ego puto, his non obftantibus, non effe recedendum à prima fententia affirmatiua.

Nota verò, quòd fi dictus famulus fuerit compulfus ad legendum librum hæreticum in contemptum fidei, & hoc faceret, fecundum Bonacinam, vbi fupra, & alios, non folum peccaret mortaliter, fed in excommunicationem Bullæ incideret. Sed quoad excommunicationem negat noster Duardus loco cit. num. 15.

Vtrum, qui legeret epiftolam, feu literam miffiuam alicuius Hæretici, in qua aliquam hærefim doceret, in hanc excommunicationem incurreret, vnde virtute Cruciatæ abfoluendus fit?

RESOLVT. XXXIV.

Incurrere talem epiftolam legentem, excommunicationem Bullæ Cænæ, mordicus defendit noster Megala in 3. part. lib. 1. c. 1. n. 55.

Sed contrarium docet Sanchez in fuma, tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 29. vbi ait: [Credo, non incurrere excommunicationem, legentem, aut retinentem, aut imprimentem epiftolam, concionem, aut aliam papyrum Hæretici folutam, nec in tractatus formam redactam; quòd hæc, in communi & vfitato loquendi modo, minimè dicantur libri: nec militat eadem ratio, quæ in libris: hi enim multò ampliùs extenduntur, atque diutiùs permanent.] Ita Sanchez, quem pofttea fequuti funt Portell. in addit. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, n. 7. & Soufa in expl. Bulla Cæn. cap. 2. difp. 13. concl. 1. num. 5. Duardus in expl. Bulla Cæn. lib. 2. can. 1. quæst. 5. num. 11. Layman in Theolog. moral. lib. 2. tract. 1. cap. 15. n. 3. & alij. Sed cenfeo in priori fententia perfiftendum effe.

An, qui legerit librum hæreticum in Gallia, Anglia, & aliis Prouincijs, vbi Bulla Cænæ non eft recepta, incidat, hoc non obftante, in excommunicationem, & egeat Bulla Cruciatæ propter abfolutionem?

RESOLVT. XXXV.

Affirmatiuè refpondet Megala in 3. part. lib. 3. cap. 1. num. 60.

At contrarium docet Sanchez in fuma, tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 4. qui citat Azorium: & contra rationem Megalæ vide Becanum in summ. Theol. tract. 3. c. 6. quæst. 8. n. 4. in fin. vbi docet ex communi Doctorum fententia, in Germania excufari multos, & non incidere in excommunicationes Bullæ Cænæ, quia in multis locis vfu recepta non effe.

Vtrum idiota legens librum hæreticum Latina lingua compositum, quam ipfe nullo modo intelligit, incidat in excommunicationem Bullæ, ita vt per Cruciatam fit abfoluendus?

RESOLVT. XXXVI.

Affirmatiuè refpondet Megala in 3. part. lib. 3. cap. 1. n. 45. quia Bulla non fpectat finem, fed factum ipfum.

Sed negatiuam fententiam docet Sanchez in fuma, tom. 1. lib. 2. c. 10. num. 51. quia hic cafus à principio non fuit inclufus in lege. Laurentius verò Portell. in addit. ad dub. regul. verb. libri prohibiti, num. 11. non audet hoc confulere: fed addit, quòd qui id fecerit, habebit Authorem Sanchez: in quibus verbis demonftrat, hanc fententiam effe probabilem, ficuti reuera probabiliffima effe & tuta in praxi; & illam, præter Sanchez, docet etiam Filliacius tom. 2. tract. 22. n. 7. num. 207. & Suarez tract. de fide, difp. 20. fect. 2. num. 18. vbi fic afferit: [In primis, circa qualitatẽm neceffarium effe, vt non tantum fit exterior lectio, fed cum intelligentia verborum: nam, fi quis ignorans profus linguam Latinam, vel eam; in qua liber fcriptus effe, illum legat; non incurret cenfuram; nec per fe loquendo, mortaliter peccabit: quia illa non effe formalis, nec vera lectio; fed tantum materialis: & præterea ibi ceffat ratio legis; quia neque periculum inde imminet, nec effe communicatio cum Hæretico in doctrina: & in hoc omnes conueniunt.] Ita Suarez. Vnde negandum effe id, quòd dicit Megala; nempe, Bullam non fpectare finem, fed factum.

An, qui intelligens, aliquem librum effe hæreticum comburit illum, & non Inquifitoribus tradit, incurrat in excommunicationem huius Canonis?

RESOLVT. XXXVII.

Refpondeo, quòd communiter Doctores docent, quem non poffe propria authoritate libros tales comburere; fed teneri illos deferre ad Inquifitores. Ita Suarez tract. de fide, difp. 20. fect. 2. num. 23. Azorius tom. 1. lib. 8. c. 16. q. 11. Delrius difp. mag. c. tom. 3. lib. 5. fect. 17. Farinacius de hærefi, q. 180. n. 40. Barbosa de potest. Epifcop. p. 3. alleg. 90. n. 5. Soufa in Bull. Cæn. cap. 2. difp. 15. concl. 3. n. 4. Homobonus de exam. Eccl. p. 1. tract. 7. cap. 2. q. 12. & p. 2. tract. 11. cap. 7. quæst. 15. fect. 2. Duardus in Bull. Cæn. lib. 2. can. 1. quæst. 5. num. 1. Cherabinus in compen. Bullar. tom. 2. const. 79. Pij V. fchol. 2. Riccius p. 4. decif. 255. n. 4. & decif. 260. n. 7. Altherius de cenf. tom. 1. difp. 2. lib. 5. cap. 7. & alij. Et fundantur in quadam Conftitutione Iulij III. qui hoc videtur præcipere.

Sed non reticebo, contrariam fententiam docere Zanchinum in tr. de Hæreticis, c. 7. n. 7. & Repertor. Inquifitorium, verb. libri, Filliacium tom. 2. tr. 22. c. 7. n. 208. vbi excufat comburentes propria authoritate; aut tradentes illis, qui dictos libros legere poffunt: quòd antea etiam docuerat in tom. 1. tract. 16. c. 3. n. 45. & hanc opinionem referens Bonacina de cenf. difp. 2. q. 5. punct. 4. n. 20. in noua editione non improbat, & idco videtur illam admittere: & multi ex Authoribus citatis, vt Altherius, & Riccius, & Antonius Ricciulus in tract. de iure perfonarum, lib. 5. c. 24. n. 2. & Campegius in addit. ad Zanchinum, de Hæret. c. 7. n. 7. contrariam fententiam quam ipfi tenent, vocant tantum veriorem, & tutiorem. Ergo fecundum dictos Authores fententia Filliacij effe probabilis.

Sed, quidquid fit de peccato, vt benè notat Portell. in add. ad dubia regul. verb. libri prohibiti, n. 13 certum effe, illos, qui libros hæreticos comburunt propria auctoritate, non incurrere in excommunicationem Bullæ Cænæ: qui tales libros comburendo, illos non retinent. Et ita etiam docet Sanchez in fuma, tom. 1. lib. 2. c. 10. n. 57. & Suarez vbi fupr. tract. de fide, difp. 20. fect. 2. n. 23. & alij.

An imponentes gabellas super rebus, quæ ad propriam usum, vel familia, emuntur, incidant in excommunicationem Bullæ, & per Cruciatam sint absolucndi?

R E S O L V T. XXXVIII.

Prima opinio affirmat: & ita docet Toletus *lib. 5. c. 74.* quia dictæ gabellæ sunt iniustæ, vt notat Caietanus *in summa, verb. vectigal.* Tabiena *eod. verb. num. 4.* Angelus *verb. pedagium, num. 2.* Armila *verb. gabella, n. 2.* Ledesma *2. p. quest. 18. art. 3.* Medina *in p. 2. quest. 86. art. Beia p. 1. cas. 1.* Gabriel *in 4. dist. 15. quest. 5. concl. 2. lit. Z. cum aliis.* Probatur *ex l. vniuersi. C. de vectigalib.* vbi poena capitis imponitur his, qui de rebus ad proprium vsum necessariis vectigalia exigunt. Et *in l. omnium. C. de vectigalib.* determinatur, vt gabellæ tantum imponantur, vel exigantur pro rebus, vel ex rebus mercimonij, & negotiationis causa asportatis, vel delatis.

Deinde, supradictas gabellas iniustas esse patet: quia in illis pauperiores ita onerantur, sicut diuites: quod est contra iustam formam tributi, quæ efficit, vt vnusquisque soluat iuxta proportionem suarum facultatum. Imò plus soluant pauperes, quam diuites: nam panem, vinum, oleum, &c. frequentius emunt pauperes: ergo plus persoluant, quam diuites. Et tandem ex istis tributis æquè grauantur peregrini, ac incolæ; cum tamen causa tributi ad peregrinos non pertineat.

At, his non obstantibus, placet mihi sententia Suarez *de legib. lib. 5. cap. 16.* Turriani *in 2. 2. tom. 2. disp. 44. dub. 3. num. 4.* qui multos alios citat, & Ioan. de la Cruz *in direct. cons. 1. 1. precept. 7. art. 1. dub. 1. concl. 1.* & aliorum asserentium, dictam gabellam esse iustam: quia seruatur in illa, quantum fieri potest, æqualitas: nam, licet pauperes plures habeant aliquando filios; tamen communiter, quia pauperes sunt, minus emunt ex his rebus, quæ ad vitæ vsum sunt necessariæ, quam diuites. Deinde, vt notat Malderus *in 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 6.* licet pauperes in his gabellis æquè contribuant, ac diuites, aut etiam amplius; hoc ipsum tamen à ditioribus compensatur: quod enim cariora sunt, quæ ad communem victum pertinent, eò solent carius vendi operæ, quas pauperiores in Republica præstât.

Adde, quod vt optime notat Molina, & alij, vectigalia, quæ ex mercibus soluere coguntur mercatores; non tam redundant in grauamen, ac sumptus ipsorum, quam in grauamen eorum, qui illas ex ipsis sunt empturi: mercatores quippe, quod carius emunt merces, quas asportant, & quod plura tributa ex eis soluant, eò carius eas vendunt. Quò fit, vt grauamen eiusmodi magna ex parte redundet in populos, seu in emptores earum mercium, & non in mercatores, licet emptores, & populus id non consideret. Quò fit, vt quæ inæqualitas obiicitur ex eo, quòd tributum soluatur ex his rebus, quæ asportantur, emuntur, aut venduntur ad subleuandam propriam necessitatem; cernatur, & accidat similiter in eo, quòd mercatores vectigalia soluant ex rebus, quas asportant, emunt, aut vendunt negotiationis causa; quandoquidem hæc ipsa tributa tandem soluant, qui eas res emunt ad subleuandam propriam necessitatem.

Et tandem ex impositione dictarum gabellarum minora sunt murmura, quam essent in censu patrimonij, aut capitis: in æstimando enim cuiusque patrimonio multum odij, multum etiam deprauati iudicij, incurritur: deinde oportet multos esse Officiarios ad exigendum, quorum stipendia multum augent tributum, & per huiusmodi tributa super poculenta, & esculenta, seu similia, cum per minutim soluatur reipublicæ subsidium, insensibile quodammodo est detrimentum soluentium. Itaque publicæ commoditatis gratia, meritò talia vectigalia debent tolerari, & licita sunt.

Ex quibus omnibus apparet, secundum hanc sententiam, posse Principem, seu rempublicam, imponere vecti-

galia, non solum in his, quæ negotiationis causa venduntur, siue emuntur; sed etiam in his, quæ venduntur, aut emuntur, vt necessaria ad vitæ vsum: verum est, quòd supradicta sententia recipitur à multis, & probabiliter quidem, cum aliquibus conditionibus, & non aliter, quæ conditiones ponit Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 7. n. 51.* Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 10. c. 24. n. 377.* Molfesius *in summa. tom. 2. tract. 12. c. 22. n. 96.* Faustus *in spec. Conf. disp. 33. q. 22. num. 4.* Laym. *in Theol. mor. lib. 4. sect. 5. tract. 3. num. 3. c. 3.* Tanner. *in 2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 12. n. 345.* & alij.

Restat modò respondere ad argumenta contrariæ sententiæ. Ad primum respondet Turrian. *l. c. num. 5.* illam legem non esse dispositionem iuris naturalis, sed positui, idè mutari potest, solumque obseruatur, vbi leges iuris communis obseruantur. Adde, quòd, vt notat noster Megala *imp. 2. lib. 2. c. 17. q. 1. n. 71.* nullus potest imponere gabellas, nisi Princeps, seu Magistratus, qui in regimine temporalium supremam auctoritatem, & regalia, & merum, & mixtum imperium de iure habent, & ab alio nouas leges non recipiunt. Sed hi Principes possunt & imperiales leges tollere. Ergo, & contra dictam legem vniuersi possunt nouas gabellas instituere; & consequenter gabellas sic institutas exigentes, vel imponentes non essent excommunicati. Vel tandem respondendum est dictam legem, per contrariam consuetudinem abrogatam fuisse, vt testatur Grassius *in decis. 1. lib. 4. c. 18. n. 82.* & Duard. *in Bull. Cæn. lib. 2. can. 5. q. 5. n. 6.* cum aliis DD. supracitatis.

Ad secundum argumentum patet responsio ex dictis, quibus adde, cum pauperes paucis soleant esse contenti, & modico viuere, pauca vendunt, & emunt; & consequenter modicum soluant, attenda quantitate, quam ex tali emptione, & venditione diuites soluant.

Ad tertium respondetur, quòd peregrini meritò tales gabellas soluant: nam & in sua patria vicissim ex hac republica peregrinos similiter ipsi tractant: & ita docuit Malderus *in 2. 2. tract. 8. c. 6. dub. 6.* & alij.

Notandum est verò, quòd stando in contraria opinione, nempe, supradictas gabellas esse iniustas; tamen non defunt Doctores, qui tali casu illas imponentes non incurrere in excommunicationem Bullæ asserant: & sic notauit Sayrus *de cons. lib. 5. c. 9. n. 6.* & alij: quia putant, imponentes gabellas solum incurrere in excommunicationem Bullæ Cænæ ex defectu causæ efficientis; nempe, si non habeant potestatem imponendi, non autem ex defectu causæ materialis, vt esset in casu nostro; vel ex defectu causæ formalis, vt si imponerentur Clericis, vel aliis exemptis. Sed, vt diximus *supra*, non de sunt Doctores qui contrarium sentiant; videlicet, posse aliquè in dictam excommunicationem Bullæ incurrere, non solum ex defectu causæ efficientis, sed etiam materialis formalis, & finalis. Et istæ opiniones sunt omnes probabiles, non solum ex principiis intrinsicis; sed etiam ex principiis extrinsecis: nam vtraque opinio habet pro se optimos Authores.

Sed hæc satis dicta sint de aliquibus casibus Bullæ Cænæ, ad cognoscendum, vtrum indigeant privilegio Bullæ Cruciatæ: pergemus modò ad alia dubia circa ipsam Bullam Cruciatæ.

An commutatio votorum facta per privilegium Bullæ Cruciatæ, indigeat aliqua iusta causa?

R E S O L V T. XXXIX.

Respondeo negatiuè cum Portel. *in addit. ad dub. reg. verb. voti commut. 91.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 19. n. 10.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 10. n. 19.* Barthol. à S. Fausto *in thes. relig. lib. 4. q. 20. n. 7.* & aliis. Et ratio est: quia, licet ad commutationem voti in æquale bonum, iusta, & debita causa requiratur, vt probant Doctores ex D. Thoma *in 2. 2. quest. 88. art. 12. in corp.* tamen, quando aliquod privilegium ad commutanda vota non confertur simpliciter, sed cum aliquo onere ob bonum publicum,

vt fit per Bullam Cruciatæ, vel Iubileum; tunc nulla alia est opus caussa, quàm conferre eleemosynam in belli subsidium præscriptam in Bulla, & exequi opera in Iubileo definita: quia ob talem caussam Pontifex id priuilegium concedit.

An commutatio votifacæ per Bullam, possit fieri in minus bonum?

RESOLVT. XL.

Negatiuè respondet Portel *in addit. ad dubia regular. ve. b. voti commutatio, n. 59.* Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 4.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 7. & 19.* Reginaldus *tom. 2. lib. 8. c. 22. n. 352.* & Ioan. de la Cruz *in direct. p. 1. præc. 2. art. 2. dub. 10. concl. 5.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 2. q. 88. art. 12. dist. 4. num. 1.* Azorius *p. 1. lib. 11. c. 18. q. 6.* Beia *p. 1. cas. 49.* Sayrus *lib. 6. c. 12. n. 6. & c. 19. n. 7. & 8.* Sotus *lib. 7. de iust. q. 4. art. 3.* & alij: quia, licet priuilegium Bullæ sit fauorabile; non est tamen extendendum ultra verborum proprietatem: sed commutatio proprie dicit, & significat æqualitatem: ergo, &c.

Sed contrariam sententiam probabiliorem esse puto, quam docet Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 109.* Henriquez *lib. 7. c. 30. n. 5.* Arag. *in 2. 2. q. 88. art. 12.* Medina *in instruct. lib. 1. c. 14. §. 7.* Leone *tract. de Iubil. p. 2. q. 12. n. 64.* cū Homobono *de exam. Eccl. p. 1. tract. 5. cap. 6. quest. 40.* & alij. Et ratio est: quia aliter Bulla nihil operaretur, cū absque tali priuilegio possit Confessarius absque iusta caussa in melius, authoritate propria; & in æquè bonum cum causa iusta, authoritate Prælati. Aliqui verò Doctores hanc secundam sententiam affirmatiuam sequuntur in casu, quo Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ commutaret vota in bonum quasi æquale; sed non in longè minus. Et ita docent Villalobos *in sum. part. 1. tract. 27. claus. 9. §. 3. n. 39.* & alij.

An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit, quemadmodum vota, ita etiam iuramenta facta circa eandem materiam votorum commutare?

RESOLVT. XLI.

Negatiuè respondet Azorius *tom. 1. lib. 11. c. 10. q. 2.* Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 12. n. 60. & 62.* Bartholomæus à S. Fausto *in thes. relig. lib. 4. quest. 4. num. 1.* & alij. Et ratio est: quia iuramenti vinculum est specie distinctum à voto: ergo priuilegium Bullæ Cruciatæ concessum ad commutanda vota, non extenditur ad commutanda iuramenta.

Sed contrariam sententiam probabiliorem esse iudico, quam docet Portel. *in addit. ad dub. reg. verb. voti commut. n. 98.* Fernández *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. sect. 2. §. 17. n. 2.* Filliucius *tom. 2. tract. 26. c. 9. n. 254.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 14. n. 6.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 53. n. 8.* & alij penes ipsos. Dico igitur, quòd quando in Cruciatæ, seu Iubileo, conceditur commutatio ad vota, non exprimendo iuramenta, potest etiam commutari iuramentum, quod soli Deo factum est. Et ita etiam nouissimè docuit Leone *tract. de Iubil. p. 2. q. 12. n. 68. & seq.* Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 203.* & Villalobos *in summa, tom. 1. tr. 27. claus. 9. §. 3. num. 29.* vbi sic asserit: [Puede por la Bula el Confessor comutar los iuramentos: porque quando se concede facultad de comutar el voto, se concede el comutar la obligacion, que se adquiere à solo Dios, como à crear por la virtud de Religion; y la misma obligacion se adquiere à Dios por el iuramento, que à el se haze inmediatamente, que por el voto: y ansi la facultad de dispensar en el voto, se estiende à la del juramento; porque conforme al derecho, lo que se dispone en vnà de dos cosas, que se equiparan, es iusto disponerse en la otra.] Ita ille. Ex quibus patet responsio ad argumentum contrariæ sententiæ: quia, cū tam voti, quàm

iuramenti præstiti obligatio soli Deo acquiratur, sequitur, quòd facultas circa vota extendatur etiam ad huiusmodi iuramenta.

Notandum est verò, quòd hæc sententia non procedit in casu, quo iuramenta adiecta sint contractui, in quo est turpitudine, & iniustitia in creditore; vt ad iuramentum factum homini de soluendis vsuris, aut metu extortum, &c. Ita Sanchez *vbi supr. n. 13.* Suarez *eodem num.* quibus adde Bartholomæum à S. Fausto *in thes. relig. lib. 4. quest. 53.* Sanctarellum, & Molfesium, *vbi supr.* licet contrarium asserat Barthol. Ledesma *de Sacrament. tract. de matr. dub. 13.* & Rodriguez *in summa, part. 1. cap. 231. num. 4. & cap. 244. num. 4.*

An Confessarius, qui per Bullam Cruciatæ habet potestatem commutandi vota, possit, illa dispensare?

RESOLVT. XLII.

Minimè, respondet Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. sect. 2. §. 17. num. 6.* Et ratio est: quia maior potestas requiritur ad dispensandum, quàm ad commutandum. Et ita etiam docet Portel. *in addit. ad dub. regul. verb. voti commutatio, num. 46.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 5. num. 28.* Homobonus *de exam. p. 1. tract. 5. c. 6. quest. 40.* & alij.

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare vota iuramento firmata?

RESOLVT. XLIII.

Negatiuè respondet Henriquez *lib. 7. c. 30. n. 5.* Sayrus *in clauis reg. lib. 5. c. 8. num. 9.* Filliucius *tom. 2. tract. 26. c. 9. n. 255.* Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 10. quest. 2.* & Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 11. num. 94.* Et ratio est: quia concurrunt duo vincula expressa, quæ certum est esse maiora vno vinculo expresso.

Sanchez verò *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 43. n. 18.* putat, hanc sententiam non esse veram, si iuramentum emittatur tantum ad voti emissi confirmationem: secus autem, si præstetur independenter ab illo, & tantum concomitanter: nam in isto casu priuilegium Bullæ non extenditur ad votum, & iuramentum, simul concurrentia. Et ita hanc sententiam post Sanchez docuit Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 3. n. 30.* qui citat Rodriguez *in addit. ad Bull. §. 9. num. 111.* Et ratio est: quia, cum sint duo vincula specie diuersa, nec vnum ab alio dependeat, fortiora sunt vno solo, quòd priuilegium Bullæ concedit: ergo, &c.

Sed, licet hæc sententiæ sit probabilis, non minus probabilis videtur sententia Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 14. n. 19.* qui sustinet, in vtroque euentu posse Confessarium per virtutem Bullæ commutare vota, & iuramenta: quia, licet sint duo vincula diuersa specie; at in ordine ad commutationem reputantur quasi vnum, & idem, & eiusdem rationis: nec vnum addit alteri grauitatem intensiuam; sed solum extensiuam, id est, plura vincula. Vnde patet responsio ad rationes in contrarium: quia, vt diximus, etsi votum, & iuramentum speculatiuè sint duo vincula specie diuersa; tamen moraliter in ordine ad Deum, & ad virtutem religionis æquiparantur: ergo, &c.

An Confessarius peccet, si sine iusta causa velit virtute Cruciatæ commutare vota penitentis?

RESOLVT. XLIV.

Respondeo affirmatiuè, cum Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. num. 12.* qui citat multos alios, quibus ego addo Bartholom. à S. Fausto *in thes. relig. lib. 4. quest. 53.* & Homobonum *de exam. Eccl. p. 1. tract. 5. c. 6. q. 40.* Et ratio est: quia, cū Confessarius per Bullam Cruciatæ sit Iudex delegatus in penitentis fauorem, tenetur ius ex priuilegio illo sibi concessum tribuere, sicut Episcopus dicitur

infidelis in cap. quanto. 2. q. 5. si denegat dispensationem subito petenti ex iusta causa.

Notandum est verò, quòd Regulares non peccarent, si nollent virtute suorum priuilegiorum vota pœnitentis commutare. Et ratio est: quia non astringuntur uti suo priuilegio. Ita Sanchez *ubi supra*, cum aliis: licet non minus probabiliter contrarium asserat Henriquez *lib. 7. cap. 28. n. 2.* cum aliis, quos sequitur Faustus, *ubi supra*, q. 54. addens, in fine questionis, Confessarios in utroque casu peccare ad minus venialiter.

An commutatio voti virtute Bullæ Cruciatæ debeat fieri in Confessione sacramentali?

R E S O L V T. XLV.

Affirmatiuè respondet Fernandez in *exam. Theolog. moral. p. 3. c. 9. sect. 2. §. 17. num. 5.* Rodriquez in *Bulla Cruciatæ*, §. 9. n. 113. regul. 9. & Vegha in *sum. tom. 1. c. 129. cas. 34. & alij.*

Sed contrariam sententiam probabiliorē esse iudico cum Sanchez in *summa*, tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 15. Henriquez *lib. 7. c. 30. num. 6.* & alij penes ipsos, quibus ego addo Homobonum de *exam. Eccl. p. 1. tract. 5. c. 6. quasi. 40.* Villalob. in *sum. tom. 1. tract. 26. claus. 9. §. 3. n. 3.* & Suarez de *relig. tom. 2. lib. 6. c. 16. n. 14.* quia in textu Bullæ Cruciatæ non dicitur: *Ut auditis Confessionibus, commutatio votorum efficiatur.* Ergo, &c.

Et hæc doctrina procedit etiam, quando dicta commutatio efficeretur per priuilegia regularium, vel per aliquod Iubileum. Ita Naldus in *summa*, verb. *Indulg.* num. 8. Henriquez, & Sanchez, *ubi supra*, quidquid in contrarium asserat Sayrus in *clau. lib. 6. cap. 11. num. 105.* Beia p. 2. cas. 1. Peregrinus in *compend. nostrorum priuileg. p. 1. tit. commut. §. 3.* Sanctarellus *tract. de Iubil. c. 8. dub. 8.* & alij penes ipsos.

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum pœnale, quoad pœnam pecuniarum ex eius fractione incursum?

R E S O L V T. XLVI.

Negatiuam sententiam docuit Azorius *part. 1. lib. 11. cap. 18. quasi. 11. in fine*, & magis expressè Sayrus in *clau. regia, lib. 6. cap. 12. num. 20.* cum aliis: quia illud est commutare pœnam ex illius fractione debitam: sed Bulla Cruciatæ solius voti commutationem indulget: ergo, &c.

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam probabiliorē esse existimo cum Raphaële de la Torre in 2. 2. tom. 2. quasi. 88. art. 12. disp. ult. n. 4. Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 4. c. 52. n. 9.* qui citat Sanch. de *rel. g. tom. 2. lib. 6. c. 2. n. 19.* cui ego addo Leonem de *Iubil. p. 2. q. 12. n. 74.* Homobonum de *exam. Eccl. p. 1. tract. ... cap. 6. q. 36.* Malderum in 2. 2. tract. 10. c. 5. dub. 11. Filiucium *tom. 2. tr. 26. cap. 10. n. 296.* Ioan. de la Cruz in *direct. onsc. p. 1. Præcep. 2. art. 2. dub. 10. concl. 3.* Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 3. n. 32.* vbi sic ait: [Tambien se puede por la Bula de la Cruzada comutar la pena en que se incurre, por quebrar el voto penal, como si vno jurò de no jugar, y si jugasse de dar tal limosna, ò diziendo so pena de dar tal limosna, porque aquella pena se deue por via del voto, y como el Pontífice concede facultad à cerca de los votos, tambien la concede en estas penas.] Vnde patet responsio ad argumentum contrariæ opinionis: nam dicimus, quòd illa pœna nõ debetur, nisi ex vi voti, quòd à principio obligauit ad illam: ergo facultas per Bullam Cruciatæ concessa ad commutandum illud votum, extenditur etiam ad pœnam incursum ob violationem ipsius. Et hæc sententia procedit, etiamsi Pontifex commutauerit votum, iubendo partem pœnæ solui: nam potest etiam dicta pars commutari.

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum emissum in fauorem tertij, vt, v. g. vouit Petrus dare calicem pro sacello B. Andreae, aut certo pauperi elemosynam, &c.

R E S O L V T. XLVII.

Respondeo affirmatiuè cum Suarez *tom. 2. de relig. lib. 6. cap. 15. n. 11.* & Sanchez in *summa*, tom. 1. lib. 4. c. 41. n. 9. Leone de *Iubil. p. 2. quasi. 12. n. 72.* Filiuc. *tom. 2. tract. 26. c. 9. num. 257.* Ioan. de la Cruz in *direct. onsc. p. 1. Præcep. 2. art. 2. dub. 10. concl. 2.* Et ratio est: quia tale votum non tribuit vllum ius illi Ecclesiæ, seu pauperi: ergo poterit illud Confessarius commutare.

Secus autem, si huiusmodi votum fuerit à Præposito Ecclesiæ, vel paupere acceptatum: nam ita acquisiissent ius per acceptationem. Vel secundum aliquos, si votum dirigatur in Sanctum, cui dicatur Ecclesiæ: vt, Promitto B. Andreae, me daturum eius Ecclesiæ vnum calicem.

Sed hanc limitationem rectè impugnat Sanchez *ubi supra*, num. 12. Suarez *num. 10.* cum Lessio *lib. 2. c. 40. dub. 11. num. 90.* & Bartholomæus à S. Fausto in *thes. Relig. lib. 4. q. 52.* cum aliis.

An Confessarius ex iurisdictione ordinaria possit commutare votum in bonum æquale, vel ad hoc faciendum indigeat Bulla Cruciatæ?

R E S O L V T. XLVIII.

Non posse hoc facere, nisi per potestatem delegatam, vt per Bullam, v. g. docuit Sanchez in *summa*, tom. 1. lib. 4. cap. 49. num. 13. cum Suarez de *relig. tom. 2. lib. 6. c. 19. n. 6.* Et ratio est: quia potestas ordinaria Confessoris extenditur tantum ad forum pœnitentiæ, ad quod commutandi potestas non pertinet; sed ad Ecclesiæ gubernationem in foro externo.

Non reticebo tamen contrariam sententiam docere Lessium *lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 105.* qui citat Viualdum in *Candelabro aureo.* Adde, quòd Medina in *instruēt. Confess. lib. 1. c. 14. §. 17.* Henriquez in *sum. lib. 7. c. 30. n. 5.* & alij putant, hoc fieri posse etiam autoritate propria pœnitentis, dummodo votum in æquale commutetur: quam sententiam probabilem vocat Aragon. de *iust. 9. 88. art. 12. dub. 1. dist. 3.* & Suarez *ubi supra*, de *relig. tom. 2. lib. 6. cap. 20. num. 4.* & alij, vocantes tantum contrariam probabiliorē, & tutiorem, quam tenet, præter Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez, *ubi supra*, Bartholomæus à S. Fausto in *thes. Relig. lib. 4. q. 10. n. 3.*

An Confessarius virtute Cruciatæ commutans aliquod votum absque debita æqualitatis inuestigatione, peccet mortaliter?

R E S O L V T. XLIX.

Respondeo affirmatiuè cum Sanch. in *sum. tom. 1. lib. 4. c. 50. n. 8.* quia deficit in re graui, & est causa diuini cultus minuendi: ergo, &c. Et licet hanc æqualitatem inuenire difficillimum sit; & impossibile reputet Emmanuel Rodriquez in *Bull. Cruc. §. 9. n. 106.* Vnde, & benè, consulunt Doctores, vt semper commutatio efficiatur in paulò plus; tamen ad consolationem Confessariorum, qui non oscitanter tamen hanc commutationem efficiunt, ponam hic verba doctissimi Patris Portel. in *dub. regul. verb. commutatio, n. 43.* vbi sic asserit: [Non oportet scrupulis agitari, an opus, in quod votum commutatur, sit omninò æquale; hæc enim æqualitas non debet esse mathematica: & moraliter loquendo, omnimoda æqualitas non est cognoscibilis; sufficit æqualitas ad arbitrium boni viri, seclusa fraude, & graui ignorantia; maximè si commutatio fiat virtute priuilegij.] Ita Portel.

Notandum

Notandum est etiam cum Suarez *1. 2. de relig. 19. n. 94.* quod commutatio fieri potest in materiam, de cuius æqualitate dubitatur: quod est valde notandum pro scrupulosis.

An Confessarius possit commutare vota post Bullam susceptam emissã?

R E S O L V T. L.

Respondeo affirmatiuè, quidquid dicat Sotus cum Fernandez *in excom. Theol. mor. p. 3. cap. 9. sect. 2. §. 17. n. 4.* & Villalob. *in sum. tom. 1. tr. 27. claus. 9. §. 3. n. 40.* qui citat Nauarrum, Gordubam, & Azorium. Sed mecum sentit Ledesma *in sum. tom. 2. r. 11. c. 4. dub. 5.* & Acoſta *in Bull. q. 73.* Et ratio est, quia fauores sunt ampliandi: & quando Summus Pontifex in Bulla concedit priuilegium commutandi vota, non illud restringit, aut limitat: ergo neque nos restringere, aut limitare debemus. Et Hérquez *in sum. lib. 6. c. 16. n. 3. in Gloss. lit. N.* asserit ita etiam sensisse omnes Doctores Salmanticenses, & opinionem Soti falsam etiam ibi vocat. Vide etiam Malderum *in 2. 2. tr. 10. c. 5. dub. 11.*

An per Bullam Cruciatæ possit Confessarius commutare votum factum de non petenda commutatione?

R E S O L V T. LI.

Respondendum est affirmatiuè: & ita docet Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 27. claus. 9. §. 3. n. 35.* Fernandez *in excom. Theol. mor. s. 3. c. 9. sect. 2. §. 17. num. 4.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 23.* Rodriguez *in Bull. c. 9. §. 112.* Acoſta *in Bull. q. 73. in fin.*

An Confessarius in fine anni possit differre commutationem voti, etiamsi annus Cruciatæ transeat, si velit maturius considerare super voti commutationem, dicendo pœnitenti: Commuto tibi hoc votum in id, quod ego, vel alius postea existimabit commutandum?

R E S O L V T. LII.

Respondeo affirmatiuè cum Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 11. n. 15.* Sanchez *in sum. tom. 4. lib. 4. c. 54. n. 31. 32. & 39.* qui rationem adducit: quia iam accepit potestatem, & inchoauit causam, & vt ita dicam, concessit commutationem tempore habili: quod factis est, vt possit postea illud commutare.

Notandum est verò in gratiam Confessariorum, quod in tali casu non peccat pœnitens, si, antequam Confessarius, vel alius vir materiam subrogandam præscribat, votum illud violauerit. Et ita docet Sanchez *ubi supra*, cui ego addo Lessium *lib. 2. cap. 40. dub. 16. n. 109.* quidquid in contrarium asserat Rodriguez *in expos. nostræ Bullæ, §. 9. n. 115.* Et ratio est: quia obligatio illius voti iam est extincta, & translata in aliam materiam in genere, quam pœnitens acceptauit; & idèò implicite vouit id, quod Confessarius, vel alius vir præscripturus est; ac idèò ante talem præscriptionem votum non obligabit.

An votum pœnale Religionis, seu castitatis, sit per Bullam dispensabile?

R E S O L V T. LIII.

Quidquid in contrarium asserat Acoſta *in Bull. q. 73.* & alij, affirmatiuè respondet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. num. 8.* qui citat plures Doctores, quibus ego addo Nugnum *in 3. p. tom. 2. tract. de Bull. §. 11.* Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 2. præcept. 2. art. 2. dub. 10. concl. 4. in fin.* Fernandez *in excom. Theol. mor. p. 3. r. 9. sect. 2. §. 17. n. 9.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 3. n. 42.*

Antonini Diana Pars I.

Dico igitur, per Bullam Cruciatæ posse Confessarium commutare vota pœnalia, non solum ante, sed etiam post impletam conditionem. Et ratio est, quia votum pœnale, etiam post impletam conditionem, deficit valde à perfecta voti Religionis, & castitatis natura, ratione cuius perfectionis reseruetur tale votum; vouens enim in tali casu non eligit votum, vt tale est; sed potius eius timore, & odio voluit deterreri, ne delictum admitteret, quod vitare proposuit. Et idèò Episcopi talia vota etiam commutare, & dispensare possunt, vt docet Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 130.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub. 10.* Gomez *in Bull. Cruc. claus. 10. num. 99.* & Henriquez *lib. 7. c. 30. n. 6. in Glossa lit. A:* vbi citat multos Doctores, & præsertim aliquos Magistros Salmanticenses.

Idem etiam docet Sanchez, *ubi supra disp. 10. n. 8.* quidquid in contrarium asserat Azorius *p. 1. lib. 11. c. 10. q. 3. & cap. 19. quest. 13.* cum Gutierrez *qq. canon. lib. 2. c. 22. n. 50. & 51.* Vide etiam Filliucium *tom. 2. tract. 26. c. 10. n. 271.* & Zanardum *in direct. Theol. p. 2. c. 52.*

An supradicta doctrina procedat etiam in votis conditionalibus?

R E S O L V T. LIV.

Respondeo affirmatiuè, & ita Confessarius per Bullam Cruciatæ potest commutare vota conditionalia, quando sunt verè conditionalia; non solum ante, sed etiam post impletam conditionem. Dixi, *quando sunt verè conditionalia*: quia hæc vota conditionalia ferè semper non procedunt ex religionis, aut castitatis affectione; sed ex amore rei positæ sub conditione, quam vouens obtinere desiderat; & vt facilius illam consequatur, offert Deo ea vota. Et in hoc casu potest quidem Confessarius supradicta vota, vt diximus commutare. Et ita docet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 11. n. 8. in fin. & alij.*

Et ita etiam Episcopi dicta vota commutare possunt, vt docet idem Sanchez *disp. 10. num. 3.* qui citat Ledesmam *in sum. tom. 2. tract. 10. c. 8.* quidquid in contrarium asserat Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 18. n. 131.* Filliucius *tom. 2. tract. 26. c. 9. n. 269.* Suar. *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 22. num. 11.* Valentia *in 2. 2. disp. 6. q. 6. punct. 7.* Azor. *p. 1. lib. 11. c. 19. q. 13. & alij.*

An votum ingrediendi Religionem arctiorem, possit Confessarius, virtute Bullæ Cruciatæ, commutare in laxiorem Religionem?

R E S O L V T. LV.

Respondeo affirmatiuè: quia Confessarius in tali casu non commutat votum Religionis absolutè, sed quandam Religionis qualitatem. Et ita docet, contra Lopez, Pater Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 5.* erogata tamen aliqua eleemosyna in belli subsidium, quæ suppleat eum Religionis strictioris excessum; additis etiam cum hac eleemosyna aliis operibus piis.

Et idèò supradictum votum potest etiam Episcopus dispensare, vt docet Reginaldus *tom. 2. lib. 18. c. 23. n. 331. & 335.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 124.* & Malderus *in 2. 2. tract. 10. c. 1. dub. 10.* Henriquez *lib. 7. c. 22. n. 7.* Azorius *p. 1. c. 18. q. 8.* Sayrus *in clau. lib. 6. c. 11. n. 61.* quidquid in contrarium asserat Nauarrus *comm. 4. de regul. n. 10.*

An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare omnia vota, quæ Episcopus commutare potest?

R E S O L V T. LVI.

Hæc quæstio multum conducit ad resolutionem multorum casuum, quos supra determinauimus, & infra examinandi sunt: idèò respondeo affirmatiuè cum Bonacina *de legib. disp. 4. quest. 2. punct. 7. §. 4. n. 16.* Sanchez

in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. num. 19. & de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 5. quem nouissimè sequitur Sanctarell. de Iubil. c. 6. dub. 1. & alij: & ita dicendum est de Iubileo: ex quibus patebit resolutio multorum casuum.

Notandum est tamen, supradictam sententiam procedere, quando Episcopus dispensat, vt Episcopus; non autem quando dispensat, vt Sedis apostolicæ delegatus, vt ex multis notauit noster P. Leone *in tract. de Iubil. p. 2. quest. 13. sect. 2. num. 97.* & Barbosa *de potest. Episcop. p. 2. alleg. 37. n. 14.* qui citat Rodriquez, & Suarez: nam in tali casu Confessarius non posset tale votum commutare per Cruciatam, sicut quando Episcopus dispensaret in his votis ratione solius necessitatis, vt obseruat Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 40. n. 9.*

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum castitatis, quando fuit emissum pro tempore limitato?

R E S O L V T. LVII.

Affirmatiuè respondeo: & ita docet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. num. 4.* Henriquez *lib. 7. cap. 30. num. 6.* Vegha *tom. 2. cap. 129. cas. 34.* Villalob. *in sum. tom. 1. tr. 27. claus. 9. §. 3. n. 42.* Nugnus *in 3. p. tom. 2. tract. de Bull. Cruc. §. 11.* Fernand. *in exam. Theol. part. 3. cap. 9. sect. 2. §. 17. n. 8.* Guttierrez *de matr. c. 123. n. 6.* Acoſta *in Bull. q. 73.* & alij: quia non est votum perfectum, & absolutum castitatis.

Et ideo in tali voto potest Episcopus dispensare, vt notauit Azorius *part. 1. lib. 11. cap. 19. quest. 6.* Gomez *in expos. Bulla Cruc. claus. 10. n. 109.* Graffius *in decis. p. 1. lib. 2. c. 31. n. 29.* Ioan. de la Cruz *in direct. conf. part. 1. precept. 2. art. 2. dub. 10. conc. 3.* Zanard. *in direct. Theol. p. 2. c. 52.* Guttier. *99. canon. lib. 2. c. 22. n. 48.* Toletus *lib. 4. c. 18. n. 11.* Valentia *tom. 3. disp. 6. qu. 6. punct. 7.* Paludanus *in 4. dist. 3. qu. 4. art. 4. n. 43.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 18. num. 123.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub. 10. & alij.*

An per Bullam possit Confessarius commutare votum, non petendi debitum?

R E S O L V T. LVIII.

Posse, arbitratu Rodriquez *in sum. tom. 2. c. 90. n. 3.* & Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 4.* etiam si tale votum fuisset emissum ex alterius coniugis licentia. Imò, si vterque coniux communi consensu voueret, nec petere, nec reddere: quæ omnia sunt valdè notanda, & in praxi occurrentia. Et ratio est: quia supradicta vota non sunt vota integræ castitatis, sed partis: ergo per Bullam sunt commutabilia. Nec refert, si communi consensu nec petere, nec reddere debitum vouissent: quia adhuc non est votum integræ castitatis: relinquitur enim libertas transcundi ad secundas nuptias.

Et ideo etiam Episcopus potest illa commutare, vt docet Azorius *part. 1. lib. 11. c. 19. q. 6.* Palatius *in 4. dist. 32. disp. 2. Sà verb. votum, vbi de irritatione, n. 11. in fin.* Malderus *in 2. 2. tr. 10. cap. 5. dub. 10.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 18. n. 123.* & alij, quos inuenies apud Sanctarellum *de Iubil. c. 6. dub. 6.* & nouissimè idem docet Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. prac. 2. art. 2. dub. 10. concl. 3.*

An votum non nubendi sit per Bullam Cruciatæ dispensabile?

R E S O L V T. LIX.

Respondeo affirmatiuè: ita Henriquez *lib. 7. c. 30. n. 6.* Fernandez *in exam. Theolog. mor. par. 3. c. 9. sect. 2. §. 17. n. 8.* Nugnus *in 3. p. tom. 2. tract. de Bulla Cruc. §. 11.* Acoſta *in Bull. q. 73.* Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 4.* quia non est votum absolutum castitatis.

Limitat tamen hoc, idem *disp. 9. n. 12.* nisi tale votum fuisset emissum in fauorem alterius coniugis id petentis, propter filiorum bonum, & vt eius amor, nomen, honos, amicitia cum eius consanguineis conseruetur: nam in hoc casu, cum tale votum sit factum in fauorem tertij Confessarius per Bullam non posset illud commutare, nisi coniux remittat ius sibi acquisitum, & ab illo acceptatum.

Extra verò hunc casum poterit Confessarius commutare, sicuti & Episcopus, vt docent Barbosa *de potest. Episcop. part. 2. alleg. 37. n. 17.* Portell. *in addit. ad dub. regul. verb. voti dispensatio, n. 78.* Vgolin. *de potest. Episcop. c. 58. §. 8. n. 3.* Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. prac. 2. art. 2. dub. 10. conc. 3.* Guttierrez *de matr. cap. 123. n. 9.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 66.* Graffius *par. 1. lib. 2. c. 31. n. 29. & 31. Sà ver. votum. vbi de irritatione, n. 11.* Azor. *tom. 1. lib. 113. c. 18. q. 5.* Syluester *verb. vot. 4. quest. 4.* Rosella *verb. imped. 4. n. 3.* Armilla *verb. dispensare, n. 18.* Guttierrez *can. 99. lib. 2. c. 22. num. 49.* quidquid in contrarium asserat Caietanus *com. 2. Opusc. 11. de voto non nubendi, q. 1.* Valentia *tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 5. conc. 4.* Nauarrus & Angelus apud Guttierrez, *vbi supra, aduersus quos Henricus vbi supra, lib. 7. c. 30. n. 6. in Glossa, lit. D,* sic asserit: [Caietanus de voto non nubendi, putat reseruatum esse lapæ; quia est perpetuum, & reducitur ad votum castitatis: sed falsò; quia fornicans contra tale votum, non peccat contra votum castitatis.] Hæc ille: & verè quidem; sed cum limitatione, de qua supra loquendo de commutatione per Bullam diximus; vt rectè notauit Malderus *in 2. 2. tract. 10. c. 1. dub. 10. & Lessius lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 124.*

An Confessarius possit commutare votum virginitatis, quando constat non esse votum castitatis: sed solius integritatis corporis seruandæ?

R E S O L V T. LX.

Affirmatiuè respondet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 4.* quia emittens tale votum non vult expresse ad castitatem se obligare; sed tantum ad corporis integritatem seruandam consistentem in abstinentia à primo luxuriæ actu, per quem virginitas deperditur.

Et ita in tali voto potest Episcopus dispensare, vt notauit Azorius *part. 1. lib. 11. cap. 19. q. 14.* Barbosa *de potest. Episcop. part. 2. alleg. 37. num. 18.* Sayrus *in clau. regia, lib. 6. c. 11. n. 55.* Graffius *in decis. part. 1. lib. 2. c. 31. n. 31.* Portell. *in add. ad dub. regul. verb. voti dispensatio, n. 76.* Guttierrez *de matr. c. 123. n. 8.* & alij.

Notandum est verò, quòd quando aliquis emisit votum virginitatis, & dubius est de intentione; an, scilicet, vouerit ad solam à primo actu venereo abstinentiam, vt supra diximus; in tali casu nec Confessarius per Bullam, neque Episcopus poterit dispensare, aut commutare; quia tunc tale votum censetur votum continentie absolutum, vt notauit Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 21. n. 22.*

An Confessarius per Bullam possit commutare votum non fornicandi, non tenendæ certæ mulieris, non committendæ actum mollitiæ, aut abstinendæ ab alio actu venereo?

R E S O L V T. LXI.

Respondeo affirmatiuè cum Fernádez *in exam. Theol. moral. p. 3. c. 9. sect. 2. §. 17. n. 8.* & ideo in his votis potest Episcopus dispensare, vt notauit Barbosa *de potest. Episcop. p. 2. alleg. 37. n. 15.* Molfesius *in sum. tom. 1. tr. 11. c. 15. n. 50.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. num. 103.* Graffius *in decis. p. 1. lib. 2. c. 31. n. 30.* Portell. *in add. ad dub. regul. verb. voti dispensatio, n. 78.* Vgolinus *de potest. Episcop. c. 58. n. 3.* Reginaldus *tom. 2. lib. 18. c. 22. n. 33.* & alij. Et ratio est: quia talia vota non sunt vota perfectæ castitatis; & ideo per Bullam sunt commutabilia.

*An per Bullam sit commutabile votum
castitatis conjugalis?*

RESOLVT. LXII.

Respondeo affirmatiuè cum Henriq. in *sum. lib. 7. c. 30. n. 7.* quia hoc votum non est votum castitatis absolutum, sed partis: nam ita vouens potest inire matrimonium.

Et in tali voto dispensat Episcopus, vt notauit Sanch. in *sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 50. & de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. n. 7.* Sanctarellus de *Iubil. c. 9. dub. 3.* Leone etiam de *Iubil. p. 2. q. 13. sect. 2. n. 103.* & alij.

*An per Bullam Cruciatæ possit Confessarius commutare
votum disiuñctiuum, cuius altera pars est reseruata:
vt si aliquis diceret: Voueo castitatem, & Ordinem
sacrum?*

RESOLVT. LXIII.

Respondeo affirmatiuè cum Sanchez de *matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 4.* quia ita vouenti integrum est illam partem eligere, quam potest Confessarius per Bullam Cruciatæ commutare: nam in alternatiuis sufficit alterum impleri: ergo tale votum non potest appellari simpliciter votum castitatis, seu Religionis. Et ita docet Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 13. n. 106.* Suar. de *Relig. tom. 2. lib. 6. c. 24. n. 1. & 2.* Reginald. in *praxi, tom. 1. lib. 18. num. 338.* Molfes. in *sum. tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 143.* Filliuc. *tom. 2. rr. 26. c. 9. n. 272.*

Et idè potest Episcopus dispensare super dicta vota disiuñctiua, vt docet Azorius *p. 1. lib. 11. c. 10. q. 10.* Sanch. de *matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. n. 14.* & alij.

*An Confessarius per Bullam possit commutare votum
assumendi Ordines sacros?*

RESOLVT. LXIV.

Respondeo affirmatiuè cum Henriquez *lib. 7. c. 30. n. 6.* Acosta in *Bull. Cruc. q. 73.* & Sanchez de *matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 4.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. cap. 9. sect. 2. §. 17. n. 8.* Et ratio est: quia tale votum non est votum castitatis; sed votum assumendi statum, cui castitas annexa est. Vnde si ita vouens frangeret votum, non esset sacrilegus fornicando: & si matrimonium contraheret, peccaret quidem contra votum, sed posset petere.

Et ita in tali voto potest Episcopus dispensare, vt notat Portell. in *add. ad dubia reg. verb. voti dispensatio, n. 78.* Vgolinus de *potest. Episc. cap. 58. §. 3. n. 5.* Reginald. *tom. 2. lib. 18. c. 22. n. 331.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 124.* Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 6. punct. 7.* Vegha in *sum. tom. 2. cap. 129. cas. 34.* Rodriguez in *Bull. §. 9. n. 122.* Azorius *p. 1. lib. 11. cap. 19. q. 9.* Suarez de *relig. tom. 2. lib. 6. c. 21. n. 7.* Aragon. in *2. 2. q. 88. art. 12.* & alij.

An in casu posito supra, quando emittitur votum disiuñctiuum, nempe: Voueo castitatem, vel suscipere Ordines sacros: an, si vouens statueret postea non ordinari, ex vi voti determinatè obligetur ad castitatem; ita vt Confessarius non possit amplius votum illud virtute Cruciatæ commutare?

RESOLVT. LXV.

Non posse tale votum commutari, censuit Sanctarell. de *Iubil. cap. 9. dub. 4.* Leone *rr. de Iubil. p. 2. q. 1. sect. 1. n. 92.* Filliuc. *tom. 2. rr. 26. c. 9. n. 272.* Suarez de *relig. tom. 2. lib. 6. c. 24. n. 3.* Sanchez de *matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. n. 14.* vbi putant, quòd si ita vouens statuatur ad Ordines non promoueri, eligens reliquam voti partem, ad quam se astrinxerat, non posse Episcopum, & per consequens neque Confessarium, per Bullam Cruciatæ tale votum amplius com-

mutare: quia ex vi voti iam tenetur ad castitatem, quæ reseruata est. Et sicut in humanis debitor alternatiuis non potest resilire, si creditori declaret, quam partem eligat, ex *reg. iur. in 6.* Sed eo ipso, quòd in corde statuit ita vouens illam partem voti eligere, illud propositum satis Deo indicatum fuit, qui corda hominum videt. Ergo, &c.

Non reticebo tamen, multum probabiliter contrariam sententiam docuisse Malderum in *2. 2. rr. 10. c. 15. dub. 10.* quia, vt ipse asserit, etiam homini facta talis insinuatio; modò non efficiatur per modum promissionis, vel pacti ex natura rei, & iure naturæ, non videtur obligare, vt re adhuc integra à tali electione debitor non possit resilire, quidquid sit de iure positiuo. Deinde, etiamsi nudum propositum Deus videat; non tamen proponendo censemur Deo loqui, aut ei indicare nostrum propositum. Quare probabile videtur, tale propositum, & electionis decretum, quando noua non accedit promissio, ita adhuc posse arbitrio vouentis mutari, vt reus fracti voti non sit futurus, si variet, & alteram partem postmodum eligat, siue ea præstantior, siue minus præstans fuerit, adeoque semper poterit in talibus Episcopus dispensare. Ita Malderus, quòd etiam de Confessario virtute Bullæ Cruciatæ dicendum est; si hanc sententiam sequi velit Confessarius.

An, si quis adstrictus voto castitatis, ad nuptias transeat, possit Confessarius virtute Bullæ commutare tale votum, vt possit petere debitum?

RESOLVT. LXVI.

Affirmatiuè respondet Vialdus in *candel. p. 3. c. 14. n. 41.* negatiuam verò sententiam docet Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 20.*

Sed dices: Episcopus potest dispensare in tali voto ad petendum debitum: ergo & Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ. Antecedens probatur ex Angelo *verb. matrimonium, 3. impedim. 5. num. 3.* Tabiena *verb. impedim. 2. q. 5.* Valentia *tom. 4. disp. 10. q. 5. punct. 5.* Henriquez *lib. 12. c. 2. n. 9.* Sà *verb. debitum conjugale, n. 4.* Graffio in *dec. p. 1. lib. 2. cap. 82. n. 5.* Toletus *lib. 7. cap. 14. num. 4.* Rodriguez in *Bull. Cruc. §. 9. num. 119.* & alijs. Consequencia patet ex dictis infra in *Resol. seqq.* Ergo, &c.

Sed ad hoc argumentum respondeo, quòd licet Confessarius possit commutare vota, quæ potest Episcopus; id intelligendum est de votis, quæ Episcopus commutat iure ordinario, & ex natura reseruationis; non autem si talia vota commutaret iure speciali, aut per consuetudinem, vt est in casu nostro: ergo, &c. Et ita docent Doctores, quando Episcopus dispensat ad petendum debitum cum illo, qui contraxit matrimonium cum voto castitatis; id non facere, quia de iure communi hoc sibi competit, vt notat Azorius *tom. 1. lib. 11. c. 19. q. 8.* Toletus *lib. 4. c. 18. num. 1. diff. 2.* Graffius in *decis. p. 1. lib. 1. c. 13. n. 80.* Gutierrez *qq. can. lib. 1. c. 29. n. 17.* & alij: sed id facit vigore consuetudinis, quæ hanc iurisdictionem ei concessit, vt notauit Sanchez *vbi supra, in sum. lib. 4. c. 54. n. 20.*

Notandum est verò, in tali casu Episcopum non relaxare simpliciter votum, sed solum ex parte, & secundum quid; nempe, ad solum petendum debitum: & idè mortuæ coniuge tota voti obligatio reuiuiscit, vt notat Faustus in *thes. relig. lib. 3. q. 91. n. 3.* & alij.

*An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare
votum castitatis, quando diuersis votis varia ad
castitatem pertinentia sunt promissa, ita vt ex omni-
bus illis iunctis consurgat obligatio ad perfectam ca-
stitatem?*

RESOLVT. LXVII.

Respondet affirmatiuè Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 68.* vt, si quis iam semel (ait ille) promissit, se

non initurum matrimonium ; & iterum , se non fornicaturum ; & iterum , se nullum peccatum venerum admittiturum : quia in quolibet horum potest Episcopus dispensare ; utpote , quod perfectè votum castitatis non est , ergo potest in omnibus simul ; nam vota posteriora se habent per accidens ad prius . Ita Sanchez , qui loquitur de Episcopo , & nos per consequens de Confessario , qui virtute Bullæ Cruciatæ commutat .

Notandum est verò , quòd supradictam sententiam limitat Sanchez , nisi vltimum votum , quo castitas perfecta completur , consultò vouens fecerit , ut tali perfecta castitate ligatus maneat ; quippe tunc censetur priora cum hoc posteriori coniungere : & idèd perfectò castitatis voto obstrictus remanet : vnde nec Episcopus dispensare , nec Confessarius virtute Cruciatæ commutare potest .

Quenam vota possit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ commutare ?

RESOLVT. LXVIII.

Respondeo , omnia præter votum castitatis , Religionis , & vota transmarina : & idèd potest commutare votum eundi Romam , aut Compstellam , peregrinandi gratia , quod votum vulgò dicitur , *di S. Graçom o Galitia* . Et ratio est : quia in Bulla illa vota exceptuantur : ergo , &c . Et ita notat Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. cap. 9. sect. 2. §. 17. num. 7.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 5. n. 43.* qui citat Rodriquez .

An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare iuramenta pœnalia , vel conditionalia castitatis , seu Religionis ?

RESOLVT. LXIX.

Respondeo affirmatiuè cum Sanchez *in summa, tom. 1. cap. 4. lib. 4. num. 21.* Et ratio est : quia , qui potest commutare vota facta soli Deo ; potest etiam commutare iuramenta : sed Confessarius potest vota pœnalia , & conditionalia castitatis , & Religionis commutare : ergo poterit & iuramenta . Maiorem propositionem docuit Aragon *in 2. 2. quæst. 86. art. 9.* Henriquez *lib. 7. cap. 30. num. 5.* Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 10. Sa verb. iuramentum, num. 2. & verb. votum. vbi de irritatione, num. 26.* cum aliis . Minor propositio patet ex infradicendis *in Resolut. seqq.* Ergo , &c .

An Confessarius , virtute Cruciatæ , possit commutare votum castitatis vxoris , vel viri , tempore matrimonij consummati emissum ?

RESOLVT. LXX.

Respondeo affirmatiuè , dummodo tale votum fuerit factum ab vxore , vel à marito , sine consensu reciproco . Et ratio est : quia , ut notat Gutierrez *99. canon. lib. 2. c. 22. num. 49.* Aragon *in 2. 2. quæst. 88. art. 8. dub. vlt.* Stunica *de voto, quæst. 3. num. 64.* Rodriquez *in sum. tom. 2. cap. 90. num. 6. in fin. & alij* , potest Episcopus in tali voto dispensare : ergo poterit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ .

Notandum est etiam pro Confessariis , quòd , cum tale votum non sit omnimodæ castitatis , non obligat ad non reddendum , etiam quando redditio est voluntaria propter alterius coniugis adulterium , aut diuertium , ut probat Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 35. num. 26.* & alij .

Igitur tale votum commutet Confessarius per Cruciatam , cum non sit votum omnimodæ continentie , cum ad non reddendum debitum obligare nequeat : & idèd per Bullam est commutabile .

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare materiam subrogatam , in quam fuit commutatum votum reseruatam castitatis , seu Religionis , vel ultramarina peregrinationis ?

RESOLVT. LXXI.

Aliqui negatiuè respondent : quia subrogatum sapere debet naturam eius , pro quo subrogatur : vnde asserunt , materiam , in quam commutatur votum reseruatam , etiam reseruatam manere . Et in hanc sententiam videtur inclinare Azorius *p. 1. lib. 11. cap. 18. q. 11.* dicens , dubiam sibi esse contrariam sententiam : & illam docet ex moderis Zanardus *in direct. Theol. p. 2. c. 33.*

Sed contrariam sententiam , affirmandam esse puto : quia per commutationem extinguitur prius votum reseruatam ratione materiae : ergo illud votum , quod est de alia materia , non erit reseruatam . Et ita docet Filliuc *tom. 2. tr. 26. c. 10. n. 293.* Suar. *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 20. n. 15.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 224.* Sanch. *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. n. 20.* Henriquez *lib. 7. c. 30. n. 5.* Sa *verb. votum, n. vlt.* Aragon *in 2. 2. q. 88. art. 12 & alij* : Ad argumentum in contrarium respondeo , subrogatum sapere naturam eius , cui subrogatur ; procedit ex sola fauorabili , & lata interpretatione , quæ in odiosis non habet locum , qualis est reseruatio .

An Confessarius possit commutare votum castitatis , seu Religionis , emissum cum expressa protestatione , ne ad illorum executionem vouens sit obligatus sub onere peccati mortalis , sed tantum venialis .

RESOLVT. LXXII.

Respondeo affirmatiuè cum Bonacina *de legib. disp. 4. q. 2. punct. 7. §. 4. n. 20.* quia tale votum non est votum perfectum castitatis , & Religionis . Ergo per Bullam erit commutabile .

Et ita Episcopus potest illud dispensare , ut tradit Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 47.* & alij .

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum castitatis , seu Religionis , emissum propter leuem metum ?

RESOLVT. LXXIII.

Negatiuè videtur respondendum ex auctoritate Suar. *de relig. tom. 2. lib. 6. cap. 6. n. 4.* qui docet , tale votum non esse dispensabile ab Episcopo ; quia inuoluntarium , & coactum est per accidens , & secundum quid : quòd si sufficeret , ut cessaret reseruatio , cessaret etiam in votis emissis in periculo mortis , & naufragij : hoc verò dicere est absurdum : ergo , &c .

Sed ego puto , contrariam sententiam esse probabilio-rem , quam docet Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 27.* qui citat Angelum , Glossam , Nauarrum , & Fumum . Et ratio est : quia reseruatio huius voti est intelligenda de libero , ne ita reseruetur coactum , sicut spontaneum .

Reginaldus verò *in praxi, tom. 2. lib. 18. c. 22. n. 36.* loquitur in terminis , quòd tale votum fuerit emissum ex aliquo magno metu : sed Lessius loquitur in casu metus non omnino grauis : & magis amplè Leone *tract. de libil. p. 2. q. 10. sect. 1. n. 97. in fin. & Bonacina de leg. disp. 4. q. 2. punct. 7. §. 2. n. 17.* hanc doctrinam esse veram admittunt , etiam quando votum castitatis , seu Religionis , per metum , quauis leuem , fuerit emissum . Itaque in tali casu , dicendum est , posse Confessarium supradictam votum commutare : quia emissum cum tali metu non est reseruatam . Imò probabilem puto cum Nauarro illam sententiam , quæ asserit , votum emissum ex leui metu esse irritum . Et ita Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 4. num. 24.* contrarium

contrariam, quam ipse tenet, vocat tantum probabiliorem: & c. 40. n. 3. in fin. sententiam Nauarri probabilem vocat.

An Confessarius possit commutare per Bullam Cruciatæ votum disiunctiuum, modo, quo supra diximus, quando materia non reseruata effecta est impossibilis, ita ut vouens nequeat partem non reseruata adimplere, sed tantum partem reseruata?

RESOLVT. LXXIV.

ET ita erit casus. Emisit, v.g. aliquis votum castitatis, seu peregrinandi ad aliquam Ecclesiam B. Virginis, vel dandi centum aureos alicui Hospitali: postea ex morbo non potest peregrinari, vel amisit patrimonium; & ideo materia voti non reseruata effecta est impossibilis, & remanet possibilis materia voti reseruata: petitur in tali casu, possitne Confessarius virtute Bullæ hoc votum commutare. Negatiuam sententiam docuit Bonacina *tract. de legib. disp. 4. q. 2. punct. 7. §. 4. n. 18.* quia materia illa verè est reseruata, & est adimpleta ex vi voti.

Sed contrariam sententiam affirmandam esse puto, quæ docet Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 24. n. 4.* & Sanchez *in sum. lib. 4. c. 40. n. 44.* Et ratio est: quia tale votum per se, & ex natura sua nunquam obligauit vouentem ad partem reseruata: sed postmodum obligatio ad illam oritur per accidens ex solo facto, & impossibilitate alterius materiæ non reseruata: vnde patet responsio ad argumentum Bonacina; dicimus enim, materiam illam esse reseruata per accidens ob impossibilitatem materiæ, non autem ex vi voti.

An per Bullam Cruciatæ possit quis commutare votum emissum cum intentione efficiendi illud reseruatum, ut scilicet, votum à nullo possit auferri, nisi petita commutatione à Summo Pontifice?

RESOLVT. LXXV.

Respondeo, hoc non obstante, posse tale votum Confessarium per Bullam Cruciatæ commutare: quia vouentis intentio priuata non potest tollere potestatem superiori: vel, melius dicendum est, tale votum non esse ex tribus exceptis in Bulla Cruciatæ, quæ sola reseruati diximus. Et ita loquens de Episcopo, docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 79.* qui citat Azorium, & Sayrum, quibus ego addo Reginaldum *tom. 2. lib. 18. c. 22. n. 333.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 21. n. 15.* Barthol. à S. Fausto *in thes. relig. lib. 3. quest. 105.*

An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare votum vouendi castitatem, seu Religionem?

RESOLVT. LXXVI.

Respondeo affirmatiuè cum Molfesio *in sum. tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 148.* & Suarez *de vel. g. tom. 2. lib. 6. c. 21. n. 7.* Et ratio est: quia velle facere, non est facere; & ideo velle vouere castitatem, non est castitatem vouere: vnde optimè notat Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 70.* quod si ita vouens fornicaretur ante promissam castitatem, non delinqueret contra votum.

An Confessarius virtute Cruciatæ possit commutare votum Religionis Melitensis?

RESOLVT. LXXVII.

Aliquis posset affirmatiuè respondere ex doctrina Iacobi de Graffis *tom. 1. lib. 3. conf. 11. n. 14. de regul. Gonzales in reg. 8. Cancell. Glossa 8. num. 57. & 65.* Mandosij

etiam *in regul. 3. Cancell. q. 11. n. 3.* Sarmiento *de reddit. Eccles. lib. 4. q. 1. n. 13.* Cabedo *de Patron. Regia Corona. c. 15. n. 16. & 18.* Tallada *de visu. car. c. 11 §. 4. num. 13.* & fauet Syluester *verb. religio, l. q. 1. vers. terminum Hospitalary.* Panormit. *in rubr. de regul. n. 4.* & Soti *de iust. lib. 7. q. 5. art. 3.* qui omnes asserunt, supradictos Milites non esse proprie, sed largo modo Religiosos. Ergo per Bullam votum talis Religionis erit commutabile.

Sed hæc sententia prorsus non est tenenda, vt docet Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. sect. 11. §. 17. n. 10.* & Acofta *in Bull. q. 73.* quia dicti Milites sunt verè Religiosi: & ita docent communiter Doctores, quos refert, & sequitur Zanardus *in direct. Theol. p. 2. precep. 4. cap. 32.* Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 19. num. 11.* Henriquez *lib. 11. cap. 8. num. 6.* Corduba *in sum. q. 178. in fin.* Ledesma *de matr. q. 61. art. 2. ad 4.* Rodriquez *in Bull. Cruciatæ, §. 9. n. 123.* Natta *lib. 3. conf. 495. n. 12.* Riminald. *lib. 5. conf. 527. n. 23. & 24.* Decianus *in tract. crim. p. 1. lib. 4. cap. 9. num. 36.* Valquez *contr. Illustr. lib. 1. c. 105. n. 51.* Aponte *lib. 1. conf. 14. n. 3. & seq.* Molina *de primog. Hisp. lib. 1. cap. 13. num. 89.* & alij.

Et ideo per professionem huius Religionis asserunt dirimi matrimonium ratum; & ita fecisse D. Gaston, Ducem Metinæ, testatur Sanchez *de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 18. n. 8.* habito consilio sapientum; & in statutis dictæ Religionis, per Pontificem approbatis, habetur posse ad eam Religionem admitti obligatos matrimonio rato. Idem etiam docent Regius *cas. 3. n. 5.* Rebellius *part. 1. lib. 3. q. 4.* Legionensis *de imped. matr. caus. 27. q. 2. §. 4.* Azorius *part. 1. lib. 13. c. 6. quest. 4.*

Vnde, vt supra dixi, nullo pacto per Bullam Cruciatæ votum huius Religionis Confessarius commutare potest, sicut neque Episcopus, vt notauit Barthol. à S. Fausto *in thes. relig. lib. 3. q. 97. n. 1.* Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. n. 16.* Rodriquez *in Bull. §. 9. n. 123.* Lopez *in instr. p. 2. vbi de clauibus, cap. 9. in fin. & alij.*

An per Bullam Cruciatæ possit Confessarius commutare votum Religionis D. Iacobi, Calatrana, & Alcantara.

RESOLVT. LXXVIII.

Affirmatiuè respondet Sotus *lib. 7. q. 5. art. 1.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. art. 11.* quia hi Ordines militares non sunt proprie, & simpliciter Religiones: & idem etiam docet Gutierrez *præct. qq. lib. 2. q. 1. num. 2.* Lassarte *de decim. vendit. 19. r. 92.* Azorius *tom. 1. lib. 13. cap. 3. q. 2.* Valentia *tom. 3. disp. 10. q. 4. punct. 2.* Molina *de primog. Hisp. lib. 1. cap. 13. n. 98.* Molina Theologus *de iust. tom. 3. disp. 623. n. 5.* Gironda *de Gabell. p. 7. n. 46.* Garças *de benef. tom. 1. p. 1. c. 4. n. 19.* Parisius *de resign. benef. lib. 6. q. 2. n. 1.* & alij penes ipsos.

Sed aliqui contrariam sententiam probabiliorem esse iudicant. Et ita in terminis docet Lopez *in instr. p. 2. vbi agit de clauibus cap. 9. ad fin.* quia dicti Milites sunt verè Religiosi, vt asserunt Vegha *in sum. tom. 1. cap. 85. cas. 147.* Bobadilla *in polit. tom. 1. lib. 2. c. 19. n. 11.* Auendaño *in cap. præior. lib. 2. cap. 26. n. 11.* Medina *de sacr. hom. contin. lib. 4. contr. 7. c. 39.* Bellugha *in specul. Princ. c. 1. rubr. 7. num. 76.* Menchaca *contr. illustr. lib. 3. cap. 105. n. 48.* Cenedo *de paupert. relig. dub. 50. num. 9.* & nouissimè doctissimus Basilius Pontius *de impedim. matrim. caus. 27. q. 2. §. 4.*

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Hanc secundam opinionem semper tenui: sed, quia alia est probabilis, puto, Confessarium posse per Bullam Cruciatæ commutare votum Religionis D. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrana: & ita loquens de Episcopo docet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 9. num. 16.* & *in summa, tom. 1. lib. 4. cap. 40. num. 73.* Et ratio est: quia, vt Episcopus, vel Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ, vel alicuius Iubilei possit commutare aliquod votum, satis est, quod sit sub opinione, an

an sit referuatum, necne: sed totum hoc accidit in casu nostro: ergo, &c.

An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare votum perseverandi in Religione, ut tempore Nobilitatus liceat ex causa iusta egredi?

R E S O L V T. LXXIX.

EGo puto, sine Bulla Cruciatæ, posse in tali casu vouentem egredi à Religione, nec aliqua voti illius commutatione indigere: quia probabilis est illa sententia, vt docet Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 5. n. 46.* quæ aserit, votum perseverandi in Religione non obligare, si bona fide in probatione putet quis sibi eam non esse accommodam. Et ita docuit Sotus *de iust. lib. 7. q. 2. art. 1. ad 3. verb. ex hac autem definitione.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. art. 3.* Ledesma *in summ. tom. 2. tract. 10. c. 3. dub. 7. cas. 4. & alij.*

Et licet contraria sententia sit probabilior, quam tenet Azorius *p. 1. lib. 11. cap. 22. q. 8.* Valentia *tom. 2. disp. 6. q. 6. punct. 4. q. 4.* Rodriguez *in summ. tom. 2. c. 95. n. 7.* Rosella *ver. relig. n. 5.* Angelus *verb. Nouit. n. 12.* Arnil. *cod. verb. n. 10.* Syluester *verb. Relig. 2. q. 19. & alij.* Attamen, his non obstantibus, puto posse Confessarium, virtute Bullæ Cruciatæ commutare votum perseverandi in Religione. Et ratio est: quia votum perseverandi in Religione est diuersum à voto Religionis; & Confessarius tale votum commutans, non commutat votum Religionis, sed qualitatem adiunctam voto, quæ quidem non est Pontifici seruata. Et ita in terminis loquens de Confessario virtute Bullæ Cruciatæ docet Sanch. *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 4. & loquens de Episcopo in summ. tom. 1. lib. 4. c. 49. n. 75.* cum Molfesio *in summ. tom. 1. tract. 11. cap. 15. n. 147. & Maldero in 2. 2. tract. 10. c. 5. dub. 10. n. 8. & loquens de Iubileo Sanctarellus in tract. de Iubil. cap. 10. dub. 4. & Leone etiam de Iubileo, p. 2. q. 13. sect. 3. n. 114.*

An Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ possit commutare votum Religionis, vt ex iusta causa non impleatur tempore præscripto?

R E S O L V T. LXXX.

Negatiuè videtur respondendū ex auctoritate P. Suetes *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 26. n. 11. & 12.* qui docet, Episcopum non posse in tali casu dispensare, nisi ea causa superueniente non esset aditus ad Summum Pontificem. Et rationem adducit: quia talis circumstantia multum attingit substantiam; differt enim totam voti obseruationem pro aliquo tempore.

Sed contraria sententia non est minus probabilis, quam docet Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 9. n. 19. & in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 40. n. 76. & post illum noster Molfesius in summ. tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 147. & Malderus in 2. 2. tr. 10. cap. 5. dub. 10. n. 9.* vbi asserunt, posse Episcopum ordinaria potestate dispensare in hac voti dilatione; dummodo votum non ad eò differatur, vt sit periculum in eum statum incidendi, vt ita vouens reddatur impotens ad votum implendum. Et ratio est: quia hoc non est dispensare in substantia voti, sed in eius qualitate.

Et ita docet de Confessario, virtute Bullæ Cruciatæ, idem Sanchez *de matr. tom. 2. lib. 8. dist. 15. num. 4.* quoad dicti voti commutationem. Et hanc sententiam puto probabilem, & tutam in praxi.

An virtute Bullæ Cruciatæ possit Confessarius commutare votum castitatis coniugalis?

R E S O L V T. LXXXI.

Respondeo affirmatiuè: quia tale votum non est votum totius castitatis, sed partis: nam ita vouens potest iure matrimonium. Et ita loquens de Episcopo te-

statur Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 50. & ante illum Henriquez lib. 7. cap. 30. num. 6.*

Et per consequens idem dicendum est de Confessario, virtute Bullæ Cruciatæ, vt notat & docet idem Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 7. & alij.*

An per Bullam Cruciatæ Confessarius possit commutare votum castitatis emissum cum licentia alterius coniugis?

R E S O L V T. LXXXII.

Respondeo affirmatiuè: & ita, loquens de Episcopo, docet Rodriguez *in summ. tom. 1. c. 243. n. 14. & Vegha in summ. tom. 2. c. 129. cas. 77.*

Sed Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 40.* limitat hanc sententiam, quando ita vouens non haberet animum ingrediendi Religionem: nam, si tale votum absque animo ingressus Religionis factum sit, siue ante, siue post consummationem matrimonij; putat, posse Episcopum in eo voto dispensare: quia non est votum omnimodæ castitatis, sed partis; & eo non obstante, tenetur ita vouens reddere debitum, & potest reddere, licet alter in adulterium incidat. Et per consequens potest Confessarius, virtute Bullæ Cruciatæ tale votum commutare, vt docet idem Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 7.*

Et hæc doctrina procedit etiam, quando vterque coniugum continentiam vouit absque alterius licentia; vel, quando vterque seorsum continentiam vouit, habita tamen ab altero licentia: secus autem, si vterque communi consensu continentiam voueret per modum contractus, ac reciproce conuentionis: Facio, vt facias: quia ita vouentes obligant se ad votum absolutæ, & integræ castitatis: vnde non possunt, nec reddere, nec petere debitum.

Idèò dicendum, non posse Episcopum dispensare cum istis coniugatis, & per consequens neque Confessarius per Bullam. Et ita notauit Sanchez, *vbi supra, tom. 3. lib. 8. disp. 11. num. 7. & seq.* Molfesius *in summa, tom. 1. tract. 11. cap. 15. num. 123. & seq.* Quod si coniuges prædicti, qui ita vouerunt, remitterent sibi ad inuicem renunciationem illam iuris petendi, & reddendi debitum, quam vouendo fecerunt, & sibi conferrent iterum potestatem suorum corporum, licet remissio esset sacrilega contra votum, esset tamen valida; & teneretur vterque reddere debitum alteri petenti; & poterit tunc Episcopus dispensare ad petendum debitum absque peccato. Ita Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 40. num. 61.* qui etiam *tom. 3. de matr. lib. 8. disp. 5. num. 7.* docuit, quod est valdè notandum à Confessariis, posse illos, virtute Bullæ Cruciatæ, commutare vota castitatis emissà à coniugatis in his omnibus casibus, in quibus, eò quod deficiant à ratione voti castitatis perfecta, Episcopi possunt illam dispensare: quia in his casibus non sunt vota absoluta castitatis; & idèò per Cruciatam sunt commutabilia. Ex quo principio deduces resolutionem multorum casuum.

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare qualitatem adiunctam voti ultramarini?

R E S O L V T. LXXXIII.

Fingamus casum. Petrus, v.g. vouit mendicando adire sanctum Sepulcrum; quaeritur, an Confessarius possit virtute Cruciatæ, commutare tale votum, vt portans necessarias itineris expensas votum illud adimpleat. Respondeo affirmatiuè ex doctrina Lessij *lib. 2. c. 40. dub. 13. num. 105.* Molfesij *in summa, tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 145.* vbi docent, Episcopum posse in tali voto dispensare: & per consequens poterit Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ. Et ratio est: quia in hoc casu Confessarius non commutat votum, sed circumstantiam per accidens ipsi voto

voto adiunctam. Et idèd *suprà* diximus, Confessarium posse commutare qualitatem adiunctam substantiæ voti Religionis; vt, cum promittente ingredi in Religionem strictiorem, vt laxiorem ingrediatur: quia id non est commutare votū reseruatū; sed quandam eius circumstantiam.

Et ita docent Doctores communiter, vt Zanardus *in direct. Theol. p. 1. c. 5. 2. Syluest. verb. votum, 4. q. 3. d. 6.* Palud. *in 4. dist. 36. q. 4. art. 4. n. 43.* D. Antoninus *p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 9. notab. 4. vers. hoc autem videtur.* Lopez *in instr. vbi agit de clauibus, cap. 9. in fin.* Menoch. *de arbit. lib. 2. cent. 5. cas. 421. n. 16.* Rodriquez *in sum. tom. 2. c. 96. n. 5. & alij.*

An Confessarius per Bullam Cruciatæ possit commutare votum castitatis seu Religionis, emissum à persona alterius potestati subiecta, vt à coniugata, seruo, vel filio, sine licentia viri, domini, vel patris?

RESOLVT. LXXXIV.

Affirmatiuè respondet Gutierrez *qq. can. lib. 2. c. 22. n. 49.* loquens de Episcopo: & per consequens idem posset Confessarius virtute Bullæ. Et ratio est; quia pater, vir, dominus, possunt talia vota irritare: ergo poterit & Episcopus dispensare, & Confessarius per Bullam commutare.

Sed contrariam sententiam tuetur Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disput. 9. num. 4.* & post illum Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. c. 26. num. 3.* & Malderus *in 2. tract. 10. cap. 5. dub. 10. n. 11.* quia, cum hæc potestas sit diuersa, & diuersa principia habeat, non sequitur, quòd ex vna ad alteram argumentum deduci debeat. Et Pontifex reseruando talia vota, intendit derogare potestati dominatiuæ, quam habet pater, vir, & dominus super filium, vxorem, & seruum: secus autem dicendum est de potestate dispensandi.

An, qui obtinuit commutationem alicuius voti per Bullam Cruciatæ, possit redire ad votum prius omisso eo, in quo facta est commutatio?

RESOLVT. LXXXV.

Respondeo affirmatiuè cum Lessio *lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 111.* & Azorio *p. 1. lib. 11. c. 18. q. 12.* etiam si sapius facta sit commutatio: vt, si votum peregrinationis annuæ commutatum sit in mensuram confessionem, mensura confessio in ieiunium alicuius diei, ieiunium in certas preces; potest vouens satisfacere voto, vel recitando illas preces, vel ieiunando illum diem, vel confitendo singulis mensibus, vel annuam peregrinationem, quod erat primum votum, suscipiendo.

Et hæc doctrina procedit contra Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. cap. 20. n. 1.* & Filliucium *tom. 2. tract. 26. c. 10. n. 288.* non solum quando commutatio facta fuit in rem æqualem, sed etiam in melius, vt docet Malderus *in 2. tract. 10. cap. 5. dub. 11. quest. 9.* Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 9. disp. 4. n. 111.* Et ratio est: quia talis commutatio facta fuit in vuentis fauorem: vnde potest ei renunciare, alioquin non tam esset fauor, quam onus. Adde etiam, quòd talis commutatio facta videtur sub conditione, si vouens nolit prius votum implere. Ergo, &c.

Est in aliqua Ecclesia Regularium Altare priuilegiatum, in quo per Missam liberatur anima à purgatorio; suspenditurne hæc gratia per Bullam Cruciatæ?

RESOLVT. LXXXVI.

Respondeo affirmatiuè cum Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. sect. 11. §. 19. num. 2.* qui citat Rodriquez. Et idem docet Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12.*

num. 3. vbi sic ait: [La Indulgencia, que ay en algunos Altare priuilegiados de algunos Conuentos, para que el Sacerdote, que alli dixere Missa, saque vna anima del Purgatorio, no se gana, si no es que tenga la Bula de los viuos, y esto aunque diga la Missa por algun frayle, porque aquel no es priuilegio, que se concede en particular, para los frayles, sino para todos generalmente.] Ita ille.

An Bulla Cruciatæ suspendat priuilegia concessa in iure communi, eaque, quæ vsu tolerata consuetudinis approbantur.

RESOLVT. LXXXVII.

Respondeo negatiuè: quia Bulla non facit mentionem de istis priuilegiis, neque nominat consuetudines. Vnde, tempore interdicti, non obstante Bulla, potest initiatus minoribus Ordinibus audire Missam; & Prælati Religionum possunt conferre literas fraternitatis.

Et ita docet Fernandez *in exam. Theol. mor. part. 3. c. 9. sect. 11. §. 18. n. 3.* & Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 27. claus. 12. n. 7.* qui etiam notat, Bullam non suspendere priuilegia, quæ habent regulares, celebrandi tempore interdicti in aliquibus Festiuitatibus, in quibus omnes admittuntur ad Officia diuina, & ad recipienda Sacramenta.

An Bulla Cruciatæ suspendat Indulgentias Regularium?

RESOLVT. LXXXVIII.

Affirmatiuam sententiam docuit Acofta *in expos. Bull. quæst. 108.* vbi docet, per publicationem Bullæ Cruciatæ suspendi omnes Indulgentias Mendicantium, non solum respectu sæcularium; sed etiam respectu ipsorum Fratrum; quia, licet in clausula reuocatoria Bullæ excipiantur facultates Mendicantium, certum est, quòd sub nomine facultatum, non intelliguntur Indulgentiæ, vt patet *ex cap. Extraneæ. Sixti IV. de par. & remiss.*

Sed contrariam sententiam tenendam esse iudico, quam præter Rodriquez tuetur nouissimè Nagnus, *vbi infra Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12. n. 9.* & ad argumentum Acoftæ respondetur, quòd illa verba Bullæ *Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum Fratres.* tantum extendenda sunt ad omnia superius posita, sine limitatione ad facultates tantum, vt putat Acofta.

Notandum est verò cum Nugno *in 3. part. tom. 2. tract. de Bulla, §. 14.* quòd sub nomine Fratrum in Bulla intelliguntur etiam Nouitij, & Moniales.

An sub nomine Mendicantium in Bulla Cruciatæ includantur etiam alij Religiosi, qui Mendicantes non sunt; sed ex beneficio Sedis Apostolicæ eorum fruuntur priuilegiis?

RESOLVT. LXXXIX.

Aliqui negatiuè respondent ex auctoritate Patris Henriquez *in sum. lib. 7. c. 22. num. 4. in Gloss. lit. 2.* & Ioan. Valer. *in differ. vtriusque fori, verb. absolut. n. 35.* vbi asserunt, exceptionem Bullæ Cruciatæ circa priuilegia Ordinum Mendicantium non prodesse alijs Religionibus non Mendicantibus, nec ea gaudere posse, etiam per communicationem priuilegiorum. Et ita tenet Rodriquez *in Bull. §. 12. in addit. dub. 1.*

Vnde ex hac opinione sequeretur, quòd Prælati istarum Religionum non Mendicantium non possit absolue- re quencunque subditum Religiosum à quibuscunque casibus Sedi apostolicæ reseruat; & vti similibus priuilegiis: sequeretur etiam ex ista opinione, non manere in suo robore quoad istos Religiosos non Mendicantes priuilegia

uilegium illud, quod non possint eligere Confessores virtute Bullæ Cruciatæ, vt absolutionem à reſeruatīs obtineant.

Sed, his non obstantibus, contrarium docet Acosta in Bull. Cruc. q. 105. in fin. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12. n. 11. vbi sic ait: [Las Ordenes no Mendicantes, parece que no gozan deste priuilegio, por la comunicacion, que tienen de los priuilegios, porque la Bula suspende los de todos los Monasterios, y así de otra manera parece, que sería frustratoria la clausula. Mas à mi parece me probable lo contrario, que à las, que tienen comunicacion de los priuilegios, no veo por donde los ayamos de quitar este. Y no obsta el dizir, que sería frustratoria la clausula, porque se entiende en caso, que no tengan priuilegios.] Hæc ille. Vbi etiam, sub nomine Mendicantium intelligit non solum Religiosos professos, sed etiam Nouitios, si habeant animum perseverandi in Religione. Et idèd stante hac opinione, omnes Superiores Mendicantes, & non Mendicantes, non obstante Bulla Cruciatæ, vigore eius clausulæ licet frui possunt omnibus facultatibus, & priuilegiis à Sede apostolica obtentis, etiam per communicationem in ordine ad suos Fratres, vt potestas disponendi in aliquibus votis, in ieiuniis, in cibis prohibitis, & in aliis multis, quæ videri possunt in compendiis eorum priuilegiorum.

An, si quis scit, patrem, vel amicum quolibet anno Bullam Cruciatæ illi sumere, possit vti dictæ Bullæ priuilegiis, antequam pater, vel amicus certiorum illum faciat de Bulla iam sumpta eius nomine?

RESOLVT. XC.

Respondet negatiuè Rodriquez in Bull. §. 12. in addit. fol. mibi 212. & post illum Vegha in sum. tom. 1. c. 43. cas. 6. quia in negotiis tam arduis, & in vsum tantorum priuilegiorum non sufficit certitudo moralis, seu licentia præsumpta.

Sed contrariam opinionem probabilem, & tutam in praxi esse existimo, quam docuit ante omnes Henriquez, quem citat, & sequitur Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12. n. 25. vbi sic asserit: [Si vno tiene ya esperiencia, de que su padre la toma cada año la Bula, basta esto para usar della, aunque no aya llegado à sus manos: porque esto haze certidumbre moral: me parece lo mismo en caso, que partiendose vno deste lugar, le prometieffe vn amigo fiel, y cuydadozo, de tomarla en publicandose.] Ita ille.

An, si elapso anno Bulla non promulgatur, sed paulò post promulganda erit, possit quis intra illud tempus frui priuilegio primæ Bullæ?

RESOLVT. XCI.

Respondet Rodriquez negatiuè in Bulla, §. 5. n. 2.

Sed affirmatiuam sententiam docet Henriquez lib. 7. cap. 20. num. 2. vbi sic ait: [Si elapso anno, & paucis diebus, non promulgatur secunda Bulla (quam constat paulò post promulgandam) fruetur quis prima Bulla ex pia interpretatione Pontificis, & Commissarij, quia annus vnus computatur more ecclesiastico à prima vsque ad secundam promulgationem circiter.] Ita ille satis probabiliter; qui in Glossa, luteræ O, testatur, ita etiam docuisse multos Iurisperitos, & Theologos Salmanticenses; & nouissimè docet etiam hanc sententiam contra Rodriquez, Villalobos in sum.

tom. 1. tract. 27. claus. 4. n. 8. & 9.

Sanc. in Select. disp. 55.

per totam.

An in magna ciuitate, vt hic Panormi, quis non teneatur, primo publicationis die accipere Bullam, scias priuilegiis vti velit; sed sufficiat, quod postea in illa hebdomada sumat.

RESOLVT. XCII.

Respondet affirmatiuè Henriquez lib. 2. cap. 19. num. 2. in Gloss. luteræ O, quem postea sequitur Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 4. num. 10. vbi asserit: [Añade Henriquez, que no estan obligados todos en vna ciudad grande, à tomar la Bula, el mismo dia de la publicacion pora aprouecharse della, sino que basta, que la reciban dentro de tres dias, ò vna semana: de suerte, que si tiene, que el que tenia la Bula de otras, no se la acaba al punto, que la otra se publica en las grandes ciudades.] Ita ille, quod est valdè notandum. Sed vide circa præsentem quæstionem Ioannem Sancium in Select. disp. 55. n. 5.

An, si ante elapsum annum promulgetur secunda Bulla, possit quis vti priuilegio primæ Bullæ, donec transeat annus, non obstante publicatione alterius Bullæ?

RESOLVT. XCIII.

Negatiuè respondet Gomez in expl. Bullæ, claus. 5. n. 1. & Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 4. n. 11.

Sed contrariam sententiam probabiliter docet Rodriquez in Bull. §. 5. n. 2. vbi ait: [Durante el año, vale la Bula, y ningún Comissario la puede suspender. Y así antes, que se acabe el año de la publicacion, es contra la voluntad de su Santidad, y de su Magestad, que se predique otra Bula, y que se suspenda la passada. Por tanto los Rectores, y Curas queriendola predicar en sus lugares, antes de acabado el año de la publicacion, pidan à los Comissarios, que declaren en pulpito, que no se acaba el año de la publicacion de la Bula passada, sino tal dia.] Ita ille: & Vegha in sum. tom. 1. cap. 43. cas. 10. quod pro praxi est valdè notandum, & idèd nouissimè hanc sententiam docet Sanch. in Selectis, disp. 55. n. 4.

An, si quis sub fine anni, quo expirat Cruciatæ, incipiat confiteri; & quia non potest ob iustas causas confessionem finire, & absolutionem obtinere, possit Confessarius, transacto anno, virtute præcedentis Bullæ illum absoluerè?

RESOLVT. XCIV.

Vt Henriquez, loquens de Iubileo, lib. 7. cap. 11. n. 3. debere Confessarium in tali casu absoluerè penitentem à reſeruatīs; & postea audire reliqua peccata tempore opportuno.

Sed ego puto absolutè, quod si confessio incipiat tempore habili, intra terminum, scilicet, anni publicationis Bullæ, potest Confessarius de cætero audire totam penitentis Confessionem, & illum postea à reſeruatīs, & censuris absoluerè. Et ita probabiliter docet Ledesma in sum. tom. 1. tract. de Sac. Confess. c. 12. concl. 5. dub. 2. & Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. c. 13. n. 15. Quod si aliquis haberet licentiam audiendi Confessiones ad tempus, posset eo transacto prosequi Confessionem antè cœptam.

Et idèd in terminis nostræ Bullæ hanc sententiam docet Rodriquez §. 5. num. 2. Villalobos in sum. tract. 27. claus. 4. n. 12. Acosta in Bull. q. 36. & alij.

Vnde optimè docuit idem Sanchez vbi supra in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. num. 34. etiam si tempus Bullæ Cruciatæ transeat, posse Confessarium concedere maius tempus penitenti, vt recorderetur de voto, quod scit emisisse; sed est immemor speciei; & postea, transacto etiam anno Bullæ, illud commutare: quia causa illa fuit incepta tempore

tempore habili. Vnde etiam patet, quòd iurisdictione Commissarij, ac ministrorum Cruciatæ durat, quousque omnes causæ inceptæ concurrentes ad utilitatē & iurisdictionem Cruciatæ finiuntur, proindeque regalia præfatis ministris concessa, quandiu illi occupati fuerint in negotiis Cruciatæ in suo robore permanent. Et ita notauit Acoſta q. 110.

An, si aliquis sumat pro amico Bullam Cruciatæ, & scribat in ea eius nomen; possit hic illam non acceptare; sed nomen suum tollere, & illam alicui applicare?

RESOLVT. XCV.

Respondeo affirmatiuè cum Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 4. num. 23.* vbi sic ait: [Si vn amigo me tomò la Bula, y me la embio, y yo, que tenia tomada otra, no la acepte, la puedo dar à otro, y lo que dezimos de poder la dar à otro la que embio el amigo, lo entiendo yo, aunque trayga escrito el nombre, que en esso va poco, y aunque se mude, no por esso será falsario el que lo escriue.] Itaque ille.

Notandum est tamen, quòd si Petrus sumit Bullam pro Ioanne, qui iam alteram cœperat, non potest Petrus illam alteri applicare: quia, vt ait Vegha *in sum. tom. 1. c. 43. cas. 6.* realiter ille sumpsit illam Bullam cum intentione applicandi Petro, & non alteri. Ergo, &c. Et ita testatur respondisse de hoc casu interrogatum Medinam.

Nota etiam cum Villalobos *vbi sup.* & Vegha *in sum. tom. 2. c. 7. cas. 26.* & Henriquez *lib. 7. cap. 20. num. 5.* quòd non oportet, vt nomen proprium sit eidem Bullæ inscriptum. Et si inculpatè Bulla fuerit amissa, aut combusta, non est necesse, vt alia sumatur; sed potest, hoc non obstante, quis illa frui.

Et idèd hanc sententiam post Henriquez, & Villalob. docet Nugnus *in 3. p. tom. 2. tract. de Bull. §. ... in fin.* vbi ait: [Notandum est, quòd, vt Bulla sit valida, debet recipi, & obseruari cum aliqua mediocri diligentia: si verò sine culpa deperdat, vel rumpatur; tunc credo, quòd valet; quia non debet esse maior obligatio in hac parte, quàm est in aliis rebus.] Sic ille. Idem etiam docet Acoſta *in Bull. quest. 12* & Vegha *in sum. tom. 2. cap. 7. cas. 23.* & Gomez *in Bull. claus. 11. n. 12. & 13.* & nouissimè Acugna *in Decretum Gratian. part. 1. dist. 100. c. 10. num. 5.* Sed, his non obstantibus, ex verbis Bullæ contrarium apparet dicendum esse: habent enim: [Dichiaro, che quelli che la pigliaranno, habbiano da riceuere, & conseruare questa Bolla, perche d'altra maniera non guadagneranno la detta Bolla, ne le gratie di quella.]

An per clausulam Bullæ Cœnæ suspendatur Bulla Cruciatæ?

RESOLVT. XCVI.

Respondeo negatiuè. Et ita docet Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. sect. 11. c. 19. n. 5.* Henriquez *lib. 7. cap. 21. num. 2.* Et ratio est: quia aliter esset Pontifex sibi contrarius. Et ita etiam docuerunt Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 11. num. 27.* & noster Duardus *in Bull. Cœn. lib. 3. §. 2. quest. 11. num. 41.*

An per Iubileum anni Sancti Bulla Cruciatæ suspendatur?

RESOLVT. XCVII.

Affirmatiuè respondet Fabrinus *de Iubil. c. 21.* Nauar. *not. 33. n. 3.* Lopez *in instruct. tom. 2. cap. 10.* & alij. Sed contrariam sententiam prorsus amplectendam esse puto. Et ita docet Portel. *in dub. regul. verb. Bul. Cruc. n. 2.* Antonini Diana *Part. 1.*

Salas *de legib. disp. 20. sect. 10. in fin.* Bonac. *de legib. disp. 1. q. 3. punct. 8. §. 3. n. 33.* Leone *tract. de Iubil. p. 1. q. 6. n. 229.* Zerola *de ann. Iubil. lib. 2. c. 19. q. 2.* Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12. n. 8.* Fernand. *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 10. n. 6.* Henriq. *lib. 7. c. 21. n. 3.* Acoſta *in Bull. q. 101.* Rodriquez *in Bull. §. 12. dub. 6. n. 8.* qui asserit, ita declarasse Clem. VIII. in suo Iubileo anni sancti 1600. Et ita declarasse Commissario Cruciatæ Urbanum VIII. pro hoc anno 1625. asseruit mihi Vir doctissimus D. Franciscus de la Riba, Vicarius Generalis Illustrissimi Cardinalis ab Auria. Et ratio est: quia, vt rectè notat Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 33. n. 10.* priuilegia Bullæ conceduntur per modum contractus, vt patet ex lectura Bullæ: sed Pontifex in reuocatione non facit mentionem facultatum per modum contractus concessarum: ergo, &c.

An priuilegia Bullæ Cruciatæ sint fauorabilia & amplianda?

RESOLVT. XCVIII.

Negatiuè respondet Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 8. disp. 2. n. 7.* idèd putat esse strictè intelligenda.

Sed contrarium puto asserendum esse cum Suarez *de relig. tom. 2. lib. 6. cap. 16. num. 3.* qui testatur, multos viros doctos nostri temporis ita sensisse. Idem etiam docet Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 2. quest. 88. art. 12. disp. vlt. num. 1.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. in tit. num. 7.* Henriquez *lib. 6. cap. 16. num. 3.* & *lib. 7. cap. 30. num. 4.* & alij: quia huiusmodi priuilegia sunt beneficium Principis, sine alicuius præiudicio; sunt opus liberalitatis, clementiæ, charitatis, &c. Ergo sunt fauorabilia, & amplianda. Deinde, tales facultates ordinantur immediatè ad pleniorè absolutionem faciendam, quæ quoad hanc partem est fauorabilis. Et tandem ordinantur, non ad bonum priuatum, sed ad publicum totius Ecclesiæ, ad subueniendum publicæ eius necessitati. Ergo, &c. Et idem dicendum est de Iubileo.

An Prælati regulares peccarent mortaliter, prohibendo, ne subditi sumant Bullam Cruciatæ?

RESOLVT. XCIX.

Respondeo affirmatiuè cum Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12. n. 29.* & ante illum Acoſta *in Bull. q. 106.* vbi sic ait: [Mortaliter peccat, qui subditis prohibet Bullæ susceptionem, nisi id faciat ex legitima causa: imò, & conscientia prohibentis; sicut Reipublicæ Christianæ est scandalum, ita mihi suspecta semper erit. Quin potiùs, si generali Commissario constiterit, nullos alicuius Familiæ Religiosos suscipere sacram Bullam, deberet super hoc diligenter inquirere; & si Prælatos illius in huiusmodi prohibitione culpatos inueniret contra illos auctoritate apostolica procedere. Infero similiter, quòd si Religiosus petita, & non obtenta licentia Superioris sumat Bullam, non peccat: quoniam Prælatus non habet ius ad denegandam talem licentiam; imò & fruetur Indulgentiis Bullæ.] Ita Acoſta, & Villalobos *vbi sup. n. 27.* docet Regularem etiam ex obseruantia D. Francisci posse sine scrupulo rogare aliquem amicum, vel pœnitentem, vt sumat sibi Bullam Cruciatæ.

Verum est, vt idem aduertit *num. 26.* Superiorem regularem concedendo, vt subditus sumat Bullam, posse talem licentiam limitare, quoad talem vsum, vel quoad talem facultatem: & ita etiam docuit Rodriquez *in Bulla in addit. §. 9. n. 7.* & Valer. *in diff. vtriusque for. verb. Bul. Cruc. diff. 1. num. 2.* notauit, quòd in Societate IESV practicatur, quòd licèt Superiores non prohibeant acceptio-nem Bullæ; restringunt tamen eam, quantum ad facultatem eligendi Confessarium.

An Bulla Cruciatæ suspendat privilegia Regularium commutandi vota, & in eis dispensandi, & absolventi à reservatis?

R E S O L V T. C.

Affirmatiuam sententiam aliqui docent, & fundantur in verbis Bullæ ibi: *Exceptis tamen concessis Ordinum Mendicantium Superioribus, quoad eorum Fratres tantum.* Et ita docent Nauar. lib. 5. conf. 16. n. 1. de priuil. Lopez p. 2. vbi de clauibus, cap. 2. Rodriguez super Bull. §. 12. & nouissime Acoſta etiam super Bull. §. 15.

Sed contrariam sententiam, quæ in praxi hodie obseruatur, prorsus amplectendam esse puto: & illam docet Ledelma in sum. tom. 1. tr. de Sacr. T. 2. c. 15. fol. mibi 299. Ioan. de la Cruz de stat. relig. lib. 2. c. 3. dub. 7. concl. 3. Graff. in Append. ad decis. lib. 1. c. 7. §. 49. n. 65. Henric. lib. 6. c. 16. n. 7. & lib. 7. c. 18. n. 7. & Sanch. in sum. tom. 1. lib. 4. c. 54. n. 62. qui citat Rodriq. mutantem sententiam. Et ratio est: quia, cum hæc omnia sint fauorabilia, non speciali Monasterio concessa sed toti Religioni, & ordinentur in bonum commune fidelium, non suspenduntur per verba generalia, si de illis specifica mentio non efficiatur. Et hoc videtur aperte docere Lessius lib. 2. c. 12. dub. 12. n. 60.

Quod ita verum est; neque per Iubileum anni Sancti dicta privilegia suspendi existimo. Et ita docet Sanchez vbi supra, cum Henriquez lib. 7. cap. 28. num. 7. & cap. 31. num. 3. in Gloss. lit. S, quem postea citat, & sequitur Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 12. num. 21. vbi sic ait: [El Padre Henriquez dize, que no se derogan los priuilegios de los Regulares en el año del Iubileo, aunque sea certissimo, y que así lo declara la costumbre. Esta sententia me parece muy probable, y que se puede seguir en practica.] Ita ille, & post illum Bartholomæus à Sancto Fausto in thesaur. relig. lib. ... quest. ... num. ... quidquid in contrarium asserat Emmanuel Rodriguez in Bull. §. 12. in addit. dub. 6. vbi mordicus contrarium docet: sed tu tene primam sententiam.

An valeat Bulla sumpta ex pecuniis ablatiis, furatis: & quid, si meretrices illam sumant?

R E S O L V T. CI.

Affirmatiuè videtur respondere Rodriq. in Bull. §. 1. in addit. dub. 7. sed libenter cum ipso concurro quoad meretricem, quæ de quæstu turpi eleemosynam dat pro Bulla: quia hæc, licet turpiter faciat peccando: non tamen turpiter recipit quæsitum, vt communiter sentiunt Doctores. Secus autem de illo, qui ex pecuniis ablatiis sumit Bullam: quia talis sumptio Bullæ nihil valet, cum Summus Pontifex vult hanc eleemosynam soluendam esse de propriis bonis, & facultatibus: sed pecunia ablata non est de propriis bonis: ergo, &c. Et ita de fure, & de meretricè sentiunt Acoſta in Bull. Cæn. quest. 12. & Vegha in sum. tom. 1. cap. 43. cas. 7. & Nugnus in 3. par. tom. 2. tract. de Bulla.

An sufficiat ad lucrandas Indulgentias Bullæ Cruciatæ, visitare ex vno loco quinque altaria sine motu corporali?

R E S O L V T. CII.

Contra Rodriguez, olim negantem sententiam sustinentem, affirmatiuè respondet Vegha in summa, tom. 2. cap. 7. cas. 16. vbi sic ait: [Es necesario segun Rodriguez, que visitando estos cinco altares, aya movimiento corporal, porque si se visitan estando quieto quedo sin mouerse, no se ganara. Aunque tambien es opinion muy verdadera, y esta se sigue agora, que sin que aya

mouimiento corporal, visitandolos solamente en el co- raçon, basta.] Ita ille, & postea sententiam mutans Rodriguez.

Idem etiam docet Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 8. n. 6. & Bonacina de Sacr. disp. 6. q. 1. punct. 5. n. 25. qui citat Graffium, Sa, & Azorium. Henriquez lib. 7. c. 10. n. 1. & Sa verb. Indulg. num. 6. cum aliis.

Sed notandum est, vt ex ipsa litera Bullæ constat, quòd, etiam si sint in eodem pago quinque Ecclesiæ, sufficit visitare quinque altaria in eadem Ecclesia, vel in diuersis. Sed potest esse dubium, quando in aliquo pago tantum est vnica Ecclesia, habens tria, vel quatuor altaria: vtrum debeat quis visitare omnia illa, & iterum bis, vel ter vnum altare; an verò debeat visitare vnum altare quinquies. Respondetur, quòd quomodocunque fiat, sufficit ad obtinendam Indulgentiam: sed melius est hoc vltimum; quia est magis secundum literam. Et hoc, quòd dicitur, si non fuerint quinque altaria, intelligitur in pago pro secularibus, & in propria domo pro Religiosis. Ita in 3. p. tom. 2. tract. de Bulla, §. 10.

An, si quis non potest ingredi Ecclesiam; quia est plena hominibus; consequatur indulgentiam Bullæ, visitando talem Ecclesiam à foris, vt sibi possibile est?

R E S O L V T. CIII.

Negatiuè respondet Glossa in Clem. de reliq. & ven. Sanct. & Zanardus in direct. Theol. part. 1. tract. de Sacr. cap. 20. quest. 40.

Sed contrarium communiter docetur. Ita Villalob. in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 8. num. 7. Fernandez de exam. Theol. mor. p. 3. cap. 9. §. 9. n. 5. qui citat Rosellam, Gordubam, & Rodriguez.

At puto in casu nostræ Bullæ, vt optimè notat Nugnus in 3. p. tom. 2. tract. de Bulla, §. 10. respondendū cum distinctione; quòd, scilicet, talis visitatio sit sufficiens pro visitatione vnius altaris; non tamen pro quinque altaribus: quia, moraliter loquendo, non potest dici, quòd talis homo visitet quinque altaria in illa Ecclesia, sicuti verè dicitur, quòd visitat talem Ecclesiam. Vnde sequitur, quòd ad obtinendam præsentem Indulgentiam debet visitare quinque Ecclesias, qui isto modo visitat. Quando verò in aliquo Iubileo tantum exigitur vnica oratio in Ecclesia, sufficit isto modo illam visitare. Ita ille: quòd vltimum est valdè notandum pro Iubileis. Et idem etiam docuerat Bonacina de Sacr. disp. 6. q. 1. punct. 5. n. 26. qui citat Suarez, Rodriguez, Cordubā, & Graffium, quibus ego addo Leonem tract. de Iubil. p. 1. c. 2. num. 162. & Villalob. in sum. tom. 1. tract. 26. dub. 24. n. 7. Sanctarellum de Iubil. cap. 4. dub. 3. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 8. §. 8. num. 3. & Filliuc. tom. 1. tract. 8. c. 6. q. 3. num. 133. & alios.

An supradicta Indulgentia Bullæ obtineri possit multoties eodem die?

R E S O L V T. CIV.

Respondeo affirmatiuè. Et ita docet in propriis terminis nostræ Bullæ Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 8. num. 8. vbi sic ait: [Tengo por mas probable, que estas Indulgentias se pueder ganar muchas vezes en vn dia, visitando muchas vezes las Yglesias.] Idem docuit Rodriguez in Bull. §. 8. n. 15. & Nugnus in 3. p. tom. 2. tract. de Bulla, §. 10. & alij.

Et nota, quòd supradictæ Indulgentiæ possunt sumi pro defunctis, vt habetur in Bulla Latina, & notat Villalobos, vbi supra: & idè pro illis possunt etiam sumi in vno die multoties: & ita idem Villalobos docet; quòd est valdè notandum. Et ex his patet responsio ad illam quæstionem, vtrum aliquis possit sapius eodem die consequi Indulgentiam

Indulgentiam concessam visitantibus Ecclesiam talem tali die; de qua questione videndus est Bonacina *de Sac. disp.* 6. q. 1. punct. 5. n. 32. & alij penes ipsum.

An pro lucranda Indulgentia supradicta, sufficiat, suscipientem Bullam confessum fuisse in Quadragesima præterita, & habere propositum confitendi in Quadragesima futura?

RESOLVT. CV.

Negatiuè in terminis nostræ Bullæ respondet Acoſta in *Bull. quest.* 14. quia in proprietate verborum, quæ in Indulgentiis striçtè seruanda est, non dicuntur verè confessi, qui propositum confitendi habent; neque qui post præteritam Confessionem peccata mortalia commiserunt.

Hæc opinio est probabilis: sed contrariam non minùs probabilem existimo: & ita, quando Indulgentia conceditur omnibus verè pœnitentibus & confessis, sacræque Eucharistia refectis, vt sub hac forma conceditur in nostra Cruciatæ; puto, satis esse suscipientem Bullam confessum fuisse in Quadragesima præterita, & habere propositum confitendi in Quadragesima futura: quoniam talis dicitur confessus secundùm ius.

Et idè docet nouissimè hanc sententiam Filliuc. *tom. 1. tract. 8. c. 6. q. 8. n. 148.* vbi ait: [Quando in forma Indulgentiæ dicitur: *Verè pœnitentibus, & confessis.* etsi probabilis sit, & tutior opinio requirens actualem Confessionem: atamen probabilior est, tutàque contraria, quòd, scilicet, satis sit vera contritio cum Confessione in voto; re ipsa autem tunc tantùm, quando contritio illa non reputatur vera. Sed indulgentia Bullæ Cruciatæ, vt supra diximus, conceditur sub hac forma. Ergo, &c.

Et ita præter Filliucium docet hanc sententiam Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 5. sect. 3. n. 12.* Toletus *lib. 6. c. 27. n. 2.* Gabriel in *4. dist. 45. q. 2. n. 12.* Paludanus in *4. dist. 2. q. 4. art. 3. concl. 1.* Rosella *verb. Indulg. n. 22.* Tabiena *eod. verb. n. 18.* Armilla *eod. verb. 18.* Angelus *eodem verb. num. 17.* & Comitulus in *refer. mor. lib. 1. quest. 39.* & alij: quidquid in contrarium asserat Coninch *de Sacram. disp. 12. dub. 7. n. 38.* & Bellarminus *de Indulg. lib. 1. c. 13. quest. 3.* Sà *verb. Indulg. num. 3.* Sotus in *4. dist. 21. q. 2. art. 3.* Benzoni *de Iubil. lib. 5. c. 15. dub. 4.* Reginaldus *tom. 1. lib. 7. cap. vlt. q. 1. num. 171.* & alij.

Quomodo Confessarius tempore mortis debeat impertiri Indulgentiam moribundo?

RESOLVT. CVI.

Respondeo, impertiendo illam sub conditione, v. g. Si verè mortem obieris, impertior tibi Indulgentiam Bullæ; alioqui seruet tibi Deus hanc Indulgentiam ad instans mortis. Et ita fieri iubet Bullæ Commissarius, vt notauit Fernandez in *exam. Theolog. moral. part. 3. c. 9. §. 9. num. 4.* qui citat Nauarrum, & Cordubam. Et hanc praxim etiam docuerunt Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 27. claus. 11. num. 3.* & Vegha in *sum. tom. 2. cap. 7. cas. 23.* Et ratio huius praxis est: quia, si sub tali conditione Indulgentia detur, si ex illa infirmitate æger conualuerit, & postea incidere in alium articulum mortis, non indigeret noua Bulla ad Indulgentiam consequendam: quod mente teneant Confessarij. Notandum est verò, quòd indulgentia Bullæ solùm conceditur pro articulo, & non pro periculo mortis.

Notandum est etiam, quòd si Confessarius non velit vt forma tradita à Commissario, satis est dicere: Concedo tibi omnes gratias, quas concedere possum virtute huius Bullæ; etiam si hoc ore tenus non explicet, sed solùm in mente, & cogitatione habeat. Ita Rodriquez in *Bull. §. 9. num. 40.* & Fernandez *vbi sup. §. 10. num. 1.* qui *num. 3.*

Antonini Diana Pars I.

addit, quòd si aliquis confiteatur, vt Indulgentias huius Bullæ obtineat, & Confessarius ex malitia non illum absoluat, hoc non obstante lucrabitur Bullæ Indulgentias.

Notandum est etiam, quòd in articulo mortis, quando Clericus haberi non potest, laicus potest concedere Indulgentiam Bullæ, vt tradit ex Nauarro, Ioan. Valerus in *different. vtriusque fori. verb. absol. disp. 13. num. 3.*

An ad lucrandas Indulgentias Bullæ teneatur quis confiteri, si non habet mortalia peccata, sed tantùm venialia?

RESOLVT. CVII.

Affirmatiuam sententiam docet Acoſta in *Bull. q. 14. dub. 2.* quia putat Bullam exigere Confessionem, tanquam iniunctum opus.

Sed ego contrariam sententiam non minùs probabilem esse existimo: quia, quando in Bulla exprimitur confessio, sermo est de Confessione illius, qui conscientiam habet peccati mortalis, nisi aliud exprimat: Ecclesia enim non consuevit præcipere Confessionem, nisi de mortalibus; & Confessio absolute accepta non sumitur nisi pro Confessione illorum: & ita hanc opinionem tenet Suarez in *3. p. tom. 4. disp. 5. sect. 3.* Zanard. in *direct. Theol. p. 1. de Sacram. Pœn. c. 21. q. 24.* Lorichius in *thes. Theol. verb. Iub. n. 21.* Comitulus in *refer. mor. lib. 1. q. 39.* Reginald. *tom. 1. lib. 7. c. vlt. n. 173.* Bellarminus *de Indulg. lib. 1. c. 13. q. 3.* Grafius *part. 1. lib. 4. c. 15. n. 10.* Coninch *de Sac. tom. 2. disp. 12. dub. 7. n. 38.* Filliuc. *tom. 1. tract. 8. c. 6. q. 8. n. 145.* Henricus *lib. 7. cap. 12. n. 2.* Bonac. *de Sac. disp. 6. n. 1. punct. 5. n. 7.* Molfes. in *sum. tom. 1. tract. 7. c. 26. n. 79.* & alij penes ipsos: quidquid in contrarium ex neotericis asserat contra Suarez, Didacus Nugnus in *add. ad 3. p. tom. 2. q. 27. art. 3. dub. 2.* Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 15. n. 29.* Floronus *de cas. refer. p. 1. c. 6. §. 6. n. 3.* qui etiam nostram sententiam probabilem vocant, & alij.

Illud verò, quòd dicit Acoſta, Bullam exigere Confessionem tanquam opus iniunctum, negatur: quia hoc esset, si diceretur in Bulla: *Præmissa, aut facta Confessione,* vel quid simile. Imò Coninch, *vbi supra, de Sac. disp. 12. dub. 7. n. 38.* & Leone *tract. de Iubil. p. 1. q. 1. num. 70.* tenent nostram sententiam, etiam si in Bulla apponantur hæc verba: *Præmissa Confessione communicauerit.* quia adhuc intelligi debent de mortalibus.

An possit Confessarius, virtute Bullæ Cruciatæ applicare Indulgentiam moribundo sensibus destituto, qui petit antea Confessionem?

RESOLVT. CVIII.

Respondeo tali moribundo absolutionem sacramentalem, saltem sub conditione, impertiendam esse; & à fortiori, quando præsentè Sacerdote dat generalia signa, quibus ostendit, se peccasse, & de eo dolore, si, èd quòd subito priuetur sensibus, non possit aliquid in particulari confiteri. Et ita docent D. Antonin. *p. 3. tit. 10. cap. 2. circa med.* Syluester *vi. b. Confessor. 3. n. 16.* Paludanus in *4. dist. 21. q. 2. art. 2. concl. 2.* Angelus *verb. confessio, 4. n. 8.* Medina *de Pœnit. tract. 2. q. 39. in fin.* Regius in *sum. resol. cas. 39. in 4. Corduba q. 30. de Indulg. dub. 3. opin. 2.* Suarez in *3. p. tom. 4. disp. 23. sect. 1. n. 1.* Henriquez *lib. 6. c. 10. num. 7.* Coninch *de Sac. disp. 7. dub. 10. n. 97. & 99.* Valquez in *3. p. tom. 4. q. 91. art. 2. dub. 1.* Sà *verb. Confess.* Toletus *lib. 3. c. 8. n. 2.* Syluius in *add. ad 3. p. q. 8. n. 3.* Nugnus *ibid.* Quidquid in contrarium asserat nouissimè Choquetius in *vi. de Confess. per lit. c. 7. per tot.* Abul. *Matth. 16. q. 49. & 79.* Maior in *4. dist. 14.* Sotus in *4. dist. 18. q. 2. art. 1.* Ledesma *2. p. 4. q. 8. art. 4.* Cano *relect. de Pœn. t. p. 6. §. ut inherendo.* Nauarr. in *Man. c. 26. n. 27.* Lopez in *instr. p. 1. cap. 18.* Conradus in *sum. respons. p. 1. q. 10.* Angles in *4. p. 1. art. 2. diff. 6.*

R 2 Ita

Ita Homobonus in exam. Eccles. part. 1. tract. 7. c. 18. q. 84. & Molfæus in sum. tom. 1. tract. 7. c. 5. n. 48. tenent hanc opinionem, etiam si moribundus, nec Confessarium petierit, nec indicia exhibuerit, ex quibus actus contritionis, vel attritionis argui possit; modò talis in mortis articulo constitutus Christiano more viuere soleret, & bonus, ac fidelis homo existimaretur. Quam quidem opinionem amplexum fuisse Clementem VII. testantur: cum enim quidam ex fabrica D. Petri præcepit ruisset, & illum cadentem vidisset, absolutionem ei dedit, dicens: Si es capax, absoluo te à peccatis tuis.

Et hanc opinionem approbavit etiam Summus Pontifex Grégorius XV. quando erat Archiepiscopus Bononiensis in suo Man. Confessar. c. 1. de forma Sacr. Pæn. n. 16.

Sed stando etiam in contraria sententia, quòd dictus moribundus non sit absolendus, vt rectè probat Malderus de sigillo Confess. c. 15. & alij communitè, cum quibus ego sentio; hoc non obstante, Indulgentia Bullæ est illi impertienda: quia non stetit per illum, vt Confessionem minimè faceret. Et ita in similibus notauit Acofta in Bull. q. 14. Et ita habetur in Bulla, vt obseruat etiam Villalob. in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 1. n. 1. vbi ait: [Hæc de aduertit, que como consta de las palabras desta clausula, que dize lo defearan, no es necessario, que aya Confession para ganar la Indulgencia, quando no pudiera hauerla.] Quod antea docuerat Rodriquez in Bull. §. 2. dub. 5. n. 9.

Quoties per Bullam Cruciatæ lucretur quis Indulgentiam plenariam?

R E S O L V T. C I X.

Respondeo, quòd semel in vita, & semel in morte. Ita notauit Leone tract. de Iubil. p. 1. qu. 6. n. 229. & alij.

Sed notandum est cum Villalob. in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 1. n. 3. quòd ille, qui ad bellum pergat, potest lucrari dictam Indulgentiam, toties, quoties peccauerit, & confessus fuerit. Et ante illum hoc etiam notauerat Rodriquez in Bull. §. 2. dub. 6. n. 15.

An Commissarius Cruciatæ possit dispensare in aliquibus irregularitatibus?

R E S O L V T. C X.

Respondeo affirmatiuè. Ita Auila de cens. part. 2. d. sp. 10. dub. 5. Fernandez, Villalobos, Rodriquez, & alij. Et hæc sunt verba, in quibus ei talis facultas impertitur: [Item, similiter conceditur facultas dicto Commissario dispensandi, & componendi super irregularitate cum his, qui quibuscunque ecclesiasticis censuris ligati, Missas & diuina Officia (non tamen in contemptum clauium) celebrauerunt, seu aliàs se immiscuerunt; & super alia qualibet irregularitate, præterquam ratione homicidij voluntarij, aut simoniæ, vel apostasiæ à fide, aut de hæresi, vel propter malam Ordinum susceptionem contractam, cum retentione beneficiorum, & fructuum ex eis perceptorum, & infamiæ, ac inhabilitatis exinde prouenientis abolitione, & executione Ordinum non malè susceptorum.] In quibus verbis videtur, quàm sit ampla facultas Commissarij in dispensatione super irregularitatibus prouenientibus ex delicto.

An Commissarius Cruciatæ possit dispensare super irregularitate publica; contracta tamen ex delicto?

R E S O L V T. C X I.

Respondeo affirmatiuè, vt patet ex verbis supradictis, & notauit Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 2. n. 1. Henriquez lib. 7. c. 13. n. 5. Villalob. in sum. tom. 1.

tract. 27. claus. 13. n. 6. vbi sic ait: [Se aduertit, que no solo se concede al Commissario, que puede dispensar en la irregularidad, que prouiene de delito occulto, si no tambien en la que prouiene de publico. El fundamento es, porque el Pontifice no lo restringio, y ansi es visto, que le concedio generalmente, que quando solo quiere concederlo en el delito occulto, expressamente lo declara, como hizo en el Concilio Tridentino, en la facultad, que acerca desto se concede à los Obispos, y ansi à qui concede el Papa la facultad para esto, no solo en el fuero interior, sino tambien en el exterior.]

An possit dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio casuali, & iniuncta mutilatione membrorum?

R E S O L V T. C X I I.

Respondeo affirmatiuè: nam in verbis Bullæ, seu facultatis, denegatur tantum dispensatio super homicidium voluntarium: sed mutilatio non est propriè homicidium: ergo, &c. Et ita Episcopus, cum non possit dispensare in homicidio voluntario; potest tamen propter dictam rationem dispensare in irregularitate occulta contracta ex iniusta membrorum mutilatione, vt notant Molina tom. 4. d. st. 79. n. 8. Suarez de cens. disp. 44. sect. 4. n. 35. Filliucius tom. 1. tract. 20. c. 1. n. 9. & alij.

Et ita loquens in casu nostro asserit Rodriquez in add. §. 13. n. 2. fol. mibi 215. vbi ait: [Es de notar, que no puede el Comissario general dispensar en la irregularidad de homicidio voluntario, y por el consequente podrá dispensar en la irregularidad, que procede de mutilacion voluntaria de algun miembro, pues aqui solamente excepta el homicidio voluntario.] Et ita etiam docet Villalobos in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 13. n. 7. & alij.

Notandum est etiam hic cum Rodriquez, dictum Commissarium posse dispensare in irregularitate orta ex homicidio casuali, licet publica: sub nomine verò homicidij voluntarij non includitur homicidium casuale: & ita Episcopus potest ad maiores Ordines, vigore Concilij Tridentini, dispensare, etiam in tali irregularitate, dummodo sit occulta, vt ex multis tradit Auila de cens. p. 7. disp. 6. sect. 5. dub. 2. Coninch. de Sacram. disp. 18. dub. 14. n. 111. Reginaldus tom. 2. lib. 30. tract. 2. c. 3. n. 28. Bonacina de cens. disp. 7. q. 4. punct. ult. n. 13. & alij. Dixi, ad maiores Ordines: nam ad minores, etiam si talis irregularitas sit publica, potest Episcopus dispensare, vt notauit Nauarrus cap. 26. n. 240. Henriquez lib. 14. c. 19. n. 2. in Gloss. lit. M. & Doctores citati.

An Commissarius Bullæ possit dispensare in irregularitate contracta propter simoniam?

R E S O L V T. C X I I I.

Respondent negatiuè Fernandez in exam. Theol. moral. p. 3. c. 9. §. 20. n. 1. Rodriquez, & alij.

Sed ego puto, propter simoniam in ordine, vel beneficio, aliquem non incurrere irregularitatem, & ita nulla egere dispensatione: quia talem irregularitatem non inuenio in iure expressam: sed nulla irregularitas incurritur, nisi sit in iure expressa, vt notant communiter: ergo, &c. Et ita docet Suarez de cens. disp. 43. sect. 4. n. 5. Filliucius tom. 1. tract. 20. c. 8. num. 247. Reginaldus tom. 2. lib. 3. tract. 2. cap. 16. num. 100. Henriquez lib. 13. cap. 35. num. 5. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 21. difficult. 17. num. 1. quidquid in contrarium asserat Comitol. in respons. moral. lib. 6. quæst. 64. num. 3. & sequent. qui multas textus adducit, sed non ad rem: loquuntur enim, & sunt interpretandi de suspensione, & non de irregularitate, vt Suarez probat.

Notandum

Notandum est verò, quòd Auila *de cens. part. 7. disp. 4. dub. 7. conclus. 7.* putat, tantum simoniam notoriam in ordine inducere irregularitatem. Et Megala *in 3. part. lib. 4. c. 5. n. 70.* docet, simoniacum, cum per sententiam fuerit damnatus, tunc tantum incurere irregularitatem: quia tali pena afficiuntur omnes infames.

An irregularitas incurfa propter heresim occultam, fit dispensabilis per facultatem concessam Commissario Bullæ Cruciatæ?

RESOLVT. CXIV.

Respondeo negatiuè, vt patet ex verbis Bullæ. Sed ego existimo, talem probabiliter Hereticum occultum non incurere irregularitatem: & ita docet Auila *de cens. part. 7. disp. 4. dub. 2. concl. 2.* qui citat Henriquez, & probatur *ex cap. id. abolendam. de Heret.* vbi textus loquitur de Heretico publico, in illis verbis: *Quicumque manifestè fuerit in heresi deprehensus.*

Idem etiam docet Henriquez *lib. 14. c. 4. num. 6. & c. 5. n. 2.* Reginaldus *in praxi, tom. 2. lib. 30. tract. 2. c. 15. n. 193.* Sa *verb. irreg.* vbi de irreg. ex defectu animæ, n. 2. Sayrus *de cens. lib. 7. cap. 12. num. 16.* & alij.

Quidquid asserat Filliucius *tom. 1. tract. 20. c. 9. n. 228.* Suarez *tom. 5. disp. 43. sect. 1. num. 4.* Azorius *part. 1. lib. 8. cap. 11. quest. 13.* & *cap. 21. quest. 8.* Coninch *de Sacram. disp. 18. dub. 7. num. 50.* Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 2. c. 25. num. 2.* Bonacina *de cens. disp. 7. punct. 7. num. 6.* & alij, putantes, etiam Hereticum occultum incurere irregularitatem; in cuius probationem adducunt *cap. saluberrimum.* & *§. Heretic.* Sed hi textus nihil probant; imò pro nostra sententia faciunt: nam *cap. saluberrimum.* agit de abiuratione solenni, quæ in scriptis fit: & in *§. Heretici.* aperte, & clarè supponitur noticia criminis, sine qua nequit impleri, quod præscribit. Ex quibus apparet, supracitados Canones loquutos fuisse de Hereticis notoriis, & non occultis, qui, vt diximus, nullam incurrunt irregularitatem.

An irregularitas contracta per malam susceptionem Ordinum, quia suscipiens erat excommunicatus, vel suspensus, fit per Commissarium Cruciatæ dispensabilis?

RESOLVT. CXV.

Respondeo negatiuè, vt patet ex verbis Bullæ, & facultatis, vt optimè notat Fernandez *in exam. Theol. mor. part. 3. cap. 9. §. 20. num. 2.*

Sed ego puto probabiliter, excommunicatum, vel suspensum, Ordines sacros suscipiendo non incurere irregularitatem. Et ita nobiscum sentit, quoad excommunicatum, Suarez *tom. 5. disp. 42. sect. 3. num. 2.* & Filliucius *tom. 1. tract. 20. cap. 7. num. 192.* cum aliis: quidquid probabiliter in contrarium asserat Valentia *tom. 4. disp. 7. quest. 19. punct. 3.* Sayrus *lib. 7. cap. 10. n. 12.* Reginaldus *in praxi, tom. 2. lib. 30. tract. 2. cap. 14. num. 181.* de suspenso verò idem docent Filliucius, *vbi supra.* Suarez, & Sayrus; licet probabiliter contrariam sententiam doceant aliqui ex præcedentibus Doctoribus. Et ratio est: quia non datur textus, in quo imponatur talis irregularitas: sed irregularitas non incurritur, nisi in casibus à iure expressis, ergo, &c.

Igitur, ex his omnibus apparet, non posse Commissarium dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario, ex simonia, ex heresi, & apostasia à fide, & ex mala Ordinum susceptione; posset tamen in aliis irregularitatibus prouenientibus ex delicto, licet sint publicæ; in quo casu non potest Episcopus: vnde circa hoc remanet solum ista difficultas: In qua irregularitate con-

Antonini Diana Pars 1.

tracta ex bigamia potest Commissarius Cruciatæ dispensare?

Ita respondet Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 13. num. 8.* [No puede dispensar el Comissario en la bigamia interpretatiua, que no nace de delito, qual es del que se casò con corrupta, mas si en la que nace de delito, qual es del que se casò validamente con vna, & inuvalidamente con otra, y en la similitudinaria, que incurte el que se casò estando ordenado de Orden sacro, ò siendo professo en la Religion aprouada.] Ita ille, qui citat etiam Rodriguez.

Notandum est tamen, quòd si aliquis contraxit cum corrupta, existente aliquo impedimento dirimente, si non consummauit matrimonium, non incurrit in irregularitatem: quia existente matrimonio inuálido, nulla est significatio, seu defectus significationis. Ita Bonacina *de cens. disp. 7. quest. 2. punct. 5. num. 8.* aduersus Suarez, Sayr. & alios.

Imò ego puto aduersus Bonacin. quòd si etiam in tali casu aliquis matrimonium consummaret, non incurreret in irregularitatem. Et ita docet Auila *de cens. part. 7. disp. 7. dub. 2.* qui citat Navar. asserentem, sic fuisse decisum in sacra pœnitentiaria.

An Commissarius possit dispensare in aliquo impedimento matrimonij?

RESOLVT. CXVI.

Respondeo affirmatiuè cum Ioan. de la Cruz *in direct. conf. par. 2. tract. de matrim. art. 6. dub. 12. concl. ...* Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 9. §. 20. n. 3.* Henriquez *lib. 7. cap. 13. num. 5.* & *lib. 12. cap. 3. n. 3.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 13. n. 11.* & Sanchez *de matr. tom. 3. lib. 8. disp. 6. num. 23.* vbi ita asserit: [Commissarius Bullæ Cruciatæ potest dispensare pro solo conscientie foro in affinitate conlurgenti ex copula fornicaria in primo, & secundo gradu, atque prolem susceptam, & suscipiendam, legitimam decernere, concurrentibus quatuor conditionibus. Prima est, vt matrimonium cum illo impedimento sit iam contractum, seruatæque sit forma Trid. *sess. 24. de matrim. cap. 1.* Secunda est, vt impedimentum sit occultum. Tertia est, vt adfuerit bona fides, saltem ex parte alterius contrahentis, qui tempore contractus matrimonij id impedimentum ignorabat. Vltima est, vt coniux, qui ignorauit impedimentum, certior fiat de prioris consensus nullitate; quanuis ei non declaretur causa nullitatis, vt euitentur scandala.

An primus ille gradus, in quo potest Commissarius dispensare, intelligendus sit in vtraque linea transversali, & recta?

RESOLVT. CXVII.

Respondeo affirmatiuè: quia concessio facta dicto Commissario est absoluta, & sine vlla distinctione: & vterque gradus est iure pontificio inductus. Et ita docet Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 7. disp. 3. num. 2.* & alij. Vnde Rodriq. *in Bull. Cruc. §. 13. fol. mibi 210.* ita asseruit: [Puede el Comissario general dispensar para que vno se puede casar con vna muger, que conocio su padre carnalmente, auendosi casado publicamente, ignorando vno dellos el impedimento]

Notandum est tamen, quòd si denunciations culpabiliter essent omisæ, etiam si matrimonium contractum sit ante Parochum, & testes; non posset in tali casu Commissarius dispensare: & ita notat ex Sanchez, Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 13. num. 14.*

*Quando dicitur impedimentum occultum, ut possit
Commissarius Bullæ dispensare?*

RESOLVT. CXVIII.

Respondeo, occultum in hoc loco accipiendum esse eo modo, quo accipitur in Concil. Trident. *sess. 24. c. 6.* ubi conceditur facultas Episcopis, ut possint dispensare super irregularitatibus, &c. provenientibus ex delicto occulto. Igitur hic, sicut & in Concil. Trident. occultum non accipitur secundum terminos iuris, id est, quod non potest probari, ut non bene senserunt Grassius *tom. 2. consil. 2. n. 20. de homicid.* Garfias *de benef. tom. 2. part. 7. c. 11. n. 4.* Armendariz *in addit. ad recopil. Navarra, lib. 1. tit. 18 lib. 9. num. 25. & alij.*

Sed accipitur pro eo, quod non est publicum, etiamsi ab aliquibus sciatur. Et ita docet Azor. *part. 1. lib. 8. c. 10. quest. 9.* Auila *de cens. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 12. concl. 2.* Suarez *in 3. part. tom. 4. disput. 30. sect. 2. num. 2. & tom. 5. disp. 41. sect. 2. n. 6.* Molina *de iustit. tom. 3. tract. 3. disp. 79. num. 8.* Comitol. *in respons. moral. lib. 6. cap. 44. num. 2.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 11. num. 19.* Reginaldus *tom. 2. lib. 30. tract. 2. cap. 1. num. 30.* Filliuc. *tom. 1. tract. 20. cap. 10. num. 269.* Homobon. *de exam. Eccles. par. 1. tract. 4. cap. 7. quest. 57.* Floron. *tract. de cas. reseru. part. 1. cap. 4. §. 21. n. 2.* Solerus *de potest. Confess. c. 3.* Ioan. de la Cruz *in director. Confess. par. 2. ubi de irregul. dub. 15. concl. 1.* Megala *in 1. p. lib. 1. cap. 13. num. 3.*

Et ita in terminis casus nostri, notant Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 7. disp. 3. n. 26.* & Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 17. claus. 13. n. 25.* ubi sic ait: [Por occulto se entiende

aquello, que no es publico, y ansi aunque algunos supiesen el impedimento, y se pudiesse probar, se diria para este efeto oculto, y no publico, lo que se llama publico, lo que se sabe en la mayor parte de la ciudad, vezindad, Colegio, Monasterio, ò Parrochia, como tenga por lo meno diez personas.]

An, quando Commissarius dispensat in impedimento, opus est, ut qui ignoravit impedimentum, certior de illo efficiatur?

RESOLVT. CXIX.

Respondeo, quòd magna difficultas est, vtrum ad matrimonium inualidum, ob impedimentum occultum ratificandum, cessante impedimento, oporteat alterum coniugem certiozem facere de nullitate prioris matrimonij.

Prima opinio negat. Ita Caiet. *Opusc. tom. 1. tract. 12. de matr. q. 2.* Sot. *in 4. dist. 28. q. 1. art. 2. concl. 3. cas. 1.* Veracr. *in spec. p. 1. art. 44. concl. 3.* Grassius *decis. p. 1. lib. 2. c. 80. n. 15.*

Secunda verò sententia affirmat: ita Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 14. dub. 32. num. 6.* Nauarr. *in Man. c. 22. n. 47.* Philiarthus *de off. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 2. c. 13.* Cucchus *instit. maior. lib. 5. tit. 12. num. 82. & alij.*

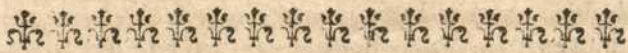
Sed, quidquid sit de hoc, certum est, in casu nostro non valere dispensationem, ut patet ex verbis Bullæ, si coniux ignarus non efficiatur saltem in genere certior de impedimento. Et ita docet Rodriquez *in Bull. §. 13.* Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 7. disp. 3. num. 23.* & Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 27. claus. 13. n. 28.*

FINIS PRIMÆ PARTIS.

ANTONINI DIANA, CLERICI REGVLARIS, RESOLVTIONVM MORALIVM Pars Secunda.

TRACTATVS XII.

De Horis canonicis.

Petrus beneficiatus in quadam ciuitate huius Regni, per spatium septem annorum recitauit Officium sine debita attentione, & hoc voluntariè. Quasitum à me fuit, an teneatur ad restitutionem fructuum, qui uncias sexcentas superabant.

RESOLVT. I.

RELINQUENDO illam quæstionem, an recitans Officium voluntariè distractus satisfaciat præcepto; dico circa præsentem difficultatem, quòd affirmatiuè respondent communiter DD. Homobonus de exam. Eccles. par. 1. tr. 4. c. 5. q. 40. Gauantus in commen. Rubr. Missal. tom. 1. sect. 1. c. 6. n. 4. Nauarr. c. 20. de oratione, n. 32. Grassius decis. aur. par. 1. lib. 2. c. 51. n. 7. Petrus à Nauarr. lib. 2. c. 2. n. 240. & seq. Vegha in summa, tom. 1. c. 128. cas. 20. Suárez in 3. par. tom. 5. disp. 4. sect. 2. n. 26. & de Religione, tom. 2. lib. 4. c. 26. n. 26. Rodríguez tom. 1. c. 143. n. 1. Moneta de distribut. p. 2. q. 2. n. 20. Lorca in p. 2. tom. 2. disp. 16. de legib. memb. 2. ad 5. Salas de legib. disp. 9. sect. 1. n. 24. Squillante de obligationibus Clericorum p. 1. dubit. 21. n. 41. Fernández in suo exam. Theol. moral. p. 3. c. 13. §. 8. Raphaël de la Torre in p. 3. tom. 1. contr. 9. de Horis canonicis. Valquez opusc. de beneficiis, c. 4. §. 1. dub. 4. n. 204. & alij, quos citat, & sequitur Barbosa in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 4. l. c. 9. n. 20. & Syluius in 2. 2. q. 83. art. 3. concl. 4. Et ratio est: nam, cum attentio sit modus substantialis, non satisfacit quis præcepto Ecclesiæ, sine attentione recitando, & ideo non dicitur recitasse, qui sic recitat; & sic contra eum habet locum pœna restitutionis, imposita contra non recitantes.

Tamen, quia contrariam opinionem censeo probabi-

lem esse cum Lessio lib. 2. c. 37. dub. 11. num. 68. & Azorio p. 1. lib. 10. c. 13. quæst. 8. non imposui onus dicto beneficiato restituendi. Et ita hanc sententiam absolutè amplexi sunt, ex neotericis Episcopus Antuerpiensis, Ioannes Malderus in 2. 2. tract. 10. cap. 2. dub. 4. & Paulus de Layman in Theol. moral. lib. 4. tract. 1. c. 5. num. 16. Cardinalis Toletus lib. 2. c. 12. n. 16. Medina Cod. de orat. q. 15. Corduba in quæst. lib. 4. q. 13. Henriqu. lib. 9. c. 25. n. 5. & Castrus de lege pœn. lib. 2. c. 5: Probatur hæc opinio: nam, secundum Caietanum, præceptum dicendi Horas distinctum est à præcepto dicendi eas cum attentione: nam præceptum dicendi eas, simpliciter priùs fuit latum, postea verò in cap. dolentes. fuit impositum præceptum de attentione. Vnde, qui dicit Horas sine attentione, satisfacit præcepto primo de dicendis Horis; non autem secundo, de dicendis cum attentione. Sed, cum restitutio fructuum sit pœna contra beneficiarios omittentes diuinum Officium; ille, qui voluntariè distrahitur recitando Officium, illud non prætermittit, licet malè recitet. Ergo non tenebitur restituere. Salua semper, &c.

Proxima disputationi merito adiuncta sit ista: an Clerici Religiosi, &c. recitantes Horas canonicas sine attentione, saltem virtuali, satisfaciant præcepto Ecclesiæ lato in cap. Dolentes.

RESOLVT. II.

Prima opinio est negatiua. Sic omnes ferè recentiores. Fernández in exam. Theol. p. 3. cap. 13. §. 6. num. 1. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 24. dub. 15. num. 6. Sotus lib. 10. q. 5. art. 5. concl. 7. Caietan. in 2. 2. q. 83. art. 13. Nauarrus de orat. c. 13. n. 18. & 19. Valquez in p. 2. tom. 2. disp. 160. n. 30. & 31. Medina in summa, lib. 1. c. 4. §. 11. Nauarr. de restit. lib. 2. c. 2. n. 240. Lop. in instruct. tom. 2. c. 103. Emmanuel Sà verb. Hora canonica, n. 19. Pefantius in 2. 2. q. 62. art. 2. dub. 3. Zerola in praxi Episc. p. 1. verb. Hora canonica, §. 4. Beia in respon. cas. conscien. p. 2. cas. 33. Comitulus in resol. moral. lib. 1. q. 63. Malderus in 2. 2. tract. 10. cap. 2. dub. 2. Moneta de distribut. p. 2. q. 2. num. 2. Carol. Macigni de Hor. can. c. 86. n. 16. Molfesius in sum. tom. 1. tract. 4. c. 2. n. 8. Syluius in 2. 2. q. 83. art. 13. concl. 4. & 5. Homobonus de

exam. Eccles. p. 1. tr. 4. c. 5. q. 40. Viguerius *instit. Theol. c. 5. §. 5. ver. 11.* Gauantus *comment. in Rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. c. 6. tit. 4. n. 2.* Bellocchius *in praxi, de cas. refer. par. 2. q. 15. num. 19.* Conradus *in resp. cas. conf. cap. 1. q. 244.* Rodriguez *tom. 1. c. 143. num. 1.* Vegha *in summa, tom. 2. c. 128. cas. 20.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 2. punct. 10.* Azorius *par. 1. lib. 10. c. 16. q. 6.* Ledesma *in summa, tom. 2. tract. 9. cap. 4. concl. 20.* Squillante *de oblig. Cleric. p. 1. dub. 20. n. 36.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 26. n. 3. & de censuris, disp. 4. sect. 2. num. 25.* Aragon *in 2. 2. q. 83. art. 13.* Sayrus *de censuris, lib. 3. cap. 4. n. 23.* Salas *de legib. disp. 9. sect. 9. n. 24.* Lorca *in par. 2. tom. 2. de legib. disp. 16. membr. 2.* Raphaël de la Torre *in par. 2. tom. 2. de Horis canonicis, contr. 9.* Anton. Ragucius *de officio Canonicorum in choro, quest. 10 num. 2 & alij penes citatos.* Probatur primò: quia in cap. *Dolentes. de celebratione Missarum.* præcipitur, vt Officium diuinum celebretur studiosè pariter, & deuotè: quod significat internam attentionem, & deuotionem; vnde Glossa, *deuotè*, quantum ad officium mentis. Secundò, in dicto cap. *Dolentes.* Ecclesia præcipit verum actum orationis: sed actus externus, sine interno, non est talis: ergo ille non solus præcipitur. Minor probatur: quia oratio consistit in actu interno; est enim colloquium cum Deo: ergo requirit attentionem erga Deum.

Verùm opinio contraria placuit Durando *in 4. sent. disp. 1. q. 12.* Syluest. *verb. Hora, n. 13.* Medina *Cod. de oratione, q. 14.* Angelo *verb. Hora, n. 17.* D. Antonin. *3. part. tit. 13. c. 4. §. 8.* Rosella *verb. Hora, n. 13.* Paludano *in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. conclus. 4.* Et ex recentioribus illam amplexus est nouissimè Ægidius Coninch, *de Sacram. in 3. p. q. 73. art. 6. n. 291.* & Ioan. Valerius *in differentiis vtriusque fori, verb. Hora canonica, diff. 1. per 10. am.* Et ego sine metu, probabilem esse affirmo cum Lessio *lib. 2. c. 37. dub. 2. n. 63. in fin.* & Henriquez *lib. 9. c. 25. n. 5. in Glossa. lit. P.* & Victorello *in sum. Tolet. lib. 2. c. 13.* & Layman *in Theol. mor. lib. 4. tr. 1. c. 5. n. 10.* Vnde, si quis cum distractione voluntaria recitaret Horas canonicas, impleteret præceptum; & consequenter non peccaret mortaliter, neque teneretur repetere, aut fructus beneficij restituere. Et ratio est: quia nemo potest præcipere, aut vetare, quod non potest punire; nec potest punire, quod non potest cognoscere, & iudicare: sed Ecclesia, extra Confessionem, non potest cognoscere, & iudicare actus internos: ergo dicendum est, quòd non potest eos præcipere, aut vetare.

Ad argumentum contrariæ sententiæ respondet Ægidius, in illo cap. *Dolentes.* solum præcipi actum studiosum externum: vt, videlicet, exerceatur cum talibus circumstantiis externis, quæ necessariæ sunt ad constituendum actum externum religionis, ita vt non peccetur exterius contra religionem.

Et hoc patet ex contextu: nam ibi agitur contra illos, qui in diuino Officio fabulantur cum sæcularibus. Ad secundum argumentum respondetur, actum externum orationis debitè factum cum externa attentione, puta sine confabulatione, risu, &c. esse verè actum externum virtutis religionis, quemadmodum adoratio externa Idolo facta, est verus actus externus idololatriæ; & licet illum exercens non intendat intèrius adorare Idolum.

Hæc doctrina est etiam applicanda in auditione Missæ: & sic satisfaceret præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, si quis Missam audiret voluntariè distractus, dummodo cum externa reuerentia assistat; ita vt verè possit dici hic, & nunc actum externum religionis exercere, ac cum Sacerdote celebrante, propter illam externam attentionem, communicare: nam, si aliter faceret, putà confabulando, ridendo, &c. non posset dici decenter, ac humano, & religioso modo audire Missam. Et hæc est opinio Ægidij de Coninch *ubi supra, num. 197.*

& post illum hanc sententiam docet etiam Layman *in Theol. mor. lib.*

4. tract. 7. c. 3. n. 2. Salua
semper, &c.

Superius coactus sum respondere ad istam dubitationem: An quis impleat præceptum recitandi Horas canonicas, si in Officio ferie recitet Officium alicuius Sancti, vel alterius ferie.

RESOLVT. III.

DVas extare in hac re contrarias sententias, inueni. Negatiuam sequuntur Vasquez *Opusc. de beneficijs. c. 4. §. 1. aub. 4. n. 60.* Reginald. *tom. 2. lib. 18. c. 16. n. 172.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. c. 23. n. 11.* Fernand. *in exam. Theol. p. 3. cap. 13. §. 3. n. 1.* Fabrus *de Sacram. Ordinis, dist. 22. q. 1. disp. 1. n. 146.* Homobonus *de exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 5. q. 42.* Gauantus *comment. in Rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. c. 5. tit. 2. n. 7.* Onuphrius *Opusc. de mutat. officij. Nauarr. de orat. c. 19. n. 211.* Iacobus de Grassis *dec. par. 1. lib. 2. c. 51. n. 10.* Philarchus *tom. 1. p. 1. lib. 1. c. 1. concl. 6.* Rodriq. *tom. 1. q. 42. art. 8.* Bellarminus *tom. 3. lib. 1. cont. 9. c. 18.* Toletus *lib. 2. c. 23.* Ledesma *in sum. p. 2. tract. 9. c. 4. concl. 12. fol. mibi 515.* Ragucius *de officio Canonicorum in choro, q. 17. n. 2.* Squillante *de oblig. Cleric. p. 1. dub. 26. n. 50.* Tabiena *verb. Hora, q. 10.* & Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 9. c. 2. n. 50.* Naldus *in sum. verb. diuin. Officium, n. 16.* Filliucius *tom. 2. tr. 23. c. 8. n. 186.* Summa Corona *p. 1. c. 1. n. 10.* Nā Pius V. præcipit, Officium dici iuxta formam ab ipso præscriptam: sed ad formam illam pertinet distributio Officij ad tempora, festiuitates, seu solennitates, & dies: ergo tota illa forma de se sub præcepto cadit. Ergo, qui illam voluntariè omittit, peccat mortaliter, neque adimplet præceptum.

Limitant hanc opinionem Suarez, Reginaldus, & alij *ubi supra*, quando Officij mutatio non fieret ex contemptu, & esset æquivalens in quantitate, vel ferè, nec animo eam sapè pro libito faciendi: tunc enim, inquit, non esse peccatum mortale: sic etiam si mutaretur Officium ex inaduertentia etiam culpabili. Requiritur tamen in hoc casu aliqua compensatio, si Officium omissum esset maius notabiliter, vt si in Dominicæ Officio dicerent Officium alicuius Sancti: quia adimerentur ex nocturnis Dominicæ saltem nouem Psalmi, ne omittatur tanta pars Officij. Nam ita ex doctrina Raphaëlis de la Torre *2. 2. tom. 1. de Horis canonicis, contr. 9. c. 6.* mutatio formæ redundaret in notabilem mutationem substantiæ Officij.

Sed hæc limitationes mihi parum placent: nam, vt benè notat Vegha *in sum. p. 1. c. 128. cas. 17.* si non potest quis mutare Officium frequenter sine reatu peccati mortalis, nec erit licitum hoc facere vno, vel altero die: nam pro quolibet die est præceptum distinctum, & Officium cuiuslibet diei onus illius est; ita quòd in aliud non transit. Sicuti adest præceptum quolibet die in Quadragesima ieiunandi: & tamen, qui vno die ieiunare omittit, peccat mortaliter. Illud etiam, quod addit Suarez de leuitate materie, non benè cadit in proposito: nam, licet mutans Officium, recitet æquivalens in quantitate, non recitat id, quod debet; sed aliud diuersum Officium: & sic non satisfacit, perinde ac si non recitaret: sicut qui ex præcepto tenetur ieiunare, aut audire Missam, vel quid aliud faceret; non satisfacit, si id commutet in aliud æquale, aut etiam maius euidenter: quia non facit rem præceptam.

Dicendum est igitur absolute, mutationem Officij, etiam dedita opera, non esse peccatum mortale, vt si loco Officij de ferie, dicatur de aliquo Sancto, &c. Tuentur hanc sententiam Caietanus *verb. Hora, c. 2.* Layman *lib. 4. tr. 1. c. 5. n. 4.* Zerola *in praxi Episc. p. 1. verb. Hora canonica, n. 6.* Lessius *de iust. lib. 2. c. 37. dub. 12. n. 77.* Valentia *tom. 3. disp. 6. quest. 2. punct. 10.* Vegha *in sum. tom. 1. c. 128. cas. 17.* Binsfeldius *in Enchir. Theol. p. 4. c. 9. concl. 7.* Syluest. *verb. Hora, n. 15.* Sotus *lib. 10. qu. 5. art. 4.* Medina *in sum. lib. 1. c. 14. §. 11.* Medina *de oratione, q. 19. diff. 10.* Armilla *verb. Hora canonica, n. 7.* Ioannes Azorius *p. 1. lib. 20. c. 10. q. 2.* & nouissimè Rodriq. *in sum. tom. 3. c. 195. n. 3.* Et hanc sententiam probabilem etiam putat nouissimè Filliucius *tom. 2. tract. 13. c. 7. num. 227.* Si quaeris rationem, hæc erit:
nam

nam substantia præcepti recitandi diuinum Officium est, vt septem Horæ canonicæ persoluantur: sed quòd Officium sit de feria, vel de Sancto, pertinet ad modum accidentalem: ergo per talem mutationem non violatur substantia præcepti, sed modus, ritus & cæremonia, quæ quidem non est transgressio sufficiens ad peccatum mortale, quicquid asserant DD. contrariæ sententiæ. Idèd si quis sine causa hanc mutationem faceret, ex quadam acedia animi, vt facilius, & breuius Officium expediatur; puto solum peccare venialiter; & si beneficium habet, non reneri ad restitutionem fructuum. Salua semper, &c.

Queritur, an aliquis peccet mortaliter, si Officium diuinum recitat cum notabili interruptione inter Psalmos eiusdem Horæ, vel nocturni, vel inter ipsos Psalmos.

RESOLVT. IV.

Affirmatiuè nonnulli respondent: dicunt enim; si interruptio sit notabilis, & ad longum tempus, & sine causa, esse peccatum mortale, nisi repetatur postea Officium. Et ratio præcipua, quam adducunt, est ista: Vnitas vniscuiusque Horæ pertinet ad solennem ritum, & formam præscriptam in his Horis recitandis: sed hæc vnitas tollitur, vel multum minuitur per talem interruptionem: ergo, &c.

Secundò, per talem interruptionem priores, & posteriores Psalmi non efficiunt vnã orationem, & vnũ Officium diuinum; & consequenter ex illis partibus sic interruptis nõ constituitur Officium Vesperarum, Completorij, &c. ergo, &c. Et ita hanc sententiam sustinent, Nauar. de oratione, c. 16. n. 75. Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. c. 24. n. 10. Azorius p. 1. lib. 10. c. 8. q. 5. Vasquez Opusc. de beneficiis, c. 4. §. 1. dub. 6. n. 109. Reginaldus tom. 2. lib. 18. c. 12. sect. 4. n. 162. Squillante de oblig. Cler. part. 1. dub. 15. n. 48. Molfesius in sum. tom. 1. tr. 5. c. 2. n. 38. Ragucius de Officio Canonicorum in choro, q. 14. n. 4. Paulus Comitulus in respons. mor. lib. 1. q. 66. n. 2. Ioan. de la Cruz in direct. conf. p. Præcept. 3. art. 3. dub. 4. concl. 2. in fin. Homobonus de exam. Eccl. par. 1. tr. 4. c. 4. q. 39. Carolus Macigni de Horis canon. c. 87. n. 12. & alij.

Sed mihi contraria sententia semper visa est etiam probabilis. Dico igitur, quanquã interruptio sit magni spatij, & facta sit sine iusta causa, non esse peccatum mortale non repetere recitata, & incipere ab initio. sic Fernandez in suo exam. Theol. p. 3. c. 13. §. 7. n. 5. Aragon. in 2. 2. q. 83. art. 12. in fin. Rodriq. tom. 1. c. 143. concl. 3. n. 3. Vegha in sum. tom. 1. c. 128. cas. 22. Zanardus in suo Directorio, p. 2. c. 23. in explicatione tertij Præcepti, fol. mibi 624. Ledesma in summ. p. 2. tr. 9. c. 1. fol. mibi 522. & tandem Barbosa in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 41. c. 9. n. 17. Layman in Theol. mor. lib. 4. tr. 1. c. 5. n. 6. Villalobos in sum tom. 1. tr. 24. dub. 11. n. 4. & Lessius lib. 2. c. 37. dub. 10. n. 57. Nam, vt obseruat Caietanus vers. quando Hora. §. quod ad quartum. in istis circumstantiis, si deficient, non incurri peccatum graue: quia non pertinet ad substantiam materiæ præceptæ. Et idèd si interruptio duret per vnã, aut duas horas, manet tamen substantia precum, quia singuli Psalmi, vt notat Lessius, imò singuli penè versiculi per se habent suum pondus, & significationem cõpletam, & sunt per se precatio, vel laudatio, vel sententia, non habens cum aliis necessariã connexionem.

Si igitur aliquis persolueret diuinum Officium cum magna interruptione, & sine iusta causa, non eum condemnarem de peccato mortali. Salua semper, &c.

Vtrum, si quis omittat omnes Horas vnus diei, committat tantum vnũ peccatum, an plura?

RESOLVT. V.

Docet esse plura peccata Leonardus Lessius lib. 2. c. 37. dub. 9. n. 53. Nam singulæ Horæ sunt distinctæ

orationes, & distincta Officia, diuersis temporibus Deo soluenda, ad quorum singula obligantur sub reatu peccati mortalis. Ergo singulorum ommissio erit distinctum peccatum mortale. Secundò, in illo actu omittendi omnes Horas, saltem virtute, septem distinctæ omissiones sunt voluntæ: sed singulæ omissiones sunt distincta peccata externa: ergo, &c. Vnde infert Lessius, in Confessione debere exprimi, quot Horæ fuerint omissæ. Hanc sententiam sequuti sunt etiã Tabiena verb. Hora, q. 28. Fulchus de visit. lib. 1. c. 20. n. 19. & videtur tenere Toletus lib. 1. c. 12. n. 1.

At hæc opinio, quanuis sit probabilis, prorsus non est sustinenda. Dico igitur cum Nauarro c. 7. n. 6. de oratione. Flaminio Paris. de resig. benef. lib. 1. q. 9. n. 8. Graffio p. 1. lib. 2. c. 51. n. 14. Vegha in sum. p. 1. c. 128. cas. 3. Rodriq. in sum. tom. 1. c. 140. n. 16. Petro de Ledesma in sum. p. 2. tr. 9. c. 4. concl. 14. diff. 1. fol. mibi 513. Sa verb. Hora, n. 14. Valentia tom. 3. disp. 9. q. 2. punct. 10. Azorio p. 1. lib. 10. c. 7. q. 4. Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. c. 25. n. 18. Reginaldo tom. 2. lib. 18. c. 11. sect. 3. n. 145. & P. Molfesio in sum. tom. 1. tr. 5. n. 9. cum Vasquez Opusc. de benef. c. 4. §. 1. dub. 5. n. 71. Ortiz in sum. c. 3. n. 21. Portel. in dubijs reg. verb. Hora canonica, n. 5. præceptum de recitandis Horis canonicis vnũ esse, habens pro obiecto totum quoddam ex iisdem septem Horis canonicis integratum. Ergo illud non adimplere, erit vnũ tantum peccatum mortale.

Ad argumentum Lessij respondetur, omnes Horas esse partes vnus Officij, tanquam vnus actionis moralis integræ; & idèd illius totius vna est ommissio integra, atque ita vnũ peccatum. Quod verò addit Suarez ubi supra, n. 19. quòd omittere multas Horas sit circumstantia necessariò in Confessione aperienda, est reprobandum in nostra sententia, quæ docet, solum circumstantias mutantes speciè, & non aggrauantes, esse confitendas, Salua semper, &c.

Quidam Canonicus recitabat Officium, non tamen canendo cum aliis in choro: queritur, an hoc facere potuerit sine peccato mortali, & distributiones quotidianas lucrari?

RESOLVT. VI.

Difficilis est hæc questio: nam pro parte negatiua diunt hi omnes: Beia in resp. p. 1. cas. 55. Sotus de inst. lib. 10. q. 5. art. 4. Nauar. de oratione, c. 13. n. 17. Graffius dec. lib. 2. c. 51. n. 12. & c. 52. n. 22. & c. 53. n. 45. & 21. Couarr. var. resol. lib. 3. c. 13. n. 8. Columna de redditib. eccles. p. 3. c. 34. n. 19. Pinellus in leg. 1. Cide bon. mater. p. 3. n. 16. Rodriq. in sum. tom. 1. c. 43. n. 5. Zecchius in sum. par. 2. c. 83. n. 12. & Summa Corona par. 1. c. 2. & alij citati à Moneta de distrib. quorid. p. 2. q. 2. num. 31. & à Garzia tr. de beneficiis tom. 1. p. 3. c. 2. n. 513. Et ne dura, ait Comitulus lib. 1. q. 62. num. 3. videatur esse hæc sententia, sciendum est, ita declarasse sacram Congregationem Illustrissimorum Cardinalium. Probatum hæc opinio: nam institutio canonicatum est, non vt adsint tantum in choro; sed vt canendo assistant: & ob id eis dantur distributiones. Ergo, si id non præsent, peccabunt, nec poterunt distributiones retinere. Antecedens patet ex autoritate Concilij Basiliensis sess. 21. §. 3. Et in Concilio Aquisgranensi cap. 1. 1. dicitur: [Canonicis religiosissimè in choro standum, & psallendum est.] Et in Concilio Tridentino sess. 24. c. 12. sic habetur: [Omnes verò diuina, & per se, & non per substitutos compellantur obire Officia, atque in choro ad psallendum instituto, hymnis, & canticis Dei nomen deuotè laudare.]

Sed, licet hæc opinio de iure antiquo, & ex institutione Officij Canonicorũ sit vera; tamen hodie, ratione consuetudinis, contrariam sustinendam esse iudico cum Lessio lib. 2. c. 34. dub. 33. n. 185. Raphaël de la Torre in 2. 2. tom. 1. q. 83. de Horis canonicis, cont. 1. c. disp. 7. fol. mibi 357. Pet. Nauar. lib. 2. de resig. c. 2. n. 217. Aragonio in 2. 2. q. 83. art. 12. dub. vlt. Garzia de benef. tom. 1. p. 3. c. 2. n. 527. & Cenedo

in suis *quest. canon. q. 2.* vbi fuse confirmat hanc opinionem. Et idem docet Riccius in *sua praxi, tom. 1. resol. 362. n. 3.* Ioan de la Cruz in *direct. consc. Præcep. 3. art. 3. dub. 7. concl. 4.* & Petrus de Ledesma *tom. 2. tr. 9. c. 3. conc. 31.* Vide etiam Gauantum in *Comment. ad Rubr. Miss. tom. 2. trac. 1. c. 5. rit. 5. num. 3.*

Ad responsonem Cardinalium, quam affert Comitulus, responderetur, de illa non constare authenticè. Ad Concilium Basiliense, & Aquisgranense respondet Cenedo *vbi supra, num. 16.* ibi iron præceptum, sed consilium dari: vtuntur enim Patres verbo, *debeant*, quod consilium denotare videtur. Quòd si aliquis contendat esse præceptum; respondemus iam consuetudine legitime præscripta ei esse derogatum. Ad Concilium verò Tridentinum ait Lessius, *vbi supra, n. 186.* præceptum illud non dirigi ad Canonicos, sed ad Prælatos, vt conuenientibus iuris remediis Canonicos cogant, vt cauant in choro. Vnde peccant Prælati, si id negligant; non autem Canonici sua consuetudine vtentes; quandiu à Prælati non vrgentur. Sed hæc Lessij responsio mihi non placet, ex eo, quòd Concilium dicens, quòd Canonici compellantur per se obire diuina Officia, atque in choro psallere, vult eos ad id teneri: & ait, quòd ad id compellantur, tanquam ad rem, ad quam tenentur: nam compulsio, & executio præsupponit obligationem. Dicendum est igitur, Concilium in hoc non esse receptum; sed eandem consuetudinem post illud durare, & esse continuatam, quia Episcopi, & alij Superiores non curarunt in hoc illud executioni mandari, sicut & alia multa. Vnde clarum est, non obligare. Vide Azorium *p. 1. lib. 10. c. 11. q. 6.* Squillante *de obligat. Cler. p. 1. quæst. 29. n. 59.* Reginaldum *tom. 2. lib. 18. c. 2. num. 175.* & Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 12.*

An Canonici confabulantes in choro, aut exercentes aliquas actiones præfata attentioni externæ repugnantes, teneantur ad restitutionem distributionum quotidianarum?

RESOLVT. VII.

Teneri putat Pet. de Ledesma in *sum. tom. 2. trac. 8. c. 4. cõcl. vlt. diffic. 1. & 2.* Raphaël de la Torre in *2. 2. tom. 1. q. 83. de Horis canonicis, cont. 19. disp. 9. n. 5.* Vegha in *sum. p. 1. c. 128. cas. 10. & p. 2. c. 102. circa fin.* Lopez in *instr. tom. 1. c. 246.* Summa Corona *p. 1. c. 1. n. 93.* Squillante *de oblig. Cler. p. 1. dub. 30. n. 62.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. c. 14. n. 9.* Sotus *de iust. lib. 10. q. 5. art. 4.* Graffius *dec. aur. lib. 2. c. 51. n. 12. & c. 52. n. 12.* Aragonius in *2. 2. q. 83. art. 12.* & alij. Et ratio est: quia ita v. g. confabulando, non solum non habent attentionem internam, sed neque externam.

Ergo non satisfaciunt præcepto assistendi in choro, & idè non possunt lucrari distributiones: adde, quòd non potest dici quis præsens esse alicui rei tunc, cum ad aliud attendit: *l. coram Titio. ff. de verb. signif.* Ergo, &c.

Hæc opinio videtur prorsus tenenda: sed inuenio contrariam amplexatam esse ab Alphonso Madriq. in *instr. et. ordinan. religios. Sacerd. & Episc. sub titulo, de maior. Ordin. Corduba in suo q. lib. 4. c. 13. dub. vlt. in fin.* Medina in *sum. lib. 1. c. 14. §. 11.* Zecchio *de Republica eccl. c. 24. de Canonicis, sub n. 6.* & nouissimè à Garfia *de benef. tom. 5. p. 3. c. 2. n. 514.* vbi asserit Canonicos notabiliter confabulantes in choro, peccare mortaliter propter cap. *Dolentes. de celebrat. Missarum.* non tamen teneri ad distributionum restitutionem propter c. *licet. de præbend. & c. vnic. de cler. non residen. in 7.* vbi sola præsentia requiritur ad lucrandas distributiones. Et licet hæc opinio, quam etiam videtur tenere Toletus *lib. 2. c. 1. n. 6.* improbetur multis rationibus à Moneta *de distrib. p. 2. q. 2. n. 22.* & à Petro Cenedo in *suis quæst. canonicis, q. 2. num. 7.* tamen Garfias *vbi supra,* [Videtur, ait, ita esse consuetudinem, & praxim Ecclesiarum.] Quod notent viri docti, & iudicent.

Quidam sacerdos habebat beneficium curatum cum multis oneribus, vt Missa, &c. & per multos annos multoties reliquit Horas canonicas: quæsiuit à me, an teneatur restituere in integrum omnes fructus interim perceptos?

RESOLVT. VIII.

Sciebam, à quodam Theologo responsum affirmatiuum habuisse, & probabiliter: nam ita tenent Malder. in *2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 4.* Lorca in *p. 2. tom. 2. disp. 24. de leg. membr. 1. vers. in iure autem Canonico.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. c. 30. n. 4.* Valquez in *p. 2. tom. 2. disp. 168. n. 34. & 35.* Azorius *p. 1. lib. 10. c. 14. q. 5.* Petrus à Nauarra *lib. 2. c. 2. n. 217.* Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 2. punct. 10.* Squillante *de oblig. Cler. p. 1. q. 3. n. 66.* & alij. Ratio est: quia in Concilio Lateranensi vltimo, sub Leone X. *sess. 9. §. statuimus. & i. Constit. 1. 8.* Pij V. decernitur, vt nemo beneficium curatum, aut simplex habens, qui elapsis sex mensibus ab eius consecutione, sine legitimo impedimento Officium diuinum recitare omiserit, pro tempore, quo non recitauit, fructus suos faciat: imò eos impendere tanquam rem iniuste captam, in fabricam Ecclesie aut elemosynas pauperum teneatur. Super quas pontificias Constitutiones videndi sunt, Nauarr. in *Manuali. l. 25. n. 112.* Summa Corona *p. 1. c. 1. n. 93.* Fuschus *de visitatione, lib. 2. cap. 20. n. 22.* M. Ant. Cucchus in *institut. lib. 5. tit. 7. n. 39.* & Gigas *de pensionibus, q. 30.*

At ego contrariam sententiam, tanquam probabilem, ei, si illam sequi vellet, demonstraui. Nam Syluius in *2. 2. q. 83. art. 13. concl. 4.* Homobonus in *exam. Eccl. p. 1. tr. 4. c. 5. qu. 42.* Molfesius in *summa, tom. 1. tr. 5. c. 3. n. 26.* Fernandez in *suo exam. Thesl. par. 3. c. 13. §. 8. n. 2.* Henriquez *lib. 13. cap. 13. n. 2.* Toletus *lib. 2. c. 12. num. 2.* Sotus *lib. 10. quæst. 5. art. 6.* Aragonius *2. 2. quæst. 83. art. 13.* Medina *lib. 1. cap. 14. §. 11.* Petrus de Ledesma in *summa tom. 2. tract. 9. c. 4. concl. 11.* Raphaël Torres in *2. 2. tom. 1. q. 83. de Horis canonicis, contr. 9. n. 40.* & Lessius *lib. 2. c. 34. n. 77.* asserunt, eum, qui habet beneficium curatum, non teneri restituere, nisi partem correspondentem obligationi recitandi Horas: vt verbi gratia, Parochus & Episcopus quintam partem pro rata restituant; reliquis quatuor, ratione tituli, & onerum retineant. Canonicus quartam partem restituat, alij beneficiarij tertiam. Hæc Henriquez, qui citat Lopez, Penam, Cueuos, Gallo, & alios. Licet talis moderatio videatur Lessio iusto laxior, præsertim in Canonicis, & aliis, qui non habent aliud onus, quam precum. Vnde eam limitat ad eos beneficiarios, qui alia onera habent, idque iuxta onerum proportionem. Toletus *lib. 2. c. 12. n. 9.* putat, pro toto omisso Officio restituendam esse tertiam partem fructuum illi diei respondentium: quem sequitur Fernandez, *vbi supra.* Tandem addam in fine huius dubitationis doctrinam notabilem Ioan. de Salas *de legib. disp. 15. sect. 2. n. 27* qui contra Valquez putat, quòd si contingat, Canonicum canonicatus grossam prius verè & absolutè lucrari, antequam Officium omittat; nihil eius debere restituere: quia poena non est, vt fructus iam suos restituat; sed vt non faciat fructus suos. Hæc ille.

Petrus habebat beneficium perexiguum, & tenue, & relinquebat sæpius recitationem Horarum canonicarum: quæritur, an peccauerit, & teneatur ad restitutionem?

RESOLVT. IX.

Communis sententia docet, beneficium, quamuis tenue, obligare ad Horas canonicas. Ita tenet Victorius in *summa Toleti, lib. 2. cap. 14.* Aloysius Riccius in *sua praxi, p. 2. resolut. 406.* Paulus Comitulus in *suis*

ress. moral. lib. 1. quest. 68. D. Antoninus par. 3. tit. 13. cap. 4. §. 1. Gauantus comment. in rubr. Missalis, tom. 2. sect. 1. cap. 4. num. 3. Rosella verb. Hora canonica, num. 1. Tabiena verb. Hora, num. 2. Armilla verb. Hora canonica, num. Syluester verb. Hora, num. 3. Nauarrus de oratione, cap. 7. num. 37. Co- uatruuias lib. 3. var. cap. 13. num. 8. Beia in respon. par. 1. cas. 55. Graffius dec. aur. p. 1. lib. 2. cap. 50. num. 18. Summa Co- rona par. 1. cap. 1. num. 92. & ex recentioribus Gregorius de Valentia tom. 3. disp. 6. quest. 2. punct. 10. Azorius par. 1. lib. 10. cap. 3. quest. 3. Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. c. 21. n. 4. Reginaldus tom. 2. lib. 30. tract. 3. sect. 1. n. 33. Et ratio est: quia, ut ait Medina Cod. de orat. qu. 7. habetur in cap. Cle- ricus viduum. dist. 91. Clericus, quem sui beneficij fructus alere non possunt, quærat suo labore, & artificio vi- ctum sine detrimento Officij sui: vbi Glossa ver. vigiliis. eandem sententiam tenet: quia talis Clericus sibi ipse præiudicium fecit, cum se propria sponte promoueri permiserit: tam etiam, sicut vir contrahens cum mulie- re modicè dotata, tenetur semper, & vbique eam alere; sic beneficiatus tenetur, ait Glossa, officiare Ecclesiam, licet pauper sit. Secundò, Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 29. can. 9. quemlibet habentem beneficium, siue cum cura, siue absque cura animarum, si post sex menses ab eo obtento omiserit dicere Officium diuinum, priuat fructibus ipsius beneficij, & obligat illos restituere fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus. Nec valet dicere, Concilium non esse extendendum ad habentem bene- ficium tenue: nam verba Concilij generalia sunt; & vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus. Tertio, quanuis beneficium sit tenue; gaudet tamen beneficia- rius cæteris beneficiariorum priuilegiis: ergo. Hic intrat opinio Vasquez Opusc. de benefic. c. 4. §. 1. dub. 5. num. 24.

Sed, si aliquis contrariam sententiam sequi voluerit cum Azorio vbi supr. & Molfesio in sum. tom. 1. tr. 5. c. 3. n. 29. non esse condemnandum censeo: nam illam sequun- tur doctissimi viri, Lessius, Ledesma, Sotus, Malderus, vbi infra. Aragonius in 2. 2. qu. 83. art. 12. Rodriguez in sum. tom. 1. c. 140. n. 3. Vegha in sum. part. 1. cap. 128. cas. 13. & nouissimè Raphaël de la Torre in 2. 2. tom. 1. q. 83. de Ho- ris canonicis. contr. 6 disp. & contr. 7. n. 16. Nam, qui altari deseruit, de altari viuere debet, iuxta Apost. 1. Cor. 9. ac proinde, qui Ecclesiæ seruit, de eius prouentibus viuere debet Ergo beneficium debet tribuere saltem bonam par- tem moderatæ sustentationis, alioquin beneficiatus non censebitur viuere de Ecclesia, deinde parum pro nihilo reputatur. Ergo, qui tenue beneficium habet, non cense- tur esse beneficiarius.

Sed, si quæras, quodnam censeatur tenue beneficium, vt quis ratione fructuum illius non teneatur recitare Horas canonicas? Respondet Sotus l. 10. quest. 5. art. 3. quando non habet supra octo aureos. Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 31. num. 169. quando non suppeditat bonam par- tem tenuis sustentationis, verbi gratia, 15. vel 16. aureos. Plus addit Petrus Ledesma in summa, p. 2. tract. 9. c. 4. concl. 5. diff. 4. fol. mihi 563. ait enim: [Ami parecer, aũque el beneficio fuessè de diez feis ducados, y aun de veinte, no le obligaria à rezar.] Et tandem Malder. in 2. 2. D. Tho- me, tract. 10. c. 2. dub. 3. existimat, illud esse exiguum be- neficium, quod tertiam partem mediocris sustentationis alicuius vulgaris Clerici non adæquat. Aduerte tamen, quòd licet Lessius, & Molfesius, vbi supra, obligent tales beneficiarios, qui tenue beneficium habent, aliquoties per annum dicere Horas canonicas, verbi gratia, Festis, & Dominicis diebus, prout ratio dictauerit: tamen puto cum Maldero, loco citato, si Officium etiam in his diebus non recitauerint, non teneri ad restitutionem: quia non faciunt contra præceptum ecclesiasticum, sed contra le- gem naturalem; quam legem etiam adimplerent non di- cendo Officium diuinum, si suppleant hoc aliis orationi- bus, vel alio Deicultu Quod est maximè notandum ad tollendos scrupulos.

An regulares, vel alij, relicta consuetudine, vel Re- ligionis, vel Ecclesiæ; secluso aliquo præcepto, possint priuatim diuinam Officium secundum Breuiarium Romanum recitare?

RESOLVT. X.

NEGatiuè respondent communiter Doctores, quos citat, & sequitur Augustinus Barbosa in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 41. cap. 1. num. 10. Sed mihi probabilis vide- tur etiam contraria sententia, quam docet Portel. in du- bus regular. ver. Hora canonica, num. 6. Rodriguez in sum- ma, tom. 3. c. 195. num. 2. Lessius lib. 2. cap. 37. dub. 12. num. 74. Emmanuel Sà verb. Hora, num. 6. vbi sic asserit: [Ex- tra chorum potest quisque dicere Officium Romanum.] Et ratio est: quia talis adest consuetudo. Secundò, quia Pius. V. etsi insinuet in Bulla, non esse mutandum Of- ficium publicum ducentorum annorum, absque consen- su Episcopi, vel Capituli; nihil tamen dicit de priuato: tacite ergo permittit illud mutari. Imò contra Garfiam de beneficiis, tom. 1. part. 3. cap. 1. num. 150. & alios, si aliquis Clericus secularis vno, vel altero die diceret Officium per aliud Breuiarium à Romano, verbi gratia, per Breuia- rium sancti Dominici, &c. puto ita recitando non pecca- re mortaliter; quia cum hæc mutatio parua sit, non vide- tur notabiliter aduersari menti Summi Pontificis. Et ita docet Ioan. de la Cruz in Direct. conscient. par. 1. præcep. 3. art. 3. dub. 4. concl. 2. Nauarrus cap. 19. n. 217. & Reginaldus tom. 1. lib. 18. c. 12. n. 171. prop. 3. vbi asserit, tunc peccare ita recitantem, quando talis permutatio Breuiarij viris do- ctis, & pijs nimia appareret.

An, qui priuatim diuinum Officium recitat, debeat ita illud pronuntiare, vt se ipsum audiat?

RESOLVT. XI.

AFFirmatiuè respondet Reginaldus in praxi. tom. 2. lib. 8. cap. 12. dub. 5. num. 174. vbi ait, vocem eius, qui solus, & priuatim recitat Horas canonicas, non debere esse ita submissam, vt non audiat se ipsum. Idem etiam docet Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 7. num. 6 [Quando (ait) quis recitat solus, moraliter necessarium est, vt ipse saltem se ipsum possit audire: quia vox debet esse audi- bilis: ergo saltem ab ipso orante; nam profectò, etiam physicè loquendo, vix potest formari vox, quæ ab ipso loquente audiri non possit, seclusis impedimentis, quæ erunt per accidens, moraliter etiam videtur id necessa- rium, vt possit quis humano modo explere illud præce- ptum, & certus fieri, quòd illud sufficienter executioni mandauerit.] Ita Suarez.

Non reticebo tamen, opinionem contrariam docere Azorium part. 1. lib. 10. cap. 11. quest. 4. vbi ita loquitur: [Sanè si quis solus diuinum Officium persoluat, satis est, si sic recitet, & proferat, vt verè dici queat, ore, & voce preces fundere, siue ab alio, siue à se audiri possit, siue non: quoniam à iure solùm cogitur voce, & ore, & non tantùm mente, & animo precari, & orare: at pro- inde, si reuerà linguam & labia moueat, voce orat, non mente duntaxat. Satis igitur est, si dum recitat preces, verba ita proferat, linguam, & labia mouendo, vt seipsum percipiat, & intelligat, & non solùm in gutture pronun- ciet.] Hæc Azorius. Quam quidem opinionem pro scrupulosis tantùm admittit Filliucius tom. 2. tract. 23. cap. 3. num. 117. ita asserens: [Probabile tamen est, quod dicit Azorius, satis esse vocem formare, labia mouendo, etiam si à nemine, neque ab ipso proferen- te audiri possit. Quod propter scrupulos dictum volo.]

An qui priuatim diuinum Officium perfoluunt, debeant alternatim lectiones recitare; vel satisfaciant, si vnus tantum illas recitet, & alter socius tantum audiat?

RESOLVT. XII.

Alternatim dictas lectiones recitandas esse, videtur docere Azorius *par. lib. 10. cap. 7. quest. 9*. Sed contrarium facientem non audet reprobare Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 24. dub. 11. num. 4.* vbi ita asserit: Quando rezan dos iuntos, no han menester dezir ambos las Antiphonas, come se dicen en el cofio, que basta, que vno de los dos las diga, en el dezir las lecciones, dize Azor, que ha de dezir cada vno la suya, otros las dicen, vno la de vn Noturno, y otro las de otro, y es mejor manera de dezir, otras vezes laz dize todas el, que lee mejor de los dos, ò es mas moço: y no me parece, que esto se puede condenar, que assi lo veo en costumbre.]

An, qui detinetur in pulsandis Organis, vel transferendis libris ex vna parte in aliam, vel in thure prabendo, &c. teneatur per se ipsum illam partem recitare, si saltem non audierit?

RESOLVT. XIII.

Affirmatiuè respondet Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 14. num. 13.* & alij. At mihi probabilis videtur etiam contraria sententia, quam docet Layman *in tract. mor. lib. 4. tract. 1. cap. 5. num. 7.* Molfesius *in summa, tom. 1. tract. 5. cap. 1. num. 21.* Azorius *par. 1. lib. 10. cap. 13. quest. 20.* Naldus *verb. Officium diuinum. num. 7.* Aragon *n. 2. 2. quest. 83. art. 12. in fin.* & Reginaldus *tom. 2. lib. 18. cap. 13. num. 188.* ita asserens: Ad hanc causam referri potest occupatio quærendi Psalmos, aut peragendi aliquid aliud choro necessarium, vt quærendi prunas ad thurificandum, ac thurificandi tempore *Magnificat*, & *Benedictus*, aut pulsandi Organa: quod enim illis sic occupatis chorus interea recitat, aut cantat, à se nec dictum, nec auditum, non suppletentes, non videntur peccare, ed quòd chorus cuius ministerio seruiunt, tam suo, quam aliorum ministrantium nomine recitat, aut cantat.] Ita ille. Et Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 24. dub. 16. num. 14.* cum Ioan. de la Cruz *in direct. conscient. part. 1. Præcept. 3. art. 3. dub. 7. concl. 1.*

Idem dicendum est de eo, qui, vt benè pronunciet lectionem in choro iniunctam, occupatur, dum chorus canit, in ea perlegenda; excusatur enim ab auditione, aut recitatione eorum, quæ tunc à choro dicuntur: & ita docet Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 1. contr. disp. 7. num. 12.*

Vtrum recitantes Officium extra Moras prescriptas, peccent mortaliter.

RESOLVT. XIV.

Respondeo cum communi DD. sententia negatiuè: & cum causa, neque peccatur venialiter. Iustam autem causam puto cum Lessio, & aliis, esse maiorem deuotionem, vel periculum superuëturæ occupationis. Imò, quod est valde notandum contra Filliucium *tom. 2. tract. 23. n. 6. n. 2. 7.* Suarez *de Rebe. tom. 2. lib. 4. c. 15. num. 11.* Azorium *p. 1. lib. 10. c. 9. n. 1.* & alios; etiam recitantes Officium in choro extra Horas prescriptas, si scandalum non adsit, satisfaciunt præcepto, nec peccant mortaliter. Et ita docet Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 3. punct. 10.* & post illum Bonacina *tract. de Horis canon. disp. 1. q. 3. punct. 3. n. 7.* & Gauantus *in comment. Rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. cap. 5. tit. 6. n. 9.* Layman *in resol. mor. lib. 8. tract. 1. c. 3. n. 6.* & alij.

An, si quis recitaret Matutinum sequentis diei, antequàm Officium illius diei perfolutum fuerit, peccaret mortaliter, & non satisfaceret præcepto?

RESOLVT. XV.

Quidam olim affirmatiuè respondit: sed nescio quæ ratione: nam ita faciens peccat quidem venialiter; quia inuertit ordinem vtriusque Officij: sed substantiam præcepti omninò adimplere dicendum est. Et ita docet Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 13. num. 1.* Vasquez *Opus. de benefic. c. 4. §. 1. art. 2. n. 66.* Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 2. n. 3.* & Reginaldus *tom. 2. lib. 18. cap. 12. num. 166.* cum aliis.

Vtrum, si aliquis inuertat ordinem Officij, vel ordinem eiusdem Horæ, peccet mortaliter?

RESOLVT. XVI.

Affirmatiuam sententiam docet Vasq. *Opus. de benefic. c. 4. §. 1. art. 2. dub. 4. n. 66.* ita asserens: Caietanus inquit, quòd ordinem inuerrere Horarum, non est mortale peccatum: vnde factum causa rationabili nullum erit; sine ea autem factum, erit veniale: & Sotus non audet hoc reprobare. Ego sanè, si rationabili fiat causa, nec venialis culpa damnabo; si verbò irrationabili, bis aut ter, mortalem culpam non agnoscam; tamen sapissimè, aut ex more id facere, existimo à mortali culpa non esse liberum; quoniam nimium iam ordini derogaret, & consuetudini Ecclesiæ communi: quòd enim semel, ac iterum fiat, non censetur ita grauius consuetudinem Ecclesiæ lacerare, & dirumpere, & idèd non esset mortale. Et idem dicerem, si inuerreretur ordo Psalmorum, quòd à veniali culpa nunquam excusari poterit, siquidem causa nulla esse potest, quæ excuset; idem enim est ei, qui hanc Horam recitare debet, hoc, aut alio ordine Psalmos dicere: vnde si non seruat ordinem, sine causa facit.] Ita Vasquez.

Hæc sententia est probabilis: sed contrarium probabilior esse existimo, quam aduersus Vasquez docet Bonacina *tract. de Horis canon. disp. 1. quest. 1. punct. 4. n. 5.* Et ratio est: quia, vt docet Reginaldus *tom. 2. lib. 18. cap. 1. num. 166.* Squillante *de obligat. Cler. par. 1. du. 24. num. 47.* Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 12. n. 80.* Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 24. dub. 13. num. 1.* & alij communiter, ordo non est de substantia; & per consequens, talis defectus veritatur in quodam accidente. Imò contra Suarez *de relig. tom. 2. lib. 4. cap. 11. num. 10.* Macignus *tract. de Horis canon. cap. 45. num. 5.* & alios putat Bonacina *vbi supra*, hoc etiam procedere, si aliqui in choro inuerrerent ordinem Horarum: nam secluso scandalo, & aliis circumstantiis, ita facientes asserit non peccare: & ita etiam post Bonacina docet Gauantus *in comment. Rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. c. 5. tit. 8. n. 3.*

Vtrum Moniales, seu deputati ad chorum, teneantur sub onere peccati mortalis, perfoluere Horas canonicas?

RESOLVT. XVII.

Affirmatiuè respondeo cum communi Theologorum sententia: & ita docet Macignus *tract. de Horis canon. cap. 13. num. 28.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 3.* Gauantus *comment. in Rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. cap. 4. num. 10.* Bellochius *in praxi de cal. reseru. par. 2. quest. 15. n. 8.* Aragon *in 2. 2. q. 85. art. 12.* Conradus *in Resp. cas. conf. p. 1. q. 230.* Grassius *dec. p. 1. lib. 2. c. 50. n. 6.* Layman *in Theolog. mor. lib. 4. trac. 1. c. 4. n. 2.* Sotus *lib. 10. q. 5. art. 3.* Rodriguez *tom. 2. quest. 10. art. 8.* Toletus *lib. 2. cap. 2.* Nauarrus *cap. 25. n. 97.* Paludanus *in 4. dist. in 15. q. 5. art. 1.* Gabriel *ibidem;*

ibidem, q. 8. art. 2. concl. 2. Emmanuel Sa' ver. *Horæ canon.*, n. 1. Reginald. *tom. 2. lib. 18. c. 12. n. 150.* Filliuc. *tom. 2. tract. 23. c. 5. n. 150.* Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 9. n. 49.* Suarez de *Relig. tom. 2. lib. 4. c. 17. n. 6.* Azorius *part. 1. lib. 10. c. 6. quas. 1.* & Portel *in dubiis Regul. ver. Horæ Canonica*, n. 3. Ioan. de la Cruz *in direct. conf. part. 3. præc. 3. art. 3. dub. 4. concl. 1.* & alij. Et hoc, ex vi consuetudinis, ad culpam mortalem obligantis.

Caietanus verò dubitat de tali consuetudine, & idem docet Medina Còplutensis *C. de orat. tract. 6.* Armilla *ver. Horæ Canonica*, n. 4. Vide etiam Alphon. de Castro *lib. 1. de leg. præm. cap. 8.* qui negat Fratres Prædicatores in sacris non constitutos peccare, si relinquunt Officium, nisi ex decimis aliisque redditibus Ecclesiasticis alantur. Et ideo Vega *in sum. tom. 1. c. 28. cas. 7.* priorem sententiam, quam ipse tenet, probabiliorē vocat. Ergo secundum Vegam, sententia excusans Moniales à priuata recitatione Horarum probabilis est.

Non grauaor etiam hic apponere verba Henrici Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 9. num. 8.* vbi sic asserit: [La dada està si de hecho ay esta costumbre, que Cayetano no supo della, y no lo puedo asegurar: porque lo he preguntado à personas de algunas Religiones, y no la hallo firme, aunque Suarez dize, que casi todos testifican della, y para que se introduzga costumbre, que obligue à pecado mortal, ha de ser à sabiendas con animo de obligarse, y no por yerro pensando, que esta vn hombre obligado. Y no me perluado, que se aya introducido esta costumbre, desta manera; tambien haze contra esta costumbre, para que no obligue, como ley, que deue ser puesta esto porquien tiene autoridad, y no la tienen los moços, que no tienen veynte y vn años, y mucho menos las mugeres, por si solas, y así parece, que no pueden hazer ley; todo esto lo digo disputando, para que otros los juzguen, que à mi hazeseme riguroso condenar à nadie à pecado mortal, no siendo el derecho muy claro, mas soy de parecer, que se siga en esto la opinion comun, que es mas segura, y en cosas morales tienen grande autoridad los Doctores, aunque la tienen mas las buenas razones.] Ita Villalobos.

Sed etiam hic apponant verba doctissimi Raphaëlis de la Torre *in 2. 2. contr. 6. disp. 2. num. 11.* vbi sic ait: [De consuetudine non intercisit recitandi Horas priuate, etiam quando Moniales à Choro absunt, audio viros doctos & pios dicentes vigere, & viguisse, alios verò dubitantes, sed ego non auderem eas ab hoc onere liberare.] Ita ille, & ego.

Vtrum Monachus fugitiuus teneatur recitare Officium diuinum.

RESOLVT. XVIII.

Communitè affirmatiuè respondent. Ita Malderus, Suarez, Filliucius, & alij apud Bonac. *vbi infra*; quibus adde Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. 1. c. 4. n. 2.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 9.*

Sed contrariam sententiam docet Martinus Bonacina *tract. de Horis Canon. disp. 1. q. 2. punct. 2. n. 6.* hanc sententiam extendit etiam quoad Monachum eiectum à Monasterio ad tempus, vel in perpetuum. Et ratio est secundum illum, quia Monachus in his casibus constituitur in statu, in quo non est consuetudo recitandi diuinum Officium, & quamuis redire possit ad Monasterium, tamè definit esse Monachus, vel saltem non est in statu, in quo ex consuetudine obligetur ad Horas Canonicas; licet in præxi contrariam sententiam putet esse consulendam.

Nec valet dicere, quòd si esset vera talis sententia, Monachus reportaret commodum ex suo delicto, nam tale commodum Monachus reportaret non per se, & directè, sed per accidens; quia est in statu, vbi consuetudo non obligat ad preces. Ergo, &c.

Antonini Diana Pars II.

Vtrum Superior cum suis Religiosis possit dispensare circa obligationem recitandi Officium diuinum.

RESOLVT. XIX.

Negatiuè respondet Raphaël de la Torre *in 2. 2. tom. 1. contr. 7. disp. 7. n. 14.* Suarez *Relig. tom. 2. lib. 4. c. 28. n. 41.* Reginald. *tom. 2. lib. 18. c. 12. n. 141.* & 186. Filliucius *tom. 2. tract. 23. c. 9. n. 304.* Macignus *tract. de Horis Canonicis*, c. 22. n. 8. & videtur inclinare Tannerus *in 2. 2. disp. 5. q. 1. dub. 5. n. 175.*

Sed mihi contraria sententia semper probabilis, & tuta in præxi visa est: & illam docet Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 9. num. 51.* quem postea sequitur Gauantus *in comment. ad Rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. c. 5. tit. 1. n. 6.* Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 24. dub. 9. n. 12.* vbi ita asserit. [Dize Lessio, que le parece, puede el Prelado dispensar con justa causa en el rezo con los professos del Coro, que no estan ordenados de orden sacro, como pueden dispensar en los demas estatudos de la Religion, aunque sean obligatorios, y da por justa causa los estudios, ò negocios, lo qual me parece probable.]

Itaque potest ex iusta causa Superior cum suis Religiosis dispensare circa recitationem Horarum. Nec valet dicere, quòd nullus Superior in simili casu dispensat, nam etiam si hæc facultas non esset in vsu, non ex hoc sequitur, quòd si aliquis Superior velit illa uti, non possit: quia facultas aliquid faciendi absque aliorum grauamine, non amittitur per non vsu, vt notant communiter Doctores. Ergo, &c.

Vtrum Clerici Minores teneantur recitare Psalmos, quos Episcopus in ordinatione iniunxit?

RESOLVT. XX.

Affirmatiuè respondet Villalob. *in sum. tom. 1. tr. 24. dub. 7. n. 4.* Layman *in resol. mor. lib. 4. tract. 1. c. 4. n. 5.* Suarez de *Relig. tom. 2. lib. 4. c. 16. n. 15.* Azorius *part. 1. lib. 10. c. 5. quas. 4.* Lessius *lib. 1. c. 37. dub. 9. n. 46.* & alij. Sed Sotus de *iust. lib. 10. q. 5. art. 3.* & Valentia *tom. 3. disp. 6. q. 2. punct. 10.* asserunt, teneri tantum ex honestate, & ideo illos omittentes non peccarent mortaliter.

Vnde à fortiori, etiam puto contra Nauarrum, & alios, Episcopus non posse præcipere dictis Clericis aliquid singulis diebus recitandum, vt ex Suarez notat Filliucius *tom. 2. tract. 23. c. 5. n. 148.* Layman & Villalob. *vbi supra.* cum multis aliis, quicquid in contrarium asserat Martinus Bonacina *tract. de Horis Canonicis*, *disp. 1. q. 2. punct. 4. num. 2.* Sed tu tene primam sententiam, quia communis est, & probabilior.

An beneficiarius teneatur persolvere Horas Canonicas, statim ac beneficij collationem acceptauit?

RESOLVT. XXI.

Affirmatiuè responder Carolus Macigni *tractatu de Horis Canonicis*, c. 10. n. 25. Gasias de *beneficiis*, tom. 1. part. 3. c. 1. n. 92. & alij penes ipsos.

Sed ego contrariam sententiam semper tenui, quam docet Lessius *lib. 2. c. 34. dub. 30. n. 167.* Henriq. *lib. 3. c. 13. n. 2.* Vega *in sum. tom. 1. c. 28. cas. 18.* Gauantus *in comm. ad Rubr. Missalis*, tom. 2. sect. 1. cap. 4. n. 5. Parisius de *resign. benefic. lib. 1. q. 9. n. 15.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 3. quas. 7.* Suarez de *Relig. tom. 2. lib. 4. c. 19. n. 7.* Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 5. cap. 1. n. 3.* & alij, quos ipsi citant. Dico igitur, tunc beneficiarium debere Officium diuinum persolvere, quando pacificam beneficij possessionem iam accepit, & non antea; quia ante dictam possessionem non potest exercere iura beneficij. Ergo consonum est, vt ad onera beneficij non obligetur.

§

Vtrum

Vtrum qui ratione Ordinis sacri, & beneficij teneatur persolvere Horas Canonicas, si illas non recitet, peccet dupliciter, & sit ista circumstantia in Confessione aperienda?

R E S O L V T. XXII.

Affirmatiue respondet Fagundez de *præcep. Eccles. tract. 2. lib. 4. c. 5. n. 23.* Azorius *part. 1. lib. 10. cap. 14. quæst. 7.* Suarez de *Relig. tom. 2. lib. 4. c. 18. n. 5.* Sanchez de *matr. lib. 9. disp. 15. n. 6.* Squillant. de *obligat. Cleric. part. 1. dub. 34. n. 71.* Carolus Macigni de *Horis Canonicis, c. 10. n. 6.* & alij, quia talis Clericus omittens Officium diuinum, violat duplicem virtutem, specie diuersam; violat enim virtutem religionis, ratione Ordinis sacri; & virtutem iustitiæ, ratione beneficij.

Hæc sententia est probabilis, sed contraria est probabilior, quam tuetur Homob. in *exam. Eccles. part. 1. tr. 4. c. 5. quæst. 42.* Henriquez *lib. 12. cap. 12. n. 3. in Glossa litt. O.* Garfias de *beneficij, tom. 1. part. 3. c. 1. n. 125.* Salas in *p. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 3. sect. 2. n. 17.* & alij; quia Clericus beneficiarius tenetur persolvere Horas ratione tantum religionis, & non iustitiæ. Ergo vnicum peccatum committit, quia violat vnam tantum virtutem.

An qui omisit aliquo die omnes Horas Canonicas, vel notabilem illarum partem, teneatur in Confessione aperire id quod omisit, vel sufficiat dicere, se mortale peccatum commississe in non persoluedo diuinum Officium?

R E S O L V T. XXIII.

Aliqui asserunt, non satis esse ita dicere, sed explicandam esse quantitatem Officij omissam, si sit magna, & numerum Horarum. Et ita docet Bonacina de *Sacr. disp. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. n. 17.* Garfias de *beneficij, tom. 1. part. 3. c. 1. n. 142.* Henriq. *lib. 5. c. 7. n. 6.* Bellocius in *praxi de cas. refer. part. 2. q. 15. n. 74.* & alij penes ipsos.

Sed ego puto cum Squillante de *oblig. Cler. par. 1. dub. 33. n. 70.* & alijs, satis esse, si Clericus se accuset, asserendo commississe culpam lethalem in recitatione Horarum. Notandum est etiam contra Nauarrum, & alios, quod habens plura beneficia, non committit tot peccata, quot sunt beneficia; vt optimè notat Garfias *vbi supra, n. 142.* Azorius *part. 1. lib. 4. c. 1. q. 6.* & alij.

An beneficiarius, qui alio die supplet defectum in recitatione Officij commissum, liberetur ab onere restitutionis?

R E S O L V T. XXIV.

Affirmatiue respondet Molfes. in *sum. tom. 1. tr. 5. c. 5. n. 17.* & hanc sententiam probabilem esse existimat Bonacina de *Horis Canonicis, disp. 1. q. 5. punct. 2. n. 5.* quia in tali casu rependit æquale. Secundò, quia Capellanus qui ratione Capellanix hodie tenetur celebrare, si alio die celebraret, ad nullam restitutionem tenetur; ergo neque beneficiarius qui alio die Officium supplet.

Sed contrariã sententiam tenet Henriq. *lib. 13. c. 13. n. 2.* & alij communiter. Et ratio est, quia Pius V. in Bulla asserit, eum qui non recitat suo tempore, non facere fructus suos; deinde beneficiarius nõ recitans Horas Canonicas, ipso facto, absque alia iudicis declaratione incurrit penam restitutionis fructuum; sed nemo potest propria auctoritate eximere se à pena, quam contraxit. Ergo, &c.

Nota etiam quòd malè à Molfesio, & Bonacina citantur Suarez de *relig. tom. 2. lib. 4. c. 29. n. 11.* Filliuc. *tom. 2. tract. 23. c. 10. num. 307.* pro affirmatiua sententia; nam loquuntur, de restitutione fructuum faciendã à beneficiario pro omissione Horarum in primis sex mensibus, de quibus non loquitur Pius V. in Bulla, vnde de hac questione in sequenti Resolutione dicetur.

An beneficiarius non recitans primis sex mensibus, teneatur iure naturali ad aliquam restitutionem?

R E S O L V T. XXV.

Affirmatiue respondet Suarez de *Relig. tom. 2. lib. 4. c. 29. n. 12.* Valent. *tom. 4. disp. 6. q. 2. punct. 10.* & alij apud Garfias de *beneficij, tom. 1. p. 3. c. 1. n. 10.* Quia beneficiarius non recitans in primis sex mensibus, videtur peccare contra iustitiam commutatiuam; nam beneficium datur propter Officium; ergo recipiendo mercedem, & non laborando, tenetur ad aliquam restitutionem.

Sed licet hæc sententia sit probabilis, probabilior mihi videtur contraria, quam docent, Fernand. in *exam. Theol. mor. par. 3. c. 12. §. 8. n. 1.* Filliuc. *tom. 2. tract. 23. c. 10. n. 308.* Lessius *lib. 2. c. 34. dub. 32. n. 170.* Mald. in *2. tract. 10. c. 2. dub. 4.* Carolus Macigni de *Horis Canon. c. 28. n. 11.* & alij penes ipsos. Vide etiam Homob. in *exam. Eccl. p. 1. tr. 5. c. 4. quæst. 42.* & Gauantum in *comm. ad Rubr. Miss. tom. 2. sect. 1. c. 5. tit. 1. n. 5.* Et ratio est, quia lex Ecclesiastica, quæ tota causa obligationis est, ad id non obligat. Ergo, &c.

Ad argumentum contrarium respondeo, beneficium non teneri ad persoluedas Horas Canonicas, ex iustitia commutatiua, sed ex obedientia, vel Religione; vnde si aliquis beneficiarius omittens dicere Officium, impotens sit ad restituendos fructus, non solet obligari ad restituendum in bonis spiritualibus, vt notat Filliucius *loco citato.* Ergo, &c.

Quanam pars Officij omissa à beneficiario sit leuis, vt non obliget ad restitutionem?

R E S O L V T. XXVI.

Circa hoc mihi summopere placet sententia Vinc. Filliucij *tom. 2. tract. 23. c. 20. n. 219.* dum asserit, pro omissione minori, quàm vnius Horæ integræ, nõ esse aliquid restituendũ: potest igitur beneficiarius peccare mortaliter, omittendo dimidiã Horam, sed non teneri ad restitutionem. Idem dici potest de Matutino proportionaliter. Reginaldus verò *lib. 30. tr. 3. c. 4. n. 44.* ex Suarez, putat omissionem, quæ in recitatione Officij constituit peccatum mortale, obligare ad restitutionem. Sed tu tene sententiam Filliucij, etiam si fructus respondententes illi parti omissæ, sint magnæ & notabilis quantitatis.

Nota etiam, quòd si beneficiarius omittat partem notabilem Officij, si pars fructuum correspondens sit tam parua, vt non pertingat ad peccatum mortale in materia furti, tunc vtique beneficiarius non tenebitur illam sub mortali restituere.

Notandum est etiam, Martinum Bonacinam *tract. de Horis Canonicis, disp. 1. q. 5. punct. 2. n. 15.* docere, non esse improbabilem opinionem asserentem, quòd qui eodem die in singulis Horis paucos versiculos omisit, qui simul sumpti grauem, & notabilem materiam constituunt, non teneatur ad restitutionem. Et ratio est, quia lex definit obligationem restituendi pro singularum Horarum omissione. Et licet ipse respondeat ad hoc argumentum, tamen, vt dixi, hanc sententiam probabilem esse existimat, quam antè absolutè docuerat Petr. Moneta *tract. de distribut. part. 2. c. 3. n. 22.* vbi sic ait: [Optimè Nauarrus infert non satisfacere præcepto recitandi Horas eos, qui dum cantant, aut recitant, omittunt tantam partem versuum, vel Psalmorum, etiam deglutendo, corrumendo, vel syncopando verba, vel syllabas, vt ex ita omissis, vel corruptis fiat notabilis pars. Quod tamen intelligendum est, non de omnibus Horis simul, sed de singulis Horis; nam quod in vna Hora omittitur, non est cum eo quod in altera omittitur computandum, ad constituendam notabilem partem, cum quælibet Hora vnum totum integrum, & perfectum per se constituat.] Ita

Ita Moneta. Cui etiam n. 42. cum Bonacina *ubi sup. n. 12.* liberat ab onere restitutionis distributionum, non solum eum, qui ad Chororum accedit post primum Psalmum, seu post primum Hymnum, iuxta Ecclesiarum consuetudinem; verum etiam, qui prater hanc partem reliquerit recitare aliam partem, quae non attingat materiam notabilem iuxta Doctorum sententiam, de qua materia notabili nos supra diximus. quae sunt valde notanda à Confessariis, ut in praxi saepius occurrentia.

Cui sit facienda restitutio ex omissione Horarum?

RESOLVT. XXVII.

Respondeo, faciendam esse fabricam beneficij, vel pauperibus, ut patet ex Bulla Pij V. & ex Doctoribus communiter; sub nomine vero fabricae continetur non solum propria Ecclesia beneficij, sed fabrica domus beneficij, in qua beneficiarius habitat, vel alterius domus ipsius beneficij, vel utilitas in emendis, vel meliorandis agris, ut fructus in perpetuum augeantur. Ita Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 30. n. 19. & alij.

Sub nomine vero pauperum intelliguntur etiam pauperes alterius loci, in quo non est situm beneficium, & intelligitur etiam ipse beneficiarius si sit pauper, & id non fiat in occasionem non recitandi, & eius mater, fratres, aut sorores, non solum si sint mendici, sed etiam si necessariis ad decentiam personae, & status careant, quales sunt multi nobiles. Ita Faustus de Horis Canon. lib. 2. g. 283. & Villalobos in summ. tom. 1. tract. 24. dub. 17. n. 9. Fernandez in exam. Theolog. part. 3. c. 12. §. 8. n. 3. & alij.

Hæc etiam restitutio potest fieri Missis, & aliis suffragiis in utilitatem defunctorum; nam ipsi sunt etiam indigentes. Ita Filliucius tom. 2. tract. 23. c. 10. n. 325. qui citat Suarez, & alios.

Quando Medicus dubitat, an propter timorem grauis damni teneatur infirmus dicere Horas Canonicas, an ipse æger illis persolvere sit obligatus?

RESOLVT. XXVIII.

Affirmatiuè sententiam docere videtur Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 28. n. 21.

Sed mihi placet opinio Bonacinae *tr. de Horis Canonicis, disp. 1. g. 6. punct. 2. n. 5.* ubi sic asserit: [Cum verò Medicus ipse dubitat, an morbus grauis sit, vel leuis, seu recitatio nocitura sit, ægrotum ad Horas recitandas non teneri arbitror; quia non tenetur se periculo grauis damni exponere: quicquid in oppositum sentire videatur Suarez.] Ita ille. Filliuc. verò tom. 2. tract. 23. c. 9. n. 393. Villalob. in summ. tom. 1. tract. 24. dub. 16. n. 2. Malderus in 2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 5. putant in tali casu, quando videlicet Medicus est dubius, recurrendum esse ad superiorem pro dispensatione; sed opinio Bonacinae est probabilis.

An æger, qui potest recitare maiorem partem Officij, teneatur illam persolvere?

RESOLVT. XXIX.

Affirmatiuè respondent communiter Doctores. Sed notandum est cum Rodriquez in sum. part. 1. c. 145. & Garfias de benef. tom. 1. part. 3. c. 1. n. 222. quòd qui non potest recitare Matutinum, cum Laudibus, ad nihil tenetur; quia licet hæc non sit maior Officij pars, nihilominus est pars illius prima, & præcipua.

An si quis non habet Breuiarium, sed sciret Psalmos, teneatur illos dicere sine lectionibus in Matutino, vel capitulis, & versiculis in Horis?

RESOLVT. XXX.

Negatiuè respondet Filliuc. tom. 2. tr. 23. c. 9. n. 287. ubi sic ait: [Si quis non habens Breuiarium possit recitare Antonini Diana Pars II.

memoriter totum Officium, vel integram aliquam Horam, tenetur: si autem Psalmos tantum sciat, non autem lectiones, orationem, & capitula, non tenetur. Ratio est, quia illi Psalmi, ut sic, non sunt Hora Canonica, ad quam Clericus obligatur. Ita ille, & citat Nauarrum, & Suarez. Idem etiam docuit Garfias de benef. tom. 1. par. 3. c. 1. n. 221. & Malderus in 2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 5.

Notandum est tamen, quòd si sciret alias lectiones, siue capitula, & orationes, teneretur sic dicere Officium secundum sententiam Villalob. in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 16. n. 11. ubi sic asserit. [Si este sabe de memoria los Psalmos de las Laudes, y Horas menores, y deue rezarlas; poniendo qualesquiera Capitulos, y oraciones, que se le acordaren, por que con esto cumple con la substancia del rezo. Y si tuuiesse Diurnal, debe tambien rezar los Matines, si estan alli los Psalmos de las Ferias, y dezir lecciones de nuestra Señora, ò de los Difuntos, que aunque la mudança es mucha, no es substancial.] Sed hæc opinio mihi non placet, quia ego non teneor dicere aliud Officium, nisi Officium currentis diei. Ergo, &c. vide etiam infra res. fol. 43.

An Canonicus, qui abest à Choro sine causa, animo amittendarum distributionum tempore absentiae respondentium, peccet mortaliter?

RESOLVT. XXXI.

Affirmatiuè respondent. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 10. n. 17. & c. 13. n. 5. Garfias de benef. tom. 1. part. 3. c. 2. n. 319. & seq. Filliuc. tom. 2. tract. 23. c. 7. n. 207. Squillante de oblig. Cler. part. 1. dub. 28. n. 57. & alij, asserentes Canonicos, & obtinentes dignitates, seu portiones, non posse tuta conscientia, nisi per tres, vel quatuor dies, abesse à Choro, vltra tempus à Concilio Tridentino permissum; & Garfias, pro hac sententia, adducit tres Cardinalium declarationes.

Hæc opinio videtur mihi probabilior. Sed quia multi de hoc nullum sibi conscientiae scrupulum faciunt, ut à peccato illos immunes faciamus, dicendum est, contrariam sententiam esse probabilem, & ita illam vocat, licet oppositam teneat, Martinus Bonac. tract. de Horis Canon. disp. 2. g. 1. punct. 2. n. 3. post Syluestrum, Caietanum, Nauarrum, & alios, quam etiam sententiam absolutè docuit Reginal. in praxi tom. 2. lib. 18. c. 13. n. 176. in fine. cum limitatione, nisi talis absentia à Choro efficiatur per contemptum, aut ob eam Officium diuinum non diceretur in Ecclesia, aut saltem non diceretur cum debita solemnitate. Ex his apparet Canonicum, qui ad Chororum non accedit, sed priuatim diuinum Officium recitat, peccare tantum venialiter, etiam si in Choro tantum quatuor assistant; nam, ut notat Carolus Macigni tract. de Horis Canonicis, c. 56. n. 24. quatuor Canonici sufficiunt ad constituendum Chororum.

An qui recitat Officium cum notabili abscissione vltimarum syllabarum, peccet mortaliter, & teneatur denuò recitare?

RESOLVT. XXXII.

Negatiuè respondet Filliucius tom. 2. tract. 23. cap. 7. n. 242. Azor. part. 1. lib. 10. c. 4. g. 11. Et ratio est, quia non violatur præceptum in re graui; nam cum tali abscissione perseuerat adhuc sensus, & significatio verborum; vnde si abscissio syllabarum variaret notabiliter sensum verborum, sic recitans teneretur denuò recitare. Et idem Villalob. in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 10. num. 7. sic asserit: [El Oficio diuino se ha de dezir sin sincopar, pronunciando hasta las vltimas palabras, mas el que por mala pronunciacion, ò impericia pronunciare mal, cumple con esto; y quando alguno lo hiziesse con aduertencia, aunque peccaria, no por esto quedaria obligado à boluer à rezar el oficio, como dize Azor, porque guarda

la ley quanto a la substancia, lo qual entiendo quando no fuessse muy graue el exceso, por que si fuessse tel que corumpiesse el Oficio diuino de industria, no cumpliria.] Ita ille.

Igitur qui voluntariè persoluendo Horas Canonicas, syllabas abscindit, non tenetur sub peccato mortali diuinum Officiu[m] repetere, nisi notabiliter sensus verborum corruperetur, quod raro solet accidere. Nota etiam, quod qui cum tali recitaret Officiu[m], satisfaceret suo muneri, nec teneretur Officiu[m] repetere, nam si socius ita recitans satisfacit, vt probatum est, etiam & ipse satisfaciet. Notandum est etiã cum Filliuc. tom. 2. tract. 23. c. 6. n. 210. quod ad hunc defectum reducitur nimia celeritas in canendo, moraliter enim non potest fieri sine syncopa, & aliqua abscissione syllabarum, & etiam si absque illa efficiatur, tamen est in causa, vt audientes non possint verba percipere, & attendere, vnde ordinariè est tantum peccatum veniale, neque obligat ad iteratam recitationem Officij, nisi adfit contemptus; vel graue scandalum, seu notabilis corruptio, & deformatio verborum in toto cantu, vnde Syluius in 2. 2. q. 83. ar. 13. concl. 5. sic asserit: [Non censetur aliquid omittere, qui alternatim legens, aut cantans cum alijs sui Chori, versus integrè recitat, alterius verò auscultat, modò suos non inchoet, priusquam alter finierit; si verò secus faciat, mortaliter, aut venialiter peccabit, secundum quod fuerit magna, vel parua quantitas verborum ita absumptorum, neque satisfaciet præcepto Horarum, quando erit notabilis.] Ita ille.

An qui submissa voce, alijs canentibus, persoluit Horas Canonicas, possit percipere distributiones?

R E S O L V T. XXXIII.

R Espondent communiter, satisfacere obligationi diuini Officij recitandi, sed non posse distributiones, quæ canentibus conferuntur, percipere.

Sed ego puto cum Filliucio tom. 2. tract. 23. c. 6. n. 196. & Martino Bonacina tract. de Horis Canon. disp. 1. quest. 3. punct. 11. n. 17. ita submissa voce recitantem, posse percipere mediam partem distributionum, quia non deest in totum suo muneri, cum assistat Choro, Officiu[m] submissè recitet, & ceteros audiat. Quam quidem doctrinam, aduersus Bonacinam, Villalobos in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 10. n. 9. & Portel in dubijs Regular. ver. Hora Canonica, n. 15. putant procedere etiam in casu, quo Canonicus non caneret, sed tantum assisteret, quia distributiones etiã pro assistentia conferuntur. Igitur Canonicus assistens, & non cantans potest sibi medietatem distributionum retinere. Et ita docet Beia part. 1. cas. 55. & Carolus Macigni tract. de Horis Canon. c. 68. n. 3. & alij.

An beneficiarius, si intra annum per octo, vel decem dies omisit Officiu[m], teneatur ad restitutionem?

R E S O L V T. XXXIV.

A liqui respondent negatiuè, & ita nouissimè docuit Ioan de la Cruz in direct. cons. part. 1. præc. 3. art. 3. dub. 6. concl. 3. vbi sic asserit: [Beneficiarij, si intra annum omittant recitare per decem dies, nihil restituant, quia sunt serui liberalissimi Domini, qui multo minus, quam domini temporales, ad pauca attendit. Et ita explicandus est motus Pij V. Ita ille, qui citat Medinam Salmanticensem, & Lopez: Ortiz verò in sum. cap. 3. num. 22. extendit hoc ad vnum, vel alterum diem. Sed an opinio supradictorum DD. non obstante Bulla Pij V. sit probabilis, iudicio aliorum remitto; nam illam tanquam minus probabilem noluit admittere nouissimè Syluius in 2. 2. q. 83. ar. 13. concl. 4.

An si aliquis habeat priuilegium recitandi Breuiario breui, vel dicendi Horas ante tempus, possit socius recitare eodem modo cum illo absque culpa?

R E S O L V T. XXXV.

R Espondeo affirmatiuè, & ita docet Portel in dubijs Regul. ver. Hora Canon. n. 8. & Henric. lib. 7. c. 30. n. 4. Et ratio est, quia id quod priuilegium disponit in vno ex correlatiuis, extenditur ad aliud correlatiuum. Nota etiã, quod Episcopus religiosus potest recitare cum socio secum recitante per Breuiarium suæ Ecclesiæ. Ita Rodriq. in sum. tom. 4. c. 68. n. 10. & Portel vbi supra, n. 24.

An Prælati Religiosis addictis Breuiario Romano possit in publica recitatione ex causa iusta dispensare in Officio vnus diei, vna, vel altera vice?

R E S O L V T. XXXVI.

R Espondeo, quod dictus Prælati non potest mutare aliquid de dicto Breuiario, absque licetia Papæ, nam id clarè præcipit Pius V. in Bulla præfixa dicto Breuiario; vnde non potest præcipere, vt recitetur tale Officiu[m], nõ contentum in tali Breuiario, nec concessum ordini per aliquod priuilegium. Potest tamen ex causa iusta dispensare vna, vel altera vice, vt aliquod Officiu[m] dicatur extra illud appositum in Breuiario pro illa die. Et ita docet Portel in dubijs Regul. ver. Hora Canon. n. 7. & Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 11. n. 6 qui citat D. Antoninum, Tabienam, Armillam, & Nauarrum, quibus adde Raphaciem de la Torre in 2. 2. tom. 1. contr. 8. n. 6. Sed nouissimè mihi asserunt contrarium decreuisse Sacram Cardinalium Congregat. quod an sit verum, nescio.

Qui incepit recitare Officiu[m], animo non satisfaciendi pro tunc, sed postea iterandi, & tamen pertusus, postea vult satisfacere illa prima recitatione: queritur an satisfaciat obligationi cum illa prima recitatione?

R E S O L V T. XXXVII.

N Egatiuè respondet Carolus Macigni tract. de Hor. Canon. c. 48. n. 8. & Azorius part. 1. lib. 10. c. 1. q. 7.

Sed ego contrariam sententiam puto omnino sustinendam esse, cum Portel in addit. ad dubia Regul. ver. Hora Canon. n. 5. Lessio lib. 2. cap. 37. dub. 10. n. 59. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 13. n. 16. Aragon. in 2. 2. q. 83. art. 3. Henriquez lib. 6. c. 15. n. 9. Gasias de benef. tom. 1. part. 3. c. 1. n. 198. Squillante de oblig. Cler. part. 1. dub. 22. Valentia tom. 3. disp. 6. q. 2. punct. 10. Vasq. Opusc. de benef. c. 4. §. 1. dub. 7. n. 114. Molfes. in sum. tom. 1. tract. 5. §. c. 2. n. 40. & 52. Naldus in sum. ver. diuinum Officiu[m], n. 3. & 8. Filliucius tom. 1. tract. 23. c. 8. q. 1. n. 251. & alij.

Et ratio est, quia ad implendã obligationem legis sufficit, vt quis faciat omne illud, quod lex imperat, quãuis non habeat intentionem satisfaciendi tali legi; per leges enim solum præcipitur libera, & humana externi operis exequutio, & non vt fiat ex tali intentione. Cum ergo tali, verè actu humano, & libero Officiu[m] recitet, quantumuis nolit satisfacere, verè præcepto satisfaciet.

Et idem dicendum est de auditione Missæ, vt alibi diximus, & de penitentia à Confessario iniuncta. Nec opus est, vt voluntas mutetur tempore opportuno, id est, intra obligationis præcepti tempus, & velit per Officiu[m] præcedens satisfacere præcepto: quia ego puto, quod non tenetur postea mutare intentionem, intendendo satisfacere priori Officio: sed satis est, si se satisfecisse sciat, non obstante contraria sua voluntate. Et ita docet Sanchez loco citato, n. 14. & 15. quicquid in contrarium probabiliter etiam asserat Suarez in 3. part. tom. 3. disp. 88. sect. 3. & Aragon. in 2. 2. q. 83. art. 13. & alij.

An Pralati Regulares ratione Officij teneantur ad assistentiam Chori?

RESOLVT. XXXVIII.

Respondeo cum Raphaële de la Torre *in 2. 2. tom. 1. c. 10. disp. 1. n. 8.* quod peculiari obligatione tenentur habere curā, vt Chorus, sicut par est, frequentetur, sed ad sui præsentiam personalem, non tenentur præcepto, id directè præcipiente, sed ob circumstantiā personæ, & propter aliorum exemplum, intra obligationem regulæ, magis tenebuntur, quàm cæteri. Quamuis ex alia parte propter plures, & grauiore occupationes, sæpius à frequentatione Chori etiam magis, quàm cæteri, excusabuntur.

In qua hora possit quis dicere Matutinum sequentis dies?

RESOLVT. XXXIX.

Respondeo communiter ab hora quarta post meridiē. Et ita docet Filliuc. *tom. 2. tr. 23. c. 8. n. 275.* vbi ita ait. Quolibet tempore diei potest Matutinū ab hora quarta post meridiem, quæ Vere, & Autumno; hoc est, Martio & Aprili in Vere; Septembri & Octobri in Autumno, coincidit cum hora vigesima prima horologij solaris, vel artificialis. Ætate autem, hoc est, Maio, Iunio, Iulio, & Augusto est hora vigesima cum dimidia plus minus. Hyeme denique, hoc est, mense Nouembri, Decembri, Ianuario & Febuario est circa vigesimam primam cum dimidia. Gauantus verò *in comment. ad Rubr. Miss. tom. 2. sect. 1. c. 5. tit. 6. n. 6.* Barbosa *in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 41. c. 1. n. 5.* & Henrig. *lib. 3. cap. 24. n. 7. in Glossa, lit. P.* putant ab hora tertia post meridiem Matutinum sequentis diei persolui posse: sed hoc non approbat Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 24. dub. 12. num. 5.* Non reticebo tamen, Molfes. *in summ. tom. 1. tract. 5. c. 2. n. 56.* & Fabrum *de sacram. Ordinis, dist. 24. q. 1. disp. 1. num. 148.* docere post horam vigesimam, posse aliquem recitare Matutinum vnā cum Laudibus Officij diei crastinæ; vnde secundum illos, præceptum recitandi Officium diuinum, incipit à vespere huius diei vsque ad mediam noctem diei crastinæ.

Utrum Clerici Religiosi damnati ad triremes, teneantur dicere Horas Canonicas?

RESOLVT. XL.

Prima opinio affirmatiua est. Ita Laym. *in Theol. mor. lib. 4. tract. 1. c. 4. n. 2.* Gauant. *in comment. ad Rubr. Miss. tom. 2. sect. 1. c. 4. n. 16.* Io. Azorius *p. 1. lib. 10. r. 5. q. 9.* quam opinionem Rodriquez *vbi infra*, tribuit Syluestro *ver. hora, q. 9.* sed immeritò, nam ibi nihil dicit. Probat hanc sententiam Azorius à simili. Nam, vt bene notat Nauarr. *c. 7. n. 17.* Syluest. *ver. hora, q. 3.* & alij communiter, Clerici suspensi, interdicti, & excommunicati tenentur persolvere Officium diuinum. Ergo, ait Azorius, idem ius erit in eo, qui per sententiam iudicis fuerit ad triremes damnatus, aut à Turcis captus, in triremes coniectus, & remigandi ministerio addictus.

Secunda opinio est Emmanuelis Rodriq. *in sum. tom. 3. c. 194. concl. 15. n. 15.* vbi asserit. [El ordenado de orden sacro hechado à galeras, segun Syluestro *ver. hora, q. 9.* obligation tiene de rezar el officio diuino, lo qual entiendo, que sera verdad, quando comodamente puede rezar, porque si no pudiese comodamente rezar, la Iglesia, que es su madre, no lo quiere affigir en tan miserable estado.]

Sed mihi placet tertia opinio negatiua, quam docet Homob. *de exam. Eccles. part. 1. tract. 4. c. 4. q. 32.* Sotus *de iust. lib. 10. q. 5. art. 3.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 8. n. 11.* & Leonardus Lessius *de iust. lib. 2. c. 37. dub. 9. n. 45.* Nam, vt ait ille, vsus est in contrarium, tum quia fati habent afflictionis, dum vi in illo supplicio detinentur: tum quia animus raro talibus ad obsequendum est paratus: & etiam, quia id cederet in dedecus ordinis Ecclesiastici, si in illa

Antonini Diana Pars II.

hominum colluie ostenderent suum statum, quæ quidem omnia non militant in Clericis suspensis, interdictis & excommunicatis. Vnde patet responsio ad argumentum Azorij; est enim dispar ratio, inter Clericos damnatos ad triremes; & suspensos & excommunicatos. Dicendum est igitur, dictos remigantes absolute non teneri ad recitandum Officium diuinum.

Quenam paruitas materia excuset à peccato mortali, in omnibus Horis Canonicis?

RESOLVT. XLI.

NAuarrus *c. 10. de orat. n. 44.* cum Squillante *de oblig. Cler. part. 1. dub. 33. n. 69.* asserunt partem notabilem vnus Horæ, esse totum principium cum Psalmo.

D. Antoninus citatus ab Azorio *part. 1. lib. 10. c. 7. q. 3.* Macignus *de Horis Canon. c. 26. n. 2.* Malderus *in 2. 2. tr. 10. c. 2. dub. 3.* & alij asserunt, tertiam partem Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, & Completorij esse partem notabilem. Sed hæc opinio, & à fortiori illa Nauarri dura mihi videtur. Nam, vt notat Angelus *ver. hora, n. 18.* quem sequitur Lessius *lib. 2. c. 37. dub. 9. n. 52.* etsi vna hora sit materia grauis & sufficiens, vt sub peccato mortali præcipiatur: non tamen inde sequitur, tertiā eius partem talem esse, alioquin etiam tertia pars vnus Psalmi talis dicenda esset. Itaque etsi omittere Sextam, vel Nonam integram sit peccatum mortale, non tamen sequitur mortiferum esse, si tertia pars Sextæ, vel Nonæ omittatur.

Dico igitur cum Fernandez *in suo Exam. Theol. par. 3. c. 13. §. 7. q. 3.* Bellochio *in praxi de cas. refer. part. 2. q. 15. n. 49.* Vega *in sum. tom. 1. c. 128. cas. 15.* Pet. de Ledesma *in sum. tom. 2. tr. 9. c. 10. concl. 14.* & Reginaldo *in praxi tom. 2. lib. 18. c. 12. n. 143.* in horis breuioribus, vt Prima, Tertia, Sexta, Nona, & Completorio, partem notabilem esse dimidiam partem. Si quis ergo ex Nona, v.g. id relinqueret, quod non attingeret dimidiam partem, non peccaret mortaliter, nec teneretur ad restitutionem fructuum, si haberet beneficium. Vide etiam Lorca *in p. 2. tom. 2. disp. 16. membr. 2. de leg. 6.*

Et hæc, vt diximus, intelligenda sunt circa Horas breuiiores. Quid circa Matutinum, Laudes, & Vesperas? Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 18. n. 8.* ait quod in Matutino Feriæ, vel Sancti simplicis omissio trium lectionum, & earum responsoriorū esset materia parua, secus si esset Matutinum Festi duplicis, aut semiduplicis, in quo nouem Lectiones, & octo Responsorialia omittenda essent. Sed in his verbis Sanchez non dat regulam generalem pro omnibus Officiis & Horis, Gauantus *in comment. ad Rubr. Miss. om. 2. sect. 1. c. 5. tit. 1. n. 4.* & Suar. *de Religion. tom. 2. lib. 4. c. 2. n. 16.* ait necessarium esse, vt nō dimittatur pars alicuius Horæ, quæ æquiualeat minimæ Horæ: si autem hanc non attingat, non videtur esse peccatum mortale. Antoninus Ragucius *in tr. de offic. Canonicorum in Choro, q. 13. n. 4.* asserit in Horis maioribus, vt in Matutino, & Laudibus, & Vesperis notabilem partem esse quartam partem cuiusque Horæ, & non minorem.

Hæ sunt opiniones, quas in hac materia apud DD. inueni, omnes quidem probabiles, tu Lector quam malueris, accipe. Sed dices, quare in Horis breuioribus, diximus partem notabilem esse dimidiam, non autem in Horis maioribus. Respondeo, quia quando totum aliquod est magnum, puto partem minorem tertia, notabilem esse. Sic dies festus constat vigintiquatuor horis à media, vsque ad aliam mediam noctem. Ergo tertia pars est octo horarum, & tamen si quis in die festo opus seruile, non solum per octo, sed per quinque, aut quatuor horas faceret, peccaret quidem mortaliter. Ergo, &c.

Notandum est etiam contra Suarez, quod paruitas, quæ excusat à mortali in recitatione Horarum priuata, excusat etiam in recitatione publica Chori nisi tamen interueniat scandalum. Et ita docet Bonacina *tract. de horis Canonic. disp. 1. q. 6. punct. 1. n. 3.*

An quis teneatur priuatim recitare Litanias in diebus Rogationum, si non adsit in Choro, sine in Processionibus?

RESOLVT. XLII.

Affirmatiuè respondet Tannerus in 2.2. D. Thom. disp. 5. q. 1. dub. 5. n. 148. Gauantus in comm. ad Rubr. Miss. tom. 2. sect. 6. cap. 16. n. 3. Suarez de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 25. num. 7. Bonacina tract. de Horis Canon. disp. 1. q. 3. punct. 1. num. 13. & alij.

Sed contrariam sententiam probabilem esse puto, quam docet Carolus Macigni de Horis Canon. c. 19. num. 18. & post illum Vasquez opusc. de beneficiis c. 4. §. 1. art. 2. dub. 1. n. 58. & Molæus in sum. tom. 1. tract. 5. c. 1. n. 56.

An qui haberet Diurnum, teneatur recitare Psalmos feria, sine Lectionibus & responsoriis?

RESOLVT. XLIII.

Affirmatiuam sententiam docet Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 19. n. 8. quia Lectiones, & Responsoria modica reputatur materia, quæ sufficiens non est ad moralem integritatem Matutini tollendam.

Sed contrarium docet alter Sanch. in selectis, disp. 15. n. 2. Nam esto respectu Psalmorum Lectiones & Responsoria sint minor pars, est tamen maximè principalis, & substantialis, ita vt absque illis non adsit Officium Canonicum. Ex quibus infert idem Sanchez, cæcum non esse adstrictum matutinam horam recitare, licet memoria retineat Psalmos, cum Lectiones legere nequeat, nec tenetur socium querere: præceptum namque recitandi non ad id obligat, sed solum permittit posse recitari cum socio.

Imò etsi aliquis cæco se offerat in socium ad recitandum, non tenetur illum admittere, quia recitare cum socio priuilegium, & fauor est, quo non uti liberè potest; quod etiam procedit in infirmo, qui cum socio posset recitare Officium: nam non tenetur, etiam si socius se offerat ad id faciendum. Notandum est etiam, infirmum, etsi valentem conuersari cū amicis se inuisentibus, non ob id constringendum esse Officium recitare: quia amicis confabulari, potius animi diuersionem, vt proprium obiectum respicit, quàm attentionem, è contra Officium diuinum recitare. Hæc omnia Sancius, multum ad praxim conducentia, licet aliqui contrarium sentiant, vt Gauantus in comment. ad Rubr. Miss. tom. 2. sect. 1. c. 5. tit. 1. n. 6. & alij penes Laym. in Theol. mor. lib. 4. tract. 1. c. 6. n. 2. sed ipse optimè cum Garcia de benef. tom. 1. part. 3. c. 1. num. 215. tenet, quod quando semper antea non erat solitus recitare cum socio, non tenetur postea socium asciscere, quicquid in contrarium asserant Valentia, Suarez, Azorius, & alij penes ipsum.

TRACTATUS XIII.

De Opinione probabili.

An sit licitum relicta Opinione probabiliori, & magis tuta, sequi opinionem probabilem & minus tutam.

RESOLVT. I.

NEGATIVE ex neotericis, respondet Antoninus Perez in Laurea Salmantina, certamine 10. num. 55. Comitulus in resp. mor. lib. 1. quest. 15. & ante illos Gabriel in 4. dist. 15. q. 8. art. 3. dub. 2. in 3. probatione prima concl. D. Antoninus part. 4. tit. 5. cap. 10. §. 10. reg. 4. & ex Thomitis, Syluester, Caietanus, Conradus, Sotus, & alij.

Sed communiter Theologi contrariam sententiam amplexi sunt, & præter 17. Doctores quos citat, & sequitur Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 14. docet etiam hæc sententiam Layman lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 2. n. 7. Basilius Pontius de matr. lib. 10. c. 15. n. 4. Malder. in 1. 2. D. Thom. q. 19. art. 5. disp. 86. asser. 3. Filliuc. tom. 1. tr. 21. n. 4. n. 128. Tannerus in p. 2. disp. 2. q. 4. dub. 3. n. 36. Emm. Barbosa in remis. Doctor. ad ordin. Relig. Lust. lib. 3. tit. 64. n. 10. Garfias de beneficiis tom. 2. p. 11. n. 361. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 1. diff. 10. n. 2. Sancius in practiis disputationibus disp. 42. n. 12. Lorca in part. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2. Martinez in part. 2. tom. 1. q. 29. art. 6. Alvarez ibid. disp. 80. Sanctarelus variar. resol. part. 1. q. 59. n. 4. Barbosa in collectan. tom. 1. lib. 2. tit. 9. c. 4. n. 6. Portel. in addit. ad dubia regular. ver. opinio, n. 3. Et ratio est, quia operans secundum opinionem probabilem, non potest iudicari temerarius, neque imprudens, habet enim pro se rationes alicuius momenti: ergo si sic operas, non est imprudens, nec temerarius, non peccat. Secundo, quia licet opinio tutior sit perfectior & securior, nemo tenetur sequi quod perfectius est, & quod securius, dummodo sequatur perfectum, ac tutum Ergo, &c. Tertio, quia cum omnimoda certitudo in rebus agendis haberi nequeat, sufficit, vt operemur cum certitudine probabilis, & non requiritur omnimoda certitudo: opinio autem minus probabilis, & minus tuta est aliàs sufficiens ad bene operandum moraliter; esset enim onus intolerabile, & multis scrupulis expositum, si opiniones probabiliores semper inuestigare teneremur. Ergo, &c.

An in administratione Sacramentorum liceat sequi opinionem probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori.

RESOLVT. II.

Respondent communiter Doctores, Sacerdotem administrantem Sacramentum, relicta opinione probabiliori, non peccare contra reuerentiam debitam Sacramento, sed contra charitatem: nam in ordine ad pœnitentem, quando sententiæ diuersæ sunt circa materiam & formam, vel aliquid, quod ad valorem Sacramenti requiratur, debet Sacerdos, ob periculum grauissimi detrimenti inde sequuturi, relinquere opinionem probabilem, & probabilioram amplecti.

Sed limitatur hæc sententia. Primò, circa essentialia Sacramentorum quæ non sunt de necessitate salutis: nam in his administrandis, possumus vt quacunque opinione probabilis, probabiliori relicta: ita Lorca in part. 2. tom. 1. disp. 39. membr. 2. fol. mbr. 468. Secundò, quando non est in potestate ministri sequi opinionem magis probabilem, vt quando tempore necessitatis non adest materia, v.g. frumentum, potest quis consecrare in tipha. Bonacina de Sacram. disp. 2. quest. 1. punct. 4. num. 10. cum Martinez ubi infra. Tertio, quando defectus prouenit ex parte suscipientis: vt si pœnitens vellet confiteri cum attritione cognita. Sanch. tom. 1. lib. 1. cap. 6. n. 34. cum Maldero infra. Quarto, quando quis minaretur ministranti mortem, aut aliud notabile damnum, nisi relicta sententia certa, iuxta probabilem conficeret Sacramentum, si tamen in contemptum Sacramenti, mortem non minaretur. Perez in Laurea Salmantina, certam. 10. c. 12. & 13. & Sancius in selectis, disp. 44. n. 12. Et tandem, quando opiniones circa iurisdictionem Sacerdotis ad audiendas confessiones versantur: nam in tali casu potest Sacerdos sequi opinionem minus probabilem, probabiliori relicta, vt docet Villalob. in sum. tom. 1. tract. 1. dub. 13. num. 5. Malderus in part. 2. q. 19. art. 5. disp. 86. Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 8. n. 35. Martinez in p. 2. tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 7. Henriquez, Salas, Vasquez, & alij, quicquid in contrarium asserat Sancius in selectis, disp. 44. n. 19. quia communis error ex ea probabilis opinione ortus, satis est ad gestorum per eum Sacerdotem valorem, & Ecclesia stante opinione probabili,

probabili, confert tali Sacerdoti iurisdictionē. Vnde contra Sancium non peccabit Sacerdos simplex absolvens extremam vitam agentem, præsente Sacerdote approbato; neque Parochum, excipientem in aliena diœcesi confessiones, absque noua approbatione: vel si Sacerdos approbatus absoluerit à referuatis ex opinione probabili.

Adde, quòd in his casibus semper pœnitens se accusat de aliquo veniali, & cum simplex Sacerdos ad venialium absolutionem indubiè habeat iurisdictionem, absolvens cum opinione probabili, gratiam causabit, & sic pœnitenti nulla irrogabitur iniuria, vt notauit Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 26. sect. 6. n. 8. Sanch. in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 3. Sancius in selectis, disp. 44. n. 14. & alij.

An iudex possit iudicare secundum probabilem opinionem, communi, & probabiliori relicta.

RESOLVT. III.

Negatiuā sententiam docet Layman in Theol. mor. lib. 1. tr. 1. c. 5. §. 3. n. 16. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 47. cum 7. Doctoribus, quos ipse citat: quibus ego addo Villalobos in sum. tom. 1. tr. 1. diff. 15. n. 6. Malderum in 1. 2. D. Thom. q. 19. art. 5. disp. 86. circa fin. Filliucium tom. 2. tract. 21. c. 4. n. 144. Becanum in sum. tom. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 13. Tannerum in 2. 2. D. Thom. disp. 4. q. 4. dub. 6. n. 128. Portel. in addu. ad dub. Regul. ver. opinio eligenda, n. 12. Azorium, & alios.

Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse pu- to, quam tuentur præter 6. Doctores, quos citat Sanchez n. 46. hi omnes à me diligenter conquisiti, Hieronym. de Rua in controuers. tom. 2. controu. 6. scholastica. Martinez in p. 2. tom. 1. q. 29. art. 6. dub. 6. concl. 2. Lorca ibidem disp. 39. memb. 2. Alvarez ibid. disp. 80. n. 12. Morla in empirio iuris, p. 1. tit. 2. q. 2. Martinus Delrius in disquis. Magicis lib. 5. q. 1. §. quotiescumque, vbi asserit esse communem sententiam Casuistarum, Sancius in practiis disputationib. disp. 44. n. 50. Triuigno in praxi examinatorum, fol. 2. & probabilem vocat hanc opinionem Sanchez vbi sup. & Martinus Bonacina de legib. disp. 2. p. 4. punct. 9. n. 13.

Dico igitur iudicem in sententiis ferendis, posse sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, etiam cōtra propriam opinionē, dummodo probabilitas sit circa ius, non verò circa factum; quia circa factum tenetur sequi quod probabilius est. Et hoc verum arbitror contra Vasquez in p. 2. tom. 1. disp. 64. n. 5. etiam in iudice supremo, sed si iudex sit arbiter, & à collitigantibus eligatur sub conditione, quòd iuxta suum iudicium debeat iudicare, & non iuxta aliorum, non poterit alienam opinionem sequi, vt notat Montesinus in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 213. secus autem si probabiliter duas opiniones sustineat; nam iuxta quamlibet poterit iudicare, cum liberum ei sit præferre iudicium proprium in ferenda sententia.

Hinc etiam à fortiori infertur cōtra Bannez in 2. 2. q. 63. art. 4. dub. 1. ad 2. integrum esse iudici, ex duabus opinionibus probabilibus, quā maluerit eligere, & secundum eam iudicare pro amico: imò cessante scandalo, nūc secundum vnam, nunc secundum aliam, quod ego sentio, vt dictam est, etiam si contraria sententia esset probabilior: & si ad- esset scandalum, peccaret equidem, sed non teneretur ad restitutionem. Ita Ioan. Valerus in differentiis vtriusque fori, ver. opinio, differ. 3. n. 1. & alij penes ipsum.

Ex his infertur etiam decisio multorum casuum, quos affert Sancius vbi sup. videlicet, Primò, an vnicus testis omni exceptione maior constituat semiplenam proba- tionem in causis criminalibus. Secundò, an in causa capi- tali possit iudex interrogare reum ex præcepto, illum obligando ad responsionem veritatis, quando solum de- lectum est semiprobatum. Tertio, an iudex, vel ipsius mi- nister possit incarcerare delinquentem in alieno territo- rio inuentum. Quarto, an fructus industriales, bona fide consumptos, possessor bonæ fidei teneatur restituere. Quintò, an filij reorum maiestatibus diuinæ, vel humanæ

geniti ante parentum crimen, afficiantur pœnis iure sta- tutis in eorum filios. Sextò, an filij expositi ad Ecclesiæ lapidem, reputentur legitimi. Septimò, an ius patronatus possit præscriptione acquiri. Octauò, an pater astrictus sit filiam naturalem dotare. Nondò, an tempore pestis possit fieri testamentum, cum minori testium numero. Decimò, an collatio beneficij facta infami, sit ipso iure nulla. In his, & similibus casibus potest iudicare iudex secundum quam maluerit sententiam, vel negatiuam, vel affirmati- uam. Et animaduertendum est, iudices non ob id subijci syndicatui, quòd iuxta opinionem probabilem ferant sententiam, probabiliori relicta, & communi, contra Doctores, quos citat, & sequitur Ioan. Valerus vbi sup. in differentiis vtriusque fori, ver. opinio, differ. 1. n. 1. Et ratio est apertissima: nam, vt omnes fatentur, prudenter agit, qui iuxta opinionem probabilem operatur: sed syndicare iu- dicem, eo quòd iuxta probabilem opinionem sententiam tulerit, esset eum punire absque culpa: quod iniquum est, & oppositum rectæ rationi. Ergo, &c. Et ita in terminis docet Sancius vbi supra in practiis disputationibus, disp. 44. n. 72. in fine.

An Aduocatus probabiliori relicta, possit consulere secundum opinionem probabilem, in causa san- guinis, vel amissione omnium bonorum?

RESOLVT. IV.

Posse Aduocatum relicta probabiliori, sequi minus probabilem opinionem, non solum iuris, vt diximus de iudice in superiori resolutione, sed etiam facti, docent omnes Doctores: sed aduertunt in hoc casu teneri mani- festare parti minorem probabilitatem suæ causæ, aliàs res- tituet ei damna, & expensas.

Difficultas igitur consistit, an hoc procedat etiam in causa sanguinis, vel amissionis omnium bonorum: nam negatiuam partem amplexi sunt ex Neotericis, Ioan. de la Cruz in directorio conscientie, part. 1. prac. 8. art. 5. dub. 1. concl. 2. Malderus in p. 2. q. 19. art. 5. disp. 86. asser. 8. Marti- nez in p. 2. tom. 1. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 3. & alij, quia in dubio melior est conditio possidentis rei, & in dubio fa- uendum est reo.

At his non obstantibus, in praxi tutam, & probabilio- rem contrariam sententiam esse existimo: quam præter Sanchez in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 9. n. 53. & alios penes ipsum tuentur etiam Turrianus in 2. 2. tom. 2. quest. 71. art. 3. Lorca in p. 2. tom. 1. disp. 39. memb. 2. Villalobos in sum. tom. 1. tr. 1. diff. 14. n. 5. vbi sic ait [En qualquiera co- sa, aunque sea in causa sanguinis, es licito al Abogado to- mar à su cargo la causa del actor, siendo prouable, aunque la del reo sea mas prouable.] Ratio est, quia si cliens in hoc casu potest iussè litigare. Ergo & Aduocatus illam causam potest patrocinari: cum non imprudenter agat, vt- pote quia ratione probabili ducitur. Dicendum igitur si- ne trepidatione, posse Aduocatum secundum opinionem probabilem patrocinari causam actoris, etiam in causa sanguinis, aut honoris, vel de causa ciuili maximi mo- menti, vt de omnium bonorum possessione, &c.

An Aduocatus possit sequi opinionem Antonij Fabri, Cujac. & similium Iuriconsultorum?

RESOLVT. V.

Hanc quæstionem tractauit Sancius in suis practiis disputationibus, & quia Codex rarus est, ponam per extensum eius verba. Animaduertendum (ait) plures Iu- risperitorum non ausos in praxi sectari opiniones Dua- reni, Cujac. Donelli, Antonij Fabri, & aliorum, appellant- que illas opiniones solum theoreticas, & non practicas, tantumque ad scholarum ludum proficuas: nequaquam tamen ad in praxi iudicandum. In quo sanè decipiuntur; Nam imperceptibile est aliquam opinionem esse specu- latiuè probabilem, & in praxi tutò amplexari non posse,

cum probabilitas practica à speculatiua probabilitate oriatur: ab eaque solum differat, tanquam effectus à sua causa. Id enim quod quis opere exequitur iuste, vel iniuste, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiue iudicauit posse agi licite, vel illicitè, cum cognitio speculatiua dirigat voluntatem ad opus. Vnde in praxi tutò amplexari poterit Aduocatus talium Doëtorum opiniones, imò forte melius, quam aliorum, non adeò theoreticè sapientium. Nam illi, qui theoreticè rem plenius examinant, & fundamenta discutiunt, melius quoque regulam ad operandum demonstrabunt. Alias nihil prodesset alicui, rem sanius percipere, nisi in ordine ad operandum certiore regulam constitueret. Nec oberit, quin horum Doëtorum sententia sectari queat, quòd magis communiter Iurisperiti illorum mentem non amplexentur, nec iudices iuxta talium opinionem sententias pronuntiant: id enim necessitatem non inducit aliis, quòd videlicet contra theoreticorum doctrinam teneantur quoque iudicare, & quia presumendum sit plures iudicem, & Iurisperitorum contra talium theoreticorum sententias iudicantium id agere, quia ex proposito eorum Doëtorum doctrinam non disculsere, sed vnus alterius vestigia, tanquam greges, sequitur. Hæc Sancius *disp. 64. n. 63.* quæ valde sunt notanda; quia multum quotidiana, & in aliis libris minimè obuia.

An Aduocatus, non solum in causa probabili, sed etiam in causa dubia, possit patrocinari?

RESOLVT. VI.

Multi negatiuam sequuntur sententiã. Sed ego posse affirmo cum Maldero *in p. 2. q. 19. art. 5. disp. 86. asser. 8. in fin. & Lorca in p. 2. tom. ... disp. 39. memb. 2. vbi ita asserit.* Non solum quando sunt probabiles sententiæ, sed & si res sit dubia, omnino Aduocatus non peccat patrocinando. Et probatur, quia Aduocatus nec sententiam profert, nec iudicem cogit proferre: solum proponit, quæ sui clientis ius confirmare possunt, quæ proponere iudici, in causa dubia non est iniustum, sed iuuat, vt à iudice causa melius expendatur. Ita Lorca, quod est valde notandum. Vide pro hac sententia D. Antoninum *p. 2. tit. 1. c. 19. §. 8.* Angelum *ver. Aduocatus, n. 17.* Armill. *n. 20.* Syluestrum *q. 10.* & Nauarrum *in summa, c. 2. §. 28.*

An Medicus, si iuxta regulas Medicinæ, non habeat medicamentum certum, possit sequi opinionem minus probabilem, circa aliqua medicamenta, relicta probabiliori?

RESOLVT. VII.

Non posse sine labe peccati mortalis, respondet Portel. *in Addit. ad dubia Regularia ver. opinio eligenda, n. 10.* vbi citat Sotum, & Suarez, quibus ego addo Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 1. diff. 1. n. 6.* Valqu. *in p. 2. tom. 1. disp. 64. c. 4. in fine.* Bon. *de legib. disp. 2. q. 4. punct. 4. n. 22.* Becan. *in sum. tom. ... tr. 1. c. 4. quas. 9. n. 13.* & Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 41.* Ratio est, quia faceret contra debitam charitatem, proximo indigenti exhibendam quæ petit, vt certiori modo, quo possumus, ei subueniamus.

Non desunt tamen DD. qui in hoc casu asserunt, posse Medicum vti opinione probabili. Et ita docet apud Sanchez *vbi sup.* Azorius *tom. 1. lib. 2. c. 17. q. 11.* Aragonius *in 2. 2. q. 62. art. 4. dub. pen. & Salas in p. 2. q. 21. tr. 8. disp. vnic. sect. 15. n. 158.* quibus ego addo Montesinum *in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 214.* & nouissimè Sancium *in practicois disputationibus, disp. 44. n. 36.* vbi cum citatis DD. notat, quòd si medicamentum esset certum, tunc teneretur Medicus ex charitate, & iustitia illud applicate: quia certum pro dubio relinqui non potest. Ratio verò, quare vti possit opinione probabili, est, quia iuxta suam conscientiam applicat id, quod salutiferum probabiliter arbitratur.

An Rex possit bellum gerere ex opinione probabili, licet ab altero Rege possideatur Regnum, etiam cum opinione probabili?

RESOLVT. VIII.

Difficilis questio, & in praxi sæpè occurrens. Negatiuam sententiam docet Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 1. diff. 17. n. 6. & 7.* vbi sic asserit. [Quando ay opiniones probables por ambas partes, no puede el Principe mouer guerra contra otro; si vn Rey esta en possession, no puede el otro mouer guerra contra el, no solo quando ay probabilidad de opiniones, si no aunque la suya sea mas probable, si no es, que sea cierta.] Ita ille, & ante illum Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 64. c. 3. n. 11.* Montesinus etiam *in p. 2. tom. 1. disp. 29. q. 5. n. 224.* & alij.

Sed si opinio probabilis versetur circa ius, affirmatiuam sententiam, contra præfatos Doëtores, docet nouissimè Sanch. *in suis practicois disputationibus, disp. 44. n. 58. & seq.* ad illum, & multas pro hac firmanda sententia inuenies rationes. Et circa dubitationes præsentis materiæ, quãdo videlicet Rex possit gerere bellum, vide Becanum *in sum. Theol. p. 3. c. 25. q. 8.* Molinam *de iust. tom. 1. tr. 2. disp. 103. per totam.* Malderum *in p. 2. q. 19. art. 5. dub. 87.* Lorcam *in 2. 2. sect. 3. disp. 53.* Valent. *tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 19.* Bañez *1. 2. q. 40. art. 1. dub. 5.* Vegam *in summa tom. 1. c. 121. cas. 3.* Salas *in q. 2. p. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 15. n. 121.* Turrianum *in 2. 2. tom. 1. disp. 90. dub. 2.* Perez *in Laurea Salmantina, certamine 10. c. 13. n. 98.* Tannerum *in 2. 2. disp. 2. q. 6. dub. 4. per totum.* Reginaldum *in praxi, tom. 2. lib. 2. n. 92.* Ægidium de Coninch *de actibus supernaturalibus, tract. 3. disp. 31. dub. 2. & 4. per totum.*

An, quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam liceat sequi illam in articulo mortis?

RESOLVT. IX.

Negatiuam sententiam videtur docere Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. c. 1. n. 6.* sed aduersus illum insurgit alter Sanch. *in selectis, disp. 19. n. 8.* vbi sic asserit: [Opinio, quæ in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cum in vtroque tempore aequaliter constringatur homo, Deum non offendere. Tum, quia inter opiniones in conscientia securas reuera vna nõ est securior altera, quoad impeccabilitatem: nam supposito quòd operans iuxta quãlibet, nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex vna, quàm ex alia opinione: cum nulla detur maior securitas, quàm non peccare.] Ita Sancius.

An quando varietas opinionum versatur inter Superiorem & subditum, teneatur subditus obedire?

RESOLVT. X.

AD hanc questionem respondet Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 1. dub. 11. n. 12.* Malderus *in p. 2. q. 19. art. 5. disp. 86. §. dico quarto.* Sayrus *in Claus. Regia, lib. 1. c. 12. n. 6.* Sanch. *in summa, tom. 2. lib. 6. cap. 3. n. 7.* Turrianus *in 2. 2. disp. 50. dub. 5. n. 9.* Salas *in p. 2. tom. 1. tr. 8. disp. unica, sect. 8. n. 76. & seq.* Valqu. *in p. 2. tom. 1. disp. 62. n. 32. & seq.* Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 9. n. 76. & seq.* & distinguunt multos casus, quos refert, & impugnat Ioannes Sancius *in suis selectis, disp. 33. per totam;* vbi absolute probat ex multis hanc conclusionem, subditum non constringi obedire, quoties opinio aliqua probabilis asseruerit, ipsum non teneri parere, siue illicitum esse quod præcipitur; & post multas rationes confirmat à simili, videlicet quòd poenitens non tenetur obedire Confessario contra propriam opinionem; reus rogatus in causa sanguinis in delicto femi

femprobato, non tenetur respondere; & tandem subditus, cui opinio est esse iniustum tributum, non tenetur illud soluere. Nec, asserit, audiendi sunt Sanchez, Sayrus, & Turrianus, & alij *ubi supra*. censentes, teneri subditum obtemperare, si solum opinionem habeat, quod sit illicitum, quod sibi precipitur: eo quod superior non tantum habeat ius iubendi res, quas subditus nouit esse licitas, & iuxta limites sue potestatis, sed etiam res vniuersas, quas subditus non cognoscit euidenter illicitas, ultra potestatem superioris. Non, inquam, audiendi sunt: nam hoc verum est, quando in euidentia, & incerta cognitio, quod videlicet sit illicitum, quod precipitur, oritur ex dubio, quod habeat subditus: in hoc enim casu fatendum est teneri obedire, quia in dubiis melior est conditio possidentis. Quando vero in euidentia, seu incertitudo non ex dubio, sed ex opinione oritur: tunc subditus ius habet non parendi, quamuis non sit illi euidentis, esse illicitum, quod precipitur. Sufficit namque id probabiliter opinari, cum fas sit cuique probabili opinione uti. *Ceteras rationes pro hac firmanda sententia inuenies apud ipsum Sancium, qui respondet ad argumenta contraria: & tandem n. 43. concludit, non posse iuste superiorem punire subditum non obedientem, ductum ad id probabili opinione: quia cum tunc non obediendo minimè delinquat, & nullus dignus sit pena, nisi ob culpam: fit tunc non habere ius superiorem punitionis dandæ subdito. Ergo, &c. Ita supradictus Sancius, qui videndus est, est enim vir doctissimus & acutissimus: sed tu sequere primam opinionem, tanquam communiorem, & probabiliorem.*

An Confessarius teneatur sequi pœnitentis opinionem?

RESOLVT. XI.

Respondeo affirmatiuè cum Montefino *in p. 2. qu. 5. disp. 29. n. 198.* Syluio *in 3. p. q. 9. art. 2. quarit. 4. cas. 2.* Basilio Pontio *de matrim. lib. 4. c. 25. n. 8.* Salas *in p. 2. q. 21. tr. 8. sect. 9. à n. 82.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 7. punct. 4. in fine.* Azorio *tom. 1. lib. 2. c. 17. quas. 10.* Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 1. dub. 12. n. 1.* Suarez *in 3. part. tom. 4. disp. 12. sect. 5. n. 4.* Perez *in Laurca Salmantina, certam. 10. c. 13. n. 97.* Nugno *in addit. ad 3. part. q. 8. art. 4. dub. 4.* Fernand. *in exam. Theol. part. 3. cap. 6. §. 9. n. 25.* Coninch *de Sacram. disp. 8. dub. 17. n. 135.* & alij communiter; quia quoties Confessarius potest licite absolutionem impendere, ad illam exigendam habet ius iustitiæ pœnitens.

Et licet Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 62. c. 7. n. 40.* Montefinus *in p. 2. disp. 29. q. 5. n. 159.* & Salas *ubi supra*, putent solum peccare venialiter Confessarium non proprium, si pœnitentem habentem pro se opinionem probabilem, nolit absoluerè: ego tamen veriùs cum Sancio *in selectis, disp. 33. n. 54.* & Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 24.* puto peccare mortaliter, si de mortalibus sit facta confessio: nam onus graue esset pœnitentem obligare ad sua detegenda crimina alij Confessario absque necessitate.

Et hoc etiam procedit contra Rodriquez, etiam si Confessarius falsam esse opinionem pœnitentis existimaret, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probatæ authoritatis, vt docet Valentia *in 2. 2. disp. 5. q. 7. punct. vlt. in fine.* Sanchez, & Sancius *ubi supra*, & alij. Et hæc omnia supradicta vera sunt, non solum in Confessario proprio pœnitentis, sed etiam in non proprio, vt sunt Regulares, & alij non proprij Pastores & Parochi, quicquid alij asserant. Vide Doctores citatos.

An opinio speculatiuè probabilis, semper in praxi tutò amplecti possit?

RESOLVT. XII.

Aliqui negatiuè respondent, vt patet ex multis exemplis. Ideo Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 7.* licet asserat, feminas quinquagenarias à ieiunio liberatas esse, addit

tamen, hanc sententiam speculatiuè esse probabilem, non autem tutam in praxi.

Sed alter Sanchez *in selectis, disp. 54. n. 11.* impugnat hanc sententiam, eo quod inintelligibile videtur, aliquam opinionem esse speculatiuè probabilem, & in praxi tutò amplecti non posse: probabilitas namque practica à speculatiua differt, tamquam effectus à sua causa: id enim, quod quis opere exequitur iuste, vel iniuste, ab eo nascitur, quod scilicet speculatiuè iudicauit posse agi licite, vel illicite. Qui ergo arbitratur speculatiuè aliquid licite operari se posse, propter rationes probabiles id tutò executioni mandare poterit, aliàs nihil operabitur, nec alicuius fructus, siue momenti, erit illa speculatio probabilis, si ad opus esset impedita, & æquè comparari posse, speculatiuam opinionem habentem, & pertimescentem operari practice ex ea, Tantalò, poma, & aquam ad labia propè habenti, impedito tamen eis uti, siue frui. Ita Sancius, aduersus Sanchez. Sed an probabiliter, remitto me iudicio aliorum.

Quenam opinio eligenda sit, illa, quæ est Sacramenta fauorabilis; an illa, quæ est fauorabilis suscipienti?

RESOLVT. XIII.

Respondeo eligendam esse opinionem fauorabilem suscipienti, quia Sacramenta instituta sunt in fauorem fidelium, vnde in hoc casu Sacramentum cedit iuri suo. Et ita contra Coquetum *in dissertatione de Confess. per literas c. 7.* & alios; qui petiit confessionem, posse absolui in articulo mortis, existimo: & ita docet Syluius *in 3. p. q. 9. art. 2. quaritur 4. cas. 2.* Reginald. *de eff. Confess. c. 21. n. 16.* Petr. Fey *in 3. p. q. 9. art. 2. disp. 2.* Zambran. *de cas. in mortis artic. c. 4. dub. 2.* Salas *in p. 2. tr. 8. disp. vnic. sect. 5. n. 56.* Valentia *tom. 4. disp. 7. qu. 11.* Bellarmin. *lib. 2. de pœn. cap. 6.* Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 36. n. 8.* Pefantius *in addit. ad 3. p. de integritate Confessarij, q. 10. disp. 11.* Pitigianus *in 4. tom. 2. disp. 7. q. unica, concl. 4.* Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 8. c. 3. n. 28.* Coninch *de Sacram. disp. 7. dub. 10. n. 99.* Basil. Pontius *de matrim. lib. 4. c. 25. n. 8.* Montefinus *in p. 2. disp. 29. q. 5. n. 176.* Filliuc. *tom. 1. tract. 7. c. 5. n. 120.* Ludouicus de san Iuan *in summa, part. 1. tr. de pœn. q. 5. art. 19.* Henriq. *lib. 5. c. 2. §. 7.* & alij.

Imò, existimo in tali casu posse Confessarium siue conditione absoluerè. Nam ille, qui agens aliquam actionem, iudicat se non delinquere, absolute potest illam exercere; vnde quando Theologi asserunt, ministrandum esse Sacramentum sub conditione, quando dubitatur de valore Sacramenti: id intelligendum est, in dubio propriè, non autem in opinionibus, vt est in casu nostro. Et ita ex multis aliis rationibus docet Sancius *in selectis, disp. 44. n. 32.* qui etiam rectè, n. 35. docet, in tali casu sub conditione impertiendam esse absolutionem, nempe si ambiguitas intercederet, num signa sint ex dolore orta, vel ex angore, & angustia mortis; cum in tali casu prodesse possit infirmo, & non obesse Sacramento; vitatur namque sacrilegij periculum, conditione apposita.

Notandum est etiam, quod in tali casu sufficeret vnus testis fides, testantis infirmum signa pœnitentiæ indicasse. Neque talem iurare necessarium est, nec talem testem Christianum esse oportebit.

An responsor casuum conscientia possit consulere in his, quæ pertinent ad utilitatem interrogantis, iuxta aliorum opinionem, contra propriam?

RESOLVT. XIV.

Respondeo affirmatiuè cum Sayro *lib. 1. cap. 6. n. 11.* Vasquez *in p. 2. tom. 1. disp. 62. n. 47. & disp. 63. n. 14.* Sanch. *in summa, tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 19* & aliis. Imò aliquando tenetur opinionem liberantem, & benigniorem interroganti

terroganti declarare, quando de opinione liberante, & benigniori interrogatur à penitente, seu petente consilium, vt docet Salas in p. 2. tom. 1. tr. 8. disp. unica, sect. 9. n. 85. & sect. 10. num. 95. Sanchez ubi supra, n. 21. & Sancius in selectis, disp. 53. num. 42.

Sed non grauabor hic apponere verba Villalobos in summ. tom. 1. tract. 1. dub. 12. num. 2. [Aunque el confessor tenga vn opinion probable, y sabe, que ay otra, que fauorece al penitente, la qual el penitente no sabe, deue el Confessor seguir la que fauorece al penitente.] Itaque, vt cum Becano in p. 2. tract. 1. c. 4. q. 9. n. 16. claudam hanc resolutionem, dico, quòd debet vnusquisque ita consilium prestare, vt non mentiat, non tamen necesse est, vt id consulat, quod ipse iudicat esse probabilius. Nam si interrogaretur quid ipse sentiat, esse verius, vel probabilius, tunc debet consulere, quod ipse iudicat esse verius, vel probabilius. Si autem solum interrogaretur de practica obligatione, potest sapere consulere id tanquam licitum, quod ipse iudicat esse minus probabile. Nam consilium magis spectat ad iudicium practicum, quam ad speculationem. Vnde sapere non solum recte, sed etiam melius faceret, ita consulendo, vt vel vilitatis proximi rationem habeat, vel id consulat, quod facilius, & cum minori periculo potest ab alio prestari. Hæc Becanus, multum conducentia pro responsoribus casuum conscientiarum.

Notandum est etiam, quod recte Vasquez in p. 2. disp. 62. c. 9. n. 47. & disp. 63. cap. 3. n. 14. & Salas in p. 2. tr. 8. disp. unica, sect. 9. n. 85. notauit, tunc posse virum doctum relicta opinione, quam probabiliorem credit, iuxta probabilem consulere, quando petentem consilium eximit, v. g. ab obligatione restitutionis, & alia quacunque; secus autem quando ipsum ad quippiam obligat. Vnde non est audiendus Sanchez in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 21. qui contrarium docet.

TRACTATUS XIV.

De celebratione Missarum iuxta Decreta Urbani VIII.

*An Episcopi vigore Concilij Trident. possint reducere
Missas in fundatione appositas?*

RESOLVT. I.

RESPONDEO negatiuè. Et ita declarant decreta sacre Congregationis in Bull. §. 2. Ratio est, quia Concil. loquitur de Missis & anniuersariis defunctorum relictis, non autem de impositis in fundatione, & ita antea docuerant Homobonus in exam. eccles. part. 1. tract. 4. cap. 14. quas. 129. Riccius in praxi, tom. 1. resol. 341. num. 4. Ragucius in vase eccles. discipl. de Episcopis, quas. 6. num. 86. Piafeci in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. art. 5. num. 3. Vgolinus de potestat. Episc. cap. 61. num. 1. Franciscus Leo in Theof. Ecclesiast. part. 2. c. 11. num. 33. Sorbus annot. ad compend. priuileg. ver. Missa 3. versic. notandum. Garfias de benefic. tom. 2. part. 7. c. 1. num. 131. & hanc sententiam docuit etiam ex nostris P. Naldus ver. Missa, n. 8. cum Possuino de offic. Curati, cap. 12. num. 25.

Ex his apparet, stante dicta declaratione Illustrissimo Cardinalium, modò non esse amplectendam opinionem Henriquez lib. 9. cap. 22. n. 6. Mirandæ in manus. tom. 1. q. 41. art. c. 24. & aliorum asserentium, potuisse Episcopum, ex vi Tridentini, Missas requisitas in fundatione alicuius beneficij, reducere ad minorem numerum Missarum; nam, vt diximus, Concilium loquitur de Missis, & anniuersariis, relictis in aliqua Ecclesia, quæ vulgò

dotationes dicuntur, non autem de Missis impositis beneficio, seu Capellaniis in fundatione.

An possint Episcopi Missas, quæ post Concilium Tridentinum relictæ fuerunt, ad minorem summam reducere?

RESOLVT. II.

Affirmatiuam sententiam docuit Naldus in summa, ver. Missa, n. 9. Possuinus de offic. curat. c. 2. num. 25. quas. 9. Garfias de benefic. tom. 2. par. 7. c. 132. & alij.

Sed modò in decreto contrarium decernunt Cardinales in §. 2. & ita antea docuerant Riccius part. 4. decis. 25. n. 4. Rodriq. in qq. reg. tom. 1. q. 43. art. 13. Hieron. à Sorb. in annot. ad compen. priuileg. ver. Missa 3. Conferus in priuileg. Mendic. tit. 19. de celebr. Miss. cap. 3. Miranda in manual. pract. tom. 1. q. 41. art. 4. & Passarellus canon. 60. de remedio Missarum, ita ait respondisse etiam Congregationem Card. 7. Febr. 1573. Possunt igitur Episcopi reducere Missas ad summam minorem, si ante Concil. Tridentinum fuerunt impositæ: & ita nouissimè docuit Bonacina de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 7. §. 2. n. 11.

*An reductio Missarum sit ab Episcopo
facienda in Synodo?*

RESOLVT. III.

Affirmatiuam sententiam docet Bonacin. de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 7. §. 2. n. 9. Garfias de benefic. tom. 2. par. 7. cap. 1. n. 134. & alij. Negatiuam sequuntur Henriquez lib. 9. cap. 22. n. 6. in glossa, litera P, Reginaldus tom. 2. lib. 23. c. 17. n. 134. Barbofa de potest. Episc. par. 2. alleg. 28. n. 12. Molfesius in summa, tom. 1. tract. 3. cap. 37. n. 29. Nauarr. cap. 25. n. 138. Miranda in manuali Pralat. tom. 1. q. 41. art. 24. & alij.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. In multis Episcopatibus, decretum Conc. est receptum; in aliis verò non. Vbi non est receptum, procedit opinio negatiua; vbi est receptum, affirmatiua sententia tenenda est. Nam Conc. Trident. præscribit istam formam, nempe reductionem Missarum ab Episcopo faciendam esse in Synodo.

*An Generales Religionum possint absque Capitulo, sicut
diximus probabiliter de Episcopis absque Synodo, re-
ducere Missas ad summam minorem?*

RESOLVT. IV.

RESPONDEO negatiuè cum Barbofa de potest. Episcopi, part. 2. alleg. 28. n. 12. Miranda tom. 1. q. 41. art. 24. Rodriquez tom. 1. q. 43. art. 13. Nauarr. cap. 25. n. 138. & alij. Ratio est, quia Episcopi id facere possunt ex iure communi, neque quoad eos Conc. statuit ius nouum, sed statuit antiquum seruari; quòd verò ad Abbates & Generales, ius nouum constituit. Ergo, &c.

*An prædicta facultas moderandi Missas, com-
prehendat etiam Anniuersaria, &
Officia pro defunctis?*

RESOLVT. V.

Affirmatiuè respondit sacra Congregatio Archiepiscopo Neapolitano, vt Garfias de benefic. tom. 1. part. 7. cap. 1. n. 13. Naldus in summa, ver. Missa, num. 10. Galletus in Margarita casuum conscientia, vers. Missa, num. 4. Riccius in praxi, part. 1. resol. 341. num. 2. Piafeci in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. num. 15. & Stephanus Quaranta in summa bullarum, ver. Missa, & alij tradiderunt.

An Generales Religionum possint dispensare, ut certarum Missarum cum multis collectis celebratione, plurium Missarum oneribus Regulares subditi satisfaciant?

RESOLVT. VI.

Respondeo, quod hoc licitum erat, ut obseruauit Rodriquez *tom. 1. q. 43. art. 13.* Bartholomæus ab Angelis *in exam. Confess. dial. 5. §. 764.* Fraxinellus *de sacerdot. oblig. sect. 7 §. 9.* & Confertius ait, ex priuilegio Iulij II. & Leonis X. potuisse Regulares, ex dispensatione Generalis vnus Missæ celebratione, cum nouem collectis, vel inferioris numeri satisfacere pro nouem Missis, etiamsi specialiter de *Requiem*, vel de alijs Sanctis dicendæ fuissent. Sed modò sacra Congregatio *in supradicta Bulla §. 4.* reuocat similia priuilegia, & indulta. Ergo, &c.

Quando stipendium Missæ fuerit ab Episcopo, vel à consuetudine taxatum, si petens Missam non det stipendium integrum, & iustum; an potuerit Sacerdos ab uno, vel à diuersis tot parua huiusmodi stipendia accipere, quæ iustæ elemosynæ æquiualeant, & unum tantum pro omnibus illis Missæ sacrificium offerre?

RESOLVT. VII.

Affirmatiuam sententiam docet Rodriquez *in summ. tom. 4. c. 52. n. 4.* Corduba *lib. 1. q. 4. dub. 4.* Angles *in Flor. par. 1. q. de valore Missæ, art. 2. concl. 2. appen. 2.* Nugnus *in 3. p. tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 9. concl. 2.* Fernandez *in exam. Theol. moral. part. 3. cap. 5. §. 9. n. 3.* Valquez *in 3. p. tom. 3. disp. 234. cap. 3. n. 18.* Filliucius *tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 188.* Scorzia *de sacrific. Miss. lib. 2. c. 10. n. 4.* Fraxinellus, & Suarez *ubi infra.* Et ratio est, quia iniusta est eius postulatio, qui pro tenui stipendio totum peteret sacerdotis obsequium, & cum ipsi sacerdoti manifesta iniuria fiat, meritò potest se indemnem seruare.

Verum est, quod Corduba, Homobonus de Bonis *in exam. eccles. par. 1. tract. 4. c. 13. quas. 118.* & Fraxinellus *de obligat. sacerdot. sect. 4. concl. 2. §. 2. n. 1.* limitant hanc sententiam, & dicunt, non procedere, quando adsit expressa promissio, de dicenda Missa pro illo paruo stipendio, alioquin virtus fidelitatis violaretur.

Sed hæc limitatio, ut bene obseruat Suarez *in 3. part. tom. 3. disp. 86. sect. 4.* stando in rigore iustitiæ, non videtur necessaria, quia tali sacerdoti fit iniuria. Cogitur enim ob paupertatem inæquale stipendium acceptare. Potest ergo, non obstante priori pacto, se indemnem seruare, sicut famulus, aut operarius, cui condigna merces non tribuitur, potest damnum suum refarcire, etiamsi in principio ob paupertatem coactus sit pacisci pro iniusto, & inæquali stipendio, & similiter, qui ob necessitatem cogitur triticum emere iniusto pretio, potest sine iniustitia, alia via, se indemnem seruare. Ita Suarez, & post illum noster Molfesius *tom. 1. tract. 3. cap. 17. n. 89.* qui citat Reginaldum, & Mirandam. Ita vsque modò in hoc casu probabiliter quis consulere poterat.

Sed nunc contrariam opinionem docent Illustrissimi Cardinales *in decreto*, §. 3. & antea docuerunt multi DD. quos citat, & sequitur Bonacina *de Sacram. disp. 4. q. ult. punct. 7. §. 2. num. 8.* licet pro sua opinione adducat aliquos authores, potius contrariam sententiam docentes.

Utrum Sacerdos pauper possit pro una Missa accipere tot stipendia, quot sufficiant ad eius diurnam sustentationem?

RESOLVT. VIII.

Affirmatiuam sententiam probabilem putauit Ioan. de la Cruz *in direct. consc. par. 2. de sacrif. Missæ, q. 1.*

dub. 7. Ledesma *in sum. p. 1. de sacram. Euchar. c. 18. concl. 8.* Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 3. c. 16. n. 17.* & illam absolute docent, & sustinent Sotus *de iustit. lib. 9. q. 3. art. 1.* & *in 4. distinet. 15. q. 2. art. 1.* Canus *de loc. Theol. lib. 12. c. 13. ad 10. arg. Beia par. 1. cas. 12.* Dom. Montagnolus *c. 26.* Angelus *ver. Missæ, n. 2.* Rodriquez *in summ. tom. 1. cap. 251. num. 4.* & *tom. 4. c. 52. n. 5.* Fernandez *in exam. Theol. moral. par. 3. c. 5. §. 8. n. 3.* qui citant & Honcalam, & Tabienam, Petrus de Aragon. *in 2. 2. q. 85. art. 3. §. bis tamen non obstantibus,* & nouissimè Didacus Nugnus *in 3. p. tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 10. concl. 4.* Debet tamen talis Sacerdos celebrare quotidie si potest, deinde debet esse contentus victu moderato, domo humili, veste trita, licet decenti, & quod seruiat illi persona stipendij. Aliqui volunt, quod possit etiam accipere ad emendos aliquos libros, si ille Theologus, vel Iurista sit, & libri illi sint necessarii ad exercenda aliqua ministeria spiritualia, si conueniens est, & utile Ecclesiæ, quod talis Sacerdos exerceat illa ministeria.

Deinde, secundum aliquos potest etiam talis Sacerdos accipere id quod necessarium est ad sustentandum patrem, & matrem, quando sunt constituti in tali necessitate, quod non possint sustentari, nisi mendicando. Quia sicut non decet Sacerdotem mendicare; ita non decet patrem, & matrem illius, hoc facere: tenetur enim Sacerdos illos domi habere, & necessaria ad victum tribuere. Hæc ferè omnia Nugnus *ubi supra*, & ante illum, sapientissimus magister Orellana apud Vegam *in summ. tom. 2. c. 41. cas. 1.* & ipse Vega.

Sed hæc opinio modò corrui. Nam sacra Congregatio *in decreto*, §. 3. sub obtestatione diuini iudicij mandat, ac præcipit, ut absolute tot Missæ à Sacerdotibus celebrentur, quot ad rationem attributæ elemosynæ præscriptæ fuerint. Ita ut ij ad quos pertinent, suæ obligationi non satisfaciant; quinimò grauius peccent, & ad restitutionem teneantur.

Etiam hanc sententiam prius communiter docuerunt DD. Pitigianus *in 4. sent. tom. 1. disp. 13. q. 2. art. 6. in fine.* Filliuc. *tom. 1. tr. 5. c. 6. n. 188.* Ioan. de la Cruz, Ledesma, Molfesius *ubi supra.* Naldus *verb. Capellania, n. 11.* Miranda *tom. 1. q. 4. art. 23. concl. 5.* Lessius *lib. 2. c. 24. dub. 5. n. 28.* Nauar. *c. 25. n. 92.* Possuinus *de offic. Cur. c. 2. n. 24.* Fraxinellus *obligat. sacerdot. sect. 4. concl. 2. §. 3.* Azor. *part. 3. lib. 12. c. 6. q. 2.* Suar. *in 3. p. tom. 3. disp. 88. sect. 4.* Valquez *in 3. p. tom. 3. disp. 234. cap. 2.* & alij penes ipsos; nam Sacrificium Missæ non est institutum ad sustentandam Sacerdotis vitam, quia Sacerdos promoueri nequit, nisi habeat patrimonium sufficiens, ut patet ex *c. non licet, & c. Episcopus, de praben.* Ergo, &c. Deinde, non est iustum, ut Sacerdos, qui operam suam locat tantummodo ad semihoram, in qua totum Missæ sacrificium absoluit, exigat integrum cibum diurnum, cum tantum per semihoram laboret.

An Sacerdos in diebus festiuis possit accipere pro una Missa duplicatum stipendium?

RESOLVT. IX.

Affirmatiuè respondet Homobon. de Bonis *in exam. Eccl. p. 1. tr. 4. c. 13. q. 120.* & in hanc opinionem videtur inclinare Bonacina *de Sacram. disp. 4. q. ult. punct. 8. n. 121.* Et ita determinauit Congregatio Pœnitentiariæ Mediolanensis *in sumario, decis. 7.* quam inuenies apud Fraxinellum *de oblig. Sacerdot. post sect. 5. fol. mibi 101.* Sed hæc opinio damnatur in decreto Cardinalium, *in §. 3.*

An Sacerdos, qui elemosynam accepit, pro dicendis Missis, possit postea per alios satisfacere minoripitantia, sine peccato, & onere restitutionis?

RESOLVT. X.

Tres præcipuas inuenio in hac materia DD. opiniones. Prima est Dominici Soto *lib. 1. de iust. q. 3. art. 1.* Rodriquez

Rodriguez in *sum. tom. 1. c. 243. n. 12.* Suarez in 3. p. 9. 83. art. 5. disp. 86. sect. 3. *vers. hac verò occasione,* & aliorum assententium, Sacerdotè licitè id facere, nec ad aliquam restitutionem teneri; dummodo ipse sit Curatus, aut eius populi curam habens, nam cum talis Sacerdos, ut supponitur, iustum stipendium aliis concedat, nulli facit iniuriam, si ipse pro cura, onere, & sollicitudine reliquum sibi retineat.

Secunda opinio est Viguerij apud Bartholomæum ab Angelis in *exam. ordin. dial. 1. §. 510.* Petri de Ledesma in *sum. tom. 1. de Sacram. Euchar. c. 18. concl. 13.* qui citat Nau. Cordub. & Maiorè, Anton. Fernan. in *exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. §. 9. n. 6.* Petri de Aragon. in 2. 2. q. 85. art. 5. dub. vlt. Lucij Ortiz in *sum. c. 16. n. 76.* & aliorum assententium, omnes Sacerdotes, tam habentes, quam non habentes curam animarum, non posse aliis minora stipendia dare, & sibi aliquid retinere. Limitant tamen hanc sententiam, nisi ex lege, vel consuetudine, vel ex voluntate, saltem tacita, commendantium, dantiùmque maiora stipendia, sit ordinatum, atque receptum, ut aliqua pars illorum remaneat penes ipsos.

Tertia opinio, cui tanquam probabiliori adhærebam olim, est Gabrielis Valquez in 3. p. tom. 3. disp. 234. c. 4. n. 30. Naldi in *sum. verb. Missa, n. 4.* Homoboni de *exam. Eccles. par. 1. tract. 8. c. 14. q. 1. 1.* Fraxinelli de *oblig. Sacerd. sect. 3. prenot. §. 4. r. 1.* Emmanuelis Sà *ver. Missa, n. 45.* & aliorum, qui docent opinionem affirmatiuam, etiam quoad omnes Sacerdotes, siue sint Curati, siue non; duabus tamen concurrentibus conditionibus.

Prima est, ut talia stipendia ipsi dentur Sacerdoti pro Missis ab eo celebrandis, ut sic ipse Sacerdos dominiùm dictorum stipendiorum acquisierit, & non sit simplex dispensator, ut Missarum dicendarum curator. Secunda est, ut eam partem stipendij pinguioris alteri Sacerdoti præbeat, quæ sit iustum stipendium, lege, aut consuetudine præfinitum. Quibus suppositis, hæc sententia probatur, quia Sacerdos dominiùm accepti pinguioris stipendij, acquisiuit cum obligatione dicendi Missas pro alio: ergo, ut dominus, dato iusto stipendio, per alium Sacerdotem obligationem adimplendo, nullam iniustitiam committit. Confirmatur: nam Sacerdos, qui ex dato sibi pingui stipendio, mercedem iusti stipendij, pro Missa dicenda dat alteri, nulli infert iniuriam: non quidem alteri Sacerdoti celebraturo, quia datur ei iustum stipendium, neque illi pro quo celebranda est Missa, quia pro eo Missa offertur eiusdem valoris ex isto stipendio, ac si ex pinguiori diceretur. Ergo licitè eam partem, iustum stipendium excedentem sibi retinet.

Sed dices, licitum hoc etiam videtur illi Sacerdoti, qui stipendium accepit, ut curaret Missas dicere, nam etiam talis dispensator Missarum dat Sacerdotibus celebraturis iustum stipendium; ergo nulla eis infertur iniuria, & iniustitia. Respondeo, negando consequentiam: infertur enim illis iniuria, non quia illis non tribuitur iustum stipendium, sed quia totum stipendium, quod ex voluntate donantis ad ipsos pertinebat, minime datur. Ita olim circa præsentem quæstionem sentiebam.

Sed modò sacra Congregatio in §. 5. contrarium determinat, sic enim ait sacra Congregatio, omne damnabile lucrum ab Ecclesia remouere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa elemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eiusdem elemosynæ sibi retenta, celebrandam committat. Ultra DD. citatos alios inuenies hanc quæstionem tractantes, qui sunt, Riccius in *praxi, p. 2. resol. 363. num. 1. & 2.* Naldus *ver. Missa, num. 20.* Ioan. de la Cruz in *direct. consc. 1. 2. q. 1. dub. 1. concl. 1.* Cenedus in *qq. Canonis, q. 27. per totam.* Iterum Riccius *par. 3. resol. 309. per totam, n. 30.* Valerus in *differ. vtriusque fore, ver. Missa, differ. 1. per totam.* Rodrigue in *sum. tom. 4. cap. 5. n. 1.* Filiucius *tom. 1. tract. 5. c. 6. n. 186.* Molfesius in *sum. tom. 1. tract. 3. c. 16. n. 20.* Vega in *sum. tom. 2. cap. 4. cas. 3.* Hieron Llamas in 3. p. *Methodi, c. 13. §. 18.* Gutierrez *lib. 1. can. qq. cap. 29. n. 32.* Zanardus in *direct. theol. p. 1. tract. de Eucharist. c. 13. n. 7.* Syluius in 3. p. *quest. 83. art. 1. queritur 17. in fine,* & alij.

An supradicta prohibitio extendatur ad Capellam, cui pro paucis Missis dicendis pingue stipendium respondet, si per alium Sacerdotem Sacra efficiantur, data ei stipe iusta, & consueta?

RESOLVT. XI.

Puto, quòd Decreta sacre Congregationis in hoc casu non extenduntur: quia illud reliquum retinetur titulo beneficij & Capellanæ, non enim tribuitur tantum pro Missis dicendis. Vide Philiarum in *sum. p. 1. lib. 2. c. 14.* Cenedus in *qq. Can. quest. 27. n. 12. in fin.* Possesinum de *offic. cur. cap. 2. num. 18.* Ledesma in *sum. tom. 1. de Euchar. cap. 19. concl. 13.* & Doctissimum Villalobos in *summa par. 1. tract. 8. diff. 17. num. 1.* Et tandem ita declarauit sacra Congregatio.

An Sacerdos, qui à viro amicissimo accepit pro dicenda Missa duplicatum stipendium, possit per alium Sacerdotem satisfacere, dato ei iusto stipendio?

RESOLVT. XII.

Respondeo cum distinctione. Vel enim illud duplicatum stipendium datum fuit præcisè, & simpliciter pro Missa: vel datum fuit non solum pro Missa dicenda, sed etiam intuitu personæ, quæ Missam celebrare debebat, utpote, quia amicus, vel coniunctus. Si in primo casu, puto non satisfacere, secus autem in secundo.

An Sacerdos qui per alterum Sacerdotem Missam celebrare facit, possit retinere excessum consueti stipendij, si sponte condonetur?

RESOLVT. XIII.

Respondeo affirmatiuè, dummodo excessus stipendij alteri Sacerdoti manifestetur, & illud plus scienter ab illo & gratis relaxetur: & ita nemini dubium est, ut notat Ioan. de la Cruz in *direct. conscient. p. 2. de sacrificio Missæ, quest. 2. dub. 8. concl. 1.* & Homobon. de *exam. Eccles. par. 1. tract. 4. cap. 14. quest. 191.* Sacerdotem posse sibi retinere pecuniam, quam pro facto faciendo accepit, si illud gratis ab alio fieri procuret.

Et Villalobos in *sum. p. 1. tract. 8. diff. 15. num. 4.* asserit, Episcopum non posse ordinare, quòd Sacerdotes non dicant Missas pro minori stipendio à lege taxato, nam vnusquisque potest liberè condonare quicquid vult; & ita in decisione huius dubij (licet immeritò his diebus aliqui contradixerint) mecum consentiunt multi viri docti Societatis Iesv, & nostræ Religionis, de hac re à me consulti, quibus adde Illustrissimum de la Riba Vicarium Generalem, etiam de hac re à me consultum.

An Sacerdos possit duplex stipendium pro vna Missa accipere, applicando vni partem solitam, & alteri suam partem?

RESOLVT. XIV.

Affirmatiuam sententiam tuentur Molfesius in *sum. tom. 1. tract. 3. c. 15. n. 40.* Bartholomæus ab Angelis in *exam. Confess. dial. 5. §. 507.* & multos graues viros docuisse hanc sententiã, notat Homobonus de *exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 13. q. 125.* quam ipse etiam probabilem vocat, & Gauantus in *comm. ad Rubr. Miss. tom. 1. par. 3. tit. 12. num. 29.* contrariam sententiam, quam ipse tenet, vocat probabiliorè. Ergo hæc sententia est probabilis.

Et illam cum aliqua limitatione docet etiam Filiucius *tom. 1. tract. 5. cap. 6. num. 151.* vbi ex Nauart. asserit sacrificantem posse partem sacrificij sibi debitam applicare

applicare iis, pro quibus teneretur. Sed quia nescitur quanta sit, addit, arbitrari partē trium Missarum posse supplere vni, quæ dicēda esset, & applicanda tota vni; quod seruare poterunt ij, qui cum receperint multa stipendia, non possunt omnibus satisfacere. Ratio huius opinionis hæc est, quia vt obseruat Henriquez *lib. 9. cap. 21. n. 7.* valor Missæ specialis, qui competit Sacerdoti, est eiusdem rationis cum valore medio, qui competit illi, pro quo offertur propter stipendium sacrificij Missæ, & potest dictum valorem specialem Sacerdos alteri applicare, quod etiam tenet Naldus *in sum. vtr. Missæ, n. 12.* Philarchus *in sum. par. 1. lib. 2. cap. 14.* Fernandez *in exam. Theol. mor. part. 3. cap. 5. §. 2. n. 4.* Sotus *in 4. dist. 11. q. 2. art. 5. & dist. 13. q. 2. art. 1.* Nauarr. *c. 25. num. 92. & 111.* Scorzia *de sacrificio Missæ, lib. 1. c. 9. n. 2.* Nugnus *in 3. part. tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 3. in fine,* & alij, licet non minus probabiliter Bonacina *de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 8. n. 16.* Suarez *in 3. p. tom. 2. disp. 79. sect. 9. in fine,* & alij contrarium asserant. Sed circa præsentem quæstionem vide *infra in resol. 80.*

An Sacerdos pauper, qui pro die occurrenti non habet eleemosynam pro Missa celebranda, possit Missam celebrare, & illam applicare primo offerenti stipendium, quem Deus scit futurum primum?

RESOLVT. XV.

Affirmatiuè aliqui viri docti respondent. Ita Henriquez *lib. 9. c. 21. n. 2.* Vega *in summ. tom. 2. c. 41. cas. 5.* Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. §. 9. n. 5.* Fraxinellus *de oblig. Sacerd. sect. 5. pranot. §. 5. n. 1.* Petrus de Aragona *in 2. 2. quæst. 85. art. 3.* Petrus à Nauarr. *de resist. lib. 2. c. 2. n. 373.* Rodriguez *in summ. tom. 1. cap. 242. num. 9.* Henriq. *lib. 8. cap. 21. n. 2.* & alij quamplures recentiores, quorum sententiam probabilem vocauit noster Molfes. *in summ. tom. 1. tract. 3. c. 16. n. 28.* & Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 23. c. 17. n. 233.* Ratio est, quia licet opus illud sit præteritum respectu nostri, in Dei tamen acceptatione, & æternitate est præsens, vnde respectu Dei acceptantis est ita recens, & præsens, ac si eodem momento offerretur.

Sed his non obstantibus, contrariam sententiam docuerunt Riccius *in praxi, p. 3. resol. 361. n. 3.* Barbosa *de potest. Episc. p. 2. alleg. 24. n. 12.* Homob. *de exam. Eccles. part. 1. tract. 4. c. 14. quæst. 130.* Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p. 3. de sacrif. Missæ. q. 1. dub. 8. concl. 1.* Fagundez *de præcept. Eccles. p. 1. lib. 9. cap. 9. n. 10.* Corduba *lib. 1. q. 4. dub. 6.* Coninch *de Sacram. q. 83. art. 5. dub. 9. n. 168.* Filliuc. *tom. 1. tract. 5. c. 3. n. 79.* Molfesius, Reginaldus, Suarez, & nouissimè mordicus docet hanc sententiam doctissimus Petr. Cenedo *in 99. Canonicis, q. 28. num. 6.*

Et licet Illustrissimi Cardinales in decreto Vrbanæ VIII. nihil de hac quæstione attingant, tamen antea ex mandato Clementis VIII. sub die 15. Nouembris 1605. sententiam superius positam, tamquam pluribus nominibus periculosam, fidelium scandalis, & offensionibus obnoxiam, atque à vetusto Ecclesiæ more nimium abhorrentem improbarunt, & condemnarunt. Declarationem Cardinalium adducit de verbo ad verbum Cenedus *ubi supra,* & Riccius.

An detur aliquis casus, in quo Sacerdoti liceat Missas celebrare anticipatè?

RESOLVT. XVI.

Respondeo dari, & erit, si ex obligatione alicuius Capellæ, teneatur Missas certas singulis hebdomadis celebrare, vel in posterum pro certa intentione, quia tunc si aliter non exprimat in fundatione Capellanæ, potest Sacerdos in antecedente hebdomada tales Missas celebrare. Ita Riccius *in praxi p. 3. resol. 338.* Petrus de Le-Antonini *Diana Pars II.*

desma *in sum. p. 1. de Sacram. Euchar. c. 18. concl. 17.* Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 253. n. 8.* Reginald. *in praxi, tom. 3. lib. 23. c. 17. n. 237.* & alij, licet Fernandez respondeat cum distinctione *in exam. mor. Theol. p. 3. c. 5. §. 9. n. 5.*

An si Petrus reliquit centum aureos pro centum Missis, in aliqua Ecclesia celebrandis, si augetur stipendium præstandum Sacerdotibus, teneatur hæres data capacitate hereditatis supplere illam eleemosynam.

RESOLVT. XVII.

Respondeo affirmatiuè, quia testator non reliquit pecuniam simpliciter pro eleemosyna soluenda, sed pro Missis celebrandis, & si præuidisset augmentum stipendij, non diminueret Missarum numerum, quia hereditas eam esset sustentura. Ita Homobonus *de Bonis in exam. Eccl. p. 1. tract. 4. cap. 13. q. 118.* Riccius *in praxi p. 3. resol. 364. n. 1.* Genuens *in practicabilibus Eccles. tricen. 6. q. 179.* Barbosa *de potest. Episc. p. 2. allegat. 29. n. 7.* & alij.

An Episcopus possit compellere Capellanos, vt per se ipsum celebret, si in fundatione positum sit, quòd Capellani celebrent?

RESOLVT. XVIII.

Congregatio Cardinalium respondet negatiuè his verbis: Episcopus non potest compellere obtinentem Capellam, vt ipsemet celebret, licet in eius fundatione disponatur, quòd Capellani celebrent, nam istis oneribus Missarum, rectè per substitutum satisfit.

Hanc declarationem ponit Homobonus *in exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 13. q. 122.* Bonacina *de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 7. §. 1. n. 1.* Campanil. *in diuers. inr. Can. Rubr. 7. c. 6. n. 13.* Barbosa *de potestate Episcopi. p. 2. alleg. 24. n. 29.* & alij penes ipsos, cum Piassec. *in prax. p. 2. c. 3. art. 5. num. 4.* vbi etiam notat, quòd tunc taliter beneficiatus, vel Capellanus posset cogi ad presbyteratum, quando in fundatione exprimeretur, quòd debeat esse actu Sacerdos, & per se ipsum seruire in beneficio.

Nota etiam Capellaniam non esse sacerdotalem, nec actu, nec aptitudine, si in fundatione dictum sit Capellanus debere celebrare Missas, & ita potest prouideri simplici clerico annorum 14. Nam nisi expressè caueatur à testatore, quòd Sacerdos per se ipsum hoc agat, semper potest per alium celebrare. Vide Gonzales *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. n. 24.*

An simplex Sacerdos, nullo impedimento detentus, peccet mortaliter non celebrando, modò communice in Paschate, nec adsit scandalum, vel contemptus?

RESOLVT. XIX.

Peccare mortaliter respondit Ioan. de la Cruz *in direct. p. 2. de sacr. Missæ, q. 1. dub. 2. concl. 2.* Villalobos *in sum. p. 1. tract. 7. dub. 49. n. 1.* Homobonus *in exam. Eccles. p. 1. tract. 4. cap. 14. q. 133.* Spina *in specul. testam. gloss. 3. num. 63.* & alij DD. communiter.

Sed contrariam sententiam probabilem puto cum Bonacina *de Sacram. disp. 4. quæst. vlt. punct. 7. n. 10.* & illam docet D. Bonauen. *in 4. dist. 12. art. 2. quæst. 2.* Victor. *in sum. num. 94.* Caietan. & alij.

Nota verò, quòd DD. pro contraria sententia citati docent simplicem Sacerdotem ter, aut quater celebrantem in anno, & præcipuè in die Natalis Domini, Resurrectionis, & Pentecostes minimè peccati mortalis reum esse, nec teneri aliis vicibus celebrare. Vide Fernandez *in exam. Theol. moral. part. 3. cap. 5. §. 6. num. 1.* & Pitigianum *in 4. tom. 1. dist. 13. quæst. 2. art. 1.*

An Sacerdos, Corpus Christi ab alio ministro, pro deuotione, seu in die Parasceues sumens, debeat stolam Ecclesiastico precepto adhibere. cap. Ecclesiastica. dist. 23.

RESOLVT. XX.

Affirmatiuè respondet Naldus in *sum. verb. Missa, n. 6. & ver. Sacerdos, n. 6.* Homob. de *exam. Eccles. n. 4. part. 1. c. 11. quas. 106.* si Sacerdos sit in his partibus Italia, cum passim in hac prouincia hoc obseruetur.

Sed Azorius p. 1. lib. 10. c. 28. q. 12. contrarium asserit: putat enim, huiusmodi decretum esse vsu abrogatum. Et hanc sententiam docet etiam Pitigianus in 4. tom. 1. dist. 13. *quas. 2. art. 5. in fin. fol. 610.* & nouissimè Gauantus in *comment. ad Rubr. Miss. tom. 1. p. 4. tit. 8. n. 7.*

An si festum Annunciationis veniat in die Sabbathi maioris hebdomadae, sint in illa die celebranda plures Missae in Ecclesiis?

RESOLVT. XXI.

Hoc dubium potest in praxi sapius contingere; & Hego puto vtramque opinionem, nempe affirmatiuam, & negatiuam esse probabilem. Negatiuam docuit Villalobos in *sum. p. 1. tract. 8. dub. 20. n. 4.* & quia Codex rarus est, ponam eius verba. [El año de 1606. que cayo la annonciacion en Sabado consulto el Obispo de Salamanca letrados para esse caso, y resoluieron, que no se dixesse, y lo mismo fue en Valladolid adonde estaua à la fazon la corte, y no fabenos que en parte ninguna se aya hecho lo contrario.]

Sed contrariam docuit doctissimus Ledesma in *summ. tom. 1. de sacram. Eucharist. c. 19. conclus. 5.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. §. 5. n. 2.* Syluius in 3. p. q. 83. art. 2. noster Molfes. in *sum. tom. 1. tract. 3. c. 17. n. 41.* & nouissimè Ioan de la Cruz in *direct. confc. part. 2. in sacr. Missa, q. 2. dub. 2. conclus. 1.* vbi asserit: [Anno 1617. occurrente festo Annunciationis in Sabbatho sancto plures Missae celebratae sunt in singulis Ecclesiis Toletanae Diocesis.]

Si petas verò, quanam Missa dicenda sit in illa die, Respondit Ledesma *vbi supra*, vel Missa B. Virginis, vel Missa ordinaria illius diei, cum introitu tamen Missae Resurrectionis sequentis diei. Rationes verò pro parte negatiua huius dubij, inuenies apud Vasq. in 3. part. tom. 3. q. 83. art. 3. *disp. 233. c. 2. n. 23.* Pro parte verò affirmatiua apud Suarez etiam in 3. p. tom. 3. *disp. 80. sect. 2. ver. tertius dies.* Vide etiam Pitigianum in 4. tom. 1. dist. 13. q. 2. art. 2. Ego autem consulerem sententiam affirmatiuam. Vide etiam circa praesentem quaestionem, Gauant. in *comment. ad Rubr. Missal. tom. 1. part. 4. tit. 10. n. 43.*

An Sacerdos excommunicatus celebrans, committat duplex peccatum, non praemissa confessione, sciens se teneri vinculo peccati, & censurae?

RESOLVT. XXII.

Affirmatiuam sententiam docet Homobonus de *exam. Ecc. p. 1. tract. 4. c. 16. q. 147.* Molfesius in *sum. tom. 1. tract. 3. c. 8. n. 88.* Suarez in 3. p. tom. 3. *disp. 66. sect. 1. conclus. 1.* Bonacina de *Sacram. disp. 4. q. 6. punct. 1. num. 34.* cum Nugno, Henriquez, & aliis.

Sed contraria videtur etiam probabilis, quam tuetur Vasq. in 3. p. tom. 3. *disp. 106. c. 1. n. 6.* quia talis Sacerdos excommunicatus celebrans, non facit contra duas obligationes specie distinctas, quia in hoc casu, lex humana positua prohibet idem, quod lege diuina prohibitum erat ob eandem rationem, quam motiuam nominat, & ita prohibitio accedendi ad hoc sacramentum, intuitu

Religionis exhibetur. Ideo Sacerdos, neque vt duo peccata, neque vt circumstantiam aggrauantem, eiusmodi circumstantias confiteri tenetur.

An Sacerdos, qui ministrat aliis cum peccato mortali in Missa, vel extra Missam, sacram Eucharistiam, peccet mortaliter?

RESOLVT. XXIII.

Affirmatiuè respondet Valentia *tom. 4. disp. 9. q. 10. punct. 1.* Suarez in 3. p. tom. 3. *sect. 16.* Coninch de *Sacram. q. 64. art. 6. dub. 1. n. 35.* Villalobos in *sum. p. 1. tract. 4. du. 14. n. 2.* Filliuc. *to. 1. tr. 4. c. 9. q. 9. n. 271.* & alij cõmuniter.

At contrariam opinionem probabilem puto cum Syluio & Cabrera in 3. p. q. 64. art. 6. & illam docet Vasquez in 3. p. tom. 2. *disp. 136. c. 3. n. 38.* Petrus de Rayna in *summ. Sacram. tract. 4. n. 6.* Ioan. de la Cruz in *direct. confc. p. 2. q. 4. dub. 3. concl. 1.* Ledesma in *sum. tom. 1. c. 6. concl. 8. diffc. 5.* Nugnus in 3. part. tom. 1. q. 64. art. 6. *diffc. 1. concl. 2.* & alij, nempe talem Sacerdotem in peccato mortali ministrantem, non peccare mortaliter. Ratio est, quia qui ministrat Eucharistiam consecratam, non est minister Dei, ad iustificationem proximè, sicut in aliis Sacramentis, sed tantum est veluti applicans actiua passiuus: in aliis autem Sacramentis, Sacerdos simul conficit, & ministrat Sacramentum, non autem in hoc, non enim idem conficere, & aliis ministrare. Caetera verò Sacramenta in actione & vsu consistunt, sacramentum verò Eucharistiae post consecrationem permanet. Ergo, &c.

An Sacerdos celebrans in peccato mortali, peccet tripliciter, nempe, quia indignè consecrat, indignè offert, & indignè sumit Corpus

CHRISTI?

RESOLVT. XXIV.

Respondeo negatiuè cum Azorio p. 1. lib. 10. c. 31. q. 11. Homobonus de *exam. eocl. p. 1. tract. 4. c. 16. quas. 147.* Henriquez *lib. 8. de Euchar. c. 45. n. 2.* Fagundez de *precep. Eccl. lib. 3. c. 5. n. 8.* Et addunt rationem, quia consecrare, offerre & sumere Sacramentum sunt actus subordinati ad rectam sumptionem, sed diuersi actus, quando alij aliis subordinantur, non efficiunt diuersa peccata, vt docet D. Thom. in *part. 2. q. 71. art. 6.* Ergo, &c.

Et licet multi putent, in hoc sacrilegio tres esse peccati prauitates, puto tamen vnus tantum peccati adesse deformitatem, nam Missa vnum est sacrificium, licet ex tribus partibus sit confectum, consecratione videlicet, obligatione & sumptione, igitur, sicut supradictae partes vnum constituunt sacrificium, ita Sacerdos in peccato celebrans, vnum tantum peccatum admittit, quod tribus in partibus consistit, nempe in indigna consecratione, indigna oblatione, & indigna sumptione.

Et hanc opinionem probabilem vocat Nugnus in 3. p. tom. 1. q. 82. art. 5. licet ipse putet, Sacerdotem celebrantem in mortali peccare duplici peccato, & quia conficit, & quia sumit Sacramentum.

Nota etiam ex eodem Azorio cum multis aliis, quos adducit Bonacina de *Sacr. disp. 4. q. 6. punct. 1. n. 33.* Sacerdotem celebrantem in peccato non committere duo peccata, vnum videlicet, quia celebrat in peccato, & alterum, quia omittit confessionem illius peccati. Ratio est, quia confessio in illo tempore, obligat in ordine ad communionem, & vbi est vnum propter aliud, est vnum tantum, licet contrarium doceat noster Molfesius in *sum. tom. 1. tract. 3. c. 8. n. 90.* & alij.

Ex his apparet, me olim rectè respondisse, quemdam Sacerdotem, qui celebrauit Missam in peccato mortali, & sacram Eucharistiam non ab ipso consecratam quamplurimis dispensauit, vnum tantum peccatum commisisse.

An Sacerdos peccet mortaliter differendo celebrationes Missarum ad longum tempus?

RESOLVT. XXV.

Communitè affirmatiuè respondent DD. quos citat & sequitur Bonacina de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 7. §. 5. num. 2. & præter illos docet etiam hanc sententiam Homobonus in exam. Eccles. par. 1. tract. 4. c. 14. quæst. 132. Fernandez in exam. Theol. p. 3. c. 5. §. 11. n. 4. & alij.

Sed quod tempus sit ita longum, vt mortale peccatum constituat, non explicant, & in hoc est difficultas, & Sacerdotes sunt anxij. At Villalobos in sum. part. 1. tract. 8. dub. 18. n. 2. explicauit. Et quia codex rarus est, ponam eius verba: [Pareceme podria vn Sacerdote cagarfe de 50. ò 60. Missas, y dichas aquellas, de otras tantas. A este tono podran los Conuentos encargarfe mas, ò menos, conforme al numero de Sacerdotes, que tuieren.] Idem docet etiam Ledelma in sum. tom. 1. c. 18. concl. 7.

An Parochus teneatur celebrare pro suis ouibus, & quoties, & an teneatur illis aliquas Missas applicare?

RESOLVT. XXVI.

Respondeo Curatum debere in diebus Dominicis, & in festis, quibus populus tenetur audire Missam, celebrare per se, vel per alios ex iusta causa. Ita Villalobos in sum. p. 1. tract. 8. dub. 14. n. 5. Ioan. de la Cruz in direct. conf. p. 2. de sacr. Missæ, q. 1. dub. 8. concl. 3. Syluius in 3. p. q. 83. art. 1. queritur 17. & alij.

Sed licet, vt diximus, teneatur celebrare in his diebus, non tamen infertur, quod teneatur pro populo dictas Missas applicare, & ideo potest stipendium ab aliis pro supradictis Missis, sine scrupulo accipere, nisi adsit consuetudo in contrarium. Contra Nugnum in 3. part. tom. 1. q. 83. art. 1. dub. 9. concl. 2. fol. mihi 501. col. 1. Parocho enim, vt bene obseruat Syluius ubi supra, non debentur prouentus pastorales præcisè, vt celebret ad intentionem populi, sed ratione totius officij pastoralis.

Et etiam si adsit, putat Posseuinus de officio Curati, c. 2. n. 4. & Fraxinellus de oblig. Sacerd. sect. 3. concl. 2. §. 1. n. 4. & alij, hanc consuetudinem non obligare sub mortali, quando de hoc onere non constat ex tabulis Ecclesiæ, vel ex præcepto Episcopi, cum in præiudicium alicuius non sit inducenda obligatio, sine claris probationibus. Circa hanc quæstionem vide etiam Vasquez in 3. p. tom. 1. disp. 232. c. 1. num. 12. Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 86. sect. 1. Filliucium tom. 1. tract. 5. c. 6. n. 174. & alios.

An Capellanus ægrotans per aliquot dies, teneatur per alium Sacerdotem Missas celebrare?

RESOLVT. XXVII.

Negatiuè respondent DD. Sed difficultas est assignare numerum dierum, Molfes in sum. part. 1. tract. 6. c. 1. n. 79. Riccius in par. 1. resol. 340. num. 5. Graffius tam. 2. conf. lib. 3. de præben. diff. 2. n. 5. Fraxinellus de obligat. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 13. Barbosa de potestate Episcopi, p. 2. alleg. 24. n. 31. Homobon. de exam. Ecc. par. 1. tract. 4. c. 13. q. 122. putant hanc sententiam esse admittendam, si Capellanus ægrotaret per octo, vel decem dies. Petrus à Nauarra de restitutione, lib. 2. cap. 2. num. 210. si per spatium vnus, vel duorum mensium Capellanus ægrotaret, non obligat illum ad celebrandum. Non enim (asserit) credibile est, fundatorem voluisse ita strictè obligare, cum suam mentem non explicaret, nec certè est rationabile tantum emungere. Sic ille, & Naldus in sum. ver. Missæ, n. 11. Quorum sententiam impugnat Genuensis in praxi cap. 47. num. 2.

Antonini Diana Pars I I.

Ego verò si Capellani infirmitas perdurauerit vsque ad 15. dies; non obligarem illum ad Missas celebrandas.

An Sacerdos obligatus quotidie celebrare, possit ex causa maioris honestatis, vnã Missam in hebdomada omittere?

RESOLVT. XXVIII.

Respondeo affirmatiuè, si institutio Missæ dirigatur ad personam Sacerdotis his, vel similibus verbis: Eligatur Capellanus, qui quotidie celebret; non autem si adiungat, per se, vel per alium: neque etiam si institutio Missæ dirigatur ad locum: vt si scilicet dicatur quotidie Missa in tali Ecclesia, vel in tali Capella, &c. tunc enim Sacerdos, qui huiusmodi onus habet, sine vlla vacantia, tenetur quotidie celebrare. Ita Zanardus in direct. Theol. part. 1. de sacrif. Missæ, c. 13. in principio, Fraxinellus de obligat. Sacerd. sect. 4. conclus. 4. §. 1. Bonacina de Sacram. disp. 4. quæst. vlt. punct. 7. §. 2. num. 16. & 17. & alij penes ipsos.

Hoc vnum aduertam, quod ipsi non notarunt, Nauarrum in casu proposito putare aliquando Sacerdotem non solum vnã, sed etiam alteram Missam posse ex causa honestatis relinquere. Ita ille tom. 1. consil. lib. 3. de præb. consil. 6. num. 5.

Sed hanc sententiam impugnat Naldus in sum. verb. Missæ, num. 6. qui probabiliter tamen in num. 7. asserit ex aliqua ingruente necessitate posse Capellanum per annum quater, vel sexies celebrare pro se ipso, vel sibi valde coniuncto ad specialem gratiam Dei obtinendam; nam hoc non ei denegaret Capellaniæ institutor, si de tali casu cogitasset, vel interrogatus fuisset. Potest igitur Capellanus obligatus ad quotidie celebrandum, ex consuetudine introducta, relinquere vnã Missam in hebdomada. Nota tamen, quod non potest in tali die celebrare Missam pro alio, & accipere stipendium. Ita DD. communiter.

An Sacerdos institutus & obligatus ad celebrandum in certo Templo, Oratorio, vel Altari, peccet alibi celebrando?

RESOLVT. XXIX.

Respondeo peccare mortaliter, cum Nauarro cap. 25. num. 134. Rodriquez in sum. tom. 4. cap. 5. n. 6. Azorio tom. 1. lib. 10. c. 24. quæst. 8. Iacobo de Graffis tom. 1. conf. lib. 3. conf. vnic. de patron. n. 15. Homobono de exam. Eccles. par. 1. tract. 4. c. 13. q. 125. Fraxinello de oblig. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 9. n. 3. Fagundez de præcept. Eccles. p. 1. lib. 3. cap. 9. num. 7. Ratio est, quia in re magni momenti infideliter agit frangendo promissum.

Hinc à fortiori apparet, me olim cum supradictis DD. rectè respondiisse, non satisfacere, qui cum in Altari, vt dicunt, priuilegiato, accepta stipe Missam dicere debeat, si in alio loco celebret, existimans cum calculo benedicto D. Caroli, vel alterius Sancti animam illius, pro quo celebrare tenebatur, è Purgatorio per modum suffragij eximere posse.

Puto tamen ex paruitate materiæ, Capellanum in hoc casu aliquando excusari, vt si, v. g. bis, vel ter in anno in tali Sacello, siue Altari non celebret.

Aduerte etiam, vt dictum est, peccare Sacerdotem in designato loco minimè celebrantem, non tamen teneri ad vllam restitutionem, nisi aliquod suffragium defunctis subtraxerit, quia, videlicet, si in designato Altari celebrasset, aliqui ad eum locum conuenissent, vt Sacrum audirent, & mortuos precibus adiuuissent: & in hoc casu debet Sacerdos defectum huiusmodi aliis precibus compensare. Ita DD. citati.

Virum Sacerdos, qui in diebus Dominicis, vel in aliis festis duplicibus, celebrat aliam Missam votiuam, v.g. vel de requie, &c. peccet mortaliter?

RESOLVT. XXX.

Respondeo negatiuè. Ita Miranda in *Manuali Prælat. tom. 1. q. 41. art. 21. concl. 3.* Suar. in 3. p. tom. 3. disp. 83. sect. 3. concl. 1. Zanard. in *direct. Theol. part. 1. de sacram. Euchar. c. 12. q. 14.* Hier. Llamas par. 3. *Methodi, c. 5. §. 14.* & alij, quicquid in contrarium asserat Barthol. ab Angelis in *exam. confess. dial. 5. §. 466.* & Angelus ver. *Missæ. n. 33.* Ratio est, quia sicut Sacerdos potest liberè dicere, vel non celebrare Missam, ita etiam & aliam celebrare, & in rigore præceptum dicendi Missam, v. g. de Sancto, de feria, &c. non videtur latum sub onere peccati mortalis, nisi aliud circumstantiæ suadeant, & scandalum adit, & ideo cum Villalobos in *sum. p. 1. tract. 8. dist. 31. n. 5.* non damnarem reum peccati mortalis, Sacerdotem illum, qui in diebus festiuis Apostolorum, B. Virginis, & Domini nostri, diceret aliam Missam.

An Sacerdos, qui certis diebus ex accepto stipendio, vel ex fundatione Capellania debet dicere Missam de B. Virgine, de Spiritu sancto, vel de requie, &c. possit illis diebus dicere Missam currentem in Missali præscriptam?

RESOLVT. XXXI.

Respondeo affirmatiuè, si in illis diebus incidat solennitas alicuius Sancti, & Sacerdos afficiatur maiori deuotione in Missa de dicto Sancto, aliter peccaret. Ita Fagundez de *præcep. Eccles. p. 1. lib. 3. cap. 9. num. 6.* Gauntus in *comm. ad Rubr. Missal. tom. 1. par. 3. tit. 13. n. 20.* & 21. Peirinus in *priuileg. Minimorum, tom. 1. const. 5. Leonis X. n. 2.* Fraxinellus de *oblig. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 4.* Syluius in 3. p. *quæst. 7. art. 9. ad 5.* Azorius p. 1. lib. 10. c. 32. *quæst. 5.* Emmanuel Sa ver. *Missæ, num. 48.* Homobonus de *exam. Eccl. p. 1. tract. 4. c. 14. q. 126.* & alij communiter. Ratio est, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris, ex opere operato, vt notat D. Thom. in 4. *dist. 45. q. 2. art. 3. q. 1. ad 5.* & licet, cæteris paribus, Missa de requie magis defunctis prodesset, cum eius preces ad animarum liberationem directè fundantur, supplere tamen potest maior Sacerdotis deuotio, vel Sancti illius intercessio, cuius suffragium in Missa imploratur. Et licet testator dixerit, quod singulis diebus dicatur, v. g. Missa de B. Virgine, vel de requie: hæc verba tamen intelligenda sunt ciuili modo, & moraliter, nam non debet præualere voluntas testatoris, Ecclesiæ ordini, & ritui. Et de hac re instruendi sunt simplices, ne scandalo afficiantur, dum petentes Missam pro mortuis, non audiant Missam de requie, sed de Sancto. Sed in hac quæstione absolutè, & sine vlla limitatione, aut scrupulo loquitur Villalobos in *sum. tom. 1. tr. 8. dist. 9. n. 9.* vbi sic asserit: [El que esta obligado à dezir vna Missa, v. g. de nuestra Señora, y dize la del dia, cumple bastantemente, como sea sin scandalo, que el dezir esta Missa, ò aquella es accidental.] Idem etiam docet Ioan. de la Cruz in *direct. conf. part. 2. de sacrific. Missæ, q. 4. dub. 2. concl. 2.* Vide etiam Ledesma in *sum. tom. 1. c. 24. concl. 6.* & Suarez in 3. *part. tom. 3. disp. 83. sect. 3.*

An Sacerdos obligatus dicere Missas D. Greg. teneatur illas dicere sine interruptione, & omnes de requie?

RESOLVT. XXXII.

Respondeo negatiuè, & præter DD. quos citat, & sequitur Bonacina de *Sacram. disp. 4. quæst. vlt. punct. 7.*

§. 3. n. 6. & 7. tenet hanc sententiam Homobonus de Bonis in *examine Eccles. part. 1. tract. 4. cap. 14. q. 127.* Quod non teneatur dicere Missas de requie, patet ex dictis superiori resolutione. Quod verò possit illas cum interruptione celebrare, patet. Nam Missarum obligationes licet ad locum reiatæ interruptionem non admittant, tamen ad Sacerdotis personam reiatæ ciuili modo, & moraliter intelliguntur, vt salua honestate, ac deuotione Sacerdotis, quantum fieri potest, magis continuè celebrentur. Vide etiam Beiam p. 1. *cas. 24.* Sed post hæc scripta inueni Gauantum in *comment. ad Rubr. Missal. tom. 1. part. 1. tit. 5. litera D.* contrarium docere, nempe valere quidem supradictas Missas, si discontinuedur, sed non vt eas quas instituit S. Gregorius: sed tu tene cum supradictis DD. quibus adde Fraxinellum de *oblig. Sacerd. sect. 8. concl. 6. §. 3. num. 1. & 2.*

Sacerdos in qua hora possit incipere Missam?

RESOLVT. XXXIII.

Respondeo quoad inceptionem licitum esse incipere Missam in ipso initio Auroræ, sic sentiunt communiter DD. qui conueniunt nomine Auroræ intelligi crepusculum diei, vel primam Solis irradiationem; neque hoc debet consistere in indiuisibili, sed Missa potest celebrari, quando iam est proximalis irradiatio.

Itaque prima opinio est Reginald. in *praxi tom. 1. lib. 29. cap. 9. num. 173.* qui asserit per quadrantem horæ licitum esse celebrare ante primam Solis irradiationem, Secunda opinio est Homoboni in *exam. Eccles. part. 1. tract. 4. c. 14. quæst. 136.* Henriquez *lib. 9. c. 24. num. 5.* Ægid. j de Coninch in 3. *part. quæst. 83. art. 2. dub. 4. num. 217.* vbi ait, Initium diei, quo Missæ possunt incipi, est initium Auroræ, aut circa illud semihora, aut circiter, ante ortum Solis. Tertia opinio est Azorij *part. 1. lib. 10. c. 25. quæst. 5.* Scorziæ de *sacram. Missæ, lib. 1. c. 15. num. 8.* qui nomine Auroræ, intelligunt spatium vnius horæ cum quadrante ante radios solares manifestos. Quarta opinio probabilior est, Ioan. de la Cruz *vbi infra conclus. 2.* Peregrini in *compend. nostrorum priuileg. part. 1. tit. Missæ.* Suarez in 3. *par. tom. 3. disp. 80. sect. 4.* Ant. Fernandez in *exam. Theol. mor. part. 3. cap. 5. §. 14. n. 3.* Posseluni de *off. Curati, cap. 8. n. 28.* & aliorum asserentium omnes Sacerdotes posse celebrare per horam cum dimidia ante Solis ortum. Imò aliqui addunt posse anteuerti dictum tempus, vt Missa finiatur hora & dimidia incipiente ante Solis radios manifestos, quod est asserere, posse Missam incipi duabus horis ante Solis radios apertos. Quam sententiam sequutus est etiam Rodriguez in *sum. part. 1. cap. 47. num. 1.* & Fernandez *vbi supra,* & Paludanus & Victoria cum Pitigiano in 4. *tom. 1. dist. 13. quæst. 2. art. 4.*

Ex his inferunt Suarez & alij, Religiosos, quibus ex priuilegio concessum est per horam ante diem celebrare, posse etiam per tres horas ante ortum Solis Missas dicere, quicquid in contrarium asserat Layman *lib. 4. tract. 5. c. 4. n. 3.* & Vasquez in 3. *p. tom. 3. disp. 233. c. 3. n. 27.* vbi asserit posse tantum per duas & dimidiam horam, non autem per tres horas. Sed plus ego addam cum Ioan. de la Cruz in *direct. conf. p. 2. de sacram. Missæ, q. 2. dub. 1. concl. 3. in fin.* posse illico post matutinum, aut post duas horas mediæ noctis Missas celebrari ex priuilegiis.

Non reticebo Henriquez *lib. 9. cap. 24. num. 5.* facultatem concedere Sacerdoti celebrandi ante Auroram ob honestam causam, vt, v. g. commodè iter suum perficiat. Sed hoc non admittit Layman *vbi supra,* est enim contra canonem, & consuetudinem vniuersalis Ecclesiæ. An autem pro infirmo communicando liceat celebrare etiam media nocte, negat Henriquez *vbi supra,* sed tu contrarium tene cum Victoria de *Euchar. num. 95.* & Layman *loco cit. & aliis.*

Sacerdos in qua hora diei possit finire Missam?

RESOLVT. XXXIV.

Respondeo, vsque ad meridiem inclusiue. Verum est, quod Ioannes Andreas c. 1. de celebr. Miss. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. §. 14. num. 1. & Valquez in 3. p. com. 4. disp. 232. c. 4. n. 37. asserunt posse incipi Missam non multo post transactum meridiem, neque enim res hæc, quæ moralis est, ita mathematicè considerari debet: sed licet hoc asserant, non assignant tamen tempus,

Ego verò multas opiniones circa tale tempus inuenio. Prima est Azorij p. 1. lib. 10. cap. 25. quæst. 6. qui asserit, tertiam horæ partem sufficere, vt Sacerdos dicatur mortaliter peccare, differendo Missæ celebrationem post meridiem. Secunda opinio est Layman lib. 4. tract. 5. c. 4. n. 4. & Homoboni in exam. Eccl. p. 1. tract. 4. cap. 14. quæst. 114. asserentium tale tempus esse mediam horam. Tertia opinio est Martini Bonacinæ de Sacr. disp. 4. q. vlt. punct. 9. n. 6. qui asserit spatium trium quadrantium sufficere ad peccatum mortale. Quarta opinio est doctissimi Syluij in 3. p. quæst. 83. art. 2. asserentis Sacerdotem posse celebrare post meridiem, dummodo non attingat spatiū vnus horæ.

Religiosi verò ex suis priuilegijs, vt notat Ioan. de la Cruz in direct. consc. part. 2. de sacr. Miss. q. 2. dub. 1. concl. 4. possunt celebrare vsque ad Nonam inclusiue, id est, vsque ad tres horas post meridiem. Notandum est etiam cum Henriquez, Miranda, Suarez, & alijs, quos citat & sequitur Layman *ubi supra*, Sacerdotem festo die ratione itineris impeditum, posse Missam incipere vna hora post meridiem.

An Sacerdos in nocte Natiuitatis possit tres Missas ante Auroram celebrare?

RESOLVT. XXXV.

Negatiue respondet Villalobos in sum. p. 1. tract. 8. diff. 22. n. 3. Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. §. 7. n. 3. Vgolinus de potestate Episcopi, c. 16. n. 6. Fagundez de præcept. Eccl. tract. 1. lib. 3. c. 16. n. 3. Petrus de Ledesma in sum. tom. 1. c. 19. concl. 9. fol. mihi 128. Didacus Nugnus in 3. p. tom. 1. q. 83. art. 2. ver. sed est dubium, fol. mihi 504. Miranda in manuali præl. p. 1. q. 40. art. 8. concl. 2. Nauarr. in sum. c. 25. n. 5. Ioan. de la Cruz in direct. consc. p. 2. de sacrif. Missæ, quæst. 2. dub. 1. concl. 3. Syluest. Ang. Tab. Arm. ver. Missæ, & alij. Probatur hæc opinio, nam in Rubr. Missalis ita statuitur. Secundò, quia in ipso Canone dicitur, *communicantes, & noctem sacratissimam celebrantes*, pro prima Missa; pro alijs verò duabus dicitur, *& diem sacratissimum celebrantes*. Hanc etiam opinionem docet Acosta in expositione Bullæ Cruc. q. 32. & Squillante de oblig. cler. p. 1.

Sed mihi contraria sententia semper visa est probabilior, & illam sæpius in praxi consului. Vnde miror à Nugno *ubi supra*, improbabilem vocari. Sed iste author nimis audacter in censurandis opinionibus se gerit, maxime sapientissimi Patris Suarez, qui nostram tuetur sententiam in 3. p. tom. 3. disp. 80. sect. 4. quam sequitur etiam nouissimè Puceanus in 3. p. q. 83. art. 2. Layman lib. 4. tr. 5. c. 4. n. 2. Valquez in 3. p. 3. tom. 3. disp. 232. cap. 3. n. 3. Reginaldus in praxi, tom. 2. c. 9. sect. 1. lib. 4. n. 134. Coninch in 3. p. q. 83. art. 2. dub. 4. num. 218. Syluius in 3. p. q. 73. art. 2. Molfæus in sum. tom. 1. tract. 3. c. 10. n. 22. Zanardus in direct. Theol. p. 1. Euchar. cap. 9. quæst. 7. Scorzia de sacr. Miss. lib. 2. c. 15. n. 5. Ratio est quia in cap. nocte sancta. de consecr. dist. 1. absolute conceditur, vt nocte Natiuitatis Missæ celebrentur sine vlla distinctione.

Ad primum argumentum contrariæ sententiæ respondetur cum Valquez, quòd prædictæ rubricæ intelligentiæ sunt de Missis conuentualibus & solennibus, vt priuata Missa de nocte post mediam noctem dicatur, secunda in aurora, tertia verò in plena die. Ad secundum argu-

Antonini Diana Pars II.

mentum respondetur cum Suarez, non ob stare, quòd in prima Missa dicatur, *communicantes, & noctem sacratissimam celebrantes*, non item in duabus reliquis, sed, *communicantes, & diem sacratissimum celebrantes*; quia in diuini Officij recitatione, verba non referuntur semper ad tempus, in quo dicuntur, sed ad illud, pro quo representando & commemorando dicuntur: vnde etiam si in prima Missa dicatur, *& noctem sacratissimam venerantes*, nemo tamen negat, quin talis Missa priuata dici possit in plena diei luce.

Malè igitur, vt dicebam, hæc opinio tot authoribus, & rationibus fulcita improbabilis à Nugno vocatur, est enim probabilissima & tutissima in praxi, quicquid etiam in contrarium post hæc scripta inueni sensisse Bonacinam de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 9. n. 9.

An Sacerdos possit dicere Missam ante matutini Officij celebrationem?

RESOLVT. XXXVI.

Peccare mortaliter, si Sacerdos hoc faceret, sentiunt, non ignobiles Authores, quos inuenies in numero, paulò minùs quàm 30. apud doctissimum Cenedum in suis canonicis questionibus q. 3. num. 7. quorum sententiam ipse mordicus tuetur & probat, tum ratione consuetudinis, tum ex rubricis Missalis editis ex autoritate Romani Pontificis: vbi dicitur, quòd Sacerdos celebraturus accedat ad sacrificium Missæ Matutino saltem absoluto. Et hanc opinionem tenet etiam ex vetericis Pitigianus in tom. 1. dist. 13. q. 2. art. 10. & Zanardus in direct. Theol. p. 1. de Euchar. cap. 9. quæst. 7.

At contrariam sententiam probabiliorem esse iudico, & in praxi sine vilo scrupulo amplectendam, & præter Doctores 20. quos citat & sequitur Barbosa de potestate Episcopi. p. 1. alleg. 24. n. 15. docet etiam hanc sententiam Layman lib. 4. tract. 5. c. 4. n. 5. Ioan. de la Cruz in direct. consc. part. 1. præcept. 3. art. 3. dub. 4. concl. 2. Raphaël de la Torre in 2. 2. tom. 1. controuers. 8. disp. 2. n. 6. & 7. Villalobos in sum. tom. 1. tract. 8. diff. 30. num. 1. Ratio est, quia, vt ait Syluius in 3. part. quæst. 83. art. 2. ex sui institutione, matutinales preces, & sacrificium Missæ nullam habent connexionem, neque vllum ordinem, nam preces horariæ adiuuentæ sunt, vt eis exhiberetur cultus diuinus Deo, supplendo pro populo. Mysterium verò Eucharistiæ à Christo institutum est, vt recoleretur memoria Passionis eius, in quo nulla connexio inuenitur, quare vnum ad aliud requiratur.

Ad argumenta in contrarium, respondetur ad primum, negando adesse talem consuetudinem obligantem ad peccatum mortale. Ad secundum respondetur, in Missali Romano nullum esse verbum præceptium, & ex modo, quo illa regula ponitur, apparet ibi nihil nouum statui, sed solùm declarari, & proponi quod fieri solet & expedit. Imò *ibidem* expressius admonentur Sacerdotes, vt priùs aliquantulum vacent orationi.

An deficientibus particularis possit Sacerdos partem Hostiæ alteri præbere?

RESOLVT. XXXVII.

Pro infirmo moribundo, ne sine viatico decedat, posse affirmant DD. Difficultas consistit, an ratione deuotionis alicuius sumendæ Eucharistiæ, liceat hoc facere.

Multi negant, vt Zambranus dec. cap. 3. dub. 6. num. 7. & alij. At ego probabiliter contrarium sentio, cum Syluestro verb. Euchar. 3. n. 11. Angelo ver. Missa, n. 27. Grafio decis. p. 1. lib. 1. c. 38. num. 31. Scorzia de sacr. Miss. lib. 4. cap. 29. n. 12. Zanardo in direct. Theol. p. 1. de sacr. Euchar. cap. 9. n. 15. & cap. 10. num. 31. & Homobono de Bonis in exam. Eccl. p. 1. tract. 4. cap. 11. quæst. 110. Emmanuele Sà

ver. Euchar. num. 15. Ratio est, quia Sacerdos sic faciens utilitati fidelium consulit, nec ullam iniuriam facit Sacramento, cum in singulis particulis, quamvis exiguis, Christus contineatur.

An secluso scandalo & contemptu, liceat sine iusta causa celebrare extra Ecclesiam?

RESOLVT. XXXVIII.

Affirmatiuè respondet Sotus in 4 sent. dist. 13. q. 2. art. 3. & post illum Emmanuel Sà correctus ex Magistro Sacri Palatii ver. Missa, n. 20.

Sed peccare mortaliter Sacerdotem celebrantem extra Ecclesiam sine iusta causa, asserunt communiter DD. Villalobos in sum. par. 1. tract. 5. disp. 23. n. 1. Homobonus in exam. Eccl. p. 1. tr. 4. c. 14. q. 137. Syluius in 3. p. q. 83. art. 3. concl. 4. Io. de la Cruz in direct. conf. p. 2. sacrif. Mis. q. 83. dub. 1. concl. 1. Filliuc. tom. 1. tract. 5. cap. 4. q. 8. n. 115. & alij penes ipsos, & clarè hoc determinatur & colligitur ex c. sicut. c. sic ergo. c. nullus, de consecr. dist. 1. Et meritò quidem ratione honoris & reuerentiæ tanto Sacramento debita, & cum materia ipsa grauis sit, consequenter obligatio præcepti ex suo genere sub mortali videtur. Cæteras rationes vide apud citatos DD.

An in nocte Natiuitatis Sacerdos nolens celebrare omnes tres Missas, sed unam tantum, possit relinquere primam Missam, & dicere secundam, vel, si placuerit, tertiam.

RESOLVT. XXXIX.

Aliqui forsitan negatiuam sententiam amplectendam esse putabunt: sed affirmatiuam docuit Zanardus in direct. Theol. p. 1. de Euchar. c. 9. quas. 7. Vgolinus de potestate Episcop. c. 16. num. 5. Petrus Ledesma in summa tom. 1. de sacram. Euchar. cap. 19. post 9. concl. quem postea sequutus est Villalobos in sum. p. 1. tr. 8. diffic. 22. n. 3. & quia codex rarus est, ponam eius verba. [Verdad es que se podria dezir de noche qualquiera de la tres Missas, que es cosa accidental dezir esta, ò aquella.] Et eadem ratio militat, si Sacerdos unam Missam vellet celebrare in die, tunc enim posset dicere tertiam, vel secundam Missam: quidquid Gauantus putet dicendam esse vel primam, vel tertiam, & potius tertiam, cuius Oratio cum Officio concordat. Ita ille in comm. ad Rubr. Miss. tom. 1. p. 4. tit. 3. n. 6.

An Sacerdos regularis peccet mortaliter, si in Canone Missæ pro nomine Episcopi ponat nomen Generalis sue Religionis.

RESOLVT. XL.

Respondeo affirmatiuè ex declaratione Cardinalium, quæ sic asserit: [Cum Cæsar Episcopus Nonariensis in Hispaniis Nuntius Apostolicus esset, fuit coram eo dubitatum, an Religiosi peccarent mortaliter in Canone Missæ dicendo commemorationem pro Episcopo loci, in cuius locum ponebant superiorem Ordinis; consulta ab ipso Nuntio Sancta Sedes Apostolica respondit, eos mortaliter peccare, cum sit ad vnguem Missale obseruandum, nec in collectis Missæ posse aliquid addi sub eadem pœna, præter orationem solitam pro Rege, & eius prole, & exercitu.]

Hanc declarationem inuenies apud Rodriq. in summ. tom. 4. c. 51. n. 13. vbitamen addit, [que no condenaria à peccado mortal, lo que no teniendo noticia desta declaracion, ni sabiendo ser autentica añadir algo en la collecta.] Post hæc scripta, inueni hanc declarationem Cardinalium adducere etiam Villalobos in summ. 1. p. 1. tract. 8. diffic. 31. n. 3. Portel in dub. regul. ver. Missa, n. 14.

An Sacerdos cum sacris vestibus se induit, peccet mortaliter relinquendo Orationes positas in Missali, quas se induendo Sacerdotes dicere solent.

RESOLVT. XLI.

Peccare mortaliter si hoc faceret aduertenter, putauit Syluius in 3. p. q. 83. art. 6. qui citat Nauar & Azor.

Sed nimis rigorosè loquuntur hi DD. Ideo puto, dummodo id faciat sine contemptu, non peccare Sacerdotem, supradictas Orationes relinquentem. Et ita præter DD. 8. quos citat, & sequitur Homob. de exam. Eccl. p. 1. tom. 1. tract. 4. c. 15. quas. 145. docet etiam hanc sententiam Layman lib. 4. tr. 5. n. 12. Vega in sum. tom. 2. c. 41. cas. 9. Pitigianus in 4. tom. 1. dist. 13. q. 2. art. 10. dub. 4. Fernandez in exam. Theol. p. 3. c. 5. §. 13. n. 4. Scorzia de sacrif. Miss. lib. 2. n. 14. Fagundez tract. 1. lib. 3. c. 21. n. 9. Ratio est, quia, nullum adest præceptum, seu lex præcipiens, dictas Orationes à Sacerdote dicendas sub onere peccati mortalis & quædam in Missali posita pertinent ad decentiam, & consilium, non autem ad necessitatem & obligationem. Vide Fagundez loco citato, & num. 12. vbi probat regulas Missalis non obligare ad mortale, nisi contineant essentiam, seu quasi essentiam sacrificij, reliquas verò non esse præcepta, sed consilia & instructiones.

An Sacerdos in Missa maiori peccet, si non legat submissa voce Epistolam, & Euangelium postea à subdiacono & Diacono canendum.

RESOLVT. XLII.

Affirmatiuam sententiã docet Fernan. in exam. Theol. p. 3. c. 5. §. 13. n. 15. & Emmanuel Sà ver. Miss. n. 51.

Sed negatiuè respondendum est cum Vega in sum. tom. 2. c. 41. cas. 7. qui cita Rodriquez. Idem docuit Villalob. in sum. p. 1. tract. 8. diffic. 31. n. 4. Qui malè citat Nauarrum tanquam contrarium sententiã, nam Nauar. in orat. Miss. 78. & in Manuali c. 10. n. 44. seu 46. negatiuam sententiam docet, & multis rationibus probat, tum quia in Missali non præcipitur, tum quia nullo alio Canone, seu iure in Missa solemni, imponitur recitari secretò Epistolam & Euangelium. Et licet aliqui id faciant, multa sunt consuetudines, quæ non sunt præcepta. Malè igitur, vt dixi, à Villalobos, Nauarrus pro contraria sententia citatur.

An Sacerdos peccet mortaliter, celebrando Missam sine ministro, ne careat Missa in die festo.

RESOLVT. XLIII.

Affirmatiuè respondet Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. cap. 6. §. 4. n. 8. Barthol. ab Angelo in exam. Confess. dial. 5. §. 401. quem postea sequutus est Bonacina de Sacram. disp. 4. quas. ult. punct. 9. n. 33.

Sed ego puto non peccare, & ideo in magna necessitate, qualis est diei festi, aut dandi moribundo viaticum, Vel quid simile, celebrationem Missæ sine ministro licitam esse censeo. Ita Villalobos in sum. p. 1. tract. 5. diffic. 34. n. 2. Pitigianus in 4. tom. 1. dist. 13. q. 2. art. 5. in fin. Squillante de oblig. Cler. n. 2. dub. 23. n. 69. & Syluius 3. p. q. 83. art. 5. asserit, ita facientem non damnare. Vide Fagundez tract. 1. lib. 3. c. 21. n. 6. Homobonus de Bonis in exam. Eccl. par. 1. tract. 4. c. 15. quas. 146. & alios.

An Sacerdos in casu necessitatis possit fæminam in responsione Missæ, administram adhibere?

RESOLVT. XLIII.

Negatiuè respondet Layman lib. 4. tract. 5. cap. 6. num. 3. Homobon. de exam. Eccl. p. 1. tract. 4. c. 15. q. 146. Suarez

Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 88. sect. 1. Villalobos in summ. p. 1. tract. 8. diff. 3. 4. n. 1. Ioan. de Cruz in direct. conf. part. 2. de sacr. Missæ, q. 3. dub. 5. concl. 2. Zanardus in direct. Theol. p. 1. de sacr. Missæ, c. 15. in fine, Pitigianus in 4. tom. 1. disp. 13. q. 2. art. 1. in fine, Fernand. in exam. Theol. p. 3. c. 5. §. 4. n. 7. Squillante de oblig. Cler. part. 2. dub. 23. n. 70. Molfesius in summ. tom. 1. tract. 3. c. 10. n. 40. & alij ex autoritate cap. 1. de cohab. Cler. & mul. ubi dicitur, vt nulla foemina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare.

Sed non reticebo, Didacum Nugnum in 3. p. tom. 1. p. 83. art. 6. dub. 1. fol. mibi 516. col. 2. contrariam sententiam docere, nempe quòd si non sit vir, vel ille non possit ministrare, quòd tunc debet foemina & respondere, & ministrare. nam ex hoc nullum sequitur inconueniens, & ex alia parte fit sacrificium debito modo, sine confusione, & verificantur salutationes ad populum, & responsiones. Ad argumentum contrarium respondet, illa verba esse intelligenda, extra tempus grauis necessitatis. hoc enim manifestè significat verbum illud, non præsumat, in nostro enim casu foemina non præsumit, sed hoc facit ex commissione Sacerdotis, propter stantem necessitatem: & Sacerdotem ita celebrantem, nempe cum foemina, non peccare mortaliter, putauit Syluius in 3. p. 83. art. 5. in responsione ad 12. sed tu tene primam opinionem.

An Sacerdos in necessitate celebrans cum vno lumine olei, vel adipis, peccet mortaliter?

RESOLVT. XLV.

Affirmatiuè respondet Riccius p. 3. decis. 213. num. 1. Fagundez tract. 1. lib. 3. cap. 23. num. 17. Reginaldus tom. 2. lib. 29. cap. 9. num. 196. Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 81. sect. 6. Fernandez in exam. theol. p. 3. c. 5. §. 13. num. 12. Villalobos in summ. p. 1. tract. 8. diff. 26. num. 4. Vasquez in 3. p. tom. 3. disp. 233. cap. 3. num. 26. Molfesius tom. 1. tract. 3. cap. 12. num. 57. & alij.

Sed negatiuam sententiam probabilem putat Zanar. in direct. Theol. part. 1. de sacr. Missæ, cap. 14. in fine. Pitig. in 4. tom. 1. disp. 13. q. 2. art. 1. Nugnum in 3. p. q. 83. art. 3. dub. 5. fol. mibi 509. col. 1. Graff. p. 1. lib. 2. cap. 43. n. 1. Azorius p. 1. lib. 10. cap. 18. q. 15. & Homobonus de exam. Eccl. p. 1. tr. 4. cap. 15. q. 143. qui etiam tenet Sacerdotem, neque peccare mortaliter, si celebret Missam in altari, in quo imago Crucis non existit, & citat multos, quibus adde Villalobos in summ. p. 1. tract. 8. diff. 26. n. 6.

Nota etiam, quòd celebrare cum vnica candela cerea ex casu necessitatis, putauit Nugnum *ubi supra*, esse tantum peccatum veniale.

Vtrum Sacerdos peccet mortaliter, si in aliquo loco, ubi non adesset Missale, celebraret Missam?

RESOLVT. XLVI.

Hanc quæstionem indecisam reliquit Suarez in 3. p. disp. 81. sect. 6. & in affirmatiuam sententiam videtur inclinare Reginaldus tom. 2. lib. 29. cap. 7. part. 2. sect. 6. n. 197 & docet apertè Fagundez tract. 1. lib. 3. cap. 31. n. 23. Vasquez in 3. p. tom. 4. disp. 233. cap. 3. num. 26. & Filiucius tom. 1. tract. 8. cap. 5. num. 127.

Sed ego cum Layman lib. 4. tract. 5. cap. 6. num. 17. Villalobos in summ. p. 1. tract. 8. diff. 26. num. 5. & Ledesma in summ. tom. 1. de Euchar. cap. 20. post 8. concl. puto in tali casu Sacerdotem non peccare, dummodo sit ita instructus, & de sua memoria confidens, vt moraliter non dubitaret posse se omnia integrè dicere sine Missali, quamuis non sine alio libro loco Missalis, ne notam aliquam incurrat apud alios. Hinc Vasquez *ubi supra*, putauit Sacerdotes, quibus debilis est facultas videndi, si memoria calleant, posse.

An Sacerdos, qui præterita die applicauit Missam pro Petro, & postea Missam celebrando, nihil de applicatione sacrificij cogitauit, satisfecerit suæ obligationi; quòd est querere, an Sacerdos in Missa actualiter, vel virtualiter debeat applicare sacrificium pro eo, qui dedit stipendium.

RESOLVT. XLVII.

Affirmatiuè respondet Vasquez in 3. p. tom. 3. disp. 138. c. 6. n. 76. putat enim, vt sacrificium alicui applicetur, & vt tale ei proficiat, debere à voluntate offerendi proxime, vel remote procedere. Vnde si quis offerat Missam, & hæc voluntas postea in celebrationem ipsius Missæ nullo modo influat, vt neque proxime, neque remote eius causa sit, voluntas illa proderit per modum impetrationis, at verò sacrificium ipsum non item. Putat igitur Vasquez, applicationem Missæ debere fieri actualiter, vel virtualiter tempore eiusdem sacrificij: philosophatur enim eodem pacto de applicatione, ac de intentione conficiendi Sacramentum. In hanc sententiam incidunt Berarducius in sum. Corona p. 4. c. 5. n. 9. Beia p. 1. cas. 23. & Fraxinellus de oblig. Sacerd. sect. 4. con. 1. 4. §. 7. num. 1. qui putant Sacerdotem in *Memento*, debere applicare valorem Missæ eis, pro quibus tenetur celebrare.

Sed si hæc sententia amplectenda esset, multis scrupulis agitentur Sacerdotes. Ideo contrariam opinionem probabilem esse puto, quam tenent Suar. in 3. p. tom. 3. disp. 13. sect. 1. concl. 2. Bonac. de Sacram. disp. 1. q. 3. punct. 2. §. 3. n. 11. & Molfesius in summ. tom. 1. tr. 3. c. 4. n. 13. Distinguedum est igitur in hoc casu. Vel præterita die Sacerdos absolute applicat pro Petro fructum sacrificij die crastina offerendi, & tunc valet talis applicatio, licet postea in Missa nihil de tali applicatione Sacerdos cogitet. Vel non applicat determinatè, sed habet voluntatem crastina die applicandi, & in hoc casu talis applicatio minimè valet.

Vnde contra Vasquez, est dispar ratio inter applicationem, & intentionem conficiendi sacrificium. Quia voluntas, qua offertur sacrificium, non est necesse, vt sit operatiua sacrificij, sed solum applicatiua fructus eius: & ideo fieri potest per simplicem voluntatem, quæ antecedit ipsum sacrificium, & postea nihil circa ipsum operetur. At verò intentio conficiendi Sacramentum, debet esse intentio operatiua conficiendi ipsum sacrificium, & ideo quando nihil actualiter, seu virtualiter operatur, non est ad Sacramentum sufficiens: neque est propriè voluntas efficax eius. Ex his apparet, quòd ad applicandum sacrificium non requiritur intentio, quæ virtualiter duret tempore sacrificij, sicut requiritur ad conficiendum Sacramentum. Vnde sufficit, quòd Sacerdos applicet absolute sacrificium tali die offerendum, modò talis intentio non fuerit postea reuocata.

Sacerdos si ante Missam confessus sit, & postea celebrando peccatum mortale in confessione oblitum, in mentem venit, vtrum teneatur in tali casu elicere actum contritionis de illo peccato.

RESOLVT. XLVIII.

Hanc quæstionem non inuenio apud multos, & sapius in praxi potest occurrere. Affirmatiuam sententiam ex Medina, Suarez, & de Graffis, docuit Valerius Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 5. c. 5. sect. 3. n. 9. quia necessarium est de peccatis pœnitere, sicut & confiteri, non solum ad finem consequendi eorum remissionem, sed etiam ad impletionem præcepti, ad quam non sufficit sola virtualis peccati detestatio.

Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse censui his diebus de hoc casu interrogatus. Dico igitur, eum qui iustificatus fuit per pœnitentiam virtualem, nec recordatur alicuius peccati mortalis, non teneri ad

elicendum actum contritionis, postquam peccatum illud venerit in mentem; nisi forte velit confiteri iterum, aut nisi alio titulo teneatur elicere actum contritionis: & ita in simili casu docuit Vasquez in 3. p. tom. 4. quæst. 86. art. 2. dub. 2. n. 11.

Probat hęc opinio. Primò, quia contritio est necessaria ad culpæ, & peccati remissionem, sed illud peccatum oblitum iam in confessione virtualiter fuit verè remissum. Ergo, &c. Nec valet dicere, quòd fuit remissum cum obligatione, quòd si in mentem venerit, ille qui confessus fuit, teneatur de illo formaliter iterum elicere actum contritionis. Nam respondeo, hanc obligationem non constare, imò apparet contrarium. nam de iure naturæ quis tenetur ad formalem pœnitentiam, vt iustificetur & reconcilietur Deo. Hic autem iam fuit iustificatus, & reconciliatus Deo per pœnitentiam virtualem. Ergo, &c. De iure vero positivo diuino nulla talis obligatio apparet. Nam vbi in Scriptura dicitur pœnitentiam esse necessariam, sic sermo de peccatoribus. Imò Luca 15. dicitur, iustum non egere pœnitentia. Adde quòd in noua lege nullum est præceptum diuinum merè posituum præter præcepta circa Sacramentorum susceptionem: de iure autem positivo humano non potest extare tale præceptum. nam Ecclesia non potest præcipere actus internos. Ergo non apparet, vnde & quo iure extet hoc præceptum in nostro casu.

Potest igitur Sacerdos tunc sequi Missam inceptam, & non elicere actum contritionis, sed postea confiteri suo tempore peccatum illud oblitum, & tunc de illo atteri, vel conteri. Nec valet dicere, vt quidam Theologus olim de hoc casu interrogatus aiebat, quòd Sacerdos, cum teneatur in nostro casu confiteri, teneatur etiam conteri: nam hoc, salua pace, falsum est; non enim quoties quis tenetur confiteri, tenetur etiam conteri. Et sic. ait Filliuc. tom. 1. tr. 6. c. 8. n. 209. ex communi sententia DD. quis in Paschate tenetur confiteri, & tamen si non habet copiam Confessarij, non tenetur conteri. Sic, & in nostro casu. Ergo, &c. Ex dictis patet responsio ad rationes contrariæ sententiæ.

Verum Sacerdos, qui ex intentione non nominat aliquem Sanctum eorum, qui in Canone Missæ ponuntur, peccet mortaliter?

RESOLVT. XLIX.

Peccare mortaliter putauit Didacus Nugnus in 3. part. tom. 1. q. 83. art. 4. dub. 1. concl. 2.

Sed quia in hac materia datur etiam paruitas materiæ, ego puto, Sacerdotem hoc facientem, culpæ lethalis minimè esse reum. Colligitur hoc ex Homobono de Bonis in exam. Eccles. p. 1. tr. 4. c. 46 q. 152. & absolutè tenet hanc sententiã Filliucius tom. 1. tr. 5. c. 5. n. 155.

An Sacerdos, Missam nouam celebrans, possit se in medio altaris ad populum vertere, & oblationes ab ipso sponte factas accipere?

RESOLVT. L.

Respondeo affirmatiuè, & ita declarauit Sacra Congregatio, vt notat Homobonus de exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 13. quæst. 17. & Naldus in sum. ver. Missa, n. 19. non debet tamen circuire Ecclesiam.

An Sacerdos, qui noctu misit, ad raucedinem faucium leniendam, saccharum in os paulatim deglutiendum, si illud durauerit post mediam noctem, & dubitat, an aliquas partes illius in stomachum traiecerit, possit Missam celebrare?

RESOLVT. LI.

Negatiuè respondeo cum communi sententia DD. hi sunt Suarez in 3. part. tom. 3. disp. 16. sect. 4. Vasquez

etiam in 3. par. tom. 3. disp. 211. cap. 3. num. 31. Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 29. cap. 6. num. 119. Bonacina de Sacram. disp. 4. quæst. 6. punct. 2. num. 7. Molfesius in sum. tom. 1. tract. 3. cap. 10. num. 13. Coninch de Sacram. q. 80. art. 8. num. 48. & Syluius in 3. part. quæst. 80. art. 8. fol. mih. 248. col. 1. vbi sic ait: [Solueretur ieiunium, si quis nocte misisset in os aliquid sacchari, & eius aliquid traiecerit post mediam noctem, quia tam saccharum, quàm aliqua liquefcentia communiter deglutiuntur, idèd qui tale quippiam ante somnum accepit, non potest die sequenti communicare, nisi moraliter sit certus, quòd ante mediam noctem totum deglutiuerit, vel quòd residuum erat, abstulerit.] Sic ille.

Nec valet dicere, quòd illud non sumitur illo die ab extrinseco, nec traiecitur per modum cibi, sed per modum saliuæ. Nam responderetur, illam esse quamdã successiuam manducationem, quæ ex parte fit eodem die, & cum illa materia imponatur, vt paulatim deglutiatur ex intentione sumentis, tandiu durat eiusdem comestio, donec ipse totam deglutiuerit, sicut si paulò ante mediam noctis horam imponerem alios cibos ori, eosque donec media esset audita, manderem, & deglutirem eos, nullo modo possem eo die communicare. Hęc communiter asserunt DD.

Non reticebo tamen, contrariam sententiam docere Tabienam ver. communicare, §. 49. vbi concedit, id quòd præterito die intra os sumptum est, etiamsi data opera deglutiatur in sequente, non soluere ieiunium naturæ, neque impedire perceptionem Eucharistiæ, quia (inquit) ad hoc opus est sumptione alicuius rei exterioris, quæ fit eodem die. Igitur necesse est, vt res aliqua eo die in os mittatur. Pro hac sententia faciunt, Durandus, Gabriel, Paludanus, qui concedendo reliquias cibi, etiamsi deglutiuntur, non impedire communionem, reddunt hanc rationem; quia eo die non fuerunt in os immisæ, quæ quidem ratio, vt diximus, militat in casu nostro. Et sic ex neotericis, sententiam Tabienæ amplexus est Bartholom. ab Angel. in exam. confess. dial. 4. §. 214. litt. A. vbi sic asserit: [Quòd dictum est de saliuæ, & de reliquiis cibi, & huiusmodi, dicendum est de eo, qui in sero accipit aliquid in ore pro voce, vel pro alio, quòd remanet; non enim venit ab extrinseco post mediam noctem, nec propter hoc ille non esset ieiunus.] Ita ille.

Verum Sacerdos, qui manè solet deglutire aliquid ex propriis vnguibus, vel papyri, &c. possit celebrare Missam?

RESOLVT. LII.

Negatiuè respondet Henriquez in sum. lib. 8. cap. 49. n. 2. & in gloss. litt. O. Nugn. 10. 1. in 3. part. q. 50. art. 8. vbi putat, falsam esse sententiam modernorum, dicentium, quòd si quis deglutiatur aliquid ex propriis vnguibus, vel papyri, vel sanguinis proprii vulneris, & alia similia, quæ neque habent rationem cibi, neque potus, neque etiam medicinæ, non est impeditus ad sumptionem Eucharistiæ; Diuus namque Thomas dicit in solut. ad quartum argumentum, nihil referre, quòd aliquid horum nutriat, vel non nutriat. Vnde assumi per modum cibi, vel potus, solùm distinguitur ab eo, quòd est assumi per modum saliuæ; atque idèd quæcunque res exterior, est ad hoc impedimentum, aliàs enim si medicina esset nociua, non esset impedimentum.

Sed hęc opinio est nimis rigida. Ideo probabiliorem puto opinionem Sum. Coronæ p. 4. c. 4. n. 65. & Ioan. de la Cruz in direct. conf. p. 2. de Euchar. q. 5. dub. 4. concl. 2. Et quia codex rarus est, ponam eius verba, itaque sic ait: [Qui comedit modicum papyri, aut aliquid simile, non habens rationem cibi, aut medicinæ, potest iuxta sententiam probabilem sumere Eucharistiã. Ex quo infert (& est casus, de quo olim fui à nobilissimo viro interroga-

tus) mulierem terram, aut simile comedentem, siue illud comedat ob delectationem, quod est comedere per modum cibi; siue comedat, ut colorem minuat, quod est comedere per modum medicinae, non posse post istorum sumptionem sumere Eucharistiam.

An Sacerdos possit communicare se ipsum extra Missam?

RESOLVT. LIII.

Non posse, nisi in casu necessitatis, docet Filliucius *tom. 1. tr. 4. c. 9. num. 285. Armilla ver. communio, n. 8. Caiet. eodem ver. Villalobos in sum. tom. 1. tr. 7. c. 48. n. 1.*

Sed ego contrariam sententiam probabiliorē esse iudico, nempe posse Sacerdotem, non solum in casu necessitatis, sed etiam deuotionis causa, seipsum comunicare, extra Missam ex praconsecratis, vbi tamen non esset, nisi ipse tantum Sacerdos, quia in hoc Sacramento non requiritur, ut in aliis, ut minister sit persona distincta à suscipiente, & sic in die parasceues communicat se ipsum, non consecrando. Et hanc sententiam docet Syluius *in 3. par. quest. 82. art. 4. Homobonus de exam. Ecclesi. p. 1. tr. 4. c. 11. n. 106. Fagundez tr. 3. lib. 3. c. 3. n. 7. cum Suarez in 3. p. tom. 3. dist. 72. sect. 3.* Sed supradicta doctrina in praxi tenenda est, secluso scandalo, quod quidem scandalum facile ipse Sacerdos vitare poterit, monendo astantes, ne scandalum patiantur, nam ita facere in illo casu sibi licet.

Obseruat tamen Fagundez, quod si in tali casu adesset Diaconus, non posse tunc Sacerdotem se ipsum communicare, quia adest minister ex priuilegio competens. Sed haec limitatio mihi non placet. Nam ex ipso Fagundez *ibidem*, Filliucio, & Villalobos *vbi supra*, Sacerdos debet propriis manibus se ipsum communicare, quando Diaconus illi Sacramentum defert tempore mortis, ut docet Durandus *in 4. dist. 13. qu. 4.* Ergo etiam poterit se ipsum propriis manibus in nostro casu communicare, etiam si adsit Diaconus. nam etiam Diaconus tempore mortis, est minister competens. Et tamen (ut diximus) tunc Sacerdos non ex manibus Diaconi, sed suis debet sacratissimam Eucharistiam accipere. Ergo idem facere debet in casu nostro.

An dictus Sacerdos in tali casu possit se communicare qualibet hora diei post meridiem?

RESOLVT. LIV.

Respondeo affirmatiue, cum Azorio *part. 1. lib. 10. cap. 5. quest. 7. Syluius in 3. part. quest. 80. art. 10. Henriquez lib. 8. c. 54. n. 5. Emmanuele Sa verb. Eucharistia, n. 19. & aliis, quia nullo iure prohibetur, qualibet hora communicare, dummodo absit scandalum, & qui se communicare petit, ieiunus sit. nam prohibitio in hoc casu cadit super consecrationem non faciendam post meridiem à multo tempore, non autem contra sacram Communionem tunc suscipiendam. Et ita etiam docet hanc opinionem Zanardus *in director. theol. par. 1. de Euchar. c. 9. quest. 17. licet Coninch de Sacram. q. 80. art. 10. n. 85. & alij asserant, ex reuerentia tanti Sacramenti debita, non esse extra necessitatem permittendum, ut aliquis sub vesperam, & qualibet hora diei communicet.**

An Sacerdos in celebrando, non obseruans rubricas Missalis, peccet mortaliter?

RESOLVT. LV.

Affirmatiuam sententiam docuit Azorius *part. 1. lib. 10. c. 29. quest. 6. Bonacina de Sacram. dist. 4. quest. ult. punct. 7. §. 3. n. 3. Pitigianus tom. 1. in 4. sent. dist. 13. q. 2. art. 4. in fine, & alij. Nam si Breue Pij V. quod in principio*

Missalis ponitur, cum attentione consideretur, obseruantia rituum, ac ceremoniarum Missalis, in sacro faciendo, obligare videtur ad mortale.

Ego verò, si Sacerdos contrarium faceret, non damnamus de peccato mortali. Nam contrariam sententiam asserentem, dictas rubricas non obligare sub onere peccati mortalis esse probabilem, asserunt etiam DD. citati, & Possuinus *de offic. Cur. c. 2. n. 16. cum aliis. Et ego puto ita omnino esse tenendum, ut docet Fagund. tract. 1. lib. 3. c. 21. & seq. quae intelligenda sunt, si vnam, vel alteram rubricam non obseruaret, non autem si nullam, aut si in rebus substantialibus Sacrificij delinqueret, ut alibi dictum est.*

An Sacerdos possit aliquando eodem die plures Missas celebrare?

RESOLVT. LVI.

Multi, ut Palud. D. Anton. Turrecr. Durand. & alij apud Doctores, *vbi infra*, affirmatiue respondent, & ex neotericis docet etiam hanc sententiam Valentia *tom. 4. disp. 6. q. 11. punct. 3. ad 7. Henriquez lib. 9. cap. 30. art. 7. & Nauarr. in man. c. 25. n. 93. & alij. Casus autem, in quibus id liceat, dummodo Sacerdos sit ieiunus, ad septem reducunt. Primus, in die Natiuitatis Domini nostri. Secundus, quando iam ferè dicta Missa, superuenit Pontifex, Episcopus, aut habens quasi Episcopalem iurisdictionem ordinarius Prælatus, Rex, vel aliquis Princeps saecularis, aut etiam si superueniant aliqui itinerantes in die praecipi festo. Tertius, si cum finit Missam, nuntiatur ei, quod intrat defuncti corpus sepeliendum, cum Missa. Quartus, si non est seruata Eucharistia, & nuntiatur aliquem in articulo mortis esse, debet iterum celebrare, & dare aegroti viaticum. Quintus, ob benedictionem nuptiarum, quando aliqua necessitas, aut magna congruentia urget. Sextus, ob rationabilem causam iudicatam à bono, & cordato viro, ob quam videatur necessarium, vel congruentissimum, ut Missa secundò dicatur, quod habetur *cap. consulti, si, de celebr. Miss.* Septimus porro, quando vnus Sacerdos praeficitur duabus Ecclesiis Parochialibus, ob illarum paupertatem.*

Sed ob multiplicatam Sacerdotum hi casus abierunt in desuetudinem, & solus primus, & vltimus in his nostris regionibus obseruatur, ut bene obseruat Llamas *part. 3. Meth. c. 5. §. 17. in fine, Ioan. de la Cruz in director. conf. p. 2. de sacram. Missa, q. 2. dub. 3. concl. 3. in fine, Syluius in 3. p. q. 85. art. 2. ad 5. Scorzia de sacram. Missa, lib. 2. c. 16. n. 2. Molfesius in sum. tom. 1. tr. 3. c. num. 46. Vgolin. de potest. Episcopi, c. 16. num. 4. Valquez in 3. p. tom. 3. disp. 232. c. 5. n. 48. Pitigianus tom. 1. in 4. dist. 13. q. 2. art. 3. Nugnus tom. 1. in 3. p. q. 83. art. 2. Suarez tom. 3. in 3. p. dist. 8. sect. 3. & alij. Vnde Sacerdotes considerent in aliis casibus quid facere debeant, & attendant consuetudinem locorum, & regionum, & celebrent de licentia Episcopi, ut obseruat Possuinus *c. 2. n. 7.**

An in casu necessitatis possit Sacerdos celebrare sine stola, manipulo, aut cingulo, vel celebrare in tali casu necessitatis cum stola, manipulo, aut cingulo non benedicto?

RESOLVT. LVII.

Extra casum necessitatis, esse mortale fatentur omnes, Nugnus *tom. 1. in 3. part. quasi. 83. art. 3. dub. vlt. in fin. Bonacina de Sacram. dist. 4. q. vlt. punct. 9. num. 27. Valquez tom. 3. in 3. part. dist. 233. cap. 3. num. 38. & alij. ex cap. vestimenta, de consecr. dist. 1. Difficultas consistit in casu necessitatis, ut quando Sacerdos in die alicuius festi esset in loco, vbi non inueniretur aliquod indumentum ex supradictis, vel in alio casu grauis necessitatis. Hieronymus Llamas *part. 3. c. 5. §. 16. putat in tali casu**

casu Sacerdotem semel, vel bis posse celebrare, sine aliquo indumento non benedicto. Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 2. de sacrif. Missæ, quest. 3. dub. 4. concl. 2.* Petrus Ledesma *in sum. tom. 1. de sacram. Euchar. cap. 21. concl. 5. dub. 3.* Suarez *in 3. p. tom. 3. disp. 83. sect. 3. dub. 1. in fin.* Coninch *vbi infra,* & Filliucius *tom. 1. tract. 5. cap. 5. n. 149.* putant in casu necessitatis, posse Sacerdotem celebrare sine aliquo indumento, ex dictis.

Nota verò circa præsentem quæstionem de vestibus sacris, quantum attinet ad materiam, amictum, & albam debere esse lineam, cæteras verò ex quacumque alia materia. Nec multum refert, cuius ea sit coloris, etsi in Missali pro certis temporibus, certi colores designentur. nam talis ordinatio præceptiva non est, sed directiva. Ita Homobonus *de exam. Eccles. part. 1. tract. 4. cap. 15. quest. 144.* & alij.

Nota etiam secundò, stolam posse deferuire pro manipulo, & manipulum pro stola, quia talia indumenta non habent figuram determinatam. Ita Villalobos *in sum. p. 1. tr. 8. dub. 28. n. 3.* & alij.

Nota tertio, si cingulum perfringatur, & vtraque pars sufficiat ad cingendum, vtraque est benedicta, & potest deferuire celebrationi Missæ. Adde plus, quòd si cingulum ita frangatur, vt neutra pars sufficiat ad cingendum, potest cingulum sic fractum necti. Ita Coninch *de Sacram. q. 83. art. 3. dub. 3. n. 250.* Emmanuel Sà *ver. Missæ, n. 12.* & Ioan de la Cruz *vbi supra.*

Nota quartò, casulam, manipulum, & stolam seruire ab vtraque parte posse, etiam si vnica tantum consecratione ab Episcopo sacrata essent, vt si gemino colore afficerentur ad varios dies festos. Item supradictæ vestes tunc consecrationis formam amittunt, cum ita scinduntur, vt aptæ amplius non sint ad eos vsus, ad quos sacrantur, alioquin formam consecrationis retinent, etiam si aliqua pars, quæ sacrata non est, vnà cum filo profano assuatur. Ita Azorius *p. 1. lib. 10. c. 28. quest. 9.* & 10. Bartholomæus ab Angelo *in exam. confess. dial. 5. §. 275.*

An Sacerdos possit celebrare capite cooperto ex aliqua infirmitate?

R E S O L V T. L V I I I.

Respondeo negatiuè, si non adest licentia Episcopi, seu Prælati cum Regularibus. Ita Homobonus *de exam. Eccles. par. 1. tract. 4. c. 15. quest. 145.* Scorzia *de sacr. Missæ, lib. 3. cap. 4. num. 2.* Henriquez *lib. 9. cap. 26. num. 2.* Fagundez *de prac. Eccles. part. 1. lib. 3. cap. 21. num. 33.* Layman *in Theol. mor. lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 6.* & notat Scorzia Gregorium XIII. vix dispensasse cum Niceæ Episcopo, vt pro infirma valetudine, publicè (excepto tamen Canone) celebraret.

Verum est quod notat Suarez *in 3. part. tom. 3. disp. 83. sect. 3.* & Filliucius *tom. 1. tract. 5. c. 5. num. 152.* Syluius *in 3. part. quest. 83. art. 5. in fin.* Si grauis infirmitas id exigeret, nec posset tamen facile dispensatio postulari, id posse sine graui culpa. Sed Petrus de Ledesma *in sum. tom. 1. de sacram. Euchar. c. 21. concl. 7.* absolutè docet non esse peccatum mortale secluso scandalo, & contemptu celebrare cooperto capite, sine licentia Episcopi. Et in hanc sententiam inclinat Villalobos *in sum. part. 1. tract. 8. dub. 29. num. 11.* secluso tamen tempore Canonis. Opinio Ledesmæ mihi videtur probabilis, non est enim grauis materia, vt possit inducere peccatum mortale, si non adsit scandalum, & contemptus. Sed post hæc scripta, facultatem dispensandi cooperto capite spectare ad summum Pontificem, docet Gauantus *in comment. ad Rubr. Missal. tom. 1. part. 2. tit. 2. littera F.* & ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem super negotia Episcoporum die 2. Ianuarij 1590. & Sacram Rituum Congregationem die 31. Julij 1626. affirmat.

An Sacerdos, qui in Missa omittit voluntariè Credo, seu Gloria, peccet mortaliter?

R E S O L V T. L I X.

Fortè non peccare, putauit Nugnus *tom. 1. in 3. part. quest. 83. art. 4. dub. 2. ad 3.*

Sed sine vlla formidine, & absolutè docet non peccare mortaliter, sed venialiter ex materiæ leuitate, Filliucius *tom. 1. tract. 5. c. 5. n. 155.* & idem putat, vt diximus, si omittatur in Canone nomen alicuius Sancti, vel tempore Paschali, ea quæ interponuntur in *Communicantes*, aut in actione, *Hanc igitur oblationem*: quod vltimum est maximè notandum.

An Sacerdos, qui ex carentia Confessarij propter scandalum celebravit, teneatur quamprimum confiteri?

R E S O L V T. L X.

Affirmatiuè respondendum, ex verbis Concilij Tridentini *sess. 3. c. 7. quòd si necessitate vigente, Sacerdos absque præuia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.* Quæ quidem verba continere præceptum, ex communi DD. sententia putauit Suar. *com. 3. q. 66. sect. 7.* Reginaldus *tom. 2. lib. 29. c. 6. q. 4. sect. 3. n. 110.* Pelantius *in addit. ad 3. p. q. 10. disp. 5. de præcepto confessionis,* Nugnus *in 3. part. tom. 1. q. 80. art. 4. diff. 4.* Coninch *de Sacram. q. 80. art. 4. dub. 2. n. 24.* Filliucius *tom. 1. tr. 4. c. 8. quest. 5. n. 221.* Nauarr. & alij.

Non desunt tamen DD. asserentes, in dictis verbis Concilij non adesse præceptum, sed consilium, sicque Sacerdotes ita celebrantes, non peccare mortaliter, si quamprimum non confiteantur. Ita docuit Villalobos *in sum. tom. 1. tr. 7. dub. 37. n. 7.* & Petrus de Ledesma *in sum. p. 1. tract. de Euchar. c. 11. ante concl. 9.*

Sed stando in prima opinione difficultas est, quomodo intelligenda sint verba illa Concilij, *quamprimum?* Sancius *in selectis, disp. 32. n. 14.* putat illico finita Missa Sacerdotem astrictum esse confiteri per dicta verba Concilij, & citat Suarez, & Vasquez. Vide etiam Henriquez *lib. 8. c. 45. num. 4.*

Ego olim illa verba, *quamprimum*, id est, intra triduum, exponebam. nam, vt notat Gonzalez *in 8. regul. Cancell. gloss. 43. num. 51.* Riccius *p. 2. dec. 88. num. 9.* & Sanchez *de matrim. tom. 1. disp. 51. num. 14.* & Coninch *de Sacram. disp. 23. dub. 2. num. 6.* dicitur quamprimum, & incontinenter fieri, quod intra triduum fit, *C. de error. aduoc. vbi in continenti, primo triduo, & l. fin. C. de iudic. ibi, illico autem, id est, intra triduum.* Et tunc, nimis benigna hæc opinio aliquibus videbatur.

Sed postea inueni apud grauissimos authores benigniorem opinionem. Ideo Fagundez *de prac. Eccles. tract. 3. lib. 3. cap. 8. num. 9.* & ante illum noster Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 3. c. 10. n. 28.* & ante illum Petrus Binsfeldius *in Enchir. theol. pastoral. cap. 5.* asserunt satis esse, pro adimplendo supradictò præcepto Concilij, si Sacerdos, qui sic celebravit, confiteatur suo tempore, nempe ante aliam celebrationem, & sic illud *quamprimum* exponunt, *cum primum iterum celebraverit.*

Sed posset aliquis dicere, si talis opinio esset vera, ad nihil obligaret supradictum præceptum Concilij: nam talis Sacerdos ante aliam celebrationem necessariò tenetur confiteri, propter scientiam peccati mortalis. Adde, quòd si talis Sacerdos v. g. celebraret, & confiteretur post sex menses, vel annū, secundum hos authores, adimpleret præceptum Concilij. At hoc est absurdum. nam si quis faceret aliquid post sex menses, vel annū, non faceret quamprimum. Ergo, &c. Vnde Zanardus *in direct. conf. par. 1. tr. de Euchar. c. 7.* asserit, quòd sub præcepto talis Sacerdos tenetur confiteri, non immediatè, nec eodie, sed non differendo per longum tempus confessionem. Sed his non obstantibus opinio

opinio dictorum Authorum est probabilis, saltem per principia extrinseca.

Nota verò, quòd dictum præceptum Concilij quamprimum confitendi, non extenditur ad laicos, contra Nauarrum, Fagundez, Zanardum. & alios; voluntariè enim dicunt, quòd si Concilium interrogaretur, ita fuisset responsum, quis enim hoc illis reuelauit, vt tradit Syluius in 3. p. q. 80. in 2. dub. 1. & alij communiter.

Ex quo sequitur, Sacerdotem, qui sacramentum Eucharistiæ instar sæcularis accepit, non obligari hac lege, quia in illa communionem non se habet vt Sacerdos, sed vt laicus. Ita Villalobos in sum. p. 1. in 3. dub. 37. n. 8. & alij. Secus esset, si talis Sacerdos celebraret in die Parasceues, vel si assummeretur ad complendum Sacrificium ab alio inchoatum: nam in huiusmodi casibus obligaret hoc præceptum Concilij. Vide citatos DD.

An Sacerdos, qui in ipsa actione celebrandi recordatur alicuius peccati mortalis, licet tunc eliciat actum contritionis, teneatur postea quamprimum confiteri, stante supradicto præcepto?

RESOLVT. LXI.

Affirmatiuè respondet Suarez in 3. par. tom. 3. disp. 66. sect. 7. Reginald in praxi, tom. 2. lib. 29. c. 7. n. 110. Bonacina de Sacram. disp. 4. q. 6. punct. 1. n. 39. Squillante do obligat. cler. p. 1. n. 132. & ex nostris Megala in 1. p. lib. 5. c. 4. n. 2. Molfesius in sum. tom. 1. in 3. cap. 10. n. 28. cum aliis. Ratio verò est, nam talis Sacerdos celebrat urgente necessitate, sine præuia confessione.

Sed mihi semper visa est opinio Vasquez probabilior, quam ipse publicè docuit in Collegio Romano anno 1587. vt testatur in 3. par. tom. 3. disp. 208. cap. 3. n. 19. Dico igitur, si ante sumptum Sacramentum quis recordetur alicuius mortalis, illud tamen non confiteatur, non quia desit copia confessarij, neque prætextu illius, sed propter scandalum aliorum, & ne incurrat infamiam notam: non tenetur postea, ex præcepto Concilij quamprimum confiteri: quod probatur ex verbis, & mente Concilij. Nam postquam Concilium explicuit nobis vim præcepti de præmittenda confessione, addidit, modò non desit copia confessarij, quòd si necessitate urgente, absque præuia confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur; hoc autem non accidit, quando Sacerdos ideo solum non confitetur, ne notam infamiam incurrat, cum tamen alias copiam habeat confessarij. Ergo, &c. Itaque secundum Vasquez, prædictum præceptum Concilij solum obligat, quando Sacerdos non habens copiam confessarij, & urgente necessitate compulsus, non præmisit confessionem, cum tamen antequam celebraret conscius esset peccati mortalis. Quare si aliquis Sacerdos, bona fide, accedit ad altare, absque conscientia peccati mortalis, ibi autem recordatur alicuius, non tenebitur prædicto præcepto. Et hanc opinionem Vasquez docuerat antea Sayrus de Sacram. lib. 2. cap. 7. art. 2. & postea Syluius in 3. par. quest. 80. art. 4. dub. 2. vbi asserit contrarium esse dicendum de Sacerdote, qui ex malitia celebrat, non confessus, vel qui in ipso Sacrificio mortaliter peccaret ante communionem, licet aliqui hoc negent, & probabilius, vt Nugnus in 3. part. tom. 1. quest. 88. artic. 4. diff. 4.

An quando accidit festum Annuntiationis B. Virginis in die Parasceues, sit Missa illius diei audienda sub reatu peccati mortalis?

RESOLVT. LXII.

Sententiam affirmatiuam docet Nugnus tom. 1. in 3. part. qu. 83. art. 1. diff. 2. fol. mibi 484. & Vasquez tom. 3. in 3. part. disp. 232. cap. 2. n. 18. vbi ait: [Feria sexta in Pa-

rasceue Missam à nullo Sacerdote celebrari posse: ab hoc tamen non tollitur, quin eo die si festum aliquod confuetum ab Ecclesia seruari incidat, totus populus interesse debeat illi officio, in quo Sacramentum præsanctificatum consumitur, ex vniuersali præcepto audiendi Missam, siquidem illud loco Missæ haberi potest. Per officium autem, cui populus interesse debet, intelligo non passionem, neque ceteras orationes, quæ post illam, antequam Sacramentum ex suo loco in altare deferatur, dicuntur; sed illud tantum, quod extracto Sacramento, & in altari posito à Sacerdote celebratur.] Hæc Vasquez.

Sed aduersus illum, contrariam sententiam ego semper tenui, quam docet ex nostris P. Naldus in sum. ver. Missæ, n. 20. & P. Molfesius in sum. com. 1. tract. 3. c. 17. n. 40. Ratio est, quia Missa illius diei non est Missa, neque propriè Sacrificium, cum non adsit noua Hostiæ consecratio, vt probat contra Nugnum vbi supra, Franciscus Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 75. sect. 4. Bellarmin. tom. 2. lib. 4. de Euchar. cap. 22. Sebast. Perecius tract. de sacrific. Missæ, cap. 14. Bonacina de Sacram. disp. 4. q. vlt. punct. 2. num. 3. Henriquez in sum. lib. 9. c. 9. n. 6. Ledesma in sum. tom. 1. cap. 19. concl. 5. fol. mibi 123. Scorzia de sacrific. Missæ, lib. 1. cap. 5. ad 3. arg. secunda opinionis, qui citat Richardum, Maiorem, Gabrielem, & alios.

Ad argum. Vasquez posset aliquis respondere, fideles ex vi præcepti Ecclesiastici teneri audire tantum Missam, quod est præceptum de re indiuidua, & non omne id, quod succedit loco Missæ, vel partem Missæ. Et post hæc scripta, inueni Sancium in selectis, disp. 32. num. 13. & Gauantum in comment. ad Rubr. Missal. par. 3. tit. 29. n. 24. docere hanc posteriorem sententiam, & ita declarasse Sacram Cardinalium Congregationem sub die 19. Februarij 1622. testatur Gauantus; vnde non est amplius Vasquez in posterum audiendus.

An simplex Sacerdos, deficiente copia Confessarij, possit celebrare contritus, dum iter facit propter Missam præcepti, quam tenetur audire?

RESOLVT. LXIII.

Respondeo affirmatiuè; quod intelligendum est, modò deficiat Missa, quam ab alio possit audire. Ita Rodriguez in sum. tom. 1. c. 247. n. 6. Vega in sum. tom. 2. c. 41. cas. 4. Toletus lib. 2. c. 15. §. maior diff. Henric. lib. 8. c. 48. n. 8. Syluester ver. Euchar. 2. §. 7. Adrian. in 4. disp. 19. qu. 4. concl. 10. quicquid in contrarium asserat Corduba in sum. q. 142. Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 6. & nouissimè Coninch de Sacram. q. 80. art. 4. dub. 2. num. 17. Villalobos in sum. p. 1. tract. 7. dub. 37. n. 2. Filiucius tom. 1. tract. 4. c. 8. n. 217. Pefantius in addit. ad 3. p. q. 10. disp. 5. de præcepto confessionis, Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 5. §. 8. num. 2. Suarez in 3. part. tom. 3. disp. 67. sect. 4. qui tamen nostram sententiam vocant probabilem.

Nec valet dicere, quòd præceptum de præmittenda confessione ante communionem, est præceptum diuinum. Præceptum autem audiendi Missam in die festo, est Ecclesiasticum; ergo fortius debet esse illud, quàm istud, atque ideo necessitas implendi præceptum Missæ non debet excusari ab obligatione diuini præcepti. Nam respondetur, esse nonnullos casus, in quibus propter probabiles rationes, hinc inde occurrentes, possit Sacerdos eligere, quam partem maluerit, & hunc casum, de quo loquimur, esse ex illorum numero, quia Concilium sess. 13. cap. 7. & DD. dicunt, si vrgeat necessitas, & copia confessarij desit, id esse licitum. Adde, quod probabile est, secundum Concil. vbi supra, hoc præceptum de præmittenda confessione esse tantum iuris humani:

Sed dices, si Sacerdos in tali casu potest cum sola contritione celebrare, ergo tenetur. Respondeo minimè, nam sequi potest opinionem negantem cum Suarez, & aliis.

An talis Sacerdos simplex, etiam non Parochus, possit celebrare Missam, sine præuia confessione, dum non adest Sacerdos, ut alij Missam audiant, & non est alius, qui celebret?

RESOLVT. LXIV.

Negatiuè respondet Pefantius in *addit. ad 3. par. q. 10. disp. 5. de præcepto conf. ff.* Suarez *tom. 3. in 3. part. disp. 67. sect. 4.* Et ratio est, quia alij non peccabunt, si ipse Missam non celebret.

Sed ego contrariam sententiam semper tenui, quia, ut supra probatum est, talis Sacerdos iter faciens, potest contritus Missam dicere, propter adimpletionem præcepti Ecclesiastici dicendi, vel audiendi Sacrum. Ergo potest dicere Missam, ut alij supradictum præceptum adimpleat, & quando vrget præceptum, necessitas proximi reputanda est tanquam propria. Nec valet dicere cum Suarez, quod alij non peccabunt, si Sacerdos non celebret. Nam respodetur, posse Sacerdotem in articulo mortis, si non adest copia confessarij, celebrare contritum, ut ægrotus præceptum communicandi adimpleat, & tamen si Sacerdos in illo casu minimè celebraret, ægrotus quidem non peccaret. Vnde satis probabilis est nostra opinio, licet contraria sit etiam probabilis.

An Sacerdos, qui habet casus referuatos, à quibus præsens Confessarius illum non posset absoluerè, posset contritus, sine præuia confessione, Sacrum conficere?

RESOLVT. LXV.

Negatiuè respondet Suar. *ubi supra*, & Sotus in *4. disp. 17. qu. 2. art. 5.* putat enim eo casu teneri talem Sacerdotem præmittere confessionem omnium peccatorum, si habeat alia peccata minimè referuata, & ita ab omnibus saltem indirectè absolui; non autem tenetur hoc facere, si nulla habeat peccata non referuata.

Sed Ægidius de Coninch *de Sacram. q. 80. art. 4. dub. 2. n. 21.* etiam si talis Sacerdos habeat cum aliquo peccato referuato, tantum alia peccata venialia, putat teneri confiteri omnia supradicta peccata, venialia, videlicet, & referuata, ut possit saltem ab illis indirectè absolui.

Aliqui verò contrariam sententiam absolutè docent, quæ asserit in tali casu posse Sacerdotem, si adest scandalum, celebrare, sine præuia confessione, quia eadem peccata bis confiteri graue onus videtur. Ita Armill. *ver. communio. §. 8.* qui citat D. Antoninum, & Palud. *Victoria in summ. n. 79.* Syluius in *addit. ad 3. p. q. 20. art. 2. dub. 3. §. 4.* & Sancius in *selectis, disp. 32. n. 10.*

Ego cum Filliucio *tom. 1. tr. 4. c. 8. n. 213.* probabilem, & veram in praxi hanc sententiam esse existimo.

Nota tamen, quod Filliucius *ibidem*, existimat etiam esse probabilem illam sententiam, quæ asserit, quod Sacerdos habens peccatum referuatum, possit omittere confessionem, etiam si habuerit facultatem, ut possit illud confiteri inferiori, sed cum onere postea comparendi coram superiore.

An Sacerdos possit celebrare post cibum ad communicandum infirmum, qui est in articulo mortis?

RESOLVT. LXVI.

Affirmatiuam sententiam docuit Maior in *4. dist. 19. quæst. 3. ad 5.* & Zanardus in *director. confess. part. 1. tract. de Euchar. c. 7.* & Zambranus in *dec. cas. tempore mortis. c. 4. de Euchar. dub. 6. n. 3.* in casu quo moriens non posset recipere aliud Sacramentum, cessante omnino scandalo. Videtur in hanc sententiam inclinare, & adducit sex rationes pro hac sententia, quam probabilem vocat Fil-

liucius *tom. 1. tract. 4. c. 8. num. 242.* contra Vasquez in *3. p. tom. 4. disp. 211. cap. 1. num. 61.*

Sed communis opinio omnium DD. contrarium docet. Et ratio est, quia maior ratio habenda est reuerentiæ huius Sacramenti, quam necessitatis proximi, & tale præceptum obligat infirmum, cum decenter, & reuerenter Sacramentum confici, & sumi potest. Ita Ledesma in *summ. tom. 1. c. 13. de Euchar. concl. 5. dub. vlt. Nauarr. c. 25. n. 88. seu § 1. Toletus lib. 2. cap. 13. Syluius in 3. p. quæst. 80. art. 8. Armilla *ver. Missa, n. 25.* Syluius *ver. Missa, 1. q. 7. dub. 2. cas. 3.* D. Antoninus *p. 3. tit. 13. cap. 6. §. 2.* Henriqu. *lib. 3. cap. 46. n. 1. & c. 50. n. 1.* Victoria in *summ. n. 83.* & Sotus in *4. dist. 13. q. 2. art. 2.* & omnes recentiores.*

Notandum est verò hinc, quod Sacerdotes in tribus præcipuè casibus, possunt non ieiuni sumere, & consecrare Eucharistiam. Primò, propter integritatem Sacrificij, ut quando Sacerdos aquam pro vino in calice posuit, & illam postea post sumptionem hostiæ assumptit, tunc enim vel de nouo debet consecrare hostiam, & calicem, vel saltem sanguinem tantum propter integritatem Sacrificij. Ita D. Thom. in *3. p. quæst. 83. art. 6. ad secundum* Tabiena *ver. communicare, §. 42.* Victoria in *summ. n. 101.* Henriqu. *lib. 8. cap. 50. n. 3.* Sotus in *4. dist. 13. q. 2. art. 6.* & alij.

Secundus casus est, quando post assumptionem calicis, & eius ablutionem, videt reliquias hostiæ in patena, vel corporali, tunc licet Sacerdoti sumere illas reliquias. Ita contra Paludanum in *4. dist. 9. quæst. 1.* D. Antoninum *par. 3. tit. 13. cap. 6. §. 9.* Rosellam *ver. Eucharistia 3. §. 13.* asserunt communiter DD. ut Caietanus in *summ. ver. Missa. Sylu. ver. Eucharist. 3. §. 8.* Victoria in *summ. n. 83.* Nauarr. *c. 25. n. 89.* Henriquez in *summ. lib. 8. c. 50. n. 2.* Armilla *ver. Missa §. 26.* & alij. Ratio est, quia totius omnino hostiæ, & calicis consumptio, prout includit etiam sumptionem ablutionis, censetur vna actio, ad ipsam communionem decenter perficiendam pertinens. Ergo illæ reliquæ per modum vnius cibi, & complementi vnius integri conuiuij, & Sacrificij sumuntur. Vnde hæc doctrina intelligenda est de reliquiis hostiæ à se consecratæ, quia secus videtur de reliquiis ab alio Sacerdote in altera Missa consecratis, quia talis assumptio non esset completio, ut supra diximus, conuiuij à Sacerdote parati, & supradicta procedunt, etiam si reliquæ post ablutionem inuentæ, sint paræ, vel magnæ quantitatis, contra Sotum in *4. dist. 12. quæst. 1. art. 8.*

Tertius casus est, quando celebrans post consecrationem recordatur se non esse ieiunum, vel si post consecrationem hostiæ deficiat, si adest Sacerdos alius non ieiunus, deberet Sacrificium illud perficere, & communicare, dummodo alius Sacerdos ieiunus ibi non adest. Ita ex *cap. nihil. 7. q. 1.* docet Ægidius de Coninch *de Sacram. q. 60. art. 8. n. 63.* & Villalobos in *summ. p. 1. tract. 7. disp. 39. a num. 12.* Vasquez in *3. p. tom. 3. disp. 211. cap. 5.* & Syluius in *3. part. quæst. 60. art. 8.*

Vtrum Sacerdos in casu necessitatis, secluso etiam scandalo, possit celebrare cum lumine olei?

RESOLVT. LXVII.

Negatiuam sententiam docet Henriquez *lib. 9. de Missa, cap. 26. num. 4.* & *cap. 29. num. 7.* vbi ex consuetudine à tempore Apostolorum introducta, & ex auctoritate multorum Patrum, probat vsum celebrandi cum lumine cerei igniti, & in hanc sententiam inclinat Bellarm. *lib. 2. de Missa, ap. 14.*

Sed ego existimo in graui necessitate, & secluso scandalo, & contemptu, non esse mortale peccatum celebrare cum lucerna ex oleo, quia olim in Sanctuario lampades in cultum Dei ardebant, ut ait D. Thom. in *part. 2. q. 101. art. 1. ad secundum*, ita Sacerdotem celebrantem non damnarem, ait Suarez in *3. part. tom. 3. disp. 81. sect. 6.* quem postea sequitur Fagundez *de prac. Eccl. tract. 1. lib. 3.*

lib. 3. c. 3. num. 17. licet addant, hoc ante factum, non esse consulendum.

Sed ego in tali necessitate constitutus, si non adesset aliorum scandalum, cum lumine olei celebrarem. Vide supra q. 45. & mecum sentit Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 29. cap. ult. par. 3. sect. 6. n. 196. Filliucius tom. 1. tract. 5. c. 4. num. 126. & nouissimè Layman lib. 5. tract. 5. c. 6. n. 17. ubi ita ait: [Licet communi Ecclesiarum consuetudine receptum sit, vt lumen sit geminum, & in cera, ob causam tamen, etiam non valdè grauem celebrari posset, cum vno cereo, vel igne ardente in oleo, aut seuo, modo scandalum abfit.] Ita ille.

An Sacerdos possit celebrare sine cingulo benedicto?

RESOLVT. LXVIII.

Mortaliter peccare sic celebrantem, putauit Filliuc. tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 148. Villalobos in summa, part. 1. tract. 8. dub. 28. n. 8. Vasquez in 3. part. tom. 3. disp. 133. cap. 4. n. 38. Molfesius in summa. part. 1. tract. 3. cap. 12. num. 31. Ioan. de la Cruz in direct. confc. part. 2. de sacrific. Missa, quæst. 3. dub. 4. concl. 20. Nugnus in 3. part. tom. 1. quæst. 83. art. 3. concl. 3. Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 82. sect. 3. §. 2. cum Nauarr. in manual. c. 25. num. 84. qui asserit, contrariam opinionem non esse tutam, atque ideo in Missali Romano, inuenitur benedictio cinguli, ac benedictio pro aliis sacerdotalibus indumentis, quam vniuersalis Ecclesiæ consuetudo obseruat. Et quod dicitur de aliis indumentis, dicendum etiam videtur de cingulo, est enim eadem ratio.

Sed contraria sententia probabilis etiam apparet, & ideo Sacerdos, qui sine necessitate celebraret cum cingulo non benedicto, peccaret tantum venialiter, vel cum eo & toto fracto, & abrupto, & hoc ratione paruitatis materiæ. Ita docuit Henriquez lib. 9. de Missa, c. 29. n. 5. in gloss. litt. A, & B. Paludanus in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 5. Richard. ibid. q. 4. art. 3. Scotus ibid. dist. 13. q. 2. & doctissimus Syluester ver. Missa, l. n. 2. Sà ver. Missa, n. 10. & Fagundez tract. 1. lib. 3. c. 23. n. 13. est enim, vt diximus, materia leuis, & indumentum minus in se considerabile, quam quocunque aliud; imò indumentum non est, sed indumentorum ligatura.

Ad argumentum verò de benedictione posita in Pontificali, respondeo, quòd ibi reperiuntur etiam benedictiones pro Missalibus, & pro libris Ecclesiasticis, & tamen non est peccatum lethale, celebrare sine Missali benedicto.

Nota tamen, quòd celebrare cum cingulo non benedicto, ex causa iusta, non erit neque peccatum veniale. Iusta verò causa erit necessitas audiendi, vel celebrandi Missam ex præcepto alicuius festiuitatis feruor magnæ deuotionis, necessitas superandi tentationes aliquas, et si Sacerdotes pauperes habeant stipem pro celebrando sacro.

An Sacerdos possit celebrare in patena, & calice nondum consecrato, & cum vestimentis nondum benedictis, si alius Sacerdos bona fide, cum ipsis Missam antea celebrasset?

RESOLVT. LXIX.

Respondet negatiuè Fagundez tract. 1. lib. 3. cap. 21. num. 15. & ita asserit respondisse multos Patres Societatis IESV.

Sed ego contrariam sententiam probabilem etiam esse existimo, nam in prima celebratione à Sacerdote bona fide facta, iam consecrata remanserunt. Vnde postea non indigent alia noua consecratione, vel benedictione. Et ita Castrus lib. 2. de leg. disp. penult. cap. ult. asseruit, Ecclesiam pollutam non egere noua reconciliatione, si in ea bona fide ab aliquo Sacerdote celebratum est. Quam sententiam docuit etiam post illum Auila de cens. par. 5.

Antonni Diana Pars II.

disp. 7. dub. 3. concl. 1. & Emmanuel Sà, ver. Ecclesia, licet Portel in addit. ad dubia regul. ver. Eccles. n. 5. in contrariam videatur inclinasse sententiam. Sed nostra (vt diximus) probabilis est, & tuta in praxi.

An Sacerdos, sumpto iam corpore, si videt se consecrasse calicem per inconsiderationem cum sola aqua, debeat non solum vinum apponere, sed de nouo consecrare aliam hostiam, incipiendo ab iis verbis, Qui pridè quàm pateretur.

RESOLVT. LXX.

Affirmatiuam sententiam docuit D. Thomas in 3. p. q. 83. art. 6. ad quartum, Paludanus in 4. dist. 11. q. 1. art. 2. & Syluester ver. Eucharist. 2. q. 10. n. 14. Ratio est, quia aliter faciendo, non seruaretur debitus ordo consecrandi, & ideo Pius V. in suo Missali ordinauit, vt hic defectus tali pacto suppleatur.

Sed cum omni reuerentia D. Thomæ, Doctore maximo debita, puto contrariam sententiam esse probabilem. Sufficit igitur, vt Sacerdos in tali casu, statim vinum apponat, & incipiat ab illis, Simili modo, &c. consecrando calicem, quia talis modus sufficiens est ad supplendum defectum, & aptior, vt sine scandalo efficiatur, & populus non intelligat inaduertentiam, & defectum Sacerdotis. Et contrarium facere, vt D. Thom. putat, non esset sacrificium perficere, sed potius nouum, & integrum facere, priori imperfecto relicto. Et licet hostia fuerit à Sacerdote consumpta, quamdiu non consumitur calix, adhuc actio sacrificandi, & substantia Sacrificij moraliter durat. Vnde quamuis consumpto corpore, solus calix postea consecratur, non censetur vna species confici sine altera. Nam subsequens consecratio sanguinis moraliter cum priori consecratione hostiæ coniungitur, & sic ex vtraque conficitur vna actio moralis, & vnum morale sacrificium. Et sic patet responsio ad argumentum contrariæ sententiæ.

Ad Rubricas Missalis respondeo, vt sæpe dictum est, esse doctrinales, & non inducere præceptum, sed tantum instruere, & consilium præbere; Authores verò, qui docent nostram sententiam aduersus D. Thom. sunt Scotus in 4. dist. 8. q. 3. ipsemet D. Thom. in 4. dist. 11. Nauarr. in manuali cap. 25. n. 91. Angelus ver. Missa, num. 17. Villalobos in sum. p. 1. tract. 8. dub. 32. n. 5. & omnes ferè neoterici. Hæc opinio fuit postea approbata in Missali iussu Clem. VIII. edito.

Notandum est verò, quòd aliqui asserunt, opinionem D. Thomæ practicandam esse, casu quo Sacerdos celebraret secretò, non autem publicè, nam in primo casu si hostiam iterum consecraret, non adesset scandalum, secus autem si publicè Missam diceret. Ita explicant mentem D. Thom. Nugnus in 3. parte, tom. 1. q. 83. art. 6. dub. 2. concl. 1. & Ioan. de la Cruz in direct. confc. p. 2. de sacrific. Missa, q. 5. dub. 1. concl. 1. qui citat Ledelmam, & Syluius in 3. p. q. 80. art. 8. cas. 2. vide etiam Henriquez in sum. lib. 9. cap. 37. n. 3. quæ quidem omnia probabiliter dicta sunt.

Notandum est etiam cum Nauar. & Syluio ubi supra, quòd Sacerdos non peccaret mortaliter, si cui hæc fortasse acciderint, si inopinato casu perturbatus, non susciperet, nec consecraret vinum, vt supra ex diuersis sententiis, necessariò consecrandum.

An oblatione Hostiæ iam facta, si offeratur Sacerdoti particula pro communicando laico, possit illam consecrare?

RESOLVT. LXXI.

Negatiuam sententiam videtur docere Bonacina de Sacram. disput. 4. quæst. vlt. par. 2. n. 6. Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse puto, quam nouissimè

nouissimè docet Bartholomæus Gauantus *in comment. ad Rubric. Missalis, tom. 1. p. 3. tit. 10. num. 19.* non tamen hoc fieri debet remotius ab oblatione Hostiæ, puta iam cœpta Præfatione, & quando fit, efficiatur oblatione eiusdem mente concepta; sed magis amplè circa præsentem quæst. loquitur Possuinus *de off. Curati, c. 2. n. 17.* Vide illum.

An si Sacerdos Regularis applicet Missas contra intentionem Superioris, valeat talis applicatio.

RESOLVT. LXXII.

Respondeo, dictum Regularem peccare quidem contra vorum, sed applicationem Missæ contra mentem Superioris validam esse, quia Christus Dominus liberum actum celebrationis & consecrationis instituit, vt tota applicatio pendeat ex Sacerdotis libera intentione. Ita Sylu. *ver. Missa, primò, n. 12.* Angelus *ver. eodem, n. 36.* Henriquez *lib. 9. c. 2. n. 6.* Fagundez *tract. 1. lib. 3. c. 10. n. 4.* Villalobos *in sum. p. 1. tract. 8. dub. 11. n. 2.* & ita determinasse Theologos Salmantinos notauit Rodriguez *in sum. tom. 1. cap. 241. concl. 10. & alij.*

Ista opinio est probabilis, sed contrariam etiam non minus probabilem existimo, quam docet nouissimè doctus Fraxinell. *in tract. de oblig. Sacerd. sect. 6. §. 7. num. 1. & Gauantus in comment. ad Rubr. Missal. p. 3. tit. 12. num. 28.* Nec valet argumentum Suarez *in 3. par. tom. 3. dispus. 79. sect. 9.* positum supra. nam respondetur esse disparem rationem inter intentionem consecrationis, & applicationem Missæ. nam intentio Sacerdotis in consecratione, est de essentia sacrificij. Ideò non potest Prælatus illam irritare, alias non esset sacrificium. At quòd valor Missæ huic, vel illi applicetur, non est de essentia sacrificij, & ideo à Prælato alteri, quàm ei, in quem Sacerdotis intentio dirigitur, applicetur, est sacrificium. Hanc etiam opinionem docuit Sotus *quodlib. 20. Corduba lib. 1. q. 3. opin. 6.* Ledesma *2. 4. q. 16. art. 14. & alij.*

Notandum est verò, cum Villalob. *ubi supra, n. 3.* quòd si Sacerdos Regularis non faceret vllam applicationem Missæ, licèt Prælatus illam Missam applicaret, non haberet dicta Prælati applicatio vllum effectum, quia Prælatus non est minister Sacrificij, sed hoc procederet stante prima opinione, non autem in secunda sententia.

An Sacerdos Regularis tempore Paschali possit ministrare Eucharistiam secularibus, vt adimpleant præceptum Ecclesiasticum annuæ Communionis?

RESOLVT. LXXIII.

Negatiuè respondet Suarez *de relig. tom. 4. tract. 10. lib. 9. c. 3. n. 8.* Portel *in dubiis regular. tom. 1. ver. Sacramentorum administratio, n. 5.* Villalob. *in sum. par. 1. tr. 7. dub. 47. n. 4.* Nugnus *tom. 1. in 3. par. q. 83. art. 4. concl. 5.* Et in hanc negatiuam sententiam videtur inclinare Fagundez *de præcep. Eccles. tract. 3. lib. 1. c. 5. n. 16.*

Sed affirmatiuam sententiam non ignobiles authores docuisse constat: hi sunt Ioan. de la Cruz *de stat. Religios. lib. 2. cap. 5. dub. 4. concl. 3.* Beia *in respons. p. 4. cas. 4.* Rodriguez *tom. 1. questionum reg. quæst. 56. art. 3.* Sorbo *in compend. priuileg. ver. communicare, & alij.* Et hoc ex priuilegio Nicolai V. concessio Monasterio Beatæ Mariæ de Guadalupe Ordinis Diui Hieronymi anno 1458. Quod priuilegium confirmauit viuæ vocis oraculo Paulus III. deinde Pius IV. facultates concessas particulariter huic Monasterio, fecit communes omnibus Monasteriis eiusdem Ordinis, vt probat Rodriguez *tom. 1. quæst. 55. art. 9.* Qua concessione, & extensione posita, id est, quòd tale priuilegium sit commune omnibus aliis Monasteriis supradicti Ordinis D. Hieronymi, sequitur euidenter posse

per cõmunicationē eo frui, & vti omnes alios Mendicantes, ac proinde sequitur, posse Sacerdotem regularem ministrare Eucharistiam laicis tempore Paschali, & fideles satisfacere præcepto annuæ Cõmunionis in Ecclesiis Regularium, & in Lusitania ita fuisse iudicatum in causa Fratrum Minorum, cū quodam Parocho, testatur Fagundez.

Nec supradictum priuilegium videtur per non vsum reuocatum. Nam priuilegia Minorum, & per consequens aliorum Ordinum, sunt à Pio IV. confirmata ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, quæ verba, vt notat Rodriguez *tom. 1. quæst. 8. art. 3.* confirmant priuilegia, per non vsum reuocata. Adde etiam, quia idem Pontifex non solum confirmauit, sed de nouo concessit dicta priuilegia, & sic de nouo concessit Minoribus per communicationem dicta priuilegia Nicolai V. & Pauli III. Deinde nouissimè Paulus V. confirmauit, & de nouo roborauit priuilegia Minorum & Prædicatorum, etiam per non vsum reuocata. Alia verò argumenta in contrarium inuenies soluta apud Beiam. Vnde ex dictis remanet satis probabilis ista sententia. Sed ego consulerem, vt Regulares in tali casu faueant Parochis, & talem sententiam in praxim non deducant.

An Missa Regularibus concessa possit ab aliis dici in ipsorummet Regularium Ecclesiis; & quid de Missa sanctissimi Rosarij.

RESOLVT. LXXIV.

Negatiuam sententiam docui in casu Missæ prima vice, nobis concessæ de B. Andrea contra nonnullos Theologos, vt *infra, in tract. Miscell.* videri potest; & ita declarasse sacram Rituum Congregationem die 19. Nouembr. 1622. testatur nouissimè Gauantus *in comment. ad Rubric. Missalis, tom. 1. part. 3. tit. 10. num. 16.* qui etiam *part. 4. tit. 15. num. 11.* notat, quòd vbi celebratur festum sanctissimi Rosarij ex Decreto Gregor. XIII. ne dicatur ea Missa, quæ nomine Rosarij circumfertur, quia concessa tantum Ordini Prædicatorum à sacra Rituum Congregatione die 25. Iunij 1622. & prohibita fuit aliis eodem die: sed fiat Missa, vt in festo sanctæ Mariæ ad Niues, quod obseruatur in æde Lauretana ex Synodo diocesana 1626. vel in Natiuitate, mutato nomine Festiuitatis, quod fit Bononiæ, sed illud prius magis placeat. Ita Gauantus.

An Sacerdos possit iterum subministrare Eucharistiam infirmo, qui semel in articulo mortis sumpsit communionem per modum viatici non ieiunus?

RESOLVT. LXXV.

Negatiuam sententiam prorsus sustinet Vasquez *in 3. par. tom. 3. dispus. 211. cap. 4. num. 38.* & nouissimè Ioan. de la Cruz *in direct. consc. p. 2. tract. de Euchar. q. 5. dub. 4. concl. 3.* Ratio est, quia cum vna communionem infirmus iam satisfecit præcepto sumendi Eucharistiam in articulo mortis. Ergo.

Sed affirmatiuam prorsus amplectendam esse docet vsus communis Ecclesiæ, & communis DD. sententia, nam ita docet Tabiena *ver. communicare, num. 48.* Armilla *ver. communicatio, n. 8.* Toletus *in summa, lib. 10. c. 15. Sæ ver. Eucharistia, num. 5.* Sot. *in 4. dist. 12. q. 1. art. 8.* Victoria *in sum. n. 82.* Graffius *dec. part. 1. l. b. 2. c. 38. num. 32.* Nugnus *in 3. p. tom. 1. quæst. 80. art. 8.* Coninch *de Sacram. quæst. 80. art. 8. num. 3.* Reginaldus *tom. 2. lib. 29. cap. 6. num. 120.* Henriquez *lib. 8. cap. 4. n. 1. & cap. 50. n. 1.* Suarez *in 3. par. tom. disp. 68. sect. 1.* & omnes neoterici, quia non solum contra rationem, quam pro sua sententia adducit Vasquez, tunc permittitur ægroto non ieiunio communi, vt possit implere præceptum diuinum. Sed etiam, quia moriturus

moriturus valde indiget tanti Sacramenti præsidio, & id læpius, & ita maxime indigentem ope, & subsidio huius Sacramenti ad vincendas occurrentes tentationes, & peccandi pericula superanda, pia Mater Ecclesia non videtur velle suo præcepto cum tanto spiritali dispendio adstringere. Deinde in Conc. Constantiensi *sess. 13.* dicitur in casu infirmitatis posse Eucharistiam dari non ieiuno. Ergo cum non limitet ad vnam tantum vicem, quare nos limitare debemus? Maxime, vt diximus, quod in secunda & tertia vice adit eadem necessitas, quæ in prima, scilicet ne priuetur auxilio tanti Sacramenti. Igitur hanc secundam sententiam prorsus tenendam esse existimo.

An in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, quando casus occurrit, debeant cantari duæ Missæ, vna de festo post Tertiam, alia de feria post Nonam; & an Ecclesiæ Regularium dicantur Collegiata?

RESOLVT. LXXVI.

Hic casus frequenter solet accidere, nec ita facile eius solutio apud Doctores inuenitur. Gauantus in *comment. ad rubric. Missalis, tom. 1. par. 3. tit. 10. num. 8.* affirmatiuam sententiam docet, & n. 11. asserit, ita declarasse sacræ Rituum Congregationem in his verbis: [Tanquam de re grauissima statuit sacra Congregatio Missam de feria priuilegiata in Cathedralibus & Collegiatis nullatenus omittendam esse, sed omnino astantibus Canonicis, & assignata distributionum portione cantandam esse, aut cum Diacono & Subdiacono; aut, si eorum copia non suppetit, absque eis, & post Nonam, non obstante quacunque consuetudine contraria, quam sacra eadem Congregatio sustulit, & in posterum admitti vetuit, & addit poenas contentas in Bulla Pij V. quæ præceptum continet.] Ita Gauantus. Non reticebo tamen contrariam sententiam docere nostrum P. Andream Castaldum in *sua praxi cærem. lib. 2. sect. 6. cap. 3. num. 20.* Sed dicit aliquis, an si opinio Gauanti esset vera, & de dicta declaratione Cardinalium constaret authenticè: an, inquam, in Ecclesiis Regularium duæ Missæ essent cantandæ? Respondeo negatiuè. Nam declaratio supradicta loquitur de Collegiatis secularibus: & contra Portel in *dub. Reg. ver. Missæ, n. 7.* & alios, Ecclesiæ Regularium non dicuntur Collegiata, vt probat Rodriguez *99. Regular. tom. 1. q. 43. art. 12.* & in terminis nostri casus Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 8. diff. 19. n. 4.* vbi sic ait: [En las ferias de Quatro temporas, Vigilias, y Rogaciones, siendo dobles, ò semidobles en las Iglesias Cathedralas, y Collegiales se dicen dos Missas, vna de la fiesta à la prima, y otra de feria despues de nona, conforme à las Rubricas del Missal Romano. Los Religiosos no estan obligados à dezirlas, que sus Iglesias no son Collegiales.] Ita ille. Notandum est etiam cum Layman in *Theol. mor. lib. 6. tract. 5. c. 3. n. 5.* Filliucius *tom. 1. tract. 5. num. 4. n. 104.* & aliis penes ipsos, quod Prælati Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum & Conuentualium obligatio incumbit, vt in talibus Ecclesiis, quotidie saltem vnam Missam celebrari curent. Sed Victoria in *sum. num. 94.* absolute negat mortaliter peccari, si aliquo die Missa in his Ecclesiis intermittatur.

Quando Sacerdos iterum præbet agroti non ieiuno sacram Eucharistiam, quanam temporis intercapedo habenda sit inter vnam, & alteram communionem?

RESOLVT. LXXVII.

Multum tempus, arbitrio boni viri, respondet Nau. *tom. 2. lib. 5. de pœnit. & rem. conf. 41.* quod aliqui asserunt esse 30. dies, vt obseruat Villalobos *vbi infra.* Hæc sententia est nimis rigida, ideo post octo, vel decem dies, posse iterum infirmo non ieiuno Sacerdotem præbere

Antonini Diana Pars II.

viaticum, putauit Nugnus in *3. p. tom. 1. q. 80. art. 8.* Villalobos in *sum. p. 1. tract. 7. dub. 38. n. 8.* Suarez in *3. p. tom. 3. disp. 68. sect. 4.* Henriquez in *summ. lib. 8. c. 5.* Fagundez de *præcep. Eccl. tract. 3. lib. 3. c. 5. n. 10.* & amicissimus ac pariter doctissimus noster P. D. Andreas Castaldus in *sua praxi cærem. lib. 4. sect. 14. c. 8. n. 5.* cum aliis. Syluius verò in *3. p. q. 80. art. 9.* putat post septem dies posse ægrotum iterum sumere viaticum.

Ego autem puto sex dies sufficere, nixus autoritate Tabienæ *ver. communicare, n. 48.* Armill. *n. 18.* Zambrani in *decis. cas. consc. tempore mortis, c. 3. dub. 5. n. 4.* Posseuini de *off. Cur. c. 8. n. 21.* Filliuc. *tom. 4. c. 8. n. 238.* & fauet huic sententiæ Ioan. Maior in *4. sentent. dist. 9. q. 3. ad 5. q. 32.*

An Sacerdos possit præbere viaticum infirmo deliranti, qui propter febrim in amentiam incidit?

RESOLVT. LXXVIII.

Respondeo affirmatiuè, ex D. Thom. in *3. p. q. 88. art. 9.* & ex cap. qui *recedunt 26. q. 6. c. 15.* quia in pluribus decretis statuitur, vt pœnitentia non negetur phreneticis, si constiterit prius confessionem desiderasse, & signa contritionis dedisse, & consequenter idem colligitur de Eucharistia: non tamen necesse est, vt tempore vsus rationis petierit expressè, & ostenderit signa contritionis, confessionis, & communionis, vt nimis scrupulosè putauit Zanardus in *direct. confess. p. 1. tr. de Euchar. c. 7.* & alij. Sed omnis fidelis, qui non est notorius excommunicatus, nec notorius peccator sine signis pœnitentiæ, & de quo non constat in complacentia peccati mortalis amississe vsus rationis, debet Eucharistiam tempore mortis sumere, in quo quidem tempore omnis fidelis illam interpretatiuè censetur petere, & sic Sacerdotes debent huiusmodi ægrotis communionem præbere. Ita Sancius in *selectis, disp. 38. n. 10.* Zambranus in *decis. cas. consc. tempore mortis, c. 3. dub. 4. n. 2. & 7.* cum Coninch de *Sacr. q. 80. art. 9. num. 74.* & aliis.

Tales igitur amentes tunc communicandi non sunt, quando clarè & euidenter constat eos in peccato mortali vsus rationis amississe, quod vix potest constare, vt bene aduertit Sot. in *4. disp. 15.* nam vnusquisque præsumitur bonus, donec oppositum probetur, *c. fin. de præsum.* Sed hæc omnia procedunt, quando infirmus potest sine irreuerentia, & periculo vomitus dictam communionem sumere, aliàs danda non erit: & ideo Syluius in *3. part. q. 80. art. 9.* Emmanuel Sa *ver. Euchar. num. 3.* asserunt in mortis articulo non esse amentibus dandam Eucharistiam, ob irreuerentiæ periculum.

Sed hi Doctores nimis absolute loquuntur, nam in tali casu potest fieri experientia, vt optime notat Zambranus *vbi supra, n. 5.* Ita quod detur primo huiusmodi infirmo aliqua forma non consecrata, vt appareat quomodo se habeat in tali sumptione, & si se habuerit decenter, detur illi forma consecrata: sin autem, minime: & hæc est optima praxis. Quæ quidem omnia procedunt in administratione sacramenti Extremæ Vnctionis. In quo casu notanda erit etiam alia optima praxis ex Zambrano *vbi supra c. 5. dub. 2.* qui citat Paludanum, D. Antoninum, Ledes. Henriq. & alios, scilicet phreneticum, vel furiosum, si resistat, esse ligandum, exclusis tamen laicis ad tollendum scandalum, id facere aliquando erit necessarium, quando phreneticus non posset recipere aliud Sacramentum, nisi Extremam Vnctionem.

An Sacerdos possit aliquando in sanitate communicare supradictos amentes?

RESOLVT. LXXIX.

Respondeo negatiuè cum Zambrano in *decis. cas. consc. c. 3. dub. 6. n. 8.* & aliis, nam hoc conceditur illis

tantum in articulo mortis, quia in articulo necessitatis toleratur aliqua minor dispositio & reuerentia, quæ non impedit gratiam habitualem, quæ tamen non debet tolerari extra talem necessitatem.

His tamen non obstantibus Ioseph Angles in 4. sent. docuit quotannis dictos amentes debere communicari, & hanc sententiam videtur etiam docere Villalobos in sum. p. 1. r. 7. dub. 40. n. 3. & quia codex rarus est, ponam eius verba. [La duda es si à estos freneticos se les ha de dar fuera del articulo de la muerte, mi parecer es, que se les puede dar algunas vezes, mayormente si tienen reuerencia à este Sacramento, y algun uso de razon, como son algunos Religiosos Sanctos, que por el tiempo vinieron à caducar. [Sed hæc opinio admitti non potest in perpetuò, & absolute fatuis, sed in semifatuis, in quibus etiam Henriquez lib. 8. c. 42. n. 3. & 4. putat Eucharistiam in Paschate dari debere: immò Sancius in selectis, disp. 26. n. 5. & disp. 38. n. 9. probat illis Eucharistiam ministrandam esse toties, quoties eam sibi ministrari postulauerint, quia si in Paschate, vel aliquando communicant, nullam committunt irreuerentiam, nec etiam committent, pluries communicando, cum tam homo suscipiens, quam Sacramentum susceptum semper vnum, & idem sint. Neque imaginari potest, quomodo hodie communicando oriatur de nouo irreuerentia, quæ heri suscipiendo Eucharistiam non fuit orta, dummodo actio sit eadem in specie, Sacramentum idem, & homo, qui suscipit, sit cum eodem usu rationis, quo fuit heri. Ita Sanchez. Sed an probabiliter iudicent viri docti. Nam hic Author nimis laxas opiniones tenet circa frequentiam sacramenti Eucharistiæ. Primò enim docet, ad communicandum quotidie non aliam requiri dispositionem, præter nullius peccati mortalis conscientiam, aut quòd ob inanem gloriam non suscipiatur Eucharistia. Secundò, esse magis expediens coniugatis die habitæ copulæ Eucharistiam suscipere; idem de illo qui fornicationem, aut pollutionem voluntariam commisit, si de illa confiteatur. Tertio, pueros statim, ac habent usum rationis esse communicandos. Quarto, non esse expediens Confessariis impedire aliquoties pœnitentes Eucharistiam sumere, causa emendandi venialia peccata, siue imperfectiones illorum. Quintò, non esse etiam expediens Prælati Religionum priuare aliquoties suos Religiosos susceptione sacræ Eucharistiæ causa illos mortificandi: & idem Confessariis erga suos pœnitentes. Hæc omnia Sancius in selectis. à disp. 22. usque ad 31. Sed aduersus illum adest communis opinio Doctorum, & nouissime Salazar Societatis IESU in pract. de frequen. commun. edita Matriti anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo, omnes supradictas propositiones refellit.

An qui tenetur in aliqua Ecclesia celebrare sine Sacrificij applicatione, vt vulgò dicitur, con la sola presenza possit aliud stipendium pro illa Missa accipere, & alteri applicare?

RESOLVT. LXXX.

Affirmatiuam sententiam docet Alphonsus de Leone, vir huius literaturæ consultissimus, in tr. de Iubi. Leo, p. 3. q. 20. num. 27. vbi sic asserit: Quando datur stipendium, non pro applicatione Sacrificij, sed pro cultu Ecclesiæ, vel commoditate populi: tunc potest Sacerdos aliam eleemosynam accipere pro applicatione Sacrificij, absque peccato & obligatione restitutionis. In dubio autem non præsumitur datum, vel relictum pro cultu Ecclesiæ, sed pro applicatione Sacrificij, nisi aliud constet ex claris verbis testatoris, vel circumstantiis personarum. Vnde cum fratres in Oratorio, seu eorum Ecclesia faciunt celebrare festis diebus, vel ob commoditatem ipsorum, vt Missam audiant, & ibi communicent, aut ob commoditatem gentis vicinæ absque alia expressione: non intel-

liguntur Sacrificij applicationem velle, vt in praxi vidi multoties consultum, & practicatum à viris timoratis, & doctis.] Itaille. Et antea hanc sententiam docuerunt etiam Fraxinellus de oblig. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 8. & Homobon. de Bonis de exam. eccles. par. 1. tract. 4. c. 13. q. 121.

Sed his non obstantibus, nouissime negatiuam sententiam tenet Gauantus in comm. ad rubr. Missalis, tom. 1. p. 3. tit. 12. n. 5. vbi ita ait: [Qui tenetur alicubi celebrare absque applicatione Sacrificij ad diuinum cultum tantum, ita debet ibi celebrare, vt nullo modo accipiat stipendiū ab alio, vt illi applicet Sacrificium sibi liberum, quod expresse vult sacra Concilij Tridētini Cōgregatio in Declarationibus Decreti de celebrat. Miss. sub Urbano VIII. emanati.] Ita Gauant. Verba verò sacræ Congregationis hæc sunt: [Ad quartum respondetur, Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione Beneficij, seu Capellæ, legati, aut salarij, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis, susceperint, non posse eadem Missa vtrique obligationi satisfacere.] In quibus verbis sacra Congregatio absolute, & sine vlla distinctione videtur prohibere Sacerdotibus, ne pro vna Missa duplicatum stipendium accipiant; vnde corruerit etiam opinio posita supra in resol. 14. Ratio horum omnium esse potest, quia stipendium non datur pro Sacrificio ipso, & fructu spirituali: nam hoc esset simonia, sed exhibetur pro labore extrinseco, quod est pretio æstimabile. Vnde Episcopus his omnibus consideratis, statuit quantitatem iusti stipendij. Ergo vna Missa non meretur, nisi vnicum stipendium iuxta Episcopi taxationem, nisi occurrerent aliæ circumstantiæ, quas supponimus non accidere in casu nostro.

TRACTATUS XV.

& I. Miscellaneus.

In Tabella casuum reseruatorum Diocesis Panormitana adest peccatum sodomie: quæsitum sapius à me fuit, an pueri ante annos pubertatis includantur in tali reseruatione?

RESOLVT. I.

DVAS inuenio apud Doctores sententias circa hanc quæstionem. Prima affirmat, sic Homobonus de cas. reser. part. 1. cap. 3. fol. 60. ait: [Peccata impuberum, vt masculinorum ante 14. annum, reseruationibus Episcoporum subduntur, nisi aliud eorum statutis caueatur: ita etiam docuit Lazarius tractat. de Blasphemia, quest. 9. num. 42. & nouissime Floronus de cas. reser. part. 1. cap. 3. num. 3.]

Secunda opinio negat, ita doctissimus Paludanus in 4. sent. dist. 34. quest. 2. art. 1. & nouissime Iacobus de Grassis tom. 1. Consiliorum lib. 5. de adult. conf. 3. num. 13. & seq. vbi quærit, an pueri succubi & muliebria patientes comprehendantur sub casu reseruato; & respondet negatiuè, quia sicut minor ætas in foro exteriori excusat à pœna ordinaria, ita & in animæ iudicio. Et ita etiam docet Bellochius de cas. reser. p. 1. q. 1. n. 203. & q. 17. n. 66.

An intra pyxidem, vbi Sacramentum reseruatur, debeat permanere aliqua palla ex lino confecta, & benedicta?

RESOLVT. II.

Affirmatiuè respondet Vasquez in 3. disp. 233. c. 4. n. 36. vbi ait: [Existimo ex consuetudine necessarium, vt intra pyxidem, in qua Sacramentum seruatur, sit vas aliquod

aliquod ex lino, quod benedictione corporalis benedictū sit. Nam quādiu celebratio Missæ durat, Corpus Christi semper esse debet supra pāllam corporalem benedictam, quæ sindonem repræsentat, qua Christi Corpus mortuum in sepulchro inuolutum fuit, ita etiam finita Missa quādiu Corpus Christi seruatur.] Hæc ille.

Sed hæc sententia mihi non placet, & consuetudo quam affert Vasquez est in contrarium. Ad argumentum verò respondetur ex Nugno *in 3. p. tom. 1. q. 83. art. 3. dub. 5.* in his rebus non valere argumentum à paritate rationis, est etiam differens ratio, quoniam corporale tangit Corpus Christi in ipso met Sacrificio: unde licet non sit sanctior confectio Corporis Christi, quàm ipsum met Corpus consecratum, ac præsens perseverans. Tamen propter efficiendum Sacramentum sunt necessaria vasa consecrata, non autem propter custodiendum. Ex his patet responsio ad illam quæstionem, an pyxis, in qua Corpus Christi seruatur, benedici debeat. Reginaldus *in praxi, tom. 3. lib. 29. c. 9. sect. 6. n. 201.* Molfesius *in sum. tom. 1. tr. 3. c. 12. n. 55.* Pet. de Ledesma *in sum. tom. 1. de sacr. Euchar. c. 21. fol. m. b. 150.* affirmant, & in hanc sententiam videtur inclinare Pitigianus *in 4. sent. tom. 1. dist. 13. q. 2. art. vnic.* cum aliis.

Sed in rigore mihi placet opinio negatiua, quam tuentur, & docent Paludanus *in 4. dist. 13. q. 1. art. 4.* Tabiena *ver. Euchar. n. 31.* Syluest. *eodem ver. 3. q. 4.* Sotus *in 4. dist. 13. q. 1. art. 3.* & ex neotericis Nugnus *ubi sup.* Azorius *p. 1. lib. 10. c. 27. quæst. 7.* Henricus *lib. 9. c. 8.* & Vasquez *loco cit.* ubi asserit, pyxidem non esse benedicendam, eo quòd nullo iure id præcipiatur. Quòd verò in Pontificali pro illa peculiaris benedictio assignetur, non satis est, vt dicamus necessariò esse benedicendam. Nam & in Pontificali assignantur benedictiones pro aliis ornamentis Altaris, & pro vasis Reliquiarum, & pro campanis, quæ tamen omnia non semper benedicuntur.

Vtrum Calix qui usu aurum amisit, & iterum postea deauratur, quoad illam superficiem, quæ tangit sanguinem Christi, debeat de nouo consecrari. Idem queritur de Patena.

RESOLVT. III.

Affirmatiuè respondent communiter DD. sic Pitigianus *in 4. sent. tom. 1. disp. 13. q. 2. art. vnic.* Molfesius *in sum. tom. 1. tr. 3. c. 12. n. 53.* Pet. Ledesma *in sum. tom. 1. de sacr. Euchar. c. 21. fol. m. b. 148.* Scorzia *de sacrif. Missæ. lib. 2. c. 14. n. 8.* Barthol. ab Angel. *in exam. Confess. dial. 5. §. 324.* qui citat Syluestrū, Angelū, Armillā, & Tabienā, *ver. Calix;* & alij communiter, vt dixi. Et ratio est, quia consecratio fit propter contactum Corporis & Sanguinis Domini, id autem in quo proximè fit contactus, non est consecratum. Ergo consecrandum est: & ita certam esse hanc sententiam putant aliqui, vt Reginaldus, qui *in praxi, tom. 2. lib. 29. c. 9. sect. 6. n. 199.* contrariam docet periculosam.

Sed his non obstantibus, probabilem ego puto cum Layman *in Tricol. mor. lib. 5. tract. 5. c. 6. num. 7.* & illam amplexus est Ægid. de Coninch *de Sacr. q. 83. art. 3. dub. 3. n. 246.* quam his rationibus probat. Quia cum res semel consecrata nunquam amittat consecrationem, quādiu manet eadem & integra, vt docet D. Thom. *in 3. par. q. 83. art. 3. ad 3.* & communiter Doctores, difficile videtur, cur Calix consecrationem perdat per deurationem, cum non frangatur, nec ita mutetur, quin maneat idem. Videtur ergo omnino eam retinere simili ratione, qua Ecclesia retinet suam consecrationem, quando paulatim reficitur, in qua pars noua censetur consecrata hoc ipso, quo consecrata additur.

Sed aduersus hanc rationem confurgit Suarez *in 3. p. tom. 3. disp. 81. sect. 7.* & Pitigianus *ubi supra,* & alii, dicendo hoc verum esse, quando pars quæ additur, est minus principalis. Sed in casu nostro, licet pars argentea Calicis

Antonini Diana Pars II.

videatur principalior quoad magnitudinem materiæ, tamen quoad vsum id quod per deurationem additur, principalius est; quia tangit & continet immediate sanguinem Christi. Ergo. Hæc Pitigianus, & alij.

Sed contrà, nam ex hoc sequeretur, Primò Calicem recenter deauratum posse dici alium à præcedenti. Secundò eum in ratione Calicis, & vsus quem habet ad Sacrificiū, destitui, si interius aurum omnino deteratur, quæ tamen communiter negantur. Vtraque autem sequela probatur, quia res absolute dicitur destitui, ac fieri noua, quando secundum suam præcipuam partem simul destruitur, aut renouatur. Et patet in Ecclesia, quæ amittit suam consecrationem, quando præcipua pars parietum simul corruit. Et ob has rationes ait Ægidius, viri quidam doctissimi putant hanc sententiam esse probabiliorē: at ego addo, quòd probabilem illam etiam vocauit ex aduersariis Gabriel Vasqu. nam *in 3. p. tom. 3. q. 83. art. 2. disp. 233. c. 3. n. 31.* contrariam sententiam, quam ipse tenet, vocat tantum probabiliorē. Ergo secundum Vasquez, sententia Ægidij est probabilis. Ad argumentum Pitigiani in principio positum, respondetur, quòd illa noua deauratio censetur consecrata, hoc ipso quo consecrata additur.

Vtrum cingulum perdat benedictionem, si ita frangatur, vt neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem, licet ipse aliquo modo uniat partes illas separatim?

RESOLVT. IV.

In simili casu cingulum benedictionem amittere putat Ilex Paludanus, Franc. Pitigianus *in 4. sent. tom. 1. dist. 13. q. 2. art. 4.* & hanc sententiam videtur etiam docere Bonacina *de Sacram. disp. 4. q. ult. punct. 9. n. 26.* & Valerius Reginaldus *in praxi tom. 2. lib. 29. c. 6. sect. 3. n. 160.*

Sed ego contrariam sententiam puto esse probabiliorē, quam tuetur noster P. Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 3. c. 12. n. 3.* & præter Suarez & Scorziam, quos ipse citat, tenet etiam hanc opinionem ex neotericis, Coninch *de Sacr. q. 83. art. 3. dub. 3. n. 251.* ubi asserit: [Si cingulum ita frangatur, vt neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem, amittere benedictionem. Secus si longior pars adhuc sufficeret ad cingendum: aliqui tamen putant, etiam in prima fractione licere partibus simul nexis vti. Ita Emmanuel Sà *ver. Missa, n. 12.*] Hæc Ægidius.

Difficilis est illa quæstio, an si quis inualidè contraxit matrimonium ob defectum consensus, vel cum impedimento dirimente, obienta dispensatione teneatur iterum consentire coram Parocho & testibus?

RESOLVT. V.

Aliqui affirmatiuè respondent apud Sanchez & Ceuallos *ubi infra,* & nouissimè docuit hanc sententiā Basilius Pontius *de matrim. lib. 5. c. 6. n. 5.* Ioan. Gutierrez *tract. de matrim. c. 79. num. 32.* Pet. Cenedo *in suis practiciis quæstionibus, q. 30. num. 11.* & in *Collectaneis ad Decretales, Collect. 58. n. 4.* Spino *in speculo testam. gl. 15. princ. n. 52.* Et ex Societate IESV Paul. Comitulus *in suis respons. moral. lib. 1. q. 120. n. 3.* & q. 122. n. 10. qui asserit se de hac controuersia dedisse litteras ad Patrem Stephanum Tuccium Romanæ Pœnitentiariæ Rectorem. Et cum consulere is Pater Clementem VII. Pontifex affirmatiuè respondit. Quare, addit Comitulus, post Apostolicæ Sedis adiudicationem, nemini est amplius integrum de hac re secus opinari, & non solam auctoritate, sed etiam rationibus suadetur hæc opinio. Nam Concilium Tridentinum absolute docet, matrimonia non posse validè contrahi, nisi coram Parocho & testibus. Ergo sublato impedimento requiritur etiam præsentia Parocho & testium, quando denuò celebratur matrimonium, cum tunc verè contrahatur. Nec valet dicere, quòd

quod ex hac opinione sequerentur multa incommoda, præsertim scandalum; nam in tali casu non debent contrahere, sed petere dispensationem à Pontifice contrahendi sine præsentia Parochi, & testium ratione scandali.

Verum contraria sententia probabilior est, & illam in praxi sæpius consului, quam amplexi sunt, Andr. Victor. mutans sententiam in *Notis ad Manuale Martini Nauarri cap. 22. n. 70.* Franciscus Syluius in *addit. ad 3. part. D. Thom. q. 45. art. 2. ques. 2. concl. 4.* Sanchez de *matr. tom. 1. lib. 2. disp. 37. n. 3.* Poiseuinus de *officio Curati, c. 10. n. 24.* Rebellius de *oblig. iust. p. 2. lib. 3. q. 9. punct. 5. & 6.* Egidius de *Coninch de Sacram. disp. 24. dub. 10. n. 83.* Reginaldus in *praxi, tom. 2. lib. 31. c. 23. n. 283.* & Bonacina de *matrim. q. 2. punct. 9. n. 5. & 6.* præter Doctores, quos ipse citat, & Sanchez ubi supra.

Dico igitur, quod non tenentur iterum coram Parocho & testibus contrahere, qui semel coram eisdem contraxerunt, inualidè tamen ex defectu cõsensu, vel propter occultum impedimentum dirimens; sed satis erit, quod rursus secretè verè consentiant, impetrata prius dispensatione impedimenti, nisi periculum sit, vt detegatur ab aliquibus impedimentum, & probetur in foro externo; tali enim periculo existente, celebrandum iterum est coram Parocho & testibus, maxime si ipsi tale impedimentum noscent, quantumcunque alias esset occultum, quia cum ipsis constet in foro Ecclesiæ matrimonium esse nullum, non sunt testes valoris, sed nullitatis matrimonij. Ita D.D. citati. Ratio nostræ conclusionis est, quia hic casus censetur iure ipso exceptus, nec comprehensus in generali Concilij Decreto. Nam, secundum mentem Tridentini in illo loco, illud solum matrimonium dicitur clandestinum, quod non potest probari in facie Ecclesiæ esse contractum: sed id, de quo agimus, non est tale, quia eodem modo potest probari in facie Ecclesiæ contractum, quo alia omnia. Ergo ex mente Concilij, nec clandestinum, nec irritum erit.

Restat modò respondere ad argumenta Comitoli. Ad primum dico, de illa responsione Clementis VII. non constare authenticè, vel Summum Pontificem tunc respondisse, tanquam priuatum Doctorem. Ad secundum respondetur, negando, tale matrimonium esse omninò nullum, nam fuit quidem validum secundum externam apparentiam, & quoad præsumptionem Ecclesiæ ignorantis impedimentum, in cuius facie contractum est. Ergo sufficit tantum renouare consensum, & non adhibere præsentiam Parochi, & testium, quia fuerunt præsentia externo contractui. & eorum præsentia requiritur, quando matrimonium contrahitur secundum omnes partes, non verò quando suppletur aliquis defectus occultus. De hac tota quæstione vide etiam Zambranam in *suis decisionibus casuum conscientie, cap. 7. dub. 2.* & Ricciū etiam in *suis decisionibus, p. 2. decis. 98.* & Hieronymum Ceuallos in *speculo aureo opinionum commun. q. 604. n. 28.*

Olim per effusionem humani sanguinis iniuriosam, fuit violata quedam Ecclesia consecrata, quaesierunt, an simplex Sacerdos de licentia Episcopi, possit illam reconciliare?

R E S O L V T. VI.

Respondi negatiuè; nam hæc est differentia inter Ecclesiam benedictam, & consecratam: nam Ecclesia si sit benedicta, potest reconciliari per simplicem Sacerdotem, & cum aqua benedicta communi; si verò sit consecrata, debet reconciliari per Episcopum proprium, vel per alium Episcopum de eius licentia, & cum aqua à se, vel ab alio Episcopo benedicta cum vino, & cinere. Ita communiter Doctores. Auila de *cens. part. ... disp. 7. dub. 4.* Filliuc. in *suis quæstionibus moral. tom. 1. tract. 5. c. 4. n. 118.* Sayrus de *censuris, lib. 5. c. 16. n. 31.* Graffius *decis. aur. p. 1. tit. 2. c. 48. n. 10.* Henriquez *lib. 9. c. 27. n. 6.* Nugnus in *3. p.*

tom. 1. q. 63. art. 3. dub. 2. & alij. Probatur hæc opinio ex *c. aqua. de consecr. Eccl. vbi dicitur quod cõsuetudo Ecclesiæ Bracharësis, vbi solebãt Episcopi cõmittere Sacerdotibus, reconciliare Ecclesiam, potius sit dicenda corruptela.*

Non reticebo tamen, contrariam sententiam extare apud Victoriam in *sum. Sacr. q. 99.* & apud Emmanuelem Sã post correctionem Magistri sacri Palatij, *ver. Eccles. n. 20.* Et quod mirum est, nouissimè Franciscus Syluius in *suis commentariis in 3. par. D. Th. p. 83. art. 3.* docet etiam hanc sententiam, & testatur de praxi, ait enim: [Quibusdam videtur, quod Ecclesia prius consecrata, sic debeat reconciliari per Episcopum, vt hic vices suas nequeat simplici Sacerdoti committere: contrarium tamen tradunt Victoria, & Sã, quod credimus esse in praxi, non contradicente, sed potius concedente Pontifice.] Hæc ille. Quæ quidem sententiæ an sit probabilis, iudicent viri docti, videtur enim contra *cap. aqua. vbi supra,* & consuetudo, & praxis, quam assert Syluius, est in contrarium.

Quidam Confessarius ex negligentia culpabili non interrogauit pœnitentem de circumstantia necessaria ad Confessionis integritatem, quaeritur, an teneatur pœnitentem monere de defectu commisso?

R E S O L V T. VII.

Respondio Antonium Fernandez in *exam. Theol. moral. p. 4. c. 5. §. 1. n. 3.* affirmatiuam sententiam docere, putat enim hunc defectum esse vrgentem causam, obligantem confessarium ad petendam à confitente facultatem, vt illum moneat de re necessaria circa factam confessionem. Ac proinde si monitio absque scandalo fieri potest, tenetur talis confessarius pœnitentem monere, dummodo illi non adueniat graue detrimentum.

Sed Vincencius Filliucius ex Societate IESU, in suis eruditissimis quæstionibus moralibus, quas nuper edidit, *tom. 1. tract. 3. c. 12. q. 7. n. 374. & ibid. in instructione pro confessionibus excipiendis, c. 4.* contrarium docet. Etenim confessarius, duplici de causa potest male absoluere. Primò, quia inualidè, non habendo intentionem, vel iurisdictionem, vel cum aliquo alio defectu, circa ipsam substantiam confessionis. Secundò, quia cum peccato, sed validè. In primo casu, tenetur confessarius, p'out supra ait Fernandez, & communiter Doctores, petere licentiam, & admonere pœnitentem. In secundo casu, regulariter ad nihil tenetur; præterquam ad dolorem de peccato facto. Ratio est, quia pœnitens non tenetur illam confessionem iterare, sed ad summum explicare circumstantiam illam, vel speciem, vel numerum peccatorum, quæ omisit, quando rescuerit se ad id fuisse obligatum. Hæc ille. Quam sententiam limitat, nisi defectus eiusmodi esset coniunctus cum damno tertij, vt quia pœnitens retinebat alienum; tunc teneretur Sacerdos eum reuocare, & admonere, quando positiuè contrarium dixisset, nempe eum non teneri ad restitutionem: quando autem tantum tacuisset, non teneretur; sed de hoc alibi.

Ex hac sententia Filliucij apparet, tunc confessarium teneri admonere pœnitentem, quando defectus versatur circa substantiam, & validitatem Sacramenti, & non est in præiudicium tertij, vel ipsius pœnitentis, relinquendo illum, videlicet in occasione proxima peccandi; secus autem si absolutio fuit valida, sed ob ignorantiam cum peccato à confessario collata, non faciendo videlicet explicare aliquam circumstantiam necessariam, vel numerum peccatorum; nam in hoc casu sufficit, ait Filliucius, confessarium pœnitere. Et ita etiam tenet Nugn. in *addit. ad 3. part. tom. 2. q. 8. art. 4. dub. 3. fol. mih. 275.* & Reginaldus *tom. 1. lib. 8. cap. 3. sect. 2. num. 31.*

Notandum est tamen, pro consolatione confessariorum, quod omittere aliquam interrogationem necessariam per inaduertentiam, aut obliuionem, non erit peccatum mortale, vt ex Nauarro docet Baanes, & Valerius

in differentiis utriusque fori, *vers. Iudex, diff. 6. n. 4.* Sed circa presentem questionem vide Vasquez *in 3. p. tom. 4. q. 93. art. 3. dub. 8.* Bonacinam *de Sacram. disp. 3. q. 7. punct. 6. n. 2.* Suarez *in 3. part. tom. 4. dist. 32. sect. 6.* Franciscum Ortiz *in sum. c. 24. n. 8.* Onuphrium *opusc. de sigillo, sect. 4. q. 5. §. sequitur secundo, Sotum de leg. & deteg. secr. membr. 3. q. 4. Nau. cap. 26. n. 14. Reginaldum ubi supra, & alios.*

Quidam habebant facultatem distribuendi pauperibus, certam pecuniarum summam, quasierunt à me documenta aliqua ad tollendos scrupulos?

RESOLVT. VIII.

Respondi, quòd is cui committitur electio pauperum, non habet necesse eligere pauperiorem. Ita Bartol. *in l. vnum ex familia, §. in fine, de legat. 2.* Bald. *in l. cum quidam, ad fin. de legat. 2.* Nam locus est gratificationi, nec peccat, qui vnum pauperem alteri prætulit. Idem Bald. *in repet. l. 1. num. 31. vers. item queritur, de sacros. Eccles.* Hæc omnia Cardinalis Mantica *de coniect. ultim. volunt. lib. 5. tit. 5. num. 6.*

Sed difficultas manet, quisnam dicatur pauper. Respondeo, & dico primò, id totum esse arbitrio boni viri remittendum, qui iuxta qualitatem personarum iudicet, quis dicatur pauper. Ita Mascardus *ubi infra, num. 14.* & DD. *in l. si constante, ff. solut. matrim.* At ita generaliter loquendo, res adhuc manet intricata scrupulis. Dico igitur secundò, sub nomine pauperum intelligi omnia loca pia, vt Hospitalia, Ecclesias indigentes luminaribus, ornamentis, ædificiis, & Monasteria Religiosorum; vnde habens facultatem distribuendi aliquam elemosynam inter pauperes, potest etiam eligere Religiosos. Ita Ioan. Andr. *in cap. 1. in Nouella de testam. lib. 6.* & Imol. *in l. captatorie, in fine, de leg. 1.* Et etiam Religiosus, cui data est electio, potest bona distribuere inter Religiosos sui Monasterij, vt notat Card. *in Clem. 1. num. 22. Imol. num. 18.* & Anch. *16. de testam.* Dico igitur, quòd tertio ille etiam dicitur pauper, qui victum potest quærere, vel quærere ex labore suo. Ita Baldus per illum textum cum glossa *in l. paupertas, ff. de excusat. tutor. & Iason in l. nisi constante, n. 151. ff. solut. matrim.* Vnde M. Antonius Genuensis *in suis practicabilib. Eccles. tricenar. 13. q. 387. n. 2.* asserit legatum relictum pro dote puellæ pauperis, etiam deberi, si illa potest viuere, vel viuat ex labore suo: quod est valdè notandum. Dico quartò, quòd pauper etiam dicitur ille, qui non solum non habet vnde viuat, sed etiam, qui non potest commodè, & honestè viuere secundum suam conditionem, vt sunt multi artifices, & personæ etiam altioris conditionis, quæ ægrè admodum vitam sustentant. Vnde Iacobus Mandellus *lib. 1. conf. 69. n. 7.* ex Bald. *in l. si quis ad declinandum, col. 2. versic. circa tertium. C. de Episc. & cler.* sub nomine pauperis intelligit nobilem, cui imminet onus dotandi filias, & eas nuptui tradere, & commodè dotare non potest, licèt habeat tantum, quantum sufficit ad alimenta, & sic, ait Mandellus, debet ei tanquam pauperi distribui legatum factum pauperibus. Vide nostrum Megal. *in par. 2. lib. 2. c. 2. q. 2. n. 12.* & præter Doctores, quos ipse citat, tenet etiam hanc opinionem ex Ciuitatis, Natta *vol. 3. conf. 590. n. 14.* Alciat. *in l. quos nos hostes, §. locuples, n. 11. ff. de ver. sign. & alij.* Ex Theologis Molina *de iust. tract. 2. disp. 747. n. 1.* Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 10. c. 14. sect. 1. n. 197.* Filliuc. *in quest. moral. tom. 2. tract. 32. c. 4. n. 95.* Nauar. *de rest. lib. 4. c. 2. n. 50.* Nauar. *in manual. cap. 17. n. 93.* Vasquez *opusc. de rest. c. 5. §. 4. dub. 1. n. 6. & 12. cum aliis.*

Ex his apparet, me olim rectè consuluisse, pauperem dicendum esse quendam, licèt vncias quadraginta annuales haberet: nam cum simul haberet matrem, non poterat secundum suam conditionem decenter viuere. Et, vt ait Bannez, & Caiet. *2. 2. quest. 43. art. 8.* pauperes non solum dicuntur, qui egent cibo, potu, & veste, quæ sunt ne-

cessaria naturæ, sed qui egent opportunis ad conuenientiam sui status.

Notandum est verò, quòd omnia supradicta sunt admittenda, quando aliter non constaret clarè, vel ex coniecturis de mente, & intentione testatoris, vel legatarij; nam tunc elemosyna esset distribuenda inter illos pauperes, quos ipse in particulari voluerat.

An aliquis, qui non aequè dubitat, sed magis in eam partem inclinat, vt votum emisit; an, inquam, propter istam suspicionem voti, teneatur ad illud implendum, non integrè quidem, sed ad partem pro ratione huius maioris propensionis?

RESOLVT. IX.

Prima opinio est Filliucij *in quest. mor. tom. 2. tract. 22. c. 4. n. 165.* & Ferdinandi Rebellij *de obligatione iustitia, p. 2. lib. 1. quest. 2. sect. 2. num. 10.* vbi absolute asserit, quòd si quis ita dubitet, vt tamen verisimilius sit, votum fuisse emissum, tenetur sub mortali illud seruare; & hoc, ait, à nemine negatur.

Secunda opinio est Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 41. n. 34.* vbi ait, quòd si quis non dubitet, sed opinetur, se vuisse, ita vt magna sit determinatio iudicij ad hoc, tenetur ad votum adimplendum; si verò fuerit mediocri, diuidendam esse rem promissam, sicut de possidente rem opinatur, aut magis propendet esse alienam, diximus teneri diuidere, pro dubij qualitate, quia maior iudicij determinatio etiam cum formidine, sufficienter compensat excessum possessionis, quam alter habet. Hæc ille, & alij.

Sed re meliùs considerata (& hæc sit tertia opinio, cui tanquam probabiliori adhæreo) postea *in Decal. tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 36.* mutauit sententiam, & simpliciter docuit, sic dubitantem ad nullam voti partem teneri, & absolute non esse obligatum ad illud votum; & ultra Sanch. ex parte, & Salas, quem ipse citat *in p. 2. q. 21. tr. 4. disp. vnic. sect. 2. §. n. 254.* tenet etiam nouissimè hanc opinionem Fernandez *in exam. Theol. mor. p. 1. c. 6. §. 2. n. 4.* & Martinus Bonacina *tract. de leg. disp. 2. q. 4. punct. 2. n. 18.* vbi asserit, quòd quando dubium est inæquale, ita vt dubitans magis propendet in hanc partem, vt credat se votum emisisse; iudicandum esse in tali euentu in fauorem dubitantis. Ratio huius sententiæ est ista, quia possessio certa præualet rationibus inducentibus in partem oppositam, sed non generantibus assensum.

Quid sentiam, dicam breuiter. Omnes istæ tres opiniones sunt probabiles, & tutæ in praxi: vnde non bene asserit Rebellius, suam opinionem à nemine negari, & immeritò dixit Salas opinionem Rebellij esse falsam: sed meritò huic questionem sequens erit adiuncta.

An possessor bona fidei, si inæqualiter dubitet, & magis inclinet in eam partem, vt res sit aliena, teneatur iuxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere?

RESOLVT. X.

Afirmatiuè respondet Bannez *2. 2. ante quest. 62. in præambulo ad illam, dub. vlt. concl. 2.* Ledesm. *de matr. q. 45. art. 1. ad 3. prima sententia dubij secundi.* Salon. *in 2. 2. q. 62. art. 6. contr. 4. concl. 4.* Sanch. *de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 41. n. 10.* & hanc sententiam puto etiam tenere Sayrum *in Clauis Regia, lib. 10. tr. 2. c. 3. n. 29.* Barthol. à S. Faustino *in speculo confess. disp. 4. qu. 260.* vbi asserunt, in dubio æquali possessionem bona fide, non esse obligatum ad restitutionem.

At mihi semper contraria opinio visa est probabilior, quam tuetur, & docet Vasquez *in part. 2. tom. 1. disp. 66. art. 7. num. 42.* vbi loquens de supradicta opinione asserit: [Ego hanc sententiam existimo nulla ratione esse admittendam]

mittendam. Nam quamvis pro altero, qui non possidet rem, fortiores videantur rationes, & coniecturæ circa res proprietatis, tamen si non sunt usque adeo efficaces, vt generare possint assensum illius partis, sed rem adhuc dubiam relinquunt, non debet censeri maius, & potius ius proprietatis vnus, quam alterius, cum adhuc in dubio res maneat, dubia enim res æquè videtur vtramque partem respicere. Ergo si rei in dubio existenti accedat certa possessio, potior erit causa possidentis. Quocirca quantum vrgentiores videantur rationes pro eo, qui non possidet, si tamen non sufficiunt assensum generare, non obligabunt ad vllam restitutionem. Doctrina verò de dubio, in quo melior est conditio possidentis, intelligitur, quando nullus est assensus pro altera parte.] Hæc Vasquez. Igitur in casu, quando possidens bona fide inclinatur, vt res sit aliena, non tenetur iuxta talem propensionem aliquid restituere; quia possessio certa est potior, quam rationes inducentes in partem contrariam, sed non generantes assensum.

Post hæc scripta, inueni etiam Bonacinam docere hanc sententiam *de restit. disp. 1. q. 2. punct. 2. n. 6.* qui citat Salas *in part. 2. q. 21. tract. 8. disp. vnic. sect. 23. num. 231.* & notat Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 9.* retractasse dicta de matrimonio *ubi supra*, quod non solum retractauit in isto loco, quem citat Bonacina, sed etiam *in lib. 2. cap. 23. num. 179.*

Quis emit rem aliquam bona fide, & postea dubitat esse alienam, nec veritas opposita debita diligentia sciri potuit; queritur an qui illam vendidit, teneatur paratus esse ad illud pretium, quo vendidit, restituendum domino, quoties comparuerit?

R E S O L V T. XI.

CLarum est, quod qui rem per viam emptionis, seu permutationis, etiam bona fide manu latronis accepit, sed deinde incipit dubitare probabiliter, quod sit furtiua, si facta diligentia debita sit dubius, potest illam tuta conscientia retinere. Ita Vasquez *in p. 2. q. 19. art. 6. disp. 66. c. 7. n. 4.* Salas *in p. 2. q. 21. tract. 8. disp. vnic. sect. 23. n. 231.* Lessius *lib. 2. c. 14. dub. 4. n. 23. & c. 6. dub. 3. n. 11.* Molina *tom. 3. part. 2. disp. 721. n. 4.* Rebellius *p. 1. lib. 2. q. 5. n. 10.* Salon. *2. 2. q. 62. art. 6. contr. 4. concl. 4.* Et non solum retinere, sed etiam vendere, dummodo emptori hanc conditionem exponat, ne postea domino comparente damnum emptori sequatur; & quia ratione huius vitij, res illa minus valet, quod si non admoneat, tenetur damnum sequutum resarcire, vt tradunt Graffius *dec. aur. p. 1. lib. 2. c. 30. n. 5.* Ledesma *in sum. tom. 2. tr. 8. cap. 14. concl. 9.* Rebellius *ubi supra. n. 11. & p. 2. lib. 9. q. 18. sect. 2. num. 14.* Vega *in sum. tom. 1. c. 60. cas. 17.* Bannez, & Salonius, Lessius, & Molina, *ubi supra.*

His positis, in quibus communiter Doctores conueniunt, dubium est, an qui rem ita vendidit, teneatur paratus esse pretium vero domino reddere, si constiterit rem esse furtiuam.

Affirmatiuam sententiam tenet Sayrus *in Clauis Regia, lib. 2. tr. 2. 4. n. 29.* cuius ratio, ait, hæc est: [Nam si rem illam haberet, & apud se seruare vellet, eius animi esse oporteret, vt rem domino vero restitueret, si constiterit cuius sit. Ergo etiam eam vendendo, & pretium pro ea recipiendo, parati animi esse debet, vt cognito vero domino pretium rei venditæ domino restituat, cum pretium loco rei succedat.] Hæc ille qui citat pro hac sententia Medinam *C. de rebus restit. qu. 10. concl. 3. §. dico secundò*, Couar. *in reg. peccatum, de reg. iur. lib. 2. p. 2. §. 12. n. 4.* & Salonium *ubi supra.*

Sed hæc opinio merito reiiicitur à Sanchez *in Decal. lib. 2. c. 1. n. 187.* quia solum est vera, & admittenda, quando ex pretio vendens locupletior euasit, instar aliorum pos-

essorum bonæ fidei, ex quibus ipse quoque iam est. Nec ratio contraria intentum probat: quia si res illa extaret, teneretur possessior ratione rei acceptæ illam integrè restituere: at re vendita non tenetur ratione rei acceptæ, nisi quatenus locupletior factus. Ex his negatiuè respondendum est ad dubitationem supra positam.

Virum Confessarius in aliquo casu, sine licentia pœnitentis, possit loqui cum illo de peccatis auditis in confessione, videlicet, Confessor commisit aliquem defectum in absolueno pœnitentem; queritur an possit illi hoc manifestare extra confessionem, etiamsi pœnitens non dederit licentiam manifestandi?

R E S O L V T. XII.

DOctores communiter negatiuè respondent. Ita Reginaldus *in praxi, tom. 1. lib. 8. cap. 3. sect. 2. num. 30.* Suarez *in 3. p. tom. 4. disp. 32. sect. 5. n. 3.* Onuphrius *de sigillo, sect. 4. q. 5. §. sequitur secundò.* qui citat Sotum, Toletum, Rodriquez, & nouissimè docuit hanc sententiã noster Megala *in 1. p. lib. 1. c. 16. n. 22.* Graffius *in decis. aur. p. 1. lib. 1. c. 24. n. 73.* Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 13. punct. 3.* Bonac. *de Sacram. disp. 5. q. 6. sect. 5. punct. 4. n. 8.* & Franc. Syluius *in suis aureis comment. in 3. parti. D. Thom. in add. 1. q. 11. art. 4. fol. 63. & q. 8. art. 5. questi. 4. concl. 2.* vbi ait: [Qui aliquem errorem in confessione commisit, non debet pœnitenti simpliciter extra confessionem dicere, ne arguatur sigilli fractor, sed ei si præsens sit dicat, Vellem quod adhuc semel venires ad me pro confessione, quia habeo vnum verbum tibi vtile. Si acquiescit, officium suum tunc adimpleat. Si verò nolit, pœnitentiam agar confessor sui errati, non enim potest, nisi de præuio pœnitentis consensu, aliquid extra confessionem manifestare.] Hæc ille.

At his non obstantibus, non desunt Doctores, qui contrariam opinionem amplectuntur, hi sunt ex Dominicana familia, Nugnus *in addit. ad 3. p. om. 2. q. 11. art. 1. fol. mibi 346. col. 2. circa med. & ex Societ. Iesv Filliuc. in qu. mor. tom. 1. tr. 7. c. 11. q. 5. n. 324.* vbi sic asserit: [Si confessor defectum aliquem commisisset in confessione, ex quo esset obligatio denuò cum pœnitente colloquendi, debet primò significare illi voluntatem suam, & si consentiat, iam id facit de licentia ipsius: quod si non consentiat, potest tamen colloqui, quia verè non loquitur extra confessionem, sed complet eam, quæ iam erat inchoata, & imperfecta, & pœnitens est irrationabiliter inuitus.] Hæc ille. Notandum est etiam Puteanum *in 3. p. D. Thom. p. 2. q. vlt. dub. vlt. concl. 3. notab. 2.* docere, sigillum confessionis non solui, quotiescunque sine licentia pœnitentis, Sacerdos extra confessionem agit cum pœnitente solo, de peccatis auditis in confessione, modò tamen id faciat studio promouendi pœnitentis salutem. Ita ille. Sed hæc opinio prorsus est tenenda.

Olim interrogatus fui, an Confessarius dicens in aliqua ciuitate, vel alio loco vbi confessiones audit, committit peccatum sodomia, vel aliud, frangat sigillum confessionis, & vt fractor talis sigilli sit puniendus?

R E S O L V T. XIII.

DOctissimi viri (quod mirum alicui videbitur) docent, in tali casu, confessarium frangere sigillum confessionis. Ita Vasquez *in 3. p. tom. 4. q. 93. art. 4. dub. 3. n. 3.* vbi asserit: Mihi placet quod Ledesma docet, contra sigillum confessionis esse, si aliquis confessarius infamaret ciuitatem alicuius peccati, vt sodomia, vel alterius, quod audiuit in confessione, etiamsi non exprimat personam, quia iam ex parte reuelatur id, quod auditum fuit in

in confessione, quod ita limitarem, nisi illud alia via iam publicum esset, & vt tale Sacerdos referret. Hæc Vasquez. Et hoc multò magis asserunt aliqui, de locis non ita amplis, vt de villis, & castris; vel si confessus est Religioso, nominaret Religionem ad quam pertinet, vel monasterium talis ciuitatis. Ita Filliuc. *in quest. mor. tom. 1. tr. 7. c. 11. q. 3. n. 322.* Suarez *in 3. part. tom. 4. disp. 33. sect. 3. n. 8.* Coninch *de Sacram. disp. 9. dub. 1. n. 16.* & Bonacina *de Sacram. disp. 5. q. 6. sect. 5. punct. 4. n. 3.* qui citat aliquos Doctores, pro sua sententia contrarium asserentes.

His tamen non obstantibus, non ignobiles authores sentiunt in his casibus, confessarium peccare, non tamen frangere sigillum. Ita Onuphrius *opusc. de sigillo, sect. 4. q. 4. §. sequitur ultimò, fol. mibi 2, 6.* & nouissime Syluius *in addit. ad 3. part. qu. 11. art. 3. quest. 2. fol. 60. col. 1.* vbi asserit: [Qui solitus in aliquo loco excipere confessiones, dicit in e committi graua crimina, non quidem frangit sigillum, sed nihilominus, si absque spiritali vtilitate, vel coram infirmioribus hoc dicat, existimantibus confessionem tali sermone reuelari, grauitè peccat, tum contra Sacramentum, à quo sic alienari possunt, tum per scandalum.] Hæc Syluius. Et ante ipsum hoc idem docuerat Nauar. *in man. c. 7. num. 16.* Viualdus *in Candelabro, tract. de sigillo, num. 26.* Megala *in 1. part. lib. 1. cap. 16. num. 11.* Henriquez *in sum. lib. 6. cap. 21. num. 6.*

Sed quoad alterum suprasuppositum, audiamus Nugnum *in addit. ad 3. part. tom. 2. quest. 12. art. 1. fol. mibi 355. col. 2.* ita loquentem: [Aliqui verò dicunt, peccare peccato reuelationis sigilli illum, qui etiamsi non nominet personam, nominat tamen Religionem specialem, cuius erat Religionis, talis pœnitens, & est sententia probabilis: non tamen videtur ita certa, vt possit talis confessarius puniri, tanquam reuelator confessionis.] Sic ille, & Fagundez *præc. 2. lib. 6. cap. 4. n. 2.* Et ratio harum opinionum erit ista proculdubio, nam in istis loquendi modis, nulli pœnitenti fit iniuria: cum non sit periculù (vt suppono) quòd auctor illorum peccatorum cognoscatur, licèt, vt diximus, peccauerit confessarius ita loquendo, non solùm peccato, ait Onuphrius *vbi supra*, contra præceptum de non scandalizando proximum, sed etiam contra præceptum de non infamando proximum, nam id cederet in infamiam illius loci, de quo diceret, se hoc, aut illud peccatum audiuisse sacramentaliter.

In quadam ciuitate huius Regni Confessarius, cum licentia pœnitentis in ordine ad consilium petendum, manifestauit cuidam Sacerdoti aliqua peccata, de quibus ipse postea cum aliquibus loquutus est, questum à me fuit tunc, an dictus consiliarius fregerit sigillum confessionis?

RESOLVT. XIV.

Vicarius illius ciuitatis sententiam affirmatiuam tenebat, adducens Suarez *in 3. part. tom. 4. disp. 33. sect. 4.* Sed præter Suarez docet etiam hanc opinionem Pitigianus *in 4. sent. tom. 2. dist. 21. q. 2. art. 5.* Bonacina *de Sacram. disp. 5. q. 6. sect. 5. punct. 3. n. 4.* Filliucius *in quest. mor. tom. 1. tr. 7. c. 11. quest. 4. n. 523.* Syluius *in addit. ad 3. part. D. Thome, q. 11. art. 2. §. 3.* Fernandez *in exam. Theol. moral. p. 3. c. 6. §. 9. n. 26.* & alij. Probatur hæc opinio tribus modis. Primò, ait Pitigianus, & Suarez, Consiliarius in hoc casu participat actum clauium; scilicet quoad clauem scientiæ, & supplet defectum ministri, ita vt ex vtroque quasi coalescat minister, habens omnia necessaria ad hoc munus. Ergo tenetur ad sigillum.

Secundò, asserit Bonacina, & alij, peccata audita in confessione ad quemcunque transeunt, transeunt cum obligatione, & onere sigilli confessionis; quia, vt habetur *in cap. pastoralis, de decimis*, obligatio sequitur rem ipsam, & non personam, sic res pignorata transit ad quoscunque cum suo onere, quia obligatio rei pignorata,

prius afficit rem ipsam. Et tandem probatur tertio, quia pœnitens ea conditione licentiam concedit, vt tamen maneat secretum sub sigillo confessionis.

Sed licèt hæc opinio sit probabilis, probabilior tamen contraria mihi semper visa est; quam mordicus tuetur Vasquez *in 3. part. tom. 4. q. 93. art. 4. dub. 2. n. 10.* Onuphr. *opusc. de sigillo, sect. 3. qu. vnic. dub. 6. fol. mibi 226. §. sequitur primò.* Nugnum *in addit. ad 3. part. qu. 11. art. 1. fol. mibi 347. col. 1.* & ex nostra Religione P. Megala *in 1. part. lib. 1. c. 16. n. 6.* Et ratio est, quia Consiliarius iste accipit notitiam peccatorum non ab ipsa confessione, quasi sigillata, sed ab ipso pœnitente, ac si ipse referret: (quia idem est, si de consensu illius referat Sacerdos:) iam verò non nouit ex confessione pœnitentis, sed relatione facta extra confessionem ab ipso pœnitente, vt à Sacerdote de consensu illius, quod idem est ac si ipse referret; quod verò ita refertur, nec in confessione, neque ex confessione refertur. Ergo non oritur obligatio sigilli confessionis.

Restat modò respondere ad argumenta opposita. Ad primum responderetur ex Megala, quòd licèt reuera consilium ordinetur ad clauis: at tamen consulere peritiorem, non est pars clauium, nec pars confessionis, sed tantùm instructio est Confessarij, vt possit legitimè munus suum exercere. Ergo.

Ad secundum responderetur, diuersam esse rationem obligationis in re pignorata, & sigillo confessionis: quia obligatio rei pignorata, non est obligatio præcepti, sed obligatio quæ sit creditori, vt in eam rem habeat prælationem ad sui solutionem, & ideo obligatio prius afficit rem vnde debet fieri solutio: & quomodocunque transeat ad aliquem, semper transit cum isto onere. At verò obligatio sigilli, est obligatio præcepti, quod licèt feratur de re aliqua facienda, vel non facienda, tamen non obligat rem ipsam; quia persona est, quæ tenetur operari secundùm illud præceptum. Ob id non est accipienda ratio obligationis ex ipsa quæ transit ad alios, sed in ordine ad personam: quare quando quis peccata cognouit ex ipsa confessione, tenetur sigillo, quia tunc semper est respectus in fauorem pœnitentis. Quando verò innotescunt, non confessione sacramentali, non est aliqua obligatio sigilli. Ergo, &c.

Ad tertium responderetur, non esse in potestate pœnitentis apponere obligationem sigilli, nisi quando obligatio nascitur ex ipsa confessione. Ex his tunc consului, supradictum Sacerdotem non fregisse sigillum confessionis, sed tantùm secretum naturale. De hac tota questione vide Coninch *de Sacram. disp. 9. dub. 3. à n. 38. vsque ad 5.*

Virum liceat ad honorem tuendum, inuasorem post impactam alapam, fustem, vel vulnus, fugientem insequi, & occidere?

RESOLVT. XV.

NEGatiuè respondet Ioan. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. præc. 5. dub. 6. concl. 1.* Toletus *lib. 1. c. 6. n. 16.* Rodriguez non bene à Bonacina pro contraria sententia citatus *in sum. tom. 1. c. 135. n. 11.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 27. dub. 3. n. 9.* qui citat Sotum & Bannez, Salon. *in 2. 2. q. 64. artic. 7. contr. 2. concl. 1.* & nouissime Malderus *in 2. 2. D. Thom. tr. 3. c. 1. dub. 14.* vbi asserit, si postquam alapam impexit, quæ tibi ignominiosa est, sese in fugam conuertat offensor, non licebit eum persequi, & tantum referre, quantum postulate videtur honoris reparatio, habet enim potius speciem vindictæ, quàm defensionis. Hæc ille.

Et ita in praxi contrariam sententiam non esse consulendam docent, licèt speculatiuè probabilem esse asserant, Lessius *de iust. lib. 2. c. 9. dub. 12. n. 80.* Reginaldus *in praxi, tom. 2. tr. 21. cap. 5. num. 63.* Filliuc. *in suis quest. mor. tom. 2. tract. 29. cap. 3. num. 51.* Bonacina *de contract. disp. 2. quest. ultim. sect. 1. punct. 10. num. 8.* & alij. Et ratio est, primò ob periculum odij, vindictæ, & excessus. Secundò, ob periculum pugnarum, & cædium in Reipublica perniciem.

perniciem. Deinde, qui iniuriam intulit, eo ipso quod ab iniuria cessat, siue per fugam, siue quouis modo cesset, vim non infert; ac ideo repercutiens, vim vi non repellit, sed potius punit, & vindictam sumit, nec honorem defendit, cum iam per iniuriam amissus sit, & quamuis illum recuperaret, hæc honoris recuperatio ad vindictam potius, quàm ad defensionem pertinet. Hæc noster Megala *ubi infra*.

Sed his non obstantibus, contrariam sententiam pij, & doctissimi viri docuerunt, Nauarr. *in manual. cap. 15. n. 4. ad fin.* Petr. à Nauar. *de rest. lib. 2. cap. 3. num. 383.* qui citat Metecatium, Victoria *de iure belli, q. 2. num. 5.* & ex Societate IESV P. Henrici. *in sum. lib. 14. c. 10. n. 3. in gloss. litt. T: vbi citat Cordubam, Mantium, Pegnam, & alios, & tandem tenet etiam hanc sententiam Fernandez in exam. mor. p. 1. c. 9. §. 1. n. 16.* vbi ait, referens opinionem Nauarri *ubi supra*. [Qui affectus iniuria, magnam honoris iacturam faceret, si fugientem non persequeretur, inuasorem persequi posset, & percutere tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset: etiam occidendo, si id opus esset. Ratio est, quia ego possum persequi furem, & illata vi etiam mortis illius damno, rapta recuperare: ergo maiori cum ratione infamatorem, & ab eo raptum honorem extorquere.] Hæc Fernandez.

Sed ad hoc argumentum respondet Megala, & alij, esse disparem rationem: nam res illa furata adhuc extat apud furem, & manet tua: sed contumelia illata, & honor iam periit: ergo illa non erit defensio, sed aggressio, & vindicta. Respondet Lessius, in eo esse paritatem rationis, quod sicut res potest recuperari; ita etiam honor, qui in signis excellentiæ, & hominum existimatione consistit. Deinde, si res non extarent apud furem, qui illas abieciisset in flumen, posset tamen, damnum passus, talem furem, non minus quàm de facto asportantem, insequi, vt tantumdem restituere cogat, de qua re Nauarr. *ubi supra, num. 384.* Ergo, &c.

Sed magis clarebit hæc sententia, si notemus rationem, qua vindicta, & defensio inter se differunt. Nam vindicta propriè est velle reddere malum pro malo, quod non licet priuatæ personæ. Defensio autem est aggressorem compescere, & impedire damnum quod iam imminet, vel si illatum est, (sicuti in nostro casu) vt adhuc maneat in suspenso. Istas enim esse defensionis partes, manifestum est, vt diximus ex facto illius, qui furantem res suas, vel auferre molientem impedit, vel iam auferentem insequitur: vt enim illa impeditio, sic ista insecutione censetur res suas defendere, si quidem recuperari valeant: & vt insequar eum qui damnum intulit, non possum ob aliam causam id facere, quàm vt reddam malum pro malo, & esset vindicta. Cum verò damnum illatum refarciri potest, eum qui intulit, licitè insequi possum, non quidem vt malum referam pro malo, sed vt mihi illatum malum refarcire curem, cum mihi ad id nulla alia ratio suppetat, quia si suppeteret, non daretur propositæ insecutioni locus tanquam vindictiæ. At cum hæc ita sint, patet illud non habere rationem vindictæ, sed defensionis, quando aliquis vir nobilis eum à quo vulneratus est, insequitur: non quidem vt malum pro malo reddat, sed vt conseruet honorem sibi ablatum, dummodo tamen id fiat incontinenti, cum res adhuc est in suspenso, non autem postquam inimicus domum se iam recepit, vel alia negotia gerit.

His ita positis, cenfeo etiam ante factum, si non adsit periculum odij, appetitus vindictæ & excessus, hanc secundam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi; quia dum aduersarius fugit, & percussus insequitur, moraliter adhuc durat congressus. Ergo, &c. Dixi, ante factum, nam post factum etiam aliqui Doctores ex contrariis illam admittunt, neque ita aggressorem occidentem obligant ad vllam restitutionem. Ita Megala *in p. 2. lib. 3. c. 1. n. 12.* & Lopez *in suo instruct. p. 1. c. 62.*

Nota verò, quod Azorius *p. 3. lib. 2. c. 1. qn. 13.* contra-

riam sententiam vocat tantum probabiliorem. Ergo secundum Azorium, nostra opinio est probabilis: & dum ipse non distinguit, neque nos distinguere debemus, asserendo illum intellexisse de probabilitate speculatiua, & non practica: nam ipse absolutè loquutus est, dicens suam sententiam esse probabiliorem. Ergo sicut eius opinio erit secundum ipsum probabilior speculatiuè, & practice, ita & nostra practice, & speculatiuè erit etiam probabilis.

Quidam vir nobilis occidit Titium, cum moderamine tamen inculcata tutela, sed poterat fugiendo vitam seruare; modò pœnitentia ductus vult sacros Ordines suscipere: quaesuit à me, an propter illud homicidium incurreret irregularitatem, ita vt egeat dispensatione.

RESOLVT. XVI.

Quidam Theologus Societatis IESV, vt ipse consulens assererat, partem affirmatiuam illi consuluit, & probabiliter quidem: nam hanc sententiam cum 19. Doctoribus docet Sayrus *de cens. lib. 6. c. 17. n. 16.* & nouissimè tenet hanc opinionem Auila *de cens. par. 7. disput. 5. sect. 3. aub. 2.* Reginald. *in praxi, tom. 2. li. 30. tr. 2. c. 9. n. 105.* & Fernand. *in exam. Theol. mor. p. 2. c. 10. §. 14. n. 9.* Farin. *p. 2. fragment. crim. num. 490.* Et ratio est clara. Nam in Clementina, *Si furiosus, de homicidio*, excusatur quis ab irregularitate aliquem occidendo, quando aliter vitam suam tueri non potest; sed in nostro casu hic mortem vitare potest fugiendo. Ergo, &c. Adde, quod ita occidens non videtur occidere pro defensione vitæ, sed pro defensione honoris. Ergo, &c.

Sed quia consulens erat vir nobilis, & fugiendo magnam infamiæ notam incurrisset, existima i irregularitatem propter tale homicidium minimè incurrisse. Fateor quidem, in hac sententia multos habere aduersarios, sed illam audacter, & sine metu amplector, quia pro me stat Suarez *in 3. p. tom. 3. de cens. disp. 46. sect. 1. n. 6.* vbi nostram opinionem docet, & ita asserit: [Dicendum est, quod si quis non potest fugere, sine graui nota, & amissione honoris, non teneri ad fugiendum, nec irregularem fieri, si aliū occidat, se defendendo. Probatur, quia quod vitari non potest sine magna infamia & dedecore, moraliter inuitabile est, & idèd meritò hic casus sub verbis Clementinæ comprehensus intelligitur.] Hæc Suarez. Et post illum docent etiam hanc sententiam nouissimè Filliuc. *in quest. mor. tom. 1. tr. 20. c. 5. num. 134.* Bonacina *de cens. disp. 7. qn. 4. punct. 6. n. 4.* & Coninch *de Sacram. disp. 18. dub. 9. n. 90.*

Ex his patet responsio ad argumentum contrariæ sententiæ. Nam dicendum est in casu, de quo loquimur, illum qui occidit, moraliter vitam suam alio pacto tueri non posse. Nota verò, quod Suarez suam sententiam limitat; nisi præcesserit culpa, & iniuria, ex parte eius, qui fugere cogitur, vt si ille dedit alteri alapam, vel iniuriolum verbum dixit, vel cum vxore inuentus est, aut pallium tollere est aggressus, & alter in eum insurgit, non solùm, vt vim repellat, sed etiam, vt vindicet, & occidat. Nam tunc licet hic excedat, non potest alter iustè se defendere, sed potest fugere, cum ipse dederit occasionem rixæ. Et idèd si fugiendo amittit honorem, sibi, & non alteri imputare debet. Sed hæc limitatio Suarez ita absolutè prolata non mihi placet; sed cum Filliucio *ubi supra, num. 135.* tunc veram esse cenfeo, cum id omne præuisum est, vel præuideri potuit ab inferente iniuriam. At quando omninò per accidens ea consecuta essent, non video, cur non possit vt iure suo permanendi; & si aliter non posset se tueri, quàm occidendo, non est cur deterioris conditionis fieri debeat, quàm alij.

Quidam mandauit Petro, ut occideret Caium, non præcogitando aliquid de morte Petri, & verissimiliter credere poterat, non esse sequuturam, quia Caius longè debilior erat Petro. Accidit verò his non obstantibus, quòd Caius occidit Petrum; interrogatus fuit, an mandans incurreret in irregularitatem, ita ut non possit amplius ministrare, quia iam erat sacris Ordinibus insignitus?

RESOLVT. XVII.

Respondi, communiter DD. contra mandantem responderi; asserunt enim, in irregularitatem incurrisse; teste Bonacina *vbi inf. a.* Ita Sayrus *de cens. lib. 7. c. 2. n. 12.* Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 30. tract. 2. c. 11. sect. 1. n. 126.* Nauar. Cou. Armilla, Tabiena. Syluester, Maiolus, Viual. Summa confess. Vgolin. & alij. Probatur, ait Tabiena, *ver. irregularitas 2. §. 12.* quia fuit in culpa, & hoc euenire posse, debuit cogitare.

At mihi contraria opinio Henriquez *lib. 14. cap. 16. n. 1. lit. K.* probabilis videtur, sicut etià probabitur visa est Bonacinae *de cens. disp. 7. q. 4. punct. 7. n. 17.* Imò, & Auila *de cens. p. 7. dist. 6. com. l. 4.* stat pro nostra sententia; nam contra Syluium, & Panormitanum admittit quandam limitationem Innocentij, & Hostiensis; scilicet quòd opinio contraria, quam ipse Auila tenet, etià aduersus Henriquez, solum procedat, quando erat verissimile, quòd Petrus occidi poterat à Caio inuadendo, ut quia erat longè debilior Caio, vel quid simile; quæ quidem circumstantia non adest in casu, de quo loquimur, imò totum contrarium, nam Caius inuadendus, erat debilior Petro.

Ex his omnibus putauì dictum consulentem non incurrisse irregularitatē, sed quia scrupulis angebatur, ad maiorem conscientiaē suæ tranquillitatem consului, ut dispensationem ab Episcopo obtineret, virtute Concilij Tridentini *sess. 24. c. 6.* qui dat illi auctoritatem, ut possit dispensare in irregularitate ex homicidio casuali occulto proueniēte. Sed ista irregularitas, de qua loquimur, prouenit ex homicidio casuali, ut notat Filiucius *in qq. mor. tom. 1. tract. 20. cap. 2. n. 36.* & Suarez *de cens. disp. 44. sect. 3. n. 16.* quia nemo directè intēdit homicidium eius, cui mandat, ut alium occidat. Indirectè igitur tantum imputabitur, & ideo casualis occisio erit, & irregularitas ex homicidio casuali, ergo poterit Episcopus circa illam dispensare.

In quadam ciuitate huius Regni plures non ex consilio, sed ex rixa subito contingente, percusserunt aliquem, sed vnus tantum percussit vulnere lethali, ex quo mortuus est, & cognitus fuit iste percussor, quaesierunt postea à multis Theologis, an omnes incurrerint in irregularitatem, seu solus ille, qui mortale vulnus inflixit?

RESOLVT. XVIII.

Multi ex Societate IESV, & ex Dominicana familia affirmatiuè responderūt, ut ipse consulēs mihi affirmabat, quorum sententiam probabilissimam esse asserui, nam illam docet Stephanus de Auila *de cens. par. 7. disp. 6. sect. 3. dub. 3.* & Suarez *in 3. p. tom. 5. de cens. disp. 45. sect. 3. n. 11.* vbi ait: [Etiamsi vulnus inflictum, vnum tantum sit, illudque lethale: omnes impugnantes occisum fiunt irregulares, non solum quando incerta est persona percussor, quod est indubitatum; sed etiamsi certa sit, quia alij manent irregulares, propter incertitudinem.] Sic ille.

Sed ego, dictos consulentes ab incurfu irregularitatis immunes feci, & multos Authores adduxi: præcipuè Gregor. Sayrum *de cens. lib. 7. c. 4. n. 13.* vbi ait: [Quando vnus à pluribus in rixa subito contingenti, non præmissio consilio vulneratus est, & in occiso reperitur vnicum lethale

vulnus, si constat quis id intulerit, tenebitur de homicidio, ceteri de percussione, *item Mela, §. sed si seruum, ff. ad leg. Aquil. & l. si rixa, ff. de sicariis.* Vnde ille solus irregularis erit, ceteri verò, ut ab homicidio, ita etià ab irregularitate excusantur. DD. cōmuniter *in c. significasti 2. de homicidio.*] Hæc Sayrus. Cuius sententiam docent etià Couar. *in Clem. si furiosus. p. 2. §. 2. n. 3. ver. secundus casus, de homicidio,* & Bonac. *de cens. disp. 7. q. 4. punct. 8. n. 29.* & Villadiego *c. 6. n. 47. apud Auilam, vbi supra.* Qui quidem Auila nostram sententiā probabilē vocat. Ex his omnibus, ut dixi ad casum, de quo loquimur, negatiuè respondi.

Frequens hic casus accidit: In rixa subito, & inopinatè contingenti, quis occidit alium; queritur an hoc homicidium non dicatur voluntarium simpliciter, sed casuale, ita ut occidens possit impetrare dispensationem ab Episcopo, qui potest vigore Concil. Trident. sess. 24. c. 6. dispensare super irregularitates occultas, contractas ex homicidio casuali?

RESOLVT. XIX.

Fateor opinionem affirmatiuam esse probabiliorē; & illam docet Molina *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 79. num. 7.* & Franc. Suar. *in 3. part. tom. 5. de cens. disp. 44. sect. 1. num. 3.* qui reddit rationem huius sententiæ, nam licet rixa inopinatè, & ex tempore orta sit, potest tamen quis, libera voluntate, directè intendere mortem alterius. Ergo tale homicidium est in se directè voluntarium, & sub hac appellatione in iure comprehenditur, nisi fortasse inducat rationem defensionis, cuius alia est consideratio.

Sed contrariam opinionem negatiuam, probabilem etià esse iudico. Dico igitur ad irregularitatem homicidij voluntarij, super quam non possit dispensare Episcopus, requiri, quòd illud homicidium deliberato animo, & inuito consilio fiat: nam si ex rixa repente orta, vel ex inimicitia, ob iniuriosa verba, subito contracta homicidium perpetratur, casuale puto esse, & non voluntarium, ita ut possit Episcopus circa irregularitatem ex ipso contractam dispensare. Hanc sententiam primus docuit Didacus Perez *in lib. 8. ordinamenti, tit. 13. in Rubr. fol. 256. col. 1. ante medium,* vbi id latè tractat, & ait in praxi ita sæpè respondisse consultum, post Concilium Tridentinum, & post illum Henriquez, Rodriquez, Salzedo, Auila Societatis IESV Theologus *in tr. de cens. p. 7. disp. 6. sect. 2. dub. 1. & sect. 5. dub. 5. concl. 2.* & nouissimè ex eadem Societate. Copinchi *de Sacram. disp. 18. dub. 14. n. 111.*

Probatur hæc opinio ex Trident. *sess. 14. c. 17. de reformatione* dicente: [Eum etià, qui per industriam occiderit proximum, & per insidias, &c.] & ex illis verbis: [si verò homicidium non ex proposito, sed casu, &c.] quæ verba non sunt intelligenda, ut asserit Sayrus *de cens. lib. 7. c. 7. n. 8.* & alij, de homicidio casuali non volito in se, sed in causa; sed intelligenda sunt de homicidio, quod casu solo contingit, ad differentiam homicidij voliti ex proposito. Quod patet, nam Concilium ibi loquitur de homicidio occulto, cuius dispensatio reseruat Papæ: & tamen certum est, quòd post Concilium Episcopus potest dispensare in homicidio occulto casuali, volito non in se, sed in causa. Ergo non loquitur de hoc homicidio, quod contingit casu, id est, non ex proposito. Ita ferè Rodriq. *in sum. p. 1. c. 177. n. 2.* Ex his patet responsio ad argumenta primæ sententiæ.

Quis in rixa præscindit alteri digitum, queritur, an sit irregularis?

RESOLVT. XX.

Caietanus, & Sotus apud Sayrum *vbi inf. a.* affirmatiuè respondent; & nouissimè docuit hanc opinionem,

cum aliqua limitatione, Doctor Suarez in 3. p. tom. 5. disp. 44. sect. 2. n. 9. ubi ait: [Non reputatur sufficiens ad inducendam irregularitatem, abscissio unius digiti, si sit alter ex duobus minimis, de quolibet autem aliorum mihi videtur res satis grauis, & ad minimum dubia, & dispensatione indigens.] Putant igitur hi authores ad irregularitatem satis esse, si pars quæ abscinditur, specialem ad principalis membri munus cooperationem habeat. Secundò probatur hæc sententia. Nam si aliquis careret pollice, esset irregularis. Ergo, & qui pollicem abscindit, etiam irregularis erit.

Verùm mihi contraria sententia probabilior videtur. Dico igitur absolute non esse irregularem qui præscindit digitum, etiam contra Suarez, si esset pollex, vel index. Ita Sayrus de cens. lib. 6. c. 15. n. 15. & præter Doctores, quos ipse citat, docuerunt etiam hanc sententiam Auila de cens. p. 7. disp. 5. sect. 2. dub. 1. Fernad. in exam. Theol. mor. p. 2. c. 10. §. 14. n. 4. Filliuc. in qq. mor. tom. 1. tr. 20. c. 1. n. 14. & c. 9. n. 235. Bonacin. de cens. disp. 7. q. 4. punct. 8. n. 8. & alij. Et ratio est, quia irregularitas non incurritur, nisi propter mutilationem alicuius membri, sed digitus non est membrum, vt probat Bartolus, & DD. in l. publicorum. ff. de publ. iud. & alij apud Salzedum in pract. crim. c. 101. fol. mihi 475. Ergo, &c. Restat modò respondere ad argumenta contraria.

Ad primum dico, illam partem hominis dici propriè membrum, quæ habet distinctum officium ab alijs partibus, vt oculus ad videndum, manus ad palpandum, &c. si autem non habet speciale officium, quamuis opem ferat alijs, non dicitur propriè membrum. Probatur ex Arist. lib. 10. de part. anim. c. 5. dicente, quòd membra sunt in corpore operationis gratia. Et colligitur etiam ex D. Paulo 1. Cor. 12. dicente, quòd membra in corpore distinctam habent operationem: sed, quia irregularitas, vt diximus incurritur (& est certum) tantum propter abscissionem membri: ergo, quia sumus in pœnalibus, non erit extendenda ad abscissionem partis, licet principalis, & accessoria alicuius membri.

Ad secundum dico cum Cou. in Clem. si furiosus, p. 3. in initio, n. 8. corollar. Nau. Henriquez, Filliucio, Sayro, Auila, & alijs communiter, posse contingere quòd quis efficiat alium irregularem, & ipse non maneat irregularis, & è contra. Exemplum primò, vt qui præscindit alteri nasum, vel pollicem, vt in casu nostro non manet irregularis, quia nasus, vel pollex non est membrum, & tamen præscissus manet irregularis. Idem est in eo qui impressit alteri cicatrices in vultu cum magna deformitate. Exemplum verò secundi est: vt qui præscindit alteri membrum virile, iste enim fit irregularis, quia mutilauit membrum: & tamen sic præscissus (si contingat absque propria culpa) non fit irregularis, cap. ex parte, el. 1. de corpore vitiat. Notent Confessarij, non esse etiam irregularem, qui abscindit mammillam sceminae, vel auriculam, id est, cartilaginem, quia solum deseruit ad ornatum, & tutelam auris, vel dentem, vel testiculos, absque membro genitali, vel nasum, vt ex Henriquez vult Auila ubi sup. disp. 3. dub. 1. quia istæ partes, vt diximus de digitis, non sunt membra. Vide DD. citatos.

Vtrum illegitimus occultus possit dispensationem obtinere ab Episcopo vigore Concilij Tridentini, sess. 24 c. 6. ad recipiendos sacros Ordines?

RESOLVT. XXI.

NEgant communiter DD. Episcopum posse dispensare super illegitimitate ex delicto occulto proueniente. Sic Suarez ubi infra. Piafecius in praxi Episcopi. p. 1. c. 1. n. 56. & 60. Sayrus de cens. lib. 6. c. 11. n. 8. ubi 20. Doctores citat pro hac sententia, & nouissime illam docet, Bonac. de cens. disp. 7. punct. 3. q. 2. n. 15. Reginald. in praxi tom. 2. lib. 30. tr. 2. c. 7. n. 73. & Filliuc. in quest. mor. tom. 1. tract. 19. c. 6. n. 152. Ratio est, quia Concilium tribuit Epi-

scopis autoritatem dispensandi super irregularitates contractas ex delicto; sed irregularitas ex defectu non est ex delicto. Ergo, &c.

His tamen non obstantibus Stephanus de Auila Societatis IESV Theologus contrariam docuit sententiam in tract. de cens. p. 7. disp. 3. dub. 7. Nam licet hæc irregularitas causet in homine quendam defectum, tamen intrinsecè dependet à crimine parentum. Ergo si huiusmodi crimen sit occultum, comprehenditur sub decreto Concilij. Secundò probatur, nam licet dispensatio postquam est concessa in particulari casu, est odiosa, & strictè interpretanda, at verò potestas dispensandi est fauorabilis, & latissime interpretanda, cap. fin. de simonia. Hæc Auila, cuius sententia, licet improbabili vocetur à Suar. in 3. p. tom. 5. de cens. disp. 50. sect. 5. n. 5. tamè nouissime Agid. de Coninch ex eadem Societate de Sacram. disp. 18. dub. 14. n. 117. tanquam probabilem illam admittit. Ad argumentum contrariæ sententiæ responderi potest ex dictis. Nam, cum hæc irregularitas intrinsecè dependeat à crimine parentum, videtur etiam inclusa sub verbis Concilij.

Olim hoc facti genus mihi propositum fuit. Vir nobilis accepit in domo sua quendam infantem expositum in Hospitali, modo cum sit adolescens bonæ indolis, vult illum ad sacros Ordines promouere, quarit, an iste sit irregularis propter periculum illegitimationis, ita vt egeat dispensatione?

RESOLVT. XXII.

Affirmatiuè respondit Tolet. lib. 1. cap. 52. Rebell. de obligatione ius. p. 2. lib. 149. 2. n. 15. Auila de cens. p. 7. disp. 3. dub. 9. Sayrus de cens. lib. 7. c. 10. n. 39. Valquez in p. 2. disp. 66. n. 48. Castillo quæst. mor. 99. lib. 2. c. 1. n. 51. Hondd. lib. 2. cens. 47. n. 23. Cou. Maiolus, Salzed. Vgolin. Henriquez, Lopez, Rodriguez, & Candelabrum aureum, apud Garciam de ben. sic. tom. 2. p. 7. c. 2. n. 8. & nouissime Bonac. de cens. disp. 7. q. 2. punct. 3. n. 10. Ratio est, quia expositi frequentius sunt ex turpi conceptione, in obiculis autem solet inspicere, quod est vetusimilius, & cum expositus sit dubius de sua legitimatione, debet in dubijs tutior pars eligi, cap. illud. de elec. ex com. in iust.

Hæc opinio est probabilis, sed contraria non caret etiã sua probabilitate, vt notauit Suarez in 3. p. tom. 5. de cens. disp. 50. sect. 4. n. 4. & Filliuc. in qq. mor. tom. 1. tr. 19. c. 5. n. 141. & 143. & illam amplexi sunt Ananias in c. 1. n. 11. de infant. expos. Felin. in cap. um deputati, n. 1 de iudicis. Cardin. Paleot. de spuris, c. 63. à n. ad finem. & ex neotericis Gratian. in discept. forens. p. 1. c. 135. n. 1. cum Mollesio in p. 2. q. 19. art. 5. disp. 87. in fin. Salas in p. 2. D. Thom. tom. 2. trac. 8. disp. vnic. sect. 24. n. 246. Sanctarel. var. resol. q. 44. & Coninch de Sac. disp. 18. dub. 12. n. 105. Ratio est, quia quilibet præsumendus est legitimus, dum non probetur contrarium: tum quia in dubijs præferenda est pars benignior; ideo stante dubitatione, præsumendum est pro legitimatione.

Verum est quòd Filliucius, Suar. Sayrus, Bonac. ubi supra, & Henriq. lib. 14. c. 8. n. 10. cum Reginald. in praxi, tom. 2. lib. 30. tract. 2. c. 7. n. 77. putant in hoc casu ad tollendos scrupulos, tutius esse, tales expositos saltem petere dispensationem ab Episcopo, non quia Episcopus possit dispensare in irregularitate proueniente ex defectu, sed quia illius facultas prodesse potest ad pacandam conscientiam, adiuncta opinione probabili asserente expositum non esse præsumendum irregularem: sed hæc doctrina à Nicolao Garcia ubi sup. n. 10. non admittitur.

Sed quidquid sit de illa, dico absolute, & simpliciter expositos, sine dispensatione, non solum Papæ, sed etiam Episcopi, sine vilo scrupulo posse sacros Ordines recipere. Ex his patet responsio ad argumentum contrariæ sententiæ: & illa regula, quòd in dubijs tutior pars est eligenda, intelligitur, & procedit generaliter quoad hoc,

vt non possit quis facere id, de quo est dubium, an sit prohibitum, sed debet ab illo abstinere. Non tamen procedit quoad hoc, vt in dubio debeat quis spoliari, seu priuari re possessa, vel facere actum positium, de cuius obligatione non conitat, vt est in casu nostro: nam tunc intrat alia regula, quod in dubio, & pari causa melior est conditio possidentis. Quæ quidem regula non solum procedit in materia iustitiæ sed etiam in aliarum virtutum, vt nos contra Vasquez, & Azorium alibi demonstrauius. Circa præsentem quæstionem præter citatos DD. vide Piassec. in *praxi Episc. p. 1. cap. 1. n. 27.* Mandosium *de arate min. c. 14. n. 24.* Hostiensem in *sum. rit. qui filij sine legitimi, n. 8.* Andr. Victorell. in *Notis ad Manuale Nauar. cap. 27. num. 201.*

An decretum Pij V. quod incipit, Decori, & honestati, editum anno 1569. in quo conceditur Monialibus posse propter morbum lepræ, & epidemiam, exire de Monasterio, an, inquam, hoc decretum extendendum sit ad aliam infirmitatem, non tantum aliis, sed soli Moniali nociuam, cui exeundo à Monasterio remedium adhiberetur, si aliàs periculum vite, aut grauis & diuturnæ infirmitatis probabiliter timetur?

RESOLVT. XXIII.

Negatiuè respondendum est. Ita tenet Guttier. in *Can. 99. lib. 1. c. 14.* Zerola in *praxi, p. 1. ver. Moniales, q. 16.* & p. 2. eodem ver. in fine, Barbosa *de potest. Episc. p. 3. alleg. 102. n. 20.* Megala in *3. p. lib. 4. c. 3. q. 1. n. 5.* Sanchez in *sum. tom. 2. l. b. 5. c. 15. n. 39.* & Rodriquez in *sum. Hispana,* quam nuper edidit, *tom. 3. c. 96. n. 3.* vbi notat, quod quia in Hispania aliqui Medici asserbant morbum gallicum includi sub nomine epidemiam, & strumæ, & caneros sub nomine lepræ, quæ quidem omnia negabat Ludouicus de la Valle Medicus Regis, ided ad Sacram Cardinalium Congregationem delata fuit hæc quæstio, cui ita respondit:

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, supradicta opinionum varietate, singularumque rationibus diligenter perpensis, declinavit in sententiam Doctoris Ludouici de la Valle Medici Cameræ Hispaniarum Regis. Cuius in responso à se edito, zelum & prudentiam in assequenda sanctæ memoriæ Pij V. mente plurimum in Domino commendauit, eiusdem Pij V. constitutionem de clausura Monialium loquentem nomine epidemiam, eam tantum epidemiam intelligere, quæ est vera, & realis pestis: ita vt ob alias infirmitates huic aliquo pacto consimiles, sed tamen benigniores, etiamsi epidemiam nuncupentur, nullo pacto Monialibus professis ex Monasterio exire liceat, atque hoc decretum ab omnibus, ad quos pertinet, inuiolabiliter obseruari mandauit Ioannes Garcia Cardin. Mellinus.

Multas rationes adducunt DD. pro hac sententia, sed præcipuè illam, quia Pius V. in Bulla dicit, nulla alia occasione & prætextu, quam illius triplicis infirmitatis, licere Monialibus exitum à Monasterio. Vnde excludit quamcumque extensionem ad alios casus, cum vtatur dictione illa taxatiua, *nulla ratione.* Ergo, &c.

Verum non desunt DD. qui contrariam sententiam tuentur. Hi sunt ex Societ. IESV P. Ioan. Azorius *p. 1. lib. 1. 3. cap. 8. q. 1. ad fin.* doctissimus senex Nauar. *comm. 4. n. 48. de Regul. & in c. statutus 19. q. 3. n. 49.* Franc. Zipæus in *praxi iuris Pontif. l. b. 3. §. de regul. n. 42.* Ioan. de la Cruz *de stat. relig. lib. 1. cap. 5. dub. 4. conclus. 2.* Graffius in *dec. p. 1. lib. 4. cap. 23. num. 17. in fin.* & nouissimè Bonacina *tract. de leg. disp. 1. q. 1. punct. 3. n. 19.* vbi ait: Pius V. in Extrauaganti, quæ incipit, *Decori.* statuit, ne Monialis exire possit à Monasterio alia de causa, quam occasione incendij, vel infirmitatis lepræ, vel epidemiam; negandum tamen non videtur, quin liceat Monialibus exire, etiã aliis de causis consimilibus, dum imminet probabile periculum vite, aut grauis & diuturni morbi. Ratio est, quia isti casus videntur

Antonini Diana *Resol. mor. Pars II.*

per epiikeiam excepti, & Ecclesia non obligat cum tanto incommodo. Hæc ille.

Ad argumenta contraria posset aliquis ita respondere. Ad primum, de illa responsione Illustriss. Cardinalium, non constat authenticè. Ad secundum, licet in Bulla Pij V. adsit dictione taxatiua, tamen Euerardus in *suis topicis legalibus, loco à natura dictionum taxatiuarum, n. 4.* Gomez *tom. 1. variarum, c. 11. n. 12.* & alij, asserunt dictionem taxatiuam non excludere casus similes, & in quibus eadem ratio, vel vtgentior militat. Ita licet in *l. fin. C. de reuocand. donat.* decernatur ob solas causas ibi numeratas posse reuocari donationem, tamen docent plures DD. posse quoque ex aliis grauioribus, aut æquè grauibus. Ita Abb. *cap. fin. de donat. n. 3.* Molina Iuriconsultus *lib. 1. de primog. c. 9. n. 32.* Lessius *lib. 2. c. 18. dub. 14. n. 104.* & alij. Et tandem Clem. VIII. interdixit suo motu proprio, qui incipit, *Religiosa Congregationes,* munera à Regularibus dari, præterquam in casibus ibi exceptis, & tamen Bulla de largitione munerum Religiosis interdicta, *n. 38. 39. & 40.* docet eos casus exceptos, extendi ad similes, in quibus eadem ratio militet. Idem potest dici in casu nostro.

Quidam Hereticus exterius, sed occultus impetrauit in foro conscientie absolutionem ab hæresi Romæ à quodam Pœnitentiario Summi Pontificis, modo vult sacros Ordines suscipere. Quæritur primò, an propter illam hæresim incurrerit in irregularitatem. Secundo, an Episcopus possit super illam dispensare vigore Concilij Trident. sess. 24. c. 6.

RESOLVT. XXIV.

AD primum affirmatiuè respondet Azorius *p. 1. lib. 8. c. 11. q. 13. & c. 21. q. 8.* Bonacina *vbi infra, n. 6.* Suarez *n. 4.* Sanchez *n. 2.* Rodriquez in *Addit. ad Bull. Cruc. §. 13. n. 12.* Vgolin. *de irregul. c. 36. n. 6.* Perez in *leg. 3. tit. 4. lib. 8. ordinam. in tract. de heret. p. 1. fol. 99.* Filliuc. *vbi infra, n. 228.* Farin. *tract. de heresi, q. 192. n. 78.* Reginald. in *praxi, tom. 2. lib. 3. tract. 2. c. 15. n. 193.* & alij. Ratio est, quia sententia declaratoria non requiritur ad irregularitatem, cum ipso iure incuratur.

Quando au. em ipso iure incurritur, nõ requiritur, vt factum sit notoriũ, sed satis est esse exteriũ commissum. Hæc sententia est tenenda, licet probabiliter, vt opinatur Reginald. *vbi supra,* contrariã amplexi sint non ignobiles Authores. Ita Henriquez *lib. 14. c. 4. §. 6.* Garfias *vbi infra, n. 86.* Auila *de cens. p. 7. disp. 4. dub. 2.* Vivaldus in *Append. ad Cæd. l. aur. c. 1. n. 13.* Sayrus *de cens. lib. 7. c. 12. n. 16. in fin.* & alij.

Sed tota difficultas est in secundo quæsito, de quo instanter interrogatus fui. Nam quidam Theologus Societatis IESV, ad quem etiam hic casus peruenit, negatiuè respondit. Putabat enim potestatem per Concil. Tridentinum Episcopis concessam esse per Bullam Cœnæ abrogatam, & sic argumentabatur. Episcopi modò non possunt vigore Concilij absolueri ab hæresi occulta; ergo neque dispensare super irregularitate ex ipsa hæresi occulta contracta Maior patet ex declaratione Clement. VIII. apud Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 19. quest. 3. & c. 10. quest. 10.* Greg. XII. apud Fulcum *de visit. lib. 2. c. 31. n. 2.* Pij V. apud Nauarrum in *Manuali c. 27. n. 275.* & Illustriss. Cardinalium apud Suarez in *3. p. tom. 4. disp. 30. sect. 2. num. 11.* Minor probatur *ex c. in illorum, de sent. excomm. vbi habetur Episcopũ non posse in his casibus dispensare, in quibus est illi prohibita absolutio, nã maiora illis intelliguntur prohibita, quibus prohibita sunt minora.* Cum ergo Episcopis prohibita sit absolutio hæresis, prohibita etiam censetur dispensatio irregularitatis, eo quod potestas dispensandi maior vocetur potestate absoluendi ab excommunicatione. Et ita hanc sententiam extra dictos admodum RR. PP. tenet, & docet Suarez in *3. part. tom. 5. de cens. disp. 1. sect. 43. n. 7.* Bonacina *de cens. disp. 7. quest. 3. punct. 6.*

pur. 6. n. 11. & Rodriguez in summ. tom. 3. cap. 183. n. 5.

Sed ego his non obstantibus contrariam sententiam tenui, & consului, quam docet Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 25. num. 18. Gathas de beneficiis, tom. 2. p. 11. c. 10. n. 86. & nouissime Filliuc. in qq. moral. tom. 1. tract. 20. §. 246. vbi ait, Bulla Cœnæ tantum reuocat facultatem absoluendi, at de dispensatione nullum verbum. Cum ergo sint res distinctæ, & independentes, non est faciendâ deductio ex vna ad alteram. Nec obstant ea, quæ in contrarium adducuntur. Nam Lorca in 2. 2. q. 11. art. 4. disp. 45. num. 9. & alij quamplures apud Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 11. n. 27. negant maiorem propositionem argumenti: putant enim hodie per Bullam Cœnæ non esse sublatâ Episcopis auctoritatem Concilij. Sed quicquid sit de hoc, ego concedendo maiorem, nego consequentiam argumenti. Nec, vt obseruat Filliuc. vbi supra, in illorum, cōtra nos est; imò fauet nostræ sententiæ. Nam textus dicit, maius esse absolutionem, quam dispensationem, vt patet legenti; idēque vetita dispensatione, tanquam minori, intelligi etiam esse prohibitam absolutionem, tanquam maiorem. At nos contra dicimus, vetita absolutione cum sit maius, non prohiberi dispensationem quod est minus, quod est notandum aduersus glōf. b. & alios, qui corrumpunt illum textum.

Notent verò Confessarij circa presentem materiam, quod Azorius p. 1. lib. 8. cap. 1. q. 8. putauit illos, qui de hæresi suspecti coguntur per Inquisitores abiurare de vehementi, incurrere in hanc irregularitatem, ratione suspicionis vehementis de hæresi, & notoriæ quidem. Sed contrarium est tenendum cum Farin. tract. de hæresi, q. 192. num. 80. Sanchez tom. 1. summ. lib. 2. cap. 25. num. 12. Filliuc. vbi supra num. 235. & aliis. Neque enim sunt irregulares, neque inhabiles ad officia & beneficia. Nam cum illorum hæresis non esset probata, seipso purgarunt, & innocentes ostenderunt per abiurationem.

Vtrum sit peccatum mortale iurare, amphibologiis utendo, absque necessitate, vt si videlicet iures, ioci causa, Principem esse in aula, intelligendo pictum?

RESOLVT. XXV.

PRO explicatione huius casus notandum est, tunc causam iustam vtendi his amphibologiis adesse, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, vel ad quodlibet aliud virtutis votum; ita vt veritatis occultatio censeatur tunc expediens ac studiosa. Ita Nauarr. cap. humana aures 22. q. 5. ad finem, & in q. 2. num. 10.

His positis communiter Doctores ad casum supra positum affirmatiuè respondent. Ita Angelus, Tabiena, Armilla, Nauarrus, Toletus, Sayrus, Philarchus, & Lopez vbi inf. a. Et ratio est, quia sic iurans agit contra præcipuum iuramenti finem, qui est determinatam veritatem testificari. Ergo, &c.

At mitius loquitur Lessius lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 98. in fin. vbi ait. Quod si tali orationi, cum iusta causa non subest, addatur iurandum, vt si iures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, ioci causa erit graue peccatum, quia est magna irreuerentia, suis iocis Deum testem adhibere. Fortè tamen, si scandalum absit, non erit mortiferum. Hæc Lessius.

Sed sine fortè, absolute, & simpliciter asserunt aliqui non esse peccatum mortale. Ita Sanchez in summa, tom. 1. lib. 3. c. 6. num. 21. Bonacina tract. de leg. disp. 4. q. 1. punct. 12. num. 3. & nouissime Filliuc. in quest. moral. tom. 2. tract. 25. cap. 11. num. 3. Dicendum est igitur in tali casu iurantiem excusandum esse, non solum à periurio, sed etiam à peccato mortali, modò non iuret in iudicio, dum iudex iuridicè illum interrogat, vel non iuret in materia præiudiciali. Et ratio est, quia in tali iuramento deficit sola discretio, seu iudicium, eo quod diuinum testimonium non debet absque necessitate his amphibologiis misceri.

Sed iuramentum cui sola discretio, seu iudicium deficit, non est mortaliter peccaminosum. Ergo.

Ad argumentum contrariæ sententiæ, nempe id ob stare fini iurandi, responderetur id cōtingere in materia leui, ac proinde non esse mortale: sicuti promittere rem venialiter malam cū iuramento, aduersatur fini iuramenti, quod ad rem iustam confirmandam institutum est; sed quia materia est leuis, est veniale. Ita erit etiam in nostro casu. Et hæc sententia non solum erit vera cum Caietan. 2. 2. q. 89. art. 7. col. pen. ver. ad hoc igitur; quando verba iurantis erunt ex sua significatione ambigua, sed etiam quando ex solo addito in mente iurantis retento efficiunt sensum verum; vt si videlicet, iuret se non fecisse aliquid quod reuera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam diem ab ea in qua fecit; vel quodvis aliud additum verum: nam his amphibologiis vt in iuramento, quando adest iusta causa iurandi, licitum esse docuerunt Valent. tom. 3. disp. 5. quest. 13. punct. 2. & tom. 4. disp. 7. quest. 13. punct. vlt. Suarez, Lessius, Toletus, Salonijs, & alij apud Sanchez vbi supra. num. 15 aduersus Azorium, Aragon. Lopez, Ledelmam, Sotum, & alios apud eundem Sanchez num. 12. asserentes ex causa licitum esse iurare cum aliqua amphibologia, quando verba quæ vsurpantur, sunt ex significatione iua, & communi audientium vsu ambigua: & proinde vtrumque sensum, tam iurantis quam interrogantis recipientia: secus quando talia non sunt, sed in sensum verum detorquentur, ex solo aliquo addito mente iurantis concepto. Sed hoc etiam licere cum prima opinione dicendum est, vt optimè notat Filliucius vbi supra, num. 236. & Sanchez locus cit.

An reus qui in iudicio à iudice secundum ordinem iuris interrogatus, negauit veritatem, qua manifesta condemnaretur, teneatur in conscientia ad retractandum dictum, antequam finiatur iudicium, & pronuncietur sententia. Et an eum esse in malo statu dicendum, nisi se ad fatendam veritatem, etiam non rogatus, offerat, ac proinde à Confessario absoluedum non esse, nisi id facere proponat.

RESOLVT. XXVI.

HIC casus frequenter potest accidere, & mihi olim accidit. Dico igitur duas in hac quæstione extare sententias. Prima affirmat. Ita Sayrus in Clauis regia, lib. 12. c. 17. n. 13. Angl. in floribus 2. p. 9. de correctione fraterna, art. 3. diff. 7. & pro hac sententia Sanchez vbi infra, citat Bannez, Salon. Sotum. Nauarr. & vltra illos nouissime Mald. in 2. 2. tract. 6. c. 3. dub. 1. asser. 4. tenet hanc opinionem. Et ratio est, quia per illam negationem differtur sententia, & ei conceditur appellatio, & defensio, idē negatione illa iniusta se tuetur; ergo defendit causam iniustam.

Sed ego contrariam sententiã probabiliorē existimo, quam docet Sanchez in sum. tom. 1. lib. 3. c. 7. n. 8. & præter Philarchum, quem ipse citat, tenet etiam hanc opinionem Bonac. in tract. de leg. 10. q. 3. punct. 2. num. 8. & Azor. p. 3. lib. 13. cap. 5. dub. 5. vbi sic ait, Quod si reus legitime interrogatus neget veritatem metu mortis, ad quam iuste damnaretur, an Confessarius teneatur ei præcipere, vt dictum suum retractet; quod si nolit, teneatur illum ab absolutione repellere? Respondetur, Confessarium non esse obligatum ad cogendum illum, vt retractet dictum suum, quia esset cogere reum ad se prodendum; est tamen obligatus Confessarius monere illum, vt sit animo præparato, & voluntate confitendi veritatem, si iterum rogetur vt prius, quantumuis sit condemnatus ad mortem, quia quoties legitime rogatur, tenetur dicere veritatem; ergo quando non rogatur, non tenetur se prodere: & licet peccauerit denegando, debet tamen esse paratus dicere veritatem, quando cumque fuerit iterum rogatus &

& Confessarius admonendo reum de hac re, si reus noluerit hanc voluntatem habere, repellere debet eum ab absolutione, quia est in voluntate faciendi contra obedientiam & iustitiam debitam. Hæc P. Azorius.

Sed mihi displicet, quod dicit absolutè, Confessarium in tali casu esse obligatum monere reum, vt sit animo præparato confitendi veritatem, si iterum rogetur; licet esset condemnandus ad mortem, hoc, inquam, mihi displicet: nam, vt benè notat Sanchez *vbi supra*, n. 9. cautè se debet habere Confessarius in hoc casu, & circa hoc propositum reorum fatendæ veritatis, si iterum rogentur. Si enim credat fore, vt iterum non rogentur, nil debet interrogare de tali proposito, ne pœnitentem exponat periculo denuò peccandi, habendo propositum contrarium cum sit difficillimum negotium fateri proprium crimen. Sed satis est, si in genere proponat cauere in posterum peccata. Imò si credat fore, vt iterum rogetur, nec conticiat Confessarius in ipso pœnitente animum negandæ veritatis, non debet etiam ipsum tentare interrogando de hac re; cum tunc non sit in peccato mortali, id enim iam transit. Et satis est in genere proponere emendam. Et licet opinio contraria vera esset, si pœnitens sit in bona fide, debet Confessarius non certiore facere de hac obligatione; quæ latè diximus *lib. 2. de matrim. tota disp. 38*. Ita Sánchez, cuius doctrinam aduersus Azorium debeat Confessarij adnotare, quia sic erunt immunes à multis scrupulis, & facile absolutionem supradictis reis impertient. Nota etiam nostram opinionem esse veram, etiam quando iam reus condemnatus est, & iudicium finitum, ac pœna mortis, vel alia plèctendus; nam in hoc casu etiam non tenetur se offerre, & manifestare veritatem, nisi in aliquo speciali casu, notabile alicui tertio damnum sequeretur, quem casum, ait Sanchez *num. 11*. fore rarissimum credo: imò moraliter impossibile. Dicendum est igitur absolutè, non solum quando iudicium durat, ac reus est sub iudicis potestate; sed etiam quando conuictus damnatus est ad mortem, non teneri ad retractandum dictum, & manifestandam veritatem, quam antea interrogatus à iudice negauit; quicquid in contrarium asserat Vega, Ledesma & alij. Restat modò respondere ad argumentum contrarium. Dico igitur, quòd licet causa, quam reus tuetur ex ea parte, qua delicti negatione innititur, sit iniusta, non tenetur tamen ipse reus cum tanto proprio detrimento se offerre ad veritatem aperiendam, sed satisfacit animo soluendi parti aduersæ expensas factas, vel alia: quantum verò ad offensam factam iudici interroganti, denegando illi debitam obedientiam, satisfacit dolore peccati, & proposito obediendi, si iterum illum interroget. Sed hæc omnia dicta sunt stante opinione, quòd reus legitime interrogatus, teneatur respondere; sed ego contrariam sententiam teneo, ideo quaritur,

An reus iuridicè interrogatus à iudice propter semiplenam probationem, vel indicia equipollentia, teneatur respondere, etiam in causa capitali?

R E S O L V T. XXVII.

Asferentem sententiam sequuntur Alphonsus de Vega *in sum. tom. 2. cap. 89. cas. 1*. Pet. de Aragon. *in 2. 2. quaest. 69. ar. 1*. Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 8. cap. 24. concl. 2*. Turrian. *in 2. 2. tom. 2. disp. 50. dub. 2. num. 2*. cum omnibus discipulis D. Thom. qui cum ipso *in 2. 2. quaest. 69. art. 1*. sine vlla restrictione asserunt, reum iuridicè interrogatum teneri ad manifestandam veritatem. Ita Caiet. Bannez, Salon. Pitigian. *in pract. crim. p. 1. cap. 7. in addit.* & Sotus *de inst. lib. 5. quaest. 6. art. 1*. Corduba *in quaest. lib. 1. q. 43. dub. 3*. Azorius *part. 3. lib. 1. cap. 2. 5. quaest. 3*. Sayrus *in Clauui Regia lib. 12. c. 16. num. 1*. Valent. *tom. 3. disp. 5. quaest. 13. punct. 1*. & Syluester, Tabiena, Gabriel, Nauarrus, Tolet. Henricus, Paludan. Couart. Gomezus apud Sayrum *vbi supra*, & apud Lessium *vbi inf. a*, & nouissimè mordicus

Antonini Diana Pars II.

docet hanc sententiam Syluius *in 2. 2. D. Thom. quaest. 69. art. 4*. Homobonus *tract. de statibus p. 2. c. 4*. Miranda *in lib. ordinis iudicarij, tom. 2. q. 19. art. 8. concl. 1*. & Aldret. *de relig. discipl. iuen. lib. 1. tom. 11. n. 5. & lib. 1. c. 4. n. 8. & 24*. Io. de la Cruz *in direct. conf. p. 1. pract. 8. ar. 3. dub. 8. concl. 2*. Et ratio est, quia cum Iudex iuridicè interrogat, apertè sequitur, reum non posse occultare veritatem, quia in eo casu Iudex verè superior est, & iustè præcipit; ergo reus tenetur illi obedire: deinde dici non potest, Iudicem iustè interrogare, & tamen reum iustè occultare veritatem, quia daretur bellum ex vtraque parte iustum, seposita ignorantia, quod est absurdum. Ergo hæc sententia est probabilis, & erat olim communis in schola D. Thomæ.

Verùm contraria sententia etiam mihi videtur probabilis, & tuta in praxi, vnde Confessarij non debent cogere pœnitentes, vt veritatem fateantur, si spem euadendi habent. Ita Ioan. Valer. *in differentiis vtriusque fori, ver. restit. diff. 49*. Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 16. diff. 1. num. 10*. Ioseph à Sancta Maria *in Tribun. religios. tract. 4. c. 14. num. 5*. Filiuc. *tom. 2. tract. 40. n. 266*. & aliqui Doctores citati pro contraria sententia, nam illam probabiliorem vocant. Ergo nostra est probabilis. Lessius *de inst. lib. 2. cap. 31. dub. 3. num. 18*. Nauar. *de restit. lib. 2. cap. 4. num. 142*. Rodriquez *tom. 2. q. 19. art. 4*. Salzedo *in tract. crim. Diaz c. 128*. Malder. *in 2. 2. tract. 6. c. 3. dub. 1*. Octau. Spatarius *in praxi crim. tract. 9. cap. 7. 8. & 9*. Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 2. c. 3. sect. 3. n. 3*. & nouissimè solidè, vt semper solet, docet hanc sententiam Sancius *in select. disp. 43. n. 29. & seq. Portel. in dubiis Regul. tit. correctio fratrum. ver. reus, n. 43*. Peirinus *de relig. subdit. om. 1. q. 1. c. 16. §. 1. & alij*.

Dico igitur, reum cuius crimen non est plene probatum, posse in causâ capitis ad mortem euitandam, celare veritatem, non obstante Superioris præcepto de ea dicenda. Quæ quidem doctrina procedit, vt obseruat Malderus, Lessius, Nauar. & alij, non solum in causâ capitali, sed etiam quando agitur de pœna triremium, mutilationis, confiscationis omnium bonorum, aut aliquo alio graui dedecore. Et ratio est, quia est quidem hominibus à natura inditum, vt se defendant, & à mortis faucibus incolumem vitam reddant. Hinc leges oriuntur, quibus inuasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere licet, & aliena lubripere, extrema famis necessitate ad id impellente. & c. Deinde *ex l. 4. ff. de testibus*, nemo cogi potest ad testificandum contra parentes sanguine iunctos, sed nemo cuiquam magis est coniunctus sanguine quam sibi ipsi; ergo. Postremò lex humana non obligat cum periculo mortis, nisi magnitudo negotij aliud exigat; ergo non obligabit præceptum humanum, nam vtriusque eadem est ratio, cæteris paribus.

Ad argumentum in contrarium, respondetur iustè iudicem interrogare, & reum iustè negare, neque ait Pefantius *disp. vnica, ad q. 70* est absurdum in similibus dari bellum ex vtraque parte iustum, sicuti licitum est iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse verò obedire non tenetur. Dominus similiter iustè iubet seruo suo ne fugiat, ipse autem fugiendo, se à seruitute liberare potest. Ita vt in casu nostro iudex habeat ius inquitendi veritatem à reo, & reus habeat ius celandi. Et præceptum iudicis de dicenda veritate in simili casu, potest censerì datum ad reum terrendum, & inducendum ad detegendam veritatem, non autem ad obligandum ipsum in conscientia. Ita Reginaldus, Lessius, & alij. *vbi supra*. Et hæc omnia intelligenda sunt in casu, quo reus propterea recusat dicere veritatem, eo quòd scit suum scelus ita occultum esse, vt scientia ad sententiam condemnationis requisita, aliter haberi non possit, quam per suam confessionem: nam si delictum plene probatum sit, tenetur respondere ad mentem iudicis, & manifestare veritatem. Vnde ex his apparet, quam immeritò Turrianus, Ioann. de la Cruz, & alij, hanc sententiam improbabilem vocent, nam est probabilissima & tuta in praxi.

In ultimo Iubilæo Pauli V. Pontificis Maximi, fuit orta magna dissensio inter Theologos, an qui die Dominico confiteretur, satisfaceret Iubilæo?

RESOLVT. XXVIII.

Reuereatissimus simul & doctissimus Dominus D. Franciscus de la Riba Vicarius Generalis Illustrissimi Cardinalis ab Auria Archiepiscopi, subtiliter & solidè, vt in omnibus semper solet, negatiuam sententiam susceperat, & licet tunc pro illius opinione, rationes inueniebam, non autem authores; tandem inueni illam sententiam docere Filliuc. in *quæst. moral. tom. 1. tract. 8. c. 10. num. 172.* vbi respondens ad nostrum quæsitum, ait. Fertur Clem. VIII. de hoc interrogatum respondisse non satisfacere, & vigore sui Iubilæi non posse pœnitentem absolui à reseruatis die Dominico, vnde expirabit, quoad hanc saltem facultatem, media nocte Sabbathi. Concessit tamen Pœnitentiariis S. Petri, vt absoluerent etiam die Dominico, quod etiam fertur præstitisse Innocent. IX. cuidam Episcopo idem petenti. Itaque de rigore textus, confessio debet fieri ante diem Dominicum, dicitur enim, intra hoc tempus primæ, scilicet, vel secundæ hebdomadæ confiteantur, & Dominica prima, vel secunda sumant Eucharistiam. In die Dominico tamen quo solet promulgari, non videtur dubium, confessionem in illo factam valere a tempore post publicationem. Hæc Filliucius. Et hanc sententiam docet etiam Portel in *dubis Regularium, tom. 1. ver. indulgentia 2. num. 6.* & inclinatur noster Alphonsus de Leone *tract. de Iubilæo, p. 2. sect. 4. n. 161.*

Atramen tunc sustinui, & nunc etiam teneo contrariam sententiam esse probabilem, quam docet, & tenet multis citatis, Sebastianus Acoſta in *expos. Bull. Cruc. q. 14. dub. 3.* vbi asserit. Dubitatur tertio, vtrum in aliquibus Iubilæis, quæ confessionem intra hebdomadam requirunt, satis sit die Dominica confiteri? Cui dubitationi affirmatiuè respondendum existimo cum Soto *dist. 21. quæst. 2. ar. 3. Nauarr. notab. 19. n. 19.* Henriquez *c. 10. §. 8.* Rodriquez *§. 2. dub. 5.* asserente ita viuæ vocis oraculo declaratum fuisse ad instantiam PP. Societatis Iesu, à Pio V. Sed cum ego rem inuestigare, accepi ab eisdem Societ. PP. non à Pio V. sed à Greg. XIII. hanc declarationem emanasse Anno Domini 1576. mensis Maij die 10. hanc rationem reddente: Quoniam dies Dominica habetur pro complemento hebdomadæ transactæ, in quo ieiunatum est. Ita Acoſta, & post illum docet etiam hanc sententiam Reginald. in *praxi, tom. 1. lib. 3. cap. ult. num. 173.* Villalobos in *sum. tom. 1. tract. 26. dub. 11. n. 17.* Sanctarell. de *Iubilæo, cap. 6. dub. 1.* Bonacina de *Sacram. disp. 6. quæst. 1. punct. 5. num. 34.* Sà ver. *Indulgentia, num. 13.* Vega in *sum. tom. 2. cap. 7. cas. 5.* & noster P. Molfes. in *sum. tom. 1. cap. 16. tract. 7. n. 43.* & cita etiam multi viri docti nostræ Religionis, & Societatis Iesu, à me de hac re consulti.

Quidam Sacerdos absoluit pœnitentem, qui rem habuerat cum fœmina in vase præpostero, tenens illam opinionem, hanc non esse veram sodomiam, neque includi in casu reseruato sodomie, posita in Tabella Illustrissimi Archiep. quæsiuit postea, an peccauerit, & an illud Sacramentum fuerit nullum, quia ille pœnitens aliud peccatum in illa confessione non fuerat confessus?

RESOLVT. XXIX.

Aliqui, vt ipse assererat, responderunt affirmatiuè. Nam licet in alijs possit quis sequi opinionem probabilem, relicta etiam probabiliori & tutiori, vt nos supra probauimus, tamen hoc non est licitum in ministrandis Sacramentis. Sed talis Sacerdos tenuit opinionem probabilem, & cum illa Sacramentum ministravit; ergo. Et ita hanc sententiam docuit Sancius in

select. disp. 44. n. 19. Nugnus in *ad. ad 3. p. tom. 2. c. 8. ar. 5. dub. 1.* Salas in *p. 2. tom. 1. tract. 8. disp. vnic. section. 10. n. 101.* & *sect. 27. n. 286. & 287.* & nouissime Filliuc. in *q. mor. 10. 2. tract. 17. c. 4. n. 139.* vbi ait. In casu opinionum circa iurisdictionem Sacerdotis confessiones excipientis, magis tutam opinionem sequendam esse cenſeo, vbi tamen adesset communis error, cum titulo colorato satis tuto, potest talis haberi pro vero Confessario. Hæc ille.

Sed ego ad propositum dubium negatiuè respondi. Nam licet verum sit, quod in materia Sacramentorum non sit sequenda opinio probabilis, relicta probabiliori & tutiori, non solum ratione obligationis charitatis erga proximum, vt voluit Vasquez in *p. 2. tom. 1. disp. 63. cap. 3.* verum etiam ratione reuerentiæ debitæ Sacramento, & ita absolutè tenuit hanc opinionem Suarez in *3. p. tom. 4. disp. 26. sect. 6. n. 5.* licet mihi distinctio Vasq. magis placeat, tamen ab hac regula, & ex ista conclusione excipitur casus, de quo loquimur: nam si aliqua opinio circa iurisdictionem Sacerdotis ad audiendas confessiones versantur, & opinio probabilis doceat illam habere, probabilior autem neget, licitum est Sacerdoti relinquere probabiliorē, & sequi probabilem. Ita Malder. in *p. 2. quæst. 19. ar. 5. disp. 86. ante dictum 7.* Martinez *tom. 1. in p. 2. q. 19. art. 9. dub. 6. concl. 7.* Bonac. *tract. de leg. disp. 2. q. 4. punct. 9. n. 19.* Reginald. in *praxi, tom. 1. lib. 1. c. 8. n. 102. & 103.* Coninch de *Sacram. disp. 8. dub. 3. concl. 6. n. 2. & dub. 6. num. 46.* & Lessius de *inst. lib. 2. c. 29. dub. 8. n. 68.* vbi asserit. Adde nõ solum errorem communem, sed etiam probabilem DD. opinionem efficere, vt Ecclesia det iurisdictionem, etiam si forte opinio illa sit falsa: vt si probabile sit, talem posse absoluere à reseruatis, vel censuris, & similibus. Ita Lessius, qui citat pro hac opinione etiam Henriquez *lib. 2. de pœnit. c. 14. n. 3. & 4.* & illam etiam post Lessium & alios docet Sanchez in *summa, tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 35.* Quoniam (ait ipse) in talibus confessionibus semper quispiam fatetur aliqua venialia cum mortalibus, de quibus mortalibus est opinio probabilis; sed quilibet Sacerdos habet certam iurisdictionem circa venialia, & idèd cum pœnitens non ponat obicem, & sit certa iurdictio in aliquam materiæ partem, erit certus confessionis valor: & quamuis talis Confessarius careat iurisdictione in mortalia ea indirectè, & per accidens, virtute illius iurisdictionis remittuntur, quicquid in contrarium asserat Nugnus vbi supra.

Dico igitur non solum adesse valorem Sacramenti in illa confessione, in qua pœnitens cum mortalibus, de quibus adest opinio probabilis, confitetur aliqua venialia, vt modò assererat Sanchez: sed etiam quando in illa confessione (vt fuit in casu, de quo interrogatus fui) non confitetur, nisi illud peccatum, de quo extabat opinio probabilis, confessarium posse illum absoluere; nam tunc opinio DD. probabilis efficit, vt Ecclesia tali sacerdoti in illo casu conferat iurisdictionem.

Ad argumentum pro contraria sententia in principio positum, patet responsio ex dictis. Nam in alijs casibus in materia Sacramentorum, sequendo opinionem probabilem, relicta probabiliori & tutiori, esset periculum irritandi Sacramentum, quod in casu de quo loquimur, non potest euenire. Nam licet illa opinio probabilis sit falsa à parte rei, tamè in tali casu iurdictio suppletur & conferatur ab Ecclesia. Illud verò quod ait Filliucius mihi displicet. Nam si non esset admittenda doctrina superius posita in casu, de quo loquimur, sequerentur eadem incommoda, quæ sequerentur, Ecclesia non supplete iurisdictionem, quando est error communis, & titulus coloratus, in quo casu vult ipse iurisdictionem ab Ecclesia suppleri. Ex his omnibus apparet, me rectè consuluisse, Sacerdotem absoluentem cum opinione probabili illum pœnitentem, qui rem habuerat cum fœmina in vase præpostero, non obstante reseruacione peccati sodomie, non peccasse, neque irritum effecisse Sacramentum. Salua semper, &c.

An fœmina ornans se secundum consuetudinem patriæ, si sciat ex hoc ornatu, lasciuè ab aliquo amari, peccet mortaliter se ornando, vel domo exeundo?

RESOLVT. XXX.

Respondeo negatiuè. Ita Azorius p. 2. lib. 12. c. 18. quæst. 1. Ratio, quam adducit, est, quia taliter se adornando vitur iure suo. Eandem sententiam docuit Caiet. in 2. 2. quæst. 169. ar. 2. ad 5. dubium. Sanchez ubi infra, n. 17. Bonacina, & nouissimè Petr. de Lorca p. 2. tom. 2. quæst. 73. art. 8. vbi ait: [Effectum per accidens, etiam si sit præuisus, dummodo non sit formaliter intentus, non imputari, ostendunt multa exempla. Si videlicet mulier ornet se. vt placeat marito, vel vt procedat iuxta consuetudinem patriæ, etiam si præuideat se ab aliquo turpiter amandam, non tenetur abstinere, neque imputatur illi: & ratione id probatur, quia quando effectus sequitur per accidens, etiam si præuisus sit, non est virtualiter intentus, nam virtualiter intentum in causa intenditur, causa autem per accidens, non est simpliciter causa, neque continet effectum, vt in ea dicatur volitum. Et certè esset graue iugum, & animas mille laqueis implicare, si teneremur vitare effectus per accidens præuisos. Hæc ergo habenda est regula generalis, vt ille effectus non augeat malitiam, neque imputetur, qui sequitur per accidens, etiam si præuisus sit, dummodò non sit formaliter intentus.] Hæc Lorca. Vide etiam illum quæst. 20. art. 5.

Ex his oritur & soluitur alia dubitatio, quid dicendum de fœmina domo sua exeunte, cum videat se lasciuè concupiscendam ab amasio. Noster P. Megal. in 1. part. lib. 4. c. p. 6. num. 9. & Turrian. in 2. 2. tom. 1. disp. 96. dub. 2. Becan. in 2. 2. tom. 1. c. 27. quæst. 6. n. 4. distinguunt: nam propter scandalum futurum ex malitia alterius, non debet talis fœmina domi manere, sed exire potest; vel ad audiendam Missam, quando non est in præcepto; vel etiam alicuius recreationis gratia: sed si sciat quòd proximus peccat ex fragilitate, putà ex magna ratione amoris erga illam, vel quid simile, tunc tenetur mulier se occultare, & nec etiam ex vtilitate domo exire, si aliter proximi scandalum sedare non potest. Concordat ex parte cum Megala, & Turrian. Martinez in p. 2. q. 24. ar. 6.

Secunda opinio est D. Antonini, Medinae, Cordubæ, Lopez, Zumel, & aliorum apud Sanchez ubi infra, n. 6. & Filiuc. in quæst. mor. tom. 2. tract. 28. cap. 10. n. 32. qui asserunt eam peccare mortaliter, si exeat domo, sine vlla necessitate, sed ex curiositate indifferenter hac, vel illac discurrendo: non autem si hoc faciat ob causam necessariam, vt inuisendi vicinas, seu affines, ne minus vrbana habeatur, vel eundi ad Ecclesiam, &c.

Tertia opinio, cui tanquam probabiliori adhareo, est Caiet. in 2. 2. q. 69. ar. 2. ad 5. dubium, quem postea sequuti sunt recentiores aliqui, vt præter alios Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 6. n. 17. & Bonac. tract. de leg. disp. 2. quæst. 4. punct. 2. §. unic. n. 27. & tract. de matrim. quæst. 4. punct. 9. num. 17. qui asserunt fœminam in tali casu non peccare, non enim tenetur sua se libertate priuare egrediendi domo, standi ad ostium domus, vel fenestram, discurrendi per ciuitatem, &c. Et ratio est, quia etiam si ita faciendo daret occasionem amasio ad concupiscendum, tamen ista occasio potius prouenit ex ipsius amasio malitia, & idè est occasio ab ipso accepta, & non à muliere data, quæ iure suo & libertate sua vitur, & iste effectus, vt supra diximus de muliere ornante se, prouenit per accidens, & licèt sit præuisus, non tamen est intentus, & ideo non debet ad culpam imputari.

Limitanda tamen est hæc doctrina, nisi fœmina, data opera, se offerret conspectui adolescentis, illius amoris conscia, etsi illum non intenderet. Secus autem si hoc faciat, vt diximus, non solum propter aliquam necessitatem, seu vtilitatem sed etiam propter hoc solum, ne videlicet se priuet sua libertate, & iure exeundi domo. Ex his omni-

bus mihi olim rigida visa est cuiusdam confessarij resolutio, qui noluit absoluerè mulierem nobilem, quæ in curru solebat ambulare, secundum morè patriæ, cum aliis fœminis nobilissimis, quia ita se præbebat conspiciendæ adolescenti, à quo sciebat se turpiter amari, non enim tenebatur propter malitiã amasio, priuare se iure & libertate sua.

Adde quòd exire domo iuxta morem patriæ, ab Azor. p. 2. lib. 12. cap. 18. q. 12. connumeratur inter causas iustas, quas habent mulieres in hoc casu domo egrediendi. Sed circa præsentès quæstiones vide etiam Med. p. 2. q. 20. ar. 5. Aluar. etiam in p. 2. q. 73. art. 8. & tandem Suarez de char. disp. 10. sect. 4. n. 10. vbi asserit, fœminã nõ peccare, etiam si sequatur scandalum, adornando se, dummodo ornatus sit moderatus, & decens, secus si esset superfluous, & maximus. Sed ego puto non peccare, etiam si esset superfluous, & maximus, dummodo sit secundum morem patriæ, & de se non sit quasi prouocatiuus ad malum. Vnde bene asserit Turrian. in 2. 2. tom. 1. disp. 96. dub. 2. §. ex traditiõ. ornatum non habere speciem mali, quantumuis illustrem, si sit iuxta consuetudinem patriæ fœminarum, quæ honestæ sunt; secus si esset peculiaris habitus meretricius.

Cnidam Confessario olim hic casus accidit; Quædam mulier inter confabulationem cum viro sibi in matrimonium coniungendo, dicebat illi verba, non quidem turpia, sed affectuosa, & amatoria, vnde postea in pollutionem, & distillationem incurrebat, sine tamen vlla delectatione, vel periculo alicuius consensus, imò cum maxima displicentia, quia erat timorata conscientie: interrogatus fuit, an peccaret mortaliter, & si nollet desistere ab his confabulationibus, an esset ei absolutio deneganda?

RESOLVT. XXXI.

Respondi omninò illi consulendum esse, ab his sermonibus abstinere, sed in rigore loquendo non esse denegandam absolutionem, quia illa pollutio, & distillatio in hoc casu, non est peccatum mortale, & hoc ita probabam. Pollutio licèt præuisa, non tamen intenta, ex causa venialiter peccaminosa non est peccatum mortale; sed illa verba, ex quibus prouenit pollutio, de qua loquimur, sunt tantum peccata venialia. Ergo talis pollutio non erit peccatum mortale. Maior propositio probatur, quia cum illa pollutio non sit in se se volita, sed in causa in qua præuidetur, in tantum mala erit, in quantum mala est causa, in tantum enim culpa est, in quantum est voluntaria; si ergo causa est venialiter mala, talis erit & pollutio. Et sic hanc sententiam tenet Vasq. in p. 2. tom. 1. disp. 115. c. 3. n. 9. & in opusc. de restitu. c. 3. §. 1. dub. 6. n. 14. Salas in p. 2. tom. 2. q. 74. tr. 13. disp. 6. sect. 18. Henriq. in summ. lib. 11. c. 16. n. 6. Lessius de iust. lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 100. & nouissimè Bonacina tract. de matr. q. 4. punct. 10. n. 9. vbi ait pollutionem non esse peccatum mortale, quando prouenit ex causa venialiter luxuriosa, & leuiter influente in pollutionem. Et tandem docet etiam hanc sententiam Filiuc. in quæst. mor. tom. 2. tract. 30. c. 8. num. 162. vbi asserit, solum reperiri culpam mortalem in causa, ratione pollutionis præuisæ, & non intentæ, quando absque vrgenti necessitate exercetur actio ex sua natura turpis, & per se tendens ad actus venereos excitandos, & consummandam pollutionem, qualis tantum est in actionibus mortalibus pertinentibus ad sextum præceptum, vt cogitationibus morosis, aspectibus & tactibus mortalibus. Si enim sint tantum veniales, ex defectu plenæ aduertentiæ, vel ex suo genere, vt quia ob curiositatem tantum, tunc tantum venialis erit pollutio inde sequuta. Ita Filiucius. Ex his omnibus veram esse maiorem propositionem nostri argumenti, apparet; & hoc etiam verum est, vbi necessitas, nec causæ vtilitas adest. Filiucius ubi supra, Sanchez cum aliis infra.

Restat modò probare minorem, & ostendere illa verba dicere, esse tantum peccatum veniale, quod probat, & docet Ioan. Salas in p. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 42. n. 163. & Sanchez, qui citat Nauar. & Cordub. in tom. 3. de matrim. lib. 9. disp. 46. n. 37. ubi ait: [Loqui verba amatoria, quæ vulgo *requiebros* appellamus, vt videlicet cor meum, bonum meum, anima mea, ob solam vanitatem, & conciliandum vanum amorem, non excedunt culpam venialem.] Quæ quidem doctrina intelligenda est, secluso scandalo, & periculo proprio, vel alieno, videlicet illa verba audientis, vt succedebat in nostro casu. Ergo concludendum est, pollutionem ex talibus verbis sequentem non esse peccatum mortale, quia, vt diximus, prouenit ex causa tantum veniali et peccaminosa, & non adest periculum consensus, seu delectationis. Vnde Henriq. ubi supra ait, non esse peccatum mortale, si quis pollutionem patiat ex visione sceminae curiosa, vel esu cibi calidi, aut lectione etiam turpi, quia hæc non sunt, ait ille, causa physica, & moralis, quæ prouocent pollutionem.

Vt autem regula generalis tradatur confessariis, vt possint in hac materia casus particulares decidere, hæc erit. Quando causa pollutionis præuisa notabiliter, & per se influit, nec adest vrgens necessitas illam exercendi, tribuitur culpæ mortali pollutio: cæque culpa afficiet causam, quamuis aliàs licita esset: huiusmodi autem causæ, solæ sunt res venereæ vt tactus, aspectus, & turpia verba. Nota verò me signanter dixisse, *huiusmodi causa sola sunt res venereæ*. Nam multi DD. probabiliter docent, etiamsi gula, vel aliud peccatum non pertinens ad vitium luxuriæ, mortale sit, non propterea pollutio ex eo sequens, & in eo præuisa, mortalis erit. Quamuis ergo in ebrietate, vel esu, aut potu mortali, præuisa sit pollutio, non imputabitur ipsa ad peccatum mortale; nec quando homo dat eam causam, peccabit mortaliter contra castitatem, sed contra abstinentiam, & sobrietatem, aliãque virtutem. Imò quamuis gula esset mortalis ex circumstantia luxuriæ, nimirum quia esset ordinata ad fornicationem, ob quam fumerentur cibi calidi, non ideo pollutio esset mortalis, quia finis ille nihil in eam influit. Est Caietani 2. 2. quest. 54. art. 3. paulò ante 8. in resp. ad 5. Et idem est, cum quis peccaret mortaliter, in cibo, vel potu, eo quòd se exponeret periculo consentiendi formaliter in pollutione; si enim postea non consentiret formaliter in illam, nec procuraret illam, quamuis sequeretur, non esset peccatum mortale. Ita Granad. in part. 2. controuers. 6. tract. 4. disp. 6. n. 12. & 18. Salas in part. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 18. n. 117. Sanchez loc. cit. lib. 9. disp. 45. num. 17. 18. & 21. Vasquez ubi supra, cum aliis Patribus Societatis IESV, de hac re consultis, vt ait Salas. Sed si cupis videre aliquos authores, extra citatos, testantes de hac questione, vide Reginald. in praxi, tom. 2. lib. 22. cap. 3. sect. 9. n. 43. Valent. in 2. 2. disp. 97. 3. punct. 3. §. Itaque duo requiruntur, & §. sunt autem, §. Itaque ad cognoscendum, & Medinam in p. 2. q. 74. art. 6. ad 3. & 4.

Rem satis controuersam propono, An in communibus pauperum necessitatibus, sicut in extremis, & grauibus, sit obligatio faciendi eleemosynam ex bonis omnino superfluis.

RESOLVT. XXXII.

IN duas diuisi partes hac in re Doctores, affirmant enim I. D. Thom. in 2. 2. quest. 32. art. 7. & ibi Caietanus, & Bannez, Paludanus in 4. dist. 15. q. 2. art. ... Richardus q. 3. art. 2. & ex neotericis Nauar. in Manu. 24. num. 1. Valent. tom. 3. disp. 1. q. 9. punct. 4. §. 2. Becan. in 2. 2. cap. 21. num. 8. Bellarmin. lib. de eleemosyn. cap. 7. Ledesma in sum. tom. 2. tract. 4. c. 3. concl. 13. fol. mibi 109. & Beia in resp. cas. conf. p. 2. cas. 1. in Sabb. die 19. Octobr. & alij. Et ratio est, quia diuisio rerum, quæ communi gentium consensu facta est, sine dubio rectè facta est. Ergo, qui post factam diuisionem abundant rebus, tenentur aliis, qui indigent, ex su-

perfluis succurrere; alioquin si non tenerentur, iam licetè retinerent omnia superflua, & sic diuisio facta esset in præiudicium facta. Secundò, qui non dat eleemosynam ex superfluis, ostendit se non habere charitatem erga proximum; ergo charitas, & misericordia obligabit in tali casu. Secundum ergo hanc opinionem, tenentur diuites ex superfluis ad decentiam status, eleemosyna succurrere communibus pauperum necessitatibus; seu, vt clarius loquar, tenentur sub mortali, in pauperes distribuere superflua ad decentiam status.

Sed licet hæc opinio sit probabilis, probabilior semper mihi visa est contraria. Dico igitur neminem teneri distribuere sub mortali superflua ad decentiam status, nisi in extrema, vel graui proximorum necessitate. Ita tenet Fernandez in suo exam. theol. p. 4. r. 20. §. 2. n. 12. Victorel. in notis ad Nauar. c. 23. n. 74. Turrian. in 2. 2. disp. 82. dub. 2. Vasquez opusc. de eleemosyn. cap. 1. dub. 3. num. 21. Malderus in 2. 2. q. 27. art. 6. dub. 4. Ioan. Medina in tract. de eleemosyn. q. 3. Pet. à Nauar. lib. 2. cap. 1. num. 358. Couar. lib. 3. var. cap. 14. n. 5. & ex veteribus Gabriel in 4. dist. 16. quest. 11. concl. 5. Alensis p. 4. quest. 113. memb. 1. Abb. in cap. si verò, de iur. iurando. D. Anton. p. 2. tit. 1. cap. 24. & alij. Probatur hæc opinio, nam si quis teneretur pauperibus erogare superflua, consequens erit, vt non possit talis ea donare, cui velit, aut ex eis pios aliquos sumptus ad diuinum cultum facere, vt Ecclesiam, vel collegium ædificando, &c. Hoc est absurdum; ergo.

Adde, quòd si contraria opinio esset vera, oporteret plurimos, imò omnes diuites damnare, qui habent superflua, & consequenter etiam illorum Confessarios. Et tandem, quia si ea de causa mortale de se esset, superfluum habere in alium finem, quàm in subuentionem pauperum, pariter esset mortale istud acquirere. Hoc est absurdum; ergo. Maior probatur, nam quod non potest licetè retineri, non potest etiam licetè acquiri. Ergo.

Quæ cum sint duriora, neque de talibus soleat pœnitentibus esse scrupulus, vel à confessariis eis iniici, neque detur ratio efficax, quæ illam admittere compellat; relinquatur sanè, nec esse admittendum, quòd peccatum mortale sit superfluum, tam naturæ, quàm statui retinere in alium finem, quàm in pauperum subuentionem; excepto casu extremæ, vel quasi extremæ, seu grauis necessitatis, & non communis: pro communi autem necessitate, intellico illam, quam patiuntur pauperes ostiatim mendicantes, & hi qui vtunque quidem tuerentur suum statum, sed non sine magno labore, nec sine difficultate: quos quidem pauperes, non tenentur diuites inquirere ad subleuandam eorum egestatem, vt ex Nauarro notat Reginaldus in praxi, tom. 2. lib. 4. cap. 20. sect. 1. n. 146.

Ex his omnibus respondeo ad propositam questionem negatiuè: & licet opinio affirmatiua esset vera, tamen in praxi nunquam, aut rariùs eueniet. Nam, vt ait Vasquez opusc. de eleemosyn. cap. 4. dub. 4. n. 14. laici possunt de bonis patrimonialibus seruare ad statum suum, vel consanguineorum mutandum, & tunc illud non dicitur superfluum. Vnde vix in sæcularibus inuenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Hæc Vasquez, quæ quidem confessariis diuitum multum plausibilia erunt.

Vxor cuiusdam nobilis viri secundum consuetudinem aliarum mulierum suæ conditionis, solebat facere moderatas donationes, & eleemosynas, postea maritus hoc sciens uxori prohibuit: quæsitum à me fuit, an non obstante dicta prohibitione, vxor posset sine scrupulo, dictas eleemosynas facere?

RESOLVT. XXXIII.

Turrianus ex Societate IESV in 2. 2. disp. 84. dub. 1. partem negantem sequutus est, ait enim: [Placet posse maritum referuare facultatem faciendi eleemosynas, & vxorem

vxorem tunc posse illas facere, etiam si maritus non manifestet illi causam, vitur enim iure suo: vix autem potest mulier cognoscere certo maritum non facere aliquas communes eleemosynas, aut illas omittere sine causa: & ideo consulendum est vxori, vt in hoc obediat marito. Vnde merito Aug. *cap. quod Deo* 33. *quest. 5.* cuidam coniugata dixit, Nihil de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacumque pecunia, aut rebus vllis terrenis tuis, sine arbitrio mariti facere debuiti. desumptum est verò illud caput *ex epist. 199.* & vniuersim vult, nihil omnino elargiendum esse sine consensu viri. Respondent verò aliqui, ibi esse sermonem de magnis eleemosynis: sed, vt dixi, licet causa esset nimia quædam eleemosyna eius scemina, vt constat *ex ea epist.* tamen doctrina Augustini, sine restrictione vlla videtur explicanda. Alij volunt, ibi non esse præceptum, sed consilium, quæ explicatio in contextum non cadit, vt legenti constabit. Alij docent Augustinum velle, nihil esse elargiendum in eleemosynam cum scandalo mariti. Verum licet hanc rationem indicet Augustinus, tamen nihil omnino vult esse elargiendum sine consensu viri, & tamen si de solo scandalo ageretur, solum loqueretur de eleemosyna publica, & nota marito. Hæc Turrianus. Cuius sententiam docuerunt antea Nauar. *in manu. c. 17. num. 154.* D. Anton. *p. 2. tit. 2. cap. 19. §. 1.* & Iac. de Graff. *dec. aur. p. 1. lib. 2. c. 60. n. 8. in fin.*

Sed ego semper in praxi contrariam opinionem sequutus sum, cum Fernandez *in suo exam. theol. p. 1. cap. 16. §. 7. n. 1.* Bonacina *de contr. disp. 2. q. 10. punct. 2. n. 6.* Regin. *tom. 1. lib. 4. cap. 27. n. 282* Lessio *lib. 2. cap. 12. dub. 14. n. 85.* Coninch *de act. supern. disp. 27. dub. 5. num. 52.* qui citat Molin. *tom. 2. disp. 274.* & Nauarr. *lib. 3. cap. 1. n. 83.* Et ratio est, quia in tali euentu maritus est irrationabiliter inuitus, vxor enim non est mancipium, sed sociâ bonorum, ac proinde eam vt sociam in decenti statu tenetur maritus sustentare: sed ad decentiam status pertinet, has donationes, & eleemosynas facere. Ergo.

Sed dicet aliquis, Quæ quantitas particularis potest dari ab vxore, nesciente viro? Respondeo vigesimam partem lucri annualis. Ita Bannez *in 2. 2. quest. 32. art. 8.* vbi ait: [Nullus est scrupulus affirmare, quòd mulier diuitis dispenset, nesciente viro, vigesimam partem lucri annualis: nam talis dispensatio debet esse interpretatiuè volita à bono viro.] Malderus *in eandem 2. 2. D. Thom. quest. 32. art. 8.* ait: [Bannesius vxori permittit dispensationem vigesimæ partis annui proventus in scio viro.] Et hanc sententiam amplexus est etiam nouissimè Hieronym. Cenedo *de pauper. reliq. dub. 32. n. 14.* vbi asserit: [No ay escrupulo en dezir, que la muger de vn rico puede dar cada año la vigesima parte de su renta, sin licentia de su marido, como si tiene dos mil ducados de renta, puede dar ciento.] Sic etiam Ledesm *in sum. tom. 2. tract. 4. c. 3. concl. 38. fol. m. bi 116.* & Vegha *in sum. tom. 2. c. 17. cas. 23.*

Solent Rustici in diebus festis inter se, vel cum dominis celebrare contractus, queritur an Notarij, & ipsi contrahentes, sine peccato possint hoc facere. Item queritur, an vsus tonforum sit licitus, qui festis diebus tondent omnes qui ad tonstrinam accedunt.

RESOLVT. XXXIV.

Quoad primum respondetur, discrepare inter se Doctores, an iuramentum extraiudiciale sit die festo licitum, vel prohibitum. Nam affirmatiuè respondet Abb *in c. 1. de feriis, num. 9.* & clarius *cap. vlt. num. 18.* cum Suarez *de Reliq. tom. 1. lib. 2. c. 30. num. 17.* & Molfesio *in sum. tom. 1. tract. 11. c. 17. num. 61.* & ita habet consuetudo, vt non fiant contractus in diebus festis, nisi de licentia Episcopi. Nihilominus Caiet. *in 2. 2. quest. 122. art. 4.* ait prohibitionem *cap. 1. de feriis*, intelligendam

esse de iuramento solenniter in iudico præstando. Et probari potest, tum quia textus iuxta subiectam materiam, videtur loqui de iudicialibus actionibus, tum quia aliàs omne iuramentum ex eo solum, quòd in festo fiat, esset speciale peccatum: hoc autem est absurdum. Ergo.

Vnde secundum hanc opinionem Caietani, si absit scandalum, non peccant Notarij, qui in diebus festis celebrant rusticorum contractus; & hanc sententiam Caietani probabilem putat nouissimè Layman *in Theol. moral. lib. 4. tract. 7. c. 2. num. 8.* sicut & ego etiam putò; Rodriguez *tom. 1. c. 122. n. 3.* & Philarch. *tom. 1. p. 4. lib. 3. cap. 23.* illos à peccato excusant ratione necessitatis: nam rustici in profestis non adsunt in Ciuitate; & ob similem causam, ait Suarez *vbi supra, n. 25.* in paruis oppidis solent iudicia litigantium in festis permitti, quia in profestis non adsunt rustici, & agrorum cultores.

Quoad secundum de tonforibus dico, ratione paruitatis materiae, non peccare si barbam vnus, vel alterius radant, vt notat Graffius *dec. aur. part. 1. lib. 2. cap. 23. num. 14.* Nauar. *cap. 13. num. 9.* Vega *tom. 1. cap. 114. cas. 2.* Rodriguez *tom. 1. cap. 121. num. 4.* Sayrus *vbi infra, num. 9.* Molfesius *vbi sup. num. 68.* & Azorius *lib. 1. cap. 28. ques. 6. tom. 2.* Sed si omnes radant ratione consuetudinis, si adsit, etiam à peccato excusantur. Nam cum prohibita in die festo sint humano iure introducta, nihil obstat, ea tolli per contrariam consuetudinem toleratam à Prælati, vt notat Sotus, & Caietanus, apud Regin. *vbi infra, num. 52.* & alij apud Sayr. *in Clau. Regiæ, lib. 7. cap. 2. n. 11.* Sed non reticebo, Fernandez *in suo exam. theol. p. 1. cap. 7. §. 1. n. 6.* alia ratione illos excusare, ait enim: Vfus tonforum, qui festis diebus tondent omnes, iuxta consuetudinem scitam à Prælati, excusatur, quamquam ex alio capite id licere mihi persuadeam; nimirum, ex occasione cessantis lucri, quoniam aliis diebus propter laborum occupationes, tondendi non accedunt. Cuius rationis quamquam nullus Doctorum, quem sciam meminit, tamen deducitur *ex cap. licet, de feriis.* Hæc Fernandez. Pro qua ratione intelligenda, notandum est, quòd *in cap. licet, de feriis*, Summ. Pontifex indulsit in die festo piscationem halecum, quæ vno anni tempore transire solent, parique ratione, idem esse dicendum de piscatione aliorum piscium, qui similiter certo anni tempore occurrunt. Sed Fernandez *vbi sup. cum Angelo num. 34.* & Caietan. *in ver. festos dies, cap. 1.* idem quoque dicendum esse existimant de quouis alio lucro transitorio, quomodo libet repente occurrente, tanquam, inquit Caietanus, eiusmodi lucrum cessans, damnum reputetur. Ex qua opinione sequeretur, non solum propter necessitatem vitandi damnum, sed etiam pro acquirendo aliquo vtili, & lucro, quod alio tempore acquiri non posset, licitum esse vt facultate in illo *cap. licet*, & facere opera seruilia in diebus festis. An hæc opinio sit probabilis, tu lector iudica, sed scias illam reprobare Reginald. *tom. 2. lib. 19. cap. 3. num. 51.* cum Suarez *de reliq. tom. 1. lib. 2. cap. 33. n. 9.* Nam in eo tantum lucro, quod solet vno anni tempore euenire, cernitur rationis paritas, cum eo, de quo sermo est *in cap. licet*, memorato. In eo enim sermo est tantum de transitorio lucro, quod solummodo occurrit vno anni tempore, quæ circumstantia, cum non inueniatur in omni lucro transitorio, fit, vt à Sum. Pontifice data dispensatio *in illo c. licet*, non habeat ob rationis identitatem, locum in omni lucro transitorio: vnde dispensatio illius textus non est extendenda ad priuatam vtilitatem priuatæ personæ, sed ad vtilitatem publicam, quam Pontifex in illo textu considerauit, vt notat Andrea Barb. *in scholio ad Abbatem.* Sed ego opinionem Caietani, Fernandez & aliorum *vbi supra*, tunc amplectendam esse iudico, quando vtilitas, & lucrum transitorium, quod cessat, tanti sit momenti, vt prudentis arbitrio æstimari possit eius amissio, non mediocre nocumentum.

An Notarij, Commissarij, & alij Officiales Curia possint in diebus festiuis acta transcribere. Idem queritur de illis, qui sermones Prædicatorum, & allegationes Doëtorum, ut vulgò dicitur, pro mercede copiant?

R E S O L V T. XXXV.

NEgatiuè respondet Fernandez *in suo exam. theol. p. 1. cap. 7. §. 1. num. 10.* Syluius *in 2. 2. D. Thom. quæst. 122. art. 1.* Toletus *lib. 4. cap. 24. num. 11.* Rosella *ver. feria, §. 12.* Angel. *eodem. ver. §. 3.* Nauarr. *in manuali, cap. 13. n. 14.* Tabien. *ver. feria, n. 40.* D. Anton. *p. 2. tit. 9. c. 7. §. quantum, & in terminis docet hanc sententiam Vega in summ. tom. 1. c. 114. cas. 3.* Ant. de Litteratis *in sum. p. 2. c. 17. n. 21.* Comitulus *in resp. moral. lib. 4. q. 58. num. 3.* Caiet. *in 2. 2. q. 122. art. 4. §. ad 2. & Reginald. tom. 1. lib. 19. c. 3. num. 40. in fin. cum Azor. p. 3. lib. 1. c. 22. q. 5.* Ratio est, quia sic transcribere chartas ex officio, & mercede pacta, est opus seruile, non quidem ratione lucri, sed ratione operis, & officij simul; latum est enim discrimen inter scribere, & transcribere pro officio, & mercede pacta. nam scribere simpliciter est opus honestum, & liberale, ingenuorumque hominum: transcribere verò pro officio, & mercede pacta, est mechanicus, & purè corporalis labor, nec est opus mentis, neque artis liberalis, quia solum est ita pingere characteres, sicut in originali leguntur. Et confirmatur, quia imprimere librum, mechanicum est sine vlla dubitatione, & tamen est genus quoddam transcriptionis.

At ego, dictos Notarios, & alios sic transcribentes, peccati mortalis non condemnarem, cum Sayro *in Clauis Regia lib. 7. cap. 2. num. 25.* Franc. Galleti *in Margarita casuum conf. verb. festa*, Molfel. *in sum. tom. 1. tract. 11. c. 17. num. 42.* Medina *lib. 1. cap. 14. §. 8.* Lopez *in instruetor. p. 1. c. 52.* & nouissimè Suarez *de relig. tom. 1. lib. 2. cap. 25. n. 4.* vbi doctè, vt semper solet, probat, transcribere non esse opus seruile, etiamsi fiat non gratia addiscendi, sed sine proprio profectu, nam talis actio de se mentalis, & spiritalis est, & per accidens ad illam est, quòd hac vel illa intentione fiat ab operante. Ergo inde non efficitur seruilis ex officio, vel lucro, seu mercede. Ergo nullo modo est seruilis. Ex quibus patet responsio ad argumenta in contrarium posita. Cæteras rationes vide apud ipsum loc. cit. Hoc etiam docet Emmanuel Sà *verb. festum*, & Rodriquez *in sum. tom. 3. c. 168. n. 3.* & nouissimè Layman *Theol. mor. lib. 4. tit. 7. c. 2. n. 3.*

An Agafones, seu Muliones possint cum bestiis, aut rhedis oneratis iter inchoare in diebus festis.

R E S O L V T. XXXVI.

Respondet Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 3.* distinguendo. nam si iter ante diem festum bona fide inchoatum est cum his oneribus, excusatur continuatio, vel propter publicam vtilitatem, ad quam necessarium sæpè est, vt sine mora hæc transportatio rerum, & mercium fiat; vel certè propter vitandum graue nocumentum, quod paterentur dicti agafones, seu muliones, si cogèrentur omnibus diebus festis quiescere, quocumque iter agendo peruenirent. De inchoatione verò cum dictis rhedis, seu curribus, & bestiis oneratis non est facile admittenda consuetudo, quam Caiet. *2. 2. q. 122. art. 4.* abusum vocat, qui aduertit, quòd si isti muliones ducant mulos sine oneribus, non est illicitum ita progredi, vel ab vno in alium locum transferre animalia in die festo, quia id solum est iter facere, & non habet adiunctum opus seruile. Hoc etiam docet Regin. *tom. 1. lib. 19. cap. 4. n. 50.* & Franc. Galleti *in margarita cas. conf. verb. festum.*

Sed ego puto, audita Missa, rarè in praxi dictos agafones inchoando iter cum bestiis oneratis, peccare mortaliter. Nam inchoatio talis itineris ideo est prohibita, quia habet adiunctam circumstantiam, includentem opus

seruile, & onera leuare, vel imponere; quod quidem de se seruile est. At dicti agafones in his oneribus leuandis, vel imponendis tempus notabile non consumunt; ergo ratione paruitatis materiae, à peccato mortali excusabuntur.

Quænam verò sit paruitas materiae excusans à tali peccato, incertum est. Azor. *p. 3. lib. 1. c. 27. q. 5.* Bonac. *tract. de leg. disp. 5. q. vnica. punct. 3. n. 2.* & Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 16. cap. 3. n. 53.* putant spatium vnus horæ esse partem notabilem. Suarez *de Relig. tom. 2. c. 31. n. 2.* putat hanc esse nimiam, & religiosam restrictionem, quia respectu totius diei pars vigesimaquarta non apparet nimiam, nec multum impedire finem præcepti, qui est cultus Dei. Ego, saluo semper meliori iudicio, cum qui per spatium duarum horarum, in diebus festiuis seruilia exerceret, ratione paruitatis materiae, excusarem à peccato mortali. Nam paruitas materiae, excusans à mortali non absolute, & secundum se, sed respectiuè ad totam materiam præceptam, spectanda est, vt notat Sanchez *in sum. lib. 1. cap. 4. n. 8.* At spatium duarum horarum, licet consideratum secundum se, videatur tempus notabile, & magnum, non ita tamen videtur, respectiuè, & in ordine ad totam materiam præceptam vnus diei. Ergo, qui per duas horas laboraret, ratione paruitatis materiae non peccabit.

Et post hæc scripta inueni etiam Filliuc. *in suis quæst. mor. tom. 2. tract. 27. c. 11. n. 205.* docere hanc sententiam.

Quidam Patronus, qui non erat primus Fundator beneficij, quæsiuit à me an sub peccato mortali deberet presentare digniorem?

R E S O L V T. XXXVII.

Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 22. dub. 5. num. 6.* Vasquez *opus. de benef. c. 2. §. 2. dub. 5. num. 74.* Ioan. Malderus Episc. Antuerpiensis *in suis doctiss. commentariis ad 2. 2. tract. 9. cap. 2. dub. 2.* Lessius *lib. 2. c. 34. dub. 14. n. 65. in fin.* Azor. *p. 2. lib. 6. c. 21. q. 5.* Guttier. *Canon. qq. lib. 2. c. 11. n. 26.* Molin. *iur. conf. de primog. Hsp. lib. 2. c. 5. n. 69.* Illephosus Azcuedo *conf. 24. dub. 4. n. 41.* Couar. Sotus, & alij, affirmatiuam sententiam amplexi sunt. Nam hoc ius, quod ipsi patrono competit à iure, ea conditione concessum est, vt ipsi tantum incumbat, quod Episcopo, aut alij Prælato incumbat; debet igitur seruare modum debitum in beneficii distribuendis, quod est eligere digniores.

Sed contrariam sententiam probabilem etiam puto, quòd patronus laicus non tenetur presentare digniorem etiam quoad beneficia curata. Sic docet Lambertin. *de iure patron. p. 1. lib. 2. q. 10. art. 3. n. 17.* Ricc. *in dec. part. 3. dec. 306. n. 4.* Bellet. *in disq. cleric. p. 1. §. 4. n. 50.* Ioan. Valer. *in diff. viri usque fori, verb. electio, n. 1. & seq.* & hanc opinionem probabilem vocat, Ledesm. *in sum. p. 2. tract. 7. c. 2. concl. 7. diff. 9. fol. mihi. 164.* & Bannez *in 2. 2. q. 63. art. 2. dub. 4.* & in terminis illam sequitur nouissimè Garfias *de benef. tom. 2. p. 7. c. 19. num. 19.* & Petrus à Nauarr. *de restit. lib. 2. c. 2. n. 150.* Et ratio est, quia Conc. Trid. *in sess. 24. de Reform. c. 28.* in Parochialibus iurispatr. Eccles. eligendum esse digniorem, ab approbatis examinatorebus in concursu: dicit, quòd si iurispatronatus laicorum fuerit, debeat, qui à Patrono presentatus erit, examinari, & si idoneus repertus, admitti, in quibus verbis cum Concil. Trid. non arctet Patronum laicum, ad presentandum digniorem, neque nos arctare debemus. Salua semper, &c.

An in Canonicatibus, Personatibus, & dignitatibus, ceterisque præbendis, & dimidiis præbendis Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, & in præstimonis, & aliis simplicibus beneficiis curam animarum non habentibus, licitum sit eligere dignum, prætermisso digniori?

R E S O L V T. XXXVIII.

Prima opinio absolute negat. Sic Vasq. *opus. de benef. c. 2. §. 2. dub. 8. n. 78.* vbi ait: Mihi videtur in omnibus beneficiis,

beneficiis, esse mortale, digniorem prætermittere; quoniam vniuersaliter docet S. Thom. 2. 2. *quest.* 63. quod acceptio personarum committitur in beneficiis; ergo etiam in beneficiis non habentibus curam animarum. Ita etiam multi alij, inter quos est Bannez 2. 2. *quest.* 63. *art.* 2. *dub.* 5.

Secunda opinio est Ferdinandi Rebellij *de oblig. iust.* *part.* 1. *lib.* 3. *q.* 4. *n.* 12. vbi distinguit inter electionem ad beneficia simplicia maiora, & ad beneficia simplicia minora, ait enim. Peccatum lethale esse videtur, eligere minus dignum ad Cardinalatus, Canonicatus, Decanatus, & alia beneficia simplicia magni momenti, quando notabilis, & euidentis est inter promotum, & digniorem prætermittitum excessus. Si verò paruus sit, veniale videtur, vel si beneficium simplex non tanti momenti sit. Probatur, quia violatio iustitiæ distributiæ, per acceptionem personarum ex genere suo mortale est. Quare nisi ex paruitate materiæ per respectum ad excessum eligendorum, vel beneficiorum excusetur, lethale erit: sic etiam tenet hanc sententiam ex neotericis, Ioan. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 9. *cap.* *dub.* 7. & Lessius *vbi supra*, *num.* 64.

Tertia opinio est Reginaldi. *tom.* 2. *lib.* 30. *tract.* 3. *cap.* 15. *num.* 179. *in fine*, & Lessij *lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 14. *num.* 66. qui asserunt, in Canonicatibus, & cæteris beneficiis simplicibus minoris momenti non videri peccatum mortiferum semel, vel bis prætermittere digniorem, modò conferatur ei, qui verè dignus sit: videtur tamen esse mortiferum, si quis id passim faciat, aut si rarò curet, vt digniores præferantur. Et ratio est, quia quòd semel, vel iterum dignior prætermittatur in huiusmodi beneficiis, non censetur notabile incommodum, aut notabilis iniuria Ecclesiarum, paucorum enim mediocritas, aliorum virtute facile compensatur.

Quarta opinio, quam ego libèter amplector, est Nauar. *de restit.* *lib.* 7. *cap.* 2. *n.* 172. Ledesm. *in sum.* *par.* 2. *tract.* 7. *cap.* 2. *concl.* 7. *diffic.* 15. *fol.* mibi 170. Gutierrez *Can.* *qq.* *lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 12. & Garzia *de benef.* *tom.* 2. *p.* 7. *cap.* 16. *num.* 16. vbi absolutè, & simpliciter asserit, omnia beneficia, quæ curam animarum non habent, satis est, vt conferantur dignis, etiam prætermittis dignioribus. At si hæc opinio non esset vera, ait, *vbi supra*, Gutierrez, omnes Prælati essent in statu damnationis, nam passim in beneficiis simplicibus eligunt dignos, dignioribus prætermittis. Et ratio est, quia dum Concilium Trident. in diuersis capitibus sola Episcopo alia beneficia, & curata dignioribus esse conferenda decreuit, videtur concessisse cætera beneficia ad arbitriū Prælati distribui posse: præferim, quia dum de Canonicatibus loquitur *sess.* 24. *de Reform.* *cap.* 12. hortatur, vt in prouincijs, vbi id commodè fieri potest, dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatum in Cathedralibus Ecclesijs, & Collegiatis insignibus conferatur tantum Magistris, & Doctoribus, aut etiam Licentijs in Theologia, seu iure Canonico: ergo necessariò conferri non debent graduatis, & sic dignioribus, sed arbitrio superioris legitimi videtur relictum. At verò iara antiqua non ita plana sunt in beneficiis simplicibus, sicuti in curatis: quæ si essent, adhuc oppositum videtur introductum, & ipsemet Sum Pontifex prædicta beneficia simplicia dignis confert, absque concursu; beneficia verò curata, per præuium examen, & concursum coram ordinarijs faciendum, vt quotidie videmus. Ex hoc igitur videtur abrogata constitutio iuris antiqui: & talia beneficia simplicia non videntur ex natura rei esse bona communia, & decertantibus debita, & ita nullam committi iniustitiam per acceptionem personarum, si dignioribus non conferantur, sed tota res commissa videtur

Papæ, & alijs Prælati, vt ipsi arbitrio prouideant bonos ministros, qui etiam non sint meliores, non tamen otiosi, & cum scandalo viuant.

* * *

Sapius in praxi occurrit hæc questio, an executores alicuius testamenti, vel legati, qui debent inter pauperes distribuere aliquam pecuniarum summam, teneantur eligere pauperiores? Idem queritur de Confessarijs, & Religiosis, qui habent à secularibus facultatem distribuendi aliquam eleemosynam?

R E S O L V T. XXXIX.

DE hac questione dictum est etiam supra in Resol. sed modò aliquid amplius addam. Dico igitur, quòd Illephonsus de Azevedo *conf.* 24. *dub.* 4. *n.* 44. affirmatiuè respondet, quam sententiam prius docuerat sapientissimus Philippus Decius *conf.* 72. *num.* 3. his verbis. Bona relicta pauperibus debent distribui inter illos, qui sunt pauperiores, arg. text. not. *in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cler.* ibi, qui pauperior esse agnoscitur; & dato quòd distributio, quæ facta esset inter pauperes, non deberet retractari, licet alij pauperiores reperirentur, tamen peccauit ita distribuendo, &c. Hanc opinionem sequuntur etiam Feder. de Senis *conf.* 95. *n.* 2. Simon de Prætis *de interpret. vol. interpret.* 1. *dub.* 2. *n.* 94. & alij.

At mihi opinio contraria semper placuit, & in praxi sapius illam cõsului: si quis authores qui illam tuentur, scire desiderat, hi sunt, ex Theologis Cordub. *in summ.* *q.* 22. & nouissimè noster Sicutus D. Bartholomæus à S. Fausto *in speculo confessariorum disp.* 4. *q.* 176. *n.* 2. qui citat Syluest. Rodriguez, & Petr. à Nauarr ex Iurist. Cardinal. Mantica *de con. et lib.* 8. *tit.* 5. *num.* 6. & Ioan. Matienzo *lib.* 5. *tit.* 4. *leg.* 14. *glos.* 1. *n.* 12. qui citat Bartol. *in l. unum ex familia. §.* 1. *de legat.* 2. & Bald. *in l. cum quidam. ad fin. eod. tit.*

Hinc colligo, quòd qui habet facultatem distribuendi inter pauperes, potest etiam eligere Religiosos mendicantes pro suis necessitatibus, vt notat Ioan. Andr. *in c. 1. in nouella de testam.* *lib.* 6. & Imola *in l. captatoria. in fin. de leg.* 1. Vnde etiam Religiosus, cui data est electio, potest bona distribuere inter Religiosos sui Monasterij. Sic Cardinal. *in Clem.* 1. *num.* 22. Imol. *num.* 18. & Anchar. *n.* 16. *de testam.* Paris. *conf.* 26. *n.* 14. *vol.* 4. Matienzo *lib.* 1. *Recopil. tit.* 4. *leg.* 14. *glos.* 1. *n.* 14. Rosella *ver. Restitut.* 15. *n.* 8. Syluius *ver. testam.* 2. *q.* 2. *dist.* 5. Peralta *l. unum ex familia. §.* *rego. num.* 7. *ff. de legat.* 2. Rationes pro hac sententia videndæ sunt apud citatos Doctores.

Nota verò circa hæc materiam, quòd quando in testamento relinquatur, vt pauperioribus aliquid detur, quamuis pauperibus detur: sufficit vt non teneatur ad restitutionem, dummodo non fuerint signati, & nominati, licet male fecit, qui pauperioribus non dederit, factum tamen sic tenet per executores testamenti: sic Conradus *in suis respons.* *part.* 1. *quest.* 101.

Diximus supra in beneficiis simplicibus, non teneri electores eligere digniores, sed tantum dignos; queritur modò, an hæc sententia procedat etiam in beneficijs curatis, vt sunt Episcopatus, &c. quæ conferunt Pontifices, & Reges?

R E S O L V T. XL.

Negant omnes, & est communis sententia. Fernand. *in suo exam. theol.* *p.* 4. *c.* 4. *§.* 1. *n.* 2. Castellinus *in tract.* *de elect. canonic.* *c.* 9. *per totum.* Molfesius *in sum.* *tom.* 1. *tract.* 6. *tit.* *de beneficijs.* *n.* 6. & 61. Turrianus *in* 2. 2. *tom.* 2. *disp.* 22. *dub.* 1. *n.* 2. & alij, quos citat & sequitur Barbosa *in collect.* *to.* 1. *lib.* 1. *tit.* 6. *c.* 19. *n.* 4. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *q.* 7. *punct.* 2. Vega *in sum.* *tom.* 1. *c.* 109. *cas.* 1. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 9. *c.* 2. *dub.* 7. Valqu. *opusc. de benef.* *c.* 2. *§.* 3. *dub.* 1. & 8. Azor *p.* 2. *lib.* 6. *c.* 15. *q.* 1. 8. & 9. & D. Thom. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. cum Caiet. Aragonio, Salonio & Bannez *ibid.* Verba D. Thomæ hæc sunt. Vt electio non possit impugnari in foro iudiciali,

iudiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet eligere meliorem, quia sic omnis electio posset habere calumniam: sed ad conscientiam eligentis, necesse est eligere meliorem. Rationes vide apud DD. citatos. Addam tantum verba Innocentij III. in cap. unico, tit. vi ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, ubi ait. Non ex affectu carnali, sed discreto iudicio debuit Ecclesiasticum officium in personam magis idoneam dispensare: & merito quidem: nam dimittendo digniorem sine causa debita, violatur iustitia distributiva, ex qua beneficia sunt bona communia, & premia meritorum, & committitur peccatum acceptationis personarum, quod est mortale ex genere suo.

Sed licet hæc omnia absolute sint vera, quidquid in contrarium asserat glossa in cap. licet ergo 8. quasi. 1. & in c. Monasterium 16. quasi. 7. & in c. 2. de officio custodis, & c. 3. de iure patron. cum Roccho de iure patron. ver. honorificum q. 15. ad finem, & Pedrazza in sum. pract. 7. §. 36. qui asserit absolute, solum esse peccatum veniale, eligere dignum prætermisso digniore, quamvis peccetur contra iustitiam distributivam. Vnde non est audiendus Filliucius tom. 3. tract. 41. cap. 4. n. 181. qui asserit, hanc sententiam esse probabilem, & Alexander de Ales p. 2. q. 136. §. 2. qui putat, solum in Episcopatibus esse peccatum prætermittere digniorem, non autem in cæteris beneficiis, etiam curam animarum habentibus.

Tamen difficultas consistit, an opinio communis, quæ prorsus est amplectenda, procedat etiam quoad illos, qui ius habent conferendi beneficia per provisionem liberam, ut sunt Reges, & Sum Pontif. ita ut illi teneantur eligere digniores. Pater Lessius lib. 2. c. 34. dub. 14. num. 64. affirmatiue respondet, ubi ait. Qui liberè conferunt beneficia, grauitè peccant, si digniores prætermittant, siue sit Papa, siue Princeps sæcularis; non enim sunt domini beneficiorum, sed economi. Si hæc opinio esset vera, magnum pondus haberent Pontifices, & Reges. Sed mihi probabilis videtur etiam contraria sententia, quam ex neotericis sustinet Reginald. tom. 2. lib. 30. tract. 3. c. 14. num. 197. ubi sic asserit. Qui ius habent conferendi beneficia per provisionem liberam, ut Papa, ac nonnunquam Princeps ex priuilegio, vel consensu tacito Ecclesiæ, non tenentur eligere digniores, nisi in promptu sint; sed sufficit eligere dignos; alioquin enim semper tenerentur digniorem quærere, quod à Papa, vel à Regibus exigere, durum est. Hæc Reginaldus. Cuius doctrina non procedit, quando beneficia per concursum competentium, & oppositorum conferuntur, sed quando, ut diximus, conferuntur per provisionem liberam.

An obligatio eligendi digniorem, extendatur etiam ad resignantem beneficium suum in fauorem alterius?

RESOLVT. XLI.

NAuarrus in Miscellan. 38. num. 7. Sot. de iust. lib. 3. q. 6. art. 2. in fin. & nouissimè P. Vasquez opusc. de benefic. cap. 2. §. 4. dub. 7. n. 100. asserunt extendi. Vnde Vasquez ait. Cauere debent renuntiantes, ne prætextu consanguinitatis, vel alia via, prætextu maioris pensionis renuntient beneficium indigno, aut saltem minus digno. Ut enim supra diximus, sicut & electores, ita & renuntiantes tenentur consideratis omnibus, digniorem eligere, in quo forsitan plura peccata committuntur, quam aduertantur. Hæc Vasquez, satis quidem rigidè.

Opinio igitur contraria amplectenda mihi videtur, & amplexi sunt Regin. tom. 1. lib. 30. tract. 3. c. 14. n. 170. Lessius lib. 2. c. 34. dub. 13. n. 61. & Malderus in 2. tract. 9. c. 2. dub. 7. qui citat Caietanum, Sà, & Salonium. Et ratio est, quia cum iste resignans non sit distributor, si iure permittatur in fauorem resignare, potest resignare digno, cui voluerit; neque hic est locus concursui, tamquam ad comune bonum, ex parte totius distribuendum, sed pars parti ius

suum transfert. Vnde patet, etiam tunc collatorem non peccatorum acquiescendo resignationi minus digno, relicto digniori: & sic Petrus de Aragona in 2. 2. q. 63. art. 2. ait, hanc sententiam esse conformem praxi receptæ, etiam ipsius Summi Pontificis.

Solent litigantes conducere Aduocatos, & Procuratores ad annum, vel annos, sub certa annua mercede, seu salario ad omnes causas, quas habent, vel habituri sunt, queritur modò an si nullas causas, in illo anno, partes habuerint, Aduocati licetè petant salarium?

RESOLVT. XLII.

NEgatiue videtur respondendum per ea, quæ adducit Flores de Mena var. qq. lib. 1. q. 8. n. 54. & Azor. p. 2. lib. 13. c. 29. q. 10. ubi ex Bartolo l. diem functo, ff. de officio assessorum, ait salarium tantum deberi pro rata temporis, quo laboratum est in lite: labor enim recipit diuisionem, sicut & tempus: & consequenter, merces promissa pro labore, recipit diuisionem.

Sed Ioan. Gutierr. contrariam sequutus est sententiam, quam multis rationibus confirmat. Primò, quia non stetit per eum, ut in l. fin. C. de card. causa dat. & l. qui operas, §. fin. ff. locati. Ille enim paratus erat ex sua parte adimplere promissum, hoc est, aduocare omnes causas clientis sui; quare si illas non habuit, Aduocato non erit imputandum. Secundò, probatur ratione vinculi obligationis, quæ ipse Aduocatus adstrictus erat ad aduocandum pro suo cliente: quæ quidem obligatio in habitu, licet ad actum non sit reducta, propter defectum cautionum tamen pecunia est æstimabilis, maxime cum talis Aduocatus, propter hanc obligationem non possit pro alio contra suum clientem aduocare, sicque priuatur sua libertate, spèque lucrandi ab alio. Potuit enim verisimiliter contingere, ut auctius salarium sibi ab aduersis partibus offerretur, si pro suo cliente non teneretur, quæ omnia considerabilia sunt, atque pecunia æstimanda. Tertiò, quia stante dicta conuentione, etiam si cliens plures causas haberet, & respectu earum exiguum esset salarium, non posset hoc casu Aduocatus maius salarium petere. Ergo eodem modo si cliens nullas causas habeat illo anno, quas Aduocatus exoret, tenetur ad totum salarium. Hæc Gutierr. pract. qq. lib. 1. qu. 32. num. 1. & 2. cum Matthæo de Afflictis in constit. huius Regni Sicil. rubr. 82. de salario Aduocatorum, n. 4. & Azeued. in leg. 10. tit. 16. lib. 2. n. 4. noua collectionis Regis.

Sed ego media via incedendo, puto saltem in foro conscientie, non esse tali Aduocato salarium denegandum, neque verò integrè soluendum, sed diminuendum iuxta prudentiam, & arbitrium boni viri. Ita Bobadilla in polist. tom. 1. lib. 3. c. 14. n. 63. Et ratio est, quia si pro suo cliente in illo anno aduocaret, multas occupationes, & labores sustineret, quibus non adhibitis, non sustinuit. Verum est quòd si talis Aduocatus eius foret ingenij, ut optabilius ei esset, ita laborare, quam oriri, nihil de salario minuendum esset, nisi alia diminuendi causa subesset. Et hæc decisio est de mente Rebellij de oblig. iust. par. 2. lib. 14. q. 14. num. 7. & 8.

An puer existens in utero matris possit baptizari?

RESOLVT. XLIII.

NEgat Bonacina de Sac. disp. 2. q. 2. punct. 6. n. 6. & Comitulus in resp. mor. lib. 1. q. 13. num. 2. Alexander de Ales p. 4. q. 8. membr. 7. art. 2. §. 1. Richard. in 4. dist. 6. art. 2. q. 1. D. Anton. par. 3. tit. 14. cap. 1. §. 1. Syluest. ver. Baptismus 6. n. 3. & alij. Nam, ut ait D. Thom. in 3. p. q. 8. art. 11. ex D. Augusti. Epist. ad Dardanum. nemo renascitur spiritualiter, nisi prius nascatur naturaliter. Sed Baptismus

est quedam spiritualis regeneratio; ergo non debet aliquis baptizari, priusquam ex utero nascatur.

Sed ego puto, posse puerum in utero matris baptizari, si in aliqua sui parte aqua lauari possit. Ita contra Comitolum, qui mordicus contrariam sententiam tenet, sentiunt hi omnes, Zambran. *n. sua decis. cas. conf. cap. 1. dub. 3. n. 6.* Ledesma *in 4. q. 9. art. 11.* Suarez *tom. 3. in 3. part. q. 68. art. 1.* Valent. *tom. 4. disp. 4. q. 1. punct. 2.* Alphonsi Vivald. *in Candelabro aur. part. 1. r. 6.* Victoria *in sum. q. 32.* Gabriel *in 4. dist. 4. q. 2. art. 3. dub. 2.* & Coninch *de Sacram. quest. 68. art. 11. n. 90.* Nam in tali casu reperiuntur omnia essentialia ad Baptismum requisita, nempe ablutio cum debita forma verborum.

Ad argumentum verò Comitoli, & aliorum responderetur, ut quis possit per Baptismum renasci, sufficit, ut ea procedat natiuitas, qua quis de non homine fit homo, modò possit lauari, ut patet in iis, qui tantum manum exerunt, aut excruciantur ex utero matris mortuæ, quo casu non nascerentur naturaliter. Ergo cum dicitur debere hominem prius nasci ex utero matris, vel ex parte antequam baptizetur, hoc non est intelligendum de propria natiuitate. Quacunque enim ratione fieri possit, ut abluatur, id satis erit ad valorem Baptismi, etiamsi propria natiuitas humana non præcedat, quia substantia Sacramenti consistit in ablutione, cum debita forma verborum; quæ quidem substantialia, ut diximus, adsunt in nostro casu.

An mulier condemnata ad mortem possit prius secari, si adesset periculum, ne ex aliquo morbo ante partum unâ cum prole moreretur, & spes adsit, ut infans hoc modo possit baptizari?

RESOLVT. XLIV.

Notandum primò ex Coninch *de Sacram. tom. 1. qu. 66. art. 7. dub. 1. n. 75.* secundum communem sententiam DD. non licere matri consentire se adhuc viuam secari, ut possit puer baptizari, quia illa sectio esset directæ occisio matris; mortua autem statim secanda est, ut puer baptizari possit, si adhuc viuat.

Notandum secundò, ex Couarr. *lib. 4. var. resol. cap. 4.* Reginald. Vivaldo, Barth. ab Angelis, Victoria, & aliis, quos citat, & sequitur Bonac. *de Sacram. disp. 2. q. 2. punct. 6. n. 9.* si mater grauida per iudicis sententiam damnetur ad mortem, differendam esse executionem sententiæ, donec mater pepererit. His noctis ad propositam questionem negatiuè respondet Comitol. *in resp. mor. lib. 1. q. 14. n. 2.* & Malder. *in 2. 2. r. r. r. cap. 1. dub. 16.* nam in maximum discrimen partus adduceretur, si è viuente matris utero excidendus esset.

Sed Ægidius de Coninch *de Sacram. tom. 1. q. 68. art. 11. num. 9.* allerit hoc fieri posse, ait enim. Si aliqua mulier esset merita mortem, & ad eam iam condemnata, essetque periculum, ne ex aliquo morbo ante partum, unâ cum prole moreretur, posset seruato iuris ordine prius secari, si esset spes, fore, ut proles hoc modo posset baptizari. Ratio est, quia in hoc factò, nihil fit contra vllum ius. Hanc sententiam prius docuerat Suarez *in 3. part. tom. 3. quest. 68. art. 11.* Ad argumentum Comitoli, responderetur hanc opinionem tunc esse practicandam ex mente Suarez, quem ipse tacito nomiae impugnat, quando spes sit infantem non esse moriturum.

Vtrum liceat baptizare infantes, filios infidelium, inuitis parentibus?

RESOLVT. XLV.

Prima sententia est D. Thom. qui asserit *in 3. p. q. 68. art. 10. q. 2. 2. 2. q. 10. art. 10.* id non licere, etiamsi parentes infideles sint subditi Principibus Christianis; imò etiamsi fuerint Christianorum serui. nam parentes iure naturali habent custodiam, & curam suorum filiorum, antequam ad vsum rationis perueniant. Ergo nulla au-

thoritate humana, siue Principum, & Dominorum, possunt hoc iure licite priuari; priuarentur autem, si ipsis inuis eorum filij baptizarentur, &c. Hanc sententiam amplectuntur omnes discipuli D. Thom. Caietanus, Sotus, Capreolus, Paludanus, Victoria, & alij.

Secunda sententia est Suarez *in 3. part. o. n. 3. disp. 2. sect. 4.* Petri de Cabrera *de Sacram. q. 68. art. 10. d. sp. om. concl. 4. §. 7.* Nugni *tom. 1. in 3. p. q. 9. art. 20. diffin. 2. concl. 3.* Qui asserunt, paruulos infidelium, qui sunt mancipia Christianorum, posse à dominis suis vendi, seu donari; & postquam hac via fuerint à parentibus subtracti, licite baptizari possunt, etiam parentibus inconsultis, & reluctantibus; etiamsi ipsi domini hac intentione, & sine venderent, seu donarent tales paruulos, ut à parentum cura subtracti baptizentur. Prior pars conclusionis est certa: nam qui est dominus alicuius rei, potest illam prohibito donare, & vendere. Secunda pars conclusionis probatur, quia illi paruuli tunc non sunt sub cura parentum, sed sub cura illorum, quibus venditi, vel donati sunt; ergo parentibus inconsultis ex consensu eorum, qui illorum curam gerunt, poterunt baptizari.

Tertia sententia est Vasquez *in 3. p. tom. 5. disp. 155. c. 4. num. 50.* Luisij Turriani *in 2. 2. tom. 1. disp. 54. dub. 2.* Greg. Ruiz *in suis controuers. theol. controuers. 19. vbi ait.* Non modò filios seruorum infidelium vendi, & separari posse à parentibus, ut baptizentur, & ita separatos baptizari rectè posse, si diligentia adhibeatur, ne à parentibus aliquo modo possint conueniri, & subuerti. Verum etiam antequam separantur, & venduntur, sub cura parentum existentes, sine peccato baptizari posse, si res ipsa ex se consideretur. Et ad incommoda, quæ ex ista sententia sequi videntur, respondet *num. 55. & 57.* Nam ante adultam ætatem à parentibus separari possunt, & sic nullam memoriam habebunt paternæ infidelitatis, & ceremoniarum, quibus contra Religionem nostram parentes vti consueuerant. Alterum incommodum, quoad scandalum patris, quia ipse videns filium baptizatum contra voluntatem suam, Iudaicis, aut Mahumetanis ceremoniis, circa filium vtetur in Baptismi opprobrium, & Religionis nostræ, ipsum circumcidendo, nihil ob stare potest, quoniam necessaria non sunt omittenda propter scandalum, huiusmodi autem est Baptismus, quem tanquam necessarium, dictis infantibus tribuimus. Hæc Vasquez, qui *in cap. 7.* cum Turriano *vbi supra*, probat dominos præcepto charitatis teneri tales paruulos sub cura parentum existentes baptizare.

Ad argumentum primæ sententiæ responderetur, ipsos parentes fieri indignos tali iure naturali, ratione abusus, ideo nulli irrogatur iniuria, dum à dominis destituuntur suo iure iniuste possesso. Vnde Vasquez *vbi supra*, probat, parentes infideles non habere ius, ut ipsi solum curam gerant salutis spiritualis filiorum, nec permittant vllum alium in filio emendare id, in quo ipsi errant. Neque enim ius paternum naturale id concedere potest, neque diuinum id concessisse constat.

Omnes itæ tres sententiæ sunt probabiles, sed vltimam Vasquez libenter amplector, propter fauorem animarum dictorum infantium. De tota hac questione vide Lorcam *in 2. 2. Reginaldum tom. 2. lib. 27. cap. vlt. à n. 68.* Bonac. *de Sacram. disp. 2. quest. 2. punct. 6.* Valent. *tom. 4. disp. 4. quest. 3. punct. 3.* Barthol. ab Angelis *in ex. am. confess. dial. 2. §. 27.* Vegam *in summ. tom. 1. cap. 33. cas. 17.* Syluium *in 3. part. D. Thom. quest. 68. art. 10. concl. 1. & seq.* Azeued. *tom. 5. lib. 8. tit. 2. leg. 1. num. 5.* Afflict. *deo. Neapol. 151.* Ferretum *vol. 1. conf. 76. num. 4. & 5.* Perez *leg. 1. tit. 4. lib. 8. ordimat. fol. 117.* Sot. *in 4. dist. 15. quest. 1. art. 10.* Ledesman *in sum. tom. 1. de sacram. Baptismi, cap. 8. à concl. 10. vsque ad concl. 16.* Coninch *de Sacram. tom. 1. quest. 69. art. 10. num. 63.* Henriquez *lib. 1. cap. 25. per totum.* Zambran. *in suis decis. cas. conf. ap. 1. dub. 11.* Yribarne *in 4. sent. tom. 1. disp. 18. sect. 1.* Molfesius *in sum. tom. 1. tract. 4. cap. 1. num. 50.* Mutinum *in sua Theolog. mor. de sacram. Baptismi, quest. 14.* Pol-

Seu in. de offic. Curati, cap. 6. num. 14. & Azor. part. 1. lib. 8. cap. 25. quas. 2.

Verum obstetrices teneantur scire formam Baptismi, & modum baptizandi?

RESOLVT. XLVI.

Teneri putat Paludan. in 4. sent. disp. 5. q. 2. art. 1. num. 7. D. Anton. p. 3. c. 15. §. 4. Turrecrem. in cap. si mulier. de consecr. dist. 4. in fin. & ex Neotericis Nauar. in manu. c. 22. n. 6. Henriquez lib. 2. c. 29. n. vlt. Sà ver. Baptismus, num. 12. Zambran. in suis decis. c. 1. dub. 16. Reginald. tom. 2. lib. 17. c. 6. n. 45. & nouissimè Rodriq. in sum. Hispan. tom. 3. c. 26. n. 5. vbi ait. [Vista la necesidad del Baptismo, y que muchas vezes no suffice dilacion, por muy pequeña, que sea, y que ninguno major, y con mas breuedad puede acudir a ella si no es la partera, no puedo dexar de tener, que la charidad las obliga à saber la dicha forma, pues su officio es estar mas propinquas al parto, que las demas personas, y por respeto de la dicha propinquidad pueden en vn punto remediar la criatura, que no perezca eternamente; y para la salud eterna della obligacion tiene saber la dicha forma.] Putant igitur hi authores, cum casus iste sit nimis frequens, vt experientia docet, & tali necessitati extremæ vix possit succurri, præterquam ab obstetrice, maximè quando puer nondum integrè est natus; teneri dictas obstetrices ratione sui officij lucrare necessitati extremæ; quæ annexa est sapissimè tali officio, ac consequenter scire formam Baptismi, saltem lingua vernacula, & modum baptizandi.

Sed licet hæc opinio sit pia, & consulenda; tamen probabilem puto contrariam sententiam, quam tuentur Suarez in 3. p. tom. 3. disp. 21. sect. 5. vbi ait: Aliqui asserunt teneri foeminas, quæ ex officio sunt obstetrices, ad scienda ea, quæ sunt substantialia ad Baptismum, scilicet materiam, & formam, saltem vernacula lingua, quæ opinio est pia, & consulenda, tamen in rigore non video, quale sit hoc præceptum, quia non est posituum Ecclesiasticum, vt constat, nullibi enim reperitur scriptum. Neque est naturale, quia non pertinet ad iustitiam, qua ex vi sui muneris non obligatur obstetrix, ad curandam salutem animæ pueri, sed solum ad rectè cooperandum natiuitati corporali eius. Neque etiam pertinet ad charitatem, quia licet supposita necessitate pueri, teneatur quilibet illum baptizare, si potest, non tamen tenetur vnusquisque esse paratus, aut instructus ad dandum Baptismum, si fortasse inueniat proximum in necessitate constitutum. Ergo, neque charitas obligat obstetricem ad huiusmodi præparationem, seu dispositionem.

Ad argumentum Rodriquez, & Zambrani respondetur, quòd licet fortasse sapius in eo munere accidat talis necessitas, tamen rarissimè euenit, vel non adesse aliquem alium, à quo possit infans baptizari, vel necessitatem esse tantam, vt non possit citò vocari, & expectari. Ergo propter rarissimum euentum non obligabit charitas ad prædictam scientiam. Vide Possuin. de officio curati, c. 6. n. 26.

Nota verò, quòd non solum obstetrices, & laici possunt baptizare sine vllò peccato in vernacula lingua, sed Sacerdotes peccant solum venialiter, proferendo formam Baptismi in lingua vulgari. Sic Nugnus in 3. par. tom. 1. q. 60. art. 8. diffic. 3. & Bonac. de Sacram. disp. 2. q. 2. punct. 4. n. 17.

Quidam parochus olim quasit à me, an qui in forma Baptismi relinqueret istas particulas, In, & dicendo, Ego te baptizo in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, conficeret Sacramentum? & si conficiat, an ita baptizando peccet mortaliter?

RESOLVT. XLVII.

Quoad particulam, in, Reginald. tom. 2. lib. 24. cap. 1. num. 30. Comitulus in respons. moral. lib. 1. q. 9. num. 3.

Tolet. lib. 2. cap. 19. num. 2. Barthol. ab Angelis vbi infra, & alij putant, si in forma Baptismi omittatur, sacerdotem non conficere Sacramentum, & consequenter peccare mortaliter. Sed mihi placet opinio Henriquez in sum. lib. 2. c. 8. num. 6. Bonac. de Sacram. disp. 2. q. 2. punct. 4. num. 16. Coninch vbi infra, & aliorum: nam relicta illa particula, in, non destruitur sensus formæ. Ergo validum erit Sacramentum. Probatur antecedens. nam idem omninò est sensus, siue dicas, In nomine Patris, siue nomine Patris. Immo, in, videtur, tanquam per Hebraismum adiungi, sicut quando dicimus, Credo in Deum, pulso, vel cano in cithara, quæ phrasi Hebræa, idem significant, quod Credo Deum, & cano cithara.

Quantum verò ad particulam, &, Viuald. in Candela-bro aur. tr. de forma Baptismi, num. 11. Barthol. ab Angelis in suo exam. confess. dial. 2. §. 115. Conrad. in respons. cas. consecr. tom. 2. q. 84. Reginald. vbi supra qui citat Syluestrum, & Innocentium, putant esse de essentia formæ. Et ratio est, quia personæ diuinæ constituuntur, & distinguuntur per relationes paternitatis, filiationis, & spirationis passiuæ, quæ quidem personæ debent in forma Baptismi exprimi, secundum eas maximè rationes, quibus constituuntur, & inter se distinguuntur, ad quam distinctionem indicandam particula, &, facit aliquid; ergo non est relinquenda in forma Baptismi.

Ego verò contrariam sequor sententiam, cum Comitolo vbi sup. n. 5. & Tolet. quam sequutus est etiam Coninch de Sacram. tom. 1. q. 66. art. 6. n. 61. & Pitigian. in 4. sent. p. 1. dist. 3. q. 2. art. 12. Nam in forma, quæ caret coniunctione, &, significatur, & inuocatur tota Trinitas. Ergo erit verum Sacramentum; relicta enim illa particula, &, remanet adhuc integer sensus formæ. Ex his igitur apparet, Sacerdotem conficere Sacramentum, si baptizaret hæc forma; Ego te baptizo nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, relinquendo particulam, &, cum, &, nam mutatio non est substantialis, nec destruit sensum formæ.

Quantum attinet ad peccatum ratione paruitatis materiæ, excusarè à culpa lethali, sic Bonacina supra; sicuti etiam de omittente particulam, enim, in forma Eucharistiæ diximus supra; & licet hoc sit contra communem usum Ecclesiæ tamen si hæc particule omittantur, sine scandalo, & contemptu; non erit, nisi peccatū veniale, vt in casu simili notauit Vasquez in 3. p. tom. 2. disp. 142. n. 30. & Sotus in 4. dist. 3. q. vnic. art. 5. §. quod si, & Rubeus de Sacram. in 4. sent. dist. 3. cum summa Corona p. 4. de forma baptizandi, n. 14.

An si quis adderet aliquid formæ Baptismi, dicendo, v. g. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & B. Mariæ Virginis, vel omnium Sanctorum, conficeret Sacramentum?

RESOLVT. XLVIII.

Iacobus de Graffis in suis dec. aur. p. 2. lib. 1. c. 3. num. 24. Respondet negativè; ait enim. Additio semper vitiat Baptismum, quia formæ nihil addendum est, siue detrahendum, c. firmissimè, c. si non significatur, & c. de Arrianis, de consecr. dist. 4. & in hoc Hofst. in sum. concordat, dicens, quòd si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & omnium Sanctorum, non est baptizatus, quia nihil debet iungi formæ. Ita etiam tenet Archidiaconus in d. cap. si non significatur. Hæc Graffius.

Sed hæc sententia, ita absolutè prolata, non est vera, non enim semper, vt vult Graffius, additio vitiat formam. Dico igitur distinguendo, cum Bonac. de Sacram. disp. 2. q. 2. punct. 4. n. 16. Barthol. ab Angelis in suo exam. conf. dial. 2. §. 116. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 2. sect. 5. Henriquez lib. 2. c. 8. n. 2. Coninch de Sacram. q. 60. art. 8. dub. 1. n. 70. Summa Corona p. 4. de forma Baptismi. num. 14. Durand. in 4. dist. 3. q. 2. & Paludano quest. 1. & Yribarne in 4. sent. tom. 1. disp. 3. sect. 6. si Sacerdos, sic baptizans intelligit

in nomine B. Virginis baptizare, sicut in nomine Trinitatis, talis sensus est contrarius veræ fidei, & per consequens tollit veritatem Sacramenti. Sed si addit in Baptismo, vt eius intercessio pro fit baptizato ad conseruandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio Sacramenti. Sic D. Thom. in 3. p. q. 60. art. 8. tom. 2. disp. 129. c. 7. num. 107. putat illa verba, in nomine B. Virginis, non esse æquiuoca ad vtrumque sensum, quem supra diximus ex D. Thoma, sed semper falsum continere, eo quod illud in nomine, denotat authoritatem, neque enim quis dicitur facere aliquid in nomine alterius, nisi auctoris. Hæc namque vox hoc communi vsu significat, ac proinde eius significatio non pendet ex intentione ministri. Hinc Rubens de Sacram. in 4. sent. dist. 2. valde dubitat de Baptismo sub hac forma lato; nam, ait, talis additio, (nempe in nomine B. Virginis) ex se prorsus tollit significationem, ac mutat formæ sensum; atque perinde non obstante ministri legitima intentione, aufert veritatem Sacramenti. Hæc ille, & Pitigian. in 4. sent. part. 1. dist. 3. q. 2. art. 12. sed non recte; nam, etsi verba illa omnia simul sumpta significant errorem contrarium formæ, verba tamen essentialia etiam, vt hic, & nunc proferuntur, tam ex intentione proferentis quam secundum commune Christianorum audientium iudicium, prius tempore, quam illa additio fiat, habent perfectam suam significationem, & consequenter operantur eodem instanti suum effectum, qui per verba subsequencia tolli nequit, qualemcunque hæc errorem significant. Non est ergo à communi sententia recedendum, quæ asserit, vt diximus, sacerdotem conficere Sacramentum, etiamsi addat formæ Baptismi, in nomine B. Virginis, dummodo per illa verba non intendat baptizare in nomine Virginis, sicuti in nomine Patris, &c. sed tantum executione intendat auxilium B. Virginis baptizato implorare.

Ad argumentum verò Iacobi de Graffis respondetur, additionem non semper vitare Baptismum, si non tollat prorsus significationem formæ, quod non accidit ex dictis in nostro casu. Vide Alciat. in l. 1. §. sed si mihi, n. 6. ff. de verb. oblig. & Gasparum Caballinum in suo milleloquio iuris. p. 1. milleloq. 248.

Olim fuit inter me, & Religiosum Dominicane familie orta hæc quaestio, an debitor morosus inculpabiliter teneatur suo creditori ad interesse damni emergentis, seu lucri cessantis?

RESOLVT. XLIX.

NOtandum est, pro decisione huius casus, debitorem Nex delicto, vel quasi delicto, teneri sub mortali statim restituere, dum commodè potest, alioquin censetur esse in mora, in re furtiua ff. de conduct. furti. Debitor verò ex contractu, vel quasi contractu tenetur restituere, statim ac elapsus est terminus solutioni constitutus, etiamsi non admoneatur, nam dies definita interpellat pro domino, c. fin. de locato, & conducto. Si verò non fuit constitutus terminus ad soluendum, debitor non videtur esse in mora, aut grauiter peccare, non restituendo antequam admoneatur. Nam creditor sciens, & potens petere, videtur dilationem concedere, non petendo. Secus dicendum est, si petat, vel si non petat ob timorem, vel impotentiam, vel obliuionem; tunc enim debitor dicitur alienum retinere, inuito domino, & censetur esse in mora, non restituendo. Ita Petrus à Nauarr. lib. 4. c. 3. n. 12. Azor. p. 3. lib. 4. c. 24. q. 2. Salonijs in 2. 2. q. 77. art. 2. c. 8. n. 17. Rebellius p. 1. lib. 2. q. 17. sect. 1. n. 4. Couarru. in reg. peccatum, part. 1. §. 1. n. 1. & iterum Rebell. part. 2. lib. 1. de contr. in genere, q. 4. n. 2. Reginald. Medina, Syluest. & alij.

His suppositis, ad propositam dubitationem, affirmatiuè respondit Molina de iust. tom. 1. disp. 3. §. n. 2. vbi ait, Dicendum est eo ipso, quod aliquid mutuo datur ad certum terminum, teneri mutuatarium ad damnum emer-

Antonini Diana Resol. mor. Pars 11.

gens, atque ad lucrum ex eo mutuanti cessans, quando in termino praefixo solutio non fiat, idque esto, absque mutuatarij culpa solutio non fiat, vel quod soluendo non fuerit, vel alia simili de causa; quæ tamen ex parte mutantis non proueniat. Ratio est, quoniam eo ipso, quod terminus solutioni mutui praefigitur, tacitè, ac virtute censetur interuenire pactum, quod mutuatarius teneatur ad interesse, quo mutans defectu solutionis in eo termino priuatur. Quare cum obligatio illa ex contractu oriatur, consequens est, vt esto, absque culpa etiam iuridica mutuatarij solutio sit omissa, teneatur ad eiusmodi interesse, nulla expectata sententia. In hanc sententiam inclinatur etiam Emmanuel Sà verb. mora, n. 2. vbi in fine asserit, hanc opinionem videri vsu mercatorum receptam. Reginaldus verò tom. 2. lib. 23. c. 7. n. 77. cum Lælio Zechio in sum. tom. 2. r. de usuris, c. 16. n. ... putat ex mora inculpabili oriri obligationem tantum ad interesse intrinsecum, id est, quod ex re mutuata profluxit, v. g. mutuaui scænum, quod à tempore moræ vendere possem 20. & nunc tantum vendere possum 15. teneris restituere illius interesse; sed non oriri obligationem ad interesse extrinsecum, quod procedit quidem ab alio, quam à mutuo non soluto, ipsa tamen non solutio dedit illi occasionem, vt v. g. quando occasione scæni non soluti, fame mortua est vacca creditoris.

Sed ego absolutè existimo, cum Ioan. Salas tract. de usuris, dub. 19. n. 5. quem nouissimè sequitur Bonacina de contract. disp. 3. q. 3. punct. 3. n. 5. Malderus in 2. 2. tract. 5. c. 3. dub. 12. quas. 4. Lessius lib. 2. c. 20. dub. 10. num. 70. Rebellius part. 2. lib. 8. quas. 7. num. 4. & seq. quando mora est inculpabilis, & non praecessit pactum de soluendo interesse procedente etiam ex mora inculpabili, debitorem non teneri de damnis, quia non potest obligari, nisi ex culpa, vel pacto, quorum neutrum interuenit. Et hoc videntur docere aperte Syluester verb. mora, quas. 1. & Armilla n. 2. de reg. iuris, in 6. vbi dicitur, Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri; & omissio inuitabilis nullam habet rationem acceptionis, aut retentionis iniustæ, quæ constituatur radix obligationis ad restitutionem.

Ad argumentum Molina respondetur, quod tacitum pactum non videtur extendi ad hunc casum, alioquin enim nimis durum esset, cum ad impossibile nullus obligetur; ex regula sexta de reg. iuris, in 6. ex his apparet, non benè illum Religiosum dixisse, me de hoc casu consultum, opinionem improbabilem, & nimis laxam consuluisset, est enim hæc opinio communior, & probabilior, quidquid asserat Molina.

Petrus mutuauit centum Ioanni, queritur vtrum possit cum eo pacisci, vt sibi statim reddantur quinque ratione lucri cessantis?

RESOLVT. L.

ANimaduertendum est cum Petro à Nauarr. de rest. lib. 3. cap. 2. num. 303. & alijs de lucro cessante dupliciter posse fieri pactum; vno modo indeterminatè, vt scilicet interesse quomodocumque postea eueniat, mutuatarius teneatur, quantum ipsum fuerit, resarcire, Altero modo pactum fieri potest determinatè, nempe paciscendo à principio de certo pretio, quod mutuatarius soluat pro lucro cessante, siue maius, siue minus, siue etiam nullum postea comperiat cessare, quia tale pactum non innititur veritati lucri non euenturi, sed verisimilitudini rationabiliter habitæ; sic Medina Cod. de acquis. is per usuram. c. 3. ver. est ex eo resolutio. Sotus lib. 6. de iust. quas. 1. art. 3. Nauarrus in enchirid. cap. 17. num. vlt. & a'ij.

Hoc supposito, ad quaestionem respondendum est negatiuè, quia quod pro interesse soluitur, eidem subrogatur, neque eius, quod nondum exitit, subrogatio

exigi potest; & certè si æstimatio fiat, vt lucrum cessans exigatur ab initio mutuationis, ipsum non est tantum, quantum æstimatur. Namque si pro lucro cessante ex 1000. aureis mutuatis, statim recipiatur aliquid, vt 100. aurei tunc reuera lucrum non cessat ex 1000. aureis, quia in effectu tantum 900. mutuatur. Accedit, quòd alioquin fieri possèt, vt mutuarius obligetur ad solutionem mutui, nihil accipiens; nam fieri potest, vt lucrum speratum adæquet fortem, quod si ab initio mutuator capiat, nihil restabit mutuuario obligato ad solutionem fortis, quod iniquissimum est. Sic Petrus à Nauarra *de restit. lib. 3. c. 2. num. 501.* Reginaldus *tom. 2. lib. 23. cap. 8. n. 90.* Rebellius *de oblig. iust. part. 2. lib. 8. quasi. 6. n. 4.* Nauarrus *comment. de usur. num. 54.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 1. punct. 4. concl. 3.* Rodriguez *in sum. tom. 1. c. 100. n. 10.* Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 15. q. 2. num. 25.*

Sed licet hæc opinio sit vera, ostendam confessariis duos modos, in quibus pœnitentes mutuando, possunt pacifici, vt statim sibi lucrum reddatur ex illo mutuo. Primus modus est Leonardi Lessij *lib. 2. c. 20. dub. 11. n. 100.* scilicet, mutuando, v. g. 100. aureos ea lege, vt statim mutuarius reddat 9. ratione lucri cessantis ex 91. quos ipse retinet. Et hanc non esse vsuram probatur; quia hoc nihil est aliud, quam mutuare 91. cum interesse, & alios nouem sine interesse, qui tamen statim sunt reddendi ad soluendum interesse ex 91. proueniens, in quo contractu non magis grauatur mutuarius, quam si differretur solutio interesse.

Secundus modus est Ioan. de Salas *tract. de usuris, dub. 10. n. 11.* & Ioan. Azorij *part. 3. lib. 5. cap. c. quasi. 2.* scilicet, non accipiendo illud lucrum cessans, ex ipsa summa pecuniæ, vel ex aliqua re fructifera, sed v. g. in tanta quantitate olei, frumenti, vini, &c. Notabunt hæc confessarij, & in praxi si expedierit, ad tollendas occasiones peccatorum, his monitis vtantur. Salua semper, &c.

An reliquia alicuius Sancti nouiter inuenta, debeant approbari ab Episcopo?

R E S O L V T. L I.

Respondeo affirmatiuè, ex Concil. Trid. *sess. 25. de re- lig. & vener. Sanctorum*, vbi ait, Nulla esse admittenda noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo, qui simul atque de his aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis pijs viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea iudicauerit. Quòd si aliquod dubium, vel aliqua de his rebus grauior quæstio incidat, Episcopus antequam controuersiam dirimat, Metropolitanus, & comprouincialium Episcoporum, in Concilio Prouinciali sententiam expectet. Ita Tridentinum. Ex quibus verbis oriuntur aliquæ difficultates, vnde ad elucidationem huius materiæ,

Quæritur primò, quænam certitudo requiratur in approbandis supradiçtis reliquijs? Respondeo, esse necessariam certitudinem moralem, deductam ex probabilibus argumentis, non autem euidentiâ, & argumenta infalibiliter concludentia. Ita in terminis notauit Ambrosius Morales *in 2. par. Historiæ generalis Hisp. lib. 17. c. 5. in fin.* narrans inuentionem Sanctorum corporum, quæ Cordubæ inuenta sunt anno 1575. & quia codex rarus est, ponam per extensum eius verba. [Para todo lo que desto se tratara conuiene mucho auertir, como en la materia deste Sancto negocio no puede haber euidencia, ni argumentos, que del todo concluyan, sino vna buena probabilidad moral, deduzida de buenos principios, y fundamentos, de donde se forman razones, que tienen toda la fuerza, de que es capaz la materia, por ser estas cosas de suyo dificiles de aueriguar, y que se deue tener en mucho qualquier aparencia de buena razon, y conuertencia, que se puede hallar.] Et in *lib. 13. cap. 37.* loquens de

Cruce ab Angelis fabricata, tempore Regis Alphonsi, cognominati *el casto*, sic asserit. [Es menester, que tengamos en semejantes cosas vna piadosa aficion en nuestra alma, la qual sin falta andando examinandolo todo, no ay nada, que desheche, y condemne. Porque yo pregunto, que milagro podra haber auerigado, que reliquias de Santos ciertas, sino queremos eret con blandura de razon, sino porfiar contradiziendo? En todas se hallara siempre algo, de que se puede dudar, si se andan escudriñando menudencias con rigor si se desembueiben particularidades, si poniendolo todo à pleyto queremos, que todo este aueriguado, y manifestto.] Sic ille, quæ omnia satis explicant verba illa Concilij, quæ pietati, & veritati consentanea iudicauerit, & alia, quæ habentur *in c. placuit, de consecr. dist. 1.* vbi asseritur à Pontifice, quòd illæ reliquiæ sunt honorandæ, quæ certæ sunt, certæ videlicet non euidenter, sed ex rationibus probabilibus. Nam, vt notat noster Naldus *in sum. ver. certum, n. 11.* & Sylu. *ver. matrimonium, q. 13.* ille dicitur certus, qui probabiliter, & non temerè credit.

Quæritur secundò, an reliquiæ Sancti nondum canonizati, possint approbari ab Episcopo?

Affirmatiuè videtur respondere Petrus de Lorca *in 3. part. D. Thom. quæst. 25. art. 6. disp. 98. n. 10.* Sed contraria sententia prorsus est amplectenda, vt contra Lorcam rectè adnotauit Zipæus *in analysi, & c. lib. 3. de reliquis, & vener. Sanctorum, num. 3.* vide etiam Azorium *tom. 1. lib. 9. cap. 8. q. 8.* Suarez *in 3. p. tom. 1. disp. 55. sect. 2.* & Barbofam *d. potest. Episc. par. 3. alleg. 97. n. 10.* qui citat multos aios, & ideo illa verba Concilij, *Reliquias novas*, accipienda sunt pro nouiter repertas.

Quæritur tertio, an vota Theologorum sint in hoc casu consultiua tantum, ita vt Episcopus possit decernere aduersus eorum placita. Respondeo affirmatiuè. Ita Bonacina *tract. de leg. b. disp. 3. quæst. 1. punct. 4. n. 5.* & Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. cap. 43. num. 15.* Et ratio est, quia vbi solum alicuius consilium petitur, non est necesse illud sequi, vt patet ex *l. cum pater, §. mando. ff. de legat. 2.* & probat Menoch. *volum. 1. conf. 69. n. 17. & 18.*

Quæritur quarto, an si oriatur aliqua grauis quæstio, & ideo conuocetur Concilium Prouinciale, an vota dictorum Episcoporum sint decisiva, & non consultiua, vt de votis theologorum diximus supra. Respondeo esse vota decisiva. Ita Bonacina, & Sanchez, *vbi supra*, quia Concilium non petit consilium ab Episcopis, sed sententiam. Notandum verò, quòd maior pars eorum sententiâ faceret, vt supra dicti Auctores notant, nam sententiâ, quam maior pars Concilij tulit, censetur à toto Concilio lata, *quod maior ff. ad municip. & cap. Apostolorum, dist. 16.* Et non sufficeret, vt maior pars Episcoporum seorsim, & extra Concilium sententiam ferat, sed ipsam concilianter ferre debet in ipsomet Concilio, vt fecerunt Episcopi in Concilio Prouinciali Toletano anno 1583. approbando reliquias nouiter inuentas Sanctorum Fausti, Ianuarij, & Martialis, quas antea approbauerat Episcopus ciuitatis Cordubæ, quæ omnia inuenies apud Ambrosium Morales *in histor. Hispan. lib. 17. cap. 12.*

Quæritur quinto, an Episcopus extra Dioccesim reliquias approbare possit, vigore dicti Conc. Trid. Respondeo affirmatiuè Barbofa *de potest. Episc. p. 3. alleg. 97. n. 14.* vbi asserit, posse Episcopum extra suam Dioccesim existentem, absque aliqua Episcopi Diocesis licentia, approbationem facere, & facultatem concedere, vt in sua Diocesi publicè reliquiæ collocentur venerandæ. Et ratio est, quia hæc non est iurisdicctio contentiosa, sed voluntaria; iurisdicctio autem voluntaria exerceri potest extra Dioccesim propriam, etiam sine facultate Episcopi illius loci, in quo exercetur iurisdicctio;

vide Bonacinam, & Sanchez

vbi supra.

* * *

An penitens teneatur acceptare iniunctam à Confessario penitentiam?

RESOLVT. LII.

ITa affirmatiuè respondendum videtur aliquibus, vt improbabilem negantem sententiam iudicet Nugnus in 3. p. tom. 2. q. 15. art. 1. & q. 13. art. 2. diffi. 2. concl. 1. plus addit Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 38. sect. 7. n. 2. & Coriolanus tr. de cas. refer. p. 1. sect. 3. concl. 16. n. 3. cum aliis. Imò Valq. in 3. p. tom. 4. q. 94. art. 2. dub. 1. n. 5. de fide hanc sententiam definitam esse existimat, quod antea docuerat Victoria in sum. n. 109. Et sic præter DD. antiquos, ferè omnes neoterici asserunt, penitentem, sub onere peccati mortalis, debere acceptare iniunctam penitentiam à confessario. Ita docet Sanctarell. tract. de Blasphemia, c. 7. dub. 1. n. 8. in fin. Valent. tom. 4. disp. 7. q. 14. punct. 4. Sylu. in 3. p. q. 18. art. 3. dub. 3. Fagundez de præcep. Eccl. tr. 2. lib. 2. c. 3. n. 18. Tolet. in sum. lib. 3. c. 9. n. 3. Henriq. lib. 2. c. 3. n. 11. Bellarm. de pen. lib. 4. c. 13. Filliuc. tom. 1. tr. 8. c. 2. q. 8. n. 53. Ledesma in sum. tom. 1. de penit. c. 23. concl. 8. dub. 1. Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 5. sect. 3. punct. 4. n. 1. Megala in 1. p. lib. 6. c. 3. n. 3. Conin. de Sacramentis, disp. 10. dub. 9. n. 79. Villalobos ubi infra, & alij DD. afferunt pro hac sententia multas rationes, sed præcipuè auctoritatem Concilij Tridentini, asserentis, Sacerdotes habere potestatem ligandi, sed si penitens possit respicere penitentiam, Sacerdos non haberet talem potestatem. Ergo, &c.

His tamen non obstantibus, non desunt Doctores, qui post Concilium Tridentinum, contrariam docuere sententiam. Hi sunt Gregor. Ruys in controu. sup. 4. sent. contr. 94. Raphael de Cæsare in consol. anim. dial. 8. c. 26. Beia in resp. cas. cons. p. 3. cas. 3. Nauarrus in man. c. 20. n. 26. & nouissime Yribarne in 4. sent. tom. 2. dist. 19. q. 1. disp. 17. sect. 3. & Pitigianus etiam in 4. eodem dist. 19. q. vñc. art. 3. præter DD. qui ante Concilium scripserunt & etiam post Concilium probabilem vocant hanc opinionem Sotus in 4. dist. 20. q. 2. art. 1. Zerola in praxi penit. c. 25. q. 9. ex ordine Prædicatorum P. Ioan. de la Cruz in direct. cons. p. 2. de sacram. Penit. q. 4. dub. 3. concl. 1. & nouissime Villalobos in sum. tom. 1. tract. 9. dub. 28. n. 4. ubi sic ait. [En practica se ha de dezir, que si el penitente no quiere acetar la penitencia, y en lo demas lleçõ biè dispuesto, debe el Sacerdote absoluelle, contra su opinion, porque la opinion contraria, es probable practica, pues la tienen hombres tan doctos.] Ita Villalobos, qui ad partes hanc opinionem ibi doctè pertractat. Et ratio est, quia peccator in hac vita non tenetur satisfacere pro pena temporali; & ideo potest eam remittere in Purgatorium, ac proinde non tenetur, quoad hoc obedire Iudici, ac Confessori, id præcipienti. Respondent verò ad argumentum Concilij, dicendo posse Sacerdotem ligare ad penam, sicut in eodem Concilio, & absoluere a culpa; sed constat apud omnes non posse absoluere nolentem, sed tantum volentem, ita concedendum est posse ligare penitentem volentem, & penitentiam acceptantem; sed non sequitur, hoc posse etiam nolentem, sicut, vt dictum est, absoluere nolentem non possit.

Notandum est etiam, aliquos Doctores asserere penitentem, non respicientem omnem penitentiam, sed aliqualem, licet paruam, vt vnum Pater noster, &c. acceptantem, non esse à confessario, sine absolutionis beneficio, dimitendum. Ita Reginald. in praxi tom. 1. lib. 7. cap. 2. n. 15. Homobonus in exam. Eccl. p. 1. tr. 5. cap. 15. q. 92. Hostiens. in sum. d. pen. §. & an sit, ver. quid de operibus. Abb. in cap. significauit, n. 2. cod. 111. Molfesius in sum. tom. 2. tr. 7. c. 25. n. 57. & alij. Sed sufficiat, in re tam graui, varias sententias proposuisse, & DD. post Concil. Trident. maximè pro secunda sententia non sine labore, in gratiam studiosorum collegisse, nihil tamen de eorum placitis approbando, vel reprobando.

Virum vnus Confessarius possit impositam penitentiam ab alio commutare?

RESOLVT. LIII.

Negantem sententiam amplexus est Nugnus in 3. p. tom. 2. q. 13. dub. 4. Valq. in 3. p. ubi inf. n. 8. Ledesma in sum. tom. 1. tract. de penit. c. 23. concl. 8. dub. 2. Sot. in 4. dist. 20. q. 2. art. 3. & alij, eo quod par in parem non habeat imperium, vt habetur in l. ille a quo, §. rempestuum, ff. ad Trebell. & quia ad retractandam, seu reuocandam sententiam vnus Iudicis, adiri debet superior per viam appellationis, quia æqualis id facere nequit, ex cap. dilectus, 2. de rescriptis, cap. vt debuit honor, de appellat. l. si quis aduersus, C. de precibus Imper. offer. & aliis iuribus.

At his non obstantibus affirmatiuam sententiam, & rectè docet Syluest. ver. confess. 6. n. 4. Rosel. ver. confess. sacr. n. 11. & omnes neoterici infra citandi. Et ratio est, quia sicut absolutio potest super eadem peccata repeti, ita iudicium, & sententia. Nec obstant in contrarium adducta, quod par in parem non habet imperium, nam secundus Sacerdos, penitentiam commutans, nullum exercet imperium in priorem, sed in penitentem, nec propriè reuocat sententiam prioris, sed suam profert, & hoc posterius iudicium non instituitur ad derogandum priori, sed ad consulendum penitenti, in cuius fauorem talis iteratio conceditur. Neque totum hoc efficitur per modum appellationis, vt putant aduersarij, sed per modum noui iudicij æqualis iudicio præcedenti, quorum iudiciorum neutrum aduersatur alteri, sed ipsum in sua integritate relinquit. His tamen ita suppositis, difficultas in praxi occurrens est, an Sacerdos possit commutare penitentiam, non audita priori confessione eorundem peccatorum. Non posse docet Valq. ubi infra, n. 7. Suar. tom. 4. disp. 38. sect. 10. n. 8. Filliuc. tom. 1. tr. 8. c. 2. n. 50. Pefantius in add. ad 3. p. q. 18. de satisfact. sacram. disp. 2. conclus. 3. Coninch de Sacram. disp. 10. dub. 12. concl. 3. n. 101. Reginald. in praxi tom. 1. lib. 7. c. 8. n. 93. Fagundez de præcep. Eccl. tract. 2. lib. 9. c. 4. n. 15. 17. & 22. & ex nostris Molfesius in sum. tom. 1. tr. 7. c. 23. n. 71. Megala in 1. p. lib. 6. c. 5. q. 3. n. 5. qui asserit, nullo modo sustineri posse contrariam sententiam. Ratio est, quia omnis actus iudicialis debet fieri cognita causa, circa quam versatur.

Sed ego existimo, supradictos Doctores in Cathedra, vel in cella hanc opinionem docuisse; sed in confessionario, contrariam sententiam pract. casse. nam onus nimis magnum esset pro confessariis, & penitentibus in commutatione alicuius penitentia præteritis iterare confessiones. Ideò existimo probabilissimam esse illam sententiam, quæ docet posse confessarios, non audita priori confessione eorundem peccatorum penitentias commutare. Et ita docet Nauarr. in man. c. 26. n. 22. Tolet. in sum. lib. 3. c. 11. num. 5. Portel. in add. ad dub. reg. ver. pen. sacr. n. 8. Henriq. in sum. lib. 15. de pen. c. 22. n. 1. Beia p. 1. cas. 15. Raphael de Cæsare in consol. anim. dial. 8. c. 26. Victoria in sum. c. 211. Ioan. de la Cruz in direct. cons. p. 2. de penit. q. 4. dub. 4. concl. 2. in fin. Villalobos in sum. p. 1. tr. 9. dub. 79. n. 5. Emmanuel Sà ver. satisfactio, n. 5. Rodriq. in sum. tom. 1. c. 56. concl. 7. n. 8. Viualdus in candel. de satisfact. n. 31. Ioan. Valerus vir doctissimus, ubi infra, & alij, vel vt melius dicam, communis vsus confessionarium; & hanc etiam sententiam probabilem, & practicè securam vocauit Anton Fernandez in exam. Theol. mor. p. 3. c. 6. §. 7. n. 20. in fine, & Syluius in add. ad 3. p. q. 18. art. 3. dub. 4. concl. 1. Ratio est, quia præsens confessor potest de tota simul causa penitentis, iuxta præsentem dispositionem iudicare, provt magis expedire iudicauerit ipsi penitenti.

Sed graue hinc emergit dubium, an secundus confessarius, qui nõ habet potestatem absoluendi à peccatis reseruatis, super quibus penitentia imposita est, possit hoc non obstante, penitentiam illam commutare. Negatiuè respondet Suarez, Filliucius, Molfesius, Megala, Fagundez,

dez, & ferè, omnes DD. suprà citati. Sed contrariam sententiam docet Valquez *n. 3. p. tom. 4. q. 94. art. 2. dub. 3. n. 9.* Fernandez Societat. Iesu *in instruet. confess. p. 1. docum. 9. n. 5. & 10.* Valerus *in differentiis vtriusque fori, ver. iurisdictionis, l. 1. c. 7.* Et ratio est, quia constat quòd per absolutionem casuum referuatorum, remanent illa peccata non referuata; ergo, & consequenter non remanebit referuata pœnitentia pro eis imposita. Hęc sententia est probabilis, & tuta in praxi.

Sed pro coronide huius disputationis, videamus, an dicta commutatio faciendā sit in sacramentali confessione, vel extrà. Megala, *uarez tom. 4. disp. 8. sect. 4. n. 8.* & alij asserunt Nauarrum docuisse, confessarium posse commutare pœnitentiam extra sacramentum Pœnitentię: sed falluntur, quia Nauarrus solummodo dicit non esse necessariam iterationem confessionis peccatorum, super quibus data fuit pœnitentia, quando postulatur commutatio eiusdem: hoc autem non est dicere, extra confessionem sacramentalem fieri posse dictam commutationem. Bonacina *de Sacramentis disp. 4. q. 5. sect. 3. punct. n. 7.* asserit Rodriguez, & Summam Coronam docere hanc sententiam, sed apud ipsos illam non inuenio, sed illam docet Victorellus *in notis ad Emmanuel S. ver. satisfactio. n. 5.* & Valentia *tom. 4. disp. 7. q. 14. punct. 4.* vbi sic asserit. Est notandum, vt pœnitentia rectè commutari possit, omnino fore necesse, vt peccata pro quibus imposita fuit, illi pateant aliquo modo, qui est eam commutaturus, quamuis non est quidem opus, vt ei manifestentur rursus per sacramentalem confessionem. Ita Valentia.

Sed contrariam sententiam omnino amplectendam esse iudico ex communi Doctorum sententia. Vide omnes citatos authores. Ratio est, quia tam solutio, quam ligatio pœnitentis, actus sunt clauium, qui necessariò requirunt Sacramentum: ergo sicut posterior confessarius non potest ligare absque Sacramento, ita neque soluere. Dicta igitur commutatio faciendā erit à confessario secundo in sacramentali confessione, & non extrà. Limita tamen hanc sententiam, nisi ab eodemmet confessario pœnitentia commutaretur, nam si id fiat intra vnum, aut alterum diem, possit pœnitentiam extra Sacramentum commutare, quia in isto casu adhuc censetur idem iudicium. Ita Sotus *n. 4. dist. 20. q. 2. ar. 3.* Valerus *vbi supra, ver. iudex, differ. 23. n. 1.* & alij. Vnde nimis scrupulosè in hoc loquitur noster Megala *vbi supra*, asserens hoc fieri nõ posse, nisi intra spatium medię horę; sed Henricus *lib. de pœnit. c. 21. §. 1.* cum Ledelma, & Vinaldo, & Valero *vbi supra*, putat idem fieri posse intra triduum, aut hebdomadam, si redeat pœnitens. Sed notandum est, quòd si pœnitentia sit tantum medicinalis, potest vtique tunc omnis confessarius extra confessionem sacramentalem, dictam pœnitentiam commutare, suspendere, atque super ea dispensare, & hoc sæpè practicaui, ait Valerus *vbi supra*, qui etiam putat eundem confessarium posse commutare pœnitentiam sine causa: quia sicut fuit in eius arbitrio illam imponere, ita in eodem debet esse illius commutatio, nam vnaquęque res propter quascumque causas nascitur, propter easdem dissoluitur, sed cum petitur commutatio ab alio Sacerdote, requiritur causa.

Et idè reassumens omnia supradicta, assero posse quemlibet confessarium ex iusta causa commutare pœnitentiam, etiam si fuerit data super peccata referuata, & etiam non iterata priori confessione, dummodo hoc efficiat in sacramentali confessione, non autem extrà, quòd si commutauerit, idem confessarius poterit quidem extra confessionem, si ad plurimum intra hebdomadam pœnitens redeat.

Et hęc dicta sufficiant circa præsentem quæstionem. Sed si aliquis quæreret, an pœnitens auctoritate propria commutare possit pœnitentiam à confessario sibi impositam, in opus euidenter melius. Respondeo affirmatiuè; & ita etiam probabiliter docet Portel *in addit. ad dub. reg. ver. pœnitentia sacramentalis, n. 6.* vbi sic asserit. Potest pœ-

nitens, auctoritate propria commutare pœnitentiam sibi impositam in aliud opus euidenter melius. Probatur à simili. Nam omnes dicunt posse quemlibet suum votum commutare auctoritate propria in opus euidenter melius, vt qui vouit dicere tertiam partem Rosarij, poterit commutare in vnum diem ieiunij; est autem eadem ratio, in præcepto orto ex voto, & ex mādato confessoris. Ita probabiliter Portel, licet aliqui etiam magis probabiliter contrarium asserant. Sed hęc dicta sufficiant circa pœnitentię commutationem; hoc vnum addam valde notandum, posse pœnitentem pœnitentiam à confessario iniunctam per annum differre. Ita docet ex Societate Iesu Antoninus Fernandez *in instruet. confess. p. 1. docum. 7. §. 2. n. 2.* vbi sic ait. [Tiene obligacion el penitente de cumplir la penitencia por lo menos de vn año, si no le obligo el Confesso dentro de menos tiempo, coligese del *cap. omni. de pœnit.* ibi, *Et iniunctam sibi pœnitentiam.*] Sic Fernandez, qui hoc etiam docuerat *in docum. 4. n. 5.*

An Equites Commendatarij D. Ioannis insumentes redditus bonorum suorum in vsus illicitos, peccent contra paupertatem & accipientes teneantur ad restitutionem?

RESOLVT. LIV.

Affirmatiuè respondet Azorius *tom. 1. lib. 13. tcap. 4. §. 29.* & ante illum hoc etiam docuerat Molina Iuriconsultus, Nauarrus, Motta, Ayala, & alij apud Sanchez *vbi infra*, vide etiam Riccium *p. 3. dec. 321. n. 4.* & Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 8. c. 16. n. 24.*

Sed contrariam sententiam amplexus est Pater Franciscus Alcozer *in suo tract. de ludo, c. 39.* & quia codex tarrus est, ponam per extensum eius verba. [Los Comendadores de San Iuan de San Iago, de Calatraua, y de Alcantara, disponen libremente de sus bienes en vida, y los gozan, y dan, y enagenā, y traspasan en las personas, que quiere, como qualesquier otros seglares libres, disponen de los bienes, que tienen. Esto se entiède de los frutos, y rentas de las encomiendas, que de la orden tienen. Mas las heredades, villas, y lugares de las dichas encomiendas no la pueden dar, ny enagenar. Así mismo se entiède, que gozan, y enagenan, como quieren los bienes muebles, y frutos de los bienes, que han adquirido por titulo herencia, ò donacion, ò otro titulo justo de sus poderes, y deudos, y amigos, y señores, ò officios, ò de otra manera. Esto presupuesto digo, que los, que juegan, y ganan a los tales lo adquieren justamente, y no son obligados a restitution, porque los tales bienes ellos los gozan, y poseen, y disponen dellos, como los seglares libres, disponen de los bienes, que tienen.] Ita Alcozer. Sed pro maiori elucidatione, & intelligentia, suppono, quòd supradicti Equites, licet voueant paupertatem, vouent tamen illam, prout vsus permissus & toleratus apud eos recipit. Non itaque Religiosorum Claustralium rigidam paupertatem vouent, sed bona sua retinent, amouibilia tamen ad nutum Magni Magistri, & de illis disponunt, licet in morte non possint, absque Superioris licentia testari, & ideo votum eorum de proprio non retinendo, intelligendum est quoad dominium, non autem quoad vsum, distributionem, & vsufructum. Ita de Equitibus D. Ioannis loquuti sunt Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 8. n. 39.* Genuensis *in practica. Ecc. tricenar. 1. q. 20. num. 3.* Barthol. à S. Fausto *in thes. Relig. lib. 8. q. 8. n. 2.* Homobon. de Bonis *in exam. Eccles. part. 1. tr. 7. c. 12. q. 8.* Graffius *tom. 1. lib. 3. conf. 11. n. 24.* Vide etiam Vazquez *opusc. de redditibus, c. 3. dub. 9. n. 40.* & alios: & licet eorum regula, & forma Professionis aliquid plus præferat, & ab illis requirere videatur, at tamen longeuus vsus, & antiquissima consuetudo ita interpretata est dictam eorum Regulam, & Professionem, & hoc cum scientia, & sine contradictione Superiorum.

Adde

Adde quòd multi eorum, imò ferè omnes, minimè professionem emitterent, si sub onere peccati mortalis tenerentur ad aliam strictiorem paupertatem, & vitæ rationem, quàm quod hodie inter illos seruare consuetum est. Cùm igitur supradicti Milites bona sua retineant, & de illis liberè disponant, insumendo illa in vsus illicitos, peccabunt quidem non autem contra paupertatem, nec recipientes obligationem restitutionis habebunt: nam probabilis illa est opinio, quæ asserit Religiosos, etiam mendicantes, si licentiam habent de aliquibus bonis disponendi, si illa in vsus illicitos insumant, peccare quidem, sed non contra votum paupertatis, nec ab illis recipientes aliquo restitutionis nexu vinciri.

Et ita loquens in casu nostro de Militibus Religiosis docet ex Societate Iesu Pater Salas *tract. de ludo, dub. 11. n. 6.* qui citat Angles, Lopez, Medinam, & alios; & etiam probabilem vocauit hanc sententiam Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. cap. 3. dub. 1. concl. 2.* & Petrus Ledesma *in addit. ad 2. part. summa, tract. de statibus, c. 4. c. 4. vbi asserit, illam docuisse doctissimum, & Religiosissimum Magistrum Gallo, & multos alios Magistros, ex schola D. Thomæ, & ex Societate Iesu tenet etiam hanc sententiam Rebellius *part. 2. lib. 12. q. 4. sect. 7. n. 6.* licet contrariam opinionem probabiliorem esse puto, quam præter Doctores, quos citat Salas *vbi supra, n. 1.* tenet Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 7. cap. 19. n. 81.* & nouissimè Fagandez *de præcept. Eccl. tract. 2. lib. 8. cap. 6. n. 15.* Cenedo *de paupert. Religiosa, dub. 17. n. 7. & seqq. cum Llamas in sum. p. 3. meth. c. 9. §. 13.* & alij.*

Ex his apparet, meretrices dictorum Equitum, & ludentes cum ipsis, & ipsos quoque Equites, si restitutionem facere noluerint, posse à Confessariis, secundum supradictam opinionem probabilem, sacramentalem absolutionem, sine vlllo onere restitutionis obtinere. Post hæc scripta inueni supradictam opinionem in terminis docere Michaelem Zanardum *in direct. Confess. p. 2. præc. 4. c. 31. quest. 8. vbi sic asserit. Si Eques (loquitur etiam de Militibus D. Ioannis) redditus commendarum suarum in pessimos vsus expendat, quamuis peccet mortaliter, cum hæc bona sint ei data, vt viuat iuxta statum suum, & non vt ea dilapidet in pessima contra proprium statum: tamen non obligatur ad restitutionem, quia hæc bona sunt ei data, vt de eis faciat, quicquid ei placuerit, vel expedierit, non intendendo eum obligare ex contractu, & vi iustitiæ commutatiæ, vt si ea in malos vsus consumpserit, teneatur ad restitutionem. Hæc Zanardus. Vnde remanet satis probabilis nostra sententia.*

Scripti hæc in re tam graui, quasi coactus, & Deus scit si cum magna & intima cordis tristitia, vt fragilibus conscientis aliquod remedium exhiberem. Nam si contraria sententia in praxi omninò amplectenda esset, vt olim cum Azorio mordicus consulebam, mille laqueis restitutionis penè innumeri tenerentur, & nemo restitueret. Et hanc opinionem, tanquam probabilem, tenent etiam multi viri docti, de hac re à me consulti, tam ex nostra Religione, quàm ex Societate Iesu, & inter illos præcipuè P. Franciscus Bardi, vir Scholasticæ, & Moralis Theologiæ peritissimus.

Quando quis Beatificatus est, & concessa fuit facultas, vt Sacerdotes certæ Religionis, possint de illo Missam celebrare, vt concessum fuit in Beatificatione nostri B. Andreae Auellini, queritur in tali casu, an omnes alij Sacerdotes seculares, & regulares possint celebrare Missam de eo Beato in Ecclesia assignata in Decreto Beatificationis,

RESOLVT. LV.

Videtur respondendum affirmatiuè, quia fauores, & priuilegia sunt amplianda, ex *cap. olim, de verb. signif. l. beneficium, ff. de constit. Princip. l. hoc modo, ff. de condit. & Antonini Diana Resol. Moral. Pars I.*

demonstr. & l. cum quidam, ff. de lib. & post. vbi gloss. plur. refert; & Azeued. tom. 6. lib. 9. tit. 18. l. 10. n. 5.

Sed hæc opinio mihi non placet, sicut & multis doctissimis viris de hac re à me consultis, & illam reprobant ex Societate Aloyf. Turrianus *in 2. 2. tom. 1. c. 13. dub. 8.* & ex nostra Religione P. Molfesius *in summa, tom. 1. tract. 11. cap. 6. num. 51.* & ita fuisse determinatum per Theologos Salmanticenses, testatus est mihi ex Prædicatorum familia vir doctissimus, & amiceissimus, M. Dominicus de los Reys, confessarius quondam Serenissimi Principis Philiberti. Ratio est, primò, quia Alexander III. *in c. de reliq. & venerat. Sanctorum.* prohibuit aliquem colere cultu publico, sine Apostolicæ sedis facultate, sed talis facultas non videtur concessa omnibus Sacerdotibus, ex eo quòd certæ Religionis Sacerdotibus expressè concedatur. Ergo, &c. Probatur minor, nam clarè apparet per facultatis formam subintellecta restrictio, & inclusio vnus, vt loquuntur Doctores, est exclusio alterius, ex autoritate *l. cum prator, ff. de iudic. & l. maritus, C. de procurat.*

Secundò, in dictis Bullis Pontificiis pro dicendâ Missa Beatorum designantur à Summo Pontifice dies, & personæ; sed, vt respondit sacra Congregatio, & Cardinalis Bellarminus, teste Turriano, Missa non potest dici extra illum diem; ergo neque ab aliis personis, præter illas ibi assignatas.

Tertio, priuilegia, & gratiæ censentur solummodo concessæ iis personis, quæ sunt in priuilegio expressæ; sed in nostro casu priuilegium dicendi Missam conceditur Sacerdotibus illarum Religionum. Ergo, &c. Minor patet ex contextu Bullarum. Maior probatur à Martino Bonac. *tract. de leg. disp. 1. q. 3. punct. 7. §. 2. n. 1.* & aliis. Tum quia priuilegia ad eos solum extenduntur, ad quos extenditur intentio concedentis: sed intentio concedentis non censetur ad alios extendi, quàm ad eos, qui exprimuntur in priuilegio. Ergo, &c.

Hinc ex communi Doctorum sententia notauit Salas *de leg. disp. 1. q. 3. punct. 9. num. 48.* & Suarez *lib. 8. cap. 26. n. 11.* priuilegia non esse extendenda de persona ad personam, etiamsi adsit similitudo rationis; nam vis priuilegij non est posita in ratione, sed in voluntate concedentis; ideo non satis est, quòd in alia persona sit similis ratio, si voluntas concedentis ad illas non extendatur; non autem censetur extendi, si non exprimatur; nam inter homines, voluntas non operatur, nisi vt significata. Ergo, &c.

Quartò, gratia censetur concessa iuxta verba supplicationis, vnde Princeps precibus sibi porrectis solet se accommodare, *l. si preces, ff. de legibus, & c. inter dilectos, §. ceteri, de fide instrum.* Simon de Præcis *de interpret. ult. volunt. tom. 2. lib. 3. interpret. 2. dub. 1. solut. 8. num. 23.* Moneta *de commut. ult. volunt. cap. 6. concl. 6.* Mattienzo *lib. 5. recopil. tit. 11. l. 29. num. 2.* Iason *in l. Gallus, in 1. lect. §. idem credendum, num. 10. ff. de lib. & post. Loz de matrimonio Regis Angliæ, dub. 5. num. 28.* Cacheran. *concl. 19. num. 2.* Menochius *lib. 1. conf. 33. num. 14. & lib. 2. conf. 180. num. 1.* Parisius *lib. 4. conf. 3. num. 38.* & Mandel. *lib. 2. consil. 281. num. 15.* vbi ait, quòd si aliquid non fuerit petitum in supplicatione, esset absurdum dicere, quòd censetur concessum; sed in procemio, & tenore Bullæ Beatificationis dicti B. Andreae, Clericos regulares Missam pro ipsis postulasse apparet, & non pro omnibus. Ergo concludendum est, Summum Pontificem ipsis, & non aliis, talem gratiam concessisse. Quod ex verbis ipsius Bullæ ita manifestum est, vt frustrà argumentationes pro confirmanda hac opinione congerere mihi videar; ideo hoc vnum addam. Quod quãdo verba alicuius rescripti, & priuilegij sunt satis clara, & certam habent significationem, nulla est adhibenda extensio, & interpretatio; sed tenor, & forma priuilegij est obseruanda, vt obseruauit Salas *sect. 9. num. 53.* Bonac. *§. 1. n. 3.* Marius Antoninus *lib. 5. resola. 17. n. 11.* Franc. Bec. *conf. 32. n. 3.* Bald. *in l. 1. §. si is qui, in lect. antiqua, n. fin. ff. de exercit. act.* Tiraquell. *in l. si unquam,*

in ver. liber sis, n. 8. C. de reuoc. don. & Surdus tom. 1. conf. 140. num. 21. vbi asserit, ad vnguem seruandum esse priuilegij tenorem, & non esse recedendum à forma verborum ipsius; sed in dictis Bullis Pontificiis verba sunt satis clara, & certam habent significationem: ergo nulla est adhibenda interpretatio, & extensio, sed forma ipsarum est obseruanda.

Restat modò respondere ad argumentum in principio positum. Dico igitur, fauores, & priuilegia tunc esse amplianda, quando id recta ratio permittit rationabiliter fieri posse, seruata verborum proprietate, quod fieri non posse in nostro casu patet ex rationibus supra adductis; & ita asserunt Bonacina, Salas, Suarez, & alij. Vide Dec. *in cap. sanè, de priuilegiis, num. 10.*

An cogentes feminas intrare Monasterium educationis causa, incidant in excommunicationem latam in Conc. Trid. sess. 35. cap. 18.

RESOLVT. LVI.

Respondeo distinguendo, vel dictæ sceminae sunt im-
puberes, vel sunt puberes; si sunt impuberes, dico parentes illas cogentes non incurrere in hanc excommunicationem: nam pater, & mater ex iure Canonico, vt probat Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 19. n. 8. & 9.* habent ius naturale offerendi filios religioni, & talis filius sic oblatus tenetur obedire patri ordinanti suam educationem; & antequam annos pubertatis attingat, non potest à Monasterio exire, & hoc ius Canonicum non fuit hic à Concilio reuocatum. Et ita hanc sententiam in terminis docet Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 5. cap. 9. num. 4.* & doctus Portel *in addit. ad dubia regul. ver. clausura Monialium, num. 4.* quidquid postea, quod valde miror, dubitanter asserat *in ver. Moniales, num. 18.* Si autem dictæ sceminae cogantur intrare Monasterium puberes, id est, post annos duodecim,

Prima opinio est affirmatiua, etiamsi cogentes non dicant, vt intrent ad habitum suscipiendum, neque ad professionem emittendam, sed solum, vt ibi maneant cum habitu sæculari vsque ad occasionem nubendi. Ita docet Barbosa *de potest. Episcop. p. 3. alleg. 104. num. 5. & in collect. tom. 1. lib. 3. tit. 31. cap. 12. num. 4.* Raynerius *in catalogo censur. cap. 6. excom. 63.* Megala *in 3. p. lib. 4. cap. 6. num. 100.* Zipæus *in iure Pontificio nouo, lib. 3. de Reg. num. 30.* Ledelma *in addit. ad Summ. tom. 2. tract. de statibus, c. 5. concl. 8.* Zerola *in praxi Episc. part. 2. ver. Moniales, quest. 13.* & Filliuc. *tom. 1. tract. 2. cap. 6. n. 89.* & ante omnes, sapientissimus senex Nauarrus *consil. 6. de seni. excomm. in 1. dir. & consil. 6. de regul. in 2. edit.* & Filliuc. cum Raynerio citant pro hac sententia Suarez *de cens. disp. 23. sect. 5. num. 9.* Sed ipse postea, vt infra videbimus, explicuit circ. parentem materiam sensum suum, non vt citati Doctores accipiebant.

Secunda opinio limitat supradictam sententiam, & asserit, tunc cogentes sceminas intrare Monasterium, incurrere in dictam excommunicationem, quando coactio illa ingressus efficeretur in ordine, vel cum animo ad postea suscipiendum habitum Religionis, siue suasionibus Monialium, siue alia via: secus si hoc nullo modo intenderent ipsi cogentes, tunc enim non incurrerent. Ita ex Emanuele Rodriquez *in sum. tom. 2. n. 8. n. 9.* Portel *in addit. ad dubia regul. ver. Moniales, num. 14.* & Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 4. n. 12.*

Tertia opinio est P. Suarez *de Religione, tom. 3. lib. 5. c. 9. dub. 4.* vbi ait Concilium loquutum fuisse, non de omni ingressu Monasterij, sed de illo, qui per se ordinatur à parentibus ad susceptionem habitus; & sub hac conditione, seu pactione fit. Igitur secundum Suarez, videtur tunc cogentes sceminas intrare Monasterium, incurrere in excommunicationem, quando haberent animum, vt ibi inuita permaneant, & suscipiant habitum; secus autem si

habeant animum, vt ibi custodiantur, vel etiam vt paulatim afficiantur, & postea si voluerint, habitum suscipiant.

Quid ego sentiam, dicam breuiter. Omnes supradictæ opiniones sunt satis probabiles, & tuta in praxi; sed ego primam libenter amplector, quia Concilium, sicut expressit susceptionem habitus, aut professionem; sic etiam expressit disiuctiuè Monasterij ingressum, sed in alternatiuis sufficit alterius partis veritas. Ergo, &c. Item Conciliū expressit, ac prohibuit, sine vlla distinctione, sed simpliciter, ingressum Monasterij; ergo vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, & optimè, sanctèque Concilium absolute loquutum est; quia per illum ingressum, vt sic dicā, datur occasio, vt postea puella in Monasterio ob verecundiam scemineam, & Monialium suasionem suscipiat habitum inuoluntariè Ergo, &c. Nota verò, quod Conciliū non solum prohibet directam, sed etiam indirectam coactionem. Vt si, v. g. parentes malè tractent puellas in victu, vestitu, verbis, & aliis actionibus, contumeliose illas tractando; nam si ita facerent, dictam excommunicationem utique incurrerent. Et hæc dicta procedunt quoad excommunicationem: nam quoad peccatum, puto non excusari parentes cogentes sceminas ad ingressum Monasterij, etiam stando in quacunque opinione, ex supra positis. Nam, vt benè obseruat Suarez, cum scemina maioris ætatis sint sui iuris in omnibus his, quæ ad statum animæ suæ pertinent, non possunt licitè, & sine peccato à parentibus cogi ad tantam custodiam, & rigidam clausuram, & talem viuendi modum, etiam temporalem; secus si ad aliquod tempus talis ingressus censeatur moraliter necessarius ad decenciam, & custodiam ipsarum.

Ex his apparet, quàm cautè debeant parentes in hoc tam graui negotio incedere. Sed quia vt plurimum puellæ nobilium ingrediuntur Monasterium tantum ex metu reuerentiali, & non ex minis, seu coactione, vt in supradictis suppositum est; idèd quæritur ad Confessariorum, & Pœnitentium consolationem, an in tali casu parentes incidant in excommunicationem Concilij? Respondeo negatiuè cum Riccio *in praxi, tom. 1. res. sol. 99. num. 4.* & Portel *in addit. ad dubia regularia, verb. Moniales, num. 11.* & quia codex rarus est ponam eius verba. In hoc casu (ait) credo metum reuerentialem non inducere excommunicationem, quia parentes, vel consanguinei in illo timore incutiendo, non se habent actiuè, etiamsi manifestent puellæ talem statum monachalem illi conuenire, & quod non habeat dotem pro matrimonio, vel eo quod non illi securum erit manere in sæculo, absque matrimonio, & absque monachatu. Et hæc est praxis in tota ferè Ecclesia, iuxta quam facientes parentes nemo iudicat excommunicatos; imò etiamsi parentes, vel alij importunis precibus suaderent puellæ, vt ingrederetur, non incurrerent, quia suasio etiam importuna non est coactio. Ita Portel, cui etiam addam Villalobos *in sum. part. 1. tract. 17. dub. 31. num. 1.* vbi sic asserit: [Se libran de la excommunication los padres nobles, que embian à sus hijas siendo niñas à criarse en los Monasterios, para que sean monjas, & siendo y a grâdes les dicen, que no tienen dote para casarlas, y ansi que solo les queda entrar en yn Monasterio, que estos no les hazen fuerza, pues siempre, quedan libres para no ser monjas. [Hæc ille. Vbi etiam obseruat, & post illum etiam notauit Suarez, Cardinalium Congregationem docuisse, non incurrere hanc censuram illum, qui filiam relinquit hæredem, cum pacto, vt aliquod Monasterium ingrediatur; quod si renuerit, ipsum Monasterium hæredem instituit, & filia solum alimenta necessaria relinquit. Ratio est, quia illa non est coactio, nec inductio per vim, sed potiùs per modum concupiscentiæ, quæ omnia notent Confessarij, sunt enim multum conductia ad sedandos multos scrupulos, & pro praxi Confessariorum. Salua semper, &c.

An sit simonia vendere locum honoratiorem
pro sepultura?

RESOLVT. LVII.

Affirmatiuam sententiam docet Suarez *de relig. tom. 1. lib. 4. de Simonia, c. 14. n. 22.* Reginald. *in praxi tom. 2. lib. 2. c. 16. n. 226.* Filliuc. *tom. 3. tit. 45. c. 3. n. 16.* Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 2. q. 100. art. 4. disp. 7.* & Malderus *in 2. 2. tract. 9. c. 3. dub. 9.*

Sed contrariam sententiam amplectendam esse puto, maxime de hoc stante consuetudine vniuersali; & ita in specie contra Suarez docet Gasias *de benef. tom. 1. part. 5. cap. 9. n. 117. in additionibus*, vbi citat Sotum Spin. Gratianum, Lara, Salazar, & Humadam, quibus ego addo doctissimos Theologos, Ioan. de la Cruz *in direct. cons. p. 1. pra. 7. quest. 4. dub. 9. concl. 2.* Rodriq. *in qq. regul. tom. 3. q. 58. art. 2.* Atag. *in 2. 2. q. 100. art. 4.* Philiare. *de offic. Sacerd. tom. 2. p. 2. lib. 6. cap. 9.* ex Societate Iesu Emmanuelem Sâ verbo, *Simonia, n. 2.* ex nostra Religione Naldum *in summ. verb. sepultura, n. 8.* & tandem nouissimè Barbol. *in suis collect. tom. 2. lib. 3. tit. 28. c. 13. n. 2.* Ragucium *de Eccl. disp. 9. 86. n. 3.* Genuensem *in praxi Archiep. c. 32. n. 19.* cū aliis. Dico igitur, quòd aut pretium petitur pro sepultura simpliciter, aut pro aptiori loco sepulturae. Primo casu pretiū peti nō potest, absque labe Simonie, quod cessat secundo casu, quando locus honorabilior petitur pro sepultura; nam cum talis locus non sit necessarius ad sepulturam, non venditur sepultura, nec sacrum contra Suarez; & Ecclesia cœmeteria habet, vbi gratis sepeliri homines possunt. Situs igitur, & locus dignior non videtur concernere spiritualia, vnde tanquam non necessarius vendi potest; & ideo si aliquis eligat honoratiorem locum in Ecclesia propter talem præminentiam, potest ille honor pretio æstimari, & vendi, cū hoc casu non vendatur sepultura, quæ gratis præstanda est, sed ille locus aptior, & honorabilior. Et ita fuisse decisa in Rota, in causa Terraconensis sepulturae 17. Maij, 1572. coram Lancellotto, testatur ex Gratiano, Gasias *ubi supra.* Nec sacri Canones aliud prohibent, quàm quod Clerici nolint mortuum in loco sacro sepeliri, nisi aliquid detur pro terra; sed non si quis nolit sepeliri in loco communi aliorum, sed petit locum honoratiorem; nam in hoc casu non erit simonia aliquid exigere, sicut & vasa sacra, & capellæ, venduntur ratione materiae. Et ita ego sentio, in fauorem consulentis.

An Bulla Sixti V. contra Astrologiam iudiciariam obliget, non solum in foro exteriori, sed etiam in foro conscientiae?

RESOLVT. LVIII.

Affirmatiuam sententiam docent Doctores, quos citat & sequitur Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. c. 38. num. 34.* quibus ego addo Homobon. *de exam. Eccl. part. 1. tract. 6. cap. 5. quest. 22.* Flauium Cherubinum *in compen. Bull. tom. 2. constit. 17. Sixti V. schol. 1.* Peirinum *in priuil. Minim. tom. 2. constit. 9. Paul. V. §. 2. n. 24.* & Farinac. *de heresi. q. 181. §. 1. n. 59.*

Sed contrariam sententiam non minus probabilem docet Suarez, Valentia, & Rodriguez apud Sanchez, *ubi supra*, quibus ego addo Molfesum *in summ. p. 1. tract. 11. cap. 7. n. 20.* Nald. *in summ. ver. Astrologus, n. 4.* & Raphael de la Torre *in 2. 2. q. 93. art. 5. disp. 2. fol. mibi 271.* Et ideo Homobonus, Peirinus, & Sanchez *loc. cit.* vocant tantum tuciorum, & veriorem sententiam affirmatiuam, quam ipsi tenent. Itaque, secundum mentem horum Doctorum, Bulla Sixti V. lata est pro foro exteriori, vnde quicquid licitum erat de iure antiquo prædicere ante dictam Bullam, & nunc etiam in foro conscientiae, secluso scandalo, erit licitum; quamquam verò futura contingentia, & quomodo erant licita prædicere ante dictam, vide Caietanum *in 2. 2. q. 95. art.*

5. Valent. *tom. 3. disp. 6. quest. 12. punct. 3.* Delrium *d.quis. mag. lib. 4. c. 3. q. 1. concl. 2.* Tolet. *in summ. lib. 4. c. 15. n. 6.* & alios. Ego autem non damnam illum qui hæc prædicaret, sola illa tenuissima coniectura, & certitudine, quæ sciri possunt per astra; verum est quòd his non obstantibus, contra supradictos possunt in foro exteriori Doctores Inquisitores procedere. Vide etiam circa præsentem questionem Filliuc. *tom. 2. tract. 24. c. 4. n. 84.*

An Aduocatus teneatur de culpa leni.

RESOLVT. LIX.

Affirmatiuè respondet Villalobos *in summ. tom. 2. tr. 10. diff. 1. n. 10.* Ioan. Valerus *in differentiis vtriusque fori, ver. damnnum, differ. 1. n. 7.* Ledesma *in summ. p. 2. tr. 8. cap. 36. concl. 3.* Salon. *in 2. 2. tom. 1. q. 71. art. 2. controu. unica, concl. 2.* Rebell. *p. 2. lib. 1. q. 10. n. 7.* Molina *tom. 3. tract. 2. disp. 730. n. 2.* Sayrus *in Clani Regia, lib. 10. tr. 2. c. 8. n. 11.* Reginald. *in praxi tom. 1. lib. 10. c. 9. sect. 3. n. 90.* Nauarr. *de rest. lib. 3. cap. 3. n. 3.* Bannez *in 2. 2. q. 71. art. 4. dub. 2. concl. 2.* & Io. de la Cruz *in direct. cons. p. 1. pra. 8. art. 5. dub. 19. concl. 3.* vbi sic asserit: Ex dictis patet, peccare mortaliter Aduocatum paratum admittere plures causas, etiam iustas, cū exponat se periculo morali, committendi culpas leues, ob plura negotia. Ita ille.

Sed si hæc sententia esset tenenda, vā, vā Aduocatis, & ideo contrariam opinionem non minus probabilem esse existimo, quam tuentur, Lessius *lib. 2. c. 7. dub. 7. n. 31. & 32.* Azorius *p. 3. lib. 3. c. 29. dub. 5.* Malderus *in 2. 2. tr. 6. c. 3. dub. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. lib. 4. q. 44. n. 2.* Grafius *dec. p. 1. lib. 3. c. 8. n. 4.* Nauarr. *in man. c. 25. n. 28.* Rodriguez *in summ. tom. 1. c. 6. n. 6.* Ortiz *in summ. c. 8. n. 3.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. disp. 11. dub. 4. n. 4. & 5.* & alij. Dico igitur, neminem teneri in foro conscientiae ex culpa leui, vel leuissima in officio, sed solum ex graui; quia nemo tenetur in officio, vel artificio esse prudentior, & diligentior, quàm passim homines eiusdem conditionis esse solent, & ideo Aduocatus non tenetur esse diligentior, aut prudentior, quàm passim boni Aduocati esse solent. Vnde si contingat causam amittere, eo quòd non præstitit, quòd doctissimus, & diligentissimus præstitisset, tamen si bona fide præstitit, quòd solent diligentes, & docti in similibus causis, non tenetur ad restitutionem. Ita Lessius *ubi supra.*

Quid facere debeat Confessarius, qui malè absoluit penitentem de aliquo casu reseruato, non habens iurisdictionem,

RESOLVT. LX.

Hic casus in praxi potest frequenter accidere, & communiter respondent Theologi, quòd debet petere iurisdictionem à Superiori, & postea si non adest scandalum, monere penitentem ad iterum confitendum, vel si penitens inscius veniat ad secundam confessionem, petat Confessarius ab eo, an doleat etiam de peccatis præcedente confessione dictis, & cupiat, si qua ratione necesse sit, etiam ab iis absolui; & si dicat, quòd sic, illum absoluat; nihil de defectu primæ confessionis dicendo. Vide Coninch. *de Sac. disp. 8. dub. 17. n. 141. & 143.* Nugn. *tom. 2. in addit. ad 3. p. q. 8. art. 3.* Floron. *tr. de cas. reser. p. 1. c. 5. §. 1.* Possëuin. *de offi. cur. c. 7. n. 64.* Homobon. *tr. de cas. reser. c. 6. n. 5.* Contr. *in resp. cas. consc. p. 1. q. 18.* Nauarr. *in man. c. 16. v. 14.* Syl. *in addit. ad 3. part. q. 8. art. 4. queritur 8. com. l. 1. & 2.* & alij communiter. Sed his nō obstantibus, inuenio Ioan. Valerum *in differentiis vtriusque fori, ver. penitentia, differ. 9. n. 2. in fi.* cū aliquibus docere, in tali casu, cū penitens est ignarus, nihil à Confessario faciendū esse, nec a superiore licentiam absoluendi impetrandam esse, ex arg. *cap. quia circa, de cōsang. & affin.* quia taliter absolutus est ab omnibus; scilicet directè à nō reseruatis, & indirectè à reseruatis per infu-

fionem gratiæ. Ergo, &c. Ita ille, & citat Cordubam, & Henriquez. Sed tu tene communem sententiam, quæ quidem, vt diximus, procedit, quando Confessarius potest sine scandalo admonere pœnitentem; quando verò scandalum adsit, vel non adsit, remittitur arbitrio prudentis Confessarij. Non reticebo tamen, quod Philippus Faber Lector S. Theol. in Academia Patavina, difficile putat in tali casu re vera non adesse scandalum. Ita ille in *disp. de pœnit. in 4. sent. dist. 19. q. unica, disp. 33. cap. 3. num. 18.*

An ad Prælaturas regulares Generalis teneatur eligere digniores?

R E S O L V T. LXI.

Affirmatiuam sententiam decet communiter Fernandez in *instr. confess. part. 2. cap. 4. n. 11.* Nauarr. *lib. 2. cap. 2. n. 159.* Rebell. *p. 1. lib. 3. quæst. 4. concl. 5.* & Portel in *dub. reg. verb. electio, n. 6.* vbi sic ait. Regulares etiam tenentur ad officia eligere digniores: sunt enim Prælatuæ regulares, & cætera officia, beneficia Ecclesiastica: & proinde etiam in illis militat ratio naturalis, & dispositio iuris, vt eligatur dignior. Idem etiam docet Turrian. *com. 2. in 2. 2. disp. 2. dub. 4. n. 1.* vbi querit, an Religiosi in suis electionibus teneantur eligere digniorem; & ita respondet. Est obligatio eligendi digniorem, considerata qualitate officij, & constitutionibus Religionis cuiuslibet. Quod si ad solum Generalem Religionis pertineat eligere superiores, ipse obligabitur ad eligendum digniorem, vel æquè dignum, post sufficientem, & exactam diligentiam, circa cognitionem personarum. Ita Turrianus.

Sed his non obstantibus, Ioan. Valerus in *differentiis vtriusque fori, ver. electio, differ. 1. n. 1* ponit aliquas causas excusantes à peccato eligentes minus dignum, dummodo sit dignus, vt cum eligitur (ait ille) Prælatus regularis non habens ex electione beneficium, sed tantum onus, & officium, vt sunt nostri Prioratus, & Prioratus Dominicanorum, & similes. Ita singulariter Caiet. *ver. electio Prælati.* Et facit Concil. Trident. *sess. 7. cap. 3.* vbi sufficit eligere dignum ad curata inferiora. Vnde quod dicitur *sess. 24. cap. 1.* intelligitur de electione Episcoporum, & aliorum superiorum. Ita Valerus. Et quod mirum est, Filliuc. Soc. Iesu *tom. 3. tract. 41. c. 4. n. 187.* asserit absolute, esse probabilem illam sententiam, quæ asserit sufficere in qualibet electione eligere dignum, prætermisso digniori. Sed hæc opinio sit probabilis, remitto me iudicio aliorum, nam est contra communem, vt notat Barbof. in *collect. tom. 1. lib. 1. tit. 6. cap. 9. n. 4.* qui citat 33. Doctores. Ad autoritatem verò Concil. Trid. *sess. 7. cap. 3.* quam adducit Valerius, & Filliucius, respondeo, quod Concilium requirit, vt beneficia conferantur dignis, non vt collatio sit sine peccato, sed vt non sit irritanda in foro externo, vt patet ex verbis sequentibus, aliter facta collatio omnino irritetur. Et eodem modo intelligi possunt quidam Canonistæ, vt Petrus Tholosanus in *partit. iur. can. lib. 1. tit. 29. cap. 1. n. 1.* & alij, dum dicunt sufficere, vt eligatur idoneus; & sic ex Couart. respondent ad autoritatem Concilij, Lessius *lib. 2. cap. 34. dub. 14. n. 69.* & alij. Nec facit pro Filliucio & Valero *cap. cum nobis. de elect.* & electus potest, quatenus habet litteraturam non eminentem, sed solum conuenientem, sufficere; nam, vt olim respondebam cuidam viro docto; electus in illo Canone erat Subdiaconus Pontificis, & cum competenti litteratura habebat curialitatem antiquam; idem ob experientiam bene regendi, quam acquisiuisse præsumitur, diu viuens in Curia poterat præferri digniori. Et ita explicat hunc Canonem Alexander Raudensis *dec. 66. cas. 17.* & ita declarasse Leonem X. refert Aloyf. Ricc. in *suis collectan. p. 4. collect. 931.* & alij.

An quis teneatur alloqui, salutare, resalutare, & familiaritatem cum inimico habere, vel alia signa amicitie ei ostendere, si ipse hæc omnia procuret.

R E S O L V T. LXII.

Circa præsentem quæstionem, vide Malder. in 2. 2. *q. 25. art. 9.* Azor. *p. 2. lib. 12. cap. 3. q. 5. & seq.* Coninch. *de fide, spe, & charitate, disp. 24. dub. 6. n. 89.* & seq. Valent. *tom. 3. disp. 3. q. 3. punct. 2.* Bannez in 2. 2. *q. 25. art. 9. dub. 3.* Nauarr. *cap. 14. n. 15.* Layman in *Theol. mor. lib. 2. tr. 3. cap. 4. n. 2.* Syluium in 2. 2. *q. 25. art. 9. concl. 2.* Reginald. *tom. 2. lib. 17. cap. 12. sect. 2. n. 123.* & seq. Filliuc. *tom. 2. tr. 28. c. 1. n. 19.* Fernandez in *exam. Theol. mor. p. 1. c. 3. §. 7. n. 1.* Villalobos in *sum. tom. 2. tract. 3. diff. 6. num. 4.* Homobon. *de exam. Eccl. p. 1. t. 6. cap. 25. q. 114.* Molfesum in *sum. tom. 1. tract. 11. c. 5. n. 33.* Ledesnam in *summ. tom. 2. tract. 3. cap. 2. concl. 5.* Ioan. de la Cruz in *direct. conf. part. 1. prac. 1. art. 3. dub. 1.* Tanner. in 2. 2. *disp. 2. q. 3. dub. 1. n. 12.* & tandem doctissimum Lorca in 2. 2. *q. 25. art. 6. sect. 3. disp. 23. memb. 3. n. 28.* vbi loquens, præsertim de salutatione, & alloquutione, sic asserit. Hæc eodem modo debentur inimico, quo aliis Videndum ergo erit qualiter hominibus debita sunt. Dicendum est primò, alloquutio, & conuersatio non sunt de generalibus signis dilectionis, quæ omnibus hominibus debentur, sed de specialibus: sunt tamen de generalibus inter valde coniunctos; & idem non debentur, nisi coniunctis. Secundò, saluatio anticipata nihil debetur, nisi quibusdam personis dignitate præcellentibus honoris causâ. Tertio, resaluatio, & responsio omnibus hominibus debita est virtute affabilitatis, præsertim conciuibus. Quarto, ommissio alloquutionis, & salutationis, etiam quando debita est, non est regulariter peccatum mortale: nam opponitur affabilitati, quæ non est tantæ obligationis, nisi fortè ex circumstantia personæ, & aliis cederet in magnam iniuriam, vel propter scandalum, quod raro fit, & prudentis arbitrio discerni oportet. Ita Lorca, ex quibus n. 30. infert, non esse certum peccare mortaliter eum, qui occurrentibus pluribus, inter quos est inimicus, salutat omnes, excepto inimico. Primò, quia, vt dictum est, ommissio salutationis, etiam debita, regulariter non est peccatum mortale. Secundò quia potest id facere, non in odium, & repulsam inimici; sed in significationem proprii grauaminis, & iniuriæ. Hæc Lorca, licet non approbentur à Filliucio, Syluiio, & aliis vbi supra præsertim quando prius inimicus saluauit. Non reticebo etiam Valer. in *differentiis vtriusque fori, ver. remissio, differ. 2. n. 4.* asserere, negationem alloquutionis, & salutationis propter aliquam inimicitiam, non esse scandalosam inter personas, de quibus non est dubitandum, nec ambigendum, vtrum sint animo in aliquem malevolentia suffulo, vt inter patrem, & filium; inter Prælatum, & subditum; & inter Religiosos, qui quotidie celebrant, & sunt exemplares; sed hoc vltimum aliquibus displicet. Vide etiam circa præsentem quæstionem Zanard. in *direct. confess. p. 2. prac. 1. c. 17.*

An testis teneatur respondere, si Iudex interroget, quando crimen est notorium, & publicum, sed ignoratur auctor ipsius.

R E S O L V T. LXIII.

Fuit, v. gr. homo mortuus inuentus in vico, vel domus aliqua furto deprædata, & spoliata, Iudex ad euitandum scandalum, & propter bonum commune, vult recipere de vicinis informationes de ipso negotio, & casu. Queritur, an ipsi si sciunt auctorem delicti, teneantur interrogati respondere. Aliqui sentiunt, Iudicem in tali casu non posse inquirere, neque interrogare, & peccare aliter faciendo. Ita Caiet. in 2. 2. *quæst. 69. art. 2.* Sotus *de regend. secr. memb. 2. quæst. 6. concl. 1.* & de *inst. lib. 5. quæst. 2.*